

הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון - [CC BY-NC-SA 2.5](#) אסור בשימוש מסחרי

בס"ד - כל הזכויות שמורות (c) ל ר' פנחס ראובן שליט"א ול ר' שגיב מחפוד שליט"א
J. Alan Groves Center - תחת תנאי רשיון CC-2.5

חק לישראל - דברים

• [הקדמות](#) • [פרשת דברים](#) • [פרשת ואתחנן](#) • [פרשת עקב](#) • [פרשת ראה](#) • [פרשת שופטים](#) • [פרשת כי תצא](#) • [פרשת כי תבוא](#) • [פרשת נצבים](#) • [פרשת וילך](#) • [פרשת האזינו](#) • [פרשת וזאת הברכה](#)

הקדמות

הקדמת מהרח"ו

[תפלה לאומרה קודם קריאת התורה](#) [תפלה לאומרה קודם קריאת נביאים](#) [תפלה לאומרה קודם קריאת כתובים](#) [תפלה לאומרה קודם לימוד משנה](#) [תפלה לאומרה קודם לימוד הלכה](#) [תפלה לאומרה קודם לימוד קבלה](#) [נוסחי דווקני יסוד מלכות כתובים](#)

הקדמת החיד"א

מעשה רוקח

פרשת דברים

דברים יום ראשון ...

[נביאים - ישעיה - פרק א](#) [כתובים - תהילים - פרק ה](#) [משנה תרומות פרק א](#) [גמרא ברכות דף נ"א ע"א](#) [זוהר חדש דף א' דף ע"א](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

דברים יום שני ...

[נביאים - ישעיה - פרק א](#) [כתובים - תהילים - פרק מד](#) [משנה פסחים פרק י](#) [גמרא פסחים דף קיז ע"ב](#) [זוהר חדש דף ע"א](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

דברים יום שלישי ...

[נביאים - ישעיה - פרק א](#) [כתובים - תהילים - פרק עד](#) [משנה סוטה פרק ב](#) [גמרא סוטה דף יז ע"א](#) [זוהר חדש ד"א דף ע"א](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

דברים יום רביעי ...

[נביאים - ישעיה - פרק א](#) [כתובים - תהילים - פרק צב](#) [משנה מכות פרק ג](#) [גמרא מכות דף כ"ג ע"א](#) [זוהר חדש ד"א דף ע"ג](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

דברים יום חמישי ...

נביאים - ישעיה - פרק א כתובים - תהילים - פרק קז משנה בכורות פרק ה גמרא בכורות דף לה ע"א זוהר חדש ד"א דף צ"ב ע"ב הלכה פסוקה מוסר

דברים ליל שישי ...

דברים יום שישי ...

הפטרת דברים - ישעיה א משנה אהלות פרק יח גמרא נדה דף כ"ד ע"ב זוהר ויקהל דף ר"ד ע"ב הלכה פסוקה מוסר

פרשת ואתחנן

ואתחנן יום ראשון ...

נביאים - ישעיה - פרק מ כתובים - תהילים - פרק ו משנה תרומות פרק ב גמרא ברכות דף נא ע"א זוהר ואתחנן דף ס' ע"א הלכה פסוקה מוסר

ואתחנן יום שני ...

נביאים - ישעיה - פרק מ כתובים - תהילים - פרק מד משנה חגיגה פרק א גמרא חגיגה דף ג ע"א זוהר ואתחנן דף ר"ס ע"ב הלכה פסוקה מוסר

ואתחנן יום שלישי ...

נביאים - ישעיה - פרק מ כתובים - תהילים - פרק עד משנה סוטה פרק ג גמרא סוטה דף כב ע"א זוהר ואתחנן דף ר"ס ע"ב הלכה פסוקה מוסר

ואתחנן יום רביעי ...

נביאים - ישעיה - פרק מ כתובים - תהילים - פרק צד משנה שבועות פרק א גמרא שבועות דף יח ע"א זוהר ואתחנן דף רס"ה ע"א הלכה פסוקה מוסר

ואתחנן יום חמישי ...

נביאים - ישעיה - פרק מ כתובים - תהילים - פרק קח משנה בכורות פרק ו גמרא בכורות דף לו ע"א זוהר ואתחנן דף רס"ה ע"ב הלכה פסוקה מוסר

ואתחנן ליל שישי ...

ואתחנן יום שישי ...

הפטרת ואתחנן - ישעיה מ משנה נגעים פרק א גמרא נדה דף כד ע"ב זוהר ויקהל דף ר"ד ע"א הלכה פסוקה מוסר

פרשת עקב

עקב יום ראשון ...

נביאים - ישעיה - פרק מט כתובים - תהילים - פרק ז משנה תרומות פרק ג גמרא ברכות דף נד
ע"ב זוהר ואתחנן דף רס"ו ע"א הלכה פסוקה מוסר

עקב יום שני ...

נביאים - ישעיה - פרק מט כתובים - תהילים - פרק מד משנה חגיגה פרק ב גמרא חגיגה דף טז
ע"א זוהר ואתחנן דף רס"ו ע"ב הלכה פסוקה מוסר

עקב יום שלישי ...

נביאים - ישעיה - פרק מט כתובים - תהילים - פרק עד משנה סוטה פרק ד גמרא סוטה דף כה ע"א זוהר
ואתחנן דף רס"ו ע"א הלכה פסוקה מוסר

עקב יום רביעי ...

נביאים - ישעיה - פרק נ כתובים - תהילים - פרק צד משנה שבועות פרק ב גמרא שבועות דף טו
ע"ב זוהר ואתחנן דף רס"ז ע"א הלכה פסוקה מוסר

עקב יום חמישי ...

נביאים - ישעיה - פרק נ כתובים - תהילים - פרק קז משנה בכורות פרק ז גמרא בכורות דף מד
ע"ב זוהר עקב דף רע"א ע"ב הלכה פסוקה מוסר

עקב ליל שישי ...

עקב יום שישי ...

הפטרת עקב - ישעיה מט משנה נגעים פרק ב גמרא נדה דף כד ע"ב זוהר ויקהל דף ר"ד ע"ב הלכה
פסוקה מוסר

פרשת ראה

ראה יום ראשון ...

נביאים - ישעיה - פרק נד כתובים - תהילים - פרק ז משנה תרומות פרק ז גמרא ברכות דף נד ע"ב זוהר
מקץ דף ר"ב ע"א הלכה פסוקה מוסר

ראה יום שני ...

נביאים - ישעיה - פרק נד כתובים - תהילים - פרק מה משנה חגיגה פרק ג גמרא חגיגה דף כז ע"א זוהר
משפטים דף ק"ו ע"ב הלכה פסוקה מוסר

ראה יום שלישי ...

נביאים - ישעיה - פרק נה כתובים - תהילים - פרק עה משנה סוטה פרק ה גמרא סוטה דף ל ע"ב זוהר
משפטים דף ק"ו ע"ב הלכה פסוקה מוסר

ראה יום רביעי ...

[נביאים - ישעיה - פרק נה](#) [כתובים - תהילים - פרק צד](#) [משנה שבועות פרק ג](#) [גמרא שבועות דף כט ע"ב](#) [זוהר ויקרא דף י"ג ע"ב](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

[ראה יום חמישי ...](#)

[נביאים - ישעיה - פרק נו](#) [כתובים - תהילים - פרק קח](#) [משנה בכורות פרק ח](#) [גמרא בכורות דף מט ע"א](#) [זוהר ויקרא דף ט"ו ע"א](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

[ראה ליל שישי ...](#)

[ראה יום שישי ...](#)

[הפטרת ראה - ישעיה נד](#) [משנה נגעים פרק ג](#) [גמרא נדה דף כה ע"א](#) [זוהר ויקהל דף ר"ה ע"א](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

[פרשת שופטים](#)

[שופטים יום ראשון ...](#)

[נביאים - ישעיה - פרק נא](#) [כתובים - תהילים - פרק ז](#) [משנה תרומות פרק ה](#) [גמרא ברכות דף נה ע"א](#) [זוהר פנחס דף ר"מ ע"א](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

[שופטים יום שני ...](#)

[נביאים - ישעיה - פרק נא](#) [כתובים - תהילים - פרק מה](#) [משנה ביצה פרק א](#) [גמרא ביצה דף יד ע"ב](#) [זוהר וארא דף כ"ו ע"ב](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

[שופטים יום שלישי ...](#)

[נביאים - ישעיה - פרק נא](#) [כתובים - תהילים - פרק עה](#) [משנה סוטה פרק ו](#) [גמרא סוטה דף לט ע"א](#) [זוהר מצורע דף נ"ה ע"א](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

[שופטים יום רביעי ...](#)

[נביאים - ישעיה - פרק נב](#) [כתובים - תהילים - פרק צד](#) [משנה שבועות פרק ד](#) [גמרא שבועות דף ל ע"א](#) [זוהר ויחי דף רמ"ג ע"ב](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

[שופטים יום חמישי ...](#)

[נביאים - ישעיה - פרק נב](#) [כתובים - תהילים - פרק קט](#) [משנה בכורות פרק ט](#) [גמרא בכורות דף נח ע"ב](#) [זוהר נח דף ע"ג ע"ב](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

[שופטים ליל שישי ...](#)

[שופטים יום שישי ...](#)

[הפטרת שופטים - ישעיה נא](#) [משנה נגעים פרק ד](#) [גמרא נדה דף כה ע"א](#) [זוהר ויקהל דף ר"ה ע"א](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

פרשת כי תצא

כי תצא יום ראשון ...

נביאים - שמואל א - פרק יז כתובים - תהילים - פרק ח משנה תרומות פרק ו גמרא ברכות דף נח
ע"א זוהר ויקרא דף מ"ו ע"ב הלכה פסוקה מוסר

כי תצא יום שני ...

נביאים - שמואל א - פרק יז כתובים - תהילים - פרק מה משנה ביצה פרק ב גמרא ביצה דף טו
ע"ב זוהר ויקרא דף ט"ז ע"ב הלכה פסוקה מוסר

כי תצא יום שלישי ...

נביאים - שמואל א - פרק יז כתובים - תהילים - פרק עו משנה סוטה פרק ז גמרא סוטה דף לח
ע"ב זוהר מצורע דף רכט ע"ב הלכה פסוקה מוסר

כי תצא יום רביעי ...

נביאים - שמואל א - פרק יז כתובים - תהילים - פרק צה משנה שבועות פרק ה גמרא שבועות דף לח
ע"ב זוהר קדושים דף פ"ז ע"ב הלכה פסוקה מוסר

כי תצא יום חמישי ...

נביאים - שמואל א - פרק יז כתובים - תהילים - פרק קט משנה ערכין פרק א גמרא ערכין דף ו
ע"א זוהר נשא דף קכ"ב ע"א הלכה פסוקה מוסר

כי תצא ליל שישי ...

כי תצא יום שישי ...

הפטרת כי תצא - ישעיה נד משנה נגעים פרק ה גמרא נדה דף כה ע"ב זוהר ויקהל דף ר"ח ע"א הלכה
פסוקה מוסר

פרשת כי תבוא

כי תבוא יום ראשון ...

נביאים - ישעיה - פרק ס כתובים - תהילים - פרק ח משנה תרומות פרק ז גמרא ברכות דף סא
ע"א זוהר פנחס דף רל"א ע"א הלכה פסוקה מוסר

כי תבוא יום שני ...

נביאים - ישעיה - פרק ס כתובים - תהילים - פרק מה משנה ביצה פרק ג גמרא ביצה דף כה ע"א זוהר
אמור דף צ"ח ע"ב הלכה פסוקה מוסר

כי תבוא יום שלישי ...

נביאים - ישעיה - פרק ס כתובים - תהילים - פרק עו משנה סוטה פרק ח גמרא סוטה דף מד ע"א זוהר
ויחי דף רכ"ו ע"ב הלכה פסוקה מוסר

כי תבוא יום רביעי ...

נביאים - ישעיה - פרק ס כתובים - תהילים - פרק צה משנה שבועות פרק ו גמרא שבועות דף לח ע"ב זוהר פנחס דף רל"א ע"ב הלכה פסוקה מוסר

כי תבוא יום חמישי ...

נביאים - ישעיה - פרק ס כתובים - תהילים - פרק קט משנה ערכין פרק ב גמרא ערכין דף י ע"ב זוהר פקודי דף רל"ז ע"ב הלכה פסוקה מוסר

כי תבוא ליל שישי ...

כי תבוא יום שישי ...

הפטרת כי תבוא - ישעיה ס משנה נגעים פרק ו גמרא נדה דף ל ע"ב זוהר ויקהל דף ר"ח ע"ב הלכה פסוקה מוסר

פרשת נצבים

נצבים יום ראשון ...

נביאים - ישעיה - פרק סא כתובים - תהילים - פרק ט משנה תרומות פרק ח גמרא ברכות דף סב ע"א זוהר בא דף לב ע"ב הלכה פסוקה מוסר

נצבים יום שני ...

נביאים - ישעיה - פרק סב כתובים - תהילים - פרק מה משנה ביצה פרק ד גמרא ביצה דף לב ע"א זוהר ויקרא דף ר"ח ע"ב הלכה פסוקה מוסר

נצבים יום שלישי ...

נביאים - ישעיה - פרק סג כתובים - תהילים - פרק עז משנה סוטה פרק ט גמרא סוטה דף מח ע"א זוהר ויקרא דף יח ע"א הלכה פסוקה מוסר

נצבים יום רביעי ...

נביאים - ישעיה - פרק סד כתובים - תהילים - פרק צו משנה שבועות פרק ז גמרא שבועות דף מה ע"א זוהר אמור דף צט ע"א הלכה פסוקה מוסר

נצבים יום חמישי ...

נביאים - ישעיה - פרק סה כתובים - תהילים - פרק קט משנה ערכין פרק ג גמרא ערכין דף יד ע"ב זוהר אמור דף צט ע"ב הלכה פסוקה מוסר

נצבים ליל שישי ...

הפטרת נצבים - ישעיה סא

נצבים יום שישי

משנה נגעים פרק ז גמרא נדה דף לא ע"א זוהר ויקהל דף רה ע"ב הלכה פסוקה מוסר

פרשת וילך

וילך יום ראשון ...

נביאים - הושע - פרק יד כתובים - תהילים - פרק ט משנה תרומות פרק ט גמרא ברכות דף סג
ע"א זוהר דף קא ע"א הלכה פסוקה מוסר

וילך יום שני ...

נביאים - הושע - פרק יד כתובים - תהילים - פרק מו משנה ביצה פרק ה גמרא ביצה דף לו ע"ב זוהר
אמור דף קא ע"ב הלכה פסוקה מוסר

וילך יום שלישי ...

נביאים - ישעיה - פרק נה כתובים - תהילים - פרק עז משנה נדרים פרק א גמרא נדרים דף ז ע"ב זוהר
אמור דף קא ע"ב הלכה פסוקה מוסר

וילך יום רביעי ...

נביאים - ישעיה - פרק נה כתובים - תהילים - פרק צו משנה שבועות פרק ח גמרא שבועות דף מו
ע"א זוהר אמור דף קב ע"א הלכה פסוקה מוסר

וילך יום חמישי ...

נביאים - ישעיה - פרק נו כתובים - תהילים - פרק קט משנה ערכין פרק ד גמרא ערכין דף יח ע"ב זוהר
אמור דף קב ע"א הלכה פסוקה מוסר

וילך ליל שישי ...

הפטרת וילך - הושע יד, מיכה ז, יואל ב

וילך יום שישי

משנה נגעים פרק ח גמרא נדה דף לא ע"א זוהר ויקהל דף רח ע"ב הלכה פסוקה מוסר

פרשת האזינו

האזינו יום ראשון ...

נביאים - שמואל ב - פרק כב כתובים - תהילים - פרק ט משנה תרומות פרק י גמרא ברכות דף סג
ע"ב זוהר וילך דף רפד ע"א הלכה פסוקה מוסר

האזינו יום שני ...

נביאים - שמואל ב - פרק כב כתובים - תהילים - פרק מו משנה מועד קטן פרק א גמרא מועד קטן דף ו
ע"ב זוהר וילך דף רפה ע"א הלכה פסוקה מוסר

האזינו יום שלישי ...

נביאים - שמואל ב - פרק כב כתובים - תהילים - פרק עז משנה נדרים פרק ב גמרא נדרים דף כ
ע"א זוהר וילך דף רפה ע"ב הלכה פסוקה מוסר

האזינו יום רביעי ...

נביאים - שמואל ב - פרק כב כתובים - תהילים - פרק צז משנה עדיות פרק א גמרא עבודה זרה דף נה
ע"א זוהר וילך דף רפו ע"א הלכה פסוקה מוסר

האזינו יום חמישי ...

נביאים - שמואל ב - פרק כב כתובים - תהילים - פרק קט משנה ערכין פרק ה גמרא ערכין דף טו
ע"ב זוהר האזינו דף רצו ע"ב הלכה פסוקה מוסר

האזינו ליל שישי ...

הפטרת האזינו - שמואל ב כב

האזינו יום שישי

משנה נגעים פרק ט גמרא נדה דף לא ע"ב זוהר ויקהל דף רו ע"א הלכה פסוקה מוסר

פרשת וזאת הברכה

וזאת הברכה יום ראשון ...

נביאים - מלכים א - פרק ח כתובים - תהילים - פרק י משנה תרומות פרק יא גמרא ברכות דף סג
ע"ב זוהר אמור דף קב ע"ב הלכה פסוקה מוסר

וזאת הברכה יום שני ...

נביאים - מלכים א - פרק ח כתובים - תהילים - פרק מו משנה מועד קטן פרק ב גמרא מועד קטן דף יב
ע"ב זוהר אמור דף קג ע"א הלכה פסוקה מוסר

וזאת הברכה יום שלישי ...

נביאים - מלכים א - פרק ח כתובים - תהילים - פרק עז משנה נדרים פרק ג גמרא נדרים דף לב
ע"א זוהר אמור דף קד ע"ב הלכה פסוקה מוסר

וזאת הברכה יום רביעי ...

נביאים - יהושע - פרק א כתובים - תהילים - פרק צז משנה עדיות פרק ב גמרא עבודה זרה דף עה
ע"ב זוהר אמור דף קד ע"א הלכה פסוקה מוסר

וזאת הברכה יום חמישי ...

נביאים - יהושע - פרק א כתובים - תהילים - פרק קי משנה ערכין פרק ו גמרא ערכין דף כג ע"א זוהר
תצוה דף קפו ע"ב הלכה פסוקה מוסר

וזאת הברכה ליל שישי ...

וזאת הברכה יום שישי

משנה נגעים פרק י גמרא נדה דף מד ע"ב זוהר אמור דף צד ע"ב הלכה פסוקה מוסר

הקדמות

מהרח"ו

הקדמת

זה לשון הרב המקובל הגדול מהרח"ו זללה"ה

סדר עסק התורה שהאדם חייב לקרוא בכל יום בקביעות בסוד קבעת עתים לתורה: זה היה מנהג מורי זלה"ה. בצאתו מבית הכנסת היה עדיין מעוטף בציצית ותפילין, וקורא הסדר הזה בכוונות האלו על פי סדר המדריגות ממטה למעלה: וזה הסדר, תנ"ך משנה תלמוד וקבלה:

וזה פרטו, יום ראשון מהשבוע היה קורא מתחילת פרשת השבוע ששה פסוקים שנים מקרא ואחד תרגום, ואחר כך נביאים ג"כ עם התרגום ואחר כך כתובים ג"כ עם התרגום. ואין צריך לקרוא שנים מקרא אלא בתורה לבד, אבל נביאים וכתובים פעם אחת מקרא ופעם אחת תרגום. והכל הוא בעולם העשיה. ושם הוי"ה דשם ב"ן במילוי כזה, יוד הה וו הה. נמצא שאותיות המילוי הם חמשה וַדְהָוָה. והם נחלקים בחמשה ימי השבוע מיום א' עד יום ה', אות אחת בכל יום מתורה או נביאים או כתובים. ונקודות או אותיות אלו הם צירי"י שב"א פת"ח סגו"ל קמ"ץ חירי"ק, והם יוצאים מן חמשה נקודים של אֵת אֶשֶׁר יְבִיאוּ. ולכן צריך לקרוא בכל יום ראשון ששה פסוקים מתחילת הפרשה וכן מנביאים וכתובים, וביום השני ארבעה פסוקים שאחריהם, וביום ג' חמשה פסוקים שאחריהם, וביום ד' ששה פסוקים שאחריהם, וביום ה' חמשה פסוקים שאחריהם, נמצא שקרא בחמשה ימי שבוע כ"ו פסוקים:

וכשקורא בתורה צריך לכוין שהיא בתפארת דזעיר דעשיה. ולכן צריך לכוין בשלוש שמות של שלוש בחינות של כלי העשיה, שהם (יהו"ה) כלי

החיצון דנפש. (י יה יהו יהויה) כלי אמצעי דרוח. (יוד הא ואו הא) כלי פנימי דנשמה. וגם יהוה בניקוד חול"ם, שהיא בחינת חיה יחידה לשלש בחינות אלו:

וכשקורא נביאים יכוין שהם בנצח הוד דעשיה. ויכוין בשלושה שמות של שלש בחינות כליהם, שהם (צבאות) כלי חיצון דנפש. (צ צב צבא צבאו צבאות) כלי אמצעי דרוח. (יהויה) כלי פנימי דנשמה דנצח. (אדני) כלי פנימי דנשמה דהוד. וגם שני יהויה יהויה, אחד בחיר"ק ואחד קבוץ, שהם בחינת חיה יחידה לשלש בחינות אלו:

וכשקורא כתובים יכוין שהם ביסוד דזעיר דעשיה ובמלכות. ויכוין בשלשה שמות של ג' בחינות כליהם, שהם (שין דלת יוד) כלי חיצון דנפש. (שין שין דלת שין דלת יוד) כלי אמצעי דרוח. (יאהדונהי) כלי פנימי דנשמה דיסוד. (אלף דלת אלף יוד) כלי פנימי דנשמה דמלכות. וגם שם יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד. (יהויה) חיה יחידה דמלכות:

וכשקורא משנה יכוין שהיא בששה קצוות דנוקבא דיצירה. לכן אם הוא בסדר זרעים, יכוין לגבורה שלה, שהוא ב' פעמים (אלף למד אלף למד). ואם בסדר מועד, יכוין לגבורה שלה, שם אלהים. ואם בסדר נשים, יכוין שהוא בתפארת שלה, שהוא שם (צבאות). ואם הוא בסדר נזיקין, יכוין שהוא בנצח שלה, שהוא שם (א אל). ואם הוא בסדר קדשים, יכוין שהוא בהוד שלה, שהוא (א אל אלה אלהי אלהים). ואם הוא בסדר טהרות, יכוין שהוא ביסוד שלה, שהוא שם (שדי):

וכשיקרא תלמוד יכוין שהוא בנוקבא דז"א דבריאה שהוא ה' כלה. ואם הוא בזרעים הוא בחסד שלה, שהוא שם (אלף למד). וסדר מועד הוא בגבורה, וה' הוא (אכדטס). וסדר נשים הוא בתפארת. וה' הוא (השתפא). סדר נזיקין הוא בנצח, וה' הוא (בס). וסדר קדשים הוא בהוד, והשם הוא (במוכף). וסדר טהרות הוא ביסוד, וה' הוא (ש שד שדי):

וכשילמוד קבלה יכוין שהוא בתפארת דאצילות, והשם הוא (יוד הא ואו הא). ובליל ו' בקומו באשמורת, או קודם שישיין אם לא יוכל לקום באשמורת, יקרא כ"ו פסוקים מהפרשה, אותם שהם אחר הכ"ו שקרא בחמשה ימי השבוע. ויקראם שנים מקרא ואחד תרגום. ויכוין בצרוף אחד מי"ב צירופי (יהויה) שהוא וְהִיא כֹּלֹ בְּנִיקוּד חִירִי"ק, והוא ניקוד אות שניה של תיבת הששי:

כוונת קריאת הפרשה ביום ששי שמו"ת תכוין כן. ש"מ משמו"ת הוא תפארת ויסוד, שהם מקרא. ו"ת הוא תרגום, שהוא מלכות. ותכוין במילוי שם ב"ן כזה ויד הו הו בניקוד שורו"ק. והוא ניקוד או של יביאו, וג' ו"וין שניתוספו בג' אותיות (דהה הם בגי' ח"י), שיום ששי שהוא יסוד הנקרא חי העולמים הנותן חיים אל המלכות שבת, כי יום ששי מכין לשבת שהוא מלכות. ותחזור לחבר חמש אותיות המילוי שם ב"ן שהיו

מחולקים בה' ימי השבוע, תכללם יחד כזה ו' דו' הו' ו' הו' בניקוד שורו"ק. גם תכוין לעשות מהם שם (יהו"ה) כזה והיה בניקוד בַיִם הַשָּׁשִׁי. וזה תכוין במקרא בפעם ראשונה ובשניה למילוי שם ב"ן כזה ו' דו' הו' ו' הו'. ובתרגום לאחוריים, שהוא שם ע"ב, שיש בכל הטי' ספירות מכתר עד היסוד שעולים תרגום שנותנים אל המלכות. גם תכוין לאחורים של שם ב"ן כזה ו' ו' דו' ו' דו' ו' דו' ו' דו' ו' דו' ו' הו' :

כוונת שמיעת הפרשה ביום שבת מהש"צ. תכוין בהויה דבן ט' אותיות כזה יוֹד הֶהּ וָו הֶהּ, בניקוד מְשֻׁנָּה עַל אֲשֶׁר יִלְקֻטוּ. גם תכוין לבי' שמות ו' הו' יו' הו' ו' הו' יו' הו' בניקוד ט' של ילקטו. וזה והיה משנה, רוצה לומר בי' פעמים והיה. וצריך לשמוע כל הפרשה מפי הש"ץ. אבל ההפטרה צריך לאומרה בפיו ולא יסמוך על הש"ץ:

תפלה לאומרה קודם קריאת התורה

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו, ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל, ולאקמא שכינתא מעפרא. הריני קורא בתורה שהיא כנגד תפארת דזעיר אנפין, שבו שלשה כלים דשלש בחינות נפש רוח נשמה. יהו"ה, כלי החצון דנפש. יי י"ה יה"ו יהו"ה, כלי אמצעי דרוח. יו"ד ה"א וא"ו ה"א, כלי פנימי דנשמה. ובחינת אורות מקיפים שהם יחידה חיה יהו"ה בנקודת חול"ם, לעשות לה מרכבה. ויהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שתזכך את רוחי ונפשי שיהיו ראויים לעורר מיין תתאין על ידי קריאת התורה הזאת. ואל יעכב שום חטא ועון והרהור רע את קראית התורה הזאת. ויהי נועם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

יכוין אחר כך ביחודים הנאמרים בשערי ציון בשער ד' מידי יום ביומו ולא יוציא שום שם מפיו רק יכוין כנ"ל:

תפלה לאומרה קודם קריאת נביאים

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו, ליחדא שם י"ה

בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל, ולאקמא שכינתא מעפרא. הריני קורא בנביאים שהוא כנגד נצח הוד דזעיר אנפין שבהם שלשה כלים של שלש בחינות נפש רוח נשמה. צבאות, כלי חיצון דנפש. צ' צ"ב צב"א צבא"ו צבאו"ת, כלי אמצעי דרוח. יהו"ה, כלי פנימי של נצח. אדנ"י, כלי פנימי של הוד. בחינת נשמה בבחינת אורות מקיפים, שהם יחידה חיה, של נצח יהו"ה ושל הוד יהו"ה נקוד חירי"ק וקובו"ץ, לעשות לו מרכבה. ויהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שתזכך את רוחי ונפשי ונשמתי לעורר מיין תתאין על ידי קריאת הנביאים הזאת. ואל יעכב שום חטא ועון והרהור רע את קריאת הנביאים הזאת. ויהי נועם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

תפלה לאומרה קודם קריאת כתובים

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו, ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל, ולאקמא שכינתא מעפרא. הריני קורא בכתובים שהוא כנגד יסוד דזעיר ומלכות נוקבא דזעיר, שהם שלשה שמות בבחינת שלשה כלים נפש רוח נשמה. שי"ן דל"ת יו"ד, כלי חיצון דנפש. שי"ן דל"ת שי"ן דל"ת יו"ד, כלי אמצעי דרוח. יאהדונה"י, כלי פנימי דנשמה. אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד, כלי החיצון דמלכות דנוקבא דזעיר, ובבחינת אורות מקיפין, י"ו ה"ו ו"ו ה"ו, חיה יחידה דיסוד דזעיר אנפין. יהו"ה, חיה יחידה של מלכות נוקבא דזעיר אנפין, ולעשות מרכבה להם. ויהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שתזכך את רוחי ונפשי שיהיו ראויים לעורר לעורר מיין נוקבין על ידי קריאת הכתובים הללו. ואל יעכב שום חטא ועון והרהור רע את קריאת הכתובים הללו. ויהי נועם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

תפלה לאומרה קודם לימוד משנה

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו, ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל, ולאקמא שכינתא מעפרא. הריני קורא משנה שהוא סוד מטטרו"ן שביצירה, שהוא אותיות משה, ומשה

עולה א"ל שדי"י, והם גימטריא רצו"ן, ושהוא קפ"ד קס"א כזה, יו"ד, יו"ד הי"י, יו"ד הי"י וי"ו, יו"ד הי"י וי"ו הי"י, אל"ף הי"י יו"ד הי"י, יסוד אבא גו יסוד אמא להוריד שפע מאבא ואמא מבריאה ליצירה, ותכולל יצירה בבריאה והיא תרד מבריאה ליצירה, שלשה שמות אהי"ה כזה, אל"ף הי"י יו"ד הי"י אל"ף הי"י יו"ד הי"ה אל"ף הי"א יו"ד הי"א, שהם ה' יודי"ן שהם סוד חמשים שערי בינה הנקראת משנה, שהם י"ה אדני"י מטטרון.

(כשהוא לומד בסדר זרעים יאמר כך) והריני בסדר זרעים בחסד דנוקבא דזעיר שבו שני פעמים א"ל במלואו כזה, אל"ף למ"ד אל"ף למ"ד :

(וכשהוא לומד בסדר מועד יאמר כך) והריני בסדר מועד שהוא בגבורה דנוקבא דזעיר שבו שם אלהים.

(וכשהוא לומד בסדר נשים יאמר כך) והריני בסדר נשים שהוא בתפארת דנוקבא דזעיר שבו שם צבאות.

(וכשהוא לומד בסדר נזיקין יאמר כך) והריני בסדר נזיקין שהוא בנצח דנוקבא דזעיר שבו שם א' א"ל.

(וכשהוא לומד בסדר קדשים יאמר כך) והריני בסדר קדשים שהוא בהוד דנוקבא דזעיר שבו שם א' א"ל אליה אלהי"י אלהים.

(וכשהוא לומד בסדר טהרות יאמר כך) והריני בסדר טהרות שהוא ביסוד דנוקבא דזעיר שבו שם שדי"י.

להעשות לה מרכבה. ויהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שתזכך את רוחי ונפשי שיהיו ראויים לעורר מיין נוקבין על ידי קריאת המשנה הזאת. ויהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שאזכה לבחינת נשמה דבריאה אותיות משנה, ואל יעכב שום חטא ועון והרהור רע את קריאת המשנה הזאת. ויהי נועם וגו' :

תפלה לאומרה קודם לימוד הלכה

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו, ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל, ולאקמא שכינתא מעפרא. הריני לומד הלכה שהוא אותיות הכל"ה, לקשט שם אדני"י שהיא הכלה העליונה בעשרים וארבע קשוטי כלה, כדי לחברה בבעלה.

(וכשהוא לומד הלכה בסדר זרעים יאמר כך) והריני קורא בסדר זרעים שהוא בחסד דנוקבא דזעיר אנפין, שבו שם א"ל במלאו אל"ף למ"ד:

(וכשהוא לומד הלכה בסדר מועד יאמר כך) והריני קורא בסדר מועד שהוא בגבורה דנוקבא דזעיר אנפין, שבו שם אכדט"ם

(וכשהוא לומד הלכה בסדר נשים יאמר כך) והריני בסדר נשים שהוא בתפארת דנוקבא דזעיר אנפין, שבו שם השתפ"א

(וכשהוא לומד הלכה בסדר נזיקין יאמר כך) והריני בסדר נזיקין שהוא בנצח דנוקבא דזעיר אנפין, שבו שם ב"ם

(וכשהוא לומד הלכה בסדר קדשים יאמר כך) והריני בסדר קדשים שהוא בהוד דנוקבא דזעיר אנפין, שבו שם ש' ש"ד שד"י

(וכשהוא לומד הלכה בסדר טהרות יאמר כך) והריני בסדר טהרות שהוא ביסוד דנוקבא דזעיר אנפין, שבו שם במוכ"ן

להעשות לה מרכבה. ויהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שתזכך את רוחי ונפשי שיהיו ראויים לעורר מיין תתאין על ידי קריאת הלכה הזאת. ואל יעכב שום חטא ועון והרהור רע את לימוד הלכה הזאת. ויהי נועם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

עוד יחוד א' להלכה יכוין בשם י"ה בצירוף א"ב כזה:

אָיָה בְיָה גְיָה דְיָה הָיָה וְיָה זָיָה חָיָה טָיָה יָיָה כָיָה לָיָה מְיָה נְיָה סְיָה עְיָה
פְיָה צְיָה קְיָה רְיָה שְיָה תְיָה

תפלה לאומרה קודם לימוד קבלה

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו, ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל, ולאקמא שכינתא מעפרא. הריני לומד בספר קבלה פלוני שהוא כנגד תפארת דזעיר אנפין דעולם האצילות, שבו שם מ"ה כזה, יו"ד ה"א וא"ו ה"א, לעשות לו מרכבה. ויהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שתזכך את רוחי ונפשי שיהיו ראויים לעורר מיין תתאין על ידי קריאת ספר הקבלה הזה. ויהי נועם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ברוך ה'

נוסחי דווקני

נוסחי דווקני

נוסח כוונות פשוטות לאשר בא בסוד ה' לכוין כל יום חק"ת עולם על

עשיה ת"ת - תורה

כלי פנימי

כלי אמצעי

כלי חיצון תפארת ז"א

נשמה

רוח

נפש

יוד הא ואו הא

י יה יהו יהוה

יהוה

נצח והוד - נביאים

כלי פנימי

כלי פנימי דנשמה

כלי אמצעי רוח

כלי חיצון נו"ה

דהו

דנצח

צ צב צבא

דז"א נפש

אד

יהוה

צבאו צבאות

צבאות

יסוד מלכות כתובים

יסוד מלכות - כתובים

כלי פנימי דנשמה

יאהדונהי

כלי אמצעי רוח

שיין שיין דלת שיין
דלת יד

כלי חיצון יסוד דז"א נפש

שיין דלת יוד

יצירה - משנה

יום ב' סדר

מועד: גבורה

שלה ובחינה אמצעית

אלהים

יום א' סדר

זרעים: חסד

דנוקבא דיצירה ובחינה אמצעית של הכלי

אלף אלף למד

יום ה' סדר

קדשים: הוד

שלה ובחינה אמצעית

א אל אלה אלהי אלהים

יום ד' סדר

נזיקין: נצח

שלה ובחינה אמצעית

א אל

בריאה - הלכה

יום ב'

מועד: גבורה

בחינה חיצונה כנוכר

אבדטם

יום א'

זרעים: חסד

בחינה חיצונה של הכלי דנוקבא

דבריאח

אל

יום ה'

קדשים: הוד

בחינה חיצונה כנוכר

במוכז

יום ד'

נזיקין: נצח

בחינה חיצונה כנוכר

ב"ם

זו היא ההקדמה שעשה על הספר הזה בהיותו בחיים חיותו הרב המופלא
בוצינא קדישא מרנא ורבנא כמוהר"ר חיד"א זלה"ה זיע"א

ארש חיים

מילי מילי קטני סדרי ברורין. להודיע לבני האם מאימתי קורין :

אידלי יומא כי האידנא, וישמה לחק, כחקה הועלה האי ספרא רבא עלה
בקב"ץ ויעשה כמשפט דינא יתיב וספרין. אשרי שיאחז והיתה עמו, וקא
בו, וכמו רגע אתי עשה דהשלמה מקרא, משנה, תלמוד וקבלה כהלכת
גוברין. מתן ארבע במתן אחד באחד יגשו וכמעט חיובא רמיא אקרפתא
דגברי אחד חכם ואחד תם קורין ומקריין. וכל כי האי ליתנהו בזכירה
אצל עין רוגל בפרק כתבי הקדש דיזעי רבנן ובקיאיי מה נורא הלמוד הזה
לרבות כל אשורין. והיו הדברים להמון העם אליכם אישים, ואקרא
הלא תדעו מה עצמו ראשי הלמוד הזה בעולמות העליונים, ומן הברכה
העליונה יצא שפע נפיק מעייני מעינות מתגברין. טובי לדזכי לשמע בקול
מורים חק נתן ולא יעבר הנה שכרו בשבח שקבצו עליונים למעלה, הוא
פרת שמיימו פרין. איכו השתא קול הקריה לכל מסורה, זאת היתה לי
הרימותי ידי בשורת דרך אר"ש יתן אומר להמון קריה אם אינם מכירין :

א. דא תהא למיקם כי הכונות שנדפסו מדי יום יום זאת לפנים על ספר
חקה טעו במדבר, ואעיקרא הכונות ההם לא צדקו יחדיו כפי כתבי הקדש
האמתיים דשכיחי בארץ מצרים ובהר הקדש בירושלים ת"ו, כתובים
באצבע הרב מורנו הרב שמואל ויטאל זלה"ה והדברים עתיקים מטהרת
יד הקדש מר אביו מורנו הרב חיים ויטאל זצ"ל. ולכן כשנדפס הספר הלז
בוניציאה שם נמצאתי אנכי איש צעיר ומסרתי ביד מעלת הגביר
המדפיס אהובנו יצ"ו נסח הכונות ככל הנמצא אתי, שהבאתי מעיר
הקדש ירושלים ת"ו, ומעלת הגביר יקירנו המדפיס הנזכר, הדפיסם
בסוף הדף בפני עצמו בשם נסחי דוקני הין מפטירין :

ב. יען כי הספר הקדוש הלז מסור לכל, ואלו הכונות לא יתכנו להמון
העם, וגם למי שאין לו התחלה בחכמת האמת. לכן בספר הזה השמטו
הכונות אשר נכתבו בכל יום, דלאו כל מוחא סביל דא, ומה גם כי לא
יבצר מחמת הדפסתם בכל יום טעיות הדפוס ואלו דברים העומדים
ברומו של עולם. ונדפסו דף אחד בתחלת כל חומש כפי הנסחי דוקני

הנזכר, ואשר לו יד ושם בסוד ה', נקל להם לחזות בנעם ולכן בכל יום. ובדרך הזה עיניהם ישיתו לעשות כוונים למלאכת שמים הוו זהירין :

ג. בכל יום צריך קרא מקרא פסוקי תורה שני פעמים ואחד תרגום. ופסוקי נביאים וכתובים פעם אחד מקרא ופעם אחד תרגום, יושבים וקורין :

ד. אור הששי, היותר נראה שלא לקרות כ"ו פסוקי תורה, כי אם שני פעמים מקרא ותו לא, ואין לקרות תרגום. ולכן לא נדפס באור הששי מקרא ותרגום ככל הימים, רק התרגום הוצב לבדו למאן דיצבי להחזיק במנהג קדום. ועיין מה שכתבנו בעניותנו בספרי הקטן מחזיק ברכה אורח חיים (סימן קנו) ובקונטרס אחרון שם ואלו נאמרין :

ה. התפלות שנדפסו בכל יום בראש הספר בדפוסים הקודמים, המסתכל יפה יבין שאין לאומרם, כי קריאת תנ"ך זו המסודרת בספר הזה אין הפסוקים מבחינת המדות ולא נתנו דבריהם לשעורין :

ו. בחול המועד טוב לקרות דבר יום ביומו ולהשלים בעד יום טוב, כי כן דבר המלך מורנו הרב חיים ויטאל זצ"ל למי שלא למד הסדר יום אחד, שצריך להשלים כשיקרא, פסוקי יום שעבר לא נצרכה אלא עולות מספר מלוי שם ב"ן, וככה יעשה בחול המועד שמעתי שמחמירין :

ז. בשבוע שקורין שתי פרשיות בשבת קדש, יקרא הסדר של פרשה ראשונה לבד ראשית ששיריה נכרין :

ח. וכשחל יום טוב בשבת קדש קורין פרשה של יום טוב או של שבת וחול המועד, תמיד יקרא בשבוע סדר הפרשה שקורין במנחת שבת קדש, ואפילו שתי שבועות או שלשה חזור חזור בפרשה ההיא הרי אלו מחזירין :

ט. תוספת טובה נעשה בפעם הזו כי ביום הששי נדפס משנה וגמרא מסדר טהרות, ויהי בשלם עד היסוד בא, וגם מאמר קצר מהזוהר כאשר עיניך תחזינה והן מטהרין :

י. בדפוסים שקדמו בענין המשניות והגמרא יש חסיר חליף יתיר וכן במאמרי הזוהר הקדוש וגם ערב רב עלה אתם. איכו השתא הכל מתוקן כולם נסקרין :

יא. גם נדפס זאת לפנים בספר הזה בראשית מאמר אמרי קדוש מורנו הרב חיים ויטאל זצ"ל, והלשון ההוא לא סליק שפיר, כתיב בגויה איזה דברים שישתנו לפי הכתבים אמתיים, אי לזאת הושמט. וכי תאווה נפשך לדעת דברים בשרשן פוק עיין בשער המצוות שסדר הרב מורנו הרב שמואל ויטאל פרשת עקב, ובשעה השמות בספר אוצרות חיים ובספר עץ חיים וכיוצא בהם, ומשם בארה זקוקין דנורא ובעורין :

יב. עוד הוסיפו מעלת המגיהים שמורים לכל בני ישראל מאמרי גמרא וזוהר איפה הם רועים, הגיעו לפרקן בעלים מרדפין כאשר היתה באמנה. ועוד זאת יתירה היד כותבת דמיתבא דעתא מילתא חדתא :

יוסף לחוק מוסר מלכים והלכה פסוקה יום ליום יביע דברים המחורין. ואשר סדרתי אני בעניי, ברם עיקר שרשוהי בקונטרס סנסן ליאיר לזכות את הרבים, יחקקו צדק לא ימושו החוקים האלה, באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין. וצור ישראל יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות. ובא לציון גואל והבית בהבנותו שם יזבחו זבחי צדק דכרין ואמרין. כן יהי רצון : הלא זה דברי איש צעיר מעפר דל קטונתי איני כדאי

חיים יוסף דוד אזולאי ס"ט

רוקח

מעשה

א. מודעת זאת בחיוב תלמוד תורה וכמו שכתב הטור ומרן ולבוש ביורה דעה (בסימן רמ"ו) והרמב"ם (בפרק א) מהלכות תלמוד תורה, וזה לשונו, כל איש ישראל חייב בתלמוד תורה, בין עני בין עשיר, בין שלם בגופו בין בעל יסורין, בין בחור בין זקן גדול, ואפילו עני המחזר על הפתחים, אפילו בעל אשה ובנים חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה, שנאמר והגית בו יומם ולילה וגו'. וחייב לשלש למודו שליש בתורה שבכתב בכלל זה. שליש בתלמוד וכו'. כיצד, היה בעל אומנות ועוסק במלאכתו שלשה שעות ביום ותשעה שעות בתורה, קורא שלושה מהם בתורה שבכתב, ובשלושה תורה שבעל פה, ובשלושה יבין דבר מתוך דבר יעו"ש. וגם באורח חיים (סימן קנ"ה) בטור ומרן ולבוש שכתבו אחר שיצא מבית הכנסת ילך לבית המדרש ויקבע עת ללמוד, וצריך שאותו עת יהיה קבוע שלא יעברנו אף אם הוא סבור להרויח הרבה יעו"ש : ומאחר שכן שחייב כל איש לעסוק בתשעה שעות ביום בתלמוד תורה, אם כן מה יענה האדם ביום הדין לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, שכל היום כולו עוסק במלאכתו איש איש על עבודתו ואינו עוסק בתורתו, כי בודאי אין קץ לעונשו. ואם ראה תראה מאמר משלי רבתא אשר הבאתי בקונטרס מיני מרקחת אשר בסוף ספר הנחמד מעשה רוקח (חלק ג') של מר זקני זיע"א, דשם בפרק שלישי הבאתי כל המאמר באורך, ועיניך תחזינה מישרים שכל הקורא בהם תסמר שערות בשרו, ולא יאכל ולא ישתה בראותו שכל מה שקרא לא נחשב לו לכלום, שצריך לקרות כל מה שכתוב שם, וה' הטוב יכפר בעד :

הנה כי כן מצוה על כל איש אשר בשם ישראל יכונה, לקנות לו ספר חוק לישראל לקרות בו בכל יום, שהוא סדר נאה ויאה שתקן לנו הרב הקדוש התנא האלהי האר"י זלה"ה זצ"ל, אשר בקריאתו זוכה במעט קט בשלושה למודים, שליש במקרא תורה נביאים וכתובים, שליש במשנה שקורא פרק מהמשנה, שליש בגמרא שקורא פסקא מהגמרא, ונוסף גם מאמר מזוהר הקדוש. ושמעתי רמז נאה כי בקריאת חוק לישראל שם רמוז תרי"ג, כי תני"ך משנה גמרא קבלה שהוא הזוהר ראשי תיבות שלהם גמטריא תרי"ג, וגימטריא בתורה:

ומעתה הגם שאין ידו של אדם משגת לשלש תלמודו בתשעה שעות ביום, מטרדת מלאכתו לפרנס אשתו ובניו ואת עצמו, לכן יאחז צדיק ספר הלז לעסוק אהב בכל יום, דנחשב לו דבר מה בקיום חיוב זה לשלש תלמודו. והן אמת שעתה רוב המוני העם המשכילים ונבונים וגם מהתלמידי חכמים, אחר גמר תפלה מתאספים בבית הכנסת בטלית ותפילין, וקורים סדר זה בכל יום ויום, אשריהם ואשרי חלקם. ואנחנו רואים שבזמן מועט הוא משלים סדר זה, וכמו שכתב הרב הגדול חיד"א בספריו הלא המה מורה באצבע (בס"ג אות צג) ובמחזיק ברכה (סימן קנו אות ג) שצריך אחר תפילה שישתדל ללמוד סדר היום בספר חוק לישראל, כי הוא סדר נאה דרך קצרה וכשרה, וזוכה במעט זמן בעשירית שעה לקרות תני"ך ולשנות משנה וגמרא וזוהר. והאיש הירא חוק נתן ולא יעבור, כי הוא תועלת עצום לנפשו, קרית נאמנה הזאת נעמי. וגם ילמד תני"ך בתרגום כמו שכתב האר"י זצ"ל וכו'. גם לא יאמר התפלות שבראש הספר יעו"ש:

גם אחריו החזיק בשבח קריאה זו הרב החסיד חסד לאלפים ז"ל (סימן קמ"ה) וז"ל אחר שיצא מבית הכנסת וכו' והן עתה נתפשט למוד סדר חוק לישראל וכו', ומה טוב שהתלמיד חכם או יודע ספר שבעיר יקרא אותו בקול רם במתון, ואליו יאספו כל יראי ה' וחושבי שמו, וילמדו אחריו ויפרש להם הגמרא והזוהר והתוכחת מוסר והיוסף לחוק, באופן שכל הרוצה יוכל לזכות בו, אפילו היותר עם הארץ וכו' יעו"ש. ועיין גם הרב דבש לפי ז"ל (מערכת תק אות מא) ע"ש. וסדר קריאת הפסוקים של הסדר הזה, הנה הנם בשער המצוות פרשת ואתחנן ונגיד ומצוה (דף טל) וארחות צדיקים (דף צג) ולחם מן השמים למהרי"ן ז"ל כתיבת יד ומשם בארה:

ב. אם לא קרא מקרא ביום א' של השבוע, יש לו תשלומין שיקרא ביום ב' שתי הקריאות, דהיינו קריאת יום ראשון ויום שני, אבל אין זה מועיל רק לצורך היום ב' שיקרא קריאת יום שלפניו שדלג ואחר כך יקרא קריאת היום ההוא, אך לצורך יום ראשון שלא קרא בו אין לו תקון כלל. שער המצוות ונגיד ומצוה ולחם מן השמים וארחות צדיקים שם:

ג. ומזה למד הרב חיד"א ז"ל בהקדמתו (באות ו') דבחול המועד טוב לקרות דבר יום ביומו, ולהשלים בעד יום טוב. ובספרו מחזיק ברכה בקונטרס אחרון כתב דטוב לקרות הסדר הזה בחול המועד ולהשלים בעד יום טוב, מאחר דלא יקרא ביום טוב עיין שם. אם כן בחול המועד יקרא של יום

טוב שעבר וקריאה יום חול המועד שעומד בו, ומכאן אזהרה שצריך לעשות כן, יען שביום חול המועד אין לו מלאכה וחל עליו החיוב של תלמוד תורה יותר מימות החול, וכמו שאמרו ז"ל על פסוק כי אקח מועד וגו'. וכך כתב בצפורן שמיר (סימן ד' אות נז) :

ד. הנה בקריאת כ"ו פסוקים בליל ששי, מבואר בשער המצוות וארחות צדיקים ולחם מן השמים ובספרו שערי רחמים (דף ע:) שאם יכול לקרותם אחר חצות לילה בקומו הנה מה טוב, ואם לאו יקרא אותם בחצות הלילה קודם שישי. והנה בלחם מן השמים מבואר שיקרא אותם עם תרגום או לאו, אמנם מהרח"ך בספרו שערי רחמים (דף ע:) כתב לקרותם בלי תרגום, וכתב שזהו סוד והיה משנה, דהיינו שם הוי"ה קריאת כ"ו פסוקים בחמשה ימים, וכ"ו בליל הששי, ואז הוי"ה משנה ע"ש. והרב מחזיק ברכה ז"ל (סקני"ו אות ו) ובקונטרס אחרון, גלה לנו משם המקובל מורנו הרב שלום שרעבי ז"ל, וסולת בלולה משם גורי האר"י זצ"ל והרמ"ע, דאין תרגום בלילה ולא בשבת ויום טוב יעו"ש. וכך כתב בהקדמתו (אות ד') ומזה דן את הדין הרב פתח הדביר נר"ו (סימן קנ"ו) דמנהגן של ישראל בימת הקיץ שעל הרוב לא יוכלו להשכים לקרות הכ"ו פסוקים בעוד לילה, וקרו להו אחר שהאיר היום, נראה פשוט דאפילו הכי אין לקרות תרגום אף על פי דימא הוא יעו"ש. ומוכרח לומר דהא דאין קורין בתחלת הלילה כצואת מורנו הרב חיים ויטאל זצ"ל אם לא יוכל לקום אחר חצות, כונתם של אלו דמניחים עד הבוקר היינו לומר דשמא יוכלו לקום באשמורת לקרותם ואם לא יוכלו יקראו אותם בבוקר. ולדעתי דעת הדיוט כיון שהזהרת רבנו מורנו הרב חיים ויטאל לקרותם בליל הששי, טוב לקרותם בתחילת הלילה מלהניחם בספק, דשמא לא יוכל לקום ויקרא אותם בבוקר ויסתפק לו אם יקרא גם התרגום, ומה גם דאחר התפלה הוא קורא כל הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום :

והנה מאחר שחל החיוב בקריאת כ"ו פסוקים אלו, ולכוון לשם ב"ן כמבואר שם, הנה כי כן צריך להזהיר לקרותם, יען שאנחנו רואים שאינם נזהרים בהם בקריאה של כל יום ויום, ואם תשאל להם אם קוראים אם לאו, יאמרו שאינם קוראים. אשר על כן יזהרו מכאן ולהבא, ובמה שעבר ה' הטוב יכפר בעד אמן, ואני אחד מהם. ועיין להרב מחזיק ברכה בקונטרס אחרון שם שכך כתב דבאור הששי יקרא הכ"ו פסוקים שנים מקרא, לאפוקי מי שכתב דיקראם פעם אחד בלבד ע"ש באות ד'. ומאחר שכבר מבואר לקרותם בתחלת הלילה, מה טוב לקרותם קודם אכילתו, כי אם יניח עד אחר שאכל שמא תאנסנו שינה ולא יקרא אותם :

והרב ימצא חיים נר"ו ס"ט, ראה והתקין תפלה לומר קודם למוד כ"ו פסוקים של חוק לישראל באשמורת ליל הששי, וזה נוסחה :

הריני מכוון בקריאת כ"ו פסוקים אלו שהם צרוף שם הוי"ה לקנות הארת נשמה יתרה משבת הבאה. ויהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי

אבותינו שלא תביאנו לידי חלול שבת, לא על ידינו ולא על ידי שום אחד מבני ביתנו, ולא על ידי שום אחד מישראל בכל מקום שהם, ונזכה לשמור כל שבתות קדשך במחשבה ודיבור ומעשה אמן כן יהיה רצון :

ה. כתב הרב ברכי יוסף ז"ל ביו"ד (רמ"ו אות ד') משם הגאון מהר"ד שפטל בצואה שבספר יש נוחלין וזה לשונו, למוד הגמרא ורש"י ותוספות חיוב כמו הנחת תפילין עד כאן. אם כן לפי זה כיון שיש בסדר הזה גמרא ורש"י, מה טוב לקרות גם רש"י עם הגמרא כיון שחיוב הוא כמו הנחת תפילין. ומה טוב אם המדפיסים הי"ו שמכאן ולהבא ידפיסו התוס' השייך לאותה גמרא אחר רש"י ושכרם כפול מן השמים :

ו. כבר מבואר להרב חיד"א ז"ל במורה באצבע כמו שכתב לעיל וכן בהקדמתו לספר הזה באות ה', שלא לומר אותם תפילות שנדפסו בחוק לישראל דפוס ויניציאה, דהמסתכל יפה יבין שאין לאומרם, כי קריאת תנ"ך זו המסודרת בספר הזה אין הפסוקים מבחינת המדות יעו"ש. ומזה למדו שיכול לומר אותם הפסוקים שקוראים קודם למוד תנ"ך, דהיינו קודם תורה יאמר עזרנו בשם ה', וגם וחפץ ה' בידינו יצלח וגו', יגדיל תורה ויאדיר, ברוך אתה ה' למדני חקיד, תורה צוה לנו משה וגו', וזאת התורה וגו', שמע ישראל וגו', וכן בנביאים פסוק הקטון יהיה לאלף וגו', ובכתובים פסוק תודיעני וגו', באומרם דכל כונת הרב חיד"א ז"ל אינה אלא על אותם התפילות אבל אלו הפסוקים יוכל לומר. והגם שנוכל לומר כן, למה יכנס בספק לומר פסוקים אחרים שלא נזכרו בדברי רבנו האר"י זצ"ל בסדר הזה, ולא בדברי רבנו מורנו הרב חיים ויטאל זצ"ל, ולא בהקדמת הרב חיד"א זצ"ל, יען כי כל יום פסוקים מכוונים בסדר המדרגה, ומה לנו לאומרם מה שלא הוזהרנו בהם ולכנס בספק, ומי שרוצה לאומרם הרשות בידו :

אמנם מה שנתחדש עתה לומר קודם הלמוד לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה וכו', נראה שכן האמת, יען הזהיר אותנו הרב חיד"א ז"ל במורה באצבע בתחלתו, שקודם כל למוד וכל מצוה להרהר בתשובה, ואחר כך יאמר נא לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה וכו', וכן כתב בספרו מחזיק ברכה (סי' קנ"ו אות ג') עיין שם :

ולכן מה טוב לומר בכל יום קודם הלמוד : לשם יחוד קודש אבריק הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו ודחילו ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל, הנה אנחנו קוראים (ואם קורא ביחיד יאמר הנה אני קורא) (ביום ראשון) ששה פסוקים שהם כנגד ו' דמלוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בנו (וביחיד) : בי הארה מתוספת נשמה של שבת שעברה ויהיה נועם ה' אלהינו וגו' :

וכן על זה הדרך ככתוב קודם כל קריאה בסדר הזה בספק חוק לישראל כמבואר שם. וה' יעזרנו על דבר כבוד שמו לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם : כה דברי החותם בסדר ושמרתך בכל אשר תלך. שנת ורוח נכון חדש בקרבי לפי"ק. ע"ה החתום יעקב רוקח ס"ט

פרשת דברים

דברים יום ראשון תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד י דמילוי יו"ד דשם בין להשאר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

א (א) אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל כָּל
יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בְּמִדְבַר בְּעֶרְבָה מוֹל
סוּף בֵּין פָּאָרֹן וּבֵין תַּפֵּל וְלָבֹן וְחִצְרֹת וְדִי
זָהָב: אֵלֶּיךָ פִּתְגָמִיךָ דִּי מִלִּיל מֹשֶׁה עִם כָּל יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר
דִּי יִרְדְּנָא אוֹכַח יְתֵהוֹן עַל דְּחָבוּ בְּמִדְבָרָא וְעַל דְּאֲרָגִיזוּ בְּמִישְׁרָא לְקַבֵּל
יָם סוּף בְּפָאָרֹן אֲתַפְּלוּ עַל מִנָּא וּבְחִצְרוֹת אֲרָגִיזוּ עַל בְּשָׂרָא וְעַל
דְּעַבְדוּ עִגְלָת דְּזָהָב:

רש"י אלה הדברים. לפי שהן דברי תוכחות ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום זהו, לפיכך
סתם את הדברים והזכירם ברמז מפני כבודן של ישראל: אל כל ישראל. אלו הוכיח מקצתן, היו אלו שבזקוק
אומרים, אתם הייתם שומעים מבן עמרם ולא השיבותם דבר מכך וכך, אלו היינו שם היינו משיבים אותם,
לכך ננסם כלם ואמר להם הרי כלכם כאן כל מי שיש לו תשובה ישיב: במדבר. לא במדבר היו אלא
בערבות מואב, ומהו במדבר, אלא בשביל מה שהכעיסוהו במדבר שאלו (שמות טו, ג) מי יתן מותנו וגו':
בערבה. בשביל הערבה שחטאו בצעל פעור בשמים בערבות מואב: מול סוף. על מה שהמרו בים סוף
בזואם לים סוף שאלו (שם יד, יא) המצלי אין קברים במצרים, וכן בנסעם מתוך הים, שנאמר (תהלים קו, ז)
וימרו על ים בים סוף, כדאיתא בערכין (טו, ט) : בין פארן ובין תפל ולבן. אמר רבי יוחנן [רשב"י] חזרנו על
כל המקרא ולא מצינו מקום ששמו תפל ולבן, אלא הוכיח על הדברים שחטאו על המן שהוא לבן, שאלו
(במדבר כא, ה) ונפשנו קנה בלחם הקלקל ועל מה שעשו במדבר פארן על ידי המרגלים: וחצרות. במחלקתו
של קרח. דבר אחר אמר להם, היה לכם ללמוד ממה שעשיתי למרים בחצרות בשביל לשון הרע, ואתם

נדברתם במקום: ודי זהב. הוכיחן על העגל שעשו בשביל רב זהב שהיה להם, שנאמר (הושע ב, י) וכסף הרביתי לה וזהב עשו לבעל:

**(ב) אֶחָד עֶשֶׂר יוֹם מִחֹרֵב דְּרָדָּה הָר שְׁעִיר עֵד
קָדֵשׁ בְּרִנְיָע : מִהֲלָדָּה הָד עֶשֶׂר יוֹמִין מִחֹרֵב אוֹרַח טוֹרָא
דְּשְׁעִיר עֵד רְקִים גִּיאָה :**

רש"י אחד עשר יום מחרב. אמר להם משה ראו מה גרמתם, אין לכם דרך קצרה מחורב לקדש ברנע כדרך הר שעיר ואף הוא מהלך אחד עשר יום, ואתם הלכתם אותו בשלשה ימים, שהרי בעשרים באיר נסעו מחורב שנאמר (במדבר י, יא) ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש וגו' ובעשרים ותשעה בסיון שלחו את המרגלים מקדש ברנע, לא מהם שלשים יום שעשו בהצרות התאוה, שאכלו הבשר חדש ימים, ושבעה ימים שעשו בחצרות להסגר שם מרים, נמצא בשלשה ימים הלכו כל אותו הדרך, וכל כך היתה שקינה מתלבטת בשבילכם למהר ביאתכם לארץ, ובשביל שקלקלתם הסב אתכם סביבות הר שעיר ארבעים שנה:

**(ג) וַיְהִי בְּאַרְבָּעִים שָׁנָה בַּעֲשֵׂתִי עֶשֶׂר חֹדֶשׁ
בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
כָּל־אֲשֶׁר צָוָה יְהוָה אֹתוֹ אֲלֵהֶם : וְהָוָה
בְּאַרְבָּעִין שָׁנָיִן בְּחַד עֶשֶׂר יָרְחָא בְּחַד לְיָרְחָא מְלִיל מֹשֶׁה עִם בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל כָּל־דִּי פְקִיד יֵי יְתִיה לְוַתְהוֹן :**

רש"י והי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש באחד לחדש. מלמד שלא הוכיחן אלא סמוך למיתה. ממי למד, מיעקב שלא הוכיח את בניו אלא סמוך למיתה. אמר, ראובן בני, אני אומר לך מפני מה לא הוכחתך כל השנים הללו, כדי שלא תניחני ותלך ותדבק בעשו אחי. ומפני ארבעה דברים אין מוכיחין את האדם אלא סמוך למיתה, כדי שלא יהא מוכיחו וחוזר ומוכיחו, ושלא יהא חזרו רואהו ומתבייש ממנו וכו' כדאיתא בספרי. וכן יהושע לא הוכיח את ישראל אלא סמוך למיתה, וכן שמואל, שנאמר (ש"ס יב, ג) הנני ענו בני. וכן דוד את שלמה בנו:

**(ד) אַחֲרֵי הַכְּתוּבָה אֵת סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי
אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבוֹן וְאֵת עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן
אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּעִשְׂתָּרַת בְּאֲדָרְעִי : בְּתַר דְּמָחָא יָת
סִיחֹן מֶלֶךְא דְּאֲמוֹרָא דְּיָתַב בְּחֶשְׁבוֹן וְיָת עוֹג מֶלֶךְא דְּמִתְנָן דְּיָתַב
בְּעִשְׂתָּרוֹת בְּאֲדָרְעִי :**

רש"י אחרי הכתו. אמר משה אם אני מוכיחם קודם שיכנסו לקצת הארץ, יאמרו מה לזה עלינו, מה היטיב לנו, אינו בא אלך לקנתר ולמלא עלה שאין בו כח להכניסנו לארץ, לפיכך המתין עד שהפיל סיחון ועוג לפניהם והוריקם את ארצם ואחר כך הוכיחם: סיחון וגו' אשר יושב וגו'. אלו לא היה סיחון קשה והיה שרוי בחשבון, היה קשה, שהמדינה קשה, ואלו היתה עיר אחרת וסיחון שרוי בתוכה היתה קשה, שהמלך קשה, על אחת כמה וכמה שהמלך קשה והמדינה קשה: אשר יושב בעשתרת. המלך קשה והמדינה קשה: עשתרת. הוא לשון צוקין וקושי כמו (בראשית יד, ה) עשתרות קרנים, ועשתרות זה הוא עשתרות קרנים שהיו שם רפאים שהכה אמרפל, שנאמר (בראשית יד, ה) ויכו את רפאים בעשתרות קרנים, ועוג נמלט מהם והוא שנאמר (שם יד, יג) ויבא הפליט, ואומר (דברים ג, יא) כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים: באדמע. שם המלכות:

(ה) **בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בְּאֶרֶץ מוֹאָב הוֹאִיל מֹשֶׁה בְּאֵר אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת לְאָמֹר: בְּעֵבֶר אֲדִירְדְנָא בְּאֶרְעָא דְמוֹאָב שְׂרִי מֹשֶׁה פִּרְשׁ יְת אולפן אוריתא הָדָא לְמִימָר:**

רש"י הואיל. התחיל כמו (בראשית יד, כז) הנה נא הואלתי: באר את התורה. בשבעים לשון פרשה להם:

(ו) **יְהוָה אֱלֹהֵינוּ דְּבַר אֵלֵינוּ בְּחֹרֵב לְאָמֹר רַב לָכֶם שַׁבָּת בְּהָר הַזֶּה: יי אלהנא מליל עמנא בחורב למימר סגי לכוון דיתבתון בטורא הדין:**

רש"י רב לכם שבת. כפשוטו. ויש מדרש אגדה הרבה לכם גללה ושכר על ישיבתכם בהר הזה, עשיתם משכן מנורה וכלים, קבלתם תורה, מניתם לכם סנהדרין, שרי אלפים ושרי מאות:

נביאים - ישעיה - פרק א

(א) **חֲזוֹן יִשְׁעִיהוּ בֶן אָמוֹץ אֲשֶׁר חָזָה עַל יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם בְּיָמֵי עֲזִיָהוּ יוֹתָם אָחִז יְחִזְקִיהוּ מֶלֶכִי יְהוּדָה: נבואת ישעיה בר אמוץ**

דְּאַתְנִיבִי עַל אֲנִישׁ יְהוּדָה וַיִּתְּבִי יְרוּשָׁלַם בְּיָמַי עֲזָיְהוּ יוֹתָם אָחִי
יַחֲזִקְיָהוּ מֶלֶכְיָא דְבֵית יְהוּדָה :

רש"י חזון ישעיהו בן אמוץ וגו'. א"ר לוי דבר זה מסורת בידינו מאבותינו אמוץ ואמליה מלך יהודה אחים היו : אשר חזה על יהודה וירושלים . והלא על כמה אומות נתנבא משא צבל משא מואב הא למדת שאין זה תחלת הספר ולא נקרא הספר על שם החזון הזה וכן שנינו צרייתא דמכילתא , בשנת מות המלך עוזיהו תחלת הספר אלא שאין מוקדם ומאוחר בסדר והדברים מוכיחים שהרי ביום הרעש יום שנלטרע עוזיהו נאמר ואשמע את קול ה' אומר את מי אשלח ומי ילך לנו (לקמן 1) ואמר הנני שלחני למדנו שהוא תחלת שליחותו ונבואה זו נאמרה אח"כ ועל זו לבדה נאמר אשר חזה על יהודה וירושלים כשם שאמר על משא כל אומה ואומה משא אומה פלוני אף כאן כתב חזון זה חזה על יהודה וירושלים ולפי שהם תוכחות קושי קראם חזון שהוא קשה מעשרה לשונות שנקראת נבואה כמש"א צב"ר וראה לדבר חזות קשה הוגד לי (לקמן כא) : בימי עוזיהו וגו' . מלכי יהודה . 7' מלכים הלכו הפח בימיו ביום שנלטרע עוזיהו שרתה שכנה עליו ונתנבא כל ימי המלכים הללו עד שעמד מנשה והרגו (ונבואה זו נאמרה בימי חזקיהו אחר שגלו עשרת השבטים כתי"י) :

(ב) שְׁמָעוּ שָׁמַיִם וְהֶאֱזִינִי אֶרֶץ כִּי יְהוָה
דִּבֶּר בְּנִים גְּדֹלְתִי וְרוֹמְמֹתִי וְהִם פָּשְׁעוּ

בִּי : שְׁמָעוּ שָׁמַיִם דְּזָעוּ פֶד יְהִבִית אוֹרְיָתִי לְעַמִּי וְאַצִּיתִי אֶרְעָא
דְּאַתְרְגִּישַׁת מִן קָדָם פְּתַגְמֵי אֲרִי יְיָ מְלִיל עַמִּי בֵּית יִשְׂרָאֵל קְרִיתִי
לְהוֹן בְּנִין חֲבַבְתִּינִין וַיִּקְרְתִּינִין וְאַנְוִן מְרָדוּ בְּמִימָרִי :

רש"י שמעו שמים והאזינו ארץ . משה אמר האזינו השמים ותשמע הארץ (דברים 33) למה שינה ישעיה את הלשון שנו רבותינו בדבר זה ומדרשות רבים צפ' האזינו בספרי ונחלקו חכמים עליהם ואמרו אין הדבר כן אלא בזמן שהעדים באים ומעידים ונמלאו דבריהם מכוונין עדותן קיימת ואם לאו אין עדותן קיימת אילו לא בא ישעיה ונתן שמיעה לשמים והאזנה לארץ היו שמים מעידים ואומרים כשנקראו לעדות זו בימי משה שאמר העידותי כשם היום בהאזנה שמענו והארץ מעידה אני נקראתי בלשון שמיעה ואין עדותן מכוונת בא ישעיה וחלף את הדבר נמלאו שניהם מעידים בלשון האזנה ובלשון שמיעה : כי ה' דבר . (שם) שיהיו עדים בדבר כשהתרו בו בימי משה לכן באו ושמעו שאני מתווכח עמם שעברו על ההתראה אני לא סרחתו בהם אלא גילתים ורוממתים והם פשעו כי (ס"א) שיהיו עדים לדבר והיכן דבר האזינו השמים והדברה (שם) במכילתא :

(ג) יָדַע שׁוֹר קִנְהוּ וְחָמוֹר אִבּוֹס בְּעַלְיוֹ
יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע עַמִּי לֹא הִתְבּוֹנֵן : יָדַע תּוֹרָא
זָבְנִיה וְחִמְרָא אוֹרְיָא דְמְרוֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֹא אֵלִיף לְמִידַע דְּחִלְתִּי עַמִּי
לֹא אִסְתַּכַּל לְמַתְבַּל לְאוֹרְיָתִי :

רש"י קונהו . מתקנו בחרישה ביום ומאחר שהרגילו בכך יודע בו אצל חומר אטום אינו מבין בעליו עד שיאכילנו וישראל לא נתפקח לידע כשור כשקרחתו ישראל יהיה שמך והודעתיו קלת חוקותי והם עזבוני

כדמפורש (ביחזקאל כ ל"ט) ואומר איש את גלולי וגו' ואף לאחר שהוצאתים ממצרים והאכלתים את המן וקראתי אותם עמי בני ישראל לא התבוננו כחמור (סא"ח) ד"א ידע שור קונהו מכיר השור קונהו להיות מוראו עליו לא שינה מה שגזרתי עליו לומר איני חורש היום וחמור לא אמר לבדעליו איני טוען היום ומה אלו שנבראו לשמשכם ואינם לא לקיבול שכר אם יזכו ולא לשילוס פורענות אם חוטאים לא שינו את מדתם שגזרתי עליהם וישראל שאם זוכים מקבלים שכר ואם חוטאים מקבלים פורענות : לא ידע . לא אבו לידע וידעו ודשו בעקב ועמי לא נתן לב להתבונן :

(ד) הוּי גוֹי חֵטָא עִם כְּפָד עוֹן זָרַע מְרַעִים
בְּנִים מִשְׁחִיתִים עֲזְבוּ אֶת יְהוָה נֶאֱצוּ
אֶת קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל נָזְרוּ אַחֲזֹר : וַיַּעַל
דְּאִתְקַרְיָאוּ עִם קְדִישׁ וְחִטּוּא פְּנִישָׁא בְּחִירָא וְאַסְגִּיאוּ חוּבִין
אֶתְפְּנִיאוּ בְּזַרְעָא רְחִימָא וְאַבְאִישׁוּ אֶתְאַמֵּר לְהוֹן בְּנִין חֲבִיבִין
וְחֲבִילוּ אוֹרְחַתְהוֹן שְׂבָקוּ יַת פּוֹלְחֵנָא דִּי קְצוּ בְּדַחַלַת קְדִישָׁא
דִּישְׂרָאֵל וּבְדִיל עוֹבְדֵיהוֹן בִּישְׂיָא אֶסְתַּחֲרוּ וְהוּוּ לְאַחֲזֹרָא :

רש"י הוּי . כל הוּי שבמקרא לשון קובל וקונה כהדם הגונח מלבו וזועק אהה אלא איש מהם מועטין שהם ל' זעקת קריאת קול כמו הוּי הוּי ונוסח מארץ לפון (זכריה ב) ותרגומו אכלו לשון הכרזה , הוּי יס לזעוק על גוי קדוש הנהפך להיות גוי חוטא ועם שנאמר בו כי עם קדוש אתה נהפך להיות עם כבד עון : עם כבד עון . כבדות עון , כבד אדם שהוא כבד פינ"ט בלעז כבד סס דבר של כבדות פינ"טומ"א בלעז ודבוק עם תיבת עון : זרע מרעים . והם היו זרע בך ה' , בניס היו להקב"ה נהפכו למשחיתים : נאלו . הרגזו : נזרו אחור . אין נזירה בכל מקום אלא לשון פרישות וכה"א וינזרו מקדשי בני ישראל (ויקר' כב) נזיר אחיו (בראשית מט) אף כאן נזרו נסוגו לאחוריהם מאכל המקום :

(ה) עַל מָה תִּכְפוּ עוֹד תּוֹסִיפוּ סָרָה כָּל רֵאשׁ
לְחָלִי וְכָל לֵבָב דְּוִי : לָא מְסַתְפְּלִין לְמִימַר עַל מָה לְקִינָא
עוֹד מוֹסְפִין לְמַחְסִי וְלָא אֲמַרִין מָה דִּין כָּל רֵישׁ מְרַע וְכָל לֵבָב דְּוִי :

רש"י על מה תוכו וגו' . אדם שלקה וחוזר על סרחונו חברו מוכיחו ואומר לו על זה לקיתה ואינך נותן לב לומר על סורחן זה לקיתי לא אשוב לעשות עוד אף כאן על מה תוכו מאחר שעדיין אתם מוסיפים סרה לסור מאחרי המקום הלא כבר כל ראש לחלי ולמה לא תבינו :

(ו) מִכַּף רֶגֶל וְעַד רֵאשׁ אֵין בּוּ מִתָּם פְּצַע
וְחַבּוּרָה וּמִכָּה טְרִיָּה לָא זְרוּ וְלֹא חֲבָשׁוּ
וְלֹא רִפְכָּה בְּשִׁמּוֹן : מְשַׁאֵר עֲמָא וְעַד רֵישָׁא לִית בְּהוֹן
דְּשָׁלִים בְּדַחַלְתֵי פוֹלְהוֹן סְרַבִין וּמְרַדִין אִיתְגְּאִילוּ בְּחוּבָן כְּמַחָא

מִרְסָסָא לָא שְׁבָקִין מְדוּגְיָהוֹן אַף לָא זְכוּן וְלָא מְחַמְדִּין לְתַאֲבָתָא
לְהוֹן לְאַגְנָא עֲלִיהוֹן :

רש"י מתוס . לשון תמימות שלם מאין מכאוב : פלע . מכת חרב : חבורה . ל' חבלה : ומכה טריה .
תירגם יונתן מרססא כחותה ומרוססת : טריה . דמיאיד"א בלע"ז ובל' גמרא יק טרייה לריקיה מנחם
פי' לשון לחות כלומר לחה ורטובה תמיד נובעת מויקט"א בלע"ז : לא זורו . הגגעים האלה לא זורו ע"י
רופאים אצקת סממני תחבוסת לשון יזורה על נוהו גפרית (אויב ית) ומנחם פי' לשון רפואה כמו אין דן דינד
למזור (יחמיה ל) . ולא חובשו . לשון רפואה : ולא רוככה בשמן . לא רככה מכחם בשמן כמשפט שאר מכות
ואין נופל כאן לומר לא רוככו בשמן שאין מרכיבין אלא במקום המכה אבל המזור והחבישה נופל לשונם
על כל הגוף לפיכך נופל גם לשון רבים לא זורו הגגעים ולא חובשו ויונתן פתר כל המקרא בלשון דוגמא
על שהם מלכוכים ומנוגעים בעון ותרגם מכף רגל ועד ראש מקטנים ועד גדולים אין בו מתוס אין טוב
בו פלע וחבורה פשע ועונות וחטאים , לא זורו וגו' כלומר לא נתרפאו לשוב בתשובה שלימה ולא רככה
בשמן אפילו כל הרהור תשובה אין בלבם :

כתובים - תהילים - פרק ה

(ג) כִּי אֶתָּה תִּבְרַךְ צַדִּיק יְהוָה פִּצְנָה רָצוֹן
תַּעֲטְרֵנוּ : מְטוֹל דֵּי אֲנִתְּ תִבְרַךְ לְצַדִּיקִיא יְיָ הֵיךְ תִּרְיָסָא רַעְוָא
טְבָא תִכְלְלִיָּה :

רש"י ללנה . המקפת שלש רוחותיו של אשם : ראון . נחת רוח אפימנ"ט בלעז : תעטרנו . תסודבנו כמו
(ש"א עב) ושאול ואנשיו עוטרם אל דוד ואל אנשיו :

(א) לְמִנְצַח בְּנִגִּינֹת עַל הַשְּׁמִינִית מְזֹמֹר
לְדָוִד : לְשַׁבְּחָא בְּנִגִּינָתָא עַל פְּנֵיא דְתִמְנִיָּא נִימְיָא תִּוְשְׁבַּחְתָּא
לְדָוִד :

רש"י על השמינית . כינור של שמונה נימין ושמינית שמו וכן מלניו (בד"ה א טו) פלוני ובניו על השמינית
ללנה :

(ב) יְהוָה אֵל בְּאַפִּי תוֹכִיחֵנִי וְאֵל בְּחַמְתֶּךָ
תִּיַסְרֵנִי : יי לא בְּרוּגְזֶךָ תִּכְנִיעֵנִי וְלֹא בְּרִתְתֶךָ תִּרְדֵּי יְתִי : (א)
חַנּוּנֵי יְהוָה כִּי אֵמְלֵל אָנֹכִי רַפְּאֵי יְהוָה כִּי
נִבְהָלוּ עַצְמֵי : חוס עלי יי מְטוּל דְּחַלְשׁ אָנָּה אֲסִי יְתִי יי
מְטוּל דְּאֲתַבִּיהִילוּ גְרָמֵי :

רש"י אומלל . נשחת ודל כח (קופלדו"ן בלעז) כמו היהודים האמללים דעזרא (נחמיה ג) :

(ד) וְנַפְשֵׁי נִבְהָלָה מְאֹד (ואת) וְאֶתְּהָ יְהוָה עַד
מָתִי : וְנַפְשֵׁי אֲתַבִּיהִילֵת לַחֲדָא וְאֲנֵת יי עד אִימְתִי רוּחַ לִי :

רש"י ואתה ה' עד מתי . תביט ואינך רופא :

(ה) שׁוּבָה יְהוָה חֲלָצָה נַפְשֵׁי הַזְּשִׁיעֵנִי לְמַעַן
חֲסִדֶּךָ : תוב יי פְּצִי נַפְשֵׁי פֶּרֶק לִי בְּגִלְל טוּבָךָ :

רש"י שובה ה' . מחרוך . חלצה נפשי . מחוליי :

משנה תרומות פרק א

א. חֲמִשָּׁה לֹא יִתְרוֹמוּ, וְאִם תִּתְרוֹמוּ, אֵין תִּתְרוֹמְתוּן
תִּתְרוֹמָה. הַחֲרָשׁ, וְהַשּׁוֹטָה, וְהַקָּטָן, וְהַתּוֹרֵם אֶת
שְׂאִינוֹ שְׁלוֹ. עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁתֵּרַם אֶת שֶׁל יִשְׂרָאֵל,
אֶפְלוּ בְרָשׁוֹת, אֵין תִּתְרוֹמְתוּן תִּתְרוֹמָה :

בבבטורה (א) חמשה לא יתרומו. מנינא, למעוטי הא דאמר ר' יהודה לקמן, קטן

שלא הביא שתי שערות תרומתו תרומה, קח משמע לן לאין תרומתו תרומה: החרש והשוטה והקטן וכו'. כולו מחד קרא נפקא לן דכתיב (שמות כח) דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו. אל בני ישראל, פרט לעכו"ם. מאת כל איש, פרט לקטן. אשר ידבנו לבו, פרט לחרש ושוטה שאין בהם דעת להיות נודבין. וקטן לא מלי ממעיט מאשר ידבנו לבו, דאיכא קטן שהגיע לעונת נדרים שיש לו דעת להיות נודב. וזאת התרומה אשר תקחו מאתם, פרט לתורם שאינו שלו. ושוטה, המאבד מה שנותנים לו קרוי שוטה: אפילו ברשות. של ישראל, שעשאו ישראל שלוחו לתרום: אין תרומתו תרומה. דכתיב (במדבר יח) כן תרימו. גם אתם, גם, לרבות שלוחכם, מה אתם בני ברית, אף שלוחכם בני ברית:

ב. חרש המדבר ואינו שומע, לא יתרום. ואם תרם, תרומתו תרומה. חרש שדברו בו חכמים בכל מקום, שאינו לא שומע ולא מדבר:

ברטנורה (ז) לא יתרום. לכתחילה, לזריך להשמיע לאזניו כשיצרך: והחרש שדברו בו חכמים בכל מקום וכו'. לאו כלל הוא, דכריש חגיגה תני חרש, ומדבר ואינו שומע בכלל, ובפרק מכות חליפה לענין חליפה: שאינו שומע ואינו מדבר. שנוכל חרש ממעי אמו וכיון שלא שמע מעולם מה שמדברים לו אי אפשר לו שידבר:

ג. קטן שלא הביא שתי שערות, רבי יהודה אומר, תרומתו תרומה. רבי יוסי אומר, אם עד שלא בא לעונת נדרים, אין תרומתו תרומה. משבא לעונת נדרים, תרומתו תרומה:

ברטנורה (ח) רבי יהודה אומר תרומתו תרומה. דליעבד דלית ליה לר' יהודה הך דרשא מאת כל איש פרט לקטן: עד שלא בא לעונת נדרים. הזכר בן י"ג שנה ויום אחד, והנקבה בת י"א שנה ויום אחד, ומאותה עונה ואילך אם תרם תרומתו תרומה. והלכה **כרבי יוסי:**

ד. אין תורמין זיתים על השמן, ולא ענבים על היין. ואם תרמו, בית שמאי אומרים, תרומת עצמן בהם. ובית הלל אומרים, אין תרומתן תרומה:

ברטנורה (ט) אין תורמין וכו'. מי שיש לו שמן שחייב להפריש ממנו תרומה, וזיתים

שחייב להפריש מהן תרומה, אינו יכול לתרום מן הזיתים כפי השיעור שיש לו לתרום על הזיתים ועל השמן ולפטור השמן בתרומת הזיתים דכתיב (סג) כדגן מן הגורן, מן הגמור על הגמור ולא ממה שאינו גמור על הגמור: ואם תרמו בית שמאי אומרים תרומת עמנו יש בהן. כלומר אין כאן תרומה אלא על הזיתים בלבד אבל לא על השמן: ובית הלל אומרים אינה תרומה. הואיל ונתכוון לתרום גם על השמן אין כאן תרומה לא על הזיתים ולא על השמן והרי הוא כאילו לא תרם כלל:

ה. אין תורמין מן הלֶקֶט, ומן השֶכְחָה, ומן הפֶּאָה, ומן ההֶפְקָר, ולא ממַעֲשֵׂר ראשון שֶנִּטְלָה תְרוּמָתוֹ, ולא ממַעֲשֵׂר שְׁנִי וְהֶקְדָּשׁ שֶנִּפְדּוּ, ולא מן החֵיב על הפֶּטוּר, ולא מן הפֶּטוּר על החֵיב, ולא מן התְלוּשׁ על המְחַבֵּר, ולא מן המְחַבֵּר על התְלוּשׁ, ולא מן הַחֲדָשׁ על הַיָּשׁוּן, ולא מן הַיָּשׁוּן על הַחֲדָשׁ, ולא מפירות האֶרֶץ על פירות חוֹצֵה לְאֶרֶץ, ולא מפירות חוֹצֵה לְאֶרֶץ על פירות האֶרֶץ. ואם תִּרְמוּ, אין תְרוּמָתוֹ תְרוּמָה :

ברטורה (ה) אין תורמין מן הלֶקֶט מן השֶכְחָה ומן הפֶּאָה. מי שיש לו כרי של טבל אינו יכול להפריש עליו תרומה מלקט ושכחה ופאה שבידו שאלו מתנות עניים הן ואינו יכול לתקן טבלו במתנות עניים: ההפקר. דכתיב (דברים יז) וצא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך, ממה שיש לך ואין לו, אתה חייב ליתן לו, ילא הפקר שידך וידו שוין זו: ולא ממעשר ראשון שניטלה תרומתו. אין תורמין ממנו תרומה גדולה על כרי של טבל שבידו, ואיכטריד לאשמועינן היכא שהקדימו בן לוי לכהן בשבלים שהוא פטור מתרומה גדולה. ודוקא שניטלה תרומתו אבל לא ניטלה תרומתו יכול לתרום דתניא בספרי מנין לבן לוי שרצה לעשות ממעשר ראשון שלו תרומה גדולה מנין שעושה, תלמוד לומר (במדבר יח) כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה, מכאן שאם רצה לעשות תרומה לאחרים, עושה. יכול אף לאחר שניטלה תרומתו יאה עושה אותו תרומה לאחרים, תלמוד לומר (סג) את מקדשו ממנו, בזמן שקדשו בתוכו הוא עושה אותו תרומה לאחרים, אין קדשו בתוכו אין עושה אותו תרומה לאחרים: ולא ממעשר שני והקדש שנפדו. האי תנא סבר מעשר שני ממון גבוה הוא, והיכא דלא נפדו פשיטא דאינו יכול לתקן טבלו בממון של גבוה, אבל היכא דנפדו סלקא דעתך אמינא דיכול לעשות תרומה גדולה על טבלו. וכי תימא הא נמי פשיטא דחולין גמורים הוא, איכטריד היכא דהקדימו בשבלים דפטור מתרומה גדולה כדפרישית במעשר ראשון: והקדש שנפדו. נמי איכטריד, כשהקדיש טבל ומרחו הגזבר

ואחר כך פדאו לפטור מן התרומה: מן הפטור על החיוב. כגון מפירות שלא הביאו שליט שהן פטורין מן המעשרות, על הפירות שהביאו שליט שהן חייבין במעשרות: ולא מן התלוש על המחובר. דכתיב (ספ) והרמותם ממנו, שלא יתרום מן התלוש על המחובר ולא מן המחובר על התלוש, דלשון הרמה לא שייך אלא בתלוש וממנו משמע שהתרומה והחולין שניהם שוין: מן החדש על הישן. מפירות שנה שעברה על פירות שנה זו דכתיב (דברים יז) היואלה השדה שנה שנה, אבל שדה שעושה שני גרנות בשנה כגון שדה בית השלחין, תורמים ומעשרים מזה על זה: ולא מפירות הארץ על פירות חו"ל לארץ. דכתיב (ויקרא כז) וכל מעשר הארץ מזרע הארץ, גלי קרא במעשר והוא הדין לתרומה וכן אין תורמין מפירות הארץ על פירות שבסוריא ולא מפירות שבסוריא על פירות שבארץ:

ו. חֲמִשָּׁה לֹא יִתְרוֹמוּ, וְאִם תִּתְרוֹמוּ, תִּתְרוֹמְתֶן וְתִרְוַמָּה. הָאֵלִים, וְהַשְּׂכוֹר, וְהָעָרוֹם, וְהַסּוֹמֵא, וְבַעַל קָרִי. לֹא יִתְרוֹמוּ, וְאִם תִּתְרוֹמוּ, תִּתְרוֹמְתֶן וְתִרְוַמָּה:

ברטורה (ו) חמשה לא יתרומו. מנינא למעוטי מדר' יהודה דאמר קטן שתרם תרומתו תרומה: האלם. והוא ששומע אלא שנתתק מחמת חולי, לא יתרום, לפי שאינו יכול לדבר, וכן הערום אינו יכול לדבר דכתיב (דברים כג) ולא יראה בך ערות דבר, בשעה שאתה מדבר בו לא יראה בך ערוה: ובעל קרי. נמי בזמן התקנה מקמי דבטלוה לטבילותיה לא הוה מצי לדבר דתנן בעל קרי מהרהר בלבו: השכור והסומא. אינם יודעים לדבר מן היפה ואנן בעינן שיהא התורם בורר ותורם מן היפה דכתיב (במדבר יח) מכל חלבו את מקדשו. ושכור מקרי כל שאינו יכול לדבר בפני המלך מחמת שכרותו:

ז. אֵין תּוֹרְמִין, לֹא בַמֶּדָּה, וְלֹא בַמִּשְׁקָל, וְלֹא בַמִּנְיָן. אֲבָל תּוֹרֵם הוּא אֶת הַמְּדוּד וְאֶת הַשְּׂקוּל וְאֶת הַמִּנּוּי. אֵין תּוֹרְמִין בְּסֵל וּבִקְפָּה שְׁהִם שֶׁל מֶדָּה, אֲבָל תּוֹרֵם הוּא בְּהוֹן חֲצִין וּשְׁלִישׁוֹן. לֹא יִתְרוֹם בְּסֵאָה חֲצִיָּה, שְׁחֲצִיָּה מֶדָּה:

ברטורה (ז) אין תורמין לא במדה. דכתיב (ספ) ונחשב לכם תרומתכם, במחשבה אתה תורם כלומר מאומד, ואי אתה תורם לא במדה ולא במשקל ולא במנין, ואף על גב דהאי קרא בתרומת מעשר הוא דכתיב, אם אינו ענין לתרומת מעשר שהרי נתנה בו התורה שיעור, מעשר מן המעשר, ולכיד שימדוד כדי שיתן השיעור הראוי, נתנה ענין לתרומה גדולה שלא נתנה בה תורה שיעור: אבל תורם הוא את המדוד.

שמודד הוא את טבלו או מונה ושוקל את טבלו ומכניסו לתוך ביתו, וכשפריש התרומה גדולה ממנו מפריש מאומד ולא ימדוד ולא יסקול ולא ימנה: אין תורמין בסל ובקופה שהם של מדה. שהרואה אומר במדה הוא תורם: אבל תורם הוא בהן חליין וסליסן. כיון דאינו ממלא אותן ליכא למגזר: שהליה מדה. שיש בסאה פעמים סימנים עד מקום חליה, ואיכא למגזר דלמא אחי לתרום במדה:

ח. אין תורמין שמן על זיתים הנכתשין, ולא יין על ענבים הנדרכות. ואם תרם, תרומתו תרומה, ויחזור ויתרום. הראשונה מדמעת בפני עצמה. וחיבין עליה חמש, אבל לא שניה:

ברטורה (ח) הזיתים הנכתשין. רגילים היו לכתוש הזיתים במכתשת להוציא שמן: תרומתו תרומה. גמורה היא מדאורייתא: ויחזור ויתרום. מדרבנן, לאחר שישלים כתישת אותן ודריכת הענבים, יחזור ויוליח תרומה שנית כשיעור הכריך לשמן וליין סילא: הראשונה מדמעת. אם נפלה לפחות ממאה חולין, נעשה הכל מדומע ואסור לזרים וימכור הכל לכהן דתרומה גמורה היא מדאורייתא: וחיבין עליה חומש. זר האוכלה בשגגה משלם קרן וחומש כדין כל זר האוכל תרומה: אבל לא שניה. לפי שאינה אלא מדרבנן. לפיכך אינה נאכלת עד שיפרישו עליה תרומה ומעשרות ממקום אחר, דמדאורייתא היא טבל גמור. ואי קשיא מאי שנא הכא בתורם שמן על הזיתים הנכתשים דתרומתו תרומה ויחזור ויתרום ומאי שנא לעיל גבי התורם זיתים על השמן וענבים על היין דאין תרומתו תרומה, ויש לומר דהתורם זיתים על השמן איכא פסידא לכהן לפיכך אין תרומתו תרומה אבל בתורם שמן על הזיתים הנכתשים דליכא פסידא לכהן תרומתו תרומה אלא דרבנן הוא דגזור דיחזור ויתרום:

ט. ותורמין שמן על זיתים הנכתשין, ויין על ענבים לעשותם צמוקים. הרי שתרום שמן על זיתים לאכילה, וזיתים על לאכילה, ויין על ענבים לאכילה, וענבים על ענבים לאכילה, ונמלך לדרכו, אינו צריך לתרום:

ברטורה (ט) זיתים הנכתשים. זיתים מלוחים וכבוסים ביין או בחומץ כדי שיתקיימו וחיבין דבר שנגמרה מלאכתו הלכך תורמין מן השמן עליהם, דדוקא שמן על זיתים העומדים לכאן שמנו וכן יין על ענבים העומדות לידרך הוא דאסור לתרום, אבל

יין על צמוקים ושמן על זיתים הנכבשים שרי. וכשהוא תורם מן השמן על הזיתים הנכבשים ומן היין על הצמוקים, תורם לפי השמן הראוי שינא מן הזיתים הנכבשים ולפי היין הראוי שינא מן הצמוקים: אין צריך לתרום. הואיל וכי קא תרם שפיר קא תרם שהרי צחותה שעה היו עומדות לאכילה:

י. אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו, ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שנגמרה מלאכתו, ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שנגמרה מלאכתו. ואם תרמו, תרומתן:

ברטורה (י) אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו. מדבר שנתמרה בכרי: על דבר שלא נגמרה מלאכתו. שלא נתמרה בכרי דכתיב (במדבר יח) כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב, מן הגמור על הגמור ולא מן הגמור על שאינו גמור ולא משאינו גמור על הגמור: ואם תרמו תרומתו תרומה. ודוקא בצאח פירות. אבל התורם מן הזיתים על השמן או מן הענבים על היין, הא אמרינן לעיל דאין תרומתו תרומה משום דאית ביה פסידא לכהן כדאמרן:

גמרא ברכות דף נ"א ע"א

אמר רבי ישמעאל בן אלישע: שלשה דברים סח לי סורייאל שר הפנים. אל תטול חלוקה בשחרית מיד השמש ותלבש. ואל תטול ידיך ממי שלא נטל ידיו. ואל תחזיר כוס אספרגוס אלא למי שנתנו לך מפני שתכספית ואמרי לה איסתלגנית של מלאכי חבלה מצפין לו לאדם ואומרין: אימתי יבא אדם לידי אחד מדברים הללו וילכד. אמר רבי יהושע בן לוי: שלשה דברים סח לי מלאך הפנות: אל תטול חלוקה שחרית מיד השמש ותלבש. ואל תטול ידיך ממי שלא נטל ידיו. ואל תעמוד לפני הנשים

בְּשֵׁעָה שְׁחוֹזְרוֹת מִן הַמֵּת, מִפְּנֵי שְׁאֲנֵי מְרַקֵּד וּבָא לְפָנֶיהוּ
וְחֲרָבֵי בְּיָדֵי וַיֵּשׁ לִי רְשׁוֹת לְחַבֵּל, וְאֵי פָּגַע מֵאֵי תַּקְנִיתִיה
לְנִשּׁוֹף מְדוּכָתִיה אֲרַבַּע אַמּוֹת אֵי אֵיכָא נִהְרָא לִיעֲבָרָה וְאֵי
אֵיכָא דְרַכָּא אַחֲרִינָא לִיזִיל בָּהּ וְאֵי אֵיכָא גּוּדָא לִיקוּם
אַחוּרָא וְאֵי לָא לִיהֲדַר אֶפִּיה וְלִימָא (זכריה ג) וַיֹּאמֶר ה' אֶל
הַשָּׁטָן יִגְעַר ה' בְּךָ וְגו' עַד דְּחַלְפֵי מִינֵיהּ. אָמַר רַבִּי זִירָא,
אָמַר רַבִּי אַבְהוּ וְאִמְרֵי לָהּ: בְּמִתְנִיתָא תִּנְא עֲשָׂרָה דְּבָרִים
נֶאמְרוּ בְּכוּס שֶׁל בְּרַכָּה טְעוֹן הַדְּחָה וְשִׁטְיָפָה חַי וּמְלֵא עֵטוֹר
וְעֵטוֹף נוֹטְלוּ בְּשִׁתֵּי יָדָיו וְנוֹתְנוּ בְּיָמִין וּמַגְבִּיהוּ מִן הַקְּרַקַּע
טַפַּח וְנוֹתְנָן עֵינָיו בּוֹ וַיֵּשׁ אוֹמְרִים אֵף מְשַׁגְרוּ בְּמִתְנָה לְאֲנָשֵׁי
בֵּיתוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אָנוּ אֵין לָנוּ אֶלָּא אַרְבַּעָה בְּלָבַד:
הַדְּחָה, שִׁטְיָפָה, חַי וּמְלֵא:

רש"י סוריאל. מלאך השׁוֹב לבוא לפני המלך: אל תטול חלוֹקֵד וכו'. אלחאתה
בעלמך טלהו ממקום שהוא שם ותלכשנו: תכספית. שם חבורת שדים: איסתלגנית.
שם חבורת מלאכי חבלה: אימתי וכו'. רבי ישמעאל עלה לרקיע ע"י שם צברייתא
דמעשה מרכבה: גודא. כותל: כוס של צרכה. ברכת המזון: מן הקרקע. אם ע"ג
קרקע הסב ואם ע"ג שלחן מגביהו מן השלחן: במתנה. דרך דורון וחשיבות: לאנשי
ביתו. לאשתו: חי. שמוזגו במים לאחר שנתנו בכוס חי אבל לצדך עליו חי הא
אמרן במתניתין אין מצרכין א"י חי בלע"ז פריש"ק להביא מן החבית לשמו:

זוהר חדש דף א' דף ע"א.

אֵיכָה יְשֻׁבָה בְּדָד. רַבִּי חֲנִינָאֵי וְרַבָּנָן פְּתַחֵי קָרָא בְּאָדָם
הָרֵאשׁוֹן (בראשית ב'): וַיִּקַּח ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וַיְנַיִחָהוּ בְּגֶן
עֵדֶן וְגו'. 'וַיִּקַּח', בְּמָה לְקַחוּ. רַבִּי חֲנִינָאֵי אָמַר: לְקַחוּ
בְּדְבָרִים, כְּמָה דְאֵתְ אָמַר (ויקרא ח'): קַח אֶת אֱהֲרֹן. וְרַבָּנָן
אָמְרֵי לְקַחוּ בְּרוּחַ, כְּמָה דְאֵתְ אָמַר (מלכים ב' ב'): ה' לְקַח אֶת
אֲדֹנָיִךְ מֵעַל רֹאשְׁךָ. וַיְנַיִחָהוּ בְּגֶן עֵדֶן כְּדִי לְהִיּוֹת לוֹ הַנְּחָה
לְדַעַת וּלְהַכִּיר הַחֲכָמָה וְהַתּוֹרָה דְאָמַר רַבִּי חֲנִינָאֵי: הַתּוֹרָה

לַמִּדָּה הַקִּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאָדָם, הֵדָא הוּא דְכְתִיב (א׳״ב
 כ״ח): אִזּוּ רָאָה וַיִּסְפְּרָה וְגוֹי וַיֹּאמֶר לְאָדָם. וְהָיוּ מְלֹאכֵי
 הַשָּׁרֵת מִקְלָסִין עַד שְׂרָאָה סְמַא״ל בְּשָׁמַיִם וְקָנָא לוֹ וַיֵּרֵד
 מִן הַשָּׁמַיִם כְּדָמוֹת צֶלַע נְחָשׁ הַנְּחָשׁ נִרְאָה וְהֵצֵל עָלָיו
 תּוֹקְפָא וְחִילָא דִּילָהּ קָרִיב הָהוּא נְחָשׁ לְגַבֵּי אֲתַתָּא דְדַעְתָּהּ
 קָלָה מִן הָאִישׁ. מִכָּאֵן דְּאֲתַתָּא לָא אֲתַפְתָּתָא אֶלָּא בְּאֲתַתָּא
 אַחֲרָא: וַיֹּאמֶר אֶל הָאִשָּׁה אַף כִּי אָמַר אֱלֹהִים. מִיַּד פָּתַח
 בְּאֵף מִהֲכָא דְבִתְחִלַּת דְּבִרְיוֹ שֶׁל אָדָם נֶכְרַם מִי הוּא, כִּךְ הוּא
 פָּתַח בְּאֵף לְהוֹדִיעָה מִי הוּא, נָטַל סִימָן זֶה אִם תִּקְבֹּל אִם
 לֹא תִקְבֹּל וְהִמְשִׁיכָהּ בְּדַבְרִים עַד שֶׁפָּתְחָהּ בְּאוֹת מִם
 וְאָמְרָה: מִכָּל עֵץ הָעֵץ אֲכַל נֹאכֵל. מִיַּד נָטַל הַנְּחָשׁ הָאוֹת
 וַיֵּשֶׁם אוֹתָהּ עַל זְרוּעוֹ הַשְּׂמָאלִית וְהָיָה מִמֶּתִין וְאִיו תִּיִּיו
 מִפִּיָּה כְּדִי לְהִיּוֹת מוֹיִת נְכוּן לְפָנֶיהֶם הַתְּחִיל לְפַתּוֹתָהּ עַד
 דְּכְתִיב (בְּרֵאשִׁית ג׳): וַתֵּרָא הָאִשָּׁה בְּטַעֲמָא סְגִי וְתַקִּיף מְלִמַּד,
 שְׂפָרְחוּ הָאוֹתִיּוֹת וְאִיו תִּיִּיו וְסָלְקוּ לְהַתְּחַבֵּר עִם אוֹת מִיִּם
 וְאוֹת מִיִּם הִיָּתָה עוֹלָה וַיּוֹרְדַת וְלֹא הִיָּתָה מִתְּחַבְּרַת בְּהֵם
 עַד שֶׁנִּתְּפַתְתָּה וַיְהִיבָהּ וְאִיו אֲרַבְעָה זְמַנִּין וְאֶקִּיפוּ לְאוֹת
 מִיִּם לְאַרְבַּע סְטָרִין, דְּכְתִיב (שׁו״ס): וַתִּקַּח מִפְּרִיו וַתֹּאכַל
 וַתִּתֵּן גַּם לְאִישָׁהּ וַתִּפְקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם הָאֲרַבַּע זְמַנִּין
 וְאִיו תִּיִּיו. מְלִמַּד שֶׁסָּבְבוּ לְאוֹת מִיִּם לְאַרְבַּע צְדָדִים
 וְהִמִּיִּם בְּאֲמֻצֵּי מוֹת בְּכָל סְטָרִין. כְּמָה דְּאֵת אָמַר (יִרְמִיָּה ט״ו):
 כִּי עָלָה מוֹת בְּחַלּוֹנֵינוּ דָּא סְמַא״ל דְּאִיהוּ חַד מִחַלּוֹנֵי
 שְׂמִיא. וְעַל דָּא (תְּהִלִּים פ״ט): מִי גִבֹר יַחֲיָה וְלֹא יִרְאָה מוֹת.
 מִיַּד שָׁלַט בְּהָ וְהִטִּיל בְּהָ זֶהְמָא. נַחַת קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
 לְמַחְמֵי וַיִּתְחַבֵּא הָאָדָם וְאֲשֵׁתוֹ. תָּא חֲזִי, קִדְשָׁא שְׁחָטָאוּ
 הִיָּתָה הַשְּׂכִינָה עֲטָרָה עַל רֵאשֵׁיהֶם לְהִיּוֹת בְּשִׁבְלֵם שׁוֹרָה
 עַל הָעוֹלָם כִּיּוֹן שְׁחָטָאוּ כְּבִיכּוֹל, תֵּשׁ כְּחָה וְאֲסִתְּלַקַּת וְלֹא
 שְׁלִיטָא וְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׂאֲרֵי לְקוֹנֵן וְאָמַר אֵיכָה מָה
 תִּהְיָ מִינָה שְׁלִטְנוּתָא אַעֲדֵי מִינָה אוּף הֲכִי בְּחַרְבֵּן בִּי
 מִקְדָּשָׁא שְׁלִטְנוּתָא אַעֲדֵי וְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׂאֲרֵי לְמִסְפַּד
 וְאָמַר אֵיכָה מָה תִּהְיָ עָלָה:

תרגום הזהר **אֵיכָה יִשְׁבָּה בְּדָד: רַבֵּי תַנְיִנְאֵי וְרַבְּנֵן פְּתַחוּ הַפְּתוּחַ בְּחָדָם**
 הַרְאֵשׁוֹן. שְׂכָתוֹב, וַיִּקַּח ה' אֱלֹהִים אֶת הַחָדָם וַיַּנִּיחֵהוּ בְּגוֹן עַדֵּן וְגוֹ'. וַיִּקַּח,

בָּמָה לְקַחוּ. רַבֵּי חֲנִינְאִי אָמַר לְקַחוּ דְּדַבְּרִים, כְּמוֹ שֶׁפָּתוּב קַח אֶת אֲהָרֹן,
שֶׁפָּרֻשׁוֹ לְקַחוּ דְּדַבְּרִים. וְרַבֵּן אָמַר, לְקַחוּ צְרוּחַ כְּמוֹ שֶׁפָּתוּב, הַיּוֹם ה' לֹקַח
אֶת אֲדֹנָיֶיךָ מֵעַל רֹאשְׁךָ. וַיִּנְיַחְהוּ בְּגוֹ עֵדוּ: הֵינּוּ כְּדֵי שֶׁתְּהִיָּה לוֹ מְנוּחָה לְדַעַת
וְלִהְיוֹת הַחֲכָמָה וְהַתּוֹרָה. שֶׁאָמַר רַבֵּי חֲנִינְאִי, שֶׁהַקְּדוּשׁ צְרוּךְ הוּא לְמַד אֶת
הַתּוֹרָה לְאָדָם. זֶהוּ שֶׁפָּתוּב, אִז רָאָה וַיִּסְפְּרָה וְגו'. וְהֵיוּ מְלַמְּדֵי הַשָּׂרָת
מִהַלְלִים לְפָנָיו. עַד שֶׁרָאָה סַמְאֵל בְּשָׂמַיִם, וְנִתְהַנָּח צוֹ, וַיִּרַד מִן הַשָּׁמַיִם
כְּדַמּוֹת יָל עַל הַנְּחָשׁ. הַנְּחָשׁ נִרְאָה, וְהֵלַל עָלָיו שֶׁהוּא הַתְּקוּף וְהַיָּחַד שְׁלוֹ, שֶׁל
הַנְּחָשׁ. הַרְבֵּי הַנְּחָשׁ אֵל הָאִשָּׁה, מִשּׁוּם שֶׁדַּעְתָּהּ קָלָה מִשְׁלֵי הָאִישׁ, מִכָּאֵן, שֶׁאֵין
הָאִשָּׁה מִתְּפַתָּה אֶלְכָּא עַל יְדֵי אִשָּׁה אַחֲרֶתָ. וַיֹּאמֶר אֵל הָאִשָּׁה אַף פִּי אָמַר
אֲלֵךְ. מִיָּד פָּתַח צְרוּחַ. מִכָּאֵן נִשְׁמַע, שֶׁצִּתְחַלֵּת דְּבָרָיו שֶׁל אָדָם נִפְרָ מִי
הוּא. כִּי הוּא פָּתַח צְרוּחַ, לְהוֹדִיעַ מִי הוּא. לְקַח לוֹ הַנְּחָשׁ הַסִּימָן הַזֶּה, לְדַעַת
אִם תִּקְבֹּל דְּבָרָיו אִם לֹא תִקְבֹּל, דֵּהֵינּוּ אוֹת מ', וְאִמְרָה מִכָּל עַץ הַגֵּן אֲכַל
נֹאכֵל. מִיָּד לָקַח הַנְּחָשׁ אֶת הָאוֹת וַיִּשֶׂם אוֹתוֹ עַל זְרַעוֹ הַשְּׂמָלִית, וְהָיָה
מִחֲפָה עַל ו' ת' לְשִׁמְעַ מִפִּיהָ, כְּדֵי שֶׁיְהִיָּה הַצְּרוּחַ מוֹת נְכוּן לְפָנֶיהֶם. הַתְּחִיל
לְפַתּוֹתָה עַד שֶׁפָּתוּב, וַתִּרְאֵה הָאִשָּׁה, צְטַעַם גָּדוֹל וְחִזָּק, מִלְּמַד, שֶׁפָּרְחוּ
הָאוֹתִיּוֹת ו' ת' שֶׁל וַתִּרְאֵה, וְעָלוּ לְהַתְחַצֵּר עִם הָאוֹת מ'. וְהָאוֹת מ' הֵיטָה
עוֹלָה וַיּוֹרְדָתָ, וְלֹא הֵיטָה מִתְחַצֵּרַת עִמָּהֶם, עַד שֶׁנִּתְפַּתְתָּה. וְאִז נִגְזְרָה
הַמִּיתָה לְבִנֵי הָעוֹלָם. וּפְרָחוּ ו' ת' אַרְבַּע פְּעָמִים, וְהִקִּיפוּ אֶת הָאוֹת מ'
לְאַרְבַּע רוּחוֹת, שֶׁפָּתוּב, וַתִּקַּח מִפְּרִי וַתֹּאכַל וַתִּתֵּן גַּם לְאִישָׁהּ וַתִּפְחַחְנָה עֵינֵי
שְׁנֵיהֶם. הָרִי כָּאֵן אַרְבַּע פְּעָמִים ו' ת', שֶׁזֶה מִלְּמַד, שֶׁסָּבְבוּ אֶת הָאוֹת מ'
לְאַרְבַּע כְּדִדְיָה, וְהַמ' צְאֻמְלַע, וְנִמְלָא הַצְּרוּחַ מוֹת צְכַל הַכְּדִדִּים, כְּמוֹ שֶׁפָּתוּב
"כִּי עָלָה מוֹת צְחֻלּוּיְנֹו", זֶהוּ סַמְאֵל, שֶׁהוּא אֶחָד מִחֻלּוּנֵי הַשָּׂמַיִם. וְעַל
כֵּן, מִי גִבֵּר יִחְיֶה וְלֹא יִרְאֶה מוֹת. מִיָּד שְׁלַט צָה, צְחֻוּהָ, וְהַטִּיל צָה זֹהֶמָא.
יִרַד הַקְּדוּשׁ צְרוּחַ הוּא לְרִחוֹת, וַיִּתְחַצֵּר הָאָדָם וְאִשָּׁתוֹ. צֹא וּרְאָה, קָדָם
שְׁחַטְאוֹ, הֵיטָה הַשְּׂכִינָה עֲטָרָה עַל רֹאשֵׁיהֶם, שֶׁתְּהִיָּה שׂוֹרָה צְשָׁצִילָם עַל
הָעוֹלָם. כִּיֹּן שְׁחַטְאוֹ, כְּבִיכּוֹל, תָּשׁ כְּחָה, שֶׁל הַשְּׂכִינָה, וְנִסְתַּלְקָה וְלֹא שְׁלַטָּה
עַל הָעוֹלָם. וְהַקְּדוּשׁ צְרוּחַ הוּא הַתְּחִיל לְהוֹנֵן, וְאָמַר אֵיכָה, מַה יְהִיָּה מִמֶּנָּה,
כִּיֹּן שֶׁהַמְּשָׁלָה הַסָּרָה מִמֶּנָּה. אַף כָּאֵן צְחַרְצָן צִית הַמְּקַדָּשׁ, הַסָּרָה הַמְּשָׁלָה
מִן הַשְּׂכִינָה, וְהַקְּדוּשׁ צְרוּחַ הוּא הַתְּחִיל לְסַפֵּד וְאָמַר, אֵיכָה, מַה יְהִיָּה עָלֶיהָ.

א. אשה לא תקרא בצבור מפני כבוד הצבור. קטן היודע לקרות ויודע למי מברכין עולה ממנין הקוראים וכן מפטיר עולה מהמנין שהרי הוא קורא בתורה. ואם הפסיק שליח צבור בקדיש בין משלים ובין המפטיר, אינו עולה מן המנין. צבור שלא היה בהם יודע לקרות אלא אחד עולה וקורא ויורד וחוזר וקורא שניה ושלישית עד שיגמר מנין הקוראים של אותו היום: **ב.** בכל קריאה וקריאה מאלו כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל ומנהג פשוט הוא היום שאפלו כהן עם הארץ קדם לקרות לפני חכם גדול מישראל. וכל מי שהוא גדול מחברו בחכמה קדם לקרות והאחרון שגולל ספר תורה נוטל שחר כנגד הכל, לפיכך עולה ומשלים אפלו גדול שבצבור:

מוסר

ספר חסידים סימן קנג

יש חסיד שגילו דולק אחר רצון בוראו ואינו מרבה מעשים טובים כחסיד החכם מפני שקבל מרבו ומה שחברו לא הרבה לפי שלא קבל מרבו ואלו היה יודע היה מקים לפי שאמרו: לעולם יהא אדם ערום ביראה והנה מי שלא למד שאין לבו כספוג לקבל הלמוד ואפלו קבל הרי זה לבו סתום ופעמים שאין יכול להבין ולדעת ומצינו בתורה

שָׁכַל מִי שֶׁיִּכּוֹל לְהִבִּין אֵף עַל פִּי שְׁלֹא נִצְטוּהָ נִעְנַשׁ עָלֶיהָ עַל
שְׁלֹא שָׁם עַל לְבוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר : (במדבר לא) וַיִּקְצַף מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי
הַחֵיִל שְׂרֵי הָאֲלָפִים וְשְׂרֵי הַמָּאוֹת הַבָּאִים מִצְבֵּא הַמְּלַחְמָה
וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה הֲחִייתֶם כָּל נִקְבָּה. וְלָמָּה לֹא עָנּוּ לוֹ :
וְלָמָּה לֹא צִוִּיתָ לָנוּ, וְהִלֵּא לֹא אָמַרְתָּ לָנוּ לְהִמִּית הַנָּשִׁים !
אֲלֵא שֶׁיִּדְעַע מֹשֶׁה שֶׁהָיוּ חֲכָמִים וּבְקִיָּאִים לָדוֹן (אָבֵל אֵין עוֹשִׂין מִן
הַדִּין) קַל וְחֹמֶר וַיְמַה כְּנִעְנִים שֶׁכְּתִיב בָּהֶם (דברים ב) לֹא תַחֲיֶה
כָּל נִשְׁמָה לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִלְמְדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת וְגוֹי וְכְתִיב :
(שם ו) כִּי יִסִּיר אֶת בְּנֵךְ מֵאַחֲרֵי שֶׁמָּא יַחֲטִיאֲךָ לְהִבָּא אֵלָיו
שֶׁכָּבֵר חֲטָאוֹ וְהִחֲטִיאוֹ לֹא כָּל שֶׁכֵּן שֶׁהָיָה לָכֶם לָדוֹן קַל
וְחֹמֶר :

דברים יום שני תורה

יכוין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד ד' דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה :

(ו) פָּנּוּ וּסְעוּ לָכֶם וּבֵאוּ הֵרָה אֶמְרֵי וְאֵל כָּל
שְׁכֵנֵינוּ בְּעֶרְבָה בָּהָר וּבְשִׁפְלָה וּבְנֶגֶב
וּבְחֹוֹף הַיָּם אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַלְבִּנוֹן עַד
הַנֶּהָר הַגָּדֹל נֶהָר פְּרָת : אֶתְפָּנּוּ וְטוּלוּ לְכוֹן וְעוּלוּ
לְטוּרָא דְאַמוּרָאָה וְלְכָל מְגִירוּהִי בְּמִישְׁרֵיָא בְּטוּרָא וּבְשִׁפְלָתָא
וּבְדְרוּמָא וּבְסִפְרָא יְמָא אֶרְעָא דְכְנַעֲנָאָה וְלִבְנֵן עַד נֶהָרָא רַבָּא נֶהָרָא
פְּרָת :

רש"י פנו וסעו לכם. זו דרך ערד וחרמה: ובלאו הר האמרי. כמשמעו: ואל כל שכניו. עמון ומואב והר
שעיר: בערבה. זה מישור של יער: זהר. זה הר המלך: ובשפלה. זו שפלת דרום: ובנגב ובחוף היס. אשקלון
ועזה וקסרי וכו' כדליתא בספרי: עד הנהר הגדל. מפני שנזכר עם ארץ ישראל, קראו גדול. משל הדיוט
אומר עבד מלך מלך, הדבק לשחור וישתחוו לך, קרב לגבי להנא ואדהו:

ח) רֵאָה נְתַתִּי לְפָנֶיכֶם אֶת הָאָרֶץ בָּאוּ וְרָשׁוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְתֵיכֶם לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלִיעֲקֹב לָתֵת לָהֶם וּלְזָרְעָם אַחֲרֵיהֶם : חֲזִי דִיהֲבִית קְדָמִיכּוֹן יֵת אֶרְעָא עוּלוּ וְאַחֲסִינוּ יֵת אֶרְעָא דִי קִיִּם יֵי לְאַבְהֶתְכוֹן לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלִיעֲקֹב לְמִתָּן לְהוֹן וְלִבְנֵיהוֹן בְּתַרְיָהוֹן :

רש"י ראה נתתי. בעיניכם אתם רואים. איני אומר לכם מאומד ומשמועה: באו ורשו. אין מערער בדבר ואינכם רריכים למלחמה, אלו לא שלחו מהגלים לא היו רריכים לכלי זין: לאבתיכם. למה הזכיר שוב לאברהם ליצחק וליעקב, אלא אברהם כדאי לעצמו, יצחק כדאי לעצמו, יעקב כדאי לעצמו:

ט) וְאָמַר אֲלֵכֶם בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר לֹא אוֹכַל לְבַדִּי שְׂאֵת אֶתְכֶם : וְאִמְרִית לְכוֹן בְּעֵדְנָא הֵהיא לְמִימָר לִית אָנָּא יְכִיל בְּלַחֲוֵי לְסוּבְרָא יֵתְכוֹן :

רש"י ואמר אליכם בעת ההוא לאמר. מהו לאמר, אמר להם משה, לא מעלמי אני אומר לכם, אלא מפי הקדוש ברוך הוא: לא אוכל לבדי וגו'. אפשר שלא היה משה יכול לדון את ישראל, אדם שהוציאם ממצרים וקרע להם את הים והוריד את המן והגזי את השלו לא היה יכול לדונם, אלא כך אמר להם, ה' אלהיכם הרבה אתכם, הגדיל והרים אתכם על דיניכם נטל את הענש מכם ונתנו על דינינו. וכן אמר שלמה (מלכים א' ג' ט) כי מי יוכל לשפט את עמך הכבד הזה, אפשר מי שכתוב בו (שם ה' יא) ויחכם מכל האדם, אומר מי יוכל לשפט, אלא כך אמר שלמה אין דיני אמה זו כדיני שאר האמות, שאם דן והרג ומכה וחונק ומטה את דינו וגוזל אין בכך כלום, אני אם חיבתי ממון שלא כדון, נפשות אני נתבע, שנאמר (משלי כב, כג) וקבע את קבעיהם נפש:

י) יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הֲרַבָּה אֶתְכֶם וְהִנֵּכֶם הַיּוֹם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב : יֵי אֶלְהֶכוֹן אֶסְגִּי יֵתְכוֹן וְהָא אִיתִיכּוֹן יוֹמָא דִין כְּכֹכְבֵי שְׁמַיָּא לְסָגִי :

רש"י והנכם היום ככוכבי השמים. וכי ככוכבי השמים היו באתו היום, והלא לא היו אלא ששים רבוא, מהו והנכם היום, הנכם משולים כיום, קימים כחמה וכלבנה וככוכבים:

נביאים - ישעיה - פרק א

(ו) אֲרֻצְכֶם שְׁמָמָה עָרִיכֶם שְׁרָפוֹת אֵשׁ
אֲדַמְתֶּכֶם לְנִגְדֶכֶם זָרִים אֹכְלִים אֶתְהָ
וּשְׁמָמָה כְּמַהֲפַכַת זָרִים : אֲרַעְכוּן צְדִיא קְרוּיכוּן
יְקִידַת נוֹר אֲרַעְכוּן לְקַבְּלִיכוּן עֲמִמְיָא מְחֻסְנִין יְתָהּ וּבְחֻבִיכוּן
צְדִיאֵת מְנֻכוּן אֶתְחַלְפֵת וְהוֹת לְנוֹכְרָאִין :

רש"י לנגדכם זרים אוכלים אותה . לעיניכם יאכלוה אויביכם : ושממה . מכס כנחלה הנהפכת לזרים והיא שממה מבעליה כך תירגם יונתן :

(ז) וְנוֹתְרָה בַת צִיּוֹן כְּסִפָּה בְּכָרֶם כְּמַלּוּנָה
בְּמִקְשָׁה כְּעִיר נְצוּרָה : (פ) וְאִשְׁתְּאֲרַת כְּנִשְׁתָּא דְצִיּוֹן
כְּמִטְלֵלְתָא בְּכַרְמָא בְּתַר דְקִטְפוּהִי כְּעֵרְסַל מְכַתוּתָא בְּמִקְשָׁא בְּתַר
דְאֲבַעְיוּהִי כְּקִרְתָּא דְצִירִין עֲלָה :

רש"י ונותרה בת ציון . ריקנית מיושביה כי יגלו מתוכה כאשר תותר סוכת הכרם שעשאה נוצר ובעת יבצר הכרם מניח סוכתו והולך , בתר דקטפוהי לאחר שצברו אותה : כמלונה במקשה כאשר תעזב המלונה שעשה נוצר בראש המקשה לשמור קישואין שלה ומשתלקט מניחה והולך , וז שבכרם קרויה סוכה לפי שהיא גר שם יומם ולילה ביום שומרה מן העופות ובלילה מן הגנבים אבל הקישואין קשין הם ואין לירא מן העופות ואין צריך לשומרה ביום לפיכך נקראת מלונה על שהיא לינת הערסל מבתותא כמשכב המלונ' במקשה , במקשה בתר לאבעיוהי לאחר שלקטוהו לשון המשנה שלש אבעיות ביום : כעיר נצורה . כעיר שצרו עליה ועושים סוכות סביב לה להסתתר שם החיילות וכשמסתלקים מעליה מניחין אותם והולכין כל זה ת"י :

(ט) לוֹלֵי יְהוָה צְבָאוֹת הוֹתִיר לָנוּ שְׁרִיד
כְּמַעֲט כְּסֻדָּם הָיִינוּ לְעַמְרָה דְמִינוּ :
אֵילוּלְפוֹן מוֹתֵר טוּבִיָּה דְיֵי צְבָאוֹת אֲשָׁר לָנָא שִׁיזְבָּא בְּרַחְמוּהִי אֵית
עֲמָנָא חוּבִין דְכְּאָנְשֵי סְדוּם פּוֹן אֲבַדְנָא וּכְיַתְבֵי עֲמוּרָה אֲשִׁתִּיצָנָא :

רש"י כוליו וגו'. הוּתִיר לֵנו שְׂרִיד . מֵאֲלוֹ וּבְרַחֲמָיו וְלֹא בְלִדְהוּתֵינוּ : כִּמְעַט כְּסָדוּם הֵינּוּ . כּוֹלְנוּ כְלִים :

(י) שְׁמָעוּ דְבַר יְהוָה קְצִינֵי סָדוּם הָאֲזִינוּ
תּוֹרַת אֱלֹהֵינוּ עִם עֲמֹרָה : קִבְּלוּ פְתֻגְמָא דִּי
שְׁלִטוֹנְיָא דְעוֹבְדֵיהוֹן בִּישׁוֹן כְּשִׁלְטוֹנֵי סָדוּם אֲצִיתוּ לְאוֹרֵיתָא
דְּאֶלְהָנָא עֲמָא דְעוֹבְדֵיהוֹן דִּמְנוּ לְעַם עֲמֹרָה :

רש"י קאיני סדום . שְׂרִים שְׁמַעְסִיהֶם כְּסָדוּם מֵכֹּחַן אֲמַרוּ אֵל יִפְתַּח אֲדָם פִּיו לְשֹׁנוּ :

כתובים - תהילים - פרק מד

(יז) כָּל הַיּוֹם כָּלְמַתִּי נִגְדִי וּבִשְׁת פָּנֵי
כְּסֻתָּנִי : כָּל יוֹמָא כְּסוּפֵי לְקַבְּלֵי וּבְהִתַּת אִפִּי חֲפָתָנִי : (יז)
מִקּוֹל מְחַרֵּף וּמִגִּדֵּף מִפְּנֵי אוֹיֵב
וּמִתַּנְקָם : מִן קָלָא דְמַחְסַד וּמִגִּדֵּף מִן קָדָם בְּעַל דְּבָבָא נְקִים
נְקַמְתָּא : (יח) כָּל זֹאת בְּאַתָּנוּ וְלֹא שְׂכַחְנוּךָ
וְלֹא שְׁקַרְנוּ בְּבִרְיָתְךָ : כָּל דָּא עֲרַעַת יִתְנָא וְלֹא
אֲשְׁלִינְדָּךְ וְלֹא שְׁקַרְנָא בְּקִמְדָּךְ : (יט) לֹא נָסוּג אַחֲזוֹר לְבַנּוּ
וְתַט אֲשִׁרִינוּ מִנִּי אֲרַחֵךְ : לָא זָר פְּלִיג וּזְחֹחִית
לְבָנָא וְאֵת אֲסִטִּיתָא אֲסִתְרָנָא מִן תְּרִיצַת אֲרַחֲתָךְ :

א. ערְבֵי פְסָחִים סָמוּךְ לְמִנְחָה, לֹא יֵאָכַל אָדָם עַד שֶׁתַּחֲשֶׁךְ. וְאִפְלוּ עָנִי שֶׁבִישְׂרָאֵל לֹא יֵאָכַל עַד שֶׁיִּסָּב. וְלֹא יִפְחֲתוּ לוֹ מֵאַרְבָּעָה כּוֹסוֹת שֶׁל יַיִן, וְאִפְלוּ מִן הַתְּמָחוּי :

דרטנורה (א) ערבי פסחים. סמוך למנחה. קודם למנחה מעט כמו חזי טעה. בתחלת טעה עשירית לתמיד קרב בתשע ומחאה והוא זמן המנחה, וקודם למנחה חזי טעה הוא בתחלת טעה עשירית: לא יאכל אדם. כדי שיאכל מנה לתאבון משום הדור מנה. ולחם פשיטא דלא מצי אכיל דחמץ אסור משך טעות ולמעלה. ומנה נמי הא אמרינן בירושלמי האוכל מנה בערב פסח כזא על ארוסתו בבית חמיו. ולא נלכח אלא לשאר אוכלין שלא ימלא כרסו מהן: עד שיסב. במטה ועל השלחן כדרך בני חורין: ולא יפחתו לו. גבאי לדיקה המפרנסים את העניים: ואפילו. הוא מתפרנס: מן התמחוי. דהיינו עני שבניי דתנן במסכת פאה מי שיס לו מזון שתי סעודות לא יטול מן התמחוי: מארבעה כוסות. כנגד ארבע לשונות של גאולה שיס בפרשת וארא, והלאתי והאלתי וגאלתי ולקחתי:

ב. מְזָגוּ לוֹ כּוֹס רְאִשׁוֹן, בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם, וְאַחַר כֶּךָ מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן, וְאַחַר כֶּךָ מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם :

דרטנורה (ב) מצרך על היום. בתחלה קידוש היום ואחר כך בורא פרי הגפן, שתחלה קדש היום ואחר כך בא היין, וכשם שקודם לכניסה כך קודם לצרכה: מצרך על היין. תחלה. והוא הדין למקדש על הפת. שהיין או הפת גורמים לקידוש היום, שאם אין לו יין או פת לא יקדש:

ג. הֵבִיאוּ לְפָנָיו, מְטִיבֵל בְּחִזְרָת, עַד שֶׁמִּגִּיעַ לְפִרְפֹּרֶת הַפֶּת. הֵבִיאוּ לְפָנָיו מִצָּה וְחִזְרָת וְחִלְסָת וְשִׁנֵּי תְּבִשְׁלִין, אֵף עַל פִּי שְׂאִין חִלְסָת מִצָּה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צְדוֹק אוֹמֵר, מִצָּה. וּבְמִקְדָּשׁ הָיוּ מְבִיאִים לְפָנָיו גּוֹיֵפוֹ שֶׁל פְּסַח :

(ג) הביאו לפניו. הירקות כדי שיכיר תינוק וישאל, לפי שאין דרך להביא ירקות קודם סעודה: מטבול בחזרת. לאו דוקא חזרת, לטבול ראשון זה הוא בשאר ירקות, אלא אם אין לו שאר ירקות מטבול בחזרת במקום שאר ירקות. ולשון מטבול אוכל. ולפי שכל אכילתו על ידי טיבול היתה קרי לאכילה טיבול. ומיהו טיבול זה לאו בחרוסת הוא, מדקתני לקמן הביאו לפניו מנה וחזרת וחרוסת, מכלל דעדיין לא הובאו: עד שמגיע לפרפרת הפת. לאכילת מנה. והא קמשמע לן שאין אכילה אחרת מפסקת בין אכילת ירקות לאכילת מנה. דקודם שיגיע לאותו חזרת של מנה שמברך עליו על אכילת מרור אוכל מנה תחלה כדכתיב (במדבר ט) על מצות ומרורים, מצות ברישא והדר מרורים: וחרוסת. שעושין מתאנים ולזנים וצטנים וסקדים וכמה מיני פירות ומסימין בה תפוחים ודכין הכל במדוכה ומערבין בחומץ ונותנין עליה תבלין קנה וקנמון כעין פתילות דקות ארוכות זכר לקש ולכריך שתהא עבה זכר לטיט: שאין חרוסת מנה. אלא לרפואה לצטל סרף החזרת, סרע וקשה לגוף כארס: ר' אליעזר בר' לזוק אומר מנה. זכר לתפוח שהיו יולדות סם צניהם בלא עכצו זכר לטיט:

ד. מְזָגוּ לוֹ כּוֹס שְׁנֵי, וְכָאן הֵבִין שׂוֹאֵל אָבִיו. וְאִם אֵין דַּעַת בִּבְיָן, אָבִיו מְלַמְדוֹ, מֵה נִשְׁתַּנָּה הַלֵּילָה הַזֶּה מִכָּל הַלַּיְלוֹת, שֶׁבְּכָל הַלַּיְלוֹת אָנוּ אוֹכְלִין חֵמֶץ וּמֶצֶה, הַלֵּילָה הַזֶּה כִּלּוֹ מֶצֶה. שֶׁבְּכָל הַלַּיְלוֹת אָנוּ אוֹכְלִין שְׂאֵר יִרְקוֹת, הַלֵּילָה הַזֶּה מְרוֹר. שֶׁבְּכָל הַלַּיְלוֹת אָנוּ אוֹכְלִין בְּשָׂר צְלִי, שְׁלוּק, וּמִבֶּשֶׂל, הַלֵּילָה הַזֶּה כִּלּוֹ צְלִי. שֶׁבְּכָל הַלַּיְלוֹת אָנוּ מִטְבְּלִין פֶּעַם אַחַת, הַלֵּילָה הַזֶּה שְׁתֵּי פְעָמִים. וְלִפִּי דַעַתוֹ שֶׁל בֵּן, אָבִיו מְלַמְדוֹ. מִתְחִיל בְּגִנוֹת וּמְסִיִּם בְּשֶׁבֶת, וְדוֹרֵשׁ מֵאַרְמֵי אוֹבֵד אָבִי, עַד שֶׁיִּגְמֹר כָּל הַפְּרָשָׁה כְּלָה:

(ד) וכאן הבן שואל. בכל הספרים אין כתוב וכאן, אלא וכן, כמו כן בנות כלפחד דוברות (סג כז), כלומר ודין הוא שבמציגת כוס שני יהיה הבן שואל מה נשתנה: הלילה הזה כולו עלי. בזמן שבית המקדש קיים היה הבן שואל כך: מתחיל בגנות. מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ועבדים היינו: ומסיים בשבת. שקרבנו המקום לעבודתו וגאל את אבותינו ממלכים:

ה. רָבֵן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר, כָּל שְׂלֵא אָמַר שְׁלֵשָׁה דְבָרִים אֵלוֹ בַּפֶּסַח, לֹא יֵצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ, וְאֵלוֹ הֵן,

פֶּסַח, מִצָּה, וּמְרוֹר. פֶּסַח, עַל שׁוּם שְׁפֶסַח הַמְּקוֹם עַל
בְּתֵי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם. מִצָּה, עַל שׁוּם שְׁנִגְאָלוֹ
אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם. מְרוֹר, עַל שׁוּם שְׁמֵרוֹ הַמִּצְרַיִים
אֶת חַיֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם. בְּכָל דּוֹר וְדוֹר חַיֵּב אָדָם
לְרֹאוֹת אֶת עֲצָמוֹ כְּאֵלוֹ הוּא יֵצֵא מִמִּצְרַיִם, שְׁנֵאמַר
(שְׁמוֹת יג), וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, בְּעִבּוֹר זֶה
עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם. לְפִיכֵךְ אֲנַחְנוּ חַיֵּבִין
לְהוֹדוֹת, לְהֵלֵל, לְשַׁבַּח, לְפָאֵר, לְרוֹמֵם, לְהַדִּיר, לְבָרֵךְ,
לְעִלָּה, וּלְקַלֵּס, לְמִי שֶׁעָשָׂה לְאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ אֶת כָּל
הַנִּסִּים הָאֵלֶּה, הוֹצִיאָנוּ מֵעֲבָדוֹת לְחֵרוֹת, מִיָּגוֹן
לְשִׁמְחָה, וּמֵאֵבֶל לְיוֹם טוֹב, וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹר גְּדוֹל,
וּמִשְׁעָבוֹד לְגֵאֻלָּה. וְנֵאמַר לְפָנָיו, הַלְלוּיָהּ:

זרמורה (ה) כל שלא אמר שלשה דברים אלו. שלא פירש טעמן של שלשה דברים הללו:

1. עד היכן הוא אומר, בית שמאי אומרים, עד אם
הבנים ששמחה. ובית הלל אומרים, עד חלמיש
למענינו מים. וחותם בגאולה. רבי טרפון אומר, אשר
גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים, ולא היה חותם.
רבי עקיבא אומר, כן ה' אלהינו ואלהי אבותינו
יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו
לשלוש, שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך,
ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים וכו', עד ברוך
אתה ה', גאל ישראל:

זרמורה (ו) וחותם בגאולה. כלומר מסיים את ההגדה בזכרת גאולה, ולא פירש
תנא קמא למלתיה היאך מזכרין אותה. ואתו רבי טרפון ור' עקיבא לפרושי למלתיה.
ר' טרפון אומר פותח זה בצרוך ואינו חותם בצרוך, מידי דהוה אזכרת הפירות
וזכרת המנות לכולה חדא הודאה היא. ולר' עקיבא חותמין זה בצרוך, לפי שמוסיף
זה דברי רבוי וזקשה כן יגיענו וכו'. והלכה כרבי עקיבא:

ז. מְזַגְגוּ לוֹ כּוֹס שְׁלִישֵׁי, מְבַרְדֵּי עַל מְזוֹנוֹ. רְבִיעֵי, גּוֹמֵר
עָלָיו אֶת הַהֶלֶל, וְאוֹמֵר עָלָיו בְּרַכַּת הַשִּׁיר. בֵּין
הַכּוֹסוֹת הַלָּלוּ, אִם רוֹצֶה לְשִׁתּוֹת, יִשְׁתֶּה. בֵּין שְׁלִישֵׁי
לְרְבִיעֵי, לֹא יִשְׁתֶּה:

ברטורה (ו) ברכת השיר. אית דאמרי נשמת כל חי ואית דאמרי יהללוד ה' כל מעשיך ונהגו לממרינהו לתרווייהו: בין שלישי לרביעי לא ישתה. שמה יסתכר ושוב לא יוכל לגמור את ההלל. ואם תאמר כבר משוכר הוא שהרי שיה כל ראונו בתוך הסעודה. יין שבתוך המזון אינו משכר ושלאחר המזון משכר:

ח. וְאִין מִפְטִירִין אַחַר הַפֶּסַח אֶפִיקוּמָן. יִשְׁנוּ
מְקַצְתָּן, יֹאכְלוּ. כֶּלֶן, לֹא יֹאכְלוּ. רְבִי יוֹסִי אוֹמֵר,
נִתְנַמְנְמוּ, יֹאכְלוּ. נִרְדְּמוּ, לֹא יֹאכְלוּ:

ברטורה (ח) מפטירין. אני שמעתי לשון "יפטירו בשפה" (תהלים כז), כלומר, פותחין ואומרים. ורבותי פירשו, לשון הנפטר מחצירו, כשנפטרין מן הסעודה אין מסיימין אותה באפיקומן, באפיקו מנייכו, כלומר תוליאו כליכס מכאן ונגך ונאכל במקום אחר, לא פת ולא שום דבר, גזירה דלמא אתי למיכל מן הפסח בשני מקומות, אבל לאכול דברים אחרים במקומו הראשון שרי, ובלבד שלא יעקור מחצורה זו לאכלס עם חצורה אחרת. ואית בגמרא מאן דפירש אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, אפיקו מיני מתיקה, דלאחר שאכלו את הפסח אין נפטרין מן הסעודה באכילת מיני מתיקה ופירות שרגילין לאכול לקנח סעודה ואפילו במקומן, שלא יאבד טעם הפסח מפיו. וכן עיקר. וכסם שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן כך אין מפטירין אחר מנה אפיקומן, שפריך שיאכל כזית מנה באחרונה בזמן שאין פסח ואחר אותה מנה אין נפטרין ממנה באכילת דבר אחר: ישנו כולם לא יאכלו. אם התחילו לאכול פסחיהן וישנו כולן, שוב לא יאכלו, דנראה כאוכל בשני מקומות, דמאחר שישנו הסיחו דעתם מלאכול עוד, וחשיב ליה כאכילת שני מקומות. וחומר דבעלמא הוא. והוא הדין נמי למנה בזמן הזה: ר' יוסי אומר נתנמנמו יאכלו. ארישא קאי דאמר תנא קמא ישנו מקתן יאכלו, ואתא רבי יוסי למימר הני מיילי אם נתנמנמו שלא נשקעו בשינה אבל אם נרדמו מקתן לא יאכלו אלו הנרדמים לכשיעורו משנתם. והלכה כר' יוסי:

ט. הַפֶּסַח אַחַר חֲצוֹת, מְטַמְּא אֶת הַיַּדִּים. הַפְּגוּל
וְהַנוֹתֵר, מְטַמְּאִין אֶת הַיַּדִּים. בֵּרֶךְ בְּרַכַּת הַפֶּסַח פְּטוּר

אֶת שֶׁל זֶבַח. בִּרְדָּךְ אֶת שֶׁל זֶבַח, לֹא פָטַר אֶת שֶׁל פְּסַח,
דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל. רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר, לֹא זֶה פּוֹטְרַת
זוֹ, וְלֹא זֶה פּוֹטְרַת זֶה:

ברטנורה (ט) הפסח אחר חלות מטמא את הידים. דהא נותר הוא מחלות ואילך
ורבנן גזרו על הנותר שיטמא את הידים כדי שלא יתעללו באכילתו. ומנלן דפסח
לאחר חלות הוא נותר, דכתיב בפסח (שמות יג) ואכלו את הבשר כלילה הזה, וכתיב
התם ועברתי בארץ מצרים כלילה הזה, מה להלן עד חלות אף כאן עד חלות: ברכת
הפסח. אשר קדשנו במלותיו וזונו לאכול הפסח. ברכת הזבח, אשר קדשנו במלותיו
וזונו לאכול הזבח. וזבח האמור כאן הוא חגיגת יום ארבעה עשר. והלכה כר' עקיבא:

גמרא פסחים דף קיז ע"ב

מִזְגוּ לוֹ כּוֹס שְׁלִישֵׁי וְכוּ'. אָמַר לֵיהּ רַב חֲנַן לְרַבָּא: שְׁמַע
מִינָהּ בְּרַכַּת הַמְּזוֹן טְעוּנָה כּוֹס. אָמַר לֵיהּ: אַרְבַּע כְּפִי תִיקְנוּ
רַבֵּן דְּרֵדָּךְ חֲרוּת כָּל חַד וְחַד נֶעְבִּיד בֵּיהּ מִצֻּוּהָ. רַבִּיעִי גּוֹמֵר
עָלְיוֹ אֶת הַהֵלֶל וְאוֹמֵר עָלְיוֹ בְּרַכַּת הַשִּׁיר. מֵאֵי בְּרַכַּת הַשִּׁיר.
רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: יְהַלְלוּהוּ ה' אֱלֹהֵינוּ. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר:
נְשַׁמֵּת כָּל חַי. תְּנוּ רַבֵּן: רַבִּיעִי גּוֹמֵר עָלְיוֹ אֶת הַהֵלֶל וְאוֹמֵר
הֵלֶל הַגָּדוֹל. אָמַר רַב חֲסִידָא: מֵאֵי דְכָתִיב (תהילים קל"ה): הוֹדוּ
לֵה' כִּי טוֹב. הוֹדוּ לֵה', שְׁגוּבָה חוֹבָתוֹ שֶׁל אָדָם בְּטוֹבָתוֹ,
עֲשִׂיר בְּשׁוּרוֹ, עָנִי בְּשִׁיר, יְתוֹם בְּבִיצָתוֹ, אֱלֻמָּנָה
בְּתַרְנֻגּוּלָתָהּ. וְאָמַר רַב שֶׁשֶׁת מְשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה:
כָּל הַמְּבַזָּה אֶת הַמוֹעֲדוֹת כְּאֵלוֹ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה, שֶׁנֶּאֱמַר
(שמות לה) אֱלֹהֵי מִסְכָּה לֹא תַעֲשֶׂה לָּךְ. וְכָתִיב בְּתַרְיָה: אֶת חַג
הַמִּצּוֹת תִּשְׁמֹר. וְכִי מֵאַחַר דְּאִיכָּא הֵלֶל הַגָּדוֹל אָנּוּ מֵאֵי
טַעְמָא אֲמַרִּין הָאֵי. מְשׁוּם שְׁיֵשׁ בּוֹ חֲמֻשָּׁה דְּבָרִים הִלְלוּ:
יְצִיאַת מִצְרַיִם וְקָרִיעַת יַם סוּף וּמִתַּן תּוֹרָה וּתְחִיַת הַמֵּתִים

וְחָבְלוּ שֶׁל מְשִׁיחַ. יְצִיאַת מִצְרַיִם, דְּכַתִּיב (תהלים קיד) בְּצֵאת
יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם. קְרִיעַת יַם סוּף דְּכַתִּיב (שם) הַיָּם רָאָה
וַיִּנָּס. מִתֵּן תּוֹרָה דְּכַתִּיב (שם) הַהָרִים רָקְדוּ כְּאֵלִים. תְּחִיַּת
הַמֵּתִים דְּכַתִּיב (שם קטז) אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְיָ בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים.
חָבְלוּ שֶׁל מְשִׁיחַ, דְּכַתִּיב: (שם קטו) לֹא לָנוּ יְיָ לֹא לָנוּ. וְאָמַר
רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא לָנוּ יְיָ לֹא לָנוּ, זוֹ שְׁעֵבוֹד מַלְכֵיכוֹת. אֵיכָא
דְּאָמְרִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן לֹא לָנוּ יְיָ לֹא לָנוּ, זוֹ מַלְחָמַת גּוֹג
וּמְגוּג. רַב נְחֻמָּן בֶּר יֶצְחָק אָמַר: מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מְלוּט נְפֻשׁוֹת
שֶׁל צְדִיקִים מְגִיחֵנָם, שְׁנֵאָמַר (שם קטז) אָנָּה הִי מְלָטָה נְפֻשֵׁי.
דְּרַשׁ רַבָּא: מָאִי דְּכַתִּיב (שם) אֶהְבֵּתִי כִּי יִשְׁמַע ה'. אָמְרָה
כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם,
אֵימַתִּי אָנִי אֶהוּבָה לְפָנֶיךָ. בְּזִמְן שֶׁתִּשְׁמַע קוֹל תְּחַנוּנֵי.
דְּלוֹתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ. אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא: רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, אֵף עַל פִּי שֶׁדִּלְגָה אָנִי מִן הַמְּצוֹת, לָךְ
אָנִי וְלִי נֶאֱדָה לְהוֹשִׁיעַ:

רס"י עשיר בשורו עני בשיו. מפסידו ממון ומכפר על גופו: וכי מאחר דאיכא
הלל הגדול. שמסובח יותר כמו שפירש רבי יוחנן למעלה: חנו מ"ט אמרינו. האי
הלילא על כל פרק ופרק ועל כל כרה שלא תבא על הצבור לכשנגאלין: חמשה
דברים. דמייירי נמי בגאולה: ההרים רקדו. בשעת מתן תורה דכתיב למה תרלדון
הרים וגו':

זוהר חדש דף ע"א.

אֵיכָה יִשְׁבָּה בְּדָד וְגוֹי רַבִּי לְוִיטָס חוֹזְאָה פְּתַח: וְאֵיכָה
אֲשִׁית בֵּינֶךָ וּבֵין הָאִשָּׁה וּבֵין זְרַעֲךָ דְּבָבוּ סְגֵי הָוָה מִן יוֹמָא
דְּאֶתְבְּרִי עֲלָמָא עַל עֵילָא דְּעֵיטָא דְּנַחֲשׁ מִהֵהִיא שְׁעֵתָא
דְּאֶתְלַטֵּיא אֶתְדַחֵיא מְקַמֵּי תַרְעָא דְּמַלְכָא וְהָוָה כְּמִין תְּדִיר
בֵּין גְּדָרִין דְּעֲלָמָא בֵּין אֲנוּן גְּדָרִין דְּאוֹרִיתָא כָּל אֲנוּן דְּדַשֵּׁין
בְּעַקֵּב בְּאֲנוּן גְּדָרִין נְשִׂידָ לֹון וִי דְּאֶשְׁכַּח וִי דְּנִשְׂיָד וִי עַל דְּבָבוּ

בִּישָׁא דְאִתְנַטִּיר עַל דְּבָבוּ בִּישָׁא דְהוֹת לָהּ בְּהַאי אִשָּׁה
דְּאִתְקַרְיָא אִשָּׁה יִרְאֵת הִי דְּבָבוּ בִּישָׁא נָטַר לָהּ מִן יוֹמָא
דְּאִתְבְּרִית עֲלָמָא עַד דְּתַבַּר לָהּ בְּתַבִּירוֹ לְמִשְׁכַּב לְעַפְרָא.
אִיכָה יִשְׁבָּה בְּדַד הָעִיר רַבְתִּי עִם הֵיתָה אֲסַתְפַּל בְּאַתְוֹן רִישׁ
כָּל תַּבָּה וְתַבָּה וְתִשְׁכַּד נְטִירוֹ דְּבָבוּ בִּישָׁא דְאִתְנַטִּיר עַל
דְּאִתְחַרַּב בִּי מִקְדָּשָׁא אִיבָּה רַעִיָּה בְּרִישֵׁי אַתְוֹן אִתְנַטִּיר
לָהּ לְהַהִיא אִשְׁתַּחֲוִי חֵיל בְּתַבִּירוֹ בִּי מִקְדָּשָׁא לְמִשְׁכַּב עַפְרָא,
הִדָּא הוּא דְכִתְיַב: כְּאַלְמָנָה רַבְתִּי בְּגוּיִם שְׂרַתִּי בְּמַדִּינֹת
הֵיתָה לְמַסַּתְקָרָא לְמַפְרַע בְּרִישֵׁי אַתְוֹן לִיָּהּ בְּשִׁבְרָךְ אִיכָה
דְּאִתְדַּבְּקַת לְהַהִיא אִיבָּה רַעָה דָּא קַל נְחָשׁ קַל מְרִירוֹ
דְּבִכְיָה בְּרַקִּיעִין אֵלִין קַרְאָן אִיכָה מְסַטְרָא אַחְרָא קַרְאָן
אִיכָה. הִדָּא הוּא דְכִתְיַב: וְאִיבָה אִשְׁתִּיכַח בִּינְךָ וּבִין הָאִשָּׁה
בִּין סְטְרָא דָּא וּבִין סְטְרָא דָּא אִשְׁתִּיכַח שְׂמָא בְּחַרְבֹן בִּי
מִקְדָּשָׁא וּבִקְרָא קְדָמָא אִתְרַשִּׁים כְּלָא לְמַנְדַּע דְּהַאי
אִיבָּה רַעָה אֲדַבִּיק לָהּ אִיבָּה רַעָה דְנִטִּיר לָהּ מִיוֹמָא
דְּאִתְבְּרִי עֲלָמָא:

תרגום הזהר רְבִי לְוִיטָס חוֹזְאָה פְּתַח, וְאִיבָה חֲסִית צִינְךָ וּצִין הָאִשָּׁה וּצִין
זְרַעְךָ. שְׁנָאָה גְדוּלָה הֵיתָה מִיּוֹם שְׁנַבְרָא הָעוֹלָם, מֵאוּתָהּ שְׁעָה שְׁנַתְקַלְל
הַנְּחָשׁ מִסְפַּת עֲלַת הַנְּחָשׁ, הוּא נִדַּח מִלְפָּנֵי שְׁעַר הַמְּלָךְ, וְהוּא אוֹרַב תְּמִיד
צִין גְּדוּלוֹת הָעוֹלָם, דְּהִינוּ צִין הַגְּדָרִים הָאֵלֶּף שְׁפַתוֹרָה, שְׁכַל יֵלֶּף הַדְּשִׁים
צִינְךָ הַגְּדָרִים הָאֵלֶּף, שְׁאִינְס נְזַהָרִים לְשִׁמְרָם, הַנְּחָשׁ נוֹשֵׁף אוֹתָם. אוּי שְׁמַרְא
אוֹתָם. אוּי שְׁנַשְׁף אוֹתָם. אוּי עַל הַשְּׁנָאָה הַרְעָה שְׁנוּטִיר. עַל הַשְּׁנָאָה הַרְעָה
שְׁהִיתָה לוֹ צִאֲשָׁה הַהִיא, הַנְּקַרְאֵת, אִשָּׁה יִרְאֵת הִי, שְׁנָאָה רַעָה נָטַר לָהּ
מִיּוֹם שְׁנַבְרָא הָעוֹלָם, עַד שְׁשַׁצְר אוֹתָהּ צִשְׁבִּירָה לְשַׁכַּב לְעַפְרָא. אִיכָה יִשְׁבָּה
צְדָד הָעִיר רַבְתִּי עִם הֵיתָה. הַסְתַּפַּל צִחֹתִיּוֹת שְׁצַרְאֵשׁ כָּל מְלָה וּמְלָה וְתַמְלָא
נְטִירָה שְׁל אִיבָה רַעָה שְׁנַטִּיר הַנְּחָשׁ לְמַלְכוּת, עַד שְׁנַחְרַב צִית הַמְּקַדָּשׁ. בִּי
אִיבָה רַעָה נְרַשְׁמַת צִחֹתִיּוֹת הַרְאִשׁוֹנוֹת שְׁל אִיכָה יִשְׁבָּה וְגו', שְׁהַנְּחָשׁ הִיא
נוֹטִיר לָהּ לְאוּתָהּ יִשְׁתַּחֲוִי חֵיל, צִשְׁבִּירַת צִית הַמְּקַדָּשׁ, שְׁתַּהֲוִי שׁוֹכְכַת לְעַפְרָא.
זֶהוּ שְׁפַתוֹב, כְּאַלְמָנָה רַבְתִּי בְּגוּיִם שְׂרַתִּי בְּמַדִּינֹת הֵיתָה לְמַסַּתְקָרָא. תְּקַרְא לְמַפְרַע
צִחֹתִיּוֹת הַרְאִשׁוֹנוֹת, לָהּ צִשְׁבִּירָה. בִּי צִשְׁבִּירַת צִית הַמְּקַדָּשׁ, צִשְׁבִּירַת כְּנַסַּת
יִשְׁרָאֵל, אִיבָה רַעָה הַדְּבִיק הַנְּחָשׁ לָהּ, צִשְׁבִּירָה. אִיכָה נִדְּבַק לְאִיבָה הַרְעָה
הַהִיא שְׁהִיא קוֹל הַנְּחָשׁ, קוֹל מֶר שְׁל הַצְּבִיָּה צְרַקִּיעִים. יֵלֶּף שְׁצַרְקִיעִים,

קוראים איכה, ומהלך האחר קוראים איכה. זה שנאמר, ואיכה אשית צינן;
ויצין האשה. האיכה שצין כל זה של הקדשה, ויצין כל האחר של הקלפות
נמלא צחרצון בית המקדש. ובפסוק הראשון של מגילת איכה נרשם הכל
צרחשי פנות, לדעת שפה זה, שהוא המלכות, הדפיק אותה איכה רעה
שנחש נטר לה מיום שנצרח העולם.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק יב

א. אין שם כהן עולה ישראל ולא יעלה אחריו לוי כלל.
אין שם לוי כהן שקרא ראשון חוזר וקורא הוא עצמו פעם
שנייה במקום לוי. אבל לא יקרא אחריו כהן אחר שמא
יאמרו הראשון פסול ולפיכך עולה כהן אחר. וכן לא יקרא
לוי אחר לוי שמא יאמרו אחד משניהם פסול: **ב.** כיצד
סדר הקריאה בתורה אחר התפלה כל יום שיש בו תפלת
מוסף אחר שיגמר שליח צבור תפלת שחרית אומר קדיש
ומוציא ספר תורה וקורא לאחד אחד מן הצבור ועולין
וקורין בתורה וכשגומרין מתזיר ספר תורה למקומה
ואומר קדיש ומתפללין תפלת מוסף. וימים שיש בהן
מפטיר ומוסף נהגו לומר קדיש קדם שיעלה המפטיר. ויש
מקומות שנהגו לומר קדיש אחר המפטיר:

מוסר

ספר חסידים סימן קנג

בְּלֶעַם בְּאֵמֹר לוֹ הַמְּלֹאךְ עַל מַה הִכִּיתָ אֶת אֶתְוֹנָךְ. הֲיִה לּוֹ
לְהָשִׁיב: מָה עֹון יֵשׁ שֶׁהִכִּיתִי אֶת אֶתְוֹנִי וְאֶפְלוּ צֶעַר בְּעָלִי
חַיִּים אֵין כָּאן, שְׁלֹא רְבִצָה מַחֲמַת מְשׁוּי גַם כְּשֶׁלְּחַצְהָ רָגְלוֹ
וְלָמָּה לֹא הִיָּה לוֹ לְהַכּוֹתָהּ אֶלָּא שֶׁהִיָּה לוֹ לְחַשֵּׁב שֶׁמָּא שְׁלֹא
בְּרִצּוֹן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁאֶקְלֵלִים שֶׁהוּא לֹא נָתַן לִי רְשׁוּת
אֶלָּא לְהַגִּיד לָהֶם הָעֲתִידוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: (במדבר לב) אִם לְקָרָא
לָךְ בָּאוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁתִּגִּיד לָהֶם הָעֲתִידוֹת וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
רָאָה שֶׁשָּׂמַח אִם יִתֵּן לוֹ רְשׁוּת לְקַלֵּל אֶת יִשְׂרָאֵל וְזֶהוּ
שֶׁנֶּאֱמַר (שם): חֲטָאתִי כִּי לֹא יָדַעְתִּי כִּי אַתָּה נֹצֵב לְקָרָאתִי
בְּדַרְךְ. וְאִדְרָבָּא אֵיפְכָא מְסַתְּבָרָא לְפִי שְׁלֹא יָדַע שֶׁהִיָּה נֹצֵב
לְקָרָאתוֹ לֹא חֲטָא אֶלָּא כִּדְ אָמַר: חֲטָאתִי שְׁלֹא שִׁמְתִּי יָב
לְדַעַת שְׁלֹא פִשְׁפְּשִׁיתִי וְחִקְרִיתִי בְּאִיזָה עֹון הוּא. מְכָאן,
שֶׁיְהִי אָדָם עָרוֹם בְּיִרְאָה הוֹאִיל וּמַעֲנִישִׁים אוֹתוֹ עַל שְׁאִינוֹ
יודַע שֶׁיֵּשׁ לְדַעַת וְלַחֲקוֹר שֶׁהָרִי לְפָנָי הַשְּׁלִיט לֹא תוֹכֵל לֵאמֹר
כִּי שְׂגָגָה הִיא. וְלֹא יִכַּל לומר שְׁמַעִי לְשִׁלְמָה שְׁכַחְתִּי
שִׁצְאתִי אֶל נַחַל קְדָרוֹן:

דברים יום שלישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילויי הה ראשונה דשם ב'ין להשאר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתְכֶם יוֹסֵף עֲלֵיכֶם כְּכֶם
אֶלְף פְּעָמִים וַיְבָרֶךְ אֶתְכֶם כְּאִשֶׁר דִּבֶּר
לְכֶם: יי אֱלֹהֵא דְאֲבֹתְכֶון יוֹסֵף עֲלֵיכֶון כְּנֹתְכֶון אֶלְף זְמַנִּין
וַיְבָרֶךְ יְתִכֶון כְּמָא דִּי מְלִיל לְכֶון:

רש"י יסף עליכם ככם אלף פעמים. מהו שזב ויברך אתכם כאשר דבר לכם, אלח אמרו לו משה אתה
נותן קלבה לזכרוננו, כבר הבטיח הקדוש ברוך הוא את אברהם (בבראשית יג, טז) אשר אם יוכל איש למנות וגו'
, אמר להם זו משלי היא, אלח הוא יברך אתכם כאשר דבר לכם:

(יב) **אֵיכָה אֲשָׂא לְבַדִּי טְרַחְכֶם**
וּמִשְׁאַכֶם וְרִיבְכֶם : אֶכְדִּין אֶסוּבֵר בְּלַחֲוֵדִי טְרַחְכּוֹן
וְעִסְקִיכּוֹן וְדִינְכּוֹן :

רש"י איכה אשא לבדי. אם אומר לקבל שכר לא אוכל, זו היא שאמרתי לכם לא מעצמי אני אומר לכם, אלא מפי הקדוש ברוך הוא: טרחכם. מלמד שהיו ישראל טרחנין. היה אחד מהם רואה את בעל דינו נוכח בדיו, אומר יש לי עדים להביא, יש לי ראיות להביא, מוסיף אני עליכם דינין: ומשאכם. מלמד שהיו אפיקורוסין. הקדים משה ללאת, אמרו, מה ראה בן עמרם ללאת, שמה אינו שפוי בתוך ביתו. אחר ללאת, אמרו, מה ראה בן עמרם שלא ללאת, מה אתם סבורים, יושב ויועץ עליכם עלות רעות וחושב עליכם מחשבות: וריבכם. מלמד שהיו רוגנים:

(יג) **הָבוּ לָכֶם אֲנָשִׁים חַכְמַיִם וְנַבְנִים**
וַיִּדְעוּ לְשִׁבְטֵיכֶם וְאַשְׁימָם בְּרֵאשֵׁיכֶם :
הָבוּ לָכוֹן גְּבָרִין חַכְמַיִם וְסוֹכְלֵתָנּוֹן וּמְדַעֵן לְשִׁבְטֵיכּוֹן וְאַמְנָנוֹן רִישׁוֹן
עֲלֵיכּוֹן :

רש"י הבו לכם. הזמינו עצמכם לדבר: אנשים. וכי תעלה על דעתך נשים, מה תלמוד לומר אנשים, כדיקים כסופים: נבונים. מבינים דבר מתוך דבר. זו היא ששאל אריוס את רבי יוסי, מה בין חכמים לנבונים. חכם דומה לשלחני עשיר, כשמביאין לו דינרין לראות רואה, וכשאין מביאין לו יושב ותוהא. נבון דומה לשלחני תגר, כשמביאין לו מעות לראות רואה, וכשאין מביאין לו מחזר ומביא משלו: וידעים לשבטיכם. שהם נכרים לכם, שאם בא לפני מעטף בטליתו איני יודע מי הוא ומאיזה שבט הוא ואם הגון הוא, אבל אתם מכירין בו, שאתם גדלתם אותו, לכך נאמר וידעים לשבטיכם: צראשיכם. ראשים ומכבדים עליכם שיהיו נוהגין בהם כבוד ויראה: ואשימם. חסר יו"ד, [לומר] למד שאשמותיהם של ישראל תלויות צראשי דיניהם, שהיה להם למחות ולכונן אותם לדרך הישרה:

(יד) **וַתַּעֲנוּ אֹתִי וַתֹּאמְרוּ טוֹב הַדָּבָר אֲשֶׁר**
דִּבַּרְתָּ לַעֲשׂוֹת : וְאַתְּבָתוֹן יָתִי וְאַמְרֵתוֹן תִּקְוִין פְּתִגְמָא דִּי
מְלִלְתָּא לְמַעַבְד :

רש"י ותענו אתי וגו'. החלטתם את הדבר להנאתכם, היה לכם להשיב, רבנו משה ממי נאה ללמוד ממך או מתלמידך לא ממך שנאטערת עליה. אלא ידעתי מחשבותיכם. הייתם אומרים, עכשיו יתמנו עלינו דינין הרבה, אם אין מכירנו אנו מביאין לו דורון והוא נושא לנו פנים: לעשות. אם הייתי מתעצל, אתם אומרים עשה מהרה:

(טו) וְאַקַח אֶת רְאֵשֵׁי שְׁבֻטֵיכֶם אֲנָשִׁים
 חֲכָמִים וַיִּדְעוּ אֶתְּךָ אֹתָם רְאֵשִׁים
 עֲלֵיכֶם שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי מֵאוֹת וְשָׂרֵי
 חֲמֻשִׁים וְשָׂרֵי עֶשְׂרֵת וְשֹׁטְרִים
 לְשֻׁבְטֵיכֶם : וַיְדַבֵּר יְתֵי רִישֵׁי שְׁבֻטֵיכֶם גְּבֻרִין חֲכִימִין וַיִּמְדְּעוּ
 וַיִּמְנְתִי יְתֵהוֹן רִישֵׁין עֲלֵיכֶם רַבֵּי אֲלָפִין וְרַבֵּי מֵאוֹתָא וְרַבֵּי חֲמֻשִׁין
 וְרַבֵּי עֶשְׂרִיתָא וְסָרְכִין לְשֻׁבְטֵיכֶם :

רש"י ואקח את ראשי שבטים. משכתיים בדברים, אשכתיים, על מי באתם להתמנות, על בני אברהם
 יצחק ויעקב, על בני אדם שנקראו אחים ורעים, חלק ונחלה וכל לשון חבה: אנשים חכמים וידעים. אבל
 נבונים לא מלאתי. זו אחת משבע מדות שאמר יתרו למשה ולא מלא אלא שלש, אנשים לדיקים, חכמים
 וידעים: ראשים עליכם. שתנהגו בהם כבוד. ראשים במקח, ראשים בממכר, ראשים במשא ומתן, נכנס
 אחרון ויואל ראשון: שרי אלפים. אחד ממנה על אלף: שרי מאות. אחד ממנה על מאה: ושטרים. מנתי
 עליכם לשבטים. אלו הכופתין והמכין ברצועה על פי הדין:

נביאים - ישעיה - פרק א

(יא) לָמָּה לִּי רֹב זְבָחֵיכֶם יֹאמַר יְהוָה
 שְׁבַעְתִּי עֲלוֹת אֵילִים וְחֶלֶב מְרִיאִים וְדָם
 פָּרִים וּכְבָשִׁים וְעֵתוּדִים לֹא חִפְצָתִי : לֹא
 רָעוּא קְדָמִי בְּסִגְיָאוֹת נִכְסֵת קְדָשִׁיכֶם אָמַר יְיָ שְׁבַעִית מִיסַת עֲלוֹת
 דִּיכֶרֶן וַתִּרְבַּ פְּטִימִין וְדָם תִּזְרִין וְאִימְרִין וְגִדְדִין דְּכֹאֲלִין לֹא רָעוּא
 קְדָמִי בְּהוֹן :

רש"י שבעתי עולות אילים. כמו פן ישבעך וישנאך (משלי כה ז) : מריאים. בהמות לאן פטומות : לא
 חפאתי. אחר שאתם עובדים על תורת זבח רשעים תועבה :

(יב) כִּי תִבְאוּ לִירְאוֹת פָּנֵי מִי בִקֵּשׁ זֹאת
מִיָּדְכֶם רִמְס חֲצָרִי : כִּד אֲתוּן אֲתוּן לְאַתְחִזָּא קִדְמִי
מֵאוּ תִבַּע דָּא מִיָּדְכוֹן לְמִיתִי וּלְאַתְדָּשָׂא עֲזָרְתִי :

רש"י מי בקש זאת מידכם רמס חצרי . לרמוס את חצרי אחרי שאין לבצכם שלם עמי :

(יג) לֹא תוֹסִיפוּ הִבִּיא מְנַחַת שְׂוֹא קְטָרֶת
תוֹעֵבָה הִיא לִי חֲדָשׁ וְשִׁבְתָּ קְרָא מִקְרָא
לֹא אוֹכַל אֲוֹן וְעֲצָרָה : לֹא תוֹסְפוּן לְאַיְתָא מְנַחַת
אֲנִישָׂא קוֹרְבָן מְרַחֵק הוּא קִדְמִי יְרַחֵן וְשִׁבִין כְּנִישָׂא אֲתוּן מִתְכַּנְשִׁין
לֹא שְׂבָקִין חוֹבִיכוֹן לְקַבְּלָא צְלוּתְכוֹן בְּעֵדוֹן כְּנִישְׂתְכוֹן :

רש"י לֹא תוֹסִיפוּ הִבִּיא מְנַחַת שְׂוֹא . מתרה אני בכם לא תביאו לי מנחת שוא שלכם שהעשן עולה ממנה
קיטור של תיעוב הוא לי ולא לנחת הרוח : חדש ושבת קרא מקרא לא אוכל וגו' . ולקרא מקרא חדש
ושבת שאתם נאספי' לקרא עזרה ואסיפה בהם לא אוכל לסבול און שבלבצכם הנוטה לעכו"ם והעזרה
עמו שאין שני הדברים כאלו ראויין יחד לקרא עזרה ליאסף לפני והאון שבלבצכם לעכו"ם ואין אתם
מוציאין אותו מתוך לבצכם :

(יד) חֲדָשֵׁיכֶם וּמוֹעֲדֵיכֶם שְׂנֵאָה נִפְשֵׁי הָיוּ
עָלַי לְטָרַח נְלֵאִיתִי נְשָׂא : יְרַחֵכוֹן וּמוֹעֲדֵיכוֹן רַחֵק
מִימְרֵי הוּוּ קִדְמִי לְרִיחֻק אֲסִגִּיתִי לְמִשְׁבֵּק : (טו) וּבְפִרְשְׁכֶם
כְּפִיכֶם אֲעֵלִים עֵינַי מִכֶּם גַּם כִּי תִרְבוּ
תִפְלָה אֵינְנִי שְׁמַע יְדֵיכֶם דְּמִים מְלָאוּ :
וְכִד כְּהִנְיָא פְרָסִין יְדִיהוֹן לְצִלָּא עֲלִיכוֹן מְסִלְקֵנָא אֲפִי שְׂכִינְתִי
מִנְכוֹן וְאִף כִּד אֲתוּן מְסִגְוֹן לְצִלָּא לֹא רַעוּא קִדְמִי לְקַבְּלָא צְלוּתְכוֹן
יְדִיכוֹן דִּם זְכָאֵי מְלִיין :

רש"י ובפרשכם כפיעם אעלים עיני מכם . לפי שידכם דמים מלאו : דמים . ראיחה :

כתובים - תהילים - פרק עד

(יג) אֶתְּה פוֹרְרֶתָּ בְּעֶזְךָ יָם שְׁבַרְתָּ רְאשֵׁי
תְּנִינִים עַל הַמַּיִם : אֲנִי גִזַּרְתָּא בְּעוֹנֵי שָׁשׁ מוֹי דִּימָא אֲנִי
תְּבַרְתָּא רִישֵׁי תְּנִינֵי וְשִׁנִּיקְתָּא מִצְרָאֵי עַל יַמָּא :

רש"י רש"י תנינים . הם מלכיים שנקראו תנינים שנאמר (יחזקאל כ"ט) התנים הגדול וגו' :

(יד) אֶתְּה רִצְצַתָּ רְאשֵׁי לוֹיְתָן תִּתְּנֶנּוּ מֵאֲכָל
לְעַם לְצִיִּים : אֲנִי תִרְעַתָּא רִישֵׁי גְבַרֵי פְרַעָה יִהְבְּתִינוּן
לְגַמְרָא לְעַם בֵּית יִשְׂרָאֵל וְגוֹשְׁמֵיהוֹן לִירוּדֵי :

רש"י רש"י לויטן . פרעה נקרא כן שנאמר (ישעיה כ"ז) יפקוד ה' בחרביו הקשה על לויטן וגו' : תתנו
מאכל לעם לציים . נתת ממונו לעם ישראל לאוכלו לציים לכתות וכבאות שהולאת , ציים סיעות כמו ,
במדבר כ"ד) ולים מיד כתיב כחרגומו וסיעו :

(טו) אֶתְּה בְּקַעַתָּ מַעֲיִן וְנַחַל אֶתְּה הוֹבְשַׁתָּ
נְהַרֹת אֵיתָן : אֲנִי בְּזַעַתָּא מַעֲיָנָא מִן פִּיפָא וְהוּי לְנַחְלָא
אֲנִי בְּשַׁתָּא מְגִיזַת נַחְלֵי אֲרֻנָּא וּמְגִיזַת יוֹבְקָא וְיִוְרְדָנָא דִּיהוֹן
תְּקִיפִין :

רש"י רש"י אהה בקעת . לישראל מן הצור מעיינות : אהה הובשת . ירדן שהוא נהר איתן :

(טז) לָךְ יוֹם אֶף לָךְ לִילָה אֶתְּה הַכִּינּוֹת
מְאוּר וְשָׁמֶשׁ : דִּי לָךְ יִמָּא לְחוּד דִּי לָךְ לִילָא אֶתְּ
אֶתְּקִנְתָּא סִיְהָרָא וְשָׁמֶשׁ :

רש"י רש"י לך יום . גאולתם של ישראל : אף לך לילה . ועמד היו בצרות הלילה : אהה הכינות מאור ושמש
 . אהה הכינות להם מאור החורה :

(ז) אֶתְּהָ הַצִּבֹּת כָּל גְּבוּלוֹת אֶרֶץ קִיץ וְחֶרֶף

אֶתְּהָ יִצְרָתָם : אֲנִי אֶקִּימָתָא כָּל תְּחֻמָּא דְאֶרֶץ קִיטָא
וְסִיטָא אֲנִי בְּרִאתִינוּ :

רש"י אֶתְּהָ הַצִּבֹּת . להם כל גבולות ארצם בכל טוב : קיץ וחרף אֶתְּהָ יִצְרָתָם . הרי זה דוגמת (יחזקאל ה')
שבעות חוקות קציר ישמור לנו , לא שנית לנו סדר השנים :

משנה סוטה פרק ב

א. הָיָה מְבִיא אֶת מִנְחָתָהּ בְּתוֹךְ כְּפִיפָה מְצֻרִית
וְנוֹתְנָה עַל יָדֶיהָ כְּדִי לְיַגְעָהּ . כָּל הַמְּנַחֵת תְּחַלְתָּן
וְסוֹפָן בְּכָלֵי שָׁרֵת, וְזוֹ תְּחַלְתָּהּ בְּכָפִיפָה מְצֻרִית
וְסוֹפָהּ בְּכָלֵי שָׁרֵת. כָּל הַמְּנַחֵת טְעוֹנוֹת שֶׁמֶן וְלְבוֹנָה,
וְזוֹ אֵינָה טְעוֹנָה לֹא שֶׁמֶן וְלֹא לְבוֹנָה. כָּל הַמְּנַחֵת
בָּאוֹת מִן הַחֲטָיִן, וְזוֹ בָּאָה מִן הַשְּׁעוּרִים. מִנְחַת
הַעֲמֹר אֶף עַל פִּי שֶׁבָּאָה מִן הַשְּׁעוּרִים הִיא הֵיטָהּ בָּאָה
גֶּרֶשׁ, וְזוֹ בָּאָה קֶמַח. רֶבֶן גְּמְלִיאֵל אוֹמֵר, כְּשֵׁם
שֶׁמֶעֱשֶׂיָה מַעֲשֶׂה בְּהֶמָּה, כֶּדֶן קֶרְבָּנָה מֵאֲכָל בְּהֶמָּה :

ברטנורה (א) הִיא מְבִיא. הַבְּעַל: אֶת מִנְחָתָהּ. כדכתיב (במדבר ה) והביא את קרבנה:
ככפיפה מצרית. כל עשוי מצורי הדקל מן זרדים הגדלים סביבות הדקל: כדי ליגעה.
שְׁתוּדָה וְלֹא יִמָּחֵה הַשֶּׁם עַל הַמַּיִם. וְלִמְאֵן דְּלִמְאֵן שְׁתַּחֲלָה הִיא מִשְׁקָה אוֹתָהּ וְאֵחָ"כ
מְבִיא מִנְחָתָהּ, אֵע"פ שְׁנִמְחָק הַשֶּׁם, מִיִּגְעָהּ כְּדִי שְׁתוּדָה וְלֹא תִמּוֹת מִיָּתָהּ מִנוּלָתָהּ,
שְׁאֵע"פ שְׁנִמְחָקָה הַמְּגִילָה אִם אִמְרָה טַמְאָה אֵינָה שְׁתוּדָה: תְּחַלְתָּן וְסוֹפָן בְּכָלֵי
שְׁרֵת. לֹא בְּכָלֵי שְׁרֵת מִמַּשׁ קֶמַח, שְׁאֵינן אִדָּם מְבִיא מִנְחָתוֹ מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ בְּכָלֵי שְׁרֵת,
אֲלֹא בְּקִלְתוֹת שֶׁל כֶּסֶף וְשֶׁל זָהָב שֶׁהֵם רְאוּיִם לְכָלֵי שְׁרֵת: וְזוֹ כְּכַפִּיפָה מְצֻרִית. שְׁאֵינן
רְאוּיִ לְעֲשׂוֹת מִמֶּנָּה כְּלֵי שְׁרֵת, דְּדָמִי לְהַקְרִיבָהּ נָא לְפַחְתָּךְ (מלבי"ם א): כָּל הַמְּנַחֵת
טְעוֹנוֹת שֶׁמֶן וְלְבוֹנָה. בְּגִמְרָא פְרִיד, וְהֵא אֵיכָא מִנְחַת חוּטָא דְכַתִּיב צֶה (ויקרא ה) לֹא
יָסִים עֲלֶיהָ שֶׁמֶן וְלֹא יִתֵּן עֲלֶיהָ לְבוֹנָה. וְכֵן הֵא דְתַנִּינוּן כָּל הַמְּנַחֵת בָּאוֹת חֲטָיִם, קֶשֶׁה,

דהא מנחת העומר בזה מן השעורים. ומתוך בגמרא לא תיתני מילתא בלחפי נפשיה אלא כרוך ותני והכי קאמר, כל המנחות טעונות שמן ולבונה ואותן שאינם טעונות שמן ולבונה ברות מן החיטין וברות סולת. מנחת חוטא לע"פ שאינה טעונה שמן ולבונה ברות חיטין וברות סולת. מנחת העומר לע"פ שברות מן השעורים טעונה שמן ולבונה: וזו אינה טעונה שמן ולבונה וברות מן השעורים וברות קמח: גרש. מצורר ומנופה בשלש עשרה נפה כעין סולת בחטים: קמח. הכל מעורב כמו שנתון:

ב. הָיָה מִבֵּיא פִּילֵי שֶׁל חֶרֶס חֲדָשָׁה, וְנוֹתֵן לְתוֹכָהּ חֲצִי לֵג מִיָּם מִן הַפִּיּוֹר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, רַבִּיעִית. כְּשֶׁם שְׂמֵמֵעַט בְּפֶתֶב, כֶּד מְמֵעַט בְּמִים. נִכְנָס לְהִיכָל וּפָנָה לִימִינוֹ, וּמְקוֹם הָיָה שָׁם אִמָּה עַל אִמָּה וְטַבָּלָא שֶׁל שִׁישׁ וְטַבַּעַת הָיְתָה קְבוּעָה בָּהּ. וּכְשֶׁהוּא מִגְבִּיהָ, נוֹטֵל עֶפֶר מִתְחַתֶּיהָ. וְנוֹתֵן כְּדֵי שְׂרָאָה עַל הַמִּים, שְׂנֵאָמֵר ^(במדבר ה) וּמִן הָעֶפֶר אֲשֶׁר יְהִיָּה בְּקֶרֶקַע הַמִּשְׁכָּן יִקַּח הַכֹּהֵן וְנָתַן אֶל הַמִּים:

ברטורה (ב) היה מביא פילי. הכהן: פילי. כוס בלשון יוני: מן הכיור. דכתיב (במדבר ה) מים קדושים, ואין קדושים אלא שנתקדשו בכלי: כשם שממעט. ר' יהודה בכתב המגילה, לקמן במתניתין, כך ממעט כאן במים. ואין הלכה כרבי יהודה: מקום היה שם. ניכר מתוך שאר רכפת ההיכל: וטבעת קבועה בה. לאוחזה בטבעתה ולהגביהה משאר הרכפה שהיא כולה בלחפי נפשיה: כדי שיראה. כריך שיתן בה שיעור שיהא נראה וניכר על פני המים: נתן אל המים. מדלל כתיב ונתן במים, אלא אל המים, משמע שלל פני המים: יהא נבלע בתוכן:

ג. בָּא לוֹ לְכַתוֹב אֶת הַמַּגְלָה, מֵאִיזָה מְקוֹם הוּא כוֹתֵב, ^(ש) מֵאִם לֹא שָׁכַב אִישׁ וְגוֹ', וְאֶת כִּי שְׂטִית תַּחַת אִישׁ. וְאִינוֹ כוֹתֵב וְהַשְּׁבִיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה. וְכוֹתֵב יִתֵּן ה' אוֹתָךְ לְאֵלָה וְלִשְׁבַּעָה, וּבְאוֹ הַמִּים הַמְּאָרְרִים הָאֵלָה בְּמַעֲיָד לְצַבוֹת בְּטוֹן וְלִנְפֵל יָרֵךְ. וְאִינוֹ כוֹתֵב וְאִמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, לֹא הָיָה מִפְּסִיק. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כָּל עֲצָמוֹ אִינוֹ כוֹתֵב אֶלָּא יִתֵּן ה' אוֹתָךְ לְאֵלָה וְלִשְׁבַּעָה וְגוֹ'

וּבְאוּ הַמַּיִם הַמְּאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמַעֲיָד וְגו'. וְאֵינוּ כוֹתֵב
וְאִמְרָה אֱמֶן הָאִשָּׁה אֱמֶן אֱמֶן :

ברטנורה (ג) מאם לא שכב איש אותך וגו'. הנקי. שהן קללות הבאות מחמת ברכות, דמשמע הא אם שכב לא תנקי: ואינו כותב והשביע הכהן את האשה וגו'. שאין זה אלא מצוה על הכהן להשביעה: ולא היה כותב ואמרה האשה אמן אמן. שאינו אלא קבלה שהאשה מקבלת עליה האלות. ויליף לה מדכתיב האלות האלה. האלות לרבות קללות הבאות מחמת ברכות. האלה, למעוטי כוואות וקבלות: ר' יוסי אומר אינו מפסיק. משהתחיל אם לא שכב איש אותך עד אמן אמן. וכותב כוואות דוהשביע הכהן את האשה וקבלות דואמרה האשה אמן אמן, דדריש את, לרבות כוואות וקבלות: רבי יהודה אומר כל עצמו אינו כותב. כלומר היה זהיר בעצמו שלא לכתוב אלא אלות בלבד, ולא קללות הבאות מחמת ברכות, ולא כוואות, ולא קבלות. דדריש האלות ולא קללות הבאות מחמת ברכות. האלה, למעוטי כוואות וקבלות:

**ד. אֵינוּ כוֹתֵב לֹא עַל הַלּוּיִם וְלֹא עַל הַנְּזִיר וְלֹא עַל
הַדְּפִתָּרָא אֶלָּא עַל הַמְּגֵלָה, שְׁנֵאמַר בְּסֵפֶר. וְאֵינוּ
כוֹתֵב לֹא בְּקוּמוֹס וְלֹא בְּקִנְיָנוֹתוֹס וְלֹא בְּכָל דְּבָר
שְׁרוּשָׁם, אֶלָּא בְּדִיו, שְׁנֵאמַר וּמָחָה, כְּתָב שִׁיכּוֹל
לְהַמְחִק :**

ברטנורה (ד) לוח. של עץ: נייר. של עשבים שכותשים אותם ועושים כמין עור: דפתרא. עור שאינו מעובד כל לרכו, דמליח וקמיח ולא עפיץ: בספר. בקלף: קומוס. סרף האילן ומתיכו במים: קנקנתוס. אירמנ"ט. ובלע"ז דריאו"לו: ולא בכל דבר שהוא רושם. ונבלע בקלף ואינו יכול למחות דקומוס וקנקנתוס עדדי רושם:

**ה. עַל מָה הִיא אוֹמֶרֶת אֱמֶן אֱמֶן. אֱמֶן עַל הָאֵלֶּה,
אֱמֶן עַל הַשְּׁבוּעָה. אֱמֶן מֵאִישׁ זֶה, אֱמֶן מֵאִישׁ אַחֵר.
אֱמֶן שְׁלֹא שְׁטִיתִי אֲרוּסָה וּנְשׁוּאָה וְשׁוּמְרֵת יָבֵם
וּכְנוּסָה, אֱמֶן שְׁלֹא נְטַמְאֵתִי. וְאִם נְטַמְאֵתִי, יָבוֹאוּ
בִּי. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, אֱמֶן שְׁלֹא נְטַמְאֵתִי, אֱמֶן שְׁלֹא
אֶטְמָא :**

ברטנורה (ה) אמן שלא שטיתי ארוסה ונשואה. ע"י גלגול שבועה הוא מגלגל עליה זנות של ארוסין ואף ע"פ שלא היה זה קנוי וסתירה. ומכאן לגלגול שבועה מן

התורה: שומרת יצם וכנוסה. ואם היתה יצמתו וכנסה, וקנא לה ונסתרה, מגלגל עליה טומאה שנטמאה כשהיא שומרת יצם. ומתניתין רבי עקיבא היא דאמר שומרת יצם ערוה. ואינה הלכה. אלא שומרת יצם שזנתה מותרת ליצם. לפיכך אינו מתנה עליה אם זנתה שומרת יצם: אמן שלא נטמאתי וכו'. פירושי המפרש לאמן על האלה, אמן על השבועה דתנינן לעיל. והכי קאמר, אמן שלא נטמאתי הוא אמן על השבועה שהשביעה הכהן משביע אני עליך שלא נטמאת: ואם נטמאתי יבואו בי. היינו קבלת אלה, שאמר לה הכהן ואם נטמאת יבואו בך כל הקללות הללו: אמן שלא אטמא. שאם תיטמא לאחר זמן מים מערערים אותה. ואין הלכה כר"מ:

ו. הכל שוין שאינו מתנה עמה לא על קדם שנתאָרס ולא על מאַחר שנתגָרשׁ. נסתרה לאַחר ונטמאת ואַחר כַּד הַחֲזִירָה, לא הִיא מתנה עמה. זֶה הַכֶּלֶל, כֹּל שֶׁתִּבְעַל וְלֹא הִיָּתָה אֲסוּרָה לוֹ, לֹא הִיא מִתְּנָה עִמָּה:

דרטורה (ו) ולא משנתגרשה. שאם זנתה לאחר שגרשה וחזר והחזירה וקינא לה ונסתרה, אין המים בודקים על זנות שלאחר גירושין, דגרשה שזנתה מותרת לחזור לבעלה, דבדקושין תלה רחמנא האיסור לא צביאה, דכתיב (דברים כד) וילאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר. לפיכך, נתקדשה לאיש אחר, אע"פ שלא נבעלה. אסורה לחזור לבעלה. ואם נבעלה בלא קדושין, מותרת לחזור לבעלה:

גמרא סוטה דף יז ע"א

רבי יהודה אומר וכו': במאי קא מפלגי בהאי קרא קמיפלגי וכתב את האלות האלה הכהן בספר. רבי מאיר סבר אלות, אלות ממש. האלות, לרבות קללות הבאות מחמת ברכות. אלה למעוטי קללות שבמשנה תורה. האלה, למעוטי צואות וקבלות אמן. ורבי יוסי פלהו כדקאמר את לרבות צואות וקבלות. ורבי מאיר אתים

לָא דְרִישׁ וְרַבִּי יְהוּדָה כְּלָהוּ בְּמַעוּטֵי דְרִישׁ לְהוּ אֲלוֹת,
 אֲלוֹת מִמֶּשׁ. הָאֲלוֹת, לְמַעוּטֵי קְלָלוֹת הַבְּאוֹת מִחַמַּת
 בְּרָכוֹת. אֵלָה לְמַעוּטֵי קְלָלוֹת שְׁבַמְשֵׁנָה תוֹרָה. הָאֵלָה,
 לְמַעוּטֵי צְוֹאוֹת וְקְבָלוֹת. וְרַבִּי מֵאִיר מֵאִי שְׁנָא הָאִי הִ"י
 דְּמַרְבֵּי בֵּה וּמֵאִי שְׁנָא הָאִי הִ"י דְּמַעִיט בֵּה הִ"י דְּגַבֵּי
 דְּרַבּוּיָא רַבּוּיָא הִיא הִ"י דְּגַבֵּי דְּמַעוּטָא מַעוּטָא וְהָא לִית
 לָהּ לְרַבִּי מֵאִיר מְכַלֵּל לָאוּ אֶתְהָ שׁוֹמֵעַ הֵן. אָמַר רַבִּי
 תַּנְחוּסִים: הַנְּקִי כְּתִיב. דְּרַשׁ רַבִּי עֶקִיבָא: אִישׁ וְאִשָּׁה זָכוּ
 שְׂכִינָה בֵּינֵיהֶם. לֹא זָכוּ אִשׁ אוֹכְלֶתֶן. אָמַר רַבָּא וּדְאִשָּׁה
 עֲדִיפָה מִדְּאִישׁ. מֵאִי טַעְמָא. הָאִי מְצַרִּיף וְהָאִי לֹא מְצַרִּיף.
 אָמַר רַבָּא: מִפְּנֵי מָה אָמְרָה תוֹרָה הֵבֵא עֶפְרַיִם לְסוּטָה. שְׂאֵם
 זְכָתָה יוֹצֵא מִמֶּנָּה בֶן כְּאַבְרָהָם אָבִינוּ, כְּדָכְתִּיב בֵּה: עֶפְרַיִם
 וְאַפְרַיִם. לֹא זְכָתָה, תַּחֲזֹר לְעֶפְרָה. דְּרַשׁ רַבָּא: בְּשֹׁכֵר שְׂאֵמַר
 אַבְרָהָם אָבִינוּ וְאַנְכִי עֶפְרַיִם וְאַפְרַיִם, זָכוּ בְּנֵינוּ לְשִׁתֵּי מִצּוֹת:
 אֶפְרַיִם פָּרָה וְעֶפְרַיִם סוּטָה. וְהָאִיכָא נְמִי עֶפְרַיִם כְּסוּי הַדָּם הֵתֵם
 הַכְּשֵׁר מִצּוּהָ אִיכָא הַנָּאָה לִיכָא. דְּרַשׁ רַבָּא: בְּשֹׁכֵר שְׂאֵמַר
 אַבְרָהָם אָבִינוּ אִם מַחוּיט וְעַד שְׂרוּדָה נַעַל זָכוּ בְּנֵינוּ לְשִׁתֵּי
 מִצּוֹת חוּיט שֶׁל תִּכְלֶת וּרְצוּעָה שֶׁל תִּפְלִין. בְּשִׁלְמָא רְצוּעָה
 שֶׁל תִּפְלִין, דְּכָתִיב: וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא
 עֲלֶיךָ. וְתִנָּיֵא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אוֹמֵר: אֵלּוּ תִּפְלִין
 שְׂבָרָאשׁ, אֵלּוּ חוּיט שֶׁל תִּכְלֶת מֵאִי הִיא. דְּתִנָּיֵא הִיא רַבִּי
 מֵאִיר אוֹמֵר: מָה נִשְׁתַּנָּה תִּכְלֶת מִכָּל מִינֵי צְבָעוֹנִין. מִפְּנֵי
 שֶׁהַתִּכְלֶת דּוֹמָה לַיָּם וְיָם דּוֹמָה לְרִקִיעַ וְרִקִיעַ דּוֹמָה לְכֶסֶם
 הַכְּבוֹד, שְׁנֵאמַר: (שְׁמוֹת כ"ד) וַיִּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַתַּחַת
 רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לְבַנַּת הַסַּפִּיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְטָהָר. וְכָתִיב:
 (יחזקאל א) כְּמִרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר דְּמוֹת כֶּסֶם:

רש"י אלוֹת ממש. יתן ה' אותך וזבחו המים המאחרים וגו': קללות הבאות וכו'.
 הנקי ממני המרים: אלה. מיעוט היא: שצמסנה תורה. כגון יככה ה' בשחפת וגו':
 כוואות. והשביע הכהן את האשה ללא תימא ללא ידלג הלכך אנטריך למעטינהו:
 קבלות. אמון: כלהו. ריבוייא כדקאמרת אלוֹת אלוֹת ממש האלוֹת קללות הבאות
 מחמת ברכות אלה למעוטי שצמסנה תורה ושבת"כ אצל ה"י דהאלה לא תדרוש
 למעוטי כוואות וקבלות דאתא את ורבינהו וה"י דהאלה אורחיה הוא: ורבי יהודה.
 כולהו הדין דקרא מיעוטי דריש להו: דלגבי רבוייא. דהאלות דקאי אוכתב:

דלגזי מיעוט. האלה דמיעוטא הוא אלה ולא אחרות: והא לית ליה לר"מ.
 במסכת קידושין: אמר רבי תנחום הנקי כתיב. בלא יו"ד דמסתמע הנקי אם לא
 שכב ותדרוש הכי טומאה תחת אישך חנקי: שכינה ביניהם. שהרי חלק את שמו
 ושכנו ביניהם יו"ד באיש ה"י באשה: לא זכו אש אוכלתו. שהקב"ה מסלק שמו
 מזיניהו ונמאלו אש ואש: ודאשה עדיפא מדאיש. אש של אשה קשה וממהרת
 לאכול וליפרע משל איש: האי מצריף. אש של אשה נוחה לדלוק מהר שאין אות
 של שמה מפסיק אלא מחובר ונקרא אש אבל של איש היו"ד של שכינה מפסיק:
 הנאה ליכא. ואין זה קיבול שכר אבל כאן יש הנאה בסוטה לתת שלום ושלל ירבה
 ממזרים בישראל אם זונה היא ואם נקתה ונזרעה זרע: ואפר פרה. לטהרו ולזכות
 ישראל ממעשה העגל: בשכר אם מחוט. שלא ראה ליהנות מגזל: חוט של תכלת.
 כנגד אם מחוט: ורצועה של תפילין. כנגד שרוך דהיינו רצועה: מה נשתנה תכלת.
 שהזקיקו הכתוב לציית: שהתכלת דומה לים וכו'. ובא ללמדנו שכל המקיים מצות
 ציית כאלו מקבל פני מקבל שכינה:

זוהר חדש ד"א דף ע"א

איכה ישבה בדד רבי הרפניס פתח: ויגרש את האדם
 וישכן מקדם לגן עדן. ויגרש אתי, דא כנסת ישראל
 בחרבן בי מקדשא דאתתרכת בתירוכון דאשתלחת
 בשלוחין כרסיא דמלכא נפלת. ויגרש את, דא כרסיא
 דמלכא וי דאתתרכת וי דנפל האדם ההוא דשליט על
 כרסיא נפל כלל וישכן ההוא דתריד לך אשכין ואשרי
 ישובא אחרא בהפוכא בשעתא דאתחריב בי מקדשא
 סליק לכבוד עלאה לעלא ואזעיר דיוקנה מכמה דהות
 וכרסיא נטיל מינה ואתפרש כביכול, אשרי לגן עדן עם
 כרוביא לתתא ואתפרש מההוא כבוד עלאה ואשרי
 לההוא להט החרב למיקם בדוכתא דרבנותה למיטר
 ולמשאב ולמסטי ההוא ארח דאנגיד מעץ החיים ושלמה
 מלכא צוח ואמר (משלי ל): תחת שלש רגזה ארץ תחת עבד
 כי ימלוך ונבל כי ישבע לחם ושפחה כי תירש גברתה.

שְׂפָחָה לְגוֹ, גְּבִירְתָּהּ לְבַר אֵיכָה יִשְׁבָּה בְּדָד. מֵאֵי בְּדָד. כִּמָּה
דִּאת אָמַר (ויקרא יג) : בְּדָד יֵשֵׁב מִחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשְׁבוֹ :

תרגום הזהר איכה יִשְׁבָּה בְּדָד: רְצֵי הֶרְפִּינָם פָּתַח, וַיִּגְרַשׁ אֶת הָאֲדָם וַיִּשְׁפֹּן
מִקֵּדָם לְגוֹ עֵדוֹן וְגוֹ'. וַיִּגְרַשׁ אֶת, אֶת, זֹו הָיָא פְּנִסְתַּ יִּשְׂרָאֵל, בְּחֶרְצוֹן צִית
הַמִּקְדָּשׁ, שְׁהִיָּא גְרִישָׁה צִיגְרוּשָׁיִם וְנִשְׁלַחַה צְשָׁלוּחִיִּים, הַכִּפְסָא שְׁל הַמְּלֻךְ נָפַל.
וַיִּגְרַשׁ אֶת, זֶה הוּא פְּסָאוֹ שְׁל הַמְּלֻךְ, דְּהֵינּוּ הַמְּלָכוֹת הַנִּקְרָאוֹת, אֶת. אוֹי
שְׁגִרְשָׁה, אוֹי שְׁנַפְלָה. הָאֲדָם, הֵינּוּ, אוֹתוֹ הַשּׁוֹלֵט עַל הַכִּפְסָא, שְׁפָתוֹב צוֹ, וְעַל
דְּמוֹת הַכִּפְסָא דְּמוֹת פְּמִרְחָה אֲדָם. נָפַל הַכִּפְסָא נָפַל הַכִּפְסָא, וַיִּשְׁפֹּן, הֵינּוּ אוֹתוֹ
שְׁגִרְשָׁה אֶת זֹו, הַשְּׁפִיז וְהַשְּׁקָה יִשׁוּב אַחַר צְהִפְדָּ מִמָּה שְׁהִיָּה. פִּי צְשָׁעָה שְׁנַחְרַב
צִית הַמִּקְדָּשׁ, עָלָה לְכַבּוֹד הָעֲלִיּוֹן לְמַעְלָה, וּמַעַט דְּמוֹתוֹ מִמָּה שְׁהִיָּתָה.
וְהַכִּפְסָא, נָסַע מִמִּנּוֹ וְנִפְרָד. פְּצִיכּוֹל הַשְּׁפִיז אֶת גּוֹן הַעֵדוֹן, עַם הַפְּרוּצִים לְמִטָּה,
נִפְרָד מֵאוֹתוֹ הַכַּבּוֹד הָעֲלִיּוֹן, וְהַשְּׁפִיז אוֹתוֹ לְהַט הַחֶרֶב, שְׁפָתַעֲמַד צְמַקוּמָה
שְׁל הַגְּבִירָה, לְשָׁמַר וְלְשָׂאֵב וְלְהַסְתִּיר אוֹתָהּ הַדְּרָךְ הַנְּמַשְׁכָּת מֵעַז הַחַיִּים.
וְשָׁלְמָה הַמְּלֻךְ לְרוּחַ וְחֵמָה, פָּתַח שְׁלֵשׁ רִגְזָה אֲרַץ וְגוֹ' פָּתַח עֶצֶד פִּי יִמְלוּךְ וְגוֹ'
וְשָׁפָחָה פִּי תִירַשׁ גְּבִרְתָּהּ. הַשְּׁפָחָה, צְפִנִּים, וְהַגְּבִירָה, מְצַחוּץ. וְזֶהוּ שְׁפָתוֹב,
אֵיכָה יִשְׁבָּה בְּדָד. מֵהוּ בְּדָד. הֵינּוּ פְּדִכְתִּיב, בְּדָד יֵשֵׁב מִחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשְׁבוֹ.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם ה' תפלה פרק יב

א. בְּמִנְחָה שֶׁל שַׁבָּת וְשֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים אַחַר שְׁגִמַר שְׁלִיחַ
צְבוּר תְּתַלֵּךְ לְדוֹד וְסוֹדֵר הַיּוֹם אוֹמֵר קִדִּישׁ וּמוֹצֵיא סִפּוּר
תּוֹרָה וְעוֹלִין וְקוֹרִין בּוֹ וּמְחַזְּרִין בּוֹ וְאוֹמֵר קִדִּישׁ וּמְתַפְּלִין
תְּפִלַּת מִנְחָה. וְכֵן בְּתַעֲנִית קוֹרְאִין בְּמִנְחָה וְאַחַר כֵּן אוֹמֵר
קִדִּישׁ וּמְתַפְּלִין תְּפִלַּת מִנְחָה, אָבֵל בְּיוֹם טוֹב לֹא נִהְגּוּ
לְקָרוֹת בְּמִנְחָה: **ב.** וַיּוֹם שְׁאִין בּוֹ מוֹסֵף כְּשֶׁגּוֹמֵר תְּפִלַּת
שְׁחֵרִית אוֹמֵר קִדִּישׁ וּמוֹצֵיא סִפּוּר תּוֹרָה וְקוֹרְאִין בּוֹ

וּמַחְזִירוּ וְאוֹמֵר קְדִישׁ וְאַחַר כֵּן אוֹמֵר תְּהִלָּה לְדָוִד וְסֹדֵר
הַיּוֹם כְּדָרְךָ שְׁאוֹמְרִין בְּכָל יוֹם. וְאוֹמֵר קְדִישׁ וְכָל הָעַם
נִפְטָרִין:

מוֹסֵר

ספר חסידים סימן קנג

כְּתִיב (יחזקאל ג, יז) וְהִזְהַרְתָּ אוֹתָם מִמֶּנִּי בְּאִמְרֵי לְרָשָׁע מוֹת
תָּמוּת וְלֹא הִזְהַרְתּוּ וְלֹא דִבַּרְתָּ לְהִזְהִיר רָשָׁע מִדַּרְכּוֹ
הַרְשָׁעָה לְחִיתוֹ הוּא רָשָׁע בְּעוֹנוֹ יָמוּת וְדָמוֹ מִיָּדְךָ אֲבִקֵּשׁ
וְאַתָּה כִּי הִזְהַרְתּוּ צַדִּיק חָיו יַחִיה וְאַתָּה אֶת נַפְשְׁךָ הַצְלֵת,
שְׂבָעָה אֲזַהְרוֹת כְּנֶגֶד תּוֹעֵבוֹת לְבוֹ וְכֶנֶד שֵׁשׁ הִנֵּה שָׂנֵא ה'
וְשָׂבַע תּוֹעֵבֵת נַפְשׁוֹ וְכֶנֶד שְׂבַע כַּחֲטָאֵתִיכֶם וְאַתָּה אֶת נַפְשְׁךָ
הַצְלֵת. מִכָּאן, שְׂכָל שְׂנַעֲנֵשׁ חֲבֵרוֹ וְהוּא אֵינוֹ מִזְהִירוֹ לֹמֵר
אֵל תַּעֲשֶׂה הָרִי כֹל הָעֲנֵשׁ שְׂמֻקְבֵּל מַעְלִין עַל זֶה כְּאֵלוֹ הָרִגוּ
לְפִי שְׂהִיָּה לוֹ לְהִזְהִירוֹ וְלֹא הִזְהִירוּ וְתוֹבְעִין מְזָה דָמוֹ שֶׁל
זֶה וְזֶה מִיָּדְךָ דָמוֹ אֲבִקֵּשׁ, עַל כֵּן יִלְמַד סִפְרֵי הִירָאָה לְמַעַן
יִזְהַר לִירָא דְבַר ה' וְיִוְתֵר מִהֶמָּה בְּנֵי הִזְהִיר וְיִבִּין הַחֲכָם
לְמַעַן תִּירָא אֶת ה' כֹּל הַיָּמִים בְּאַמְתָּ.

דְּבָרִים יוֹם רַבִּיעִי תוֹרָה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי וו דשם ב״ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה
משבת הבאה:

**וְאַצְוָה אֶת שְׁפִיטֵיכֶם בְּעֵת הַהוּא (טו)
לֵאמֹר שְׁמַע בֵּין אֲחֵיכֶם וּשְׁפִטְתֶם צְדָק
בֵּין אִישׁ וּבֵין אָחִיו וּבֵין גֵּרוֹ : וּפְקֻדֵי יֵת דִּינִיכֹון
בְּעֵדְנָא הֵהיא לְמִימְר שְׁמַעוּ בֵּין אֲחֵיכֹון וּתְדוּנוּן קוּשְׁטָא בֵּין גְּבָרָא
וּבֵין אָחוּהִי וּבֵין גִּיּוֹרָה :**

רש"י ואצווה את שפטיכם. אמרתי להם הוּו מתונים בדיון, אם בא דין לפניך פעם אחת שמים ושלש אל תאמר כבר בא דין זה לפני פעמים הרבה אללא היו נושאים ונותנים בו: בעת ההוא. משמניתים אמרתי להם, אין עכשיו כלשעבר, לשעבר הייתם ברשות עצמכם, עכשיו הרי אתם משעבדים לכבוד: שמע. לשון הוה [בהאזינכם] כמו [שמות כ, ז] זכור, [דברים ה, יא] שמור: ובין גרו. זה בעל דינו, שאוגר עליו דברים. דבר אחר ובין גרו, אף על עסקי דירה בין חלקת אחים אפלו בין תנור לכירים:

**לֹא תִכִּירוּ פָּנִים בַּמִּשְׁפָּט פִּקְטוֹן פִּגְדָּל (יז)
תִּשְׁמָעוּן לֹא תִגּוּרוּ מִפְּנֵי אִישׁ פִּי
הַמִּשְׁפָּט לֹא־לֵהִים הוּא וְהַדָּבָר אֲשֶׁר
יִקְשֶׁה מִכֶּם תִּקְרְבוּן אֵלַי וּשְׁמַעְתִּיו : לֹא
תִשְׁתַּמּוּדְעוּן אִפִּין בְּדִינָא מְלִי זַעִירָא כְּרַבָּא תִשְׁמָעוּן לֹא תִדְחִלוּן מִן
קִדָּם גְּבָרָא אֲרִי דִינָא דִּי הוּא וּפְתַגְמָא דִּי יִקְשִׁי מִנְכֹון תִּקְרְבוּן לְוֹתִי
וְאַשְׁמַעְנָה :**

רש"י לא תכירו פנים במשפט. זה הממנה להוסיב הדינין, שלא יאמר איש פלוני נאה או גבור, אושיבנו דין, איש פלוני קרובי, אושיבנו דין בעיר, והוא אינו בקי בדינין נמצא מחיב את הזכאי ומזכה את החיב. מעלה אני על מי שמנהו כאלו הכיר פנים בדיון: כקטן כגדל תשמעו. שיהא חביב עליך דין של פרוטה כדן של מאה מנה, שאם קדם ובה לפניך לא תסלקנו לאחורון [לאחוריו]. דבר אחר כקטן כגדל תשמעו, כתרגומו, שלא תאמר, זה עני הוא וחברו עשיר ומורה לפרנסו אזכה את העני ונמצא מתפרנס בנקיות. דבר אחר שלא תאמר היאך אני פוגם כבודו של עשיר זה בשביל דינר, אזכנו עכשיו, וכשיאלץ לחוץ אומר אני לו, תן לו שאתה חיב לו: לא תגורו מפני איש. לא תיראו. דבר אחר לא תגורו, לא תכניס דבריך מפני איש. לשון [משלי י, ה] אוגר בקיץ: כי המשפט לאלהים הוא. מה שאתה נוטל מזה שלא כדון, אתה מזקיני להחזיר לו, נמצא שהטית עלי המשפט: תקרבוון אלי. על דבר זה נסתלק ממנו משפט צנות כלפחד, וכן שמואל אמר לשאול [שמואל א' ט, יט] אנכי הראה, אמר לו הקדוש ברוך הוא, חייך שאני מודיעך שאין אתה רואה. ואימתי הודיעו, כשבא למשוח את דוד [שם טו, ו] וירא את אליאב ויאמר אך נגד ה' משיחו, אמר לו הקדוש ברוך הוא, ולא אמרת אנכי הראה [שם טו, ז] אל תבט אל מראהו:

(יח) וְאַצִּיחַ אֶתְכֶם בְּעֵת הַהוּא אֵת כָּל
הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן : וּפְקֻדֹת יִתְכוֹן בְּעֵדְנָא הַהִיא
יַת כָּל פְּתִגְמִיא דִּי תַעֲבֹדוּן :

רש"י את כל הדברים אשר תעשון. אלו עשרת הדברים שבין דיני ממונות לדיני נפשות:

(יט) וְנִסַּע מִחֵרֵב וְנִלְךְ אֵת כָּל הַמְּדַבֵּר
הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא הַהוּא אֲשֶׁר רְאִיתֶם דְּרָךְ
הַר הָאֱמֹרִי בְּאֲשֶׁר צָוָה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
אֶתְנוּ וְנָבֵא עַד קִדְשׁ בְּרִנְעָ : וְיִטְלְנָא מִחֵרֵב
וְהִלִּיכְנָא יַת כָּל מְדַבְּרָא רַבָּא וְדַחִילָא הַהוּא דִּי חֲזִיתוּן אֹרַח טוֹרָא
דְּאִמּוֹרָאָה כְּמָא דִּי פְקִיד יִי אֱלֹהֵנָא יִתְנָא וְאַתִּינָא עַד רְקַס גִּיאָה :

רש"י המדבר הגדול והנורא. שהיו בו נחשים כקורות, ועקרבים כקשתות:

(כ) וְאָמַר אֲלֵכֶם בְּאַתֶּם עַד הַר הָאֱמֹרִי
אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ : וְאַמְרִית לְכוּן
אַתִּיתוּן עַד טוֹרָא דְּאִמּוֹרָאָה דִּי אֱלֹהֵנָא יְהִיב לָנָא : (כא) רְאֵה
נָתַן יְהוָה אֱלֹהֵיךָ לְפָנֶיךָ אֵת הָאָרֶץ עֲלֵה
רֶשׁ בְּאֲשֶׁר דָּבַר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לְךָ
אֵל תִּירָא וְאַל תִּתְחַת : חֲזִי יְהִיב יִי אֱלֹהֵיךָ קִדְמָךָ יַת
אַרְעָא סַק אַחֲסִין כְּמָא דִּי מְלִיל יִי אֱלֹהֵא דְּאַבְהָתְךָ לְךָ לָא תִדְחַל
וְלֹא תִתְבַּר :

נביאים - ישעיה - פרק א

(ט) רַחֲצוּ הַזְכוֹ הַסִּירוּ רֵעַ מֵעַלְלֵיכֶם מִנְגֵד
עֵינֵי חֲדָלוּ הֲרַע: תּוֹבוּ לְאוֹרֵיתָא וְאַתְדַּבְרוּ מִחוּבֵיכּוֹן
וְאַעֲדוּ בִישׁוֹת עוֹבְדֵיכּוֹן מִקְבִּיל מִימְרֵי אֶתְמַנְיֵעוּ מִלְּאַבְאָשָׁא:

רש"י רחצו הזכו. (פחה הוא) ל' כווי לפי שהוא מגזרת רחץ, אבל רחצו קמץ לשון עבר שהוא מגזרת רחץ. רחצו הזכו הסירו חדלו למדו דרשו אשרו שפטו ריבו לכו י' אזהרות של ל' תשובה יש כאן כנגד עשרת ימי תשובה וכנגד עשרה מלכיות זכרונות וסופרות: חדלו הרע. חדלו ממעשים הרעים: הרע. כמו להרע א"ל לכתוב מלהרע שכן לשון המקרא נופל על ל' חדלה וחדל לעשות הפסח (מדבר ט) עד כי חדל לספור (ברא' מא מט) כלומר חדלה הספירה חדלה העשיה אף כאן תחדלו הרעה:

(י) לְמַדּוּ הַיֵּטֵב דְרָשׁוּ מִשְׁפָּט אֲשֶׁרוֹ חָמוּץ
שְׁפָטוּ יְתוֹס רִיבוֹ אֶלְמָנָה: (ס) אֶלִּיפוּ לְאוֹטָבָא
תְּבַעוּ דִּינָא זְכוּ דְאָנִיס דְּיוֹנֵי דִּין יִתְמָא עֲבִידוּ קִבְּילוּ קִבְּלִית אַרְמְלָתָא:

רש"י למדו. רפי נקוד והוא מגזרת למוד היו למדין להטיב המלמד לעלמו הוא ממשקולת ל' קל לפיכך כווי ל' רבים שלו נקוד בחירק כמו אמרו שמעו אבל המלמי' לאחרי' הוא ממשקולת ל' כבד המדינש ואם בא לזוות את הרבים הוא נקוד למדו וכן דרשו מגזרת דרוש אבל אשרו שהשי"ן מודגש' ממשקולת ל' כבד ומגזרת אשר לפיכך ל' כווי לרבים נקוד פתח (כמו אשרו דברו ספרו בשור): אשרו חמוץ. החזיקו את הגזול והוא לשון משנה אשרנוהי אי אשר חילי ישר כחד ל"א הדריכוהו בנתיב אמת לזכות בשלו לשון באשורו אחזה רגלי (איוב כג יא) ואשר בדרך לבד (משלי כג יט): שפטו יתוס. פלוני זכאי פלוני חייב: ריבו אלמנה. השתדלו בריבה להתווכח בעדה שאינה יולאת לחזור אחרי בעלי דינה (סא"א): חמוץ. גזול ודומה לו מכף מעול וחמוץ (תהלים עא):

(יח) לָכוּ נָא וְנִכְחָה יֹאמֵר יְהוָה אִם יִהְיוּ
חֲטָאֵיכֶם פְּשָׁנִים פְּשָׁלָג יִלְבִּינוּ אִם
יֶאֱדִימוּ כִּתּוּלָע פֶּצֶמֶר יִהְיוּ: בְּכֹן פֶּד תִּתּוּבוּן
לְאוֹרֵיתָא תְּבַעִין מִן קָדְמֵי וְאַעֲבִיד בְּעוֹתְכּוֹן אָמַר יְיָ אִם יִהוּן
חוּבֵיכּוֹן פְּתִימִין פְּצַבְעוֹנִין פְּתִלְגָא יַחֲרוּן אִם יִסְמְקוּן פְּזַהְרֵיתָא
פְּעֶמֶר נְקִי יִהוּן:

רש"י לכו נא ונוכחה. יחד אני ואתם ונדע מי סרה על מי ואם אתם סרחתם עלי עודני נוחן לכם

תקוה לשב: אם יהיו חטאיכם כשנים . כתומים לפני כאודם שנים אלבינס כשלב . יאמר ה' . תמיד הוא אומר לכם כן כמו על פי ה' יחנו (מדבר ט כ) , ד"א לכו נא ונוכחה מה כתוב למעלה ממנו חדלו הרע למדו היטב ואחר שתשובו אלי לכו ונוכחה יחד להודיעני עשינו מה שעלינו עשה מה שעליך ואני אומר אם יהיו חטאיכם כשנים כשלב וגו' : כחולע . לבע שזבעים זו אדום גרעינים הם ויש תולעים בכל אחד ואחד :

(יט) אם תאבו ושמעתם טוב הארץ
תאכלו : (פ) אם תיבין ותקבלון למימרי טובא דארעא
תיכלון : (כ) ואם תמאנו ומריתם חרב
תאכלו כי פי יהוה דבר : ואם תסרבון ולא תקבלון
למימרי בחרב סנאה תתקטלון ארי מימרא די גזר כן :

רש"י כי פי ה' דבר . והיכן דבר והבאתי עליכ' חרב (ויק' טו כה) :

(כא) איכה היתה לזונה קריה נאמנה
מלאתי משפט צדק ילין בה ועתה
מרצחים : איכדין תבו עובדתא למיהוי כטעיתא קרתא
מהימנתנא דהות מלא עבדי דינא קושטא הוה מתעביד בה וכען
אנון קטולי נפשו :

רש"י לזונה . תועה מעל אלהיה : קריה . שהיתה נאמנה ומליאה משפט וצדק היה לן בה ועתה מרצחים : מלאתי משפט . כגון רבתי עם (איכה א) : צדק ילין בה . תמיד של שחר היה מכפר על עבירות של הלילה ושל בין הערבים מכפר על של היום , ד"א שהיו מלינים בה דיני נפשות כשלא היו מואזין לו זכות ביום הא' לא היו גומרין את דינו עד למחרת אולי ימלאו לו זכות ועתה נעשו רוצחין ומלינו בפסיקתא ר' מנחם בר אושעיה אומר תפ"א בתי כנסיות היו בירושלים כמנין מלאתי בגי' ועתה מרצחים הרגו את אוריה הרגו את זכריה

כתובים - תהילים - פרק צב

(יט) להגיד פי ישר יהוה צורי ולא (עלתה)

עוֹלָתָהּ בּוֹ : מְטוּל דִּיחוּוּן דְּיִירֵי אֶרְעָא אַרוּם תְּרִיץ יִי תְקַפִּי
וְלִית עוֹלָתָא בֵּיהּ : **צג (א)** יְהוָה מָלְךְ גְּאוֹת לְבַשׁ
לְבַשׁ יְהוָה עַז הִתְאַזָּר אֶף תִּכּוֹן תִּבֵּל בַּל
תִּמּוּט : יִי מְלִיךְ גִּיּוֹתְנוּתָא אֶלְבֵּשׁ אֶלְבֵּשׁ יִי עוֹשֵׁנָא וְאַזְדַּרְז לְחוּד
תְּקִיף תִּבֵּל דְּלֹא תִזְדַּעֵע :

רש"י ה' מלך . יאמרו לעתיד : אף תכון תבל . במלכו תשמח הארץ :

(ב) נְכוּן כְּסֵאֶךָ מֵאֵז מֵעוֹלָם אָתָּה : מִתְקַו
פּוֹרְסֵךְ מִן לְקַדְמִין מִן עֲלָמָא אֶתְּ אֶלְהָא : **(ג) נְשָׂאוּ נְהָרוֹת
יְהוָה נְשָׂאוּ נְהָרוֹת קוֹלָם יִשְׂאוּ נְהָרוֹת
דְּכִיָּם :** זְקִיפִין נְהָרוֹתָא יִי זְקִיפִין נְהָרוֹתָא קְלִיהוֹן בְּשִׁירְתָּא
יְקַבְּלוּן נְהָרוֹתָא אַגְר שְׂבַחִיהוֹן :

רש"י נשאו נהרות ה' . לשון לעקה וקובצן הוא זה אהה ה' הנה האומנו' השוטפים כנהרו' נשאו קולם
יהמיון ואת דוך עמקי נכניהם ישאו ויגביהו תמיד להתגאות נגדך , כל לשון דכא לשון עומק ושפלות :

**(ד) מְקַלּוֹת מַיִם רַבִּים אֲדִירִים מְשַׁבְּרֵי יָם
אֲדִיר בַּמָּרוֹם יְהוָה :** מִן קָלוֹ דְּמִיין סְגִיֵּאִין מִמְּשַׁבְּחֵי
תְּבִירֵי יִמָּא רַבָּא מְשַׁבַּח בְּשֵׁמִי מְרוּמָא דִּינִי :

רש"י מקלות מים רבים וגו' . ידעתי אני כי יותר מקולות המים הרבים אשר יהמיון עלינו ומאדירי
משברי הים הזה אתה אדיר במרום ה' וידך תקיפה עליהם :

**(ה) עֲדַתֶּיךָ נְאֻמָּנוּ מְאֹד לְבֵיתְךָ נְאֻוָּה קִדְשׁ
יְהוָה לְאַרְךָ יָמִים :** סְהַדוּתְךָ קְשִׁיטִין לְחֻדָּא לְבֵית
מְקַדְשְׁךָ יֵאִין וְקַדִּישִׁין יִי לְאוּרִיכוֹת יוֹמִין :

רש"י עלתידך . שהעידו והבטיחו נביאך לביתך שהוא נאוה קודש : נאמנו מאד לביתך . ולאורך ימים

הוא מלפני להם ורע"פ שארכו הימים נאמנים הם לה' מאד : נאווה . כמו (לעיל טו) נאות אלהים לשון נאווה ותדע שכל נווה שבמקרא אינו מפקין אל"ף לפי שהם לשון נוי וזה מפיק אל"ף :

משנה מכות פרק ג

א. אלו הן הלוקין, הבא על אחותו, ועל אחות אביו, ועל אחות אמו, ועל אחות אשתו, ועל אשת אחיו, ועל אשת אחי אביו, ועל הנדה, אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממזרת ונתנית לישׂראל, בת ישׂראל לנתין ולממזר. אלמנה וגרושה, חיבין עליה משום שני שמות. גרושה וחלוצה, אינו חיב אלא משום אחד בלבד:

ברטורה (א) אלו הן הלוקין. אלו לאו דוקא דתנא וסייר לוקין טובא. אלא תנא חייבי כריתות לאשמעינן דיך מלקות בחייבי כריתות ותנא אלמנה וגרושה לאשמעינן אלמנה והיא גרושה חייבין עליה משום שני שמות. ותנא טבל ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ללא מפורש אזהרה דידהו בהדיא. וכן הקדש שלא נפדה. ואידי דתנא הקדש. תנא מעשר שני דתרווייהו מלקות דידהו משום מחוסרי פדיה וכן ברובן איכא כל חדוש: נתינה. מן הגזעונים היא ומלקות דידה מלא תחתן בם: אלמנה. שנתאלמנה מאיש אחר. והיא גרושה. חייב עליה שני מלקות משום שני שמות. משום שני אזהרות ששניהם מפורשות במקרא. ואזהרה אחרווייהו קאמר. גרושה והיא חלוצה אינו חייב עליה משום שני שמות שהחלוצה אינה כתובה. אלא מרבויה מיייתנן לה דתניא גרושה אין לי אלא גרושה. חלוצה מנין. ת"ל ואשה:

ב. הטמא שאכל את הקדש, והבא אל המקדש טמא, והאוכל חלב, ודם, ונותר, ופגול, וטמא, השוחט והמעלה בחוץ, והאוכל חמץ בפסח, והאוכל והעושה מלאכה ביום הכפורים, והמפסס את השמן, והמפסס את הקטורת, והסד בשמן המשחה, והאוכל נבלות וטרפות, שקצים ורמשים.

אָכַל טָבֵל וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שְׁלֹא נִטְלָה תְרוּמָתוֹ, וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְהַקֶּדֶשׁ שְׁלֹא נִפְדּוּ. כִּמָּה יֵאָכַל מִן הַטָּבֵל וַיְהִי חַיֵּב, רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר כָּל שֶׁהוּא, וְחַכְמַיִם אוֹמְרִים כִּזְיִת. אָמַר לָהֶם רַבִּי שְׁמַעוֹן, אִין אַתֶּם מוֹדִים לִי בְּאוֹכַל נִמְלָה כָּל שֶׁהוּא חַיֵּב. אָמְרוּ לוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּבָרִיתָהּ. אָמַר לָהֶן, אַף חֲטָה אַחַת כְּבָרִיתָהּ:

ברטנורה (ב) המפטם את השמן. העושה שמן דוגמת שמן המשחה: והסך בשמן המשחה. שעשה משה רבינו ע"ה: אכל טבל. אזהרתיה מלא יחללו את קדשי בני ישראל אשר ירימו (ויקרא כג) בעתידין לתרום הכתוב מדבר: ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו. שאף הוא במיתה כטבל דכתיב (במדבר יח) ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן וגומר: ומע"ש שלא נפדה. מע"ש שנטמא ואפילו הוא בירוסלים אסור לאכלו עד שיפדם והאוכלו בירוסלים עד שלא נפדה לוקה ואזהרתו מולא בערתי ממנו בטמא (דברים כו) בין שאני טמא והוא טהור בין שאני טהור והוא טמא ומנין למע"ש שנטמא שפודין אותו בירוסלים שנאמר (ס"ה יד) כי לא תוכל שאתו פי' לא תוכל לאכלו כדכתיב (בראשית מג) וישא משאת מאת פניו: והקדש שלא נפדה. לא כתיב ביה לאו בהדיא אלא אתיא אזהרה ידיה ג"ש דחטו חטו מתרומה ואף על גב דמיעט רחמנא ומתו צו ולא במעילה. ממיתה מעטיה ולא מאזהרה: באוכל נמלה שהוא חייב. משום שרץ השורץ על הארץ (ויקרא יא) ואף על גב דלית בה כשעור: אף חטה אחת כברייתה. ולית הלכתא כרבי שמעון דלא קרינן בריה אלא לבדיה שיש לה נשמה בלבד:

ג. האוכל בפורים עד שלא קרא עליהן, קדשי קדשים חוץ לקלעים, קדשים קלים ומעשר שני חוץ לחומה, השובר את העצם בפסח הטהור, הרי זה לוקה ארבעים. אבל המותיר בטהור והשובר בטמא, אינו לוקה ארבעים:

ברטנורה (ג) עד שלא קרא עליהם. ארמי אובד אזי וגו' אבל לאחר שקרא עליהם אינו לוקה אם אכלן לפי שהן ממונו של כהן. וזו דברי ר"ע אבל חכמים אומרים בזכרים הנחה מעכבת בהן. קריאה אין מעכבת בהן והאוכל אחר הנחה בעזרה. אף על פי שעדיין לא קרא עליהן. אינו לוקה. והלכה כחכמים. ואזהרתן מדכתיב (דברים יג) לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך וגו'. ותרומת ידך. ואמר מר ותרומת ידך

אלו הזכורים דאילו תרומה אינה טעונה הבאת מקום. וזכורים נמי אינו לוקה עליהן אלא אם אכלן אחר שראו פני ירושלים קודם הנחתן בעזרה. אבל אכלן בגבולין קודם שיכנסו לירושלים אינו לוקה: קדשי קדשים חוץ לקלעים. קדשים קלים חוץ לחומה כל הני אזהרתן מלא תוכל לאכול בשעריך וגו'. וכל נדריך אשר תדור שכל אכילה חוץ למקום הקבוע לה מקרי אכילת שעריך: ומע"ש. לעיל תנן מעש' שני טמא שלא נפדה כדפרשנין. והכא תנן מע"ש טהור שאכלו חוץ לחומה. ודוקא שאכלו חוץ לחומה אחר שראה פני ירושלים הוא שלוקה אבל האוכל מע"ש בגבולים. קודם שיכנס לירושלים אינו לוקה דכתיב (סג) לפני ה' אלהיך תאכלנו. ואחר כך לא תוכל לאכול בשעריך: המותר. אינו לוקה דכתיב (שמות יג) לא תותירו ממנו עד בוקר. והנותר ממנו עד בוקר באש תשרפו. בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר אם עזרת על לאו. קיים עשה שבה ואינך לוקה. ועוד לא תותירו הוא לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו: והשובר. עלם בפסח טמא אינו לוקה. דאמר רחמנא (סג) ועלם לא תשברו בו בכשר ולא בפסול:

ד. הנוטל אם על הבנים, רבי יהודה אומר, לוקה ואינו משלח. וחכמים אומרים, משלח ואינו לוקה. זה הכלל, כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה, אין חיבין עליה:

ברטורה (ז) לוקה ואינו משלח. דסבירא ליה לר"י שלח תשלח מעיקרא משמע. ואף על גב דכתיב שלח תשלח אחר לא תקח. לאו למימרא דאם לקחת תשלח אלא לא תקח. אבל שלחנה קודם לקיחה. ואין זה לאו הניתק לעשה: וחכ"א משלח ואינו לוקה. קסברי שלח אחר לקיחה משמע. והוי לאו הניתק לעשה. והל' כחכמים: כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה. שאמרה תורה אם עזרת על לאו קיים העשה כגון לא תקח האם על הבנים. ואם לקחת שלח תשלח. לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו. ואם באת והעבטת עבוטו השב תשיב לו את העבוט. כל אלו הם קיים העשה אינו לוקה. אבל לא קיים העשה כגון שלקח האם על הבנים. ושחטה או שמתה. לקח העבוט מביתו ונשרף שאינו יכול לקיים העשה הרי זה לוקה:

ה. הקורח קרחה בראשו, והמקיף פאת ראשו, והמשחית פאת זקנו, והשורט שריטה אחת על הימת, חיב. שרט שריטה אחת על חמשה מתים או חמש שריטות על ימת אחד, חיב על כל אחת ואחת. על הראש, שתיים, אחת מכאן ואחת מכאן. על

הִזְקוּ, שְׁתִּים מִכָּאן וּשְׁתִּים מִכָּאן וְאַחַת מִלְמָטָה.
רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אֹמֵר, אִם נָטְלוּ כָּלֹּ כְּאַחַת, אֵינֹ חַיֵּב
אֶלָּא אַחַת. וְאֵינֹ חַיֵּב עַד שְׁיִטְלֵנוּ בַתְּעַר. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר
אֹמֵר, אֶפְלוּ לְקִטּוֹ בַּמְּלִקָּט אוֹ בְּרֵהִיטְנִי, חַיֵּב:

ברטנורה (ה) הקורח קרחה. משום דמחייב על כל קרחה וקרחה ועל כל שריטה ושריטה ועל כל פאה ופאה. משא"כ באוכל חלב וחלב. משום הכי תננהו במתני' אבל שאר לאוי גרידי שאין בהן חדוש לא תנא: קרחה. על מת. כדכתיב (דברים יז) ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת ואף על גב דגבי כהנים לא כתיב על מת. כבר למדו בגזירה שוה מקרחה קרחה. מה בישראל על מת. אף בכהנים על מת. ושיעור קרחה כגרים: המקיף את ראשו. משוה לדעיו לאחורי אזנו ופדחתו ואפילו על גלוח שבמספרים שאין בו השחתה. חייב על פאת הראש. לדוקא בזקן כתיב השחתה ואינה אלא בתער. אלא בפאת הראש הקפה כתיב בכל ענין שהוא מקיף חייב: שריטה אחת על חמש מתים. או חמש שריטות על מת אחד. דכתיב (ויקרא יט) ושרט לנפש לא תתנו לחייב על כל שריטה ושריטה. ועל כל נפש ונפש ואף על פי שלא היתה שם אלא התראה א'. והיו כל ה' שריטות צבת אחת חייב: על הראש ב'. אחת על ימין ואחת על שמאל: ועל הזקן ב' מכאן וב' מכאן. מקום חבור הסנטר לעצם. א' מימין הסנטר ואחת משמאל וצבולת הזקן באמצע. הרי שלש. וחבור הדעי' מכאן ומכאן. הרי חמש. לחי העליון המחובר לדעים ולחי התחתון שבימין. ולחי העליון והתחתון שבשמאל. הרי ב' מכאן. וב' מכאן. וסוף הזקן שהשער יולא ממנו כעין צבולת. לפיכך נקראת צבולת הזקן. הרי זה חמש: אינו חייב אלא א'. דכיון דלאו א' הוא הרי הוא כאוכל ב' זתים של חלב בהתראה אחת: עד שיטלנו בתער. אפאת זקן קאי דכתיב ביה גלוח והשחתה: מלקט. כלי העשוי כעין מלקחי' ללקט את השער: רהיטני. הוא מעלד בלשון מקרא. כלי שבו מחליק חרש ענים פני הלוח ואין הלכה כר"א:

ו. הכותב כתבת קעקע, כתב ולא קעקע, קעקע ולא כתב, אינו חייב, עד שיקתוב ויקעקע בדיו ובכחול ובכל דבר שהוא רושם. רבי שמעון בן יהודה משום רבי שמעון אומר, אינו חייב עד שיקתוב שם השם, שנאמר (ויקרא יט) וכתבת קעקע לא תתנו בכם אני ה':

ברטנורה (ו) כתובת קעקע. מקרע בסכין על צפרו כעין אותיות. ואחר כך ממלא את הקרעי' דיו או כחול: כתב. על צפרו בדיו או בכחול. ולא קרע בסכין. או קרע בסכין ולא מלא בדיו או בכחול. אינו חייב עד שיכתוב ויקעקע. ליסנא דקרא נקט

דכתיב כחובת קעקע. כתיבה כרישא. והדר קעקע. אצל לעולם הקעקע תחלה. ואחר כך הכתב. וקרא הכי משמע. וכתובת בתוך הקעקע. לא תתנו זכס: שיכתוב שם השם. בגמרא מפרש דקס ע"ג קאמר. הכי מפרש לקרא לא תתנו זכס שם ע"ג כי אני ה'. ולא תשתפו אחרי עמי ואין הלכה כר"ש:

ז. נזיר שְׁהִיָּה שׁוֹתָה בַּיּוֹם כָּל הַיּוֹם, אֵינוֹ חָיֵב אֶלָּא אַחַת. אָמְרוּ לוֹ אַל תִּשְׁתֶּה אֶל תִּשְׁתֶּה וְהוּא שׁוֹתָה, חָיֵב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת:

דרטורה (ז) אינו חייב אלא אחת. על מה ששטה תוך כדי דבור של התראה ואם היה לפניו כלי שיס בן כמה רביעי' יין. ואמרו לו אל תשטה כלי זה שיס בן כך וכך שעורים. שתלקה כך וכך מלקיות. חייב על כל שיעור ושיעור אף על פי שלא התרו בו אלא התראה אחת:

ח. הִיָּה מְטִמָּא לַמַּתִּים כָּל הַיּוֹם, אֵינוֹ חָיֵב אֶלָּא אַחַת. אָמְרוּ לוֹ אַל תִּטְמָא, אַל תִּטְמָא וְהִיָּה מְטִמָּא, חָיֵב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. הִיָּה מְגַלַּח כָּל הַיּוֹם, אֵינוֹ חָיֵב אֶלָּא אַחַת. אָמְרוּ לוֹ אַל תִּגְלַח אֶל תִּגְלַח וְהוּא מְגַלַּח, חָיֵב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. הִיָּה לְבוּשׁ בְּכֻלָּאִים כָּל הַיּוֹם, אֵינוֹ חָיֵב אֶלָּא אַחַת. אָמְרוּ לוֹ אַל תִּלְבַּשׁ אֶל תִּלְבַּשׁ וְהוּא פּוֹשֵׁט וְלוֹבֵשׁ, חָיֵב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת:

דרטורה (ח) והוא פושט ולובש. ולא פושט לגמרי אלא כיון שהוליא ראשו והחזירו חייב. ובגמרא קאמר דאינו פושט ממש. אלא ששהה בין התראה להתראה כדי לפשוט וללבוש. הוי כפושט וחוזר ולבוש. וחייב על כל התראה והתראה:

ט. יֵשׁ חוֹרֵשׁ תְּלָם אֶחָד וְחָיֵב עָלָיו מְשׁוּם שְׁמוֹנָה לָאוּיוֹן, הַחוֹרֵשׁ בְּשׁוּר וְחַמּוֹר, וְהוּן מְקַדְּשִׁים, בְּכֻלָּאִים בְּפָרֶס, וּבְשַׁבְּעִית, וְיוֹם טוֹב, וְכֹהֵן וְנָזִיר בְּבֵית הַטְּמֵאָה. חֲנֻנְיָא בֶן חַכִּינָאִי אָמַר, אִף הַלוֹבֵשׁ כְּלָאִים. אָמְרוּ לוֹ, אֵינוֹ הַשֵּׁם. אָמַר לָהֶם, אִף לֹא הַנָּזִיר הוּא הַשֵּׁם:

ברטנורה (ט) תלם אחת. קורה אחת של סדה: וחייב עליו משום שמנה לאוין. והוא שהתרו בו על כלם: והן מוקדשים. שור קדשי מזבח. וחמור קדשי זדק הבית ובשור אית ביה לאו דלא תעבוד בצכור שורך ובחמור. אזהרה דמעילה ונפקא לן חטו חט מתרומה ולאו דלא תחרוש בשור ובחמור יחדיו. הרי כאן ג' לאוין: וכלאים בכרם. על ידי שחרוש מחפה חטה וסעורה וחרטון בעפר. ועוב' משום לא תזרע כרמך כלאים. דקיי"ל המחפ' כלאים לוקה. אף על פי שלא זרעו אלא חפה עפר עליהן. הרי זה ד' לאוין. והרמב"ם השב כלאים בכרם. שני לאוין. א' משום כלאי זרעים שהן שני מיני זרעים. חטה. וסעורה. וחד משום כלאי הכרם בשביל החרטון. ולא חשיב מוקדשים. של שור וחמור. אלא ללאו אחד: שביעית. שבת לה' שדך לא תזרע: ויו"ט. כל מלאכת עבודה לא תעשו: כהן ונזיר. והוא בבית הקברות וקעבר על נפש לא יטמא בעמיו החמור בכהנים ועל נפש מת לא יבא החמור בנזיר: אף הלוזש כלאים. בשעה שהיה חורש: אינו מן השם. לאו של לבישת כלאים אינו בשביל התלם: אף כהן ונזיר דחשביתו לאו. אינו בשביל חרישה אלא בשביל הליכה למקום טומאה. ומיהו ת"ק חשיב להו בכלל לאוין התלם לפי שאינו יכול לחרוש בשורים אלא אם כן הולך עמהם ומנהיגם:

י. כִּמָּה מִלְּקִין אוֹתוֹ, אַרְבָּעִים חֲסֵר אֶחָת. שְׁנֵאמַר (דברים כה) בְּמִסְפַּר אַרְבָּעִים, מִנֶּיִן שֶׁהוּא סָמוּךְ לְאַרְבָּעִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אַרְבָּעִים שְׁלֵמוֹת הוּא לֹקֵה. וְהֵיכָן הוּא לֹקֵה אֶת הַיִּתְרָה, בֵּין כְּתִפּוֹ:

ברטנורה (י) מנין שהוא סמוך לארבעים. שגורם לומר אחריו ארבעים דהיינו. תשעה ושלשים. אי הוה כתיב ארבעים במספר. ה"א ארבעים במנינא. השתא דכתיב במספר ארבעים. במספר הגור' לומר אחריו ארבעים. דהיינו תשעה ושלשים: והיכן הוא לוקה את היתירה. שאינה ראויה להשתלש דתשעה ושלשים ראויות להשתלש שליש מלפניו. ושתי ידות אחת על כתף זו וא' על כתף זו. וזו של ארבעים היכן לוקה אותה: בין כתיפיו. ואין הלכה כר' יהודה:

יא. אֵין אוֹמְדִין אוֹתוֹ אֶלָּא בְּמִכּוֹת הָרְאוּיּוֹת לְהַשְׁתַּלֵּשׁ. אֶמְדוּהוּ לְקַבֵּל אַרְבָּעִים, לָקֵה מְקַצָּת וְאָמְרוּ שְׂאִינוּ יָכוֹל לְקַבֵּל אַרְבָּעִים, פְּטוֹר. אֶמְדוּהוּ לְקַבֵּל שְׂמוֹנֶה עֶשְׂרֵה, מִשְׁלָקֵה אָמְרוּ שְׂיָכוֹל הוּא לְקַבֵּל אַרְבָּעִים, פְּטוֹר. עֶבֶר עֲבָרָה שְׂיֵשׁ בָּהּ שְׁנֵי

לָאוֹיִן, אֲמָדוּהוּ אֲמָד אֶחָד, לוֹקָה וּפְטוֹר. וְאִם לָאו,
לוֹקָה וּמִתְרַפֵּא וְחוֹזֵר וְלוֹקָה:

ברטנורה (יא) אינן אומדין אותו וכו'. שכל הלוקין צ"ד היו כריכין לאומדן בתחלה שלא ימותו מחמת ההכאות. מדכתיב לא יוסיף מכלל שאם כריך לגרוע גורעין: אלא במכות הראויות להשתלש. ואין מוסיפין לעולם על האומד: אמדוהו לקבל ארבעים. חסר אחד. אלא ליסנא דקרא נקט: אמדוהו אומד אחד. לשני מלקיות. כגון אמדוהו ללקות ארבעים ושתיים: ואם לאו. שלא אמדוהו אלא למלקות אחת:

יב. פִּיצַד מִלְקִין אוֹתוֹ, כּוֹפֵת שְׁתֵי יָדָיו עַל הָעֵמוּד
הֵילָךְ וְהֵילָךְ, וְחִזָּן הַכְּנָסֶת אוֹחִז בְּבִגְדָיו, אִם נִקְרְעוּ
נִקְרְעוּ, וְאִם נִפְרְמוּ נִפְרְמוּ, עַד שֶׁהוּא מְגַלֵּה אֶת לְבוֹ.
וְהָאָבִן נְתוּנָה מֵאַחֲרָיו, חִזָּן הַכְּנָסֶת עוֹמֵד עָלֶיהָ.
וְרִצּוּעָה שֶׁל יַעֲגַל בִּידוֹ, כְּפוּלָה אֶחָד לְשָׁנִים וּשְׁנָיִם
לְאַרְבָּעָה, וּשְׁתֵּי רִצּוּעוֹת עוֹלוֹת וְיוֹרְדוֹת בָּהּ:

ברטנורה (יב) על העמוד. שהוא נעוץ בקרקע. וזקוף וגבוה כדי להשען עליו: וחזן. שמש שליש צ"ד: נפרמו. נקרעו חוטי התפירה: מאחוריו. של הלוקה: ורצועה של עגל. שנאמר ארבעים יכנו. וסמך ליה לא תחסום שור בדישו: כפולה לשנים ושנים לארבעה. ד' רצועות תפורות זו על גב זו: וצ' רצועות. דקות של חמור: עולות ויורדות בה. כעין הקללי של אוכף וטעמא משום דכתיב (ישעיה ח) ידע שור קוניה וחמור אבוס בעליו אמר הקדוש ברוך הוא יבא מי שמכיר באבוס בעליו ויפרע ממנו שאינו מכיר אבוס בעליו:

יג. יָדָה טָפַח וְרַחֲבָה טָפַח, וְרֹאשָׁה מִגַּעַת עַל פִּי
כְּרִסוֹ. וּמָכָה אוֹתוֹ שְׁלִישׁ מִלְפָּנָיו וּשְׁתֵּי יָדוֹת
מִלְאַחֲרָיו. וְאֵינוֹ מָכָה אוֹתוֹ לֹא עוֹמֵד וְלֹא יוֹשֵׁב אֶלָּא
מִטָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה) וְהִפִּילוּ הַשֵּׁפֶט. וְהִמָּכָה מָכָה
בִּידוֹ אַחַת בְּכָל כָּחוֹ:

ברטנורה (יג) ידה טפח. בית יד שהרצועה תלויה בה ארכו טפח: ורחבה. של רצועה של עגל טפח: וראשה מגעת ע"פ כריסו. לכך כריך סיהא בבית יד של רצועה נקב שחזן המלכה יכול להאריך ולקצר הרצועה כרצונו. שאין מלקין לאדם אלא ברצועה שראשה מגעת ע"פ כרסו שהוא טבורו: שליש מלפניו. דכתיב (דברים כה) והכהו לפניו

כדי רשעתו. לפניו כדי רשעתו אחת. ולאחריו כדי שתיים: מלפניו. על לבו: מאחריו. שליט על כתף זו ושליט על כתף זו: מכה בידו אחת. אבל כשמגביה הרצועה מגביה בנתי ידיו: בכל כחו. לכתוב (שם) מכה רבה:

יד. וְהִקּוּרָא קוּרָא (שם כח) אִם לֹא תִשְׁמַר לַעֲשׂוֹת וְגוֹי וְהִפְלֵא ה' אֶת מַכְתָּדָּךְ וְאֵת מַכּוֹת וְגוֹי, וְחוֹזֵר לַתְּחִלַּת הַמִּקְרָא (ושמרתם את דברי הברית הזאת וגו' (שם כט), וחוזתם והוא רחום יכפר עון וגו' (תהלים עח), וחוזר לתחלת המקרא). וְאִם מִתַּת יָדוֹ, פְּטוּר. הוֹסִיף לוֹ עוֹד רְצוּעָה אַחַת וּמֵת, הֲרִי זֶה גּוֹלָה עַל יָדוֹ. נִתְקַלְקַל בֵּין בְּרַעֲי בֵּין בְּמִים, פְּטוּר. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הָאִישׁ בְּרַעֲי וְהָאִשָּׁה בְּמִים:

ברטורה (יד) והקורא קורא. לכתוב (ויקרא יט) בקרת תהיה. בקריאה תהא שקורין עליו אם לא תשמור לעשות וגו'. וגדול שבדיינים קורא. והסמוך לו מונה. והשלישי אומר על כל הכאה והכאה ומורה על הקורא למאס להשלים המקראות בסוף המלקות. ואם לא למאס חוזר וקורא פעם שניה וממהר לקרא ולהשלים כשישלים המלקה להלקות: ואם מת ת"י פטור. מפני שמכהו ברשות: הוסיף לו. כגון דטעה במנינא: נתקלקל. שהוליא רעי מחמת ההכאה: פטור. לכתוב (דברים כה) ונקלה אחיד לעיניך. והרי נקלה שנתלכך: ואשה. אף במים דבשתה מרובה. ואין הלכה כר"י:

טו. כָּל חֲיָבֵי כְרִיתוֹת שְׁלָקוּ, נִפְטְרוּ יְדֵי כְרִיתָתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה) וְנִקְלָה אַחִידָּךְ לְעֵינֶיךָ, כְּשֶׁלָּקָה הֲרִי הוּא כְּאַחִידָּךְ, דְּבָרֵי רַבִּי חֲנַנְיָא בֶן גַּמְלִיאֵל. אָמַר רַבִּי חֲנַנְיָא בֶן גַּמְלִיאֵל, מָה אִם הָעוֹבֵר עֲבָרָה אַחַת, נוֹטֵל נִפְשׁוֹ עִלְיָהּ. הָעוֹשֶׂה מְצוּה אַחַת, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁתִּנָּתֵן לוֹ נִפְשׁוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, מִמְקוֹמוֹ הוּא לָמַד, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יח) וְנִכְרְתוּ הַנִּפְשׁוֹת הָעוֹשׂוֹת וְגוֹי, וְאָמַר (שם) אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶתֶם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם. הֵא, כָּל הַיּוֹשֵׁב וְלֹא עֹבֵר עֲבָרָה, נוֹתֵנִין לוֹ שְׁכָר כְּעוֹשֶׂה מְצוּה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר רַבִּי אָמַר, הֲרִי הוּא אָמַר (דברים יב) רַק חֲזַק לְבַלְתִּי אֲכַל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנִּפְשׁ וְגוֹי, וּמָה אִם הַדָּם שֶׁנִּפְשׁוֹ שֶׁל אָדָם קָצָה מִמֶּנּוּ,

הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ מְקַבֵּל שְׂכָר. גִּזְלַ וְעַרְיֹת שֶׁנִּפְּשׂוּ שָׁל
אָדָם מִתְּאַוָּה לָהֶן וּמִחֲמֻדָּתָן, הַפּוֹרֵשׁ מֵהֶן עַל אַחַת
כַּמָּה וְכַמָּה שְׁיִזְכָּה לוֹ וּלְדוֹרוֹתָיו וּלְדוֹרוֹת דּוֹרוֹתָיו
עַד סוּף כָּל הַדּוֹרוֹת:

ברטנורה (טו) נפטרו מידי כריתתן. אם עשו תשובה: העושה מצוה אחת על אחת כמה וכמה. אית דמפרשי דעל חייבי כריתות שלקו האמר מי שקיבל עליו הדין ועשה מצוה כשלקה: על אחת כמה וכמה שתינתן לו נפשו. ויפטר מידי כרת. שמדה טובה מרובה על מדת פורענות. ואית דמפרשי דמלתא באנפי נפשיה קאמר להודיע מתן שכרן של מצוות. קל וחומר מענשן של עבירות: ממקומו הוא למד. מחייבי כריתות דחייבי כרתו ולא עבר עבירה מעלין עליו שכר כעושה מצוה דכתיב בעריות (ויקרא יח) ונכרתו הנפשות. ואומר (ס) אשר יעשה אותם האדם וחי בהם וסמוך ליה לא תקרבו לגלות ערוה. הרי שמי שיושב ואינו מגלה ערוה. הכתוב קוראו עושה מצוה. וכתיב ביה וחי בהם. כדרך שהעניש כרת צמי שְׁעוֹסָה עבירה וזה דוקא צמי שצא עבירה לידו וכבש יארו ולא עשאה. כיוסף האדיק וכיוצא בו:

טז. רַבִּי חֲנַנְיָא בֶן עֲקִישָׁא אָמַר, רָצָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, לְפִיכָךְ הִרְבָּה לָהֶם תּוֹרָה
וּמִצְוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מב) יִי חֲפִיץ לְמַעַן צַדִּיקוֹ יַגְדִּיל
תּוֹרָה וַיֵּאדָּיֵר:

ברטנורה (טז) לפיכך הרבה להם תורה ומצוות. כגון פרשת שקלים ורמסים כדי להרבות שכר כשהן גדלים מהם אף על פי שכלאו הכי לא היו אוכלין אותן שנפשו של אדם קלה בהן: למען יצדקו. להאדיק את ישראל. ולזכות אותן:

גמרא מכות דף כ"ג ע"א

אוּחַז בְּבִגְדָיו וְכוּ'. מֵאֵי טַעְמָא. מְשׁוּם נִקְלָה. אָמַר רַב שֵׁשֶׁת
מְשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָא. מִנֵּין לְרַצּוּעָה שֶׁהִיא שָׁל עֶגְל.

דְּכַתִּיב (דברים כה) אַרְבָּעִים יָכֵנוּ. וְסָמִיד לֵה לֹא תַחֲסוּם שׁוֹר
בְּדִישׁוֹ. וְאָמַר רַב שֵׁשֶׁת מְשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָא : כָּל
הַמְּבִיָּה אֶת הַמוֹעֲדוֹת כְּאִלוֹ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה, דְּכַתִּיב (שמות
לד) אֱלֹהֵי מִסְכָּה לֹא תַעֲשֶׂה לָּךְ. וְסָמִיד לֵה : אֶת חַג הַמִּצּוֹת
תִּשְׁמֹר. וְאָמַר רַב שֵׁשֶׁת מְשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָא : כָּל
הַמְּסַפֵּר לְשׁוֹן הָרַע וְכָל הַמְּקַבֵּל לְשׁוֹן הָרַע, וְכָל הַמְּעִיד
עֵדוּת שֶׁקָּר רָאוּי לְהַשְׁלִיכּוֹ לְכָלְבִּים, דְּכַתִּיב (שם כב) לְכָלֵב
תִּשְׁלִיכּוּן אוֹתוֹ. וְסָמִיד לֵה : לֹא תִשָּׂא שְׁמַע שְׁוֹא וְגוֹי. קָרִי
בֵּה נָמִי לֹא תִשָּׂא. וּשְׁתִּי רְצוּעוֹת וְכוּי. תִּנָּא שֶׁל חֲמוֹר
כְּדִדְרִישׁ הֵהוּא גְלִילָאָה עֲלֵה דְרַב חֲסִדָּא יָדַע שׁוֹר קוֹנְהוּ
וְחֲמוֹר אֲבוּס בְּעָלְיוֹ יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע וְגוֹי. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא : יָבֵא מִי שֶׁמִּכִּיר אֲבוּס בְּעָלְיוֹ וַיִּפְרַע מִמִּי שֶׁאִינוֹ מִכִּיר
אֲבוּס בְּעָלְיוֹ. מְלָקִין אוֹתוֹ וְכוּי. מִנָּא הֵנִי מִיְלִי אָמַר רַב
כְּהֵנָּא דְאָמַר קָרָא (דברים כה) וְהַפִּילוּ הַשּׁוֹפֵט וְהַכֹּהֵן לְפָנָיו כְּדִי
רְשָׁעֲתוֹ בְּמִסְפָּר רְשָׁעָה אַחַת מִלְּפָנָיו וּשְׁתִּי רְשָׁעִיוֹת מֵאַחֲרָיו
וְאִינוֹ מִכָּה אוֹתוֹ וְכוּי. אָמַר רַב חֲסִדָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן : מִנֵּין
לְרְצוּעָה שְׁהִיא מְכַפֶּלֶת. שְׁנַאָמַר : וְהַפִּילוּ. וְהָא מְבַעֵי לֵה
לְגוֹפָה אִם כֵּן לְכַתֵּב קָרָא יִטְהוּ. מֵאִי הַפִּילוּ. שְׁמַע מִינָה
תִּרְתִּי. הַמְּכָה מְכָה בְּיָדוֹ. תִּנּוּ רַבָּנָן : אִין מַעֲמִידִין חֲזָנִים
אֶלָּא חֲסִרֵי כַח וְיִתִּירֵי מַדְעָ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר : אֶפְלוּ חֲסִרֵי
מַדְעָ וְיִתִּירֵי כַח. אָמַר רַבָּא : כְּוַתִּיה דְרַבִּי יְהוּדָה מְסַתְּבָרָא,
דְּכַתִּיב : לֹא יוֹסִיף פֶּן יוֹסִיף. אִי אָמַרְתָּ בְּשִׁלְמָא חֲסִרֵי מַדְעָ,
הֵינּוּ דְצָרִיד לְאַזְהוּרִיה, אֶלָּא אִי אָמַרְתָּ יִתִּירֵי מַדְעָ מִי
צָרִיד לְאַזְהוּרִיה. וְרַבָּנָן אִין מְזַרְזִין אֶלָּא לְמִזְרָז. תִּנָּא
כְּשֵׁהוּא מְגַבִּיה מְגַבִּיה בְּשְׁתֵּי יָדָיו, וְכִשְׁהוּא מְכָה, מְכָה בְּיָדוֹ
אַחַת, כִּי הֵיכִי דְלִיתָהּ מְדִידָה :

רס"י את המועדות. חולו של מועד: חג המנוחות תשמו. מפ' במגילה אם בראשון
ובצבעי הרי כבר אמור הא לא בא להזהיר אלא על חס"מ שאסור בעשית
מלאכה: אל תשת ירך עם רשע להיו' עד חמס היינו מעיד עדות שקר: במספר.
שתי רשעיות מאחריו אפילו יתירי כח ואפילו חסירי מדע. דאין להקפיד בכך: אי
אמרת בשלמא. דאפילו חסירי מדע יכולין להעמיד בהן היינו דאכטריך וכו' מזוז:

זוהר חדש ד"א דף ע' ע"ג

שְׁלָחוּ לְהוּ בְּנֵי אֶרֶץ קְדִישָׁא יְאוּת דְּאַתּוֹן אֲתַבְּדְרִיתוֹן בְּנֵי
עַמְמֵיָא וְאַתּוֹן לְבַר מֵאַרְעָא קְדִישָׁא וְיְאוּת לְכוּ לְמַבְכֵי
עַלְיִכוּ וְעַל גְּרַמְיִכוּ דְנַפְקִיתוֹן מִנְהוּרָא לְחֲשׂוּכָא כְּעַבְדָּא
דְּנַפְיָא מִבֵּי מְאִרֵי אָבֵל אָנּוּ אֵית לֹן לְמַבְכֵי וּלְמַעְבַּד הֶסְפְּדָא
וְלֹן שְׂדֵר קְדִישָׁא בְּרִיךְ הוּא סְפָרָא דְהֶסְפְּדָא דְאַנּוּ בְּנֵהָ
דְמִטְרוּנִיתָא וְאַנּוּ מִבְּנֵי בֵיתָהּ וַיִּדְעִין יְקָרָא דְמְאִרֵי עַלְמָא
וְלֹן יְאוּת לְמַבְכֵי וּלְפָרְשָׁא אָנוּן אֵלְפָא בֵיתִין וְאַנּוּ יִתְמִין
בְּלָא אָבָא וְאַמָּא וּמְסִתְפְּלִין עֵינִין לְכַתְלֵי בֵיתָא דְאַמְנָא
וְהָא אֲתַחְרַב וְלָא אֲשַׁכְחָנָא לָהּ דְהוּת יְנָקָא לֹן בְּכַל יוֹמָא
בְּיוֹמִין קְדָמָאִין מְשַׁפִּירוּ דִילָהּ וְהוּת נְחִימַת לֹן וּמְמַלְלַת עַל
לְבָנָא כְּאִמָּא לְבָרָה, כְּנֵאֲמַר: כְּאִישׁ אֲשֶׁר אָמוּ תִנְחַמְנוּ.
וְהִשְׁתָּא אֲסִתְפְּלֹן עֵינִין לְכָל סֵטֵר וְאַתֵּר בֵּית מוֹתְבָא
דְאַמְנָא אֲתַבְּלָבֵל וְהָא אֲתַחְרַב וּבִטְשׁ רִישָׁא לְכַתְלֵי בֵיתָא
וּמוֹתְבָא. מָאן יִנְחַס לֹן וּמָאן יִמְלֵל עַל לְבָנָא וַיִּגִּין עַלְנָא קָמִי
מְלָכָא מְלָכָא כִּד הוּיִנּוּ חֲטָאֹן קָמִי אָבוּנָא וְסָלִיק רְצוּעָה
לְאַלְקָאָה לֹן אִיהוּ קִימָא לְקָמוּן וּמְקַבְּלָא מְלַקְיוּתָא דְמְלָכָא
בְּגִין לְאַגְנָא עַלְנָא, כְּמוּ שְׁנֵאֲמַר: וְהוּא מְחַלְל מְפִשְׁעֵינוּ
מְדָכָא מְעוֹנְתֵינוּ וּבְחַבּוּרְתוֹ נְרָפָא לָנוּ. וְהִשְׁתָּא אֵמָּא לִית לֹן
וַי לֹן וַי לְכוּ (ס"א לבתר לית) לֹן יְאוּת לְמַבְכֵי לֹן יְאוּת לְמַסְפַּד לֹן
יְאוּת לְפִתְרָא אָנוּן מְלִין דְמְרִירוּ וּלְאוּדְעָא לְהוּ לְאַנוּן דְיִדְעֵי
לְמַבְכֵי מִיִּלִין דְהֶסְפְּדָא נְקָרַב בְּכַל יוֹמָא לְגַבֵּי עַרְסָא דְאַמְנָא
וְלָא נְשַׁכַּח לָהּ תַמּוֹן נְשַׁאֲלַ עַלְהָ לִית מָאן דְיִשְׁגַּח עָלוּן. נְשַׁאֲלַ
לְעַרְסָא דִילָהּ אֲתַבְּלָבֵלָא נְשַׁאֲלַ לְכַרְסֵיא נְפֹלַת. נְשַׁאֲלַ
לְהִיכְלִין דִילָהּ אוּמָאֹן אָנוּן דְלָא יִדְעִין מְנָה. נְשַׁאֲלַ לְעַפְרָא
רְשִימוּ דְעַקְבָּתָא לִית תַמּוֹן נְשַׁאֲלַ לְאַגְרָא הָא אֲגְרָא אֲתִיב
לֹן דְתַמּוֹן יִתְבָּא מְבַכָּא וּמִיִּלְלַת וְאַזְלַת מְבַכָּה צוּחַת בְּקַל
מְרִירוּ עָלוּן מְאַגְרָא לְאַגְרָא כְּפָה דְאַתְּ אֲמַר מַה לָּךְ אִיפָּא כִי
עַלִית כְּלָךְ לְגַגּוֹת. נְשַׁאֲלַ לְאַרְחִין וּשְׁבִילִין כְּלָהּ אֲמָרִין

דְּשָׁמְעוּ קֹל מְרִירוֹ דְּבִכְיָה דְּמִבְכָּה עַל בְּנֵהָא וְלֹא יִדְעִין לְאֹן
אֶסְתַּכְּלַת. לֹן יְאוּת לְמִבְכֵי לֹן יְאוּת לְמִסְפַּד וּלְנִשְׁק עֶפְרָא
דְּרַגְלָהָא נְנִשְׁק אֶתְר בֵּי מוֹתְבָא נְנִשְׁק לְכַתְּלֵי דְהִיכְלָא וְנִבְכֵי
בְּמִרְרוֹ. אֲנֹן נִפְתַּח בְּהֶסְפָּדָא דְנַחְמֵי בְּכָל יוֹמָא כָּל הָאֵי
נְבִכֵי תְדִיר וְלֹא אֶתְנַשֵּׁי מְרִירוֹ דְּבִכְיָה מִיָּנֹן :

תרגום הזהר שָׁלְחוּ לָהֶם צְנִי הָאֲרָז הַקְּדוּשָׁה, אֲמַת הִיא שְׂחָתָם נִתְפַּזְרָתָם
צִין הָעֵפְמִים, וְאֲתָם מִחוּץ לְאֲרָז הַקְּדוּשָׁה, וְרָאוּ לָכֶם לְצָפוֹת עֲלֵיכֶם וְעַל
עֲלֻמְכֶם, שְׂיִצְאָתָם מֵאוּר לְחֻשָׁה, כְּעֶבֶד הַיּוֹצֵא מִצִּית אֲדוּנֹו. אֲכַל אָנוּ, יֵשׁ לָנוּ
לְצָפוֹת וְלַעֲשׂוֹת הֶסְפֵּד, וְלָנוּ שָׁלַח הַקְּדוּשָׁה צְרוּף הוּא סֵפֶר הַהֶסְפֵּד, שְׂחָנוּ צְנִי
הַמְּלָכָה, וְאָנוּ מִצְנֵי צִיתָהּ, וְיודְעִים כְּבוֹד אֲדוּן הָעוֹלָם. וְעַל כֵּן לָנוּ רָאוּ
לְצַפֵּת וּלְפָרֵשׁ אִלּוּ הָאֲלֵפָא צִיתוֹת, שְׂצִסְפֵּר אֵיכָה. וְאָנוּ יִתּוּמִים צְלֵי אֵב וְאִם,
וְהָעֵינַיִם מִסְתַּכְּלוֹת לְפַתֵּל, צִיתָה שָׁל אֲמִנוּ, וְהִנֵּה נַחְרָב, וְלֹא מִכְּאֵנוּ אוֹתָהּ.
שְׂהִיתָה מִיִּנְקַת אוֹתָנוּ צְכָל יוֹם צְיָמִים הָרִאשׁוֹנִים מִשְׁפַּע הַמְּצַחַר שְׂלָה.
וְהִיתָה מִנְחָמַת אוֹתָנוּ וּמְדַצְרַת עַל לְצִנוּ כְּמוֹ אִם לְצָנָה. כְּדַכְתִּיב כְּאִישׁ אֲשֶׁר
אָמוּ תִנְחַמְנוּ וְגו'. וְעַתָּה הָעֵינַיִם מִסְתַּכְּלוֹת לְכָל כָּד, וּמְקוּם צִית מוֹשְׁבָה שָׁל
אֲמִנוּ נִתְצַלְצַל וְהִנֵּה נַחְרָב. נִפְהָ רִאשֵׁינוּ צְכַתְּלֵי צִיתָה וּמוֹשְׁבָה, מִי יִנְחַם
אוֹתָנוּ, וּמִי יִדְצֵר עַל לְצִנוּ, וְיִגֹּן עֲלֵינוּ לְפָנֵי הַמְּלָךְ. כְּשִׁהִינֵנוּ חוּטְאִים לְפָנֵי
אֲבִינוּ, וְהָרִים אֶת הַשׁוּט לְהַפּוֹת אוֹתָנוּ, הִיא עֲמֻדָה לְפָנֵינוּ, וּמְקַצֶּלֶת הַהַפְּאָה
שָׁל הַמְּלָךְ כְּדִי לְהִגֹּן עֲלֵינוּ. כְּדַכְתִּיב, וְהוּא מִחֻלָּל מִפְּשָׁעֵינוּ מְדוּפָא מִעוֹנוֹתֵינוּ
וְגו'. וּבְחֻבוּרָתוֹ נִרְפָּא לָנוּ. וְעַתָּה אִין לָנוּ אִם, אוֹי לָנוּ, אוֹי לָכֶם. לָנוּ רָאוּ
לְצַפֵּת, לָנוּ רָאוּ לְהֶסְפִּיד. לָנוּ רָאוּ לְצַחַר אִלּוּ הַדְּצָרִים הַמְּרִים שְׂצִסְפֵּר
אֵיכָה, לְהוֹדִיעַ לָהֶם, לְאוֹתָם הַיּוֹדְעִים לְצָפוֹת, אֶת דְּצָרֵי הַהֶסְפֵּד. אָנוּ קִרְבִּים
צְכָל יוֹם לְמִטְתָּה שָׁל אֲמִנוּ, וְאִין אָנוּ מוֹזְאִים אוֹתָהּ שְׂמָה. אָנוּ שׁוֹאֲלִים
עֲלֶיהָ, וְאִין מִי שְׂיִצִּיט עֲלֵינוּ. נִשְׂחָל אֶת מִטְתָּהּ, וְהִנֵּה מִתְצַלְצֶלֶת. נִשְׂחָל אֶת
כְּסָאָהּ, וְהִנֵּהוּ נוֹפֵל. נִשְׂחָל אֶת הַיִּכְלוּתֶיהָ, וְהִם נִשְׂצָעִים שְׂחִינִם יוֹדְעִים
מִמְּנָה. נִשְׂחָל אֶת הָעֶפֶר, וְרָשָׁם עַקְבוֹתֶיהָ אִינְנוּ שָׁם. אָנוּ שׁוֹאֲלִים אֶת הַגָּג,
וְהִנֵּה הַגָּג מִשִּׁיב לָנוּ, שְׂהִיא יוֹשְׁבַת שָׁם מְצַפֶּה וּמִיִּלְלַת עֲלֵינוּ, וְהוֹלְכַת מִגָּג
אֶל גָּג, וּמְצַפֶּה וְאוֹעֶקֶת צְהוּל מֵר עֲלֵינוּ. כְּדַכְתִּיב, מִה לָּךְ אִפּוּא כִּי עֲלִית
כְּלָךְ לַגָּגוֹת. נִשְׂחָל לְדַרְכִּים וְלִשְׂבִילִים, כְּלָם אוֹמְרִים, שְׂשָׁמְעוּ קוֹל מֵר שָׁל
צְכִיָּה שְׂצוּכָה עַל צְנִיָּה, וְאִינִם יוֹדְעִים אִיפֵה הִיא הַלְכָה. לָנוּ רָאוּ לְצַפֵּת,
לָנוּ רָאוּ לְהֶסְפִּיד. נִנְשָׁק עֶפֶר רַגְלֶיהָ, נִנְשָׁק מְקוּם צִית מוֹשְׁבָה, נִנְשָׁק כְּתִלֵי

הַהֵיכָל, וְנִזְכָּה מִרָה. אָנוּ נִפְתַּח בְּהַסְפֵּד מִפְּנֵי שְׁאֲנוּ רוּאִים כָּל כֶּךָ זְכָל יוֹם.
נִזְכָּה תָּמִיד, וּמְרִירוֹת הַבְּכִיָּה לֹא תִשָּׁכַח מִמֶּנּוּ.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות תפילה פרק יב

א. אין קוראין בחמשין בבתי כנסיות משום כבוד צבור ואין גוללין ספר תורה בצבור מפני טרח הצבור שלא יטריח עליהם להיותן עומדין עד שיגלל ספר תורה. לפיכך אם יצטרכו לקרות שני ענינים מוציאין שני ספרי תורות. ולא יקרא איש אחד ענין אחד בשתי תורות שפא יאמרו ספר ראשון פגום הנה ולפיכך קורא בשני: **ב.** כל הגולל ספר תורה גוללו מבחוץ וכשהוא מהדקו מהדקו מבפנים. וצריך להעמידו על התפר כדי שלא יקרע מקום שמוציאין ספר תורה אחר שקוראין בו ומוליכין אותו לבית אחר להצניעו אין הצבור רשאין לצאת עד שיצא ספר תורה וילוו אותו והם אחריו עד המקום שמצניעין אותו בו:

מוסר

מספר חסידים סימן קנ"ד

מצוה לשנות ארבעים מלאכות חסר אחד כדי שלא ישכח איזו מלאכה אסורה כמו שיש לדרש במעשה מועדים לפני המועדים, כך בענין שבת לפניו כדי למהר בצרכי שבת. אחר תפלת ערבית תקנו וקבעו לומר "במה מדליקין"

בְּבֵית הַפְּנִסָּת, כְּלוּמַר קִימְתִּי מֵה שְׁבֹזֵאת הַמְּשָׁנָה חוּץ
מִיּוֹם טוֹב הַנִּכְנָס לְשַׁבַּת לְפִי שְׁפָתוֹב בּוֹ : עֲשֵׂרְתֶם עֲרִבְתֶּן
וְאִין מְעֲשָׂרִין בְּיוֹם טוֹב. (א"ה זהו מנהג אשכנזים ובמו"ק משבח מנהגנו
ועיין בי"ע) :

דברים יום חמישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה' אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח
יתרה משבת הבאה :

(כב) וַתִּקְרְבוּן אֵלַי כְּלַכְס
וַתֵּאמְרוּ נִשְׁלַחְהָ אֲנָשִׁים לְפָנֵינוּ וַיַּחְפְּרוּ
לָנוּ אֶת הָאָרֶץ וַיָּשְׁבוּ אֵתְנוּ דָבָר אֶת
הַדָּרֶךְ אֲשֶׁר נֵעְלָה בָּהּ וְאֵת הָעָרִים אֲשֶׁר
נָבֵא אֵלֵינוּ : וַיִּקְרְבוּן לְפָנֵינוּ וַיִּשְׁלַח גְּבִרִין
קְדָמָא וַיֵּאָלְלוּ לָנָא יְת אַרְעָא וַיִּתִּיבוּן יְתָנָא פְתִגְמָא יְת אַרְחָא דִּי
נִסְק בָּהּ וַיְת קְרוּיָא דִּי נֵעוּל לָהּ :

רש"י ותקרבון אלי כלכם. בערבוביא, ולהלן הוא אומר (דברים ה. כ. כה) ותקרבון אלי כל ראשי שבטיכם
וזקנים ותאמרו הן הראנו וגו', אותה קריבה היתה הוגנת. ילדים מכבדים את הזקנים ושלחום לפנייהם,
וזקנים מכבדים את הראשים ללכת לפנייהם, אבל כאן, ותקרבון אלי כלכם, בערבוביא. ילדים דוחפין את
הזקנים וזקנים דוחפין את הראשים: וישבו אתנו דבר. באיזה לשון הם מדברים: את הדרך אשר נעלה בה.
אין דרך שאין בה עקמימות: ואת הערים אשר נבא אליהן. תחלה לכבוש:

(כג) וַיִּיטַב בְּעֵינַי הַדָּבָר וְאֶקַח מִכֶּם שְׁנַיִם
עָשָׂר אֲנָשִׁים אִישׁ אֶחָד לְשַׁבָּט : וַיִּשְׁפָּר בְּעֵינַי
פְתִגְמָא וַדְּבָרִית מְנִכּוֹן תִּרְיִן עֲשָׂר גְּבִרִין גְּבָרָא חַד לְשַׁבָּטָא :

רש"י וייטב בעיני הדבר. בעיני ולא בעיני המקום. ואם בעיני משה היה טוב למה אמרה בתוכחות,

משל לאדם שאומר לחברו מכור לי חמורך זה, אמר לו הן. נותנו אתה לי לנסיון, אמר לו הן. בהרים וגבעות, אמר לו הן. כיון שראה שאין מעכבו כלום, אמר הלוקח בלבו, בטוח הוא זה שלא אמלא בו מוס. מיד אמר לו טול מעותיך ואיני מנסהו. מעתה אף אני הודיתי לדבריכם, שמא תחזרו בכם כשתראו שאיני מעכב, ואתם לא חזרתם בכם: ואקח מכם. מן הברורים שצכם מן המסלחים שצכם: שנים עשר אנשים איש אחד לשבט. מגיד שלא היה שבט לוי עמהם:

(כד) וַיִּפְּנוּ וַיַּעֲלוּ הַהָרָה וַיָּבֹאוּ עַד נַחַל
אֲשֶׁל וַיִּרְגְּלוּ אֹתָהּ: וְאֶת־פְּנֵי וַיִּסְלְקוּ לְטוֹרָא וְאֶת־עַד
נַחֲלָא דְאֶתְפֻּלָּא וְאֶלִּילוּ יְתָהּ:

רש"י עד נחל אשכל. מגיד שנקרא על שם סופו: וירגלו אתה. מלמד שהלכו בה ארבעה אומנים שתי וערב:

(כה) וַיִּקְחוּ בַיָּדָם מִפְּרֵי הָאָרֶץ וַיּוֹרְדוּ אֵלֵינוּ
וַיֵּשְׁבוּ אֵתְנוּ דָבָר וַיֹּאמְרוּ טוֹבָה הָאָרֶץ
אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ: וַיִּנְסִיבוּ בַיַּדְהוֹן
מֵאֲבָא דְאֶרְעָא וְאֶחֱתוּ לָנָא וְאֶתִּיבוּ יְתָנָא פְתִגְמָא וְאֶמְרוּ טְבָא
אֶרְעָא דִּי אֱלֹהֵנָא יְהִיב לָנָא:

רש"י ויורדו אלינו. מגיד שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות: ויאמרו טובה הארץ. מי הם שאמרו טובתה, יהושע וכלב:

(כו) וְלֹא אַבִּיתֶם לַעֲלֹת וַתִּמְרוּ אֶת פִּי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם: וְלֹא אַבִּיתוּן לְמַסַּק וְסַרְבְּתוּן עַל מִימְרָא דִּי
אֱלֹהֵכוֹן:

רש"י ותמרו. לשון התרסה, התרסותם כנגד מאמרו:

נביאים - ישעיה - פרק א

(כב) כִּסְפֵךָ הָיָה לְסִיגִים סְבָאָךָ מֵהוֹל
בְּמִים : כִּסְפֵךָ הָוָה לְפָסוּלָא וְחִמְרִיךָ מְעָרַב בְּמִיָּא :

רש"י כספך היה לסיגים . שהיו עושין מעות נחשת ומלפין אותן בכסף להגנות בהם . סבאך מהול מים . משקים שלכם מעורבים במים כדאיתא בפסיקתא , מהול מעורב ואין לו דמיון במקרא ומ"א פותר לשחוק אמרתי מהולל (קהלת ב' ב') מעורבב :

(כג) שְׂרִיף סוֹרְרִים וְחִבְרֵי גִנְבִים כָּלוּ אֶהֱב
שֹׁחַד וְרֹדֵף שְׁלֵמָנִים יְתוֹם לֹא יִשְׁפֹּטוּ
וְרִיב אֶלְמָנָה לֹא יָבֹא אֵלֵיהֶם : (ס) רַבְרַבִּיךָ
מְרַדִּין וְשׁוֹתֵפִין לְגִנְבִין כְּלֵהוֹן רְחִימִין לְקַבְּלָא שׁוֹחֲדָא אֲמַרִין גְּבַר
לְחִבְרָה עֶבֶד לִי טַב בְּדִינִי וְאֲשִׁלֵּם לְךָ בְּדִינְךָ דִּין יִתְמָא לָא דִּינִין
וְקַבִּילִית אֲרַמְלָתָא לָא עֲלֵת לְקַדְמֵיהוֹן :

רש"י סוררים . סרים מן הדרך הישרה : ורודף שלמונים . תשלומין ת"י אמרין גבר לחברה עבד לוי טב דיניי ואשלם לך דיניך שופט שהיה גזלן והנגזל כועק עליו בפני שופט אחר , זה אומר לו לדקני היום ואני אשלם גמולך כשיצטקו עליך בפני הוי רודף תשלום גמולות : וריב אלמנה לא יבא אליהם . האלמנה באה ללעוק והיתום יואל וזו פוגעת בו ושאלתו מה הועלת בצעקתך לפני השופט והוא אומר כל היום הזה יגעתי לו במלאכה וסופו לא הועלתי וזו חוזרת לאחוריה ואומרת ומה זה שהוא איש לא הועיל אני לא כ"ף הוי יתום לא ישפטו וריב אלמנה לא יבא אליהם כלל :

(כד) לָכֵן נֶאֱסַהּ הָאָדוֹן יְהוָה צְבָאוֹת אֲבִיר
יִשְׂרָאֵל הוּא אֲנַחֵם מִצָּרֵי וְאֲנַקְמָה
מֵאוֹיְבֵי : בְּכֵן אָמַר רַבּוֹן עֲלֵמָא יְיָ צְבָאוֹת תְּקִיפָא דִּישְׂרָאֵל
קִרְתָּא יְרוּשָׁלַם אֲנָא עֲתִיד לְנַחְמוּתָהּ בְּרַם וַי לְרִשְׁיַעֲיָא כִּד אֲתַגְלִי
לְמַעַבְד פּוֹרְעָנוֹת דִּין מְסַנְאֵי עַמִּי וְאֲתֵיב נְקָמָא לְבִעִיל דְּבַבִּי :

רש"י נאם האדון . שהכל שלו ובידו לעקור אתכם מארצכם ולנטוע בה אחרים : אביר ישראל . תקפו של ישראל : הוי . ל' הזמנה והכרזה ודומה לו הוי ונוסו מארץ אפון (זכריה ב' ב') וידעו הכל כי אנחם מצלי שהכעיסוני במעשיהם :

וְאֶשְׁיבָה יָדַי עָלֶיךָ וְאֶצְרֹף כַּבֵּר סִיגֶיךָ (כה)
וְאֶסְיָרָה כָּל בְּדִילֶיךָ : וְאֶתִּיב מִחַת גְּבוּרָתִי עֲלֶיךָ וְאֶבְרַר
כִּמָּא דְמִנְקוּן בְּבוּרִיתָא כָּל רְשָׁעָא וְאֶעֱדִי כָּל חוּבָךָ :

רש"י ואשיבה ידי עליך . מכה אחר מכה עד כלות הפושעים . ל' בורית סבו"ן בלע"ז ולשונו ל' נקיון כמו ובר לבב (תהלים כ"ד) ע"ש שהוא מנקה הבגד מכתמו סוגיך האמור למעלה כמו כספך היה לסיגים תערוכת נחשת בכסף קרוי סיג אף כאן תערוכ' רשעים עם הכשרים אני אכלה הפושעי' שהם הסיג : כל בדילך . בדיל המעורב בכסף כלומר הרשעים שבר בדיל אשטיי"ס בלע"ז :

וְאֶשְׁיבָה שִׁפְטֶיךָ כְּבָרָא שְׁנָה וְיַעֲצִיךָ (כו)
כְּבַתְחֻלָּה אַחֲרֵי כֵן יִקְרָא לָךְ עֵיר הַצֹּדֵק
קִרְיָה נְאֻמָּנָה : וְאֶמְנִי בֵּיךָ דִּינֵי קוּשְׁטָא תִקְנִין דְּבִקְדָּמִיתָא
וּמְלָכֵי מְלָכְךָ כִּד מִן אֲוֵלָא וּבִתֵּר כֵּן יִתְקַרֵּי לָךְ קִרְתָּא דְּקוּשְׁטָא
קִרְתָּא מְהִימְנָתָא :

רש"י כבראשונה . אנעמיד לכם שופטים כשרים : עיר הצדק . כבתחלה לך ילזן זה :

כתובים - תהילים - פרק קז

וַיִּשְׁגֹּב אָבִיוֹן מֵעוֹנֵי וַיִּשָּׂם כַּצֹּאן (מא)
מִשְׁפָּחוֹת : וְכִד תָּבוּ לְאוּרִיתָא שְׁגִיב חֲשׂוּכָא מִמְסַפְּיִנוּתָא
וְשׁוּי הֵיךְ עֲאֵנִי גְּנִיסָא :

רש"י וישם כללן משפחות . וישם האביון משפחת זרעו כללן רבים :

(מב) יִרְאוּ יִשְׂרָאֵל וְיִשְׁמְחוּ וְכָל עַוְלָה קִפְּצָה

פִּיָּהּ : חֲמוֹן תְּרִיצֶיָּא וְיִחָדוּן וְכָל מְרִי שְׁקָרָא שְׁוֹרֵת פּוּמָה
וְאֶתְחַסְּמֵת :

רש"י קפלה . סתמה כמו לא תקפוץ את ירך (דברים ט"ז) :

(מג) מִי חָכָם וְיִשְׁמַר אֱלֹה וְיִתְבוֹנֵנוּ חֲסִידֵי

יְהוָה : מִן חֲפִימָא וְיִנְטֵר אֱלִין וְיִתְבוֹנֵנוּ חֲסִידֵי דַיְי : קח (א)

שִׁיר מְזִמּוֹר לְדָוִד : שִׁירָא וְשִׁבְחָא עַל יְדָא דְדָוִד : (ב)

נָכוֹן לְבִי אֱלֹהִים אֲשִׁירָה וְאַזְמִירָה אֶף

כְּבוֹדֵי : תַּקִּין לְבִי אֱלֹהִים אֲשִׁיבָח וְאַזְמִיר לְחוּד אִיקָרִי :

רש"י נכון לבי . נאמן עמד : אף כבודי . הוא מה שאני משוכר כך . ד"א אף כבודי . אף לפי כבודי לא
אמנע לשוכר לו ולא אחלק לעלמי כבוד :

משנה בכורות פרק ה

א. כָּל פְּסוּלֵי הַמְּקַדְּשִׁים (הנאָתוּ לְהַקְדִּישׁ), נִמְכָּרִין בְּאַטְלִיז
וְנִשְׁחָטִין בְּאַטְלִיז וְנִשְׁקָלִין בְּלִטְרָא, חוּץ מִן הַבְּכוֹר
וּמִן הַמַּעֲשֵׂר, שֶׁהֵנִיחוּ לַבְּעָלִים. פְּסוּלֵי הַמְּקַדְּשִׁין
הֵנִיחוּ לְהַקְדִּישׁ. וְשׁוֹקְלִין מִנָּה כִּנְגָד מִנָּה בַּבְּכוֹר :

דרטורה (ה) כל פסולי המוקדשין. קדשים שנפל בהן מום, אם מוכרין אותן בזוקה,
טובת הנאה להקדש הוא. הלכך נמכרים באטליז, דהיינו שוק שמוכרים בו שאר בשר
חולין ואם נמכרין בזוקה: ונשקלין בליטרא. להמכר כדרך שהקצבים מוכרים בשר
חולין. דמתוך שיכולים למכור בזוקה, מוסיפים דמים כשפודים אותם מן ההקדש:
חוץ מן הבכור ומן המעשר. שאם נמכרים בזוקה הנאתו לבעלים. בכור הנאתו לכהן,

דבֿשֿר צכור נאכל לכל אדם והכהן מוכרו ונוטל דמיו, ולכהן קרי בעלים של צכור ומשום הנאת הדיוט לא מזלזלינן בקדשים לנהוג בהן מנהג חולין למכרן באטליז, אלא צביתו, ואע"פ שלא יקפצו עליהם בני אדם כל כך. ואין נסקלים בליטרא אלא באומד, ואם יפסיד לית לן בה: ושוקלין מנה כנגד מנה בצכור. שאם יש לו חתיכת צכר חולין שנסקלה בליטרא, יכול לסקול צכר כנגדה. אבל מעשר אין שוקלים מנה כנגד מנה, דמיחזי כאילו מוכרו, ובהמת מעשר אסור למכרה כלל משום דלא כתיב בה לא יפדה כדרך שכתוב בצכור, אלא לא יגאל ושנינו בספרי צכור שנאמר זו לא יפדה הוא נמכר, מעשר שנאמר זו לא יגאל אינו נמכר לא חי ולא שחוט ולא תמים ולא תעל

ב. בַּיִת שְׂמַאי אוֹמְרִים, לֹא יִמְנָה יִשְׂרָאֵל עִם הַכֹּהֵן עַל הַבְּכוֹר. בַּיִת הַלֵּל מַתִּירִין, וְאַפְלוּ נִכְרִי. בְּכוֹר שְׂאֲחָזוּ דָם, אֲפָלוּ הוּא מֵת, אִין מְקִיזִין לוֹ דָם, דְּבַרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, יִקִּיז, וּבִלְבָד שְׂלֹא יַעֲשֶׂה בּוֹ מוֹם. וְאִם עָשָׂה בּוֹ מוֹם, הֲרִי זֶה לֹא יִשְׁחַט עָלָיו. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר יִקִּיז, אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בּוֹ מוֹם:

דרטורה (ג) לא ימנה ישראל עם הכהן. לאכול עמו בחצורה מצער צכור בעל מום, שאין נמנין על הצכור אלא חצורה שכולה כהנים, דכתיב (במדבר יח) ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין מה חזה ושוק כהנים אין, ישראל לא, אף צכור בין תמים בין בעל מום כהנים אין, ישראל לא: ובית הלל מתירין ואפילו נכרי. דכתיב (דברים יג) כלבי וכאיל, מה לבי ואיל אפילו נכרי, אף צכור נמי. וקרא דכתיב (במדבר יח) ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין, בצכור תמים דוקא משתעי: שאחזו דם. חולי שהוא מסתכן בו מריבוי הדם: אין מקיזין לו דם. ואפילו במקום שאינו עושה בו מום. דמתוך שאדם בהול על ממונו, אי שרית ליה במקום שאין עושה בו מום, אתי למעבד במקום שעושה בו מום: ובלבד שלא יעשה בו מום. שלא יסדוק ראש אזנו או ניב שפתיו במקום שלא יוכל לחזור ולהתרפאות. דסברי רבנן, כל סכן דאי לא שרית ליה במקום שאין בו מום אתי למעבד אפילו במקום שיס בו מום, אם הוא צריך להקיז מאותו אבר, ולא יניחנו שימות. ואע"פ שהוא הטיל המום בידיו, ישחט עליו. והלכה כר' שמעון:

ג. הצורם באֵזן הַבְּכוֹר, הֲרִי זֶה לֹא יִשְׁחַט עוֹלָמִית, דְּבַרֵי רַבִּי אֶלְיעֶזֶר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, כְּשִׁינֵילָד לוֹ

מוֹם אַחַר, יִשְׁחַט עָלָיו. מַעֲשֵׂה בְזָכָר שֶׁל רְחֵלִים זָקֵן וְשִׁעְרוֹ מְדַלְדֵל, רָאָהוּ קִסְדוֹר אֶחָד, אָמַר, מַה טֵּיבוֹ שֶׁל זֶה. אָמְרוּ לוֹ, בְּכוֹר הוּא וְאֵינוֹ נִשְׁחַט אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה בּוֹ מוֹם. נָטַל פְּגִיוֹן וְצָרַם בְּאָזְנוֹ, וּבָא מַעֲשֵׂה לְפָנַי חֲכָמִים וְהִתִּירוּהוּ. רָאָה שֶׁהִתִּירוּ, וְהִלֵּךְ וְצָרַם בְּאָזְנֵי בְכוֹרוֹת אַחֲרֵים וְאָסְרוּ. פִּעַם אַחַת הָיוּ תִּינוּקוֹת מְשַׁחֲקִין בְּשִׁדָּה וְקִשְׁרוּ זַנְבוֹת טְלָאִים זֶה לָזֶה, וְנִפְסְקָה זַנְבוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶם וְהָרִי הוּא בְכוֹר, וּבָא מַעֲשֵׂה לְפָנַי חֲכָמִים וְהִתִּירוּהוּ. רָאוּ שֶׁהִתִּירוּ, וְהִלְכוּ וְקִשְׁרוּ זַנְבוֹת בְּכוֹרוֹת אַחֲרֵים, וְאָסְרוּ. זֶה הַכֶּלֶל, כֹּל שֶׁהוּא לְדַעְתּוֹ, אָסוּר. וְשֵׁלָא לְדַעְתּוֹ, מִתָּר:

ברטנורה (ג) הָאֲרוּס. הַפּוֹגֵם. וּבִכְהֵן אֵיירִי שְׁפּוֹגֵם אֲוֹזֵן הַבְּכוֹר כְּדִי שִׁיְהִיָּה חוֹלוּן בִּידוֹ: הָרִי זֶה לֹא יִשְׁחַט עוֹלָמִית. וְאִפִּילוֹ נֶפֶל בּוֹ מוֹם אַחַר. מִשּׁוֹם הַנֶּסֶךְ, לְפִי שֶׁעֲבַר וְהֵטִיל מוֹם בְּקַדְשֵׁים. שֶׁהַמֵּטִיל מוֹם בְּקַדְשֵׁים סוֹפֵג אֶת הָאֲרֻבָּעִים, וְאִפִּילוֹ עֲשֵׂה מוֹם בְּצַעַל מוֹם דְּכֵתִיב (וַיִּקְרָא כֵּן) כֹּל מוֹם לֹא יִהְיֶה בּוֹ, קָרִי בִּיה לֹא יִהְיֶה בּוֹ, שֶׁלֹּא יֵטִיל בּוֹ מוֹם, וּמִדַּהוּה לִיה לְמַכְתָּב מוֹם, וּכְתַב כֹּל מוֹם, לְרֻבּוֹת אִפִּילוֹ בְּעַל מוֹם שֶׁלֹּא יֵטִיל בּוֹ מוֹם: כְּשִׂוּלָד לּוֹ מוֹם אַחַר יִשְׁחַט עָלָיו. וְאִפִּילוֹ בְּאוֹתוֹ מוֹם עֲלָמוֹ אִם מֵת הַמֵּטִיל אֶת הַמוֹם, בְּנוֹ שׁוֹחֲטֵ אַחֲרָיו עַל אוֹתוֹ הַמוֹם. לְדִלִּידִיָּה הַנֶּסֶךְ רִבְנָן, לְבִרְיָה לֹא הַנֶּסֶךְ רִבְנָן. וְכֵן הִלְכָה: וְשִׁעְרוֹ מְדוּלְדֵל. לְפִי שֶׁלֹּא נִגְזַר מֵעוֹלָם: קִסְדוֹר. מִמוֹנָה מֵהַמֶּלֶךְ: מַה טֵּיבוֹ שֶׁל זֶה. שֶׁהַנִּיחֵהוּ לְהַזְקִין כֹּל כַּד: פְּגִיוֹן. סָכִין שִׁיֵּשׁ לוֹ שְׁתֵּי פִיּוֹת קָרוּי פְּגִיוֹן: וְהִתִּירוּהוּ. אַע"פ שֶׁהַנִּכְרִי נִתְּכוּן לְהֵטִיל בּוֹ מוֹם, כִּיּוֹן דֵּשְׁלָא מִדַּעַת יִשְׂרָאֵל עֲשֵׂה, שֶׁלֹּא נִתְּכוּן לְעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיִשְׂרָאֵל: רָאָה שֶׁהִתִּירוּ וְהִלְךְ וְאִרְסָה בְּאִזְנֵי בְכוֹרוֹת אַחֲרֵים. כְּדִי לְעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיִשְׂרָאֵל, נַעֲשֵׂה כְּאִילוֹ אֲמַר לוֹ יִשְׂרָאֵל שִׁיעֲשֵׂהוּ וְאִסּוּר: הִיוּ תִּינוּקוֹת מְשַׁחֲקִים. וְאִרְכִּיכָא לְאֲשְׁמוּעֵינָן הַקִּסְדוֹר נִכְרִי וְתִינוּקוֹת. לְאִי אֲשְׁמוּעֵינָן הַקִּסְדוֹר, הוּא אֲמִינָא בְּנִכְרִי הוּא דְקָרִי לְכִיכָא לְמַגְזֵר לְיִלְמָא אֲתִי לְמַסְרֵךְ וְלְלַמּוּד לְהֵטִיל מוֹם בְּקַדְשֵׁים דְּסַרְכִיָּה דְנִכְרִי לֹא אֲכַפְתָּ לָן שְׁהָרִי נְהוּג הוּא בְּאִיסוּרִין אֲבָל קִטּוֹן לְאִי שְׁרִייתָ לִיה אֲתִי לְמַסְרֵךְ אִימָא לֹא. וְאִי אֲשְׁמוּעֵינָן תִּינוּקוֹת, הוּא אֲמִינָא תִינוּקָה הוּא דְקָרוּ רִבְנָן, דְּמֵאֲזֵן דְּחִזִּי לֹא אֲתִי לְמִימַר נְמִי אִי הוּא שְׁדִי בִּיה גְדוּל מוּמָא הוּא מִשְׁתַּרְי, דְּקִטּוֹן בְּגְדוּל לֹא מִיחְלָף, אֲבָל נִכְרִי גְדוּל דְּאֲתִי לְאֲחֻלּוּפֵי בְּגְדוּל יִשְׂרָאֵל אִימָא לֹא, אֲרִיכָא: כֹּל שֶׁהוּא לְדַעְתּוֹ אִסּוּר. לְאֲתוּיִי גְרַמָּא כְּגוֹן שִׂוּלִיךְ הַבְּהֵמָה בְּמַקּוֹם שִׁישׁ בּוֹ בְּרִזָּל כְּדִי שְׁתַּכְּסֵל בּוֹ וַיְפוּל בֵּיה מוֹם: וְשֵׁלָא לְדַעְתּוֹ מוּתַר. לְאֲתוּיִי אִם הִיָּה יִשְׂרָאֵל מְסִיחַ לְפִי תוּמוֹ וְאוּמַר בְּפָנַי הַנִּכְרִי בְכוֹר זֶה אִם נֶפֶל בּוֹ מוֹם הֵינּוּ אוֹכְלִים אוֹתוֹ וְשָׁמַע הַנִּכְרִי וְהֵטִיל

ד. הָיָה בְּכוֹר רוֹדְפוֹ, וַיִּבְעֲטוּ וְעָשָׂה בּוֹ מוֹס, הָרִי זֶה
יִשְׁחוּט עָלָיו. כָּל הַמוֹמִין הָרְאוּיִין לָבוֹא בְיַד אָדָם,
רוֹעִים יִשְׂרָאֵל נְאֻמָּנִים, וְרוֹעִים כְּהֲנִים אֵינָן נְאֻמָּנִים.
רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, נְאֻמָּן הוּא עַל שֵׁל חֲבֵרוֹ
וְאֵינוֹ נְאֻמָּן עַל שֵׁל עֲצָמוֹ. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, הֶחָשׂוּד
עַל דְּבָר, לֹא דָנוּ וְלֹא מְעִידוֹ:

ברטורה (ז) היה בכור רודפו. וכו': הרי זה ישחט עליו. ולא שנו אלא שבעטו
בשעת רדיפה. אבל שלא בשעת רדיפה לא: הראויין לבוא בידי אדם. שיש לומר אדם
הטילם בו, כגון נסמית עינו, נקטעה ידו, נסדקה אזנו: רועים ישראל נאמנים.
ישראל הרועה בהמתו של כהן נאמן לומר על המומין שנפלו בבהמתו של כהן
שמאליהם אירעו ויאכלנו בעליו הכהן במומו. ולא חשדין ליה שמא על ידי אדם
בא זה המוס בכוונה, ורועה זה משקר ובא להתירו כדי שישחטנו רבו כהן ויאכלנו
ממנו, שהישראל מותר לאכול מן הבכור בעל מוס כשהכהן נותן לו ממנו, בהכי לא
חשדין ליה, דללגימה מועטת כזו לא חיישינן שישקר הרועה ויעבור עבירה בעבור
הנחת לגימה בלבד: רועים כהנים. רועים שהם כהנים אין נאמנים כשרועים בהמתן
של ישראל, דנחשד האי כהן רועה שהוא עצמו הטיל בו מוס, דמימר אמר האי
רועה, לא שביק רבי לדידי ויהביה לכהן אחרינא. והוא הדין דכהן רועה אינו נאמן
להעיד על הבכור של כהן אחר, דחיישינן לגומלים, דסבר אעידנו עכשיו, ויהא גומל
לי כשיתן לי ישראל בכור תם ואטיל בו מוס ויבוא כהן זה ויעידני שמאליו נפל בו
מוס: רבן שמעון בן גמליאל אומר נאמן הוא על של חברו ואינו נאמן על של עצמו.
רבן שמעון בן גמליאל פליג לתנא קמא וסבר דלא נחשדו כהנים אלא על בכור עצמו
שכבר נתנו לו ישראל. אבל על של חברו בין רבו בין אחר לא נחשדו עליו: ר' מאיר
אומר כל החשוד על דבר לא דנו ולא מעידו. ואיכא בין ר' מאיר לתנא קמא, דלר'
מאיר בכור כהן שנפל בו מוס כריך שנים מן השוק להעיד עליו, ועד אחד אפילו
שאינו כהן אין מועיל בו ולתנא קמא דוקא כהן אינו נאמן להעיד על בכורו של כהן,
דחיישינן לגומלים, אבל שאינו כהן אפילו אחד מעיד נאמן להתירו. ורבן שמעון בן
גמליאל אומר, אפילו בניו ובני ביתו של כהן נאמנים. דדוקא איהו גופיה על של
עצמו אינו נאמן. ואשתו נמי אינה נאמנת מפני שהיא כגופו. והלכה כרבן שמעון בן
גמליאל:

ה. נְאֻמָּן הַכֹּהֵן לוֹמֵר הָרְאִיתִי בְּכוֹר זֶה וַיִּבַּעַל מוֹס
הוּא. הַכֹּל נְאֻמָּנִים עַל מוֹמֵי הַמַּעֲשֵׂר. בְּכוֹר שְׁנִסְמִית

עֵינֹו, שְׁנִקְטְעָה יָדוֹ, שְׁנִשְׁבְּרָה רַגְלוֹ, הָרִי זֶה יִשְׁחַט עַל פִּי שְׁלֹשָׁה בְּנֵי הַכְּנָסֶת, רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, אֲפֹלוּ יֵשׁ שָׁם עֲשָׂרִים וּשְׁלֹשָׁה, לֹא יִשְׁחַט אֶלָּא עַל פִּי מִמְּחָה:

ברטנורה (ה) הראיתי בכור זה. לחכם, ואמר לי שמוס קבוע הוא, ושחטו. ובלבד שיהיו לו עדים שלא הטילו בו, שהכהנים חסודים להטיל מוס בזכור כדי למכרו ולהאכילו כחולין. אבל אין חסודין לאכול קדשים תמימים בחוץ ולומר על מוס עובר שהוא קבוע. וכהן שהוא מומחה, נאמן לדון על מוס הזכור שהוא קבוע ולהתירו. וכן נאמן הכהן לומר בכור זה נתן לי ישראל במומו, שהוא עשוי להגלות אם נתנו לו ישראל במומו אם לאו, ומלתא דעבידא לאגלוויי לא משקרי בה אינשי: הכל נאמנים על מומי המעשר. הכהנים חייבים להפריש מעשר בהמה כישראל. והכל נאמנים לומר על מוס שנעשה בבהמת מעשר דשלא בזוונה היה, ואפילו הבעלים. מגו דאזי בעי קדי ביה מומא בזוניה עדריה קודם שיעשר ונמלא המעשר בעל מוס: שנסמית עינו שנקטעה ידו. דהיינו מוס מובהק: בני הכנסת. כלומר שאינן חכמים. והני מילי במקום שאין יחיד מומחה. אבל במקום שיך יחיד מומחה אינו נשחט אלא על פי מומחה ואפילו במוס מובהק. דומיא דהפרת נדרים שבמקום שיך יחיד מומחה אין שלשה הדיוטות מועילים: אפילו היו שם עשרים ושלשה. אפילו היתה סנהדרין במקום ואין שם אחד שנטל רשות להתיר מומי הזכור, אינו נשחט על פיהם ואפילו במוס מובהק, עד שיהיה שם מומחה. ואין הלכה כר' יוסי:

ו. השוחט את הבכור ומכרו ונודע שלא הראהו, מה שאכלו אכלו והוא יחזיר להם את הדמים. ומה שלא אכלו, הבשר יקבר והוא יחזיר להם את הדמים. וכן השוחט את הפרה ומכרה ונודע שהיא טרפה, מה שאכלו אכלו ויחזיר להם את הדמים. ומה שלא אכלו, הן יחזירו לו את הבשר והוא יחזיר להם את הדמים. מכרוהו לנכרים או הטילוהו לפלבים, ישלמו לו דמי הטרפה:

ברטנורה (ו) השוחט את הזכור. ומכר מבשרו ונודע לנו שלא הראהו לחכם: מה שאכלו. הלוקחים אכלו: ויחזיר להם את הדמים. משום קנס, שהאכילום בשר איסור: מכרוהו הלוקחים לנכרי. הואיל ולא גרם להם איסורא, ישלמו לו דמי טריפה כמו שהיא נמכרת בזול והוא יחזיר להם את המותר. וגבי בכור לא תני מכרוהו לנכרי, דבכור תמים אסור בהגאה:

גמרא בכורות דף לה ע"א

פעם אחת היו וכו'. וצריכה דאי אשמעינן נכרי דלא אתי למיסרד, אבל קטן דאתי למיסרד אימא לא ואי אשמענן קטן משום דלא אתי לאיחלופי בגדול, אבל נכרי דאתי לאיחלופי בגדול אימא לא צריכה. אמר רב חסדא, אמר רב קטינא: לא שנו אלא דאמר לו אלא אם כן היה בו מום. אבל אם אמר לו אם נעשה בו מום כמאן דאמר לה זיל עביד בה מומא דמי. אמר רבא: מכדי ממילא הוא מה לי היה מה לי נעשה אלא נעשה נמי ממילא הוא ולא שנה: זה הכלל: כל שהיא לדעת אסור. לאתויי מאי לאתויי גרמא שלא לדעת לאתויי מסיח לפי תמו. היה בכור רדפו בעטו ועשה בו מום הרי זה שוחטין עליו. אמר רב פפא: לא שנו אלא שבעטו בשעת רדיפה, אבל לאחר רדיפה לא פשיטא מהו דתימא צערה הוא דמדכר קא משמע לן. אמר רב יהודה: מתר להטיל מום בבכור קדם שיצא לאויר העולם. אמר רבא: גדיא באודנה, אימרא בשפותה. איכא דאמרי אימרא נמי באודנה אימור דרד צדעיו נפק. אמר רבא: אכל ולא מיחזי פעי ומיחזי הוי מומא מאי קא משמע לן תנינא החוטין החיצונות שנפגמו ונפגמו הפנימיות שנעקרו מאי טעמא לאו משום דכי פעי מחזי. אמר רב פפא: רבא נמי טעמא דמתניתין מפרש מאי טעמא נעקרו הוי מומא משום דכי פעי מיחזי:

ר"י דאי אשמעינן נכרי. דהתירו בכור ראשון על ידו מקום דליכא למימר דאתי האי נכרי למסרד ללמוד להטיל מום בקדשים דסירכיה דנכרי לא איכפת לן שהרי נהוג הוא באיסורא: ולא אתי לאחלופי בגדול. דמאן דחזי דהתירו חכמים במום הבא לו על ידי תנוקות לא אתי למימר אי שדי גדול מומא משתרי דגדול בקטן

לא מחליף: לא שנו. דמותר הזכור על ידי הנכרי: אלא דאמרו ליה. לקסדור אינו נשחט אלא אם כן היה בו מוס דמשמע שיפול בו מוס ממילא לזיכא למימר דמדזריהם למד נכרי דניחא להו שיטיל בו מוס: נעשה משמע על ידי אדם: ממיל' הוא. שלא היה יודע הגוי שיהא מותר על ידו ולא להתי' נתכוון: גרמא. אם הגיח זכא ודזילה ע"ג אוזן הזכור כדי שיזא הכלב ויטלנו: מסיח לפי תומו. שלא שאלם קסדור מה טיבו אלא הם עצמן מסיחין לפי תומם ואומרים ראה לא יסחט זה לעולם אלא ע"י מוס ולא נתכונו לכך שיטיל בו מוס: היה זכור. איל מנגח רודפו לאדם לנגחו ובעטו אדם לזכור ועשה בו מוס: שוחטין עליו. ואפילו כהן לפי שלהלכתו נתכוון: לעריה. מה שרדפו: קודם שיזא לאויר העול'. לזכור אינו קדוש עד שמקדשו רחם: גדייא באזניה. גדי אזניו ארוכות וקודם שיזא כל ראשו נראין אזניו ויכול להטייל בו מוס דכל זמן שלא יזא כל ראשו אינו כילוד: אימרא בשפוותיה. ששפתיו נראין תחלה ואזניו קשורות ואין נראות עד שיזא כל ראשו: לדעיו. טינפל"ס: אכיל ולא מחזי. אם לזכור יס לו מוס בתוך פיו וכי אכיל לא מחזי אפי' הכי כי פעי מחזי הוי מוס שבגלוי ונשחט עליו דאמרינן בפי' דלקמן דאינו נשחט אלא על מוס שבגלוי: פעי. אועק ופותח פיו הרב': חוטין החילונ'. ככי דסיני שקורין ינליב"ה חילונות אותן שלפנים כנגד חוטמו שניטל שנפגמו מהן מעט: או שנגממו. שנחתכו ברחבן מלמעלה בעומק ולא חיסרו כלום הוי מוס הואיל ונראין אותם חוטין: פנימיות. שהסינים הגדולות שקורין מיישליר"ס קבועות בהן שנעקרו לגמרי הוי מוס כדמפרש ואזיל הואיל וכי פעי מיחזי אצל פגימה או גמוס אינו ניכר בהם שהרי חזואות בפה: מאי טעמא הוי פנימיות מוס אפילו בעקרא:

זוהר חדש ד"א דף צ"ב ע"ב

פְּתַחוּ אֲנָהּוּ וְאָמְרוּ אֵיכָּה יִשְׁבֶּה בְּדָד הָעִיר. כְּתִיב כִּי יוֹם מְהוּמָה וּמְבוּסָה וּמְבוּכָה וְגו'. כִּי יוֹם חַד יוֹמָא אֵית לְקַדְשָׁא בְּרִידָה הוּא רְחִימָא דְנִפְשָׁה כְּלִילָא מְכַל שְׁאָר יוֹמִין שְׂתֵי יוֹמִין כְּלִילָן בֵּהּ וְהוּא כְּלָלָא דְכִלְהוּ וְעַל דְּאֶסְגִּיאוּ חוּבִין אֶסְתִּילַק לְעֵלָא לְבִי עֲלָמָא דְחִיָּין כְּדִין מְתַחֲוִית שְׁפוּלִי מְשַׁכְנָא קָם יוֹמָא דְמְרִירוּ יוֹמָא דְבְּכִיָּה יוֹמָא דְצַעֲרָא יוֹמָא דְאֶקְרִי מְהוּמָה וּמְבוּסָה וּמְבוּכָה וְעַל בְּגוּ מְשַׁכְנָא וְשַׁצִּי

וְסָאִיב וְרַבּוֹנָא דְּמִשְׁכְּנָא אֲזִל וְעָרַק וְאֶתְתְּרַדּ מְגוּ מוֹתְבָה
לְגוּ טוֹרָא דְּלִבְר וּלְגוּ טוֹרָא וּמִשְׁכְּנָא שִׁיְצִי וְאֶתְחַרַב לְבִתְר
נַחַת הַהוּא יוֹמָא עֵלְמָה דְּאַסְתְּלַק שְׁאֵל עַל מִשְׁכְּנָה וְהָא
אֶתְחַרַב עָאֵל וְאַשְׁגַּח עַל מְאָרִי דְּמִשְׁכְּנָא מְטְרוֹנִיתָא
רְחִימְתָא דְּנַפְשָׁה וְהָא אֶתְתְּרַכַת וְעָרַקַת וְכָל בְּנִינָא סְתִיר
כְּדִין שְׁאָרִי לְמִיגְעִי גּוּעָא פְּנֵהִימָא דְּתִרְנַגּוּלָא עַל נוֹקְבָה,
הָדָא הוּא דְּכַתִּיב: מְקַרְקַר קִיר נְהִימָא פְּתִרְנַגּוּלָא קִיר
רַבּוֹן שְׁלִיטָא וְשׁוּעַ אֵל הָהָר עֲבִיד שׁוּעָה וְצוּחַ לְגַבֵּי טוֹרָא
דְּעָרַקַת תַּמּוֹן מְטְרוֹנִיתָא עֲבִיד שׁוּעַ צוּחַ וְקָרִי בְּנֵהִימָה
דְּבְכִיָּה אִיכָה אִיכָה רְחִימְתָא דְּנַפְשָׁאִי. אִיכָה שְׁפָנוֹנִיתִי
שְׁלִמְתִּי. אִיכָה יַחֲדַתָּא דִּילִי דְּאַתִּיחַדַת עֲמִי בִּיחּוּדָא.
אִיכָה דְּהוֹת נְטִלַת בְּכָל יוֹמָא חֲמִשׁ וְעֶשְׂרִין אַתְוֹן דְּיַחּוּדָא
וְאַתְקִרִיאת כִּיָּה עַל דָּא אַחְתִּי בְּרַתִּי אֲמִי לְאֹן אֲזִלַת לְאֹן
פְּנִית לְמִיְהוּדָא אֲנֹן דְּשִׁמְעִין בְּכָל יוֹמָא קְרַקוֹרָא דָּא דְּרַבּוֹנָא
לֹן יָאוֹת לְמַבְכֵּי לֹן יָאוֹת לְמַסְפֵּד לֹן יָאוֹת לְמַפְתַּח אִיכָה
יִשְׁבָּה בְּדָד:

תרגום הזוהר פְּתַחוּ הֵם, צְנִי צְבֻל, וְחֲמֵרוּ, אִיכָה יִסְבָּה צְדָד הָעִיר. פְּתוּב, פִּי
יוֹם מְהוּמָה וּמְבוּסָה וּמְבוּכָה וְגו'. פִּי יוֹם, הֵינּוּ, פִּי יוֹם אַחַד יֵשׁ לְהַקְדוּשׁ
צְרוּדָה הוּא, שְׁהוּא אַהֲבַצ נַפְשׁוֹ, הַפְּלוּל מִכָּל שְׂאֵר הַיָּמִים, שְׁשָׁה יָמִים פְּלוּלִים
צוּ, וְהוּא פְּלֻל פְּלֻס, וְעַל שְׁנַתְרַצוּ הָעוֹנוֹת נִסְתַּלַּק לְמַעְלָה. לְצִית הָעוֹלָם שְׁל
הַחַיִּים. אֲזִי מַפְתַּח שְׁוִלֵי הַמַּשְׁכָּן, הֵם הַיּוֹם הַמֵּר, יוֹם הַצְּבִיָּה, יוֹם הַלְעָר,
יוֹם שְׁנַקְרָח מְהוּמָה וּמְבוּסָה וּמְבוּכָה, וְנִכְנַס צְתוּדָה הַמַּשְׁכָּן, וְהַשְׁחִית וְטַמְא.
וְהֶאֱדוֹן שְׁל הַמַּשְׁכָּן, הַלְוֹד וּבְרַח וּגְרַשׁ מִמּוֹשְׁצוּ לְהַר שְׁמַצְחוּז, וְלְהַר הַחֲרַב,
וְהַמַּשְׁכָּן נַחְרַב. לְאַחַר כֵּן, יֵרַד אֹתוֹ הַיּוֹם הָעֲלִיוֹן, שְׁהוּא הַיּוֹם הַיּוֹד, שְׁנִסְתַּלַּק,
שְׁאֵל עַל מַשְׁכְּנוֹ, וְהִנֵּה נַחְרַב. נִכְנַס וְהַצִּיט עַל אֲדוֹן הַמַּשְׁכָּן, שְׁהוּא הַמַּלְכָּה
אַהֲבַצ נַפְשׁוֹ, וְהִיא מְגַרְשַׁת וּבְרַחָה, וְכָל צְנִינָה הַסְתָּר, אֲזִי הַתְּחִיל לְגַעַת
גְּעִיָּה אַחַר גְּעִיָּה פְּנֵהִימַת הַפְּתִרְנַגּוּל, עַל נִקְצָתוֹ. זֶה שְׁנַחְמֵר, מְקַרְקַר קִיר,
מְקַרְקַר, שְׁנוּהֵם פְּתִרְנַגּוּל. קִיר, רַבּוֹן, שְׁלִיטָא. וְשׁוּעַ אֵל הָהָר: שְׁעוּשָׁה שׁוּעָה
וְלוּעַק אֵל הָהָר, שְׁהַמַּלְכָּה צְרַחָה שְׁמָה. דְּהֵינּוּ שְׁעוּשָׁה שׁוּעָה וְלוּעַק וְקוֹרָא
צְנֵהִימַת צְבִיָּה, אִיכָה. אִיכָה אַהֲבַצ נַפְשִׁי, אִיכָה יוֹנְתִי תַמְתִּי, אִיכָה יַחֲדָה
שְׁלִי שְׁנַתִּיחַדָה עֲמִי צִיחּוּד. אִיכָה שְׁהִיְתָה לוֹחַחַת צְבֻל יוֹם כִּיָּה לֹחַחַת
הַיּוֹד, שְׁצַפְתוּב, שְׁמַע יִשְׁרָאֵל וְגו'. שְׁעַל שֵׁם זֶה נִקְרָאת פֶּה. אַחְתִּי צְפִי

אָמִי, אָנֶה הַלְכֶתָּ, אָנֶה חַתּ פּוֹנֶה לְלַכֶּת. אָנוּ, בְּנֵי צַדִּיק, הַשּׁוֹמְעִים צֶכֶל יוֹם
הַקָּרוֹב הַזֶּה עַל אֲדוֹנָיו, לָנוּ רָחוּב לְצַדִּיק, לָנוּ רָחוּב לְסַפֵּד, לָנוּ רָחוּב לְפַתַּח
אֵיכָה. אֵיכָה יִשְׁכַּח לְכָל יוֹם וְגו'.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם ה' תפלה פרק יג

א. הַמְנַהֵג הַפְּשׁוּט בְּכָל יִשְׂרָאֵל שֶׁמְשַׁלְּמִין אֶת הַתּוֹרָה
בְּשָׁנָה אַחַת מִתְחִילִין בְּשַׁבַּת שְׁאֲחַר חַג הַסִּכּוֹת וְקוֹרִין
בְּסֹדֶר בְּרֵאשִׁית. בְּשָׁנִיָּה אֲלֵה תּוֹלְדוֹת. בְּשָׁלִישִׁית וַיֹּאמֶר ה'
אֵל אַבְרָם וְקוֹרֵאִין וְהוֹלְכִין עַל הַסֹּדֶר הַזֶּה עַד שְׁגוֹמְרִין אֶת
הַתּוֹרָה בְּחַג הַסִּכּוֹת. וַיֵּשׁ מִי שֶׁמְשַׁלְּמִים אֶת הַתּוֹרָה בְּשָׁלֹשׁ
שָׁנִים וַאֲיֵנוּ מְנַהֵג פְּשׁוּט: **ב.** עֲזָרָא תִקּוֹן לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל שֶׁיְהוּ
קוֹרִין קְלָלוֹת שֶׁבְּסֹפֶר וַיִּקְרָא קֹדֶם עֲצָרַת וְשֶׁבַמְשָׁנָה תּוֹרָה
קֹדֶם רֵאשׁ הַשָּׁנָה. וְהַמְנַהֵג הַפְּשׁוּט שֶׁיְהוּ קוֹרִין בְּמִדְבַר סִינִי
קֹדֶם עֲצָרַת וְאֶתְחַנֵּן אַחַר תְּשַׁעָה בָּאָב. אַתֶּם נְצַבִּים קֹדֶם
רֵאשׁ הַשָּׁנָה צוֹ אֶת אֱהָרֹן קֹדֶם הַפֶּסַח בְּשָׁנָה פְּשׁוּטָה, לְפִיכָךְ
יֵשׁ שַׁבָּתוֹת שֶׁקוֹרִין שְׁחָרִית שְׁנֵי סֻדְרִים, כְּגוֹן אִשָּׁה כִּי
תִזְרִיעַ וְזֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְצָרָע. אִם בְּחַקוֹתֵי עִם בְּהַר
סִינִי וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן כְּדִי שֶׁיִּשְׁלְמוּ בְּשָׁנָה וַיִּקְרָאוּ אוֹתָן
הַסֻּדְרִים
בְּעוֹנָתָן:

מוסר

מספר חסידים סימן קנ"ה

יִסּוּד לַמּוֹד הַיְרָאָה) יִסּוּד יִרְאֵי אֱלֹקִים תְּחַלֵּת חֲכָמָה יִרְאֵת ה' כְּשֶׁתְּבוֹא לַעֲשׂוֹת שׁוֹם דְּבַר תַּחֲשֹׁב אִם הָיָה אָדָם אַחֵר עוֹשֶׂהוּ אִם הָיָה שׁוֹאֵל לָךְ עֵצָה מָה הָיִיתָ אוֹמֵר לוֹ. וְכֵן אָמְרוּ: וְתִפְאָרֶת לוֹ מִן הָאָדָם כַּאֲשֶׁר פָּלְלֶת לְאַחֲרֵים תִּרְאָה לָךְ. רֵאשִׁית חֲכָמָה קִנְיָה חֲכָמָה כְּשֶׁיִּגְיַע בְּנֶדֶךְ לְלַמֵּד אֶל תִּקְנָה לוֹ אֶלָּא רַב חֲכָם וִירָא שְׂמִים, שְׁנֵאמֵר: (משלי א) יִרְאֵת ה' רֵאשִׁית דַּעַת. וְזֶה כְּדֵי לְהַכְנִיסוֹ בְּיִרְאֵת ה' וְעוֹד מְכַל רֵאשִׁית תִּתֵּן לוֹ כְּדֹכְתִּיב: (יחזקאל מד) רֵאשִׁית כָּל בְּפוּרֵי כָל וְכָל תִּרְוִמַת כָּל. וְכֵן תִּתֵּן לוֹ רֵאשִׁית הַיּוֹם וְהַלֵּילָה לְבָרְכוֹ בְּמָה שְׂמֵהֶנָּה לָךְ בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה וְכֵן הוּא אוֹמֵר: כִּי אֶרְאֶה שְׂמִידָה מַעֲשֵׂה אֲצַבְעוֹתֶיךָ יֵרַח וְכוֹכָבִים אֲשֶׁר כּוֹנְנֶתָה שֶׁהוּא מְעַרֵּב עַרְבִים וְיוֹצֵר אוֹר:

דברים ליל שישי תורה

צרוף יהוה

(כז) וַתִּרְגְּנוּ בְּאֶהְלִיכֶם וַתֹּאמְרוּ בְּשִׁנְאֵת יְהוָה אֲתָנוּ הוֹצִיאָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְתַת אֲתָנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַשְׁמִידָנוּ: וְאַתְרַעַמְתוּן בְּמִשְׁכְּנֵיכֶם וְאַמְרַתוּן בְּדַסְנֵי יְיָ יִתְנָא אֶפְקָנָא מֵאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם לְמַמְסַר יִתְנָא בְּיַד דְּאֶמֹרָא לְשִׁיחֲיוֹתָנָא:

רש"י ותרנגו. לשון הרע, וכן (משלי יח, ט) דברי נרגו, אדם המוטיא דבה: בשנאת ה' אתנו. והוא היה אוהב אתכם, אבל אתם שונאים אותו. משל הדיוט אומר, מה דבלבך על רחמך מה דבלביה עלך: בשנאת ה' אתנו הוציאנו מארץ מצרים. הוצאתו לשנאה היתה. משל למלך בשר ודם, שהיו לו שני בנים ויש לו שתי שדות אחת של שקיאל ואחת של בעל, למי שהוא אוהב נותן של שקיאל, ולמי שהוא שונא נותן לו של בעל. ארץ מצרים של שקיאל היא, שנילוס עולה ומשקה אותה, וארץ כנען של בעל, והוציאנו ממצרים לתת לנו את ארץ כנען:

(כח) אָנָה אֲנַחֲנוּ עֲלֵיִם אַחִינוּ הַמִּסּוּ אֶת
לְבַבְנוּ לֵאמֹר עִם גְּדוֹל וָרֶם מִמֶּנּוּ עָרִים
גְּדֹלֹת וּבְצוּרֹת בַּשָּׁמַיִם וְגַם בְּנֵי עֲנָקִים
רָאִינוּ שָׁם : לָאן אֲנַחֲנָא סְלָקִין אַחֲנָא תְּבָרוּ יְת לְבַנָּא לְמִימַר
עִם רַב וְתַקִּיף מִנָּנָא קְרוּיִן רַבְרָבֵן וַיְכַרִּיבֵן עַד צִית שְׁמִיָּא וְאַף בְּנֵי
גְבַרְאֵי חֲזִינָא תַמּוֹ :

רש"י ערים גדלות וצורות בשמים. דברו הכתובים לשון הבאי:

(כט) וְאָמַר אֱלֹהִים לֹא תַעֲרָצוּן וְלֹא תִירָאוּן
מִיָּהִם : וְאָמַרְיִת לְכוּן לֹא תַתְּבָרוּן וְלֹא תַדְחֲלוּן מִנְהוֹן :

רש"י לא תעראון. לשון שבירה כתרגומו, ודומה לו (וי"ב, ט) בערוץ נחלים לשון, לשבור נחלים:

(ל) יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הִחֲלִידְךָ לְפָנֶיכֶם הוּא
יִלְחֶם לָכֶם כָּל־כֹּל אֲשֶׁר עָשָׂה אֶתְכֶם
בְּמִצְרַיִם לְעֵינֵיכֶם : יי אלהכון דמדבר קדמיכון הוא
יגייח לכוון ככל די עבד עמכון במצרים לעיניכון :

רש"י ילחם לכם. בשבילכם:

(לא) וּבַמִּדְבָּר אֲשֶׁר רָאִיתָ אֲשֶׁר נִשְׁאַדְךָ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא אִישׁ אֶת בְּנוֹ בְּכָל
הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הִלַּכְתֶּם עַד בְּאַכְסֵם עַד
הַמָּקוֹם הַזֶּה : וּבַמִּדְבָּרָא דִי חֲזִיַתָּא דִי סוּבְרָךְ יי אלהך
כְּמָא דִי מִסוּבֵר גְּבַרָא יְת בְּרַה בְּכָל אַרְחָא דִי הִלַּכְתוּן עַד מִיַּתִּיכוּן
עַד אַתְרָא הַדִּין :

רש"י ובמדבר אשר ראית. מוסב על מקרא שלמעלה המנו (פסוק ט), ככל אשר עשה אחכם במצרים, ועשה אף במדבר אשר ראית אשר נשאלך וגו': כאשר ישא איש את בנו. כמו שפירשתי אלל (שמות יד, יט) ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל וגו'. משל למהלך בדרך ובנו לפניו באו לסטים לשבותו וכו' :

(לב) **וּבַדְבָר הַזֶּה אֵינְכֶם מְאִמִּינִם בְּיַהוָה**
אֱלֹהֵיכֶם : וּבַפְּתִגְמָא הַדִּין לִיתִיכוֹן מְהִימְנִין בְּמִ יַמְ רָא דִּי
אֱלֹהֵיכוֹן :

רש"י ובדבר הזה. שהוא מבטיחכם להביאכם אל הארץ, אינכם מאמינים בו:

(לג) **הַהִלֵּךְ לְפָנֶיכֶם בַּדֶּרֶךְ לְתוֹר לָכֶם מְקוֹם**
לְחִנְתְּכֶם בְּאִשׁ לִילָה לְרֵאתְכֶם בַּדֶּרֶךְ
אֲשֶׁר תֵּלְכוּ בָּהּ וּבַעֲנֹן יוֹמָם : דִּי מְדַבֵּר קְדָמִיכוֹן
בְּאַרְחָא לְאַתְקַנְאָה לְכוֹן אֶתְרַ בֵּית מִישְׁרֵי לְאַשְׁרִיּוּתְכוֹן בְּעִמּוּדָא
דְּאַשְׁתָּא בְּלִילָיָא לְאַחְזִיּוּתְכוֹן בְּאַרְחָא דִּי תִהְכוֹן בָּהּ וּבְעִמּוּדָא דְעֵנְנָא
בִּימְמָא :

רש"י לראותכם. כמו להראותכם. וכן (שמות יג, כח) לנחותם הדרך, וכן (תהלים טו, ז) לשמע בקול תודה, וכן (מלכים ב' ט, טו) ללכת לגיד [להגיד] ביזרעאל (לגיד כחיי, להגיד קרי) :

(לד) **וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת קוֹל דְּבַרְיֶכֶם וַיִּקְצֹף**
וַיִּשָּׁבַע לְאֹמֶר : וַיִּשְׁמִיעַ קְדָם יְיָ יְת קַל פְּתִגְמִיכוֹן וַיִּרְגֹז וְקִיָּם
לְמִימְרָ : (לה) **אִם יִרְאֶה אִישׁ בְּאַנְשֵׁים הָאֵלֶּה**
הַדּוֹר הָרַע הַזֶּה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּעְתִּי לָתֵת לְאַבְתִּיכֶם : אִם יַחְזִי גִבֹר בְּגִבְרִיָּא
הָאֵלִין דְּרָא בִישָׂא הַדִּין יְת אַרְעָא טַבְתָּא דִּי קִימִית לְמַתָּן
לְאַבְתִּיכוֹן : (לו) **זוֹלָתִי כָּלֵב בֶּן יִפְנֶה הוּא יִרְאֶנָּה**
וְלוֹ אֶתְּוֹן אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר דָּרַךְ בָּהּ וּלְבָנָיו
יַעַן אֲשֶׁר מָלֵא אַחֲרַי יְהוָה : אֱלֹהֵן כָּלֵב בֶּר יִפְנֶה

הוא יחזנה וְלֹא אֶתְּנוּ יַת אֶרְעָא דִּי דְרָךְ בֵּיהּ וְלִבְנוּהִי חֲלָף דִּי אֲשָׁלִים
בְּתַר דְּחֲלָתָא דִּיִּי:

רש"י אֶשֶׁר דְּרַךְ צֵה. חֲצֵרוֹן, שְׁנֵאֲמַר (בַּמִּדְבָּר יג, כב) וַיִּצַח עַל חֲצֵרוֹן:

גַּם בֵּי הַתְּאֲנָף יְהוָה בְּגִלְגָּלְכֶם לֵאמֹר גַּם
אֶתְּהָ לֹא תִבֵּא שָׁם: אֵף עָלַי הָיָה רָגִז מִן קִדְּם יִי
בְּדִילְכוֹן לְמִימָר אֵף אֶתְּ לֹא תִיעוֹל תִּמְוֹן:

רש"י הַתְּאֲנָף. נִתְמַלֵּחַ רוּגִז:

יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון הָעֹמֵד לְפָנֶיךָ הוּא יִבֵּא
שָׁמָּה אֲתוֹ חֲזִיק כִּי הוּא יִנְחַלְנָה אֶת
יִשְׂרָאֵל: יְהוֹשֻׁעַ בֶּר נֹון דְּקָאִים קִדְּמָךְ הוּא יִיעוֹל תִּמְוֹן יְתֵה
תִּקְוֵי אֲרִי הוּא יִחְסִינָה לְיִשְׂרָאֵל: (לט)
אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם לְבָז יִהְיֶה וּבְנֵיכֶם אֲשֶׁר
לֹא יָדְעוּ הַיּוֹם טוֹב וְרָע הֵמָּה יִבְאוּ שָׁמָּה
וְלָהֶם אֶתְנַנֶּה וְהֵם יִירְשׁוּהָ: וְטַפְלֵכוֹן דִּי אָמַרְתוּן
לְבָזָא יְהוֹן וּבְנֵיכֹוֹן דִּי לֹא יָדְעוּ יוֹמָא דִּין טַב וּבִישׁ אֲנוּן יַעֲלוּן לְתִמְוֹן
וְלָהוֹן אֶתְנַנֶּה וְאֲנוּן יִירְתַנְּהָ: (מ)
הַמְדַבְּרָה דְרָךְ יִם סוּף: וְאַתּוֹן אֶתְפְּנִיּוּ לְכוֹן וְטוּלוּ
לְמַדְבְּרָא אֲוִרַח יִמָּא דְסוּף:

רש"י פִּנוּ לָכֶם. אֲמַרְתִּי לְהַעֲבִיר אֲתֶכֶם דְּרַךְ רוּחַב אֲרִץ אֲדוּם לְכַד כַּפּוֹן לָכֶם לְאַרְז, קִלְקִלְתֶּם וּגְרַמְתֶּם
לָכֶם עֲכוּב: פִּנוּ לָכֶם. לְאַחֲרֵיכֶם וְתִלְכוּ בַּמִּדְבָּר לְכַד יִם סוּף. שְׁהַמְדַבֵּר שְׁהוּ הוֹלְכִים צוּ לְדְרוּמוֹ שֶׁל הַר
שְׁעִיר, הִיא מְפַסֵּק צִין יִם סוּף לְהַר שְׁעִיר, עֵתָה הַמַּשְׁכּוּ לְכַד הַיָּם וְתִסְבְּבוּ אֶת הַר שְׁעִיר כֹּל דְרוּמוֹ מִן
הַמַּעֲרָב לְמִזְרַח:

(מא) וַתַּעֲנוּ וַתֹּאמְרוּ אֵלַי חֲטֵאנוּ לַיהוָה
אֲנַחְנוּ גַעְלָה וְנִלְחַמְנוּ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוֵּנוּ
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וַתַּחֲגְרוּ אִישׁ אֶת כְּלֵי
מִלְחַמָּתוֹ וַתְּהִינוּ לַעֲלֹת הַהָרָה : וַאֲתַבְּתוּן
וַאֲמַרְתוּן לִי חֲבָנָא קָדָם יי אֲנַחְנָא נִיֶּסֶק וְנִגִּיחַ קָרֵב כְּכֹל דִּי פִקְדָנָא
יי אֱלֹהֵנָא וְזָרְזַתוּן גְּבַר יַת מְנִי קָרְבָּה וְשָׁרִיתוּן לְמִיֶּסֶק לְטוֹרָא :

רש"י וַתְּהִינוּ. לשון (במדבר יד, ט) הִנְנוּ וְעַלֵינוּ אֵל הַמָּקוֹם, זֶה הַלְשׁוֹן שֶׁאִמְרָתָם, לְשׁוֹן הוּא, כְּלוֹמַר נִזְדַּמְנַתָּם:

(מב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אָמַר לָהֶם לֹא תַעֲלוּ
וְלֹא תִלְחַמוּ כִּי אֵינֶנִּי בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא
תִנְגְּפוּ לְפָנַי אֲיַבִּיכֶם : וַאֲמַר יי לִי אָמַר לְהוֹן לֹא
תִסְקוּן וְלֹא תִגְחוּן קָרֵב אֲרִי לִית שְׁכִינָתִי שָׁרִיא בִּינִיכּוֹן וְלֹא תִתְבָּרוּן
קָדָם בְּעָלֵי דְבַבִּיכּוֹן :

רש"י לֹא תַעֲלוּ. לֹא עֹלִיה תִּהְיֶה לָכֶם, אֲלֹא יִרְיֶדָה:

(מג) וַאֲדַבֵּר אֲלֵיכֶם וְלֹא שְׁמַעְתֶּם וַתִּמְרוּ
אֶת פִּי יְהוָה וַתִּזְדּוּ וַתַּעֲלוּ הַהָרָה : וּמִלִּילִית
עִמְכוֹן וְלֹא קִבַּלְתוּן וְסָרְבַתוּן עַל גְּזַרְת מִימְרָא דֵי יי וְאַרְשַׁעְתוּן
וְסִלְקְתוּן לְטוֹרָא : (מד) וַיֵּצֵא הָאֱמֹרִי הַיּוֹשֵׁב בְּהָר
הַהוּא לְקִרְאָתְכֶם וַיְרַדְפוּ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר
תַּעֲשִׂינָה הַדְּבָרִים וַיִּכְתּוּ אֶתְכֶם בְּשַׁעִיר
עַד חֲרָמָה : וּנְפִק אֱמֹרָא דִּיתַב בְּטוֹרָא הַהוּא לְקַדְמוּתְכּוֹן
וַיְרַדְפוּ יִתְכּוֹן כְּמָא דִּי נִתְזוּן דְּבַרְיָתָא וְיִטְרְדוּ יִתְכּוֹן בְּשַׁעִיר עַד חֲרָמָה :

רש"י כַּאֲשֶׁר תַּעֲשִׂינָה הַדְּבָרִים. מִה הַדְּבָרָה הַזֹּאת כִּשְׁהִיא מִכָּה אֵת הָאֵדָם מִיַּד מִתָּה, אִף הֵם כִּשְׁהוּ
נוֹגְעִים בְּכֶם מִיַּד מִתָּים:

(מה) וַתָּשָׁבוּ וַתִּבְכוּ לְפָנַי יְהוָה וְלֹא שָׁמַע
יְהוָה בְּקִלְכֶם וְלֹא הֶאֱזִין אֲלֵיכֶם : וַתִּבְתְּוּ
וַיִּבְכִּיתוּן קָדָם יְיָ וְלֹא קָבִיל יְיָ צְלוֹתְכֶון וְלֹא אֲצִית לְמַלְיָכֶון :

רש"י ולא שמע ה' בקלכם. כביכול עשיתם מדת רחמיו, כאלו אכזרי:

(מו) וַתָּשָׁבוּ בְּקֹדֶשׁ יָמִים רַבִּים פְּיָמִים
אֲשֶׁר יִשְׁבְּתֶם : וַיִּתְבַּתְּוּ בְּרָקִים יוֹמִין סְגִיָּאִין פְּיוֹמָא דִּי
יִתְבַּתְּוּ :

רש"י ותשבו בקדש ימים רבים. תשע עשרה שנה, שנאמר כימים אשר ישבתם בשאר המסעות והם היו שלשים ושמונה שנה, תשע עשרה מהם עשו בקדש ותשע עשרה שנה הולכים ומטורפים וחזרו לקדש, כמו שנאמר (במדבר לב, יג) ויניעם במדבר. כך מנאחתי בסדר עולם:

ב (א) וַיִּנָּפֶן וַיִּנְסַע הַמְּדַבֵּרָה דְּרָךְ יַם סוּף
כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֵלַי וַיִּנְסַב אֶת הַר
שְׁעִיר יָמִים רַבִּים : (ס) וְאֶת־פְּגִינָא וַיִּנְטְלֵנָא לְמַדְבָּרָא
אוֹרַח יָמָא דְּסוּף כְּמָא דִּי מְלִיל יְיָ עָמִי וְאֶקְפְּנָא יְתַּ טוֹרָא דְּשְׁעִיר
יוֹמִין סְגִיָּאִין :

רש"י ונפן ונסע המדברה. אלו לא חטאו היו עוזרים דרך הר שעיר לכנס לארץ מן דרומו לצפון, ובשזיל שקלקלו הפכו לצד המדבר שהוא בין ים סוף לדרומו של הר שעיר, והלכו אל כל דרומו מן המערב למזרח דרך ים סוף. דרך יציאתן ממזרים שהוא במקצוע דרומית מערבית, משם היו הולכים לצד המזרח: ונסב את הר שעיר. כל דרומו עד ארץ מואב:

(ב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי לְאמֹר : וְאָמַר
יְיָ לִי לְמִימָר : (ג) רַב לְכֶם סַב אֶת הַהָר הַזֶּה פָּנּוּ
לְכֶם צְפֹנָה : סְגִי לְכוּן דְּאֶקְפְּתוּן יְתַּ טוֹרָא הַדִּין אֶת־פְּגִינּוּ לְכוּן
צְפוּנָא :

רש"י פנו לכם לפנה. סובו לכם לרוח מזרחית מן הדרום לצפון, ופניכם לצפון, נמצאו הולכין את רוח מזרחית. וזהו שנאמר (שופטים יא, יח) ויצא ממזרח שמש לארץ מואב:

(ד) וְאֵת הָעַם צוּ לֵאמֹר אַתֶּם עֲבָרִים
בְּגְבוּל אַחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲשׂוּ הַיְשָׁבִים בְּשַׁעֲרֵי
וַיִּירָאוּ מִכֶּם וַנִּשְׁמַרְתֶּם מֵאֲדָ: וַיֵּת עִמָּא פִקְד
לְמִימַר אֲתוֹן עֲבָרִין בְּתַחוּם אַחוּכוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דִּי תַבִּין בְּשַׁעֲרֵי וַיִּדְחִלוּ
מִנְכוֹן וַתִּסְתַּמְרוּן לְחֻדָּא:

רש"י ונשמרתם מאד. ומהו השמירה, (פסוק ה) אל תתגרו בם:

(ה) אֵל תִּתְגַּרוּ בָּם כִּי לֹא אֲתוֹן לָכֶם
מֵאֲרָצָם עַד מְדֻרָּךְ כִּי רַגְלֵי כִי יִרְשָׁה
לְעֲשׂוֹ נְתַתִּי אֶת הַר שַׁעֲרֵי: לֹא תִתְגַּרוּן בְּהוֹן אֲרִי
לֹא אֲתוֹן לְכוֹן מֵאֲרָעָהוֹן עַד מְדֻרָּךְ פְּרִסַת רַגְלָא אֲרִי יִרְתָּא לְעֲשׂוֹ
יְהִיבִית יֵת טוֹרָא דְשַׁעֲרֵי:

רש"י עד מדרך כף רגל. אפלו מדרך כף רגל, כלומר אפלו דריסת הרגל איני מרשה לכם לעבור בארצם שלא ברשות. ומדרכי אגדה, עד שיבא יום דריסת כף רגל על הר הזיתים שנאמר (זכריה יז, ד) ועמדו רגליו וגו': ירשה לעשו. מאברהם, עשרה עממים נתתי לו, שבעה לכם וקיני וקנזי וקדמוני הן עמון ומואב ושעיר, אחד מהם לעשו והשנים לבני לוט, בשכר שהלך אהו למאדים ושתק על מה שהיה אומר על אשתו, אחותי היא, עשאו כבנו:

(ו) אֲכָל תִּשְׁבְּרוּ מֵאֲתָם בַּכֶּסֶף וְאֲכַלְתֶּם
וְגַם מֵיַם תִּתְּכְרוּ מֵאֲתָם בַּכֶּסֶף וַיִּשְׁתַּיְתֶּם:
עבוֹרָא תִזְבְּנוּן מִנְהוֹן בְּכֶסֶף אֲוַי תִּתְּכְרוּן מִנְהוֹן בְּכֶסֶף
וַיִּשְׁתַּיְתוּן:

רש"י תכרו. לשון מקח. וכן (בראשית ג, ה) אשר כריתי לי, שכן בכרתי הים קורין למכירה כירה:

דברים יום שישי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

(נ) כִּי יְהוֹה אֱלֹהֶיךָ בֵּרְכֶךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ
יָדַע לְכַתֵּב אֶת הַמִּדְבָּר הַגָּדֹל הַזֶּה זֶה
אֲרַבְעִים שָׁנָה יְהוֹה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ לֹא
חִסְרֶת דְּבָר : אֲרִי יי אֱלֹהֶיךָ בֵּרְכֶךָ בְּכֹל עֶבֶד יָדֶיךָ סִפְק לָךְ
צָרְךָ בְּמַהְרָה יֵת מִדְּבָרָא רַבָּא הֲדִין דְּנָן אֲרַבְעִין שָׁנִין מִימְרָא דִּי
אֱלֹהֶיךָ בְּסַעְדֶּךָ לֹא מְנַעְתָּא מִדַּעַם :

רש"י כי ה' אלהיך ברכך. לפיכך לא תכפו את טובתו להראות כאלו אתם עניים, אלא הראו עצמכם עשירים:

(ח) וַנֵּעֲבֹר מֵאֵת אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּשַׁעִיר מִדֶּרֶךְ הָעֲרָבָה מֵאֵילַת וּמֵעֲצִין
גָּבֵר (ט) וַנִּפְּן וַנֵּעֲבֹר דֶּרֶךְ מִדְּבַר מוֹאָב :
וְעִבְרָנָא מִלּוֹת אַחוּנָא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דִּיתְבִּין בְּשַׁעִיר מֵאוּרַח מִיִּשְׂרָאֵל
מֵאֵילַת וּמֵעֲצִין גָּבֵר וְאַתְפְּנִינָא וְעִבְרָנָא אוּרַח מִדְּבָרָא דְּמוֹאָב :

רש"י ונפן ונעבר. ללד לפון, הפכנו פנים להלך רוח מזרחית:

(ט) וַיֹּאמֶר יְהוֹה אֵלֵי אֵל תִּצַּר אֶת מוֹאָב
וְאֵל תִּתְגַּר בָּם מִלְחָמָה כִּי לֹא אֶתְּנוּ לָךְ
מֵאֲרָצוֹ יִרְשָׁה כִּי לְבָנֵי לוֹט נָתַתִּי אֶת עַר
יִרְשָׁה : וַאֲמַר יי לי לא תצור על מואבאי ולא תתגרי למעבד
עמהון קרב ארי לא אתנו לך מארעה ירתא ארי לבני לוט יתבית ית
לחית ירתא :

רש"י ואל תתגר וגו'. לא חסר להם על מואב אלא מלחמה, אבל מיראים היו אותם ונראים להם כשהם מזינים, לפיכך כתיב (במדבר כב, ג) ויגר מואב מפני העם שהיו שוללים ובוזים אותם. אבל צני עמון נאמר (פסוק יט) ואל תתגר צם, שום גרוי, צסכר לניעות אום שלא פרסמה על אציה כמו שעשתה הצכירה, שקראה צס צנה, מואב: ער. צס המדינה:

(י) הָאֲמִים לְפָנִים יָשְׁבוּ בָּהּ עִם גְּדוֹל וְרַב
וְרָם בְּעֵנְקֵיהֶם : אֵימָתַי מִלְּקַדְמִיּוֹ יִתִּיבוּ בָּהּ עִם רַב וְסִגִּי
וְתִקְיִי כְּגִבְרֵיָא :

רש"י האמים לפנים וגו'. אתה סבור שזו ארץ רפאים שנתתי לו לאברהם לפי שהאמים שהם רפאים יצבו צה לפנים, אבל לא זו היא כי אותם רפאים הורשתי מפני צני לוט והוצאתים תחתם:

(יא) רְפָאִים יִחְשְׁבוּ אִף הֵם בְּעֵנְקֵיהֶם
וְהַמְּאָבִים יִקְרְאוּ לָהֶם אֲמִים : גְּבִרִין
מִתְחַשְׁבִּין אִף אֲנוּן כְּגִבְרֵיָא וּמוֹאָבָי קָרוּ לָהוּן אֵימָתַי :

רש"י רפאים יחשבו וגו'. רפאים היו נחשבים אותם אמים כענקים הגקראים רפאים על צם שכל הרואה אותם ידיו מתרפות: אמים. על צם שאימתם מטלת על הצריות, וכן (פסוק יב) וצשעיר יצבו הצרים ונתתים לצני עשו:

(יב) וּבְשַׁעִיר יִשְׁבוּ הַחֲרִים לְפָנִים וּבְנֵי עֵשָׂו
יִירָשׁוּם וַיִּשְׁמִידוּם מִפְּנֵיהֶם וַיִּשְׁבוּ
תַּחְתָּם כַּאֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאָרֶץ
יְרֵשָׁתוֹ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לָהֶם : וּבְשַׁעִיר יִתִּיבוּ
חֲרָאֵי מִלְּקַדְמִיּוֹ וּבְנֵי עֵשָׂו תִּרְכְּנוּ וְשַׁצִּיגְנוּ מִקְּדָמִיהוּן וַיִּתִּיבוּ
בְּאִתְרַהוּן כְּמָא דִּי עֵבַד יִשְׂרָאֵל לְאָרְעָא יִרְתַּתָּה דִּיהַב יֵי לָהוּן :

רש"י יירשום. לשון הוה, כלומר נתתי צהם כה שהיו מורשים אותם והולכים:

(יג) עֲתָה קָמוּ וְעִבְרוּ לָכֶם אֶת נַחַל זָרְד
וְנַעֲבֹר אֶת נַחַל זָרְד : כְּעוֹ קוּמוּ וְעִבְרוּ לָכוֹן יַת נַחֲלָא

דָּזָרַד וְעִבְרָנָא יֵת נְחֵלָא דְזָרַד : (יז) וְהֵימִים אֲשֶׁר הֶלְכְנוּ
 מִקְדָּשׁ בְּרִנֵּעַ עַד אֲשֶׁר עִבְרָנוּ אֶת נַחַל
 זָרַד שְׁלֹשִׁים וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה עַד תָּם כָּל
 הַדּוֹר אַנְשֵׁי הַמְּלַחְמָה מִקְרֵב הַמַּחֲנֶה
 כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לָהֶם : וַיּוֹמְיָא דִּי הֶלְכְנָא מִרְקַם
 גִּיאָה עַד דִּי עִבְרָנָא יֵת נְחֵלָא דְזָרַד תְּלַתִּין וְתַמְנִי שָׁנִין עַד דְסוֹף כָּל
 דְרָא גְבַרֵי מְגִיחֵי קִרְבָּא מְגוּ מִשְׁרִיתָא כְּמָא דִּי קִיִּים יֵי לְהוֹן : (טו)
 וְגַם יָד יְהוָה הֵיטָה בָּם לְהַמָּס מִקְרֵב
 הַמַּחֲנֶה עַד תְּמָם : וְאַף מָחָא מוֹן קָדָם יֵי הוֹת בְּהוֹן
 לְשַׁצִּיּוֹתְהוֹן מְגוּ מִשְׁרִיתָא עַד דְשְׁלִימוּ :

רש"י היתה צם. למהר ולהמס בתוך ארבעים שנה שלא יגרמו לזניהם עוד להתעכב במדבר:

וַיְהִי כְּאֲשֶׁר תָּמוּ כָּל אַנְשֵׁי הַמְּלַחְמָה
 לָמוֹת מִקְרֵב הָעָם : (ס) וַהוּה פֶּד שְׁלִימוּ כָּל גְבַרֵי
 מְגִיחֵי קִרְבָּא לְמִמַּת מְגוּ עֲמָא : (יז) וַיִּדְבֵּר יְהוָה אֵלַי
 לֵאמֹר : וּמְלִיל יֵי עַמִּי לְמִימָר :

רש"י והי כאשר תמו וגו'. וידבר ה' אלי וגו'. אבל משלוח המרגלים עד כאן לא נאמר בפרשה זו,
 וידבר, אלא ויאמר, ללמדך, שכל שלשים ושמונה שנה שהיו ישראל נזופים לא נתיחד עמו הדבור בלשון
 חבה פנים אל פנים וישוב הדעת, ללמדך, שאין השכינה שורה על הנביאים אלא בשביל ישראל: אנשי
 המלחמה. מבן עשרים שנה היוצאים בצבא:

אַתָּה עֵבֶר הַיּוֹם אֶת גְּבוּל מוֹאָב אֶת
 עָר : אֶת עֵבֶר יוֹמָא דִּין יֵת תְּחוּם מוֹאָב יֵת לְחֵית : (יט) וְקִרְבַּת
 מוֹל בְּנֵי עַמּוֹן אֶל תְּצַרְם וְאֶל תְּתַגֵּר בָּם
 כִּי לֹא אֶתְּוּ מֵאֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן לְךָ יִרְשָׁה כִּי

לְבַנֵּי לוֹט נִתְּתִיָּהּ יְרֻשָׁה : וְתִקְרַב לְקַבֵּל בְּנֵי עַמּוֹן לֹא
תִצּוֹר עֲלֵיהוֹן וְלֹא תִתְגַּרֵּי לְמַעַבְד עִמָּהוֹן קָרַב אֲרִי לֹא אֶתָּן מֵאַרְעָא
בְּנֵי עַמּוֹן לְךָ יִרְתָּא אֲרִי לְבַנֵּי לוֹט יְהַבִּיתָהּ יִרְתָּא :

רש"י אהה עבר היום את גבול מואב וגו' וקרבת מול בני עמון וגו' . מכאן שארץ עמון לכל לפון:

(כ) אֶרֶץ רְפָאִים תִּחְשַׁב אֵף הוּא רְפָאִים
יֵשְׁבוּ בָּהּ לְפָנִים וְהַעֲמַנִּים יִקְרְאוּ לָהֶם
זְמֻזְמִים : אֶרֶעָא גְבַרְיָא מִתְחַשְׁבָּא אֵף הִיא גְבַרִין יְתִיבוּ בָּהּ
מְלַקְדָּמִין וְעַמּוֹנָאִי קָרוּ לָהוֹן חֲשָׁבְנֵי :

רש"י ארץ רפאים תחשב. ארץ רפאים נחשבת אף היא לפי שהרפאים יצאו בה לפנים, אבל לא זו היא
שנתתי לאברהם:

(כא) עַם גָּדוֹל וְרַב וְרַם כְּעַנְקִים וַיִּשְׁמִידֵם
יְהוָה מִפְּנֵיהֶם וַיִּירָשֵׁם וַיֵּשְׁבוּ תַּחְתָּם : עַם
רַב וְסָגִי וְתַקִּיף כְּגַבְרִיא וְשִׁצְנוֹן יִי מְקַדְּמֵי יְהוֹן וְתִרְכְּנוֹן וַיְתִיבוּ
בְּאַתְרֵיהוֹן : (כב) כְּאֲשֶׁר עָשָׂה לְבַנֵּי עֵשָׂו הַיֹּשְׁבִים
בְּשַׁעִיר אֲשֶׁר הִשְׁמִיד אֶת הַחֲרִי מִפְּנֵיהֶם
וַיִּירָשֵׁם וַיֵּשְׁבוּ תַּחְתָּם עַד הַיּוֹם הַזֶּה : כְּמָא
דִּי עֲבַד לְבַנֵּי עֵשָׂו דִּזְתָּבוֹן בְּשַׁעִיר דִּי שְׁצִי יְת חוֹרְאֵי מְקַדְּמֵיהוֹן
וְתִרְכְּנוֹן וַיְתִיבוּ בְּאַתְרֵיהוֹן עַד יוֹמָא הַדִּין : (כג) וְהָעֹנִים
הַיֹּשְׁבִים בְּחֲצָרִים עַד עַזָּה כַּפְתָּרִים
הַיֹּצְאִים מִכַּפְתָּר הַשְּׁמִידֵם וַיֵּשְׁבוּ
תַּחְתָּם : וְעוֹאֵי דִּזְתָּבִין בְּדַפִּיחַ עַד עַזָּה קְפוּטְקָאִי דְנַפְקוּ
מִקְפוּטְקָא שְׁצִיוֹנוֹן וַיְתִיבוּ בְּאַתְרֵיהוֹן :

רש"י והעוים היושבים בחצרים וגו' . עוים מפלשתים הם, שעמהם הם נחשבים כספר יהושע, שנאמר
(יהושע י, ג) חמשת סרני פלשתים העזתי והאשדודי האשקלוני הגתי והעקרוני והעוים. ומפני השבועה שנשבע

אברהם לאבימלך לא יכלו ישראל להושיא ארמס מידם, והבאתי עליהם כפתורים והשמידום וישבו תחתם, ועבשו אתם מתרים לקחתה מידם:

קומו סעו ועברו את נחל ארנו ראה (כד)
נתתי בידך את סיחון מלך חשבון
האמרי ואת ארצו החל רש והתגר בו
מלחמה : קומו טולו ועברו ית נחלא דארנון חזי דמסרית
בידך ית סיחון מלכא דחשבון אמוראה וית ארעה שרי לתרכותה
ואתגרי למעבד עמה קרבא : **היום הזה אחל תת**
פחדך ויראתך על פני העמים תחת כל
השמים אשר ישמעון שמעך ורגזו וחלו
מפניך : יומא הדין אשרי למתן זעתך ודחלתך על אפי עממיא
די תחות כל שמעון די ישמעון וישמעון וידחלון מן קדמך :

רש"י תחת כל השמים. למד שעמדה חמה למשה ביום מלחמת עוג ונודע הדבר תחת כל השמים:

ואשלח מלאכים ממדבר קדמות אל (כו)
סיחון מלך חשבון דברי שלום לאמר :
ושלחית אזגדין ממדברא דקדמות לות סיחון מלכא דחשבון
פתגמי שלמא למימר :

רש"י ממדבר קדמות. אף על פי שלא כוני המקום לקרא לסיחון לשלום, למדתי ממדבר סיני מן התורה שקדמה לעולם. כשבא הקדוש ברוך הוא לתנה לישראל חזר אותה על עשו וישמעאל, וגלוי לפניו שלא יקבלוה ואף על פי כן פתח להם בשלום, אף אני קדמתי את סיחון בדברי שלום. דבר אחר ממדבר קדמות, ממדבר קדמות לעולם בדברים. יכול היית לשלוח ברכ אחד ולשרוף את המאריים, אלא שלחתי מן המדבר אל פרעה לאמר (שמות ה, א) שלח את עמי, במתון:

אעברה בארצה בדרך בדרך אלך לא (כז)
אסור ימין ושמאל : אעבר בארעה בארעה בארעה
אזל לא אסטי ימינא ושמאלא : **אכל בכסף** (כח)

תִּשְׁבְּרֵנִי וְאֶכְלֹתִי וּמִיִּם בְּכֶסֶף תִּתֶנּוּ לִי
וְשִׁתִּיתִי רַק אֶעֱבְרָה בְּרִגְלֵי : עֲבוּרָא בְּכֶסֶף תִּזְבֹּן
לִי וְאִיכּוּל וּמִיָּא בְּכֶסֶף תִּתֶנּוּ לִי וְאֶשְׁתִּי לְחֹד אֶעֱבֹר בְּרִגְלֵי : (כט)
כְּאֲשֶׁר עָשׂוּ לִי בְּנֵי עֵשׂוּ הַיֹּשְׁבִים בְּשַׁעִיר
וְהַמּוֹאֲבִים הַיֹּשְׁבִים בְּעַר עַד אֲשֶׁר אֶעֱבֹר
אֶת הַיַּרְדֵּן אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
נָתַן לָנוּ : כְּמָא דִּי עֲבָדוּ לִי בְּנֵי עֵשׂוּ דִּיתְבִּין בְּשַׁעִיר וּמוֹאֲבָאֵי
דִּיתְבִּין בְּלַחֲזֵת עַד דְּאֶעֱבֹר יַת יַרְדֵּנָא לְאֶרְעָא דִּי אֱלֹהֵנָא יְהֵב לָנָא :

רש"י כאשר עשו לי בני עשו. לא לענין לעבור את ארצם אלא לענין מכר אוכל ומים: עד אשר אעבר את הירדן. מוסב על אעברה בארץ:

(ל) וְלֹא אָבָה סִיחֹן מֶלֶךְ חֲשָׁבוֹן הָעֵבְרָנוּ בּוֹ
כִּי הִקְשָׁה יְהוָה אֱלֹהֵיךָ אֶת רוּחוֹ וְאִמָּץ
אֶת לְבָבוֹ לְמַעַן תִּתּוֹ בַּיַּדְךָ כַּיּוֹם הַזֶּה : (ס)
וְלֹא אָבִי סִיחֹן מֶלֶךְ דְּחֲשָׁבוֹן לְמַשְׁבִּקְנָא לְמַעַבְר בְּתַחוּמָה אַרְי
אֶקְשִׁי יְיָ אֱלֹהֶיךָ יַת רוּחָהּ וְתַקִּיף יַת לְבָהּ בְּדִיל לְמַמְסָרָהּ בַּיַּדְךָ
כַּיּוֹמָא הַדִּין : (לא)
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי
רְאֵה הֲחִלֹּתִי יָת לְפָנֶיךָ אֶת סִיחֹן וְאֶת
אֶרְצוֹ הֲחִל רֶשׁ לְרֶשֶׁת אֶת אֶרְצוֹ : וְאָמַר יְיָ לִי
חֲזִי שְׂרִיתִי לְמַמְסֵר קְדָמְךָ יַת סִיחֹן וְיַת אֶרְעָה שְׂרִי לְתַרְכוּתָהּ
לְמִירַת יַת אֶרְעָה :

רש"י החלתי תת לפניך. כפה שר של אמוריים של מעלה תחת רגליו של משה והדריכו על נוארו:

(לב) וַיֵּצֵא סִיחֹן לְקָרְאֵתָנוּ הוּא וְכָל עַמּוֹ
לְמַלְחָמָה יְהֻצָּה : וּנְפֹק סִיחֹן לְקְדָמוּתָנָא הוּא וְכָל עַמָּה
לְאִגְחָא קְרָבָא לְיָהִץ :

רש"י וילא סיחון. לא שלח בשביל עוג לעזור לו, ללמדך שלא היו אריכים זה לזה:

(לג) וַיִּתְּנֵהוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְפָנֵינוּ וַנַּךְ אֹתוֹ
וְאֶת (בנו) בָּנָיו וְאֶת כָּל עַמּוֹ : וּמִסֵּרָה יִי אֱלֹהֵנָא
קִדְמָנָא וּמִחָנָא יְתֵה וְיֵת בְּנוֹהֵי וְיֵת כָּל עַמָּה :

רש"י ואת בניו. בנו כתיב, שהיה לו בן גבור כמותו:

(לד) וַנִּלְכַּד אֶת כָּל עָרָיו בַּעֵת הַהוּא וַנִּחְרַם
אֶת כָּל עִיר מֵתָם וְהַנְּשִׁים וְהַטָּף לֹא
הִשְׁאֲרָנוּ שְׂרִיד : וּכְבִּשְׁנָא יֵת כָּל קְרוּוֹהֵי בְּעַדְנָא הַהִיא
וּגְמִרְנָא יֵת כָּל קְרוּי גְבִרְיָא וּנְשִׂיָא וְטַפְלָא לֹא אֲשִׁאֲרָנָא מִשִּׁזְב :

רש"י מתם. אנשים. בזאת סיחון נאמר בזונו לנו לשון בזה, שהיתה חביבה עליהם ובוזים איש לו, וכשלאו
לזאת עוג כבר היו שבעים ומלאים והיתה בזויה בעיניהם ומקרעין ומשליכין בהמה ובגדים ולא נטלו כי
אם כסף וזהב. לכך נאמר (דברים ג, ז) בזונו לנו, לשון בזיון. כך נדרש בספרי בפרשת (במדבר כה, ט) וישב ישראל
בשטים:

(לה) רַק הַבְּהֵמָה בַּזָּנוּ לָנוּ וַיִּשְׁלַל הָעָרִים
אֲשֶׁר לָכַדְנוּ : לְחוּד בְּעִירָא בַּזָּנָא לָנָא וְעַדִּי קְרוּיָא דִּי
כְּבִשְׁנָא : (לו) מִעֲרֵעַר אֲשֶׁר עַל שְׁפַת נַחַל אֲרָנוּ
וְהָעִיר אֲשֶׁר בִּנְחַל וְעַד הַגְּלֻעַד לֹא הִיְתָה
קְרִיָּה אֲשֶׁר שָׁגְבָה מִמֶּנּוּ אֶת הַכָּל נִתַּן
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְפָנֵינוּ : מִעֲרֵעַר דִּי עַל פִּיף נַחְלָא דְאֲרָנוּ
וְקִרְתָּא דִּי בְּנַחְלָא וְעַד גְּלֻעַד לֹא הָיוּת קִרְתָּא דִּי תִקְפַּת מִנָּנָא יֵת כָּלָא
מִסֵּר יִי אֱלֹהֵנָא קִדְמָנָא : (לז) רַק אֶל אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן
לֹא קָרַבְתָּ כָּל יַד נַחַל יַבֵּק וְעָרֵי הָהָר וְכָל
אֲשֶׁר צָוָה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ : לְחוּד לְאֲרֵעָא בְּנֵי עַמּוֹן

לֹא קִרְבָּתָא כָּל כִּיף נִחְלָא יוֹבְקָא וְקִרְוֵי טוֹרָא וְכֹל דִּי פִקִּיד יֵי אֱלֹהֵנָא :

רש"י כל יד נחל יבק. כל אכל נחל יבוק: וכל אשר אוה ה' אלהינו. שלא לכבוש, הנחנו:

ג (א) וַיִּנְפוּ וַנַּעַל דְּרָדָּה הַבָּשׁוּ וַיֵּיצֵא עוֹג מִלְּדָה הַבָּשׁוּ לְקִרְאֵתְנֹו הוּא וְכָל עַמּוֹ לְמַלְחָמָה אֲדָרְעֵי : וְאִתְפְּגִינָא וְסִלְקֵנָא אֲרַח דְּמִתְנֹן וַיִּנְפֹק עוֹג מִלְּכָא דְּמִתְנֹן לְקִדְמוּתְנָא הוּא וְכָל עַמֵּיהּ לְאַגְחָא קִרְבָּא אֲדָרְעֵי :

רש"י ונפן ונעל. כל כד כפון הוא עליה:

ב (ב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אַל תִּירָא אֶתֹו כִּי בִידָדָה נָתַתִּי אֶתֹו וְאֶת כָּל עַמּוֹ וְאֶת אֲרָצוֹ וְעָשִׂיתָ לוֹ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחוֹן מִלְּדָה הָאֲמָרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבֹּן : וַאֲמַר יֵי לִי לֹא תִדְחַל מְנִיחָה אֲרִי בִידָדָה מְסָרִית יְתֵהּ וְיָת כָּל עַמֵּיהּ וְיָת אֲרָעָהּ וְתַעֲבֹד לֵהּ כַּמָּא דִּי עֲבַדְתָּא לְסִיחוֹן מִלְּכָא דְּאֲמָרָהּ דִּי יְתֵב בְּחֶשְׁבֹּן :

רש"י אל תירא חסו. ובסיחון לא הכרד לומר אל תירא חסו, אלא מחירא היה משה שלא תעמוד לו זכות ששמש לאברהם שנאמר (בראשית יד, יג) ויבא הפליט, והוא עוג:

ג (ג) וַיִּתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּיַדְנוּ גַם אֶת עוֹג מִלְּדָה הַבָּשׁוּ וְאֶת כָּל עַמּוֹ וַנִּכְהוּ עַד בְּלִתֵּי הַשָּׂאִיר לוֹ שָׁרִיד : וּמָסַר יֵי אֱלֹהֵנָא בְּיַדְנָא אַף יָת עוֹג מִלְּכָא דְּמִתְנֹן וְיָת כָּל עַמֵּיהּ וּמְחִנוּהֵי עַד דְּלֹא אֲשַׁתָּאֵר לֵהּ מְשֻׁב : (ד) וַנִּלְכַּד אֶת כָּל עָרָיו בְּעֵת הַהוּא לֹא הָיְתָה קִרְיָה אֲשֶׁר לֹא לְקַחְנוּ מֵאַתָּם שְׁשִׁים עִיר כָּל חֵבֶל אֲרָגָב מִמְּלַכְתּוֹ עוֹג בַּבָּשׁוּ :

וְכַבְשָׁנָא יִתְּ כָּל קְרוּוְהִי בְּעֵדְנָא הֵהִיא לָא הֲוֹת קִרְתָּא דִּי לָא נִסְבְּנָא
מְנַהוּן שְׁתֵּינּוּ קְרוּוִין כָּל בֵּית פְּלֵדָּ טְרַכּוּנָא מְלֻכּוּתָא דְעוּג בְּמִתְנָן :

רש"י חבל ארגב. מתרגמנן בית פלך טרכונא. וראיתי תרגום ירושלמי, במגלת אסתר קורא פלטין
טרכונין. למדתי חבל ארגוב הפרכיא, היכל מלך, כלומר שהמלכות נקראת על שמה. וכן את הארגוב
דמלכיס (מלכיס ב' טו, כה) אכל היכל מלך, הרגו פקח בן רמליהו לפקחיה בן מנחם:

(ה) **כָּל אֵלֶּה עָרִים בְּצָרֹת חוּמָּה גְּבָהָה
דִּלְתַּיִם וּבְרִיחַ לְבַד מֵעָרֵי הַפְּרָזִי הַרְבֵּה
מְאֹד :** כָּל אֵלֶּינּוּ קְרוּוִין פְּרִיכּוֹן מְקַפּוֹן שׁוּר רָם דִּילְהוֹן דְּשִׁין וְעִבְרִין
בַּר מְקַרְוֵי פְּצַחִיא סְגִי לְחֻדָּא :

רש"י מערי הפרזי. פרזות ופתוחות בלא חומה, וכן (זכריה ב, ח) פרזות תשב ירושלים:

(ו) **וַנִּחְתֶּרֶם אוֹתָם כַּאֲשֶׁר עָשִׂינוּ לְסִיחּוֹן מְלָדָּ
חֲשָׁבוֹן הַחֶתֶרֶם כָּל עִיר מִתָּם הַנְּשִׂיִם
וְהַטָּף :** וְגַמְרָנָא יִתְהוֹן כְּמָא דִּי עֵבְדְנָא לְסִיחּוֹן מְלָכָא דְחֲשָׁבוֹן
גַּמְר כָּל קְרוּוִי גְּבַרְיָא נְשִׂיאָ וְטַפְלָא :

רש"י החרם. לשון הוה [כמו] הלך וכלות:

(ז) **וְכָל הַבְּהֵמָה וְשִׁלַּל הָעָרִים בְּזוּנוֹ לָנוּ :
וְכָל בְּעִירָא וְעָדִי קְרוּוִיא בְּזָנָא לָנָא : (ח) וַנִּקַּח בְּעֵת הַהוּא
אֶת הָאָרֶץ מִיַּד שְׁנֵי מַלְכֵי הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר
בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִנְּחַל אַרְנֹן עַד הַר חֶרְמוֹן :
וְנִסְבְּנָא בְּעֵדְנָא הֵהִיא יִתְ אֲרַעָא מִיַּד תְּרִין מַלְכֵי אֲמֹרָא דִּי בְּעֵבֶרָא
דִּירְדְנָא מִנְּחַלָּא דְאַרְנֹן עַד טוּרָא דְחֶרְמוֹן :**

רש"י מיד. מרשות:

^(ט) צִידְנִים יִקְרְאוּ לְחֶרְמוֹן שְׂרִין וְהָאֶמְרִי
יִקְרְאוּ לוֹ שְׁנִיר : צִידְנָאֵי קְרָאוּ לְחֶרְמוֹן סְרִין וְאֶמְרָאֵי
קְרָאוּ יְהִ טוֹר תִּלְגָּא :

רש"י צידנים יקראו לחרמון וגו'. ובמקום אחר הוא אומר (דברים ז, מה) ועד הר שיאון הוא חרמון, הכי לו ארבעה שמות למה הלכנו לכתב, להגיד שבח ארץ ישראל, שהיו ארבע מלכיות מתפארות בכך, זו אומרת על שמי יקרא, וזו אומרת על שמי יקרא: שניר. הוא שלג בלשון אשכנז [שנעע] ובלשון כנען:

^(י) כָּל עָרֵי הַמִּישָׁר וְכָל הַגְּלָעָד וְכָל הַבְּשָׁן
עַד סִלְכָה וְאֶדְרָעִי עָרֵי מַמְלַכַת עוֹג
בַּבְּשָׁן : כָּל קְרוֹי מִיִּשְׂרָאֵל וְכָל גְּלָעָד וְכָל מִתְנָן עַד סִלְכָה וְאֶדְרָעִי
קְרוֹי מַלְכוּתָא דְעוֹג בְּמִתְנָן : ^(יא) כִּי רַק עוֹג מְלִךְ הַבְּשָׁן
נִשְׂאָר מִיִּתְרֵי הַרְפָּאִים הֵינָה עֵרְשׂוֹ עֵרְשׂוֹ
בְּרִזָּל הֵלָה הוּא בְּרַבַּת בְּנֵי עֲמוֹן תִּשְׁע
אַמּוֹת אֶרְכָּה וְאַרְבַּע אַמּוֹת רְחֵבָה
בְּאַמַּת אִישׁ : אַרְי לְחוּד עוֹג מְלָכָא דְמִתְנָן אֲשֵׁתָאֵר מִשְׂאָר
גְּבַרְיָא הָא עֵרְסָה עֵרְסָא דְפְרִזְלָא הֵלָא הִיא בְּרַבַּת בְּנֵי עֲמוֹן תִּשְׁע
אַמּוֹן אֶרְכָּה וְאַרְבַּע אַמּוֹן פְּתִיחָה בְּאַמַּת מְלִךְ :

רש"י מיתר הרפאים. שהרגו אמרפל וחבריו בעשתרות קרנים והוא פלט מן המלחמה שנאמר (בדברים יד, יז) ויבא הפליט זה עוג: באמת איש. באמת עוג:

^(יב) וְאֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת יִרְשָׁנוּ בְּעֵת הַהוּא
מִעֲרָעֵר אֲשֶׁר עַל נַחַל אֲרָנוֹן וְחֲצִי הַר
הַגְּלָעָד וְעָרָיו נָתַתִּי לְרֵאוּבֵנִי וְלִגְדֵי : וְיָת
אַרְעָא הָדָא יְרִיתְנָא בְּעֵדְנָא הֵהִיא מִעֲרָעֵר דִּי עַל נַחְלָא דְאֲרָנוֹן וּפְלָגוֹת
טוֹרָא דְגְלָעָד וְקְרוּוְהִי יְהִבִית לְשִׁבְטָא דְרֵאוּבֵן וּלְשִׁבְטָא דְגָד :

רש"י ואת הארץ הזאת ירשנו בעת ההוא. האמורה למעלה, (פסוק ח) מנחל ארנון ועד הר חרמון: מערער

אשר על נחל ארנון. אינו מחזר לראשו של מקרא אלא לסופו, על נתתי לראובני ולגדי. אבל לענין ירשה
עד הר חרמון היה:

(יג) וַיִּתֵּר הַגִּלְעָד וְכָל הַבְּשָׁן מִמְּלַכַת עוֹג
נָתַתִּי לְחֻצֵי שֵׁבֶט הַמְּנַשֶּׁה כָּל חֶבְל
הָאֲרָגָב לְכָל הַבְּשָׁן הַהוּא יִקְרָא אֲרָץ
רְפָאִים : וַיִּשְׁאַר גִּלְעָד וְכָל מַתְנֵן מִמְּלֹכֹתָא דְעוֹג יְהִיבִית לְפִלְגוֹת
שֵׁבֶטָא דְמְנַשֶּׁה כָּל בֵּית פְּלֹדִי טְרַכּוֹנָא לְכָל מַתְנֵן הַהוּא מַתְקָרִי אֲרָעָא
גְּבָרָא :

רש"י הכהא יקרא ארץ רפאים. היא אותה שנתתי לראובני:

(יד) יָאִיר בֶּן מְנַשֶּׁה לָקַח אֶת כָּל חֶבְל אֲרָגָב
עַד גְּבוּל הַגִּשּׁוּרִי וְהַמַּעֲכָתִי וַיִּקְרָא אֹתָם
עַל שְׁמוֹ אֶת הַבְּשָׁן חוֹת יָאִיר עַד הַיּוֹם
הַזֶּה : יָאִיר בֶּר מְנַשֶּׁה נָסִיב יָת כָּל בֵּית פְּלֹדִי טְרַכּוֹנָא עַד תְּחוּם
גְּשׁוּרָא וְאַפְקִירוֹס וַיִּקְרָא יְתַהוּן עַל שְׁמֵהּ יָת מַתְנֵן כְּפָרְנִי יָאִיר עַד
יוֹמָא הַדִּין : (טו)
וַלְמַכִּיר נָתַתִּי אֶת
הַגִּלְעָד : וַלְמַכִּיר יְהִיבִית יָת גִּלְעָד : (טז) וְלְרְאוּבֵנִי
וְלַגָּדִי נָתַתִּי מִן הַגִּלְעָד וְעַד נַחַל אֲרָנוֹן
תּוֹךְ הַנַּחַל וְגַבְל וְעַד יַבֵּק הַנַּחַל גְּבוּל בְּנֵי
עַמּוֹן : וַלְשִׁבְטָא דְרְאוּבֵן וַלְשִׁבְטָא דְגָד יְהִיבִית מִן גִּלְעָד וְעַד נַחְלָא
דְאֲרָנוֹן גּוֹ נַחְלָא וַתְּחוּם וְעַד יוֹבְקָא דְנַחְלָא תְּחוּם בְּנֵי עַמּוֹן :

רש"י תוך הנחל וגבול. כל הנחל ועוד מעבר לשפתו, כלומר עד ועד בכלל ויותר מכאן:

(יז) וְהָעֲרָבָה וְהַיַּרְדֵּן וְגַבְל מִכַּנְרֵת וְעַד יָם
הָעֲרָבָה יָם הַמֶּלַח תַּחַת אֲשֵׁדֶת הַפְּסָגָה

מְזַרְחָה : וּמִי־שָׂרָא וְיִרְדְּנָא וְתַחֲוִימָה מְגִנּוּסָר וְעַד יִמָּא דְּמִישְׂרָא
יִמָּא דְּמִלְחָא תַּחֲוִת מְשַׁפֵּד מְרַמְתָּא מְדִינְחָא :

רש"י מכנרת. מעבר הירדן המערבי הוא ונחלת בני גד מעבר הירדן המזרחי, ונפל בגורלם רוחב הירדן כנגדם ועוד מעבר שפתו עד כנרת וזה שנאמר והירדן וגבול, הירדן ומעבר לו:

(יח) וְאֵצוּ אֶתְכֶם בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָכֶם אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת
לְרִשְׁתָּהּ חֲלוּצִים תִּעְבְּרוּ לִפְנֵי אֲחֵיכֶם
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל בְּנֵי חֵיל : וּפְקֻדֵי יִתְכוּן בְּעַדְנָא
הַהִיא לְמִימְרֵי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם יִהְיֶה לְכוּן יֵת אֲרַעָא הַדָּא לְמִירְתָּהּ מְזַרְזִין
תִּעְבְּרוּן קָדָם אֲחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל מְזַרְזֵי חֵילָא :

רש"י ואלו אתכם. לבני ראובן ולבני גד היה מדבר: לפני אחיכם. הם היו הולכים לפני ישראל למלחמה, לפי שהיו גבורים, ואויבים נופלים לפניהם, שנאמר (דברים ל"ג, ט) וטרף זרוע אף קדקד:

(יט) רַק נְשִׁיכֶם וְטַפְכֶם וּמִקְנֵיכֶם יִדְעֵתִי כִּי
מִקְנֵה רַב לָכֶם יֵשְׁבוּ בְּעָרֵיכֶם אֲשֶׁר נָתַתִּי
לָכֶם : לְחוּד נְשִׁיכֶם וְטַפְלְכֶם וּבְעִירְכֶם יִדְעֵנָא אַרְי בְּעִיר סָגִי לְכוּן
יִתְבוּן בְּקְרוּיכֶם דִּי יְהִבִּית לְכוּן : (כ)
יְנִיחַ יְהוָה לְאֲחֵיכֶם כָּכֶם וְיִרְשׁוּ גַם הֵם
אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָהֶם
בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וְשַׁבְתֶּם אִישׁ לִירֻשָּׁתוֹ אֲשֶׁר
נָתַתִּי לָכֶם : עַד דִּי יְנִיחַ יְיָ לְאֲחֵיכֶם כְּוַתְכוּן וְיִרְתּוּ אֶף אַנּוּן
יֵת אֲרַעָא דֵּי אֱלֹהֵיכֶם יִהְיֶה לְהוּן בְּעַבְרָא דְּיִרְדְּנָא וְתִתְוַבּוּן גְּבַר
לִירְתָּתָהּ דִּי יְהִבִּית לְכוּן : (כא) וְאֵת יְהוֹשׁוּעַ צְוִיתִי
בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר עֵינֶיךָ הֲרֵאת אֶת כָּל

אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְשָׁנֵי הַמַּלְכִים
הָאֵלֶּה כֵּן יַעֲשֶׂה יְהוָה לְכָל הַמַּמְלָכוֹת

אֲשֶׁר אַתָּה עֹבֵר שָׁמָּה : וְיֵת יְהוֹשֻׁעַ פְּקֻדֵי בְעֵדְנָא
הָהִיא לְמִימְרַ עֵינִידָ חֲזָאן יֵת כָּל דִּי עֵבֵד יֵי אֱלֹהֵכוֹן לְתַרְיֹן מַלְכֵי־א
הָאֵלִין כֵּן יַעֲבֵד יֵי לְכָל מַלְכוּתָא דִּי אַתָּ עֹבֵר לְתַמּוֹן : (כב) לֹא

תִּירָאוּם כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא הַנִּלְחָם

לְכֶם : (ססס) לֹא תִדְחֲלוּן מִנְהוֹן אֲרִי יֵי אֱלֹהֵכוֹן מִימְרָה מְגִיחַ
לְכוֹן : ססס :

הפטרות דברים - ישעיה א

א (א) חֲזוֹן יִשְׁעִיָהוּ בֶן אָמוֹץ אֲשֶׁר חָזָה עַל יְהוּדָה
וִירוּשָׁלַם בִּימֵי עֲזִיָהוּ יוֹתָם אָחָז יַחֲזִקְיָהוּ מַלְכֵי
יְהוּדָה : (ב) שָׁמְעוּ שָׁמַיִם וְהֶאֱזִינִי אֶרֶץ כִּי יְהוָה דָּבַר
בְּנִיִם גִּדְּלֹתֵי וְרוֹמְמֹתֵי וְהֵם פָּשְׁעוּ בִי : (ג) יִדַע שׁוֹר קִנְיָהוּ
וְחִמּוֹר אָבוֹס בְּעַלְיוֹ יִשְׂרָאֵל לֹא יִדַע עִמִּי לֹא הִתְבוֹנֵן :
(ד) הוּי גוֹי חֲטָא עִם כְּבֹד עוֹן זָרַע מְרַעִים בְּנִיִם
מִשְׁחִיתִים עֲזָבוּ אֶת יְהוָה נֶאֱצוּ אֶת קְדוּשׁ יִשְׂרָאֵל
נִזְרוּ אַחֲוֹר : (ה) עַל מָה תִּכְפוּ עוֹד תּוֹסִיפוּ סָרָה כָּל רֹאשׁ
לְחָלִי וְכָל יֵלֵב דְּוִי : (ו) מִכַּף רֶגֶל וְעַד רֹאשׁ אֵין בּוֹ מוֹתָם
פָּצַע וְחִבּוּרָה וּמִכָּה טְרִיָה לֹא זָרוּ וְלֹא חִבְּשׁוּ וְלֹא
רִכְכָּה בְּשָׁמוֹן : (ז) אֶרְצְכֶם שָׁמְמָה עֲרִיכֶם שְׁרֵפוֹת אִשׁ
אֲדַמְתֶּכֶם לְנִגְדְכֶם זָרִים אֲכָלִים אַתָּה וּשְׁמָמָה
כְּמִהֲפַכַת זָרִים : (ח) וְנוֹתְרָה בֵּת צִיּוֹן כְּסִפָּה בְּכָרֶם
כְּמִלוּנָה בְּמִקְשָׁה כְּעִיר נְצוּרָה : (ט) לוֹלִי יְהוָה צְבָאוֹת

הֹתִיר לָנוּ שָׁרִיד כְּמָעֹט כְּסֹדֶם הֵינּוּ לַעֲמֹרָה דְּמִינוּ :
(א) שָׁמְעוּ דְּבַר יְהוָה קְצִינֵי סֹדֶם הֵאֲזִינוּ תּוֹרַת אֱלֹהֵינוּ
עִם עֲמֹרָה : (א) לָמָּה לִּי רַב זְבַחֵיכֶם יֹאמֶר יְהוָה
שְׁבַעְתִּי עֲלוֹת אֵילִים וְחֶלֶב מְרִיאִים וְדָם פְּרִים
וּכְבָּשִׁים וְעֵתוּדִים לֹא חִפְצָתִי : (ב) כִּי תִבְאוּ לַרְאוֹת
פָּנַי מִי בִקֵּשׁ זֹאת מִיָּדְכֶם רֹמֵס חֲצָרִי : (ג) לֹא תוֹסִיפוּ
הָבִיא מִנַּחַת שְׂוֹא קְטָרֶת תּוֹעֵבָה הִיא לִי חֲדָשׁ וְשִׁבְתָּ
קֹרָא מִקֹּרָא לֹא אוֹכֵל אֶוֹן וְעֲצָרָה : (ד) חֲדָשֵׁיכֶם
וּמוֹעֲדֵיכֶם שְׁנֵאָה נַפְשֵׁי הָיוּ עָלַי לְטָרַח נִלְאִיתִי נִשְׂאָ :
(ה) וּבְפָרְשְׁכֶם כְּפִיכֶם אֲעֲלִים עֵינַי מִכֶּם גַּם כִּי תִרְבוּ
תִּפְלָה אֵינְנִי שֹׁמֵעַ יְדֵיכֶם דְּמִים מְלֹאוּ : (ו) רַחֲצוּ הַזְּכוֹ
הַסִּירוּ רֵעַ מֵעַלְלֵיכֶם מִנְּגִד עֵינַי חֲדְלוּ הָרַע : (ז) לְמַדּוּ
הֵיטֵב דַּרְשׁוּ מִשְׁפָּט אֲשֶׁרוּ חָמוּץ שִׁפְטוֹ יְתוֹם רִיבוֹ
אַלְמָנָה : (ח) לָכוּ נָא וְנִוְכַחְתָּה יֹאמֶר יְהוָה אִם יְהִיוּ
חֲטָאֵיכֶם כְּשָׁנִים כְּשָׁלֵג יִלְבִּינוּ אִם יֵאָדִימוּ כִּתּוֹלַע
כְּצֶמֶר יְהִיוּ : (ט) אִם תִּתְּאוּבוּ וְשָׁמַעְתֶּם טוֹב הָאָרֶץ
תֵּאֲכְלוּ : (י) וְאִם תִּתְּמָאֲנוּ וּמְרִיתֶם חֶרֶב תֵּאֲכְלוּ כִּי פִי
יְהוָה דָּבַר : (יא) אֵיכָה הִיְתָה לְזוֹנָה קָרִיָּה נֶאֱמָנָה
מְלֵאתִי מִשְׁפָּט צָדֵק יָלִין בָּהּ וְעֵתָה מְרַצְחִים : (יב)
כְּסִפְךָ הָיָה לְסִיגִים סְבֵאֲךָ מְהוּל בְּמִים : (יג) שְׁרִיף
סוֹרְרִים וְחִבְרֵי גִנְבִים כָּלוּ אֶהֱב שְׁחַד וְרִדֵף שְׁלֹמְנִים
יְתוֹם לֹא יִשְׁפְּטוּ וְרִיב אַלְמָנָה לֹא יָבוֹא אֲלֵיהֶם : (יד)
לָכוּ נָאִם הָאָדוֹן יְהוָה צְבָאוֹת אֲבִיר יִשְׂרָאֵל הוּא
אֲנַחֵם מְצָרֵי וְאֲנַקְמָה מֵאוֹיְבָי : (טו) וְאֲשִׁיבָה יָדִי עֲלֵיךָ
וְאֲצַרְךָ כִּבְר סִיגֵיךָ וְאֲסִירָה כָּל בְּדִילֵיךָ : (טז) וְאֲשִׁיבָה
שִׁפְטֵיךָ כְּבָרָאשְׁנָה וְיִעְצִיךָ כְּבִתְחִלָּה אַחֲרֵי כֵן יִקְרָא
לְךָ עִיר הַצָּדֵק קָרִיָּה נֶאֱמָנָה : (יז) צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפְדָּה
וְשָׁבִיָּה בְּצָדֵקָה :

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה אהלות פרק יח

א. פִּיצַד בּוֹצְרִים בֵּית הַפָּרֶס, מֵזִים עַל הָאָדָם וְעַל הַכֶּלִים, וְשׁוֹנִים וּבּוֹצְרִים וּמוֹצִיֵּאִים חוּץ לְבֵית הַפָּרֶס, וְאַחֲרֵים מִקְבָּלִים מֵהֶם וּמוֹלִיכִים לָגֶת. אִם נָגְעוּ אֵלָיו בְּאֵלוֹ, טִמְאִים כְּדַבְּרֵי בֵּית הַלֵּל. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, אוֹחֵז אֶת הַמַּגָּל בְּסִיב אוֹ בּוֹצֵר בְּצוּר וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הַכְּפִישָׁה וּמוֹלִיד לָגֶת. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים, בְּפָרֶס הַנֶּעֱשָׂה בֵּית הַפָּרֶס. אָבֵל נוֹטֵעַ בֵּית הַפָּרֶס, יִמָּכַר לְשׁוּק:

ברטורה (ה) כולד בוצרין בית הפרס. ויהיו הענבים שגדלו בו טהורים: מזין על האדם ועל הכלים. בשלישי: ושונן. בשביעי: ומוציאין חוץ לבית הפרס. ואע"ג דהבוצר לגת הוכשר להקבל טומאה והוא משמונה עשר דבר שגזרו בו ציום, הגי מילי לטומאה לאורייתא, אבל לטומאת בית הפרס דרבנן היא לא חשבינן לה הכשר. ומשום הכי נקט ותני מזין על האדם ועל הכלים כדי שיהיו טהורים מטומאה לאורייתא, ואע"פ שחוזרין ומיטמאין בבית הפרס בשעת צלירה, תו לא מיטמאו ענבים בנגיעתם משום טומאת בית הפרס כל כמה דלא הוכשר הכשר גמור: ואחרים. שלא נכנסו בבית הפרס: מקבלין. מן הבוצרים: ומוליכין לגת. בכלים אחרים. אבל הבוצרים אין מוליכין אותן לגת, לפי שהגת מלא משקין ומתכשרי בהו הכשר גמור: ואם נגעו אלו ואלו. הבוצרים נגעו באחרים המקבלין: טמאים. המקבלים ומטמאין כל הענבים, שהאדם שנטמא בבית הפרס נעשה אב הטומאה ומטמא אדם וכלים: בית שמאי אומרים אוחז את המגל. דסברי הבוצר לגת הוכשר אפילו לטומאת בית הפרס, ומשום הכי כריך שיאחז המגל שהוא בוצר בו: בסיב. של דקל, דלא מקבל טומאה: או בוצר בצור. והוא אבן חדה דלאו כלי היא: ונותן לתוך הכפישה. כלי גדול שכובשים בו זיתים דלאו בת קבולי טומאה היא: ומוליד לגת. אפילו הוא עצמו, כיון דזהיר ואית ליה היכרא שמניח בכפישה לא נגע: במה דברים אמורים בכרם הנעשה בית הפרס. שהיו גפנים ואילנות נטועים בו קודם שנעשה בית הפרס: אבל

הנוטע. לכתחילה צבית הפרס: ימכר לשוק. דקנסיון ליה מפני שלא היה לו ליטע
צבית הפרס. ואין הלכה כרבי יוסי:

ב. שְׁלֹשָׁה בֵּית פְּרָסוֹת הֵן, הַחוּרֵשׁ אֶת הַקֶּבֶר, נִטְעַת
כָּל נֹטֵעַ, וְאֵינָה נִזְרַעַת כָּל זֶרַע, חוּץ מִזְרַע הַנִּקְצָר.
וְאִם יַעֲקְרוּ, צוּבֵר אֶת גְּרָנוֹ לְתוֹכוֹ וְכוּבְרוּ בְּשִׁיתֵי
כְּבָרוֹת, דְּבָרֵי רַבֵּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אֹמְרִים, הַתְּבוּאָה
בְּשִׁיתֵי כְּבָרוֹת, וְהַקְטָנוֹת בְּשִׁלֹּשׁ כְּבָרוֹת. וְשׂוֹרֵף אֶת
הַקֵּשׁ וְאֶת הָעֶצָה, וּמִטְמֵא בְּמַגָּע וּבְמִשָּׂא, וְאֵינוֹ
מִטְמֵא בְּאֵהָל:

דרטורה (ג) שלשה בית הפרסות הן. כדקא חשיב להו ואזיל. שדה שנחרש בה קבר, ושדה שאבד בה קבר, ושדה זוכים: נטעת כל נטע. נוטע בה כל אילנות שיראה. ומתניתין דלא כר' יוסי דאמר לעיל. ואיכא למימר דאף ר' יוסי לא אסר אלא ליטע בה כרם בלבד משום דהבואר לגת הוכשר, אבל לא שאר אילנות: חוץ מזרע הנקצר. אבל זרע הנעקר עם שרשיו, חיישין שמא יביא עלם כשעורה עם העפר העולה עם השרשים הנעקרים: ואם עקרו. אוחו זרע הנקצר: צובר את גרנו לתוכו. לתוך השדה עלמה ודש אוחו שם, ולא יביאנו לצבית עד אחר דישה, שלא להרבות את הטומאה: וכוברו בשתי כברות. זו אחר זו, שמא נתערב עמו עלם כשעורה: והקטניות בשלש. לפי שהקטניות יס בהן עפר יותר מבתבואה, משום הכי חיישי בהו טפי. אבל טהורין הן שהרי לא הוכשרו. והלכה כחכמים: ושורף את הקש ואת העלה. בתוך השדה, שמא יס בהן עלם כשעורה: קש. תבן של תבואה: עלה. תבן של קטניות: ומטמאה במגע ובמשא. שדה בית הפרס שאמרנו: ואינו מטמא באוהל. דכל טומאתה משום עלם כשעורה, ועלם כשעורה מטמא באוהל:

ג. שְׂדֵה שְׂאֵבֵד קֶבֶר בְּתוֹכָהּ, נִזְרַעַת כָּל זֶרַע, וְאֵינָה
נִטְעַת כָּל נֹטֵעַ. וְאֵין מְקִימִין בָּהּ אֵילָנוֹת, חוּץ מֵאֵילָן
סָרְק שְׂאֵינוֹ עוֹשֶׂה פְרוֹת. וּמִטְמֵא בְּמַגָּע וּבְמִשָּׂא
וּבְאֵהָל:

דרטורה (ג) נזרעת כל זרע. הכי גרסין ברוב הספרים. אבל בתוספתא קתני אינה נזרעת כל זרע. וכן היא בעיני: ואינה ניטעת כל נטע. ולא מיבעיא דאין נוטעין לכתחילה, אלא אף הנטוע לא יקיים, שלא להרגיל בני אדם לשם, משום דמטמאה באוהל אחמור בה טפי: חוץ מאילן סרק. דמותר ליטע בה. ומהו אילן סרק, שאינו

ד. שְׂדֵה בּוֹכִין, לֹא נִטְעַת, וְלֹא נִזְרַעַת, וְעִפְרָה טְהוֹר,
וְעוֹשִׂים מִמֶּנָּה תַנּוּרִים לְקֹדֶשׁ. וּמוֹדִים בַּיִת שְׂמַאי
וּבֵית הַלֵּל שֶׁבּוֹדְקִים לְעוֹשֶׂה פְּסַח, וְאִין בּוֹדְקִין
לְתַרוּמָה. וְלִנְזִיר, בַּיִת שְׂמַאי אוֹמְרִים, בּוֹדְקִין. וּבֵית
הַלֵּל אוֹמְרִים, אִין בּוֹדְקִין. פִּיצָד הוּא בּוֹדֵק, מִבֵּיא
אֶת הָעֶפֶר שֶׁהוּא יָכוֹל לְהַסִּיטוֹ וְנוֹתֵן לְתוֹךְ כְּבָרָה
שֶׁנִּקְבְּיָהּ דְּקִים, וּמְמַחָה, אִם נִמְצָא שָׁם עֶפֶס
כִּשְׁעוּרָה, טְמֵא:

ברטנורה (ז) שדה בוכים. מקום רחוק מבית הקברות שמושיצין שם המטה של המת ומתוועדין וזוכין שם: לא ניטעת ולא נזרעת. צפרק קמא דמועד קטן בגמרא מפרש, דמשום ירוש' בעלים נגעו זה, לכיון שכן הוא, מתיאשים הבעלים ממנה והויא לה כמיאר שהחזיקו בו רבים ואסור לקלקלו. ודוקא כשנתיאשו הבעלים, שהחזיקו בו הרבים כדין. אבל לא נתיאשו דהשתא שלא כדין החזיקו בו, מותר לקלקלו: ועפרה טהור. ללא מחזקינן זה טומאה כלל: ועושים ממנו תנורים לקודש. מה שאין כן בשני בית הפרס הראשונים: שבדקים לעושה פסח. אשדה שנחרש זה קבר קאי, דאם הלך שם אדם ולריך לשחוט את פסחו, בודקים אותה כדמפרש בסיפא, ואם לא נמצא שם עלם כשעורה, הולך ועושה את פסחו: ואין בודקין לתרומה. לדוקא לפסח סמוך לצדיקה זו, משום דטומאת בית הפרס דרבנן, וחכמים לא העמידו דבריהם במקום כרת, שמי שאינו מקריב קרבן פסח במועדו חייב כרת, אבל בתרומה דאין באכילתה כי אם עשה, העמידו דבריהם במקום עשה ואין מועלת בדיקה זו להתירו בתרומה: ולנזיר. שהלך שם: בית שמאי אומרים בודקין. ואם לא נמצא שם עלם כשעורה אינו מגלח: ובית הלל אומרים אין בודקין. דבין נמצא ובין לא נמצא מגלח ומביא קרבן: את העפר שהוא יכול להסיטו. כגון עפר תיחוח: וממחה. עושהו דק דק בידו כדי שיראה אם יש בו עלם כשעורה:

ה. פִּיצָד מְטֵהֲרִין בַּיִת הַפָּרֶס, נוֹטְלִין מִמֶּנּוּ שְׁלֹשָׁה
טְפָחִים, אוֹ נוֹתֵן עַל גְּבִיו שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. אִם נָטַל
מִחֲצִיו אֶחָד שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, וְנָתַן עַל גְּבִי חֲצִיו אַחֵר
שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, טְהוֹר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, אֲפֹלוֹ נָטַל
מִמֶּנּוּ טֶפַח וּמְחַצָּה, וְנָתַן עָלָיו טֶפַח וּמְחַצָּה מִמְּקוֹם

אַחַר, טָהוֹר. הָרוֹצֵף בֵּית הַפֶּרֶס בְּאַבְנִים שְׂאִינוּ יָכוֹל
לְהִסִּיטּוֹ, טָהוֹר. רַבִּי שְׂמַעוֹן אֹמֵר, אִף הָעוֹזֵק בֵּית
הַפֶּרֶס,
טָהוֹר:

דרטנורה (ה) כִּילָד מִטְהַרִּין בֵּית הַפֶּרֶס. אֲבֵית הַפֶּרֶס הִרְאָשׁוֹן קָאֵי, שֶׁהוּא שְׂדֵה שְׁנַחֲרַשׁ
זֶה קִבְרֵ: נוֹטְלִין מִמֶּנּוּ שְׁלֶסֶה טַפְחִים. כְּשִׁיעוֹר עוֹמֵק הַמַּחֲרִיטָה שְׁמַגְלַגְלַת הַעֲלָמוֹת:
ר' שְׂמַעוֹן אֹמֵר וְכו'. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי שְׂמַעוֹן: הַרוֹצֵף. לָשׁוֹן רִכְפָּה שֶׁל אֲבָנִים: טָהוֹר.
כִּיּוֹן דְּלִינוּ יָכוֹל לְהִסִּיטּוֹ. שְׂאִם הִיָּה מֵהַלֵּךְ עַל גִּבְזָן וְנִיסְטוֹת, אִיכָא לְמִיחָשׁ אֲהִיִּסְט
עַלִּם שְׁתַּחֲתִיָּהוּ: אִף הָעוֹזֵק. הַחֹפֵר וּמִשְׁלִיךְ הָאֲבָנִים. אִם עָשָׂה כֵן זֶכֶל בֵּית הַפֶּרֶס,
טָהוֹר. עוֹזֵק, לָשׁוֹן וַיַּעֲזִקוּ וַיִּסְקְלוּ (וַיַּעֲשִׂיהוּ). וְאִין הִלְכָה כְּר' שְׂמַעוֹן:

ו. הַמְהַלֵּךְ בְּבֵית הַפֶּרֶס עַל אֲבָנִים שְׂאִינוּ יָכוֹל
לְהִסִּיטּוֹ, עַל הָאָדָם וְעַל הַבְּהֵמָה שְׂכַחֵן יָפָה, טָהוֹר.
עַל אֲבָנִים שֶׁהוּא יָכוֹל לְהִסִּיטּוֹ, עַל הָאָדָם וְעַל
הַבְּהֵמָה שְׂכַחֵן רַע, טָמֵא. הַמְהַלֵּךְ בְּאֶרֶץ הָעַמִּים,
בְּהָרִים וּבְסַלְעִים, טָמֵא. בְּיָם וּבְשׁוֹנִית, טָהוֹר.
וְאִיזָהוּ הַשׁוֹנִית, כָּל מְקוֹם שֶׁהָיָה עוֹלָה בְּזַעְפוֹ:

דרטנורה (ו) הַמְהַלֵּךְ בְּבֵית הַפֶּרֶס. בְּשֶׁדֵה שְׁנַחֲרַשׁ זֶה קִבְרֵ: עַל אֲבָנִים שֶׁהוּא יָכוֹל
לְהִסִּיטּוֹ. כְּגוֹן עַל גִּבְזֵי אֲבָנִים שְׂאִינוּ תְּקוּעוֹת וְקַבְעוֹת זָאֲרֵץ וְהֵם נִיסְטוֹת מַחֲמַת
הָעוֹזֵר עֲלֵיהֶן, וְעַלִּם כְּשִׁיעוֹר נִיסְט מִכּוּחוֹ. וְרוֹכֵב עַל גִּבְזֵי אֲדָם אִוּ בְּהֵמָה שְׂכַחֵן רַע
וְהוֹלִיכֵהוּ עֲלֵיהֶן, טָמֵא הַרוֹכֵב, דְּכִיּוֹן דְּכּוּחַ הַתַּחֲתוֹן רַע, מַחֲמַת מִשָּׂא הָעֲלִיוֹן נִיסְטוֹ
וְהוּי כְּאִילוֹ הוּא מְסִיט הָעַלִּם. אֲבָל אִם הִיָּה כַח הַנִּרְכָב יָפָה, לֹא חֲשִׁיב הַרוֹכֵב כְּמִסִּיט
הָעַלִּם. וְהִיכִי דְמִי אֲדָם שְׂכַחֵן רַע, כָּל שְׂרוּכְבוֹ וְאֲרִכּוּבוֹתָיו נִוקְשׁוֹת. וְזֶה־הִיא שְׂכּוּחָה
רַע, כָּל שְׂרוּכְבָה וּמִטִּילָה גִלְלִים: זֶה־הִיא וּבְסַלְעִים. אִף עַל פִּי שְׂאִין קוֹבְרִים שֶׁם מַת:
טָמֵא. מִפְּנֵי עַפְרָא אֶרֶץ הָעַמִּים שְׁתַּחֲלִיגְלֵה שֶׁם: זִים וּבְשׁוֹנִית טָהוֹר. מִטּוֹמַאת גּוֹשִׁיָה.
שְׂגַזְרוּ עַל גּוֹשָׁה שֶׁל אֶרֶץ הָעַמִּים לְשַׂרוּף תְּרוּמָה וְקִדְשִׁים שְׂנַגְעוּ זַעֲפָרָה וְאִין שׁוֹרְפִין
תְּרוּמָה וְקִדְשִׁים שְׂבָאוֹ זִים וּבְשׁוֹנִית, שְׂאִין קוֹבְרִים שֶׁם מַת. אֲבָל טוֹמַאת אִוִּירָה שֶׁל
אֶרֶץ הָעַמִּים יֵשׁ זֶה־הוּא, שְׂגַזְרוּ עַל אִוִּירָה לְתַלּוֹת, שֶׁתְּרוּמָה וְקִדְשִׁים שְׂנַכְנְסוּ לְאִוִּירָה אֶרֶץ
הָעַמִּים וְלֹא נִגְעוּ בְּגוֹשָׁה לֹא אִוִּירָה וְלֹא שׁוֹרְפִין: זַעֲפוֹ. כְּשֶׁהִים הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר:

ז. הַקּוֹנֵה שְׂדֵה בְּסוּרֵיָא, סְמוּכָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אִם
יָכוֹל לְהַכְּנִס לָהּ בְּטַהָרָה, טָהוֹרָה, וְחִיָּבֵת בְּמַעֲשָׂרוֹת
וּבְשִׁבְעִית. וְאִם אִינוּ יָכוֹל לְהַכְּנִס לָהּ בְּטַהָרָה,

טַמְאָה, וְחִיבַת בַּמַּעֲשָׂוֹת וּבַשְּׂבִיעִית. מְדוֹרוֹת
הַגּוֹיִם, טַמְאִים. כַּמָּה יִשְׁהָא בְּתוֹכָן וְיִהְיֶה צָרִיד
בְּדִיקָה, אַרְבַּעַיִם יוֹם, אַף עַל פִּי שְׂאִין עִמּוֹ אִשָּׁה.
וְאִם הָיָה עֶבֶד אוֹ אִשָּׁה מְשֻׁמְרִים אוֹתוֹ, אֵינּוּ צָרִיד
בְּדִיקָה:

ברטורה (ז) הקונה שדה בסוריא. ארס נהרים וארס לובה שכבש דוד. ועפרה טמא
כחולה לארץ, וחייבת במעשרות ובשביעית כארץ ישראל: אם יכול להכנס בה
בטהרה. שאין ארץ העמים מפסיק בין אותה שדה שקנה, לארץ ישראל: טהורה.
אותה שדה. ואפילו אגוסא דידה לא גזרו, כיון שהיא של ישראל, למשום הכי קתני
הקונה שדה. אבל אם היה רוחב טפח מארץ העמים או מבית הקברות מפסיק בין
ארץ ישראל לשדה שקנה בסוריא, דהשתא אין יכול להכנס בה בטהרה, עפרה של
אותה שדה טמא כחולה לארץ: מדורות הגוים. שבארץ ישראל: טמאים. שקוברין
נפליהן בצתיהן: ארבעים יום. כשיעור ילירת הולד: אע"פ שאין עמו אשה. דגוים
פרואים בעריות ומזיחין נשים לצתיהן כלילה: עבד. של ישראל: או אשה. ישראלית:
משמרין. המדור של גוים, שלא יקברו שם:

ח. אֶת מָה הֵם בּוֹדְקִים, אֶת הַבְּיָבִים הָעֵמֶקִים וְאֶת
הַמַּיִם הַסְּרוּחִים. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, אַף
הָאֲשֻׁפְתוֹת וְעֵפֶר הַתַּחִיּוֹת. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, כָּל
מָקוֹם שֶׁהַחֲזִיר וְהַחֲלָדָה יְכוּלִים לְהֵלֵךְ בוֹ, אֵינּוּ צָרִיד
בְּדִיקָה:

ברטורה (ח) הביצין העמוקים. לנורות שמקלחין מהן השופכין לרשות הרבים. ויש
ספרים שכתוב בהן הכוכים, לשון כוך, מערה שתחת הקרקע: ועפר התיחות. לאיכא
למיחש דמחמת הנפל שקברו שם נעשה העפר תיחוח: חזיר וברדלס. דרכן לחפור
ולחפש תחת הקרקע, ואם ימצאו נפל קבור יוליאוהו משם: ברדלס. חיה שקורין לה
בערבי אלכז"ע:

ט. הָאֲצִטּוֹנִיּוֹת, אֵין בָּהֶם מְשׁוּם מְדוֹר גּוֹיִם. רַבֵּן
שְׂמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, עִיר גּוֹיִם שְׁחֻרְבָּה, אֵין בָּהּ
מְשׁוּם מְדוֹר גּוֹיִם. מְזַרְח קֶסֶרִין וּמַעְרַב קֶסֶרִין,
קְבָרוֹת. וּמְזַרְח עֲכוֹ הָיָה סַפֵּק, וְטַהֲרוּהוּ חֲכָמִים. רַבִּי

ובית דינו נמנו על קיני וטהרוהו:

ברטנורה (ט) אֲלֵכֶּזֶל. עשויה לנוי לפני הבתים ואין קוצרין שם נפלים: עיר גוים שחרבה. ערי ארץ ישראל שדרכו בה גוים וחרבה מן הגוים: אין בה משום מדור גוים. שחיות מלויות שם ומוציאים כל הנפלים שנקברו שם. ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל: קברות. כלומר ידוע שהם קברות: היה ספק. אם מארץ העמים אם מארץ ישראל: וטהרוהו. דחשבוהו כארץ ישראל. אי נמי, היה ספק אם היו שם קברות אם לאו, וטיהרוהו שהעידו שאין שם קברות: קיני. שם מקום. והיו נוהגים בו טומאה מספק, עד שנמנו עליו רבי ובית דינו וטיהרוהו:

י. עֲשָׂרָה מְקוֹמוֹת אֵין בָּהֶן מְשׁוּם מְדוֹר גּוֹיִם, אֶהְלִי הָעֲרָבִיִּים, וְהַסְּכּוֹת, וְהַצְּרִיפִין, וְהַבְּרָגְנִין, וְהָאֶלְקָטִיּוֹת, וְבֵית שַׁעַר, וְאֹיֶרֶה שֶׁל חָצֵר, וְהַמְּרֹחַץ, וּמְקוֹם הַחֲצִים, וּמְקוֹם הַלְּגִיוֹנוֹת:

ברטנורה (י) אהלי ערביים. אינן קבועים במקום אחד, ומשום דלא קביעי לא קברי ביה. אי נמי, לפי שנוסעים וחונים ממקום למקום לא ראו להחזיק טומאה: והסוכות. של שומרי פירות: והצריפים. מדורות שאין להם גג אלא הדפנות נוגעות בראשיהן זו לזו, ודירות של כער הן ולא קביעי: בורגנין. סוכות עשויות בשדה להכניס בהן פירות מפני הגשמים: אלקטיות. גג עומד על ארבעה עמודים להתקרב בו בקיץ שהרוח מנשבת בו מכל כדדיו. ולשון אלקטיות, בתי הקיץ. תרגום קיץ קייטא: מקום החלים. מקום שבני העיר מניחין בו חלים לשמור לעת מלחמה: מקום לגיונות. שחונים בו חילות של מלך:

גמרא נדה דף כ"ד ע"ב

אמר רב יהודה, אמר שמואל: המפלת דמות לילית אמו טמאה לדה ולד הוא אלא שיש לו כנפים. תניא נמי הכי אמר רבי יוסי: מעשה בסימוני באחת שהפילה דמות

לילית ובא מעשה לפני חכמים ואמרו ולד הוא אלא שיש לו כנפים. המפלת דמות נחש הורה חנינא בן אחיו של רבי יהושע אמו טמאה לדה. הלך רב יוסף וספר דברים לפני רבן גמליאל שלח לו לרבי יהושע: הנהג את בן אחיך ובא בהליכתו יצאה פלת רבי חנינא לקראתו, אמרה לו: רבי המפלת כמין נחש מהו. אמר לה: אמו טהורה. אמרה לו: והלא משמד אמרה לי חמותי אמו טמאה. ואמר לה מאיזה טעם הואיל וגלגל עינו עגל כשל אדם מתוך דבריה נזכר רבי יהושע. שלח לו לרבן גמליאל מפי הורה חנינא אמר אביי: שמע מינה צורבא מרבנן דאמר מלתא לימא בה טעמא דכי מדכרו לה מדכר:

כ"י דמות לילית. שדה שד יש לו פרטוף אדם ויש לו כנפים: הנהג בן אחיך וצא. עמו: ה"ג בהליכתו יצאה כלת חנינא לקראת ר' יהושע:

זוהר ויקהל דף ר"ד ע"ב

ההוא אתפשטותא. כד אתוסף קדושן מלעלא על ההיא נקדה אתנהיר כלא ואתעביד רוחא נהירה בכל סטרין אתפלג לעלא ונהיר ואתפלג לתתא ונהיר. ודא הוא דכתיב: ביני ובין בני ישראל. חולקא ואחסנא אית לן כחדא. חולקא דלעלא אתעטר בהאי יומא מענוגא עלאה קדישא ואתהני מזיוא עלאה דעתיקא דכל עתיקין. חולקא תתאה אתעטר בהאי יומא מענוגא דלתתא דאתהני בהני סעדתי. ועל דא בעי לענגא לה במיכלא ובמשתיא בלבושי יקר ובחדוה דכלא. וכד מתעטרא האי חולקא לתתא ואתנטיר כמה דאצטריד סלקא לעילא ואתחברא בההוא חולקא אחרא. והאי נקדה נטיל כלא מעילא ותתא ואתפלילת מכל סטרין. ובגין דמתעטרא בשבת מעילא ומתתא מכל שאר יומין יהיב חילא לכלא

וְאֶתִּיהִיב לָהּ שְׁלֹטֶנּוּ מֵעַלָּא וּמִתַּתָּא. וּבְרִזִין דְּסִפְרָא
דְּשְׁלֵמָה מְלָכָא אֲשֵׁתִכַּח רְזָא דָּא וְאוּקְמִיה בּוּצִינָא קְדִישָׁא
זְכָאָה חוּלְקִיהוּן דְּיִשְׂרָאֵל:

תרגום הזהר התפשטות ההוא, פְּסָנְפוּסָה קְדִישָׁה וּבְרִכּוֹת מְלֻמְעָלָה עַל נְקֻדָּה
הַהִיא הוֹאֵר הַכֹּל, וְהַתְּפַשְׁטוֹת נֶעֱשֶׂה רוּחַ הַמַּאֲוִיר מִכָּל הַלְדָדִים, חָלִיו
מִתְחַלֵּק לְמַעְלָה וּמַאֲוִיר, וְחָלִיו מִתְחַלֵּק לְמַטָּה וּמַאֲוִיר. וְזֶה שְׂאֵמֵר צִינִי וְצִין
צִינִי וְשָׂרְיָל, דְּהִינּוּ שְׁהַרוּחַ נִתְחַלֵּק צִינּוּ לְצִין וְשָׂרְיָל, חֵלֶק וְנִחְלָה יֵשׁ לָנוּ יַחַד.
הַחֵלֶק שֶׁל מַעְלָה, הַתְּעַטֵּר צִינּוּ הַהוּא מֵעַנְג הָעֲלִיּוֹן הַקְּדוּשָׁה. וְנִהְיֶה מִזִּין
הָעֲלִיּוֹן שֶׁל עֲתִיקָא דְּכָל עֲתִיקוֹן, חֵלֶק הַתְּחַפּוֹן, מִתְּעַטֵּר צִינּוּ הַהוּא מֵעַנְג
שֶׁל מַטָּה, שְׁנֵהְיֶה צִינּוּ הַסְּעֵדוֹת שְׁעוֹשִׂים וְשָׂרְיָל, וְעַל כֵּן כְּרִיכִים לְעַנְגוּ
צְמַחְכָל וּבְמִשְׁתָּה, צְלָבוּשֵׁי כְּבוֹד, וּבְרִבַּ שְׂמָחָה. וּכְשֶׁמִּתְעַטֵּר חֵלֶק הַהוּא
שְׂלֻמְטָה, וְנִשְׂמֵר כְּמוֹ שְׂרִיָּה, הוּא עוֹלָה לְמַעְלָה, וּמִתְחַצֵּר צְחֻלָּה הַחֵחֵר
הָעֲלִיּוֹן. וְנִקְדָּה הַזֶּה לֹוּקַחַת הַכֹּל מִן הַרוּחַ, מִחֵלֶק שְׂלֻמְעָלָה וּמִחֵלֶק שְׂלֻמְטָה,
וְנִכְלָלַת מִכָּל הַלְדָדִים. וּמִשּׁוּם שְׂמִתְעַטֵּרַת צְשַׁצַּת מְלֻמְעָלָה וּמְלֻמְטָה, כָּל
שְׂאֵר הַיָּמִים, נוֹתְנִים כַּח לְכָל וְנִתְּנָה לָהּ, שְׂלִיטָה, מְלֻמְעָלָה וּמְלֻמְטָה.
וּבְסוּדוֹת סִפְרוֹ שֶׁל שְׁלֵמָה הַמְּלֻךְ נִמְלָא סוּד הַזֶּה, וְהַעֲמִידוּ הַמְּאוּר הַקְּדוּשָׁה,
חֲשָׂרִי חֵלֶקֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל

פסוקה

הלכה

הרמב"ם ה' שבת פרק י'

- א.** הקושר קשר של קימא והוא מעשה אמן חיב. כגון
קשר הגמלים והספגין וקשרי רצועות מנעל וסנדל
שקושרין הרצענין בשעת עשייתן וכן כל פיוצא בזה. אבל
הקושר קשר של קימא ואינו מעשה אמן פטור. וקשר
שאינו של קימא ואינו מעשה אמן מתר לקשרו לכתחלה:
ב. פיצד נפסקה לו רצועה וקשרה נפסק החבל וקשרו או

שְׁקֶשֶׁר חֶבֶל בְּדָלִי אוֹ שְׁקֶשֶׁר רֶסֶן בְּהֶמָה הַרִי זֶה פְּטוּר וְכֵן
כָּל כִּיּוּצָא בְּאֵלוֹ הַקְּשָׁרִים שֶׁהֵן מַעֲשֵׂה הַדְּיוּט וְכָל אָדָם
קוֹשֵׁר אוֹתָן לְקִימָא. וְכָל קֶשֶׁר שֶׁאִינוֹ שֶׁל קִימָא אִם קֶשֶׁר
קֶשֶׁר אָמֵן הַרִי זֶה אָסוּר:

מוסר

ספר חסידים סימן קנ"ה

כְּשֶׁאַתָּה עוֹמֵד מִשְׁנֵתָּה וְהַקִּיצוֹת הִיא תְּשִׁיחָה. וּבְפוֹתְחָה
עֵינַיִם תְּשִׁים אֶל לְבָב מְלֹאכְתָּה וְצָרְכֶיךָ וְקִדְּם לְתַקְנֵתָּה
יִרְאֵת ה' וְכִתִּיב: (משלי א) יִרְאֵת ה' רֵאשִׁית דַּעַת. כִּי צַד אִישׁ
יוֹצֵא מִבֵּית הָאֲסוּרִים חַיֵּב לְהוֹדוֹת לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
וְאִין לָהּ חֲבוּשׁ יוֹתֵר מִן הַיָּשׁוּן. לָכֵן צָרִיךְ לְבָרֵךְ לְהַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא עַל מֵה שֶׁלֹּא הָיָה בָּךְ יְכַלֵּת קִדְּם לָכֵן וְלֹא הָיָה בָּךְ
מִמְשָׁלָה בְּגוּפְךָ וּבְרַכְהוּ עַל כָּל אֲבָר וְאֲבָר שֶׁהָיָה נִקְשָׁר
וְעַתָּה פִּתְחֵם לַעֲשׂוֹת צָרְכֶיךָ בָּהֶם וְעַל הַיָּדִים שֶׁהֵיוּ מִתְחַלְּה
בְּחִזְקַת טְמֵאָה וְעוֹד שְׁרוּיֵת הַטְּמֵאָה שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם וַיַּעַן שֶׁלֹּא
תִּנְזַק תִּטָּל יָדֶיךָ, וְכֵן לֹא יֵשִׁים יָדָיו עַל עֵינָיו עַד שֶׁיִּרְחֹצֵם
וְתִקְנוּ חֲכָמִים בְּרַכָּה עַל כָּל אַחַת וְאַחַת כְּתִקּוּנָה. וּמַעֲשֵׂה
בְּחִסָּד אַחַד שֶׁהָיָה מְבָרֵךְ עַל כָּל אֲבָר וְאֲבָר וּמְקַרָּא מְסִיעוֹ
(תהילים פד) לְבִי וּבְשָׂרִי יִרְנְנוּ אֶל אֵל חַי. וְכִתִּיב (שם לה) כָּל
עֲצָמוֹתַי תִּאֲמַרְנָה ה' מִי כָמוֹךָ. וְהָיָה מִתְפַּלֵּל עַל כָּל אֲבָרִים
שֶׁנִּבְרָאוּ בּוֹ שֶׁיַּעֲבְרוּ לְמִי שֶׁבְּרָאָם לְכַבּוֹדוֹ וְשֶׁלֹּא לְחֹטֵא לוֹ
בָּהֶם לְפִי שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן בְּלֵב טוֹבִים שֶׁלֹּא לְחֹטֵא
לוֹ שֶׁאִין מְגַלְגְּלִין חֹטֵא עַל יָדוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: (משלי יב) לֹא יֵאָנֶה
לְצַדִּיק כָּל אָוֶן:

פרשת ואתחנן

ואתחנן יום ראשון תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד 12 דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

וְאֶתְחַנֵּן אֶל יְהוָה בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר:
וְצִלִּיתִי קָדָם יְיָ בְּעֵדְנָא הֵהיא לְמִימָר:

רש"י ואתחנן. אין חנון בכל מקום אלא לשון מתנת חנם. אף על פי שיש להם לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים, אין מבקשים מאת המקום אלא מתנת חנם. לפי שאמר לו (שמות ל"ג, י"ט) וחנתי את אשר אחן, אמר לו בלשון ואתחנן. דבר אחר זה אחד מעשרה לשונות שנקראת תפלה, כדאיתא בספרי: בעת ההיא. לאחר שכבשתי ארץ סיחון ועוג דמיתתי שמא התר הגדר: לאמר. זה אחד משלשה מקומות שאמר משה לפני המקום איני מניחך עד שתודיעני אם תעשה שאלתי אם לאו:

אֲדַנִּי יְהוָה אֲתָה הַחֲלוֹת לְהִרְאוֹת אֶת
עַבְדְּךָ אֶת גְּדֻלָּתְךָ וְאֶת יְדְדְךָ הַחֲזֹקָה אֲשֶׁר
מִי אֵל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה
כְּמַעֲשֵׂיךָ וְכַגְּבוּרָתְךָ: יְיָ אֱלֹהִים אֶת שְׂרִיתָא לְאַחֲזָא
יְת עַבְדְּךָ יְת רְבוּתְךָ וְיְת יְדְךָ תִּקְפֶּתָא דִּי אֶתְּ הוּא אֱלֹהָא דְשִׁכְנֶתְךָ
בְּשָׁמַיָא מְלַעְלָא וְשְׁלִיט בְּאָרְעָא וְלִית דִּיעֲבֹד כְּעוֹבְדֵיךָ וְכַגְּבוּרָתְךָ:

רש"י ה' אלהים. רחום גדול: אתה החלות להראות את עבדך. פתח להיות עומד ומתפלל, אף על פי שנגזרה גזרה. אמר לו ממך למדתי, שאמרת לי (שמות ל"ג, י"ט) ועתה הגיחה לי, וכי תופס הייתי בך, אלא לפתוח פתח, שבי תלוי להתפלל עליהם, כמו כן הייתי עבור לעשות עכשיו: את גדלך. זו מדת טובך וכן הוא אומר (במדבר י"ז, י"ז) ועתה יגדל נח כח ה': ואת ידך. זו ימנך, שהיא פשוטה לכל באי עולם: החזקה. שאתה כושף ברחמים את מדת הדין החזקה: אשר מי אל וגו'. אינך דומה למלך בשר ודם, שיש לו יועצין וסנקטוריון הממחין בידו כשרוצה לעשות חסד ולעבור על מדותיו, אתה אין מי ימחה בידך אם תמחול לי ותצטל גזרתך. ולפי פשוטו אתה החלות להראות את עבדך מלחמת סיחון ועוג, כדכתיב (דברים ג, ל"א) ראה החלתי תת לפניך, הראני מלחמת שלשים ואחד מלכים:

אָעֲבֹרָה נָא וְאֶרְאֶה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה (כה)
אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן הַהַר הַטּוֹב הַזֶּה
וְהַלְבֵּנוּ : אַעֲבֹר כְּעֵן וְאֶחְזִי יְת אֶרְעָא טַבְתָּא דִּי בְעֵבְרָא דִּירְדְנָא
טוֹרָא טַבָּא הָדִין וּבֵית מְקַדְשָׁא :

רש"י אעברה נא. אין נא אלא לשון בקשה: ההר הטוב הזה. זו ירושלים: והלבנון. זה בית המקדש:

וַיִּתְעַבֵּר יְהוָה בִּי לְמַעַנְכֶם וְלֹא שָׁמַע
אֵלַי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי רַב לָךְ אֵל תּוֹסֹף
דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בַּדְּבָר הַזֶּה : וְהָיָה רְגִז מִן קִדְּם יְיָ עָלַי
בְּדִילְכוֹן וְלֹא קָבִיל מְנִי וְאָמַר יְיָ לִי סָגִי לָךְ לֹא תוֹסֹף לְמַלְלָא קִדְּמֵי
עוֹד בְּפִתְגָמָא הָדִין :

רש"י ויתעבר ה'. נתמלח חמה: למענכם. שבזילכם, אחס גרמתם לי. וכן הוא אומר (תהלים קו, לב) ויקליפו
על מי מריבה וירע למשה בעבורם: רב לך. שלא יאמרו הרב כמה קשה והתלמיד כמה סרבן ומפליג. דבר
אחר רב לך הרבה מזה שמור לך, רב טוב האפון לך:

עָלָה רֹאשׁ הַפְּסָגָה וְשָׂא עֵינֶיךָ יָמָה
וְצַפְנָה וְתִימְנָה וּמִזְרָחָה וּרְאִיָּה בְּעֵינֶיךָ כִּי
לֹא תִעָבֶר אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה : סָק לְרִישׁ רְמָתָא
וְזִקוֹף עֵינֶיךָ לְמַעְרָבָא וּלְצַפּוֹנָא וּלְדַרּוֹמָא וּלְמַדִּינְחָא וְחֲזִי בְּעֵינֶיךָ
אֲרִי לֹא תִעָבֶר יְת יַרְדְנָא הָדִין :

רש"י וראה בעיניך. בקשת ממני (פסוק כה) וראה את הארץ הטובה, אני מראה לך את כל שנתאמר (דברים
ל, א) ויראהו ה' את כל הארץ:

וְצוּ אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְחִזְקָהוּ וְאַמְצָהוּ כִּי
הוּא יַעֲבֹר לְפָנַי הָעֵס הַזֶּה וְהוּא יִנְחִיל
אוֹתָם אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּרְאֶה : וּפְקֹד יְת יְהוֹשֻׁעַ

וְתִקְפְּהִי וְאַלְמָהִי אֲרִי הוּא יַעֲבֹר קָדָם עֲמָא הֲדִין וְהוּא יַחֲסוּן יִתְהוֹן
יֵת אַרְעָא דִּי תַחֲזִי :

רש"י וְאוֹ אֵת יְהוֹשֻׁעַ. עַל הַטְּרָחוֹת וְעַל הַמַּשְׁאֹת וְעַל הַרִיבוֹת: וְחִזְקוּ וְאַמְלָאוּ. בְּדַבְרֵיךָ, שֶׁלֹּא יִרְדּוּ לְבוֹ
לְוֹמֵר כִּשְׁמֵי שְׂנֵאנֵי רַבִּי עֲלֵיהֶם כִּדְּסוּפֵי לְעַנְשׂ עֲלֵיהֶם, מִבְּטִיחוּ אֲנִי כִּי הוּא יַעֲבֹר וְהוּא יִנְחֹל: כִּי הוּא
יַעֲבֹר. אִם יַעֲבֹר לְפָנֵיהֶם יִנְחֹלוּ, וְאִם לֹא יִנְחֹלוּ. וְכֵן אֵתָּה מוֹאֵל כְּשֶׁשָׁלַח מִן הָעַם אֶל הָעֵי וְהוּא יִשָּׁב
(יְהוֹשֻׁעַ ז' ה) וַיְכֹוּ מֵהֶם אֲנָשֵׁי הָעֵי וְגו' (שם ז' י) , וְכִיּוֹן שֶׁנִּפְלַע עַל פָּנָיו אֲמַר לוֹ קוֹם לָךְ. קוֹם לָךְ כְּתִיב, אֵתָּה הוּא
הָעוֹמֵד בְּמִקוֹמְךָ וּמִשָּׁלַח אֶת בְּנֵי לְמַלְחָמָה, לָמָּה זֶה אֵתָּה נִפְלַע עַל פָּנֶיךָ, לֹא כִּדְּאֲמַרְתִּי לְמַשָּׁה רַבָּד אִם הוּא
עוֹבֵר, עוֹבְרִין, וְאִם לֹא, אִין עוֹבְרִין:

נְבִיאִים - יִשְׁעִיה - פֶּרֶק מ

מ (א) נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם : נְבִיאִיא
אֲתַנְבִּיאִו תִּנְחֹמוּמִין עַל עַמִּי אֲמַר אֱלֹהֵיכֶם :

רש"י נַחֲמוּ נַחֲמוּ . חוֹזֵר עַל נְבוֹאוֹתָיו הַעֲתִידוֹת לְפִי שֶׁמִּכֹּאן וְעַד סוּף הַסֵּפֶר דְּבַרֵי נַחֲמוּ' הַפְּסִיק פֶּרֶשָׁה
זוֹ בִּינִים לְבִין הַפּוֹרְעָנוּ' נַחֲמוּ אֵתְּם נְבִיאֵי נַחֲמוּ אֵת עַמִּי :

(ב) דַּבְּרוּ עַל לֵב יִרוּשָׁלַם וְקִרְאוּ אֵלַיָּה כִּי
מָלְאָה צָבָאָה כִּי נִרְצָה עֲוֹנָהָ כִּי לָקְחָה
מִיַּד יְהוָה כְּפָלִים בְּכָל חַטָּאתֶיהָ : (ס) מִלִּילוֹ
עַל לְבָא דִירוּשָׁלַם וְאֲתַנְבוּ עֲלֵהָ אֲרִי עֲתִידָא דְתַתְּמִלִי מַעַם גְּלוּתָהָ
אֲרִי אֲשַׁתְּבִיקוּ לָהּ חוּבָהָ אֲרִי קַבִּילַת כּוֹס תִּנְחֹמוּמִין מִן קָדָם יי
כְּאֵלוֹ לָקַח עַל חַד תִּרְיוֹן בְּכָל חַטָּאתָהָ :

רש"י כִּי מַלְאָה כְּבֹאָה . ת"י עֲתִידָה דְחִיתְמִלִי מַעַם גְּלוּתָהָ כְּמוֹ כִּי מַלְאָה מַנְבֹּאָה וַיִּשׁ פּוֹתְרִין כְּבֹאָה
כְּמוֹ (אִיב' ז) הֲלֹא כְּבֹאָה לְאֲנוּשׁ עַלֵי אֲרִי : נִרְצָה . נַחֲפִיִים : כִּי לָקַחָה וְגו' . אֲרִי קַבִּילַת כּוֹס תִּנְחֹמוּמִין מִן קָדָם
ה' כְּאֵלוֹ לָקַח עַל חַד תִּרְיוֹן בְּכָל חַטָּאתָהָ וּלְפִי פִשְׁטוֹ יִתְכֵן לְפָרֵשׁ כִּי לָקַחָה פּוֹרְעָנוֹת כְּפָלִים וְא"ת הַיֹּאדָךְ
מִדָּתוֹ שֶׁל הַקַּב"ה לְשֶׁלֶם לְאֲדָם כְּפָלִים בְּחַטָּאוֹ מִלִּינוּ מִקִּרְאָה מַלְאָ (יִמְמִיה ט"ז) וְשְׁלוֹתֵי רֵאשֹׁנָה מַשְׁנֵה עוֹנֵם
וְחַטָּאתָם :

(א) קוֹל קוֹרָא בַּמִּדְבָּר פִּנּוּ דְרָדְךָ יְהוָה יִשְׁרוּ
בְּעֲרָבָה מְסֻלָּה לְאֱלֹהֵינוּ : קל דְמְכִלִי בַּמִּדְבָּרָא פִּנּוּ
אוֹרַח מִן קָדָם עֲמָא דִּי כְּבִישׁוּ בְּמִישְׁרָא כְּבִישׁוּן קָדָם כְּנִשְׁתָּא
דְּאֱלֹהֵנָא :

רש"י קול . רוח הקדש קורא במדבר פנו דרך ה' , לך ירושלים לשב גלויותיה לתוכה :

(ב) כָּל גֵּיא יִנְשָׂא וְכָל הַר וְגִבְעָה יִשְׁפְּלוּ
וְהָיָה הָעֶקֶב לְמִישׁוֹר וְהָרְכָסִים לְבִקְעָה :
כָּל חִילְיָא יִרְאֵמוּן וְכָל טוֹר וְרִמָּא יִמְאַכּוּן וִיְהִי כַפְלָא לְמִישְׁרָא וּבֵית
גְדִידִין לְבִקְעָה :

רש"י כל גיא ינשא . וההר ישפל הרי דרך חלקה וסוה ונוחה : והרכסים . הרים הסמוכים זה לזה ומתוך
סמיכתן מורד שזיניהם זקוף ואינו מעוקם שיהא נוח לירד ולעלות (הרכסים מתורגם גדוליו ל' גובה כמו גדוליו הנהר) :
הרכסים . כמו וירכסו את החשן (שמות כח) : לבקעה . קנפנייא בלע"ז ארץ חלקה וסוה :

(ג) וְנִגְלָה כְּבוֹד יְהוָה וְרָאוּ כָּל בְּשָׂר יַחְדָּו
כִּי פִי יְהוָה דִּבֶּר : (ד) וַיִּתְגַּלֵּי יִקְרָא דִּי וַיִּחַזּוּן כָּל בְּנֵי
בְּשָׂרָא כְּחֵדָא אַרִי בְּמִימְרָא דִּי גִזַּר כֵּן : (ה) קוֹל אֱמִיר קָרָא
וְאָמַר מָה אֶקְרָא כָּל הַבְּשָׂר חֲצִיר וְכָל
חֲסָדוֹ כְּצִיץ הַשָּׂדֶה : קל דְאֱמִיר אֶתְנַבֵּי וּמְתִיב וְאָמַר
מָה אֶתְנַבֵּי כָּל רְשִׁיעֵיָא כְּעֵשְׂבָא וְכָל תּוֹקֶפְהוֹן כְּמוֹצָא דְחִקְלָא :

רש"י קול . מאת הקב"ה אומר אלי קרא : ואמר . רוחי אליו מה אקרא והקול משיבו זאת קרא כל
הבשר חציר כל המגזייה' תהפך גדולתם ותהיה כחציר , (ד"א כל הבשר חציר) סוף אדם למות לפיכך אם אמר
לעשות חסד הרי הוא כצץ השדה אשר ימוכל ויבש ואין לסמוך עליו שאין בידו לקיים שמה ימות שכשיבש
חציר נבל ציץ כן כשמת האדם בטלה הבטחתו אבל דבר אלהינו יקום כי הוא חי וקיים ובידו לקיים לפיכך
על הר גבוה עלי בשרי מבשרת ציון כי מפי החי לעולם היא הבטחת הבטורה : וכל חסדו כצץ השדה .
כי חסד וגו' חטאת משלי (7) :

כתובים - תהילים - פרק ו

(ו) כִּי אֵין בַּמָּוֹת זְכָרְךָ בְּשֵׂאוֹל מִי יוֹדֵה לָךְ : מְטוֹל דְּלִית בְּמוֹתָא דְּכָרְנָךְ בְּשֵׂאוֹל מִן יוֹדֵי לָךְ : (ז) יִגְעָתִי בְּאַנְחָתִי אֲשַׁחַה בְּכָל לַיְלָה מְטָתִי בְּדַמְעָתִי עֶרְשִׁי אֲמַסָּה : אֲשַׁתְּלֵהִית בְּתַנְחָתִי אֲמַלְל בְּצַעְרֵי כָּל לַיְלָא עַד שְׁוִי בְּדַמְעָתִי דְּרַגְשֵׁי אֲטָמֵשׁ :

רש"י אשחה בכל לילה מטתי . לשון סחי ומאוס (איכ"ג) והיתה נבלתם כסוחה (ישעי' ה) ממאס אני מטתי בדמעות ומנחם חזרו עם כאשר יפרש השוחה לשחות (שם כה) ועם מי שחו (יחזקאל מז) : בדמעתי ערשתי ארסה . אלחלה וארטיב כמו מים :

(ח) עֲשֵׂשָׁה מְכַעַס עֵינַי עֲתָקָה בְּכָל צוּרְרֵי : חֲשַׁכְתָּ מִן רוּגְזֵי עֵינַי אֲתַבְּלִיאַת בְּכָל מְעִיקֵי :

רש"י עששה . ל' עששית עין שמאורה כהה ודומה לו כאלו הוא רואה דרך זכוכית שכנגד עיניו ומנחם פירשו לשון רקבון כמו (לקמן לא) ועלמי עששו וכן כל לשון עש : עתקה . נתישנה ונזדקנה עיני בכהיית אור ומנחם חזרו עם ויעתק משם ההרה (בראשית יב) : בכל צוררי . בשביל צרות שמאירין לי :

(ט) סוּרוּ מִמֶּנִּי כָּל פְּעֻלֵי אָוֹן כִּי שָׁמַע יְהוָה קוֹל בְּכִיִּי : זוּרוּ מִנִּי כָּל עֲבָדֵי שְׂקָר אֲרוּם שְׁמִיעַ קְדָם יי קל בְּכוֹתִי : (י) שָׁמַע יְהוָה תַּחֲנָנְתִּי יְהוָה תַּפְּלָתִי יִקָּח : שְׁמִיעַ קְדָם יי בְּעוֹתֵי יי צְלוֹתֵי יִקָּבַל : (יא) יִבְשׁוּ וַיִּבְהָלוּ מְאֹד כָּל אֵיבֵי יִשְׂרָאֵל יִבְשׁוּ רָגַע : יִבְהָתוּן וַיִּתְבַּהְלוּן לַחֲדָא כְּלָחוּן בְּעֵלֵי דְבָבֵי יִתּוּבוּן יִבְהָתוּן כְּשַׁעַא :

רש"י יבשו ויבהלו וגו' . מהו יבשו יבשו פה שנייה אמר רבי יוחנן לעתיד לבוא הקב"ה דן את הרשעים ומחייבן לגיהנם והם מתרעמין עליו והקב"ה מחזירן וחוזר ומראה גיליונין שלהם ודן אותם ומחייבין והוא מחזירן לגיהנם הרי בזה כפולה , ר' שמואל בר נחמני אומר לעתיד לבוא כל אומה

קוראה לאלהיה ואין עונה וחוזרין וקוראין להקב"ה ואומר להם אילו אלי קראתם תחילה הייתי עונה
אתכם עכשיו עשיתם עבדות גלולים עיקר ואותי טפילה לפיכך איני עונה שנאמר ישועו ואין מושיע זו
עבדות גלולים ואחר כך אל ה' ולא ענס (לקמן יח) לכך נאמר ישועו יבשו . רגע . במעט זמן :

משנה תרומות פרק ב

א. אין תורמין מטהור על הטמא. ואם תרמו,
תרומתן תרומה. באמת אמרו, העגול של דבילה
שנטמא מקצתו, תורם מן הטהור שיש בו על הטמא
שיש בו. וכן אגדה של ירק, וכן ערמה. היו שני
עגולים, שתי אגדות, שתי ערמות, אחת טמאה
ואחת טהורה, לא יתרום מזה על זה. רבי אליעזר
אומר, תורמין מן הטהור על הטמא:

ברטנורה (א) אין תורמין מטהור על הטמא. גזירה שמה יתרום שלא מן המוקף,
משום דמסתפי שמה יגע הטמא בטהור ויטמאנה ואנן בעינן שהתורם יתרום מן
המוקף: באמת אמרו. כל היכא דתנינן באמת אמרו כאילו היא הלכה למשה מסיני,
אבל לאו דוקא הלכה למשה מסיני, אבל לאו דוקא הלכה למשה מסיני שהרי בפרק
המא דשבת שנינו באמת אמרו החזן רואה היכן התינוקות קורין ומדרכנן היא: העגול
של דבילה. אף על פי שהדבילות מדובקות זו בזו בתוך העגול אינן חסודות חסוד לענין
טומאה ואם נגעה טומאה באחת מן הדבילות לא נטמאת האחרת: וכן אגודה של
ירק וכן ערימה. כריכי, דאי אשמעינן עיגול, הוה אמינא עגול שכולו גוף אחד,
תורם. אגודה שאינה גוף אחד, אינו תורם. ואי אשמעינן אגודה, הוה אמינא אגודה
שהכל תפוסה אחת, תורם. ערימה שאינה תפוסה אחת, אינו תורם, כריכי: רבי
אליעזר אומר תורמים. לכתחילה: מן הטהור על הטמא. דלא גזר רבי אליעזר
שמה יבא לתרום שלא מן המוקף. ואין הלכה כר' אליעזר:

ב. אין תורמין מן הטמא על הטהור. ואם תרם,
שוגג, תרומתו תרומה. ומזיד, לא עשה כלום. וכן בן
לוי שהיה לו מעשר טבל, היה מפריש עליו והולך,

שׁוֹגֵג, מֵה שְׁעֲשֶׂה, עָשׂוּי. מִזִּיד, לֹא עָשָׂה כָּלוּם. רַבִּי
יְהוּדָה אֹמֵר, אִם הָיָה יוֹדֵעַ בּוֹ בְּתַחֲלָה, אָף עַל פִּי
שֶׁהוּא שׁוֹגֵג, לֹא עָשָׂה כָּלוּם:

ברטנורה (3) אין תורמין מן הטמא על הטהור. משום פסידא דכהן: ואם תרם שוגג תרומתו תרומה. ודוקא שהיתה לה שעת הכושר והגיעה לעונת מעשרות קודם שנטמאת דמדאורייתא תרומה מעליותא היא, אבל אם נטמאת קודם שהגיעה לעונת מעשרות לא הויא תרומה מדאורייתא ואם תרם אפילו שוגג אין תרומתו תרומה: מעשר טבל. מעשר ראשון שלא ניטלה ממנו תרומת מעשר: היה מפריש עליו והולך. היה מפריש מזה על שאר מעשרותיו: אם היה יודע בו בתחילה. שהוא טבל או שהוא טמא: אף על פי. שבשעה שתרם היה שוגג ששכח שהוא טבל או שהוא טמא, הוי שוגג קרוב למזיד. ולא עשה ולא כלום, ואין הלכה כרבי יהודה:

ג. הַמְטַבֵּיל כְּלִים בְּשַׁבָּת, שׁוֹגֵג, יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם. מִזִּיד,
לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם. הַמְעַשֵּׂר וְהַמְבַּשֵּׁל בְּשַׁבָּת, שׁוֹגֵג,
יֹאכֵל. מִזִּיד, לֹא יֹאכֵל. הַנוֹטֵעַ בְּשַׁבָּת, שׁוֹגֵג, יִקְיֵם.
מִזִּיד, יַעֲקֹר. וּבְשַׁבְּעֵית, בֵּין שׁוֹגֵג, בֵּין מִזִּיד, יַעֲקֹר:

ברטנורה (4) המטביל כלים בשבת. שאסור להטביל כלים טמאים להעלותם מידי טומאתן בשבת מפני שנראה כמתקן כלי: המעשר. שאסור להפריש תרומות ומעשרות בשבת מפני שהוא מתקן: והמבשל בשבת שוגג יאכל. אותו תבשיל למוצאי שבת אבל לא בשבת עצמו: ובמזיד, לא יאכל. הוא, אבל אחרים אוכלים למוצאי שבת, דכתיב (שמות לא) ושמרתם את השבת כי קדש היא, היא קודש ואין מעשיה קודש: ובשביעית בין שוגג בין מזיד יעקור. שנחשדו ישראל על השביעית ולא נחשדו על השבת:

ד. אֵין תּוֹרְמִין מִמִּין עַל שְׂאִינוּ מִינוּ. וְאִם תָּרַם, אֵין
תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. כָּל מִין חֲטִיִּם, אֶחָד. כָּל מִין תְּאֲנִים
וְגִרוּגָרוֹת וְדַבְּלָה, אֶחָד. וְתוֹרַם מְזָה עַל זֶה. כָּל מְקוֹם
שֵׁישׁ כָּהֵן, תוֹרַם מִן הַיָּפָה. וְכָל מְקוֹם שְׂאִין כָּהֵן,
תוֹרַם מִן הַמְּתַקִּים. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, לְעוֹלָם הוּא
תוֹרַם מִן הַיָּפָה:

ברטנורה (7) כל מין חטים אחד. ואף על גב דאיכא שחמתית ולבנה: וכל מין תאנים

אחד. ואף על גב דאיכא שחורות ולבנות. תאנים בעודן לחים קרויין תאנים, וכשיבשן קרויין גרוגרות, וכשנדרסין בעגול קרויין עגול דבלה: תורם מן היפה. מן התאנים על הגרוגרות דתאנים יפין מן הגרוגרות: תורם מן המתקיים. מן הגרוגרות על התאנים, גרוגרות מתקיימי טפוי: לעולם הוא תורם מן היפה. דכתיב (במדבר יח) בהרימכם את חלבו, לעולם בעינן חלבו, ואי פסיד יפסד. ואין הלכה כרבי יהודה:

ה. תוֹרְמִין בְּצֶל קָטָן שְׁלֵם, וְלֹא חֲצִי בְּצֶל גָּדוֹל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, לֹא כִי, אֲלֹא חֲצִי בְּצֶל גָּדוֹל. וְכֹן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, תוֹרְמִין בְּצֵלִים מִבְּנֵי הַמְּדִינָה עַל הַכּוֹפְרִים, אֲבָל לֹא מִן הַכּוֹפְרִים עַל בְּנֵי הַמְּדִינָה, מִבְּנֵי שֶׁהוּא מֵאֲכָל פּוֹלִיטִיקוֹן:

ברטורה (ה) תורמים בכל קטן שלם. לפי שהוא מתקיים: ולא חצי בצל גדול. אף על פי שהוא יפה ממנו: רבי יהודה אומר לא כן. ר' יהודה לטעמיה דאמר לעולם הוא תורם מן היפה: מבני המדינה. טובים לאכילה מן הכופרים הצללים של בני הכפרים, אבל של בני הכפרים מתקיימים יותר: מפני שהוא מאכל פוליטיקון. צללים של בני המדינה הוא מאכל לאנשים חסודים והם יפים יותר מאותן של בני הכפרים. פוליטיקון, בני פלטרין של מלכים:

ו. וְתוֹרְמִין זֵיתֵי שֶׁמֶן עַל זֵיתֵי כֶּבֶשׂ, וְלֹא זֵיתֵי כֶּבֶשׂ עַל זֵיתֵי שֶׁמֶן. וַיֵּין שְׂאִינוֹ מִבֶּשֶׂל עַל הַמְּבֻשָּׁל, וְלֹא מִן הַמְּבֻשָּׁל עַל שְׂאִינוֹ מִבֶּשֶׂל. זֶה הַכֶּלֶל, כָּל שֶׁהוּא כְּלָאִים בְּחִבְרוֹ, לֹא יִתְרוֹם מִזֶּה עַל זֶה, אֲפֹלוּ מִן הַיֶּפֶה עַל הָרַע. וְכָל שְׂאִינוֹ כְּלָאִים בְּחִבְרוֹ, תוֹרֵם מִן הַיֶּפֶה עַל הָרַע, אֲבָל לֹא מִן הָרַע עַל הַיֶּפֶה. וְאִם תֵּרַם מִן הָרַע עַל הַיֶּפֶה, תֵּרומָתוֹ תֵּרומָה, חוּץ מִן הַזּוּגִין עַל הַחֲטָיִם, שְׂאִינָן אֲכָל. הַקְּשׁוּת וְהַמְּלַפְפוֹן, מִין אֶחָד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שְׁנֵי מֵינִין:

ברטורה (ו) תורמין זיתי שמן. העומדים להוציא שמן: על זיתי כבש. זיתים שאין עושים שמן וכובשין אותן ביין או בחומץ לקיים אותן לאכילה. וזיתי שמן יפין מזיתי כבש, הלכך מפרישים מזיתי שמן על זיתי כבש דהוה ליה מן היפה על הרע: ויין שאינו מבושל. יפה לשתייה מן המבושל: כל שהוא כלאים בחזריו לא יתרום מזה

לזה. דאמר קרא (ס) כל חלב יכהר וכל חלב תירוש ודגן, אמרה תורה תן חלב לזה וחלב לזה: חוץ מן הזונין. בערבי זוא"ן ובלע"ז וי"א ואינו אוכל חלב ומקיימים אותם ליונים: הקישות. בערבי פאקו"ס: והמלפפון. בערבי כייא"ר: מין אחד. ותורמין מזה על זה: שני מינים. ואין תורמין מזה על זה. ואין הלכה כרבי יהודה:

גמרא ברכות דף נא ע"א

תנא הדרה מבפנים ושטיפה מבחוץ. אמר רבי יוחנן: כל המברך על כוס מלא נותנין לו נחלה בלי מצרים שנאמר (דברים לג): ומלא ברכת ה' ים ודרום ירשה. רבי יוסי בר חנינא אומר: זוכה ונוחל שני עולמים, העולם הזה והעולם הבא. עטור רב יהודה מעטרהו בתלמידים. רב חסדא מעטר לה בנטלי. אמר רב חנן ובחי. אמר רב ששת ובברכת הארץ. עטוף רב פפא מעטף ויתבי. רב אסי פריס סוּדָר על רישה. נוטלו בשתי ידיו. אמר רבי חנינא בר פפא מאי קרא (תהילים קלד) שאו ידיכם קדש וברכו את ה'. ונותנו לימין, אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, ראשונים שאלו שמאל מה הוא שתסייע לימין. אמר רבי אשי: הואיל וראשונים אבעיא להו ולא איפשט להו אָנן נעבד לחמרא. ומגביהו מן הקרקע טפח. אמר רבי אחא ברבי חנינא: מאי קרא (שם קטז) כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא. ונותן עיניו בו כי היכי דלא ניסח דעתה מנה ומשגרו לאנשי ביתו במתנה כי היכי דתתברך דביתהו. עולא איקלע לבי רב נחמן כרד ריפתא בריד ברכת מזונא יהב לה פסא דברכתא לרב נחמן. אמר לה רב נחמן לישדר מר פסא דברכתא לילתא. אמר לה הכי אמר רבי יוחנן: אין פרי בטנה של אשה מתברך אלא מפרי בטנו של איש, שנאמר: (דברים ז) וברך פרי בטנד. פרי בטנה לא נאמר אלא

פְּרִי בְּטֶנֶד. אֲדַהֲכִי שְׁמַעַת יִלְתָּא קָמַת בְּזִיְהֶרָא וְעִלְתָּא לְבִי
חֲמָרָא וְתַבְרָא אַרְבַּע מָאָה דִּינֵי דְחֲמָרָא. אָמַר לֵה רַב נַחְמֵן
נִשְׁדָּר לֵה מָר כְּסָא אַחְרִינָא שְׁלַח לֵה כָּל הָאִי נִבְגָּא דְבִרְכָתָא
הִיא שְׁלַחָה לֵה מִמְהַדוּרֵי מִיְלֵי וּמְסַמְרֵטוּטֵי כְּלָמֵי. אָמַר
רַבִּי אֲסִי אֵין מְסִיחִין עַל כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה. בְּמִתְנִיתָא תָּנָא
הָאוּכַל וּמְהִלְדָּ מְבָרְךְ מְעוּמֵד וּכְשֶׁהוּא אוֹכַל מְעוּמֵד מְבָרְךְ
מִיּוֹשֵׁב וּכְשֶׁהוּא מְסַב וְאוֹכַל יוֹשֵׁב וּמְבָרְךְ וְהִלְכְתָּא בְּכֻלְהוּ
יוֹשֵׁב וּמְבָרְךְ:

רס"י מעטרהו בתלמידים. תלמידיו סובצין אותו כשהוא מצרף: בנטלוי. כוסות:
ובצרכת הארץ. כשמגיע לצרכת הארץ מוסיף עליה: מעטף. בטליתו: חנו נעבד
לחומר. שלא תסייע שמאל לימין בשעת ברכה: שמעה ילתא. שלא סיגר לה כוס
של ברכה: קמה בזיהרא. עמדה בכעס: כל האי נבגא דצרכתא היא. כל יין
שבחצית ככוס של ברכה היא שתי ממנו: נבגא. כוס, כמו נשתי מר אנבגא:
ממהדורי מילי. ממחזרי בעיירות ירבו תמיד דברים: ומסמרטוטי כלמי.
וממשחקי בגדים בלויס וממורטיס ירבו כיניס, כניס מתרגמינן כלמתא: אין
מסיחין. משאחזו עד סיברך: מיסב. במטה דרך הסבה. והלכתא בכלהו יושב
ומצרף:

זוהר ואתחנן דף ס' ע"א

וְאַתְחַנֵּן אֶל יֵי בַּעַת הַהוּא לְאִמֵּר. אֲדַנֵּי יְהוֹה אֲתָה הַחֲלוּת
לְהִרְאוֹת אֶת עֲבָדְךָ וְגוֹמֵר. רַבִּי יוֹסִי פָּתַח (ישעיה לח) וַיִּסַּב
חֲזָקָהּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל יְיָ. תָּא חֲזִי כַּמָּה הוּא
חִילָא תַקִּיפָא דְאוּרִיתָא וְכַמָּה הוּא עֲלָאָה עַל כָּלָא דְכָל מָאן
דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוּרִיתָא לָא דְחִיל מְעֻלָּאֵי וְתַתָּאֵי וְלָא דְחִיל
מְעֻרְעוּרִין בִּישִׁין דְּעֻלְמָא בְּגִין דְּאִיהוּ אַחִיד בְּאִילָנָא דְּחַיֵּי
וְאָכִיל מִנָּה בְּכָל יוֹמָא. דְּהָא אוּרִיתָא אוּלְיָף לֵה לְבַר נֶשׁ
לְמִיָּהָד בְּאוּרַח קְשׁוּט אוּלְיָף לֵה עֵיטָא הֵיד יְתוּב קָמֵי
מָאֲרָה (לְבַטְלָה הִיא גְזָרָה) וְאַפְלוּ יְתַגְזֵר עֲלֵהּ מוֹתָא כָּלָא יְתַבְטֵל

וּיִסְתַּלַּק מִנֶּה וְלֹא שָׁרִיָּא עֲלוּי (עֵיטָא דְּבַר נֶשׁ כְּהַאי עֲלָמָא). וְעַל דָּא
בְּעֵי לְאַשְׁתַּדְּלָא בְּאוּרִיתָא יִמְמָא וְלִילֵי וְלֹא יִתְעַדֵי מִנֶּה
הָדָא הוּא דְכְּתִיב (יְהוֹשֻׁעַ א) וְהִגִּיתָ בּוּ יוֹמָם וְלַיְלָה. וְאִי אֲעַדֵי
מִנֶּה אוּרִיתָא אוּ אֲתַפְרֹשׁ מִנֶּה כְּאֵלוּ אֲתַפְרֹשׁ מִן חַיִּי. תָּא
חֲזִי עֵיטָא דְּבַר נֶשׁ כַּד אִיהוּ סָלִיק בְּלִילְיָא עַל עֲרִסָה בְּעֵי
לְקַבְּלָא עָלֶיהָ עַל מַלְכוּתָא דְלַעְלָא בְּלָבָא שְׁלִים וְלֹא אֲקַדְמָא
לְמִימְסָר גְּבִיהַּ פְּקֻדוֹנָא דְנַפְשָׁהּ וְהָא אוּקְמוּהָ. בְּגִין דְּכָל
עֲלָמָא טַעֲמִין טַעֲמָא דְמוֹתָא דְהָא אֵילָנָא דְמוֹתָא שָׁרִיָּא
בְּעֲלָמָא וְכָל רוּחִין דְּבְנֵי נֶשָׁא נִפְקִין וְסִלְקִין וְאֲתַטְמְרוּן גְּבִיהַּ
וּבְגִין דְּאֲנוּן בְּפְקֻדוֹנָא כְּלָהוּ תֵיִיבִין לְאַתְרֵיהוּ. תָּא חֲזִי כַּד
אֲתַעַר רוּחַ צְפוֹן בְּפִלְגוֹת לִילְיָא וְכְרוּזָא נִפְיֵק וְקֻדְשָׁא בְּרִידָ
הוּא אֲתֵי לְגִנְתָּא דְעֵדוֹן לְאַשְׁתַּעֲשַׁעָא בְּרוּחֵיהוּן דְצַדִּיקָיָא
כְּדִין מִתְכַּוְּנִי (נִי"א מִתְעַרֵי) כָּל בְּנֵי מְטְרוֹנִיתָא וְכָל בְּנֵי הֵיכְלָא
לְשַׁבְחָא לָהּ לְמַלְכָּא קֻדְיִשָׁא וְכַדִּין כָּל אֲנוּן פְּקֻדוֹנִין דְרוּחִין
דְאֲתַמְסְרוּן בִּידָהּ כְּלָהוּ אֲתֵיב לְמֵאֲרִיהוּן וְרַבָּא דְבְנֵי עֲלָמָא
מִתְעַרְוּן בְּהֵהִיא שַׁעֲתָא. וְהָא פְּקֻדוֹנָהּ דְכְּלָהוּ אֲתֵיב לְגַבֵּיהוּ
אֲנוּן דְבְנֵי הֵיכְלָא עֲלָאָה קֵיִימֵי בְּקִיּוּמֵיהוּ מִתְעַרְוּ
וּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּתוֹשְׁבַתָּא בְּאוּרִיתָא וּמִשְׁתַּתְּפֵי בְּכַנְסַת
יִשְׂרָאֵל עַד דְנִהִיר יִמְמָא. כַּד אֲתֵי צַפְרָא הִיא וְכָל בְּנֵי
הֵיכְלָא דְמַלְכָּא כְּלָהוּ אֲתִין לְגַבֵּי מַלְכָּא קֻדְיִשָׁא וְאֲנוּן
אֲקֻרוּן בְּנִין דְמַלְכָּא וּמְטְרוֹנִיתָא וְהָא אוּקְמוּהָ. כַּד אֲתֵי
צַפְרָא בְּעֵי לְנִקְאָה גְרַמָּה בְּכָלָא לְמִיזֵן זֵיִינִיה לְאַשְׁתַּדְּלָא
עִם מַלְכָּא קֻדְיִשָׁא דְהָא בְּלִילְיָא אֲשַׁתְּדַל בְּמְטְרוֹנִיתָא
הַשְׁתָּא אֲתָא עִם מְטְרוֹנִיתָא לְזוּגָא לָהּ עִם מַלְכָּא. אֲתֵי לְבִי
כְּנִשְׁתָּא מִדְכִי גְרַמָּה בְּקֻרְבָּנִין מְשַׁבַּח בְּתוֹשְׁבַתֵיהוּ דְדוֹד
מַלְכָּא אַחִיד תְּפִלִּין בִּידָהּ וּבְרִישָׁה וְצִיצִית בְּגַדְפָּה אוּמֵר
תְּהִלָּה לְדוֹד וְהָא אוּקְמוּהָ וְצִלֵי צְלוֹתָא קַמֵי מְאָרְהָ :

תרגום הזהר וְאֲתַחֲנֵן אֵל יִי צַעַת הֵהִיא לְאַמַּר. חֲלֵנִי יְהוָה חֲתָה הַחֲלוֹת
לְהִרְאוֹת אֶת עַבְדְּךָ וְגו'. רַבֵּי יוֹסִי פֶתַח (ישעיה לח) וַיִּסַּב חֲזַקְיָהוּ פָּנָיו אֵל הַקִּיץ
וַיִּתְפַּלֵּל אֵל יִי. צֵא וּרְאֵה כִּמָּה חֲזַק פַּח הַתּוֹרָה, וְכִמָּה הִיא עֲלִיוֹנָה עַל הַכֹּל.
כִּי כָל מִי שֶׁעוֹסֵק בְּתוֹרָה אֵינוֹ יָרֵא מִעֲלִיוֹנִים וְתַחֲתוֹנִים, וְאֵינוֹ יָרֵא
מִהַמְּקָרִים הַרְעִים שֶׁצְּעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא אֲחוּז צֵעֵז הַחַיִּים, שֶׁהוּא הַתּוֹרָה,

ואוכל ממנו בכל יום. כי התורה מלמדת את האדם ללכת בדרך האמת, מלמדת לו יצהר לשוב לפני אדוניו, ואפלו מות נגזר עליו, הכל מתבטל ומסתלק ממנו, ואינו שורה עליו. ועל כן רבינו לעסוק בתורה יומם ולילה, ולא יסור ממנה. זה שאמר והגית בו יומם ולילה. ואם מסיר ממנו התורה, או שנפרד ממנה, הוא פאלו נפרד מן החיים. צא וראה, יצהר לך האדם. בשהוא עולה על מטתו בלילה, רבינו לקבל עליו על מלכות שמים בלב שש, ולהקדים למסור אליו פקדון הנפש. והעמידוהו. משום שכל אדם טועם בלילה טעם המוות, כי אילן המוות שורה בעולם, שהוא המלכות, וכל רוחות בני האדם יוראים ועולים ומסתפרים אליו, אל כל המלכות. ומשום שהם נפנים בפקדון, כלם חוזרים אחר כך למקומם. צא וראה, בשהמתעורר רוח רפון בחנות לילה, והפרוץ יורא, והקצ"ה צא לגן עדן להשתעשע ברוחות האדוקים, אז מתעוררים כל בני המלכה וכל בני ההיכל לשבח את המלך הקדוש, ואז כל ילדו הפקדונות של הרוחות שנמסרו בידיה של המלכות, כלם מחזרת לבעליהם. ורצ בני העולם נעורים משנתם בשעה ההיא. והפקדונות של כלם מחזרים להם. אלו שהם מבני ההיכל העליון, דהינו עובדי השם יתברך עומדים בקיומם, ומתעוררים ועוסקים בתשבות התורה, ומתחזרים עם פנסת ישראל, שהיא המלכות, עד שמיאיר היום. כשצא הצוקר, היא וכל בני היכל המלך, כלם צאים אל המלך הקדוש, והם נהראים, בני המלך והמלכה. ופצר העמידוהו. כשצא הצוקר לנקות את עצמו בכל, הן נקיות הגוף והן נקיות הנפש, ולחגור פלי מלחמתו, דהינו צריכות ותפלו, להשתדל עם המלך הקדוש, כי בלילה השתדל במלכה, עתה צוקר, צא עם המלכה לחצר אותה עם המלך. צא לבית הנסות, מטהר את עצמו צחמירת הקרבנות, משבח בתשבותיו של דוד המלך. אחוז תפלוין צראשו, ליצית צכנפי בגדו, אומר תהלה לדוד. והרי העמידוהו ומתפלל תפלה לפני קונו:

א. מקום שִׁמְפָסִיקוּן בְּשַׁבַּת בְּשַׁחְרִית שָׁם קוֹרִין בְּמִנְחָה וּבְשָׁנִי וּבַחֲמִישִׁי וּלְשַׁבַּת הַבָּאָה. כִּיצַד שַׁבַּת רֵאשׁוֹנָה קוֹרִין בְּשַׁחְרִית בְּסֹדֶר בְּרֵאשִׁית בְּמִנְחָה קוֹרִין אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת נַח עֲשָׂרָה פְּסוּקִים אוֹ יוֹתֵר. וְכֵן בְּשָׁנִי וּבַחֲמִישִׁי וְכֵן לְשַׁבַּת הַבָּאָה בְּשַׁחְרִית מִתְחִילִין מֵאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת נַח וְקוֹרֵא עַד סוֹף הַסֹּדֶר. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה קוֹרִין כָּל הַשָּׁנָה וּמִפְטִירִין בְּכָל שַׁבַּת וּשַׁבַּת בְּנָבִיא מֵעִין שְׁקָרָא בְּתוֹרָה: **ב.** וּבְרֵאשִׁי חֲדָשִׁים הָרֵאשׁוֹן קוֹרֵא שְׁלֹשָׁה פְּסוּקִים מִפְּרֻשֵׁת צו. וְהַשָּׁנִי חוֹזֵר וְקוֹרֵא פְּסוּק שְׁלִישִׁי שְׁקָרָא הָרֵאשׁוֹן וְשָׁנִי פְּסוּקִים שְׁאַחֲרָיו כְּדִי שִׁישִׁיר בְּפֻרְשָׁה שְׁלֹשָׁה פְּסוּקִים. וְהַשְּׁלִישִׁי קוֹרֵא שְׁלֹשָׁה פְּסוּקִים שְׁשִׁיר הַשָּׁנִי עִם וּבְיוֹם הַשַּׁבַּת. וְהַרְבִּיעִי קוֹרֵא וּבְרֵאשִׁי חֲדָשִׁיכֶם וְאִם חָל רֵאשׁ חֲדָשׁ לְהִיּוֹת בְּשַׁבַּת מוֹצֵיאִין שָׁנִי סְפָרִים בְּשַׁחְרִית. בְּאַחַד קוֹרִין בּוֹ בְּסֹדֶר אוֹתָהּ שַׁבַּת, וּבְשָׁנִי קוֹרֵא בּוֹ הַמְּשָׁלִים וּבְרֵאשִׁי חֲדָשִׁיכֶם, וְהַמְּפִטִיר קוֹרֵא עֲנִין רֵאשׁ חֲדָשׁ. וּמִפְטִירִין וְהִיא מִדֵּי חֲדָשׁ בְּחֲדָשׁוֹ. וְרֵאשׁ חֲדָשׁ אָב שְׁחָל לְהִיּוֹת בְּשַׁבַּת מִפְטִירִין חֲדָשִׁיכֶם וּמוֹעֲדֵיכֶם שְׁנָאָה נִפְשִׁי. וְרֵאשׁ חֲדָשׁ שְׁחָל לְהִיּוֹת בְּאַחַד בְּשַׁבַּת מִפְטִירִין בְּשַׁבַּת שְׁלֹפְנִי וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָתָן מָחָר חֲדָשׁ:

מוסר

ספר חסידים סימן קנה

יֵצֵר טוֹב וַיֵּצֵר הָרַע טוֹב לְצַדִּיק שְׁרוּאָה שֶׁהֲרָשַׁע מֵעָרִים עָרְמָה לְמִצָּא תַּאֲוֹת נִפְשׁוֹ לְשַׁעָה אַחַת וְהוּא פְּעָמִים מִשִּׁים נִפְשׁוֹ בְּסִפְנָה בְּעִבּוֹר תַּאֲוֹת נִפְשׁוֹ בְּפַעַם אַחַת, כְּגוֹן הַלְסָטִים וְהַגְּנָבִים וְהַנּוֹאֲפִים, עַל סִפְק. וְאַנִּי בְּעִבּוֹר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁנוֹתָן לְאוֹהֲבָיו תַּאֲוֹת נִפְשָׁם לְעֵתִיד לְבֹא לְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים הַנְּאוֹת טוֹבוֹת מְאֹד מִכָּל הַנְּאוֹת נְאוּפִים וְתַעֲנוּגִים

על אחת כמה וכמה שיש לי להערים ואלו היה יצר האדם יצר טוב מתגבר עליו לעשות טובה כמו שמתגבר עליו יצר הרע לתאות בשרו לכבודו אז היה מערים בכל עמק לעשות חפצי שמים. וכל יצר האדם שיכלת בידו היא לעשות כל מה שלבו חפץ לעשות ומצוי לעשות לו בלא בשת אין צריך להערים כל כך על הדבר. אבל כשאין היכלת בידו לעשות מה שלבו חפץ מפני פלוני ומפני פלוני בדבר פלוני אז צריך להערים. כיצד יעשה תאות נפשו שלא יזיק לו דבר פלוני הואיל וכל אלה דברים עמקי החכמה. וגדולי חקרי לב המצויין אצל המתאונים ואצל קנאים ואצל רודפים כבוד. לפיכך הירא את דבר ה' רואה היאך מחפשים ותרים אחר תאות נפשם ולתאות רגע ספק משליכים נפשם מרחוק וכל שכן אני. וכן הוא אומר (ויקרא כג) ונקדשתי בתוך בני ישראל, שנהרגים על קדשת ה' שנאמר (תהילים מ"ד) כי עליך הרגנו כל היום:

ואתחנן יום שני תורה

יכין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד 7 דמילוי יו"ד דשם בין להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

(כט) ונשב בגיא מול בית פעור : (פ) ויתבנא בחילתא לקבל בית פעור :

רש"י ונשב בגיא וגו'. ונלמדתם לעבודה זרה ואף על פי כן (דברים 7, 6) ועתה ישראל שמע אל החקים והכל מחול כך ואני לא זכיתי למחל לי:

ד (א) ועתה ישראל שמע אל החקים ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות למען תחיו ובאתם וירשתם את

הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נָתַן
 לָכֶם : וַיַּעַן יִשְׂרָאֵל שְׁמַע לְקִמְיָא וּלְדִינָיָא דִּי אֲנָא מְאַלְף יִתְכוּן
 לְמַעְבַּד בְּדִיל דְּתִיחוּן וְתִיתוּן וְתִירְתוּן יְת אַרְעָא דִּי יִי אֱלֹהָא
 דְּאַבְהָתְכוּן יְהַב לְכוּן : (א) לֹא תִסְפוּ עַל הַדְּבָר אֲשֶׁר
 אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם וְלֹא תִגְרְעוּ מִמֶּנּוּ
 לְשֹׁמֵר אֶת מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר
 אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם : לֹא תוֹסְפוּן עַל פְּתֻגְמָא דִּי אֲנָא
 מִפְּקֹד יִתְכוּן וְלֹא תִמְנְעוּן מִנָּה לְמַטְר יְת פְּקוּדָיָא דִּי אֲנָא
 מִפְּקֹד יִתְכוּן :

רש"י לא תספו. כגון חמש פרשיות בתפלין, חמשת מינין בלולב, וחמש ליאות, וכן ולא תגרעו:

(א) עֵינֵיכֶם הָרְאוּת אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה
 בְּבַעַל פְּעוֹר כִּי כָל הָאִישׁ אֲשֶׁר הָלַךְ
 אַחֲרֵי בַעַל פְּעוֹר הַשְּׂמִידוֹ יְהוָה אֱלֹהֵיךָ
 מִקֶּרְבְּךָ : עֵינֵיכֶם חָזוּ יְת דִּי עֲבַד יִי בְּבַעַל פְּעוֹר אַרִי כָל גְּבֻרָא
 דִּי אֲזַל בְּתַר בַּעַל פְּעוֹר שְׂצִיָּה יִי אֱלֹהֵךָ מִבֵּינֵךָ :

נְבִיאִים - יִשְׁעִיָּה - פֶּרֶק מ

(א) יָבֵשׁ חָצִיר נָבֵל צִיץ כִּי רוּחַ יְהוָה נִשְׁבָּה
 בּוֹ אֲכֹן חָצִיר הָעֵם : יָבֵשׁ עֲשָׂבָא נִתְר נְצִיָּה אַרִי רוּחָא
 מוֹ קָדָם יִי נִשְׁבַּת בַּה בְּכוֹן כְּעֲשָׂבָא חֲשִׁיבִין רְשִׁיעֵיָא בְּעַמָּא :

רש"י נבל. כמש :

(ח) יִבֶּשׁ חֲצִיר נֶבֶל צִיץ וּדְבַר אֱלֹהֵינוּ יְקוּם
 לְעוֹלָם : (ס) מִיַּת רְשִׁיעֵיָא אֲבָדוּ עֲשֵׂתוֹנוּהִי וּפְתִגְמָא דְאֶלְהָנָא
 קִיָּם לְעַלְמִין : (ט) עַל הַר גְּבֵהַ עָלִי לָךְ מִבְּשָׂרְתָּ
 צִיּוֹן הָרִימִי בַכַּח קוֹלְךָ מִבְּשָׂרְתָּ יְרוּשָׁלַם
 הָרִימִי אֶל תִּירָאִי אֲמָרִי לְעָרִי יְהוּדָה
 הִנֵּה אֱלֹהֵיכֶם : עַל טוֹר רָם סָקוּ לְכוּן נְבִיָּא דִּי מִבְּשָׂרִין
 לְצִיּוֹן אֲרִימוּ בְּחִילָא קְלָכוֹן דִּי מִבְּשָׂרִין לִירוּשָׁלַם אֲרִימוּ לָא תִדְחִלוּן
 אֲמָרוּ לְקָרוּנָא דְבֵית יְהוּדָה אֲתַגְלִיאת מַלְכוּתָא דְאֶלְהָכוֹן :

רש"י מבשרת ציון . נבייא דמבשרין לציון ובמקום אחר הוא אומר רגלי מבשר (לקמן כב) זכו קל כזכר לא
 זכו תש כנקבה ומאחר פעמיו עד הקץ :

(י) הִנֵּה אֲדָנִי יְהוָה בְּחֹזֶק יָבוֹא וְזָרְעוּ
 מִשְׁלָה לּוֹ הִנֵּה שֹׁכְרוֹ אֲתוֹ וּפְעֻלָּתוֹ לְפָנָיו :
 הָא יֵי אֱלֹהִים בְּתַקּוּף מְתַגְלִי וּתְקוּף דְרַע גְּבוּרְתִּיהַ שְׁלֵטָא קְדָמוּהִי
 הָא אֲגַר עָבְדִּי מִימְרִיהַ עִמָּה דְכָל עוֹבְדֵיהוֹן גְּלוּן קְדָמוּהִי :

רש"י בחזק יבוא . על האומות ליפרע : הנה שכרו אהו . מזומן אהו ללדיקים . ופעולתו . שזכר פעולה
 שזעליו ליתן להם :

כתובים - תהילים - פרק מד

(כ) כִּי דְכִיתָנוּ בְּמִקּוּם תַּנְיִם וַתִּכַּס עָלֵינוּ
 בְּצִלְמוֹת : אָרוּם אֲמַכְתָּנָא בְּאַתְרַיְרוּדִין וַחֲפִיתָא עֲלָנָא
 בְּטוּלָא דְמוֹתָא :

כ"י כי דכיתנו במקום תנים . כי זה משמש בלשון כאשר ואף כאשר השפלתנו בארץ ערבה ושוחה מדבר מקום תנים וכסית עלינו בללמות חשך אף בכל זאת אם שכחנו שם אלהינו הוא יחקור זאת כי הו' יודע תעלומו' וגומר :

(כא) אִם שָׁכַחְנוּ שֵׁם אֱלֹהֵינוּ וַנִּפְרֹשׂ כַּפֵּינוּ
לְאֵל זָר : אִין אֲשֶׁלִּינָא שׁוּם אֱלֹהֵנָא וּפְרִישָׁנָא בְּצִלוּ יְדָנָא
לְטַעוּתָא דְּפִלְחֵי כּוּכְבָּיָא : (כב) הֲלֵא אֱלֹהִים יַחְקֹר
זֹאת כִּי הוּא יֵדַע תַּעֲלָמוֹת לֵב : הֲלֵא אֱלֹהָא
יִבְשֶׁקֶר דָּא אָרוּם הוּא חֲכִים טְמִירֵי לְבָא : (כג) כִּי עָלִידָּ
הֲרָגְנוּ כָּל הַיּוֹם נַחֲשָׁבְנוּ כְּצֹאן טְבַחָה :
אָרוּם מְטוּלְתָּדָּ אֶתְקַטְלָנָא כָּל יוֹמָא אֶתְחַשְׁבְּנָא כְּעֵנָא דְּמַסִּירָא
לְנַכְסָא :

כ"י כללון טבחה . כללון שז טבחה :

משנה חגיגה פרק א

א. הכל חיבין בראיה, חוץ מחרש, שוטה וקטן, וטומטום, ואנדרוגינוס, ונשים, ועבדים שאינם משוחררים, החגר, והסומא, והחולה, והזקן, ומי שאינו יכול לעלות ברגליו. איזהו קטן, כל שאינו יכול לרכוב על כתפיו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית, דברי בית שמאי. ובית הלל אומרים, כל שאינו יכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית, שנאמר, שלש רגלים:

ברטנורה

(ח) הכל חייבין בראיה. במאות יראה כל זכורך, שצריך להתראות בעזרה ברגל. והכל. לאחויי מי שחליו עצד וחליו בן חורין. ואין כן הלכה. שמי שחליו עצד וחליו בן חורין פטור מן הראיה. מפני כל עצדות שבו: חוץ מחרש. ואף על פי שהוא מדבר. ואפילו חרש באזנו אחת פטור. דכתיב (דברים לא) צבוא כל ישראל לראות את פני ה'. וכתיב בתריה למען ישמעו. פרט למי שאין לו שמיעה גמורה. והסומע ואינו מדבר נמי פטור, דכתיב ולמען ילמדו: שוטה וקטן. ללאו בני חיובא נינהו. שהן פטורין מכל המצוות וקטן שיכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית אביו חייב להעלותו כדי לחנכו במצוות, כדאמר ב"ה לקמן במתניתין: וטומטום ואנדרוגינום נשים ועבדים שאינן משוחררים. כל הני אמעיטו מזכורך פרט לטומטום ואנדרוגינום ונשים. שאינן בכלל זכורך. וכל מצות שאין נשים חייבות בה אין העבדים חייבין בה. ועוד הרי הוא אומר צבוא כל ישראל לראות. ועבדים לאו בכלל ישראל נינהו: החגר והחולה והזקן. שאינו יכול לעלות ברגליו. מירושלים לעזרה. כגון שהוא מעונה ביותר. כל הני ילפינן להו מדכתיב שלש רגלים ילאו אלו שאינן יכולין לעלות ברגליהם: והסומא. דכתיב צבוא כל ישראל לראות כשם שהם באים לראות, כך הם באין לראות הר קדשן ובית שכינתו. לאפוקי סומא. ואפילו בעינו אחת. שהרי אין ראיתו שלמה: שלש רגלים. הראוי לעלות ברגליו חייב הכתוב. וכיון דגדול פטור מן התורה קטן נמי לאו בר חנוך הוא:

ב. בַּיִת שִׁמְאֵי אֹמְרִים, הָרְאֶיָּה שְׂתֵי כָּסֶף, וְחֲגִיגָה מְעָה כָּסֶף. וּבַיִת הַלֵּל אֹמְרִים, הָרְאֶיָּה מְעָה כָּסֶף, וְחֲגִיגָה שְׂתֵי כָּסֶף:

ברטנורה

(ט) הראייה שתי כסף. גדול הבא לראות צריך להביא עולה, שנאמר (שמות כג) לא יראו פני ריקם. ואינה פחותה משתי מעות כסף. שהם משקל ל"ב גרעיני שעורה מן הכסף הכרוף: וחגיגה. שלמי חגיגה. שאמרה תורה (שמות י"ב) וחגותם אותו חג לה'. כלומר הביאו שלמי חגיגה. אין פחותים ממעה כסף. ואף על פי שאין לראיה ולחגיגה שעור, דכתיב (דברים ט"ז) איש כמתנת ידו. חכמים נתנו בהם שעור למטה שלא יביא פחות מכאן: הראיה מעה כסף וחגיגה שתי כסף. דשלמים יש בהם לגבזה ולכהנים ולזבועים לפיכך הן מרובים מן העולות שבחובה העולות שאין בהן אלא לגבזה. וחוץ מעולת ראיה ושלמי חגיגה האמורים במתניתין עוד היו צריכים להביא מין אחר של שלמים. והן נקראים שלמי שמחה. דכתיב (שם כ"ז) וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת. ושלמי שמחה הללו לא הוזכרו כאן. ולא נתנו חכמים בהם שעור. ונשים חייבות בהן כאנשים. דעל השמחה נלטו נשים. דכתיב (שם י"ד) ושמחת אתה וביתך:

ג. עולות במועד באות מן החליו, והשלמים מן

הַמַּעֲשֵׂר. יוֹם טוֹב רֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, בַּיּוֹם שֶׁמֵּאִי
אוֹמְרִים, מִן הַחֲלִין. וּבַיּוֹם הַלֵּל אוֹמְרִים, מִן
הַמַּעֲשֵׂר:

ברטנורה (ג) עולות במועד צאות מן החולין. מתניתין חסורי מיחסרה והכי קתני
עולות נדרים ונדבות. במועד צאות צ"ט אינן צאות. ועולת ראייה צאה אפילו צ"ט
אע"ג דיך לה תשלומין כל ז' עיקר מצותה צ"ט ראשון וכשהיא צאה אינה צאה
אלא מן החולין. ושלמי שמחה צאים מן המעשר. כלומר שיכולין להביא שלמי שמחה
ממעות של מעשר שני. דשלמי שמחה אינן חוצה במקום שיש בשר. והרי יש לו מעות
מעשר שני להוציא בירושלים. הילכך יקנה בהם שלמים ויאכל. אבל חגיגת יום טוב
הראשון הוא דבר שבחוצה אפילו יש לו בשר הרבה. וכל דבר שהוא משום חוצה אינו
צא אלא מן החולין ולא מן המעשר: יום טוב הראשון של פסח. ה"ה ליום טוב
ראשון של שאר רגלים ולהכי נקט פסח. לפי שיש ערב פסח חגיגה אחרת כשהיתה
חבורת הפסח מרובה היו מביאין עמו חגיגה. כדי שיהא הפסח נאכל על השובע.
ואשמעינן מתני' דחגיגת יום טוב עלמנו הוא דאינו צאה אלא מן החולין. אבל חגיגת
י"ד צאה מן המעשר: ובה"א מן המעשר. בגמרא פריך אמאי דבר שבחוצה היא וכל
דבר שבחוצה אינו צאה אלא מן החולין. ומשני בטופל. שמחבר מעשר עם חולין
ומביא אם יש לו אוכלין הרבה ואין לו סיפק בבהמה אחת מביא בהמה אחת לחגיגה
מן החולין והשאר ממעות מעשר שני. ואף על פי שכל הצאות ביום טוב ראשון שם
חגיגה עליהן. מ"מ סברי צ"ה דמותר להביא השאר מן המעשר. הואיל וכבר יצא
ידי חובתו בראשון מן החולין:

ד. יִשְׂרָאֵל יוֹצֵאִין יְדֵי חוּבָתוֹ בְּנִדְרִים וּנְדָבוֹת
וּבְמַעֲשֵׂר בְּהֶמְה, וְהַפְּהָנִים בְּחֻטָּאוֹת וּבְאַשְׁמוֹת
וּבְבִכּוֹר וּבְחֻזָּה וְשׁוֹק, אֲבָל לֹא בְּעוֹפוֹת וְלֹא בְּמִנְחוֹת:

ברטנורה (ד) יוצאין ידי חובתו. של שלמי שמחה: בנדרים ונדבות ומעשר בהמה.
דכתיב (ס"ט"ז) ושמחת בחגך. לרבות כל מיני שמחות דקרא לא בעי אלא שמחה.
ואמר מר אין שמחה אלא בבשר. והאי בשר הוא: אבל לא בעופות ולא במנחות.
דכתיב ושמחת בחגך. אמרה תורה עשה שמחה ממי שחגיגה צאה מהן ילאו עופות
ומנחות שאין חגיגה צאה מהן:

ה. מִי שֵׁישׁ לוֹ אוֹכְלִים מְרַבִּים וּנְכָסִים מְעֻטִים,
מְבִיא שְׁלָמִים מְרַבִּים וְעוֹלוֹת מְעֻטוֹת. נְכָסִים

מְרַבִּים וְאוֹכְלִין מְעֵטִין, מְבִיא עוֹלוֹת מְרַבּוֹת
וְשִׁלְמִים מְעֵטִין. זֶה וְזֶה מְעֵט, עַל זֶה נֹאמֵר, מָעָה
כְּסָף וְשֵׁתִי כְּסָף. זֶה וְזֶה מְרַבִּים, עַל זֶה נֹאמֵר (דְּבָרִים טו)
אִישׁ כְּמִתְנֵת יָדוֹ כְּבִרְכַּת יְיָ אֱלֹהֵיךָ אֲשֶׁר נָתַן לְךָ:

דרטורה (ה) אוכלין מרובין. בני בית מרובין: מביא שלמים מרובין. שלמי חגיגה
רבים לפי האוכלים שיש לו:

ו. מי שלא חג ביום טוב הראשון של חג, חוגג את
כל הרגל ויום טוב האחרון של חג. עבר הרגל ולא
חג, אינו חייב באחריותו. על זה נאמר (קהלת א) מעות
לא יוכל לתקן, וחסרון לא יוכל להמנות:

דרטורה (ו) מי שלא חג. שלא הביא שלמי חגיגתו ועולת ראיתו: ויום טוב האחרון.
שמיני עכרת. ואף ע"ג דרגל בפני עצמן הוא הוי תשלומין דראשון. וחג השבועות
נמי אף על גב דלא הוי אלף יום אחד יש לו תשלומין כל שבעה. מדאקשינהו קרא
להדדי. בחג המלות ובחג השבועות ובחג הסוכות. מה חג המלות יש לו תשלומין כל
שבעה אף חג השבועות יש לו תשלומין כל ז:

ז. רבי שמעון בן מנסיא אומר, איזהו מעות שאינו
יכול לתקן, זה הבא על הערוה והוליד ממנה
ממזר. אם תאמר בגונב וגוזל, יכול הוא להחזירו
ויתקן. רבי שמעון בן יוחאי אומר, אין קורין מעות
אלא למי שהיה מתקן בתחלה ונתעוה, ואיזה, זה
תלמיד חכם הפורש מן התורה:

דרטורה (ז) והוליד ממנה ממזר. שהביא פסולים בישראל והן לו לזכרון, לפיכך אין
עונו נמחק בתשובה: יכול הוא שיחזיר. למי גניבתו וגזילתו לבעלים והיא מתוקן מן
החטא:

ח. היתר נדרים פורחין באויר, ואין להם על מה
שיסמכו. הלכות שבת חגיגות והמעילות, הרי הם
כהררים התלויין בשערה, שהן מקרא מעט והלכות

מְרַבּוֹת, הַדִּינִין וְהַעֲבוֹדוֹת הַטְּהָרוֹת וְהַטְּמְאוֹת
וְעֲרִיּוֹת, יֵשׁ לָהֶן עַל מֵה שְׁיִסְמְכוּ. הֵן הֵן גּוֹפֵי תוֹרָה:

זרמורה (ה) היתר נדרים פורחים באויר. מעט רמז יש במקרא שיוכל החכם להתייר
הגדר ואין לסמוך עליו. אלא כך מסור לחכמים בתורה שבעל פה: הלכות שבת.
והלכות חגיגה. והלכות מעילה. יש בהן הלכות שהן תלויות ברמז במקרא מועט כהר
התלוי בשערת הראש: והעבודות. הלכות עבודת הקרבנות: הן הן גופי תורה. בגמרא
מפרש דהן והן גופי תורה קאמר. כלומר בין אותן שאין להם על מה שישמכו וזין
אותן שיש להם על מה שישמכו זין אותן שהן כהררים התלויין בשערה. אלו ואלו
גופי תורה

גמרא חגיגה דף ג ע"א

תָּנוּ רַבָּנָן: מַעֲשֵׂה בְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן
חֲסִמָּא שֶׁהָלְכוּ לְהַקְבִּיל פְּנֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּפִקִּיעִין אָמַר
לָהֶם: מַה חֲדוּשׁ הָיָה בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ הַיּוֹם. אָמְרוּ לוֹ:
תִּלְמִידֵיךָ אָנוּ וּמִימֵיךָ אָנוּ שׁוֹתִין. אָמַר לָהֶם: אֵף עַל פִּי כֹן
אֵי אֶפְשָׁר לְבֵית הַמִּדְרָשׁ בְּלֹא חֲדוּשׁ. שֶׁבַת שָׁל מִי הֵיטָה,
שֶׁבַת שָׁל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָא הֵיטָה. וּבִמָּה הֵיטָה הַגְּדָה
הַיּוֹם. אָמְרוּ לוֹ בְּפִרְשַׁת הַקֹּהֵל וּמַה דָּרַשׁ בָּהּ (דברים לא):
הַקֹּהֵל אֶת הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׁים וְהַטָּף אִם אֲנָשִׁים בָּאִים
לְלַמֵּד, נָשִׁים בָּאִים לְשִׁמְעַ. טַף לָמָּה בָּאִין. כִּדִּי לִתְּנוֹן שְׂכָר
לְמַבְיֵאֵיהֶן. אָמַר לָהֶם: מִרְגְּלִית טוֹבָה הֵיטָה בְּיַדְכֶם
וּבְקִשְׁתֶּם לְאַבְדָּה מִמֶּנִּי. וְעוֹד דָּרַשׁ (שם כו): אֶת הִי הָאֶמְרַת
הַיּוֹם וְהִי הָאֶמְרַת הַיּוֹם. אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְיִשְׂרָאֵל: אַתֶּם עֹשִׂיתוּנִי חֲטִיבָה אַחַת בְּעוֹלָם, דְּכַתִּיב (שם ו)
שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הִי אֶלְהֵינוּ הִי אֶחָד. וְאֲנִי אֶעֱשֶׂה אֶתְכֶם
חֲטִיבָה אַחַת בְּעוֹלָם שְׁנֵאמַר (דברי הימים ז) וּמִי כָעֲמִיד יִשְׂרָאֵל
גּוֹי אֶחָד בְּאַרְצוֹ. וְאֵף הוּא פֶּתַח וְדָרַשׁ (קהלת יב): דְּבַרֵּי חֲכָמִים

כְּדַרְבוֹנוֹת וּכְמִסְמְרוֹת נְטוּעִים בְּעֲלֵי אֲסָפוֹת. נִתְּנוּ מִרוּעָה אַחַד. לָמָּה נִמְשְׁלוּ דְבָרֵי תוֹרָה לְדַרְבֵּן. לוֹמַר לָךְ מֵה דְרָבֵן זֶה מְכוּוֹן אֶת הַפָּרָה לְתַלְמִיּהָ לְהוֹצִיא חַיִּים לְעוֹלָם, אִם דְבָרֵי תוֹרָה מְכוּוֹנִין אֶת לוֹמְדֵיהֶן מִדְרָכֵי מִיתָה לְדְרָכֵי חַיִּים אִי מֵה דְרָבֵן זֶה מְטַלְטֵל אִם דְבָרֵי תוֹרָה מְטַלְטְלִין. תִּלְמוּד לוֹמַר מִסְמְרוֹת. אִי מֵה מְסַמֵּר זֶה חֹסֵר וְלֹא יִתֵּר, אִם דְבָרֵי תוֹרָה חֹסְרִים וְלֹא יִתְרִין. תִּלְמוּד לוֹמַר נְטוּעִים. מֵה נְטִיעָה זוּ פָּרָה וְרָבָה, אִם דְבָרֵי תוֹרָה פָּרִין וְרָבִין. בְּעֲלֵי אֲסוּפוֹת אֵלּוּ תִלְמִידֵי חֲכָמִים שְׂיוֹשְׁבֵי אֲסוּפוֹת אֲסוּפוֹת וְעוֹסְקִין בְּתוֹרָה, הִלְלוּ מְטַמְּאִין וְהִלְלוּ מְטַהֲרִין, הִלְלוּ אוֹסְרִין וְהִלְלוּ מְתִירִין, הִלְלוּ פוֹסְלִין וְהִלְלוּ מְכַשְׂרִין. שְׁמָא יֹאמַר אָדָם הֵיאֵךְ אֲנִי אֶלְמָד תוֹרָה מֵעַתָּה. תִּלְמוּד לוֹמַר: כָּל־מִן נִתְּנוּ מִרוּעָה אַחַד אֶל אַחַד נִתְּנוּ, פְּרִנְס אַחַד אֶמְרוּן מִפִּי אָדוֹן כָּל הַמַּעֲשִׂים בְּרוּךְ הוּא, דְּכַתִּיב (שְׁמוֹת כ): וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. אִם אַתָּה עֹשֶׂה אֲזַנְךָ כְּאֶפְרַכְסֵת וְקִנְיָה לָךְ לֵב מִבֵּין לְשִׁמְעַ אֶת דְבָרֵי מְטַמְּאִין וְאֶת דְבָרֵי מְטַהֲרִין, אֶת דְבָרֵי אוֹסְרִין וְאֶת דְבָרֵי מְתִירִין, אֶת דְבָרֵי פוֹסְלִין וְאֶת דְבָרֵי מְכַשְׂרִין בְּלִשׁוֹן הַזֶּה. אָמַר לָהֶם: אִין דִּזְרִי שְׂרַבִּי אֶלְעֶזֶר בֶּן עֶזְרָא שְׂרוּי בְּתוֹכוֹ:

רס"י להקביל פניו. י"ט היה שחייב אדם לכבד את רבו בהקבלת פנים כדאמרין במסכת ר"ה מדוע את הולכת אליו היום לא חדש ולא שבת: תלמידך אנו. ואין לנו לדבר בפניך: האמרת. שבת כמו יתאמרו כל פועלי און יסתבחו שדרכן ללחה: חטיבה אחת. שבת א' שבת מיוחד לומר אין כמוך לכך בחרנוך לאלוה: ואף הוא. ראב"ע: לתלמיה. שורות המענה: פוסלין ומכשירין. שייד לומר לענין פסול עדות ופסול כהונה: כולן אל א' אמרו. אין לך מפני המחלוקת מביא ראיה מתורת אלוה אחר אלף מתורת אלהינו: פרנס א' אמרו. אין לך מביא ראיה מדברי נביא הבא לחלוק על משה רבינו: עשה אונך כאפרכסת. מאחר שכולן לבן לשמים עשה אונך שומעת ולמוד ודע דברי כולן וכשתדע להבחין אי זה יכשר קבע הלכה כמותו אפרכסת טרימו"ייה שעל הריחים: מה מסמר זה. כשנועלין אותו בכותל הוא מחסרו יכול אף זה כן ת"ל נטועים כנטיעה שדרכה לפרות ולרבות:

זוהר ואתחנן דף ר"ס ע"ב

בְּצִלוֹתָא בְּעֵי לְמִיקָם כְּגוֹנָא (ס"א כְּזוּגָא) דְּמִלְאָכִי עֲלָאִי
לְאַתְחַבְרָא בְּהַדְיָהּ, דְּאַנוּן אֶקְרוּן הָעוֹמְדִים, כְּמָה דְאַתְּ
אָמַר (זכריה ג') וְנָתַתִּי לָךְ מַהֲלָכִים בֵּין הָעוֹמְדִים הָאֵלֶּה,
וּלְכוֹנָא רְעוּתִיהָ קָמִי מְאָרָה וְיִתְבַּע בְּעוּתָהּ. תָּא חֲזִי,
בְּשַׁעְתָּא דְּבַר נָשׁ קָאִם בְּפִלְגוּת לִילְיָא מְעַרְסִיָּה לְאַשְׁתַּדְלָא
בְּאוּרִיתָא, כְּרוּזָא קְאָרִי עֲלֵהּ וְאָמַר (תהלים קל"ד) הִנֵּה בָּרְכוּ
אֶת יְיָ כָּל עַבְדֵי יְיָ הָעוֹמְדִים בְּבֵית יְיָ בַּלֵּילוֹת. הַשְׁתָּא כַּד
אִיהוּ קָאִים בְּצִלוֹתָא קָמִיהָ מְאָרָה הֵהוּא כְּרוּזָא קְאָרִי
עֲלֵהּ וְאָמַר וְנָתַתִּי לָךְ מַהֲלָכִים בֵּין הָעוֹמְדִים הָאֵלֶּה. בְּתַר
דְּמִסִּיִּים צִלוֹתָא בְּרַעוּ וְקָאִם (פְּעִיטָא) קָמִי מְאָרָה הָא
אוּקְמוּהָ דְּבְעֵי לְמִימְסָר נַפְשָׁה בְּרַעוּתָא דְּלָבָא לְהֵהוּא אַתְּר
דְּאַצְטְרִיד, וְכְמָה עֵיטִין אִית לָהּ לְבַר נָשׁ בְּכֻלָּא. (דרי"ס ע"ב)
וּבְשַׁעְתָּא דְּצִלוֹתָא קִימָא, (ס"א סִימָא) כָּל אֲנוּן מְלִין דְּאַפִּיק בַּר
נָשׁ מְפוּמָּה בְּהֵהִיא צִלוֹתָא, כְּלָהּ סִלְקוּן לְעֵלָא וּבְקַעֲיוֹן
אוּרִין וּרְקִיעִין עַד דְּמָטוּ לְהֵהוּא אַתְּר דְּמָטוּ, וּמְתַעֲטְרִי
בְּרִישָׁא דְּמִלְכָּא וְעַבִּיד מְנִיָּהּ עֲטָרָה. וְהָא אוּקְמוּהָ חַבְרִיא
צִלוֹתָא דְּבְעֵי בַר נָשׁ לְקַדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא, לְכוֹנָא דִּיהָ
צִלוֹתָהּ תַּחְנוּנִים, מְנַלּוּן מְמִשָּׁה דְּכַתִּיב וְאַתְחַנּוּן אֶל יְיָ, דָּא
אִיהִי צִלוֹתָא מְעֵלְיָא. תָּא חֲזִי, מָאן דְּקָאִים בְּצִלוֹתָא בְּעֵי
לְכוֹנָא רְגֵלוֹי וְאוּקְמוּהָ, וּבְעֵי לְחַפְיָא רִשְׁיָה כְּמָאן דְּקָאִים
קָמִי מִלְכָּא, וּבְעֵי לְמַכְסִיָּא (נ"א לְאַסְתְּמָא) עֵינוֹי בְּגִין דְּלָא
יִסְתַּכֵּל בְּשְׂכִינְתָּא. וּבְסַפְרָא דְּרַב הַמְנוּנָא סָבָא אָמַר, מָאן
דְּפָקַח עֵינוֹי בְּשַׁעְתָּא דְּצִלוֹתָא, אוּ דְלָא מְאִידָּהּ עֵינוֹי בְּאַרְעָא,
אַקְדִּים עֲלֵיהָ מִיָּה וְכַד תִּיפּוּק נַפְשָׁה לָא יִסְתַּכֵּל בְּנִהִירוֹ
דְּשְׂכִינְתָּא וְלָא יָמוּת בְּנִשְׁיָקָה. מָאן דְּמִזְלִזֵּל בְּשְׂכִינְתָּא,
מִתְזַלְזֵל הוּא בְּהֵהִיא שַׁעְתָּא דְּאַצְטְרִידָּהּ בֵּיהּ, הַדָּא הוּא
דְּכַתִּיב (שמואל א' ב') כִּי מְכַבְּדִי אֶכְבֵּד וּבִזִי יִקְלוּ. הָאִי מָאן
דְּאַסְתַּכֵּל בְּשְׂכִינְתָּא בְּשַׁעְתָּא דְּאִיהוּ מְצִלִי. וְהִידָּהּ יְכִיל
לְאַסְתַּכֵּלָא בְּשְׂכִינְתָּא, אֲלָא לִינְדַע דְּוַדָּאִי שְׂכִינְתָּא קִימָא

קמיה, הָדָא הוּא דְכַתִּיב וַיִּסַּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר.
דִּתְמֹן שְׂאֲרֵי שְׂכִינְתָּא, בְּגִין כִּד לָא בְעֵיָא לְמַהוּי חוּצָא בִּינו
וּבִין הַקִּיר. וְאוּקְמוּהּ:

תרגום הזוהר הַמְתַּפִּיל תְּפִלָּה לְפָנֵי אֲדוֹנָי, אֲרִיז לְעֲמוּד צְתִפְלָה פְּמו
הַמְלַחֲכִים הַעֲלִיּוֹנִים, לְהַתְחַצֵּר עִמָּהֶם, שְׁהִים נִקְרָאִים הָעוֹמְדִים, וּכְדַכְתִּיב
וְנִתְּתִי לָךְ מֵהַלְכִים צִין הָעוֹמְדִים. וְאֲרִיז לְכוּן רְלוֹנוּ לְפָנֵי אֲדוֹנָי, וַיִּבְהַשׁ
צְהַשְׁתּוּ. זַח וּרְיָהּ, צְשָׁעָה שְׁהַאֲדָם קָם צְחֻלוֹת הַפִּילָה מִמְטוֹתוֹ לְעַסְק צְתוֹרָה.
פְּרוֹז קוֹרָא עֲלִיו וְאוֹמֵר, הִנֵּה צְרָכוֹ אֵת יִי כֹל עֲבָדֵי יִי הָעוֹמְדִים צְבִית יִי
צְלִילוֹת. עֲפָה צְצָקֵר, פְּשָׁהוּא עוֹמֵד צְתִפְלָה לְפָנֵי אֲדוֹנָי, הַפְּרוֹז הַהוּא קוֹרָא
עֲלִיו וְאוֹמֵר, וְנִתְּתִי לָךְ מֵהַלְכִים צִין הָעוֹמְדִים הַאֲלָה. אַחַר שְׁגוֹמֵר תְּפִלָּתוֹ
צְרָלוֹן לְפָנֵי אֲדוֹנָי, הִרֵי הָעֵמִידוּהוּ, שְׁאֲרִיז לְמַסַּר נַפְשׁוֹ צְרָלוֹן הַלֵּב, לְאוֹתוֹ
מְקוֹם שְׁאֲרִיז, דְּהֵינּוּ לְמַלְכוּת, וְכַמָּה יַעֲלוֹת יֵשׁ לְאֲדָם צְכָל דְּצָר. וּבְשָׁעָה שְׁהוּא
נִמְרָא צְתִפְלָה, כֹּל יֵלְפוּ הַמְלִים שְׁהַאֲדָם מוֹרְיָא מִפִּיו צְתִפְלָה הַהִיא, פְּלוֹן
עוֹלוֹת לְמַעֲלָה וּבִזְקָעִים אֲוִירִים וְרִקִּיעִים, עַד שְׁמַגִּיעוֹת לְמְקוֹם שְׁמַגִּיעוֹת,
וּמַתְעַטְרוֹת צְרָאֵשׁ הַמְלָךְ, וְעוֹשָׂה מְהֵם עֲטָרָה. וְהִרֵי הָעֵמִידוֹ הַחֲצִבִּים,
הַתְּפִלָּה שְׁמַצְבָּשׁ הַאֲדָם לְהַקְצִי"ה אֲרִיז לְכוּן שְׁתַּהֲיָה תְּפִלַּת תְּחֻנוּנִים. מֵאִין
לָנוּ זָה. מִמְשָׁה, שְׁפִתוֹב, וְאֲתַחֲנוֹן אֶל יִי. זֹה הִיא תְּפִילָה טוֹבָה. זַח וּרְיָהּ מִי
שְׁעוֹמֵד צְתִפְלָה, אֲרִיז לְיֵשֶׁר רְגְלוֹ, וּכְצֵר הָעֵמִידוּהוּ, וְאֲרִיז לְכַסוֹת רֵאשׁוֹ
פְּמִי שְׁעוֹמֵד לְפָנֵי הַמְלָךְ, וְאֲרִיז לְכַסוֹת עֵינָיו, פְּדִי שְׁלָא יִסְתַּפֵּל צְהַשְׁכִּינָה.
וּבְסַפְרוֹ שְׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא, אָמֵר, מִי שְׁפִתַּח עֵינָיו צְשָׁעַת הַתְּפִלָּה, אוֹ
שְׁאִינוּ מְשָׁפִיל עֵינָיו לְאֲרָז, מְקָדִים עֲלִיו מִלְּאֲדָה הַמְּוֹת. וּכְשֶׁנִּפְשׁוֹ יוֹרְאָת,
דְּהֵינּוּ צְשָׁעַת פְּטוּרְתוֹ מִן הָעוֹלָם, לֹא יִסְתַּפֵּל צְאוֹר הַשְּׁכִינָה, וְלֹא יִמּוֹת
צְנִשְׁיָקָה. מִי שְׁמַזְלִזל צְשָׁכִינָה הוּא מוֹדְלִזל צְשָׁעָה שְׁנִרְדָּה לָהּ. וְזָה שְׁנִרְדָּה,
כִּי מְכַבְּדֵי אַכְצַד וּבִזְזֵי יִקְלוּ. וְשׁוֹאֵל, אֲתָה אוֹמֵר, מִי שְׁמַסְתַּפֵּל צְשָׁכִינָה צְשָׁעָה
שְׁהוּא מְתַפִּיל, וְאִידָהּ יָכוֹל לְהַסְתַּפֵּל צְשָׁכִינָה. וּמִיִּשְׁב, אֲלֵא לְדַעַת אֲשֶׁר וְדָאֵי
הַשְּׁכִינָה עוֹמְדָת לְפָנָיו צְשָׁעַת תְּפִלָּתוֹ, וְעַל כֵּן אָסוּר לוֹ לְפַתּוּחַ עֵינָיו. זָה
שְׁאֵמֵר וַיִּסַּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר, כִּי שָׁם שְׁרָתָה הַשְּׁכִינָה. מִשּׁוּם זָה אֲרִיז
שְׁלָא יִהְיֶה דְצָר חוּצָא צִין וּצִין הַקִּיר צְשָׁעַת תְּפִלָּתוֹ, וְהָעֵמִידוּהוּ.

א. כָּל הָעוֹלָה לְקָרוֹת בְּתוֹרָה פּוֹתַח בְּדָבָר טוֹב וּמְסִים בְּדָבָר טוֹב. אָבֵל פָּרַשְׁתָּ הַאֲזִינוּ קוֹרָא הָרֵאשׁוֹן עַד זְכוֹר יְמוֹת עוֹלָם. וְהַשְּׁנִי מִתְחִיל מְזָכוֹר יְמוֹת עוֹלָם עַד יִרְכְּבֵיהוּ. וְהַשְּׁלִישִׁי מִיִּרְכְּבֵיהוּ עַד וַיִּרְא ה' וַיִּנְאֶץ. וְהָרְבִיעִי מִן וַיִּרְא ה' וַיִּנְאֶץ עַד לוֹ חֲכָמוֹ. וְהַחֲמִישִׁי מִן לוֹ חֲכָמוֹ עַד כִּי אָשָׂא אֶל שָׁמַיִם יָדַי. וְהַשְּׁשִׁי מִכִּי אָשָׂא אֶל שָׁמַיִם יָדַי עַד סוּף הַשִּׁירָה. וְלָמָּה פּוֹסְקִין בָּהּ בְּעֲנִינִים אֵלּוּ מִפְּנֵי שֶׁהֵן תּוֹכַחָה כְּדִי שְׂיַחְזְרוּ הָעַם בְּתַשׁוּבָה. **ב.** שְׂמוֹנֶה פְּסוּקִים שְׁבַסוּף הַתּוֹרָה מִתָּר לְקָרוֹת אוֹתָם בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּפָחוֹת מֵעֶשְׂרֵה אָף עַל פִּי שֶׁהַכֹּל תּוֹרָה הִיא וּמִנְשָׂה מִפִּי הַגְּבוּרָה אֲמָרָם הוֹאִיל וּמִשְׁמַעֲן שֶׁהֵם אַחַר מִיתַת מֹשֶׁה הָרִי נִשְׁתַּנּוּ וּלְפִיכָד מִתָּר לְיַחִיד לְקָרוֹת אוֹתָן: **ג.** קָלְלוֹת שֶׁבְּתוֹרַת כְּהֻנִּים אֵין מִפְּסִיקִין בָּהֶן אֶלָּא אֶחָד קוֹרָא אוֹתָן מִתְחִיל בְּפְסוּק שֶׁלְּפָנֵיהֶם וּמְסִים בְּפְסוּק שֶׁלְאַחֲרֵיהֶם וּקָלְלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֵה תּוֹרָה אִם רָצָה לְפָסֵק בָּהֶן פּוֹסֵק וּכְבָר נִהְגוּ הָעַם שֶׁלֹּא לְפָסֵק בָּהֶן אֶלָּא אֶחָד קוֹרָא אוֹתָן:

מוסר

ספר חסידים סימן קנה

יֵצֵר הָרַע טוֹב לְאָדָם, שְׂאֵלוֹ לֹא הָיָה יֵצֵר הָרַע שׁוֹלֵט עַל הָאָדָם מֵה שְׁכָרוֹ אֲשֶׁר יִקְבֹּל עַל הַטּוֹבָה, עֵתָה שְׂיַצְרוּ מִתְגַּבֵּר עָלָיו וְכוּפְפוּ בְּעִבּוֹר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הָרִי יֵשׁ לוֹ שְׁכָר טוֹב. וְלָרְשָׁעִים יֵצֵר טוֹב רַע לָהֶם, אֵלּוּ לֹא טָעְמוּ יֵצֵר טוֹב יְכוּלִים הָיוּ לוֹמַר לֹא יִדְעֵנוּ מֵה טִיבוֹ שֶׁל יֵצֵר טוֹב.

כְּשֵׁיבֹא לִיְדָדְךָ שׁוֹם דְּבַר שְׁלֵא בְרָצוֹן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.
וּמִפְּנֵי הַבְּשֵׁת אֶתְּהָ מוֹנֵעַ אוֹתוֹ שְׁקֶשֶׁה לַעֲשׂוֹת וּמִפְּלִיא
בְּעֵינֶיךָ הַדְּבָר אוֹ שֵׁשׁ לָךְ יִצָּר הָרַע שְׁמִתְגַּבֵּר עָלֶיךָ לַעֲבֹר אוֹ
לַעֲשׂוֹת תַּחֲשֹׁב אֱלוֹ הָיִיתָ בְּשַׁעַת הַגְּזֵרָה הָרִי הָיָה לָךְ כָּל
הַיְסוּרִין אוֹ מוֹת בְּעֵבוֹר הַבוֹרָא שְׁנֹאמֵר (שְׁהִיֵּשׁ א) עַל כֵּן
עֲלָמוֹת אֶהְבוּךָ. וְאִם הָיָה רוֹצִים לַהֲרֹג אוֹתְךָ אוֹ יְסוּרִים
לַעֲשׂוֹת לָךְ שֶׁנִּבְחַר מוֹת מִחַיִּים הָיִיתָ סוֹבֵל, וְכָל שְׁכֹן זֶה
הַדְּבָר שְׁאִינוֹ כָּל כֶּךָ גְּדוֹל שְׁמִתְגַּבֵּר עָלֶיךָ יִצָּרְךָ וּמִקְבֵּל שְׂכָר
טוֹב שְׁאֵדָם כּוֹפֵף אֶת יִצְרוֹ מִמָּאָה מְצוֹת שְׁאִין יִצְרוֹ
מִסִּיתוֹ וְתוֹקְפוֹ וְדוֹחֲקוֹ עָלֶיךָ, שְׁהָרִי אָמְרוּ אִין שְׂכָר עַל
הַמְצוֹת שֶׁיַּעֲשׂוּ לְעֵתִיד לְבֹא. עַד שְׁלֵא יְבוֹאוּ יְמֵי הָרַעָה, אֱלוֹ
יְמֵי הַזְּקֵנָה. וַיִּגִּיעוּ שָׁנִים אֲשֶׁר תֹּאמַר אִין לִי בְּהֵם חֶפֶץ, אֱלוֹ
יְמֵי הַמְּשִׁיחַ שְׁאִין בְּהֵם לֹא זְכוֹת וְלֹא חוֹבָה, לְפִיכָךְ טוֹב
לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ דְּבַר שֶׁיִּצָּר הָרַע מִתְגַּבֵּר עָלָיו וּמִכְנִיעַ אֶת יִצְרוֹ
בְּעֵבוֹר הַבוֹרָא מִשְׁאָר מְצוֹת שְׁאִין יִצָּר הָרַע חוֹשֵׁשׁ בְּהֵן.
שְׁלֵא תֹאמַר הָרִי הַמְצוֹת שְׁקוֹלוֹת קֶלֶה כַּחֲמוּרָה וְעוֹן גְּדוֹל
נוֹשֵׂא עַל מָאָה מְצוֹת שְׁאִין הַיִּצָּר מְקַטְרֵג וְהוּא עוֹבֵר
עָלֵיהֶם יוֹתֵר מִמְצוֹת שֶׁהַיִּצָּר מְקַטְרֵג עָלֵיהֶם:

ואתחנן יום שלישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה ראשונה דשם ב'ין להשאר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(ד) וְאַתֶּם הַדְּבִקִים בִּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים
כֻּלְכֶם הַיּוֹם: וְאַתֶּן דְּאֲדַבְּקֶתוּן בְּדַחֲלָתָא דַּיְי אֱלֹהֵכוֹן
קִימִין כְּלָכוֹן יוֹמָא דִּין: (ה)
רְאֵה לְמִדַּתִּי
אֶתְכֶם חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים כְּאֲשֶׁר צִוֵּנִי
יְהוָה אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת כֵּן בְּקֶרֶב הָאָרֶץ

אֲשֶׁר אַתֶּם בָּאִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ : חֲזוּ
דְּאֵלְפִית יִתְכוּן קִימָא וְדִינָא כְּמָא דִּי פִקְדִנִי יֵי אֱלֹהֵי לְמַעְבַּד כּוּן בְּגוּ
אַרְעָא דִּי אַתּוּן עֲלִין תַּמּוּן לְמִירְתָּהּ : (ח) וּשְׂמִרְתֶּם
וְעִשִּׂיתֶם כִּי הוּא חֲכַמְתְּכֶם וּבִינְתְּכֶם
לְעֵינֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֶת כָּל
הַחֲקִים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ רַק עִם חֲכָם וְנָבוֹן
הַגּוֹי הַגָּדוֹל הַזֶּה : וְתִטְרוּן וְתַעֲבְדוּן אֲרִי הִיא חֲכַמְתְּכוּן
וְסוּכְלִתְנוּתְכוּן לְעֵינֵי עַמְמָא דִּי יִשְׁמְעוּן יֵת כָּל קִימָא הָאֵלִין וְיִימְרוּן
לְחוּד עִם חֲכָם וְסוּכְלִתְנוּ עַמָּא רַבָּא הַדִּין :

רש"י ושמרתם. זו משנה: ועשיתם. כמשמעו: כי הוא חכמתכם ובינתכם וגו'. בזאת תחשבו חכמים ונבונים לעיני העמים:

(י) כִּי מִי גוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹהִים קְרֹבִים
אֵלָיו כִּי הוּא אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קְרָאֵנוּ אֵלָיו :
אֲרִי מִן עַם רַב דִּי לֵה אֱלֹהָא קָרִיב לֵה לְקַבְּלָא צְלוֹתָהּ בְּעֵדוֹן עֲקִתָּהּ
כִּי אֱלֹהָנָא בְּכָל עֵדוֹ דְּאַנְחָנָא מְצַלִּין קְדָמוּהֵי : (ח) וּמִי גוֹי
גָּדוֹל אֲשֶׁר לוֹ חֲקִים וּמְשַׁפְּטִים צְדִיקִים
כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן
לְפָנֵיכֶם הַיּוֹם : וּמִן עַם רַב דִּי לֵה קִימִין וְדִינִין קְשִׁיטִין
כָּל אֲוִרִיתָא הַדָּא דִּי אָנָּא יְהֵב קְדָמְכוּן יוֹמָא דִּין :

רש"י חקים ומשפטים. לדיקס. הגונים ומקבלים:

נביאים - ישעיה - פרק מ

(יא) כָּרְעָה עֲדָרוּ יְרַעָה בְּזָרְעוֹ יִקְבֹּץ טְלָאִים
וּבְחִיקוֹ יִשָּׂא עֲלוֹת יִנְהַל : (ס) כָּרְעִיא דְעֲדָרָה רְעִי
בְּדָרְעָה מְכַנֵּשׁ אֲמָרִין וּבְחִינָה מְסוֹבֵר רְפִיכִין מִינִיקְתָּא בְּנִיחַ מְדַבֵּר :

רש"י כרועה . אשר עדרו ירעה בזרעו מקבץ טלאים ובחיקו נושאם : עלות ינהל . מיניקתא בניח מדבר , האזן המניקות : ינהל . כמו מנהל :

(יב) מִי מִדָּד בְּשַׁעְלוֹ מִים וְשָׁמַיִם בְּזָרְתָּ
תִּכֶן וְכָל בְּשָׁלֵשׁ עֶפְרָה הָאָרֶץ וְשָׁקַל בַּפֶּלֶס
הָרִים וּגְבָעוֹת בְּמֵאזְנָיִם : מִן אֲמַר אֵלִין קָיִם אֲמַר
וְעִבַד דְּכָל מִי עֲלָמָא חֲשִׁיבִין קְדָמוֹהִי כְּטַפָּא בְּשַׁעוּלָא וּמְשַׁחַת שְׁמִיָּא
כְּאֵלוּ בְּזִירְתָּא מְתַקְנִין וְעֶפְרָא דְאָרְעָא כְּאֵלוּ בְּמַכִּילָא אֲתַכֵּל וְטוֹרִיָּא
כְּאֵלוּ מְתַקַּל תַּקִּילִין וְרַמְתָּא כַּד בְּמֵאזְנָיָא :

רש"י מי מדד וגו' . כל זה היה בו כח לעשות וכ"ש שיש בו כח לשמור הבטחות הללו : בשעלו . בהליכתו שנא' דרכת בים סוסיך (חבקוק ג) , בשעלו כמו (במדבר כב) במשעול הכרמים שביל , ל"א שעל שם כלי הוא וכן בשעלי שעורים (יחזקאל יג) : תכן . אמולאז"ר בלע"ז ל' מדה ומנין כמו ותוכן לבנים תחנון (שמות ה) : וכל בשליש . ומדד בשלישיו' שליש מדבר שליש ישוב שליש ימי' ונהרות , ל"א בשליש מגודל עד רמה שליש לארבעות , ומנחם פי' שהוא שם כלי וכן ותשקמו דמעות שליש (יהלים ס) : ושקל בפלס הרים . הכל לפי הארץ הר כבד תקע בארץ קשה והקלים בארץ רכה :

(יג) מִי תִכֶן אֶת רוּחַ יְהוָה וְאִישׁ עֲצָתוֹ
יֹדִיעֵנוּ : מִן תִּקִּין ית רוּחַ קוּדְשָׁא בְּפוּיִם כָּל נְבִיָּיא הָלָא יֵי
וְצַדִּיקָיָא עֲבָדִי מִימְרִיהָ פְתַגְמֵי רְעוּתָהּ הוֹדְעִינוּן :

רש"י מי תכן . את רוח הקודש צפי הנביאים ה' תכנו וכדאי הוא להאמין : ואיש עצתו יודיענו . רוחו כן ת"י ולפי משמעו ואיש עצתו מוסב לראש המקרא מי תכן את רוחו ומי איש עצתו אשר יודיענו להקב"ה ענה :

(יד) אֶת מִי נֹעֵץ וַיְבִינֵהוּ וַיִּלְמְדֵהוּ בְּאֶרֶח
מִשְׁפָּט וַיִּלְמְדֵהוּ דַעַת וְדַרְךְ תְּבוּנוֹת
יִוְדִיעֵנוּ : לְהוֹן דְּבָעוֹן מִן קְדָמוּהִי אֲסַבֵּר חוּכְמָא וְאַלְפִינוֹן
אוֹרַח דְּדִין וַיְהִי לְבָנִיהוֹן אוֹרִיתָא וְאוֹרַח דְּסוּכְלִתְנִי לְבָנִי בְּנִיהוֹן
הוֹדְעֵנוֹן :

רש"י אֶת מִי נֹעֵץ וַיְבִינֵהוּ . אֶת מִי מִן הַעֲכוּ"ם נֹעֵץ כְּמוֹ שְׂנוֹעֵץ עִם הַגְּבִיאִי כְּמוֹ שְׂנֵא' בְּאַזְרָהָהּ וְהִיא
אִמְרַת הַמַּכְסָּה חֲנִי מֵאַזְרָהָהּ (בְּרַשִׁית טו') וְגו' : וַיְבִינֵהוּ וַיִּלְמְדֵהוּ בְּאוֹרַח מִשְׁפָּט . אֶת מִי מִן הַעֲכוּ"ם עֲשָׂה כֵן
שְׁלֵמְדוֹ חֲכָמָה כְּמוֹ שְׁעֲשָׂה לְאַזְרָהָהּ שְׁתָּן לֵב לְהַכִּירוֹ מֵאַלְוִי וְלְהַבִּין בְּתוֹר' שְׂנֵא' וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמֵרְתִּי וְאוֹמַר
לְמַעַן אֲשֶׁר יֵאָדָּע (שֵׁם יח') וְגו' וְכַלְיוֹתָיו הֵיוּ נוֹבְעוֹת חֲכָמָה שְׂנֵא' אֲרֵף לִילוֹת יִסְרוּנִי כְּלִיּוֹתִי (תְּהִלִּים טז') . (אֶת מִי
נֹעֵץ וַיְבִינֵהוּ . הַאִישׁ לְהַקְבִּי' הֵן כָּל גּוֹיִם לְפָנָיו כְּמַר מַדְלִי וְאִדִּי יִלְמְדוּ לוֹ) :

(טו) הֵן גּוֹיִם כְּמַר מְדָלִי וְכִשְׁחַק מֵאַזְנִים
נְחֻשְׁבוּ הֵן אֵיִים כְּדָק יְטוּל : הָא עֲמִמְיָא כְּטַפָּא
מְדוּל וְכַעֲיוּל מוֹזְנִיָּא חֲשִׁיבִין הָא נְגוּתָא כְּדוּקָא דְּפָרַח :

רש"י הֵן גּוֹיִם כְּמַר מַדְלִי . הַעֲכוּ"ם הַמְּמֵאֲנִים לְהַכִּיר אֶת צוֹרָאָם וְאִין חֲשׁוּבִין לוֹ לְהַעֲמִיד מֵהֶם לְנַבִּיאִים
לְגַלּוֹת סוּדוֹ : כְּמַר מַדְלִי . כְּטִיפָה מְרָה הַמְּטַפֵּטֶת מִשׁוּלֵי הַדְּלִי וּמִשְׁקַע טְנוּפֵת הַמַּיִם וְרוֹקְבִין הַעֵץ ,
לִיְמוּנִיד' א' בְּלַע"ז : וְכִשְׁחַק מֵאַזְנִים . שְׁהַנְחוּשׁ' מַעֲלָה עֵיפוּשׁ וּמִשְׁתַּחֲקָה : כְּדָק . אֲבָק דָּק : יְטוּל כְּאַבָּק
הַנִּשְׁפָּא וְעוֹלָה עַל יְדֵי רוּחַ כְּדָק אֲשֶׁר יִנְטֹל :

כתובים - תהילים - פרק עד

(יח) זָכַר זֹאת אוֹיֵב חִירָף יְהוָה וְעַם נָבָל
נֶאֱצוּ שְׂמָדָה : אֲדַבֵּר דָּא בְּעֵיל דְּבָבָא מְגַדֵּף יְיָ וְעַמָּא טַפְשָׁא
דְּרַחֲיקוּ שְׂמָדָה :

רש"י זָכַר זֹאת אוֹיֵב וְגו' . וְאַחֲרֵי שֶׁכָּל תְּשׁוּעָתָנוּ בְּךָ זָכַר זֹאת אֲשֶׁר הָאוֹיֵב חִרָף אֶתְךָ בְּהַשְׁמִידוֹ אֶתְנוּ :

(יט) אַל תִּתֵּן לַחַיִּית נַפְשׁ תּוֹרֶךְ חַיֵּית עֲנִיָּךְ

אַל תִּשְׁכַּח לְנַצַּח : לֹא תִמְסֹר לְפִלְחֵי מִזְרָא דְמִתִּילִין
לַחַיִּוֹת בְּרָא נַפְשֹׁת מֵאַלְפֵי אֲוִרִיתְךָ חַיִּיהוֹן דְּעֲנָךְ לֹא תִתְנַשֵּׂי לְעֵלְמִין
:

רש"י אַל תִּתֵּן לַחַיִּית . לַגְדוּדֵי הָאוֹמוֹת כְּמוֹ (ש"ב כ"ג) וַיֵּאֱסֹפוּ פִלְשְׁתִּים לַחַיִּיה : נֶפֶשׁ תּוֹרֶךְ . תּוֹר שְׁלֹךְ וַיִּי"ת
לְשׁוֹן תּוֹרִים וּבְנֵי יוֹנָה הַתּוֹר הַזֶּה מִשְׁמַת הַזְכָּר בֶּן זֹגָה אֵינָה מִזְדוּוּגַת לְאַחַר אֵף יִשְׂרָאֵל לֹא הִחְלִיפוּךְ בְּאֵל
אַחַר אֲנִי"פ שְׂרַחֲקָת מַהֵם וְהָיוּ כְּאַלְמָנָה : חַיֵּית עֲנִיָּךְ . נֶפֶשׁ עֲנִיָּךְ :

(כ) הַבֵּט לַבְּרִית כִּי מָלְאוּ מִחֲשַׁבֵּי אֶרֶץ

נְאוֹת חָמָס : אֲסַתְּכָל לְקִיָּמָא דְגִזְרֵתָא לְאַבְהֵתָן אֲרוּם
אַתְמְלִיאוּ בְּגִיהוֹן חֲשׂוּכָא פְּרִיס עַל אֶרְעָא וְאוּנִיאוּתָא וְחֲטוּפִין :

רש"י הַבֵּט לַבְּרִית . אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אֲבוֹתֵינוּ : נְאוֹת חָמָס . נוֹה חָמָס לְשׁוֹן מְדוּר :

(כא) אַל יֵשֶׁב דָּךְ נִכְלָם עָנִי וְאַבְיוֹן יִהְלֹלוּ

שְׁמָךְ : לֹא יִתּוּב מִסְכֵּן מִכְסִּיף עֲנִיָּא וְחֲשׂוּכָא יִשְׁבַּחוּן שְׁמָךְ :

רש"י אַל יֵשֶׁב דָּךְ נִכְלָם . אַל יֵשׁוּב דָּךְ מִלְפָּנֶיךָ בְּחַפְלָתוֹ נִכְלָם :

(כב) קוּמָה אֱלֹהִים רִיבָה רִיבָה זְכֹר חֲרַפְתְּךָ

מִנִּי נָבֵל כָּל הַיּוֹם : קוּם אֱלֹהָא נְצִי מִצִּיתְךָ אֲדַכֵּר קִלְנָא
דְּעַמְךָ מִן מִלְכָּא טַפְשָׂא כָּל יוֹמָא :

רש"י חֲרַפְתְּךָ . גְּדוּפִיךָ . כְּמוֹ . זָאת . אוֹיֵב . חֲרָף :

א. הָיָה נוֹטֵל אֶת מִנְחָתָהּ מִתּוֹךְ כְּפִיפָה מְצָרִית וְנוֹתְנָה לְתוֹךְ כְּלֵי שָׁרֵת, וְנוֹתְנָה עַל יְדֵיהָ. וְכֵהֵן מְנִיחַ יָדוֹ מִתְחַתֶּיהָ וּמְנִיפָה:

דרטורה (ה) היה נוטל. בעלה את המנחה, שאין מצות כהונה במנחות אלא מקמיצה ואילך. והגשה נמי תחילת קמיצה היא שאין זר קרב למזבח. אבל קדושי כלי ויזיקה ובלילה, במנחות הטעונות שמן, כשר בזר: ונותנה על ידה. להניף: וכהן מניח ידו תחתיה. שנאמר בשלמים (ויקרא ז) ידיו תביאנה, ונאמר במנחת סוטה (במדבר ה) ולקח הכהן מיד האשה, מה בשלמים כהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף, כך במנחת סוטה כהן מניח ידו תחת יד האשה ומניף:

ב. הַנִּיף וְהַגִּישׁ, קִמֵּץ וְהִקְטִיר, וְהִשָּׂאָר נֶאֱכָל לְכֹהֲנִים. הָיָה מִשְׁקָה וְאַחַר כֶּךָּ מִקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, מִקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ וְאַחַר כֶּךָּ מִשְׁקָה, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ה) וְאַחַר יִשְׁקָה אֶת הָאִשָּׁה אֶת הַמֵּים. אִם הִשְׁקָה וְאַחַר כֶּךָּ הִקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ, כְּשִׂרָה:

דרטורה (ו) והגיש. לקרן מערבית דרומית: והשאר נאכל לכהנים. שכל הנקמנות שיריהן נאכלים: היה משקה ואחר כך מקריב את מנחתה. תלתא קראי כתיבי. והשקה קמא, ואחר ישקה, והשקה בתרא. והשקה קמא, לגופיה, שמשקה אחר שנמחקה המגילה קודם הקטרת המנחה. ואחר ישקה, אע"ג דמשמע דוקא, על כרחיך מקרא האמור ראשון נדרש לגופו, ומקראות יתירות האמורות אחריו ניתנו לידרש, הלכך ואחר ישקה אע"פ שנכתב אחר הקטרת המנחה אקודם הקטרה קאי, ואמחיקה הכתובה למעלה קאי, וקאמר דאם לא נמחקה יפה ועדיין רישומן של אותיות ניכר לא ישקנה. והשקה בתרא, לאשמועינן שאם נמחקה המגילה ואמרה איני שותה, מערערין אותה ומשקין אותה בעל כרחיה: רבי שמעון אומר מקריב את מנחתה ואחר כך משקה. על כרחיך ואחר ישקה דוקא הוא ודוקא כתביה לאחר הקטרה. והשקה קמא, שאם זדיעבד השקה ואחר כך הקריב מנחתה, כשרה. והשקה בתרא, שאם נמחקה המגילה ואמרה איני שותה, מערערין אותה ומשקין אותה בעל כרחיה. ואין הלכה כר"ש:

ג. עד שלא נמחקה המגלה אמרה איני שותה, מגלתה נגנזת, ומנחתה מתפזרת על הדשן. ואין מגלתה פשרה להשקות בה סוטה אחרת. נמחקה המגלה ואמרה טמאה אני, המים נשפכין ומנחתה מתפזרת על הדשן. נמחקה המגלה ואמרה איני שותה, מערערים אותה ומשקין אותה בעל כרחיה:

ברטורה (ג) מגילתה נגנזת. כלל ההיכל: ומנחתה מתפזרת על הדשן. ונשרפת על בית הדשן שהיה בעזרה ששורפים שם פסולי קדשי קדשים, דהואיל וקדשה בכלי שרת טעונה שריפה בעזרה: ואין מגילתה כשרה להשקות בה סוטה אחרת. דבעינן כתיבה לשמה, דכתיב (סג) ועשה לה הכהן, כל עשייתה לשמה: והמים נשפכים. לכיון דאמרה טמאה אני, בדוקה ועומדת היא. ומים המרים לא נתנו אלא לזכר בהם את הספק: מערערים אותה. דלמא טהורה היא, ומחמת בעיותא קאמרה:

ד. אינה מספקת לשותות עד שפניה מוריקות ועיניה בולטות והיא מתמלאת גידין, והם אומרים הוציאוה (הוציאוה), שלא תטמא את העזרה. אם יש לה זכות, היתה תולה לה. יש זכות תולה שנה אחת, יש זכות תולה שתי שנים, יש זכות תולה שלש שנים. מכאן אומר בן עזאי, חייב אדם ללמד את בתו תורה, שאם תשתה, תדע שהזכות תולה לה. רבי אליעזר אומר, כל המלמד בתו תורה, כאלו למדה תפלות. רבי יהושע אומר, רוצה אשה בקב ותפלות מתשעה קבין ופרישות. הוא הנה אומר, חסיד שוטה, ורשע ערום, ואשה פרושה, ומכות פרושין, הרי אלו מבלי עולם:

ברטורה (ד) אינה מספקת לשותות וכו'. בגמרא מוכיח דמתניתין ר' עקיבא היא דסבר כר"ף דאמר מקריב מנחתה ואח"כ משקה אותה, דכמה ללא קרבה מנחתה לא בדקי לה מיא, דכתיב (במדבר ה) מנחת זכרון מזכרת עון: מתמלאת גידים. מתוך שבשרה נפוח נראית כמלחה גידים: שלא תטמא את העזרה. לא מטומאת מת קאמרה, אלא שלא תפרום נדה ותטמא שער נקנור ועזרת נשים שתלא דרך שם, שגדה וזבה

אסורין לכנוס זהר הבית. אצל המת עלמו מותר להכניסו להר הבית ולקער נקנור שלח נתקדשו בקדושת העזרה: יש לה זכות וכו'. בגמרא מפרש דזכות לתורה הוא לתולה לה שהולכה בניה לבית הספר והמתונה לבעלה שיכל חוץ לעיר לעסוק בתורה: כאילו מלמדה תפלות. חבור משכב אנשים. שמתוך התורה היא מבינה ערמימות ועושה דבריה בהלנע. כדכתיב (משלי ח') אני חכמה שכנתי ערמה: רולה אשה בקב. ליוזן מזונות מועטים, ויהא תשמיש מלוי לה: מתשעה קבין ופרישות. לפרוש מן התשמיש, הלכך אין טוב שתלמוד תורה: חסיד שוטה. מפרש בגמרא כגון לטבעה אשה בנהר ואמר לאו אורח ארעא לאסתכלי באתתא ולאכולה: רשע ערום. כגון המטעים דבריו לדיין קודם שיכל דין חבירו. ומשנפתחו בלב הדיין פערי זכות לדברי זה, קשה לסלקו, והרי רשעתו וערמתו של זה פעבר על לא תשא שמע פוא (שמות כ"ג): ואשה פרושה. כגון אשה כשפנית שהיתה עולרת רחם הנשים היוולדות בכשפיה ובשעה שהיתה היוולדת מקשה בלדתה היתה אומרת אלך ואתפלל אולי תקובל תפלתי וסותרת כשפיה ויוולדת: ומכות פרושים. שמכה עלמו להראות שהוא עניו ולנוע, כגון שמהלך עקב בלל גודל ואינו מרים רגלו מן הארץ ומתוך כך מנקף אלבעותיו באבנים, והוא שנקרא בגמרא פרוש נקפי. או מי שעושה עלמו כעולם עניו שלא להסתכל בנשים, ומתוך כך מכה ראשו בכותל ויוכל ממנו דם, והוא הנקרא פרוש קוזאי, כלומר שמתקו דם מראשו מחמת פרישותו: הרי אלו מצלי העולם. שרואים להראות לבצרות שהם חסידים ואין תוכם כזרם:

ה. רבי שמעון אומר, אין זכות תולה במים המרים. ואם אתה אומר, הזכות תולה במים המאריים, מדקה אתה את המים בפני כל הנשים השותות, ומוציא אתה שם רע על הטהורות ששתו שאומרים טמאות הן אלא שתלתה להן זכות. רבי אומר, הזכות תולה במים המאריים, ואינה יולדת ואינה משבחת, אלא מתנונה והולכת, לסוף היא מתה באותה מיתה:

ברטנורה (ה) מדהה אתה את המים. מחסר ומחשיך. הגוון החסר נקרא דיהה בלשון משנה: מתנונה והולכת. נחלית והולכת:

ו. נטמאה מנחתה עד שלא קדשה בפלי, הרי היא ככל המנחות ותפדה, ואם משקדשה בפלי, הרי היא ככל המנחות ותשרף. ואלו שפמנחותיהן נשרפות,

הָאוֹמֶרֶת טִמְאָה אֲנִי לָךְ, וְשָׁבְאוּ לָהּ יַעֲדִים שְׁהִיא
טִמְאָה, וְהָאוֹמֶרֶת אֵינִי שׁוֹתָהּ, וְשָׁבַעְלָהּ אֵינִי רוֹצָה
לְהַשְׁקוֹתָהּ, וְשָׁבַעְלָהּ בָּא עָלֶיהָ בַּדֶּרֶךְ. וְכָל הַנְּשׂוֹאוֹת
לְכַהֲנִים, מִנְּחֹתֶיהֶן נִשְׂרָפוֹת:

ברטנורה (י) נטמאת מנחתה עד שלא קדשה בכלי הרי היא ככל המנחות. שנטמאו
עד שלא קדשו בכלי: ותפדה. ותאל לכולין ומן המעות יקנה אחרת: ותשרף. שקדשה
קדושת הגוף ואינה יוראה עוד לכולין: וכל הנשואות לכהנים מנחותיהן נשרפות.
ואפילו קרב קומץ כהלכתו ולא נטמאת, נשרפים סיריה על בית הדשן ואינו נאכלים,
מפני שיס לכהן בעלה חלק בה שמסלו היא צאה, והתורה אמרה (ויקרא ו') וכל מנחת
כהן כליל תהיה לא תאכל, ואין כולה כליל מפני שיס לה חלק בה שלכפרתה היא
צאה, הא כיצד, הקומץ קרב בעלמו והשירים קרבין בעלמו:

ז. בַּת יִשְׂרָאֵל שֵׁנִישָׂאת לְכַהֵן, מִנְּחֹתֶיהָ נִשְׂרָפֹת. וְכַהֲנֹת
שֵׁנִישָׂאת לְיִשְׂרָאֵל, מִנְּחֹתֶיהָ נֹאֲכָלֹת. מֵה בֵּין כַּהֵן
לְכַהֲנֹת, מִנְּחֹת כַּהֲנֹת נֹאֲכָלֹת, מִנְּחֹת כַּהֵן אֵינֶה
נֹאֲכָלֹת. כַּהֲנֹת מִתְחַלְּלוֹת, וְאֵין כַּהֵן מִתְחַלֵּל. כַּהֲנֹת
מִטְּמְאָה לְמִתִּים, וְאֵין כַּהֵן מִטְּמֵא לְמִתִּים. כַּהֵן
אוֹכֵל בְּקֹדֶשֶׁי קֹדֶשִׁים, וְאֵין כַּהֲנֹת אוֹכֵלֹת בְּקֹדֶשֶׁי
קֹדֶשִׁים:

ברטנורה (י) וכהנת שנשאת לישראל. בת כהן: מנחתה נאכלת. דכל מנחת כהן כליל
תהיה, כתיב, כהן ולא כהנת. וכן כהנת אלמנה וגרושה שהביאה מנחת נדבה נאכלת:
כהנת מתחללת. מן התרומה ומן הכהונה. אם נבעלה לפסולים שוב אינה חוזרת
לכשרותה לעולם: כהן אינו מתחלל. אם נשא גרושה חללה או זונה, אלא כל זמן
שהוא עמה הוא פסול לעבודה, משגרסה חוזר להכשרו, דכתיב (שם כ"א) ולא יחלל
זרעו, זרעו חלל, והוא אינו חלל: כהנת מטמאה למתים. דכתיב (שם) בני אהרן, ולא
בנות אהרן: ואין כהנת אוכלת בקדשי קדשים. דחטאת ואשם ומנחה זכולהו כתיב
(שם ו') כל זכר צבני אהרן יאכלנו:

ח. מֵה בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁה. הָאִישׁ פּוֹרֵעַ וּפּוֹרֵס, וְאֵין
הָאִשָּׁה פּוֹרֵעַת וּפּוֹרֶמֶת. הָאִישׁ מְדִיר אֶת בְּנוֹ בְּנִזְיֹר,
וְאֵין הָאִשָּׁה מְדַרֶּת אֶת בְּנָהּ בְּנִזְיֹר. הָאִישׁ מְגַלֵּחַ עַל

נְזִירוֹת אָבִיו, וְאִין הָאִשָּׁה מְגַלַּחַת עַל נְזִירוֹת אָבִיהָ.
הָאִישׁ מוֹכֵר אֶת בְּתוֹ, וְאִין הָאִשָּׁה מוֹכֶרֶת אֶת בְּתָהּ.
הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ אֶת בְּתוֹ, וְאִין הָאִשָּׁה מְקַדֶּשֶׁת אֶת
בְּתָהּ. הָאִישׁ נִסְקָל עָרֶם, וְאִין הָאִשָּׁה נִסְקָלֶת עֶרְמָה.
הָאִישׁ נִתְלָה, וְאִין הָאִשָּׁה נִתְלִית. הָאִישׁ נִמְכָּר
בְּגִיבָתוֹ, וְאִין הָאִשָּׁה נִמְכָּרֶת בְּגִיבָתָהּ:

דרטורה (ח) האיש פורע ופורס. כשהוא מנוגע פורע את ראשו ופורס את בגדיו, דכתיב (שם י"ג) איש לרוע הוא וכו', איש פורע ופורס, ואין אשה פורעת ופורמת: האיש מדיר את בנו בזיר. בנו קטן. וחלה נזירתו עליו ואפילו לכשיגדל. וזו הלכה היא בזיר ואין לה סמך מן התורה: האיש מגלח על נזירות אביו. אם נדר אביו בזירות והפריש קרבנותיו ומת יהיה בנו נזיר או שנדר בזירות לאחר מיתת אביו. הרי הבן מגלח ביום מלאת ומזיח קרבנות שהפריש אביו. וגם זו הלכה ואין לה סמך: האיש מקדש את בתו. מקבל קדושי בתו קטנה שלא מדעתה דכתיב (דברים כ"ב) את בתי נתתי לאיש הזה: האיש נסקל ערום. דכתיב (ויקרא כ"ד) ורגמו אותה, וא"ל לומר אותה ולא אותה, דהא כתיב (דברים י"ז) והולאת את האיש ההוא או את האשה ההיא, אלא אותה בלא כסותו אבל אותה בכסותה: האיש נתלה. דכתיב (שם כ"א) ותלית אותו על עץ, אותו ולא אותה: האיש נמכר בגניבתו. דכתיב (שמות כ"ב) ונמכר בגניבתו, ולא בגניבתה:

גמרא סוטה דף כב ע"א

אִשָּׁה פְּרוּשָׁה וְכוּ'. תָּנּוּ רַבָּנָן: בְּתוּלָה צִילָגִית וְאַלְמָנָה
שׁוֹבְבִית הָרִי אֵלּוּ מִבְּלֵי עוֹלָם אֵינִי וְהָאֵמֶר רַבִּי יוֹחָנָן:
לְמִדְּנוּ יִרְאֵת חֲטָא מִבְּתוּלָה וְקָבוּל שְׂכָר מְאַלְמָנָה. יִרְאֵת
חֲטָא מִבְּתוּלָה דְרַבִּי יוֹחָנָן שְׂמַעְיָה לְהֵהִיא בְּתוּלָה דְנַפְלָה
אַאֲפָה וְקִאֲמָרָה רַבּוּנָא שֶׁל עוֹלָם, בְּרִאֲתָ גֹן עֵדוֹן וּבְרִאֲתָ
גִיְהִנְס, בְּרִאֲתָ צְדִיקִים וּבְרִאֲתָ רְשָׁעִים. יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ
שְׁלֵא יִכְשְׁלוּ בֵי בְנֵי אָדָם. קָבוּל שְׂכָר מְאַלְמָנָה דְהֵהִיא

אֶלְמָנָא דְהוּאֵי בֵּי כְּנִישְׁתָּא בְּשָׁבִיבוּתָהּ כָּל יוֹמָא הָוָה אֶתְיָא
וּמְצָלָא בֵּי מְדַרְשָׁה דְרַבִּי יוֹחָנָן. אָמַר לָהּ: בְּתִי, לֹא בֵּית
הַכְּנִסֶּת יֵשׁ בְּשָׁבִיבוּתֶיךָ. אָמְרָה לָהּ: רַבִּי, וְלֹא שְׂכַר פְּסִיעוֹת
יֵשׁ לִי. כִּי קָאָמַר כְּגוֹן יוֹחָנִי בֵּת רְטִיבִי. וּמִכּוֹת פְּרוּשֵׁין וְכוּ'.
תְּנִי רַבָּנָן: שְׁבַעַה פְּרוּשֵׁין הֵן פְּרוּשׁ שְׂכָמִי פְּרוּשׁ נִקְפִי פְּרוּשׁ
קִיזְאֵי פְּרוּשׁ מְדוּכָא פְּרוּשׁ מַה חוּבְתִי וְאֶעְשְׂנָה פְּרוּשׁ
מֵאַהֲבָה פְּרוּשׁ מִיְרָאָה. פְּרוּשׁ שְׂכָמִי זֶה הָעוֹשָׂה מַעֲשֵׂה
שְׂכָם, פְּרוּשׁ נִקְפִי זֶה הַמְנַקֵּף אֶת רִגְלָיו. פְּרוּשׁ קִיזְאֵי אָמַר
רַב נַחֲמָן בְּרַי יֶצְחָק: זֶה הַמְקִיז דָּם לְכוֹתְלִים פְּרוּשׁ מְדוּכָא
אָמַר רַבָּה בְּרַי שֵׁילָא דְמִשְׁפָּע כִּי מְדוּכָא פְּרוּשׁ מַה חוּבְתִי
וְאֶעְשְׂנָה הָא מַעֲלִיּוֹתָא הִיא אֵלָא דְאָמַר מַה חוּבְתִי תוּ
וְאֶעְשְׂנָה פְּרוּשׁ מֵאַהֲבָה פְּרוּשׁ מִיְרָאָה. אָמְרוּ לָהּ: אַבְיֵי
וְרַבָּא לְתַנָּא לֹא תִתְנִי פְּרוּשׁ מֵאַהֲבָה פְּרוּשׁ מִיְרָאָה דְאָמַר
רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַב לְעוֹלָם יַעֲסֹק אָדָם בִּתְוֹרָה וּבְמִצְוֹת
אִפְלוּ שְׁלֹא לְשִׁמְהָ שְׁמִתוּךְ שְׁלֹא לְשִׁמְהָ בָּא לְשִׁמְהָ. אָמַר רַב
נַחֲמָן בְּרַי יֶצְחָק דְמִטְמָרָא מִטְמָרָא וְדְמִגְלִיא מְגִלִיא בֵּי דִינָא
רַבָּה לִיתְפָּרַע מְהֵנִי דְחָפוּ גוּנְדִי. אָמַר לָהּ יִנְאִי מְלָכָא
לְדַבֵּיתָהּ אֵל תִּתְיָרְאִי מִן הַפְּרוּשֵׁין וְלֹא מִמִּי שְׂאִינָן פְּרוּשֵׁין
אֵלָא מִן הַצְּבוּעִין שְׂדוּמִין לְפְרוּשֵׁין שְׂמַעְשִׂיהוּן כְּמַעֲשֵׂה זְמָרִי
וּמְבַקְשֵׁין שְׂכָר כְּפִנְחָס:

רש"י ציילנית. בעלת תפלה: אלמנה שובצית. בעלת שכינות הולכת ומזקרת
שכינותיה תמיד: הרי אלו מצלי עולם. שאינן אלא נואפות ומכספות ומראות עצמן
לדקניות שלא יזקו אחריהן: וקבול שכר מאלמנה. שהיתה טורחת עצמה יותר
מן הצורך כדי לקבל שכר כדמפרש ואזיל למדנו שיטריח אדם עצמו במצות לקבל
שכר יותר: צראת לדיקים. לנחול גן עדן: צראת רשעים. לירש גיהנם: שלא יכסלו
בי בני אדם. להפסיד חלקם על ידי מג"ע ולירש גיהנם: כי קאמר. מצלי עולם
כגון יוחני צת רטיבי אלמנה מכספה היתה וכסמגיע עת לידת אשה היתה עולרת
רחמה במכספו' ולאחר שמכטערת הרצה היתה אומרת אלך ואצקח רחמים אולי
תשמע תפלתי והולכת וסותרת כספיה והולד יולא פעם אחת היה לה שכיר יוס
צביתה והיא הלכה לבית האשה היולדת ושמע השכיר קול הכספים מקשקשים
בכלי כמו שהולד מקשקש במעי האם וצא ופתח את מגופת הכלי והכספים ילאו
והולד נולד וידעו כי בעלת כספים היא: פרוש שכמי פרוש נקפי פרוש מדוכה.
כלהו מפרש להו: מעשה שכס. שלא מלו לש"ס אף זה מעשיו להנאתו שיכבדוהו

בני אדם ולא לשׁ"ש: המנהק רגליו. מהלך בשפלות עקב צלד גדול ואינו מרים רגליו מן הארץ ומתוך כך מנהק אלצעותיו באצנים: מקיז דם זכתלים. עושה עצמו כעוֹס עיניו שלא יסתכל בנשים ומתוך כך מכה ראשו זכותל והדם יואל: דמשפע. שהולך כפוף: כי מדוכיא. כזוכנא עשוי כמקבת וראשו כפוף: פרוש מה חובתי ואעשנה. למדוני מה עלי לעשות ואעשׁ: הא מעליותא היא. אם אינו זקי באיסורין ודקדוקי מצות וזא ללמוד: מה חובתי תו ואעשנה. מה לעשות עוד ולא עשיתי ומראה עצמו כאילו קיים את הכל: פרוש מאהבה. מאהבת סכר המצות ולא לאהבת מצות זוראו: מיראה. של עונשין אללא מה על האדם לעשות מאהבת השׁ"י כאשר אנו ה' אלהינו וסוף הסכר לזא: דמטמרא מטמרא וכו'. הנסחרות נסחרות מז"א והגלויות גלויות ומ"מ לב"ד הגדול כלס גלויות והוא יפרע מן המתכסים זטליותות ומראין עצמן כפרושין ואינן פרושין: אל תתיראי מן הפרושין. שהפרושין היו שונאין אותו לפי שהרג מן החכמים הרבה ונהפך להיות לדוקי כדאמר בקידושין וכשמת היתה אשתו יראה מהן שלא יעזירו המלוכה מזניה והיתה אומרת לו לזקס מלפניהם עליה וא"ל אל תתיראי מן הפרושין שדיוקים הן ולא יגמלוד רעה ולא לזניך שלא חטאו להם: ולא ממי שאינן פרושין. שהם אוהבי: אללא מן הצועים. כלומר שאין מראיתם כתולדותם אללא זצועין מזחוזן ואין תוכן זברס: שמעשיה' כמעשה זמרי. שהן רשעים ומזקשין סכר כפנחס אומרין לזריות לכזדן כפנחס ואיכא דמפ' ליה לענין אניעותא:

זוהר ואתחנן דף ר"ס ע"ב

אמר רבי יהודה בכל עובדוי בעי בר נש לשואה לקבליה לקדשא בריד הוא והא אוקימנא מלה. רבי יהודה לטעמה דאמר רבי יהודה האי מאן דאזיל בארחה יכון לתלת מלין ועלא מנהון צלותא ואף על גב דצלותא יתיר. עלאה מכלא תרי חברי או תלתא דלעאן במלי דאורייתא דהא לא מסתפו בגין דשכינתא (ס"א ועלא מנהון צלותא. ועלא מפלהו חברינא כמלי דאורייתא דהא שכינתא) אשתתף בהדיהו. פי הא דרבי אלעזר ורבי חי'א הוו אזלי בארחה. אמר רבי אלעזר (ס"א חי'א) כתיב (בראשית ג) ויעש יי אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור. וכי עד

הַשְׁתָּא פְּשִׁיטֵי הוּוּ מִהֵוּא עוֹר אֵין אָלָא מְאֵי לְבוּשֵׁי יְקָר הוּוּ. אָמַר לֵה רַבִּי חֲזָא אֵי הֲכִי לֹא אֶתְחַזוּן לְהוּ אֶפְלוּ כְּתַנּוֹת עוֹר. וְכִי תִימָא דְעַד לֹא חָאבוּ אֲלִבְיָשׁוּ לְהוּ לֹא. אָלָא לְבַתֵּר דְּחָבוּ כְּתִיב וַיַּעַשׂ יְיָ אֱלֹקִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתַנּוֹת עוֹר וַיִּלְבְּשֵׁם וְגוֹי. אָמַר לֵה הֲכִי הוּא וְדָאֵי בְּקַדְמִיתָא הוּוּ כְּגוֹנָא דְלַעְלָא וּמִתְפִּשְׁטוֹן מִן גּוֹנֵי דְלִתְתָא וְהוּהוּ נְהוּרָא דְלַעְלָא אֶסְחַר עָלֵיהוּ. וּלְבַתֵּר דְּחָבוּ אֶהְדֵּר לוֹן כְּגוֹנָא דְהָאֵי עֲלָמָא וְאַעְבְּר מִנֵּיהוּ גּוֹנֵי דְלַעְלָא מַה כְּתִיב וַיַּעַשׂ יְיָ אֱלֹקִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתַנּוֹת עוֹר וַיִּלְבְּשֵׁם. מְגוֹנָא דְהָאֵי עֲלָמָא. כְּתִיב (שְׁמוֹת כ"ט) וְאֵת אֶהְרֹן וְאֵת בְּנָיו תִּקְרִיב וְהִלְבַּשְׁתֶּם כְּתַנּוֹת הַתָּם כְּגוֹנָא דְלַעְלָא. הֲכָא כְּגוֹנָא דְלִתְתָא. הַתָּם כְּתַנּוֹת שֵׁשׁ הֲכָא כְּתַנּוֹת עוֹר וְאָף עַל גַּב דְּאִיהוּ בַר הֲכִי שְׁפִירָא דְאֲנוּן לְבוּשֵׁין סָלִיק עַל כְּלָא. (בְּרַאשִׁית ג) וְתִפְקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם בְּעַפְיוֹשָׁא דְהָאֵי עֲלָמָא מַה דְלָא הוּהוּ קוּדְם דְהוּוּ מִשְׁגַּחִין וּפְקַחִין לְעִילָא לְזַמְנָא דְאִתֵּי כְּתִיב (יִשְׁעִיָּה מ"ב) וְהוֹלַכְתִּי עוֹרִים בְּדַרְךְ לֹא יָדְעוּ וְגוֹי. זַמִּין קַדְשָׁא בְּרִידָא הוּא לְאַפְקָחָא עֵינִין דְלָא חֲכִימִין וּלְאַסְתַּכְּלָא בְּחֲכַמְתָּא עֲלָאָה וּלְאַתְדַּבְּקָא בְּמָאֵי דְלָא אֶתְדַּבְּקוּ בְּהָאֵי עֲלָמָא בְּגִין דִּינִדְעוּן לְמֵאֲרִיָּהוּן. זְכָאִין אֲנוּן צְדִיקָא דִּיזְכּוֹן לְהֵהִיא חֲכַמְתָּא דְלָאו חֲכַמְתָּא כְּהֵהִיא חֲכַמְתָּא וְלָאו יָדִיעָה יָדִיעָה וְלָאו דְבִקוּתָא כְּהֵהִיא דְבִקוּתָא. עַד דְהוּוּ אֲזִילֵי חֲזוּ אֲנוּן לְסִטִּים אֲזִילֵי בְּתַרְיָהוּ לְאַקְפָּחָא לוֹן. אֶסְתַּכְּלָא בְּהוּ רַבִּי אֲלַעְזָר אֶתּוּ תַרִּי חִיוֹן בְּרָא וְקִטְלֵי לוֹן אָמַר רַבִּי אֲלַעְזָר בְּרִידָא רַחֲמָנָא דְשִׁיזְבוּ, קָרָא עָלֵיהוּ (מִשְׁלֵי ד) בְּלַכְתָּךְ לֹא יֵצֵר צַעֲדָךְ וְאִם תִּרוּץ לֹא תִכְשֵׁל וּכְתִיב (תְּהִלִּים צ"א) כִּי מִלְּאֲכִיו יִצְוָה לְךָ וְגוֹי. וּכְתִיב (ש"ס) כִּי בִי חֲשַׁק וְאַפְלִטָהוּ:

תרגום הזהר אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, צְכָל מַעֲשָׂיו לְרִידָא הָאָדָם לְשׂוֹם כְּנַגְדוֹ אֶת הַקְּצָ"ה, וּכְבַר הַעֲמִדְנוּ הַדְּבַר. רַבִּי יְהוּדָה הוֹלֵךְ לְטַעֲמוֹ, שְׁאֵמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל מִי שֶׁהוֹלֵךְ צְדָקָה, שְׁמַתִּירָא מִפְּנֵי לְסִטִּים, יָכוֹן לֵג' דְּבָרִים, לְדוֹרוֹן וּלְתַפְלָה וּלְמַלְחָמָה. כְּמוֹ יַעֲקֹב, צִשְׁעָה שְׁהִיָּה מִתִּירָא מִפְּנֵי יַעֲקֹב. וְהַחֲשׂוֹב מֵהֶם, הֵיא תְּפִלָּה. וְאָף עַל פִּי שְׁהַתְּפִלָּה חֲשׂוֹבָה יוֹתֵר. שְׁנֵי חֲבָרִים אוֹ שְׁלִשָּׁה שְׁעוֹסָקִים צְדָקָה תּוֹרָה, הוּא עוֹד יוֹתֵר חֲשׂוֹב מִכָּל, כִּי אִינְם מִתִּירָאִים מִפְּנֵי

לְסֻטִים, מִשׁוֹם שֶׁהַשְּׂכִינָה מְחוּצָרֶת עִמָּהֶם מִחֲמַת שְׁעוֹסָקִים צְפוּרָה. רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי חִיָּא הָיוּ הוֹלְכִים צְדָרָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, פְּתוּב, וַיַּעַשׂ יְיָ אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ פְּתוּת עוֹר. וְכִי עַד עָפָה הָיוּ מוֹפְפָטִים מִהָעוֹר הַהוּא. וַיִּמְשִׁיב, כֵּן, שָׁעַד עָפָה לֹא הָיוּ לָהֶם אֵלּוּ פְּתוּת עוֹר, כִּי כְּלִי לְבוּשֵׁי יָקָר הָיוּ. אָמַר לוֹ רַבִּי חִיָּא אִם כֵּן, לֹא הָיָה רְאוּי לָהֶם, אֲפֹלוּ פְּתוּת עוֹר, מֵאַחַר שֶׁחֲטָאוּ צַעַז הַדַּעַת. וְאִם תֵּאמַר שֶׁמִּטְרָם שֶׁחֲטָאוּ הַלְבִּישׁ אוֹתָם פְּתוּת עוֹר, אֵינּוּ כֵּן, אֲלֹא לְאַחַר שֶׁחֲטָאוּ פְּתוּב, וַיַּעַשׂ יְיָ אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ פְּתוּת עוֹר וַיִּלְבָּשֵׁם. אָמַר לוֹ, כִּדְ הוּא וְדֹאֵי, שֶׁלְאַחַר הִחְטָא הָיָה. אֲלֹא צְתַחֲוִילָה הָיוּ מְלוּבָשִׁים כַּעֲשֵׂינן שֶׁל מַעֲלָה, דְּהֵינּוּ צְזָהָר הַעֲלִיּוֹן שֶׁל ז' א', וְהָיוּ מִפְּשָׁטִים מִן הַגּוּנִים שֶׁלְמִטָּה, שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְהָיָה הָאוֹר הַעֲלִיּוֹן מְסַבֵּב אוֹתָם. וְאַחַר שֶׁחֲטָאוּ, הִחְזִיר אוֹתָם צְגוּנִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה וְהַעֲבִיר מִהֶם הַגּוּנִים שֶׁל מַעֲלָה, שֶׁהָיָה לָהֶם מִז' א'. מֵה פְּתוּב, וַיַּעַשׂ יְיָ אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ פְּתוּת עוֹר וַיִּלְבָּשֵׁם, כַּעֲשֵׂינן הָעוֹלָם הַזֶּה. פְּתוּב, וְאִתְּ אֲהָרִין וְאִתְּ צְנִיּוֹ תִּקְרִיב וְהַלְבָּשָׁתֶם פְּתוּת. שֶׁס הָיָה כַּעֲשֵׂינן שֶׁל מַעֲלָה, דְּהֵינּוּ מְצַחֲוִית אוֹר ז' א', וְכֹאן, צְכַתְּנוֹת עוֹר שֶׁל אָדָם הָרַשָּׁוֹן, הָיוּ כַּעֲשֵׂינן שֶׁלְמִטָּה. לְפִיכָד שֶׁס נִקְרָאִים פְּתוּת שֶׁס, הָרוּמִז עַל ז' א' שֶׁהוּא נִקְרָא שֶׁס, עַל שֶׁס ו' הַקְּוֹת, וְכֹאן פְּתוּת עוֹר, שֶׁהֵם מְצַחֲוִית הַפְּלִכּוֹת הַנִּקְרָאת עוֹר, שֶׁהָיָה צְחִינֵת הָעוֹלָם הַזֶּה. וְאִף עַל פִּי שֶׁהוּא כִּד, הַיּוֹפִי שֶׁל אֵלּוּ הַלְבוּשִׁים, הָיָה עוֹלָה עַל הַפֶּל. וְתַפְחָחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם. הֵינּוּ שְׁנַפְקָחוּ עֵינֵיהֶם צְטוּפִם שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, דְּהֵינּוּ צְלִיּוֹר הַרְגִּיל צְעוֹלָם הַזֶּה. מֵה שֶׁלֹּא הָיָה מְקוּדָם, שֶׁהָיוּ מְשַׁגְּיחִים וּפְקָחִים לְמַעֲלָה, צְעוֹלָם הַעֲלִיּוֹן. לְעַתִּיד לְבֹא, פְּתוּב וְהוֹלְכְתֵי עוֹרִים צְדָרָה לֹא יִדְעוּ וְגו'. כִּי עַתִּיד הַקְּצ'ה לְפַקֵּחַ עֵינַיִם שֶׁלֹּא הָיוּ חֲכָמוֹת, לְהַסְתַּפֵּל צְחֲכָמָה הַעֲלִיּוֹנָה, וּלְהַשְׁיֵג מֵה שֶׁלֹּא הַשְׁיֵגוּ צְעוֹלָם הַזֶּה, כְּדִי שְׁיִפְּרוּ אֵת רְצוֹנָם. אֲשֶׁרֵיהֶם הַלְדִּיקִים שְׁיִזְכוּ לְחֲכָמָה הַהִיא, שְׁאִין חֲכָמָה פְּאוֹתָהּ הַחֲכָמָה, וְאִין יִדְעָה פְּאוֹתָהּ הַיִּדְעָה וְאִין דְּבָקוֹת פְּאוֹתָהּ הַדְּבָקוֹת. צְעוֹד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ אֲשֶׁר לְסֻטִים הוֹלְכִים אֲחֵרֵיהֶם לְשָׂדוֹד אוֹתָם. הַסְתַּפֵּל צְהָם רַבִּי אֶלְעָזָר, צְאוּ צ' חִיּוֹת הַשָּׂדֶה וְהָרְגוּ אוֹתָם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר צְרוּף הַרְחֲמוּן שֶׁהִלְלוּנוּ. קָרָא עֲלֵיהֶם, צְלַכְתְּדָה לֹא יִכַר לְעָדָה וְאִם תְּרוּץ לֹא תִכְשֵׁל. וְכַתוּב, כִּי מִלְּאֲכוּי יִלְוֶה לָךְ וְגו', וְכַתוּב כִּי צִי חָשַׁק וְאֲפִלְטֶהוּ.

א. בשחרית במוסף ובנעילה הכהנים נושאים את כפיהם, אבל במנחה אין נשיאות כפים מפני שבמנחה כבר סעדו כל העם ושמא שתו הכהנים יין ושכור אסור בנשיאות כפים. ואפלו ביום תענית אין נושאים כפיהן במנחה גזרה מנחת תענית מפני מנחת כל יום: **ב.** במה דברים אמורים בתענית שמתפללין בו מנחה ונעילה כגון צום כפור ותענית צבור. אבל תענית שאין בו נעילה כגון תשעה באב ושבעה עשר בתמוז. הואיל ותפלת מנחה שלהם סמוך לשקיעת החמה הרי נראית כנעילה ואינה מתחלפת במנחה של כל יום ולפיכך יש בה נשיאות כפים. וכהן שעבר ועלה לדוכן במנחה של יום הכפורים הואיל והדבר ידוע שאין שם שחרות הרי זה נושא כפיו ואין מורידין אותו מפני החשד שלא יאמרו פסול היה לפיכך הורידוהו:

מוסר

ספר חסידים סימן קנה

משל למלך בשר ודם שצוה לעבדיו ללכת במקום פלוני בא אחד לומר לעבדו אחד אל תלך במקום פלוני שהמלך שלחך ואני אתן לך לטרין ולקח לטרין ולא תלך ותברו לא תלך לפי שאחד נדר לתן לו שני פשיטים הרי זה שלקח רק שני פשיטים יותר עונשו שבדבר קל בטל רצון המלך. כך זה שחוטא בדבר שאין יצרו מתגבר עליו עונשו גדול. וכל

דָּבַר שָׁבָא לִיָּדָד לַעֲשׂוֹת וְאֵינָד עוֹשֶׂה מִפְּנֵי הַבִּשְׁת שִׁיקְרָאוּד
חֲסִיד שׁוֹטָה תַּחֲשֹׁב כְּאֵלוֹ הָיִיתָ בִּשְׁעַת הַגְּזֵרָה הָיִיתָ נֶהְרָג
עַל עֲבֵרָה קִלָּה אֲפֵלוֹ אַעֲרֹקְתָּא דְּמִסְאַנָּא וְכָל שְׁכֵן שְׁאַכְף
אֶת יִצְרֵי הַמְּסוּר בְּיָדֵי. וְאִם גְּנַבְתָּ תוֹדָה וְתַעֲמֹד לָד. וְאִם
הַבִּשְׁת מִלְּבַנְת פְּנִיָד הָרִי כְּקִרְבֵּן כְּפָרָה וּמוּטָב שְׁתַּתְּבִישׁ
בְּפְנֵי מֵאָה וְאֵל תַּתְּבִישׁ בְּפְנֵי כְּמָה רְבֻבוֹת וּבְפְנֵי אוֹתָם
עֲצָמָם שְׁאַחַר מוֹתָד. וְכֵן הַמוֹנֵעַ אֶת הַמְּצוּה מִפְּנֵי הַבִּשְׁת
בֵּין מְצוֹת עֲשֵׂה בֵּין מְצוֹת לֹא תַעֲשֶׂה יַתְּבִישׁ בְּכִרְהִסְיָא
לְאַחַר מוֹתוֹ בְּפְנִיָהֶם וְאוּלֵי אֲפֵלוֹ בַּחַיִּים כְּמוֹ צְדֻקִיָּהוּ
שְׁאַמֵּר פֶּן יַתְעַלְלוּ בִּי וְלֹא נִכְנַע לְפְנֵי הִי וְעִירוֹ עֵינָיו וְחֲשׁוֹב
לָד שְׁתִּי אוֹתִיוֹת כִּי כִי (פְּרוּשׁ כִּי כָל) כִּי כָל סָאוֹן סוּאוֹן, כִּי כָל
הָעוֹלָם נִדוֹן מְדָה בְּמְדָה שְׁנֶאמַר (דְּבָרִים כח) תַּחַת אֲשֶׁר לֹא
עֲבַדְתָּ אֶת הִי אֱלֹהִיָד בְּשִׁמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב מֵרַב כָּל וְעֲבַדְתָּ
אֶת אוֹיְבָד אֲשֶׁר יִשְׁלַחְנוּ הִי בָד בְּרָעַב וּבְצָמָא וּבְעֵרוֹם
וּבְחֶסֶר כָּל, הִי יִצְיִלְנוּ:

ואתחנן יום רביעי תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי וו דשם ביין לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה:

(ט) רַק הַשְּׁמֵר לָד וְשִׁמֹּר נִפְשָׁד מְאֹד פֶּן
תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיָד וּפֶן
יִסּוּרוּ מִלְּבָבָד כָּל יְמֵי חַיָּיָד וְהוֹדֵעְתָם
לְבַנְיָד וְלְבַנְי בְּנִיָד : לְחוּד אִסְתַּמַּר לָד וְטַר נִפְשָׁד לְחָדָא
דִּילְמָא תַנְשִׂי יַת פְּתַגְמָא דִּי חִזוּ עֵינֶיָד וְדִילְמָא יַעֲדוּן מִלְּבָבָד כָּל יוֹמֵי
חַיָּיָד וְתַהוֹדֵעֲנוּן לְבַנְיָד וְלְבַנְי בְּנִיָד :

רש"י רק השמר לך וגו' פן תשכח את הדברים. אז כשלא תשכחו אותם ותעקום על אמתתם תחשבו חכמים ונבונים ואם תעוּתוּ אותם מתוך שכחה תחשבו שוטים:

(י) יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּחֹרֵב בְּאָמַר יְהוָה אֵלַי הִקְהַל לִי אֶת
הָעָם וְאֲשַׁמְעֵם אֶת דְּבָרֵי אֲשֶׁר יִלְמְדוּן
לִירְאָה אֹתִי כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר הֵם חַיִּים
עַל הָאָדָמָה וְאֶת בְּנֵיהֶם יִלְמְדוּן : יוֹמָא דִּי
קִמְתָּא קָדָם יי אֱלֹהֶיךָ בְּחֹרֵב כַּד אָמַר יי לִי כְּנוֹשׁ קִדְמִי יֵת עִמָּא
וְאֲשַׁמְעֵנּוּן יֵת פְּתִגְמִי דִּי יִלְפוּן לְמַדְחַל קִדְמִי כָּל יוֹמִיא דִּי אֲנוּן קִימִין
עַל אַרְעָא וְיֵת בְּנֵיהוֹן יֵאֲלַפוּן :

רש"י יום אשר עמדת. מוסב על מקרא שלמעלה ממנו אשר ראו עיניך, יום אשר עמדת בחורב אשר
ראיתם את הקולות ואת הלפידים: ילמדון. ילפון, לעצמם: ילמדון. יאלפון, לאחרים:

(יא) וַתִּקְרְבוּן וַתַּעֲמְדוּן תַּחַת הַהָר וְהָהָר
בָּעַר בְּאֵשׁ עַד לֵב הַשָּׁמַיִם חֲשֹׁךְ עָנָן
וְעָרְפֹל : וּקְרַבְתוּן וְקִמְתוּן בְּשִׁפּוּלֵי טוֹרָא וְטוֹרָא בָּעַר בְּאֲשַׁתָּא
עַד צִית שְׁמַיָּא חֲשׂוּכָא עָנְנָא וְאֲמִיטָתָא : (יב) וַיְדַבֵּר יְהוָה
אֵלֵיכֶם מִתּוֹךְ הָאֵשׁ קוֹל דְּבָרִים אֲתֵם
שְׁמַעִים וַתְּמוּנָה אֵינְכֶם רְאִים זוֹלָתִי
קוֹל : וּמְלִיל יי עִמְכוּן מְגוּ אֲשַׁתָּא קַל פְּתִגְמִין אֲתוּן שְׁמַעִין וּדְמוּת
לִיתִיכוּן חֲזוּן אֱלֹהוּ קִלָּא : (יג) וַיִּגַּד לְכֶם אֶת בְּרִיתוֹ
אֲשֶׁר צָוָה אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת עֲשֵׂרֵת
הַדְּבָרִים וַיְכַתְּבֵם עַל שְׁנֵי לְחוֹת אֲבָנִים :
וְחוּי לְכוּן יֵת קִימָה דִּי פְּקִיד יִתְכוּן לְמַעְבַּד עֲשָׂרָא פְּתִגְמִין וַיְכַתְּבוּן
עַל תְּרִין לוּחֵי אֲבָנָא : (יד) וְאֹתִי צָוָה יְהוָה בְּעֵת

ההוא ללמד אתכם חקים ומשפטים
לעשתכם אתם בארץ אשר אתם
עברים שמה לרשתה : ויתי פקיד יי בעדנא ההיא
לאלפא יתכון קימין ודיניו למעבדכון יתהון בארעא די אתון עברין
תמן למירתה :

רש"י ורתי איה בעת ההוא ללמד לחכם. תורה שבעל פה:

נביאים - ישעיה - פרק מ

(ט) ולבנון אין די בער וחיתו אין די
עולה : (פ) ואילני לבנון לא יספקון לאדלקא וחיתתא דבה לית
היא כמיסת לעלתא :

רש"י אין די בער . על מזבח : וחיתו . של לבנון , אין די עולה , ד"א ולבנון אין די בער וגו' לכפר על
עון האומות :

(י) כל הגוים פאין נגדו מאפס ותהו
נחשבו לו : כל עממיא כלמא עובדיהון גמירא ושיצאה אנון
חשיבין קדמוהי :

רש"י כאין נגדו . כאין הם בעיניו ואין חשובין לפניו :

(יח) ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו
לו : ולמן אתון מדמין קדם אל ומה דמות אתון מסדרין קדמוהי
(ט) : הפסל נסד חרש וצרף בזהב ירקענו

וְרִתְּקוֹת כֶּסֶף צוּרָף : הָא צְלָמָא נִגְרָא עֵבִיד וְקִינָאָה
בְּדָהָב מִחֲפִי יָה וְשִׁלְשָׁלוֹ דְכֶסֶף קִינָאָה מֵאֲחִיד יָה :

רש"י נסך . לו מסכה : נסך חרש . חרש של ברזל נוסכו מצרזל או מנחושת ואח"כ הכורף מרקעו בטסי
זהב ומצפהו מלמעלה : ורתקות . שלשלאות :

(כ) הַמְּסַכָּן תְּרוּמָה עֵץ לֹא יִרְקַב וְיִבְחָר
חֲרָשׁ חָכָם יִבְקֹשׁ לוֹ לְהַכִּין פֶּסֶל לֹא
יִמוּט : **(ס)** אוֹדוֹן בְּרִי אֶעָא דְלֹא אֲחִיד רִקְבָא בְּחַר נִגְרָא אוּמָן בְּעֵי
יָה לְאִתְקַנָּא צְלָם דְלֹא יִצְטָלִי :

רש"י המסכן תרומה . או אם בא לעשותו של עץ המלומד להבחין בין עץ המתקיים לשאר עצים שלא
ירקב מהר יבחר , המסכן המלומד כמו (במדבר כג) ההסכן הסכנתי , תרומה הפרשה ברירת העצים :

(כא) הָלוֹא תִדְעוּ הָלוֹא תִשְׁמְעוּ הָלוֹא הִגַּד
מִרְאֵשׁ לָכֶם הָלוֹא הִבִּינְתֶם מוֹסְדוֹת
הָאָרֶץ : הָלֹא יִדְעִיתוּן הָלֹא שְׁמַעְתוּן הָלֹא אִתְחַנְּוּא מִן אֹלָא
עוּבַד סְדָרִי בְּרֵאשִׁית לְכוּן הָלֹא תִסְתַּכְּלוּן לְמַדְחַל קָדָם מִן דְּבָרָא
יִסוּדֵי אֶרֶץ :

רש"י הלא תדעו . מוסדות הארץ מי יסדה ואותו היה לכם לעבוד :

כתובים - תהילים - פרק צד

צד ^(א) אֵל נִקְמוֹת יְהוָה אֵל נִקְמוֹת הוֹפִיעַ :
אֱלֹהֵא מְרִי פּוֹרְעֵנוּתָא יְיָ אֱלֹהֵא מְרִי פּוֹרְעֵנוּתָא יְיָ אֱלֹהֵא מְרִי
פּוֹרְעֵנוּתָא הוֹפֵעַ :

(ב) הַנְּשֵׂא שִׁפְט הָאָרֶץ הַשֵּׁב גָּמוּל עַל
גָּאִים : אֲתַנְּטֵל דָּן אֶרְעָא אֲתִיב גּוּמְלָא בִישָׂא עַל גִּיּוֹתְנִיָּא : (א)
עַד מָתִי רְשָׁעִים יְהוּה עַד מָתִי רְשָׁעִים
יַעֲלִזוּ : עַד אִימָתִי רְשִׁיעֵיָא יֵי עַד אִימָתִי רְשִׁיעֵיָא יִתְבוּן
בְּשִׁלּוֹתָא : (ד) יַבִּיעוּ יַדְבְּרוּ עָתֵק יִתְאַמְרוּ כָּל
פְּעֵלֵי אָוֹן : יְבוּעוּן וַיִּמְלָלוּ גְדוּפִין אֲמָרִין מַלְיִן דְּקִלְנָא כָּל
עֲבָדֵי שְׂקָר :

(ה) עֲמָדָה יְהוּה יִדְכָּאוּ וַנְּחַלְתֶּךָ יַעֲנוּ : עֲמָדָה יֵי
יְשׁוּפוּן וְאַחֲסִנְתֶּךָ יִמְסַכְּנוּן : (ו) אֶלְמָנָה וְגֵר יַהֲרֹגוּ
וַיִּתּוּמִים יִרְצְחוּ : אֲרַמְלָתָא וְגִיּוֹרָא יִקְטְלוּ וַיִּתְּמֵי
יִרְצְחוּ :

משנה שבועות פרק א

א. שבועות שְׁתֵּים שָׁהוּן אַרְבַּע, יְדִיעוֹת הַטְּמֵאָה
שְׁתֵּים שָׁהוּן אַרְבַּע, יִצִּיאוֹת הַשַּׁבָּת שְׁתֵּים שָׁהוּן אַרְבַּע,
מִרְאוֹת נְגָעִים שְׁנַיִם שָׁהוּן אַרְבַּע :

דרטורה (א) שבועות שתיים. כתיבי בקרא בהדיא (סס ה) או נפש כי תשבע לבטא
בשפתיים להרע או להטיב. אוכל להטיב. לא אוכל להרע. שמענה את עצמו. וה"ה
לכל דבר שהוא הן ולאו להבא. ולהרע או להטיב להבא משמע: שהן ארבע. יס

לרבות עוד שתיים אחרים ללא כתיבי. והן. הן ולאזו דלשעבר כמו אכלתי. ולא אכל. או לא אכלתי ואכל: ידיעות הטומאה. או נפש אשר תגע בכל דבר טמא (ספ) האמור בזיקרא אכל טומאת מקדש וקדשיו: שתי'. כתיב בקרא דכתיב (ויקרא ה) ונעלם ממנו והוא טמא. משמע שנעלמה ממנו טומאה ועל ידי אותו העלם אכל בשר קודש. הרי אחת. או נכנס למקדש. הרי שתיים: שהן ארבע. יש לרבות עוד שנים חיובים אחרים העלם קודש. והעלם מקדש וזכור הוא את הטומאה: יליאות השבת. הולאה מרשות היחיד לרשות הרבים ילפינן מקרא מן וילו משה ויעזבירו קול במחנה וגו' (שמות לו) לא תפיקו מרשות היחיד לרשות הרבים: שתיים. אחד לעומד בחוץ והוסיט ידו לפניו ונטל החפץ והולאו. ואחד לעומד בפנים ונטל החפץ ממקומו. והולאו לחוץ: שהן ארבע. יש להוסיף עוד שתיים דהכנסה אף ע"ג ללא כתיבי. שכסם שהקפידה תורה מרשות לרשות בהולאה כך הקפידה על ההכנסה. אחת לעומד בפני'. והולאו ידו לחוץ ונטל חפץ והכניס. ואחת לעומד בחוץ ונטל חפץ ממקומו. והוסיט לפניו והניחו: מראות נגעים שנים. כתיבי בקרא (ויקרא יג) שאת ובהרת: שהן ארבעה. תולדה דשאת ותולדה דבהרת ללא כתיבי בקרא בהולאה:

ב. כל שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלים בנתיים, הרי זה בעולה ויורד. יש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף, שעיר הנעשה בפנים ויום הכפורים תולה, עד שיודע לו ויביא בעולה ויורד:

ברטורה (ב) שיש בה ידיעה בתחלה. אידיעת הטומאה קאי. ואידי דזוטרי מילייהו. מפרש להו צריש' והדר מפרש שבועות דנפישי מילייהו. ויליאות ומראות. כל חדא וחדא. מפרשה במסכת דידי'. להכי לא פרשינהו בהאי מסכתא. ולא תנינהו הכא אלא משום דמי להדי בשתיים שהן ארבע: ידיעה בתחלה. שידע שנטמא: וידיעה בסוף. משאכל את הקדש בהעלם. או נכנס למקדש בהעלם וילא. נודע לו שצטומאה אכל. או צטומאה נכנס: והעלם צינתיים. כשאכל את הקדש נעלמה ממנו טומאה או קודש. או נכנס למקדש ונעלמה ממנו טומאה או מקדש: הרי זה בעולה ויורד. עולה לעשיר ויורד לעני. עשיר מביא חטאת בהמה. ועני חטאת העוף. ודל שבדלים. עשירית האיפה. והיא מנחת חוטא האמורה בכל מקום: שעיר הנעשה בפני'. שעיר יום הכפורים שמביא מדמו לפניו: תולה. להגן עליו מן היסורין: עד שידע לו. שאכל קדש צטומאה ויביא קרבן עולה ויורד:

ג. אין בה ידיעה בתחלה אבל יש בה ידיעה בסוף, שעיר הנעשה בחוץ ויום הכפורים מכפר, שנאמר (במדבר כט) מלבד חטאת הכפורים, על מה שזה מכפר

זֶה מְכַפֵּר. מֵהַפְּנִימִי אֵינוֹ מְכַפֵּר אֱלֹא עַל דְּבַר שְׂשִׁישׁ
בוּ יְדִיעָה, אִף הַחִיצוֹן אֵינוֹ מְכַפֵּר אֱלֹא עַל דְּבַר שְׂשִׁישׁ
בוּ
יְדִיעָה :

ברטנורה (ג) אין זה ידיעה בתחלה. שלא ידע בטומאה זו מימיו זה לא יבא לכלל קרבן עוד לעולם. שהרי אין קרבן בא אלא על שיש זה ידיעה בתחלה: שעיר הנעשה בחוץ. הקרב במזבח החילון במוספין של יום"כ: ויום"כ. עלמו מכפר עם השעיר: שנאמר. בשעיר הנעשה בחוץ (במדבר כט) שעיר עזים אחד חטאת: מלכד חטאת הכפורים. וחטאת הכפורים הוא השעיר הנעשה בפנים. והקישן הכתוב ללמדך שעל מה שזה מכפר זה מכפר. מה פנימי אינו בא אלא על דבר שיש בו ידיעה. ומאי נהו ידיעה בתחלה כדילפינן מקרא דכתיב לכל חטאתם דמשמע לאותם שיבואו לכלל חטאת כשתהיה להם ידיעה בסוף. ואי אפשר לבא לכלל חטאת אלא אם כן היתה לו ידיעה בתחלה. אף שעיר הנעשה בחוץ אינו מכפר אלא על שיש בו ידיעה ומאי נהו ידיעה בסוף ולא בתחלה ללא אחיא לכלל קרבן ומכפר זה כפר' גמורה בלא תליה:

ד. וְעַל שְׂאִין בָּהּ יְדִיעָה לֹא בִתְחִלָּה וְלֹא בְּסוֹף, שְׁעִירֵי הַרְגָּלִים וְשְׁעִירֵי רָאשֵׁי חֲדָשִׁים מְכַפְּרִים, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, שְׁעִירֵי הַרְגָּלִים מְכַפְּרִין אֲבָל לֹא שְׁעִירֵי רָאשֵׁי חֲדָשִׁים. וְעַל מֵה שְׁעִירֵי רָאשֵׁי חֲדָשִׁים מְכַפְּרִין, עַל הַטְּהוֹר שְׂאֵכֵל אֶת הַטְּמֵא. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, כָּל הַשְּׁעִירִים כְּפָרְתָן שְׁוֹה עַל טְמֵאת מְקַדָּשׁ וְקַדָּשִׁין. הִיָּה רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, שְׁעִירֵי רָאשֵׁי חֲדָשִׁים מְכַפְּרִין עַל הַטְּהוֹר שְׂאֵכֵל אֶת הַטְּמֵא, וְשֵׁל רְגָלִים מְכַפְּרִין עַל שְׂאִין בָּהּ יְדִיעָה לֹא בִתְחִלָּה וְלֹא בְּסוֹף, וְשֵׁל יוֹם הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר עַל שְׂאִין בָּהּ יְדִיעָה בִּתְחִלָּה אֲבָל יֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה בְּסוֹף. אָמְרוּ לוֹ, מֵהוּ שִׁיקְרָבוּ זֶה בְּזֶה. אָמַר לָהֶם, יִקְרָבוּ. אָמְרוּ לוֹ, הוֹאִיל וְאִין כְּפָרְתָן שְׁוֹה, הֵיאָד קָרְבִּין זֶה בְּזֶה. אָמַר לָהֶן, כֵּלָן בָּאִין לְכַפֵּר עַל טְמֵאת מְקַדָּשׁ וְקַדָּשִׁין :

ברטנורה (ה) שעירי הרגלים. בכל הרגלים נאמרו שעירי חטאת במוספין: ושעירי ר"ח מכפרים. דכתיב בשעיר ר"ח (שם כה) לחטאת לה' חטא שאין מכיר בו אלא ה'.

שְׁעִיר זֶה יֵהָא מִכֶּפֶר. וְהֵינּוּ שְׂאִין בּוֹ יָדִיעָה לֹא בַתְּחִלָּה וְלֹא בַסּוּף וְשְׁעִירֵי רִגְלִים
לְפִינֵי מִשְׁעִיר ר"ח בְּהִיקָשׁ דְּשְׁעִיר הוּא מִלִּי לְמַכְתָּב בְּכֻלְהוּ רִגְלִים וְכַתֵּב וְשְׁעִיר וְא"ו
מוֹסִיף עַל עֵינֵי רֵאשׁוֹן. לְהִיקָשׁ שְׁעַל מַה שְׁזֵה מִכֶּפֶר אֲלוֹ מִכֶּפֶרִים: כָּל הַשְּׁעִירִים
כִּפְרָתוֹן שׁוּה. כָּל שְׁעִירֵי הַמוֹסְפִין בֵּין שְׁעִירֵי רִגְלִים. בֵּין שְׁעִירֵי ר"ח. בֵּין שְׁעִיר הַנֶּעֱשָׂה
בַּחוּץ בִּיה"כ. כִּפְרָתוֹן שׁוּה שְׁהִם מִכֶּפֶרִין בֵּין עַל שְׂאִין בְּהָ יָדִיעָה בַתְּחִלָּה וַיֵּשׁ לָהּ
יָדִיעָה בַסּוּף. בֵּין עַל שְׂאִין בְּהָ יָדִיעָה לֹא בַתְּחִלָּה וְלֹא בַסּוּף. בֵּין עַל טְהוֹר שְׂאֲכָל אֶת
הַטֶּמֶא. וְנ"מ לְטוֹמְאָה שְׂאִירְעָה בֵּין זוֹ לְזוֹ. אֲבָל שְׁעִיר הַנֶּעֱשָׂה בְּפִנֵּי בִיה"כ לֹא נַחֲלָקוּ
עַלְיוֹ שְׁהוּא תוֹלָה עַל שִׁשׁ בְּהָ יָדִיעָה בַתְּחִלָּה וְאִין בְּהָ יָדִיעָה בַסּוּף כְּדֹאמְרֵי: הִיא
ר"שׁ אֹמֶר. הֵאִי דְהִדֵּר נִקְטָ לִיהָ מִשּׁוֹם דְּבַעֵי לְמִימַר אֲמַרו לּוֹ מַהוּ שִׁיקְרָבוֹ זֶה בְּזֵה:
מַהוּ שִׁיקְרָבוֹ. אִם אֲבָל שְׁעִיר שְׁהוּפְרָשׁ לְיוֹה"כ וְנִתְכַפְּרוּ בְּאַחַר וְנִמְנָא זֶה בְּרִגְלֵ אוֹ
בְּר"ח. מַהוּ שִׁיקְרִיב לְשֵׁם שְׁעִירוֹ שֶׁל יוֹם: אֲמַרו לּוֹ הוּאִיל וְאִין כִּפְרָתוֹן שׁוּה. ר"מ הוּא
דְּקֹאמַר לִיהָ לְר' שְׁמַעוֹן בְּשִׁלְמָא אִי אֲמַרְתָּ כוֹלֵן כִּפְרָתָם שׁוּה יִקְרִיב שְׁהָרִי כוֹלֵן כִּפְרָה
אֲחַת הֵן מִכֶּפֶרִים. אֲלֹא לְדִידֵךְ זוֹ שְׁהוּפְרָשָׁה לְכַפֵּר עַל שְׂאִין בְּהָ יָדִיעָה בַתְּחִלָּה וַיֵּשׁ
בְּהָ יָדִיעָה בַסּוּף. הִיאִךְ יִקְרַב בְּרִגְלֵ לְכַפֵּר עַל שְׂאִין בְּהָ יָדִיעָה לֹא בַתְּחִלָּה וְלֹא בַסּוּף.
אוֹ בְּר"ח לְכַפֵּר עַל הַטְּהוֹר שְׂאֲכָל אֶת הַטֶּמֶא: לְכַפֵּר עַל טוֹמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁי: וְכוּן
דְּבֵהָ שׁוּין. אַע"פ שְׁכִפְרָתוֹן חֲלוּקוֹת יִכּוֹל הוּא לִיקְרַב:

ה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה אֹמֵר מְשֻׁמוֹ, שְׁעִירֵי רֵאשֵׁי
חֲדָשִׁים מִכֶּפֶרִין עַל הַטְּהוֹר שְׂאֲכָל אֶת הַטֶּמֶא.
מוֹסִיף עֲלֵיהֶם שֶׁל רִגְלִים, שְׁמִכֶּפֶרִין עַל הַטְּהוֹר
שְׂאֲכָל אֶת הַטֶּמֶא וְעַל שְׂאִין בְּהָ יָדִיעָה לֹא בַתְּחִלָּה
וְלֹא בַסּוּף. מוֹסִיף עֲלֵיהֶם שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים, שְׁהוֹן
מִכֶּפֶרִין עַל הַטְּהוֹר שְׂאֲכָל אֶת הַטֶּמֶא, וְעַל שְׂאִין בְּהָ
יָדִיעָה לֹא בַתְּחִלָּה וְלֹא בַסּוּף, וְעַל שְׂאִין בְּהָ יָדִיעָה
בַתְּחִלָּה אֲבָל יֵשׁ בְּהָ יָדִיעָה בַסּוּף. אָמְרוּ לוֹ, אֹמֵר
הָיָה רַבִּי מַהוּ שְׁיִקְרָבוֹ זֶה בְּזֵה. אָמַר לָהֶם, הֵן. אָמְרוּ
לוֹ, אִם כֵּן יִהְיוּ שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים קֶרְבִּין בְּרֵאשֵׁי
חֲדָשִׁים, אֲבָל הִיאִךְ שֶׁל רֵאשֵׁי חֲדָשִׁים קֶרְבִּין בְּיוֹם
הַכִּפּוּרִים לְכַפֵּר כִּפְרָה שְׂאִינָה שְׁלָהוֹן. אָמַר לָהֶן, כֵּלּוֹן
בְּאִין לְכַפֵּר עַל טִמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁי:

ו. וְעַל זָדוֹן טְמֵאת מְקַדָּשׁ וְקִדְשָׁיו, שְׁעִיר הַנִּעְשָׂה
בַּפְּנִים וַיּוֹם הַכַּפּוּרִים מִכַּפְּרִין. וְעַל שְׂאֵר עֲבֹרוֹת
שְׁבִיתוֹרָה, הַקְּלוֹת וְהַחֲמוּרוֹת, הַזְּדוֹנוֹת וְהַשְּׂגָגוֹת,
הַזֹּדֵעַ וְלֹא הַזֹּדֵעַ, עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֵׂה, כְּרִיתוֹת וּמִיתוֹת
בֵּית דִּין, שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח מִכַּפֵּר:

ברטנורה (ו) ועל זדון טומאת מקדש וכו'. סתמא היא. (דגמ' נקיט לה): שְׁעִיר הַנִּעְשָׂה
בַּפְּנִים וַיּוֹם"כ מַכְפְּרִים. לַכְּתִיב (ויקרא טז) וּמִפְּשָׁעֵיהֶם לְכָל חַטָּאתָם. וּפְשָׁעֵיהֶם. אֲלוֹ
הַמֵּרִידִי: הַחֲמוּרוֹת וְהַקְּלוֹת וכו'. כֹּלָה מִתְנִי' מִפְּרָשָׁה בַּגִּמ' הַכִּי. בֵּין קְלוֹת בֵּין
חֲמוּרוֹת בֵּין שְׁעֵשָׂאן בִּמְזִיד בֵּין שְׁעֵשָׂאן בְּשׂוּגָאן אֲוֹתָן שְׁעֵשָׂאן בְּשׂוּגָאן בֵּין נֹדַע לֹא סְפִיקָא.
בֵּין לֹא נֹדַע לֹא סְפִיקָא כְּלוּמַר בֵּין נֹדַע לֹא שָׂבָא לִידוֹ סַפֵּק חֲלָב וְאֲכָל: בֵּין שָׂבָא נֹדַע
לֹא. שָׂבָא לִידוֹ סַפֵּק חֲלָב. וְאֲלוֹ הֵן קְלוֹת עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֵׂה וְאֲלוֹ הֵן חֲמוּרוֹת כְּרִיתוֹת
וּמִיתוֹת
ב"ד:

ז. אֶחָד יִשְׂרָאֵלִים, וְאֶחָד כְּהֲנִים, וְאֶחָד כֹּהֵן מְשׁוּחַ.
מֵה בֵּין יִשְׂרָאֵלִים לְכַהֲנִים וּלְכֹהֵן מְשׁוּחַ, אֶלֶּא שְׂדֵם
הַפֶּר מִכַּפֵּר עַל הַכְּהֲנִים עַל טְמֵאת מְקַדָּשׁ וְקִדְשָׁיו.
רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, כְּשֵׁם שְׂדֵם הַשְּׁעִיר הַנִּעְשָׂה בַּפְּנִים
מִכַּפֵּר עַל יִשְׂרָאֵל, כִּדְ דָּם הַפֶּר מִכַּפֵּר עַל הַכְּהֲנִים.
כְּשֵׁם שְׂוֹדֵיוֹ שֶׁל שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח מִכַּפֵּר עַל יִשְׂרָאֵל,
כִּדְ וְדֵיוֹ שֶׁל פֶּר מִכַּפֵּר עַל הַכְּהֲנִים:

ברטנורה (ז) א' ישראל וא' כהנים. הכי קאמר. אחד ישראל ואחד כהנים וא' כהן
משוח. מתכפרים בשעיר המשתלח בשא' עצירות ואין חלוק ביניהן: אלא שדם הפר
מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו. כל מה ששעי' הפנימי מכפ' על ישראל
דהיינו תליית ישראל על שא' ידועה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף. וזדון טומאת
מקדש וקדשיו וכן כפר' שעיר החיטון פרו של כ"ג הקרב בי"ה מכפר על הכהנים:
ר"ש אומר בשם. שאתה מודה בדם השעיר הפנימי שמכפר על ישראל. כפרתו בלא
שום וידוי. שאין וידוי בשעיר הפנימי. אלא בשעיר המשתלח. כך דם הפר בלא שום
וידוי מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו. אייתר ליה וידוי של פר במקום
וידוי של שעיר המשתלח. לכפר על הכהנים בשאר עצירות. ואין להם כפרה בשעיר
המשתלח:

גמרא שבועות דף יח ע"א

בַּעַל מִינָה רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן יוֹסִי בֶן לְקוּיִנְיָא מְרַבֵּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹסִי בֶּן לְקוּיִנְיָא אֲזַהְרָה לְבוֹעֵל נְדָה מִנִּין מִן הַתּוֹרָה שְׁקַל קָלָא פְּתַק בֵּיה אֲזַהְרָה לְבוֹעֵל נְדָה (ויקרא יח) וְאֵל אִשָּׁה בְּנִדָּת טַמְאָתָה לֹא תִקְרַב אֵלָּא אֲזַהְרָה לְמִשְׁמֵשׁ עִם הַטְּהוֹרָה וְאָמְרָה לוֹ נְטִמְאָתִי דְלֹא נִיפְרִישׁ מִיַּד מְנָא לֹן אָמַר חֲזַקִּיָּה אָמַר קָרָא (שם טו) וַתְּהִי נְדָתָה עָלָיו אֶפְלוּ בְּשַׁעַת נְדָתָה תְּהֵא עָלָיו. אֲשַׁכְּחֹן עֲשֵׂה לֹא תַעֲשֶׂה מְנַלֵּן אָמַר רַב פִּפְאָא אָמַר קָרָא (שם יח) לֹא תִקְרַב לֹא תִקְרַב נִמִּי לֹא תִפְרוֹשׁ הוּא דְכָתִיב (ישעיה סה) הָאוּמֵר קָרַב אֵלַיִךְ אֵל תִּגַּשׁ בִּי כִּי קִדְשְׁתִּיךָ. תִּנּוּ רַבָּנָן (ויקרא טו) וְהִזְרַתֶּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִטַּמְאָתָם. אָמַר רַבִּי יֵאֱשִׁיָּה מִכָּאן אֲזַהְרָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל שְׂיִפְרִישׁוּ מִנְּשׂוֹתֵיהוֹן סָמוּךְ לְוִסְתָּן וְכַמָּה. אָמַר רַבָּה: עוֹנָה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מְשׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי כָּל שְׂאִינוּ פּוֹרֵשׁ מֵאֲשֶׁתּוֹ סָמוּךְ לְוִסְתָּה אֶפְלוּ הוּיָן לוֹ בָּנִים כְּבָנֵי אֶהְרֹן מִתִּים. דְּכָתִיב (שם) וְהִזְרַתֶּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִטַּמְאָתָם. וְהִדּוּהָ בְּנִדָּתָה וְסָמִיךְ לָהּ (שם טז) אֲחֵרֵי מוֹת. אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַר אֲבָא, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הַפּוֹרֵשׁ מֵאֲשֶׁתּוֹ סָמוּךְ לְוִסְתָּה הוּיָן לוֹ בָּנִים זְכָרִים דְּכָתִיב (שם יא) וְלִהְבִּדִיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטְּהוֹר. וְסָמִיךְ לָהּ (שם יב) אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וְיִלְדָה זָכָר. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לְוִי אָמַר: הוּיָן לוֹ בָּנִים רְאוּיִין לְהוֹרָאָה דְּכָתִיב (שם י) וְלִהְבִּדִיל וְלַהוֹרוֹת. אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַר אֲבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן כָּל הַמְּבַדִּיל עַל הַיֵּין בְּמוֹצָאֵי שְׁבֻתוֹת הוּיָן לוֹ בָּנִים זְכָרִים, דְּכָתִיב (שם) לְהַבְדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחֹל. וְכָתִיב הֵתֵם (שם יא) לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטְּהוֹר. וְסָמִיךְ לָהּ (שם יב) אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לְוִי אָמַר: בָּנִים רְאוּיִין לְהוֹרָאָה, דְּכָתִיב (שם) לְהַבְדִּיל וְלַהוֹרוֹת. אָמַר רַבִּי בְּנִימִין בַּר יֶפֶת,

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר : כָּל הַמְקַדְּשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּשַׁעַת תְּשׁוּמֵי
הַיּוֹם לֹא בָנִים זְכוּרִים שֶׁנֶּאֱמַר (שם יא) וְהִתְקַדְּשְׁתֶּם וְהִיִּיתֶם
קְדוֹשִׁים. וְסָמִיד לֵה אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ :

רס"י שָׁקַל הַלֵּא. פִּיסַת רַגְזִים: פֶּתַח בֵּיה. זֶרֶק בּו: קִרְבַּ אֲלִיך. עִמּוּד בַּעֲמֻך לִיכְנִי
הַדּוֹר הֵיז אֲוֹמְרִים לְנִבִּיא עִמּוּד בַּעֲמֻך אֵל תַּגַּע בִּי שָׁלַח אֲטֹמֵאךְ שְׁאֲתָה קְדוֹשׁ וְאֲנִי
טֹמֵא קְדֻשְׁתִּיך טֹמֵאֲתִיך כִּמוֹ הֵן יִשָּׂא אִישׁ בְּשָׂר קִדָּשׁ וְכִמוֹ פֶּן תִּקְדָּשׁ: וְהִזְרַתְּם.
וְהַפְרַשְׁתֶּם כִּמוֹ וִינְזֵרוּ: אִזְהֵרָה לְיִשְׂרָאֵל וְכו'. דְּסָמִיד לִיה וְהַדּוּה בְּנִידָתָה בַּהוּא
עֲנִינָא: עוֹנָה. בַּמִּסְכַּת נְדָה מְפֹרָשׁ אִו יוֹם אִו לִילָה אִם וְסָתָה בְּיוֹם יִפְרוֹשׁ כָּל
הַיּוֹם וְאִם וְסָתָה בְּלִילָה יִפְרוֹשׁ כָּל הַלִּילָה וְהַכִּי מְפֹרָשׁ לֵה בַּמִּסְכַּת נְדָה בְּפ' הַאֲשָׁה:
וְלֵהבְדִיל וְכו'. הַמְבַדִּיל בֵּין טֹמֵאָה לְטֵהֵרָה תִּלְד אֲשֵׁתוֹ זְכָר: לֵהבְדִיל וְלֵהוֹרוֹת.
בַּעֲנִינָא דְשָׁתוּי יִין כְּתִיב וְלֵהבְדִיל בֵּין הַקִּדָּשׁ וּבֵין הַחֹל בֵּין הַטֹּמֵא וְכו' וְלֵהוֹרוֹת
אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: הַמְקַדָּשׁ עֲלָמוֹ בְּשַׁעַת תְּשׁוּמֵי. דְּרַךְ לְנִיעוֹת:

זוהר ואתחנן דף רס"ה ע"א

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן : בְּשַׁעֲתָא דְּבַר נֶשׁ אֶקְדִּים בְּפִלְגוֹת לִילִיא
וְקָם וְאֶשְׁתַּדַּל בְּאוֹרֵיתָא עַד דְּנִהִיר צַפְרָא בְּצַפְרָא אֲנַח
תְּפִלִּין בְּרִישָׁה וְתַפְלִין בְּרִישֵׁימָא קְדִישָׁא בְּדְרוּעָה וְאֶתְעַטֵּף
בְּעֵטוּפָא דְּמַצּוֹה וְאֶתִּי לְנִפְקָא מִתְרַעָא דְּבֵיתָה אֶעְרַע
בְּמַזוּזָה רִישֵׁימָא דְּשִׁמָּא קְדִישָׁא בְּתְרַעָא דְּבֵיתָה אֶרְבַּע
מִלְּאָכִין קְדִישִׁין מְזִדְּוִגֵן עִמָּה וְנִפְקִין עִמָּה מִתְרַעָא דְּבֵיתָה
וְאוֹזִפִּי לֵה לְבִי כְּנִישְׁתָּא וּמְכַרְזִי קָמָה הָבוּ יְקָרָא לְדִיוֹקְנָא
דְּמִלְּכָא קְדִישָׁא הָבוּ יְקָרָא לְבֵרָה דְּמִלְּכָא לְפְרָצוּפָא יְקָרָא
דְּמִלְּכָא רוּחָא קְדִישָׁא שְׂרָיָא עָלֵה אַכְרִיז וְאָמַר (ישעיה מט)
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּדַד אֶתְפָּאָר. כְּדִין הֵהוּא רוּחָא קְדִישָׁא סְלִקָא
לְעֵלָא וְאֶסְתֵּיִד עָלֵה קָמִי מִלְּכָא קְדִישָׁא כְּדִין פְּקִיד מִלְּכָא
עֵלָאָה לְמַכְתָּב קָמָה כָּל אֲנוּן בְּנִי הִיכְלָה כָּל אֲנוּן
דְּאֶשְׁתַּמוּדְעֵן קָמִיָה, הִדָּא הוּא דְּכְתִיב (מלאכי ג) וַיִּכְתֹּב סֵפֶר
זְכָרוֹן לְפָנָיו לִירָאִי יְיָ וּלְחֹשְׁבֵי שְׁמוֹ, מֵאִי וּלְחֹשְׁבֵי שְׁמוֹ.

כָּמָה דְאֵתְּ אָמַר (שמות לה) (ס"א כחשׁב האפוד) וְחוֹשְׁבֵי מַחְשָׁבוֹת
 אֲנוּן דְעַבְדִּין לְשִׁמָּה אוֹמְנוֹתָא בְּכָלָא. אוֹמְנוֹתָא דְתַפְלִין
 בְּבִתְיָהוֹן בְּרָצוּעֵיהוֹן וְכַתִּיבְתָּהוֹן. אוֹמְנוֹתָא דְצִיצִית.
 בְּחוּטֵיהוֹן בְּחוּטָא דְתַכְלָתָא. אוֹמְנוֹתָא דְמְזוּזָה וְאֵלִין אֲנוּן
 חוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ. וְכַתִּיב וְחוֹשְׁבֵי מַחְשָׁבוֹת. וְלֹא עוֹד אֶלָּא
 דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְשַׁתַּבַּח בֵּיה וּמְכַרִּיז עָלֵיהּ בְּכִלְהוּ עֲלָמִין
 חֲמוּ מַה בְּרִיָּה עַבְדִּית בְּעוֹלָמִי. וּמֵאן דִּיעוֹל קָמָה לְבִי
 כְּנִישְׁתָּא כַּד נָפִיק מִתְרַעִיָּה וְלֹא תַפְלִין בְּרִישִׁיָּה וְצִיצִית
 בְּלְבוּשִׁיָּה וְאוֹמַר (תהלים ה) אֲשַׁתְּחֹוּה אֵל הַיְכָל קִדְשֶׁךָ
 בְּיִרְאַתֶךָ. קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר : אֵן הוּא מוֹרְאֵי הָא סְהִיד
 סְהִדוֹתָא דְשִׁקְרָא :

תרגום הזהר אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּשַׁעַת שְׁאָרְדִים מְקַדִּים עֲלָמוֹ בְּחִלּוֹת לֵילָה,
 וְקָם וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה עַד שְׁמַאִיר הַבֶּקֶר. וּבְצִקַּר מְנִיחַ תְּפִילִין צְרָאָשׁ וְתַפְלִין
 צְרוּשָׁם הַקְּדוּשָׁ, דְהֵינּוּ תְּפִילִין שְׁל הַמַּלְכוּת, בְּזָרוּעַ. וְנִתְעַטֵּף בְּעֵטוּף שְׁל
 מַלְאָךְ. וּבָא לְלֵאחַת מִפְתַּח צִיתוֹ הוּא פּוֹגֵשׁ בְּמְזוּזָה, שְׁהִיא רוּשָׁם שְׁל הַשָּׁם
 הַקְּדוּשָׁ, שְׁהִיא מַלְכוּת, בְּשַׁעַר צִיתוֹ. הֵינָה חֹז, חֲרַבְעָה מַלְאָכִים קְדוּשִׁים
 מִתְחַצְּרִים עִמּוֹ, וְיוֹרְאִים עִמּוֹ מִפְתַּח צִיתוֹ וּמַלְוִים לוֹתוֹ לְצִית הַפְּנִסַת
 וּמְכַרִּיזִים לְפָנָיו, תְּנוּ כְּבוֹד לְכוֹרַת הַמֶּלֶךְ הַקְּדוּשָׁ, תְּנוּ כְּבוֹד לְבֵן הַמֶּלֶךְ, לְכוֹרַת
 הַפְּנִים שְׁל הַמֶּלֶךְ. וְרוּחַ קְדוּשָׁ שׁוֹרָה עָלָיו, מְכַרִּיז וְאוֹמַר, יִשְׁרָאֵל אֲשֶׁר בָּרַךְ
 אֶתְּפָאֵר. חֹז, לוֹתוֹ הַרוּחַ הַקְּדוּשָׁ, עוֹלָה לְמַעְלָה וּמַעֲיֵד עָלָיו לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ.
 הַקְּדוּשָׁ. חֹז מַלְאָךְ הַמֶּלֶךְ הַעֲלִיּוֹן לְכַתּוּב לְפָנָיו כָּל יֵלָו צְנִי הַיְכָל, כָּל יֵלָו
 הַנוֹדְעִים לְפָנָיו. זֶה שְׁנַאֲמַר, וַיִּפְתַּח בְּסִפְר זְכָרוֹן לְפָנָיו לְיִרְאֵי יְיָ וּלְחוֹשְׁבֵי
 שְׁמוֹ. מַהוּ וּלְחוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ. הוּא כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר וְחוֹשְׁבֵי מַחְשָׁבוֹת, שְׁהִים מַחְשָׁבַת
 אוֹמְנוֹת. חֹף כְּחוֹן, יֵלָו שְׁעוֹשִׁים לְשְׁמוֹ, אוֹמְנוֹת בְּכָל דְבַר. אוֹמְנוֹת הַתְּפִלִּין,
 בְּהַצְּתִים שְׁלָהֶם בְּרָצוּעוֹתֵיהֶם וּבְכַתִּיבָה שְׁלָהֶם. אוֹמְנוֹת הַלְּיָלִית, בְּחוּטִים
 שְׁלָהֶם, בְּחוּט הַתְּכֵלֶת. אוֹמְנוֹת הַמְּזוּזָה. וְיֵלָו הִם חוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ, כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר
 וְחוֹשְׁבֵי מַחְשָׁבוֹת. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שְׁהַקְּבָ"ה מְשַׁתַּבַּח צוֹ וּמְכַרִּיז עָלָיו בְּכָל
 הָעוֹלָמוֹת, רָאוּ אִיזוֹ צְרִיָּה עֲשִׂיתִי בְּעוֹלָמִי. וּמִי שְׁנַכְנַם לְפָנָיו לְצִית הַפְּנִסַת,
 וְכַשִּׁינְיָא מִפְתַּחוֹ, בְּלֹא תַפְלִין צְרָאָשׁ וְלִיָּית בְּלְבוּשָׁו, אוֹמַר אֲשַׁתְּחֹוּה אֵל
 הַיְכָל קִדְשֶׁךָ בְּיִרְאַתֶךָ. אוֹמַר הַקְּבָ"ה, אִיפֵה הוּא מוֹרְאֵי, הִרִי מַעֲיֵד עֲדוּת
 שְׁקַר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אֲשֶׁרִי חָלְקוּ שְׁל מִשָּׁה שְׁאֲמַר כְּחוֹן בְּשִׁמְעַ יִשְׁרָאֵל,
 אֲלֵהֵינוּ. כִּי אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מִשָּׁה נֶאֱחָז בְּמִדְרָגָה עֲלִיוֹנָה יוֹתֵר מֵעַל שְׁאֵר

הַנְּבִיאִים וְהַנְּאֻמָּנִים וְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אִם הָיוּ יוֹדְעִים צְנִי הָאֵלֶּם דְּכָרֵי
תּוֹרָה, הָיוּ יוֹדְעִים שְׂאִין מְלָה צְפוּרָה אוֹ אֹת צְפוּרָה שְׂאִין צָה סוּדוֹת
עֲלוֹנִים וְיִקְרִים.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק יד

א. כִּיצַד הִיא נְשִׂאוֹת כְּפִים בְּגִבּוּלִין בְּעֵת שְׂיָגִיעַ שְׁלִיחַ
צְבוּר לְעִבּוּדָה כְּשִׂיאָמַר רִצָּה, כָּל הַכֹּהֲנִים הָעוֹמְדִים בְּבֵית
הַכְּנֶסֶת נֶעְקְרִין מִמְּקוֹמָן וְהוֹלְכִין וְעוֹלִין לְדוּכָן וְעוֹמְדִין
שָׁם. פְּנִיָּהֶם לְהִיכָל וְאַחֲרֵיהֶם כְּלָפֵי הָעַם וְאַצְבָּעוֹתֵיהֶם
כְּפּוֹפּוֹת לְתוֹךְ כְּפֵיהֶם, עַד שְׂיִשְׁלִים שְׁלִיחַ צְבוּר הַהוֹדָאָה.
וּמִחֲזִירֵין פְּנִיָּהֶם כְּלָפֵי הָעַם וּפּוֹשְׁטִין אֶצְבָּעוֹתֵיהֶם
וּמִגְבִּיהֵין יְדֵיהֶם, כְּנֶגֶד כְּתֻפֵיהֶם וּמִתְחִילִין יְבָרְכֵהוּ. וְשְׁלִיחַ
צְבוּר מְקַרָּא אוֹתָן מְלָה בְּמִלָּה וְהוּן עוֹנִין. שְׁנֵאָמַר (במדבר ו)
"אָמֹר לָהֶם", עַד שְׂיִאָמַר. כְּשִׂמְשְׁלִימִין פְּסוּק רֵאשׁוֹן כָּל
הָעַם עוֹנִין אָמֵן. וְחוֹזֵר שְׁלִיחַ צְבוּר וּמְקַרָּא אוֹתָן פְּסוּק שְׁנֵי
מְלָה בְּמִלָּה וְהוּן עוֹנִין עַד שְׂמִשְׁלִימִין פְּסוּק שְׁנֵי וְכָל הָעַם
עוֹנִין אָמֵן. וְכֵן פְּסוּק שְׁלִישִׁי. **ב.** כְּשִׂשְׁלִימוֹ הַכֹּהֲנִים
שְׁלֹשָׁה פְּסוּקִים מִתְחִיל שְׁלִיחַ צְבוּר בְּבִרְכָה אַחֲרוֹנָה שֶׁל
תְּפִלָּה שֶׁהִיא שֵׁם שְׁלוֹם וְהַכֹּהֲנִים מִחֲזִירֵין פְּנִיָּהֶם כְּלָפֵי
הַקֹּדֶשׁ וְקוֹפְצִין אֶצְבָּעוֹתֵיהֶן וְעוֹמְדִין שָׁם בְּדוּכָן עַד שְׂיִגְמֹר
הַבְּרָכָה וְחוֹזֵרִין לְמְקוֹמָן:

כָּל הַמְּרַחֵם עַל הָאֲכָזֵר אֵינוֹ מְרַחֵם עַל הַרְחֻמָּנִים וְעַל מִי שֶׁהִדִּין לְרַחֵם עָלָיו כְּגוֹן עַל בְּנָיו וְעַל בְּנוֹתָיו וְאָחָיו וְקָרוֹבָיו וְאִין לָהֶם וַיְכוּל לְכַלְכֵּלָם וְאֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם הָרִי כֹּל מֵה שֵׁישׁ לוֹ יָבוֹא לַיָּדִי מִי שֶׁאִין לוֹ זְכוּת וְצַדִּיקָה פְּרוּשׁ לַיָּד בְּנָיו וּבְנוֹתָיו וְקָרוֹבָיו שֶׁאִין צַדִּיקָה שֶׁיֵּד בְּפִרְנָסָתָם אֲלֵא דַרְדָּ רְחֻמָּנוֹת וְאֶפְלוֹ הוּא מְפָרְנֵס אַחֲרֵים וְכִיּוֹן שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁאָבִיו וְאִמּוֹ וְאָחָיו עֲנִיִּים וְאֵינוֹ מְפָרְנֵס וּמְפָרְנֵס אַחֲרֵים אוֹתָן עֲצָמָם שֶׁהוּא מְפָרְנֵס לְבִסּוֹף יִהְיוּ אֲכָזְרִים עָלָיו וְלֹא יִרְחַמוּהוּ וְלֹא יַחֲזִיקוּ לוֹ טוֹבָה עַל הַחֲסֵד שֶׁעָשָׂה עִמָּהֶם וַיִּהְפְּכוּ לוֹ לְשׁוֹנְאָיו כִּי יֵשׁ לָדָבָר שֶׁאִין לוֹ זְכוּת לְאָדָם אִם יַעֲשֶׂנָה וְאִם לֹא יַעֲשֶׂנָה יַחֲשֵׁב לוֹ לְרָעָה. כְּגוֹן אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ שֶׁאוֹהֲבִין יַלְדֵיהֶן וַיֵּשׁ לָהֶן וּמְפָרְנֵסִין אוֹתָן וּמְרַחֲמִים עֲלֵיהֶם הָרִי אִין זְכוּת וְצַדִּיקָה כִּי מֵאֲהַבְתָּן עוֹשִׂין לָהֶם כֹּן כְּמוֹ כָּלֵב לְגוּרֵיו וְהִדָּב וְכָל חַיּוֹת שֶׁמְשִׁימִים נַפְשָׁם בְּכַפָּם לְטָרֵף טָרֵף לְהַבִּיא לְגוּרֵיהֶן וְאִם לֹא יִהְיוּ מְרַחֲמִים עַל יַלְדֵיהֶן וְלֹא מְפָרְנֵסִים אוֹתָם וְאִין לִילָדִים מְאוּמָה אוֹ שֶׁמִּכִּין אוֹתָן שֶׁלֹּא לְצַרְדָּ אוֹ שֶׁלֹּא לְיִסְרָם כָּלֵל. גְּדוֹל עוֹנָם מְנֻשׂוֹא לְפִיכָדָ הָאֵב שֶׁעוֹשֶׂה טוֹבָה לְמַקְצָת בְּנָיו וְקִצְתָן מוֹאֵס וְלֹא עוֹשֶׂה אֶתֶם טוֹבָה. אוֹתוֹ שֶׁהוּא מוֹאֵס יִירָשְׁנוּ:

ואתחנן יום חמישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה' אחרונה דשם ב'ין לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

(טו) וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד לְנַפְשֵׁיכֶם כִּי לֹא רְאִיתֶם כָּל תְּמוּנָה בְּיוֹם דְּבַר יְהוָה אֵלֵיכֶם בְּחָרֵב מִתּוֹךְ הָאֵשׁ : וְתִסְתַּמְרוּן לַחֲדָא לְנַפְשֵׁיכֶון אַרִי לֹא חֲזִיתוּן כָּל דְּמוֹת בְּיוֹמָא דִּי מְלִיל יֵי עֲמֻכוֹן בְּחָרֵב מְגוּ אֲשַׁתָּא : (טז) פֶּן תִּשְׁחַתּוּן וְעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנֹת כָּל סָמֶל תִּבְנִית זָכָר אוֹ נְקֻבָּה : דִּילְמָא תַחֲבִלוּן וְתַעֲבִדוּן לְכוּן צָלֻם דְּמוֹת כָּל צוּרָא דְמוֹת דְּכָר אוֹ נְקֻבָּא :

רש"י סמל. לורה:

(יז) תִּבְנִית כָּל בְּהֵמָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ תִּבְנִית כָּל צִפּוֹר כָּנָף אֲשֶׁר תִּעוֹף בְּשָׁמַיִם : דְּמוֹת כָּל בְּעִירָא דִּי בְּאֶרֶעָא דְּמוֹת כָּל צִפּוֹר גְּדַפָּא דִּי פָּרַח בְּאֹר רְקִיעַ שְׁמַיָּא : (יח) תִּבְנִית כָּל רִמֶשׁ בְּאֲדָמָה תִּבְנִית כָּל דְּגָה אֲשֶׁר בַּמַּיִם מִתַּחַת לְאֶרֶץ : דְּמוֹת כָּל רַחֲשָׂא דִּי בְּאֶרֶעָא דְּמוֹת כָּל נוּיָי דִּי בְּמַיָּא מְלַרַע לְאֶרֶעָא : (יט) וּפֶן תִּשָּׂא עֵינֶיךָ הַשְּׁמַיְמָה וְרָאִיתָ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הַיָּרֵחַ וְאֶת הַכּוֹכָבִים כָּל צָבָא הַשָּׁמַיִם וְנִדְחָתָּ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לָהֶם וְעַבַּדְתֶּם אֲשֶׁר חָלַק יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶתְּם לְכָל הָעַמִּים תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם : וְדִילְמָא תִּזְקוּף עֵינֶיךָ לְשָׁמַיָּא וְתַחֲזִי יָת שְׁמֵשָׁא וְיָת סִיְהָרָא וְיָת פּוֹכְבֵיָא כָּל חִילֵי שְׁמַיָּא וְתִטְעִי וְתִסְגוּד לְהוֹן וְתִפְלַחְנוּן דִּי זַמִּין יֵי אֱלֹהֶיךָ יִתְהוֹן לְכָל עַמֻּמָּא תַחֲוֹת כָּל שְׁמַיָּא :

רש"י ופן תשא עיניך. להסתכל בדבר ולתת לב לשוב לטעות אחריהם: אשר חלק וגו' לכל העמים.

להאיר להם. דבר אחר לאלהות. לא מנעו מלטעות אחריהם, אלא החליקם בדברי הבליהם לטרדם מן העולם. וכן הוא אומר (תהלים לו, ג) כי החליק אליו בעיניו למאח עונו לשנא:

נביאים - ישעיה - פרק מ

(כב) הַיִּשָּׁב עַל חוּג הָאָרֶץ וַיִּשְׁבֶּה פְּחָגְבִים
הַנוֹטָה כְּדֹק שָׁמַיִם וַיִּמְתַּחַם כְּאֵהָל
לְשָׁבֶת : דָּאֲשָׁרִי בְּתַקּוּף רוּמָא שְׂכִינַת יְקָרִיָּה וְכָל יְתִבֵי אֶרֶץ
חֲשִׁיבִין קְדָמוּהֵי בְּקִמְצִין דְּמַתַּח כְּזַעִיר שְׂמֵיָא וּפְרָסִינוּן כְּמִשְׁכָּן
יְקָרָא לְבֵית שְׂכִינְתָא :

רס"ז חוג . ל' מחוגה (לקמן מד) עוגל קומפ"ס בלע"ז : ויושביה . לפניו כחגבים : כדוק . כיריעה טייל"א בלע"ז :

(כג) הַנּוֹתֵן רוּזְנִים לְאֵין שִׁפְטֵי אָרֶץ פֶּתְהוּ
עֲשֵׂה : דְּמָסַר שְׁלִטוֹנִין לְחוּלְשָׂא דְיַגִּי אֶרֶץ כְּלָמָא עֵבִיד : (כד)
אֵף בַּל נִטְעוּ אֵף בַּל זָרְעוּ אֵף בַּל שִׁרְשׁוּ
בְּאֶרֶץ גִּזְעָם וְגַם נָשָׂף בָּהֶם וַיִּבְשׂוּ וַיִּסְעָרָה
כִּקְשׁ תִּשְׂאֵם : (ס) אֶפְלוּ יִפְשׁוּן אֶפְלוּ יִפְשׁוּן אֶפְלוּ יִסְגּוּן
וְאֶפְלוּ יִתְרַבּוּן בְּאֶרֶץ בְּגִיחוּן וְאֵף רוּגְזִיָּה יִשְׁלַח בְּהוֹן וַיִּבְהַתּוּן
וַיִּמְרִיָּה כְּעֲלֵעִילָא לְקִשָּׂא דְדַבְרַת יִתְהוֹן :

רס"ז אף בל נטעו . אף הרי הם כמי שלא נטעו : אף בל זרעו . ועוד יתר מכאן שיסורשו ויעקרו כאלו לא זרעו , זריע' פחותה מנטיעה : כל שורש בארץ גזעם . לכשיעקרו לא ישריש הגזע בארץ שיהא מחליף כל שורש שבמקרא טעמו באות ראשונה ונקודה הרי"ש פתח וזה טעמו למטה ונקוד קמץ לפי שהוא לשון פועל אינרטיני"י בלע"ז :

וְאֵל מִי תִדְמִיּוּנִי וְאַשׁוּהָ יֹאמֶר קְדוֹשׁ : (כה)
וְלִמֹן תִּדְמוּן קְדָמִי וּתְשׁוּוֹן יִימֶר קְדִישָׁא : (כו) שְׂאוּ מְרוֹם
עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בָרָא אֱלֹהֵי הַמּוֹצִיא
בְּמִסְפָּר צְבָאָם לְכֻלָּם בְּשֵׁם יִקְרָא מֵרֵב
אוֹנִים וְאַמִּיץ כַּח אִישׁ לֹא נֶעְדָר : (ס) זְקוּפוּ
לְרוּמָא עֵינֵיכוֹן וְחֲזוּ לְמַדְחַל קְדָם מִן דְּבָרָא אֱלִין דְּאַפִּיק בְּמִנְיָן חֵילִי
שְׂמִינָא לְכוּלְהוֹן בְּשִׁמְהוֹן קָרִי מְסֻגֵי גְבוּרָן וּתְקוּף חֵיל חַד מְסֻדְרֵיהָ לֹא
מִתְעַקֵּב :

רש"י מי ברא אלה . כל הצבא אשר תראו במרום מרוב אונים , שיש לו וסווא אמיץ כח איש מהצבא
לא נעדר שלח יקרא בשם :

כתובים - תהילים - פרק קח

עוֹרָה הַנֶּבֶל וְכִנּוֹר אָעִירָה שָׁחַר : (א) שִׁבַח נְבֻלָּא
וְכִנְרָא אֲשַׁבַח בְּקִרְצָתָא :

רש"י אעירה שחר . דרך שאר מלכים השחר מעוררם ואני מעורר את השחר שאני קם חזות לילה
שהנבל והכנור מעוררני כמו שאמרו רבותינו כנור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד כיון שהגיע חצי
הלילה רוח נפונית מנשבת בו והוא מנגן מאליו :

אוֹדֶךָ בְּעַמִּים יְהוָה וְאַזְמִיֶּךָ בַּלְּאֲמִים : (ד)
אוֹדִי קְדָמָךָ בְּעַמִּיּוֹת יְיָ וְאַשְׁבְּחִינְךָ בְּאוֹמֵינָא : (ה) כִּי גָדוֹל מֵעַל
שְׂמִים חֲסִדְךָ וְעַד שְׁחָקִים אֲמַתְךָ : אָרוּם רַב
מֵעַלְוֵי שְׂמִינָא טוּבְךָ וְעַד שְׁחָקֵי מְטִי קוּשְׁטְךָ :

רש"י מעל שמים . וכתוב אחד אומר (לעיל כ"ז) עד שמים פירשו רבותינו כאן בעושין לשמה כאן בעושין שלא לשמה :

רוּמָה עַל שָׁמַיִם אֱלֹהִים וְעַל כָּל הָאָרֶץ (ו)
כְּבוֹדָךְ : אֲתָרוּמִם עֲלָיו שָׁמַיָא אֱלֹהִים וְעַל כָּל יְתִבֵי אֲרֵעָא
אִיקָרָךְ : (ז) לְמַעַן יִחַלְצוּן יְדִידֶיךָ הַזְשִׁיעָה
יְמִינְךָ וְעַנְיִי : מִן בְּגַלְל דְּיִשְׁתַּזְבִּיבִין רְחִימָךְ פְּרוּק יְמִינְךָ וְעַנְיִי
יְתִי :

רש"י וענני . שכל . עמד . וידידך . תלוין . בי . :

משנה בכורות פרק ו

א. על אלו מומין שוחטין את הבכור, נפגמה אָזְנוֹ מן הסחוס, אָבֵל לא מן העור, נסדקה אף על פי שלא חסרה, נקבה מלא כרשינה, או שיבשה. איזו היא יבשה, כל שתנקב ואינה מוציאה טפת דם. רבי יוסי בן משלם אומר, יבשה, שתהא נפרכת :

דרטורה (ה) על אלו מומין. נפגמה. אין פגימה בלא חסרון. אבל סדק משמע נמי בלא חסרון. ושיעור פגימה כדי שתחגור בה לפורן: הסחוס. תנוך האוזן שקורין טנרו"ם בלע"ז: אבל לא מן העור. דעור הדך כריא ולא הוי מומא. והאי עור היינו אליה רכה של אוזן: נקבה מלא כרשינה. שיש בחלל הנקב שיעור גרגיר של כרשינה. בין שהנקב ארוך בין עגול, אם יש בכולו כדי להצטרף בחללו כשיעור גרגיר של כרשינה, הרי זה מום: שתהא נפרכת. נעשית פירוכים ופתיחים כשממשמים בה. ואין הלכה כר' יוסי. וכל הני מומין דחשיב דמתניתין ששוחטין עליהן את הבכור ולפינן מקראי, דכתיב (דברים טו) וכי יהיה בו מום, כלל. פסח או עור, פרט. כל מום רע, חזר וכלל. כלל ופרט וכלל, אי אתה דן אלא כעין הפרט. מה הפרט מפורש

מומין שבגלוי ואינו חוזר, אף כל מומין שבגלוי ואינו חוזר:

ב. רִיס שֶׁל עֵין שְׁנֵקֵב, שְׁנִפְגָּם, שְׁנִסְדֵּק, הָרִי בְּעֵינָיו
דֵּק, תְּבַלּוּל, חִלְזוֹן נָחֵשׁ, וְעֵנֵב. וְאִיזָהוּ תְּבַלּוּל, לָבֹן
הַפּוֹסֵק בְּסִירָא וְנִכְנָס בְּשַׁחֹר. בְּשַׁחֹר וְנִכְנָס בְּלָבֹן,
אֵינוֹ מוּם, שְׂאִין מוּמִים בְּלָבֹן:

ברטורה (ב) ריס של עין. עפעף של עין: הרי בעיניו. כלומר הרי שיש בעיניו: דה.
ט"ל"א בלע"ז: חלזון נחש. היינו חלזון היינו נחש. וקורהו נחש שעשוי מנומר כנחש.
והוא בשר נוסף הנמשך וחופה קלת מן השחור שבעין. וקורין לו בערבי טפר"א כמו
שקורין לכפורן טפרא. לפי שהוא חופה את העין כדרך שהלפורן חופה בשר האלבע:
ועינב. שיש בעינו כגרגיר של ענב: לבן הפוסק בסירא. סירא היינו שורה שבעין
סביב השחור שמסם מראית העין באה. ואם חוט לבן יולא מן הלבן שבעין ופוסק
אותה שורה ונכנס בשחור, הוי מום: שחור ונכנס בלבן. אם חוט אחד שחור יולא מן
השחור שבעין ופוסק בסירא ונכנס בלבן: אינו מום. שאין מומין בלבן דלאו עין הוא
אלא שומן העין:

ג. חוֹרוֹד וְהַמִּים הַקְּבוּעִים. אִיזָהוּ חוֹרוֹד הַקְּבוּעַ, כֹּל
שֶׁשָּׁהָה שְׁמוֹנִים יוֹם. רַבִּי חֲנִינָא בֶן אֲנִטִּיגְנוֹס אָמַר,
בּוֹדֵקִין אוֹתוֹ שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים בְּתוֹךְ שְׁמוֹנִים יוֹם. וְאֵלוּ
הֵם מֵיִם הַקְּבוּעִים, אֲכַל לַח וְיִבֵּשׁ שֶׁל גְּשָׁמִים, לַח
וְיִבֵּשׁ שֶׁל שְׁלָחִים. אֲכַל הַיִּבֵּשׁ וְאַחַר כֵּן אֲכַל הַלַּח,
אֵינוֹ מוּם, עַד שֶׁיֵּאֲכַל הַיִּבֵּשׁ אַחַר הַלַּח:

ברטורה (ג) חורוד. כמין טפין לבנות בעין. תרגום לבן, חור: והמים. היורדים אל
העין ומונעים הראות: הקבועים. אתרווייהו קאי, אחורוד והמים: בודקין אותו שלשה
פעמים בתוך שמונים יום. בכל עשרים ושבעה יום שהוא שליש הזמן של שמונים יום
בקירוב, בודקים אותו אם הלך החורוד. ואם הלך, אע"פ שחזר, מונין לו שמונים
מיום שחזר. ואין החורוד קבוע עד שיעמוד שמונים יום. ואם לא דקוהו בתוך
שמונים יום, אע"פ שנמצא החורוד שם ציום שמונים לא הוי מום, דשמא צינתים
הלך וחזר. והלכה כר' חנינא בן אנטיגנוס: אלו הן המים הקבועים. כלומר במאי
ידעינן אי קבועים או עובריים: אכל לח ויבש של גשמים. אם האכילהו לרפואה
תבן וחזיר שקורין פיינ"ו בלע"ז: לח. הגדל באדר וחזי ניסן: ויבש. שגדל באלול וחזי
תשרי: של גשמים. היינו שגדל בשדה בית הבעל ומתניתין חסורי מחסרא והכי קתני,

אכל לח ויבֶּס של גשמים, הרי זה מוס. של בית השלחין, אינו מוס. ודגשמים נמי, אכל יבֶּס ואחר כך אכל לח אינו מוס, עד שיאכל יבֶּס אחר הלח: של בית השלחין. ארץ הנריכה להסקות לא הוי רפואה ולא בדקין ביה: אכל יבֶּס ואחר כך לח. לרפואה, אין זו רפואתו, ואע"פ שלא נתרפא בכך אינו מוס: עד שיאכל יבֶּס אחר הלח. זו היא דרך רפואתו, תבן וחזיר הגדל באדר וחזי ניסן מאכילין אותו באדר וחזי ניסן, ותבן וחזיר הגדל באכל וחזי תשרי מאכילין אותו באכל וחזי תשרי, ללא שחטינן ליה עד שיעברו עליו כל ימי הקיץ ויבדוק בשניהם. ואם לא נתרפא הוי מוס. וכריך שיאכל מהם לא פחות מכגורגרת בכל סעודה וסעודה כל שלשה חדשים בתחילת הסעודה ולאחר ששטה, ולא יהיה כפות בשעה שאוכל העשבים הללו לרפואה, ולא יהיה יחידי אלא עם חבריו, בשדה ולא בתוך העיר. ואם שלמו כל התנאים הללו ולא נתרפא הוי מוס וקוחטין עליו:

ד. חֲטָמוּ שְׁנִקְבּוּ, שְׁנִפְגְּמוּ, שְׁנִסְדְּקוּ, שְׁפָתוֹ שְׁנִקְבָּהּ, שְׁנִפְגְּמָהּ, שְׁנִסְדְּקָהּ, חֲטָיו הַחִיצוֹנוֹת שְׁנִפְגְּמוּ אוֹ שְׁנִפְגְּמוּ, וְהַפְּנִימִיּוֹת שְׁנִפְגְּמוּ. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אֲנִיבְיָנוֹס אָמַר, אֵין בּוֹדְקִין מִן הַמִּתְאַיְמוֹת וְלִפְנֵים, אִף לֹא אֵת הַמִּתְאַיְמוֹת:

ברטורה (ז) חוטמו שניקב וכו'. והוא שניקבו מחילות החיצונות של חוטם, שהנקב נראה מבחוץ. אבל אם אינו נראה אלא מצפנים כגון שניקבה מחילה החולקת את החוטם, אינו מוס, שסתר הוא, ואנו ילפינן מכלל ופרט וכלל דמומין שבגלוי בעינינו: שפגם. ויש בו חסרון: שנסדקה. ואין בו חסרון. וסיעור פגימה, כדי שתחגור בה אפוד: שפתו. שורה חיונה של שפה, כלומר חודה החיצון: חטיו החיצונות. השנינים שבאמצע הפה: שפגמו. נחסרו: נגממו. נימוקו ולא נשאר מהם אלא רושם מועט ואינו בולטות כמו שהגילין להיות: והפנימיות. שנינים הגדולות שקורין משילא"ש שנעקרו לגמרי. אבל נפגמו ונגממו לא הוי מוס: אין בודקין מן המתאימות ולפנים. שנינים הגדולות שאחת נראית כשתים ועשויות כתאומות, מסם ולפנים אינו נחשב מוס מפני שהוא סתר. והן עמנו שנעקרו לא הוי מוס. ואין הלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס:

ה. נִפְגְּמוּ הַזֶּבֶן, או עָרְיָה שֶׁל נִקְבָּה בַּמְקַדְּשִׁים, נִפְגְּמוּ הַזֶּבֶן מִן הָעֶצֶם, אֲבָל לֹא מִן הַפֶּרֶק, או שְׁהָיָה רֹאשׁ הַזֶּבֶן מִפְּצִיל עֶצֶם, או שֵׁישׁ (בְּשֶׁר) בֵּין חֲלִיא לְחֲלִיא מִלֹּא אֲצִבֵּע:

(ה) הזבן. הנרתיק שהגיד של הבהמה חבוי בו, כשנפגס הוא מוס ללא הדק צריא. אבל ניטל לא הוא מוס, לחוזר לאיתנו: עריה של נקבה. בית הערוה הבולט לחוז ונראה על שאר שטח הגוף: צמוקדשים. צשאר קדשים שיך בהן נקבה כגון שלמים. לחילו צצכור ליכא נקבה: אבל לא מן הפרק. דנפגס צין הפרקים מעלה ארוכה כשלל נחתך כל הזנב: או שהיה ראש הזנב מפציל עצם. הזנב התלוי למטה נקלף העור ובשר ונשאר העצם מגולה, קוב אין מעלה ארוכה, הואיל ובראש הזנב הוא: מפציל. כמו אשר פכל (בראשית ז). פירוש אחר, שנחלק הזנב צקלה לשתי זנבות ובכל אחת משתיהן עצם: צין חוליא לחוליא מלוא אצבע. שחוליות של זנב רחוקות זו מזו מלא אצבע, דהיינו רוחב גדול: ואין לו ציאים או אין לו אלא ציאה אחת. מתניתין חסורי מחסרא והכי קתני, אין לו שתי ציאים צשני כיסין אלא צכים אחד, אי נמי צני כיסין וציאה אחת, הרי זה מוס: רבי ישמעאל אומר אם יש לו צני כיסים. אסיפא פליג דקאמר תנא קמא אם אין לו אלא ציאה אחת וצני כיסין הוא מוס, לא היא, דכל שיך לו צני כיסין צידוע שיך לו שתי ציאים. אבל ארישא מודה דכי אין לו אלא כיס אחד כמי שאין לו אלא ציאה אחת דמי: רבי עקיבא אומר. צידוע לא אמרינן, אלא מושיבו על עכוזו גרסינן ודוגמתו צפרק כיכל מעצרינן (דף נד) אכוזו תנן או עכוזו תנן. על עכוזו, על עגבתו אחת מושיבין את הצכור שאין לו אלא ציאה אחת צשני כיסין: וממעד. ומשמץ צכים ובכסלים: אם יש צם ציאה אחת סופה לצאת. ואם אינה יוצאה הוא מוס: והתיר ר' עקיבא. דהוי מוס הואיל ולא מצאה צמקומה צשמיעד ומשמץ. וכן הלכה:

ו. אין לו ביצים, (א) אין לו אלא ביצה אחת. רבי ישמעאל אומר, אם יש שני כיסין, יש לו שתי ביצים. אין לו אלא כיס אחד, אין לו אלא ביצה אחת. רבי עקיבא אומר, מושיבו על עכוזו וממעד, אם יש שם ביצה, סופה לצאת. מעשה שמעך ולא יצאת, ונשחט ונמצאת דבוקה בכסלים, והתיר רבי עקיבא ואסר רבי יוחנן בן נורי: ז. בעל חמש רגלים, או שאין לו אלא שלש, ושרגליו קלוטות כשל חמור, והשחול, והכסול. איזהו שחול, שנשמטה ירכו. וכסול, שאחת מירכותיו גבוהה:

(ז) בעל חמש רגלים או שלש. הא לחשבינן ליה בעל מוס ולא טריפה, הני מילי כשיתר או חסר צידיו דהיינו אותם של כל הראש. אבל חסר רגל או יתר

הגל מרגליו האחרונים, הוי טריפה ואסור באכילה: קלוטות. עגולות. ואפילו הן סדוקות הוי מוס, דפרסות בהמה טהורה אינן עגולות: שחול. שנשמה יריכו. תרגום משיתיהו [שמות ב] שחלתיה: כסול. דרך הבהמה שהירך מחוברת לאליה סמוך לכסלים, ולא למעלה מן הכסלים, וזו הירך על גבי הכסל:

ח. נְשִׁיבַר עֶצֶם יָדוֹ, וְעֶצֶם רִגְלוֹ, אֶף עַל פִּי שְׂאִינוֹ נִכָּר. מוֹמִין אֵלוֹ מָנָה אֵילָא בִּיבְנָה, וְהוֹדוּ לוֹ חֲכָמִים. וְעוֹד שְׁלֶשָׁה הוֹסִיף. אָמְרוּ לוֹ, לֹא שָׁמַעְנוּ אֶת אֵלוֹ. אֶת שְׁגִלְגַל עֵינוֹ עָגוּל כְּשֵׁל אָדָם, וּפְיוֹ דוֹמָה לְשֵׁל חֲזִיר, וְשִׁנְטַל רַב הַמְדַבֵּר שֶׁל לְשׁוֹנוֹ. וּבֵית דִּין שֶׁל אַחֲרֵיהֶן אָמְרוּ, הֲרִי אֵלוֹ מוֹמִין:

דרטורה (ח) אע"פ שאינו ניכר. כשהוא עומד שאין השבר נראה, אבל ניכר כשהוא מהלך שהוא כולע. דאי אינו ניכר כלל לא הוי מוס: מומין אלו. נשבר עצם ידו ועלם רגלו שהזכרו למעלה: אילא. שם חכם: עגול כשל אדם. דלאו היינו אורחא שיהא גלגל עין הבהמה עגול כשל אדם: רוב המדבר. היינו אותו קצת הלשון שאינו מודבק למלקוחיו: ובית דין של אחריהן אמרו הרי אלו מומין. וכן הלכה:

ט. מַעֲשֵׂה שְׁהַלְחֵי הַתַּחְתּוֹן עוֹדֵף עַל הָעֲלִיוֹן, וְשִׁלַּח רַבָּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל לְחַכְמִים וְאָמְרוּ, הֲרִי זֶה מוֹס. אֲזַן הַגְּדִי שֶׁהִיָּתָה כְּפוּלָה, אָמְרוּ חֲכָמִים, בְּזַמֵּן שֶׁהִיא עֶצֶם אֶחָד, מוֹס. וְאִם אֵינָה עֶצֶם אֶחָד, אֵינָה מוֹס. רַבִּי חֲנִנְיָא בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר, זָנַב הַגְּדִי שֶׁהִיא דוֹמָה לְשֵׁל חֲזִיר, וְשְׂאִין בָּהּ שְׁלֹשׁ חֲלִיּוֹת, הֲרִי זֶה מוֹס:

דרטורה (ט) מעשה שהלחי התחתון. משום לתנן לעיל דפיו דומה לחזיר פליגי רבנן עליה דאילא, המשמע לן השתא דלא פליגי רבנן עליה אלא בשפתו העליונה עודפת על התחתונה, אבל שפתו התחתונה עודפת על העליונה מודים רבנן דהוי מוס. ומעשה נמי שהלחי התחתון עודף על העליון ואמרו חכמים הרי זה מוס. והני מילי כשעלם הלחי התחתון עודף על העליון אז הוי מוס אפילו בבהמה. אבל אין בה עלם אלא שפתו התחתונה ארוכה ומקבלת את העליונה, הוי מוס באדם אבל לא בבהמה: און הגדי שהיתה כפולה. שיש לו שתי אזנים מלד אחד און בתוך און: בזמן שהיא עלם אחד. שאין לה אלא תנוד אחד, שנכפל תנוד העליון לתוכו ונתחבר

למטה, הוי מוס: ואם אינה עאם אחד. שהתנוכים מוזדלים למעלה: אינו מוס. וטעמא לא אתפרש ומכל מקום לא דמי לזעל חמס רגלים, דלחזן בחוד לחזן אינו נראה כל כך: שהיא דומה לשל חזיר. עגולה כזב החזיר ואע"פ שאינה דקה כמותה: שלש חוליות. דוקא בזנב של טלה הוא דבעינן שלש חוליות. אבל זנב של גדי, חוליא אחת בלבד מוס. שהים אינו מוס. וכן הלכה:

י. רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר, את שיבלת בעינו, וּשְׁנַפְגָּם עָצָם יָדוֹ, וְעָצָם רָגְלוֹ, וְשִׁנְפָּסֶק עֲצָמוֹ שִׁבְפָּיו. עינו אחת גדולה ואחת קטנה, אָזְנוֹ אַחַת גְּדוֹלָה וְאַחַת קְטָנָה, בְּמִרְאָה אָבֵל לֹא בְּמִדָּה. רבי יהודה אומר, אחת מביציו גדולה כשתיים בחברתה, וְלֹא הוּדוּ לוֹ חֲכָמִים:

דרטורה (י) יבלת. פורו"ש בלע"ז. ואפילו היא בלובן שבעין, ויש זה שער הרי זה מוס: ושנפגם עאם ידו. שניכר המוס. ולעיל איירי בשנפגם: ושנפסק עצמו שבפיו. שהשינים קבועות בו. ולמעלה מן החוטין קא מייירי. דחי חוטין גופייהו דהיינו השינים עצמן שבאמצע הפה, הא תנן לעיל דאפילו נפגמו או נגממו הוי מוס: עינו אחת גדולה. כשל עגל: ואחת קטנה. כשל חזיר: במראה. שגדולה לכל שזו גדולה מזו: אבל לא במדה. שאם אינו ניכר אלא במדה, אינו מוס: ולא הודו לו חכמים. לרבי יהודה. והלכה כחכמים:

יא. זנב העגל שאינה מגעת לערקוב, אָמְרוּ חֲכָמִים, כָּל מִרְבִּית הָעֵגְלִים בֶּן, כָּל זָמַן שֶׁהוּן מְגִדִילִין הֵם נִמְתָּחוֹת. לְאִיזָה עֵרְקוֹב אָמְרוּ, רַבִּי חֲנִינְא בֶּן אֲנִיטִיגְנוֹס אֹמֵר, לְעֵרְקוֹב שֶׁבְּאַמְצַע הַיָּרֵךְ. עַל אֵלוֹ מוֹמִין שׁוֹחֲטִין אֶת הַבְּכוֹר, וּפְסוּלֵי הַמְּקַדְּשִׁין נִפְדִּין עֲלֵיהֶן:

דרטורה (יא) לערקוב. לקשר העליון שהוא מקום חבור הירך עם השוק. וכנגדו בגמל ניכר שיש לו כנגד ארכובה עליונה זו עאם בולט לחוץ: כל מרבית העגלים כן. כל תרבות עגלים ומנהגן שיהא זנבן מגיע לערקוב [הלכך בציר מהכי הוי מומא] וכשהן גדילות נמתחות עד למטה: שבאמצע הירך. הוא הקפיץ העליון שפירשתי דכנגדו בגמל ניכר: על אלו מומין שוחטין את הבכור. אע"ג דתנן בריש פירקין על אלו מומין שוחטים את הבכור הדך תנייה הכא, משום דתנן שלשה הוסיף וכו' ואמרו

לו לא שמענו את אלו, הדך וכללניהו לומר שאף על אלו מומין שוחטים:

יב. אלו שאין שוחטין עליהן לא במקדש ולא במדינה, חורוד והמים שאינם קבועין, וחטיו הפנימיות שנפגמו, (אבל לא) שנעקרו, ובעל גרב, ובעל יבלת, ובעל חזזית, וזקן, וחולה, ומזהם, ושנעבדה בו עברה, ושהמית את האדם (על פי עד אחד או על פי הבעלים), וטמטום, ואנדרוגינוס, לא במקדש ולא במדינה. רבי ישמעאל אומר, אין מום גדול מזה. וחכמים אומרים, אינו בכור, אלא נגזז ונעבד:

ברטורה (יג) לא במקדש. לפי שאינו ראוי, שאין מקריבין במקדש אלא מן המזבח: ולא במדינה. שאינו מומין קבועים להפקיע קדושתו. אלא מניחין אותו עד שיפול בהן מום אחר קבוע ויהיו נשחטים עליו: גר. מין שחין לח מבחוץ ומזפנים. וגרז האמור בתורה דהוי מום, הוא שחין יבש: יבלת. בלובן העין ואין בה סער. ולעיל דחשיב לה במומין ששוחטין עליו, מיירי דיש בה סער: ובעל חזזית. תרי גוויי חזזית הוו, חזזית המלרית היא ילפת הכתובה בתורה, שהוא לח מבחוץ ויבש מזפנים והוי מומא דלא הדך בריא, דאמר מר, למה נקרא שמה ילפת, שמלפתת והולכת עד יום המיתה. וחזזית השנויה כאן היא מין שחין שיס לה רפואה: ומזהם. שיואל ממנו ריח רע: ושנעבדה זו עבירה. שרבע את האשה או שהמית את האדם על פי עד אחד, שאין לו אלא עד אחד לא ברביעה ולא בנגיחה: או על פי עצמו. שאין שם עד, אלא הבעלים אמרו ראינוהו שרבע או שהמית, ואינו נסקל על פיהם. ואי הוו שנים עדים כשרים מעידים בדבר, הוי השור בסקילה, ואפילו בהנאה מיתסר: וטומטום ואנדרוגינוס. דספק זכר הם וקדשי, ספק נקבה ולא קדשי: אין לך מום גדול מזה. אנדרוגינוס קאי [דמקום] נקבות הוי כמום, והוי ככור בעל מום, ונשחט במדינה ואסור בגיזה ועבודה: וחכמים אומרים אינו בכור. דבריה בפני עצמו הוא. ונגזז ונעבד. והלכה כחכמים:

גמרא בכורות דף לו ע"א

אמר רבי אילעא לא היו מוחזקין בו שהוא בכור ובא אחד ואמר שהוא בכור ומומו עמו נאמן מאי קא משמע לן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. תנינא האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני, נאמנת, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. מהו דתימא התם הוא דאי בעיא לא אמרה כלום, אבל הכא דלא סגיגא דלא אמר דקדשים בחוץ לא אכיל אימא לא הפה שאסר הוא, קא משמע לן דאי משום הכי הוה שדי בה מומא דניכר ואכיל לה. מתקיף לה מר בר רב אשי מאי שניא מההוא גברא דאגר לה חמרא לחברה ואמר לה לא תיזיל באורחא דנהר פקוד דאיכא מיא זיל באורחא דנרש דליכא מיא אזל באורחא דנהר פקוד ומית חמרא ואתא ואמר לה באורחא דנהר פקוד אזלי ומיהו מיא לא הוה ואמר רבא מה לו לשקר אי בעי אמר באורחא דנרש אזלי ואמר אביי מה לו לשקר במקום עדים לא אמרינן הכי השתא התם ודאי איכא מיא הכא ודאי שדי בה מומא חששא הוא ובמקום חששא אמרינן מה לו לשקר:

כ"י לא היו מוחזקין. בטלה שהוא בכור וזכא כהן בעליו ואמר בכור הוא זה ומומו עמו סלא הוטל מוס זה בכונה ואתי לאחזויי לחכם אי קבוע הוא אי עובר הוא: א"א הייתי. ולא היינו מוחזקין בה שהיא א"א מעולם: נאמנת. ומותרת להינשא: דאי בעי לא אמרה כלום. כלומר אי הויא חסודה להינשא בחיי בעלה זבל גירוסין הוה שתקה ולא אמרה א"א הייתי דהא צפנויה מחזיקינן לה אזל הכא בצכור ללא סגי דלא אמר בכור הוא דלימא ליה חכם מוס קבוע הוא או עובר דקדשים תמימים אין הכהן נחשד לאכול בחוץ דבר כרת הוא אזל נחשד להטיל בו מוס ללאו בעלמא הוא וס"ד ללא יהא נאמן קמ"ל דאם כן דהוא הטיל בו מוס הוה שדי ביה מוס הניכר אפי' לע"ה שהוא מוס ותו לא הוה בעי למיתי קמן ולמימר בכור הוא דהא אין אחר יודע שהו' בכור ובקדשים בחוץ נמי ליכא לספוקי דהא מוס ניכר שדא: הכא ודאי שדא ביה מומא. בתמיה ללא הוה אללא חששא:

זוהר ואתחנן דף רס"ה ע"ב

רבי חייא אמר האי מאן דבעי דיסתמר אורחוי לא יעבר על מיא דאושדין קמי פתחא בגין דתמן שרי חד שידא והוא בין תרין דשין דפתחא ואנפוהי לקבלה דפתחא ואסתכי כל מה דעבדין בביתא ולא לבעי לה לאנש דישדי מיא בין תרי תרעי. רבי יצחק אמר מין צלילן לית לן בה והוא דלא יושיד לון ארח קלנא. מאי טעמא בגין דאית לה רשו לנזקא ולא עוד אלא דיהדר רישה לקבלה ביתא ובכל מה דאסתכל אתלטיא. תלת מאה ושתין וחמש שמשין כחושבון ימי שתא אית לה דהוא שליט עליהו וכלהו נפקין עם בני נשא כד נפק מתרעא דביתה. אמר רבי אלעזר כל דא בעי קדשא בריד הוא לנטרא לון לישראל ואתקין שמה קדישא לעלא דאיהו אורייתא ואורייתא כלא חד שמא קדישא איהו ומאן דאשתדל באורייתא אשתדל בשמה. תא חזי בעי בר נש בפתחא דביתא לרשמא שמא קדישא דאיהו מהימנותא דכלא. דהא בכל אתר דשמא קדישא אשתכח זינין בישין לא משתכחי תמן ולא יכלין לקטרגא לה לבני נשא כמה דכתיב (תהלים צא) לא תאנה אליד רעה וגו'. (מזוזה אקרי) אתר דפתחא דביתא שריא כגונא דלעלא אתר דפתחא דביתא עלאה שריא מזוזה אקרי דהוא תקונא דביתא ופתחא דביתא. מההיא מזוזה ערקין מארי נימוסין מארי דדינין קמיה לא משתכחין. ולקבל דא לתתא כד בר נש אתקין מזוזה לפתחא דביתא והאי שמא קדישא רשים באתוי האי בר נש אתעטר בעטרוי דמארה ולא קרבין לפתחא דביתה זינין בישין ולא משתכחי תמן:

תרגום הזוהר רבי חייא אמר, כל מי שרוצה להשמר בדרכיו, לא יעבור על מים שסופכים לפני הפתח. משום ששם סוכה יד אחד, והוא בין ב' דלתות הפתח, ופניו כנגד הפתח, ורוצה כל מה שעושים בבית. ועל פן אין אדם

כְּרִיף לְשִׁפּוֹף מִיִּם צִיָּן ב' שְׁעָרֵי הַפֶּתַח. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, מִיִּם כְּלוּלִים, אֵין
אִיסוּר צָהָם. אֲלָא שְׁלָא יִשְׁפּוֹף אֹתָם דְּרַף צִיָּוִן. מַהוּ הַטַּעַם. הוּא מְשֻׁם
שְׂיֵט לוֹ לְשַׁד רְשׁוּת לְהִזְיָה. וְלֹא עוֹד, אֲלָא שְׁמַחְזִיר רֵאשׁוּ פְּנֵי הַצִּיָּת, וְכָל
מִי שְׁמַסְתַּפֵּל צוֹ נַעֲשֶׂה מְהוּלָּל. שְׁלֵשׁ מֵאוֹת שָׁשִׁים וְחַמֶּשֶׁת, פְּחָצְצוֹן יְמוֹת
הַשָּׁנָה, יֵשׁ לוֹ, לְשַׁד, מְשֻׁמְשִׁים, שֶׁהוּא שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם, וְכָלֵם יוֹזְאִים עִם הָאָדָם
בְּשִׂיזְרָא מִפְּתַח צִיָּתוֹ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל זֶה, כִּי רָכָה הַקָּבָ"ה לְשִׁמּוֹר אֶת
יִשְׂרָאֵל, וְהִתְקִין שָׁמוֹ הַקְּדוּשָׁה לְמַעְלָה, שֶׁהוּא הַתּוֹרָה. וְכָל הַתּוֹרָה הִיא שֵׁם
קְדוּשָׁה אֶחָד, וְמִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, עוֹסֵק בְּשָׁמוֹ. צֹא וּרְאֵה, הָאָדָם כְּרִיף לְרֵשׁוּם
צִפְתָּח צִיָּתוֹ אֶת הַשֵּׁם הַקְּדוּשָׁה, שֶׁהוּא אֶלְמוּנָת כָּל. כִּי צָכַל מְהוּם שֶׁהַשֵּׁם הַקְּדוּשָׁה
נִמְאָר, מִיָּנִים רְעִים אֵינִם נִמְאָרִים שָׁם, וְאֵינִם יְכוּלִים לְהִטְרַג עַל הָאָדָם,
כְּמוֹ שְׁנִאֲמַר לֹא תִאֲנֶה יֵלֶיךָ רְעָה וְגו'. הַמְּהוּם שֶׁפִּתַּח הַצִּיָּת שׁוֹרָה שָׁם הוּא
כְּעִין שְׁלֵמַעְלָה. הַמְּהוּם שֶׁפִּתַּח הַצִּיָּת הַעֲלִיּוֹן שׁוֹרָה, נִקְרָא מְזוּזָה, שֶׁהוּא
תְּקוּן הַצִּיָּת, וּפִתַּח הַצִּיָּת. מִהֶמְזוּזָה הִיא צוֹרְחִים צְעֵלֵי חָה, וּצְעֵלֵי הַדִּין
אֵינִם נִמְאָרִים לְפָנֶיהָ. וּכְנֻגָד זֶה לְמַטָּה, כְּשֶׁהָאָדָם מִתְּקוּן מְזוּזָה לְפִתַּח צִיָּתוֹ,
וְזֶה הַשֵּׁם הַקְּדוּשָׁה "שְׁדִי" רָשׁוּם צְאוֹתִיוֹתָיו, הֵרִי אֹתוֹ הָאָדָם מְעוֹטָר
צְעֵטְרוֹתָיו שֶׁל אֲדוֹנּוֹ, וְהַמִּיָּנִים הַרְעִים אֵינִם קֹרְבִים לְפִתַּח צִיָּתוֹ, וְאֵינִם
נִמְאָרִים שָׁם. רַבִּי אֲצָא הָיָה צָא מְלַרְאוֹת אֶת רַבִּי שְׁמַעוֹן. פֶּגַשׁ צוֹ רַבִּי יִצְחָק,
אָמַר לוֹ, מֵאֵיִן אֲתָה צָא, צְעַל הָאוֹר. אֵיִשׁ הַמְּתַדְּבֵק צִיָּשׁ אוֹכְלָה כָּל יוֹם,
הֵרִי הָאוֹר שׁוֹרָה עָמוֹ, וְאֵינּוֹ כְּרִיף לְבַהֲשׁוֹ מְמִישָׁהוּ. אָמַר לוֹ, לְמַדְנָה, שְׁחֹזַב
מוּטָל עַל הָאָדָם לְהַקְּצֵל פְּנֵי הַשְּׂכִינָה צָכַל רֵאשׁ חֹדֶשׁ וְשָׁצַת. וְמִי הוּא, זֶה הוּא
רְצוֹ. וְכָל שְׁפָן מִהָאוֹר הַעֲלִיּוֹן הַקְּדוּשָׁה, שֶׁהוּא רַבִּי שְׁמַעוֹן, שְׁכָל הָעוֹלָם
כְּרִיכִים לְהַקְּצֵל פְּנָיו. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲחִזּוֹר עָמִיד לְרַבִּי שְׁמַעוֹן, וְאֲחַקְּצֵל פְּנֵי
הַשְּׂכִינָה. וְאִטְעַם מֵאֲלוֹ הַדְּבָרִים הַעֲלִיּוֹנִים, שְׁטַעֲמָתָ לְפָנָיו.

א. אין המקרא רשאי (להקרות לפהנים) עד שיקלה אמן מפי הצבור. ואין הפהנים רשאים להתחיל בברכה עד שיקלה הדבור מפי המקרא. ואין הצבור עונין אמן עד שתכלה הברכה מפי הפהנים. ואין הפהנים מתחילין בברכה אחרת עד שיקלה אמן מפי הצבור. ואין שליח צבור רשאי לענות אמן אחר הפהנים כשאר העם שמא תטרף דעתו ולא ידע אי זו ברכה מקרא אותן אם פסוק ב' או פסוק ג'.

ב. אין הפהנים רשאים להחזיר פניהם מן הצבור עד שיתחיל שליח צבור שים שלום. ואין הפהנים רשאים לעקר ממקומן עד שיגמר שליח צבור שים שלום. ואין רשאים לכף קשרי אצבעותיהן עד שיחזירו פניהם מן הצבור. ומתקנות (עזרא) שלא יעלו הפהנים לדוכן

בסנדליהן אלא עומדין יחפיו. ג. כשיהיו הפהנים מברכין את העם לא יביטו בעם ולא יסיחו דעתן אלא יהיו עיניהם כנגד הארץ כעומד בתפלה ואין אדם רשאי להסתכל בפני הפהנים בשעה שהן מברכין את העם כדי שלא יסיחו דעתם אלא כל העם מתכוננין לשמע הברכה ומכוננים פניהם כנגד פני הפהנים ואינם מביטים בפניהם. אם היה הלהן המברך אחד מתחיל לברך מעצמו ושליח צבור מקרא אותו מלה במלה כמו שאמרנו. היו שנים או יותר אין מתחילין לברך עד שיקרא להן שליח צבור ואומר להם פהנים והם עונין ואומרים יברכה. והוא מקרא אותן מלה במלה על הסדר שאמרנו.

מוסר

ספר חסידים סימן קנו

אם תִּרְאֶה שְׁלֹשָׁה דוֹרוֹת וּלְמַעַלָּה זֶה אַחַר זֶה כָּל־כָּל תִּלְמִידֵי
חֲכָמִים וְאַחַר כֵּן זֶרַעַם עִמִּי הָאָרֶץ לֹא תֵאמַר דְּבַר־י חֲכָמִים
בְּטָלִים שְׂאֵמְרוּ (ישעיה נט) לֹא יִמוּשׁוּ מִפִּיךָ וּמִפִּי זֶרַעַךָ וּמִפִּי
זֶרַע וְכוּי שׁוֹב לֹא יִפְסַק הַתּוֹרָה מֵהֶם. וְהִטַּעַם שֶׁהֵם
הִתְחַתְּנוּ בְּמִשְׁפָּחָה שְׂאִינָה הוֹגְנָת. וְאָמְרוּ חֲכָמִים רַב בְּנִים
דוֹמִים לְאַחֵי הָאֵם לְכָךְ בְּנֵיהֶם עִמִּי הָאָרְצוֹת. כִּי־צֵא בּוֹ
לִירְאֵי אֱלֹהִים וְחֲסִידִים שְׂנֵאָמַר (קהלת ד) וְהַחוּט הַמְּשַׁלֵּשׁ לֹא
בְּמַהֲרָה יִנְתַּק. וְאִם תִּרְאֶה שְׁפוּסֵק מְדוֹר רְבִיעִי יִרְאֵי
הַשָּׁמַיִם וְחֲסִידִים בְּיָדוּעַ שֶׁהִתְחַתְּנוּ בְּמִי שְׂאִין דִּינָא
לְהִתְחַתֵּן כְּגוֹן שְׂאִינוֹ יִרְאֵי שָׁמַיִם וְחֲסִיד וּלְפִיכָךְ אוֹתוֹ הַדּוֹר
כֵּן, לְפִיכָךְ יִתְחַנֵּן אָדָם עַל עֲצָמוֹ וְעַל זֶרְעוֹ וְעַל זֶרַע זֶרְעוֹ
בְּכָל יוֹם לְזוּג בְּזוּג יִרְאֵת שָׁמַיִם עִם תּוֹרָה וּגְמִילוּת חֲסָדִים
כִּי עַל שְׁלֹשָׁתָם נֵאמַר (שם) וְהַחוּט הַמְּשַׁלֵּשׁ לֹא בְּמַהֲרָה
יִנְתַּק. כִּי שְׁלֹשׁ תִּבּוֹת שְׁוֹת בְּגִימְטְרִיא יִרְאֵת תּוֹרָה
גְּמִילוּת חֲסָדִים כִּי שְׁקוּלִים יִרְאֵה בַּתּוֹרָה וּגְמִילוּת
חֲסָדִים. וּכְתִיב בְּיִרְאֵה (תהילים קי) רֵאשִׁית חֲכָמָה יִרְאֵת הִ'
שָׁכַל טוֹב לְכָל עֲשִׂיהֶם. הֵרִי הִיִּרְאֵה קִדְמָה וּכְתִיב (דברים ה)
מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבָם זֶה לָהֶם לִירְאֵה אוֹתִי. וּכְתִיב (דברים י)
מָה הִי אֱלֹהֵיךָ שֶׁאֵל מַעֲמֹד כִּי אִם לִירְאֵה וְגוֹי לָלַקְתָּ בְּכָל
דְּרָכָיו וּלְאַהֲבָה וְגוֹי. לֹא נֵאמַר לְכָל הָעוֹשִׂים אֵלָּא לְכָל
עֲשִׂיהֶם, הִיִּרְאֵה שָׁכַל טוֹב לְכָל עֲשִׂיהֶם לְמַעַן תִּשְׁכִּילוּ בְּכָל
אֲשֶׁר

ואתחנן ליל שישי תורה

צרוף זהנה

(כ) וְאַתְּכֶם לָקַח יְהוָה וַיּוֹצֵא אֶתְכֶם מִכּוּר
הַבְּרָזָל מִמִּצְרַיִם לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם נַחֲלָה

כַּיּוֹם הַזֶּה : וְיִתְכוּן קָרִיב יְיָ לְדַחֲלֵתָהּ וְאִפְקֵי וְיִתְכוּן מִכּוּרָא
דְּפִרְזָלָא מִמְצָרִים לְמַהְוֵי לֵה לְעַמָּא אַחְסָנָא כַּיּוֹמָא הַדִּין :

רש"י מוכר. הוא כלי שמזקקים בו את הזהב:

(כא) וַיְהִי־הַיּוֹם הַתְּאֵנָף בִּי עַל דְּבַרְיִכֶם וַיִּשְׁבַּע
לְבַלְתִּי עִבְרִי אֶת הַיַּרְדֵּן וּלְבַלְתִּי בֵּא אֶל
הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ
נַחֲלָה : וּמִן קָדָם יְיָ הָיָה רְגִזִי עָלַי עַל פְּתִגְמִיכוֹן וְקִיִּים בְּדִיל דְּלֵא
לְמַעַבְרֵי יַת יַרְדֵּנָא וּבְדִיל דְּלֵא לְמִיעַל לְאַרְעָא טְבָא דִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ יִהְיֶה
לְךָ אַחְסָנָא :

רש"י התאנף. נתמלח רוגז: על דבריכם. על אודותיכם על עסקיכם:

(כב) כִּי אָנֹכִי מִת בַּאֲרָץ הַזֹּאת אֵינְנִי עֹבֵר
אֶת הַיַּרְדֵּן וְאַתֶּם עֹבְרִים וַיִּרְשָׁתֶם אֶת
הָאָרֶץ הַטּוֹבָה הַזֹּאת : אַרְי אֲנָא מְאִית בְּאַרְעָא הַדָּא
לִית אֲנָא עֹבֵר יַת יַרְדֵּנָא וְאַתֵּינוּ עֹבְרִין וְתִירְתוּן יַת אַרְעָא טְבָא הַדָּא :

רש"י כי אנכי מת וגו' אינני עבר. מאחר שמת מהיכן יעבר, אללא אף עלמותי אינם עוברין:

(כג) הַשְּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן תִּשְׁכַּחוּ אֶת בְּרִית
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר כָּרַת עִמָּכֶם
וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנֹת כָּל אֲשֶׁר צִוְּךָ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ : אִסְתְּמְרוּ לְכוּן דִּילְמָא תִּתְנַשּׁוּן יַת קִנְיָא
דְּיְיָ אֱלֹהֵיכוֹן דִּי גִזַּר עִמָּכוֹן וְתַעֲבְדוּן לְכוּן צָלִם דְּמוּת פְּלֵא דִּי פְקֻדָּךְ
יְיָ אֱלֹהֶיךָ :

רש"י תמונת כל. תמונת כל דבר: אשר אך ה'. אשר אך עליו שלא לעשות:

(כד) כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אִשׁ אֹכְלָה הוּא אֵל

קָנָא : (פ) אַרִי יִי אֱלֹהֶיךָ מִימְרָה אִשָּׁא אֹכְלָה הוּא אֵל קָנָא :

רש"י אל קנא. מקנא לנקום אנפרנמנ"ט בלע"ז [חמה] מתחרה על רגזו להפרע מעובדי עבודה זרה:

(כה) כִּי תוֹלִיד בְּנִים וּבְנֵי בְנִים וְנוֹשְׁנֹתָם

בְּאֶרֶץ וְהִשְׁחַתְתָּם וְעַשִּׂיתָם פֶּסֶל תְּמוֹנֹת
כָּל וְעַשִּׂיתָם הָרַע בְּעֵינַי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

לְהַכְעִיסוֹ : אַרִי תוֹלְדוֹן בְּנִין וּבְנֵי בְנִין וְתַתְּעַתְקוֹן בְּאֶרְעָא
וְתַחַבְלוֹן וְתַעְבְּדוֹן צְלָם דְּמוֹת פְּלָא וְתַעְבְּדוֹן דְּבִישׁ קָדָם יִי אֱלֹהֶיךָ
לְאַרְגָּזָא קָדְמוֹהִי :

רש"י ונושנתם. רמז להם שיגלו ממנה לסוף שמונה מאות וחמשים ושתים שנה, כמנין ונושנתם. והוא

הקדים והגלם לסוף שמונה מאות וחמשים והקדים שתי שנים לנושנתם, כדי שלא יתקיים בהם (פסוק כו) כי
אבד תאבדון וזה שנאמר (דניאל ט, יז) וישקד ה' על הרעה ויביאה עלינו כי לדיק ה' אלהינו, לדיקה עשה
עמנו שמהר להביאה שתי שנים לפני זמנה:

(כו) הֶעִידְתִּי בְּכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת

הָאָרֶץ כִּי אָבַד תֵּאבְדוֹן מִהַר מֵעַל הָאָרֶץ
אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה

לְרִשְׁתָּהּ לֹא תֵאָרִיכוֹן יָמַיִם עָלֶיהָ כִּי
הַשָּׁמַיִם תִּשְׁמַדוּן : אִסְהַדִּית בְּכוֹן יוֹמָא דִּין יַת שָׁמַיָא וְיַת

אֶרְעָא אַרִי מִיבַד תֵּיבְדוֹן בְּפָרִיעַ מֵעַל אֶרְעָא דִּי אַתּוֹן עֹבְרִין יַת יַרְדֵּנָא
לְתַמּוֹן לְמִירְתָּהּ לֹא תוֹרְכוֹן יוֹמִין עָלֶהּ אַרִי אִשְׁתַּצָּחָה תִּשְׁתַּצוֹן :

רש"י העידתי בכם. הנני מזמנים להיות עדים שהתירתי בכם:

(כז) וְהִפִּיץ יְהוָה אֶתְכֶם בְּעַמִּים וְנִשְׁאַרְתֶּם

מִתִּי מִסֵּפֶר בְּגוֹיִם אֲשֶׁר יִנְהַג יְהוָה

אֶתְכֶם שְׁמָה : וַיְבַדֵּר יי יִתְכוּן בְּעַמְמִיָּא וְתִשְׁתַּאֲרוּן עִם
 דְּמִנְן בְּעַמְמִיָּא דִּי יְדַבֵּר יי יִתְכוּן לְתַמּוֹן : (כח) **וְעַבְדִּיתֶם שָׁם**
אֱלֹהִים מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם עֵץ וְאֶבֶן אֲשֶׁר
לֹא יֵרְאוּ וְלֹא יִשְׁמְעוּ וְלֹא יֵאָכְלוּ וְלֹא
יִרְיִחוּ : וְתִפְלְחוּן תַּמּוֹן לְעַמְמִיָּא פְּלַחֵי טַעוּתָא עֲבַד יְדֵי אֲנָשָׂא
 אַעֲזָא וְאַבְנָא דִּי לֹא יִחֲזוּן וְלֹא שְׁמַעִין וְלֹא אֲכָלִין וְלֹא מְרִיחִין :

רש"י ועבדתם שם אלהים. כתרוממו. משאתם עובדים לעובדיהם כאלו אתם עובדים להם:

(כט) **וּבְקִשְׁתֶּם מִשָּׁם אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיךָ**
וּמִצָּאתָ כִּי תִדְרָשְׁנוּ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל
נַפְשְׁךָ : וְתִתְבַּעוּן מִתַּמּוֹן יֵת דְּחִלְתָּא דִּי אֱלֹהִיךָ וְתִשְׁפַּח אָרִי תְּבַעֵי
 מוֹ קְדָמוּהֵי בְּכָל לִבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ : (ל) **בִּצְר לָךְ וּמִצָּאוּךָ**
כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים
וְשַׁבְּתָ עַד יְהוָה אֱלֹהֵיךָ וְשִׁמְעֶתָ בְּקוֹלוֹ : כַּד
 יִיעוֹק לָךְ וְיִשְׁפַּחְנָךְ כָּל פְּתִגְמִיָּא הָאֵלִין בְּסוּף יוֹמִיָּא וְתִתּוּב לְדַחֲלִתָּא
 דִּי אֱלֹהִיךָ וְתִקַּבֵּל לְמִימְרָה : (לא) **כִּי אֵל רַחוּם יְהוָה**
אֱלֹהֵיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא
יִשְׁפַּח אֶת בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע
לָהֶם : אָרִי אֱלֹהֵא רַחֲמָנָא יי אֱלֹהִיךָ לֹא יִשְׁבַּקְנָךְ וְלֹא יִחַבֵּלְנָךְ וְלֹא
 יִתְנַשֵּׂי יֵת קִימָא דְאַבְהֶתְךָ דִּי קִיִּים לְהוֹן :

רש"י לא ירפך. מלהחזיק בך בזיו. ולשון לא ירפך לשון לא יפעיל הוא, לא יתן לך רפיון, לא יפריש
 אותך מאלכו. וכן אחזתיו ולא ארפנו (שה"ש ג ט), שלא ננקד ארפנו. כל לשון רפיון מוסב על לשון מפעיל
 ומחפעל, כמו (מלכים ב' 7, כז) הרפה לה, תן לה רפיון (דברים ט, טז) הרף ממני, התרפה ממני:

(לב) כִּי שָׁאַל נָא לְיָמִים רָאשֵׁינִים אֲשֶׁר הָיוּ
 לְפָנַי לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם
 עַל הָאָרֶץ וּלְמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קִצֵּה
 הַשָּׁמַיִם הִנְהִיָּה כַּדָּבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה אוֹ
 הַנְּשָׁמַע כְּמֹהוּ : אָרִי שָׁאַל כְּעַן לְיוֹמֵי קִדְמָי דְהוּוּ קִדְמָךְ
 לְמִן יוֹמָא דִּי בָרָא יְיָ אָדָם עַל אֲרֻעָא וּלְמִסְיַפֵּי שְׁמַיָא וְעַד סִיפֵי שְׁמַיָא
 הִהוּוּ כְּפִתְגָמָא רַבָּא הַדִּין אוֹ הַאֲשִׁתְּמַע כְּנִתְהָ :

רש"י לימים ראשונים. על ימים ראשונים: ולמקצה השמים. וגם שאל לכל הברואים אשר מקצה אל קצה זה פשוטו. ומדרשו, מלמד על קומתו של אדם שהיתה מן הארץ עד השמים והוא השעור עצמו אשר מקצה אל קצה: הנהיה כדבר הגדול הזה. ומהו הדבר הגדול, השמע עם וגו' :

(לג) הַשָּׁמַע עִם קוֹל אֱלֹהִים מִדְּבַר מִתּוֹךְ
 הָאִשׁ כְּאֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ אֶתְּהָ וַיְחִי : הַשָּׁמַע עִמָּא
 קַל מִימְרָא דִּי מְמַלֵּל מְגוֹ אֲשִׁתָּא כְּמָא דִּי שָׁמַעְתָּ אֶתְּ וַיְתַקֵּים : (לד)
 אוֹ הַנְּסָה אֱלֹהִים לָבוֹא לְקַחַת לוֹ גוֹי
 מִקְרֵב גוֹי בְּמִסֹּת בְּאִתּוֹת וּבְמוֹפְתִים
 וּבְמִלְחָמָה וּבִיד חֲזָקָה וּבְזִרְעֵ נְטוּיָה
 וּבְמוֹרָאִים גְּדֹלִים כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם
 יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינַיִךְ : אוֹ נְסִין דִּי
 עֲבַד יְיָ לְאַתְּגַלָּא לְמִפְרָק לָהּ עִם מְגוֹ עִם בְּנִסִּין בְּאִתִּין וּבְמוֹפְתִין
 וּבְקִרְבָּא וּבִידָא תְּקִיפָא וּבְדִרְעָא מְרָמָא וּבְחִזְזוֹנִין רַבְרָבִין כָּל דִּי
 עֲבַד לְכוֹן יְיָ אֱלֹהֵכוֹן בְּמִצְרַיִם לְעֵינַיִךְ :

רש"י הנסה אלהים. הכי עשה נסים שום אלוה, לבא לקחת לו גוי וגו' . כל הה"ן הללו תמיהות הן, לכך נקודות הן בחט"ף פת"ח, הנהיה, הנשמע, הנסה, השמע: במסות. על ידי נסיונות הודיעם גבורותיו, כגון (שמות ת, ה) התפאר עלי, אם אוכל לעשות כן, הכי זה נסיון: באותות. בסימנין להאמינן שהוא שולחו של מקום, כגון (שמות ז, ט) מה זה בידך: ובמופתים. הם נפלאות שהביא עליהם מכות מפלאות: ובמלחמה. בים, שנאמר (שם יז, כה) כי ה' נלחם להם:

(לח) אַתָּה הָרֵאָתָּ לְדַעַת פִּי יִהְיֶה הוּא
הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד מִלְבָּדוֹ : אֶת אֶתְחַזֵּיתָא לְמַדַּע
אַרִי יי הוא אֱלֹהִים לִית עוֹד בַּר מְנָה :

רש"י הראת. כתרגומו אתחזיתא. כשנתן הקדוש ברוך הוא את התורה פתח להם שבעה רקיעים. וכסם שקרע את העליונים כך קרע את התחתונים. וראו שהוא יחידי, לכך נאמר אתה הראת לדעת:

(לח) מִן הַשָּׁמַיִם הַשְּׁמִיעָךְ אֶת קִלּוֹ לְיִסְרָךְ
וְעַל הָאָרֶץ הָרֵאָךְ אֶת אֲשׁוֹ הַגְּדוּלָּה
וּדְבָרֶיךָ שְׁמַעְתָּ מִתּוֹךְ הָאֵשׁ : מִן שְׁמַיָא אֲשַׁמְעָךְ
יַת קַל מִימְרָה לְאֶלְפוּתְךָ וְעַל אֶרְעָא אֲחִזְיָךְ יַת אֲשַׁתָּה רַבְתָּא
וּפְתַגְמוּהִי שְׁמַעְתָּ מִגּוֹ אֲשַׁתָּא : (לח) וְתַחַת כִּי אָהַב אֶת
אֲבֹתֶיךָ וַיִּבְחַר בְּזֶרְעוֹ אַחֲרָיו וַיּוֹצֵאֲךָ
בְּפָנָיו בְּכַחוֹ הַגְּדֹל מִמִּצְרַיִם : וְחָלַף אַרְי רְחִים יַת
אַבְהָתְךָ וְאַתְרַעֵי בְּבִנּוּהִי בְּתִירוּהִי וְאַפְקָךְ בְּמִימְרָה בְּחִילָה רַבָּא
מִמִּצְרַיִם :

רש"י ותחת כי אהב. וכל זה תחת אשר אהב: ויוצאך בפניו. כאדם המנהיג בנו לפניו שנאמר (שמות יד, יט) ויסע מלאך האלהים ההולך וגו' וילך מאחריהם. דבר אחר ויוצאך בפניו בפני אבותיו, כמו שנאמר (תהלים עה, יב) נגד אבותם עשה פלא. ואל תתמה על שהזכירם בלשון יחיד, שהרי כתבם בלשון יחיד ויבחר בזרעו אחריו:

(לח) לְהוֹרִישׁ גּוֹיִם גְּדֹלִים וְעַצְמִים מִמְּךָ
מִפְּנֵיךָ לְהַבְיֵאֲךָ לְתַת לָךְ אֶת אֶרֶץ
נְחֻלָּה כִּיּוֹם הַזֶּה : לְתַרְכָּא עִמְמִין רַבְרָבִין וְתַקִּיפִין מְנָךְ
מִן קַדְמָךְ לְאֶעְלוּתְךָ לְמַתָּן לָךְ יַת אֶרְעָהוֹן אַחְסָנָא כִּיּוֹמָא הַדִּין :

רש"י ממך מפניך. סרסוה ודרסוהו להוריש גוים גדולים ועצומים ממך: כיום הזה. כאשר אתה נוֹאֵה הַיּוֹם:

וַיִּדְעֶתָ הַיּוֹם וְהַשַּׁבָּת אֶל לִבְבְּךָ כִּי
(לט) יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל

הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד : וַתִּדַּע יוֹמָא דִּין וַתִּתְּנוּב לְלִבְךָ
אַרִי יְיָ הוּא אֱלֹהָא דְשִׁכְנִיתָהּ בְּשָׁמַיָא מִלְּעֵלָא וְשְׁלִיט עַל אַרְעָא מְלַרְע
לִית עוֹד : (מ) וְשָׁמַרְתָּ אֶת חֻקָּיו וְאֶת מִצְוֹתָיו

אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם אֲשֶׁר יֵיטֵב לָךְ
וּלְבָנֶיךָ אַחֲרֶיךָ וּלְמַעַן תִּאָּרִיךְ יָמִים עַל
הָאָדָמָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ כֹּל

הַיָּמִים : (פ) וַתִּטֵּר יְת קִימוּהִי וַיִּת פִּקוּדוּהִי דִי אָנָּא מִפְּקֻדָּךְ
יוֹמָא דִּין דִּי יֵיטֵב לָךְ וּלְבָנֶיךָ בְּתַרְךָ וּבְדִיל דְתוֹרִיךָ יוֹמִין עַל אַרְעָא
דִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ יֵהֵב לָךְ כֹּל יוֹמָיָא : (מא) אַז יבְדִּיל

מֹשֶׁה שְׁלֹשׁ עָרִים בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה
שְׁמֹשׁ : בְּכּוּן יִפְרֹשׁ מֹשֶׁה תְּלַת קְרוּיִן בְּעֵבֶרָא דִּירְדְנָא מְדִנַּח
שְׁמֹשָׁא :

רס"י אז יבדיל. נתן לב להיות חרד לדבר שיבדילם. ואף על פי שאינו קולטות עד שיבדלו אותן שבארץ
כנען, אמר משה, מזה שאפשר לקימה אקיימה: בעבר היכדן מזרחה שמש. באותו עבר שבמזרחו של ירדן:
מזרחה שמש. לפי שהוא דבוק, נקודה רי"ש בחטף, מזרח של שמש, מקום זריחת השמש:

לָנֶס שְׁמָה רוֹצֵחַ אֲשֶׁר יִרְצַח אֶת רֵעֵהוּ
(מב) בְּבִלִי דַעַת וְהוּא לֹא שֵׁנָא לוֹ מִתְּמַל
שְׁלֹשׁ וָנֶס אֶל אַחַת מִן הָעָרִים הָאֵל

וְחָי : לְמַעֲרֹק תִּמּוֹן קְטוּלָא דִי יִקְטוּל יְת חֲבֵרָה בְּלֹא מְנַדְעִי וְהוּא
לֹא סָנִי לֵה מֵאֲתַמְלִי וּמְדַקְמוּהִי וַיִּעְרוֹק לְחַד מִן קְרוּיָא הָאֵלִין
וַיִּתְּקִים : (מג) אֶת בְּצָר בְּמִדְבָּר בְּאֶרֶץ הַמִּישֹׁר

לְרֹאוּבֵנִי וְאֶת רְאֵמֹת בְּגִלְעָד לְגַדִּי וְאֶת

גוֹלוֹן בַּבָּשׁוֹן לְמִנְשֵׁי : יֵת בְּצָר בְּמִדְבָּרָא בְּאַרְעָא מִיִּשְׂרָאֵל
לְשִׁבְטָא דְרְאוּבֵן וְיֵת רְאֵמוֹת בְּגִלְעָד לְשִׁבְטָא דְגָד וְיֵת גוֹלוֹן בְּמִתְנָן
לְשִׁבְטָא דְמִנְשֵׁה : (מד) וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם
מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : וְדָא אֲוֵרִיתָא דִּי סֵדֵר מֹשֶׁה
קָדָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל :

רש"י וזאת התורה. זו שהיא עתיד לסדר אחר פרשה זו:

אֵלֶּה הָעֵדוּת וְהַחֲקִים וְהַמְשָׁפְטִים (מה)
אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם
מִמִּצְרַיִם : אֵלֶּיךָ סֵהֲדוּתָא וְקִימָא וְדִינָא דִּי מְלִיל מֹשֶׁה עִם
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִפְקָהוֹן מִמִּצְרַיִם :

רש"י אלה העדות וגו' אשר דבר. הם הם אשר דבר בלאתם ממצרים חזר וסנאה להם בערכות מואב:

ואתחנן יום שישי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה :

בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בְּגִיא מוֹל בֵּית פְּעוֹר (מו)
בְּאַרְצָא סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב
בְּחֻשְׁבוֹן אֲשֶׁר הִכָּה מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּצֵאתָם מִמִּצְרַיִם : בְּעֵבֶרָא דִּירְדְנָא בְּחִילְתָא לְקַבֵּל
בֵּית פְּעוֹר בְּאַרְעָא דְסִיחֹן מֶלְכָא דְאֱמֹרָא דִּי יָתֵב בְּחֻשְׁבוֹן דִּי מְחָא
מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִפְקָהוֹן מִמִּצְרַיִם : (מו) וַיִּירָשׁוּ אֶת

אַרְצוּ וְאֶת אֶרֶץ עוֹג מִלְּךְ הַבָּשׁוּן שְׁנֵי
מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרַח
שְׁמֶשׁ : וּיְרִיתוּ יְת אַרְעָה וְיֵת אַרְעָא דְעוֹג מִלְכָּא דְמִתְּנֹן תִּרְיוֹן
מַלְכֵי אֱמֹרָא דִּי בְּעֵבְרָא דִּירְדְנָא מִדְּנַח שְׁמֶשׁא :

רש"י אָסַר בַּעֲבַר הַיַּרְדֵּן. שְׂהוּא בְּמִזְרַח, שְׂהַעֲבַר הַשָּׁנִי הִיָּה בְּמַעֲרָב:

(מח) מִּעֲרֵעַר אֲשֶׁר עַל שְׂפֵת נַחַל אַרְנוֹן וְעַד
הַר שֵׁיאֵן הוּא חֶרְמוֹן : מִּעֲרֵעַר דִּי עַל פִּי נַחְלָא
דְאַרְנוֹן וְעַד טוֹרָא דְשֵׁיאֵן הוּא חֶרְמוֹן : (מט) וְכָל הָעֲרָבָה
עֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָהּ וְעַד יַם הָעֲרָבָה תַּחַת
אַשְׁדּוֹת הַפְּסָגָה : וְכָל מִישְׁרָא עֲבָרָא דִּירְדְנָא לְמַדִּינְחָא וְעַד
יִמָּא דְמִישְׁרָא תַּחַת מִשְׁפַּד מְרֻמָּתָא : ה (א)
וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל
וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שָׁמַע יִשְׂרָאֵל אֶת הַחֲקִים
וְאֶת הַמְּשֻׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי דֹבֵר
בְּאָזְנֵיכֶם הַיּוֹם וּלְמַדְתֶּם אֹתָם
וּשְׂמַרְתֶּם לַעֲשׂוֹתָם : וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל יִשְׂרָאֵל וַאֲמַר
לְהוֹן שָׁמַע יִשְׂרָאֵל יְת קִימָא וְיֵת דִּינָא דִּי אָנָּא מִמִּלַּל קְדָמִיכֹון
יוֹמָא דִּין וְתִלְפוֹן יְתָהוֹן וְתִטְרוֹן לְמַעֲבָדְהוֹן : (ב) יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ כָּרַת עִמָּנוּ בְּרִית בְּחָרֵב : יי אֱלֹהֵנָא גִזֵּר
עִמָּנָא קִים בְּחָרֵב : (ג) לֹא אֶת אֲבֹתֵינוּ כָּרַת יְהוָה
אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת כִּי אֲתָנוּ אֲנַחְנוּ אֱלֹהֵי
כֹּה הַיּוֹם כִּלְנוּ תִיִּים : לָא עִם אֲבָהֵתְנָא גִזֵּר יי יְת
קִימָא הָדָא אֱלֹהוֹן עִמָּנָא אֲנַחְנָא אֱלִינוֹ הָכָּא יוֹמָא דִּין כִּלְנָא קִימִין :

רש"י לא את אבותינו. בלבד כרת ה' וגו' כי אהנו:

(ד) פָּנִים בְּפָנִים דְּבַר יְהוָה עִמָּכֶם בְּהָר
מִתּוֹךְ הָאֵשׁ : מִמָּלַל עִם מִמָּלַל מְלִיל יי עִמָּכוֹן בְּטוֹרָא מְגוֹ
אֲשֶׁתָּא :

רש"י פנים בפנים. אמר ר' ברכיה, כך אמר משה אל תאמרו אני מטעה אתכם על לא דבר, כדרך
שהסרסור עושה בין המוכר ללוקח, הרי המוכר עלמו מדבר עמכם:

(ה) אֲנֹכִי עֹמֵד בֵּין יְהוָה וּבֵינֵיכֶם בְּעֵת
הַהוּא לְהַגִּיד לָכֶם אֶת דְּבַר יְהוָה כִּי
יִרְאֶתֶם מִפְּנֵי הָאֵשׁ וְלֹא עֲלִיתֶם בְּהָר
לְאמֹר : (ס) אֲנִי הוֹיֵתִי קֵאִם בֵּין מִימְרָא דִּי וּבֵינֵיכוֹן בְּעֵדְנָא
הַהִיא לְחַוָּאָה לְכוֹן ית פְּתַגְמָא דִּי אֲרִי דְחֻלְתוֹן מְקַדֵּם אֲשֶׁתָּא וְלֹא
סְלֻקְתוֹן בְּטוֹרָא לְמִימְרָ :

רש"י לאמר. מוסב על (פסוק ד) דבר ה' עמכם זהר מתוך האש לאמר אנכי ה' וגו' ואנכי עומד בין ה'
וביניכם:

(ו) אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים : אֲנִי יי אֱלֹהֶיךָ דִּי
אֶפְקַדְךָ מֵאֶרֶץ דְּמִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדוֹתָא : (ז) לֹא יְהִיֶּה לְךָ
אֱלֹהִים אַחֲרַיִם עַל פָּנָי : לֹא יְהִי לְךָ אֱלֹהִים אַחֲרָיו בַּר
מְנִי :

רש"י על פני. בכל מקום אשר אני שם וזהו כל העולם. דבר אחר כל זמן שאני קיים. עשרת הדברות כבר
פרשתי:

(ח) לֹא תַעֲשֶׂה לָךְ פֶּסֶל כָּל תְּמוּנָה אֲשֶׁר
 בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתַּחַת
 וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ : לֹא תַעֲבֹד לָךְ צֶלֶם
 כָּל דְמוֹת דֵּי בַשָּׁמַיִם מִלְעֵלָא וְדֵי בָאָרֶץ מִלְרַע וְדֵי בַמַּיִם מִלְרַע
 לָאָרֶץ : (ט) לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם
 כִּי אַנְכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא פֶקֶד עֹון
 אֲבוֹת עַל בְּנִים וְעַל שְׁלֵשִׁים וְעַל רִבְעִים
 לְשָׁנָאִי : לֹא תִסְגֹּד לְהוֹן וְלֹא תִפְלַחְנוּן אַרְי אֲנָא יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֵל
 קַנָּא מִסְעַר חוּבֵי אֲבָהוֹן עַל בְּנֵי מְרַדִּין עַל דַּר תְּלִיתֵי וְעַל דַּר רְבִיעֵי
 לְשָׁנָאִי כַּד מְשַׁלְמִין בְּנֵיָא לְמַחְסֵי בִתְרָא אֲבָהֵיהוֹן : (י) וְעֲשֵׂה
 חֶסֶד לְאֶלְפִים לְאֹהֲבֵי וּלְשֹׁמְרֵי (מִצְוֹתוֹ)
 מִצְוֹתַי : (יא) וְעֲבֹד טִיבּוֹ לְאֶלְפֵי דָרִין לְרַחֲמֵי וּלְנִטְרֵי פְקוּדֵי :
 (יב) לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוּא
 כִּי לֹא יִנָּקֶה יְהוָה אֶת אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת
 שְׁמוֹ לְשׁוּא : (יג) לֹא תִיַּמֵּי בְשֵׁמָא דֵּי אֱלֹהֶיךָ לְמַגְנָא אַרְי לֹא
 יִזְכְּרֵי יְיָ יֵת דֵּי יַמֵּי בְשֵׁמָה לְשִׁקְרָא : (יד) שָׁמֹר אֶת יוֹם
 הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ :
 טַר יֵת יוֹמָא דְשַׁבְּתָא לְקַדְּשׁוּתָהּ כַּמָּא דֵּי פְקֻדָּהּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ : (טו)
 שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלֹאכְתֶּךָ :
 שַׁבְּתָא יוֹמִין תִּפְלַח וְתַעֲבֹד כָּל עַבְדֶּיךָ : (טז) וְיוֹם הַשַּׁבָּת
 שַׁבָּת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל
 מְלֹאכָה אֲתָהּ וּבְנֶיךָ וּבְתֶיךָ וְעַבְדֶּיךָ וְאִמְתֶּיךָ
 וְשׁוֹרֶיךָ וְחֲמֹרֶיךָ וְכָל בְּהֵמָתֶיךָ וְגֵרֶיךָ אֲשֶׁר
 בְּשַׁעְרֶיךָ לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדֶּיךָ וְאִמְתֶּיךָ

כְּמוֹדֶּךָ : וְיִזְמַן שְׁבִיעָאָה שְׁבַתָּא קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד כָּל עֲבִידָא אֶתְּ וּבְרִיךְ וּבְרַתְךָ וְעֲבָדְךָ וְאַמְתְּךָ וְתוֹרְךָ וְחֻמְרְךָ וְכָל בְּעִירְךָ וּגְיֹרְךָ דִּי בְּקִרְוֶךָ בְּדִיל דִּי יְנוּחַ עֲבָדְךָ וְאַמְתְּךָ כְּוֹתְךָ : (טו) **וְזִכְרֶתְךָ** כִּי עֲבָד הָיִיתָ בְּאַרְצָא מִצְרַיִם וְיִצְאָךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֹרַע נְטוּיָה עַל כֵּן צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת : (ס) וְתִדְבֵר אַרְי עֲבָדָא הוֹיְתָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם וְאַפְקֹדְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִתְּמֹן בְּיַדָּא תְּקִיפָא וּבְדִרְעָא מְרַמְמָא עַל כֵּן פְּקֻדְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְמַעַבְדַּד יְת יוֹמָא דְּשַׁבְּתָא :

רש"י שמור. ובראשונות הוא אומר (שמות ט) זכור. שניהם בדבור אחד ובתיבה אחת נאמרו ובשמיעה אחת נשמעו: כאשר נוד. קודם מתן תורה במרה: וזכרת כי עבד היית וגו'. על מנת כן פלאך שתהיה לו עבד ותשמר מצותיו:

(טו) **כִּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ** כְּאֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְמַעַן יֵאָרִיכוּ יְמֶיךָ וּלְמַעַן יֵיטֵב לָךְ עַל הַאֲדָמָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ : (ס) יְקַר יְת אָבוּיךָ וְיְת אִמְךָ כְּמָא דִּי פְּקֻדְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּדִיל דִּי יִוְרְכוּן יוֹמֶיךָ וּבְדִיל דִּי יֵיטֵב לָךְ עַל אֲרַעָא דִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ יְהַב לָךְ :

רש"י כאשר נוד. אף על כבוד אב ואם נאמרו במרה שנאמר (שמות טו, כה) אם אם לו חק ומשפט:

(יז) **לֹא תִרְצַח : (ס) וְלֹא תִנְאָף : (ס) וְלֹא תִגְנוֹב : (ס) וְלֹא תַעֲנֶה בְּרַעְיָךְ עַד שְׁוֹא :** (ס) לֹא תִקְטוֹל נֶפֶשׁ וְלֹא תִגְוֹף וְלֹא תִגְנוֹב (נִפְשָׁא) וְלֹא תִסְהַד בְּחֻבְרָךְ סִהְדוּתָא דְּשִׁקְרָא :

רש"י ולא תנאף. אין לשון נאוף אלא באשת איש:

(יח) וְלֹא תִחַמַּד אִשָּׁת רֵעֶךָ (ס) וְלֹא תִתְאַוֶּה
בֵּית רֵעֶךָ שְׂדֵהוּ וְעַבְדּוֹ וְאִמָּתוֹ שׂוֹרוֹ
וְחַמְרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ : (ס) וְלֹא תִחַמַּד אֶתֶּת חֲבֵרְךָ
וְלֹא תִרְוֹג בֵּית חֲבֵרְךָ חֲקִלָּה וְעַבְדָּהּ וְאִמָּתָהּ וְתוֹרָהּ וְחֲמֵרָהּ וְכֹל דִּי
לְחֲבֵרְךָ :

רש"י ולא תתאוה. לא תרוג אף הוא לשון חמדה, כמו (בבבבבב, ט) נחמד למראה, דמתרגמנן דמרגג למחזי:

(יט) אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר
יְהוָה אֶל כָּל קְהֵלְכֶם בְּהַר מֹתוֹךְ הָאֵשׁ
הָעֵנָן וְהָעֶרְפֶּל קוֹל גָּדוֹל וְלֹא יִסָּף
וַיִּכְתְּבֶם עַל שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים וַיִּתְּנֶם
אֵלַי : ית פתגמא האליו מליל יי עם כל קהלכון בטורא מגו
אשתא עננא ואמיטתא קל רב ולא פסק וכתבנון על תרין לוחי
אבניא ויהבנו לי :

רש"י ולא יסף. מתרגמנן ולא פסק. כי קולו חזק וקיס לעולם. דבר אחר, ולא יסף, לא הוסיף להראות
באורו פומבי:

(כ) וַיְהִי כִשְׁמַעְכֶּם אֶת הַקּוֹל מִתּוֹךְ הַחֹשֶׁךְ
וְהָהָר בָּעַר בָּאֵשׁ וַתִּקְרְבוּן אֵלַי כָּל רְאִישֵׁי
שְׁבֻטֵיכֶם וְזִקְנֵיכֶם : וְהוּא כִּד שְׁמַעְכוֹן ית קלא מגו
חשוכא וטורא בער באשתא וקרבתונו לותי כל רישי שבטיכון
וסביכון : (כא) וַתֹּאמְרוּ הֵן הָרָאנוּ יְהוָה
אֲלֵהֵינוּ אֶת כְּבֹדוֹ וְאֶת גְּדֻלוֹ וְאֶת קְלוֹ
שְׁמַעְנוּ מִתּוֹךְ הָאֵשׁ הַיּוֹם הַזֶּה רָאִינוּ כִּי
יְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וְחַי : וְאִמְרָתוֹן הָא
אחזינא יי אלהנא ית יקרה וית רבותיה וית קל מימרה שמענא מגו

אֲשֶׁתָּא יוֹמָא הִדִּין חֲזִינָא אַרִי יִמְלֵל יְיָ עִם אֲנָשָׁא וַיִּתְקַים : (כב)
וְעַתָּה לָּמָּה נָּמוֹת כִּי תֹאכְלֵנוּ הָאִישׁ
הַגְּדֹלָה הַזֹּאת אִם יִסְפִּים אֲנַחְנוּ לְשִׁמְעַ
אֶת קוֹל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עוֹד וּמָתְנוּ : וְכַעַן לָמָּא
נָמוֹת אַרִי תִיכְלֹנָא אֲשֶׁתָּא רַבְתָּא הָדָא אִם מוֹסְפִין אֲנַחְנָא לְמִשְׁמַע
יֵת קַל מִימְרָא דִּי אֱלֹהָנָא עוֹד וּמִיִּתִין אֲנַחְנָא : (כג) כִּי מִי כָּל
בָּשָׂר אֲשֶׁר שָׁמַע קוֹל אֱלֹהִים חַיִּים
מִדְּבַר מִתּוֹךְ הָאִישׁ כָּמוֹנוּ וַיַּחֲי : אַרִי מִן כָּל בְּשָׂרָא
דִּי שָׁמַע קַל מִימְרָא דִּי קִימָא מִמְלֵל מְגוּ אֲשֶׁתָּא כְּוַתְנָא וְאִתְקַים :
(כד) קָרַב אֶתָּה וְשָׁמַע אֶת כָּל אֲשֶׁר יֹאמֵר
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֵת תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ אֶת כָּל
אֲשֶׁר יִדְבַר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֵלֶיךָ וְשָׁמַעְנוּ
וְעָשִׂינוּ : קָרַב אֶת וְשָׁמַע יֵת כָּל דִּי יִימַר יְיָ אֱלֹהָנָא וְאֵת תִּמְלֵל
עֲמָנָא יֵת כָּל דִּי מִלֵּל יְיָ אֱלֹהָנָא עֲמָךְ וּנְקַבֵּל וְנַעֲבֹד :

כ"ז ואת תדבר אלינו. התשתם את כחי כנקבה שננטערת עלים ורפיתם את ידי כי ראיתי שאינכם
חרדים להתקרב אליו מאהבה. וכי לא היה יפה לכם ללמוד מפי הגבורה ולא ללמוד ממני:

(כה) וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת קוֹל דְּבָרֵיכֶם
בְּדַבְּרֵיכֶם אֵלַי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי שְׁמַעְתִּי
אֶת קוֹל דְּבָרֵי הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר דְּבָרוּ
אֵלַיךָ הֵיטִיבוּ כָּל אֲשֶׁר דְּבָרוּ : וְשָׁמִיעַ קָדָם יְיָ יֵת
קַל פְּתֻגְמֵיכוֹן בְּמַלְלוֹתֵיכוֹן עֲמִי וְאָמַר יְיָ לִי שְׁמִיעַ קָדָמִי יֵת קַל פְּתֻגְמֵי
עֲמָא הִדִּין דִּי מְלִילוּ עֲמָךְ אֶתְקִינוּ כָּל דִּי מְלִילוּ : (כו) מִי יִתֵּן
וְהָיָה לְבָבָם זֶה לָהֶם לִירְאָה אֶתִּי
וְלִשְׁמֹר אֶת כָּל מִצְוֹתַי כָּל הַיָּמִים לְמַעַן

יִיטֵב לָהֶם וּלְבָנֵיהֶם לְעַלְמָם : לְוִי דִי יְהִי לְבָא הָדִין
לְהוֹן לְמַדְחַל קְדָמִי וּלְמִטְרָא יִתְּ כָּל פְּקוּדֵי כָּל יוֹמֵי בְּדִיל דִּיִּיטֵב לְהוֹן
וּלְבָנֵיהוֹן לְעַלְמָם : (כז) לֵךְ אָמַר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם
לְאַהֲלֵיכֶם : אִזֵּל אָמַר לְהוֹן תְּוֹבוּ לְכוּן לְמִשְׁכְּנֵיכֹון : (כח)
וְאַתָּה פֹּה עֹמֵד עִמָּדִי וְאַדְבָּרָה אֵלֶיךָ אֵת
כָּל הַמְצֹוה וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר
תִּלְמָדְסָם וְעָשׂוּ בְּאַרְצָא אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן
לָהֶם לְרִשְׁתָּהּ : וְאַתָּה הִכָּא קִים קְדָמִי וְאַמְלִל עִמָּדִי יִתְּ כָּל
תְּפִקְדָתָא וּקְיָמֵיָא וְדִינָיָא דִי תִלְפְּנוּן וְיַעֲבְדוּן בְּאַרְעָא דִי אָנָּא יְהִב
לְהוֹן לְמִירְתָּהּ : (כט) וְשִׁמְרֹתֶם לַעֲשׂוֹת כַּאֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲתָכֶם לֹא תִסְרוּ יָמִין
וּשְׂמָאל : וְתִטְרוּן לְמַעֲבַד כְּמָא דִי פְקִיד יִי אֱלֹהֵכֹון יִתְכוּן לֹא
תִסְטוּן יִמֵינָא וּשְׂמָאלָא : (ל) בְּכָל הַדָּרֶךְ אֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲתָכֶם תִּלְכוּ לְמַעַן תַּחֲיוּן
וְטוֹב לָכֶם וְהִאֲרַכְתֶּם יָמִים בְּאַרְצָא אֲשֶׁר
תִּירְשׁוּן : בְּכָל אֲרַחָא דִי פְקִיד יִי אֱלֹהֵכֹון יִתְכוּן תִּתְּכוּן בְּדִיל
דְּתִיחֹון וְיִיטֵב לָכֹון וְתוֹרְכוּן יוֹמִין בְּאַרְעָא דִי תִירְתוּן : ו (מ) וְזֹאת
הַמְצֹוה הַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְלַמֵּד אֲתָכֶם לַעֲשׂוֹת
בְּאַרְצָא אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ :
וְדָא תְּפִקְדָתָא קְיָמֵיָא וְדִינָיָא דִי פְקִיד יִי אֱלֹהֵכֹון לְאַלְפָא יִתְכוּן
לְמַעֲבַד בְּאַרְעָא דִי אַתוּן עֹבְרִין תַּמּוּן לְמִירְתָּהּ : (מא) לְמַעַן
תִּירָא אֵת יְהוָה אֱלֹהֵיךָ לְשֹׁמֵר אֵת כָּל
חֻקֹּתָיו וּמִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְּהָ

וּבְנֵהּ וּבֶן בְּנֵהּ כָּל יְמֵי חַיֶּיהָ וּלְמַעַן יֵאָרְכוּ
 יָמֶיהָ : בְּדִיל דְּתִדְחַל קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיהָ לְמִטֵּר יָת כָּל קִימוֹהִי
 וּפְקוּדוֹהִי דִּי אֲנָא מִפְּקֻדָּהּ אֶת וּבְרָהּ וּבֶר בְּרָהּ כָּל יוֹמֵי חַיֶּיהָ וּבְדִיל
 דְּיִוָּרְכוּ יוֹמֶיהָ : (ג) וְשָׁמַעַתָּ יִשְׂרָאֵל וְשָׁמַרְתָּ
 לַעֲשׂוֹת אֲשֶׁר יִיטֵב לָהּ וְאֲשֶׁר תִּרְבוּן מְאֹד
 כְּאֲשֶׁר דְּבַר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיהָ לָהּ אֶרֶץ
 זָבַת חֶלֶב וּדְבָשׁ : (ד) וּתְקַבֵּל יִשְׂרָאֵל וְתִטֵּר לְמַעַבְדֵּי דִּי
 יִיטֵב לָהּ וְדִי תִסְגֹּון לְחַדָּא כְּמָא דִּי מְלִיל יְיָ אֱלֹהֵא דְאַבְהָתָהּ לָהּ אֶרְעָא
 עֲבָדָא חֶלֶב וּדְבָשׁ : (ד)
 שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה
 אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד : שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵנָא יְיָ חֵד :

רש"י ה' אלהינו ה' אחד. ה' שהוא אלהינו עתה ולא אלהי האמות, הוא עתיד להיות ה' אחד, שנאמר
 (אפסיה ג, ט) כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה' ונאמר (זכריה יז, ט) ביום ההוא יהיה ה'
 אחד ושמו אחד:

(ה) וְאַהֲבַתְּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיהָ בְּכָל לִבְבָהּ
 וּבְכָל נַפְשָׁהּ וּבְכָל מְאֹדָהּ : וְתִרְחַם יָת יְיָ אֱלֹהֶיהָ בְּכָל
 לִבָּהּ וּבְכָל נַפְשָׁהּ וּבְכָל נַכְסָהּ :

רש"י ואהבת. עשה דבריו מאהבה. אינו דומה עושה מאהבה לעושה מיראה. העושה אכל רבו מיראה
 כשהוא מטריח עליו מניחו והולך לו: בכל לבבך. בשני ירידך. דבר אחר בכל לבבך, שלא יהיה לבך חלוק
 על המקום: ובכל נפשך. אפלו הוא נוטל את נפשך: ובכל מאדך. בכל ממונך יש לך אדם שממונו חביב
 עליו מגופו לכך נאמר ובכל מאדך. דבר אחר ובכל מאדך בכל מדה ומדה שמודד לך בין במדה טובה בין
 במדת פרענות וכן דוד הוא אומר (תהלים קטז, יג) כוס ישועות אשא וגו' (שם קטז, יג) כרה ויגון אמנא וגו' :

(ו) וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ
 הַיּוֹם עַל לִבְבָךָ : וְיִהְיוּ פְתֻגְמֵיָא הָאֵלִין דִּי אֲנָא מִפְּקֻדָּהּ
 יוֹמָא דִּין עַל לִבָּךָ :

רש"י והיו הדברים האלה. ומהו האהבה והיו הדברים האלה, שמתוך כך אתה מכיר בהקדוש ברוך הוא

ומדבק בדרכיו: אשר אנכי מאריך היום. לא יהיו צעניך כדיוטגמא ישנה שאין אדם סופנה, אלא כחדשה שהכל רצין לקראתה. דיוטגמא, ממות המלך הבאה במכתב:

**וְשִׁנַּנְתֶּם לְבַנְיָהּ וְדַבַּרְתֶּם בָּם בְּשִׁבְתָּהּ
בְּבֵיתָהּ וּבְלִכְתֹּתָהּ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבֶיהָ
וּבְקוֹמָהּ : וְתִתְּנֶנּוּן לְבַנְיָהּ וְתִמְלִל בְּהוֹן בְּמִתְבָּא בְּבֵיתָהּ
וּבְמִהְרָא בְּאַרְחָא וּבְמִשְׁכָּבָהּ וּבְמִקְוָמָהּ :**

רש"י וּשְׁנַנְתֶּם. לשון חדוד הוא, שיהיו מחדדים צפיק, שאם ישאלך אדם דבר לא תהא אריך לגמגם בו, אלא אמור לו מיד: לבניך. אלו התלמידים. מנינו בכל מקום שהתלמידים קרויים בנים, שנאמר (דברים יד, א) בני אתם לה' אלהיכם, ואומר (מלכים ב' ג, א) בני הנביאים אשר בבית אל, וכן בחזקיהו שלמד תורה לכל ישראל וקראם בנים שנאמר (ד"ה ב' כט, יא) בני עתה אל תשלו. וכאם שהתלמידים קרויים בנים, שנאמר בנים אתם לה' אלהיכם, כך הרב קרוי אב, שנאמר (מלכים ב' ג) אבני אבני רכב ישראל וגו': ודברת צם. שלא יהא עיקר דבורך אלא צם. עשם עיקר ואל תעשם טפל: ובשכבך. יכול אפלו שכב בחצי היום, תלמוד לומר ובקומך. יכול אפלו עמד בחצי הלילה, תלמוד לומר בשצתך צביתך ובלכתך בדרכך. דרך ארץ דברה תורה, זמן שכיבה וזמן קימה:

**וּקְשַׁרְתֶּם לְאוֹת עַל יָדָהּ וְהָיוּ לְטֹטְפֹת
בֵּין עֵינֶיהָ : וְתִקְטְרְנוּן לְאֵת עַל יָדָהּ וַיְהוֹן לְתַפְלִין בֵּין עֵינֶיהָ :**

רש"י וּקְשַׁרְתֶּם לְאוֹת עַל יָדָהּ. אלו תפלין שצורע: והיו לטטפת בין עיניך. אלו תפלין שצראש ועל שם מנין פרשיותיהם נקראו טטפת. טט בכתפי שמים, פת באפריקי שמים:

**וּכְתַבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בְּיָתְהָ וּבְשַׁעְרֶיהָ :
(ט) וְתִכְתְּבֶנּוּן עַל מְזוֹזוֹן וְתִקְבְּעֶנּוּן בְּסִפֵּי בְיָתְהָ וּבְתַרְעֵיהָ :**

רש"י מְזוֹזוֹת בְּיָתְהָ. מזוזות כתיב, שאין אריך אלא אחת: ובשעריך. לרבות שערי חרות ושערי מדינות ושערי עירות:

**וְהָיָה כִּי יִבְיֵאֶהּ יְהוָה אֱלֹהֶיהָ אֶל הָאָרֶץ
אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְאָבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב לָתֵת לָהּ עָרִים גְּדֹלוֹת וְטֹבֹת אֲשֶׁר
לֹא בָנִיתָ : וַיְהִי אֲרִי יַעֲלֶנָהּ יְיָ אֱלֹהֶיהָ לְאַרְעָא דִּי קַיִים לְאַבְרָהָם :**

לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְמִתְּנוּ לָךְ קְרוֹיו רַבְרָבוּ וְטָבוּ דִּי לָא בְּנִיתָא :
(יא) וּבָתִּים מְלָאִים כָּל טוֹב אֲשֶׁר לָא
מְלֵאתָ וּבֵרַת חֲצוּבִים אֲשֶׁר לָא חֲצַבְתָּ
כְּרַמִּים וְזֵיתִים אֲשֶׁר לָא נְטַעְתָּ וְאֶכְלָתָּ
וְשָׂבַעְתָּ : וּבָתִּין מְלוֹן כָּל טוֹב דִּי לָא מְלִיתָא וְגַבִּין פְּסִילוֹן דִּי לָא
פְּסִלְתָּא כְּרַמִּין וְזֵיתִין דִּי לָא נֶצְבַתָּא וְתִיכּוּל וְתִשְׂבַּע :

רש"י חוצבים. לפי שהיו מקום טרשין וסלעים נופל בו לשון חציבה:

(יב) הַשָּׁמַר לָךְ פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת יְהוָה אֲשֶׁר
הוֹצִיאָךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים :
אִסְתַּמַּר לָךְ דִּילְמָא תִּנְשִׂי יָת (דחלְתָא ד) יְיָ דִּי אֶפְקֹד מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם
מִבֵּית עַבְדוּתָא :

רש"י מבית עבדים. כתרוממו מבית עבדותא, ממקום שהייתם עם עבדים:

(יג) אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִּירָא וְאֵתוּ תַעֲבֹד
וּבְשֵׁמוֹ תִשְׂבַּע : יָת יְיָ אֱלֹהֶיךָ תִּדְחַל וְקִדְמוּהִי תִפְלַח
וּבְשֵׁמָה תִקְיָם :

רש"י ובשמו תשבע. אם יש בדך כל המדות הללו, שאתה ירא את שמו ועובד אותו, אז בשמו תשבע,
שמתוך שאתה ירא את שמו תהא זהיר בשבועתך, ואם לאו לא תשבע:

(יד) לָא תִלְכוּן אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים
מֵאֱלֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיכֶם : לָא
תְהַכּוּן בְּתַר טַעוֹת עַמְמֵיָא מְטַעוֹת עַמְמֵיָא דִּי בְּסַחְרֵינִיכוּן :

רש"י מאלהי העמים אשר סביבותיכם. הוא הדין לרחוקים, אלא לפי שאתה רואה את סביבותיך תועים
אחריהם הנרך לזהיר עליהם ביותר:

(טו) כִּי אֵל קָנָא יְהוָה אֱלֹהֵיךָ בְּקִרְבְּךָ פֶּן
יִחַרְה אֵף יְהוָה אֱלֹהֵיךָ בְּךָ וְהִשְׁמִידֶךָ
מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה : (ס) אָרִי אֵל קָנָא יְיָ אֱלֹהֶיךָ שְׂכַנְתָּהּ
בְּיָדְךָ דִּילְמָא יִתְקַף רְגִזָּא דִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּךָ וַיִּשְׁצָךָ מֵעַל אֲפִי אֲרַעָא : (טז)
לֹא תִנְסוּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּאִשׁוֹר
נִסִּיתֶם בַּמַּסָּה : לֹא תִנְסוּן קָדָם יְיָ אֱלֹהֵיכֶם כִּמָּא דִּי נִסְתוּן
בְּנִסִּיתָא :

רש"י במסכה. כשיאלאו ממזכרים שנסוהו במים, שנאמר (שמות יז, ז) הִשָּׁה בְּקִרְבְּנוּ:

(יז) שָׁמֹר תִּשְׁמְרוּן אֶת מִצְוֹת יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם וְעֲדֹתָיו וְחֻקָּיו אֲשֶׁר צִוְּךָ : מִטָּר
תִּטְרוּן ית פְּקוּדֵיָא דִּי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וְסִדְדוּתָהּ וְקִימוּהִי דִּי פְּקֻדָּךָ : (יח)
וְעֲשִׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב בְּעֵינַי יְהוָה לְמַעַן
יִיטֵב לָךְ וּבָאתָ וַיִּרְשֶׁתָּ אֶת הָאָרֶץ הַטְּבָה
אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְרָהָם : וְתַעֲבֹד דְּכָשֶׁר וּדְתַקֵּן
קָדָם יְיָ בְּדִיל דְּיִיטֵב לָךְ וְתַעוּל וְתִירַת יְתָ אֲרַעָא טְבָתָא דִּי קַיִים יְיָ
לְאַבְרָהָם :

רש"י הישר והטוב. זו פסרה, לפנים משורת הדין:

(יט) לְהִדָּף אֶת כָּל אֲיִבֶיךָ מִפְּנֵיךָ בְּאִשׁוֹר
דְּבַר יְהוָה : (ס) לְמַתְּבֵר יְתָ כָּל בְּעָלֵי דְבַבְךָ מִקְדָּמָךְ כִּמָּא דִּי
מְלִיל יְיָ :

רש"י כאשר דבר. והיכן דבר (שמות כג, כז) והמתי את כל העם וגו' :

(ב) כִּי יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךָ מָחָר לֵאמֹר מָה הָעֵדוּת
וְהַחֲקִים וְהַמְּשֻׁפָּטִים אֲשֶׁר צָוָה יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ אֶתְּכֶם : אָרִי יִשְׁאַלְנֶךָ בְּרֹד מָחָר לְמִימָר מָה
סֵהֲדוּתָא וְקִימָא וְדִינָא דִּי פְקִיד יִי אֱלֹהֵנָא יִתְכוּן :

רש"י כי ישאלך בנך מחר. יש מחר שהוא אחר זמן:

(כא) וְאָמַרְתָּ לְבְנֶךָ עֲבָדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה
בְּמִצְרַיִם וְיֹצִיאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיַד
חֲזָקָה : וְתִימַר לְבְרֹד עֲבָדִין הָוִינָא לְפַרְעֹה בְּמִצְרַיִם וְאַפְקֵנָא יִי
מִמִּצְרַיִם בְּיַד תְּקִיפָא : (כב) וַיִּתֵּן יְהוָה אוֹתוֹת
וּמִפְתִּים גְּדֹלִים וְרָעִים בְּמִצְרַיִם בְּפַרְעֹה
וּבְכָל בֵּיתוֹ לְעֵינֵינוּ : וַיְהִי יִי אֶתִּין וּמוֹפְתִין רַבְרַבִּין
וּבִישִׁין בְּמִצְרַיִם בְּפַרְעֹה וּבְכָל אֲנָשׁ בֵּיתָה לְעֵינֵנָא : (כג) וְאוֹתָנוּ
הוֹצִיא מִשֵּׁם לְמַעַן הָבִיא אֶתָנוּ לְתֵת לָנוּ
אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם : וַיִּתֵּן אֶפְק
מִתַּמֵּן בְּדִיל לְאַעְלָא יִתְנָא לְמַתָּן לָנָא יִת אֶרְעָא דִּי קִיִּים לְאַבְרָהָם :
(כד) וַיִּצְוֵנוּ יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַחֲקִים
הָאֵלֶּה לְיִרְאַה אֶת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְטוֹב
לָנוּ כָּל הַיָּמִים לְחַיֵּינוּ כְּהִיוֹם הַזֶּה :
וּפְקִדָנָא יִי לְמַעַבְד יִת כָּל קִימָא הָאֵלִין לְמַדְחַל יִת יִי אֱלֹהֵנָא לְטַב
לָנָא כָּל יוֹמָא לְקִימוּתָנָא כְּיוֹמָא הַדִּין : (כה) וְצִדְקָה תִּהְיֶה
לָנוּ כִּי נִשְׁמַר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמִּצְוָה
הַזֹּאת לְפָנֵי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כְּאֲשֶׁר צָוָנוּ :
(ס) וְזָכוּתָא תִּהְיֶה לָנָא אָרִי נָטַר לְמַעַבְד יִת כָּל תְּפִקְדוּתָא הַדָּא קָדָם

יי אֱלֹהֵינָא כְּמָא דִּי פְקֻדָּנָא : ז (א)
 כִּי יִבְיָאֲדָךְ
 יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָּא
 שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ וְנָשַׁל גּוֹיִם רַבִּים מִפְּנֶיךָ
 הַחֲתִי וְהַגְּרָגְשִׁי וְהָאֲמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי
 וְהַפְּרָזִי וְהַחֲוִי וְהַיְבוּסִי שְׁבַעַה גּוֹיִם
 רַבִּים וְעַצוּמִים מִמֶּךָ : אָרִי יַעֲלֶנְדָּךְ יי אֱלֹהֶיךָ לְאַרְעָא
 דִּי אַתָּה עָלִל לְתַמּוֹן לְמִירְתָּהּ וְיִתְרָדָךְ עִמָּמִין סְגִיָּאִין מִן קֻדְמָךְ חַתָּאִי
 וְגִרְגָּשִׁאִי וְאֲמֹרָאִי וְכְנַעֲנָאִי וְפְרָזָאִי וְחֲוָאִי וְיְבוּסָאִי שְׁבַעַה עִמָּמִין
 סְגִיָּאִין וְתַקִּיפִין מִנְךָ :

רש"י ונשל. לשון השלכה והתזה, וכן (דברים יט, ט) ונשל הכרזל:

(ב) וּנְתַנֶּם יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהַכִּיתֶם
 הַחֲרִים תַּחֲרִים אֶתְּם לֹא תִכָּרֵת לָהֶם
 בְּרִית וְלֹא תִחַנֶּם : וְיִמְסְרֶנּוּ יי אֱלֹהֶיךָ קֻדְמָךְ וְתִמְחַנּוּ
 גְמָרָא תְּגַמֵּר יִתְהוֹן לֹא תִגְזֹר לְהוֹן קָיִם וְלֹא תִרְחַם עֲלֵיהוֹן :

רש"י לא תחנם. לא תתן להם חן. אסור לו לאדם לומר כמה נאה גוי זה. דבר אחר אל תתן להם חניה
 בארץ:

(ג) וְלֹא תִתְחַתֵּן בָּם בְּתָךְ לֹא תִתֵּן לְבָנֹךָ
 וּבִתּוֹ לֹא תִקַּח לְבָנֶיךָ : וְלֹא תִתְחַתֵּן בְּהוֹן בְּרִיתְךָ לֹא
 תִתֵּן לְבָרָה וּבְרִיתָהּ לֹא תִסַּב לְבָרָךְ : (ד) כִּי יִסִּיר אֶת בְּנֶיךָ
 מֵאַחֲרֵי וְעַבְדוּ אֱלֹהִים אַחֲרִים וְחָרָה אַף
 יִהְיֶה בְּכֶם וְהִשְׁמִידָךְ מֵהָר : אָרִי יִטְעֲנֵן יִתְ בְּרָךְ
 מִבְּתַר פְּלַחְנֵי וְיִפְלַחוּן לְטַעוֹת עִמָּמִיא וְיִתְקֹף רְגָזָא דִּי בְכוּן וְיִשְׂצָדָךְ
 בְּפָרִיעַ :

רש"י כי יסיר את בנגד מאחרי. בנו של גוי כשישא את בנגד, יסיר את בנגד אשר תלד לו בנגד מאחרי. למדנו שבו בנגד הבא מן הגוי קרוי בנגד, אבל בן בנגד הבא מן הגויה אינו קרוי בנגד אלא בנה, שהרי לא נאמר על בנה לא תקח כי תסיר את בנגד מאחרי:

(ה) כִּי אִם כֹּה תַעֲשׂוּ לָהֶם מִזְבְּחֹתֵיהֶם תִּתְּצוּ וּמִזְבְּחֹתֵיהֶם תִּשְׁבְּרוּ וְאֲשִׁירֵיהֶם תִּגְדְּעוּ וּפְסִילֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בְּאֵשׁ: אַרְי אִם כִּדִּין תַּעֲבֹדוּן לְהוֹן אֲגוּרֵיהוֹן תִּתְּרַעוּן וְקִמְתְּהוֹן תִּתְּבָרוּן וְאֲשִׁרֵיהוֹן תִּקְוֹצְצוּן וְצִלְמֵי טַעֲוֹתֵיהוֹן תִּזְקְדוּן בְּנוֹרָא:

רש"י מזבחתיהם. של בנין: מזבחותם. אבן אחת: ואשיריהם. חילנות שעובדין אותן: ופסיליהם. כלמים:

(ו) כִּי עִם קְדוֹשׁ אֲתָה לְיְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּחַר בְּחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סִגְלָה מְכֹל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה: אַרְי עִם קְדִישׁ אֶת קְדָם יי אֱלֹהֶיךָ בָּחַר אֶתְרַעֲי יי אֱלֹהֶיךָ לְמַהוֹי לָה לְעַם חֲבִיב מְכֹל עַמֵּמֵי דִי עַל אִפֵּי אֲרַעָא: (ז) לֹא מִרְבְּכֶם מְכֹל הָעַמִּים חָשַׁק יְהוָה בְּכֶם וַיִּבְחַר בְּכֶם כִּי אֲתֶם הִמְעַט מְכֹל הָעַמִּים: לֹא מִדְּסִגְיֵי אִתּוֹן מְכֹל עַמֵּמֵי צָבִי יי בְּכוֹן וְאֶתְרַעֲי בְּכוֹן אַרְי אֲתוֹן זְעָרִין מְכֹל עַמֵּמֵי:

רש"י לא מרבכם. כפשוטו. ומדקשו לפי שאין אתם מגדילים עצמכם כשאני משפיע לכם טובה לפיכך חשקתי בכם: כי אתם המעט. הממעטין עצמכם, כגון אברהם, שאמר (בראשית יח, טז) ואנכי עפר ואפר, וכגון משה ואלהן שאמרו (שמות טז, ח) ונחנו מה, לא כנבוכדנצר שאמר (ישעיה יד, יז) אדמה לעליון, וסנחריב שאמר (ישעיה ל, ט) מי בכל אלהי הארצות, וחירם שאמר (יחזקאל כח, ט) אל אני מושב אלהים יסבתי: כי אתם המעט. הרי כי משמש בלשון דהא:

(ח) כִּי מֵאֲהַבַת יְהוָה אֲתֶכֶם וּמִשְׁמֵרוֹ אֶת הַשְּׁבִעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְתִּיכֶם הוֹצִיא יְהוָה אֲתֶכֶם בְּיַד חֲזָקָה וַיִּפְדֶּךָ מִבֵּית

עֲבָדִים מִיַּד פִּרְעָה מְלֶךְ מִצְרָיִם : אָרִי מְדַרְחִם
יִי יִתְכוּן וּמִדְּנִטֵר יִתְּ קִימָא דִּי קִיִּים לְאַבְהָתְכוּן אֲפִיק יִי יִתְכוּן בִּידָא
תְּקִיפָא וּפְרָקֶד מִבֵּית עֲבָדוּתָא מִיַּד דְּפִרְעָה מְלֶכָא דְּמִצְרָיִם :

רש"י כי מאהבת ה'. הרי כי משמש בלשון אלה. לא מרצבם חשק ה' זכס, אלא מאהבת ה' אהבם:
ומשמרו את השבועה. מחמת שמרו את השבועה:

וַיִּדְעֶתָ פִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא (ט)
הָאֱלֹהִים הָאֵל הַנֶּאֱמָן שְׁמֵר הַבְּרִית
וְהַחֲסָד לְאַהֲבָיו וּלְשִׁמְרֵי (מצותו) מִצֻּוֹתָיו
לְאַלְפֵי דוֹר : וְתִדַּע אָרִי יִי אֱלֹהֶיךָ הוּא אֱלֹהִים אֱלֹהֵא מְהִימְנָא
נִטֵר קִימָא וְחֲסָדָא לְרַחֲמוּהִי וּלְנִטְרֵי פְקוּדוּהִי לְאַלְפֵי דָרִין :

רש"י לאלפי דור. ולהלן הוא אומר (דברים ה, ט) לאלפים, כאן שהוא סמוך אל כל לשומרי מצותיו, העושין
מיראה, הוא אומר לאלפי, ולהלן שהוא סמוך אל כל לאוהביו, העושין מאהבה, ששכרם יותר גדול, הוא אומר
לאלפים: לאוהביו. אלו העושין מאהבה: ולשומרי מצותיו. אלו העושין מיראה:

וּמִשְׁלָם לְשִׁנְאָיו אֵל פָּנָיו לְהַאֲבִידוֹ לֹא (י)
יֵאָחַר לְשִׁנְאָו אֵל פָּנָיו יִשְׁלָם לוֹ : וּמִשְׁלָם
לְסִנְאוּהִי טְבֹן דִּי אֲנֹן עֲבָדִין קְדָמוּהִי בְּחִייהוֹן לְאוּבְדִיהוֹן לֹא מְאַחַר
עֲבָד טְבֹן לְסִנְאוּהִי טְבֹן דִּי אֲנֹן עֲבָדִין קְדָמוּהִי בְּחִייהוֹן מִשְׁלָם
לְהוֹן :

רש"י ומשלם לשנאיו אל פניו. בחייו משלם לו גמולו הטוב כדי להאבדו מן העולם הבא:

וְשִׁמְרָתָ אֶת הַמִּצְוָה וְאֶת הַחֻקִּים וְאֶת (יא)
הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצִוֶה הַיּוֹם
לַעֲשׂוֹתָם : (פפפ) וְתִטֵּר יִתְּ תַּפְקִדְתָּא וְיִתְּ קִימָא וְיִתְּ דִּינָא
דִּי אֲנָא מִפְּקִדְדָּא יוּמָא דִּין לְמַעַבְדְּהוֹן : פפפ :

הפטרות ואתחנן - ישעיה מ

מ נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם : (א) דַּבְּרוּ עַל לֵב יְרוּשָׁלַם וְקִרְאוּ אֵלַיָּה כִּי מָלְאָה צָבָאָה כִּי נִרְצָה עֲוֹנָהּ כִּי לָקַחָהּ מִיַּד יְהוָה כַּפְּלִים בְּכָל חַטָּאתֶיהָ : (ב) קוֹל קוֹרֵא בַּמִּדְבָּר פָּנּוּ דֶרֶךְ יְהוָה יִשְׂרוּ בְּעֲרֵבָה מִסְלָה לְאֱלֹהֵינוּ : (ג) כָּל גֵּיא יִנְשָׂא וְכָל הַר וְגִבְעָה יִשְׁפְּלוּ וְהָיָה הָעֵקֶב לְמִישׁוֹר וְהָרְכָסִים לְבִקְעָה : (ד) וְנִגְלָה כְבוֹד יְהוָה וְרָאוּ כָּל בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי יְהוָה דָּבָר : (ה) קוֹל אֹמֵר קְרָא וְאֹמֵר מָה אֶקְרָא כָּל הַבָּשָׂר חֲצִיר וְכָל חֲסִידוֹ כְּצִיץ הַשָּׂדֶה : (ו) יִבֶּשׂ חֲצִיר נֶבֶל צִיץ כִּי רוּחַ יְהוָה נִשְׁבָּה בּוֹ אֲכֹן חֲצִיר הָעֵם : (ז) יִבֶּשׂ חֲצִיר נֶבֶל צִיץ וְדָבַר אֱלֹהֵינוּ יִקוּם לְעוֹלָם : (ח) עַל הַר גְּבָה עָלִי לָךְ מִבְּשָׂרֶת צִיּוֹן הָרִימִי בַכַּח קוֹלְךָ מִבְּשָׂרֶת יְרוּשָׁלַם הָרִימִי אֵל תִּירָאִי אֹמְרִי לְעָרֵי יְהוּדָה הִנֵּה אֱלֹהֵיכֶם : (ט) הִנֵּה אֲדַנִּי יְהוָה בְּחֶזֶק יְבוֹא וְזָרְעוּ מִשְׁלָה לּוֹ הִנֵּה שָׂכְרוּ אֶתְּוֹ וּפְעַלְתּוֹ לִפְנֵינוּ : (י) כָּרְעָה עֲדָרוּ יִרְעָה בְּזָרְעוֹ יִקְבֹּץ טְלָאִים וּבְחִיקוֹ יִשָּׂא עֲלוֹת יִנְהַל : (יא) מִי מִדָּד בְּשַׁעְלוֹ מַיִם וְשָׂמִים בְּזָרֶת תִּכּוֹן וְכָל בְּשָׁלֵשׁ עֶפֶר הָאָרֶץ וְשָׁקַל בַּפֶּלֶס הָרִים וְגִבְעוֹת בְּמֵאזְנִים : (יב) מִי תִכּוֹן אֶת רוּחַ יְהוָה וְאִישׁ עֲצָתוֹ יוֹדִיעֵנוּ : (יג) אֶת מִי נוֹעֵץ וַיְבִינְהוּ וַיִּלְמְדוּהוּ בְּאֶרֶח מִשְׁפָּט וַיִּלְמְדוּהוּ דַעַת וְדָרֶךְ תְּבוּנוֹת יוֹדִיעֵנוּ : (יד) הֵן גּוֹיִם כְּמֹר מִדְּלִי וּכְשֹׁחַק מֵאֲזַנִּים נַחֲשָׁבוּ הֵן אֵיִם כְּדֶק יִטּוֹל : (טו) וּלְבָנוֹן אֵין דֵּי

בְּעַר וְחִיתוֹ אֵין דֵּי עוֹלָה : (י) כָּל הַגּוֹיִם כְּאֵין נֶגְדוֹ
מֵאַפֶּס וְתֵהוּ נֶחֱשְׁבוּ לוֹ : (יח) וְאֶל מִי תִדְמִיוֹן אֵל וּמָה
דְּמוּת תַּעֲרֹכוּ לוֹ : (יט) הַפֶּסֶל נִסְדָּךְ תִּרְשׁ וְצִרְךָ בְּזָהָב
יִרְקַעְנוּ וְיִרְתַּקוּת כְּסָף צוֹרֶךְ : (כ) הַמִּסְכָּן תִּירוּמָה עֵץ לֹא
יִרְקַב יִבְחַר חֲרָשׁ חָכֵם יִבְקֹשׁ לוֹ לְהַכִּין פֶּסֶל לֹא
יִמוּט : (כא) הֲלוֹא תִדְעוּ הֲלוֹא תִשְׁמְעוּ הֲלוֹא הִגַּד
מִרְאֵשׁ לָכֵם הֲלוֹא הִבִּינְתֶם מוֹסְדוֹת הָאָרֶץ : (כב) הַיֵּשֶׁב
עַל חוּג הָאָרֶץ וַיִּשְׁבִּיהָ כַּחֲגָבִים הַנוֹטָה כְּדֹק שְׂמִימִים
וַיִּמְתַּחֶם כְּאַהֶל לְשָׁבֶת : (כג) הַנּוֹתֵן רוֹזְנִים לְאֵין שְׂפִטִי
אָרֶץ כִּתְהוּ עֲשֵׂה : (כד) אֶף בַּל נִטְעוּ אֶף בַּל זָרְעוּ אֶף בַּל
שָׂרַשׁ בְּאָרֶץ גְּזָעִים וְגַם נִשֵּׁף בָּהֶם וַיִּבְשׂוּ וַיִּסְעָרָה כְּקֹשׁ
תִּשְׂאֵם : (כה) וְאֶל מִי תִדְמִיוֹנִי וְאַשּׁוּהָ יֹאמֶר קְדוֹשׁ : (כו)
שָׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בָרָא אֱלֹהֵי הַמּוֹצִיא
בְּמִסְפָּר צְבָאִים לְכֻלָּם בְּשֵׁם יִקְרָא מֵרַב אוֹנִים וְאַמִּיץ
כַּח אִישׁ לֹא נֶעְדָּר :

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה נגעים פרק א

א. מראות נגעים שנים שהן ארבעה. בהרת עזה כשֶׁלֶג, שְׁנִיָּה לָהּ כְּסִיד הַהִיכָל. וְהַשְּׂאֵת כְּקָרוֹם בִּיצָה, שְׁנִיָּה לָהּ כְּצֶמֶר לָבֹן, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, הַשְּׂאֵת כְּצֶמֶר לָבֹן, שְׁנִיָּה לָהּ כְּקָרוֹם בִּיצָה :

דרטורה (6) מראות נגעים שנים. כתיבי בקרא זהדיא שאת ובהרת: שהן ארבעה. יש לך לרבות עוד שנים אחרים ללא כתיבי בקרא, והן תולדה דשאת ותולדה דבהרת, דמרבינן להו מספחת, שאין ספחת שם נגע אלא לשון טפלה, וכן הוא אומר (שמואל א

(ג) ספחני נח אלא אחת הכהונות, והטיל הכתוב ספחת בין שאת לבהרת, לומר לך שיס
 תולדה לשאת ויס תולדה לבהרת: בהרת עזה כשלב. לבנה ביותר. לכתיב (ויקרא יג)
 ואם בהרת לבנה היא, היא לבנה ואין למעלה ממנה לבנה: שאת כקרום בינה. לסבר
 האי תנא, אין שאת אלא לשון גובה, וכן הוא אומר (ישעיה ג) ועל כל הגבעות הנשאות.
 ואין לך כהה בלבנונית בכל ארבעה מראות כקרום בינה, לפיכך הוא גובה יותר
 מכולן, כמראה כל גובה מן החמה: שניה לה כלומר לבן. והוא עז בלבנוניתו יותר
 מסיד ההיכל שהיא תולדה לבהרת. משום דאמר קרא שאת לבנה. לענין מאי קרייה
 רחמנא לבנה, על כרחך לתולדה, שהיא לבנה יותר מתולדה לבהרת: שאת כלומר
 לבן. ורבנן סברי, שני מראות עזות שהן שלב ולומר לבן, הן לשני אבות בהרת ושאת,
 ושני מראות כהות מהן שהן סיד ההיכל וקרום בינה הן תולדות, תן תולדה גדולה
 לגדול, דהיינו סיד ההיכל לבהרת שהוא אב גדול, ותולדה קטנה לקטן דהיינו קרום
 בינה לשאת שהוא קטן מבהרת. ונפקא מינה בפלוגתייהו דרבנן ותנא קמא לענין
 כירוף, דחצי גרים מאב וחצי גרים מתולדה דידיה מאטרפין, וכן שני האבות שאת
 ובהרת מאטרפין, דדרשין והיה בעור צפרו לנגע, מלמד שמאטרפין זה עם זה,
 מדכתיב והיה ולא כתיב והיו, עשה כל הנגעים אחד. אצל שתי התולדות אין
 מאטרפין, לתולדה לבהרת אינה מאטרפת עם תולדה לשאת, ללא קאי והיה אלא
 לשאת ובהרת דכתיבי בהדיא, ולא לתולדות דאתו מרבויה. והשתא, לתנא קמא שלב
 וקרום בינה מאטרפין שלב ולומר לבן אין מאטרפין דרבנן שלב ולומר מאטרפין, שלב
 וקרום אין מאטרפין והלכה כחכמים: אמר לבן. אמר נקי של כבש בן יומו לאחר
 שרחויהו

ב. הפתוך שבשלב, כיון המזוג בשלב, הפתוך שבסיד, כדס המזוג בקלב, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר, אדמדם שבזה ושבזה, כיון המזוג במים, אלא של שלב עזה ושל סיד ידה ממנה:

ברטורה (ג) הפתוך שבשלב. המעורב בלבן ואודם שבבהרת העזה כשלב, נראה:
 כיון המזוג בשלב. שלבנוניתו מרובה ואדמימותו שבו מועט: והפתוך שבסיד. ההיכל
 והמעורב שבנגע שהוא כסיד ההיכל, נראה: כדס המזוג בחלב. שאדמימותו שבו
 מרובה ואע"ג ללא תני פתוך אלא לבהרת ותולדה, הוא הדין דיס פתוך נמי בשאת
 ותולדה, דתניא בתורת כהנים, שאת לבנה, מלמד שמטמאה חלקה. בהרת לבנה
 אדמדמת, מלמד שמטמאה פתוך. מנין ליתן את האמור של זה בזה, תלמוד לומר
 נגע רעת: שבזה ושבזה. שבשלב ושבסיד: דיהה. חסרה מן הלבן, שאינה רחה
 בלבנונית כמותה. והלכה כרבי עקיבא:

ג. אַרְבַּעַה מֵרְאוֹת הָאֵלוּ מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה לְפֶטוֹר,
 וְלִהְחַלִּיט, וְלִהְסַגֵּיר. לְהַסְגִיר אֶת הָעוֹמֵד בְּסוֹף שָׁבוּעַ
 רִאשׁוֹן. לְפֶטוֹר אֶת הָעוֹמֵד בְּסוֹף שָׁבוּעַ שְׁנִי. לְהַחֲלִיט
 אֶת שְׁנוּלָד לוֹ מִחֵיה אוֹ שֶׁעַר לָבָן, בְּתַחֲלָה, בְּסוֹף
 שָׁבוּעַ רִאשׁוֹן, בְּסוֹף שָׁבוּעַ שְׁנִי, לְאַחַר הַפְּטוֹר.
 לְהַחֲלִיט אֶת שְׁנוּלָד לוֹ פְּשִׁיּוֹן, בְּסוֹף שָׁבוּעַ רִאשׁוֹן,
 בְּסוֹף שָׁבוּעַ שְׁנִי, לְאַחַר הַפְּטוֹר. לְהַחֲלִיט אֶת הַהוֹפֵךְ
 כָּלוּ לָבָן מִתּוֹךְ הַפְּטוֹר. לְפֶטוֹר אֶת הַהוֹפֵךְ כָּלוּ לָבָן
 מִתּוֹךְ הַחֲלִיט אוֹ מִתּוֹךְ הַסְּגִיר. אֵלוּ מֵרְאוֹת נִגְעִים
 שְׁכָל נִגְעִים תְּלוּיִים בָּהֶן :

צִטוֹטוֹרָה (ג) מארבעה מראות הללו מצטרפין. גרסינן. ולא גרסינן ארבעה מראות,
 שאין כל הארבעה מראות מצטרפין, דאין התולדה מצטרפת אלל עם אב שלה, וסתי
 תולדות זו עם זו אינן מצטרפין, אצל שני אבות מצטרפין מדכתיב והיה בעור בצרו,
 ולא כתיב והיו, משמע שעושה שאת ובהרת כאחד, דאי איכא חצי גרים מזה וחצי
 גרים מזה מצטרפין לכגרים. ורמב"ם כתב, דכל הארבעה מראות מצטרפין, בין סתי
 התולדות זו עם זו בין אב עם תולדה שאינה שלו, כל מקרום בינה ולמעלה מצטרפין,
 והתוספתא מסייעתו: לפטור להחליט ולהסגיר. לכל הנך מיולי מצטרפין. וכולהו
 מפרש להו: להסגיר העומד בסוף שבוע ראשון. דכתיב (ויקרא יג) וראה הכהן ביום
 השביעי והנה הנגע עמד בעיניו והסגירו הכהן שבעת ימים שנית: ולפטור את העומד
 בסוף שבוע שני. שהעומד בשיעורו ולא פשה ועמד במראהו, אע"פ שלא ירד למטה
 מארבעה מראות, פוטרו בסוף שבוע שני. והא דכתיב (ספ) וראה הכהן אותו ביום
 השביעי שנית והנה כהה הנגע וגו' וטיהרו הכהן, לאו למימרא דאין מטהרו אלל
 אם כן כהה, אלל אשמעינן קרא דאפילו נשתנה משלג לסיד או מסיד לשלג לא
 אמרינן נגע אחר הוא וחוזר ומסגירו כתחילה אלל כעומד דמי ומטהרו: להחליט
 את שנוולד לו מחיה או שער לבן בתחלה. כשהוצא בתחילתו אל הכהן ויש בו בהרת
 כגרים ומחית בשר כעדשה מרובעת בתוך מקום הבהרת, מחליטו מיד. וכן נמי שער
 לבן, אם היה שחור ולא הספיק להסגירו עד שהפך ללבן, מחליטו מיד. אצל פסיון
 לא מטמא בתחילה אפילו פושה והולך עד שלא הסגיר: בסוף שבוע ראשון. כלומר
 להחליט כמו כן בסוף שבוע ראשון, שמתחלה לא היו לו סימנים הללו והסגירו,
 ולסוף שבוע ראשון מלא בו מחיה או שער לבן, מחליטו: או בסוף שבוע שני. כגון
 דבסוף שבוע ראשון עמד בעיניו ולא היה בו לא שער לבן ולא מחיה, והסגירו פעם
 שנית, ובסוף שבוע שני נולדו בו סימנים הללו, מחליטו: לאחר הפטור. כלומר
 ואפילו לאחר הפטור שבסוף שבוע שני לא נולדו בו סימני טומאה ופטרו, ולאחר

כמה ימים נולדו, מחליטו: להחליט את שנוכל לו פסיון בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני. כגון זהרת כגרים שאין זה מחיה ולא שער לבן והסגירה, אם פשתה בסוף שבוע ראשון או לא פשתה אלל בסוף שבוע שני, מחליטו. ואם לא פשתה לא בשבוע ראשון ולא בשבוע שני ופטרו ולאחר כמה ימים פשתה, מחליטו: להחליט את ההופך כולו לבן מתוך הפטור. אם אחר שפטרו וטיהרו הכהן פרהה הלהעת ככולו, טמא מוחלט: לפטור את ההופך כולו לבן מתוך החלט או מתוך הסגר. אם לאחר שטמאו הכהן, או לאחר שהזקה להסגר קודם שטמאו, פרהה הלהעת ככולו, פוטרו וטהרו. שהפריחה עושה מן הטוהר טמא ומן הטמא טהור. והמוסגר טמא מקרי: אלו מראות נגעים. ארבעה מראות אלו שהזכרנו חלקות או פתוכות:

ד. (רבי חנינא סגן הכהנים אומר, מראות נגעים ששה עשר). **רבי דוסא בן הרפינס אומר, מראות נגעים שלשים וששה. עקביא בן מהללאל אומר, שבעים ושנים. רבי חנינא סגן הכהנים אומר, אין רואים את הנגעים בתחלה לאחר השבת, ששבוע שלו חל להיות בשבת. ולא בשני, ששבוע שני שלו חל להיות בשבת. ולא בשלישי לבתים, ששבוע שלישי שלו חל להיות בשבת. רבי עקיבא אומר, לעולם רואים. חל להיות בתוך השבת, מעבירין לאחר השבת. ויש בדבר להקל**

ברטנורה (ז) מראות נגעים שלשים וששה. גרסין. ולא גרסין מראות נגעים ששה עשר. ושלשים וששה הו, ארבעה מראות חלקות וארבעה מראות פתוכות דעור וזכר, וכנגדן בשחין ומכוה, ששחין ומכוה אחת הן ולא חלקן הכתוב אלל לומר לך שאין מטרפין, וכנגדן בנתקים, וכנגדן בקרחת וגזחת, שקרחת וגזחת אחת הן, הרי שלשים ושנים מראות, וירקרק ואדמדמם דנגעי בגדים, וירקרק ואדמדמם דנגעי בתים, הרי שלשים וששה: עקביא בן מהללאל אומר שבעים ושנים. הנך שלשים וששה בתחילה כשהוצא אל הכהן, ושלשים וששה אחריו כנגדן בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני של הסגר או בסוף שבוע שלישי לנגעי בתים להבחין בין מראה שלכתחלה למראה שבסוף, הרי שבעים ושנים. כך פירשן הרמב"ם וישר הוא. אלל דקשיא לי בגוה שהוא מונה שמונה מראות דנתקין, ואנן קיימא לן דנתקין מטמאין בכל מראות ואין להם מראות מיוחדות כשאר נגעים: ששבוע שני שלו חל בשבת. דשני הסגרות שלשה עשר יום, דיום שביעי של שבוע ראשון עולה לכאן ולכאן, דכתיב (ויקרא יג) והסגירו הכהן שבעת ימים שנית, מלמד שיום שביעי עולה לו מן המנין מלפניו

ומאחריו. וכן שלשה שבועות דנגעי בתים אינם אלא תשעה עשר יום, דראשון ושבועי של שבוע אמלעי עולין לפניהם ולאחריהם: חל להיות בתוך השבת. שבוע השבת חל שביעי, אין רואים אותו בשבת מפני שהוא נראה כדן את הדין בשבת, אלא ממתין עד לאחר השבת. ואין הלכה כרבי עקיבא:

ה. פיצד להקל, הִיָּה בּוֹ שֵׁעַר לָבוֹ וְהִלְדָּ לּוֹ שֵׁעַר לָבוֹ, הָיוּ לְבָנוֹת וְהִשְׁחִירוּ, אַחַת לְבָנָה וְאַחַת שְׁחוּרָה וְהִשְׁחִירוּ שְׁתֵּיהֶן, אַרְכּוֹת וְהִקְצִירוּ, אַחַת אַרְכָּה וְאַחַת קְצָרָה וְהִקְצִירוּ שְׁתֵּיהֶן, נִסְמַדְּ הַשְּׁחִין לְשִׁתִּיהֶן אוֹ לְאַחַת מֵהֶן, אוֹ חִלְקֵן הַשְּׁחִין וּמְחִית הַשְּׁחִין וְהַמְּכוֹה וּמְחִית הַמְּכוֹה וְהַבְּהַק, הִיָּתָה בּוֹ מְחִיָּה וְהִלְכָה לָהּ הַמְּחִיָּה, הִיָּתָה מְרַבֶּעַת וְנַעֲשִׂית עֲגָלָה אוֹ אַרְכָּה, מְבַצֶּרֶת וְנַעֲשִׂית מִן הַצַּד, מְכַנְסֶת וְנִתְפָּזֶרֶת, וּבֵא הַשְּׁחִין וְנִכְנַס בְּתוֹכָהּ. הַקִּיפָהּ, חִלְקָהּ, אוֹ מַעֲטָה הַשְּׁחִין אוֹ מְחִית הַשְּׁחִין וְהַמְּכוֹה וּמְחִית הַמְּכוֹה וְהַבְּהַק, הִיָּה בּוֹ פְּשִׁיּוֹן וְהִלְדָּ לּוֹ פְּשִׁיּוֹן אוֹ שֶׁהִלְכָה לָהּ הָאוֹם אוֹ שֶׁנִּתְמַעְטָה וְאִין בָּזָה וּבָזָה כְּגָרִיס, הַשְּׁחִין וּמְחִית הַשְּׁחִין וְהַמְּכוֹה וּמְחִית הַמְּכוֹה וְהַבְּהַק חוֹלְקִין בֵּין הָאוֹם לְפְּשִׁיּוֹן, הִרִי אֵלּוֹ לְהַקֵּל:

דרטורה (ה) היה בו שער לבן. ביום השבת. ואם היה רואהו היה מחליטו, ולאחר השבת הלך לו, הרי זה להקל ואע"ג דאי נמי חלטו בשבת, כשהלך לו אחר השבת היה מטהרו, מכל מקום היה צריך להביא קרבן כדין מאורע מוחלט שנתרפא, ועכשיו פטור: היו לבנות. אי נמי היו לבנות ביום השבת שהיה ראוי להחליטו, ולמחר השחירו, הרי זה להקל: אחת לבנה ואחת שחורה והשחירו שתיהן. כדי נסבה, דאין כאן להקל, דבין כך ובין כך טהור, ואגב סיפא דלהחמיר נקט לה דקתני והלצינו שתיהן: ארוכות. היו השערות ביום השבת כדי לקרוץ בזוג, דהיינו שיעור טומאה, ולמחר נתקלרו, היינו להקל: אחת ארוכה ואחת קצרה. כדי נסבה, דבין כך ובין כך טהור, אלא אגב סיפא דלהחמיר נקט לה דקתני והאריכו שתיהן: נסמד השחין לשתייהן. לשתי שערות, לאחר השבת, ובשבת לא היה בו שחין, דאילו בשבת ראהו היה מחליטו מחמת השערות לבנות שבתוך הבהרת, ועכשיו לאחר השבת שבא השחין ונסמד לשתייהן או לאחת מהן, אינן סימן טומאה: הקיף השחין וכו'. או שהקיף

השחין לשתי השערות לבנות: או לאחת מהן או חלקן השחין. שצא השחין או מחית השחין או המכוה או מחית המכוה או הצובהק בין שער לשער, כל הני דבצבת לא היו ולאחר שצת באו, הרי זה להקל: היתה בו מחיה. בצבת, שהיא סימן טומאה: והלכה לה. לאחר השבת. אי נמי היתה מרובעת בצבת והיה ראוי להחליטו, ולאחר השבת נעשית עגולה או ארוכה דהשתא אינה סימן טומאה. אי נמי היתה מצולצרת המחיה בצבת צאמלע הבהרת כמין מצלר של עיר שיושב צאמלע העיר, ומתוך כך היה ראוי להחליטו, ולאחר השבת נעשית מן הלד. אי נמי היתה בצבת מכונסת כעדשה במקום אחד, ולאחר השבת נתפזרה: וצא השחין ונכנס לתוכה. כלומר בצבת לא היה שם שחין, והיתה המחיה סימן טומאה, וצא השחין ונכנס לתוכה: הקיפה או חלקה או מיעטה. כלומר, או שלא צא השחין על כל הנגע אלא על קצת המחיה ופחתה מכעדשה: השחין ומחית השחין המכוה ומחית המכוה והצובהק. כל הני אמייעטה קיימו, שמייעטה השחין או מחית השחין, דהיינו שנעשה קרום כקליפת השום. או המכוה או מחית המכוה. כל הני שצבת לא היו, ולאחר השבת באו: וכן הצובהק. שצבת היו מארבעה מראות ונעשה צובהק למחרתו ומיעט המחיה, לשחין וצובהק ממעטין מחיה, כדתניא בתורת כהנים, בשר חי ולא השחין, בשר חי ולא הצובהק: היה בו פסיון. בצבת: והלך לו. הפסיון לאחר השבת, דמה שפשה בצבת כנס למחרתו: או שהלכה האום. עיקר הנגע נקרא אום. והלכה האום ונשאר הפסיון: או שנתמעטה. האום ואין בין שניהם כגרים: השחין ומחית השחין. כלומר, אי נמי בצבת פשה ולא היה מפסיק בצבת בין האום לפסיון לא שחין ולא מחית השחין ולא מכוה ולא מחית המכוה ולא צובהק, ולאחר השבת הפסיק אחד מאלו, הרי זה להקל:

ו. פיצד להחמיר, לא הִיָּה בו שֵׁעַר לָבָן וְנוֹלַד לוֹ שֵׁעַר לָבָן, הָיוּ שְׁחוּרוֹת וְהִלְבִּינוּ אַחַת שְׁחוּרָה וְאַחַת לְבָנָה וְהִלְבִּינוּ שְׁתֵּיהֶן, קְצָרוֹת וְהֶאָרִיכוּ, אַחַת קְצָרָה וְאַחַת אֶרְכָּה וְהֶאָרִיכוּ שְׁתֵּיהֶן, נִסְמַךְ הַשְּׁחִין לְשְׁתֵּיהֶן אוֹ לְאַחַת מֵהֶן, הַקִּיף הַשְּׁחִין אֶת שְׁתֵּיהֶן אוֹ אֶת אַחַת מֵהֶן, אוֹ חִלְקוּ הַשְּׁחִין וּמְחִית הַשְּׁחִין וְהַמְּכוֹה וּמְחִית הַמְּכוֹה וְהִבְהִק וְהִלְכוּ לָהֶם, לֹא הִיָּתָה בוֹ מְחִיָּה וְנוֹלַדָּה לוֹ מְחִיָּה, הִיָּתָה עֲגֻלָּה אוֹ אֶרְכָּה וְנִעְשִׂית מְרִבֶּעֶת, מִן הַצַּד וְנִעְשִׂית מְבַצְרֶת, מְפִזֶּרֶת וְנִתְּכַנְסָה וּבָא הַשְּׁחִין וְנִכְנַס בְּתוֹכָהּ, הַקִּיפָה, חִלְקָהּ, אוֹ מְעֻטָּה הַשְּׁחִין אוֹ מְחִית הַשְּׁחִין וְהַמְּכוֹה וּמְחִית הַמְּכוֹה וְהִבְהִק וְהִלְכוּ לָהֶן, לֹא הִיָּה בוֹ פְּשִׁיּוֹן

וְנוֹלַד בּוֹ פְּשִׁיּוֹן, הַשְּׁחִין וּמַחֲיַת הַשְּׁחִין וְהַמְּכֹה
וּמַחֲיַת הַמְּכֹה וְהַבְּהֵק חוֹלְקִין בֵּין הָאוֹם לַפְּשִׁיּוֹן
וְהַלְכוֹ לָהֶן, הָרִי אֵלֶּן לְהַחְמִיר:

צרטורה (1) נסמך השחין. בצבת: לשתייה. לשתי השערות, להשתא לא הוּ סימן
טומאה, שאין שער לבן סימן טומאה אלא כשהוא בנגע עצמו, לא בתוך השחין או
בתוך המכה: או הקיף השחין וכו'. דאם ראהו בצבת לא היה מחליט והלכו להן
לאחר הצבת, שנעשה מקום השחין והמכה ללקת, והרי הוא כעור צפר, ונשאר עור
הצפר עם הנגע כבתחילה ועם שער הלבן, ומחליטו, הרי זה להחמיר: חולקין בין
האום לפסיון. שהיו מפסיקין בצבת בין עיקר הנגע לפסיון: והלכו להן. לאחר הצבת,
ואין שם דבר המפסיק, הרי אלו להחמיר:

גמרא נדה דף כד ע"ב

מֵלֵא מִיָּם וְכוּי בְּשִׁלְמָא דָּם וּמִיָּם לָאוּ כְּלוּם הִיא אֶלֶּא
גְּנוּנִים יִיחוּשׁ שְׁמָא וְלָד הָוָה וְנִימוּחַ אָמַר אַבְיֵי כְּמָה יֵין חֵי
שְׁתַּת אָמוּ שֶׁל זֶה שְׁנִימוּחַ עוֹבְרָה בְּתוֹךְ מַעֲיָה, רָבָא אָמַר
מֵלֵא תֵנָן. וְאִם אֵיתָא דְאֶתְמוּחֵי אֶתְמַח מְחִסֵּר חִסֵּר, רַב
אֲדָא בַר אֶהֱבָה אָמַר גְּנוּנִים תֵּנָן וְאִם אֵיתָא דְאֶתְמוּחֵי
אֶתְמַח כּוֹלָה בְּחַד גּוֹנָא הָוָה קָאֵי. תֵּנְיָא אָבָא שְׁאוּל אוֹמַר
קוֹבֵר מִתִּים הֵייתִי וְהֵייתִי מְסִתְפֵּל בְּעֶצְמוֹת שֶׁל מִתִּים
הַשׁוֹתָה יֵין חֵי עֶצְמוֹתֵי שְׁרוּפִין. מְזוּג עֶצְמוֹתֵי סְכוּיִין.
כְּרָאוּי עֶצְמוֹתֵי מְשׁוּחִין. וְכָל מִי שֶׁשְׁתִּיתוּ מְרוּבָה
מֵאֲכִילְתוּ עֶצְמוֹתֵי שְׁרוּפִין. אֲכִילְתוּ מְרוּבָה מְשִׁיתוּ
עֶצְמוֹתֵי סְכוּיִין כְּרָאוּי עֶצְמוֹתֵי מְשׁוּחִין:

כ"י שמא ולד הוה ונימות. כיון דלאו דם הוא ולאו מיס נינהו איכא למיחש
לולד: כמה יין חי. וכו'. ל' גוזמא: ה"ג רבא אמר מלא תנן: סכוין. שחורין

שמעתי. ל"א סכויין בלא מוח ומסיחה אלא יבסיס: מזוג. יותר מדאי:

זוהר ויקהל דף ר"ד ע"א

כְּתִיב וַיִּנְפֹשׂ וְאוֹקְמוּהָ. ווי נֶפֶשׁ דְּאַבְדָּת וְשִׁפִּיר אִיהוּ. אָבֵל
אִי הָכִי וַי גּוֹפָא אֶצְטְרִיךְ לְמִימַר דְּמִנְה אָבְדָת נֶפֶשׁ. אָבֵל
רָזָא דְמַלְהָ בְּבַר נֶשׁ אִית נֶפֶשׁ דְּנִטְלָא וּמְשִׁיךְ לְגַבְהָ לְהֵאִי
רוּחָא מְעַרְב שֶׁבֶת. וְהֵהוּא רוּחָא שְׂרָיָא בְּגוּיָה דְהֵהִיא נֶפֶשׁ
וְדִירָא בָּהּ כָּל יוֹמָא דְשַׁבְתָּא. וְכִדִּין הֵהוּא נֶפֶשׁ יִתִיר בְּרַבּוּיָא
וְתוֹעֲלָתָא יִתִיר מִמָּה דְהוּהוּ. וְעַל דָּא תְּנִינָן כָּל נֶפֶשׁ אֶן
דִּישְׂרָאֵל מְתַעֲטְרוּן בְּיוֹמָא דְשַׁבְתָּא וְעַטְרָא דְלְהוּן דְשְׂרָיָא
הֵאִי רוּחָא בְּגוּיָהוּ.

תרגום הזוהר כְּתוּב, וַיִּנְפֹשׂ, וְהַעֲמִידוּהָ, אִי שְׂאֲבָדָה הַנֶּפֶשׁ. וְהוּא יָפָה. אָבֵל
אִם כֵּן, "אִי לְגוֹף" הִיא לְרִיךְ לֹמַר, שְׂמִמְנוּ אָבְדָה הַנֶּפֶשׁ, וְצוּיִנְפֵשׁ לֹא
נִזְכָּרָה אֲלָא הַנֶּפֶשׁ. וּמְשִׁיב, אָבֵל סוּד הַדְּבָר, צָחֵדִם יֵשׁ נֶפֶשׁ, שְׂמִקְצֵלָת
וּמוֹשְׁכָת אֲלִיָּה אֵת הָרוּחַ הַזֶּה הַנִּ"ל, מְעַרְב שֶׁבֶת. וְהָרוּחַ הַזֶּה שׂוֹרָה צְתוּדָה
הַנֶּפֶשׁ הֵהוּא וְשׂוֹכֵן צֶה כָּל יוֹם הַשֶּׁבֶת. וְאִז הַנֶּפֶשׁ הֵהוּא צְגֻדְלוֹת וְתוֹעֲלָת
יִתִירָה מִמָּה שְׁהִיתָה. וְעַל כֵּן לְמַדְנוּ, כָּל נֶפֶשׁוֹת יִשְׂרָאֵל מְתַעֲטְרוֹת צִיּוֹם
הַשֶּׁבֶת, וְהַעֲטָרָה שְׂלָהֶם הִיא הָרוּחַ הַזֶּה הַנִּ"ל, הַשׂוֹכֵן צְתוּכֶם כִּיּוֹן שְׂוֹרָא
הַשֶּׁבֶת וְהָרוּחַ הֵהוּא עוֹלָה לְמַעְלָה, אִז אִי לְנֶפֶשׁ שְׂאֲבָדָה מֵה שְׂאֲבָדָה, דְהֵינּוּ
הַעֲטָרָה הַעֲלִיּוֹנָה הֵהוּא וְהַפֶּחַ הַקְּדוֹשׁ הֵהוּא שְׁהִיָּה צֶה. וַי הוּא וַיִּנְפֹשׂ,
שְׂפִירוֹשׁוּ, אִי לְנֶפֶשׁ שְׂאֲבָדָה מֵה שְׂאֲבָדָה.

א. קוֹשֶׁרֶת אִשָּׁה מִפְתַּחֵי הַחֲלוּק אֶף עַל פִּי שְׂיֵשׁ לוֹ שְׁנֵי פְתָחִים. וְחוּטֵי סְבָכָה אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא רַפּוּי בְּרֵאשָׁה. וְרִצּוּעוֹת מִנְעַל וְסַנְדָּל שֶׁקוֹשְׁרִין אוֹתָן עַל הַרְגֵל בְּשַׁעַת מְלָבוֹשׁ. וְנוֹדוֹת יֵין וְשָׁמֶן אֶף עַל פִּי שְׂיֵשׁ לוֹ שְׁתֵּי אֲזָנָיִם. וְקִדְרָה שֶׁל בֶּשֶׂר אֶף עַל פִּי שְׂיִכּוֹלָה לְהוֹצִיא הַבֶּשֶׂר וְלֹא תִתִּיר הַקֶּשֶׁר. וְקוֹשְׁרִין דְּלֵי בְּמִשְׁיחָה אוֹ בְּאַבְנֵט וְכִיּוֹצֵא בּוֹ אֲבָל לֹא בְּחֶבֶל. וְקוֹשְׁרִין לְפָנֵי הַבְּהֵמָה אוֹ בְּרִגְלָהּ בְּשֶׁבִיל שֶׁלֹּא תֵצֵא אֶף עַל פִּי שְׂיֵשׁ לָהּ שְׁנֵי אֶסְרוֹת. וְחֶבֶל שֶׁהִיא קָשׁוּר בְּפֶרֶה קוֹשְׁרוֹ בְּאַבּוּס. הִיא קָשׁוּר בְּאַבּוּס קוֹשְׁרוֹ בְּפֶרֶה, אֲבָל לֹא יָבִיא חֶבֶל מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ וַיִּקְשֶׁר בְּפֶרֶה וַיִּבְאֵבוּס וְאִם הִיא חֶבֶל גֵּרָדִי שֶׁמִּתֵּר לְטַלְטְלוֹ הֵרִי זֶה מִבֵּיא וְקוֹשֶׁר בְּפֶרֶה וַיִּבְאֵבוּס מִפְּנֵי שֶׁכָּל אֵלוֹ הַקֶּשָׁרִים מַעֲשֶׂה הַדְּיוּט הוּן וְאֵינָן שֶׁל קִימָא אֶלָּא פַעַם קוֹשֶׁר וּפַעַם מִתִּיר וְלִפְיֶכָךְ מִתֵּר לְקֶשֶׁר אוֹתָן לְכַתְחֻלָּה. חוֹתְלוֹת שֶׁל תְּמָרִים וְשֶׁל גְּרוּגְרוֹת מִתִּיר וּמִפְקִיעַ וְחוֹתֵךְ וְנוֹטֵל וְאוֹכֵל:

מוסר

ספר חסידים סימן קנח

כְּשִׁיתְּפִלֵּל אָדָם צָרִיךְ שִׁיעֲמַד בְּיְרֵאָה שְׁנֵאמַר (תהילים ב) עֲבָדוּ אֶת ה' בְּיְרֵאָה. שֶׁלֹּא יְרוּץ בְּתַפְלָה כְּאֵלוֹ שֶׁמַּח אִם הִיא כְּבֹר מְסִיִּים אֶלָּא בְּכָל תְּבוֹת יַחֲשֵׁב לְתַת בְּלָבוֹ כְּוֹנָה בְּכָל מַה שֶׁמוֹצִיא מִפִּיו הֵלֵא יֵשׁ לָךְ לַחֲשֵׁב אִם יֵשׁ לָךְ דְּבַר לְהַתְחַנֵּן וְלִבְקֹשׁ מֵאֵת הַמֶּלֶךְ שֶׁהוּא בֶּשֶׂר וְדָם הִירְצֵךְ אוֹ הַיִּשָּׂא פָּנֶיךָ אִם תִּמְהַר דְּבַרְיֵךְ לְפָנָיו. וְלֹא מִבְּעֵי שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה חֶפְצֶךָ אֶלָּא שִׂיאֵמַר אֵין אַתָּה אֶלָּא מִתְלוּצֵץ וַיִּגְרַשׁ אוֹתֵךְ מִפְּנֵיו וְאִם

בְּאֵת לְהִלְלוֹ וּלְשַׁבְּחוֹ דַּע כְּשֵׁאתָה מִתְאַוֶּה לְשַׁבַּח קוֹל נְעִים
וְשִׁיר שֶׁל שֻׁבַח אִם הָיוּ רְצִים בְּלֹא נְגוּן מִי הָיָה מְקַבֵּל,
לְפִיכֵן אֵין לְהִתְפַּלֵּל בְּמַהֲרָה אֶלָּא בְּמִשְׁךְ וּבְקוֹל נְעִים
וּבְקוֹל רֶם שֶׁנֶּאֱמַר: לְהָרִים קוֹל בְּשִׂמְחָה. אָמְרוּ כְּשֶׁהָיוּ
מִהַלְכִים בְּעֶזְרָה הָיוּ הוֹלְכִים עֶקֶב בְּצַד גּוֹדֵל שֶׁלֹּא יִהְיֶה
עֲלֵיו כְּמִשְׁאוּי מְלֹאכֶת הִי וְעַל זֶה נֶאֱמַר (יִרְמִיָּה כג) וַתְּהִי
מְרוֹצְתָם רָעָה וּגְבוּרָתָם לֹא כֵן לְכֵן בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
קָרִיאת הַגִּבּוֹר לְלַמֵּד מִמֶּנּוּ דִּגְמָא שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב לה) מֵעוֹף
הַשָּׁמַיִם יִחְכְּמֵנוּ. וְרָאה שָׁאִם אַתָּה מְדַבֵּר לְפָנַי מִלֶּךְ בְּשִׁיר
וְדָם לֹא יִרוּצוּ דְבָרֶיךָ וְאִם תִּשׁוּרֵר לְהִנְאֻתֶךָ תִּמְשֹׁךְ בְּקוֹלֶךָ
וְאִיךָ תִּרְוֹץ לְפָנַי מִלֶּךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, לְכֵן תִּבְרַכְנוּ בְּקוֹלֶךָ
וְאֵל תַּעֲשֶׂה כְּאֵלוֹ חוּבָה לָךְ שִׁיִּצְאוּ מִפִּיךָ, לֹא כֵן אֶלָּא
כְּשֶׁתֹּאמַר דְּבָרֶי בְּקִשּׁוֹת תֹּאמַר בְּדָרְךָ תִּחְנוּנִים שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי
יח) תִּחְנוּנִים יִדְבֵּר רֶשַׁע. כִּי כְּשֶׁאָדָם מִתְחַנֵּן לְפָנַי שְׁלִיט אֵינוֹ
מִרְיֵץ דְּבָרָיו וְעַל כֵּל דְּבַר מַשִּׁים לֵב שֶׁלֹּא יִטְעֶה בְּדְבָרָיו
וְקֹדֶם שֶׁמִּתְחַנֵּן לְשְׁלִיט אוֹ לְמֶלֶךְ עוֹרֵךְ דְּבָרָיו עַל הַסֵּדֶר
שֶׁלֹּא יִגְמָגֵם וְשֶׁלֹּא יִשְׁכַּח וְשֶׁלֹּא יִדְלַג אוֹת. כֵּן תַּעֲשֶׂה אַתָּה
שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב לו) הִיִּעַרְךָ שׁוֹעֵךְ לֹא בָצַר וְאוֹמֵר (הוֹשֵׁעַ יד) קָחוּ
עִמְכֶם דְּבָרִים. וְכִשֶׁתֹּאמַר בְּרָכוֹת וּשְׁבָחוֹת תַּעֲשֶׂה כְּאֵלוֹ
אַתָּה עוֹמֵד לְפָנַי מִלֶּךְ וְהוּא אוֹמֵר לָךְ הַשְּׂמִיעֵנִי אֵת קוֹלֶךָ
וְאֵל תִּרְוֹץ דְּבָרֶיךָ וְאֵל תִּמְהַר לְהוֹצִיא דְּבָרֶיךָ מִפִּיךָ. וְאִם
תִּצְטַרְךָ לְפָרְנִסָּה אֵל תִּשִּׂים לְבָבְךָ רַק לְאוֹתָהּ בְּרָכָה כְּמוֹ
לְבַרְכַּת הַשָּׁנִים אוֹ אִם יֵשׁ לָךְ חוֹלָה אֵל תִּשִּׂים לְבָבְךָ רַק
לְבַרְכַּת חוֹלִים מִפְּנֵי שְׁאוּמְרִים עֲלֶיךָ לְמַעַלָּה זֶה פְּלוּנֵי סְבוּר
שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ אֶלָּא לְזֹאת לְכָךְ תִּכְוֶן בְּכֹל הַבְּרָכוֹת שֶׁל שְׂמוּנָה
עֲשֶׂה בִּירְאֵת הִי לְהִיּוֹת לְפָנָיו בִּירְאָה עַל כֹּל הַבְּרָכוֹת. וְאֵל
תִּשִּׂים כְּוִנַּת לְבָבְךָ רַק לְבִקְשׁוֹת כִּי עֶקֶר הַכְּוִנָּה לְבַרְכּוֹת
וּלְשֻׁבַח. שְׂכֵן אָמְרוּ יִכּוֹן בְּכֹלָם. וְאִם אֵי אֶפְשֶׁר יִכּוֹן בְּבַרְכַּת
אָבוֹת אוֹ בְּבַרְכַּת הוֹדָאָה שְׁאִם תִּכְוֶן רַק בְּבִקְשׁוֹת אִזּוֹ יִהְיֶה
לְמַעַלָּה שׁוֹטְנִים שְׁאוּמְרִים אֵין רְאוּי לְקַבֵּל תְּפִלָּתוֹ שֶׁלְּכַבּוֹד
הַמְּקוֹם אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לְבִקְשׁ בְּכְוִנָּה וּבְדָרְךָ תִּחְנוּנִים וְאֵין
לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ שֶׁבְּרָצוֹן נִפְשׁוּ מְכּוֹן וְלֹא בְּשֻׁבַח לְכָךְ טוֹב
לְהִתְפַּלֵּל וּלְכּוֹן בְּשִׂמְחָה וּבְכַבּוֹד לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלֹא

תְּדַבֵּר עִם אָדָם קֹדֶם שֶׁתַּעֲמֹד בְּתַפְלָה אֲלֵא אָמַר דְּבָרִים
הַמְּכַנְיְעִים אֶת הַלֵּב תַּחֲלֶה בְּרַחֲמִים וּכְשֶׁתַּתְּפִלֵּל וּתוֹסִיף
וְעַל כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה מְעַנֶּינָה לְצַרְכָּךָ כִּי בְיֹתֵר הֵם מְכִינִים
אֶת הַלֵּב:

פרשת עקב

עקב יום ראשון תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד 12 מילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת
נשמה משבת שעברה:

(יב) וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמָעוֹן אֶת הַמְּשַׁפְּטִים
הָאֵלֶּה וּשְׁמַרְתֶּם וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וּשְׁמַר
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד
אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם: וַיְהִי חֶלְף דִּי תִקְבְּלוֹן יֵת דִּינְיָא
הָאֵלִין וְתִטְרוֹן וְתַעֲבְדוֹן וְתַהוֹן וַיִּטֵּר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְךָ יֵת קִימָא וְיֵת
חֶסֶד דִּי קִיִּים לְאַבְרָהָם:

רש"י והיה עקב תשמעון. אם המלות הקלות שאלם 12 בעקביו תשמעון: ושמר ה' וגו'. ישמור לך
הבטחה:

(יג) וְאַהֲבָה וּבְרָכָה וְהִרְבָּה וּבְרָךְ פְּרִי בִטְנֶיךָ
וּפְרִי אֲדָמָתְךָ דְגִנְךָ וְתִירְשֶׁךָ וַיְצַהֲרֶךָ שִׁגְר
אֶלְפִיךָ וַעֲשִׂיתָ צִדְקָתְךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר

נִשְׁבַּע לְאַבְתָּיִךָ לָתֵת לְךָ : וַיִּרְחַמְנֵךְ וַיְבָרְכֵךְ וַיְסַגֵּיֶנְךָ
וַיְבָרֶךְ וּלְדָא דְמַעֲדָ וְאַבָּא דְאַרְעָךָ עֲבוּרָךְ וְחַמְרָךְ וּמִשְׁחָךְ בְּקִרְיַי תּוֹרִיךָ
וְעֲדָרִי עֲנֵךְ עַל אַרְעָא דִּי קִיִּים לְאַבְתָּיִךָ לְמִתְּנוּ לְךָ :

רש"י שגר אלפיד. ולדי בקרד, שהגקבה משגרת ממעיה: ועשתרת לאנך. מנחם פרש אזכירי בשן (תהלים כג.
יג) , מבחר הללון. כמו (בראשית יד, ה) עשתרות קרנים, לשון חזק. ואונקלוס תרגם ועדכי ענך. ורבותינו אמרו
למה נקרא שם עשתרות שמעשירות את בעליהן:

בְּרוּךְ תְּהִיָּה מְכָל הָעַמִּים לֹא יִהְיֶה בְּךָ
עָקָר וְעַקְרָה וּבְבִהְמֹתֶיךָ : בְּרִיךְ תְּהִי מְכָל עַמְּמִיָּא לָא
יְהִי בְּךָ עָקָר וְעַקְרָא וּבְבִיעִירָךְ :

רש"י עקר. שאינו מוליד:

וְהִסִּיר יְהוָה מִמֶּךָ כָּל חֲלֵי וְכָל מַדּוּי
מִצָּרִים הָרָעִים אֲשֶׁר יִדְעַתְּ לֹא יִשְׁיָמֶם
בְּךָ וּנְתַנֶּם בְּכָל שְׁנָאִיךָ : וַיַּעֲדֵי יי מְנָךְ כָּל מְרַעִיו וְכָל
מִכְתְּשֵׁי מִצָּרִים בִּישְׂיָא דִּי יִדְעַתְּ לָא יִשׁוּנּוּ בְּךָ וַיִּתְּנּוּ בְּכָל סְנָאִיךָ :
וְאַכְלַתְּ אֶת כָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר יְהוָה
אֶלְהֶיךָ נָתַן לְךָ לֹא תַחּוּס עֵינֶךָ עֲלֵיהֶם
וְלֹא תַעֲבֹד אֶת אֱלֹהֵיהֶם כִּי מוֹקֵשׁ הוּא
לְךָ : (ס) וַתִּגְמַר יְת כָּל עַמְּמִיָּא דִּי יי אֶלְהֶיךָ יְהִי לְךָ לֹא תַחּוּס
עֵינֶךָ עֲלֵיהוֹן וְלֹא תִפְלַח יְת טַעֲוֹתְהוֹן אַרִי לְתַקְלָא הוּא לְךָ : (סא) כִּי
תֹאמַר בְּלִבְבְּךָ רַבִּים הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִמֶּנִּי
אֵיכָּה אוֹכֵל לְהוֹרִישָׁם : דִּילְמָא תִימַר בְּלִבְבְּךָ סְגִיִּאִין
עַמְּמִיָּא הָאֵלִין מְנִי אֶכְדִּין אֶכּוּל לְתַרְכוּתְהוֹן :

רש"י כי תאמר בלבבך. על כרחך לשון דלמא הוא, שמה תאמר בלבבך מפני שהם רבים לא אוכל
להורישם, אל תאמר כן, לא תירא מהם. ולא יתכן לפרשו באחת משאר לשונות של 'כי', שיפול עליו שוב

נביאים - ישעיה - פרק מט

(ד) וַתֹּאמֶר צִיּוֹן עֲזַבְנִי יְהוָה וְאֲדַנִּי
שְׁכַחְנִי : וְאָמַרְתַּי צִיּוֹן סָלִיק שְׁכִינְתָּהּ יי מִנִּי וַיִּי רַחֲמֵי :

רש"י ותאמר ציון . היא היתה סבורה ששכחתי :

(ט) הַתְּשַׁכַּח אִשָּׁה עוֹלָה מִרְחֹם בֶּן בְּטָנָה
גַּם אֱלֹהִים תְּשַׁכַּחנָה וְאַנְכִי לֹא אֶשְׁכַּחַךְ :
הָאִפְשָׁר דְּתַתְּנָשִׁי אֶתְתָּא בְּרָה מְלַרְחָמָא עַל בְּרַ מְעָהָא מְתִיבָא
כְּנִשְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל וְאָמַרְתַּי אִם לִית קְדָמוּהִי אֶתְנַשְׂאָה דְלָמָא לָא
מְתַנְשִׁי לִי ית דְּעַבְדִּית עֵגֶל דְּדָהָב אָמַר לָהּ נְבִיאָא אָף אֵלִין אֶתְנַשְׁוֹן
מְתִיבָא וְאָמַרְהָ לָהּ אִם אִית קְדָמוּהִי אֶתְנַשְׂאָה דְלָמָא מְתַנְשִׁי לִי ית
דְּאָמַרְתַּי בְּסִינִי נְעֻבִיד וְנִקְבֵּל מִיִּתִּיב וְאָמַר לָהּ מִיִּמְרִי לָא יִרְחַקִּינְךָ :

רש"י התשכח אשה עולה . עולל שלה . מרחם בן בטנה . מלרחם על בן בטנה : גם אלה תשכחנה .
אפילו אם אלה תשכחנה אנכי לא אשכחך :

(יט) הֵן עַל כַּפַּיִם חִקְתִּיךָ חוֹמַתִּיךָ נִגְדִי
תַּמִּיד : הָא פְּדַעַל יְדִין אֶתְ צִיָּרָא קְדָמִי שׁוֹרְךָ לְקַבְּלִי תִּדְרָא :

רש"י על כפיים . על כפי רואה אני כאילו את חקוקה על כפי לראותך ולזכרך תמיד , ד"א על כפיים
מעל ענני כבוד כמו (איוב לב) על כפיים כסה אור :

(יז) מְהֵרוּ בְּנֵיךָ מִהָרְסִיךָ וּמִחֲרָבֶיךָ מִמֶּמֶךְ

יֵצְאוּ : יוֹחוּ וּבְנֵיכֵי חֲרָבְתֶיךָ מִפְּגָרְךָ וּמִחֲרָבְךָ מִנֵּיךָ יִגְלוּ :

רש"י מהרו בניך . לשזב :

(יח) שְׂאֵי סָבִיב עֵינֶיךָ וְרְאֵי כָּלֶם נִקְבְּצוּ

בָּאוּ לָךְ חֵי אָנִי נְאֻם יְהוָה כִּי כָּלֶם כָּעֲדֵי

תִּלְבָּשִׂי וּתְקַשְׁרִים כִּכְלָה : זְקוּפֵי יְרוּשָׁלַם סְחֹר

סְחֹר עֵינֶךָ וַחֲזָא כָּל בְּנֵי עַם גְּלוּתֶיךָ מִתְּכַנְשִׁין וְאַתָּן לְגוֹיֶךָ קִים אָנָּה

אָמַר יי אָרִי כּוֹלְהוֹן לִיךָ כְּלָבוּשׁ דִּיקָר וְעוֹבְדֵיהוֹן בְּגוֹיֶךָ כְּקִשׁוּט

כְּלָתָא : (יט) כִּי חֲרָבְתֶיךָ וְשִׁמְמֹתֶיךָ וְאַרְצְךָ

הָרְסִיתֶיךָ כִּי עֵתָה תֵצְרִי מִיּוֹשֵׁב וְרַחֲקוּ

מִבְּלַעֲיֶיךָ : אָרִי חֲרָבְתֶיךָ וְצַדִּיּוֹתֶיךָ וְאַרְעֵךָ מִפְּגָרוֹתֶיךָ אָרִי כְּעוֹ

תִּדְחֲקוּן מִיָּתִיב וְיִתְרַחֲקוּן מִסְּלַעְמָךָ :

רש"י תלרי מיושב . תהי לרה מרוב יושבים שיצאו לתוכך יהי להם המקום לר מלכנות להם בתים :

כתובים - תהילים - פרק ז

ז שְׁגִיּוֹן לְדָוִד אֲשֶׁר שָׁר לַיהוָה עַל דְּבָרֵי

כּוֹשׁ בֶּן יִמִּינִי : תִּרְגְּמוּמָא דְּאֹדִיתָא לְדָוִד דִּי שִׁבַּח קָדָם יי

מְטוּל דִּי אָמַר שִׁירְתָּא עַל תְּבִירָא דְּשָׂאוּל בַּר קִישׁ דְּמִין שִׁבְט בְּנֵימִין :

רש"י שגיון לדוד . מנחם אמר שגם זה אחד משמות הזמר ע"ש הכלי וכן פי' על שגינות , ורבותינו פירשו ל' משגה שנתודה ונתפלל על השגיון שאמר שירה על מפלתו של שאול כמו שנאמר וידבר דוד לה'

וגו' (ש"ב כב) אצל ענין המזמור אינו מוכיח על כך, ואומר אני שאמרו על עסקי יצבי בנוב (שס כא) שבא עליו על עונשו של שאלו כמו שפירשו רבותינו שאמר לו הקב"ה על ידך נטרד דואג האדומי על ידך נהרג שאלו ובניו כו' (כלאית' בחלק שגיאות שבקש דוד להקב"ה להמסר ביד שונא ולא יכלה זרעו, סא"א) והפך דוד את תפלתו והתפלל שלא יפול ביד אויבו וכן פתרונו משגה שר דוד לה' על שגג לומר להקב"ה למוסרו ביד אויבו על דברי שאלו שנהרג על ידו, ד"א על שגיון כנף המעיל אשר כרת לשאלו: כוש. מה כושי משונה בעורו אף שאלו משונה במעשיו:

(ב) יְהוָה אֱלֹהֵי בָּךְ חֲסִיתִי הוֹשִׁיעֵנִי מִכָּל
רִדְפֵי וְהַצִּילֵנִי : יי אֱלֹהֵי בְּמִימְרֶךָ סִבְרִית פְּרוֹק יְתִי מִכָּל
רִדְפֵי וּפָצָא יְתִי : (ג) פֶּן יִטְרֹף כְּאַרְיֵה נַפְשִׁי פֶּרֶק
וְאִין מִצִּיל : דְּלָמָּא יִתְבַּר הֵיךְ אַרְיֹנְתָא נַפְשִׁי יִפְשַׁח וְלִית
דִּיפָּצִי :

רש"י פורק. ל' פרקו נזמי הזהב (שמות לב) :

(ד) יְהוָה אֱלֹהֵי אִם עָשִׂיתִי זֹאת אִם יֵשׁ
עוֹל בְּכַפֵּי : יי אֱלֹהֵי אִין עֲבַדִּית שִׁירְתָּא הֲדָא בְּכֹונְתָא בִישָׂא
אִין אִית טְלוּמָא בְּיָדֵי :

רש"י אם עשיתי זאת. מה שמפורש אחריו :

(ה) אִם גַּמְלָתִי שׁוֹלְמֵי רַע וְאַחַלְצָה צוֹרְרֵי
רִיקָם : אִין פְּרַעֲיִת לְבַעֲיִל שְׁלָמֵי בִישׁ וְדַחֲקִית מְעִיקֵי מִגֹּן :

רש"י אם גמלתי שולמי רע. אם גמלתיו כגמולו: ואחלצה צוררי ריקם. שיחתי את חליצתו בכרתי את כנף מעילו אם להשחית ולחלצו ולהעמידו ריקם ובשנאה עשיתי אלא להודיעו שהיה מסור בידי להרגו ולא הרגתיו ואחלצה ל' הפשטה :

(ו) יִרְדֹּף אוֹיֵב נַפְשִׁי וַיִּשָּׁג וַיִּרְמֹס לְאַרְצָ חֲיִי
וְכַבוֹדֵי לְעַפְרָ לְשֶׁכֶן סָלָה : יְהִי רִדְף בְּעַל דְּבָבָא נַפְשִׁי
וַיִּדְבֹּק וַיִּכְבוֹשׁ לְאַרְעָא חֲיִי וַיִּקְרִי לְעַפְרָא יִשְׂרִי לְעַלְמִין :

משנה תרומות פרק ג

א. התורם קשות ונמצאת מרה, אבטיח ונמצא סרוח, תרומה, ויחזור ויתרום. התורם חבית של יין ונמצאת של חמץ, אם ידוע שהיתה של חמץ עד שלא תרמה, אינה תרומה. אם משתרמה החמיצה, הרי זו תרומה. אם ספק, תרומה, ויחזור ויתרום. הראשונה, אינה מדמעת בפני עצמה, ואין חיבין עליה חמש. וכן השניה:

ברטורה (6) התורם וכו'. בשוגג איירי ואפילו הכי יחזור ויתרום דהוי קרוב למזיד משום דהוה ליה [למטעמיה]: ונמצאת של חומץ וכו'. שהתורם מן החומץ על היין אין תרומתו תרומה דיין וחומץ שני מינים הן: אם ספק. עד שלא תרמה החמיצה או לאחר שתרמה החמיצה: תרומה ויחזור ויתרום. ונותן שתיהן לכהן וכהן נותן לו דמי הראשונה שהיא גדולה מן השניה שהשניה מתמעטת כפי מה שעולה תרומה הראשונה, ולפי שהכהן הוא המוסיף מחזירו ואנן קיימא לן בכל דוכתא המוסיף מחזירו עליו הראיה לפיכך אינו לוקח בלא דמים אלא הקטנה וריד שיתן לו דמי הגדולה שהיא הראשונה: הראשונה אינה מדמעת בפני עצמה. אם נפלה לפחות ממאה של חולין אין נעשית מדומע, דשמא אינה תרומה אלא השניה היא תרומה: וכן השניה. אינה מדמעת בפני עצמה שמא הראשונה תרומה ולא השניה: ואין חייבים עליה חומש. זר שאכל הראשונה לצדה או השניה לצדה אינו משלם חומש כדין שאר אוכלי תרומה בשגגה:

ב. נפלה אחת מהן לתוך החליו, אינה מדמעתן. נפלה שניה למקום אחר, אינה מדמעתן. נפלו שתיהן למקום אחד, מדמעות כקטנה שבשתיהן:

ברטורה (3) מדמעות כקטנה שבשתיהן. כשיעור השניה שהיא קטנה שבשתיהן ואם יש בחולין מאה כנגד הקטנה אין נעשית מדומע אלא נוטל מן החולין כשיעור אלו השתי תרומות שנפלו בהן ונותנן לכהן והשאר חולין כמו שהיו:

ג. הַשְּׁתַּפֵּינן שְׁתַּרְמוּ זֶה אַחַר זֶה, רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר, תְּרוּמַת שְׁנֵיהֶם תְּרוּמָה. וְחֻכְמַיִם אֹמְרִים, תְּרוּמַת הָרִאשׁוֹן, תְּרוּמָה. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, אִם תָּרַם הָרִאשׁוֹן כְּשֵׁעוֹר, אֵין תְּרוּמַת הַשְּׁנִי תְּרוּמָה. וְאִם לֹא תָרַם הָרִאשׁוֹן כְּשֵׁעוֹר, תְּרוּמַת הַשְּׁנִי, תְּרוּמָה:

ברטנורה (ג) תרומת שניהם תרומה. היינו לתרומת כל אחד מהן חליה תרומה וחליה חולין נמלא כשתרמו שניהם מחמשים סאין זה סאה וזה סאה, שלא קדשה תרומה כי אם חלי סאה בשל זה וחלי סאה בשל זה כל אחד כפי חלקו: אם תרם הראשון כשיעור. אחד מחמשים כשיעור שנתנו חכמים תרומתו תרומה. והלכה כרבי יוסי לפרושי מלתייהו דחכמים קאתי. ואית דמפרשי אס תרם הראשון כשיעור מה שתרם חזירו אחר כך תרומתו תרומה, דחזינן דהוה ניחא ליה להאיך בתראה צמה שתרם הראשון, שהרי היתה דעתו מסכמת עמו כשיעור התרומה. ופירוש ראשון נראה בעיני עיקר:

ד. בַּמָּה דְּבָרִים אָמוּרִים, בְּשָׁלָא דְּבַר, אֲבָל הֶרְשָׁה אֶת בֶּן בֵּיתוֹ אוֹ אֶת עֶבְדּוֹ אוֹ אֶת שְׁפָחָתוֹ לְתָרוּם, תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. בְּטַל, אִם עַד שְׁלֹא תָרַם בְּטַל, אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְאִם מִשְׁתָּרַם בְּטַל, תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. הַפּוֹעֲלִים, אֵין לָהֶן רְשׁוּת לְתָרוּם, חוּץ מִן הַדְּרוּכֹת, שֶׁהֵן מְטַמְּאִים אֶת הַגַּת מִיָּד:

ברטנורה (ה) צמה דברים אמורים. הא דפליג ר' עקיבא לעיל ואמר תרומת שניהם תרומה: בשלל דבר. שלא נטל רשות מחזירו לתרום אלא תרם מדעתו: אבל הרשה. שנתן בעל הבית רשות לתרום, תרומתו תרומה: ביטל. אם לאחר שמינה שליח לתרום ביטל שליחותו, לאחר שהלך השליח מלפניו: חוץ כו'. בעלים עמי הארץ שהשכירו פועלים חזרים, כדי להפריש תרומה צטהרה רשאים לתרום עד שלא יגעו בו הבעלים עמי הארץ ויטמאו את התרומה: מפני שהן מטמאין את הגת. שהבעלים עמי הארץ מיד כשהתחילו הדורכים לדרוך והלכו בגת שתי וערב אינם נזהרים יותר מליגע בגת ומטמאין אותה לפי שהם חושבים שמיד כשהתחילו לדרוך הפרישו החזרים תרומה גדולה, הלכך מפרישים החזרים הדורכים, מן היין, כדי שיעור תרומה הצריכה לכל הגת מיד כשהלכו בה שתי וערב, שאם יבואו הבעלים ויטמאו הגת קודם שיגמרו יש להן יין מזומן להפריש על הכל צטהרה:

ה. האומר תְּרוּמַת הַכֹּהֵן זֶה בְּתוֹכוֹ, וּמַעֲשֵׂוֹתָיו בְּתוֹכוֹ, תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר זֶה בְּתוֹכוֹ, רַבִּי שְׂמַעוֹן אוֹמֵר, קָרָא שֵׁם. וְחַכְמַיִם אוֹמְרִים, עַד שֶׁיאֲמַר בְּצִפּוֹנוֹ אוֹ בְּדְרוֹמוֹ. רַבִּי אֶלְעָזָר חֲסִמָּא אוֹמֵר, הָאוֹמֵר תְּרוּמַת הַכֹּהֵן מִמֶּנּוּ עָלָיו, קָרָא שֵׁם. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר, הָאוֹמֵר עֲשׂוֹר מַעֲשֵׂר זֶה עָשׂוֹי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עָלָיו,

בְּרֵטוּרָה (ה) קרא שם. ולריך לתרום ולעשר מתוכו ואינו יכול להפריש עליו ממקום אחר. ואף על גב דרחמנא קרייה לתרומה ראשית ובעינן שיהיו שיריה ניכרים, כיון דאמר בתוכו משמע באמלע הכרי תהא התרומה והא איכא סביביו שהם שיריה ניכרים: עד שיאמר בצפון או בדרומו. אף על גב דבתוכו משמע באמלעיתו, לא הוי מקום מסוים, והרי הוא כאילו לא אמר כלום עד שיאמר בצפון או בדרומו. וכן הלכה: תרומת הכרי ממנו עליו קרא שם. ללא בעינן שיריה ניכרים: עישור מעשר זה וכו'. רבי אלעזר בן יעקב פליג אר' שמעון דאמר תרומת מעשר זה בתוך הכרי קרא שם וקאמר דתרומת מעשר זה בתוכו קודם שהופרש המעשר לא קרא שם, אבל לאחר שהופרש המעשר אם אמר תרומת מעשר עליו קרא שם ולית הלכתא כחד מינייהו אלא כחכמים בלבד:

ו. הַמְקַדִּים תְּרוּמָה לְבָכוּרִים, מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן לְתְּרוּמָה, וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי לְרִאשׁוֹן, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, מֵה שֶׁעָשָׂה עָשׂוֹי. שְׁנַאֲמַר (שמות כב) מִלֶּאֱתָךְ וְדַמְעָךְ לֹא תֵּאָחֵר:

בְּרֵטוּרָה (ו) שנאמר מלאתך ודמעך לא תאחר. הכי קאמר, אף על פי שהוא עובר בלא תעשה, שנאמר מלאתך ודמעך לא תאחר, אף על פי כן מה שעשה עשוי, מלאתך אלו הבכורים שמתמלאים צדיכור, ודמעך זו תרומה ומעשר ראשון נמי יס בו תרומת מעשר. לא תאחר, לא תשנה הסדר:

ז. וּמִנֵּיִן שֶׁיִּקְדְּמוּ הַבָּכוּרִים לְתְּרוּמָה, זֶה קְרוֹי תְּרוּמָה וְרִאשִׁית, וְזֶה קְרוֹי תְּרוּמָה וְרִאשִׁית, אֶלָּא יִקְדְּמוּ בָּכוּרִים, שֶׁהֵן בָּכוּרִים לְכֹל. וְתְּרוּמָה לְרִאשׁוֹן, שֶׁהִיא רִאשִׁית. וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן לְשְׁנִי, שֵׁשׁ בּוֹ

ראשית :

ברטנורה (ז) זה קרוי תרומה וראשית. בכורים קרויין תרומה לאמר מר ותרומת ידך (דברים יב) אלו בכורים דכתיב זהו (שם כו) ולקה הכהן הטנא מידך, וקרויין ראשית, ראשית בכורי אדמתך (שמות כג). תרומה קרוי תרומה, את משמרת תרומותי (במדבר יח), וקרוי ראשית דגנגך (דברים יח): בכורים שהן בכורים לכל. לשון בכורים דריש, לכך קרינהו רחמנא בכורים. אי נמי משום דכתיב צפרשת כי תשא עד שלא נטווו על התרומות: שיש בו ראשית. דצמעשר ראשון יש בו תרומת מעשר, והתרומה קרוי ראשית, לפיכך דין הוא שיקדים ראשון לשני:

ח. המותכּוּן לומר תְּרוּמָה, וְאָמַר מֵעֶשֶׂר, מֵעֶשֶׂר וְאָמַר תְּרוּמָה, עוֹלָה וְאָמַר שְׁלָמִים, שְׁלָמִים וְאָמַר עוֹלָה, שְׁאִינִי נִכְנָס לְבֵית זֶה וְאָמַר לָזֶה, שְׁאִינִי נִהְיֶה לָזֶה וְאָמַר לָזֶה, לֹא אָמַר כָּלוּם, עַד שְׁיִהְיוּ פִּי וְלִבּוֹ שׁוּי :

ברטנורה (ח) עד שיהיו פיו ולבו שוין. דכתיב (שם כג) מולא שפתיך תשמור וכתיב (שמות זל) כל נדיב לב, הא כילד, בעינן גומר בלבו ומוליא בשפתיו:

ט. הנכרי והכותי, תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, וּמֵעֶשְׂרוֹתֵיהֶן מֵעֶשֶׂר, וְהִקְדָּשׁוֹ הִקְדָּשׁ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵין לְנִכְרֵי כָּרִם רְבָעִי. וְחֻכְמֵי אֹמְרִים, יֵשׁ לוֹ. תְּרוּמַת הַנִּכְרֵי, מִדְּמַעַת, וְחִיבִין עָלֶיהָ חֻמְשׁ. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן פּוֹטֵר :

ברטנורה (ט) העכו"ם והכותי תרומתן תרומה. אם הפרישו תרומה מן התבואה שלהן אבל אם תרם העכו"ם משל ישראל בשליחות אין תרומתו תרומה כדדרשין מ"כן תרימו גם אתם (במדבר יח) מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית: וחכמים אומרים יש לו. והלכה כחכמים: תרומת הנכרי מדמעת. אם נפלה לפחות ממאה נעשה הכל מדומע ואסור לזרים: וחייבין עליה חומש. זר שאכלה בשגגה משלם קרן וחומש: ור' שמעון פוטר. מחומש אבל מודה הוא למדמעת, ואין הלכה כר' שמעון:

גמרא ברכות דף נד ע"ב

אמר רב יהודה אמר רב: ארבעה צריכים להודות: יורדי היס, הולכי מדברות ומי שהיה חולה ונתרפא ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא. יורדי היס מנלן דכתיב (תהלים קז) ירדי היס באניות וגומר המה ראו מעשי ה'. ואומר: ויעמד רוח סערה יעלו שמים ירדו תהומות. ואומר: יחוגו וינועו כשכור. ואומר: ויצעקו אל ה' בצר להם וממצוקתיהם יוציאים. ואומר: יקם סערה לדממה. ואומר וישמחו כי ישתקו. ואומר: יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם. הולכי מדברות מנלן, דכתיב: תעו במדבר בשימון דרך עיר מושב לא מצאו ויצעקו אל ה' וידריכם בדרך ישרה יודו לה' חסדו. מי שחלה ונתרפא, דכתיב: אוילים מדרך פשעם ומעונותיהם יתענו כל אכל תתעב נפשם וגו' ויצעקו אל ה' בצר להם וגומר. ישלח דברו וירפאם וגומר. יודו לה' חסדו. מי שהיה חבוש בבית האסורים מנלן דכתיב: ישבי חשד וצלמות כי המרו אמרי אל וגומר. ואומר: ויכנע בעמל לבם וגומר. ואומר: ויצעקו אל ה' בצר להם. ואומר יוציאים מחשד וצלמות וגומר. ואומר: יודו לה' חסדו. מאי מברך אמר רב יהודה: ברוך גומל חסדים טובים. אביי אמר וצריך לאודווי קמי עשרה, דכתיב וירוממוהו בקהל עם וגומר. מר זוטרא אמר ותירין מנייהו רבנן שנאמר ובמושב זקנים יהללוהו. מתקיף לה רב אשי ואימא כולהו רבנן מי כתיב: בקהל זקנים בקהל עם, כתיב ואימא בי עשרה שאר עמא ותרי רבנן קשיא. רב יהודה חלש ואתפח עאל לגביה רב חנא בגדתאה ורבנן אמרי לה בריך רחמנא דיהבך ניהלן ולא יהבך לעפרא אמר להו פטרותון יתי מלאודווי והא אמר אביי בעי אודווי באפי עשרה דהווי בי עשרה והא איהו לא קא מודה לא צריך, דעני בתרייהו, אמן:

רש"י כריכים להודות. כשיוכלו מן הסכנה: וירוממוהו זקהל עם. בסוף פרשת
המזמור: וחתפת. נתרפא: בגדתאה. עם עירו בגדת. היא עיר החסובה שבבל
משחרב: בבל:

זוהר ואתחנן דף רס"ו ע"א.

תא חזי מסטרא דהאי שפחה נפקי כמה גרדיני טהירין
מקטרגין לקבליהו דישראל ולקטרגא לון. וקדשא בריד
הוא עביד להו לישראל נטירו כאבא דבעי לנטרא לברה
מן כלא. אמר קדשא בריד הוא לישראל כמה מקטרגין
זמינין לקבליכו אשתדלו בפולחני ואנא אהא נטיר לכו
לבר. ואתון תהווון זמינין בבתיכון מלגו ונימי בערסיכון
ואנא אהא נטיר לכו לבר וסוחרני ערסיכו. ותא חזי
בשעתא דאנון זינין בישין קריבין לפתחא דבר נש זקפון
רישא ומסתכלן בשמא קדישא דאתחזי לבר דאיהו שדיי
דמתעטר בעטרוי שמא דא שליט על כלהו ומיניה דחלין
וערקין ולא קרבין לפתחא דבר נש. אמר לה רבי יצחק אי
הכי ירשם בר נש שמא דא בפתחא דביתא ולא יתיר אמאי
כל פרשתא. אמר לה שפיר הוא דהא שמא דא לא אתעטר
אלא באנון אתון כלהו רשימין ברשימא דמלכא וכד
אכתב כל פרשתא כדין שמא דא מתעטר בעטרוי ונפיק
מלכא בכל חילוי כלהו רשימין ברשימא דמלכא כדין
דחלין מנה וערקין מקמה. תא חזי והיה שמא קדישא
מתתא לעלא ועל דא שרי אתרשים מלבר לקבלי שמא דא
והי"ה מלגו שדיי מלבר למהוי נטיר בר נש מכל סטרין
מלגאו ומלבר. אמר רבי אבא כמה חילין קדישין זמינין
בההיא שעתא דאנח בר נש מזוזה לתרעה כלהו מכרזי
ואמרי (תהלים קיח) זה השער להי וגוי. זכאה חולקיהון
דישראל כדין אשתמודעון ישראל דאנון בני מלכא קדישא
דהא כלהו אתרשימו מנה. אתרשימו בגופיהו ברשימא

קְדִישָׁא אֲתִרְשִׁימוּ בְּלְבוּשֵׁיהוּ בְּעִטּוּפֵיהוּ דְּמִצְוָה. אֲתִרְשִׁימוּ
בְּרִישֵׁיהוּ בְּבֵיתִי דְּתַפְלִי בְּשִׂמְא דְּמֵאֲרִיהוּן. אֲתִרְשִׁימוּ
בִּידֵיהוּ בְּרִצּוּעֵי דְּקִדְשָׁה. אֲתִרְשִׁימוּ בְּמִסְאֲנֵיהוּ בְּמִסְאֲנָא
דְּמִצְוָה. אֲתִרְשִׁימוּ לְבַר בְּזָרִיעָה בְּחֻצְדָּא. אֲתִרְשִׁימוּ
בְּבֵיתֵיהוּן בְּמִזְוָזָה דְּפִתְחָא בְּכֹלָא רְשִׁימִין דְּאֲנוּן בְּגִי מְלָכָא
עֲלָאָה זְכָאָה חוֹלְקֵיהוּן :

תרגום הזהר צא וראה מכל שפחה זו ילאו פמה רוחות חוקרי דין
שמתקטרגים פנגד ישראל, ובאים לקטרג עליהם. והקדוש צרוף הוא עשה
שמירה לישראל כמו אז הרועה לשמר את צנו מפל מקרה. אמר הקדוש
צרוף הוא לישראל, פמה מקטרגים מוכנים פנגדכם, עסקו בעבודתי, ואני
אהיה שומר אתכם מבחוץ. אתם תהיו נתונים בצפניכם מצפנים ותהיו
ישנים במטתכם, ואני אהיה שומר עליכם מבחוץ, ומסביב מטותיכם. וצא
וראה, בשעה שאלו מינים הרעים הרבים לפתחו של אדם, נושאים ראשם
ומסתכלים בהשם הקדוש הנראה מבחוץ, שהוא שדי, שם הזה שולט על
כלם, ממנו יראים ובורחים, ואינם הרבים לפתחו של האדם. אמר ליה רבי
ינחק: אם כן, ירשם האדם שם הזה, שדי, צפתח הצית, ולא יותר, למה
כריכים כל הפרשה שבמזוזה, אמר לו, יפה הוא, פי שם הזה, שדי, אינו
מתעטר, אלא צאלו האותיות כלם הרשומים צרשימת המלה, וכשנכתבת
כל הפרשה, אז מתעטר שם הזה בעטרותיו. והמלה, יולא צכל לצאותו,
כלם רשומים צרשימת המלה, שהיא המלכות, אז מפחדים מפניו, ובורחים
מפניו. צא וראה והיה, של והיה אם שמוע, הוא שם קדוש, הויה, ממטה
למעלה. פי פתוב תחלה ו"ה ואחר כך ו"ה. ועל כן, נרשם השם שדי מבחוץ
פנגד השם הזה. השם והי"ה מצפנים, ושדי מבחוץ. כדי שיהיה האדם
נשמר מפל הכדדים מצפנים ומבחוץ. אמר רבי יצחק, פמה לצאות קדושים
מוכנים בשעה ההיא שאדם מניח מזוזה לפתחו. כלם מכריזים ואומרים
זה השער לה' וגו'. אשרי חלקם של ישראל אז נפרים ישראל, שהם צני
המלה הקדוש, פי כלם רשומים ממנו, רשומים בגופם, צרשם הקדוש של
צרית מילה. רשומים בצבוסם, בעטוף של מילה. רשומים צראשם צצתים
של התפליון, שהם של אדונם. רשומים צידיהם, צראעות של קדשה.
רשומים צנעליהם צנעל של מילה, דהינו צקרצן פסח שנאמר נעליכם
צרגליכם וצחליהם. רשומים צשדה צזריעה וקריה. רשומים צצתיהם,

בְּמִזְוֵה צִפְתָּח. כָּכֵל דְּבַר יֵם לְשׁוּמִים שָׁהִם צְנִי מְלֶךְ הָעֲלִיוֹן, חֲשֵׁרִי חֶלְקִים.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק א

א. מְצוֹת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה לְבָרֵךְ אַחַר אֲכִילַת מִזֵּוֹן שְׁנֵאמַר (דברים ח) וְאֶכְלֶתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ. וְאִינוּ חַיֵּב מִן הַתּוֹרָה אֶלָּא אִם כֵּן שָׁבַע שְׁנֵאמַר וְאֶכְלֶתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ. וּמִדְּבַרֵי סוּפְרִים אֲכָל אֶפְלוֹ כְּזֵית מְבָרֵךְ אַחֲרָיו. **ב.** וּמִדְּבַרֵי סוּפְרִים לְבָרֵךְ עַל כָּל מֵאֲכָל תְּחִלָּה וְאַחַר כֶּךָ יִהְיֶה מְמֻנֵּו. וְאֶפְלוֹ נִתְכַּוֵּן כֵּן לְאֲכָל אוֹ לְשִׁתּוֹת כָּל שֶׁהוּא מְבָרֵךְ וְאַחַר כֶּךָ יִהְיֶה. וְכֵן אִם הִרִיחַ רִיחַ טוֹב מְבָרֵךְ וְאַחַר כֶּךָ יִהְיֶה מְמֻנֵּו. וְכָל הַנְּהִנָּה בְּלֹא בְרָכָה מְעַל. וְכֵן מִדְּבַרֵי סוּפְרִים לְבָרֵךְ עַל כָּל מָה שְׁיֵאֲכָל וְכָל מָה שְׁיִשְׁתֶּה. וְהוּא שְׁיִשְׁתֶּה רְבִיעִית וְהוּא שְׁיֵאֲכָל כְּזֵית וּמִטְעֵמַת אֵינָה צְרִיכָה בְרָכָה לֹא לְפָנֶיהָ וְלֹא לְאַחֲרֶיהָ עַד רְבִיעִית: **ג.** וּכְשֶׁם שֶׁמְבָרְכִין עַל הַהֲנִיחָה כֶּךָ מְבָרְכִין עַל כָּל מְצוּהָ וּמְצוּהָ וְאַחַר כֶּךָ יַעֲשֶׂה אוֹתָהּ וּבְרָכוֹת רַבּוֹת תִּקְנֵנוּ חֲכָמִים דָּרֵךְ שְׁבַח וְהוֹדֵיָה וְדָרֵךְ בְּקִשָּׁה כֶּדִי לְזָכֹר אֶת הַבּוֹרָא תְּמִיד אֶף עַל פִּי שְׁלֹא נִהְנֶה וְלֹא עֲשֵׂה מְצוּהָ:

מוסר

ספר חסידים סימן קנט

חֲכָמוֹת בְּנִתָּה בֵּיתָה חֲצֵבָה עֲמוּדֶיהָ שְׁבַעָה (משלי ט). אֱלוֹ
שְׁבַעָה פְּסוּקִים שְׁבַמְקָרָא שְׁיֵשׁ בְּהֶם חֲכָמָה וְיִרְאָה. וְאֱלוֹ
הֵן: וְנָחָה עֲלֵיו רֹיחַ ה' רֹיחַ חֲכָמָה וּבִינָה רֹיחַ יַעֲצָה וּגְבוּרָה
רֹיחַ דַּעַת וְיִרְאָת ה'. וְהָיָה אֲמוּנָתָ עֲתִידָ חֶסֶן יְשׁוּעַת חֲכָמַת
וְדַעַת יִרְאָת ה' הִיא אוֹצָרוֹ. רֵאשִׁית חֲכָמָה יִרְאָת ה' וְגוֹי'.
הֵן יִרְאָת ה' הִיא חֲכָמָה וְגוֹי'. יִרְאָת ה' רֵאשִׁית דַּעַת חֲכָמָה
וּמוֹסָר אֲוִילִים בָּזוּ. תַּחֲלַת חֲכָמָה יִרְאָת ה' וְדַעַת קְדוֹשִׁים
בִּינָה. יִרְאָת ה' מוֹסָר חֲכָמָה וְלִפְנֵי כְבוֹד עֲנוּהָ. הָרִי שְׁבַעָה
חֲכָמָה וְיִרְאָת ה' בְּשְׁבַעָה פְּסוּקִים כְּנֶגֶד שְׁבַעָה דְּבָרִים שֶׁהֵם
רְעוּת לְנִשְׁמָה וּמוֹשָׁכִים אוֹתָהּ לְחֻטָּאִים שֶׁנֶּאֱמַר (שם י) שֵׁשׁ
הֵנָּה שָׁנָא ה' וְשֶׁבַע תּוֹעֵבַת נַפְשׁוֹ: רֵאשִׁיָּה, שְׁמִיעָה, דְּבוּר,
מַעֲשֵׂה יָדַים וְהִלּוּךְ רַגְלִים וְשִׁכִּיבַת נָשִׁים וְלֵב חוֹרֵשׁ רָעָה.
וְשְׁבַעָה בְּאָדָם: עֲמִידַת הַרְגֵל, כְּפִית יָדַים וְרַגְלִים וְעַל
בְּרַפְּיָם וַיִּשְׁיבָה וְשִׁכִּיבָה עַל אַרְבַּע רֹחוֹת עַל שְׁנֵי צְדָדִים
וְעַל הַקְּדָקֵד וְעַל הַפְּנִים. דְּבַר אַחַר שְׁבַעָה אֲבָרִים: עֵינַיִם,
אֲזָנַיִם, פֶּה לְהוֹצִיא דְבוּר וְגֵרוֹן לְהַכְנִיס מֵאֲכָל וּמִשְׁתָּה.
יָדַים וְרַגְלִים וְעֵרְוָה, אֱלוֹ חֲצֵבָה עֲמוּדֶיהָ שְׁבַעָה. בְּנִתָּה
בֵּיתָה שְׁכָלָם תְּלוּיִים בְּבֵית הַלֵּב הַמְּנַהִיג חֲכָמוֹת לְמַנְעַ
וְלַעֲצֹר רֹחוֹ בִּירְאָת ה'. וְעַל שְׁבַע עֲבֵרוֹת שֶׁכְּתִבְתִּי שֶׁהַלֵּב
מְנַהִיגָם עֲלֵיהֶם כְּנֶגֶד שְׁבַעָה כְּתוּבֹת מְקַבְּלוֹת פְּנֵי שִׁכִּינָה:

עקב יום שני תורה

יכוין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד 7 דמילוי יו"ד דשם בין להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

לֹא תִירָא מֵהֶם זָכֹר תִּזְכֹּר אֶת אֲשֶׁר
עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָרְעָה וּלְכָל מִצְרָיִם:
לֹא תִדְחַל מִנְהוֹן מִדְּבַר תִּדְבַּר יְתֵ דִי עֶבֶד יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְפָרְעָה וּלְכָל
מִצְרָיִם: (יט) הַמַּסֵּת הַגְּדֹלֹת אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ

וְהָאֱלֹהִים וְהַמַּלְאָכִים וְהַיְדֹדִים הַחֲזָקָה וְהַזֶּרֶעַ
הַנְּטוּיָה אֲשֶׁר הוּצְאָה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כִּן
יַעֲשֶׂה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְכָל הָעַמִּים אֲשֶׁר
אֲתָה יָרָא מִפְּנֵיהֶם : נסיון רב־רבין די חזקה עינך
וְאֲתָה וּמוֹפְתֵיךָ וַיְדַא תִּקְפְּתָא וְדָרְעָא מְרַמְמָא דִּי אֶפְקֹד יְיָ אֱלֹהֵינוּ
כִּן יַעֲבֹד יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְכָל עַמְמֵיךָ דִּי אֲתָ דְחַל מְקַדְמֵיהוֹן :

רש"י המכות. נסיונות: והאותות. כגון (שמות 7, 8) ויהי לנחש, (שמות 7, ט) והיו לדם ביצשת: והמופתים. המכות
המפללות: והיד החזקה. זה הדב: והזרוע הנטויה. זה החרב של מכת בכורות:

וְגַם אֶת הַצִּרְעָה יִשְׁלַח יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
בְּסָעַד אֲבָד הַנְּשֹׂאֲרִים וְהַנְּסֹתָרִים
מִפְּנֵינוּ : ואף ית ערעיתא יגרי יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּהוֹן עַד דִּיבְדוּן
דְּאֲשֵׁתָרוּ וְדִאֲטָמוּ מְקַדְמָה :

רש"י הלרעה. מין שרץ העוף, שהיתה זורקת בהם מרה ומסרסתן ומסמאה חת עיניהם בכל מקום שהיו
נסתרים סם:

לֹא תַעֲרֹץ מִפְּנֵיהֶם כִּי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
בְּקִרְבֶּךָ אֵל גָּדוֹל וְנוֹרָא : לא תתבר מְקַדְמֵיהוֹן אַרְי
יְיָ אֱלֹהֵינוּ שְׂכַנְתָּה בֵּינוּ אֱלֹהָא רַבָּא וְדַחֲלָא :

נביאים - ישעיה - פרק מט

עוֹד יֹאמְרוּ בְּאֲזְנֵינוּ בְּנֵי שְׂכָלֵינוּ צַר לִי

הַמָּקוֹם גִּשָּׁה לִי וְאַשְׁבָּה : מִכְּעַן יִימְרוּן חַד חַד
בְּגוֹיֶיךָ בְּנֵי עַם גְּלוּתֶיךָ עָק לִי אֶתְרָא רִוַח לִי וְאִיתִיב :

רש"י בני שכוליד . בניס שהיית שכולה מהם : גשה לי . התקרב לכל אחר בשבילי ואשבה :

וְאָמַרְתָּ בְּלִבְּךָ מִי יֵלֵד לִי אֶת אֱלֹה
וְאֲנִי שְׂכוּלָה וְגַלְמוּדָה גְּלָה וְסוּרָה וְאֱלֹה
מִי גִדֵּל הוּן אֲנִי נִשְׂאֲרֵתִי לְבִדֵי אֱלֹה אֵיפָה

הם : (פ) וְתִימְרִין בְּלִבְיָךְ מִן רַבִּי לִי יַת אֱלִין וְאַנָּא תִּכְלָא וְיַחֲדָא
גְּלָא וּמְטַלְטְלָא וְאֱלִין מִן רַבִּי הָא אֲנָא אֲשַׁתְּאַרִית בְּלַחֲוֵדֵי אֱלִין
הִיכָא הוּן :

רש"י גלמודה . שולח בלע"ז : וסורה . מוסרת מכל אדם הכל אומרים עלי סורו ממנה :

כֹּה אָמַר אֲדָנִי יְהוָה הִנֵּה אִשָּׁא אֶל
גוֹיִם יָדַי וְאֶל עַמִּים אָרִים נָסִי וְהִבִּיאוּ
בְּנֶיךָ בְּחֶצֶן וּבְנִתֶיךָ עַל כְּתֵף תִּנְשָׂאנָה :
כְּדָנּוּ אָמַר יְיָ אֱלֹהִים הָא אֲגִלִּי בְּעַמְמֵיָא גְבוּרֵתִי וְעַל מַלְכוּתָא אָרִים
נָסִי וְיִיתוּן בְּנֶיךָ בְּצִיבִין וּבְנִתֶיךָ עַל פְּרוּן יִתְנַטְלוּ :

רש"י ידי . נסי סימן להביא גלויות : נסי . פירקא בלע"ז כמו וכנס על הגבעה (לעיל ז) והוא סימן קיבוץ
ונתנין בראשה בגד : בחוץ . אייטל"א בלע"ז ודומה לו בעזרא וגם אני חלני נערת (נחמיה ה) :

וְהָיוּ מְלָכִים אֲמַנֶיךָ וְשָׂרוּתִיָּהֶם
מִיִּנְיֻקַּתֶיךָ אֶפְרַיִם אֶרֶץ יִשְׁתַּחֲוּוּ לָךְ וְעַפְר
רְגְלֶיךָ יִלְחֲכוּ וְיַדְעֵתָ כִּי אֲנִי יְהוָה אֲשֶׁר

לֹא יִבְשׁוּ קַוֵּי : (ס) ויהיו מלכיא תורבניך ומלכותהון
ישמשוניך על אפיהון ועל ארעא ישתחוו למבעי מניך ועפר רגלך
ילחכו ותידעין ארי אנא יי דלא יבהתון צדיקיא דמסברין לפורקני

כתובים - תהילים - פרק מד

(כד) עוֹרָה לָמָּה תִישָׁן אֲדֹנָי הַקִּיּוּצָה אֵל
 תִּזְנַח לְנֹצֶחַ : אֲתַגְבֵּר לָמָּה תִהְיֶה כְגֹבֵר דְּמִיךָ יְיָ אֲתַעַר אֶלְהֵנָּא
 לֹא תִתְנַשֵּׂי לְעֵלְמָא : (כה) לָמָּה פָּנִיךָ תִסְתִּיר תִשְׁכַּח
 עֵינֵינוּ וְלַחֲצֵנוּ : לָמָּה שְׁכִינַת יְקָרְךָ תִסְלַק תִשְׁלִי סְגוּפָנָא
 וְדוּחֲקָנָא : (כו) כִּי שָׁחָה לְעַפָּר נַפְשֵׁנוּ דְבִבְקָה
 לְאַרְצָא בְטִנְנוּ : אָרוּם שִׁיחָא לְעַפְרָא נַפְשָׁנָא דְבִבְקָת לְאַרְעִית
 גּוּבָא מְעִינָנָא : (כז) קוּמָה עֲזָרְתָה לָנוּ וּפְדָנוּ
 לְמַעַן חֲסִדְךָ : קוּם סִיעַ לָנָא וּפְרוֹק יִתְנָא מְטוּל טוּבְךָ :

רש"י ופדנו למען חסדך . אין לנו באים בכה מעשינו אלא למען חסדך עשה :

משנה חגיגה פרק ב

א. אין דורשין בעריות בשלשה. ולא במעשה
 בראשית בשנים. ולא במרכבה ביחיד, אלא אם כן
 היה חכם ומבין מדעתו. כל המסתכל בארבעה
 דברים, ראוי לו כאילו לא בא לעולם, מה למעלה,

מַה לְמַטָּה, מַה לְפָנִים, וּמַה לְאַחֹר. וְכָל שְׁלֹא חָס עַל כְּבוֹד קוֹנוֹ, רְאוּי לוֹ שְׁלֹא בָּא לְעוֹלָם:

ברטנורה (א) אין דורשין בעריות. לשלטה בני אדם כאחד אין דורשין להם סתרי עריות. כגון בתו [מאנוסתו] ללא כתיבא בקרא ביהיא ואתיא] מדרשא. שמה בזמן שמדבר הרב עם אחד ישאו ויתנו השנים ביניהם. ולא יתנו לבם לשמוע מפי הרב כשדורש בו איסור ויבואו להקל בעריות על ידי שנפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן יותר משאר איסורים שבתורה: ולא במעשה בראשית. במעשה שעת ימי בראשית. אפילו לפני בני אדם וכל שכן לשלטה או יותר דאמר קרא (דברים 7) כי שאל נא לימים ראשונים. יחיד שואל ואין שנים שואלים: ולא במעשה מרכבה. שראה יחזקאל ושראה יסעיה. ורמב"ם פירש במעשה בראשית החכמה הטבעיות ומעשה מרכבה מליאת האל ותאריו. והמלאכים והנפש והשכל. ומה יהיה אחר המות. ואין נראה לי שיקרא כל זה מעשה מרכבה. דא"כ חכמת המרכבה הוה ליה למתני. אלא מעשה מרכבה הוא שעל ידי הזכרת שמות של קדושה משתמשים בכתר. ורופין איך משמרות המלאכים במעמדן ואיך היכל לפנים מהיכל כעין הסוכין ברוח הקודש: ביחיד. אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו. אפילו לאדם אחד אין דורשין במרכבה. אלא אם כן היה חכם שאם ימסור לו ראשי פרחים יהיה הוא מבין השאר מדעתו: כל המסתכל בד' דברים. הני דמפרש ואזיל: ראוי לו. יפה וטוב היה לו אם לא בא לעולם: מה למעלה. מראשי החיות: מה למטה. מתחת לארץ: מה לפנים. חוץ למחילת הרקיע במזרח: ומה לאחור. למערב. פירוש אחר מה לפנים קודם שנברא העולם. מה לאחור בסוף העולם לאחרית הימים: כל שלא חס על כבוד קונו. שעובר עבירה בסתר ואמר אין שכינה מלויה כאן ומי רואני ומי יודעני:

ב. יוסי בן יועזר אומר שלא לסמוך, יוסי בן יוחנן אומר לסמוך. יהושע בן פרחיה אומר שלא לסמוך, נתאי הארבל אומר לסמוך. יהודה בן טבאי אומר שלא לסמוך, שמעון בן שטח אומר לסמוך. שמעיה אומר לסמוך, אבטליון אומר שלא לסמוך. הלל ומנחם לא נחלקו. יצא מנחם, נכנס שמאי. שמאי אומר שלא לסמוך, הלל אומר לסמוך. הראשונים היו נשיאים, ושניים להם אבות בית דין:

ברטנורה (ב) יוסי בן יועזר אומר שלא לסמוך. ביום טוב מפני שמשתמש בצעלי חיים. שכל כוחו הוא סומך. וזו המחלוקת היה בין הנשיאים ובין אבות בית דין.

דור אחר דור: ילא מנחם. לעבודת המלך ופירש מלהיות חזרו של הלל. לפיכך לא הודיע מענינו אם נחלק עם הלל בזה אם לאו. וכנס שמאי במקומו להיות אב בית דין תחתיו. ונחלק על הלל: הראשונים. שהזכרו ראשון בכל זוג היו נשיאים:

ג. בַּיִת שְׁמַאי אוֹמְרִים, מְבִיאִין שְׁלָמִים וְאִין סוּמְכִין
עֲלֵיהֶם, אֲבָל לֹא עוֹלוֹת. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים, מְבִיאִין
שְׁלָמִים וְעוֹלוֹת וְסוּמְכִין עֲלֵיהֶם:

ברטורה (ג) מביאים שלמים. שלמי אכילה לפי שיך בהם אורח אכילה להדיוט: ואין סומכים עליהם. אלא סומך עליהן מצעוד יום ולא בעינן וסומך ושחט תכף לסמיכה שחיטה אבל לא עולת יחיד ואפילו עולת ראיה שהרי יכול להקריבה בשאר ימות הרגל דאמר קרא (במדבר כ"ט) עֲלֵרֶת תִּהְיֶה לָכֶם. ולא לגבוה: ובית הלל אומרים מביאים שלמי חגיגה ועולות ראיה. דכתיב (דברים י"ז) עֲלֵרֶת לֵה' כָּל דְּלֵה'. אבל נדרים בין עולות בין שלמים דברי הכל קריבין ביום טוב:

ד. עֲצֶרֶת שְׁחָל לְהִיּוֹת בְּעָרֵב שַׁבָּת, בַּיִת שְׁמַאי
אוֹמְרִים, יוֹם טְבוּחַ אַחַר הַשַּׁבָּת. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים,
אִין יוֹם טְבוּחַ (אחר השבת), וּמוֹדִים שָׂאֵם חָל לְהִיּוֹת
בְּשַׁבָּת, שְׁיוֹם טְבוּחַ אַחַר הַשַּׁבָּת, וְאִין כֹּהֵן גָּדוֹל
מִתְלַבֵּשׁ בְּכִלְיוֹ, וּמִתְרִין בְּהֶסְפֵּד וְתַעֲנִית, שְׁלֹא לְקַיֵּם
דְּבָרֵי הָאוֹמְרִין עֲצֶרֶת אַחַר הַשַּׁבָּת:

ברטורה (ד) יום טבוח. שחיטת עולות ראיה של י"ט לאחר השבת שאין קרבים לא ב"ט לא בשבת. ועלרת יש לה תשלומין כל שבעה כפסח וסוכות: וב"ה אומרים אין לה יום טבוח. אינה כריכה יום טבוח שמותר להקריבו ב"ט וב"ה לטעמייהו דאמרי מביאין שלמים ועולות ב"ט ואשמועינן תנא דאפילו היכא דלא אפשר למיעבד למחר כגון דחל עלרת בע"ט אפי' בהא אמרי ב"ט דאין עולת ראיה קריבה ב"ט ודחו לה עד לאחר השבת: אין כהן גדול מתלבש בכליו. בכלים נאים שלו ביום טבוח של עלרת שאחר השבת. כדי שלא יתנאה באותו היום. שיבינו הכל שאין היום י"ט: שלא לקיים דברי האומרים עלרת לאחר שבת. שהיו הלדוקים אומרים לעולם עלרת אחר שבת. מדכתיב (ויקרא כג) וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת וְהֵן אוֹמְרִים מִמַּחֲרַת שַׁבַּת בְּרֵאשִׁית וְאֵם כֵּן לְעוֹלָם חָל עֲלֵרֶת בְּאַחַד בְּשַׁבַּת:

ה. נוֹטְלִין לַיְדֵים לְחַלְוִין וְלַמַּעֲשֵׂר וְלַתְרוּמָה. וְלַקֶּדֶשׁ,

מִטְבִּילִין. וְלַחֲטָאת, אִם נִטְמָאוּ יָדָיו, נִטְמָא גּוּפוֹ :

ברטנורה (ה) נוטלין ידיים לחולין ולמעשר ולתרומה. חולין ומעשר שני ותרומה. די להם נטילה בכלי. שאין זו אלא רביעית מים: לקדש מטבילין. פי' לאכול שלמים וחסאת ואסם. יש מעלה יתירה. שצריך להטביל את הידים צמ' סאה. ואף על פי שאינן אלא סתם ידיים. שלא נגעו בטומאה המטמאה את כל הגוף מדאורייתא: ולחטאת. ליגע צמי חטאת מים המקודשים באפר פרה אדומה להזות מהם על טמאי מתים. יש מעלה יתירה. שאם נטמאו ידיו באחד מן הדברים המטמאים את הידים. ולא את הגוף כגון ספר. ואוכלין טמאים. ומשקין טמאים וכל טומאות שמדברי סופרים נטמא גם הגוף וכל הגוף צריך טבילה וכל מעלות הללו שזה גבוה מזה מדברי סופרים הם. והאי דנקט להו הכא גבי הלכות חגיגה. לפי שיש בסופן הלכות הרגל. שעמי הארץ חשובים טהורים ברגל. ולא באר ימות השנה. בסוף חומר בקדש:

ו. הטובל לחליו וְהַחֲזֵק לְחַלְיוֹ, אָסוּר לְמַעֲשֵׂר. טָבֵל לְמַעֲשֵׂר וְהַחֲזֵק לְמַעֲשֵׂר, אָסוּר לְתַרוּמָה. טָבֵל לְתַרוּמָה, וְהַחֲזֵק לְתַרוּמָה, אָסוּר לְקַדֵּשׁ. טָבֵל לְקַדֵּשׁ וְהַחֲזֵק לְקַדֵּשׁ, אָסוּר לְחַטָּאת. טָבֵל לְחַמּוּר, מִתָּר לְקַל. טָבֵל וְלֹא הֶחֱזַק, כְּאֵלוֹ לֹא טָבֵל:

ברטנורה (ו) הטובל לחולין. והחזק לחולין. ועוד זו מעלה. הטובל לאכול חולין ונתכון לטבול להיות מוחזק טהור לשם חולין: אסור למעשר. אסור לאכול מעשר שני. הנאכל בירוסלים עד שיטבול לשם מעשר. וכן כולם: אסור לחטאת. צמים המקודשים באפר פרה: ולא החזקה. לא נתכוין לשם טבילת טהרה. אלא לרחיבה בעלמא: כאילו לא טבל. למעשר וכ"ס לתרומה. ולקדש. אבל טבילה היא לחולין. לחולין לא לא בעו כונה:

ז. בְּגֵדֵי עֵם הָאָרֶץ מְדָרְס לְפָרוּשִׁין. בְּגֵדֵי פָרוּשִׁין מְדָרְס לְאוֹכְלֵי תְרוּמָה. בְּגֵדֵי אוֹכְלֵי תְרוּמָה מְדָרְס לְקַדֵּשׁ. בְּגֵדֵי קַדֵּשׁ מְדָרְס לְחַטָּאת. יוֹסֵף בֶּן יוֹעֶזֶר הָיָה חָסִיד שֶׁבִּפְהֵנָה, וְהִיתָה מְטַפְחָתוֹ מְדָרְס לְקַדֵּשׁ. יוֹחֲנָן בֶּן גּוּדְגּוּדָא הָיָה אוֹכֵל עַל טְהָרַת הַקַּדֵּשׁ כָּל יָמָיו, וְהִיתָה מְטַפְחָתוֹ מְדָרְס לְחַטָּאת:

(ו) מדרס. אב הטומאה לטמא אדם וכלים כמדרס הזב שמתמא אדם וכלים. כדכתיב (ויקרא ט"ז) וכל הנגע צמקצה יכבס בגדיו: לפרושים. לאוכלי חוליהם צטהרת חולין: בגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה. כאן חסר מעלה אחת. והכי אבעי ליה למתני בגדי פרושים מדרס לאוכלי מעשר שני. בגדי אוכלי מעשר שני מדרס לאוכלי תרומה, דהיינו לכהנים בתרומתן. וכל הני מעלות מדברי סופרים נינהו שאמרו אין שמירת טהרתן של אלו חסובה שמירה אכל אלו. ומתוך שהן אכל אלו כאילו לא שמרום. גזרו בצגדיהם שמה ישבה עליהם אשתו נדה. והרי הן מדרס הגדה: היה אוכל על טהרת הקודש. היה אוכל חולין שלו צטהרה. כאילו היה קודש. שהיה נזהר בהן מכל טומאה המתמא את הקודש: והיה מטפחתו מדרס לחטאת. אבל לא לקדש. דקסבר האי תנא חולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמו. ואין כן הלכה. דחולין שנעשו על טהרת הקדש לאו כקדש דמו לכל הדברים. כדאיתא בסוף מסכת

גמרא חגיגה דף טז ע"א

כָּל שְׁלֵא חָס עַל כְּבוֹד קוֹנוֹ רְאוּי לֹא שְׁלֵא בָּא לְעוֹלָם. מֵאִי הִיא. רַבִּי אֲבָא אָמַר: זֶה הַמְּסַתְּפָל בְּקִשְׁתּוֹ. רַב יוֹסֵף אָמַר: זֶה הָעוֹבֵר עַבְרָה בִּסְתֵר. מְסַתְּפָל בְּקִשְׁתּוֹ דְּכִתִּיב (יחזקאל א) כְּמִרְאֵה הַקִּשְׁתּוֹ אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעֵינָיו בְּיוֹם הַגִּשְׁם כִּן מִרְאֵה הַנִּגְהָ סָבִיב הוּא מִרְאֵה דְּמוֹת כְּבוֹד ה'. רַב יוֹסֵף אָמַר: זֶה הָעוֹבֵר עַבְרָה בִּסְתֵר, כְּדַרְבֵּי רַבִּי יִצְחָק דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק: כָּל הָעוֹבֵר עַבְרָה בִּסְתֵר כְּאֵלוֹ דּוֹחֵק רַגְלֵי שְׂכִינָה, שְׁנֵאמַר (ישעיה סו) כֹּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כְּסֵאֵי וְהָאָרֶץ הַדָּם רַגְלֵי. אֵינִי וְהָאָמַר רַבִּי אֲלֵעָא הִזְקֵן: אִם רוֹאֵה אָדָם שְׂיִצְרוּ מִתְּגַבֵּר עֲלָיו, יִלְדֵּךְ לְמָקוֹם שְׂאִין מְכִירִין אוֹתוֹ, וְיִלְבֹּשׁ שְׁחוֹרִין וְיִתְעַטֵּף שְׁחוֹרִין וְיַעֲשֶׂה מֵה שְׁלֵבוֹ חִפָּץ וְאֵל יַחֲלֵל שֵׁם שָׁמַיִם בְּפִרְהָסִיא לֹא קִשְׂיָא הָא דְּמַצִּי כְּיִיף לֵה לִּיצְרָה הָא דְּלֹא מַצִּי כְּיִיף לִיצְרָה. דְּרַשׁ רַבִּי יְהוּדָה בַּר נַחֲמָנִי: מִתּוֹרְגְמִינִיה דְּרִישׁ לְקִישׁ: כָּל הַמְּסַתְּפָל בְּשִׁלְשָׁה דְּבָרִים עֵינָיו כְּהוֹת:

בְּקִשְׁתָּ וּבִנְשִׂיא וּבִבְהֻנִּים. בְּקִשְׁתָּ דְּכָתִיב (יחזקאל א) כְּמִרְאָה
דְּמוּת כְּבוֹד ה'. בִּנְשִׂיא דְּכָתִיב וְנִתְּתָ מִהוֹדֶךָ עָלָיו. הַמְּסֻתָּפֵל
בְּבִהְנִים בְּזִמּוֹן שְׂבִית הַמְּקֻדָּשׁ קָיָם. שְׁהִיו עוֹמְדִין עַל דּוּכָנּוֹן
וּמְבָרְכִין אֶת יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁם הַמְּפָרֵשׁ. דְּרַשׁ רַבִּי יְהוּדָה בַּר
נַחֲמָנִי מִתּוֹרְגְמָנִיה דְּרִישׁ לְקִישׁ: מָא דְּכָתִיב (מִיכָה ז) אֵל
תֵּאֲמִינוּ בְּרַע אֵל תִּבְטְחוּ בְּאֱלוֹף. אִם יֹאמֵר לְךָ יֵצֵר הָרַע
חֲטוּא וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹחֵל, אֵל תֵּאֲמֹן, שְׁנֵאֲמַר אֵל
תֵּאֲמִינוּ בְּרַע וְאִין רַע אֵלָא יֵצֵר הָרַע. שְׁנֵאֲמַר (בְּרַאשִׁית ח) כִּי
יֵצֵר לֵב הָאָדָם רַע. וְאִין אֱלוֹף אֵלָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
שְׁנֵאֲמַר (יִרְמִיָה ג) אֱלוֹף נְעוּרֵי אֶתָּה. שְׁמָא תֵּאֲמַר מִי מְעִיד בִּי
אֲבִי בֵיתוֹ וְקוֹרוֹת בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם הֵם מְעִידִין בּוֹ, שְׁנֵאֲמַר
(חִבְקוֹק ב) כִּי אָבֹן מְקִיר תִּזְעַק וְכָפִיס מַעַץ יַעֲנֶנָּה. וְחֲכָמִים
אוֹמְרִים נִשְׁמָתוֹ שֶׁל אָדָם מְעִידָה בּוֹ. שְׁנֵאֲמַר (מִיכָה ז)
מִשׁוֹכְבֵת חִיקָךְ שָׁמַר פֶּתַחַי פִּיךָ. אִיזוֹ הִיא דְּבַר שְׁשׁוֹכְבֵת
בְּחִיקוֹ שֶׁל אָדָם. הֵי אֹמֵר: זֹו נִשְׁמָה. רַבִּי זְרִיקָא אָמַר:
שְׁנֵי מַלְאָכֵי הַשָּׁרֵת הַמְּלֻוִין אוֹתוֹ הֵן מְעִידִין בּוֹ, שְׁנֵאֲמַר
(תְּהִילִים צא) כִּי מַלְאָכָיו יִצְוֶה לְךָ לְשִׁמְרֶךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ. וְחֲכָמִים
אוֹמְרִים אֲבָרִיו שֶׁל אָדָם מְעִידִין בּוֹ שְׁנֵאֲמַר (ישעיה מג) וְאַתֶּם
עַדִּי נֶאֱמַר ה' וְאַנִּי אֵל:

רש"י לייטוי. עלה במערבא לא גרסינן לה: כאלו דוחק רגלי השכינה. אומר בלבו
אין השכינה כאן וכתיב והארץ הדום רגלי: למהום שאין מכירין אותה. אין דעתו
גסה עליו ושמא יקל כח יצרו וגם אם יחטא אין אדם נותן לב לפי שאינו חשוב
בעיניהם וכן בלבוס שחורים: דמאי כייף ליה ליצריה. ובוטח על שהוא נחבא
בסתר כאילו דוחק הרגלים: היכא דלא מצי כייף ליה ליצריה. טוב לו בצינעה
מפרהסיא: ומצרכין את העם בשם המפורש. שהשכינה שורה על קשרי
אלכעוטיהם: אל תאמינו ברע. האומר לך חטא: ואל תבטחו באלוף. לומר
שימחול: וכפיים. חתיכת עץ כמו כפיסין בבבא בתרא (דף טז): אתם עדי. הוא מעיד
בעלמו בכל עוונות שאוכיח בפניו:

זוהר ואתחנן דף רס"ו ע"ב.

אמר רבי אבא כתיב (שם קכא) יי ישמר צאתך ובוֹאֲךָ מֵעֵתָה וְעַד עוֹלָם. ישמר צאתך תנח. אלא ובוֹאֲךָ מאי קא מיירי דהא מאן דעאל לביתה לא מסתפי. אלא האי בר נש דשוי רשימא קדישא לביתה במלין דשמא עלאה האי אתנטיר מפלא. כד נפיק ההוא דמדורה לתרעא דביתה זקיף וחקמי רשימא קדישא ועין (ס"א גע"ז) בפתחה כד נפיק בר נש הוא אוזיף לה ונטיר לה כד עיל לביתה הוא אכריז קמה אזדהרו ביקרא דדיוקנא דמלכא קדישא וכל דא בגין ההוא רשימא דשמא קדישא דאתרשים בתרעיה ולא די לה לבר נש דאתנטיר בביתה אלא קדשא בריך הוא נטיר לה כד עיל וכד נפיק דכתיב יי ישמר צאתך ובוֹאֲךָ מֵעֵתָה וְעַד עוֹלָם. זכאין אנון ישראל בהאי עלמא ובעלמא דאתי. תא חזי האי רוחא בישא דשארין בין תרעי. וי לה לבר נש דלא ידע לאזדהרא מנה ולא רשים לפתחא דביתה שמא עלאה קדישא דישתכח עמה דהא אית לה תלת מאה ושתין וחקמי שמשין בישין מקטרין כל חד משמש יומה וכלהו משתכחי עמה כל יומי שתא ומקטרין בה לעלא ותתא וכלהו משתכחי בה ביממא ובליליא ביממא לקטרגא לה בליליא לצערא לה בחלמה. כד נפיק לקטרגא לה כד עאל שוין ידיהו עלה דכתפיה ואמרין לה וי לה לפלגיא בהאי עלמא ובעלמא דאתי בגין כך בעאן בני מהימנותא למהוי רשימין בכלא למהוי רשימין ברשימא דמאריהון לאזדעזעא מניהו כל סטרין זינין בישין למהוי נטירין בהאי עלמא ובעלמא דאתי. זכאין חולקהון דישראל עליהו כתיב (ישעיה ס) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגו' :

תרגום הזוהר אמר רבי אבא, כתוב, יי ישמר צאתך ובוֹאֲךָ מֵעֵתָה וְעַד עוֹלָם. שאל, ישמר צאתך, נכון. אצל ובוֹאֲךָ, מה פרושו, הרי מי שפנקס לביתו אינו מפחד, שיהיה רחוק לשמירה. ומשיב, אלח האדם הזה המשים רושם קדוש לביתו בדברי שם העליון דהינו המזוזה, הוא משומר מכל. פשוטא

אותו האדם ממדורו לשער הצית, נושא עיניו ורואה הרוקם הקדוש, ומעיין
בפתחו. פשוטא האדם הוא מלוה אותו ושומר. פשנכנס האדם הוא מכריז
לפניו, הזהרו בכבוד כורת המלך הקדוש. וכל זה הוא, משום אותו הרוקם
של השם הקדוש שנרשם בפתחו. ולא די לו לאדם שנשמר בציתו, אלא
שהקצ"ה שומר אותו פשנכנס וכשווא, שפתוב, יי ישמר לאתך ובוךך מעפה
ועד עולם. אשריהם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא. בא וראה, הרוח
הרע הזה, השורה ציון הפתחים, אוי לו לאדם שאינו יודע להזהר ממנו,
ואינו רוקם פתח ציתו בשם עליון קדוש, דהינו המזוזה, שאינא עמו. כי
יש לו, לאותו רוח רע, שס"ה משמשים רעים מקטרגים בשם"ה ימות
השנה, כל אחד משמש ציומו, וככל נמלאים עמו, עם האדם, בכל ימי
השנה, ומקטרגים עליו למעלה ולמטה. וככל נמלאים עמו ציום ובלילה.
ציום הם מקטרגים עליו, ובלילה מלערים אותו בחלומו. פשוטא לקטרג
עליו, פשהוא נכנס לציתו, משמשים ידיהם על כתפיו, ואומרים לו, אוי לו
לפלוגי שינא מרשות אדונו. אוי לו לפלוגי בעולם הזה ובעולם הבא. משום
זה ריכים בני האמונה להיות רשומים בכל, להיות רשומים צרוקם אדונם,
דהינו צמאות, שייראו מהם כל כדדי המינים הרעים, ויהיו שמורים בעולם
הזה ובעולם הבא. אשרי חלקם של ישראל, עליהם פתוב, ועמוך כלם
כדיקים לעולם יירשו ארץ וגו'.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק א

א. כל הברכות כגון שלשה מינים ברכות הנגיה וברכות
מצות וברכת הודאה שהן דרך שבח והודיה ובקשה כדי
לזכר את הבורא תמיד וליראה ממנו: **ב.** ונשח כל
הברכות עזרא ובית דינו תקנום. ואין ראוי לשנותם ולא
להוסיף על אחת מהם ולא לגרע ממנה וכל המשנה מטבע
שטבעו חכמים בברכות. אינו אלא טועה וכל ברכה שאין

בַּה הַזְכָּרַת הַשֵּׁם וּמַלְכוּת אֵינָה בְּרָכָה אֶלָּא אִם כֹּן הִיְתָה
סְמוּכָה לַחֲבֵרְתָּהּ. ג. וְכָל הַבְּרָכוֹת כֵּלָן נֶאֱמָרִין בְּכָל לְשׁוֹן
וְהוּא שְׂיֵאמַר כְּעֵין שְׁתַּקְנֵנו חֲכָמִים. וְאִם שָׁנָה אֶת הַמְטָבֵעַ
הוֹאִיל וְהַזְכִּיר אֶזְכָּרָה וּמַלְכוּת וְעַנְיָן הַבְּרָכָה אֶפְלוּ בְּלִשׁוֹן
חַל
יָצָא:

מוסר

ספר חסידים סימן קס

אִם בָּאתָ לַיְדֵי נִסְיוֹן וְהִתְאַפְּקֵת מִלְּחֻטּוֹא אֶל תַּחֲזִיק טוֹבָה
לְךָ לֹאמַר עֲמַדְתִּי בְּנִסְיוֹן שְׂמָא בָּאוּ אֲבוֹתֶיךָ לְאוֹתָהּ מִדָּה
וּכְשֵׁלָא חֲטָאוּ בְּקִשׁוֹ מִהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּשֵׁיבֹאוּ בְּנֵי
בְּאוֹתָהּ מִדָּה שְׂיִתְאַפְּקוּ בָּהֶם מִחֻטּוֹא, שְׂנֵאמַר (בראשית כב)
אֱלֹהִים יִרְאֶה לוֹ הַשָּׂה לְעֹלָה בְּנֵי וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא
הִי יִרְאֶה. שְׂיֵהוּ בְּנֵי נְשַׁחֲטִים עַל קְדוּשׁ הִי וְנִשְׂרָפִים כִּי־צַחֵק
וְתַבְרֵךְ לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂהַחֲזִיקָךְ עַל יְצִרְךָ, שְׂנֵתֵן לְךָ
לֵב לְנִצַּח אֶת יְצִרְךָ הָרַע שְׂנֵאמַר, (דברי הימים ב' ל"ב) עֲזָבוּ
אֱלֹהִים לְנִסּוֹתוֹ. עֲזָבוּ מְכַלֵּל שְׂבִידוֹ הַכֹּל לְכַךְ בְּקִשׁ מִלְּפָנָיו
שְׂנֵאמַר (תהילים פו) יַחַד לְבָבֵי לִירְאָה שְׂמֶךָ וּכְתִיב (שם נא) וְרוּחַ
נְכוֹן חֲדָשׁ בְּקִרְבִּי:

עקב יום שלישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה ראשונה דשם ב'ין להשאר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(כב) וְנָשַׁל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת הַגּוֹיִם הָאֵל
מִפְּנֵיךָ מֵעַט מְעַט לֹא תוּכַל כִּלְתָם מֵהָר
פֶּן תִּרְבֶּה עָלֶיךָ חַיַּת הַשָּׂדֶה : וַיִּתְרַדּוּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ יָת
עֲמִמִּיא הָאֵלִין מְקַדְמָךָ זָעַר זָעַר לֹא תִכּוֹל לְשַׁצֵּי וַתְּהוֹן בְּפָרִי עַד
לְמָא תִסְגִּי עֲלֶיךָ חַיּוֹת בְּרָא :

רש"י פן תרבה עליך חית השדה. והלא אם עושין ראונו של מקום אין מחיראין מן החיה, שנאמר (וי"ב ה).
(כ) וחית השדה השלמה כך, אלח גלוי היה לפניו שעתידין לחטוא:

(כג) וּנְתַנֶּם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָמָס
מִהוּמָה גְדֻלָּה עַד הַשְּׂמַדָּם : וַיִּמְסְרֵנוּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ
קְדָמָךָ וַיִּשְׁגְּשְׁנוּן שְׂגוּשׁ רַב עַד דִּישְׁתַּצוּן :

רש"י והמס. נקוד קמ"ץ כלו, לפי שאין מ"ם אחרונה מן היסוד, והרי הוא כמו והם אותם. אצל (ישעי"ה כה).
(כ) והמס גלגל עגלתו, כלו יסוד. לפיכך חזיו קמ"ץ וחזיו פת"ח, כשאר פעל של שלש אותיות:

(כד) וְנָתַן מַלְכֵיהֶם בְּיָדְךָ וְהֶאֱבַדְתָּ אֶת
שְׁמֵם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא יִתִּיצֵב אִישׁ
בְּפָנֶיךָ עַד הַשְּׂמַדָּךָ אַתָּם : וַיִּמְסַר מַלְכֵיהוֹן בְּיָדְךָ
וַתּוֹבֵד יָת שְׂמֵהוֹן מִתַּחַת שְׁמַיָּא לֹא יִתְעַפֵּד אֲנִשׁ קְדָמָךָ עַד דִּתְשִׁיבִי
יְתְהוֹן : (כה) פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרַפּוּן בְּאֵשׁ
לֹא תַחֲמַד כְּסָף וְזָהָב עֲלֵיהֶם וְלִקְחֹתָ לָךְ
פֶּן תִּנְקֹשׁ בּוֹ כִּי תוֹעֵבַת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
הוּא : צְלָמֵי טַעֲוִתְהוֹן תִּנְקְדוּן בְּנוֹרָא לֹא תַחֲמַד כְּסָפָא וְדַהֲבָא
דִּי עֲלֵיהוֹן וְתִסַּב לָךְ דִּילְמָא תִתְפַּקֵּל בֵּה אַרִי מְרַחֲקָא דִּי אֱלֹהֶיךָ הוּא :
(כו) וְלֹא תָבִיא תוֹעֵבָה אֶל בֵּיתְךָ וְהֵייתָ
חָרָם כְּמֵהוּ שְׂקָץ תִּשְׁקָצְנוּ וְתַעֲבֹתְנוּ
כִּי חָרָם הוּא : (כז) וְלֹא תַעֲלֵ דְמַרְחָק לְבֵיתְךָ וְתֵהִי חָרָמָא

כַּוְתָהּ שֶׁקָצָא תִשְׁקָצְנָה וְרַחֲקָא תִרְחַקְנָה אַרְי חֶרְמָה הוּא :

נביאים - ישעיה - פרק מט

(כד) הַיִּקָּח מִגְבוֹר מַלְקוֹחַ וְאִם שְׂבִי צַדִּיק

יִמְלִיט : (ס) הִיתְנַסִּיב מִגְבָּרָא עָדִי וְאִם דְּשָׁבוּ זָכְאִין יִשְׁתַּיִב תּוּ אֲמַרְת יְרוּשָׁלַם הַאֲפָשָׁר דִּיתְנַסִּיב מַעֲשׂוּ רְשִׁיעֵיָא דְאֲמִיר עָלֵה עַל חֶרְבָּךְ תַּחֲי עֲדָהָה דְעָדִי מְנִי וְאִם שְׂבִיָא דְשָׁבָא יִשְׁמַעְאֵל דְאֲמִיר עָלֵיהָ דְצַדִּיקָיָא הוּא יִשְׁתַּיִב :

רש"י הוּקַח מִגְבוֹר מַלְקוֹחַ . כַּסְבוּרִים אַחַס שְׂאִי אֲפָשָׁר לְקַחַת מַעֲשׂוּ מַלְקוֹחַ שְׂבִי עַל יַעֲקֹב הַלְדִיק :

(כה) כִּי כֹה אָמַר יְהוָה גַּם שְׂבִי גְבוֹר יִקָּח

וּמַלְקוֹחַ עָרִיץ יִמְלִיט וְאֶת יְרִיבֶךָ אֲנֹכִי

אָרִיב וְאֶת בְּנֵיךָ אֲנֹכִי אוֹשִׁיעַ : אַרְי כְּדִנּוּן אָמַר

יְי אֵף דְשָׁבוּ גְבָרִין אֲתִיב וְדַעְדוּ תַקִּיפִין אֲשִׁיזִיב וְיַת פּוֹרְעָנוּתִיךָ אֲנָא אֲתַפְרַע וְיַת בְּנֵיךָ אֲנָא אֲפָרוּק :

רש"י וְאֶת יְרִיבֶךָ . וְעַם מַכִּיבֶיךָ אֲנִי אֲרִיב :

(כו) וְהֶאֱכַלְתִּי אֶת מוֹנֵיךָ אֶת בְּשָׂרָם

וְכַעֲסִים דָּמָם יִשְׁכָּרוּן וַיִּדְעוּ כָּל בָּשָׂר כִּי

אֲנִי יְהוָה מוֹשִׁיעֶךָ וְגֹאֲלֶךָ אֲבִיר יַעֲקֹב :

(ס) וְאֲתִּן יַת בְּסַר דְהוּוּ מוֹנֵן לִיךָ מִיכַל לְכָל עוֹפָא דְשָׁמַיָא וּכְמָא

דְמַתְרִוּן מְחַמְר מְרוּיַת כּוֹן חוֹת בְּרָא מִדְמָהוּן תַתְרִוּי וַיִּדְעוּן כָּל בְּסָרָא אַרְי אֲנָא יְי פְרַקִּיךָ וּמְשֻׁבִיךָ תַקִּיפָא דְיַעֲקֹב :

רש"י והאכלתי את מוניך . הבצלי' לחית השדה את בשרם , מוניך ל' אל תונו (ויקרא כה) אונאת דברים המקנתרי' אותך בגידופיהם : וכעסים . מתק יין : דמס ישכרוו . כן ישכרו מדמס אותם הרגילים לשמות דם ומי הם אלו עוף השמים כן ת"י :

נ (א) כֹּה אָמַר יְהוָה אֵי זֶה סֵפֶר פְּרִיתוֹת
אִמְכֶם אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּיהָ אוֹ מִי מְנוֹשֵׁי
אֲשֶׁר מְכַרְתִּי אֶתְכֶם לוֹ הֵן בַּעֲוֹנֹתֵיכֶם
נִמְכַרְתֶּם וּבַפְּשְׁעֵיכֶם שְׁלַחְתֶּם אִמְכֶם : פְּדוּן
אָמַר יי אֵיזָא הִיא אֲגַרְת פְּטוּרִין דִּיהֶבִית לְכַנְשֵׁתְכוֹן אָרִי אֲתַרְחַקַת
אוֹ מִן גָּבַר דְּלִיה חוּבָה קְדָמִי דְזַבְנִית יִתְכוֹן לֵהּ הָא בְּחוּבֵיכוֹן
אִזְדַּבְנִתוֹן וּבְמַרְדֵּיכוֹן אֲתַרְחַקַת פְּנִשְׁתְּכוֹן : (ב)
מְדוּעַ בְּאֵתִי
וְאִין אִישׁ קָרָאתִי וְאִין עוֹנָה הֶקְצוֹר
קְצָרָה יָדֵי מְפֻדוֹת וְאִם אִין בִּי לַח
לְהַצִּיל הֵן בְּגַעְרַתִּי אַחְרִיב יָם אֲשִׁים
נְהָרוֹת מְדַבֵּר תְּבַאֵשׁ דְּגַתָּם מֵאִין מַיִם
וְתַמַּת בְּצָמָא : מָא דִּין שְׁלִיחַת נְבִיִי וְלֹא תָבוּ אֲתַנְבִּיאוּ וְלֹא
קָבִילוּ הָאֲתַקְפְּדָא אֲתַקְפְּדַת גְּבוּרַתִּי מְלִמְפָּרַק וְאִם לִית קְדָמִי חִיל
לְשִׁיזְבָא הָא בְּמִזּוּפִיתִי אַחְרִיב יָמָא אֲשׁוּי נְהָרִין מְדַבְּרָא יִסְרוֹן
נוֹנִיהוֹן מְבִלִי מִיָּא וַיִּמּוּתוֹן בְּצַחוּתָא :

רש"י מדוע באתי . להתקרב אליכם ואין איש מי מכם פונה אלי :

כתובים - תהילים - פרק עד

אל תשכח קול צרריך שאון קמִיך (כג)

עֲלֵה תְּמִיד : לֹא תִתְנַשֵּׂי קֵל מְעִיקָךְ אֶתְרֹגוּשָׁא דְקִימִין
לְקַבְּלָךְ דְּסִלְקָא תְּדִירָא : עֵה (א) לְמַנְצַח אֵל תִּשְׁחַת
מְזִמּוֹר לְאַסָּף שִׁיר : לְשִׁבְחָא בְּזִמּוֹן דִּי אָמַר דָּוִד לֹא
תַחֲבֵל עִמָּךְ תּוֹשְׁבֵיחָתָא עַל יְדוּי דְאַסָּף שִׁירָא :

רש"י אל תשחת . את ישראל :

(ב) הוֹדִינוּ לָךְ אֱלֹהִים הוֹדִינוּ וְקָרוֹב שְׁמָךְ
סִפְרוּ נִפְלְאוֹתֶיךָ : אוֹדִינָא לָךְ יְיָ אוֹדִינָא וְקָרִיב שְׁמָךְ
אֲשִׁתַּעֲיוּ פְּרִישׁוֹתֶיךָ :

רש"י הודינו לך אלהים . על הטובה הודינו אף על הרעה וקרוב בפניו שמך תמיד : ספרו . לזכותינו
נפלאותיך תמיד :

(ג) כִּי אֶקַח מוֹעֵד אֲנִי מִיִּשְׂרָאֵל אֲשַׁפֵּט :
אָרוֹם אֵידַע זְמַנָּא אֲנָא תְּרִיצֹן אֲדוֹן :

רש"י כי אקח מועד . כשיש לנו יום טוב אין לנו עסוקים בנבול פה וקלות ראש : אני מישראל אשפוט
. אנו נותנים אל לבנו להללך ולשבחך מעין המאורע ליום :

(ד) נִמְגִים אֶרֶץ וְכָל יוֹשְׁבֵיהָ אֲנֹכִי תִכְנֹתִי
עֲמוּדֵיהָ סֵלָה : מִתְּמַסְסִין דִּיגְרִי אֶרְעָא וְכָל יִתְבָּהָא אֲנָא
אֶתְקִינִית עֲמוּדָהָא לְעֵלְמִין :

רש"י נמוגים ארץ וכל יושביה וגו' . ביום מתן תורה כשהיו נמוגים הארץ וכל יושביה מתנאי שהתנית
עם מעשה בראשית אם לא יקבלו וכו' תחזרו לתוהו ובהו : תכנתי עמודיה . כשאמרתי נעשה ונשמע :

א. אַרוּסָה וְשׁוּמְרַת יָבֵם, לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתָבָה, שֶׁנֶּאֱמַר אֲשֶׁר תִּשְׁטֶה אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁה, פָּרַט לְאַרוּסָה וְשׁוּמְרַת יָבֵם. אֲלֶמְנָה לְכֶהֱן גְּדוּל, גְּרוּשָׁה וְחֻלוּצָה לְכֶהֱן הֶדְיוּט, מִמְזָרַת וּנְתִינָה לְיִשְׂרָאֵל, וּבֵת יִשְׂרָאֵל לְמִמְזָר וּלְנִתּוּן, לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתָבָה:

ב. (א) ארוסה ושומרת יבם. ארוסה שקנא לה ארוס ושומרת יבם שקנא לה יבם: לא שותות. דמעטינהו קרא: ולא נוטלות כתובה. שהיא גרמה לאסור עצמה עליו, שנסתרה אחר קינוי, דמקינוי ואיסור לא אמעיט, דכתיב (במדבר ה) דבר אל בני ישראל כו', לרבות ארוסה ושומרת יבם לקינוי: תחת אישה. ביושבת תחתיו הכתוב מדבר: נתניה. מן הגבעונים. ואסורים לזכא בקהל: לא שותות. דלזכא נאמרה פרשה אלזכא ברשויה לקיימה, דכתיב (שם) כי תשטה אשתו, ברשויה לאישות הכתוב מדבר, פרט לאלמנה לכהן גדול וכו': ולא נוטלות כתובה. ואע"ג דשאר אלמנות לכהן גדול גובזין כתובתן כדאמרין בכתובות [ק: וכן ביצמות פד]. זו איז לה כתובה, שסתירתה גרמה לה:

ב. וְאֵלוּ לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתָבָה. הָאוּמְרַת טְמָאָה אֲנִי, וְשָׁבְאוּ לָהּ יְעָדִים שֶׁהִיא טְמָאָה, וְהָאוּמְרַת אֲנִי שׁוֹתָה. וְשָׁבְעָהּ אֲנִי רוּצָה לְהַשְׁקוֹתָהּ. וְשָׁבְעָהּ בָּא עָלֶיהָ בַּדֶּרֶךְ, נוֹטֶלֶת כְּתָבָתָהּ וְלֹא שׁוֹתָה. מִתּוֹ בְעַלְיָהּ עַד שֶׁלֹּא שָׁתוּ, בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, נוֹטְלוֹת כְּתָבָה וְלֹא שׁוֹתוֹת. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתָבָה:

ב. (ב) אמר בעלה איני משקה ושבעלה זכא עליה בדרך. שהוא גורם לה שלא תשתה, נוטלת כתובתה: מתו בעליהו. של כל סוטות הראויות לשתות, ולא הספיקו להשקותן עד שמתו: בית שמאי אומרים נוטלות כתובה. דשטר העומד לגבות כגבוי דמי: ולא שותות. דכתיב (שם) והביא האיף את אשתו: וב"ה אומרים לא שותות ולא נוטלות כתובתן. כלומר מתוך שלא שותות לא נוטלות כתובתן, דשטר העומד לגבות לאו

ג. מְעַבְרַת חֲבֵרוֹ וּמִיַּנְקַת חֲבֵרוֹ לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתֵבָה, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, יְכוּל הוּא לְהַפְרִישָׁה וּלְהַחְזִירָה לְאַחַר זְמַן. אֵילוֹנִית וְזִקְנָה וְשְׂאִינָה רְאוּיָה לֵילֵד, לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתֵבָה. רַבִּי אֶלְיעָזֵר אוֹמֵר, יְכוּל הוּא לִשְׂא אִשָּׁה אַחֲרַת וְלִפְרוֹת וְלִרְבוֹת הַיְמָנָה. וּשְׂאָר כָּל הַנְּשִׂים, אוֹ שׁוֹתוֹת אוֹ לֹא נוֹטְלוֹת כְּתֵבָה:

זרמורה (ג) מעוברת חבירו. שמת או גרסה והניחה מעוברת או מניקה. ואסרוה חכמים לינשא עד שיהיה הולד בן שתי שנים. והלך זה ונשאה קודם הזמן, וקינח לה ונסתרה: לא שותה. שהרי אינה ראויה לקיימה, דס"ל לר"מ הנושא מעוברת חבירו או מינקת חבירו יוליא ולא יחזיר עולמית. ואין הלכה כרבי מאיר: יכול הוא להפרישה. עד כ"ד חדשים: ולהחזירה. הלכך ראויה לאישות קרינא בה: איילונית. דוכרניתא דלא ילדה: ושאינה ראויה לילד. שסתתה כוס עיקרין. ואסור לקיימן למי שאין לו בנים: רבי אליעזר אומר יכול הוא לישא אשה אחרת. ויהיה מותר לקיים את זאת, הלכך ראויה לאישות היא. ואין הלכה כר' אליעזר:

ד. אִשָּׁת כֹּהֵן שׁוֹתָה וּמִתְּרַת לְבַעֲלָהּ. אִשָּׁת סָרִיס שׁוֹתָה. עַל יְדֵי כָּל הָעֲרִיוֹת מְקַנְאִין, חוּץ מִן הַקָּטָן, וּמִמֵּי שְׂאִינוֹ

זרמורה (ד) אשת כהן שותה ומותרת לבעלה. אם נמאלת נקיה. דמהו דתימא הואיל ואשת כהן שנאנסה אסורה לבעלה, ניהושף לה שמא נאנסה ולכך לא זדקוה המים, קמ"ל: אשת סריס שותה. דלא תימא מזלעדי אישך אמר רחמנא, והאי לאו בר הכי הוא, קמ"ל: על ידי כל העריות מקנאים. אם קינח לה מאציה או מאחיה ומאחד מכל עריות, ונסתרה, הוי קינוי ונאסרת עליו ושותה. דלא תימא נטמאה נטמאה ב' פעמים, אחד לבעל ואחד לזוועל, היכא דמתסרא עליה בהאי זנות, לאפוקי הא דאסירא עליה וקיימא אימא לא קא משמע לן: חוץ מן הקטן. פחות מבן ט' שנים ויום אחד, שאין ביאתו ביאה, כך פירש הרמב"ם. ולי נראה קטן פחות מבן י"ג שנה ויום א' ולא הביא סימנים, דכתיב (במדבר ה) ושכב איש אותה, איש ולא קטן: וממי שאינו איש. למעוטי בהמה:

ה. וְאֵלוֹ שְׂבִיית דִּין מְקַנְאִין לָהּ, מִי שְׂנֵיתְחָרֵשׁ בַּעֲלָהּ

או נִשְׁתַּטָּה, או שְׁהִיָּה חָבוּשׁ בְּבֵית הָאֶסוּרִין. לא
לְהִשְׁקוּתָהּ אָמְרוּ, אֲלָא לְפִסְלָה מְכַתְּבָתָהּ. רַבִּי יוֹסִי
אוֹמֵר, אִף לְהִשְׁקוּתָהּ. לְכַשְׂיַצָּא בְּעֵלָה מִבֵּית
הָאֶסוּרִין יִשְׁקָנָה :

ברטנורה (ה) ואלו שב"ד מהנחין להם. אם רואין אותן שמתנהגות צפריכות: ולא
להשקותה אמרו. דהא זעין והביא האיך את אשתו, וליכא. וזעלה נמי לכשיבא
אינו יכול להשקותה בקינוי זה, דזעין וקינא והביא. ור"י לא זעי וקינא והביא. ואין
הלכה כר"י. וסומא אינו משקה את אשתו, שנאמר (סג) מעיני אישה. וממה שנאמר
(סג) אשה תחת אישה, למדנו שכל המונע הבעל מלהשקות מונע האשה מלשקות אם
היה אותו הדבר באשה, לפיכך אם היתה היא סומא אינה שותה. ואם היתה חגרת
אינה שותה, שנאמר (סג) והעמיד אותה הכהן. וכן אם היתה גדמת, שנאמר (סג) ונתן
על כפיה. או אלמת, דזעין ואמרה האשה. וכן אם היה הבעל חגר או גדם או אלם
אינו משקה מדכתיב אשה תחת אישה כדאמרן:

גמרא סוטה דף כה ע"א

אִיבְעִיָּא לְהוּ בְּעַל שְׁמַחַל עַל קִינוּיָו קִינוּיָו מְחוּל. או אִינוּ
מְחוּל. מִי אָמְרִין בְּקִינוּיָו דְּבַעַל תָּלָא רַחֲמָנָא וּבַעַל הָא
מְחִיל לָהּ לְקִינוּיָו אוּ דִילְמָא פִּיּוֹן דְּקִנִּי לָהּ מְעִיקָרָא לָא מְצִי
מְחִיל לָהּ. תָּא שְׁמַע וְאַלּוּ שְׁבִית דִּין מְקַנִּין לָהּ מִי שְׁנַתְּחַרְשׁ
בְּעֵלָה אוּ נִשְׁתַּטָּה אוּ שְׁהִיָּה חָבוּשׁ בְּבֵית הָאֶסוּרִים וְאִי
אֲמַרְתָּ בְּעַל שְׁמַחַל עַל קִינוּיָו קִינוּיָו מְחוּל. עַבְדִּין מִיָּדִי
דְּאֲתִי בְּעַל מְחִיל לָהּ. סִתְמָא דְּמִלְתָּא אָדָם מִסְכִּים עַל דַּעַת
בֵּית דִּין. תָּא שְׁמַע וּמוֹסְרִין לוּ שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים שְׁמָא
יָבֹא עָלֶיהָ בְּדֶרֶךְ. וְאִי אֲמַרְתָּ בְּעַל שְׁמַחַל עַל קִינוּיָו קִינוּיָו
מְחוּל לְחִלְיָה לְקִינוּיָה וְלִיבְעוּל. מָאִי שְׁנָא תַלְמִידֵי חֲכָמִים
דְּגַמְרִי דְּאִי בְּעִי לְמִיבְעַל אָמְרֵי לָהּ: אַחֲלָה לְקִינוּיָיָךְ
וּבְעֵלָה. תָּא שְׁמַע דְּאָמַר רַבִּי יֵאֵשְׁיָה: שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים סָח לִי

זַעִירָא מְאַנְשֵי יְרוּשָׁלַיִם: בַּעַל שְׁמַחַל עַל קִינּוּיוֹ קִינּוּיוֹ
מְחוּל. וְזָקֵן מִמֶּרָא שְׁרָצוּ בֵּית דִּין לְמַחַל לוֹ מוֹחֲלִין לוֹ. וּבֶן
סוֹרֵר וּמוֹרֵה שְׁרָצוּ אָבִיו וְאִמּוֹ לְמַחַל לוֹ מוֹחֲלִין לוֹ.
וּכְשֶׁבִּאתִי אֶצֶל חֲבֵרֵי שְׁבִדְרוּם עַל שְׁנַיִם הוֹדוּ לִי וְעַל זָקֵן
מִמֶּרָא לֹא הוֹדוּ לִי שֶׁלֹּא יָרְבוּ מַחְלוֹקוֹת בְּיִשְׂרָאֵל. שְׁמַע
מִינָה בַּעַל שְׁמַחַל עַל קִינּוּיוֹ מְחוּל שְׁמַע מִינָה. פְּלִיגִי
בָּהּ רַב אַחָא וְרַבִּינָא חַד אָמַר קוּדְם סְתִירָה מְחוּל, לְאַחַר
אֵינּוּ מְחוּל. וְחַד אָמַר לְאַחַר סְתִירָה נְמִי מְחוּל וּמְסִתְבָּרָא
כְּמֵאן דְּאָמַר אֵינּוּ מְחוּל מִמַּאי מְדַקָּא מְהַדְרֵי רַבָּנָן לְרַבֵּי
יוֹסִי דְּתַנְיָא רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: בַּעֲלָה נְאֻמָּן עָלֶיךָ מְקַל וְחֹמֶר.
וּמָה נְדָה שְׁהִיא בְּכֶרֶת בַּעֲלָה נְאֻמָּן עָלֶיךָ, סוּטָה שְׁהִיא
בְּלָאוּ, לֹא כָּל שְׁכֹן. אָמְרוּ לוֹ: לֹא אִם אֲמַרְתָּ בְּנְדָה שְׁכֹן יֵשׁ
לוֹ הֵתֵר תֵּתֵר בְּסוּטָה שְׁאִין לָהּ הֵתֵר וְאִי אֲמַרְתָּ לְאַחַר
סְתִירָה מְחוּל מְשַׁכַּחַת לָהּ דִּישׁ לָהּ הֵתֵר דְּאִי בְּעֵי מְחִיל לָהּ
לְקִינּוּיָהּ וּבְעֵיל, אֶלְא שְׁמַע מִינָה לְאַחַר סְתִירָה אֵינּוּ מְחוּל
שְׁמַע מִינָה:

כ"ז שְׁמַחַל עַל קִינּוּיוֹ. וְהִסְתָּא ס"ד לְקַבְּעֵי בֵּין שְׁמַחַל קוּדְם סְתִירָה וּבֵין שְׁמַחַל
לְאַחַר סְתִירָה: עַבְדִּין מִיּוֹדֵי דְּאִתִּי בַּעַל וּמַחִיל. וְאִיכָא זִילּוּתָא דְּבִי דִּינָא: סְתִמָּא
דְּמִילְתָא אֲדָם מַסְכִּים וְכו'. וְסַמְכִין אֲסַתְּם דַּעְתָּא דְּאִינִישׁ וּמַקְנִינָן לָהּ וְאִי אֲתִי
וּמַחִיל מְחוּל: מֵאִי שְׁנָא תְּלַמִּידֵי חֲכָמִי. תִּירוּכָא הִיא וְה"ק לַעֲלוּם מַחִיל וּמ"ס
דְּבַעִינָן ת"ח דְּגַמִּירֵי דְּאֲסוּרָה לִּיהּ בְּדִלְכָא מַחִיל קִינּוּיוֹ וְאִי אֲתִי לְמִיבַעַל אֲמַרִין לִּיהּ
אֲחַל לְקִינּוּיִךְ: סַח לִי זַעִירָא. שְׁהִיא מֵאֲנָשֵי יְרוּשָׁלַיִם: זֶקֶן מִמֶּרָא. שְׁהִמְרָה עַל ב"ד
שֶׁל לְשַׁכַּת הַגִּזִּית וּמִיתַתּוּ בַּחֲנֵק: שְׁהִיא בְּלָאוּ. אַחֲרֵי אֲשֶׁר הוֹטְמָאָה לְרַבּוֹת סוּטָה
שְׁנַסְתָּרָה:

זוהר ואתחנן דף רס"ו ע"א.

אָמַר רַבִּי אֲבָא מֵאִי דְּכִתְיָב (ירמיה ב) אֲתִי עֲזָבוּ מְקוֹר מַיִם
חַיִּים לְחֻצַּב לְהֵם בְּאֲרוֹת וְגו'. אֲוֹתִי עֲזָבוּ דָא הוּא מָאן

דְּמִשְׁקָר בָּאת רְשִׁימָא קְדִישָׁא. וּכְמָה מְשַׁקֵּר בְּה דְעִיל לֵה
בְּרִשׁוּתָא אַחְרָא כְּמָה דְאֵת אָמַר (מלאכי ב) וּבַעַל בֵּת אֵל נִכְר
דְּאִקְרוּ (ירמיה ב) בּוֹרוֹת נְשַׁבְּרִים דְּהָא עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה
אִקְרוּ בּוֹרוֹת נְשַׁבְּרִים. מְקוֹר מִים חַיִּים דָּא רְשׁוּתָא קְדִישָׁא
מְהִימְנוּתָא קְדִישָׁא וְאִקְרִי בְּאֵר מְבוּעֵי דְמִין צְלִילוֹן נְפִקִין
וְנִזְלִין מִנְהָ כְּמָה דְאֵת אָמַר (שיר ד) וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן. (משלי ה)
וְנוֹזְלִים מִתּוֹדַ בְּאֵרְךָ וּכְתִיב (שיר ד) מַעַן גְּנִים בְּאֵר מִים
חַיִּים. סְטָרָא אַחְרָא אִקְרִי בּוֹרוֹת נְשַׁבְּרִים. אֲשֶׁר לֹא יִכִּילוּ
הַמַּיִם (ס"א מהו אלא ההוא וכ"ו) תָּא חֲזִי נְהָרָא דְנִגִּיד וְנִפִּיק אֲשֶׁקִי,
לְכָל גְּנִתָּא (ס"א וְרוֹי לְכָל גְּנִתָּא) וְרוֹי לְכָל אֵתֵר כְּמָה דְאִוְקִימְנָא
עַד דְּמַלִּי (נ"א דְמַטִּי) לְהַהוּא אֵתֵר בְּגִנְתָּא דְאִקְרִי בְּאֵר מִים
חַיִּים. וּמִתַּמָּן אֵתִּזְנוּ עֲלָאִין וְתַתְּאִין (נ"א עֲלָמִין תַּתְּאִין) כְּמָה
דְּאֵת אָמַר (בראשית ב) וּמִשָּׁם יִפְרֹד. וְכָל אֲנוּן סְטָרִין דְּסִטָּר
שְׂמָאֵלָא לֹא מִשְׁתַּקִּין מִהַהוּא נְבִיעוּ דְמִין נְבִיעִין בְּגִין דְּאֲנוּן
מִסְטָרָא דְשָׂאֵר עַמִּין. וְאִקְרוּ בּוֹרוֹת נְשַׁבְּרִים. וּמָאן
דְּמִשְׁקָר בְּשָׂמָא (נ"א פְּרִשְׁמָא) קְדִישָׁא בְּהַהוּא סְטָרָא אֵתִּדְבֵּק
בְּבוֹרוֹת נְשַׁבְּרִים. אֲשֶׁר לֹא יִכִּילוּ הַמַּיִם וְלֹא עִילֵי לְתַמָּן.
וְהַהוּא דְזָכִי לְנִטְרָא לֵה זָכִי לְאֵתִּשְׁקִיא מִהַהוּא נְבִיעוּ
דְּנַחְלָא (פְּעֵלְמָא דִּין) בְּעֵלְמָא דְאֵתִּי וְזָכִי דְאֵתִּמְלִי הַהוּא בְּאֵר
עֲלָאָה לְנִגְדָא בְּרַכָּאָן לְעֵלָא וְתַתָּא זַכָּאָה אִיהוּ בְּעֵלְמָא דִּין
וּבְעֵלְמָא דְאֵתִּי עַל דָּא כְּתִיב (ישעיה נח) וְהִיִּית כְּגֹן רוּחַ וּכְמוֹצָא
מִים אֲשֶׁר לֹא יִכְזָבוּ מִימִיו. וַי לְמָאן דְּמִשְׁקָר בְּרִשְׁמָא
קְדִישָׁא דְהָא מְשַׁקֵּר בְּשָׂמָא עֲלָאָה. וְלֹא עוֹד אֵלָא דְגָרִים
לְהֵאִי בְּאֵר דְלֹא אֵתִּבְרַכָּא וְקָרִינָן עֲלִיהּ (דברים כב) כִּי, הוֹצִיא
שֵׁם רָע עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל. בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל דִּיקָא. וְאוּקְמָה
רַבִּי שְׂמַעוֹן בְּאֵתִּרִיהּ מָאן דְּשׁוּי תַּסְקוּפִי מַלְיָן עַל אֲנִתְתָּהּ
קְדַמִּיתָא וְאַפִּיק עֲלָהּ שׁוּם בִּישׁ כְּמָה דְאַפִּיק לְעֵלָא דְכְּתִיב
כִּי הוֹצִיא שֵׁם רָע עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל סֵתֵם. וְאַזְלָא הָא כִּי
הָא דְאָמַר רַבִּי חִיָּא אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּתוּלָה יִרְתָּא שְׁבַע
בְּרַכּוֹת דְאֵתִּבְרַכָּא בְּשְׁבַע בְּגִין דְּבְתוּלַת יִשְׂרָאֵל יִרְתָּא שְׁבַע
בְּרַכָּאָן וְעַל דָּא אִקְרִי בֵּת שְׁבַע. וְאַנְתְּתָא אַחְרָא מָאן בְּרַכָּאָן
דִּילָהּ בְּרַכְתָּא דְבַעַז וְרוּת, כְּמָה דְאֵתִּי אָמַר (רות ד) וַיֹּאמְרוּ כָּל

הָעַם אֲשֶׁר בְּשַׁעַר וְהִזְקִינִים יַתֵּן יְיָ אֶת וְגוֹ' דְּוָדָא בְּתוּלָה בְּשִׁבְעַת אֲתַבְרַכָּא וְלֹא אֲתַתָּא אַחֲרָא בְּרָזָא דָּא :

תרגום הזהר חָמַר רַבִּי חֲזָא, מֵה שְׁכַתוּב, אֲוֹתִי עֲזָבוּ מְקוֹר מֵיִם חַיִּים לְחַלּוּב לְהֵם צַחֲרוֹת וְגוֹ'. אֲוֹתִי עֲזָבוּ. זֶה הוּא שְׁמַשְׁקַר צַחֲרוֹת רוּשָׁם הַקְדוּשׁ וּבְמֵה מְשַׁקֵּר צוּ. הֵינּוּ שְׁמַכְנִיסוּ צַרְסוֹת אַחַר. כְּדַכְתִּיב, וּצְעַל צֵת אֵל נָכַר, שְׁנַקְרָאִים צוֹרוֹת נְשַׁצְרִים. כִּי הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה נְקַרְאִים צוֹרוֹת נְשַׁצְרִים. וְשָׁל יִשְׂרָאֵל, שְׁהִיא הַמְּלָכוּת, נְקַרְאֵת, צַחֲר מְקוֹר מֵיִם חַיִּים. זֶהוּ רְסוֹת הַקְדוּשׁ שָׁל הָאֱמוּנָה הַקְדוּשָׁה, שְׁהִיא הַמְּלָכוּת וְנְקַרְאֵת צַחֲר מְצוּעִים שְׁמִים לְלוּלִים יוֹרְאִים וְנוֹזְלִים מִמֶּנָּה כְּדַכְתִּיב, וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹ. וְכוּ', וְנוֹזְלִים מִתּוֹךְ צַחֲרָךְ וְכַתוּב, מַעֲיֵן גַּנִּים צַחֲר מֵיִם חַיִּים. הַסְּטֵרָא אַחֲרָא נְקַרְא "צוֹרוֹת נְשַׁצְרִים אֲשֶׁר לֹא יָכִילוּ הַמֵּיִם". צַח וְרֵאָה, נֶהַר הַגְּמַשְׁףְּ וְיוֹרְאָא, שְׁהוּא יְסוּד, מְשַׁקָּה לְכָל הַגּוֹ, שְׁהוּא מְלָכוּת, וּמְרֻה לְכָל מְקוֹם וּמְקוֹם, כְּמוֹ שְׁהַעֲמִדְנוּ, עַד שְׁמַמְלָא לְאוֹתוֹ מְקוֹם שָׁל הַגּוֹ הַנְּקַרְא צַחֲר מֵיִם חַיִּים שְׁהוּא יְסוּד הַמְּלָכוּת, שְׁמַשְׁס נְזוּנִים הָעֲלִיּוֹנִים וְתַחַתוֹנִים, כְּדַכְתִּיב וּמַשְׁס יִפְרֵד וְגוֹ'. וְכָל אֲלוֹ הַכְּדָדִים שָׁל כַּד שְׁמַאֵל, יֵאִינְס נְשַׁקִּים, מֵאוֹתוֹ מְצוּעַ מֵיִם נוֹבְעִים, מַשְׁס שְׁהֵם מְכַד שְׁאֲר הָעַמִּים, וְנְקַרְאִים צוֹרוֹת נְשַׁצְרִים. וּמֵי שְׁמַשְׁקַר צַרוּשָׁם הַקְדוּשׁ צַלַּד הַהוּא, מְתַדְּבַק צַבוֹרוֹת נְשַׁצְרִים אֲשֶׁר לֹא יָכִילוּ הַמֵּיִם, שְׁאֵיִינְס נְכַנְסִים שָׁם. וְאוֹתוֹ שְׁזָכָה לְשִׁמְרוֹ זוֹכָה לְהַשְׁקוֹת מֵאוֹתוֹ מְצוּעַ הַנְּחַל, צְעוּלָם הַצָּא. וְזוֹכָה שְׁתַּמְלָא הַצָּאֵר הַהִיא הָעֲלִיּוֹנָה שְׁתַּמְשַׁכְנָה צַרְכוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. אֲשֶׁרִיו צְעוּלָם הַזֶּה וּצְעוּלָם הַצָּא. עַל זֶה כְּתוּב, וְהָיִיתַ כְּגוֹן רוּה וּכְמוֹרְא מֵיִם אֲשֶׁר לֹא יִכְזָבוּ מֵימֵיו. אוֹי לְמֵי שְׁמַשְׁקַר צַרוּשָׁם הַקְדוּשׁ, כִּי מְשַׁקֵּר צַשָׁם הָעֲלִיּוֹן, וְלֹא עוֹד אֲלָא שְׁגוֹרִים לְאוֹתָהּ הַצָּאֵר, שְׁהִיא מְלָכוּת, שְׁלֹא תַתְּצַרְךָ, וְקוֹרְאִים עֲלִיו, כִּי הוֹרִיא שָׁם רַע עַל צַתוּלַת יִשְׂרָאֵל. צַתוּלַת יִשְׂרָאֵל הוּא צְדוּקָה, דֵּהֵינּוּ הַמְּלָכוּת שְׁנַקְרָאֵת צַתוּלַת יִשְׂרָאֵל. צַסוּד שְׁחוּזְרַת תְּמִיד לְהָיִיתַ צַתוּלָה. וְהַעֲמִיד רַבִּי שְׁמַעוֹן צְמַקוֹמוֹ, שְׁמֵי שְׁמַשְׁס עֲלִילַת דְּצַרִּים עַל אֲשַׁתוֹ הָרַאשׁוֹנָה וּמוֹרִיא עֲלֶיהָ שָׁם רַע, הוּא דוּמָה כְּמוֹ שְׁמוֹרִיא שָׁם רַע לְמַעְלָה, צְמַלְכוּת, שְׁכַתוּב, כִּי הוֹרִיא שָׁם רַע עַל צַתוּלַת יִשְׂרָאֵל, סָתָם. שְׁרוּמוֹ עַל הַמְּלָכוּת. וְזֶה הוּלְךָ עַל דְּרָךְ שְׁאֲמַר רַבִּי חֵיא, צַשָׁם רַבִּי יוֹסִי, שְׁצַתוּלָה יוֹרְשַׁת שְׁבַע צַרְכוֹת, כִּי מַתְּצַרְכַּת צַשְׁבַּע סְפִירוֹת, מַשְׁס שְׁצַתוּלַת יִשְׂרָאֵל, שְׁהִיא הַמְּלָכוּת, יוֹרְשַׁת שְׁבַע צַרְכוֹת שְׁהוּא סוּד שְׁבַע סְפִירוֹת, וְעַל כֵּן נְקַרְאֵת צֵת שְׁבַע. שׁוֹאֵל, וְאֲשֶׁה אַחֲרַת, דֵּהֵינּוּ אֲשֶׁה אֲלִמְנָה

או גְרוּשָׁה, שְׁנֵי־חַת לְאִישׁ, מֵאִין הֵן הַבְּרָכוֹת שָׁלֵה. וּמֵשִׁיב, מִן הַבְּרָכוֹת שֶׁל
צִעֲז וְרוֹת. כְּדִכְתִּיב, וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעַם אֲשֶׁר בָּשָׁעַר וְהִזְקִינִים עֲדִים יִתֵּן ה' אֶת
וְגו'. כֵּן וְדַחֵי רַק צְתוּלָה מִתְּצַרְכֵת בְּשָׂבַע בְּרָכוֹת, וְאִין אֲשֶׁה אַחֲרֵת צְסוּד
זֶה.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק א

א. כָּל הַבְּרָכוֹת כִּלְוֹן צָרִיךְ שִׁישְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ מֵה שֶׁהוּא אוֹמֵר
וְאִם לֹא הִשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ יֵצֵא בֵּין שֶׁהוֹצִיא בְּשִׁפְתָיו בֵּין שֶׁבִרְךְ
בְּלִבּוֹ: **ב.** כָּל הַבְּרָכוֹת כִּלְוֹן לֹא יִפְסִיק בֵּין הַבְּרָכָה וּבֵין
הַדָּבָר שֶׁמְבָרְכִין עָלָיו בְּדַבְּרִים אַחֲרִים וְאִם הִפְסִיק צָרִיךְ
לְחַזֵּר וּלְבָרֵךְ שְׁנִיָּה. וְאִם הִפְסִיק בְּדַבְּרִים שֶׁהוּן מֵעַנְוֹן
דְּבָרִים שֶׁמְבָרְכִין עָלָיו אֵינּוּ צָרִיךְ לְבָרֵךְ שְׁנִיָּה. כִּי־צַד כְּגוֹן
שֶׁבִרְךְ עַל הַפֶּת וְקִדְּם שִׁיאֲכַל אָמַר הִבִּיאוּ מֶלֶח, הִבִּיאוּ
תְּבַשִּׁיל, תִּנּוּ לְפִלוּנִי לְאָכַל, תִּנּוּ מֵאֲכָל לְבַהֲמָה וְכִי־צַא בְּאֵלוֹ
אֵינּוּ צָרִיךְ לְבָרֵךְ שְׁנִיָּת וְכָל כִּי־צַא בְּזֶה: **ג.** כָּל הַבְּרָכוֹת כִּלְוֹן
מִתֵּר לְטִמָּא לְבָרֵךְ אוֹתָן בֵּין שֶׁהִיָּה טִמָּא טִמָּאָה שֶׁהוּא יָכוֹל
לְעֹלוֹת מִמֶּנָּה בּוֹ בִּיּוֹם. וְאִסוּר לְמְבָרֵךְ לְבָרֵךְ כִּשֶׁהוּא עָרֵם
עַד שִׁיִּכְסֶּה עֲרוֹתוֹ בְּמָה דְּבָרִים אַמּוּרִים. בְּאִישׁ, אָבֵל
בְּאִשָּׁה יוֹשֵׁבֵת וּפְנִיָּה טוֹחוֹת בְּקִרְקַע וּמְבָרְכֵת:

מוסר

ספר חסידים סימן קסא

אם עמדת בנסיון גדול אל תאמן בעצמך עד יום מותך
לומר: הואיל ולא חטאתי בזה הגדול לא אחטא יותר. לפי
שאינ יצר הרע של היום שנה לשל מחר, לפיכך אפלו
באותו דבר שמא למחר לא תוכל לסבל. שהרי דוד לא
חטא באביגיל וחטא בבת שבע. דוד לא חטא ברודפו
שרצה להרגו ולא שלח ידו במשיח ה' ולא נתן רשות
לאבישי לשלח יד בו ולבסוף חטא באוריה שהיה מבקש
טובתו. שאם תאמר אוכל להאמין כי הואיל ונצלתי
מעברה גדולה הרי אתה תופש עצמך צדיק מן העליונים
ולא עוד יותר ממי שברא אותך אתה מחזיק אותך
וחכמתך, שנאמר (איוב ד) הן בקדושיו לא יאמין ובמלאכיו
ישים תקלה. הקדוש ברוך הוא שהוא יודע מה עתיד
להיות אינו מאמין במלאכיו ובקדושיו. ואם תאמר
שמחשבותיך מתחלפים מטובה לרעה, כל שכן שלא
תאמן וכן הוא אומר (משלי כח) אשרי אדם מפחד תמיד,
שלא יחטא למד לבד מלא דעת לדעת יראת ה' וכתוב
(תהילים קיט) טוב טעם ודעת למדני:

עקב יום רביעי תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי וו דשם בין לקנות הארת מתוספת נפש יתרה
משבת הבאה:

ח (א) כל המצוה אשר אנכי מצוה היום
תשמרון לעשות למען תחיון ורביתם
ובאתם וירשתם את הארץ אשר נשבע
יהוה לאבותיכם: כל תפקדתא די אנא מפקדך יומא
דין תטרון למעבד בדיל דתיחון ותסגון ותיתון ותירתון ית ארעא
די קיים יי לאבהתכון:

רש"י כל המצוה. כפשוטו. ומדרש אגדה אם התחלת במצוה גמור אותה, שאינה נקראת אלא על שם הגומרה, שנאמר (ויחשע כד, לב) ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם, והלא משה לבדו נתעסק בהם להעלותם, אלא לפי שלא הספיק לגמרה וגמרה ישראל, נקראת על שמה:

(ב) וזכרת את כל הדרך אשר הולכת יהוה אלהיך זה ארבעים שנה במדבר למען ענתך לנסתך לדעת את אשר בלבבך התשמר (מצותו) מצותיו אם לא:
ותדבר ית כל ארחא די דברך יי אלהך דנו ארבעין שנין במדברא בדיל לעגיונתך לנסיונתך למדע ית די בלבך התטר פקודוהי אם לא:

רש"י התשמר מצותיו. שלא תנסהו ולא תהרהר אחריו:

(ג) ויענך וירעבך ויאכלך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבתיך למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי יהוה יחיה האדם:
ועניך ואכפנך ואוכלך ית מנא די לא ידעת ולא ידעון אבהתיך בדיל לאודעוניתך ארי לא על לחמא בלחודוהי מתקנים אנשא ארי על כל אפקות מימרא דיי יתקנים אנשא: (ד)
שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה זה ארבעים שנה:
פסוניתך לא אבליאת מנך ומסנך לא יחפו דנו ארבעין שנין:

רש"י שמלתך לא בלתה. ענני כבוד היו שפים בכסותם ומגהלים אותם כמין כלים מגוהלים, ואף קטניהם כמו שהיו גדלים היה גדל לבושן עמהם, כלבוש הזה של חומט שגדל עמו: לא בצקה. לא נפחה כבלה, כדרך הולכי יחף שרגליהם נפוחות:

(ה) וַיִּדְעַתָּה עִם לְבַבְךָ כִּי כַּאֲשֶׁר יִיָּסֵר אִישׁ
אֶת בְּנוֹ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִיִּסְרֶךָ : וְתִדַּע עִם לִבְּךָ
אֲרִי כָמָא דִּי מְאֵלְךָ גְּבָרָא יֵת בְּרַחָּה יֵי אֱלֹהֶיךָ מְאֵלְךָ לְךָ : (ו)
וְשִׁמְרַתָּ אֶת מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְלַכֵּת
בְּדַרְכָּיו וּלְיִרְאָה אֹתוֹ : וְתִטֵּר יֵת פְּקוּדֵיָא דִּי אֱלֹהֶיךָ
לְמַחֶיךָ בְּאַרְחוֹ דְּתַקְנֹן קְדָמוּהֵי וּלְמַדְחַל יֵתָה :

נביאים - ישעיה - פרק נ

(א) אֲלֹבִישׁ שָׁמַיִם קְדָרוֹת וְשִׁק אָשִׁים
כְּסוּתָם : (ב) אֲכַסִּי שָׁמַיָא כְּדַבְּקִבְלָא וְכִסְקֵא אָשׁוּי כְּסוּתָהוֹן
(ג) אֲדַנִּי יְהוָה נָתַן לִי לְשׁוֹן לְמוֹדִים
לְדַעַת לְעוֹת אֶת יַעֲף דְּדָבָר יַעִיר בַּבְּקָר
בַּבְּקָר יַעִיר לִי אֲזֹן לְשִׁמְעַ כְּלָמוּדִים : יֵי
אֱלֹהִים יְהִי לִי לְשׁוֹן דְּמַלְפִּין לְהוֹדְעָא אֲלָפָא לְצַדִּיקָיָא דְּמִשְׁלָהוֹן
לְפִתְגָמֵי אוּרִיתָא חוּכְמָא בְּכוֹן בְּצַפְרָא בְּצַפְרָא מְקַדִּין לְשִׁלְחָא נְבִיאֹהֵי
מְאִים יִתְפַּתְחוֹן אוּדְנֵי חִיבֵיָא וְיִקְבְּלוֹן אוּלְפֹן :

רש"י נתן לי לשון למודים . ישעיה היה אומר ה' שלחני ונתן לי לשון הראוי ללמד כדי לדעת לעות את העיפים ולמאנים לשמוע את דברי הקב"ה דבר : לעות . מנחם חזרו במחלוקת עת לעשות לה' (תהלים קיט) לקבוע להם עתים : יעיר לי און . מעורר את אזני ברוח קדשו : לשמוע כלמודים . במשפט הלימודים האמת והנכוחה :

(ה) אֲדַנִּי יְהוָה פָּתַח לִי אֲזֹן וְאָנְכִי לֹא
מְרִיתִי אַחֲוֹר לֹא נְסוּגְתִי : יֵי אֱלֹהִים שְׁלַחְנִי
לְאַתְנַפְּאָה וְאַנָּא לֹא סְרִיבִית לְאַחֲוֹרָא לֹא אִסְתַּחֲרִית :

רש"י פתח לי אוזן . והשמיעני את מי אשלח (לעיל ו) שלחתי את עמוס והיו קורין אותו פסילום שלחתי את מיכה וכו' כדאיתא בפסיקתא דנחמו נחמו : ואנכי לא מריתי . מליכך בשליחותו ולא נסוגותי אחור אלא ואומר הנני שלחני (סע) :

(ו) **גְּוֵי נְתַתִּי לְמַכִּים וְלַחַיִּי לְמַרְטִים פְּנֵי לֹא הִסְתַּרְתִּי מִכָּל־מֹות וְרוּק :** גְּבִי יְהִבִית לְמַחוּ וְלִיסְתִּי לְמַרְטוֹן אֲפִי לֹא טַמְרִית מֵאֲתַכְנְעוּ וְרוּק :

רש"י גוי נתתי למכים . הוא אומר לי ישעיה בני סרננים הם בני טרחנים הם על מנת שלא תכעס עליהם אמרתי לו על מנת כן :

(ז) **וְאֲדַנִּי יְהוָה יַעְזָר לִי עַל כֵּן לֹא נִכְלַמְתִּי עַל כֵּן שִׁמְתִּי פְנֵי פַחַלְמִישׁ וְאַדְע כִּי לֹא אֲבוֹשׁ :** וַיִּי אֱלֹהִים סְעִיד לִי עַל כֵּן לֹא אֲתַכְנְעִית עַל כֵּן שְׁוִיתִי אֲפִי תַקִּיפִין כְּטִינְרָא וְיַדְעֵנָא אֲרִי לֹא אֲתַבְּהִית :

רש"י וה' אלהים יעזר לי . אם יקומו עלי :

(ח) **קָרוֹב מִצְדִּיקִי מִי יָרִיב אֹתִי נַעֲמֻדָה יַחַד מִי בַעַל מְשַׁפְּטֵי יִגַּשׁ אֵלַי :** קָרִיבָא זְכוּתִי מִן יָדִין עַמִּי נִקּוּם פְּחָדָא מִן בְּעִיל דִּינִי יִתְקַרִיב לְוֹתִי :

רש"י קרוב מצדיקי . הקצ"ה קרוב לי לזכותי צדן :

כתובים - תהילים - פרק צד

(י) **וַיֹּאמְרוּ לֹא יִרְאֶה יְהוָה וְלֹא יִבִּין אֱלֹהֵי**

יַעֲקֹב : וַאֲמָרוּ לָא יַחֲמִי יְהוָה וְלֹא יִתְבַּיֵּן אֶלְהָא דְיַעֲקֹב : (ח)
בֵּינוּ בְּעָרִים בְּעַם וְכִסְיָלִים מִתִּי
תִּשְׁכִּילוּ : אַתְּבֹנְנוּ דְשִׁטְיָן בְּעַמָּא וְכִסְיָלְיָא אִימְתִי תִשְׁכִּילוּן :

רש"י זינו בוערים בעם . קלח שוטים שבעולם :

(ט) **הַנֹּטֵעַ אֵזֶן הֲלֹא יִשְׁמַע אִם יֵצֵר עֵינָיו**
הֲלֹא יִבִּיט : הָאֶפְשָׁר דִּי נְצִיב אֹדְנָא הֲלֹא שְׁמִיעַ אֹלְפָנָא אִין
אֶפְשָׁר דִּי בְרָא עֵינָא וְלֹא אֶסְתַּכַּל בְּאוּרֵיתָא :

רש"י הנוטע און . שמא הקב"ה שנטע און לא ישמע לעקת עמו ועניו :

(י) **הַיֹּסֵר גּוֹיִם הֲלֹא יוֹכִיחַ הַמְּלִמֵּד אָדָם**
דַּעַת : הָאֶפְשָׁר דִּיהֵב אוּרֵיתָא לְעַמִּיהּ וְכַד יְחֻבּוּן הֲלֹא יִתְנַפְּחוּן
הֲלֹא יֵי אֵלִיף לְאָדָם קְדָמִי מִנְדַּעָא :

רש"י הלא יוכיח . ייסר אחכם על כך :

(יא) **יְהוָה יִדְעַ מַחְשְׁבוֹת אָדָם כִּי הֵמָּה**
הַבָּל : קְדָם יֵי יְדִיעָן מַחְשְׁבַת בְּנֵי נְשָׂא אַרוּם הַנוּן לְמָא :

רש"י ה' יודע . מחשבותיכם שאתם סבורין להתגאות בזר המלוכה וחלעו כי הכל הם :

(יב) **אֲשֶׁרִי הַגִּבֹּר אֲשֶׁר תִּיִסְרֶנּוּ יְהוָה**
וּמִתּוֹרַתְךָ תִּלְמַדְנוּ : טָב לְגִבְרָא דִּי תִכְסִּנְגִיָּה יְהוָה וּמִן
אוּרֵיתְךָ תִּתְאַלְפִּנְיָה :

רש"י אשרי הגבר . אשריהם הלדיקוי המעוני' תחת ידיכם ובלבד שיהו עוסקין בתורה ובמצוות :

משנה שבועות פרק ב

א. ידיעות הטמאה שתים שהן ארבע. נטמא וידע ונעלמה ממנו הטמאה וזכור את הקדש, נעלם ממנו הקדש וזכור את הטמאה, נעלמו ממנו זה וזה, ואכל את הקדש ולא ידע ומשאכל ידע, הרי זה בעולה ויורד. נטמא וידע ונעלמה ממנו טמאה וזכור את המקדש, נעלם ממנו מקדש וזכור את הטמאה, נעלמו ממנו זה וזה ונכנס למקדש ולא ידע ומשיצא ידע, הרי זה בעולה ויורד:

דרטורה (ה) ידיעות הטומאה. נטמא וידע שנטמא בשעת הטומאה או אחרי כן: נעלמה ממנו טומאה. ועל ידי אותו העלם אכל קדש הרי א' ונכנס למקדש הרי ב'. דכתיב ונעלם ממנו והוא טמא. משמע שנתעלמה ממנו טומאה. ולפי שאינו חייב עליה אלא א"כ ידע בתחלה שנטמא. ואחר כך נעלמה ממנו מקום הכי קרי ליה ידיעות: נעלם ממנו הקדש. או המקדש ואכל קדש או נכנס למקדש. וזכור לטומאה. הרי שתיס אחרות דלא כתיבי: נעלמו ממנו זה וזה. אינו ממנין הידיעות אלא הא המשמע לן דאף על גב דבשעת אכילת קדש. או כניסת מקדש. אינו זכור לא לטומאה. ולא לקדש. חייב קרבן עולה ויורד:

ב. אחד הנכנס לעזרה ואחד הנכנס לתוספת העזרה, שאין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך ונביא ובאורים ותמים ובסנהדרין של שבעים ואחד ובשתי תודות ובשיר. ובית דין מהלכין ושתי תודות אחריהם, וכל ישראל אחריהם. הפנימית נאכלת והחיצונה נשרפת. וכל שלא נעשה בכל אלו, הנכנס לשם אין חיבין עליה:

דרטורה (ו) א' הנכנס לעזרה. ראשונה: וא' הנכנס לתוספת. שהוסיפו עליה אחרי כן: שאין מוסיפין וכו'. לפיכך היא קדושה כראשונה: אלא במלך. דאמר קרא (שמות

כה) ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו. קרא יתירא הוא למדרש לדורות. ובימי משה הוא מלך ונביא. ואחיו כהן גדול והיו שם אורים ותומים ושבעים זקנים אף לדורות כן: ובשתי תודות. בשני לחמי תודה. והיו נושאים אותן בהקף סביב עד סוף הגבול שמקדשים. ושם אוכלים האחת ושורפים השניה. ועל פי נביא נאכלת וע"פ נביא נשרפת והיינו לתנן הפנימית נאכלת. והחיצונית נשרפת. ומנחמיה בן חכליה גמר. דכתיב ביה (נחמיה יב) ואלעמידה שתי תודות גדולות: ובשיר. השיר שהיו אומרים ארוממך ה' כי דליתני (תהלים ב) ובית שני אף על פי שלא היה שם לא מלך ולא אורים ותומים הקדושה שקדש שלמה הבית בראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא. ועבודה דנחמיה בן חכליה לזכר בעלמא הוה:

ג. נְטִמָּא בְּעִזָּרָה וְנַעֲלִמָּה מִמְּנוּ טִמְאַה, וְזָכוּר אֶת הַמְּקֻדָּשׁ, נְעֲלִם מִמְּנוּ מִקְדָּשׁ וְזָכוּר הַטִּמְאַה, נְעֲלִם מִמְּנוּ זֶה וְזֶה וְהִשְׁתַּחֲוֶה, או שְׁשָׁהּ בְּכַדֵּי הַשְׁתַּחֲוָּא, בָּא לוֹ בְּאַרְכָּה, חִיב. בְּקִצְרָה, פְּטוּר. זוּ הִיא מִצּוֹת עֲשֵׂה שֶׁבַּמְקֻדָּשׁ שְׂאִין חִיבִין עָלֶיהָ:

ברטורה (ג) נטמא בעזרה. וידע שנטמא והשתחוה בהעלם זה כלפי פנים. אף על פי שלא שהה או השתחוה כלפי חוץ: והוא דשהה כדי השתחוה. ושעור השתחויה הוא כדי שיקרא אדם פסוק זה בישוב ויכרעו אפים ארכה על הרצפה וישתחוו להודות לה' כי טוב כי לעולם חסדו והוא פסוק (בדברי הימים ב' ז'): או שצא לו בארכה. שילא לו דרך ארכה. שיש קצרה ממנו לכאת ואפילו לא שהה תחלה חייב: ובקצרה פטור. היכא דלא השתחוה ולא שהה. וילא לו דרך קצרה פטור: זו היא מצות עשה שבמקדש. דיך כאן וישלחו מן המחנה כל טמא: שאין חייבין עליה. ב"ד פר העלם דבר שאם שגגו וטעו בהוראה זו. והורו לו שילא בארכה אין מביאין על שגגת הוראה זו פר העלם דבר

ד. וְאִיזוּ הִיא מִצּוֹת עֲשֵׂה שֶׁבַּבְּנֵדָה שֶׁחִיבִין עָלֶיהָ, הִיא מְשִׁמֵּשׁ עִם הַטְּהוֹרָה וְאִמְרָה לוֹ נְטִמְאֵתִי וּפִרְשׁ מִיָּד, חִיב, מִפְּנֵי שֶׁיְצִיאוֹתוּ הַנְּאָה לוֹ כְּבִיאוֹתוֹ:

ברטורה (ה) ואיזו היא מצות עשה שבנדה. שדומה לזו שבמקדש. שאירע לו הטומאה. משצא בהיתר לידי כניסה. אם שגגו בית דין בהוראה זו חייבים עליה פר העלם דבר: היה משמש עם הטהורה. שנכנס בהיתר ואמרה לו נטמאתי עכשיו ופירש מיד בקושי האצר חייב אללא יעמוד בלא דישה עד שימות האצר ויפרוש בלא קושי וזהו העשה שבנדה:

ה. רבי אליעזר אומר, (ויקרא ה) הַשָּׂרֵץ וְנֶעְלָם מִמֶּנּוּ, עַל הָעֵלִים שָׂרֵץ חַיִּב, וְאֵינוֹ חַיִּב עַל הָעֵלִים מִקְדָּשׁ. רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר, וְנֶעְלָם מִמֶּנּוּ וְהוּא טָמֵא, עַל הָעֵלִים טָמְאָה חַיִּב, וְאֵינוֹ חַיִּב עַל הָעֵלִים מִקְדָּשׁ. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אֹמֵר, וְנֶעְלָם וְנֶעְלָם שְׁתֵּי פְעָמִים, לְחַיִּב עַל הָעֵלִים טָמְאָה וְעַל הָעֵלִים מִקְדָּשׁ:

ברטנורה (ה) ר"א השרץ ונעלם. לחמר קרא (ויקרא ה) או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו. וקרא יתירא הוא. דהא לעיל כתיב או נפש אשר תגע בכל דבר טמא. ושרץ בכלל דבר טמא הוא אלא ללמדך שאם ידע שנטמא ודאי ואינו יודע אם בשרץ אם בנבלה אינו חייב קרבן אם אכל קדש עד שתהיה לו ידיעה בתחלה אם בשרץ נטמא או בנבלה נטמא ור"ע סבר דכיון דידע ודאי שנטמא אף על גב דלא אתברירא ליה הטומאה שנטמא אם בשרץ או בנבלה חייב. ותרוייהו פטרי על העלם מקדש: ור' ישמעאל מחייב. והלכה כר"י:

גמרא שבועות דף טו ע"ב

וּבְשִׁיר. תָּנוּ רַבָּנַן: שִׁיר שֶׁל תּוֹדָה בְּכַנּוּרוֹת וּבְנִבְּלִים וּבְצִלְצָלִים עַל כָּל פְּנֵה וּפְנֵה וְעַל כָּל אָבֹן גְּדוֹלָה שְׁבִירוֹשָׁלַיִם אֹמֵר (תהילים ל) אָרוּמְמָה ה' כִּי דִלִיתָנִי וְגוֹמֵר. וְשִׁיר שֶׁל פְּגָעִים, וַיֵּשׂ אֹמְרִים שִׁיר שֶׁל נִגְעִים מֵאֵן דְּאָמַר דְּנִגְעִים דְּכַתִּיב (שם צא) וְנִגַּע לֹא יִקְרַב בְּאֵהָלָהּ. וּמֵאֵן דְּאָמַר דְּפְגָעִים דְּכַתִּיב (שם) יִפֹּל מִצִּדָּהּ אֶלְפֵי. וְאֹמֵר (שם) יֵשֵׁב בְּסִתְרָא עֲלִיוֹן בְּצִל שְׂדֵי יִתְלוֹנָן. עַד: כִּי אֲתָה ה' מְחַסֵּי עֲלִיוֹן שְׁמִתָּ מְעוֹנָהּ וְחוֹזֵר וְאֹמֵר (שם) מִזְמוֹר לְדָוִד בְּבִרְחוֹ מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ ה' מָה רַבּוּ צָרֵי. עַד: לְהִי הִישׁוּעָה עַל עַמֶּךָ בְּרַכְתָּהּ סָלָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר לְהוֹי לְהִנֵּי קָרְאִי וְגֵאֲנִי הִיכִי עֲבִיד הָכִי

וְהָאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי : אָסוּר לְהִתְרַפְּאוֹת בְּדַבְרֵי תוֹרָה
לְהִגֹּן שְׂאֵנֵי וְאֵלָא כִּי אָמַר אָסוּר דְּאִיכָא מָכָּה אִי דְּאִיכָא
מָכָה אָסוּר וְתוּ לָא וְהִתְנָן הַלּוּחֵשׁ עַל הַמָּכָה אִין לּוּ חִלְק
לְעוֹלָם הֲבָא. הָא אֲתִמַּר עָלָה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּרוּקִיק שָׁנוּ,
לְפִי שְׂאִין מִזְכִּירִין שֵׁם שְׁמַיִם עַל הֶרְקִיקָה. בֵּית דִּין
מְהֻלְכִין וְשִׁתֵּי תוֹדוֹת אַחֲרֵיהֶן וְכוּלֵי. לְמִימְרָא דְבֵית דִּין
קָמִי תוֹדָה אֲזִלִּי. וְהִכְתִּיב (נחמיה יב) וַיִּלְדְּ אַחֲרֵיהֶם הוֹשַׁעִיָּה
וְחֻצִי שָׂרִי יְהוּדָה הֵכִי קָאָמַר בֵּית דִּין מְהֻלְכִין וְשִׁתֵּי תוֹדוֹת
מְהֻלְכוֹת וּבֵית דִּין אַחֲרֵיהֶם. פִּיצַד מְהֻלְכוֹת. רַבִּי חִיָּיא
וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי : חַד אָמַר : זֹו כְּנֶגְדַּד זֹו. וְחַד אָמַר זֹו אַחַר
זֹו. מָאן דְּאָמַר זֹו כְּנֶגְדַּד זֹו הַפְּנִימִית הֵךְ דְּמִקְרָבָא לְחוּמָה
מָאן דְּאָמַר זֹו אַחַר זֹו הַפְּנִימִית הֵךְ דְּמִקְרָבָא לְבֵית דִּין. תְּנִן
הַפְּנִימִית נְאֻכְלַת וְהַחִיצוֹנָה נְשַׁרְפַת בְּשַׁלְמָא לְמָאן דְּאָמַר
זֹו אַחַר זֹו אֲמַטוּ לְהֵכִי פְּנִימִית נְאֻכְלַת מְשׁוּם דְּאֲתִיא
חִיצוֹנָה קָמָה וְקֻדְשָׁה לָהּ אֵלָא לְמָאן דְּאָמַר זֹו כְּנֶגְדַּד זֹו
תְּרוּיָהוּ בְּהֵדִי הֵדִי קָא מִיקְדָּשִׁי וְלִטְעַמִּיד לְמָאן דְּאָמַר זֹו
אַחַר זֹו חֲדָא מִי מִיקְדָּשָׁה אֶת כָּל שְׁלָא נְעֻשִׂית בְּכָל אֵלוּ תְּנִן
וְאִפְלוּ לְמָאן דְּאָמַר בְּאַחַת מְכָל אֵלוּ הֵי תְּרוּיָהוּ חֲדָא
מְצוּהָ הִיא אֵלָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן : עַל פִּי נְבִיא נְאֻכְלַת וְעַל פִּי
נְבִיא נְשַׁרְפַת :

כ"י ת"ר שיר של תודה. היו אומרים שם בכנורות וכו' ומהו שיר של תודה
מזמור לתודה (תהלים ק'): ארוממד ה' וגו'. הוא מזמור שיר חנוכת הבית לכך אומר
אותו: ושיר של פגעים. יושב בסתר עליון ולפי שאמרו משה בהקמת משכן דכתיב
(שמות לט) ויצרך אותם משה ומה בירכן יהי רצון שתשרה שכונה במעשה ידיכם ויהי
נועם ה' אלוקינו עלינו והכי איתא בתורת כהנים והוא מאחד עשר מזמורים שאמר
משה בספר תהלים מתפלה למשה עד סוף מזמור לתודה: פגעים. מזיקין שפוגעין
בבני אדם להזיק: ואומר ה' מה רבו ארבי. לפי שנאמר בו רבים אומרים לנפשי
אין ישועתה לו באלקים סלה שהיו מתלוצצים בשרי יהודה ובנימין כשהיו בני
ישראל בני הגולה בונים את החומה שנא' (נחמיה ג) מה היהודים האומללים עושים
וגומר היחיו את האזנים מערמות העפר והמה שרופות ואומר (ס) גם וגו' אם
יעלה שועל ופרץ חומת אבניהם: להני קראי. שיר של פגעים: וגני. כשהוא הולך
לישון בלילה: דאיכא מכה. ולוחש עלה מקראות של תורה להתרפאות ומקשינן
ואי איכא מכה אסור הוא דקאמר בה רבי יהושע בן לוי ותו לא: אין לו חלק.

הלוחש על המכה ואומר כל המחלה אשר שמתי במצרים וגומר (שמות טו): ברוקא
שנו. ברוקא ואחר כך לוחש: שאין מזכירין שם שמים וכו'. והכא קאמר כי אני ה'
רופאך: זו כנגד זו. שני כהנים נושאין אותן זה אצל זה: הך דמקרבא לחומה.
שיהא פנימית ממולעת בין העם לחומה: הך דמקרבא לבית דין. ההולכת אחרונה:
וקדשה לה. ראשונה קידש את המקום וכשנכנסה אחרונה לשם לא נפסלה ביוצא
שלא עצרה במקום חול אלא במקום מקודש: כי הדדי נינהו. שתיהן מקדשות יחד
או שתיהן יאכלו או שתיהן ישרפו: חדא מי מקדשה. את המקום הא אנו תנו כל
שלא נעשית בכל אלו הנכנס לשם אין חייבין עליה אלמא כולהו בעינן: אפילו
למאן דאמר. לקמן דכל אלו דמתני' אחת מכולן קאמר או מלך או כהן גדול או
נביא או סנהדרין או שתי תודות הני שתי תודות מיהא תרוייהו בעינן לתרוייהו
חדא מילתא היא: על פי נביא. חגי זכריה ומלאכי היו שם ועל פיהם ברוח הקודש
עשו ואין טעם בדבר:

זוהר ואתחנן דף רס"ז ע"א

יֹמָא חַד הָהוּה חֲלַשׁ רַבִּי יוֹסִי. עָאֵל לְגַבֵּה רַבִּי אָבָא וְרַבִּי
יְהוּדָה וְרַבִּי יִצְחָק חָמוּ לֵה דְהוּה נָפִיל עַל אַנְפּוּי וְנָאִים
יָתְבוּ. כַּד אֲתַעַר חָמוּ לֵה לְאַנְפּוּי דְחִיָּכִין. אָמַר לֵה רַבִּי אָבָא
מָלָה חֲדַתָּא חֲמִיתָּא אָמַר לֵה וַדַּאי דְהִשְׁתָּא סְלֵקָא נִפְשָׁאִי
וְחֲמִית יִקְרָא מְאֵנוּן דְמָסְרוּ גְרַמְיָהוּ עַל קְדוּשָׁא דְמַאֲרִיָּהוּן
דְהוּוּ עָאֵלִין בְּתַלְיִסֵּר נְהָרִי דְאַפְרָסְמוּנָא דְכָּא. וְקִדְשָׁא
בְּרִידָה הוּא מְשַׁתְּעֵשֶׁע בְּהוּ וְחֲמִינָא מַה דְלָא יְהָבוּ לִי רְשׁוּתָא
לְמִימָר וְשְׂאִילָנָא לֹון אֲמִינָא הָאִי יִקְרָא דְמָאן הוּא אָמְרוּ
לִי מְאֵנוּן דְרַחֲמִימוּ לְמַאֲרִיָּהוּן בְּהוּ עֲלָמָא וּמַמָּה דְחֲמִית
נִפְשָׁאִי וְלָבָאִי אֲתַנְהִיר וְעַל דָּא אַנְפָּאִי חִיָּכִין. אָמַר לֵה רַבִּי
אָבָא זַכָּאָה חוּלְקָךְ אָבֵל אוּרִיתָּא אֲסֵהִיד בְּהוּ דְכַתִּיב (ישעיה
טו) עֵין לֹא רָאִתָּה אֱלֹקִים זִוְלַתְךָ יַעֲשֶׂה לְמַחֲכָה לֹו. אָמַר לֵה
רַבִּי יְהוּדָה הָא שְׂאִילוּ חֲבַרְיָא דָּא דְכַתִּיב יַעֲשֶׂה תַעֲשֶׂה
מִבְּעֵי לֵה. אָמַר לֵה הָא אֲתַמַּר אָבֵל רָזָא דְמָלָה הִינּוּ דְכַתִּיב
(תהלים כז) לַחֲזוֹת בְּנַעַם יְיָ וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ וְאוֹקְמוּהָ. נַעַם יְיָ

ההוא דְאִתֵּיא מֵעֵתִיקָא קְדִישָׁא דְקִדְשָׁא בְרִידָּהּ הוּא
מְשַׁתְּעֵשֶׁע בֵּיה דְהָא הוּא נֶעַם מֵעֵתִיקָא נְפָקָא. וּלְבַקֵּר
בְּהִיכְלוֹ בְּהִיכְלָא עֲלָאָה עַל כֻּלָּא אוּף הָכָא עֵין לֹא רָאִתָּה
אֶלְקִים זּוּלְתָּךְ יַעֲשֶׂה מָאן הוּא עֵתִיקָא סְתִימָא דְכֻלָּא
דְהָא בֵּיה תְלִיא. אָמַר לֵיה וְדַאי הָכִי הוּא. זְכָאָה חוּלְקִיהוּן
דְאֲנוּן דְרַחֲמֵימוּתָא דְמֵאֲרִיהוּן מִתְדַבְּקוּן בְּהוּ לְאֵלִין לִית
שְׁעוּרָא לְחוּלְקֵיהוּן בְּהוּא עֲלֵמָא. אָמַר רַבִּי יִצְחָק כְּמָה
מְדוּרִין עַל מְדוּרִין אִית לְהוּ לְצַדִּיקָא בְּהוּא עֲלֵמָא
וּמְדוּרָא עֲלָאָה דְכֻלָּא אֲנוּן דְרַחֲמֵימוּתָא דְמֵאֲרִיהוּן אֲתִקְשָׁר
בְּהוּ דְהָא מְדוּרִיהוּן אֲתִקְשָׁר בְּהִיכְלָא דְסֻלִיק עַל כֻּלָּא. מֵאִי
טַעמָא בְּגִין דְקִדְשָׁא בְרִידָּהּ הוּא בְּהֵאִי אֲתַעֲטֹר :

תרגום הזהר יום אחד היה חולה רבי יוסי, נכנסו אליו רבי אבא ורבי
יהודה ורבי יצחק. ראו אותו שהיה נופל על פניו וישן. ישבו. פשהקו
משנתו, ראו את פניו שהיו שוחקות. אמר לו רבי אבא, דבר חדש ראית.
אמר לו, ודאי, פי עתה עלתה נפשי ורחתה הפכוד של אלו שמסרו עמם
על קדושת אדונם, שהיו נכנסים צי"ג נהרות אפרסמון טהור. והקצ"ה
משפעע צהם. וראיתי מה שלח נתנו לי רשות לומר. ושאלתי להם
ואמרתי: "כבוד של מי הוא." אמרו לי, שהוא של אלו שאהבו את אדונם
צעולם ההוא, דהינו צעולם הזה. וממה שנפשי רחתה הואר לבי, ועל כן
פני שוחקות. אמר לו רבי אבא, אשרי חלקה, אצל התורה מעידה צהם,
שפתוב, עין לא רחתה אלהים זולתך יעשה למחפה לו. אמר לו רבי יהודה,
הרי שאלו החברים, זה שפתוב יעשה, "יעשה" היה כריד לומר, על זה
שפתוב "זולתך" לשון נוכח. אמר לו, הרי למדנו. אצל סוד הדבר הוא, הינו
שפתוב, לחזות צנעם יי ולבקר צהיכלו. והעמדנו, נעם יי, הינו השפע הצא
מעתיקה קדישא, שהוא הפתר, שהקצ"ה משפעע צו. פי הנעם הוא
יוצא מעתיקה. ולבקר צהיכלו, הינו ההיכל העליון על הפל, שהוא צינה.
אף כאן עין לא רחתה אלהים זולתך יעשה, מי יעשה, הינו אותו עתיקה
הסתום מפל, פי זו תלוי שפע זה, ועל כן פתוב "יעשה" לשון נסתר. אמר
לו, ודאי כן הוא. אשרי חלקם של אלו שאהבת אדונם נתדבקה צהם לאלו
אין שיעור לחלקם צעולם ההוא. אמר רבי יצחק, כמה מדורים על מדורים
יש לכדיקים צעולם ההוא, והמדור העליון מפלם, הוא לאותם שאהבת
אדונם נהשרת צהם, פי המדור שלהם נהשר צהיכל העולה על הפל. מה

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק א

א. כָּל הַבְּרָכוֹת כֵּלָן אֵף עַל פִּי שֶׁבִּרְדָּ וַיֵּצֵא יָדָיו חוּבְתוֹ מִתָּר לוֹ לְבִרְדָּ לְאַחֲרִים שְׁלֵא יֵצֵאוּ יָדָיו חוּבְתָן כְּדִי לְהוֹצִיָּאן חוּץ מִבְּרַכַּת הַהֲנִיָּה שְׁאִין בָּהּ מִצְוָה שְׁאִינוֹ מְבָרְדִּי לְאַחֲרִים אֶלָּא אִם כֵּן נִהְנֶה עִמָּהוּן. אֲבָל בְּרַכַּת הַהֲנִיָּה שְׁיֵשׁ בָּהּ מִצְוָה כְּגוֹן אֲכִילַת מִצָּה בְּלִילֵי הַפֶּסַחִים וְקִדּוּשׁ הַיּוֹם הֲרִי מְבָרְדִּי לְאַחֲרִים וְאוֹכְלִים וְשׁוֹתִים אֵף עַל פִּי שְׁאִינוֹ אוֹכֵל עִמָּהוּן:

ב. כָּל הַשּׁוֹמֵעַ בְּרָכָה מִן הַבְּרָכוֹת מִתְחַלְתָּהּ וְעַד סוּפָהּ וְנִתְכַּוֵּן לְצֵאת בָּהּ יָדָיו חוּבְתוֹ יֵצֵא. וְאֵף עַל פִּי שְׁלֵא עָנָה אָמֵן. וְכָל הָעוֹנֶה אָמֵן אַחֲרֵי הַמְּבָרְדִּי הֲרִי זֶה כְּמְבָרְדִּי וְהוּא שְׁיִהְיֶה הַמְּבָרְדִּי חַיֵּב בְּאוֹתָהּ בְּרָכָה. הִיא הַמְּבָרְדִּי חַיֵּב מִדְּבָרֵי סוּפָרִים וְהָעוֹנֶה חַיֵּב מִן הַתּוֹרָה לֹא יֵצֵא יָדָיו חוּבְתוֹ עַד שְׁיַעֲנֶה אוֹ עַד שְׁיִשְׁמַע מִמִּי שֶׁהוּא חַיֵּב בָּהּ מִן הַתּוֹרָה כְּמוֹהוּ:

מוסר

ספר חסידים סימן קסח

כְּתִיב (שמות לד) פֶּקֶד עוֹן אָבוֹת עַל בְּנֵים וְעַל בְּנֵי בְנֵים עַל שְׁלִשִׁים וְעַל רְבַעִים. וְעֵשָׂה חֶסֶד לְאֶלְפִים הֲרִי מִי שֶׁזָּכָה מְרַבָּה מִדָּה טוֹבָה חֲמִשׁ מֵאוֹת אִם כֵּן מִי שֶׁהָיָה רָאוּי לְהִיּוֹת

שָׁנָה אַחַת בְּגוֹן עֵדוֹן לָמָּה יִהְיֶה בְּגוֹן יוֹתֵר עַל חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, אֲלֵא מִי שְׁעוֹבֵר עַל מְנַת שְׁלֵא לְקַבֵּל פָּרֶס וּמִשְׁמַחַת לֵב אוֹהֵב הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵין הֶפְסֵק לְטוֹבוֹתָיו, שְׁנֵאמַר (ישעיה ס) וְעִמְדָּה כָּלֶם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ. וּכְתִיב (תהילים לז) יוֹדַע ה' יָמֵי תְּמִימִים וְנִחַלְתֶּם לְעוֹלָם תִּהְיֶה. וְלָמָּה אוֹהֵב הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָאֲבוֹת מִפְּנֵי שְׁכָל הַיּוֹם וְכָל הַלֵּילָה לֹא הָיָה לָבָם פּוֹנֵה מְלַהֲרֵהר אַחַר חֲפְצֵי שָׁמַיִם, שְׁנֵאמַר (משלי כג) כִּי אִם בְּיָרְאַת ה' כָּל הַיּוֹם. כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (בראשית כח) וַיִּיקַץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ. וְאַתָּה תִּקְרָא: וַיִּיקַץ יַעֲקֹב מִמִּשְׁנָתוֹ. אַרְבַּעַה וְעֶשְׂרִים פְּסוּקִים אֲבָרְהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב בְּפֶסוּק אֶחָד עַל הַסֵּדֶר, אֲבָל שְׁאָר פְּסוּקִים שֶׁל הָאֲבוֹת אֵינָם עַל הַסֵּדֶר, כְּגוֹן וַיָּבֵא יַעֲקֹב אֶל יִצְחָק אָבִיו מִמְּרָא קְרִית הָאֲרָבֶע, אֲשֶׁר גָּר שָׁם אֲבָרְהָם וַיִּצְחָק הָרִי אֵינוֹ עַל הַסֵּדֶר וְלִכְךָ אַרְבַּעַה וְעֶשְׂרִים עַל הַסֵּדֶר, כִּי הָיוּ כָּל אַרְבַּעַה וְעֶשְׂרִים שְׁעוֹת שְׁלֵא הָיָה לָהֶם פְּנָאֵי מִחֲפְצֵי שָׁמַיִם אֲפִלוּ בְּחִלּוֹם שְׁנֵאמַר (תהילים קלט) וְלִי מָה יִקְרוּ רַעִיד. וּכְתִיב הַקִּיצְתִּי וְעוֹדִי עֹמֵד:

עֲקֹב יוֹם חֲמִישִׁי תוֹרָה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילויי הה' אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

(ו) כִּי יִהְיֶה אֶלְהֵיךָ מִבֵּי־אֶדָּ אֶל אֶרֶץ טוֹבָה אֶרֶץ נַחְלֵי מַיִם עֵינַת וְתַהֲמֹת יִצְאִים בְּבִקְעָה וּבְהָר: אָרִי יִי אֶלְהֵךָ מַעֲלֵךְ לְאַרְעָא טַבְתָּא אַרְעָא נְגֻדָא נַחְלִין דְּמִיין מְבוּעֵי עֵינָן וְתַהוֹמִין נְפִקִין בְּבִקְעוֹן וּבְטוֹרִין: (ח) אֶרֶץ חֲטָה וּשְׁעָרָה וְגִפְוֹן וְתַאֲנָה וְרַמּוֹן

אָרֶץ זֵית שָׁמֶן וּדְבַשׁ : אֲרֻעָא חֲטִיּוֹן וְסַעְרִין וְגוֹפְנִין
וְתַאֲנִין וְרִמּוֹנִין אֲרֻעָא דְזֵיתָהּא עֲבָדִין מְשַׁחַא וְהִיא עֲבָדָא דְבַשׁ :

רס"ז זית שמן. זיתים העושים שמן:

(ט) אֲרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְכַּנֵּת תֵּאֲכַל בָּהּ לֶחֶם
לֹא תַחֲסֹר כָּל בָּהּ אֲרֶץ אֲשֶׁר אֲבִנֶיהָ
בְּרִזָּל וּמְהַרְרֶיהָ תַחֲצַב נְחֹשֶׁת : אֲרֻעָא דִּי לֹא
בְּעֲצוּרִין (נ"א בְּמִסְכַּנּוֹ) תִּיכּוֹל בָּהּ לַחֲמָא לֹא תַחֲסֹר כָּל מַדְעָם בָּהּ אֲרֻעָא
דִּי אֲבִנָּהּא פְּרִזְלָא וּמְטוֹרָהּא תַפְסוֹל נְחֹשֶׁא : (י) וְאֶכְלָתָּ
וְשָׁבַעְתָּ וּבִרְכַתָּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל
הָאֲרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ : וְתִיכּוֹל וְתִשְׁבַּע
וְתִבְרַךְ יְת יי אֱלֹהֶיךָ עַל אֲרֻעָא טַבְתָּא דִּיהַב לָךְ : (יא)
הִשְׁמֹר לָךְ פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ לְבַלְתִּי שְׁמֹר מִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו
וְחֻקֹּתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצִוֶה הַיּוֹם : אִסְתַּמַּר לָךְ
דִּילְמָא תַתְנַשִּׁי יְת דַּחְלָתָא דִּיי אֱלֹהֶיךָ בְּדִיל דְלֹא לְמַטַּר פְּקוּדוֹהִי
וְדִינוֹהִי וּקְיָמוֹהִי דִּי אָנָּא מִפְּקֻדָּךְ יוֹמָא דִּין :

נביאים - ישעיה - פרק נ

(ט) הֵן אֲדַנִּי יְהוָה יַעֲזֹר לִי מִי הוּא יִרְשָׁיעֵנִי
הֵן כָּלִם כַּבְּגָד יִבְלוּ עֵשׂ יֵאָכְלִם : (ס) הָא יי
אֱלֹהִים סְעִיד לִי מִן הוּא דִּי יַחֲבִינְנִי הָא כּוֹלְהוֹן כְּלָבוּשָׂא דְבָלִי
וְכַעֲשָׂא אָכִיל לֵה :

**מִי בְכֶם יֵרָא יְהוָה שִׁמְעַ בְּקוֹל עַבְדּוֹ
אֲשֶׁר הִלְךְ חֲשָׁכִים וְאֵין נֶגֶה לוֹ יִבְטַח
בְּשֵׁם יְהוָה וַיִּשְׁעַן בְּאַלְהָיו :** (ס) אָמַר נְבִיא עֲתִיד
קוֹדֶשׁא בְּרִידָּהּ הוּא לְמַהוּי אָמַר לְעַמְמִיא מוּן בְּכוּן מִדְחֻלְיָא דִּינִי דִּי
שְׁמַע בְּקַל עַבְדָּהּ נְבִיאָּהּ דְעַבְד אֲוֹרִיתָא בְּעַקָּא כְּגַבְר דִּמְהִלְדָּהּ בְּקַבְלָא
וְלִית זְהוּר לָהּ מִתְרַחֵץ בְּשִׁמְאָּהּ דִּינִי וּמְסִתְמִידָּהּ עַל פּוֹרְקָנָּהּ דְאַלְהִיָּהּ
:

רש"י בקול עבדו . בקול הנביאים : אשר הלך חשכים . אפי' ארה צאה עליו יבטח בשם ה' כי הוא יצילהו :

**הוּן כְּלֶכֶם קִדְחִי אֵשׁ מְאִזְרִי זִיקוֹת לְכוּ
בְּאוּר אֲשַׁכֶּם וּבְזִיקוֹת בְּעֵרְתֶם מִיַּדִּי
הִיִּתָּה זֵאת לְכֶם לְמַעַצְבָּה תִּשְׁכַּבוּן :** (ס)
מְתִיבִין עַמְמִיא וְאִמְרִין קִדְמוּהִי רַבּוֹנָּנָּהּ לָא אִפְשָׁר לָנָא לְמַעַסְק
בְּאוֹרִיתָא אֲרִי כָּל יוֹמָנָּה אֲתִגְרִינָּה דִּין עִם דִּין בְּקַרְבָּא וְכַד נְצַחְנָא
דִּין לְדִין אוֹקִידְנָּה בְּתִיחוּן וּשְׁבִינָּה טַפְלָהוּן וְנִכְסִיָּהוּן וּבַחְדָּא גּוֹנָּה
שְׁלִימוּ יוֹמָנָּה וְלָא אִפְשָׁר לָנָא לְמַעַסְק בְּאוֹרִיתָא מְתִיב קוֹדֶשׁא בְּרִידָּהּ
הוּא וְאִמְר לָהּוּן הָא כּוּלְכוּן מְגַרְן בְּאַשְׁתָּא מִתְקַפִּי חֶרֶב אֲזִילוּ פִּילוּ
בְּאַשְׁתָּא דְגְרִיתוּן וּבְחַרְבָּא דְתִקִּיפְתוּן מִמִּימְרֵי הָוֹת דָּא לְכוּן
לְתַקְלוּתְכוּן תִּתּוּבוּן :

רש"י הו כולכם . שאינכם שומעים בקול נביאיו : קודחי אש . עבדתו עליכם : מאזרי זיקות . מחזיקי זיקות הו גזין וגחלי אש הנזרקין בקלע ויש לו דוגמא כל' ארמי זיקוקין דנור כך וכך זיקתא פסיק לן : לכו בצור אשכם . לפי דרככם תלקו : מידי . תהא גמולכם זאת לכם :

**נָא שְׁמְעוּ אֵלַי רְדִפִי צָדֵק מִבְּקָשֵׁי יְהוָה
הַבֵּיטוּ אֶל צוּר חֲצִבְתֶּם וְאֶל מִקְבַּת בּוֹר
נִקְרְתֶם :** קַבֵּילוּ לְמִימְרֵי רְדִפִי קוּיִשְׁטָא דְבַעַן אוּלְפֹן מוּן קְדָּם

וַיִּאֲסֹף כָּלֹּו דַי כַּחֲצִיבָא מְטִינָרָא אֶתְחַצְבְּתוּן וְכַפְסוּלָא מְדָגוּב רִיקוֹן
אֶתְפְּסִלְתוּן :

רש"י אַל לֹר חוֹלְבָתָם . מִמְנוּ : וְאֵל מִקְבַּת צוּר . שְׁנוּקְבִין וְחוֹלְבִין צֵה אֵת הַצּוּרוֹת אֲשֶׁר נִוקְרָתָם צֵה ,
נִוקְרָתָם ל' נִקְרַת הַלֹּר (שְׁמוֹת לֵג) יִקְרוּה עוֹרְבֵי נַחַל (מִשְׁלֵי ז') וּמִי הוּא הַלֹּר הוּא אֲבֵרָהָם אֲבִיכֶם וּמִי הִיא
הַמִּקְבַּת הִיא שָׂרָה אֲשֶׁר חוֹלְלָתְכֶם אֲשֶׁר יִלְדַתְכֶם ל' כִּי חָלָה גַם יִלְדָה (לִקְמוֹן סו) :

(ב) הַבֵּיטוּ אֶל אֲבֵרָהָם אֲבִיכֶם וְאֶל שָׂרָה
תְּחוֹלְלֶכֶם כִּי אֶחָד קָרָאתוּ וְאֲבָרְכֶהוּ
וְאֲרַבֶּהוּ : אֲסֹף כָּלֹו בְּאֲבֵרָהָם אֲבוּכֹון וּבְשָׂרָה דְאֶעְדִּיאֲתֶכֹון
אֲרִי חַד הָוָה אֲבָרְהָם יְחִידִי בְּעֵלְמָא קָרִיבִיתִיה לְפוֹלְחָנִי וּבִרְכִיתִיה
וְאֶסְגִּיתִיה :

רש"י תְּחוֹלְלֶכֶם . אֲשֶׁר תִּלְד אֲחֶכֶּ' : כִּי אֶחָד קָרָאתוּ . כִּי אֶחָד הִיה יְחִידִי בְּאֶרֶץ כְּנַעַן אֲשֶׁר הִגְלִיתוּ שָׁם
מֵאֲרָצוֹ וּמִמּוֹלַדְתּוֹ , קָרָאתוּ רַבִּיתוֹ וּגְדַלְתּוֹ לְשׁוֹן קָרִיאֵי הַעֲדָה (בְּמִדְבַר ר') וְכַשֵּׁם שֶׁהוּא הִיה יְחִיד וּגְדַלְתּוֹ כֹּן
אֲגַדֵּל אֲחֶכֶם שְׁחָתָם יְחִידִים לִי :

כתובים - תהילים - פרק קח

(ח) אֱלֹהִים דְּבַר בְּקִדְשׁוֹ אֶעֱלֶזָה אֲחַלְקָה
שְׁכֶם וְעֵמֶק סִכּוֹת אֲמַדֵּד : אֱלֹהָא מְמַלֵּל מֵאֲתַר
בֵּית שְׁכִנְתִּיה אֲבוּעַ אֶפְלַג בְּזַתָּא עִם יְתִבִי שְׁכֶם וְעִם יְתִבִי מִישַׁר
סִכּוֹת אֲמַשַּׁח תְּחוּמָא :

רש"י אֱלֹהִים דְּבַר בְּקִדְשׁוֹ . שְׁחַמְלוּךְ וַיִּבַּח הַעֵת וְאֶעֱלוֹזוּ צִדְכֵרוּ , (עֵינִן לְעִיל פִּרְשָׁה ס' פְּסוּק ח) : אֲחַלְקָה שְׁכֶם .
אֲחַלְקָה אֶרֶץ אוֹיְבֵי לְיִשְׂרָאֵל , שְׁכֶם חֶלֶק כְּמוֹ (בְּרַשִּׁית מ"ח) שְׁכֶם אֶחָד עַל אֲחִיךְ , (וְעַמֶּק סִכּוֹת אֲמַדֵּד) :

(ט) לִי גִלְעָד לִי מִנְשָׂה וְאֶפְרַיִם מְעוֹז רֵאשִׁי
יְהוּדָה מְחַקְקִי : דִּילִי גִלְעָד דִּילִי מִנְשָׂה גְבַרִין דְּבֵית

אֶפְרַיִם עֹשֶׂנָא דְרִישֵׁי וּמִדְבַּיִת יְהוּדָה סִפְרֵי : (א) מוֹאָב סִיר
רְחֵצִי עַל אָדוּם אֲשֶׁלִיךְ נַעֲלִי עָלַי פְּלֶשֶׁת
אֶתְרוּעֶע : דוֹשְׁשִׁית מוֹאָבָאֵי הֵיךְ דוּדֵי שְׁזוּגִי עַל מַלְכוּת אָדוּם
אֶטְלוֹק סַנְדְּלִי עַל מַלְכוּת פְּלֶשֶׁתָאֵי אֶתְיַבֵּב :

רש"י מואב סיר רחצי . כלומר עבדי ושמשי ככלי תשמיש שמשתמשין בו : על אדום אשליך . עבודתי
שהיו מלכיהם נוטלין מנעלי ברגלי : אתרועע . אריע להם קול ליראם מפני :

(יא) מִי יִבְלַנִּי עֵיר מְבַצָּר מִי נַחֲנִי עַד
אָדוּם : וּכְדוֹן דְּחֶבֶת מִן אוֹבֵיל יְתִי עַד פְּרָפָא דְרוּמֵי רְשִׁיעָא מִן
דְּבַרְנֵי עַד קוֹשְׁטִינְטִינָא דְאָדוּם :

רש"י מי יובילני . לימות המשיח לפשוט יד בעשו בערי מצרים , מי שנחני כבר על אדום שהכיתי בהם
בגיא מלח שמנה עשר אלף :

(יב) הֵלֵא אֱלֹהִים זְנַחְתָּנוּ וְלֹא תִצָּא
אֱלֹהִים בְּצַבָּאתֵינוּ : הֵלֵא עַל דְּחַבְנָא קָדָם יֵי שְׁבִקְתָּנָא
וְלֹא נִפְקָא שְׁכִנְתֵּיהָ בְּחַלּוֹתָנָא :

משנה בכורות פרק ז

א. מומין אלו, בין קבועין בין עוברין, פוסלין
באדם. יותר עליהן באדם: הכילון, והלפתן,
המקבן, ושראשו שקוע, ושקיפס. ובעלי החטופרת,
רבי יהודה מכשיר, וחכמים פוסלין :

דרטורה (א) מומין אלו. הפוסלין בזכור, פוסלים בכהן לעבודה, בין קבועים בין

עוזרים כל זמן שהן עליו: הכילון. שראשו חד מלמעלה ורחב למטה, ודומה לכיסוי של חצית שקרוי חבלה, לפיכך נקרא כילון: והלפתו. שראשו דומה ללפת שרחבה מלמעלה והולכת וכלה מלמטה: מקבן. שדומה ראשו למקבת, שזולט הפדחת לחוץ וכן ערפו מאחוריו, ולדעיו שזה ראשו, ודומה לפטיש, דהיינו מקבת שיואל מלפניו ומאחוריו: ושראשו שקוע. גרסינן. יש מפרשים, שראשו זולט הרבה, ויואל לחוץ כלפי פניו. ויש מפרשים, שאינו זולט כלל לפניו, כענין שקיפס מאחוריו שאין ראשו זולט מאחוריו כלל, והוא מחוסר, שדומה כמי שנחתך ממנו חתיכה מאחוריו. ולשון שקיפס, שקול פיסא, שניטלה ממנו חתיכה. ובתוספתא מונה גם כן אורו שקוע, שראשו מוטל בין כתפיו ודומה כמי שאין לו אורח: ובעלי החטוטרט ר' יהודה מכשיר. כשיש עגם בחטוטרט כולי עלמא לא פליגי דהוי מוס. כי פליגי, בשאין בה עגם. ר' יהודה סבר, חתיכת בשר בעלמא היא. ורבנן סברי, אמר קרא (ויקרא כה) כל איש אשר בו מום מזרע אהרן, השוה בזרעו של אהרן יעבוד, ושאינו שוה בזרעו של אהרן לא מוס מזרע אהרן, יעבוד והלכה כחכמים:

ב. הקרת, פסול. איזהו קרת, כל שאין לו שטח של שער מקפת מאזן לאזן. ואם יש לו, הרי זה כשר. אין לו גבינים, אין לו אלא גבין אחד, הוא גבן האמור בתורה. רבי דוסא אומר, כל שגביניו שוכבין. רבי חנינא בן אנטונינוס אומר, כל שיש לו שני גבים ושתי שדראות:

ברטנורה (ט) ואם יש לו הרי זה כשר. והוא שתהיה שיטת השער המקפת מאוזן לאוזן מאחוריו. ולא לפניו. דטפי הוי נוי כשיש לו לאחוריו ולא לפניו, יותר מכשיש לו סביב כל הראש ובאמצע קרח וכל שכן דיס לו לפניו ולא לאחוריו דפסול: גבינים. גבות העין: שגביניו שוכבים. ששערות גביניו ארוכים ומוטלים על עיניו: מי שיש לו שני גבים ושתי שדראות. לא שיש לו שני גבים ממס. דההוא לא חי. אלא כגון ששדרתו עקומה ומחזי כגבין ושדראות הרבה. וכולי עלמא מודו דכל הגי מומי דחשיבי הגי תנאי הוי מוס. ומשמעות דורשין כלבד איכא בינייהו, דכל חד סבר שהמוס שהוא מונה הוא גבן האמור בתורה:

ג. החרום, פסול. איזהו חרום, הכוחל שתי עיניו כאחד. שתי עיניו למעלה, ושתי עיניו למטה, ועינו אחת למעלה, ועינו אחת למטה, רואה את החדר ואת העליה כאחד, סכי שמש, זוגדוס, והצירן. ושנשרו

רִיסי עֵינָיו, פְּסוּל, מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן :

ברטנורה (ג) הכוחל שתי עיניו כאחת. שחוטמו שבין עיניו שקוע ואינו בולט כלל, עד שכשהוא בא להעביר מכחול בעיניו יכול למשוך המכחול בין עין לעין ואין החוטם מעכבו: שתי עיניו למעלה. בגובה המלח שלא כאשר בני אדם: ושתי עיניו למטה. מן המקום שנהוגים להיות: עינו אחת למעלה. מן המקום הנהוג: ועינו אחת למטה. מן המקום הנהוג: רואה את החדר ואת העליה כאחת. שעיניו עומדות במקומן הראוי, אבל עינו אחת רואה למעלה ועינו אחת למטה, הדר למטה ועליה למעלה. וכל מי שהוא מעוות הראות עושה כן, שמדבר עם חברו ונראה כאילו מביט בפני אדם אחר: כפי שמש. כשרואה להביט אל השמש מעמץ עיניו וסוגר עפעפיו: זגדום. זוג שנים. דוס בלשון רומי שנים. כלומר, הזוג של עינים או של גביני העין שדרכן להיות שוין, חלוק לשני עינים, כגון עינו אחת שחורה ואחת כעין התכלת, באחת מגבות עיניו שער מרובה ובאחת מעט. וכן בכל שאר זוגות של אברים כל זוגא דלא שוו להדדי, זגדום קרי ליה: אירן. שעיניו זולגות דולפות ויורדות תמיד דמעה: שנשרו ריסי עיניו. שנפל שער שבפעפיו: מפני מראית העין. אבל מוס גמור לא הוי. והני מילי כשנשאר בעפעפים רושם שער. אבל אם לא נשאר רושם לשער כל עיקר, הרי זה מוס גמור. וכן אי נפישו שערי בריסי העין, הוי מוס גמור. ושלשה דינים חלוקים יש במומי אדם. המומין השוין באדם ובבהמה, בהן דעבר ועבר בהן לוקה ועבודתו מחוללת. והמומין היתירים באדם ואינן בבהמה לוקה אם עבר ואין עבודתו מחוללת. והמומין שהן מפני מראית העין, אם עבר ועבר אינו לוקה, ואין ארין אריך לומר שאין עבודתו מחוללת:

ד. עֵינָיו גְּדוּלוֹת כְּשֶׁל עֵגֶל, או קְטַנוֹת כְּשֶׁל אֶזֶז, גּוּפוֹ גְּדוֹל מֵאַבְרָיו או קָטָן מֵאַבְרָיו, חֲטָמוֹ גְּדוֹל מֵאַבְרָיו או קָטָן מֵאַבְרָיו חוֹטְמוֹ גְּדוֹל מֵאַבְרָיו או קָטָן מֵאַבְרָיו הַצָּמָם וְהַצָּמֵעַ. אֵיזָה הוּא צָמֵעַ, שְׁאֲזָנָיו קְטַנוֹת. וְהַצָּמָם, שְׁאֲזָנָיו דוֹמוֹת לְסִפּוּג :

ברטנורה (ה) גופו גדול מאבריו. שיעור גופו גדול מן הראוי לפי שיעור שאר אבריו כגון ידיו ורגליו ושוקיו: חוטמו גדול. שיעור החוטם כשיעור אצבע קטנה של ידו. ואם היה ארוך מכן, או קצר מכן, הרי זה מוס: דומות לספוג. שכוונות וסתומות:

ה. שִׁפְתוֹ הֶעֱלִינָה עוֹדֶפֶת עַל הַתְּחִתוֹנָה, וְהַתְּחִתוֹנָה עוֹדֶפֶת עַל הֶעֱלִינָה, הֲרִי זֶה מוּס. וְשִׁנְטָלוֹ שְׁנָיו,

פְּסוּל, מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן. דִּדְיו שׁוֹכְבִים כְּשֶׁל אִשָּׁה,
כְּרִסוֹ צָבָה, טְבוּרוֹ יוֹצֵא, נִכְפָּה אֶפְלוֹ אַחַת לַיָּמִים,
רוּחַ קְצָרִית בָּאָה עָלָיו, הִמְאָשְׁכּוֹ, וּבַעַל גָּבֵר. אֵין לוֹ
בִּיצִים, אוֹ אֵין לוֹ אֶלָּא בִּיצָה אַחַת, זֶהוּ מְרוּחַ אֲשֶׁךְ
הָאִמּוֹר בִּתְוֹרָה. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר, כָּל שְׁנִמְרוֹחוֹ
אֲשֶׁכּוֹ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, כָּל שְׁרוּחַ בְּאֲשֶׁכּוֹ. רַבִּי
חֲנִינָא בֶן אֲנִטִיגְנוֹס אוֹמֵר, כָּל שְׁמֵרְאָיו חֲשׂוֹכִין:

ברטנורה (ה) **לדיו שוכבים**. גדולים עד שנראים שוכבים כדדי אשה: נכפה. נופל
מחמת חולי: אפילו אחת לימים. שאינו נופל תדיר אלא פעם אחת לזמן מרובה: רוח
הכרית. שרוחו הכרה מחמת [מרה] השחורה הגוברת עליו לפרקים ונשאר כלל הרגש:
המאושכן. שכים של ביצים ארוך עד שמגיע לארכובה. בין שהוא נפוח מחמת רוח
או מחמת ליחה: ובעל גבר. בעל אבר. שנתארך הגיד שלו ונעשה גדול עד שמגיע
לארכובותיו: שנמרחו אשכיו. שנימוחו ביציו: שרוח באשכיו. ועל ידי כן ביציו נפוחים:
שמראיו חשוכין. שהוא שחור. ואע"פ שאינו שחור ככופי. ולשון מרוח אשך, מראה
חושך, ולאו בביצים משתעי קרא. ובעיקר הדין לא פליגי, שכל אחד מהם מודה
במום שמונה חזירו דהוי מום. ולא נחלקו אלא בפירושן של מקרא, ומשמעות דורשין
איכא דינייהו:

ו. הַמְקִישׁ בְּקִרְסָלָיו, וּבְאַרְכוּבוֹתָיו, וּבַעַל פִּיקָה,
וְהַעֲקֵל. אֵיזֶהוּ עֲקֵל, כָּל שְׁמֵקִיף פְּרִסוֹתָיו וְאֵין
אַרְכוּבוֹתָיו נוֹשְׁקוֹת זֶו לְזֶו. פִּיקָה יוֹצֵאָה מְגוֹדְלוֹ,
עֲקֵבוֹ יוֹצֵא לְאַחוֹרָיו, פְּרִסָתוֹ רְחֵבָה כְּשֶׁל אֲוִז.
אַצְבְּעוֹתָיו מְרַכְּבוֹת זֶו עַל זֶו, אוֹ קְלוּטוֹת (לְמַעַלָּה) עַד
הַפֶּרֶק, כְּשֶׁר. לְמִטָּה מִן הַפֶּרֶק וְחֲתֻכָּה, כְּשֶׁר. הִיתָה
בוֹ יוֹתֶרֶת וְחֲתֻכָּה, אִם יֵשׁ בָּהּ עֶצֶם, פְּסוּל. וְאִם לֹא,ו
כְּשֶׁר. יֵתֵר בִּידְיו וּבְרִגְלָיו שֵׁשׁ וְשֵׁשׁ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע,
רַבִּי יְהוּדָה מְכַשֵּׁיר, וְחֲכָמִים פּוֹסְלִים. הַשּׁוֹלֵט בְּשֵׁתֵי
יָדָיו, רַבִּי פּוֹסֵל, וְחֲכָמִים מְכַשֵּׁרִים. הַכּוֹשֵׁי,
וְהַגִּיחוֹר, וְהַלְבָּקוֹ, וְהַקֶּפֶחַ, וְהַנָּנֶס, וְהַחֲרֹשׁ,
וְהַשּׁוֹטָה, וְהַשְּׁכוֹר, וּבַעֲלֵי נֶגְעִים טְהוֹרִין, פְּסוּלִין
בְּאָדָם, וּכְשֵׁרִין בְּבַהֲמָה. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל

אומר, שוטה בבהמה אינה מן המבחר, רבי אליעזר
אומר, אף בעלי דלדולין, פסולין באדם, וכשרין
בבהמה:

ברטנורה (ו) המקיש בקרסוליו. שארכובותיו עקומות לחוץ וקרסוליו לפניו ונוקשים זה בזה כשהוא מהלך. ומקיש בארכובותיו הוא איפכא, שרגליו עקומים כלפי חוץ ומרוחקים זו מזו עד שארכובותיו למעלה [העקומות] כלפי פנים נוקשות זו בזו: בעל הפיקין והעיקל. והא פריש עיקל כרישא: כל שהוא מקיף פרסותיו. כשיושב ומקרב פרסות רגליו זו לזו: ואין ארכובותיו נוגעות זו לזו. שעקומות כלפי חוץ. ובעל הפיקין הוא שפיקה יולאה מגודלו, חתיכת בשר עגולה כפיקה יולאה מגודל של ידו או מגודל של רגלו: עקבו יולא מאחוריו. כגון שקוקו עומד באמצע רגלו שחצי הרגל לפניו וחצי רגל לאחור: רחבות כשל אווז. שקלושות הן כשל אווז ואין ארכון יותר על רחבן: קלוטות. מדובקות זו בזו: עד הפרק. האמצעי של אצבעות: למטה מן הפרק. דהיינו לכל האפורן שמחוצרים כולן: וחתכה. שיהיו מחולקים, כשר: היתה בו יתירה. אצבע יתירה: אם יש בה עלם פסול. דהואיל וחתכה הרי הוא מחוסר אבר שנמצא בו: שש ושש עשרים וארבע. כלומר אפילו היו אצבעות ידיו ואצבעות רגליו שוין שכל יד וכל רגל יש שש ושש, אפילו הכי חכמים פוסלים. וכל שכן אם היה בידו אחת חמש ובידו אחת שש, דהוי מוס טפי. והלכה כחכמים: השולט בשתי ידיו רבי פוסל. דסבר, כחישותא איתילידא ביה בימין: וחכמים מכשירין. סברי, בריאותא היא דאיתילידא ליה בשמאל. והלכה כחכמים: הכושי. שחור: הגיחור. אדום כארגמן: הלבקן. לבן ביותר: והקפת. ארוך ודק, שאינו עב לפי ארכו והוא מכוער ומגונה: והשכור. ולא מיין, הוא לחשיב כבעל מוס מן המומין היתרים באדם שאם עבד לוקה ואין עבודתו מחוללת. אבל השכור מיין ושכר, אם עבד חלל. דבפרשת שתוי יין כתיב (ויקרא י) ולהבדיל בין הקודש ובין החול. ושכור דמתניתין אינו אלא ששתה חלב הרבה, או רוב דבש, או אכל דבילה קטילית, ונתבלבלה דעתו. שאלו חסודים כבעלי מומים ואין מחללים עבודה: ובעלי נגעים טהורים. כגון בזהק וכולו הפך לבן. דאזי מנגעים טמאים, לא צריך למימר, דאפילו אכניסת עזרה חייב כרת: לדולין. כמין חתיכות בשר יולאות תלויות בהן, והלכה כר' אליעזר בן יעקב:

ז. אלו כשרין באדם, ופסולין בבהמה, אותו ואת
בנו, וטרפה, ויוצא דפן, ושנעבדה בהן עברה,
ושהמית את האדם. הנושא נשים בעברה, פסול, עד
שידיר הנגיה. המטמא למתים, פסול, עד שיקבל
עליו שלא יהא מטמא למתים:

(ז) אותו ואת בנו. אז ובנו כהן עובדים עבודה ביום אחד ובזמן אחד. ואין אותו ואת בנו בזהמה קרבין ביום אחד: וטריפה. שנוכל זה אחד מסימני טרפות המנויין בפרק אלו טריפות, אינה קריבה על גבי המזבח: ויולא דופן. שקרעו את אמו והוליאוהו חי. בזהמה, פסולה להקרבה, כדי יולד כתיב, פרט ליולא דופן. ובכהן המקריב לא מיפסיל בהכי: הנושא נשים בעבירה. כהן שנסא גרוסה וחללה זונה נודר ועובד. אע"פ שעדיין לא גירש מותר לעבוד אחר שנדר שלא יהנה הוא ממנה והיא ממנו עד שיגרש. והוא שידור על דעת רבים שאין לו התרה אלא לדבר מלוא וליכא למיחש שמה ילך אלל חכם ויאמר דלכורך דבר מלוא הוא שואל שיתירו לו את נדרו, לכיון דקיימא לן שהבא להתיר נדרו כריך לפרש על מה נדר, ודאי כי שמע חכם דמשום שהיא גרוסה או זונה דאסורה לו נדר, לא שרי ליה נדרו: עד שיקבל עליו שלא יהא מיטמא למתים. הכא סגי ליה בקבלה, ולא מדרינן ליה כמו גבי נושא נשים בעבירה, משום דהתם ילכו תוקפו, הכא גבי טומאה אין ילכו תוקפו, הלכך בקבלה גרידא סגי ליה:

גמרא בכורות דף מד ע"ב

אמר רבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא: משתינין מיס בפני רבים ואין שותין מיס בפני רבים. ותני נמי הכי משתינין מיס לפני רבים ואין שותין מיס בפני רבים. ומעשה באחד שבקש להשתין מיס ולא השתין ונמצא פרסו צבה. שמואל איצטריך לה בשבתא דרגלא נגדו לה גלימא. אתא לקמה דאבוה אמר לה: אתן לך ארבע מאה זוזי וזיל אהדר עובדא את דאפשר לך, דלא אפשר לה ליסתפן. מר בר רב אשי איצטריך אגודא דגמלא אשתין אמרו לה: חמתך קאתיא. אמר להו: באודנה ותיפוק לי משום עלקא בשותת. תנו רבנן: שני נקבים יש בו באדם. אחד מוציא שתן ואחד מוציא שכבת זרע ואין בין זה לזה אלא כקלפת השום בשעה שאדם נצרך אם נקבו זה לתוך זה נמצא עקר. אמר ריש לקיש: מאי דכתיב (דברים ז) לא

יְהִיָּה בָּךְ עֶקֶר וְעֶקְרָה וּבְבִהֶמְתֶּךָ. אֵימַתִּי לֹא יִהְיֶה בָּךְ עֶקֶר. בְּזִמְנוֹ שֶׁבְּבִהֶמְתֶּךָ. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: לֹא יִהְיֶה בָּךְ עֶקֶר מִן הַתְּלָמִידִים. וְעֶקְרָה שְׁלֹא תִהְיֶה תְּפִלָּתְךָ עֶקְוָה לְפָנַי הַמָּקוֹם. אֵימַתִּי. בְּזִמְנוֹ שֶׁאַתָּה מְשִׁים עֲצָמְךָ כְּבִהֶמָּה. תִּנְיָא רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: עַמּוּד הַחוּזָר מְבִיא אָדָם לְיַדֵּי הַדְּרוֹקָן סִילוֹן הַחוּזָר מְבִיא אָדָם לְיַדֵּי יִרְקוֹן. אָמַר רַבָּא בַר רַב הוֹנָא אָמַר רַב קִטִּינָא, אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: דָּם רַבָּה שְׁחִין רַבָּה, שְׁכָבֶת זָרַע רַבָּה, צָרַעַת רַבָּה, צוּאָה רַבָּה, הַדְּרוֹקָן רַבָּה. מִי רַגְלִים רַבִּין, יִרְקוֹת רַבָּה, רוּחַ קְצָרִית בָּאָה עָלָיו. מֵאִי נִיהוּ. (בְּאַלָּא) תִּנְיָא רוּחַ בֶּן נְפָלִים בָּאָה עָלָיו:

רס"י ואין שותין מים. דרך ת"ח להיות כנוע באכילה ובשתיה אבל להטיל מים לא ליהוי כנוע שמא ימתין ויסתכן: אינטריכא ליה. להטיל מים: בשבתא דריגלא. ל' יום קודם הרגל דשואלין ודורסין בהלכות הרגל כדאמרי' במגילה (ד' ז'): נגדו ליה גלימא. פרס סדין בינו לבין העם: אהדר עובדא. דרוש שאסור להמתין ולהטיל מים עד שיהא לו כניעות: את דאיפשר לך. לפרוס סדין לפי שחשוב אתה: ואי ליטריד אינגא אחרינא. דלא איפשר ליה וימתין עד שילכו העם ויסתכן ויהא עקור: חמתך. חמותך: באודנה. אפי' בתוך אזנה הייתי מטיל מים אם לא היה לי מקום אחר קודם שאמתין וכ"ש בפניה: ותיפוק לי משום עלקא. דקתני לעיל שביקש להשתין ולא השתין ונמלא כריסו כבה ממאי דמשום המתנה הוה ליה דילמא עלקא שתי שקורין שנסוא"ה לפיכך כבה כריסו: בשותת. שאינו יכול להטיל מים יפה לאחר כן אלא שותת טיפין טיפין דוודאי מחמת עיכוב שתן הוה ליה: בזמן שצבהמתך. שתים עלמך כבהמה שלא תהא כנוע בהטלת מים: שלא תהא תפלתך עקורה כו'. וכשתתפלל תהא נשמעת תפלתך: כבהמה. שלא תמתין מלהטיל מים: עמוד. גדולים: דם רבה שחין רבה. המרבה דם שאינו מקיז מרבה שחין: שכבת זרע רבה. מי שיס לו אשה ואינו משמש מטתו מרבה רעת: נפלים. רוח שטות על ידי שך זהו בן נפלים:

פָּתַח וְאָמַר וְעָשִׂיתָ שְׁלַחַן עֲצֵי שֹׁטִים וְגוֹמֵר. תָּא חֲזִי מְנַהֲגִין
טָבִין וְשִׁפְיָרוּ הוּוּ נְהֵגִי מְאִירִי דְסַעֲדָתָא דְמַלְכָּא לְאַחְזָא
דְּאַנוּן מְבַנֵּי פְתוּרָא דְמַלְכָּא. וְעֵשְׂרָה דְבָרִים צְרִידָא אָדָם
לְמַעֲבַד בְּסַעֲדָתָא חַד נְטִילַת יָדִים תְּנִינָא לְתַקְנָא שְׁתֵּי
כְּכֹרוֹת לְשַׁבַּת תְּלִיתָא לְמִיכָל תְּלַת סַעֲדָתִין וְלְאוֹסְפָא
מִחַל עַל הַקֹּדֶשׁ רְבִיעָא לְאַנְהָרָא פְתוּרָא בְּשִׁרְגָא חֲמִישָׁא
כּוֹס דְּוִיכְלוּ שְׁתִּיתָא לְמַהוּי עַל פְתוּרָא מִיֵּלֵי דְאוּרִיתָא.
שְׁבִיעָא לְאַרְכָּא עַל פְתוּרָא בְּגִין דְּעֵנִיין יִתּוּן עַל פְתוּרָא
תְּמִינָא נְטִילַת יָדִים בְּמִים אַחְרוּנִים תְּשִׁיעָא בְּרַכַּת
הַמְּזוֹן עֲשִׂירָא כּוֹס דְּבִרְכָּה וְצְרִידָא לְאַחְזָרָא עֲלִיהוּ
וְלְתַקְנָא לֹון בְּרָזָא קְדִישָׁא דְאִיהִי כְּלוּלָה מַעֲשֵׂר סְפִירוּ
וְאִיהוּ פְתוּרָא דְקֹדֶשׁא בְּרִידָא הוּא מְסֻטְרָא דְגְבוּרָה. וּבְגִין
כֶּדֶ אֻקְמוּהָ רַבְּנֵן שְׁלַחַן בְּצִפּוֹן חַד נְטִילַת יָדִים דְּהֵכִי
אֻקְמוּהָ רַבְּנֵן דְּמִתְנִיתִין יָדִים מְזַהְמוֹת פְּסוּלוֹת לְבִרְכָּה
תְּנִינָא לְמַבְצַע עַל שְׁתֵּי כְּכֹרוֹת בְּשַׁבַּת דְּאַנוּן רְמִיזִין בְּתַרִּי
לוּחֵי אוּרִיתָא דְאִתְיְהִיבוּ בְּשַׁבַּת זִוְגוֹת תְּלִיתָא לְמִיכָל
תְּלַת סַעֲדָתִין בְּשַׁבַּת כְּמָה דְּאוּקְמוּהוּ רַבְּנֵן דְּמִתְנִיתִין
דְּאָמַר חַד מְנִיְהוּ יְהֵא חֶלְקִי עִם גּוֹמְרִי שְׁלֹשׁ סַעֲדוֹת בְּשַׁבַּת
דְּאַנוּן שְׁלִימוּ דְשִׁבְעַת בְּרַכָּאן דְּצִלוֹתָא לְאַשְׁלָמָא בְּהוֹן לְעֵשֶׂר
וְרָזָא דְעֵנֵג וְנָהַר יֵצֵא מֵעֵדוֹן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן. וּמֵאֵן דְּלֵא
מְקִיִּים לֹון וְאִית לֵה רְשׁוּ לְקִימֵן אֶתְהַפֵּד לֵה לְנַגַע צְרַעַת.
רְבִיעָא לְאַנְהָרָא פְתוּרָא בְּמִנְרָתָא כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ
קְדָמָאִין שְׁלַחַן בְּצִפּוֹן מְנוּרָה בְּדֵרוּם דְּפְתוּרָא דְקֹדֶשׁא בְּרִידָא
הוּא הֵכִי צְרִיכָא לְמַהוּי חֲמִישָׁא כּוֹס דְּוִיכְלוּ. 'כּוֹס'
בְּחוּשְׁבֹן אֱלֹהִים. וַיְכָלוּ עִיב דְּכָלִיל לֹון כְּלָה קְדִישָׁא דְהֵאִי
כּוֹס מְלֵא יֵינָא דְאוּרִיתָא צְרִידָא לְאַסְהָדָא עַל עוֹבְדָא
דְּבִרָאשִׁית שְׁתִּיתָא לְמַהוּי עַל פְתוּרָא דְבָרִי תוּרָה דְּהֵכִי
אֻקְמוּהָ מְאִירִי מִתְנִיתִין שְׁלֹשָׁה שְׁאָכְלוּ עַל שְׁלַחַן אֶחָד וְלֵא
אָמְרוּ עֲלִיו דְּבָרִי תוּרָה וְכוּלֵי. וְרָזָא דְמֶלֶךְ בְּגִין דְּהֵא
אֻקְמוּהָ שְׁלַחַן בְּצִפּוֹן וְאוּרִיתָא אִתְיְהִיבַת מִימִינָא לְחַבְרָא
יְמִינָא דְאִיהוּ רְחִמֵי בְּשִׁמְאַלָּא דְאִיהוּ דֵינָא דְאוּרִיתָא אִיהִי
יְיִ מִימִינָא פְתוּרָא אֲדַנְיִי מְשִׁמְאַלָּא. וְצְרִידָא לְחַבְרָא לֹון
דְּבָגִין דְּפְתוּרָא מְשִׁמְאַלָּא אֻקְמוּהָ רַבְּנֵן דְּמִתְנִיתִין קָשִׁין

מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם כְּקָרִיעַת יַם סוּף וּבְגִין כֶּךָ צָרִיד תִּלְמִיד
חָכֵם לְזַמְנָא עִמָּה לְמָאן דִּישְׁתַּדַּל בְּפִתְגָמֵי אוֹרֵיתָא
שְׂבִיעָא לְאַרְכָּאָה עַל פְּתוּרָא בְּגִין עֲנִיִּים וּבְגִין דָּא כָּל
הַמְּאַרִיד עַל שְׁלַחְנוּ מְאַרִיכִין לוֹ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו וּבְגִין כֶּךָ
וְצַדִּיקָה תִצְלִיל מִמּוֹת תְּמִינָאָה מִיַּם אַחֲרוֹנִים דְּתַקִּינוּ לוֹן
בְּגִין מַלַּח סְדוּמִית וְרָזָא דְמַלְּהָ וְהִתְקַדְּשְׁתָּם אֵלּוּ מִיַּם
רֵאשׁוֹנִים וְהִיִּיתָם קְדוּשִׁים אֵלּוּ מִיַּם אַחֲרוֹנִים תְּשִׁיעָאָה
כּוֹס דְּבִרְכָּה וְאוּקְמוּהָ מְאַרִי דְמִתְנִיתִין עֲשֶׂרָה דְּבָרִים
נֶאמְרוּ בְּכוֹס דְּבִרְכָּה וְאַלִּין אֲנוּן עֲטוּר, עֲטוּף הַדְּחָה שְׁטִיפָה
חַי מְלֵא, וּמְקַבְּלוּ בְּשִׁתֵּי יָדָיו. וְנוֹתְנוּ בְּיָמִין וּמְסַלְּקוּ מִן
הַקָּרְקַע טַפַּח. וְנוֹתְנָן עֵינָיו בּוֹ וּמְשַׁגְרוּ בְּמִתְנָה לְאַנְשֵׁי בֵיתוֹ.
וְעַכְשָׁיו אֵין לָנוּ אֶלָּא אַרְבַּעָה שְׁהוּן הַדְּחָה וּשְׁטִיפָה חַי, מְלֵא.
וַיֵּשׁ אוֹמְרִים חַי מִן הַחֲבִית, וַיֵּשׁ אוֹמְרִים חַי הַכּוֹס שְׁלָם
עֲשִׂירָאָה בְּרַפְתָּ מְזוֹנָא אוּקְמוּהָ רַבָּנָן בְּשִׁלְשָׁה צָרִיד כּוֹס
וְרָזָא דְמַלְּהָ בְּגִין דְּאִיהִי אֶהְבֵּת כָּלִילוֹתֶיךָ דְּאֲנוּן אֲבָהוּן בְּכַל,
מִכָּל כָּל וְלִית לְאַרְכָּאָה יִתִּיר:

תרגום הזהר פְּתַח וְאָמַר, וְעֲשִׂיתָ שְׁלַחַן עֲלֵי שְׂטִימִים. צֹא וּרְאֵה, מְנַהֲגִים
טוֹבִים וְיָפִים הָיוּ נוֹהֲגִים בְּעֲלֵי סְעוּדַת הַמֶּלֶךְ, לְהַרְאוֹת שֶׁהֵם מְצַנֵּי שְׁלַחַן
הַמֶּלֶךְ. וְעֲשֶׂרָה דְּבָרִים צָרִיד הָאָדָם לַעֲשׂוֹת בְּסְעוּדָה. (א) נְטִילַת יָדַיִם. (ב)
לְעֵרוּךְ שְׁתֵּי חֲלוֹת לֶשֶׁצֶת. (ג) לְאַחֲוֹל שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת. וְלְהוֹסִיף מִחוּל עַל הַקֶּדֶשׁ.
(ד) לְהַאֲוִיר נֵר עַל הַשְּׁלַחַן, כְּמוֹ שֶׁהָעַמִּידוּהוּ, שְׁלַחַן צֶלְפֹּן וּמְנוֹרָה צֶדְרוֹם.
וְכַרְיָד הַסִּבָּה, כְּמוֹ שֶׁהָעַמִּידוּ, הַסִּבּוֹ אֶחָד מְצַדָּה לְכָלֵם. (ה) כּוֹס שֶׁל יַיִן שֶׁל
וּיְכַלּוּ, דְּהֵינּוּ קְדוּשָׁה. (ו) שְׁדַבְּרֵי תוֹרָה יִהְיוּ עַל שְׁלַחְנוֹ. (ז) לְהַאֲרִיד עַל שְׁלַחְנוֹ,
כְּדֵי שִׁיבְאוּ עֲנִיִּים לְשְׁלַחְנוֹ. (ח) נְטִילַת יָדַיִם בְּמִים אַחֲרוֹנִים. (ט) צֶרֶפֶת
הַמְּזוֹן. (י) כּוֹס שֶׁל צֶרֶפֶת הַמְּזוֹן. וְכַרְיָד לְחֲזוֹר עַל עֲשֶׂרַת הַדְּבָרִים הַנִּזְכָּרִים
לְעֵיל, לְתַקּוֹן אוֹתָם צְסוּד קְדוּשָׁה, שֶׁהִיא הַמְּלִכּוּת, כְּלוּלָה מִעֲשֶׂר סְפִירוֹת.
וְהוּא שְׁלַחְנוֹ שֶׁל הַקֶּדֶשׁ צְרוּךְ הוּא מְצַחֲינַת הַגְּבוּרָה. וּמִשָּׁם זֶה הָעַמִּידוּ
חֲכָמִים שְׁלַחַן צֶלְפֹּן, שֶׁהוּא לְד הַגְּבוּרָה. הַרְאֵנוּ שֶׁהוּא נְטִילַת יָדַיִם, כִּי כֶּךָ
הָעַמִּידוּ חֲכָמֵי הַמִּשְׁנָה, יָדַיִם מְזוּהָמוֹת פְּסוּלוֹת לְבִרְכָּה. הַתַּקּוֹן הַשְּׂנִי לְבָרוּעַ
עַל שְׁנֵי כְּפָרוֹת צֶשֶׁצֶת, שֶׁהֵם רְמוּזִים בְּשְׁנֵי לוחוֹת הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנוּ צֶשֶׁצֶת זוגוֹת.
הַתַּקּוֹן הַשְּׁלִישִׁי לְאַחֲוֹל שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת צֶשֶׁצֶת, כְּמוֹ שֶׁהָעַמִּידוּ חֲכָמֵי הַמִּשְׁנָה,
שְׁאָמַר אֶחָד מֵהֶם, יִהְיֶה חֶלְקִי עִם גּוֹמְרֵי שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת צֶשֶׁצֶת, שֶׁהֵם שְׁלֵמוֹת

שָׁבַע בְּרִכּוֹת הַתְּפִלָּה, שְׁמַשְׁלִימִים עִמָּהֶם לְעֶשֶׂר. וְסוּד הָעֲנָג, הוּא סוּד
הַבְּתוּב, וְנִהְיָ יוֹרֵא מֵעֵדוֹן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּזֶן. וְיָמֵי שְׁאִינוֹ מְקַיֵּם אֹתוֹ, וַיֵּשׁ לוֹ
רְשׁוּת לְקִיּוּמוֹ, מִתְּהִיבָה לוֹ עֲנָג לְנִגְעַת כְּרַעַת. הַתְּקוּן הַרְבִּיעִי הוּא, לְהַאֲרִיר
בְּמִנּוּחָה עַל הַשְּׁלֵחַן, כְּמוֹ שֶׁהֵעֵמִידוּ הַרְאִשׁוֹנִים, שְׁלַחַן בְּרַפּוֹן וּמִנּוּחָה בְּדָרוֹם.
כִּי שְׁלַחַנוֹ שָׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּרִיף לְהִיּוֹת כָּד. הַתְּקוּן הַחֲמִישִׁי הוּא, הַכּוּס
שָׁל וַיְכַלּוּ דְהִינוּ כּוּס שָׁל קְדוּשָׁה. כּוּס, הוּא בְּחֻשְׁבּוֹן אֱלֹהִים, דְּהִינוּ פ"ו, וַיְכַלּוּ
הוּא בְּחֻשְׁבּוֹן ע"ב, שֶׁהַכֹּהֵן הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהוּא הַמְּלָכוּת, כּוֹלֵלֶת אֹתָם, מְלַא
יְיָהּ שָׁל תּוֹרָה, כְּרִיף לְהַעֲיִד עַל מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית. הַתְּקוּן הַשֵּׁשִׁי, הוּא, שֶׁיְהִי
עַל שְׁלַחַנוֹ דְּבָרֵי תּוֹרָה, כִּי כָּד הֵעֵמִידוּ בְּעֵלֵי הַמְּשָׁנָה, שְׁלֵשָׁה שְׁאֲכַלּוּ עַל
שְׁלַחַן אֶחָד וְלֹא אָמְרוּ עָלָיו דְּבָרֵי תּוֹרָה וְכו' (אֲבוֹת פְּרָק ג' מִשְׁנָה ג') וְסוּד הַדְּבָר,
מִשּׁוּם שֶׁהֵעֵמִידוּ, שֶׁהַשְּׁלֵחַן הוּא בְּרַפּוֹן, וְהַתּוֹרָה נִתְּנָה בְּיָוֵן, וְעַל כֵּן כְּרִיף
לוֹמַר עַל הַשְּׁלֵחַן דְּבָרֵי תּוֹרָה, כְּדֵי לְחַצֵּר הַיָּמִין שֶׁהוּא רַחֲמִים בְּשִׂמְחָה הוּא
דִּין. כִּי הַתּוֹרָה הִיא הוֹי"ה, מִיָּמִין, וְהַשְּׁלֵחַן הוּא אֲדנ"י שֶׁהוּא מְשָׁמַל. וְעַל
כֵּן כְּרִיכִים לְחַצֵּר אֹתָם. וּמִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁלֵחַן הוּא בְּשִׂמְחָה, הֵעֵמִידוּ חֲכָמֵי
הַמְּשָׁנָה, כִּי קָשִׁים מְזוֹנֹתָיו שָׁל אָדָם בְּקָרִיעַת יָם סוּף (פְּסָחִים ק"ח:). וּמִשּׁוּם
זֶה, כְּרִיף לְהַזְמִין עִמּוֹ תְּלִמִּיד חָכֵם, אֶת מִי שֶׁיַּעֲסוֹק בְּדְבָרֵי תּוֹרָה. הַתְּקוּן
הַשְּׁבִיעִי הוּא, לְהַאֲרִיף עַל שְׁלַחַנוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּבְרְאוּ עֲנִיִּים. וּמִשּׁוּם זֶה, כָּל
הַמְּאֲרִיף עַל שְׁלַחַנוֹ מְאֲרִיכִים לוֹ יָמָיו וְשָׁנוֹתָיו. וּמִשּׁוּם זֶה וְאֲדָקָה תְּכִיל מִפְּוֹת.
הַתְּקוּן הַשְּׁמִינִי הוּא, מִיָּם אַחֲרוֹנִים, שֶׁתְּקַנּוּ אֹתָם מִשּׁוּם מְלַח סְדוּמִית
הַמְּעַוֵּר אֶת הָעֵינַיִם. וְלָמָּה נִקְרָאִים חוֹבָה. וּמִשְׁבִּיב, אֲלֹא בְּדָרָךְ סוּד הוּא כִּי
סָם הַפְּוֹת שׁוֹרָה עַל יָדִים מְזוּהָמוֹת, שְׁעוֹשִׂים עֲלֵיהֶן בְּרָכָה, וְעַל כּוּס
שְׁמִינִי עֲלָיו בְּלֵי טְהָרָה, וְנִקְרָא טִימָא. וְיָמָה כּוּס שְׁשׂוֹתִים בּוֹ, הוּא טִימָא
לְבָרָכָה עַד שֶׁהֵם מְטַהְרִים אֹתוֹ בְּרַחֲמֵיכָה בְּפָנִים וּמְבַחוּז, כָּל שְׁכָן הַיָּדִים.
וּמִשּׁוּם זֶה מִיָּם אַחֲרוֹנִים חוֹבָה. וְסוּד הַדְּבָר, וְהַתְּקַדְשָׁתָם, אֲלֹא מִיָּם
רִאשׁוֹנִים, וְהִיָּתָם קְדוּשִׁים, אֲלֹא מִיָּם אַחֲרוֹנִים. כִּי קְדוּשָׁה הוּא שְׁמֵן עֲרִב.
שֶׁהִיוּ מוֹשְׁחִים אֶת הַיָּדִים לְאַחַר מִיָּם אַחֲרוֹנִים (עֵין בְּרִכּוֹת נג:). וְאֲלֹא שְׁלֵשׁ
דְּבָרִים, הֵם כְּנֶגֶד, קְדוּשָׁה, קְדוּשָׁה, קְדוּשָׁה, וְגו'. וּמִשּׁוּם זֶה, וְהַתְּקַדְשָׁתָם וְגו',
שֶׁיְהִי נֶפֶר שְׁאֵתָם בְּנִים לְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא ז"ש בְּנִים אֵתָם לְה' אֱלֹהֵיכֶם.
הַתְּקוּן הַתְּשִׁיעִי, הוּא כּוּס שָׁל בְּרָכָה, וְהֵעֵמִידוּ בְּעֵלֵי הַמְּשָׁנָה, עֲשָׂרָה דְּבָרִים
נִחְמְרוּ בְּכּוּס שָׁל בְּרָכָה, וְאֲלֹא הֵם, עֲפוּרָה, עֲפוּרָה הַדְּחָה, שְׁטִיפָה, חוּ, מְלַא,
וּמְקַבְּלוּ בְּשִׁטֵּי יָדָיו, וְנוֹתְנוּ בְּיָמִין, וּמְסַלְּקוּ מִן הַקְּרָקַע טְפַח, וְנוֹתְנוּ עֵינָיו בּוֹ,
וּמְסַגְרוּ בְּמַתָּנָה לְאַנְשֵׁי צִיתוֹ. וְעַתָּה אֵין לָנוּ מִהֶם אֲלֹא אַרְבָּעָה, שֶׁהֵם הַדְּחָה,

וְשִׁטְיָפָה, חַי מְלַא (ברכות נ"א.). וַיֵּשׁ אֲדָמָרִים חַי מִן הַחֲבִית, אֲבָל בְּפֹס אֶפְשָׁר לָתֵת אוֹתוֹ מְזוּג בְּמִים, וַיֵּשׁ אֲדָמָרִים, חַי, פְּרוֹשׁוֹ שֶׁיְהִיָּה הַפֹּס שְׁלֵם, וְאִין פְּרוֹשׁוֹ, שְׁלֵא יְהִיָּה מְזוּג בְּמִים. הַתְּקוּן הָעֲשִׂירִי שֶׁעַל הַשְּׁלַחַן שֶׁל שֶׁבֶת, בְּרֶפֶת הַמְּזוּן, הֵרִי הַעֲמִידוֹ חֲכָמִים, בְּשִׁלְשָׁה שְׁאֲכָלוּ פְּאָחַד שְׁאֲרִיכִים פֹּס. וְסוּד הַדְּבָר, הוּא מְשֹׁם שֶׁשִּׁלְשָׁה הוּא בְּחִינַת חֲהֲבַת כְּלוּלוֹתֶיהָ שֶׁפְּרוֹשׁוֹ חֲהֲבָה שֶׁל שְׁלֵשׁ 'פֵּל', שָׁהִם הָאֲבוֹת, שֶׁפְּתוּב בָּהֶם, בְּכָל מִפְּל כָּל. כִּי כְּלוּלוֹתֶיהָ הוּא מְלֻשׁוֹן כָּל. בְּחֲבִירָהֶם נֶאֱמָר, וְה' צִרְדָּה אֶת חֲבִירָהֶם בְּכָל. וּבִיִּחְחָק נֶאֱמָר, וְאֲכָל מִכָּל. וּבִיעֲקָב נֶאֱמָר, יֵשׁ לִי כָּל. וְאִין לְהֲחֲרִידָה בְּזֶה יוֹתֵר.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק א

א. רַבִּים שֶׁנִּתְוַעְדוּ לֶאֱכֹל פֶּת אוֹ לְשִׁתּוֹת יַיִן וּבִרְדָּה אֶחָד מֵהֶם וְעָנוּ כֻּלָּם אָמֵן הֵרִי אֵלוֹ מִתְרִין לֶאֱכֹל וְלְשִׁתּוֹת אֲבָל אִם לֹא נִתְכַּוְּנוּ לֶאֱכֹל כְּאֶחָד אֲלֵא זֶה בָּא מֵעֲצָמוֹ וְזֶה בָּא מֵעֲצָמוֹ אִף עַל פִּי שֶׁהוּן אוֹכְלִין מִכֶּכֶר אֶחָד כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרְךְ לְעֲצָמוֹ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים. בְּפֶת וַיִּין בְּלֶבֶד, אֲבָל שְׁאָר אוֹכְלִין וּמְשַׁקִּין אֵינָן צְרִיכִין הַסְּבָה אֲלֵא אִם בִּרְדָּה אֶחָד מֵהֶם וְעָנוּ כֻּלָּם אָמֵן הֵרִי אֵלוֹ אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים וְאִף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְכַּוְּנוּ לְהַסִּב כְּאֶחָד: **ב.** כָּל הַשּׁוֹמֵעַ אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל מְבָרְךְ בְּרָכָה מִכָּל הַבְּרָכוֹת כִּלְוֹן אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא שָׁמַע הַבְּרָכָה כִּלְוֵה מִתְחַלְתָּה וְעַד סוּפָה. וְאִף עַל פִּי שֶׁאֵינָנו חַיִּב בְּאוֹתָהּ בְּרָכָה חַיִּב לְעֲנוֹת אָמֵן. וְאִם הָיָה הַמְּבָרְךְ נִכְרִי אוֹ אֶפִּיקוֹרוֹס אוֹ כּוֹתֵי אוֹ תִינּוֹק הַמִּתְלַמֵּד אוֹ שֶׁהָיָה גְדוֹל וְשָׁנָה מִמִּטְבֵּעַ הַבְּרָכָה אֵין עוֹנִין אַחֲרֵיהוֹן אָמֵן:

יְחַרְד הָאִישׁ לְתַקּוֹן מַעֲשָׂיו כִּי יֵשׁ צַדִּיקִים שְׂזוּכִים לְהִיּוֹת
אֶצֶל שְׂכִינָה, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ס) וְעַלֶּיךָ יִזְרַח ה'. וְכֹתִיב (ש"א כה)
וְהִיטָה נֶפֶשׁ אֲדוֹנָי צְרוּרָה בְּצִרּוֹר הַחַיִּים אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ.
וְכֹתִיב (ישעיה ס) וְהָיָה לְךָ ה' לְאֹר עוֹלָם. וְיֵשׁ עוֹמֵד מִרְחוֹק
וְרוֹאֶה, שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לג) וְחִיתוּ בְּאֹר תִּרְאֶה. וְיֵשׁ שֶׁלֹּא
רוֹאֶהוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כו) וְיִבַּל יִרְאֶה גְאוֹת ה'. וְכֹתִיב (איוב כ)
אֵל יִרְא בְּפִלְגוֹת נְהַרֵי נַחְלֵי דְבֶשׂ וְחִמָּאָה. אֵל תִּעְרַב בְּנִים
עִם בָּנוֹת פֶּן יַחֲטִיאוּ. תִּשְׁמַח בְּתוֹלָה בְּמַחֹל לְבָדָם, אֲבָל
בְּחוּרִים וְזִקְנִים יַחֲדָיו וְכֵן יִלְדִים וְיִלְדוֹת מְשַׁחֲקִים
בְּרַחוּבוֹתֵיהֶם, יִלְדִים לְבָד וְיִלְדוֹת לְבָד. וְכֵן בְּסוּף תְּהִלִּים
(קסח) בְּחוּרִים וְגַם בְּתוֹלוֹת וְלֹא אָמַר בְּחוּרִים עִם בְּתוֹלוֹת
כְּמוֹ זִקְנִים עִם נְעָרִים. 'גַּם', לְרַבּוֹת נָשִׁים לְבָד:

עקב ליל שישי תורה

צרוף יהוה

פֶּן תֹּאכַל וְשָׂבַעְתָּ וּבָתִּים טְבִים תִּבְנֶה (יב)
וְיִשְׁבַּתָּ : דִּלְמָא תִּיכּוֹל וְתִשְׂבַּע וּבָתִּין שְׁפִירִין תִּבְנִי וְתִיתַב : (יג)
וּבְקִרְךָ וְצִאֲנֶךָ יִרְבִּין וְכֶסֶף וְזָהָב יִרְבֶּה
לְךָ וְכָל אֲשֶׁר לְךָ יִרְבֶּה : וְתוֹרְךָ וְעַנְךָ יִסְגּוּן וְכֶסֶף
וְזָהָב יִסְגּוּן לְךָ וְכָל דֵּי לְךָ יִסְגּוּ : (יד) וְרַם לְבַבְךָ
וְשִׁכַחְתָּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַמוֹצִיאֲךָ
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים : וְיִרִים לְבָבְךָ וְתִנְשֵׂי

ית דחלתא דיי אלהך די אפקך מארעא דמצרים מבית עבדותא :
 (ט) המוליכך במדבר הגדל והנורא נחש
 שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים
 המוציא לך מים מצור החלקמיש : דדברך
 במדברא רבא ודחילא אתר חינו קלו ועקרבו וביית צחונא אתר די
 לית מנא דאפק לך מנא מטנרא תקיפא : (ט) המאכלך מן
 במדבר אשר לא ידעון אבתיך למען
 ענתך ולמען נסתך להיטבך באחריתך :
 דאזכלך מנא במדברא די לא ידעון אבהתך בדיל לעניותך ובדיל
 לנסיותך לאוטבא לך בסופך : (י) ואמרת בלבבך כחי
 ועצם ידי עשה לי את החיל הזה : ותימר
 בלבך חילי ותקוף ידי קנו לי ית נכסא האליו : (י) וזכרת את
 יהוה אלהיך כי הוא הנתן לך כח
 לעשות חיל למען הקים את בריתו
 אשר נשבע לאבתיך כיום הזה : (פ) ותדבר
 ית יי אלהך ארי הוא יחב לך עצה למקני נכסין בדיל לקימא ית
 קימה די קיים לאבהתך כיומא הדין : (ט) והיה אם שכלח
 תשכח את יהוה אלהיך והלכת אחרי
 אלהים אחרים ועבדתם והשתחווית
 להם העדתי בכם היום כי אבד
 תאבדון : ויהי אם מנשאה תנשי ית דחלתא דיי אלהך ותהך
 בתר טעות עממיא ותפלחננו ותסגוד להון אסהדית בכון יומא דין
 ארי מיבד תיבדון : (ב) כגוים אשר יהוה מאבד
 מפניכם כן תאבדון עקב לא תשמעון

בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם : (פ) כְּעַמְמָא דִּי יֵי מֵאבִיד
מִקְדָּמִיכוּן כּוּ תִיבְדוּן חֲלַף דְּלֵא קִבְּלָתוּן בְּמִימְרֵא דִּי אֱלֹהֵכוּן : ט
(א) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתָּה עֵבֶר הַיּוֹם אֶת
הַיְרֵדוֹן לְבֵא לְרֶשֶׁת גּוֹיִם גְּדֹלִים וְעַצְמִים
מִמֶּךָ עָרִים גְּדֹלֹת וּבְצֻרֹת בְּשִׁמְיִם : שְׁמַע
יִשְׂרָאֵל אֶת עֵבֶר יוֹמָא דִּין יֵת יְרֵדְנָא לְמִיעַל לְמִירַת עַמְמִין רַבְרָבִין
וְתַקִּיפִין מְנַדְּ קָרוּין רַבְרָבִין וְכָרִיכוּן עַד צִית שְׁמִיא :

רש"י גדלים ועלמים ממך. אתה עלום, והם עלומים ממך:

(ב) עִם גְּדוֹל וָרֶם בְּנֵי עֲנָקִים אֲשֶׁר אַתָּה
יָדַעְתָּ וְאַתָּה שָׁמַעְתָּ מִי יִתְיַצֵּב לְפָנַי בְּנֵי
עֲנָק : עִם רַב וְתַקִּיף בְּנֵי גְבָרָא דִּי אַתָּה יָדַעְתָּ וְאַתָּה שָׁמַעְתָּ מִן יְכוּל
לְמִיקָם קָדָם בְּנֵי גְבָרָא : (א) וַיִּדְעַתְּ הַיּוֹם כִּי יְהוָה
אֱלֹהֵיךָ הוּא הָעֵבֶר לְפָנֶיךָ אִשׁ אֹכְלָה הוּא
יִשְׁמִידֶם וְהוּא יִכְנִיעֶם לְפָנֶיךָ וְהוֹרֶשֶׁתֶם
וְהָאֲבֹדְתֶם מִהֵר כַּאֲשֶׁר דָּבַר יְהוָה לָךְ :
וְתַדַּע יוֹמָא דִּין אַרִי יֵי אֱלֹהֵיךָ הוּא דְעֵבֶר קְדָמָךְ מִימְרֵה אִשָּׁא אֹכְלָא
הוּא יִשְׁצַנּוּן וְהוּא יִתְרַכְנּוּן קְדָמָךְ וְיִתְתַּבְּרַ כְּנוּן וְתוּבְדַנּוּן בְּפָרִיעַ כְּמָא
דִּי מְלִיל יֵי לָךְ : (ד)
אֵל תֹּאמַר בְּלִבְבְּךָ
בְּהֵדף יְהוָה אֱלֹהֵיךָ אַתֶּם מְלִפְנֵיךָ לֵאמֹר
בְּצַדְקָתִי הֵבִיאֵנִי יְהוָה לְרֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ
הַזֹּאת וּבְרֶשֶׁת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה יְהוָה
מִזְרִישָׁם מִפְּנֵיךָ : לֹא תִימַר בְּלִבְבְּךָ בְּדִיתְבַר יֵי אֱלֹהֵיךָ
יִתְהוֹן מִקְדָּמָךְ לְמִימַר בְּזָכוּתִי אֶעֱלֵנִי יֵי לְמִירַת יֵת אַרְעָא הָדָא
וּבְחוּבֵי עַמְמָא הָאֵלִין יֵי מְתַרְכְּהוֹן מִקְדָּמָךְ :

(ה) לֹא בְצַדִּיקְתָּ וּבִישָׁר לְבַבְךָ אֶתָּה בָּא לְרִשְׁתָּ אֶת אֶרֶץ כִּי בְרִשְׁעַת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מוֹרִישָׁם מִפְּנֵיךָ וּלְמַעַן הַקִּים אֶת הַדְּבָר אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב: לֹא בְּזִכּוֹתֶיךָ וּבְקִשְׁיטוֹת לְבָבְךָ אֶתָּה עָלַל לְמִירַת יְת אֶרְעֶהוֹן אָרִי בְּחוּבֵי עַמְמֵיָא הָאֵלִין יי אֱלֹהֶיךָ מִתְּרַכְּהוֹן מְקַדְמֶיךָ וּבְדִיל לְאַקְמָא יְת פְּתַגְמָא דִּי קִיִּים יי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב:

(ו) וַיִּדְעַתְּ כִּי לֹא בְצַדִּיקְתָּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ כִּי עִם קָשָׁה עָרַף אֶתָּה: וְתִדַּע אָרִי לֹא בְּזִכּוֹתֶיךָ יי אֱלֹהֶיךָ יְהִיב לְךָ יְת אֶרְעָא טְבַתָּא הָדָא לְמִירַתָּה אָרִי עִם קָשִׁי קָדַל אֶתָּה: (ז) זָכַר אֵל תִּשְׁכַּח אֶת אֲשֶׁר הִקְצַפְתָּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמַּדְבָּר לְמוֹן הַיּוֹם אֲשֶׁר יָצָאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד בְּאַכְס עַד הַמָּקוֹם הַזֶּה מִמְּרַיִם הַיִּיתָם עִם יְהוָה: הָיִי דְכִיר לֹא תִנְשִׂי יְת דִּי אֶרְגָזְתָּא קָדָם יי אֱלֹהֶיךָ בַּמַּדְבָּרָא לְמוֹן יוֹמָא דִּי נִפְקַתָּא מֵאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם עַד מִיִּתִּיכּוֹן עַד אֶתְרָא הַדִּין מְסַרְבִּין הוֹיִתוֹן קָדָם יי: (ח) וּבַחֲרִב הִקְצַפְתָּם אֶת יְהוָה וַיִּתְאַנֶּף יְהוָה בְּכֶם

לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם : וּבְחֹרֵב אֶרְגָּזְתֶּנוּ קָדָם יְיָ וְהָיָה רָגֹז מִן
קָדָם יְיָ בְּכוֹן לְשִׁיצָאָה יִתְכוֹן : ^(ט) בְּעֵלְתֵי הַהָרָה לְקַחַת
לוּחַת הָאֲבָנִים לוּחַת הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת
יְהוָה עִמָּכֶם וְאִשָּׁב בְּהָר אֲרַבְעִים יוֹם
וְאֲרַבְעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַלְתִּי וּמַיִם
לֹא שָׁתִיתִי : בְּמִסְקֵי לְטוֹרָא לְמַסָּב לוּחֵי אֲבָנִיָּא לוּחֵי קִימָא
דִּי גָזַר יְיָ עִמָּכוֹן וְיִתְבִּית בְּטוֹרָא אֲרַבְעִין יָמִין וְאֲרַבְעִין לַיְלָוֹן לְחִמָּא
לֹא אָכַלְתִּי וּמַיָּא לֹא אֶשְׁתִּיתִי :

רש"י ואשב בהר. אין ישיבה אלא לשון עכבה:

^(י) וַיִּתֵּן יְהוָה אֵלַי אֶת שְׁנֵי לוּחַת הָאֲבָנִים
כְּתָבִים בְּאֶצְבַּע אֱלֹהִים וַעֲלִיָּהֶם כָּכָל
הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה עִמָּכֶם בְּהָר
מִתּוֹךְ הָאֵשׁ בְּיוֹם הַקָּהָל : וַיְהִי יְיָ לִי יֵת תְּרִין לוּחֵי
אֲבָנִיָּא כְּתִיבִין בְּאֶצְבָּעָא דִּי וַעֲלִיָּהוֹן כָּכָל פְּתִגְמִיָּא דִּי מְלִיל יְיָ עִמָּכוֹן
בְּטוֹרָא מְגוֹ אֶשְׁתָּא בְּיוֹמָא דְקָהָלָא : ^(יא) וַיְהִי מִקֶּץ
אֲרַבְעִים יוֹם וְאֲרַבְעִים לַיְלָה נָתַן יְהוָה
אֵלַי אֶת שְׁנֵי לְחַת הָאֲבָנִים לְחֹת
הַבְּרִית : וְהָיָה מִסוּף אֲרַבְעִין יָמִין וְאֲרַבְעִין לַיְלָוֹן יְהִי לִי
יֵת תְּרִין לוּחֵי אֲבָנִיָּא לוּחֵי קִימָא :

רש"י לחת. לחת כתיב, ששתיים שוות:

^(יב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קוּם רַד מִהָר מְזָה כִּי
שָׁחַת עִמָּךְ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מִמִּצְרָיִם סָרוּ

מֵהָר מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתֶם עֲשׂוּ לָהֶם

מִסִּכָּה : וְאָמַר יְיָ לִי קוּם חוּת בְּפָרִיעַ מִכָּא אָרִי חֲבִיל עֲמֹד דִּי
אֲפֻקְתָּא מִמְצָרִים סָטוּ בְּפָרִיעַ מִן אֲרָחָא דִּי פִקְדִיתְנֹון עֲבָדוּ לְהוֹן
מִתְכָּא : (יג) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר רְאִיתִי

אֶת הָעַם הַזֶּה וְהִנֵּה עִם קָשָׁה עֲרָף הוּא :
וְאָמַר יְיָ לִי לְמִימְרֵי גְלִי קִדְמֵי יְתַ עֲמָא הָדִין וְהָא עִם קָשִׁי קִדְל הוּא :

(יד) הָרָף מִמֶּנִּי וְאַשְׁמִידֶם וְאַמְחָה אֶת
שְׁמֵם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם וְאַעֲשֶׂה אוֹתָךְ לְגוֹי

עָצוּם וְרַב מִמֶּנּוּ : אֲנִי בְּעוֹתָךְ מִקִּדְמֵי וְאַשְׁצַנּוּן וְאַמְחִי
יְתַ שְׁמֵהוֹן מִתַּחַת שְׁמַיָּא וְאַעֲבִד יְתָךְ לְעַם תְּקִיף וְסִגִּי מִנְהוֹן : (טו)

וְאַפֹּן וְאַרְד מִן הָהָר וְהָהָר בְּעֵר בְּאֵשׁ
וּשְׁנַי לוחֵת הַבְּרִית עַל שְׁתֵּי יָדַי : וְאַתְּפַנִּיתִי

וּנְחַתִּית מִן טוֹרָא וְטוֹרָא בְּעֵר בְּאֵשׁתָּא וְתַרְיִן לוחֵי קִימָא עַל תְּרַתִּין
יָדַי : (טז) וְאַרָּא וְהִנֵּה חֲטָאתֶם לִיהוָה

אֲלֵהֵיכֶם עֲשִׂיתֶם לָכֶם עֵגֶל מִסִּכָּה
סִרְתֶּם מֵהָר מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתֶם יְהוָה

אֶתְכֶם : וְחִזִּיתִי וְהָא חֲבַתוֹן קָדָם יְיָ אֱלֹהֵכוֹן עֲבַדְתוֹן לְכוֹן עֵגֶל

מִתְכָּא סְטִיתוֹן בְּפָרִיעַ מִן אֲרָחָא דִּי פִקִּיד יְיָ יְתַכוֹן : (יז) וְאַתְּפֹשׁ
בְּשְׁנַי הַלָּחַת וְאַשְׁלַכְם מֵעַל שְׁתֵּי יָדַי

וְאַשְׁבְּרֶם לְעֵינֵיכֶם : וְאַחַדִּית בְּתַרְיִן לוחֵי וְרַמִּיתְנֹון
מֵעַל תְּרַתִּין יָדַי וְתַבְרַתְנֹון לְעֵינֵיכוֹן :

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

וְאֶתְנַפֵּל לְפָנָי יְהוָה כְּרֵאשֶׁנָּה אַרְבָּעִים
יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אֲכַלְתִּי
וּמַיִם לֹא שָׁתִיתִי עַל כָּל חַטָּאתְכֶם אֲשֶׁר
חָטַאתֶם לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינָי יְהוָה
לְהַכְעִיסוֹ: וְאֶשְׁתַּחֲוֶיתֶם קָדָם יְיָ כְּקִדְמֵי־תֵא אַרְבָּעִין יְמָמִין
וְאַרְבָּעִין לַיְלָוֹן לַחֲמָא לֹא אֲכַלִּית וּמַיָּא לֹא אֶשְׁתִּיתִי עַל כָּל חוּבֵיכֹון
דִּי חֲבַתוֹן לְמַעַבְד דְּבִישׁ קָדָם יְיָ לְאַרְגָּזָא קְדָמוּהִי:

רש"י ואתנפל לפני ה' כראשנה ארבעים יום. שנאמר (שמות לב, ט) ועתה העלה אל ה' אולי אכפרה. בלוחה
עליה נתעכבתי ארבעים יום. נמלאו כלים בעשרים ותשעה בלב. שהוא עלה בשמונה עשר בתמוז, בו זיום
נתרצה הקדוש ברוך הוא לישראל ואמר לו למשה (דברים י, ט) פסל לך שני לוחות, עשה עוד ארבעים יום,
נמלאו כלים זיום הכפורים. בו זיום נתרצה הקדוש ברוך הוא לישראל בשמחה ואמר לו למשה (במדבר יז, ט)
סלחתי כדברך. לכך הקבע למחילה ולסליחה. ומנין שנתרצה בראון שלם, שנאמר בארבעים של לוחות
אחרונות ואנכי עמדתי בהר כימים הראשונים (דברים י, ט) מה הראשונים בראון אף אחרונים בראון, אמור
מעתי אמלעיים היו בכעס:

כִּי יִגְרָתִי מִפְּנֵי הָאָף וְהַחֲמָה אֲשֶׁר קִצַּף
יְהוָה עָלֵיכֶם לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע
יְהוָה אֵלַי גַּם בַּפְּעַם הַהוּא: אָרִי דְחַלִּית מִקָּדָם
רְגָזָא וְחַמְתָּא דִּי רְגִז יְיָ עָלֵיכֹון לְשַׁצָּאָה יִתְכוֹן וְקַבִּיל יְיָ צְלוֹתֵי אָף
בְּזַמְנָא הַהִיא: (ב) וּבְאַהֲרוֹן הִתְאַנַּף יְהוָה מְאֹד
לְהַשְׁמִידוֹ וְאֶתְפַּלֵּל גַּם בְּעַד אֲהֲרוֹן בְּעֵת
הַהוּא: וְעַל אֲהֲרוֹן הָוָה רְגִז מִן קָדָם יְיָ לַחֲדָא לְשַׁצְיֹוּתָהּ וְצַלִּיתִי
אָף עַל אֲהֲרוֹן בְּעַדְנָא הַהִיא:

רש"י ובאהרון התאנף ה'. לפי ששמע לבס: להשמידו. זה כלוי בנים. וכן הוא אומר (עמוס ב, ט) ואשמיד פרוי
ממעל: ואתפלל גם בעד אהרון. והועילה תפילתי לכפר מחלה, ומחו שנים ונשחרו השנים:

(כא) וְאֵת חַטֹּאתֵיכֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם אֵת
הָעֵגֶל לְקַחְתִּי וְאֲשֶׁרְךָ אֶתוֹ בְּאֵשׁ וְאָכַלְתָּ
אֶתוֹ טָחוֹן הַיֵּטֵב עַד אֲשֶׁר דָּק לְעֶפֶר
וְאֲשַׁלְּךָ אֵת עֶפְרוֹ אֶל הַנַּחַל הַיָּרֵד מִן

הַהָר : וְיָת חוֹבְתְכוֹן דִּי עֲבַדְתוֹן יָת עֵגְלָא נְסֻבִית וְאוֹקְדִית יָתָה
בְּנוֹרָא וְשָׁפִית יָתָה בְּשׁוֹפִינָא יָאוֹת עַד דִּי הָוָה דְּקִיק לְעֶפְרָא וְרִמַּת
יָת עֶפְרָה לְנַחְלָא דְנַחַת מִן טוֹרָא :

רש"י טחון. לשון הוה כמו (בבבבבב טו, יג) הלך וגל:

(כב) וּבַתְּבַעֲרָה וּבַמֶּסָּה וּבַקְּבֻרַת הַתְּאֹוָה

מִקְצָפִים הָיִיתֶם אֵת יְהוָה : וּבַדְּלֻקָּתָא וּבְנִסְתָּא

וּבַקְּבֻרֵי דְמִשְׁאֲלֵי מְרַגְזִין הוֹיִתוֹן קְדָם יי : (כג) וּבְשִׁלַּח יְהוָה

אֶתְכֶם מִקְדָּשׁ בְּרַנֵּעַ לֵאמֹר עָלוּ וּרְשׁוּ אֵת

הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם וַתִּמְרוּ אֵת פִּי

יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְלֹא הֶאֱמַנְתֶּם לוֹ וְלֹא

שָׁמַעְתֶּם בְּקִלּוֹ : וְכַד שְׁלַח יי יְתַכּוֹן מְרַקֵּם גִּיאָה לְמִימְרֵי

סְקוֹ וְאַחֲסִינוּ יָת אֶרְעָא דִּי יְהָבִית לְכוֹן וְסַרְבְּתוֹן עַל גְּזֵרַת מִימְרָא

דְּיי אֱלֹהֵיכֶם וְלֹא הִימְנַתוֹן לָהּ וְלֹא קִבְּלוֹן לְמִימְרָה : (כד)

מִמְרֵי הָיִיתֶם עִם יְהוָה מִיּוֹם דַּעַתִּי

אֶתְכֶם : מְסַרְבִּין הוֹיִתוֹן קְדָם יי מִיּוֹמָא דִּידְעִית יְתַכּוֹן : (כה)

וְאַתְנַפַּל לְפָנַי יְהוָה אֵת אַרְבָּעִים הַיּוֹם

וְאֵת אַרְבָּעִים הַלַּיְלָה אֲשֶׁר הִתְנַפַּלְתִּי כִּי

אָמַר יְהוָה לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם : וְאַשְׁתַּטַּחִית קְדָם

יי יָת אַרְבָּעִין יְמָמִין וְיָת אַרְבָּעִין לַיְלֹון דִּי אֲשַׁתַּטַּחִית אֲרִי אָמַר יי
לְשַׁצָּאָה יְתַכּוֹן :

וְאֶת־פִּלְלֵךְ אֶל יְהוָה וְאָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
אֵל תִּשְׁחַת עַמֶּךָ וְנִחַלְתֶּךָ אֲשֶׁר פָּדִיתָ
בְּגִדְלֶךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מִמִּצְרַיִם בְּיַד

חֲזָקָה : וצליתי קדם יי ונאמרית יי אלהים לא תחבל עמך
ואחסנתך די פרקתא בתקףך די אפקתא ממצרים בידא תקיפא :

זְכוֹר לְעַבְדֶּיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלַיַּעֲקֹב
אֵל תִּפְּן אֶל קְשֵׁי הָעַם הַזֶּה וְאֶל רִשְׁעוֹ
וְאֶל חַטָּאתוֹ : אדכר לעבדיך לאברהם ליצחק וליעקב לא

תתפני לקשיות עמא הדין ולחוביהון ולחטאיהון : (כח) פן
יאמרו הארץ אשר הוצאתנו משם
מבלי יכלת יהוה להביאם אל הארץ
אשר דבר להם ומשנאתו אותם

הוֹצִיאָם לְהַמְתָּם בַּמִּדְבָּר : דילמא יימרון דיגרי
ארעא די אפקתנא מתמן מדלית יוכלא דיי לאעלותהון לארעא די
מליל להון ומדסני יתהון אפקנון לקטלותהון במדברא : (כט)

וְהִם עַמֶּךָ וְנִחַלְתֶּךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ בְּכַחֲךָ
הַגָּדֹל וּבְזִרְעֶךָ הַנְּטוּיָה : (פ) ואנון עמך ואחסנתך די

אפקתא בחילך רבא ובזרעך מרממא : י (נ)

בַּעֲת
הַהוּא אָמַר יְהוָה אֵלַי פֶּסַל לָךְ שְׁנֵי לוּחֹת
אֲבָנִים כְּרָאשֵׁנִים וַעֲלֵה אֵלַי הַהָרָה

וַעֲשִׂיתָ לָךְ אֲרוֹן עֹץ : בעדנא התיא אמר יי לי פסל לך
תרין לוחי אבניא כקדמאי וסק לקדמי לטורא ותעבד לך ארונא
דאעא :

רע"י צעת ההוא. לסוף ארבעים יום נתראה לי ואמר לי פסל כד, ואחר כך ועשית כד ארון עז, ואני עשיתי ארון תחלה, שכשאבוא והלחות בידי היכן אחנס. ולא זה הוא הארון שעשה בצלאל, שהרי משכן לא נתעסקו בו עד לאחר יום הכפורים, כי בדרתו מן ההר אהרן עמד על מלכת המשכן, וצלאל עשה משכן תחלה ואחר כך ארון וכלים, נמצא זה ארון אחר היה. וזה שהיה יואל עמהם למלחמה. ואותו שעשה בצלאל לא יאל למלחמה אלא בימי עלי, ונענשו עליו ונשבה:

(ב) וְאָכְתָב עַל הַלְּחָת אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר
הָיוּ עַל הַלְּחָת הָרִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר שִׁבְרָתָ
וְשִׁמְתָם בְּאֲרוֹן : וְאָכְתָב עַל לוּחֵי יֵת פְּתִגְמֵי דֵי הוּוּ
עַל לוּחֵי קְדָמָי דֵי תִבְרָתָא וּתְשׁוּנוֹן בְּאֲרוֹנָא : (ג) וְאֶעֱשֶׂה
אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים וְאֶפְסֹל שְׁנֵי לְחָת
אֲבָנִים כְּרִאשׁוֹנִים וְאֶעַל הַהָרָה וּשְׁנֵי
הַלְּחָת בִּידֵי : וְעֲבָדִית אֲרוֹנָא דְאֶעִי שִׁטִּין וּפְסָלִית תְּרִין לוּחֵי
אֲבָנֵי פְּקֻדָּמָי וְסִלְקִית לְטוּרָא וְתִרִין לוּחֵי בִּידֵי : (ד) וְיִכְתָּב
עַל הַלְּחָת כַּמְּכָתָב הָרִאשׁוֹן אֶת עֲשֶׂרֶת
הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דָּבַר יְהוָה אֵלֵיכֶם בְּהָר
מִתּוֹךְ הָאֵשׁ בְּיוֹם הַקֶּהֶל וַיִּתְּנֶם יְהוָה
אֵלַי : וְיִכְתָּב עַל לוּחֵי כַּתְּבָא קְדָמָה יֵת עֲשָׂרָא פְּתִגְמֵי דֵי
מְלִיל יֵי עֲמֻכּוֹן בְּטוּרָא מְגוּ אֲשֶׁתָא בְּיוֹמָא דְקֶהֱלָא וַיְהִבְנוּ יֵי לִי : (ה)
וְאֶפֶן וְאֶרְדּ מִן הָהָר וְאֶשֶׂם אֶת הַלְּחָת
בְּאֲרוֹן אֲשֶׁר עָשִׂיתִי וַיְהִיו שָׁם כַּאֲשֶׁר
צִוֵּנִי יְהוָה : וְאֶתְפָּנִיתִי וּנְחַתִּית מִן טוּרָא וְשׁוּיִתִּי יֵת לוּחֵי
בְּאֲרוֹנָא דֵי עֲבָדִית וְהוּוּ תַמּוֹן כְּמָא דֵי פְּקֻדָּנִי יֵי : (ו) וּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל נָסְעוּ מִבְּאֵרֶת בְּנֵי יַעֲקֹב מוֹסְרָה
שָׁם מִת אֶהָרוֹן וַיִּקְבְּרוּ שָׁם וַיִּכְהֹן אֶלְעָזָר

**בְּנוֹ תַחֲתֵינוּ : וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נָטְלוּ מִבְּאֵרוֹת בְּנֵי יַעֲקֹב לְמוֹסְרָה
תַּמּוֹן מִיַּת אֱהֲרֹן וְאֶתְקַבֵּר תַּמּוֹן וְשִׁמְשׁ אֶלְעָזָר בְּרֵה תַחֲוֹתוֹהִי :**

רש"י ובני ישראל נסעו מבצרות בני יעקב מוסרה. מה ענין זה לכאן. ועוד, וכי מבצרות בני יעקב נסעו למוסרה, והלא ממוסרות באו לבני יעקב, שנאמר (במדבר לג, לא) ויסעו ממוסרות וגו'. ועוד, שם מת אהרן, והלא בהר ההר מת, לא והשוב ותמלא שמונה מסעות ממוסרה להר ההר. אלא, אף זו מן התוכחה, ועוד זאת עשיתם כשמת אהרן בהר ההר לסוף ארבעים שנה ונסתלקו ענני כבוד, יראתם לכם ממלחמת מלך ערד ונתתם ראש לחזור למצרים, וחזרתם לאחורכם שמונה מסעות עד בני יעקב ומשם למוסרה, שם נלחמו בכס בני לוי והרגו מכס ואתם מהם, עד שהחזירו אתכם בדרכי חזרתכם, ומשם חזרתם הגדגדה הוא חור הגדגל:

**(ו) מְשֵׁם נָסְעוּ הַגְּדָגְדָה וּמִן הַגְּדָגְדָה
יִטְבַּתְתָּה אֶרֶץ נַחֲלֵי מַיִם : מִתַּמּוֹן נָטְלוּ לַגְּדָגְדָה וּמִן
גְּדָגְדָה לְיִטְבַּת אֶרְעָא נַגְדָּא נַחֲלֵינוּ דְמַיִין :**

רש"י ומן הגדגדה וגו'. ובמוסרה עשיתם אבל כבד על מיתתו של אהרן שגרמה לכם זאת, ונדמה לכם כאלו מת שם. וסמך משה תוכחה זו לשבירת הלוחות, לומר שקשה מיתתו של דליקים לפני הקדוש ברוך הוא, כיום שנשחטרו בו הלוחות. ולהודיעך שהקשה לו מה שאמרו (במד' יז, ט) נתנה ראש לפרוש ממנו, כיום שעשו בו את העגל:

**(ח) בַּעַת הַהוּא הַבְּדִיל יְהוָה אֶת שִׁבְט הַלְוִי
לְשֵׂאת אֶת אֲרוֹן בְּרִית יְהוָה לְעַמֹּד לְפָנָי
יְהוָה לְשָׂרְתוֹ וּלְבָרְךָ בְּשִׁמוֹ עַד הַיּוֹם
הַזֶּה : בַּעֲדָנָא הָהִיא אֶפְרַשׁ יְיָ יְתָ שְׁבִטָא דְלְוִי לְמַטְל יְתָ אֲרוֹן
קְיָמָא דְיְיָ לְמִיקָם קָדָם יְיָ לְשִׁמְשׁוּתָהּ וּלְבָרְכָא בְּשִׁמָּהּ עַד יוֹמָא
הַדִּין :**

רש"י בעת ההוא הבדיל ה' וגו'. מוסב לענין הראשון: בעת ההוא. בשנה הראשונה לאחתכם ממצרים וטעיתם בעגל ובני לוי לא טעו, הבדילם המקום מכס. וסמך מקרא זה לחזרת בני יעקב לומר שאף בזה לא טעו זה בני לוי, אלא עמדו באמונתם: לשאת את ארון. היום: לעמד לפני ה' לשאתו ולבדך בשמו. הכהנים, והוא נשיאת כפיים:

^(ט) עַל כֵּן לֹא הָיָה לְלֹוי חֵלֶק וְנִחַלָּה עִם
אָחָיו יְהוָה הוּא נִחַלְתּוֹ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה
אֱלֹהֵיךָ לּוֹ : עַל כֵּן לֹא הָיָה לְלֹוי חֵלֶק וְאֶחְסָנָא עִם אָחוֹהֵי
מִתְּנֶן דִּיהֵב לֵיה יְיָ אֲנֹנִי אֶחְסִנְתָּהּ כְּמֵא דִּי מְלִיל יְיָ אֱלֹהֵיךָ לֵיה :

רש"י על כן לא היה ללוי חלק. לפי שהבדלו לעבודת מזבח ואינן פנויין לחרוש ולזרוע: ה' הוא נחלתו.
נוטל פרס מזמן מבית המלך:

^(י) וְאֲנֹכִי עֹמְדֹתִי בְּהָר בַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים
אֲרַבְעִים יוֹם וְאֲרַבְעִים לַיְלָה וַיִּשְׁמַע
יְהוָה אֵלַי גַּם בַּפֶּעַם הַהוּא לֹא אָבָה
יְהוָה הַשְׁחִיתֶךָ : וְאָנָּה הָיִיתִי קָאִם בְּטוֹרָא כְּיוֹמִין
קִדְמָאִין אֲרַבְעִין יָמִין וְאֲרַבְעִין לַיְלֹון וְקִבִּיל יְיָ צְלוֹתֵי אָף בְּזִמְנָא
הַהוּא לֹא אָבִי יְיָ לְחַבְלֵיךָ :

רש"י ואנכי עמדתי בהר. לקבל הלוחות האחרונות. ולפי שלא פרש למעלה כמה עמד בהר בעליה
אחרונה זו, חזר והתחיל בה: כימים הראשונים. של לוחות הראשונות, מה הם בראון אף אלו בראון. אבל
האמנעיים שעמדתי שם להחפץ עליכם היו בכעס:

^(יא) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קוּם לֵךְ לְמִסַּע לְפָנַי
הָעַם וַיָּבֵאוּ וַיִּירָשׁוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר
נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָם לָתֵת לָהֶם : (פ) וַיֹּאמֶר יְיָ לִי
קוּם זֵיל לְמִטּוֹל קָדָם עֲמָא וַיַּעֲלוּן וַיִּירָתוּן יְת אֲרַעָא דִּי קִנְיִית
לְאַבְרָהָם לְהוֹן לְמִתְּנֵן לְהוֹן :

רש"י ויאמר ה' אלי וגו'. אף על פי שסרתם מאחריו וטעיתם בעגל, אמר לי (שמות לב, לה) לך נחה את
העם:

^(יב) וַעֲתָה יִשְׂרָאֵל מָה יְהוָה
אֱלֹהֵיךָ שְׂאֵל מֵעַמֶּךָ כִּי אִם לִירָאָה אֶת

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת בְּכָל דְרָכָיו וּלְאַהֲבָה
אֹתוֹ וּלְעַבְדוֹ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ

וּבְכָל נַפְשֶׁךָ : וּכְעַן יִשְׂרָאֵל מָה יִי אֱלֹהֶיךָ תִּבְעֵ מִנְּךָ אֱלֹהֵי
לְמַדְחַל קָדִים יִי אֱלֹהֶיךָ לְמַהֵךְ בְּכָל אֲרָחוֹ דְתִקְנֵן קַדְמוֹהֵי וּלְמַרְחֵם
יְתֵה וּלְמַפְלַח קָדִים יִי אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ :

רש"י ועתה ישראל. אף על פי שעשיתם כל זאת, עודנו רחמיו וחבתו עליכם, ומכל מה שחטאתם לפניו אינו שואל מכם כי אם ליראה וגו' : כי אם ליראה וגו' . רבותינו דרשו מכאן, הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים:

לְשָׁמֵר אֶת מִצְוֹת יְהוָה וְאֶת חֻקֹּתָיו (יג)
אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לְטוֹב לָךְ : לְמַטֵּר יְת
פְּקוּדֵיָא דִּי יְת קִימוֹהֵי דְאַנָּא מִפְּקֻדָּךְ יוֹמָא דִּין לְדִיִּיטֵב לָךְ :

רש"י לשמר את מצוות ה'. ואף היא לא לחנם, אלא לטוב לך, שתקבלו שכר:

הֵן לְיִהוָה אֱלֹהֶיךָ הַשָּׁמַיִם וּשְׁמַי
הַשָּׁמַיִם הָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר בָּהּ : הָא דִּי אֱלֹהֶיךָ
שְׁמַיָא וּשְׁמַי שְׁמַיָא אֲרַעָא וְכָל דִּי בָהּ :

רש"י הן לה' אלהיך. הכל, ואף על פי כן רק באבותיך חשק ה' מן הכל:

רַק בְּאַבְתְּיָךָ חָשַׁק יְהוָה לְאַהֲבָה (טו)
אוֹתָם וַיִּבְחַר בְּזֶרְעָם אַחֲרֵיהֶם בְּכֶם
מִכָּל הָעַמִּים כִּיּוֹם הַזֶּה : לְחוּד בְּאַבְתְּךָ צָבִי יִי
לְמַרְחֵם יְתֵהוּן וְאַתְרַעֵי בְּבִנְיָהוּן בְּתַרְיָהוּן בְּכוּן מִכָּל עַמִּיָא כִּיּוֹמָא
הַדִּין :

רש"י ככם. כמו שאתם רואים אתכם חשוקים מכל העמים היום הזה:

וּמִלֶּתְכֶם אֶת עֲרֵלֹת לְבַבְכֶם וְעַרְפְּכֶם לֹא
תִקְשׁוּ עוֹד : וְתַעֲדוּן יָת טַפְשׁוֹת לְבַבְכוֹן וּקְדָלְכוֹן לָא תִקְשׁוּן
עוֹד :

רש"י ערלה לבבכם. אוטם לבבכם וכסויו:

כִּי יִהְיֶה אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים
וְאֲדַנִּי הָאֲדָנִים הָאֵל הַגָּדֹל הַגָּבֹר וְהַנּוֹרָא
אֲשֶׁר לֹא יֵשָׁא פָנָיִם וְלֹא יִקַּח שֹׁחַד : אֲרִי יי
אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵי דִינָיו וּמְרִי מַלְכֵי אֱלֹהֵי רַבָּא גְבָרָא וְדַחִילָא דִּי
לִית קְדָמוּהֵי מְסַב אֲפִין וְאִף לָא לְקַבְּלָא שְׂחָדָא :

רש"י ואדני האדנים. לא יוכל שום אדון להציל אתכם מידו: לא ישא פנים. אם תפרקו עליו: ולא יקח
שחד. לפיכך בממון:

עֲשֵׂה מִשְׁפֵּט יְתוֹם וְאַלְמָנָה וְאַהֲבֵב גֵּר
לְתַת לוֹ לֶחֶם וְשִׂמְלָה : עֶבֶד דִּין יִתֵּם וְאַרְמְלָא וְרַחֵם
גֵּיּוֹרָא לְמִתָּן לֵיה מְזוֹנָא וּכְסוּ :

רש"י עשה משפט יתום ואלמנה. הרי גבורה, ואלל גבורתו אתה מואל ענותנותו: ואהב גר לתת לו לחם
ושמלה. ודבר חשוב הוא זה, שכל עצמו של יעקב רצינו על זה נתפלל, (בראשית כח, ט) ונתן לי לחם לאכל ובגד
ללבוש:

וְאַהֲבַתֶּם אֶת הַגֵּר כִּי גֵרִים הֵייתֶם
בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם : וְתִרְחַמוּן יָת גֵּיּוֹרָא אֲרִי דְגֵרִין הַגֵּייתוּן
בְּאֶרֶץ דְּמִצְרָיִם :

רש"י כי גרים הייתם. מוס שבר אל תאמר לחברך:

**אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִירָא אֶתוֹ תַעֲבֹד וּבוֹ
תִדְבֹק וּבְשֵׁמוֹ תִשְׁבַּע :** ית יי אֱלֹהֶיךָ תִדְחַל וְקִדְמוֹהִי
תִפְלַח וּלְדַחֲלֶתָהּ תִקְרַב וּבְשֵׁמָהּ תִקְנִים :

רש"י את ה' אלהיך תירא. ותעבוד לו ותדבק בו, ולאחר שיהיו כך כל המדות הללו, אז בשמו תשבע:

**הוּא תְהַלְתֶּךָ וְהוּא אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר עָשָׂה
אֶתְּךָ אֶת הַגְּדֹלֹת וְאֶת הַנּוֹרָאִים הָאֵלֶּה
אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ :** הוּא תִשְׁבַּחְתֶּךָ וְהוּא אֱלֹהֶיךָ דַעֲבַד עִמָּךְ
ית רברבתא וית חסינתא האליו די חזו עיניך: **בְּשֵׁבַעִים
נֶפֶשׁ יָרְדוּ אֲבֹתֶיךָ מִצְרֵימָה וְעַתָּה שְׁמֶךָ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב :** בְּשֵׁבַעִין
נֶפֶשׁוֹן נְחֹתוֹ אֲבֹתֶיךָ לְמִצְרַיִם וְכַעַן שׁוֹנֶךָ יי אֱלֹהֶיךָ כְּכֹכְבֵי שָׁמַיָא
לְמִסְגֵי: **יָא** ^(א) וְאֶהְבֶּתְּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
וְשִׁמְרֶתְּ מִשְׁמֶרֶתוֹ וְחִקְתִּיו וּמִשְׁפָּטָיו
וּמִצְוֹתָיו כָּל הַיָּמִים: וְתִרְחַם ית יי אֱלֹהֶיךָ וְתִטַּר
מִטְרַת מִימְרָה וּקְדֻמוֹהִי וְדִינוֹהִי וּפְקוּדוֹהִי כָּל יוֹמָא: ^(ב)
וַיִּדְעֶתֶם הַיּוֹם כִּי לֹא אֶת בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר
לֹא יָדְעוּ וְאֲשֶׁר לֹא רָאוּ אֶת מוֹסַר יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם אֶת גְּדֹלוֹ אֶת יָדוֹ הַחֲזָקָה וְזָרְעוֹ
הַנְּטוּיָה: וְתִדְעוּן יוֹמָא דִּין אַרְי לָא ית בְּנֵיכוֹן דִּי לָא יָדְעוּ וְדִי
לָא חִזּוּ ית אֲלֻפְנָא דִּי אֱלֹהֵכוֹן ית רְבוּתָהּ ית יְדָהּ תִּקְיָפָא וְדַרְעָהּ
מְרַמְמָא:

רש"י וידעתם היום. תנו לב לדעת ולהבין ולקבל תוכחתו: כי לא את בניכם. אני מדבר עכשיו שיוכלו לומר לנו לא ידענו ולא ראינו בכל זה:

(א) וְאֵת אֲתֹתָיו וְאֵת מַעֲשָׂיו אֲשֶׁר עָשָׂה
 בְּתוֹךְ מִצְרַיִם לַפְרָעָה מִלֶּדֶד מִצְרַיִם וְלִכְל
 אֶרְצוֹ : וְיָת אֲתֹתֶיהָ וְיָת עוֹבְדוֹהִי דִי עֶבֶד בְּגוֹ מִצְרַיִם לַפְרָעָה
 מִלְכָּא דְמִצְרַיִם וְלִכְל אֶרְעָה : (ד) וְאֲשֶׁר עָשָׂה לְחִיל
 מִצְרַיִם לְסוּסָיו וְלָרֶכֶבֹּו אֲשֶׁר הִצִּיף אֶת
 מֵי יַם סוּף עַל פְּנֵיהֶם בְּרִדְפָם אַחֲרֵיכֶם
 וַיֹּאבְדִם יְהוָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה : וְדִי עֶבֶד לְמִשְׁרֵית
 מִצְרַיִם לְסוּסוֹתֶיהָ וְלָרֶתִיכוֹהִי דִי אֲטִיף יָת מֵי יָמָא דְסוּף עַל אֲפִיהוֹן
 בְּמִרְדְּפֵהוֹן בְּתֵרִיכוֹן וְאוֹבְדָנוּן יְיָ עַד יוֹמָא הַדִּין : (ה) וְאֲשֶׁר
 עָשָׂה לָכֶם בַּמִּדְבָּר עַד בְּאֲכֶם עַד הַמָּקוֹם
 הַזֶּה : וְדִי עֶבֶד לָכוֹן בְּמִדְבָּרָא עַד מִיתִיכוֹן עַד אֲתֵרָא הַדִּין : (ו)
 וְאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָתוֹ וְלֶאֱבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב
 בֶּן רְאוּבֵן אֲשֶׁר פָּצְתָה הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ
 וַתִּבְלַעַם וְאֶת בְּתִיָּהֶם וְאֶת אֶהֱלִיָּהֶם
 וְאֶת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם בְּקֶרֶב
 כָּל יִשְׂרָאֵל : וְדִי עֶבֶד לְדָתוֹ וְלֶאֱבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב בֶּרֶר רְאוּבֵן
 דִּי פִתְחַת אֶרְעָא יָת פּוּמָה וּבְלַעְתָּנוּן וְיָת אֲנִשׁ בְּתִיָּהוֹן וְיָת מִשְׁכְּנֵיהוֹן
 וְיָת כָּל יְקוּמָא דִּי עֲמָהוֹן בְּגוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל :

רש"י בקרב כל ישראל. כל מקום שהיה אחד מהם בורח, הארץ נבקעת מתחתיו וכולעתו, אלו דברי רבי יהודה. אמר לו רבי נחמיה, והלא כבר נאמר (במדבר טז, לב) ותפתח הארץ את פיה, ולא פיותיה. אמר לו, ומה אני מקים בקרב כל ישראל. אמר לו שנעשית הארץ מדרון כמשפך, וכל מקום שהיה אחד מהם [בורח], היה מתגלגל ובא עד מקום הבקיעה: ואת כל היקום אשר כרגליהם. זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו:

^(ח) כִּי עֵינֵיכֶם הָרֵאת אֶת כָּל מַעֲשֵׂה יְהוָה
הַגָּדֵל אֲשֶׁר עָשָׂה : אָרִי עֵינֵיכֶם חֲזָאוּ יָת כָּל עֹבְדֵי דֵי
רַבָּא דִּי עֶבֶד :

רש"י כי עיניכם הראת. מוסב על מקרא האמור למעלה, (פסוק ט) כי לא את בניכם אשר לא ידעו וגו' כי
אם עמכם אשר עיניכם הראות וגו' :

^(ח) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת כָּל הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אָנֹכִי
מִצְוֶה הַיּוֹם לְמַעַן תִּחְזְקוּ וּבִאתֶם
וַיְרִשְׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲתֶם עֹבְרִים
שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ : וְתִטְרוּן יָת כָּל תַּפְקֻדְתָּא דִּי אָנָּא מִפְקֻדָּה
יוֹמָא דִּין בְּדִיל דְתַתְּקֻפוּן וְתַעֲלוּן וְתִירְתוּן יָת אַרְעָא דִּי אֲתוּן עֹבְרִין
תַּמּוּן לְמִירְתָּהּ : ^(ט) וּלְמַעַן תִּאֲרִיכוּ יָמִים עַל
הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְתִּיכֶם
לָתֵת לָהֶם וּלְזֶרְעֵם אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב
וַדְּבֹשׁ : ^(ט) וּבְדִיל דְתוֹרְכוּן יוֹמִין עַל אַרְעָא דִּי קִיִּים יִי
לְאַבְהֶתְכוּן לְמַתָּן לְהוֹן וְלִבְנֵיהוֹן אַרְעָא עֶבֶדָא חֶלֶב וַדְּבֹשׁ : ^(י)
כִּי הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָּא שָׁמָּה
לְרִשְׁתָּהּ לֹא כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הוּא אֲשֶׁר
יֵצְאתֶם מִשָּׁם אֲשֶׁר תִּזְרַע אֶת זֶרְעֶךָ
וְהִשְׁקִיתָ בְּרִגְלֶךָ כְּגֹן הַיָּרֵק : אָרִי אַרְעָא דִּי אַתָּה
עָלִל לְתַמּוּן לְמִירְתָּהּ לֹא כְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם הִיא דִּי נִפְקִיתוּן מִתַּמּוּן דִּי
תִּזְרַע יָת זֶרְעֶךָ וּמִשְׁקֵת לָהּ בְּרִגְלֶךָ כְּגֹנְתָא יָרֵקָא :

רש"י לא כארץ מצרים הוא. אלא טובה המנה. ונאמרה הבטחה זו לישראל ביציאתם ממצרים, שהיו
אומרים שמה לא נבוא אל ארץ טובה ויפה כזו. יכול בגנותה הכתוב מדבר, וכך אמר להם, לא כארץ
מצרים היא, אלא רעה המנה, תלמוד לומר (במדבר יג, טז) וחברון שבע שנים נבנתה וגו' , אדם אחד בנאו,
וחם בנה רוען למצרים בנו, וחברון לכנען. דרך ארץ אדם בונה את הנאה ואחר כך בונה את הכעור
שפסלתו של ראשון, הוא נותן בשני. ובכל מקום, החביב קודם. הא למדת שחברון יפה מרוען, ומצרים

משבחת מכל הארצות, שנאמר (בראשית יג, ז) כגן ה' כארץ מצרים, וזוען שבח מצרים היא, שהיתה מקום מלכות, שכן הוא אומר (ישעיה ל, ד) כי היו זועני שריו. וחזרון פסלתה של ארץ ישראל, לכך הקטורה לקבורת מתים, ואף על פי כן היא יפה מזועני. ובמסכת כתובות (ק"ב, ה) דרשו זענין אחר, אפשר אדם בונה בית לבנו הקטן ואחר כך לבנו הגדול, אלא שמבנה על אחד משבועה זוענין: אשר ילאתם משם. אפלו ארץ רעמסס (וארץ גושן) אשר ישבתם בה והיא במיטב ארץ מצרים שנאמר (בראשית מז, יא) במיטב הארץ וגו', אף היא אינה כארץ ישראל: והשקית ברגלך. ארץ מצרים היתה כריכה להביא מים מנילוס ברגלך ולהשקותה וצריך אהה לנדד משינתך ולעמול, והנמוך שותה ולא הגבוה, ואתה מעלה המים מן הנמוך לגבוה. אבל זו (פסוק יא) למטר השמים תשתה מים. אהה ישן על מטתך, והקדוש צרוך הוא משקה נמוך וגבוה, גלוי ושאינו גלוי, כאהת: כגן הירק. שאין די לו בגשמים ומשקין אותה ברגל ובכתף:

(יא) וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה
לְרִשְׁתָּהּ אֶרֶץ הָרִים וּבִקְעֹת לְמִטֵּר
הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתֶּה מֵמַיִם : וְאַרְעָא דִּי אַתּוּן עֹבְרִין תִּמְו
לְמִירְתָּהּ אֶרֶע טוּרִין וּבִקְעוֹן לְמִטֵּר שְׁמִיא תִשְׁתִּי מִיא :

רש"י ארץ הרים ובקעת. משבח ההר מן המישור, שהמישור, בבית כור אהה זורע כור, אבל ההר בבית כור ממנו חמשת כורין, ארבע מארבע שפועיו, ואחד בראשו: ובקעת. הן מישור:

(יב) אֶרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ דִּרְשׁ אֶתָּה
תִּמְיֵד עֵינַי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מִרְשִׁית
הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה : (ס) אֶרְעָא דִּי אֱלֹהֶיךָ תִּבַּע
יְתָה תִּדְיָרָא עֵינַי דִּי אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מִרִּישָׁא דְשַׁתָּא וְעַד סוּפָא דְשַׁתָּא :

רש"י אשר ה' אלהיך דרש אהה. והלא אף כל הארצות הוא דורש, שנאמר (איוב לז, ט) להמטיר על ארץ לא איש, אלא כביכול אינו דורש אלא אותה, ועל ידי אותה דרישה שדורשה דורש את כל הארצות עמה: תמיד עיני ה' אלהיך בה. לראות מה היא כריכה ולחדש לה גזרות, עתים לטובה עתים לרעה וכו', כדאיתא בראש השנה (י, ט) : מרשית השנה. מראש השנה נדון מה יהא בסופה:

(יג) וְהָיָה אִם שָׁמַעַ תִּשְׁמְעוּ אֵל מִצּוֹתַי
אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה
אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדוֹ בְּכָל לִבְבְּכֶם
וּבְכָל נַפְשְׁכֶם : וַיְהִי אִם קִבְּלָא תִקְבְּלוּן לְפִקּוּדֵי דִּי אֲנָא

מִפְקֹד יִתְכוֹן יוֹמָא דִּין לְמִרְחַם יְת יי אֶלְהָכוֹן וְלִמְפֹלַח קְדָמוֹהִי בְּכָל
לְבָבוֹן וּבְכָל נַפְשָׁכוֹן :

רש"י והיה אם שמעו. והיה, מוסב על האמור למעלה, (פסוק יא) למטר השמים תשחה מים: והיה אם שמעו
תשמעו. אם שמעו בישן תשמעו בחדש. וכן (דברים ת, יט) והיה אם שכה תשכה, אם התחלת לשכת, סופך
שתשכה כלה, שכן כתיב במגלה אם תעזבני יום, יומים אעזבך [במגילת חסידים] (ספרי מח) : מראה אתכם
היום. שיהיו עליכם חדשים, כאלו שמעתם בו ביום: לאהבה את ה'. שלא תאמר הרי אני לומד בשביל
שאהיה עשיר, בשביל שאקרא רב, בשביל שאקבל שכר. אלא כל מה שתעשו עשו מאהבה וסוף הכבוד
לבא: ולעבדו בכל לבבכם. עבודה שהיא בלב. וזו היא תפלה, שהתפלה קרויה עבודה, שנאמר (דניאל ג, יז)
אלהך די אנת פלח לה בתדירא, וכי יש פלחן בצבא, אלא על שהיה מתפלל, שנאמר (סם ג, יא) וכיין פתיחון
לה וגו' . וכן דוד הוא אומר (תהלים קמא, ב) תכון תפלתי קטרת לפניך: בכל לבבכם ובכל נפשכם. והלא כבר
הזהיר על כך (דברים ג, ה) בכל לבבך ובכל נפשך, אלא, אזהרה ליחיד אזהרה לאזור:

(יד) וְנָתַתִּי מִטֵּר אֶרְצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרָה
וּמִלְקוֹשׁ וְאֶסְפֹּת דְגַנְךָ וְתִירְשֶׁךָ וַיִּצְהַרְךָ :
וְאֵתוֹן מִטֵּר אֶרְעֹכוֹן בְּעֵדְנָהּ בְּפִיר וְלִקִּישׁ וְתִכְנוֹשׁ עֲבוּרְךָ וְחִמְרְךָ
וּמִשְׁחָךָ :

רש"י ונתתי מטר ארצכם. עשיתם מה שעליכם, אף אני אעשה מה שעלי: בעתו. כלילות שלא יטריחו
אתכם. דבר אחר בעתו, כלילי שבתות שהכל מזויין בבתיהם: יורה. היא רביעה הנופלת לאחר הזריעה
שמרוה את הארץ ואת הזרעים: ומלקוש. רביעה היורדת סמוך לקציר למלאות התבואה בקשיה. ולשון
מלקוש, דבר המאחר. כדמתרגמינן (בראשית ל, מב) והיה העטופים ללבן, לקשיא. דבר אחר לכך נקראת
מלקוש שירדת על המלילות ועל הקשין: ואספת דגנך. אתה תאספנו אל הבית ולא אויבך. כענין שנאמר
(ישעיה סב, ת, טו) אם אתן את דגנך וגו' כי מאספיו יאכלהו, ולא כענין שנאמר (שופטים ג, ג) והיה אם זרע ישראל
וגו' :

(טו) וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדֶךָ לְבַהֲמֹתֶךָ וְאֶכְלָתָּ
וְשָׂבַעְתָּ : וְאֵתוֹן עֵשֶׂבָא בְּחִקְלָךָ לְבַעֲיָרְךָ וְתִיכוֹל וְתִשְׂבַּע :

רש"י ונתתי עשב בשדך. שלא תלמדך להוליכה למדבריות. דבר אחר שתהיה גוזז תבואתך כל ימות
הגשמים ומשליך לפני בהמתך ואתה מונע ידך ממנה שלשים יום קודם לקציר ואינה פוחתת מדגנה: ואכלת
ושבעת. הרי זו ברכה אחרת, שתהא ברכה מזויה בפת בתוך המעים:

(טז) הַשְּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם וְסִרְתֶּם
וְעַבַּדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם

לָהֶם : אֶסְתַּמְרוּ לְכוּן דִּילְמָא יִטְעוּן לְבָכוּן וְתִסְטוּן וְתִפְלְחוּן לְטַעוֹת עַמְמִיא וְתִסְגְּדוּן לְהוּן :

רש"י השמרו לכם. כיון שתהיו אוכלים ושבעים, השמרו לכם שלא תבעטו, שאין אדם מורד בהקדוש ברוך הוא אלא מתוך שביעה, שנאמר (דברים ה, יב, יז) פן תאכל ושבעת ובקרך ולאנד ירצין, מה הוא אומר אחריו, ורם לבצדך ושכחת: וסרתם. לפרוש מן התורה ומתוך כך ועבדתם אלהים אחרים. שכיון שאדם פורש מן התורה הולך ומדבק בעבודה זרה. וכן דוד אמר (שמואל א, כו, יט) כי גרשני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבד וגו', ומי אמר לו כן, אלא כיון שאני מגרש מלעסוק בתורה, הריני קרוב לעבוד אלהים אחרים: אלהים אחרים. שהם אחרים לעובדיהם, כועק אליו ואינו עושהו, נמלא עשוי לו כנכרי:

(יז) וְחָרָה אֵף יְהוָה בְּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם
וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהֶאֱדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת
יְבוּלָהּ וְאֲבִדְתֶם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ
הַטְּבֵה אֲשֶׁר יְהוָה נָתַן לָכֶם : וַיִּתְקוּף רִגְזָא דִּי
בְּכוּן וַיַּחֲוֹד יְת שְׁמִיא וְלֹא יְהִי מִטְרָא וְאַרְעָא לָא תִתֵּן יְת עַלְלִתָהּ
וְתִיבְדוּן בְּפָרִיעַ מֵעַל אֲרַעָא טְבֵתָא דִּי יְהִי לְכוּן :

רש"י את יבולה. אף מה שאתה מוביל לה, כענין שנאמר (תני ג, ו) זרעתם הרבה והבא מעט: ואבדתם מהרה. על כל שאר היסורין אגלה אתכם מן האדמה, שגרמה לכם לחטוא. משל למלך ששלח בנו לבית המשקה והיה יושב ומפקידו [ומפקדו] אל תאכל יותר מלכך שתבא נקי לביתך, ולא השגיח הבן ההוא. אכל ושתה יותר מלכך והקיא וטנף את כל בני המסכה. נטלוהו בידיו וברגליו וזרקוהו אחורי פלטרין [פלטרין]: מהרה. איני נותן לכם ארכא. ואם תאמרו והלא נתנה ארכא לדור המבול, שנאמר (בראשית ג, ג) והיו ימיו מאה ועשרים שנה, דור המבול לא היה להם ממי ללמוד ואהם יש לכם ממי ללמוד:

(יח) וְשַׁמְתֶם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל
נַפְשְׁכֶם וְקִשְׁרֶתֶם אֶתֶם לְאוֹת עַל יַדְכֶם
וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם : וְתִשְׁוּוּן יְת פְּתִגְמֵי
אֱלִין עַל לְבָכוּן וְעַל נַפְשְׁכוּן וְתִקְטְרוּן יְתֵהוּן לְאֶת עַל יַדְכוּן וַיַּחֲוֹן
לְתַפְלִין בֵּין עֵינֵיכֶם :

רש"י ושמתם את דברי. אף לאחר שתגלו היו מצינים במצות, הניחו תפליו, עשו מזוזות כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו. וכן הוא אומר (ירמיה לא, ט) הציבי לך אינים:

(יט) וְלַמִּדְתָּם אֶתְּם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם
בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתֹּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ
וּבְקוּמְךָ : וְתִלְפֹן יְתִהוֹן יְת בְּנִיכֹן לְמִלְלָא בְּהוֹן בְּמִתְבָּךָ
בְּבֵיתְךָ וּבְמִהְכֹּךָ בְּאַרְחָא וּבְמִשְׁכְּבְּךָ וּבְמִקְיָמְךָ :

רש"י לדבר צם. משעה שהבן יודע לדבר, למדהו תורה לוח לנו משה (דברים לז, ז), שיהא זה למוד דבורו. מכאן אמרו, כשהתינוק מתחיל לדבר, רציו מסיח עמו בלשון הקדש ומלמדו תורה, ואם לא עשה כן הרי הוא כאלו קוצרו, שנאמר ולמדתם אתם את בניכם לדבר צם וגו' למען ירבו ימיכם וימי בניכם:

(כ) וּכְתַבְתֶּם עַל מְזוּזוֹת בְּיִתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ :
וְתִכְתְּבוּן עַל מְזוּזֵיךָ וְתִקְבְּעוּן בְּסִפֵּי בְיִתְךָ וּבְתַרְעֵיךָ : (כא) לְמַעַן
יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָדָמָה
אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְהֵם
כִּי יָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ : (ס) בְּדִיל דְּיִסְגוּן יוֹמֵיכֹן
וְיִוְמֵי בְּנִיכֹן עַל אֶרְעָא דִּי קַיִים יִי לְאַבְרָהָם לְמַתָּן לְהוֹן כְּיוֹמֵי
שָׁמַיָא עַל אֶרְעָא :

רש"י למען ירבו ימיכם וימי בניכם. אם עשיתם כן ירבו, ואם לאו לא ירבו, שדברי תורה נדרשין מכלל לאו הן, ומכלל הן לאו: לתת להם. לתת להם אין כתיב כאן, אלא לתת להם, מכאן נמצינו למדים תחית המתים מן התורה:

(כב) כִּי אִם שָׁמַר
תִּשְׁמְרוּן אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר
אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹתָהּ לְאַהֲבָהּ אֶת
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְלַכֵּת בְּכָל דְּרָכֵי
וּלְדַבְּקָהּ בּוֹ : אַרְי אִם מִטַּר תִּטְרוּן יְת כָּל תַּפְקֻדְתָּא הָדָא דִּי
אָנָּא מְפִקֵד יְתִכֹן לְמַעֲבֹדָה לְמַרְחָם יְת יִי אֶלְהֵכֹן לְמַהֲךָ בְּכָל אֶרְחֹן
דְּתַקְנֹן קְדָמוּהֵי וּלְאַתְקַרְבָּא לְדַחֲלַתָּהּ :

רש"י שמר תשמרון. אזהרת שמירות הרבה להזהר בתלמודו שלא ישחכה: ללכת בכל דרכיו. הוא רחום ואתה תהא רחום, הוא גומל חסדים ואתה גמול חסדים: ולדבקה בו. אפשר לומר כן, והלא אף אוכלה הוא, אלא הדבק בתלמידים ובחכמים ומעלה אני עליך כאלו נדבקה בו:

(כג) וְהוֹרִישׁ יְהוָה אֶת כָּל הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלְּפָנֶיכֶם וִירְשׁוּתֶם גּוֹיִם גְּדֹלִים וְעַצְמִים מִכֶּם : וַיִּתְּרֶךְ יי ית כָּל עַמְּמֵיָא הָאֵלִין מִקְדָּמֵיכוֹן וְתִירְתוּן עַמְּמִין רַבְרַבִּין וְתִקִּיפוּן מִנְכוֹן :

רש"י והוריש ה'. עשייתם מה שעליכם אף אני אנעשה מה שעלי: ועצמים מכס. אתם גבורים, והם גבורים מכס, שאם לא שישראל גבורים, מה השבח שמשבח את האמוריים לומר ועצמים מכס, אלא אתם גבורים משאר אמות והם גבורים מכס:

(כד) כָּל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ בָּךְ רַגְלְכֶם בּוֹ לָכֶם יִהְיֶה מִן הַמִּדְבָּר וְהַלְבָּנוֹן מִן הַנֶּהָר נְהַר פְּרָת וְעַד הַיַּם הָאֲחֵרוֹן יִהְיֶה גִבְלֵיכֶם : כָּל אֲתָרָא דִּי תִדְרוּךְ פְּרִסַת רַגְלְכוֹן בֵּה דְלָכוֹן יְהִי מִן מִדְבָּרָא וְלִבְנוֹן מִן נְהָרָא נְהַר פְּרָת וְעַד יַמָּא מַעֲרָבָא יְהִי תַחֲוּמְכוֹן :

(כה) לֹא יִתְיַצֵּב אִישׁ בְּפָנֶיכֶם פְּחֻדְכֶם וּמוֹרְאַכֶם יִתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּדְרֹכוּ בָּהּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם : (ססס) לֹא יִתְעַתֵּד אָנָּשׁ קְדָמֵיכוֹן דְחַלְתְּכוֹן וְאִימְתְּכוֹן יִתֵּן יי אֱלֹהֵיכוֹן עַל אִפִּי כָל אֲרָעָא דִּי תִדְרֹכוּן בֵּה כְּמָה דִּי מְלִיל לָכוֹן : ססס :

רש"י לא יתיצב איש וגו'. אין לי אלא איש, אמה ומשפחה ואשה בכשפיה מנין, תלמוד לומר לא יתיצב מכל מקום. אם כן מה תלמוד לומר איש, אפלו כעוג מלך הבשן: פחדכם ומוראכם. והלא פחד הוא מורא, אלא פחדכם על הקרובים ומוראכם על הרחוקים. פחד לשון בעייתת פתאום. מורא לשון דאגה מימיים רבים: כאשר דבר לכם. והיכן דבר (שמות כג, כז) את אימתי אשלח לפניך וגו' :

הפטרת עקב - ישעיה מט

(ד) וַתֹּאמֶר צִיּוֹן עֲזַבְנִי יְהוָה וַאֲדֹנָי שָׁכַחְנִי : (ט) הֲתִשְׁכַּח אִשָּׁה עוֹלָה מֵרַחֵם בֶּן בִּטְנָה גַם אֵלֶּה תִשְׁכַּחְנָה וְאַנְכִי לֹא אֲשַׁכַּחַד : (י) הֵן עַל כַּפַּיִם חִקְתִּיךָ חוֹמֹתֶיךָ נִגְדִי תִמְיֵד : (י) מִהָרוּ בָנֶיךָ מִהָרְסִיךָ וּמִחֲרֻבֶיךָ מִמֶּדֶד יֵצְאוּ : (יג) שְׂאֵי סָבִיב עֵינֶיךָ וּרְאֵי כֻלָּם נִקְבְּצוּ בָאוּ לָךְ חֵי אָנֹכִי נְאֻם יְהוָה כִּי כֻלָּם כָּעֵדִי תִלְבָּשִׁי וְתִקְשְׁרִים כַּכֹּלֶה : (ט) כִּי חָרַבְתִּיךָ וְשִׁמְמַתִּיךָ וְאַרְצְךָ הֲרִסְתִּיךָ כִּי עָתָה תִצְרִי מִיּוֹשֵׁב וְרַחֲקוּ מִבְּלַעֲיֶיךָ : (כ) עוֹד יֹאמְרוּ בְּאָזְנֶיךָ בְּנֵי שְׁכֵלֶיךָ צַר לִי הַמָּקוֹם גְּשָׁה לִי וְאַשְׁבָּה : (כא) וְאָמַרְתְּ בְּלִבְבְּךָ מִי יֵלֵד לִי אֶת אֵלֶּה וְאַנִּי שְׂכוּלָה וְגִלְמוּדָה גְּלָה וְסוּרָה וְאֵלֶּה מִי גִדֵּל הֵן אָנֹכִי נִשְׂאֲרֵתִי לְבִדִי אֵלֶּה אֵיפָה הֵם : (כב) כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה הִנֵּה אֲשָׂא אֶל גּוֹיִם יָדַי וְאֶל עַמִּים אָרִים נָסִי וְהִבִּיאוּ בָנֶיךָ בְּחֶצְוֹן וּבְנִתֶיךָ עַל כְּתֵף תִּנְשָׂאנָה : (כג) וְהָיוּ מְלָכִים אֲמִנֶיךָ וְשָׂרוּתִיָּהֶם מִיְּנִיקְתֶּיךָ אַפִּים אֶרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ וְעַפְרֵךָ רִגְלֶיךָ יִלְחַכּוּ וְיִדְעוּתְךָ כִּי אָנֹכִי יְהוָה אֲשֶׁר לֹא יִבְשׁוּ קוֹי : (כד) הֵיִקַּח מִגְבוּר מְלָקוֹחַ וְאִם שְׁבִי צַדִּיק יִמְלֹט : (כה) כִּי כֹה אָמַר יְהוָה גַּם שְׁבִי גְבוּר יִקַּח וּמְלָקוֹחַ עָרִיץ יִמְלֹט וְאֶת יְרִיבֶךָ אָנְכִי אָרִיב וְאֶת בָּנֶיךָ אָנְכִי אוֹשִׁיעַ : (כו) וְהֶאֱכַלְתִּי אֶת מוֹנֵיךָ אֶת בְּשָׂרָם וְכַעֲסִים דָּמָם יִשְׁכָּרוּן וְיִדְעוּ כֹּל בְּשָׂר כִּי אָנֹכִי יְהוָה מוֹשִׁיעֶךָ וְגֹאֲלֶךָ אֲבִיר יַעֲקֹב : נ (כז) כֹּה אָמַר יְהוָה אֵי זֶה סֵפֶר כְּרִיתוֹת אֲמַכֶּם אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּיהָ אוּ מִי מְנוֹשִׁי אֲשֶׁר מְכַרְתִּי אֶתְכֶם לוֹ הֵן בַּעֲוֹנֹתֵיכֶם נִמְכַרְתֶּם וּבְפִשְׁעֵיכֶם שְׁלַחְתֶּם אֲמַכֶּם : (כח) מִדּוּעַ בָּאתִי וְאִין אִישׁ קָרָאתִי וְאִין עוֹנָה הִקְצוֹר

קִצְרָה יָדִי מִפְדוּת וְאִם אֵין בִּי כַח לְהִצִּיל הֵן בְּגַעַרְתִּי
אֲחַר־יָבִיב יָם אֲשֵׁים נְהָרוֹת מִדְּבַר תְּבֹאֵשׁ דְּגַתָּם מֵאֵין
מִיָּם וְתַמַּת בְּצִמָּא : (א) אֲלֵבִישׁ שָׁמַיִם קְדָרוֹת וְשִׁק
אֲשֵׁים כְּסוּתָם : (ב) אֲדַנִּי יְהוָה נָתַן לִי לְשׁוֹן לְמוֹדִים
לְדַעַת לְעוֹת אֶת יַעֲף דְּבַר יַעֲיֹר בְּבִקָּר בְּבִקָּר יַעֲיֹר לִי
אֲזֹן לְשִׁמְעַ פְּלִמוֹדִים : (ג) אֲדַנִּי יְהוָה פָּתַח לִי אֲזֹן
וְאֲנֹכִי לֹא מְרִיתִי אַחֲוֹר לֹא נִסּוּגְתִּי : (ד) גְּוִי נָתַתִּי
לְמַכִּים וּלְחַיִּי לְמַרְטִים פָּנִי לֹא הִסְתַּרְתִּי מִכְּלָמוֹת
וְרֹק : (ה) וְאֲדַנִּי יְהוָה יַעֲזֹר לִי עַל כֵּן לֹא נִכְלַמְתִּי עַל כֵּן
שְׁמִתִּי פָנִי כְּחִלְמִישׁ וְאֲדַע כִּי לֹא אֲבוֹשׁ : (ו) קָרוֹב
מִצְדִּיקִי מִי יָרִיב אֶתִּי נַעֲמָדָה יַחַד מִי בַעַל מִשְׁפָּטִי
יִגֹּשׁ אֵלַי : (ז) הֵן אֲדַנִּי יְהוָה יַעֲזֹר לִי מִי הוּא יִרְשִׁיעֵנִי
הֵן כָּלִם כְּבִגְד יִבְלוּ עֵשׂ יֵאכְלִם : (ח) מִי בָכֶם יֵרָא יְהוָה
שִׁמְעַ בְּקוֹל עֲבָדוֹ אֲשֶׁר הִלְדָּ חֲשֻׁכִים וְאֵין נִגְה לּוֹ יִבְטַח
בְּשֵׁם יְהוָה וַיִּשְׁעֵן בְּאֵלֵהֶיו : (ט) הֵן כָּלִכֶם קְדַחִי אֵשׁ
מֵאֲזִרֵי זִיקוֹת לָכוּ בְּאוֹר אֲשַׁכֶּם וּבְזִיקוֹת בְּעַרְתֶּם
מִיָּדֵי הַיְתָה זֹאת לָכֶם לְמַעַצְבָּה תִּשְׁכַּבּוּן : נֹא (י) שְׁמַעוּ
אֵלַי רֹדְפֵי צֶדֶק מִבִּקְשֵׁי יְהוָה הַבֵּיטוּ אֶל צוֹר חַצְבֹּתֶם
וְאֶל מַקְבֵּת בּוֹר נִקְרַתֶם : (יא) הַבֵּיטוּ אֶל אֲבֵרְהֶם
אֲבִיכֶם וְאֶל שָׂרָה תַחֲוֹלְלֶכֶם כִּי אֶחָד קָרָאתִיו
וְאֲבֵרְכֶהוּ וְאֲרַבֶּהוּ : (יב) כִּי נַחֵם יְהוָה צִיּוֹן נַחֵם כָּל
חֲרִבְתֶּיהָ וַיִּשָּׂם מִדְּבָרָה כְּעֵדוֹן וְעַרְבֹתָהּ כִּגְוֹן יְהוָה שְׁשׁוֹן
וְשִׁמְחָה יִמְצֵא בָּהּ תוֹדָה וְקוֹל זְמִרָה :

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

א. בַּהֲרַת עֵזָה נִרְאִית בְּגֵרְמוֹנֵי כֶּהָה, וְהִכְהָה בְּכוּשֵׁי עֵזָה. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֲנִי כִפְרָתוֹ, הֵרִי הוּן כְּאֶשְׁכְּרוּעַ, לֹא שְׁחוּרִים וְלֹא לְבָנִים, אֶלָּא בִּינוֹנִים. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, יֵשׁ לְצִיָּרִים סַמְמָנִין שֶׁהוּן צָרִין צוּרוֹת שְׁחוּרוֹת וְלִבְנוֹת וּבִינוֹנִיוֹת. מִבִּיא סַס בִּינוֹנֵי וּמְקִיפּוֹ מִבְּחוּץ, וְתִרְאָה בִּבְיִנוֹנֵי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, מִרְאוֹת נִגְעִים לְהִקָּל אֲבָל לֹא לְהַחְמִיר, יִרְאָה הַגֵּרְמוֹנֵי בְּבִשְׂרוֹ לְהִקָּל, וְהַכּוּשֵׁי בִּבְיִנוֹנֵי לְהִקָּל. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, זֶה וְזֶה בִּבְיִנוֹנֵי:

דרטורה (א) בהרת גרמוני. לבן ביותר ובהרת עזה כסלג נראית בו כהה מתוך לבנונית יתירה שבצקרו, ופוטרין אותו: והכהה. נראית: ככּוּשֵׁי עֵזָה. מתוך שבצקרו שחור. ומסגירין אותו, דבתר בצקרו של נראה אזלינן: בני ישראל אני כפרתו. מתוך חבתו היה אומר אני כפרתו, כלומר כל העונש שראוי לבוא עליהן אני מקבל על עצמי כדי לכפר עליהן שהן בינונים וממואלעים ואינם נוטעין לאחת משתי הקציות: לא לבנים ולא שחורים. אלא כאשכרוע, שאינו לא לבן ולא שחור. אשכרוע, מין של ארז, בוסס בלע"ז. תרגום תאשור, הושכרוע. וקא סבר ר' ישמעאל דבמה שמיטהר האחד מיטהרים כולם, ובמה שמיטמא האחד מיטמאין כולם. וקיימי ר' ישמעאל ור' עקיבא בחדא שיטתא: איירי. אומנין שמאירין אורות לנוי: כבינוני. כסס הבינוני: מראות נגעים להקל. וטעמא דר' יהודה מפרש בתורת כהנים, כתוב אחד אומר בעור בצקרו, וכתוב אחד אומר בעור הצק, מלינו שמראות נגעים להקל אבל לא להחמיר, כילד: יראה גרמוני בצקרו להקל. נמלאת מקיים בעור בצקרו: ואת הכּוּשֵׁי כבינוני להקל. נמלאת מקיים בעור הצק: זה וזה כבינוני. גרמוני וכּוּשֵׁי כבינוני, והיינו עקיבא: ר'

ב. אֵין רוֹאִים הַנִּגְעִים בְּשַׁחְרִית וּבִין הָעֶרְבִים, וְלֹא בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וְלֹא בְּיוֹם הַמַּעֲנָן, לְפִי שֶׁהִכְהָה נִרְאִית עֵזָה. וְלֹא בְּצִהָרִים, לְפִי שֶׁעֵזָה נִרְאִית כֶּהָה. אֵימָתִי רוֹאִין, בְּשֶׁלֶשׁ, בְּאַרְבַּע, וּבְחֲמִשׁ, וּבְשֶׁבַע, וּבְשִׁמוֹנֶה, וּבְתִשְׁעַ, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בְּאַרְבַּע,

בְּחִמְשׁ,

בְּשִׁמוֹנָה,

וּבִתְשַׁע :

זרטורה (ב) אין רואין את הנגעים בשחרית ובין הערבים. וכו'. דילפינן מקרא דכתיב לכל מראה עיני הכהן, מה כהן שחסר מאור עיניו אינו רואה את הנגעים, אף יום שחסר מאורו אין רואין בו את הנגעים: ר' יהודה אומר בארבע בחמש. וכו'. והלכה כר' יהודה:

ג. כִּהֵן הַסּוּמָא בְּאַחַת מֵעֵינָיו, או שְׂכָהָה מְאֹר עֵינָיו, לֹא יִרְאֶה אֶת הַנִּגְעִים, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יג), לְכֹל מְרֵאָה עֵינֵי הַכֹּהֵן. בֵּית הָאֶפֶל, אֵין פּוֹתַחִין בּו חֲלוֹנוֹת לְרֵאוֹת אֶת נִגְעוֹ :

זרטורה (ג) אין פותחין לו חלונות. דכתיב (ויקרא יז) כנגע נראה לי, לי ולא לנרי, מכאן אמרו בית אפל אין פותחים לו חלונות:

ד. פִּיצַד רְאִית הַנִּגְעַ, הָאִישׁ נִרְאֶה כְּעוֹדֵר וּכְמוֹסֵק זֵיתִים. הָאִשָּׁה כְּעוֹרֶכֶת וּכְמִנִּיקָה אֶת בְּנָהּ, כְּאוֹרֶגֶת בְּעוֹמְדִין לְשַׁחֵי לֵיד הַיְמָנִית. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, אִף כְּטוֹוָה בַּפְּשָׁתוֹ לְשִׁמְאֵלִית. כְּשֵׁם שֶׁנִּרְאֶה לְנִגְעוֹ, כִּדְ הוּא נִרְאֶה לְתַגְלַחְתּוֹ :

זרטורה (ד) כעודר וכמוסק. דרך העודר מפסק רגליו, ודרך המוסק מגביה זרועותיו. עודר, חופר בקרקע. מוסק, לוקט את זיתיו: כעורכת. את הפת, שמפסקת את רגליה: וכמניקה את בנה. לעיין תחת הדל. דמה שנראה באותה שעה אינו נחשב בין הסתרים: כאורגת בעומדים לשחי. שמגביהת ידה הימנית לארוג, ומגלה בית השחי שלה: כטווה בפשתו. שדרך הטווה להגביה ידה השמאלית ומגלה השחי השמאלי. ומה שאינו נראה בכך, נחשב בית הסתרים. וכתיב לכל מראה עיני הכהן, פרט לבית הסתרים: לתגלחתו. ביום טהרתו, ולריך לגלת, דכתיב (ויקרא יז) את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו, מה אלו מקום כינוס שער ונראה, אף כל מקום כינוס שער ונראה, ונראה, פרט לבית הסתרים:

ה. כָּל הַנִּגְעִים אָדָם רוֹאֶה, חוּץ מִנִּגְעֵי עֵצְמוֹ. רַבִּי מְאִיר אֹמֵר, אִף לֹא נִגְעֵי קְרוֹבָיו. כָּל הַנִּדְרִים אָדָם מִתִּיר, חוּץ מִנִּדְרֵי עֵצְמוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, אִף לֹא

נְדָרֵי אִשְׁתּוֹ שְׂבִינָה לְבֵין אַחֲרִים. כָּל הַבְּכוֹרוֹת אָדָם רוֹאֶה, חוּץ מִבְּכוֹרוֹת עֲצָמוֹ:

ברטנורה (ה) ר' מאיר אומר אף לא נגעי קרוביו. דאיתקוש נגעים לריזים, דכתיב (דברים כא) כל ריב וכל נגע, מה ריזים שלא בקרובים. אף נגעים שלא בקרובים ואין הלכה כר' מאיר: חוץ מנדרי עצמו. דכתיב (במדבר ט) לא יחל דברו, הוא אינו מיחל אצל אחרים מוחלין לו: אף לא נדרי אשתו שבינה לבין אחרים. כגון נדרים שאינן של עינוי נפש ודברים שאינן בינו לבינה, שהן כריכין חקירת חכם, ושמא יקל גבי אשתו ולא יבקר יפה. ודוקא בפני עצמו אינו יכול להתיר ואפילו הוא יחיד מומחה, אצל מלטרף הוא בכלל שלשה הדיוטות דכיון דהווי תלמא, לא (תסדי שמה) לא יחקרו יפה: כל הבכורות אדם רואה. אם יכולין לאכלן במומן:

גמרא נדה דף כד ע"ב

תנאי אבא שאול אומר: ואיתימא רבי יוחנן קובר מתים הייתי. פעם אחת רצתי אחר צבי ונכנסתי בקולית של מת ורצתי אחריו שלש פרסאות וצבי לא הגעתי וקולית לא פלטה. כשחזרתי לאחורי אמרו לי של עוג מלך הבשן הייתה. תנאי אבא שאול אומר: קובר מתים הייתי, פעם אחד נפתחה מערה תחתית ועמדתי בגלגל עינו של מת עד חוטמי. כשחזרתי לאחורי אמרו עין של אבשלום הייתה ושם תאמר אבא שאול ננס הנה, אבא שאול ארוך בדורו הנה. ורבי טרפון מגיע לכתפו. ורבי ארוך בדורו הנה ורבי מאיר מגיע לכתפו. רבי ארוך בדורו הנה ורבי חייא מגיע לכתפו. ורבי חייא ארוך בדורו הנה ורב מגיע לכתפו. רב ארוך בדורו הנה ורב יהודה מגיע לכתפו. ורב יהודה ארוך בדורו הנה ואדא דיילא מגיע לכתפיה פרשתכינא דפומבדיתא קאי לה לאדא דיילא עד פלגיה וכולי עלמא קאי לפרשתכינא דפומבדיתא עד תרציה:

זוהר ויקהל דף ר"ד ע"ב

עונתן דחכימין דינדעין רזין עלאין מליליא דשבתא ליליא
דשבתא ואוקמוה. אבל מלה דא שאילנא לבוצינא קדישא
דהא חזינן דהאי כתרא תתאה נקטא מה דנקטא ביממא.
ובליליא יהיב מזונא לכל חיליה כמה דאוקמוה. דכתיב
(משלי לא) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק
לנערותיה. נקטא ביממא ויהבא בליליא. והשתא אמר מר
דזווגא אשתכח בהאי ליליא. אמר ודאי זווגא אשתכח
בליליא דא מאי טעמא. בגין דהאי ליליא אפרישת
נשמתין לכל אנון חכימין דינדעין רזין דחכמתא. וחבורא
וזווגא לא אשתכח ביומא אחרא בכל חדוה בלא ערבוביא
(ס"א אלא בגין דא) אחרא כגון דא בגין דאנון נשמתין דפליגת
פליגת לון בחכימין בצדיקיא בחסידים כדקא יאות. (ס"א
ותו ככל) ובכל ליליא וליליא זווגא אשתכח ודאי. אימתי
בפלגות ליליא והא אוקימנא. אבל לא בכל סטרין כהאי
זווגא. ובגין דא חכימין דינדעין רזין בעין לסדרא שמושא
דלהון בהאי ליליא. מאי טעמא. בגין דכל יומי דשבתא
אית לון רוחא אחרא דשרא על עלמא ובהאי ליליא אית
לון רוחא אחרא קדישא עלאה דנחתא לבני קדישין.
וההוא רוחא נשיב מעתיקא (קדישא) דכל עתיקין ונחתא לגו
נקודה תתאה למיהב בה ניחא לכלא ודא אתפליג לכל
סטרין לעלא ותתא כמה דאת אמר ביני וביני בני ישראל:

תרגום הזוהר עונתם של חכמים היודעים סודות עליונים, היא, מליל שבת
לליל שבת. והעמידוהו. וכל דבר זה שאלתי את המאור הקדוש, שהרי אנו
רואים שהפטר הפתוח הזה, שהוא מלכות, מה שמקבלת מז"א
צווג של יום, ובליילה היא נותנת מזון לכל לבאותיה, כמו שהעמדנו,

שְׁפָתָיו, וּפְתָח בְּעוֹד לַיְלָה וּפְתָח טַרְדֵּי לְבַיְתָהּ וְחָק לְנַעֲרוֹתֶיהָ. לֹקַחַת צְאוּגָה
שֶׁל יוֹם, וְנוֹתֶנֶת צְלִילָה, הִרִי שְׁאִין זְאוּג צְלִילָה. וְעַתָּה אֹמֵר אֲדוּגִי שְׁאוּגָה
נִמְאָח צְלִילָה הִזָּה שֶׁל שְׂבֵת. אָמַר, וְדַחֵי שְׁנִמְאָח זְאוּג צְלִילָה הִזָּה. מֵהוּ הַטַּעַם,
הוּא מִשָּׂוִם שֶׁהַצִּילָה הִזָּה שֶׁל שְׂבֵת, שֶׁהוּא הַמְּלָכוּת, מְחַלֶּקֶת נְשָׁמוֹת לְכָל אֲלוֹ
הַחֲכָמִים הַיּוֹדְעִים סוּד הַחֲכָמָה, וְלֹא נִמְאָח זְאוּג צִיּוֹם אַחֵר צְשָׁמְחָה שְׁלֵמָה
צְלִי עֲרוֹב אַחֵר מִסְטֵרָא אַחֲרָא כְּמוֹ צְלִילָה הִזָּה, מִשָּׂוִם שְׁאֲלוֹ הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהִיא
מְחַלֶּקֶת, הִיא מְחַלֶּקֶת אוֹתָן צְחֲכָמִים, צְרֵדִיקִים, צְחָסִידִים, כְּרָאוּי. וְכָל צְכָל
לַיְלָה וְלַיְלָה נִמְאָח וְדַחֵי זְאוּג ז"א עַם הַמְּלָכוּת. מְתִי, הוּא צְחָלוֹת לַיְלָה. וְכָבֵד
הַעֲמִדְנוּ. אֲכָל אִינוּ שְׁלֵם צְכָל הַדְּדִים כְּאוּג הִזָּה שֶׁל לַיִל שְׂבֵת. וּמִשָּׂוִם זֶה,
הַחֲכָמִים שְׁיֹדְעִים סוּדוֹת, כְּרִיכִים לְסִדֵּר הַשְּׂמוּשָׁה שְׁלֵמָה צְלִילָה הִזָּה. מֵהוּ
הַטַּעַם. הוּא מִשָּׂוִם שְׁצָכָל יְמֵי הַשְּׂבֵת יֵשׁ לָנוּ רוּחַ אַחֵר הַשְּׂוֹרָה עַל הָעוֹלָם,
וְצְלִילָה הִזָּה, יֵשׁ לָנוּ רוּחַ אַחֵר קְדוּשָׁה, עֲלִיוֹן הַיּוֹרֵד לְבָנִים הַקְּדוּשִׁים. וְהַרוּחַ
הַהוּא נוֹשֵׁב מַעֲתִיקָא דְכָל עַתִּיקוֹן, שֶׁהוּא הַפֶּתֶר, וַיּוֹרֵד לְנִקְוֵדָה הַתְּחַתּוֹנָה
לְתַת צָה מְנוּחָה לְכָל. וְהַרוּחַ הִזָּה נְחַלֵּק לְכָל הַדְּדִים לְמַעְלָה וּלְמַטָּה,
כְּדַכְתִּיב צִיּוֹן וְצִיּוֹן וְצִיּוֹן וְצִיּוֹן יִשְׂרָאֵל.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות שבת פרק י

א. כָּל שְׂרָאוּי לְמֵאֲכָל בְּהֵמָה מִתָּר לְקָשָׁר אוֹתוֹ בְּשֵׁבֶת.
לְפִיכָד אִם נִפְסְקָה רְצוּעַת סַנְדָּלוֹ בְּכַרְמְלִית נוֹטֵל גָּמִי לַח
הָרָאוּי לְמֵאֲכָל בְּהֵמָה וְכוּרְדָּה עָלָיו וְקוֹשֵׁר הַגָּמִי. נִשְׁמָטָה לוֹ
רְצוּעַת מִנְעַל אוֹ סַנְדָּל אוֹ שְׁנִשְׁמָט רַב הָרָגַל מִתָּר לְהַחֲזִיר
הָרְצוּעוֹת לְמִקוֹמָן וּבְלֵבָד שְׁלֵא יִקְשֵׁר. **ב.** הָעֲנִיבָה מִתָּרֵת
לְפִי שְׂאִינָה מִתְּחַלְפֵת בְּקִשְׁיָרָה, לְפִיכָד הַחֲבֵל שֶׁנִּפְסַק
מִקְבָּץ שְׁנֵי קְצוֹתָיו וְכוּרְדָּה עָלָיו מְשִׁיחָה וְעוֹנֵב עֲנִיבָה:

מוסר

ספר חסידים סימן קעב

שְׁלֹשָׁה יְצָרִים רָעִים הֵם הַלּוֹחֲצִים אֶת הָאָדָם עַל דְּבָרֵי
הָאִשָּׁה, שְׁנֵאמַר (הושע ז) כָּל־מְנַאֲפִים כָּמוֹ תַנּוּר בְּעֶרְהָ
מֵאִפָּה. כִּי קָרְבוּ כַתְּנוּר לִבָּם בְּאֲרָבִים כָּל הַלֵּילָה יִשּׁוּן
אוֹפִיָהֶם בִּקְרוֹ וְהוּא בּוֹעֵר כְּאִשׁ לְהִבָּה. כָּל־יַחֲמוּ כַתְּנוּר.
שְׁלֹשָׁה תַנּוּרִים בְּפִרְשָׁה שְׁלֹשָׁה יְצָרִים עַל הָאִשָּׁה. יֵצֵר
לְרֵאוֹת וְלִרְאוֹת, יֵצֵר הִרְהוּר שֶׁל תַּאֲוָה וְחֲמוּד שֶׁל חֲמוּם.
וְיֵצֵר בּוֹעֵר וְלֹא יִכְבֶּה שֶׁהֵלֵב חוֹשֵׁב כָּל שְׁעָה אַחֵר הָאִשָּׁה
וּמִשְׁתַּגֵּעַ אַחֲרֶיהָ עַד שֶׁיִּהְיֶה אֶצְלָהּ. וְזֶהוּ קִשָּׁה מִכָּל־יֵשׁ
שֶׁנֶּעֱשֶׂה עַל יְדֵי כְּשָׁפִים וְאֶפְלוּ לֹא רָאָה אוֹתָהּ מֵעוֹלָם וּמֵה
שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים אִין יֵצֵר הָרַע שׁוֹלֵט אֶלָּא בְּמֵה שֶׁעִינָיו
רוֹאוֹת זֶה יֵצֵר חֲמוּד שֶׁל חֲמוּם הַתַּאֲוָה, אֲבָל יֵצֵר שֶׁהֵלֵב
בּוֹעֵר אַחֵר אִשָּׁה בְּלֹא רְאִיָּה עֵינָיו זֶה כְּאָדָם הַמִּשְׁתַּגֵּעַ
וּכְאִשָּׁה מְעַבְרֶת שֶׁמִּתַּאֲוָה לְאֹכֵל שׁוֹם דְּבָר וְיוֹמָם וְלַיְלָה
הִיא מְהַרְהֶרֶת אַחֵר אוֹתוֹ דְּבָר וְשׁוֹכַחַת שְׂאֵר דְּבָרִים בְּעִבּוּר
זֶה. כִּדְּזֶה הַדְּבָר וְכָל הַיּוֹם בְּתוֹךְ לִבּוֹ וְאֶפְלוּ יִשְׁמַע דְּבָרִים
מִמֶּנָּה לִבּוֹ שְׁמַח וְאִם יִרְאָה עֶבֶד אוֹ שְׂפָחָה מֵאוֹתוֹ בֵּית
יִשְׁמַח וְהַדְּבָר עַל יְדֵי כְּשׁוּף, וְיֵשׁ בְּלֹא כְּשׁוּף:

פרשת ראה

ראה יום ראשון תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד 6 דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

(כו) רֵאָה אֲנֹכִי נֹתֵן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה : חַיֵּי דֵי אֲנָא יְהֵב קְדָמֵיכוֹן יוֹמָא דִּין בְּרָכוֹ וּלְגִטִּין :

רש"י ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה. האמורות צהר גרזים וצהר עיבל:

(כז) אֶת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֵל מִצֹּת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצִוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם : יֵת בְּרָכוֹ דֵי תִקְבְּלוֹן לְפָקוּדֵיָא דִּי אֱלֹהֵכוֹן דֵּי אֲנָא מְפַקְד יִתְכוֹן יוֹמָא דִּין :

רש"י את הברכה. על מנת אשר תשמעו:

(כח) וְהַקְלָלָה אִם לֹא תִשְׁמְעוּ אֵל מִצֹּת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְסִרְתֶּם מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצִוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לָלֶכֶת אַחֲרֵי אֱלֹהִים אַחֲרִים אֲשֶׁר לֹא יִדְעֶתֶם : (ט) וּלְגִטִּין אִם לֹא תִקְבְּלוֹן לְפָקוּדֵיָא דִּי אֱלֹהֵכוֹן וְתִסְטוֹן מִן אֲרֻחָא דֵּי אֲנָא מְפַקְד יִתְכוֹן יוֹמָא דִּין לְמַהֲד בְּתַר טַעוֹת עֲמִמְיָא דֵּי לֹא יִדְעֶתוֹן :

רש"י מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת וגו'. הא למדת שכל העובד עבודה זרה הרי הוא סר מכל הדרך שנלטו ישראל. מכאן אמרו כל המודה בעבודה זרה ככופר בכל התורה כלה:

(כט) וְהָיָה כִּי יָבִיֵאֵךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָתָּה בָּא שָׂמָּה לְרִשְׁתָּהּ וְנָתַתָּה אֶת הַבְּרָכָה עַל הַר גְּרִזִּים וְאֶת

הַקְלָלָה עַל הַר עֵיבָל: וַיְהִי אַרְי יַעֲלֶנְדָּה יְיָ אֱלֹהֶיךָ
לְאַרְעָא דִּי אֶתְּ עֵלִל תַּמּוֹן לְמִירְתָּהּ וְתַתָּן יְת מְבָרְכִיא עַל טוֹרָא דְגִרְזִין
וְיַת מְלִטְטִיא עַל טוֹרָא דְעֵיבָל:

רש"י ונתתה את הברכה. כתרומתו ית מצרכיא, את המצרכים: על הר גרזים. כלפי הר גרזים, הופכין פניהם ופתחו בצרכה, ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה וגו'. כל הארורים שבפרשה אמרו תחלה בלשון ברוך, ואחר כך הפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה:

(ל) הֲלֹא הֵמָּה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן אַחֲרֵי דָרְדָּךְ
מְבוֹא הַשָּׁמֶשׁ בְּאַרְצָא הַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב
בְּעֶרְבָה מוֹל הַגְּלִגְלִי אֶצֶל אֱלוֹנֵי מֶרְה: הֲלֹא
אֲנוֹן בְּעֶבֶרָא דְיַרְדֵּנָא אַחֲוֵרֵי אֲרַח מְעַלְנֵי שְׁמִשָּׁא בְּאַרְעָא כְּנַעֲנָא
דִּיתַב בְּמִישָׁרָא לְקַבֵּל גְּלִגְלִיא בְּסִטְר מִיִּשְׂרָי מֶרְה:

רש"י הלא המה. נתן בהם סימן: אחרי. אחרי העצרת הירדן הרבה והלאה למרחוק. וזהו לשון אחרי. כל מקום שנאמר אחרי, מפלג הוא: דרך מצוא השמש. להלן מן הירדן לכד מערב. וטעם המקרא מוכיח שהם שני דברים, שננקדו בשני טעמים, אחרי, נקוד בפשטא, ודרך, נקוד במשפל והוא דגש, ואם היה אחרי דרך, דבור אחד, היה נקוד אחרי, במשקל, בשופר הפוך, ודרך, בפשטא וכפה: מול הגלגל. רחוק מן הגלגל: אלוני מרה. שם הוא, שנאמר (בראשית יב, ו) עד מקום שם עד אלון מרה:

(לא) כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן לְבֹא לְרִשֵׁת
אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָכֶם
וַיִּרְשַׁתֶּם אֹתָהּ וַיִּשְׁבַּתֶּם בָּהּ: אַרְי אֲתוֹן עֶבְרִין
יְת יַרְדֵּנָא לְמַעַל לְמִירְתָּהּ יְת אַרְעָא דִּי אֱלֹהֵיכֶם יְהִי לְכוֹן וְתִירְתוּן
יְתָהּ וְתִיתְבוּן בָּהּ:

רש"י כי אתם עברים את הירדן וגו'. נסים של ירדן יהיו סימן בידכם שתבואו ותיכשו את הארץ:

נביאים - ישעיה - פרק נד

(יא) עֲנִיָּה סַעֲרָה לֹא נִחַמָּה הִנֵּה אָנֹכִי
מִרְבִּיץ בַּפּוֹדֶיךָ אֲבִנֶיךָ וַיִּסְדְּתִיךָ בַּסְּפִירִים :
חֲשִׁיכְתָּא מְקַבְּלָא עוֹלָבוֹן קִרְתָּא דְאִמְרִין עֲלֶיהָ עֲמִמְיָא לָא תִתְנַחֵם הָא
אָנָּה כְּבִישׁ בְּצַדִּידָא אֲבִי רִצְפְּתִיךָ וְאַשְׁכְּלִינִיךָ בְּאֲבָנִין טָבִין :

רש"י סוערה . שלבה סוער ברובי כרות : מרביץ צפוד . רואף לכפתך מאבני נופך :

(יב) וְשִׁמְתִי כַדְכָד שְׁמִשְׁתִּיךָ וַיִּשְׁעֲרִיךָ
לְאֲבָנֵי אֶקְדָּח וְכָל גְּבוּלֶיךָ לְאֲבָנֵי חֶפֶץ :
וְאַשְׁוִי בְּמַרְגְּלִין אֶעֱד וְתִרְעִיךָ לְאֲבָנֵי גִמְר וְכָל תְּחֻמֵיךָ לְאֲבָנֵי צְרוּךְ :

רש"י כדכד . מין אבן טובה : שמשותיך . י"ת אמך ומנחם חברו עם ישמשוניה ויש פותרין ל' שמך
חלונות שחמה זרחת בהן ועושין כנגדו מחילה במיני זכויות זכעים לנוי ומדרש תהלים פותר שמשותיך
ושמש ומגן (תהלים 77) שני החומה : לאבני אקדח . י"ת לאבני גמר גומרין תרגום גחלים פתר אקדח לשון
קדחי אש והם מין אבנים טובות בוערות כלפידו' והוא קרבונקל"א לשון גחלת ויש פותרין ל' מקדח אבנים
גדולות שכל חלל הפתח קדוח בתוכו והמזוזות והמפתן והסף כולן מתוך האבן הם : לאבני חפץ . לאבני
כרוך :

(יג) וְכָל בְּנֵיךָ לְמוֹדֵי יְהוָה וְרַב שְׁלוֹם בְּנֵיךָ :
וְכָל בְּנֵיךָ אֶלְפִין בְּאוֹרֵיתָא דִּי וְסִגִּי יְהִי שְׁלָם בְּנֵיךָ : (יד) בְּצַדְקָה
תִּכּוֹנְנִי רַחֲמֵי מֵעֶשְׂק כִּי לֹא תִירָאֵי
וּמִמְחֹתָה כִּי לֹא תִקְרַב אֵלֶיךָ : בְּזָכוּתָא תִּתְקַנֵּין
אֶתְרַחֲמֵי מֵעוֹשֶׂשׂא אֲרִי לָא תִדְחֲלִין וּמִתְבִּירָא אֲרִי לָא יַעוֹל עֲלֶיךָ :

רש"י רחמי מעושק . כמו (לעיל נב) התנערי מעפר תרחמי מן העושקי' אותך (רחמי מעושק תרחק מלעשוק בני אדם
כדרך שעושים רשעים שאוספי' ממון מגזל אבל אדם לא תצרכו לגזול כי לא תיראו מדלות ועניות וממחמה כי לא תבא ולא תקרי' אליך אברבנאל) (בצדקה
שתעשה תהיה נכונה בגאולת עולם ותהיה רחוקה מעושק בני אדם כי לא תראי אפי' פחד ויראה לא יהיה לך מהם ותהיה רחוקה ממחמה שלא תקרב אליך ,
אליהם שחמ') :

(טו) הֵן גֹר יְגוֹר אָפֶס מֵאוֹתֵי מִי גַר אֶתְּךָ

עֲלֶיךָ יְפוֹל : הָא אֶתְפַּנְשָׂא אֶתְפַּנְשׁוּן לִיךְ גְּלוֹת עֲמִיךְ לְסוּפָא
מְלָכִי עֲמִמִּיא דְמִתְפַּנְשׁוּן לְאַעְקָא לִיךְ יְרוּשָׁלַם בְּגוּיךְ יִתְרַמוּן :

רש"י הן גור יגור אפס מאותי . הן ירא יירא ויגור מגזרת רעו' אותו שאין אני עמו הוא שעיר : מי גר אחד . מי אשר נאסף עליך למלחמה , או מי גר מי שנתגרה בך , וכבותינו פירשוהו בגרים לומי' שאין מקבלי' גרים לימות משיחנו ואף בפשוטו של מקרא יתכן מי שנעשו גרים אחד בעניותך עליך יפול בעשירותך כמו על פני כל אחיו נפל (בראשית כה) :

(טז) (הן) הִנֵּה אָנֹכִי בְּרֵאתִי חָרָשׁ נִפְחַ בְּאֵשׁ

פְּחָם וּמוֹצִיא כָּלִי לְמַעֲשָׂהוּ וְאָנֹכִי
בְּרֵאתִי מִשְׁחִית לְחַבֵּל : הָא אָנָּא בְּרִית נִפְחָא נִפְחַ
נור בשחורין ומפיק מנא לצורכיה ואנא ברית מחבלא לחבלא :

רש"י הנה אנכי . אשר בראתי חרש המתקן כלי ואני אשר בראתי משחית המחבלו כלו' אני הוא שגריתי בך את האוי' אני הוא שהתקנתי לו פורעניות : ומוציא כלי למעשהו . לצורך גומרו כל אורכו :

כתובים - תהילים - פרק ז

(ז) קוֹמָה יְהוָה בְּאַפְּךָ הִנָּשָׂא בְּעִבְרוֹת

צוּרְרֵי וְעוֹרָה אֵלַי מִשִּׁפְט צוּיֶתָ : קוּם יי
בְּתוֹקֶךָ אֶתְנַטֵּל בְּרוּגְזָא עַל מְעִיקֵי וְסִרְהִיב לִי דִינָא דִּי פִקְדֻתָּא :

רש"י קומה ה' באפך . על שונאי כגון ישבי ואחיו ופלטתים שלא אמסר בידם : הנשא . התפאר להראות נקמת עברה בהתעברך עליהם : ועורה אלי . שאוכל לעשות בהם משפט נקמה אשר אוית והיכן אוית תרועם בשבט ברזל (לעיל ב) ואיבתי את אויביך (שמות כג) זה מלאתי במדרש :

(ח) וְעֵדַת לְאֲמִים תְּסוּבְּבָךְ וְעָלֶיךָ לַמָּרוֹם

שׁוֹבָה : וּכְנִישַׁת אֲמִיָּא תַחֲזִירִינְךָ וְאַמְטַלְתְּהָא לְבִי שְׂכִינְתְּךָ תַּיִב :

רש"י ועדת לאמים תסובבך . אם יחזרו אחריך להושיעם אל תשמע לקולם , התרחק מעליהם ושוב
שכך במקומך במרום רפי"א בלעז ד"א למרום שובה להראות להם שידך עליונה :

(ט) יְהוָה יִדִּין עַמִּים שְׂפִטְנֵי יְהוָה כְּצַדִּיקִי

וּכְתַמִּי עָלַי : מִימְרָא דְיָיִ יִדִּין עַמְמִיָּא דָּוִן יְתִי יֵי כְּזִכּוּתִי
וּכְשְׁלֵמוּתִי פְּרַע עָלַי :

רש"י ה' ידיו עמים . הפוך הדין מעלינו ותנהו על הרשעים , ידיו לשון יסורין . שפטי ה' כלדקי .
שפוט לפי מעשים טובים שבידם ולא לפי העבירות :

(י) יִגְמַר נָא רַע רְשָׁעִים וּתְכוּנוֹן צַדִּיק וּבַחַן

לְבוֹת וּכְלִיּוֹת אֱלֹהִים צַדִּיק : וְשִׁתְּצִי כְּעֵן בִּישָׂא
דְּרִשְׁיַעִי וְיִשְׁתְּכַלְלוּן צַדִּיקִי וּבַחַן לְבָבִי וּכְלָן אֱלֹהָא זַפְּאָה :

רש"י יגמר . ל' כליון וכן פתר מנחם גמר אמר (להקמן טז) גמר חסיד (להקמן יב) וכן כלם (סא"א) : ותכונן
לדיק ובוחן לבות . אתה יודע מי הוא הדיק שתכוננהו : אלהים לדיק . כן שמך :

(יא) מְגַנִּי עַל אֱלֹהִים מוֹשִׁיעַ יִשְׂרָאֵל לֵב : תְּרִיִסִי

עַל אֱלֹהָא פְּרִיק תְּרִיִצִי לְבָא : (יב) אֱלֹהִים שׁוֹפֵט צַדִּיק
וְאֵל זַעַם בְּכָל יוֹם : אֱלֹהָא דְיִנְנָא זַפְּאָה וּבְתַקּוּף רְגִיז עַל
רְשִׁיעֵי כָּל יוֹמָא :

רש"י שופט לדיק . אתה לשפוט לדיק : זועם בכל יום . כשרואה את מעשה הרשעים :

א. הַמְּפָרִישׁ מִקְצַת תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת, מוֹצִיא מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה עָלָיו, אֲבָל לֹא לְמָקוֹם אֲחֵר. רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, אֵף מוֹצִיא הוּא לְמָקוֹם אֲחֵר תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת:

ברטנורה (א) המפריש מקצת תרומה ומעשרות. כגון שהיה לו מאה סאין טבל והוציא מהם סאה תרומה וזדעתו להפריש עדיין השאר חוזר ומוציא מאותו הכרי עצמו עד שישלים ב' סאין כשיעור התרומה הטבל הוא שיעלה בידו ולא מה שכבר מתוקן: אבל לא למקום אחר. אם יש לו ק' סאין אחרים של טבל אינו יכול להפריש עליהן מאלו שהוציא מקצת תרומתן, דלגבי אחרים תלינן דלמא מן המתוקן הוא מוציא עליהן ולא מן הטבל שבו, ור' מאיר שרי אף למקום אחר. ואין הלכה כר' מאיר:

ב. מִי שֶׁהָיוּ פְּרוּתָיו בַּמְּגוּרָה, וְנָתַן סָאָה לְבֶן לְוִי וְסָאָה לְעֵנִי, מִפְּרִישׁ עַד שְׁמוֹנֶה סָאִין וְאוֹכְלוֹ, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אֹמְרִים, אֵינּוּ מִפְּרִישׁ אֶלָּא לְפִי חֶשְׁבֹּן:

ברטנורה (ב) במגורה. באור כדכתיב (תנ"י ב) העוד הזרע במגורה: ונתן סאה לבן לוי. מתניתין איירי בפועל חבר הבא לסעוד אכל בעל הבית ואינו מאמינו על המעשרות, וראה הפועל את בעל הבית נתן ממגורתו סאה לבן לוי וסאה לעני, ר' מאיר אומר דאותו פועל יכול לאכול מן המגורה שמונה סאים, דמסתמא בתורת מעשר ראשון נתן ללוי ובתורת מעשר עני נתן לעני והרי יש כאן שמונה סאים מתוקנים ומעט יותר ואף על פי שלא ראהו מפריש תרומה גדולה לא נחשדו עמי הארץ על התרומה: וחכמים אומרים. לא הפריש בעל הבית אלא לפי חשבון סעודה זו שרואה הפועל לאכול אכלו, והשאר מתנה בעלמא הוא דיהיב ללוי ולעני, הלכך אין הפועל יכול לאכול אכלו עד שיכלו שמונה סאין כדברי רבי מאיר, אלא אותה סעודה שהיה לו לאכול אכלו ותו לא. פירוש אחר, ונתן סאה לבן לוי וסאה לעני והלכו להם, וכשבא להפריש שמונה סאין מן המגורה ולאכול אותם על סמך השני סאין שנתן לבן לוי ולעני, ואינו יודע אם אותן שני סאין קיימים אם לאו, רבי מאיר אומר מפריש שמונה סאין ואוכלן על סמך אותן שני סאין שנתן לבן לוי ולעני, בחזקת שהן קיימים: וחכמים אומרים אינו מפריש אלא לפי חשבון. הקיימים, אם כל השני

סאין קיימים מפריש עליהן שמונה סאין ומעט יותר, ואם אין קיימים אלא חליין
אינו מפריש עליהם אלא ארבע סאין, לפי חשבון מה שנמלא מהן קיימים כך מפריש
עליהם ולא יותר והלכה כחכמים:

ג. שעור תרומה, עין יפה, אחד מארבעים. בית
שמיאי אומרים, משלשים. והבינונית, מחמישים
והרעה, מששים. תרם ועלה בידו אחד מששים,
תרומה, ואינו צריך לתרום. חזר והוסיף, חיב
במעשרות. עלה בידו מששים ואחד, תרומה, ויחזור
ויתרום כמו שהוא למוד, במדה ובמשקל ובמנין.
רבי יהודה אומר, אף שלא מן המקור:

ברטורה (ג) עין יפה אחד מארבעים. מי שהוא נדיב לב ותורם בעין יפה מפריש
אחד מארבעים: והבינונית אחד מחמשים. לאו דברי בית שמיאי נינהו אלא תנא קמא
קאמר לה, ומעין יפה דבית שמיאי אתה למד לדבריהם עין רעה ובינונית אף על גב
דלא תני לה במתניתין: ועלה בידו אחד מששים. כגון שתרום מאומד ועלה בידו אחד
מששים והוא עין רעה: חזר והוסיף חייב במעשרות. דכבר נפטרו ואין שם תרומה
חל על מה שמוסיף הלכך התוספת הזאת הוי טבל גמור וחייבת במעשרות: מששים
ואחד. כגון שהיו בכרי ששים ואחד סאין, ועלה בידו סאה, אותה סאה, תרומה:
ויחזור ויתרום. כמו שהוא למוד [אם הוא רגיל] לתרום אחד מששים יפריש עדיין
אחד מששים בסאה, ואם הוא רגיל לתרום אחד מחמשים נמלאו דנשארו עדיין אחד
עשר סאין שלא נתרמו: במדה ובמשקל. כלומר אותו מותר שהוא תורם, מותר לתרום
במדה ובמשקל ובמנין, דלא אמרו לתרום מאומד אלא בתחלת התרומה: אף שלא
מן המוקף. דסבר ר' יהודה אין צריך לתרום מן המוקף אלא בתחלת תרומה. ואין
הלכה כרבי יהודה: מוקף. קרוב וסמוך וזאתו מקום עלמנו:

ד. האומר לשלוחו צא ותרום, תורם כדעתו של בעל
הבית. אם אינו יודע דעתו של בעל הבית, תורם
כבינונית, אחד מחמישים. פחת עשרה או הוסיף
עשרה, תרומתו תרומה. אם נתפגן להוסיף אפלו
אחת, אין תרומתו תרומה:

ברטורה (ד) כדעתו של בעל הבית. לפי שיש תורם בעין יפה ויש בעין רעה ויש
בבינונית: פחת עשרה. ותרם מארבעים: או הוסיף עשרה. ותרם מששים: תרומתו

תרומה. לכיון דבאחד משיעורי חכמים תרם יכול למימר ליה, אנא להכי אמדתיך: ואם נתכוין להוסיף. שהיה יודע דעתו של בעל הבית ובמתכוין הוסיף אפילו אחד, אין תרומתו תרומה:

ה. המרבה בתרומה, רבי אליעזר אומר, אחד מעשרה, בתרומת מעשר. יתר מכאן, יעשנה תרומת מעשר למקום אחר. רבי ישמעאל אומר, מחצה חליו ומחצה תרומה. רבי טרפון ורבי עקיבא אומרים, עד שישיר שם חליו:

ברטורה (ה) אחד מעשרה. יכול להרבות ולהפריש תרומה, הואיל ואשכחן שם תרומה במקום אחד שהוא אחד מעשרה. ואם ריבה יותר אין שם תרומה על אותו ריבוי, והוא חולין הטבולין למעשר, ומדומע בתרומה, וזו היא תקנתו, שיעשנו תרומת מעשר למקום אחר. ויתנהו ללוי שיעשנו תרומת מעשר על מעשר טבל שלו והלוי יתן לו חולין כנגד אותו ריבוי. והא דקאמר יעשנו תרומת מעשר למקום אחר ולא אמר יעשנו תרומה למקום אחר, לפי שאין תורמין שלא מן המוקף אבל תרומת מעשר מפרישין אותה [אפילו] שלא מן המוקף: מחלה חולין ומחלה תרומה. דסבר יכול אדם לעשות חזי כריו תרומה דכתיב (דברים יח) ראשית דגנך לוי לראשית שיהא כדגן [ראשית היא תרומה] ודגן הוא השיריים: עד שישיר שם חולין. לא בעינן רק שיהיו שיריה ניכרים. והלכה כרבי טרפון ורבי עקיבא:

ו. בשלשה פרקים משערים את הפלפלה, בבכורות, ובסיפות, ובאמצע הקיץ. המונה, משבח. והמודד, משבח ממנו. והשוקל, משבח משלשתו:

ברטורה (ו) הכלכלה. שמודדים בו להפריש המעשרות ותרומת מעשר, שאין מפרישים אותה אלא במדה ובמנין ובמשקל כדתנן ואל תרבה לעשר אומדות. אבל תרומה גדולה אין מפרישים אותה אלא מאומד כדתנן לעיל: משערין את הכלכלה. לידע מה שיכנסו בה מן הפירות: בצורות. בזמן שהפירות בצוריהן הן במלואן והכלכלה מכילה מהן פחות ממה שהיא מכילה מהן בסוף הקיץ שכבר התחילו להכטמק והן לנומות דקות: ובאמצע הקיץ. שהן מבוסלות ואינם מאומקות, הכלכלה מחזקת מן הפירות יותר ממה שמחזקת מהן כשהן מבוכרות במלואן, ופחות ממה שהיא מחזקת מהן בסוף הקיץ שכבר נכטמקו. הלכך משערין בשלשה זמנים הללו: ובסיפות. פירות שבסוף הקיץ: המונה משבח. מן המוליא באומד: והמודד משבח וכו'. ודוקא במעשרות ותרומת מעשר אבל לא בתרומה גדולה כדפרישית:

ז. רַבִּי אֶלְיָעָזֵר אוֹמֵר, תְּרוּמָה, עוֹלָה בְּאֶחָד וּמִאָּה.
 רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, בְּמִאָּה וָעוֹד, וָעוֹד זֶה, אֵין לוֹ
 שְׁעוֹר. רַבִּי יוֹסִי בֶן מִשְׁלֵם אוֹמֵר, וָעוֹד, קֵב לְמִאָּה
 סָאָה, שְׁתוֹת
 לְמִדְּמַע:

ברטנורה (ו) תרומה עולה באחד ומאה. סאה של תרומה שנפלה למאה סאין של חולין שהם בין הכל אחד ומאה נוטל אחד מהן ונותנה לכהן והשאר חולין כמו שהיו: במאה ועוד. אם נפלה סאה של תרומה לתוך תשעים ותשעה סאין של חולין ומשהו יותר מתשעים ותשעה, וזה המשהו אינו לו שיעור, הואיל ויש כאן מאה ועוד משהו נוטל סאה אחת ונותנה לכהן והשאר חולין כשהיה: קב למאה סאה שתות למדמע. אם נפלה סאה של תרומה בל"ט של חולין וקב יותר, שהקב הוא שתות לסאה של תרומה המדמעת, שהסאה ששה קבים. אז נוטל סאה אחת והשאר חולין כשהיו. אבל אם היו החולין פחות מל"ט וקב, הכל מדומע, וימכרו כולם לכהן בדמי תרומה חוץ מדמי סאה של תרומה שבה. והלכה כרבי אליעזר שאין תרומה עולה בפחות מאחת ומאה. דסתם לן תנא כוותיה בכמה דוכתי. והכל מודים שאין התרומה עולה במאה בלבד, וכל שכן בפחות ממאה דכתיב בתרומת מעשר (במדבר יח) מכל חלבו את מקדשו ממנו, דבר שאתה תורם ממנו אם נפל לתוכו מקדשו והיינו אחד ממאה דממאה סאין מפרישין עשר למעשר ראשון ומאותו עשר, סאה לתרומת מעשר, ואמר רחמנא שאם חזרה אותה סאה לתשעים ותשעה, מקדשתו, ונעשה הכל מדומע:

ח. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, תְּאֵנִים שְׁחוֹרוֹת מְעֻלוֹת אֶת
 הַלְּבָנוֹת, וְהַלְּבָנוֹת מְעֻלוֹת אֶת הַשְּׁחוֹרוֹת. עֲגוּלֵי
 דְּבִלָּה, הַגְּדוּלִים מְעֻלִים אֶת הַקְּטָנִים, וְהַקְּטָנִים
 מְעֻלִין אֶת הַגְּדוּלִים. הָעֲגוּלִים מְעֻלִין אֶת הַמְּלַבְּנִים,
 וְהַמְּלַבְּנִים מְעֻלִין אֶת הָעֲגוּלִים. רַבִּי אֶלְיָעָזֵר אוֹסֵר.
 וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, בְּיָדוּעַ מַה נִּפְלָה, אֵין מְעֻלוֹת זו
 אֶת זוּ. וּכְשֵׁאִינוּ יָדוּעַ מַה נִּפְלָה, מְעֻלוֹת זוּ אֶת זוּ:

ברטנורה (ח) תאנים שחורות מעלות את הלבנות. תאנה של תרומה, שחורה או לבנה, שנפלה למאה תאנים של חולין חיינן שחורות וחיינן לבנות כולן מאטרפיין לבטלה, שאם היה רוצה היה דורסן ומערבן הכל ביחד ואם שחורה נפלה, מעלה אחת מן השחורות, ואם לבנה, מעלה אחת מן הלבנות, והשאר חולין כשהיו: עיגולי דבילה. דבילות תאנים הנדרסים בעיגול: גדולים מעלים את הקטנים. אם יש שם חמשים

עיגולים קטנים ועשרים וחמשה עיגולים גדולים, ואחד מן הגדולים כשנים מן הקטנים, ונפל לתוכן עיגול קטן של תרומה, מסייעות כולן לבטל. וכן עיגולים ומלבנים. עיגולים הם הנדרסות בעיגול, מלבנים תאנים הנדרסות בצורת ריבוע כמין דפוס שעושים בו הלבנים מרובעות: ור' אליעזר אוסר. אם שחורה נפלה השחורות אסורות ואם לבנה נפלה הלבנות אסורות, וכן בגדולים וקטנים, ועיגולים ומלבנים, הדומין לאותה שנפלה אסורים: בידוע מה נפלה. שחורה או לבנה: אין מעלות. לפי שיכול לאכול האחרות וכיון דמותרות הן אין מסייעות לבטל. אבל אם אין ידוע אם שחורה נפלה או לבנה כיון דכולן בספק איסור מעלות זו את זו והלכה כר' עקיבא:

ט. פיצד, חמישים תאנים שחורות וחמישים לבנות, נפלה שחורה, שחורות אסורות והלבנות מתרות. נפלה לבנה, לבנות אסורות ושחורות מתרות. בשאינו ידוע מה נפלה, מעלות זו את זו. ובזו, רבי אליעזר מחמיר, ורבי יהושע מקל:

ברטנורה (ט) כילד. לפרושי מלתיה דרבי עקיבא קאתי: ובזו רבי אליעזר מחמיר. בהא דתנינן לעיל, אבל במאי דבעינא למימר לקמן הוי איפכא:

י. ובזו רבי אליעזר מקל, ורבי יהושע מחמיר. בדורס ליטרא קציעות על פי הפד ואינו יודע אי זו היא, רבי אליעזר אומר, רואין אותן פאלו הן פרודות, והתחתונות מעלות את העליונות. רבי יהושע אומר, לא תעלה עד שיהיו שם מאה פדים:

ברטנורה (י) בדורס ליטרא קציעות. ליטרא של תאנים יבשים של תרומה: על פי הכד. של חולין, והרבה כדין יס. ואין ידוע באיזה כד דרסה, ובכל כד יס מאה ליטרות של חולין, אפילו אין כאן מאה כדין שרי ר' אליעזר, ואף על פי שידוע הוא שהליטרא של תרומה היא כפי הכד ואינה מעורבת עם החולין, רואין אותן כאילו נפרדו ממקומן ונתערבו החולין בתרומה ועולין באחד ומאה. ורבי יהושע סבר כיון דאינה מעורבת אין התחתונות מסייעות לבטל את העליונות, אלא השולים מותרים והפנימיים אסורים. עד שיהיו שם מאה כדין ותבטל פי חבית זה במאה פומין. והלכה כר' יהושע:

יא. סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה עַל פִּי מְגוּרָה וּקְפָאָה, רַבִּי אֶלְיָעֶזֶר אוֹמֵר, אִם יֵשׁ בְּקִפּוּי מֵאָה סָאָה, תִּעָלָה בְּאֶחָד וּמֵאָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, לֹא תִעָלָה. סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה עַל פִּי מְגוּרָה, יִקְפִּיאָנָה. וְאִם כֶּן, לָמָּה אָמְרוּ תְּרוּמָה עוֹלָה בְּאַחַת וּמֵאָה, בְּשִׂאֵינוּ יָדוּעַ אִם בְּלוּלוֹת הֵן, אוֹ לֹאִין נִפְלָה:

ברטנורה (יא) מגורה. אומר שאוגרים זו התבואה: וקפאה. הסיר מה שלמעלה, תרגום ויאף הברזל (מלכים ב' ו) וקפא פרזל: אם יש בקפוי תעלה באחד ומאה. מפרט בירושלמי דהכי קאמר אם יש בקפוי עם מה שתחתיו אחד ומאה תעלה, ורבי אליעזר לטעמיה דאמר התחתונות מעלות את העליונות, וקא משמע לן דאף על גב דקפאה וגלי דעתיה שלא נתערבה עם התחתונות אף על פי כן התחתונות מסייעות לבטל: ורבי יהושע אומר לא תעלה. ר' יהושע לטעמיה דאמר לעיל שאין התחתונות מסייעות לבטל: סאה תרומה. סיומא דמלתיה דר' יהושע היא והכי קאמר כיון דלא תעלה כיצד יעשה, יקפאנה יסיר מה שאף למעלה ומעט סביב לה עד שידע שהסיר כולה, והשאר הכל חולין: אם כן למה אמרו. מתניתין פריך על מלתיה דר' יהושע, אם כן באיזה מקום אמרו תרומה לריכה אחד ומאה, כיון שיט תקנה בקפוי, ומשני בשאין ידוע אם נבללה הסאה במגורה אחר שנפלה על פי המגורה, אי נמי בתחילה אין ידוע להיכן נפלה. והלכה כרבי יהושע:

יב. שְׁתֵּי קִפּוֹת וּשְׁתֵּי מְגוּרוֹת שֶׁנִּפְלָה סָאָה תְּרוּמָה לְתוֹךְ אַחַת מֵהֶן, וְאִין יָדוּעַ לְאִיזוֹ מֵהֶן נִפְלָה, מַעְלוֹת זֹאת זוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, אֶפְלוּ הֵם בְּשְׁתֵּי עֲזָרוֹת מַעְלוֹת זֹאת זוֹ אֶת זוֹ:

ברטנורה (יב) שתי קופות. בכל אחת חמשים סאה: ואין ידוע לאיזה מהן נפלה. ושתיהן אסורות מספק, מסייעות זו את זו לבטל, ואם רצה להעלות סאה מזו מעלה, מזו מעלה, מחכה מזו מחכה מזו מעלה. ושתיהן אפילו הן בשני בתים ואין ידוע לאיזו מהן נפלה סאה של תרומה, מעלות זו את זו, מפני שדרכן להתפנות והן מיטלטלות ממקום למקום, ופעמים שמתערבות זו עם זו. אבל שתי מגורות שאינן מיטלטלות בזמן ששתיהן בבית אחד מעלות זו את זו ואם הן בשני בתים אין מעלות זו את זו: רבי שמעון אומר אפילו הן בשתי עיירות. ואין הלכה כרבי שמעון:

יג. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, מַעֲשֵׂה בָּא לְפָנַי רַבִּי עֲקִיבָא

בַּחֲמֻשִׁים אֲגִדּוֹת שֶׁל יָרֵק, שֶׁנִּפְלָה אַחַת מֵהֶן לְתוֹכוֹ,
חֲצִיָּה תֵרוּמָה, וְאֶמְרָתִי לְפָנָיו, תֵּעָלֶה. לֹא שֶׁהִתְרוּמָה
תֵּעָלֶה בַּחֲמֻשִׁים וְאַחַד, אֲלֹא שֶׁהָיוּ שָׁם מֵאָה וּשְׁנַי
חֲצָאִים:

ברטנורה (יג) שֵׁנֶפֶלֶה אַחַת מֵהֶן. אֲגוּדָה אַחַת כִּיּוֹלָא זֶהוּ, וְחִינָה נִיכְרַת מִזְבִּינְיָהוּ,
וְאוֹתָהּ אֲגוּדָה הִיטָה חֲלִיָּה חוֹלִין וְחֲלִיָּה תְרוּמָה: שֶׁהָיוּ שָׁם מֵאָה וּשְׁנַי חֲלִיָּים. עַם הַחֲלִי
שֶׁל תְרוּמָה שָׂבָה. וְאֶשְׁמוּעִינֵן רַבִּי יוֹסִי שָׁחִין הֲאֲגוּדָה שֶׁחֲלִיָּה תְרוּמָה מִדְּמַעַת אֵלֶּכָּה לְפִי
חֲשָׁבוֹן תְרוּמָה שָׂבָה, וְלֹא אֲמַרִינֵן שֶׁהֲאֲגוּדָה כּוֹלָה תְדַמַּע כִּיּוֹן שֶׁהִיא תְרוּמָה מִעוֹרֵבֶת
זְחוּלִין:

גמרא ברכות דף נד ע"ב

אָמַר רַב יְהוּדָה: שְׁלֹשָׁה צָרִיכִין שָׁמוּר. וְאֵלּוּ הֵן: חוֹלָה,
חֲתָן וְכֶלֶה. בְּמִתְנִיתָא תָּנָא חוֹלָה, חֲתָן, וְכֶלֶה. וְיֵשׁ
אוֹמְרִים אֶף אֲבֵל. וְיֵשׁ אוֹמְרִים אֶף תִּלְמִידֵי חֲכָמִים בְּלִילָה.
וְאָמַר רַב יְהוּדָה: שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הַמְּאַרְיָךְ בְּהֶן מְאַרְיָכִין
יָמִיו וּשְׁנוֹתָיו שֶׁל אָדָם. הַמְּאַרְיָךְ בְּתַפְלָתוֹ וְהַמְּאַרְיָךְ עַל
שְׁלִחְנוֹ וְהַמְּאַרְיָךְ בְּבֵית הַכֶּסֶף. הַמְּאַרְיָךְ בְּתַפְלָתוֹ מְעַלְיוֹתָא
הִיא. וְהָא אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא בֵּר אַבָּא, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל
הַמְּאַרְיָךְ בְּתַפְלָתוֹ וּמְעִין בָּהּ סוּף, בָּא לִידֵי כָּאֵב לֵב, שֶׁנֶּאֱמַר
(משלי יג) תוֹחֶלֶת מִמְּשַׁכָּה מִחֶלֶה לֵב. וְאָמַר רַבִּי יֶצְחָק: שְׁלֹשָׁה
דְּבָרִים מְזַכְּרִים עוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם וְאֵלּוּ הֵן: קִיר גָּטוּי,
וְעִיּוֹן תִּפְלָה, וּמוֹסֵר דִּין עַל חֲבֵרוֹ לְשִׁמְיָם. הָא לֹא קִשְׂיָא
הָא דְּמְעִין בָּהּ הָא דְּלֹא מְעִין בָּהּ וְהִיכִי עֵבִיד דְּמִפִּישׁ בְּרַחֲמֵי
וְהַמְּאַרְיָךְ עַל שְׁלִחְנוֹ דִּילְמָא אֲתִי עֲנִיָּא וְיַהִיב לָהּ דְּכִתִּיב
(יחזקאל מא) הַמְּזַבֵּחַ עֵץ שְׁלוֹשׁ אַמּוֹת גְּבֵהָ. וְכִתִּיב (שם) וַיִּדְבֹּר
אֵלַי זֶה הַשְּׁלֶחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'. פֶּתַח בְּמִזְבֵּחַ וְסִיִּם בְּשְׁלֶחַן.

רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר דְּאַמְרֵי תַרְוִיְהוּ כָּל זְמַן שְׁבִית
הַמְקֻדָּשׁ קָיָם מְזַבַּח מְכַפֵּר עַל יִשְׂרָאֵל וְעַכְשָׁיו שֶׁלַּחֲנוּ שֶׁל
אָדָם מְכַפֵּר עָלָיו :

רס"י סימור. מן המזיקין: חולה. שהורע מזלו לפיכך השד מתגרה בו וכן חיה
אשה שילדה וכן אצל חתן וכלה ותלמידי חכמים מקנאתו מתגרה בהם: והמאריך
על שלחנו. שמתוך כך עניים באים ומתפרנסים: והמאריך צבית הכסא. רפואה
היא לו: ומעייין בה. אומר בלבו שיעשה בקשתו לפי שהתפלל בכוונה: כאב לב.
שאין בקשתו נעשית: תוחלת. לשון תפלה, כמו ויחל משה: מזכירין עונותיו. שעל
ידיהן מפשפשין למעלה במעשיו לומר בטוח זה בזכותיו נראה מה הם:

זוהר מקץ דף ר"ב ע"א

תָּנוּ לְעוֹלָם יִרְגִיז אָדָם יֵצֵר טוֹב עַל יֵצֵר הָרָע וַיִּשְׁתַּדַּל
אֲבֹתָיָה אִי אֲזִיל מִנֵּה יְאוֹת וְאִי לָאוּ יִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרֵיתָא דְהָא
לִית לָךְ מְלָה לְתַבְרָא יֵצֵר הָרָע אֶלָּא אוֹרֵיתָא, אִי אֲזִיל
מוֹטָב וְאִי לָאוּ יִדְכָר לֵהּ יוֹמָא דְמוֹתָא בְּגִין לְתַבְרָא לֵהּ,
הָכָא אִית לְאַסְתַּכְלָא דְהָא דָּא הוּא (קס"א ב) יֵצֵר הָרָע וְדָא
הוּא מְלָאךְ הַפְּוֹת, וְכִי מְלָאךְ הַפְּוֹת מִתְבַּר מְקַמֵּי יוֹמָא
דְּמוֹתָא וְהָא אִיהוּ קְטוּלָא דְבְּנֵי נְשָׂא הוּי וְאַשְׁתַּמַּע דְּחֻדְוָה
הוּא דִּילֵהּ וּבְגִין כְּדָּ אֲסִי לֹון לְבְּנֵי נְשָׂא תְּדִיר בְּגִין
לְאַמְשַׁכָּא לֹון לְדָא, אֶלָּא וְדָאִי מַה דְּאַתְמַר דִּידְכָר לֵהּ בַּר
נֶשׁ הַהוּא יוֹמָא דְּמוֹתָא וְדָאִי הָכִי הוּא בְּגִין דְּמִתְבַּר לְבָא
דְּבַר נֶשׁ דְּהָא יֵצֵר הָרָע לָא שְׂרִיא אֶלָּא בְּאַתַּר דְּאַשְׁתַּכַּח
חֻדְוָה דְּחַמְרָא וְגִסוּתָא דְּרוּחָא, וְכֵד אֲשַׁכַּח רוּחָא תְּבִירָא
כְּדִין אֲתַפְרֵשׁ מִנֵּה וְלָא שְׂרִיא בְּהֻדָּה וּבְגִין כְּדָּ בְּעֵי לְאַדְכָּרָא
לֵהּ יוֹמָא דְּמוֹתָא וַיִּתְבַּר גּוּפָה וְאִיהוּ אֲזִיל לֵהּ, תָּא חֲזִי יֵצֵר
טוֹב בְּעֵי חֻדְוָה דְּאוֹרֵיתָא וַיֵּצֵר רָע חֻדְוָה דְּחַמְרָא וְנִיאֹפִין
וְגִסוּתָא דְּרוּחָא וּבְגִין כְּדָּ בְּעֵי בַר נֶשׁ לְאַרְגָּזָא (ל"ה) תְּדִיר
מִהַהוּא יוֹמָא רַבָּא יוֹמָא דְּדִינָא יוֹמָא דְּחוּשְׁבָּנָא דְּלִית לֵהּ

לְבַר נֶשׁ לְאַגְנָא עֲלֵה אֶלָּא עוּבְדוּי דְכַשְׁרֹן דְאִיהוּ עֲבִיד בְּהַאי
 עֲלֵמָא בְּגִין דְיִגְיִנוּ עֲלֵה בְּהַיָּא שְׁעֵתָא, תָּא חֲזִי וַיִּרְאוּ
 הָאֲנָשִׁים כִּי הוּבְאוּ בֵּית יוֹסֵף. וַיְמַה כְּלָהוּ הוּוּ גִיבְרִין כְּלָהוּ
 תַקִּיפִין וְחַד עוּלִימָא דְאִיתִי לוֹן לְבֵיתָא דְיוֹסֵף דְחָלוּ, כַּד
 יִיתִי קִדְשָׁא בְּרִידָה הוּא לְמִתְבַּע לֵה לְדִינָא לְבַר נֶשׁ עַל אַחַת
 כְּפֹמָה וְכִפְמָה, בְּגִין כְּדָּ בְּעִי לֵה לְבַר נֶשׁ לְאַזְדַּהֲרָא בְּהַאי עֲלֵמָא
 לְאַתְתַּקְפָּא בְּהַ בְּקִדְשָׁא בְּרִידָה הוּא וַיִּשְׁוִי בְּהַ רוּחְצָנָה דְאַף
 עַל גִּב דְאִיהוּ חֲטִי אִי יְהִדֵּר מִנְהַ בְּתִיּוּבְתָא שְׁלִימְתָא הָא
 תַקִּיף אִיהוּ וַיִּתְתַּקֵּף בְּהַ בְּקִדְשָׁא בְּרִידָה הוּא כְּאֵלוּ לֹא חֲטָא,
 דְהָא שְׁבֻטִין בְּגִין דְחָטוּ עַל גְּנֻבַת יוֹסֵף הוּוּ דְחָלִין דְאַלְמָלָא
 לֹא חָטוּ לֹא הוּוּ דְחָלִין כְּלָל בְּגִין דְחֻבּוּי דְבַר נֶשׁ מִתְבְּרִין
 לְבַהּ וְלִית לֵה חִילָא כְּלָל מֵאִי טַעֲמָא דְהָא הַהוּא יִצָּר הַטוֹב
 אֲתַבֵּר עִמָּה וְלִית לֵה חִילָא לְאַתְתַּקְפָּא עַל הַהוּא יִצָּר הַרַע,
 וְעַל דָּא כְּתִיב (דְבָרִים כ) מִי הָאִישׁ הִירָא וְרָדָה הַלְבָב הִירָא (דִּירָאָה
 דָּא) מִחוּבִין דְבִידוּי דְאַנּוֹן תַּבִּירָא דְלִבָּא דְבַר נֶשׁ :

תרגום הזהר וְלִמְדֵנוּ, לְעוֹלָם יִרְגִיז אֲדָם יִצָּר הַטוֹב עַל יִצָּר הַרַע, וַיִּשְׁתַּדֵּל
 אַחֲרָיו. אִם הֵלֶךְ מִמֶּנּוּ, טוֹב. וְאִם לֹא, יַעֲסוֹק צְפוּרָה, כִּי אִין לֶךְ דְצַר לְשָׂצוֹר
 אֶת הַיִּצָּר הַרַע, אֶלְלָא הַתּוֹרָה. אִם הֵלֶךְ, טוֹב. וְאִם לֹא, יִזְכִּיר לוֹ יוֹם הַמִּיתָה
 כְּדִי לְשָׂצְרוּ. כְּאִין יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּל, הֵרִי זְהוּ יִצָּר הַרַע וְזְהוּ מִלְּאָדָה הַמְּוֹת. וְכִי
 מִלְּאָדָה הַמְּוֹת יִשְׁצַר מִלְּפָנֵי יוֹם הַמִּיתָה, וְהֵרִי הוּא הַהוּרָג אֶת צְנֵי הָאֲדָם,
 וּמִשְׁמַע שְׁהַשְׁמַחָה שְׁלוּ, הִיא לְהַמִּית חַנְּשִׁים, שְׁמַשּׁוּם זֶה הוּא מִסְטָה אוֹתָם
 תְּמִיד, כְּדִי לְהַמְשִׁיכֵם לְמִיתָה. וּמִשִּׁיב, אֶלְלָא וְדָחִי מֵהַ שְׁלִמְדֵנוּ שְׁהַאֲדָם יִזְכִּיר
 לוֹ יוֹם הַמִּיתָה, וְדָחִי כִּן הוּא, כְּדִי לְשָׂצוֹר הַלְבָב שְׁל הָאֲדָם, כִּי יִצָּר הַרַע אִינוּ
 שׂוֹרָה אֶלְלָא צְפוּרָה שְׁנַמְלָאוֹת שְׁמַחַת הֵיִן וְגִאוֹת הַרוּחַ. וְכַשְׁנַמְלָא רּוּחַ שְׂצוֹר
 צְאָדָם אִז מִתְפָּרַד מִמֶּנּוּ, וְאִינוּ שׂוֹרָה עֲלִיו, וְעַל כֵּן כְּרִידָה לְהַזְכִּיר לוֹ יוֹם
 הַמִּיתָה, וַיִּשְׁצַר גּוּפוֹ וְהוּא הוּלְךְ לוֹ. צַח וְרָחָה, יִצָּר הַטוֹב כְּרִידָה חֲדוּהַ שְׁל
 תּוֹרָה, וַיִּצָּר הַרַע כְּרִידָה חֲדוּהַ שְׁל יִין וְנִיאוּף וְגִאוֹת רּוּחַ. וּמִשְׁוֹם זֶה כְּרִידָה
 הָאֲדָם לְהַפְּחִידוֹ תְּמִיד מֵאוֹתוֹ יוֹם הַגְּדוֹל, יוֹם הַדִּין, יוֹם הַחֲשָׁבוֹן, שְׁאִין מֵהַ
 שְׁיָגוּ עַל הָאֲדָם, אֶלְלָא הַמְּעַשִׂים הַטּוֹבִים שְׁהוּא עוֹשֶׂה צְעוֹלָם הַזֶּה, כְּדִי
 שְׁיָגוּ עֲלֵיו צְשָׁעָה הַהִיא. צַח וְרָחָה, וַיִּרְאוּ הָאֲנָשִׁים כִּי הוּבְאוּ וְגו': וַיְמַה
 שְׁכַלְסָם הִיוּ גְבוּרִים, כְּלָם חֲזָקִים, וְעַלְסָם אֶחָד שְׁהַבִּיאָם לְבֵית יוֹסֵף, גָּרַם לָהֶם
 שְׁחִיו מִתִּירָאִים. צְעַת שְׁיָצַח הַקּוֹדֵשׁ צְרוּף הוּא לְתַצּוּעַ אֶת הָאֲדָם לְדִין, עַל

אחת פמה וכמה שיש לירא ולפחד. משום זה כריף האדם להזהר בעולם הזה, להתחזק בהקדוש ברוך הוא, וישים מבטחו בו. כי אף על פי שהוא חטא, אם יחזור בתשובה שלמה, הרי הקדוש ברוך הוא חזק, להעביר על מדותיו, ולכלות לו, ויכל להתחזק בהקדוש ברוך הוא, פאלו לא חטא כלל. כי השבטים, משום שהטאו בגיבת יוסף היו יראים, ואם לא היו חוטאים, לא היו יראים כלל. כי עונותיו של האדם משבטים את לבו ואין לו פח כלל. מהו הטעם, כי יקר הטוב נשבר עמו ואין לו פח להתגבר על יקר הרע. ועל כן כתוב, מי האיש הירא וגו', הירא מן העונות שצידיו, שהם משבטים לבו על אדם.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק א

א. כל העונה אמן לא יענה לא אמן חטופה ולא אמן קטופה ולא אמן קצרה ולא ארבה אלא אמן בינונית. ולא יגביה קולו יותר מן המברך. וכל מי שלא שמע את הברכה שהוא חייב בה לא יענה אמן בכלל העונים: **ב.** כל המברך ברכה שאינה צריכה הרי זה נושא שם שמים לשוא והרי הוא פגשבע לשוא ואסור לענות אחריו אמן. התינוקות מלמדיו אותן הברכות פתקונן ואף על פי שהן מברכין לבטלה בשעת למוד הרי זה מתר ואין עונין אחריהן אמן והעונה אחריהן אמן לא יצא ידי חובתו:

כָּל־גְּדוֹל וְתַקְנָה לְשִׁלְשָׁה יְצָרִים. לְהִיּוֹת בְּעִיר אַחֲרֵת רְחוּק מִשָּׁם שְׂאִין שְׂיָרוֹת מְצוּיּוֹת לְבוֹא מִשָּׁם. וְתַקְנָה לְרֵאִיָּה אֵל יְהִי מְצוּי אֶצֶל נָשִׁים וַיִּרְחִיק הַלֵּיכָתוֹ מֵהֶן וַיַּעֲצֵר רוּחוֹ מִלְּרֵאוֹתָן כְּשֶׁהֵן אֶצְלוֹ, כִּי הָעֶקֶר מְנִיחַ מִפְּנֵי הַבְּשֻׁת לְהִתְקַרֵּב אֵלֵיהֶן וּלְדַבֵּר מֵאוֹתָן דְּבָרִים, אָבֵל רֵאִיָּה שְׂאַחֲרִים עוֹשִׂים וּרְגִילִים בְּנָשִׁים, מְזֵה יַעֲצֵר רוּחוֹ וְכָל עֵבֶרָה וְעֵבֶרָה שֶׁתְּבוֹא לִידוֹ יַחֲשֵׁב אִם הִיוּ גּוֹזְרִים עָלָיו גְּזֵרָה הִיָּה נִהְרָג עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם וַיֹּאמֶר זֶה הַדְּבָר קָשָׁה יוֹתֵר שֶׁלֹּא אוֹכֵל לַעֲמֹד בּוֹ, כָּל שֶׁכֵּן זֶה הַקָּל שֶׁלֹּא אַחֲטָא. וְעַל הַרְהוּר אִשָּׁה בְּעֵת שֶׁהוּא בָּא לְהַרְהֵר עַל אִשָּׁה בְּתַפְלָה יִתְקַע גּוֹדְלֵי אֶצְבָּעוֹת רַגְלָיו בְּאַרְץ וַיִּתְּלָה גּוּפוֹ עָלֵיהֶן וְלֹא יִסְמָךְ יָדָיו לְכַתֵּל. וְזֶה הַדְּבָר מְבִטֵּל מִמֶּנּוּ כָּל מִינֵי הַרְהוּרִים וְאִם יֵשֵׁב וַאֲיִנוּ יָכוֹל לַעֲמֹד מִפְּנֵי בְּנֵי אָדָם. יִנְעֹץ גּוֹדְלָיו בְּחֹזֶק בְּאַרְץ. וְעַל יֵצֵר שְׁלִישִׁי אֶהְבֵּת לְבוֹ וְאוֹהֵב אִשָּׁה בְּיוֹתֵר וַאֲיִנוּ חוֹשֵׁשׁ בְּאִשָּׁה אַחֲרֵת וְלֹא בְּאֶהְבֵּת בְּנִים וּבָנוֹת בְּעֵבוֹר אֶהְבֵּת הָאִשָּׁה הַזֹּאת. תַּקְנָתוֹ לְצֵאת מִן הַמְּדִינָה הַהִיא וְאִם עֵבֶרָה בָּא לִידוֹ יִתְפַּלֵּל עָלֶיהָ בְּכָל לְבוֹ שֶׁלֹּא יִכְשֵׁל בָּהּ שְׁהָרִי עַל יִסוּרֵי שְׁעָה אָדָם מִתְפַּלֵּל עָלֵיהֶן, עַל יִסוּרֵי עוֹלָם שֶׁלָּהֶן אֵין סוּף וְאֵין חֶקֶר כָּל שֶׁכֵּן שְׂיִבְכָה וַיִּתְפַּלֵּל מְאֹד עָלֵיהֶם. וְאִם עָמַד בְּדָבָר אֵל יַחֲזִיק טוֹבָה לַעֲצֹמוֹ לֹמֵר כְּמָה אֲנִי צָדִיק שְׁעִמְדָתִי בְּדָבָר זֶה אֶלָּא יִבְרָךְ לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא חָטָא. שֶׁבִּידוֹ הִלְבָּבוֹת שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כא) פִּלְגֵי מַיִם לֵב מִלֶּךְ בִּיד ה' לְכָל אֲשֶׁר יַחְפֹּץ יִטְנוּ. וְנֶאֱמַר (בראשית כ) וְאַחֲשֹׁךְ גַּם אֲנֹכִי אוֹתָךְ מַחֲטוּא לִי:

ראה יום שני תורה

יכין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד ד' דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה :

וְשִׁמְרֶתֶם לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַחֻקִּים וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי נָתַן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם :

וְתִטְרוּן לְמַעַבְדֵי יְתָ כָּל קִזְמֵי וְיֵת דִּינֵינֵי דִי אֲנֵי יָהֵב קְדָמֵיכוֹן יוֹמֵי דִין : **יב** ^(א) אֵלֵה הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיךָ לָךְ לְרִשְׁתָּהּ כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר אֲתֶם חַיִּים עַל הָאָדָמָה :

אֵלֵי קִזְמֵי וְדִינֵינֵי דִי תִטְרוּן לְמַעַבְדֵי בְּאֶרֶץ דִּי הֵב יְיָ אֱלֹהֵי דְאֲבֹתֵיךָ לָךְ לְמִירְתָהּ כָּל יוֹמֵינֵי דִי אֲתוֹן קִזְמִין עַל אֶרֶץ : **יג** אַבְדֵי תִאֲבָדוֹן אֶת כָּל הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר עָבְדוּ שָׁם הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אֲתֶם יֹרְשִׁים אֲתֶם אֶת אֱלֹהֵיהֶם עַל הַהָרִים הַרְמִים וְעַל הַגְּבְעוֹת וְתַחַת כָּל עֵץ רַעֲנָן : אַבְדֵי תִאֲבָדוֹן יְתָ כָּל אֲתֵרֵינֵי דִי פְלָחוּ תַמָּן עִמְמֵינֵי דִי אֲתוֹן יִרְתִּין יְתָהוֹן יְתָ טַעֲוֹתָהוֹן עַל טוֹרֵינֵי רַמֵינֵי וְעַל רַמְתֵינֵי וְתַחֲוֹת כָּל אֵילָן עֲבוֹף :

כ"ז אבד תאבדון. אבד ואחר כך תאבדון מכאן לעוקר עבודה זרה שצריך לשקש אחריה: את כל המקומות אשר עבדו שם וגו'. ומה תאבדון מהם, את אלהיהם אשר על ההרים:

יד וְנִתְצַתֶם אֶת מִזְבְּחֹתֶם וְשִׁבְרֹתֶם אֶת מִצְבְּתֵיכֶם וְאֲשִׁירֵיהֶם תִּשְׂרֹפוּן בָּאֵשׁ וּפְסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּגְדְּעוּן וְאֲבַדְתֶם אֶת שְׁמֵם מִן הַמָּקוֹם הַהוּא : וְתִתְרַעֲוּן יְתָ אֶגּוֹרֵיהוֹן

וַתִּתְּבָרוּן יְת קִמְתְּהוֹן וְאַשְׁרִיהוֹן תּוֹקְדוֹן בְּנוֹרָא וְצִלְמֵי טַעֲוֹתְהוֹן
תִּקְוֹצְצוֹן וְתוֹבְדוֹן יְת שְׁמְהוֹן מִן א: תִּרְא הֵהוּא:

רש"י מוזבח. של אבנים הרבה: מזבח. של אבן אחת, והוא בימיו ששנויה במשנה (ע"ז נו, ב) אבן שחלבה מתחלתה לבימום: אשרה. אינן הנעבד: ואזדתם את שמש. לכנות להם שם לגנאי, בית גליא קורין לה בית כריא, עין כל עין קוז:

נביאים - ישעיה - פרק נד

(יז) כָּל כְּלִי יוֹצֵר עֲלִידָה לֹא יִצְלַח וְכָל לְשׁוֹן
תִּקְוִים אֲתָדָה לְמִשְׁפָּט תִּרְשִׁיעֵי זֹאת נַחֲלֵת
עֲבָדֵי יְהוָה וְצִדְקָתָם מֵאֵתֵי נְאֻם יְהוָה:
(ס) כָּל זֵינ דִּיתְקוֹן עֲלִידָה יְרוּשָׁלַם לֹא יִצְלַח וְכָל לְשׁוֹן דִּיקוֹם עֲמָדָה
לְדִינָא תִחֲיִיבִינְיָה דָא אַחֲסָנַת עֲבָדֵי דִי וְזִכְוֹתִיהוֹן מִן קִדְמֵי אָמַר
י: י:

רש"י כל כלי יוצר. כל כלי זיין אשר ילטשוהו ויחדדהו בשבילך להלחם בד: יוצר. ל' חרבות אורים ו
יהשע ה) אף תשיב לור חרבו (ההלים פט):

(א) הוּי כָּל צָמֵא לָכוּ לַמַּיִם וְאַשֶׁר אֵין
לוֹ כֶּסֶף לָכוּ שְׁבָרוּ וְאָכְלוּ וְלָכוּ שְׁבָרוּ
בְּלוֹא כֶּסֶף וּבְלוֹא מְחִיר יֵין וְחֶלֶב: וְי כָּל
דְּצָבֵי לְמִילָף יֵיתֵי וְיִלָף וְדִלִית לֵה כֶּסֶף אֶתוּ שְׁמַעוּ וְאַלִּיפוּ אֶתוּ שְׁמַעוּ
וְאַלִּיפוּ בְּלֹא בְדָמִין וּבְלֹא בְּמִמוֹן אוֹלְפוּ דְטַב מְחַמְר וּמְחַלֵּב:

רש"י הוּי כל צמא. הוּי זה ל' קריאה וזימון וקיצוץ הוא ויש הרבה במקרא (זכריה ב) הוּי הוּי ונוסח מארז
כפון: לכו למים. לתורה: שברו. ל' לשבור בר (בבבשית מב) קנו: יין וחלב. לקח טוב מיין וחלב:

(ב) לָמָּה תִּשְׁקָלוּ כֶּסֶף בְּלוֹא לֶחֶם וַיִּגְיַעְכֶּם
בְּלוֹא לְשִׁבְעָה שְׁמֵעוּ שְׁמוֹעַ אֵלַי וְאֶכְלוּ
טוֹב וְתִתְעַנֶּג בַּדָּשָׁן נַפְשְׁכֶם : לָמָּה תִּתְקַלּוּ
כֶּסֶפְכֶּם בְּלוֹא לְמִיכַל וְלֹאֲתִכּוֹן בְּלוֹא לְמִשְׁבַּע קִבְּלוּ לְמִימְרֵי וְאֶכְלוּ
דָּטָב וְתִתְפַּנֵּק בְּדַדְּהֵינּוּ נַפְשְׁכֶם :

רש"י למה תשקלו כסף . למה תגרמו לכם לשקול כסף לאויביכם בלא לחם :

(ג) הֵטוּ אֲזַנְכֶם וּלְכוּ אֵלַי שְׁמֵעוּ וְתַחֲי
נַפְשְׁכֶם וְאַכְרַתֶּה לָכֶם בְּרִית עוֹלָם חֲסִדֵי
דָּוִד הַנְּאֻמָּנִים : אַרְכִּינּוּ אֲוִדְנִיכּוֹן וְקִבְּלוּ לְמִימְרֵי שְׁמֵעוּ
וְתִתְקִיִם נַפְשְׁכֶם וְאַגְזֹר לָכוֹן קִיִּם עַל־מִטְּבוֹת דָּוִד דְּמַהֲיִמְנוּ :

רש"י חסדי . דוד . שאגמול . לדוד . חסדיו :

כתובים - תהילים - פרק מה

מה (א) לְמִנְצַחַת עַל שְׁשָׁנִים לְבָנֵי קִרַח
מִשְׁכִּיל שִׁיר יְדִידוֹת : לְשִׁבְחָא עַל יְתִבֵי סִנְהֶדְרִין דְּמִשָּׁה
דְּאֲתָאֵמַר בְּנְבוּאָה עַל יְדִיהוֹן דְּבָנֵי קִרַח שְׁכָלָא טְבָא וְתִשְׁבְּחָתָא
וְאוֹדְאָתָא :

רש"י על ששנים . לכבוד תלמידי חכמים יסדו השיר הזה שהם רכים כששנים ונאוי' כששני' ומרטיבי'
מעשים טובים כששנים : משכיל . ע"י תורגמן : שיר ידידות . שיר אהובים שיר של שבח להם להאחיזם
על הבניות ולהאחיז תורתם עליהם :

(ב) רָחַשׁ לְבִי דְבַר טוֹב אֲמַר אָנִי מַעֲשֵׂי
לְמַלְךָ לְשׁוֹנֵי עֵט סוֹפֵר מְהִיר : בְּעֵי לְבִי מִמְלַל
טֹב אֲמַר אָנִי עוֹבְדֵי לְמַלְכָּא מִמְלַל לִישָׁנֵי מוֹחֵי הַיָּד קוֹלְמוֹס סִפְרָא
רְגִיל :

רש"י רחש לבי . כך התחיל המשורר בשירו השני לבי בקרבי דבר טוב בשבחך את הת"ח רחש לשון נענוע וכן כל לשון שירון וריחוש : אומר אני מעשי למלך . השיר הזה שיסדתי ועשיתי אני אומר למלך שנאמר (משלי ה') כי מלכים ימלוכו : לשוני . אה בשירים כעט סופר מהיר , ראיתי ביסודו של רבי משה הדקדק מהיר בלשון ערבי בקי :

(ג) יִפְיִפִּיתַּ מִבְּנֵי אָדָם הוֹצֵק חוֹן
בְּשִׁפְתוֹתַיָּךְ עַל כֵּן בִּרְכָךְ אֱלֹהִים לְעוֹלָם :
שׁוֹפְרָךְ מִלְכָּא מְשִׁיחָא עֲדִיף מִבְּנֵי נְשָׂא אֶתְיָהִיב רוּחַ נְבוֹאָה בְּסִפְוֹתַיָּךְ
מְטוֹל כֵּן בִּרְכָךְ יֵי לְעֹלָמָא :

רש"י יפיפית מבני אדם . העוסקים במלאכת חיי שעה , למה לפי שהוצק חון בשפתותיך להורות כהלכה , הוצק כמו נשפך כמו מונקות (זכריה ד') , ויצק עליה שמן (ויקרא ב') : על כן ברכך . כמו שנאמר ה' עוז לעמו יתן ומה שכתב ה' יצרך את עמו בשלום (לעיל כ"ט) :

(ד) חָגוּר חֲרָבָךְ עַל יָרֵךְ גְּבוּר הוֹדָךְ וְהִדְרָךְ :
זָרוּ סִיפָךְ עַל יָרְכָךְ גְּבָרָא הוֹדָךְ וְשִׁיבְהוֹרָךְ :

רש"י חגור חרבך על ירך . להלחם מלחמתה של תורה והוא הודך והוא הדך :

משנה חגיגה פרק ג

א. חָמַר בְּקִדְשׁ מִבְּתְרוּמָה, שְׂמִטְבִּילִין כְּלִים בְּתוֹךְ
כְּלִים לְתְרוּמָה, אֲבָל לֹא לְקִדְשׁ. אַחֲוָרִים וְתוֹךְ וּבֵית
הַצְּבִיטָה בְּתְרוּמָה, אֲבָל לֹא בְּקִדְשׁ. הַנוֹשֵׂא אֶת

הַמְדָּרֶס נוֹשָׂא אֶת הַתְּרוּמָה, אֲבָל לֹא אֶת הַקֹּדֶשׁ.
בְּגִדֵי אוֹכְלֵי תְּרוּמָה, מְדָרֶס לַקֹּדֶשׁ. לֹא כְּמִדַּת הַקֹּדֶשׁ
מִדַּת הַתְּרוּמָה, שֶׁבְּקֹדֶשׁ מִתִּיר וּמְנַגֵּב וּמְטַבֵּיל וְאַחַר
כֵּן קוֹשֵׁר, וּבַתְּרוּמָה קוֹשֵׁר וְאַחַר כֵּן מְטַבֵּיל:

ברטנורה (א) חומר בקדש. שמתבילין כלים בתוך כלים. כששניהם טמאים: אבל לא לקדש. לאמרי כדו של כלי הפנימי המכביד על החיצון שהוא מונח בתוכו. חוץ בפני הטומאה (כדיך לומר בפני המים וכן הוא ברש"י גמרא) ואין טבילה עולה לא לזה ולא לזה: אחריים ותוך ובית הצביטה לתרומה. כלי הראוי להשתמש בתוכו. ובאחריו ובית צביטתו. ואם נטמא בית צביטתו לא נטמאו אחריו ותוכו. ופירוש בית הצביטה. בית אחיזה. לשון ויכבט לה קלי (רות ב) ואית דגרס בית הצביטה לשון אכצע שעושין לכלי בית אחיזה להכניס אכצעו בתוכו. כשהוא שותה. כדי שלא יכניס ידו לתוך הכלי: אבל לא לקדש. שאם נטמא אחד מהם בטומאה דרבנן כולו טמא לקדש: הנושא את המדרס. מנעל של זב: נושא את התרומה. אם ירצה בחבית של חרס, שאינו נוגע באוירה: אבל לא את הקדש. משום מעשה שהיה באדם אחד שהיה נושא חבית יין של נסכים ונפסקה לו רצועה של סנדל שהיתה מדרס הזב. ונטלה בידו ומתוך כך נפלה לאויר החבית ונטמא הקדש באותה שעה אמרו הנושא את המדרס לא ישא את הקדש. ולפי שמעשה שהיה בקדש היה. לפיכך לא גזרו אלא בקדש ולא בתרומה: לא כמדת הקדש. בחליכה טבילותיו מלת התרומה: שבקדש. אם יש בגד טמא ובא להטבילו. אם קשור הוא מתיר את קשרו. משום דמייא לחליכה: ומנגב. אם לא הוא מנגבו תחילה דשמנונית שעליו הוא כחולץ: ובתרומה. אם ירצה קושרו ואחר כך מטביל כשהוא קשור ואין בכך כלום:

ב. פְּלִים הַנִּגְמָרִין בְּטָהֳרָה, צָרִיכִין טְבִילָה לַקֹּדֶשׁ,
אֲבָל לֹא לַתְּרוּמָה. הַפְּלִי מְצַרֵּף מֵה שֶׁבְּתוֹכוֹ לַקֹּדֶשׁ,
אֲבָל לֹא לַתְּרוּמָה. הָרְבִיעִי בְּקֹדֶשׁ פָּסוּל, וְהַשְּׁלִישִׁי
בַּתְּרוּמָה. וּבַתְּרוּמָה, אִם נִטְמְאָת אַחַת מִיָּדָיו,
חֲבֵרְתָהּ טְהוֹרָה. וּבְקֹדֶשׁ, מְטַבֵּיל שְׁתֵּיהֶן, שֶׁהֵיךְ
מְטַמְּא אֶת חֲבֵרְתָהּ בְּקֹדֶשׁ, אֲבָל לֹא בַּתְּרוּמָה:

ברטנורה (ב) כלים הנגמרים בטהרה. שגמרון חצר ונזהר בהם משבאו קרוב לגומרון שהם ראויין לקבל טומאה: אף על פי כן: צריכין טבילה לקדש. חיישינן שמא נתז רוק מפיו ע"ה על הכלי בצעה שהיה החצר אוחז בו. ואף על פי שבאותה שעה עדיין לא נגמר הכלי ולא היה מקבל טומאה שמא לאחר שנגמר והיה ראוי לקבל טומאה

עדיין היה הרוק לח ומטמא לתנו במסכת נדה הזוב והרוק מטמאין לחים: הכלי מלכף מה שצתוכו. היו חתיכות הרבה של אוכלין בכלי אחד ונגע טבול יום שהוא פוסל את התרומה באחת מהן. הכלי מלכף להיות כולן חשובים כחתיכה אחת ונפסלו כולן דכתיב (במדבר ז) כף אחת עשרה זהב הכתוב עשאו לכל מה שצכף אחת: אבל לא לתרומה. אלא אותה חתיכה שנגע בה היא פסולה והשאר טהורות: הרביעי בקדש פסול. ואינו פוסל: אם נטמאת אחת מידיו. בטומאות דרבנן כגון באוכלין ומשקין טמאים וכיוצא בהן שאין מטמאין אלא ידיים ולא את הגוף: ובקדש מטביל את שתייהן. והוא שתשאר לחלוחית ביד הטמאה בשעה שנטמאה. אבל לא היה לחלוחית ביד הטמאה אין היד האחת טמאה עד שתגע בה:

ג. אוכלין אכלים נגובין בידיים מסאבות בתרומה, אבל לא בקדש. האונן ומחוסר כפורים צריכין טבילה לקדש, אבל לא לתרומה:

ברטורה (א) אוכלין אוכלים נגובים בידיים מסואבות בתרומה. הכי קאמר אוכלין אוכלים של חולין נגובין בידיים מסואבות עם התרומה אבל לא עם הקדש. מי שתחב לו חבירו אוכלין של קדש בפיו בידיים טהורות. וזה האוכל ידיו מסואבות או שתחב הוא עצמו אוכלין של קדש בפיו על ידי כוס או כרכר. ובקש לאכול כנון או בכל של חולין עמהן. שאין ידיים מסואבות השניות לטומאה מטמאות את החולין אפי"ה גזור רבנן שלא יאכלם עם הקדש שמה יגע בידיו מסואבות באוכלין של קדש שפיו ולענין תרומה אף על פי שהידיים המסואבות פוסלות לא עשו מעלה. זו אלא אמרינן זהיר ולא נגע. ולהכי נקט נגובים שאילו היה עכשיו משקין עליהם הוי המשקין נעשים ראשונים מחמת הידיים ועושין את החולין שניים וכשנוגעין בתרומה שפיו פוסלים אותה: האונן. שלא נטמא במתו: מחוסר כפורים. שטבל והעריב שמשו ולא הביא קרבנותיו: צריכין טבילה. לאחר שיביא קרבנו אם רצה לאכול קדש כיון דעד האידינא היו אסורים בקדש ארכינהו רבנן טבילה. ומחוסר כפורים פוסל את הקדש בנגיעה. והאונן. אף על פי שאסור לאכול אינו פוסל בנגיעה: אבל לא בתרומה. דמחוסר כפורים ואונן מותרים בתרומה. ואע"ג דאונן אסור במעשר שני מותר הוא בתרומה דמרבין ליה מוכל זר לא יאכל קדש (ויקרא כב) זרות אמרתי לך ולא אנינות:

ד. חמר בתרומה, שביהודה נאמנים על טהרת יין ושמן כל ימות השנה, ובשעת הגתות והבידיים אף על התרומה. עברו הגתות והבידיים לו חבית של יין של תרומה, לא יקבלנה ממנו, אבל מניחה לגת הבאה. ואם אמר לו, הפרשתי לתוכה רביעית קדש,

נֶאֱמָן. כִּי יִן וְכִי שָׁמֹן הַמִּדְמָעוֹת, נֶאֱמָנִין עֲלֵיהֶם
בְּשַׁעַת הַגָּתוֹת וְהַבִּדִים, וְקִדְם לְגָתוֹת שְׁבַעִים יוֹם:

ברטנורה (ה) שֶׁבִיהוּדָה נֶאֱמָנִין וְכוּ'. לֵהכִי נִקְטָ בִיהוּדָה. לְפִי שְׁרָעוּהָ שֶׁל אֶרֶץ כּוֹתִים
הִיטָה מִפְסַקֵת בֵּין גְּלוּל לִיהוּדָה. וִירוּשָׁלַיִם אֶרֶץ יְהוּדָה הִיא. וְלֹא הִיא אֶפְסָר לְהַבִּיאַ
קִדְשׁ מֵאֶרֶץ הַגְּלוּל לִיהוּדָה. לְפִי שֶׁגִזְרוּ טוּמְאָה עַל אֶרֶץ הָעַמִּים. וְאֶפִּילוֹ שֶׁל חֲבָרִים
שֶׁבְּגְלוּל לֹא הִיא אֶפְסָר לְהַבִּיאֹ לְנִסְכִים: נֶאֱמָנִין עַל טְהַרֵת יִין וְשָׁמֶן כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה.
ע"ה אָמַר יִין זֶה טְהוֹר הוּא וְהוּא לְנִסְכִים. שָׁמֶן זֶה טְהוֹר הוּא וְהוּא לְמִנְחוֹת. נֶאֱמָן
לְעוֹלָם דְּמִשּׁוֹם חוֹמְרֵי דְקִדְשׁ מִזְדַּהֵר וְלֹא מִשְׁקָר. אֲבָל אִם אָמַר יִין וְשָׁמֶן אֲלוֹ טְהוֹרִים
וְהֵן לְתַרומָה אֵינוֹ נֶאֱמָן. שְׂאִין אֲסוּר טוּמְאָת תַּרומָה חֲמוּר בְּעִינֵי עַמִּי הָאֶרֶץ וְחִיִּישִׁינָן
לְמֵאָה מִשְׁקָרֵי בֵּה: וּבְשַׁעַת הַגָּתוֹת וְהַבִּדִים. בְּעַת הַבְּלִיר וּבְעַת שְׁעוֹרֵרִים הַזִּיתִים בְּבַד
נֶאֱמָנִין אֲף עַל הַתַּרומָה לְפִי שֶׁכָּל בְּנֵי אָדָם מְטַהֵרִים אֶת כְּלֵיהֶם בְּעַת עֲשִׂיית הַיִּין
וְהַשָּׁמֶן. כְּדֵי לְהַפְרִיט הַתַּרומָה בְּטַהַר: עֲבָרוּ הַגָּתוֹת וְכוּ'. לְאַחַר שֶׁעֲבַר זְמַן הַבְּלִיר.
אוֹ זְמַן עֲלִירַת הַזִּיתִים בְּבִית הַבַּד. וְהַבִּיאַ עִם הָאֶרֶץ חֲבִית שֶׁל יִין אוֹ שֶׁל שָׁמֶן שֶׁל
תַּרומָה לְכַהֵן חֶזֶר וְאוֹמַר שֶׁהִיא טְהוֹרָה. לֹא יִקְבְּלָהּ מִמֶּנּוּ בְּחִזְקַת טְהוֹרָה לְאַחַר
הַגִּיתוֹת וְהַבִּדִים אֵינוֹ נֶאֱמָן: אֲבָל מִנִּיחָה לְגַת הַבָּאָה. עִם הָאֶרֶץ שְׂוִדַע שֶׁלְאַחַר הַגָּתוֹת
הַבִּדִים אֵינוֹ נֶאֱמָן. מִנִּיחָה חֲבִית זוֹ לְגַת הַבָּאָה וְאִז נּוֹתְנָה לְכַהֵן. דְּבִאֲתוֹתוֹ שְׁעָה הוּא נֶאֱמָן
עֲלֵיהֶ: רְבִיעִית. הַלּוֹג יִין לְנִסְכִים נֶאֱמָן עַל כָּל הַחֲבִית. דְּמַגּוּ דְּמַהִימָן אֶקְדָּשׁ מִהִימָן
נְמִי אַחֲרוּמָה: כְּדֵי יִין וְכִי שָׁמֶן הַמְדוּמְעוֹת. הַמְטַהֵר אֶת טְבָלוֹ לְנִסְכִים וְהַשְׁתָּא אֵיכָא
חוּלִין וְתַרומָה וְקִדְשׁ מְעוֹרְבִין וּמְדוּמְעִין זֶה בְּזֵה. וְבָא לּוֹמַר גַּם עַל הַכֵּדִים שֶׁהֵן
טְהוֹרִים. אַע"ג דְּעַם הָאֶרֶץ אֵינוֹ נֶאֱמָן עַל הַכֵּדִים אֶפִּילוֹ בְּשַׁעַת הַגִּיתוֹת. הַאִידֵנָא
מִהִמְנִינָן לִיה עַל הַכֵּדִים אֶפִּילוֹ קוּדֵם שַׁעַת הַגָּתוֹת שְׁבַעִים יוֹם. דְּמַגּוּ דְּמַהִימָן אֶקְדָּשׁ
מִהִימָן נְמִי אַתַּרומָה וְאֲכֵדִים. דְּגִנְחֵי הוּא לְקִדְשׁ שִׁהִיו הַכֵּדִים שְׁעִירוּהוּ מֵהֶם בְּחִזְקַת
טוּמְאָה וְהוּא קִרְבַּ. וְשְׁבַעִים יוֹם דְּנִקְטָ. מִשּׁוֹם דְּאוֹרְחָא דְעֵלְמָא הוּא לְהַזְמִין אֶת
הַכֵּלִים וְלְטַהַרֵם ע' יוֹם קוּדֵם הַגָּתוֹת:

ה. מִן הַמוֹדִיעִית וְלִפְנֵים, נֶאֱמָנִין עַל כָּלִי חֶרֶס. מִן
הַמוֹדִיעִית וְלַחוּץ, אֵין נֶאֱמָנִים. כִּי צַד, הַקְּדָר שֶׁהוּא
מוֹכֵר הַקְּדָרוֹת, נִכְנָס לִפְנֵים מִן הַמוֹדִיעִית, הוּא
הַקְּדָר וְהוּן הַקְּדָרוֹת וְהוּן הַלּוֹקְחִים, נֶאֱמָן. יְצָא, אֵינוֹ
נֶאֱמָן:

ברטנורה (ה) מִן הַמוֹדִיעִית וְלִפְנֵים. מוֹדִיעִית כַּכֵּךְ רַחוּק מִירוּשָׁלַיִם ט"ו מִיֵּל. מִמֶּנּוּ
וְלִפְנֵים לְכָד יְרוּשָׁלַיִם נֶאֱמָנִים קִדְרִים עַמִּי הָאֶרֶץ לִיקַח מֵהֵן כָּלִי חֶרֶס הַדְּקִים. כְּגוֹן
כּוֹסוֹת קִדְרוֹת וְקִיתוֹנוֹת. לְפִי שְׂאִי אֶפְסָר בְּלֹא הֶס. וּבִירוּשָׁלַיִם אֵין עוֹשִׂין כְּבִשּׁוֹנוֹת

מפני העשן לא לסקיד ולא לקדרות לפיכך האמינום ולא גזרו עליהם. שאין גוזרים גזירה על הכזור שאין יכולין לעמוד בה: הוא הקדר. מי שהביאו מחוץ למודיעית לו בלבד האמינו לפי שאי אפשר שלא להאמינו אבל אם מסרם ליד קדר אחר ע"ה היושב במודיעית או לפניו. לא האמינוהו: והן הקדרות. על אותן קדרות שהביא הוא נאמן. ואינו נאמן לכרף עמהם קדרות של קדר אחר שיושב במודיעית או לפניו: והן הלוקחין. חברים שראוהו שהביאם. נאמן הקדר אללם ולא אלל לוקחים אחרים: ילא מן המודיעים. לשוב לאחוריו אינו נאמן:

ו. הגבאין שנקנסו לתוך הבית, וכן הגנבים שהחזירו את הכלים, נאמנין לומר, לא נגענו. ובירושלים נאמנין על הקדש, ובשעת הרגל אף על התרומה:

דרטורה (ו) הגבאים. ישראל שהן גבאים למלכי אומות העולם לגבות מישראל מסים וארנוניות. ונקנסו לתוך הבית לעבוט עבוטו: וכן הגנבים. שנגנב כלי חרם והחזירו: נאמנים לומר לא נגענו. לתוכו. והוא שהחזירו מסחמת תשובה שעשו מעלמם. לא מחמת יראה: וצירושלים נאמנים על הקדש. נאמנים על כל כלי חרם בין גדולים בין קטנים. לומר שהן טהורין להקדש לפי שאין עושין כבשונות צירושלים, לפיכך האמינום ולא גזרו עליהם. ובשעת הרגל אף אותה על התרומה דאמר קרא (שופטים כ) ויאסף כל איש ישראל אל העיר כאיש אחד חברים הכתוב קראם בשעת אסיפה כולם חברים. ורגל שעת אסיפה היה:

ז. הפותח את חביתו, והמתחיל בעסתו על גב הרגל, רבי יהודה אומר יגמור וחקמים אומרים, לא יגמור. משעבר הרגל, היו מעבירין על טהרת העזרה. עבר הרגל ביום ששי, לא היו מעבירין, מפני כבוד השבת. רבי יהודה אומר, אף לא ביום חמישי, שאין הפתחים

דרטורה (ז) הפותח את חביתו. חזר שפתח חביתו למכור יין צירושלים ברגל. ומשמשו בו עמי הארץ: לא יגמור לאחר הרגל. שאף על פי שבשעת הרגל הן טהורין. לא שטהרתן טהרה עולמית. אלא שבשעת הרגל הכל חצירים, אבל לאחר הרגל טמא מגען למפרע, כדאמרינן במתניתין לאחר הרגל מטבילין כלי העזרה מפני שנגעו בהן עמי הארץ ברגל. ור"י דאמר יגמור סבר אם אתה אומר לא יגמור אף

הוא לא יתחיל ואין מזון מצוי לעולי רגלים. ואין הלכה כר"י: מעבירין על טהרת העזרה. מעבירין את הכלים ממקומן. להטבילן ולטהר את העזרה. מטומאת עמי הארץ שנגעו בהן ברגל: מפני כבוד השבת. שהיו הכהנים צריכין להתעסק בצרכי שבת איש בביתו: אף לא ליום ה'. אף אם עבר הרגל ליום ה' אין מטבילין אותן עד לאחר השבת. לפי שאין הכהנים פנויין ליום מוצאי יום טוב להטבילן. שטרודין להוציא את הדשן שעל התפוח באמצע המזבח שקבצו שם כל ימות הרגל כל דשן של המערכה, ואין הלכה כר"י:

ח. פיצד מעבירים על טהרת העזרה, מטבילין את הכלים שהיו במקדש, ואומרין להם, הזהרו שלא תגעו בשלחן (ובמנורה) ותטמאוהו. כל הכלים שהיו במקדש, יש להם שניים ושלישים, שאם נטמאו הראשונים, יביאו שניים תחתיהן. כל הכלים שהיו במקדש, טעונין טבילה, חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחשת, מפני שהן פקרקע, דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרין, מפני שהן מצפין:

ברטורה (ח) ואומרין להם. לע"ה ברגל. הזהרו שלא תגעו בשלחן. לפי שלא יוכלו להטבילו לאחר הרגל שאי אפשר לסלקו ממקומו דכתיב ביה (שמות כח) לחם פנים לפני תמיד: טעונים טבילה. מפני טומאת הרגל: חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחשת מפני שהן כקרקע. מזבח הנחשת. שהתורה קראתו מזבח אדמה. ומזבח הזהב כתיב (במדבר א) המנורה והמזבחות אתקש מזבחות זה לזה. ושלחן הא אמרן דלא נגעו בו: מפני שהן מצופין. הכי קאמר. וחכמים מטמאין ואומרין שצריכין טבילה גם הם מפני שהן מצופין. דאי לא הוי מצופין יש לטהרן משום כלי עץ העשוין לנחת. פירוש אחר וחכ"א דטעמא דאין צריכין טבילה לפי שהם מצופין זהב ונחשת. ופויין צטיל לגביהן. והיו ככלי עץ העשוין לנחת שאין מטמאין ולא פליגי על ר"א אלא בטעמא דמלתא בלבד. כך פירש הרמב"ם בהלכות מטמא משכב ומושב:

גמרא חגיגה דף כז ע"א

וְחַכְמַיִם אוֹמְרִים: מִפְּנֵי שֶׁהוּן מְצוּפִין. אֲדַרְבָּא כִּיּוֹן דְּמְצוּפִין נִינְהוּ מְטָמוּ אֵימָא וְחַכְמַיִם מְטָמְאִין מִפְּנֵי שֶׁהוּן מְצוּפִין. וְאֵי בְּעִית אֵימָא רַבְּנָן לְרַבִּי אֶלְעָזָר קְאָמְרִי מַאי דְּעִתִּיד מְשׁוּם דְּמְצוּפִין מִיבְטַל בְּטִיל צִיפּוּיִין גְּבִיּהוּ. אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר תְּלַמְיָדֵי חַכְמַיִם אֵין אוֹר שֶׁל גִּיהֶנֶם שׁוֹלֵטת בָּהֶן קַל וְחֹמֶר מְסַלְמַנְדָּרָא וּמָה סְלַמְנְדָּרָא שְׁתוּלְדַת אִשׁ הִיא הַסָּךְ מְדַמָּה אֵין אוֹר שׁוֹלֵטת בוֹ, תְּלַמְיָדֵי חַכְמַיִם שְׁכָל גּוּפָן אִשׁ, דְּכַתִּיב (ירמיה כג) הֲלוֹא כֹה דִּבְרִי כָּאִשׁ נֹאֵם ה'. עַל אַחַת כְּפָה וְכְפָה. אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: אֵין אוֹר שֶׁל גִּיהֶנֶם שׁוֹלֵטת בְּפוּשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל, קַל וְחֹמֶר מִמְזִבַּח הַזֶּהָב. מָה מְזִבַּח הַזֶּהָב שְׁאֵין עָלָיו אֶלָּא כְּעוֹבֵי דִינָר זָהָב כְּפָה שְׁנַיִם אֵין הָאוֹר שׁוֹלֵטת בוֹ, פּוּשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל שְׁמַלְאֵין מְצוֹת כְּרַמּוֹן דְּכַתִּיב (שיר ג) כְּפָלַח הָרַמּוֹן רִקְתָּךְ. אַל תִּקְרִי רִקְתָּךְ אֶלָּא רִיקְנִין שְׁבָךְ עַל אַחַת כְּפָה וְכְפָה:

רס"י אֲדַרְבָּא מְשׁוּם דְּמְצוּפִין נִינְהוּ נִיטְמָאוּ. דְּלֵא לָאוּ מְצוּפָה יֵשׁ לְהֵם לְטַהֵרָם מְשׁוּם כְּלֵי עַץ הַעֲשׂוֹי לְנַחַת: מַאי דְּעִתִּיד. דִּלְפַת טַעְמָא מְדַקְרִינְהוּ אֲדַמָּה הֵא לָאוּ הֵכִי טַמְאִין אֲחַף עַל גַּב דְּעִשׂוּיִין לְנַחַת: מִפְּנֵי שֶׁהוּן מְצוּפִין. וּבְעֵי לְמִימַר שְׁהַלְיָפוּי מְצוּפִין וְהוּי לְהוּ כְּלֵי מַתְכוּת: מִיבְטַל בְּטִיל צִיפּוּיִין לְגַבִּיּהוּ. דְּרַחֲמֵנָא קְרָא עַץ לְכוּלְהוּ וּבְלָאוּ הֵא קְרָא נְמִי לָא מְקַבְּלֵי טוּמְאָה: סְלַמְנְדָּרָא. חִיָּה הַנְּצַרְתָּ מִן הָאוֹר כְּשׁוֹעֲרִין אִשׁ בְּמַקּוּם אַחַד שְׁבַע שָׁנִים תָּמִיד בְּלֵי הַפְּסָק: כְּעוֹבֵי דִינָר זָהָב. דְּבַר מוּעָט לָא חֹסֵר זָהָב דְּנַעֲשָׂה בּוֹ נֵס:

זוהר משפטים דף ק"ו ע"ב

תִּנְיִנָן לֵית מְלָה בְּעֵלְמָא דְּקִימָא קָמִי תְּשׁוּבָה וּלְכֹלָא קְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא מְקַבֵּל וְדָאֵי. וְאֵי תָב בְּתִיּוּבְתָא הֵא אֲזִדְּמֹן לְקַבְּלִיהָ אֲרַח חַיִּים וְאֲף עַל גַּב דְּפָגִים מָה דְּפָגִים כְּלָא

אֶת־תִּקְוֹתֵיךָ וְכָל־אֶתְהַדָּר עַל־תִּקְוֹנֶיהָ דְּהָא אֶפְלוּ דְּמָה דְּאִית בֵּיהּ
 אוּמָאָה (קמ"י קדש"א ברי"ד הוא קרי ביה כי יי צבאות יעץ ומי יפר דא איהו רז"א
 סתימא. ותו כד קדש"א ברי"ד הוא אומי אומאה לא אומי אלא אם לא יעביד תיובתא דהא
 לית פתגמא דקימא קמי תיובתא ועל כלא מכפר קדש"א ברי"ד הוא כד עבדין תיובתא
 שלמתא) קדש"א ברי"ד הוא מקבל דכתיב (ירמיה כב) חי אני נאם
 יי כי אם יהיה פניהו וגומר, וכתיב (שם) כתבו את האיש
 הזה ערירי וגומר, ובתר דתב בתיובתא כתיב (דברי הימים א' ג')
 ובני יכניה אסיר בנו שאלתיאל בנו. מכאן דתשובה מתבר
 כמה גזירין ודינין וכמה שלשלאין דפרזלא ולית מאן
 דקימא קמי דתיובתא ועל דא כתיב (ישעיה ס"ו) ויצאו וראו
 בפגרי האנשים הפושעים בי. אשר פשעו בי לא כתיב אלא
 הפושעים בי דלא בעאן לאתבא ולא תנחמא על מה דעבדו.
 אבל כיון דאתנחמו הא מקבל לון קדש"א ברי"ד הוא בגין
 כך בר נש דא אף על גב דפשע ביה ופגיס באתרא דלא
 אצטריך ותב לקמה מקבל לה וחס עליה דהא קדש"א ברי"ד
 הוא מלא רחמין איהו ואתמלי רחמין על כל עובדוי כמה
 דאת אמר (תהלים קמ"ה) ורחמיו על כל מעשיו. אפלו על בעירי
 ועופי מאטון רחמוי. אי עליהו מאטון רחמוי כל שפון על
 בני נשא דידעין ואשתמודעאן לשבחה למאריהון דרחמוי
 מאטון עליהו ושראן עליהו ועל דא אמר דוד (שם קי"ט)
 רחמיך רבים יי כמשפטיך חייני :

תרגום הזהר למדנו, איז דבר בעולם העומד בפני תשובה, ואת כלם הקדוש
 צרוף הוא ודאי מקבל. ואם שב בתשובה, הרי מזומנת לו דרך החיים. ואף
 על פי שפגם מה שפגם, הכל מתפקד, והכל חוזר על תקונו. כי אפלו מה
 שיש בו שבעה הקדוש צרוף הוא מקבלו, שפתוב, חי אני נאם ה' כי אם
 יהיה פניהו וגו'. וכתוב, כתבו את האיש הזה ערירי וגו', ואחר ששב
 בתשובה, פתוב, ובני יכניה אסיר בנו וגו'. מכאן, שהתשובה משצרת כמה
 גזרות ודינים וכמה שרשרות של ברזל, ואין מי שעומד בפני התשובה. ועל
 זה כתוב, ויאלו וראו צפגרי האנשים הפושעים בי. אשר פשעו בי, אינו
 פתוב, אלא הפושעים בי. דהינו אותם שלא ראו לשוב בתשובה ולהתנחם
 על מה שעשו. אצל אם התנחמו ועשו תשובה, מקבל אותם הקדוש צרוף
 הוא. משום זה אדם זה, אף על פי שפשע בו, ופגם במקום שלא לריד, ושב
 לפניו, הוא מקבלו ומרחם עליו. כי הקדוש צרוף הוא הוא מלא רחמים,

וּמִתְמַלֵּא רַחֲמִים עַל כָּל מַעֲשָׂיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו. אֲפֹלוּ
עַל צְהֵמוֹת וְעוֹפוֹת מְגִיעִים רַחֲמָיו, כָּל שֶׁכֵּן עַל צְנִי הָאֲדָם הַיּוֹדְעִים וְנוֹדְעִים
לְשִׁיחַ לְאֲדוֹנָם, שֶׁמְגִיעִים עֲלֵיהֶם רַחֲמָיו, וְסוֹרִים עֲלֵיהֶם. וְעַל זֶה אָמַר דָּוִד,
רַחֲמֶיךָ רַבִּים ה' כְּמִשְׁפָּטֶיךָ תִּינֶנִּי.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק א

א. כָּל הָעוֹנָה אָמֵן אַחַר בְּרֻכּוֹתָיו הֵרִי זֶה מְגִנָּה וְהָעוֹנָה
אַחַר בְּרֻכָּה שֶׁהִיא סוּף בְּרֻכּוֹת אַחֲרוֹנוֹת הֵרִי זֶה מְשַׁבַּח,
כְּגוֹן אַחַר בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם בְּבִרְכַת הַמְּזוֹן וְאַחַר בְּרֻכָּה
אַחֲרוֹנָה שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל עֲרֻבִית וְכוּן בְּסוּף כָּל בְּרֻכָּה
שֶׁהִיא סוּף בְּרֻכּוֹת אַחֲרוֹנוֹת עוֹנָה בָּהּ אָמֵן אַחַר עֲצָמוֹ : **ב.**
וְלָמָּה יַעֲנֶה אָמֵן אַחַר בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם, וְהֵרִי אַחֲרֶיהָ בְּרֻכַת
הַטּוֹב וְהַמְּטִיב מִפְּנֵי שֶׁבְּרֻכָּה זוֹ בִּימֵי חֲכָמֵי מְשֻׁנָּה תִּקְנֶנוּ
וְכֹאֲלוּ הִיא תּוֹסֶפֶת, אֲבָל סוּף עֵקֶר הַבְּרֻכּוֹת שֶׁל בְּרֻכַת
הַמְּזוֹן הִיא בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם. וְלָמָּה לֹא יַעֲנֶה אָמֵן אַחַר אֲהַבַת
עוֹלָם מִפְּנֵי שֶׁהִיא סוּף בְּרֻכּוֹת רֵאשׁוֹנוֹת שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע
וְכוּן כָּל כִּיּוֹצֵא בָּהּ מִבְּרֻכּוֹת שֶׁמְבָרְכִין אוֹתָהּ תִּחְלָה לְדַבֵּר,
כְּגוֹן בְּרֻכּוֹת שֶׁמְבָרְכִין לְפָנֵי קְרִיאַת מְגִלָּה וְהַדְּלָקָת נֵר
חֲנֻכָּה. לְמַעַן לֹא יִפְסִיק בְּאָמֵן בֵּין בְּרֻכָּה וּבֵין הַדְּבָר שֶׁבִּרְדָּה
עָלָיו :

שְׁלֵשָׁה מֵיָנִי יֵצֵר הָרַע הֵם הַשְּׁנַיִם בֵּין בְּזִקָּן בֵּין בְּבַחֲוֹר
וְהַשְּׁלִישִׁי נוֹהֵג רַק בְּבַחֲוֹר אֵלּוּ הֵם אָדָם מִתְאַוֶּה לְרֵאוֹת
וְאִם יִחַפֵּץ לַעֲצֹם עֵינָיו מִרְאוֹת לֹא יוּכַל וַיִּרְאֶה בְּעַל
כְּרָחוּ. וְהַשְּׁנַיִ הָאָדָם בּוֹעֵר כְּתַנּוּר אִשׁ אַחֲרֶיהָ וְלֹא יוּכַל
לְהַסִּירָהּ מִדַּעְתּוֹ אֵלּוּ נוֹהֲגִים בֵּין בְּבַחֲוֹר בֵּין בְּזִקָּן.
וְהַשְּׁלִישִׁי נוֹהֵג רַק בְּבַחֲוֹר שְׂמֵתְאֻוֶּה שְׂתַתְּקֶשָׁה מִנֵּיָן לָנוּ
שְׂכַךְ הוּא. שְׂכֵן מְצִינּוּ בְּנֵאוֹף שְׁלֵשָׁה תַנּוּרִים וַיֵּצֵר הָרַע
דּוֹמָה לָאִשׁ, שְׂנֵאָמֵר כָּל הַלֵּילָה יֵשֵׁן אוֹפִיָהּם בְּקֶר הוּא בּוֹעֵר
כְּאִשׁ לְהִבֶּה שְׁלֵשָׁה תַנּוּרִים, שְׂנֵאָמֵר (ש) כָּלֵם מְנַאֲפִים כְּמוֹ
תַנּוּר כִּי קָרְבוּ כְּתַנּוּר לְבָם. וְנֵאָמֵר כָּלֵם יַחֲמוּ כְּתַנּוּר. שִׁי
שְׁהִיא עֶקֶר תִּבֵּת הָאִשׁ שִׁיין בְּגִימְטְרִיא יֵצֵר שִׁי יֵשׁ לָהּ גִי
פְּצוּלִים וְגִי פְּעָמִים מוֹנָה אִשׁ בְּפִסּוּק (שֵׁה"ש ח) רְשָׁפִיהָ רְשָׁפִי
אִשׁ שְׁלֵהֲבַתֶּיהָ. יֵצֵר הָרַע דּוֹמָה לְחַפּוּךְ אִם יִחַפֵּךְ בְּשָׂרוֹ
יַעֲלֶה שְׁחִין וְאִם יַעֲצֵר וַיִּסְבֵּל לֹא יַעֲלֶה:

ראה יום שלישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה ראשונה דשם ב'ין להשאר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(ד) **לֹא תַעֲשׂוּן כִּן לְיַהוָה אֱלֹהֵיכֶם :** לֹא תַעֲבֹדוּן
כִּן קָדָם יי אֱלֹהֵכֶן:

רש"י לא תעשון כן. להקטיר לשמים בכל מקום (פסוק ט) , כי אם במקום אשר יבחר. דבר אחר ונתחם את מזבחתם ואבדתם את שמים לא תעשון כן, אזוהרה למוחק את השם ולנותן אבן מן המזבח או מן העזרה. אמר רבי ישמעאל וכי תעלה על דעתך שישכחל נותנין את המזבחות, אלא שלא תעשו כמעשיהם, ויגרמו עונותיכם למקדש אבותיכם שיחרב:

(ה) כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל שְׁבִטֵיכֶם לָשׂוּם אֶת שְׁמוֹ
שָׁם לְשִׁכְנוֹ תִדְרָשׁוּ וּבֵאתָ שָׁמָּה : אֱלֹהֵי
לְאֹתְרָא דִּי יִתְרַעֲי יְיָ אֱלֹהֵיכֶן מִכָּל שְׁבִטֵיכֶן לְאֹשְׁרָאָה שְׁכַנְתָּהּ תִּמְן
לְבַיִת שְׁכַנְתָּהּ תִּתְבַּעֲוּ וְתִיתּוּן לְתִמְן :

רש"י לשכנו תדרשו. זה משכן שילה:

(ו) וְהִבֵּאתֶם שָׁמָּה עֲלֹתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם וְאֵת
מִעֲשֵׂרְתֵיכֶם וְאֵת תְּרוּמַת יְדְכֶם
וְנִדְרֵיכֶם וְנִדְבְּתֵיכֶם וּבְכֹרֹת בְּקֹרְכֶם
וְצֹאנְכֶם : וְתִיתּוּן לְתִמְן עֲלֹתֵיכֶן וְנִכְסֹת קוֹדֶשִׁיכֶן וְיֵת
מִעֲשֵׂרְתֵיכֶן וְיֵת אִפְרָשׁוֹת יְדְכֶן וְנִדְרֵיכֶן וְנִדְבְּתֵיכֶן וּבְכוֹרֵי תוֹרְכוֹן
וְעֵגְבוֹן :

רש"י וזבחיכם. שלמים של חובה: מעשרתיכם. מעשר בהמה ומעשר שני לאכול לפני מן החומה: תרומת
ידכם. חלו הזכורים, שנאמר בהם (דברים טו, ז) ולקח הכהן הטעם מידך: וזכורות בקרבם. לתתם לכהן
ויקריבם שם:

(ז) וְאֶכְלֹתֶם שָׁם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
וּשְׂמִחְתֶּם בְּכֹל מַשְׁלַח יְדְכֶם אֵתֶם
וּבְתֵיכֶם אֲשֶׁר בִּרְכָךְ יְהוָה אֱלֹהֵיךָ : וְתִיכְלוּן
תִּמְן קָדָם יְיָ אֱלֹהֵיכֶן וְתִחַדְדוּן בְּכֹל אוֹשְׁטוֹת יְדְכֶן אֲתוֹן וְאֶנְשׁ בְּתֵיכֶן
דִּי בִרְכָךְ יְיָ אֱלֹהֵיךָ :

רש"י אשר ברכך ה'. לפי הברכה הבאה:

(ח) לֹא תַעֲשׂוּן כָּכָל אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ עֹשִׂים פֹּה
הַיּוֹם אִישׁ כָּל הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו : לֹא תַעֲבֹדוּן כָּכָל דִּי
אֲנַחְנָא עֲבָדוּן הָכָא יוֹמָא דִּין גְּבַר כָּל מִן דְּכָשָׁר קָדְמוּהֵי :

רש"י לא תעשון ככל אשר אנחנו עשים וגו'. מוסב למעלה (דברים יא, לא) על כי אתם עזריתם את הירדן וגו' כשתעזרו את הירדן, מיד מתרים אתם להקריב בצמה, כל ארבע עשרה שנה של כבוש וחלוקה, ובצמה לא תקריבו כל מה שאתם מקריבים פה היום במשכן, שהוא עמכם ונמשח והוא כשר להקריב בו חטאות ואשמות נדרים ונדבות, אבל בצמה אין קרב אלא הגדר והגדב. וזהו איש כל הישר בעיניו, נדרים ונדבות שאתם מתנדבים על ידי שיישר בעיניכם להביאם ולא על ידי חובה, אותם תקריבו בצמה:

נביאים - ישעיה - פרק נה

(ד) הן יעד לאומים נתתיו נגיד ומצוה לאומים : הא רב לעממיא מניתייה מלך ושלטיט על כל מלכותא :

רש"י לאומים . שר וגדול עליהם ומוכיח ומעיד דרכיהם על פניהם :

(ה) הן גוי לא תדע תקרא וגוי לא ידעוהו יליד ירוצו למען יהוה אלהיה ולקדוש ישראל כי פארך : (ס) הא עם דלא תדע יפלחינהו ועם דלא ידעוהו ירהטו לאסקא לך מיסין בדיל יי אלההו ולקדישא דישראל ארי שבחך :

רש"י הן גוי לא תדע תקרא . לשמוך אס אלי תשמעו לשם ה' הנקרא עליך :

(ו) דרשו יהוה בהמצאו קראהו בהיותו קרוב : תבעו דחלתא דיי עד דאתון חיון בעו מן קדמוהי עד דאתון קימין :

רש"י בהמצאו . קודם גזר דין בעוד שהוא אומר לכם דרשוני :

^(ו) יַעֲזֹב רָשָׁע דַּרְכּוֹ וְאִישׁ אָוֶן מִחֲשַׁבְתּוֹ
וַיֵּשֶׁב אֶל יְהוָה וַיִּרְחַמְהוּ וְאֶל אֱלֹהֵינוּ כִּי
יִרְבֶּה לְסִלּוֹחַ : יִשְׁבִּיק רְשִׁיעָא אִוְרַחִיה דְרִשְׁעָא וּגְבַר אָנִיס
אֲשֶׁתְנוּהִי וַיִּתּוֹב לְפוּלְחָנָא דִי וַיִּרְחַם עָלוּהִי וַלְדַחֲלֵתָא דְאֶלְהָנָא אַרִי
מִסְגִּי לְסִלְחָא : ^(ח) כִּי לֹא מִחֲשַׁבּוֹתַי
מִחֲשַׁבּוֹתֵיכֶם וְלֹא דַרְכֵיכֶם דַּרְכֵי נְאֻם
יְהוָה : אַרִי לָא מִחֲשַׁבְתֵּי מִחֲשַׁבְתְּכוֹן וְלָא אִוְרַחְתְּכוֹן תִּקְנֹן
כְּאִוְרַחַת טוֹבֵי אֲמַר יְיָ :

רש"י כי לא מחשבתי מחשבותיכם . אין שלי ושלכם שוות לכך אני אומר לכם יעזוב רשע דרכו ויתפוש את דרכי . ואיש און מחשבתי . ויתפוש את מחשבתי לעשות הטוב בעיני , ומדרש אגדה כי לא מחשבתי וגו' אין דיני כדניי בשר ודם אתם מי שמודה בדן מתחייב אבל אני מודה ועוזב ירוחם (משלי כה) :

כתובים - תהילים - פרק עה

^(ה) אֲמַרְתִּי לַהוֹלְלִים אֶל תַּהֲלוּ וְלַרְשָׁעִים
אֶל תִּרְיֵמוּ קֶרֶן : אֲמַרִית לְמַתְלַעְבוֹן לָא תִתְלַעְבוּן
וְרִשְׁיַעֲיָא לָא תִרְיֵמוּן אִיקָר :

רש"י להוללים . לרשעים המערבדים את ישראל :

^(ו) אֶל תִּרְיֵמוּ לְמָרוֹם קֶרְנֶיכֶם תִּדְבְּרוּ
בְּצִוְאָר עֲתָק : לָא תִרְיֵמוּן לְמָרוֹמָא אִיקָרְכוּן אֲתוֹן דִּי
מִמְלָלִין בְּתוֹקָפָא וּבְגִדּוּפִין : ^(ז) כִּי לֹא מִמוּצָא
וּמִמַּעַרְב וְלֹא מִמִּדְבַר הָרִים : אַרוֹם לִית בַּר מִנִּי

מִמְדַּנְחָא וְעַד מַעְרְבָא וְלֹא מִן צְפוֹנָא דְמִדְבָּרָא וּמִן דְרוֹמָא אֲתֵר
טוֹרָא :

רש"י כי לא ממונא . השמש וממערבו ולא מן המדברות שאתם מפרשים בשיירא להרבות ממון לא בכל
אלה להרים קרן :

(ח) **כִּי אֱלֹהִים שֹׁפֵט זֶה יִשְׁפִּיל וְזֶה יָרִים :**
אֲרוֹם אֱלֹהָא דִּין זְכִי דָּנִן יִמְאַדְּ וּדְנִן יְרוֹמִם :

רש"י כי אלהים שופט . על כל הרעה שעשיתם : זה יספיל וזה ירים . הגבוהים יספיל והגמוכים ירים :

(ט) **כִּי כּוֹס בְּיַד יְהוָה וַיִּין חֲמֵר מָלֵא מִסֶּדֶךְ
וַיִּגַר מִזֶּה אֵד שְׁמָרִיָּה יִמְצוּ יִשְׁתּוּ כָּל
רְשָׁעֵי אֶרֶץ :** אֲרוֹם כָּס דְלוֹט בְּיַד יי וְחֲמֵר עֲשִׂין מְלֵי מְזִיגַת
מְרוֹתָא לְטִלְטָלָא מִדְּעָא דִי רְשִׁיעֵיָא וּמָה דְשָׂרֵי מִנָּה קִשִׁי מִן דִּין
קְדָמָיִן בְּרַם דוֹרְדִיָּהּ וּפְקֻטִיָּהּ יִמְצָוִן יִשְׁתּוּן כָּל רְשִׁיעֵי אֶרֶץ :

רש"י כי כוס . התרעלה בידו : ויין חמר . חזק ווינו"ש בלע"ז : מלא מסך . הכוס מלא מזג למזוג
ולהשקות את כל הגוים : ויגר מזה . מזה הכוס יפיץ ויקלח את משתייהם ל' כמים מוגרים (מנייה א') :

משנה סוטה פרק ה

א. כָּשֶׁם שֶׁהַמִּים בּוֹדְקִין אוֹתָהּ, כֶּךָ הַמִּים בּוֹדְקִין
אוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ה) וּבְאוֹ, וּבְאוֹ. כָּשֶׁם שֶׁאֲסוּרָה
לְבַעַל, כֶּךָ אֲסוּרָה לְבוֹעַל, שֶׁנֶּאֱמַר (שם) נְטִמְאָה,
וְנְטִמְאָה, דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, כֶּךָ
הָיָה דוֹרֵשׁ זְכָרְיָה בֶן הַקָּצֵב. רַבִּי אוֹמֵר, שְׁנֵי פְעָמִים
הָאֲמוּרִים בַּפָּרָשָׁה אִם נְטִמְאָה נְטִמְאָה, אֶחָד לְבַעַל

ברטנורה (ה) כך בודקים אותו. את הבעל: וזאו וזאו. שניהם בוי"ו יתירא לדרשא: נטמאה ונטמאה. וי"ו יתירא דבונטמאה שניה לדרשא: רבי אומר שני פעמים וכו'. רבי לא דריש וי"ו יתירה כר"ע, אלא רבוי דקראי קא דריש, בין בזבאו וזאו, בין בנטמאה ונטמאה:

ב. בּוּ בַּיּוֹם דָּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָא, (ויקרא יא) וְכָל כְּלֵי חָרֶשׁ אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ כָּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא, אֵינוֹ אוֹמֵר טָמֵא אֶלָּא יִטְמָא, לְטָמֵא אַחֲרִים, לְמַד עַל כֶּכָּר שְׁנֵי שְׁמִטְמֵא אֶת הַשְּׁלִישִׁי. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, מִי יִגְלַה עֶפֶר מֵעֵינָיִךְ, רַבּוֹן יוֹחָנָן בֶּן זִפְאִי, שֶׁהֵיטָת אוֹמֵר, עֲתִיד דוֹר אַחֵר לְטַהֵר כֶּכָּר שְׁלִישִׁי, שְׂאִין לוֹ מִקְרָא מִן הַתּוֹרָה שֶׁהוּא טָמֵא, וְהֵלֵא עֲקִיבָא תַלְמִידָךְ מְבִיא לוֹ מִקְרָא מִן הַתּוֹרָה שֶׁהוּא טָמֵא, שֶׁנֶּאֱמַר, כָּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא:

ברטנורה (ז) זו ביום דרש. כל היכי דתנינן זו ביום, ביום שהוסיפו את ר' אלעזר בן עזריה לנשיאות שנתרבו התלמידים, שנתנו רשות לכל ליכנס. ומשום דהך דרשה דנטמאה ונטמאה נמי זו ביום נדרשה, נקטינהו לכל הנך הבא: כלי חרס. הוא ראשון, שנטמא מן השרץ שהוא אב. והאוכל שבתוכו שני שטמאו הכלי: אינו אומר טמא. כל אשר בתוכו טמא. אלא יטמא, למדרש ביה נמי יטמא, שנטמא את אחרים: למד על כפר שני. להכי נקט ככה, לפי שהוא מצוי בתנור: שנטמא את השלישי. ואפילו בחולין. דקרא סתמא כתיב: דור אחר. מן העתידים לזבא. שיטהר את השלישי, ואף בתרומה, שאין לו מקרא מן התורה: והרי עקיבא תלמידך מביא לו ראייה מן המקרא שהוא טמא. אף בחולין. ואין הלכה כר"ע, דאין שני עושה שלישי בחולין, אלא בתרומה:

ג. בּוּ בַּיּוֹם דָּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָא (במדבר לה) וּמִדִּבְרֵי מַחוּץ לְעִיר אֶת פְּאֵת קִדְמָה אֲלֹפִים בְּאַמָּה וְגו', וּמִקְרָא אַחֵר אוֹמֵר (שם) מִקִּיר הָעִיר וְחוּצָה אֶלְף אַמָּה סָבִיב. אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר אֶלְף אַמָּה, שֶׁכֶּבֶר נֶאֱמַר אֲלֹפִים אַמָּה, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר אֲלֹפִים אַמָּה, שֶׁכֶּבֶר נֶאֱמַר

אָלף אַמָּה, הָא כִּיצַד, אָלף אַמָּה מְגַרֵשׁ וְאַלְפִים אַמָּה
תְּחוּם שֶׁבֶת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי
אוֹמֵר, אָלף אַמָּה מְגַרֵשׁ וְאַלְפִים אַמָּה שְׂדוֹת
וּכְרָמִים:

ברטנורה (ג) מַגְרֵשׁ. רַחֲצָה פְּנוּיָה מְזַרְעֵה וּמְאִילָנוֹת לְנוֹי הָעִיר וְחֻלְפִים לֹא הוֹזְכָר
לְתַחֵם לְלוּיִים וְלֹא נִחְמוּ חֹלָא לִיְלִיאָת תְּחוּם שְׂבִת: שְׂדוֹת וּכְרָמִים. וְחֻלְפִים סְבִיב
נִתְּנוּ לְלוּיִים. מֵהֶם הַנִּיחוּ חֹלָף סְבִיב הָעִיר לְמַגְרֵשׁ, וְהִשְׁאֵר שְׂדוֹת וּכְרָמִים. וְהִלְכָה כְּרִבִּי
חֻלְעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי, שְׂתַחוּם חֻלְפִים חֹמָה דְּרַבְּנָן:

ד. בּוֹ בֵּיּוֹם דְּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָא (שְׁמוֹת טו), אָז יִשְׁיֵר מִשָּׁה
וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְה' וַיֹּאמְרוּ לְאֹמֵר,
שְׂאִין תִּלְמוּד לֹמֵר לְאֹמֵר, וּמָה תִּלְמוּד לֹמֵר לְאֹמֵר,
מִלְּמַד שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל עוֹנִין אַחֲרָיו שֶׁל מִשָּׁה עַל כָּל דְּבָר
וְדָבָר, כְּקוֹרִין אֶת הַהֵלֵל, לְכֹד נֶאֱמַר לְאֹמֵר. רַבִּי
נְחֻמִּיהָ אוֹמֵר, כְּקוֹרִין אֶת שְׁמַע וְלֹא כְּקוֹרִין אֶת
הַהֵלֵל:

ברטנורה (ו) שְׂאִין ת"ל לְאֹמֵר. שְׂאִין דּוּמָה לְשֹׁאֵר לְאֹמֵר שְׂבִתוּרָה שְׁהַכְּנִינָה מְדַבֵּר
לְמַשָּׁה לְאֹמֵר הַדְּבוּר לִיִּשְׂרָאֵל, חֹבֵל כְּאִן חֵין לֹמֵר כֵּן: כְּקוֹרִין אֶת הַהֵלֵל. רַחֲשֵׁי פְּרָקִים
בְּלִבָּא הֵין עוֹנִים אַחֲרָיו:

ה. בּוֹ בֵּיּוֹם דְּרַשׁ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן הֶרְקֵנוֹס, לֹא עֶבֶד
אֵיּוֹב אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶלָּא מֵאַהֲבָה, שְׁנֶאֱמַר
(אֵיּוֹב יג) הֵן יִקְטִלְנִי לֹא אֵיחֹל. וְעַדִּין הַדְּבָר שְׁקוּל, לֹא אֲנִי
מְצַפֶּה אִוּ אֵינִי מְצַפֶּה תִּלְמוּד לֹמֵר (שֵׁם כו) עַד אֲגֻּעַ לֹא
אֶסִּיר תִּמְתִּי מִמֶּנִּי, מִלְּמַד שְׁמֵאַהֲבָה עָשָׂה. אֵמַר רַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ, מִי יִגְלֶה עֶפֶר מֵעֵינָיִךְ, רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זְכַאִי,
שֶׁהָיִתָּ דוֹרֵשׁ כָּל יָמֶיךָ, שְׁלֹא עֶבֶד אֵיּוֹב אֶת הַמְּקוֹם
אֶלָּא מִיִּרְאָה, שְׁנֶאֱמַר (שֵׁם א) אִישׁ תָּם וַיִּשָּׂר יִרְאֵה
אֱלֹהִים וְסָר מִרָע, וְהֵלֵא יְהוֹשֻׁעַ תִּלְמִיד תִּלְמִידָךְ לְמַד
שְׁמֵאַהֲבָה עָשָׂה:

(ה) מ'אהבה. ש'אהב את המקום: שקול. מ'שקלו ש'זה אינו מכריע לכאן ולכאן. יש לו הכתוב צו"צ ומשמעותו כאילו היה לא צ'ל"ף. ויש לא צ'ל"ף ומשמעותו כאילו כתוב צו"ו: הן יקטלני. הלל הוא הורגני לא איחל לו עוד. או לו אני מיחל: מיראה. מד'אגת פורענות שלא תבא עליו: ירא אלהים. ולא א'הב אלהים:

גמרא סוטה דף ל ע"ב

תנו רבנן: דרש רבי יוסי הגלילי: בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עיניהם לומר שירה. וכיצד אמרו שירה. עולל מטל על ברכי אמו ותינוק יונק משדי אמו. כיון שראו את השכינה. עולל הגביה צנארו ותינוק שמת דד מפיו ואמרו זה אלי ואנוהו. שנאמר (תהילים ח) מפי עוללים וינקים יסדת עז. היה רבי מאיר אומר: מנין שאפלו עברים שבמעי אמן אמרו שירה. שנאמר (שם סח) במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל. והא לא חזו. אמר רבי תנחום: כרס נעשית להו כ'אספקלריא המאירה וראו. בו ביום דרש רבי יהושע בן הרקנוס לא עבד איוב וכו' וליחזי האי לא. אי בלמ"ד אסף כתיב לא הוא אי בלמ"ד וי"ו כתיב לו הוא. וכל היכא דכתיב בלמ"ד אל"ף לא הוא אלא מעתה (ישעיהו א) בכל צרתם לא צר, דכתיב בלמ"ד אל"ף הכי נמי דלא הוא. וכי תימא הכי נמי והכתיב (שם) ומלאך פניו הושיעם. אלא לאו משמע הכי ומשמע הכי. תניא רבי מאיר אומר: נאמר ירא אלהים באיוב ונאמר ירא אלהים באברהם. מה ירא אלהים האמור באברהם מאהבה אף ירא אלהים האמור באיוב מאהבה. ואברהם גופה מנלן דכתיב זרע אברהם אהבי. מאי איכא בין עושה מאהבה לעושה מיראה איכא הא דתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר: גדול העושה מאהבה יותר מן העושה מיראה שזה תלוי לאסף

דֹר וְזֶה תִלְוִי לְאַלְפִים דֹר. הֲכֹא כְּתִיב (שמות כ) לְאַלְפִים
לְאַהֲבֵי וּלְשֹׁמְרֵי מִצְתֵי. וְהִתָּם כְּתִיב (דברים ז) וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָו
לְאַלְף דֹר הִתָּם נְמִי כְּתִיב לְאוֹהֲבָיו וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָיו לְאַלְף
דֹר. הֵאֵי לְדִסְמִידָ לֵה וְהֵאֵי לְדִסְמִידָ לֵה. הִנְהוּ תִרִי
תִלְמִידי דְהוּוּ יִתְבִי קִמָּה דְרַבָּא חַד אָמַר לֵה אֶקְרִיון
בְּחִלְמָאי (תהילים לא) מָה רַב טוֹבָדָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירְאִיָּה וְגו' .
וְחַד אָמַר לֵה אֶקְרִיון בְּחִלְמָאי (שם ה) וַיִּשְׁמְחוּ כָּל חוֹסֵי בְּדָ
לְעוֹלָם יִרְנְנוּ וַיַּעֲלֻצּוּ בְּדָ אוֹהֲבֵי שְׁמָדָ. אָמַר לְהוּ תִרְוִיכוּ
רַבְּנָן צְדִיקֵי גְמוּרֵי אֶתוּן מֶר מֵאַהֲבָה וּמֶר מִיִּרְאָה :

כ"י עולל. גדול מיונה: במקהלות. כשנקהלו על היס: ממקור. אף אותם
שבמקור: ונחזי האי לא כו'. ואמאי אמר עדיין הדבר שקול: הכי נמי ללא הוא.
וה"ק קרא אינו חושש לזרתם ולא לר בה: באברהם. כי ירא אלהים אתה: תלוי.
זכותו לדורותיו להגין עליהם עד אלפים דור: לאלפים לאוהביו. סמך אוהביו
לאלפים ואידך קרא סמך לאלף דור לשומרי מצותיו דהיינו מיראה: וישמחו כל
חוסים בד וגו'. סיפיה דקרא ויעללו בד אוהבי שמך:

זוהר משפטים דף ק"ו ע"ב

תָּא חֲזִי מָה כְּתִיב (ישעיה נז) וַיִּלְךְ שׁוֹבֵב בְּדַרְךְ לְבוּ וּכְתִיב
בְּתִרְיָה (שם) דְּרַכְיוּ רְאִיתִי וְאַרְפָּאֵהוּ וְאַנְחֵהוּ וְאַשְׁלֵם נַחֲמִים
לוּ וְלֹאֲבָלְיוּ. וַיִּלְךְ שׁוֹבֵב אֶף עַל גַּב דְּחִיבִין עֶבְדִין כָּל מָה
דְּעֶבְדִין בְּזָדוֹן דְּאִזְלִין בְּאַרְחָא דְלַבִּיָּהוּ וְאַחֲרָנִין עֶבְדִין בְּהוּ
הִתְרָאָה וְלֹא בְּעָאן לְצִיְתָא לֹון בְּשַׁעֲתָא דְתַבִּין בְּתִיּוּבְתָא
וְנִטְלִין אֲרַחָא טָבָא דְתִיּוּבְתָא הָא אֲסוּתָא זְמִינִין לְקַבְּלִיהוּ
הַשְׁתָּא אֵית לְאַסְתַּכְּלָא אֵי עַל חִיָּא אָמַר קָרָא אוּ עַל מִתְיָא
אָמַר קָרָא דְהָא רִישָׁא דְקָרָא לָאו אִיהוּ סִיפָא וְסִיפָא לָאו
אִיהוּ רִישָׁא דְקָרָא אַחֲזִי עַל חִיָּא וְסוּפָה אַחֲזִי עַל
מִתְיָא אָלָא קָרָא (ס"א רִישָׁא דְקָרָא) אָמַר בְּעוּד דְּבַר נֶשׁ אִיהוּ
בְּחִיּוּי וְהֲכִי הוּא וַיִּלְךְ שׁוֹבֵב בְּדַרְךְ לְבוּ בְּגִין דְּיִצֵּר הָרַע דְּבִיהוּ

תְּקִיף וְאֶתְתַּקֶּף בָּהּ וְעַל דָּא אָזִיל שׁוֹבֵב וְלֹא בְּעֵי לְאַתְבָּא
בְּתִיּוּבְתָא קְדָשָׁא בְּרִידָה הוּא חֲמִי אֹרְחוּי דְקָא אָזְלִין בְּבִישׁ
בְּלֹא תוֹעֲלֵתָא אֲמַר קְדָשָׁא בְּרִידָה הוּא אָנָּא אֲצִטְרִיכְנָא
לְאַתְקַפָּא בִידָה, הִדָּא הוּא דְכַתִּיב רְאִיתִי (וְאַרְפָּאֵהוּ) דְקָא
אָזְלִין בְּחֲשׂוֹכָא אָנָּא בְּעֵי לְמִיָּהֵב לָהּ אֲסוּתָא. וְאַרְפָּאֵהוּ
קְדָשָׁא בְּרִידָה הוּא אִיהוּ אָעִיל בְּלִבָּהּ אֲרַחֵי לְתִיּוּבְתָא
וְאֲסוּתָא לְנִשְׁמָתָהּ. וְאַנְחָהוּ מֵאֵי וְאַנְחָהוּ כְּמָה דְאַתְּ אֲמַר
(שְׁמוֹת ל"ב) לֵךְ נַחַח אֶת הָעַם אֲנִיִּיג לָהּ קְדָשָׁא בְּרִידָה הוּא בְּאַרְח
מִישָׁר כְּמֵאן דְאַתְקִיף בִידָא דְאַחֲרָא וְאַפְקִיָּה מְגוֹ חֲשׂוֹכָא
וְאַשְׁלֵם נְחֻמִּים לוֹ וְלֹאֲבָלְיוֹ הָא אֲתַחֲזִי דְמִיתָא אִיהוּ (אֶלָּא)
אִין וְדַאי מִיתָה אִיהוּ וְקִימָא בְּחִיָּין דְהוּאִיל (ס"א אֶלָּא וְדַאי חֵי
אִיהוּ וְקִימָא כְּחִיָּין וְהוּאִיל) וְאִיהוּ רְשַׁע מִיתָא אֲקָרִי מָהוּ וְאַשְׁלֵם
נְחֻמִּים לוֹ וְלֹאֲבָלְיוֹ אֶלָּא קְדָשָׁא בְּרִידָה הוּא עֶבֶד טִיבוֹ עִם
בְּנֵי נְשָׂא דְכִיּוֹן דְעָאֵל מְשַׁלְשָׁה עֶשֶׂר שָׁנִין וְלִהְלָאָה פְּקַד עִמָּה
תְּרִין מְלֶאכִין נְטוּרִין דְנְטָרִי לָהּ חַד מִימִינָהּ וְחַד מִשְׁמָאלֵיהּ
כַּד אָזִיל בַּר נֶשׁ בְּאַרְח מִישָׁר אֲנוּן חֲדָאן בָּהּ וְאַתְקִיפוּ עִמָּה
בְּחֲדוּהָ מְכַרְזוֹן קָמָה וְאַמְרִין הָבוּ יָקָר לְדִיוֹקְנָא דְמְלַכָּא וְכַד
אָזִיל בְּאַרְח עֲקִימוֹ אֲנוּן מִתְאַבְּלוֹן עָלֶיהָ וּמִתְעַבְּרוּן מִנָּה כִּיּוֹן
דְאַתְקִיף בָּהּ קְדָשָׁא בְּרִידָה הוּא וְאַנְהִיג לָהּ בְּאַרְח מִישָׁר
כְּדִין כְּתִיב וְאַשְׁלֵם נְחֻמִּים לוֹ וְלֹאֲבָלְיוֹ. וְאַשְׁלֵם נְחֻמִּים לוֹ
בְּקְדָמִיתָא דְאִיהוּ אֲתַנְחַם עַל מָה דְעֶבֶד בְּקְדָמִיתָא. וְעַל מָה
דְעֶבֶד הַשְׁתָּא וְתַב בְּתִיּוּבְתָא וּבְתַר כֵּן וְלֹאֲבָלְיוֹ אֲנוּן
מְלֶאכִין דְהוּוּ מִתְאַבְּלוֹן עָלֶיהָ כַּד אֲתַעֲבְרוּ מִנָּה וְהַשְׁתָּא
דְאַתְהִדְרוּ בְּהִדָּה הָא וְדַאי נְחוּמִים לְכָל סְטָרִין וְהַשְׁתָּא
אִיהוּ חֵי וְדַאי חֵי בְּכָל סְטָרִין אַחִיד בְּאִילָנָא דְחִיִּי וְכִיּוֹן
דְאַחִיד בְּאִילָנָא דְחִיִּי כְּדִין אֲקָרִי בְּעַל תְּשׁוּבָה דְהָא כְּנִסְת
יִשְׂרָאֵל תְּשׁוּבָה אוֹף הֲכִי אֲקָרִי וְאִיהוּ בְּעַל תְּשׁוּבָה אֲקָרִי
וְקְדָמָי אֲמָרוּ בְּעַל תְּשׁוּבָה מִמֶּשׁ. וְעַל דָּא אֲפִלוּ צְדִיקִים
גְּמוּרִים אֵינָם יְכוּלִים לַעֲמֹד (ב') בְּמָקוֹם שְׁבַעֲלֵי תְּשׁוּבָה
עוֹמְדִים :

תרגום הזהר צֵל וְרִיָּה, וַיִּלְךְ שׁוֹבֵב בְּדִקְדָּה לְצוּ, וְכַתוּב חֲחָרְיוֹ, דְרָכֵיו רָחִיטֵי
וְאַרְפָּאֵהוּ וְאַנְחָהוּ וְאַשְׁלֵם נְחוּמִים לוֹ וְלֹאֲבָלְיוֹ. וּמְפָרֵשׁ, וַיִּלְךְ שׁוֹבֵב, הֵינוּ, אֲף

על פי שהרשעים עושים כל מה שעושים, צדון, והולכים בדרכו לבס, ואחרים עושים צהם התראה, ואינם רוצים להקטיב להם. עם כל זה, צדעה שחוזרים בתשובה, ולוקחים הדרכו הטובה של תשובה, הרי רפואה מוכנת לפנייהם. עתה יש להסתפל. אם על חיים מדבר הכתוב, או על מתים מדבר הכתוב, כי תחלת הכתוב אינה סופו, וסופו אינו בתחלתו. בתחלת הכתוב, מראה על חיים, שאומר וילך שוב וגו', וסופו מראה על מתים, שאומר ואשלים נחומים לו ולחבליהו. ומשיב, אלף הכתוב מדבר, צעוד שהאדם הוא בחיים. וכו' הוא, וילך שוב בדרכו לבו, משום שצדק הרע שבו חזק ומתגבר בו ועל פן הולך שוב, ואינו רוצה לשוב בתשובה. הקדוש צדק הוא רוצה דרכיו, שהולך צדע צלח תועלת, אומר הקדוש צדק הוא, חני כריף לחחוז אותו צידו. זה שנאמר, דרכיו רחיתי, שהולך צדק, חני רוצה לתת לו רפואה. זה שנאמר, וארפאהו, הקדוש צדק הוא מביא צדו דרך התשובה והרפואה לנשמתו. ואנחהו, מה ואנחהו, הוא בדכתיב, יך נחה את העם, הקדוש צדק הוא מנהיג אותו בדרכו הישר, כמי שאוחז צידו של אחר ומוציאו מתוך החשך. ואשלים נחומים לו ולחבליהו: שאל, הרי נראה שמת הוא, ואינו בתחלת הכתוב. ומשיב, פן, ודאי שהוא מת, והוא עומד בחיים שפיון שהוא רשע נקרא מת. מהו ואשלים נחומים לו ולחבליהו. ואומר, אלף הקדוש צדק הוא עושה חסד עם בני האדם, שפיון שפנסם לשנת שלש עשרה והלחה, נותן עמו שני מלאכים שומרים ששומרים אותו, אחד מימינו ואחד משמאלו. כשהאדם הולך בדרכו הישר, הם שומרים בו, ומחזקים אותו בשמחה. מכריזים לפניו ואומרים, פנו צדו לצורתו של הפולד. וכשהולך בדרכו עקומה, הם מתאבלים עליו ונעצרים ממנו. פיון שהחזיק בו הקדוש צדק הוא והנהיג אותו בדרכו הישר, אז כתוב, ואשלים נחומים לו ולחבליהו. ואשלים נחומים לו, בתחלה, שהוא מתנחם על מה שעשה בתחלה, ועל מה שעשה עתה, וחוזר בתשובה, ואחר כך, ולחבליהו, שהם המלאכים שהיו מתאבלים עליו כשעברו ממנו ועתה שחזרו אליו, הרי נחומים לכל הדדים, הן שמתנחם על מעשיו והן שמתנחם על צרותיו ואבלו. ועתה הוא חי ודאי, חי בכל הדדים, אוחז צדע החיים. וכיון שאוחז צדע החיים אז נקרא צעל תשובה, פי פנסת ישראל, שהיא המלכות, נקראת גם פן תשובה, פי תשובה היא אותיות תשוב ו' לגבי ה', שהו' הוא עז החיים, שהוא ז"א, וה' היא המלכות, ועל פן נקראת המלכות תשובה. והוא נקרא צעל תשובה. והראשונים אמרו צעל תשובה מפש,

דְּהִינוּ בְּעֵלְהָ שָׁל הַמַּלְכוּת הַנִּקְרָאת תְּשׁוּבָה, כְּלוּמָר שֶׁהוּא מְסַפֵּיעַ לָהּ וְעַל כֵּן, חָפְלוּ לְדִיקָהּ גְּמוּרִים אֵינָם יְכוּלִים לְעֲמוּד בְּמָקוֹם שֶׁצְּעִלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק א

א. וְלָמָּה לֹא יַעֲנֶה אָמֵן אַחַר בְּרַכַּת הַפִּירוֹת וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן. מִפְּנֵי שֶׁהִיא בְּרַכָּה אַחַת וְאֵין עוֹנִין אָמֵן אַלָּא אַחַר בְּרַכָּה אַחְרוֹנָה שֶׁקִּדְּמָה אוֹתָהּ בְּרַכָּה אַחְרֵת אוֹ בְּרַכּוֹת כְּגוֹן בְּרַכַּת הַמֶּלֶךְ וּבְרַכּוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן לְהוֹדִיעַ שֶׁכָּבֵר הַשְּׁלִים כָּל בְּרַכּוֹתָיו וּלְפִיכָךְ עוֹנֶה אָמֵן : **ב.** כָּל הָאוֹכֵל דָּבָר הָאֲסוּר בֵּין בְּזָדוֹן בֵּין בְּשִׁגְגָה אֵינוֹ מְבַרֵךְ עָלָיו לֹא בַתְּחִלָּה וְלֹא בְּסוּף. כִּי צָד הָרִי שֶׁאֲכָל טֶבֶל שֶׁל דְּבָרֵיהֶם אוֹ שֶׁאֲכָל מֵעֵשֶׂר רֵאשׁוֹן שֶׁלֹּא נִטְלוּ תְּרוּמוֹתָיו אוֹ מֵעֵשֶׂר שְׁנִי וְהִקְדִּישׁ שֶׁלֹּא נִפְדּוּ כֶּהֱלַכְתָּן אֵינוֹ מְבַרֵךְ. וְאֵין צָרִיד לֹאמֹר אִם אֲכָל נְבִלוֹת וּטְרֵפוֹת אוֹ שֶׁתָּה יֵין נִסָּךְ וְכִיּוֹצֵא בּוֹ : **ג.** אֲבָל אִם אֲכָל דְּמַאי אֶף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי אֶלָּא לְעֲנִיִּים. אוֹ מֵעֵשֶׂר רֵאשׁוֹן שֶׁנִּטְלָה תְּרוּמָתוֹ אֶף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִטְלָה מִמֶּנּוּ חֶשְׁבֹן תְּרוּמָה גְּדוּלָּה וְהוּא שֶׁהִקְדִּימוּ בְּשִׁבְלִין אוֹ מֵעֵשֶׂר שְׁנִי וְהִקְדִּישׁ שֶׁנִּפְדּוּ אֶף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן אֶת הַחֶמֶשׁ הָרִי זֶה מְבַרֵךְ תְּחִלָּה וְסוּף וְכוּן כָּל כִּיּוֹצֵא בָּהֶן :

שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם אָחָד הָיָה מְקַשֵּׁט עֲצָמוֹ כְּדִי שְׂתַרְאִינָה אוֹתוֹ
הַנְּשִׂים וּמְהַרְהֵר אַחֲרֵיהֶן וְאָחָד אֵינּוּ מִתְקַשֵּׁט וְאֵינּוּ
מְהַרְהֵר וּבָא עֲבָרָה בְּיַדֵּיהֶם וְעָשׂוּ אוֹ לֹא עָשׂוּ אֵיזָה מֵהֶם
עָדִיף. הַיּוֹי אֹמֵר זֶה הַמְתַקְשֵׁט מִתְעַב. צֵא וּלְמַד מִדָּוִד
הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם שֶׁהָיָה קְדוֹשׁ וּבְשִׁבִיל רְאִית בֵּית שֶׁבַע
הָיָה מֵה שֶׁהָיָה וּלְמַרְאֵה עֵינָיִם נִלְכַּד, הֵגַם כִּי דָּוִד בָּא לְפִי
תָּמוֹ כְּשֶׁטְבְּלָה בֵּית שֶׁבַע, אָבֵל שְׁלֹמֹה הָיָה מְלַמֵּד יְצָרוֹ
לְהַתְאֹוֹת שֶׁהָיָה לוֹ אֶלֶף נְשִׂים וְלֹא נִמְלַט מִהַרְהוֹר כְּנוֹדָע.
ה'

ראה יום רביעי תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי וו דשם ב״ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה :

(ט) כִּי לֹא בָאתֶם עַד עֶתָּה אֶל הַמְּנוּחָה
וְאֶל הַנְּחֻלָּה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיךָ נָתַן לָךְ :
אֲרִי לֹא אֶתִיתוֹן עַד כְּעַן לְבֵית נִיחָא וּלְאַחֲסָנָא דִּי אֱלֹהֵיךָ יְהִי לָךְ :

רש״י כי לא באתם. כל אותן ארבע עשרה שנה: אל המנוחה. זו שילה: הנחלה. זו ירושלים: עד עתה. כמו עדין:

(י) וְעִבְרַתֶם אֶת הַיַּרְדֵּן וַיִּשְׁבְּתֶם בְּאֶרֶץ
אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִנְחִיל אֶתְכֶם
וְהֵנִיחַ לָכֶם מִכָּל אֲיִבֵיכֶם מִסְבִּיב

וְיִשְׁבְּתֶם בְּטַח : וְתַעֲבְרוּן יַת יַרְדְּנָא וְתִיתְבוּן בְּאַרְעָא דִּי
אֱלֹהֵכֹן מַחְסֹן יִתְכֹּן וַיְנִיחַ לְכוּן מִכָּל בְּעָלֵי דְבַבְיִכוּן מִסְחֹר סְחֹר
וְתִיתְבוּן לְרַחְצֹן :

רש"י ועברתם את הירדן וישבתם בראש. משתחלקה ויהא כל אחד מכיר את חלקו ואת שטתו: והניח לכם. לאחר כבוש וחלוק ומנוחה (שופטים ג, ט) מן הגוים אשר הניח ה' לנסות צם את ישראל. ואין זאת אלא בימי דוד, אז:

וְהָיָה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר (יא)
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בּוֹ לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ שָׁם שָׁמָּה
תָּבִיאוּ אֵת כָּל אֲשֶׁר אָנֹכִי מֵצִוָּה אֶתְכֶם
עוֹלְתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם מֵעֲשֻׂרְתֵיכֶם וְתִרְמַת
יְדָכֶם וְכֹל מִבְּחַר נְדָרֵיכֶם אֲשֶׁר תִּדְרֹו
לִיהוָה : וַיְהִי אֲתָרָא דִּי יִתְרַעֵי יְיָ אֱלֹהֵכֹן בַּהּ לְאַשְׁרָאָה שְׁכֻנְתָּהּ
תִּמְן לְתִמְן תִּיתְנוּן יַת כָּל דִּי אָנָּא מִפְּקֹד יִתְכוּן עֲלֹתֵיכֹן וְנִכְסֹת
קוּדְשֵׁיכֹן מֵעֲשֻׂרְתֵיכֹן וְאַפְרָשׁוֹת יְדָכֹן וְכֹל שְׁפָר נְדָרֵיכֹן דִּי תִדְרֹו
קָדָם יְיָ :

רש"י והיה המקום וגו'. בנו לכם בית הבחירה לירושלים. וכן הוא אומר בדוד (שמואל ב' ז, ט) ויהי כי יבן המלך בביתו, וה' הניח לו מסביב מכל אויביו. ויאמר המלך אל נתן הנביא ראה נא אנכי יושב בבית ארזים, וארון האלהים יושב בתוך היריעה: שמה תביאו וגו'. למעלה אמרו (פסוק ו) לענין שילה וכאן אמר לענין ירושלים, ולכך חלקם הכתוב, לתן התר בין זו לזו, משחכבה שילה ובאו לנזב, וחרבה נזב ובאו לגבעון, היו בזמות מתרות עד שבאו לירושלים: מבחר נדריכם. תלמד שיביאו מן המבחר:

וּשְׁמַחְתֶּם לְפָנַי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אַתֶּם (יב)
וּבְנֵיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם וְעַבְדֵיכֶם וְאִמְהֹתֵיכֶם
וְהַלְוֵי אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֵיכֶם כִּי אֵין לוֹ חֵלֶק
וְנִחְלָה אֶתְכֶם : וְתִחַדְדוּן קָדָם יְיָ אֱלֹהֵכֹן אֶתְנוּן וּבְנֵיכֹן
וּבְנֹתֵיכֹן וְעַבְדֵיכֹן וְאִמְהֹתֵיכֹן וְלוֹאָהּ דִּי בְקָרוּיכֹן אָרִי לִית לָהּ
חֵלֶק וְאַחְסָנָא עִמְכוּן : (יג) **הַשָּׁמֶר לָךְ פֶּן תַּעֲלֶה**

עֲלֹתֶיךָ בְּכָל מְקוֹם אֲשֶׁר תִּרְאֶה : אֲסַתְמַר לְךָ
דִּילְמָא תִּסְק עֲלֹתֶךָ בְּכָל אֶתְרָא דִּי תַחֲזִי :

רש"י השמר לך. לתן לא תעשה על הדבר. בכל מקום אשר תראה. אשר יעלה בלבך, אבל אתה מקריב על פי נביא, כגון אליהו בהר הכרמל:

(ד) כִּי אִם בַּמְּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה בְּאַחַד
שְׁבָטֶיךָ שָׁם תִּעֲלֶה עֲלֹתֶיךָ וְשָׁם תִּעֲשֶׂה
כָּל אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּךָ : אֲלֵהוּ בְּאֶתְרָא דִּי יִתְרַעִי יְיָ בְּחַד
מִן שְׁבָטֶיךָ תִּמְן תִּסְק עֲלֹתֶךָ וְתִמְן תִּעֲבֹד כָּל דִּי אֲנָא מְפַקְדֶךָ :

רש"י באחד שבטיך. בחלקו של בנימין. ולמעלה הוא אומר (פסוק ה) מכל שבטיכם. הא כיצד, כשקנה דוד את הגרן מארונה היבואי גבה הזהב מכל השבטים, ומכל מקום הגרן בחלקו של בנימין היה:

נביאים - ישעיה - פרק נה

(ט) כִּי גִבְהוּ שָׁמַיִם מֵאָרֶץ כֵּן גִּבְהוּ דְרָכֵי
מִדְרָכֵיכֶם וּמַחֲשַׁבְתֵי מִמַּחֲשַׁבְתֵיכֶם : אֲרִי
כִּמָּא דְרָמִין שָׁמַיָא מִן אָרְעָא כֵּן תִּקְנוּ אוֹרְחַתֵי מְאוֹרְחַתְכוּן
וּמַחֲשַׁבְתֵי תִקְנוּ מִמַּחֲשַׁבְתְּכוּן :

רש"י כי גבהו שמים וגו'. כלומר כי יש הבדל וחילוק מעלות ושבה דרכי יותר מדרכיכם ובמחשבותי יותר ממחשבותיכם כגובה שמים על הארץ אתם נותנים לב למרוד כי ואני נותן לב להשיב אתכם :

(י) כִּי כַּאֲשֶׁר יֵרֵד הַגֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג מִן
הַשָּׁמַיִם וְשָׁמָּה לֹא יָשׁוּב כִּי אִם הִרְוָה
אֶת הָאָרֶץ וְהוֹלִידָהּ וְהִצְמִיחָהּ וְנָתַן זֶרַע

לְזַרְעַ וּלְחֶסֶם לְאֹכֵל : אָרִי כְּמֵא דְנַחֲיִת מְטָרָא וְתִלְגָּא מִן שְׂמִיָּא וּלְתַמּוֹן לֹא אֶפְשָׁר לֵיה דִּיתוּב אֱלֹהִין מְרוּי יַת אַרְעָא וּמְרַבֵּי לָהּ וּמוֹעִילָהּ וְיַהֲיִיב בְּרַ זְרָעָא כְּמִיסַת לְזַרְעַ וּלְחֶמָא כְּמִיסַת לְמִיכָל :

רע"ז כי כאשר יכר הגשם והשלג . ולא יסוב ריקם אך ייטיב לעולם :

כִּן יִהְיֶה דְבָרֵי אֲשֶׁר יֵצֵא מִפִּי לֹא יָשׁוּב
אֵלַי רִיקָם כִּי אִם עָשָׂה אֶת אֲשֶׁר חִפְצָתִי
וְהִצְלִיחַ אֲשֶׁר שָׁלַחְתִּיו : כִּן הוּי פְתָגָם טוֹבֵי דְנַפְק
מִן קְדָמֵי לֹא אֶפְשָׁר דִּיתוּב לְקְדָמֵי רִיקוֹ אֱלֹהִין עֶבֶד יַת דְרַעֲינָא
וּמְצַלַח לְדַשְׁלַחְנָא לָהּ :

רע"ז כן יהיה דברי אשר יאמר מפי . להודיעכם ע"י הנביאים לא יסוב ריקם אך ייטיב לכם אם תשמעו להם :

כִּי בְשִׂמְחָה תֵצֵאוּ וּבְשָׁלוֹם תּוּבְלוּן
הַהָרִים וְהַגְּבָעוֹת יִפְצְחוּ לְפָנֵיכֶם רְנָה
וְכָל עֵצֵי הַשָּׁדָה יִמְחֵאוּ כָף : אָרִי בְחֻדְוָא תִפְקִוּן
מִבִּינֵי עַמְמִיָּא וּבְשִׁלְמָא תִתּוּבְלוּן לְאַרְעֶכוֹן טוֹרִיָּא וְרַמְתָּא יְבוֹעוֹן
קְדָמֵיכוֹן תּוּשְׁבְּחָא וְכָל אֵילָנֵי חֻקְלָא יִשְׁעֲנוּן בְּעַנְפֵיהוֹן :

רע"ז כי בשמחה תלכו . מן הגלות : ההרים והגבעות יפצחו לפניכם רנה . שיתנו לכם פריים וצמחם ויהנו (יונג) יושביהם :

תַּחַת הַנֶּעְצוּץ יַעֲלֶה בְרוֹשׁ (תחת) וְתַחַת
הַסְרִפָּד יַעֲלֶה הַדָּס וְהָיָה לִיהוָה לְשֵׁם
לְאוֹת עוֹלָם לֹא יִכָּרֵת : (פ) חֲלָף רְשִׁיעִיָּא יִתְקִימוּן
צְדִיקָא וְחֲלָף חִיבִיָּא יִתְקִימוּן דְחֲלֵי חֲטָאָה וְיִהִי קְדָם יְיָ לְשׁוּם לְאֶת
עָלָם דְלֹא יִפְסוּק :

רש"י תחת הנעלוך וגו'. רבותינו דרשו תחת הרשעים יעלו לדיקים : נעלוך . וסרפל . מיני קוליס הם כלומר הרשעים יאבדו והלדיקים יטלו ממשלחם :

נו (א) כה אָמַר יְהוָה שְׁמְרוּ מִשְׁפָּט וְעֲשׂוּ צְדָקָה כִּי קְרוֹבָה יְשׁוּעָתִי לְבוֹא וְצְדָקָתִי לְהַגָּלוֹת : כְּדָנוּ אָמַר יְיָ טְרוּ דִינָא עֲבִידוּ צְדָקָתָא אַרִי קְרִיב פּוֹרְקֵי לְמִיתֵי וְזָכוּתֵי לְאַתְגָּלָא :

כתובים - תהילים - פרק צד

יג) לְהַשְׁקִיט לוֹ מִימֵי רַע עַד יִכָּרֶה לְרָשָׁע שְׁחַת : לְשִׁדְכָא לֵיה מִן יוֹמֵי בִישָׂא עַד דִּיתְכַּרֵי לְרָשִׁיעָא שׁוּחָה :

רש"י להשקיט לו מימי רע . כי היסורין גורמין לו להשקיט להם מימי דין גיהנם עד שיראה שוכרה לרשע שחת :

יד) כִּי לֹא יִטֹּשׁ יְהוָה עַמּוֹ וְנִחַלְתּוּ לֹא יַעֲזֹב : אַרוּם לֹא יִנְטוֹשׁ יְיָ עַמָּה וְאַחֲסַנְתָּהּ לֹא יִשְׁבּוֹק : (טו) כִּי עַד צָדֵק יָשׁוּב מִשְׁפָּט וְאַחֲרָיו כָּל יִשְׂרָיִל לֵב : אַרוּם עַד צְדָקָתָא יְתוּב דִּינָא וּבִתְרוּי יְתַפְּרָקוּן כָּל תְּרִיצֵי לְבָא :

רש"י כי עד דק ישוב משפט . היסורין שלהם עד שילדקו בשבילם ואחר המשפט כל ישרי לב יתקבצו כי יטלו שחרם :

(טז) מִי יִקוּם לִי עִם מְרַעִים מִי יִתִּיצֵב לִי
עִם פְּעָלֵי אָוֶן : מִן יִקוּם לִי לְאַגְחָא קֶרְבָּא עִם מִבְּאֲשֵׁי מִן
יִתְעַתֵּד לִי לְמִנְצֵי עִם עֲבָדֵי שְׁקֵר :

רש"י מי יקום לי . זכות מי יעמד לנו בין המרעים הללו :

(יז) לוֹלֵי יִהְיֶה עֲזָרְתָּה לִּי כַּמַּעַט שְׁכָנָה
דוּמָה נַפְשִׁי : אֱלוֹלֵי יִי סְעִיד לִי כַּזְעִיר שְׁרַת בְּשִׁתִּיקוּתָא
נַפְשִׁי :

רש"י דומה . דומיה :

(יח) אִם אֶמְרַתִּי מָטָה רַגְלֵי חֲסִידֶךָ יִהְיֶה
יִסְעֲדֵנִי : אִין אֶמְרִית אֶתְמוּטָטָא רַגְלֵי טוּבָךָ יִי יִסְעִיד יְתִי :

משנה שבועות פרק ג

א. שְׁבוּעוֹת שְׁתִּים שֶׁהֵן אַרְבַּע, שְׁבוּעָה שְׂאֵכֶל וְשָׂלָא
אֵכֶל, שְׂאֵכֶלְתִּי וְשָׂלָא אֵכֶלְתִּי. שְׁבוּעָה שְׂלָא אֵכֶל
וְאֵכֶל כָּל שְׁהוּא, חֵיב, דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. אָמְרוּ לוֹ
לְרַבִּי עֲקִיבָא, הֵיכֵן מְצִינוּ בְּאוֹכֵל כָּל שְׁהוּא שְׁהוּא
חֵיב, שְׂזָה חֵיב. אָמַר לָהֶן רַבִּי עֲקִיבָא, וְכִי הֵיכֵן
מְצִינוּ בְּמִדְבָר וּמְבִיא קֶרְבָּן, שְׂזָה מְדַבֵּר וּמְבִיא
קֶרְבָּן. שְׁבוּעָה שְׂלָא אֵכֶל וְאֵכֶל וְשְׂתָה, אִינוּ חֵיב אֶלָּא
אַחַת. שְׁבוּעָה שְׂלָא אֵכֶל וְשָׂלָא אֶשְׂתָּה וְאֵכֶל וְשְׂתָה,
חֵיב שְׁתִּים :

זרמורה (ה) שבועות פתים. שאוכל וסלא אוכל. הם הפתים המפורשות. לכתוב (ס)
להרע או להטיב. דמשמע להבא לא אוכל להרע. אוכל להטיב: שאכלתי וסלא
אכלתי. הם הפתים הנוספות ממדרש חכמים: מדבר ומביא קרבן. בשביל בטול דבורו.
וכיון דמשום בטול דבורו הוא. אף זה בטול דבורו הוא שהאומר לא אוכל דעתו
לאסור עצמו בכל שהו: שבועה שלא אוכל ואכל ופתה. אף על גב דשתייה בכלל
אכילה אינו חייב אלא אחת דהוה ליה כאוכל וחוזר ואוכל דהעלם אחד: שלא אוכל
ושלא אשתה. הוה להו פתי שבועות. ואף על גב דמכי אמר לא אוכל אתסר ליה
בשתייה דשתייה בכלל אכילה וכי הדך ואמר תו לא אשתה הל"ל דאין שבועה חלה
על שבועה שאני הכא כיון דאמר ברישא לא אוכל. והדך אמר לא אשתה. גלי דעתיה
דהך אכילה דאמר ברישא אכילה גרידתא היא:

**ב. שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל, וְאֶכֶל פֶּת חֲטִיּוֹן וּפֶת שְׁעוֹרִין
וּפֶת כְּסָמִין, אֵינּוּ חֵיב אֶלָּא אַחַת. שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל
פֶּת חֲטִיּוֹן וּפֶת שְׁעוֹרִין וּפֶת כְּסָמִין וְאֶכֶל, חֵיב עַל כָּל
אַחַת:**

זרמורה (ב) חייב על כל אחת ואחת. מדקאמר פת ופת על כל מין ומין ש"מ
לחלק. דאי לאסור עליו מינים הללו ותו לא. ה"ל למימר פת חטים. וכן של שעורים
וכן סל כוסמין:

**ג. שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֶשְׁתֶּה וְשִׁתָּה מִשְׁקִין הַרְבֵּה, אֵינּוּ
חֵיב אֶלָּא אַחַת. שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֶשְׁתֶּה יַיִן וְשִׁמּוֹן וְדַבְּשׁ
וְשִׁתָּה, חֵיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת:**

זרמורה (ג) שבועה שלא אשתה יין ושמן ודבש. בגמרא מוקי לה כגון שהיה חברו
מסרב בו ואומר לו בא ושתה עמי יין ושמן ודבש. היה לו לומר שבועה שלא אשתה
עמך ותו לא. דכי אשתבע אמאי דמסרב בו אשתבע יין שמן ודבש למה לי ש"מ
לחלק:

**ד. שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל, וְאֶכֶל אֶכְלִים שְׂאִינָן רְאוּיִין
לְאֶכִּילָה וְשִׁתָּה מִשְׁקִין שְׂאִינָן רְאוּיִין לְשִׁתְיָה, פְּטוּר.
שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל, וְאֶכֶל נְבִלוֹת וְטָרְפוֹת שְׂקָצִים
וְרִמְשִׁים, חֵיב. רַבִּי שְׁמַעוֹן פּוֹטֵר. אָמַר, קוֹנֵם אֶשְׁתִּי**

נְהִינִית לִי אִם אֶכְלָתִי הַיּוֹם, וְהוּא אָכַל נְבִלוֹת
וּטְרָפוֹת שְׂקָצִים וְרִמְשִׁים, הָרִי אֶשְׂתּוֹ אֲסוּרָה:

ברטורה (ז) ואכל נבלות חייב. לראויין לאכילה הן חי לאו דרחמנא אסרינהו: ר"פ פוטר. דמוסבדע ועומד הוא עליהם. ופלוגתא דר"פ ות"ק בכלל דברים המותרים עם דברים האסורים. כגון באומר שבועה שלא אוכל שחוטות וטרפות. ת"ק סבר מגו דחיילא שבועה אשחוטות. חיילא נמי אטרפות. לאיסור חל על איסור באיסור כולל ור"פ סבר אין איסור חל על איסור באיסור כולל. ואין הלכה כר"פ: אשתו אסורה. שהרי אכל אוכלי ואפילו לר"פ. דטעמא דפטור בקמייתא לאו מקום דלאו בני אכילה נינהו. אלא שאין שבועה חלה על דבר אסור:

ה. אֶחָד דְּבָרִים שֶׁל עֶצְמוֹ, וְאֶחָד דְּבָרִים שֶׁל אַחֲרִים,
וְאֶחָד דְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן מִמֶּשׁ, וְאֶחָד דְּבָרִים שֶׁאֵין
בָּהֶם מִמֶּשׁ. כִּיצַד, אָמַר, שְׁבוּעָה שֶׁאַתָּן לְאִישׁ פְּלוֹנִי
וְשָׁלָא אַתָּן, שֶׁנִּתְתִּי וְשָׁלָא נִתְתִּי, שֶׁאִישׁוֹ וְשָׁלָא אִישׁוֹ,
שֶׁיִּשְׁנֶנְתִּי וְשָׁלָא יִשְׁנֶנְתִּי, שֶׁאֲזָרוֹק צְרוּר לַיִם וְשָׁלָא
אֲזָרוֹק, שֶׁזָּרְקֶתִי וְשָׁלָא זָרְקֶתִי. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אָמַר,
אֵינוֹ חֵיב אֶלָּא עַל הָעֵתִיד לְבוֹא, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה) לְהִרְע
אוּ לְהִיטִיב. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא, אִם כֵּן, אֵין לִי אֶלָּא
דְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן הִרְעָה וְהִטְבָּה, דְּבָרִים שֶׁאֵין בָּהֶן
הִרְעָה וְהִטְבָּה מִנֵּין. אָמַר לוֹ, מִרְבוּי הַפְּתוּב. אָמַר לוֹ,
אִם רַבָּה הַפְּתוּב לְכַד, רַבָּה הַפְּתוּב לְכַד:

ברטורה (ח) ואחד דברים של אחרים. כדמפרש שאתן לפלוני: שאין בהן ממש. תרי גוויי משמע. כגון שינה ומשמע שאין בהן הנאה. כגון שאזרוק צרו לים: מרבוי הכחוצ. לכל אשר יבטא האדם. ופלוגתא דר"ע ור' ישמעאל דר"ע דריש בכל התורה רבוי ומעוטי ור' ישמעאל דריש כללי ופרטי ר"ע דריש או נפש כי תשבע ריבה להרע או להטיב מיעט. לכל אשר יבטא. חזר וריבה ריבה ומיעט וריבה. ריבה הכל. מאי ריבה. ריבה כל מילי לשעבר כלהבא ומאי מיעט מיעט דבר מורה. ור' ישמעאל דריש או נפש כי תשבע כלל להרע או להטיב פרט לכל אשר יבטא חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש להבא אף כל להבא. והלכה כר"ע:

ו. נִשְׁבַּע לְבַטֵּל אֶת הַמִּצְוָה וְלֹא בִטֵּל, פְּטוֹר. לְקַיֵּם
וְלֹא קַיֵּים, פְּטוֹר. שְׁהִיָּה בְדִין שְׁיִהְיֶה חַיֵּב כְּדַבְּרֵי רַבִּי
יְהוּדָה בֶּן בִּתְיָרָא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בִּתְיָרָא, מָה
אִם הָרְשׁוּת שְׁאִינוֹ מִשְׁבַּע עָלֶיהָ מִהֵרָ סִינִי, הֲרִי הוּא
חַיֵּב עָלֶיהָ. מִצְוָה שֶׁהוּא מִשְׁבַּע עָלֶיהָ מִהֵרָ סִינִי, אֵינוֹ
דִּין שְׁיִהְיֶה חַיֵּב עָלֶיהָ. אָמְרוּ לוֹ, לֹא, אִם אָמַרְתָּ
בְּשִׁבְעַת הָרְשׁוּת, שְׁכֹן עֲשֵׂה בָּהּ לָאוּ כְּהֵן, תֹּאמַר
בְּשִׁבְעַת מִצְוָה שְׁלֹא עֲשֵׂה בָּהּ לָאוּ כְּהֵן, שְׁאִם נִשְׁבַּע
לְבַטֵּל וְלֹא בִטֵּל, פְּטוֹר:

דרטורה (ו) נשבע לבטל את המצוה פטור. משום שבועת בטוי אצל לוקה הוא
משום שבועת שוא: שהיה צדין שיהיה חייב. כדברי ר' יהודה בן בתירא. כלומר
שאינו לדברי ר' יהודה בן בתירא הוא חייב משום שבועת בטוי שהיה ר"י בן בתירא
אומר מה אם הרשות וכו': שלא עשה בה לאו כהן. וקרא כתיב להרע או להטיב
דמשמע דבר שיש בו הן ולאו ואין הלכה כר"י ז"צ:

ז. שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכִיל כֶּכֶר זוֹ, שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַלְנָה,
שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַלְנָה, וְאֲכָלָה, אֵינוֹ חַיֵּב אֶלָּא אַחַת.
זו היא שבועת בטוי שחייבין על זדוניה מכות ועל
שגגתה קרבן עולה ויורד. שבועת שוא, חייבין על
זדוניה מכות ועל שגגתה פטור:

דרטורה (ז) שבועה שלא אוכל ככר זו. שבועה שלא אוכלנה. טעמא דאמר שלא
אוכל והדר אמר שלא אוכלנה הוא דאינו חייב אלא אחת שאין שבועה חלה על
שבועה אצל אמר תחלה שלא אוכלנה והדר אמר שלא אוכל ואכלה כלה חייב שתיים
דכי אמר שלא אוכלנה אינו חייב עד שיאכל כלה וכי הדר אמר שלא אוכל כיון שאכל
ממנה כזית חייב הלכך השבועה האחרונה חייבא ומחייב כי אכיל מינה כזית. וכי
הדר אכל כלה מחייב משום שבועה ראשונה: שבועה שלא אוכלנה שבועה שלא
אוכלנה. אף על גב דמשבועה שלא אוכלנה שניה שמעינן דאין שבועה חלה על
שבועה תנא לן שבועה שלישית לאשמועינן דחיוצא הוא דליכא אשבועות בתרייתא
הא שבועות הן ולא ילאו לבטלה ואם ימלאו מקום יחולו שאם נשאל לחכם על
הראשונה. עלתה שניה תחתיה ונאסר בדבר משום שבועה שניה וכן אם נשאל על
השתיים חלה השלישית לפי שחכם עוקר הגדר מעיקרו והוי כמי שלא נדר וחלה

השניה למפרע שהרי הראשונה כמי שאינה הואיל ונשאל עליה וכן כשנשאל על השתים הרי כאלו אינם. וחל השלישית למפרע:

ח. איזו היא שְבוּעַת שׁוּא, נִשְׁבַּע לְשָׁנוֹת אֶת הַיְדוּעַ לְאָדָם, אָמַר: עַל הָעֲמוּד שֶׁל אָבֹן שֶׁהוּא שֶׁל זָהָב, וְעַל הָאִישׁ שֶׁהוּא אִשָּׁה, וְעַל הָאִשָּׁה שֶׁהיא אִישׁ. נִשְׁבַּע עַל דָּבָר שְׂאִי אֶפְשֶׁר, אִם לֹא רָאִיתִי גָמַל שֶׁפּוֹרַח בְּאֹיִר, וְאִם לֹא רָאִיתִי נָחֹשׁ כְּקוֹרֵת בֵּית הַבַּד. אָמַר לְעֵדִים בּוֹאוּ וְהַעֲיִדוּנִי, שְׁבוּעָה שְׁלֹא נֶעִידָךְ. נִשְׁבַּע לְבַטֵּל אֶת הַמְצָוָה, שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת סִפָּה, וְשְׁלֹא לְטוֹל לֹלֶב, וְשְׁלֹא לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין, זוֹ הִיא שְׁבוּעַת שׁוּא, שְׁחִיבִין עַל זְדוּנָה מִכּוֹת וְעַל שְׁגָגָתָה פָּטוֹר:

דרטורה (ח) אם לא ראיתי גמל פורח באויר. כלומר יחסרו כל פירות שצבולם עלי אם לא ראיתי וכו': נחש כקורת בית הבד. כתבנית קורת בית הבד וורתה דאילו כעובי קורת בית הבד. לא הוי שבועת שוא. דאיכא טובא: שבועה שלא נעידך. בטול מלוא היא דהא חייב להעיד שנאמר (ויקרא ט) אם לא יגיד ונשא עונו:

ט. שְבוּעָה שְׂאֵכֵל כְּפָר זוֹ, שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַלְנָה, הָרֵאשׁוֹנָה שְׁבוּעַת בְּטוּי וְהַשְּׁנִיָּה שְׁבוּעַת שׁוּא. אֲכַלְנָה, עָבַר עַל שְׁבוּעַת שׁוּא. לֹא אֲכַלְנָה, עָבַר עַל שְׁבוּעַת בְּטוּי:

דרטורה (ט) אכלה עבר על שבועת שוא. הכי קאמר אכלה עבר על שבועת שוא לחודה. לא אכלה עבר אף אשבועת בטוי דמכי נשבע שאוכל ככר זו חייב לאוכלה וכי הדך נשבע שלא יאכלנה. הרי נשבע לבטל את המלוא. ולוקה משום שבועת שוא בין יאכל בין לא יאכל ואי לא אכיל לה חייב שתים. משום שבועת שוא. ואף משום שבועת

י. שְבוּעַת בְּטוּי נוֹהֶגֶת בְּאֲנָשִׁים וּבְנָשִׁים, בְּרַחוּקִים וּבְקִרְוֵבִים, בְּפִשְׁרִים וּבְפִסּוּלִין, בְּפִנֵי בֵית דִּין וְשְׁלֹא בְּפִנֵי בֵית דִּין, מְפִי עֲצָמוֹ. וְחִיבִין עַל זְדוּנָה מִכּוֹת וְעַל שְׁגָגָתָה קִרְבָּן עוֹלָה וְיוֹרֵד:

זרמורה (י) **זאנשים וזנשים.** איידי זבעי למתני שבועת העדות נוהגת זאנשים ולא זנשים כו' תנא זשבועת זטוי שנוהגת זכל אלו: זרחוקים וזקרובים. כגון שאתן לפלוני זין רחוק זין קרוב: זכשרים וזפסולים. זכשר לעדות ופסול: מפי עלמו. שהוליא הוא שבועה מפיו אזל אם השביעוהו אחרים אכלת ולא אכלת. ואמר לא אכלתי. ואכל. או להפך. פטור אם לא ענה אמן ואם ענה אמן אחר שהשביעו חברו
הוי כנשבע מפי עלמו וחייב:

יא. שְׁבוּעַת שְׁוֹא נוֹהֶגֶת בְּאֲנָשִׁים וּבְנָשִׁים, בְּרַחוּקִים וּבְקֵרוּבִים, בְּכַשְׂרִים וּבְפְסוּלִים, בְּפָנֵי בֵּית דִּין וְשָׁלֵא בְּפָנֵי בֵּית דִּין, וּמְפִי עֲצָמוֹ. וְחַיְבִין עַל זְדוּנָה מְכוּת, וְעַל שְׁגָגָתָהּ פְּטוּר. אַחַת זֹ, וְאַחַת זֹ, הַמְשַׁבֵּעַ מְפִי אַחֲרִים, חַיֵּב. פִּיצָד, אָמַר: לֹא אֶכְלָתִי הַיּוֹם וְלֹא הִנְחַתִּי תַפְלִין הַיּוֹם, מִשְׁבִּיעַד אֲנִי וְאָמַר: אָמֵן, חַיֵּב:

זרמורה (יא) **שבועת שוא זרחוקים וזקרובים.** נשבע על איש שהוא אשה זין רחוק זין קרוב: אחת ז אחת ז. אחת שבועת שוא ואחת שבועת זטוי מושבע מפי אחרים חייב זדעני

גמרא שבועות דף כט ע"ב

אמר שמואל: כל העונה אמן אחר שבועה כמוציא שבועה בפיו דמי דכתוב (במדבר ה) ואמרה האשה אמן אמן. אמר רב פפא משמה דרבא מתניתין וברייתא נמי דיקא דקתני שבועת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים ברחוקים ולא בקרובים בכשרים ולא בפסולים ואינה נוהגת בראויין להעיד ובפני בית דין ושלא בפני בית דין מפי עצמו ומפי אחרים אינן חייבין עד שיפכרו בהן בבית דין, דברי רבי מאיר. ותניא בברייתא שבועת העדות פיצד. אמר לעדים

בואו והעידוני שבועה שאין אנו יודעין לך עדות או שאמרו אין אנו יודעין לך עדות משביע אני עליכם. ואמרו לו אמן בין בפני בית דין בין שלא בפני בית דין, בין מפי עצמו בין מפי אחרים כיון שפירו בה חזבין. דברי רבי מאיר קשין אהדדי אלא לאו שמע מינה הא דענה אמן הא דלא ענה אמן שמע מינה. אמר רבינא משמה דרבא מתניתין דהכא נמי דיקא דקא תני שבועת ביטוי נוהגת באנשים ובנשים, ברחוקים ובקרובין בכשרין ובפסולים בפני בית דין ושלא בפני בית דין, מפי עצמו אין מפי אחרים לא וקתני סיפא זה וזה מושבע מפי אחרים חזב קשין אהדדי אלא לאו שמע מינה הא דענה אמן הא דלא ענה אמן. ואלא שמואל מאי קא משמע לן דוקיא דמתניתין קא משמע לן:

רש"י כמוליא שבועה מפיו. לכל דבר בין להתחייב משום בטוי דזעין שוליא בשפתיו בין לעניין שבועת עדות למחייב רבי מאיר מפי עצמו אף שלא בז"ד: מתני' וברייתא נמי דיקא. מדמקשין מתני' וברייתא אהדדי ולא מתריץ אלא בהכי: אלא בראויין להעיד. מפרש לקמן למעוטי מלך דתנן סנהדרין (דף ק"ח) המלך לא מעיד: עד שיכפרו בו בבית דין. דכתיב (ויקרא ה) אם לא יגיד במקום הראוי להגדה הכתוב מדבר וקרא במושב מפי אחרים כתיב ושמעה קול אלה אצל מפי עצמו בין בז"ד בין שלא בבית דין חייבין דיליף ליה ר"מ בפרק דלקמן (דף לא). בג"ש: משביעני עליכם ואמרו אמן בין בפני ז"ד בין שלא בפני ז"ד חייבין. הכי גרסינן קשין אהדדי. דהא הכא מפי אחרים הוא ומחייב רבי מאיר שלא בז"ד: דוקיא דמתני' קמ"ל. אשמעי' דדוקא תנן מפי עצמו בשבועת ביטוי אצל מפי אחרים פטור ודקתני מתני' סיפא אחת זו ואחת זו מושבע מפי אחרים חייב דדוקא בענו אמן תנן מדקתני ואמרו אמן ללא תימא אורחא דמילתא קתני:

זוהר ויקרא דף י"ג ע"ב

אמר רבי יוסי נפש כי תחטא אהדרנא לקרא עד שיפוח היום עיטא להאי נפש לאזדהרא מחובהא ותיתוב

לְאַתְדַכָּאָה עַד שְׁיִפּוּחַ הַיּוֹם עַד שְׁלֹא יִפּוּחַ יוֹמָא דְהַאי
עֲלֵמָא וַיִּיֵתִי הֵהוּא יוֹמָא תַקִּיפָא דִיתְבַּע לֵיה מַלְכָא דִינָא
לְנַפְקָא מֵהַאי עֲלֵמָא וְנָסוּ הַצְּלָלִים דָּא הוּא רָזָא בִין חֲבָרְיָא
דְקָא אָמְרִי דְבִשְׁעָתָא דְמָטָא זְמָנָא דְבַר נָשׁ לְנַפְקָא מִן
עֲלֵמָא צוֹלְמָא דְבַר נָשׁ אֲתַעְבֵּר מִנָּה, הִדָּא הוּא דְכִתִּיב עַד
שְׁיִפּוּחַ הַיּוֹם, עַד דְלֹא יִנְשָׁף יוֹמָא לְנַפְקָא מֵהַאי עֲלֵמָא. וְנָסוּ
הַצְּלָלִים דְאֲתַעְבֵּר צוֹלְמָא יְתוּב קִמִּי מָאֲרָה. רַבִּי אֶלְעָזָר
אָמַר תִּרְיִן צוֹלְמִין אֵית לֵיה לְבַר נָשׁ כַּד אֵיהוּ בְקִיּוּמָה חַד
רַבְרָבָא וְחַד זְעִירָא, דְכִתִּיב הַצְּלָלִים תִּרְיִן וְחַד מִשְׁתַּכְּחִי
כַּחֲדָא כְּדִין הוּא בַר נָשׁ בְּקִיּוּמָא וְעַל דָּא וְנָסוּ הַצְּלָלִים
כְּתִיב, כְּדִין בְּעֵי בַר נָשׁ לְאַסְתַּכְּלָא בְּעוֹבְדוּי וּלְתַקְנָא לֹון
קִמִּי מָאֲרָה וַיּוֹדִי עֲלֵיהוּ בְּגִין דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אֶקְרִי
רַחוּם וְחַנוּן וּמְקַבֵּל לְאַנּוּן דְתַבִּין קָמָה וְדָא הוּא עַד שְׁיִפּוּחַ
הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים דְכִיּוֹן דְאַנּוּן צְלָלִים מִתַּעְבְּרִין מִנָּה
וְאֵיהוּ תַפְּסִיס בְּקוֹלְרָא תְּשׁוּבָה הִיא אֲבָל לָא מַעֲלִיא כָּל כְּף
כְּזִמְנָא דְקָאִים אֵיהוּ בְקִיּוּמָה וּשְׁלֵמָה מַלְכָּא אֶכְרִיז וְאָמַר
(קַהֲלַת יב) וַיִּזְכֹּר אֶת בּוֹרְאֵיךְ בִּימֵי בְּחוֹרְתִיךְ עַד אֲשֶׁר לֹא יִבְאוּ
יְמֵי הָרָעָה וְגוֹמֵר. וְעַל דָּא עַד שְׁיִפּוּחַ הַיּוֹם דְבְּעֵי בַר נָשׁ
לְאַתְקַנָּא עוֹבְדוּי דְכַד מְטוּן יוֹמוּי לְאַסְתַּלְקָא מִן עֲלֵמָא
קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא תוֹהֵא עֵלֵהּ וְאוֹמֵר נִפְשׁ כִּי תַחֲטָא וְשִׁמְעָה
קוֹל אֱלֹהִים וְהֵא אֹמִינָא לָהּ בְּאוֹמָאָה דְשָׁמַי דְלֹא לְשַׁקְרָא בִּי
וְאַסְתַּהֲדִית בְּהַ כַּד נְחַתַּת לְעֲלֵמָא וְהוּא עַד וַדַּאי מִכַּמָּה זְמַנִּין
דְאַסְתַּהֲדִית בְּהַ לְנִטְרָא פְּקוּדֵי בְּגִין כְּף הוֹאִיל וּבַר נָשׁ הוּא
עַד בְּשַׁעָתָא דִיתוּב קִמִּי מַלְכָּא אוֹ רָאָה אוֹ יָדַע אוֹ רָאָה אֲנּוּן
חוֹבִין דְעַבְד וְאַסְתַּכְּלָא בְּהוּ אוֹ יָדַע בִּירוּרָא דְמַלְאָה דְעַבְרָא עַל
פְּקוּדָא דְמָאֲרָה אִם לֹא יִגִּיד אִם לָא יוֹדִי עֲלֵיהוּ קָמָה
מָאֲרָה (מַח כְּתִיב) כַּד יִפּוֹק מֵהַאי עֲלֵמָא וְנָשָׂא עֹנּוֹ וְכַד יִשָּׂא
עֹנּוֹ הֵיאָךְ פְּתַחִין לָהּ פְּתַחָא וְהֵיאָךְ יִקוּם קִמִּי מָאֲרָה וְעַל
דָּא נִפְשׁ כִּי תַחֲטָא כְּתִיב :

תרגום הזהר אָמַר רַבִּי יוֹסִי, נִפְשׁ כִּי תַחֲטָא. נַחְזוֹר אֶל הַבְּתוּב, עַד שְׁיִפּוּחַ
הַיּוֹם. עֵלֵה לְנִפְשׁ הַזֹּאת, שְׁתַּזְהַר מִחֲטָאָה, וְתִשׁוּב לְהַטְהָר, עַד שְׁיִפּוּחַ הַיּוֹם,
עַד שְׁלֹא יִפּוּחַ הַיּוֹם שָׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וַיִּזַּח הַיּוֹם הַהוּא הַקָּשָׁה שְׁיִתְצַע הַמּוֹלָךְ

דין להוציאה מהעולם הזה. ונסו הכללים, זה הוא סוד ציון החברים, שאומרים, שצטעה שפגיע זמנו של האדם לזאת מן העולם, נעצר ממנו הכלם של האדם. זה שנאמר, עד שיפוח היום, עד שלא יפוח היום לזאת מן העולם הזה, ונסו הכללים, שנעצר הכלם, ישוב לפני חדונו. רבי אלעזר אמר, שני כלמים יש לו לאדם, פשהוא בקיומו, אחד גדול, ואחד קטן, שפתוב, הכללים, לשון רבים, שפעוטו הוא שנים. וכשנמארים יחד, אז האדם בקיומו, ועל כן פתוב, ונסו הכללים, ואז כריף האדם להסתכל במעשיו ולתקנם לפני חדונו ויתודה עליהם. פי הקדוש צרוף הוא נקרא רחום וחנון ומקבל את השצים לפניו. וזה הוא עד שיפוח היום ונסו הכללים. פי כיון שאלו הכללים נעצרים ממנו והוא נאסר בחזיקים, שהולך למות, אם עושה אז פשוטה, היא פשוטה, חבל אינה טובה כל פה, פתשוטה שעושה בזמן שהוא בקיומו. ושלמה המלך מכריז ואומר, וזכור את צוראך בימי צחורותיך עד אשר לא יבואו ימי הרעה וגו'. ולכן, עד שיפוח היום, שריף אדם לתקן מעשיו, שפאשר יגיע יומו להסתלק מן העולם, הקדוש צרוף הוא תוהה עליו ואומר, ונפש פי תחטא ושמעה קול אלה, והרי השבעתי אותו בשבעה בשמי שלא לשהר בי. והעדתי זו פשיךד לעולם. והוא עד, ודאי מפמה זמנים שהעדתי זו לשמור מאותי. ולכן, הואיל והאדם הוא עד, שצעה שישוב אל המלך, או ראה או ידע, או ראה, אלו העצירות שעשה והסתכל בהם. או ידע, צדצר צרוף שעצר על חוקי חדונו. אם לא יגיד, אם לא יודה עליהם לפני צוראו מה פתוב, פשיאל מזה העולם, ונשא עונו, ופשיאל עונו, פיכל פותחים לו פתח, ואיך יעמוד לפני צוראו, ועל כן, פתוב ונפש פי תחטא.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ב

א. סדר ברפת המזון כך היא ראשונה ברפת הזן. שנייה ברפת הארץ. שלישית בונה ירושלים. רביעית הטוב

וְהַמְטִיב. בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה מִשֶּׁה רַבְּנוּ תִקְנָה. שְׁנֵיהָ תִקּוּן
יְהוֹשֻׁעַ. שְׁלִישִׁית תִּקּוּן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה בְּנוֹ. רְבִיעִית חֲכָמֵי מִשְׁנָה
תִּקְנוּהָ: **ב.** הַפּוֹעֲלִים שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין מְלָאכָה אֶצֶל בַּעַל הַבַּיִת
וְאָכְלוּ פֶתֶן אִין מְבָרְכִין לְפָנֶיהָ וּמְבָרְכִין לְאַחַר סְעֻדָתוֹ שְׁתֵּי
בְרָכוֹת בְּלֶבֶד כְּדִי שֶׁלֹּא יִבְטְלוּ מְלָאכַת בַּעַל הַבַּיִת. בְּרָכָה
רִאשׁוֹנָה כְּתִקְוֹנָה שְׁנֵיהָ פּוֹתַח בְּבִרְכַת הָאָרֶץ וְכוּלֵל בָּהּ בּוֹנֵה
יְרוּשָׁלַיִם וְחוֹתֵם בְּבִרְכַת הָאָרֶץ. וְאִם הָיוּ עוֹשִׂין בְּסְעֻדָתוֹ
בְּלֶבֶד אוֹ שֶׁהָיָה בַּעַל הַבַּיִת מִסָּב עִמָּהוּ מְבָרְכִין אַרְבַּע
בְּרָכוֹת כְּתִקְוֹנָן כְּשֶׁאָר כָּל אָדָם:

מוסר

ספר חסידים סימן קעז

כְּתִיב (קהלת יב) כִּי אֵת כָּל מַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים יָבִיא בְּמִשְׁפָּט עַל
כָּל נַעֲלָם זֶה שֶׁנִּזְדַּמְּן לוֹ אִשָּׁה בְּקֶרֶן זְוִית אִם פָּגְעָה בּוֹ וְלֹא
נִתְכַּוֵּן לְרֹאוֹת אוֹתָהּ וְרָאָה אוֹתָהּ יָפָה וְשָׂמַח עַל שְׂרָאָה
אוֹתָהּ וְחוֹשֵׁב בְּלִבּוֹ מֵאַחַר שֶׁבִּלֹּא כְּוַנְתִּי רְאִיתִיהָ אִין לִי עוֹן
עַל כָּכָה עַל זֶה נֶאֱמַר: הָאֱלֹהִים יָבִיא בְּמִשְׁפָּט עַל כָּל נַעֲלָם
אִם טוֹב שֶׁשָּׂמַח בְּדַבָּר אִם רַע בְּעֵינֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּמוֹ
בְּנֶפֶל אוֹיְבֵךְ אֵל תִּשְׂמַח. שְׂמַח לְאִיד לֹא יִנְקָה. וְזֶה שְׂמַח
שָׂבָא לִידוֹ וְהָיָה לוֹ לְחַשֵּׁב שֶׁמָּא חֲטָאתִי שֶׁנִּזְדַּמְּן לִי
לְרֹאוֹתָהּ. וְאִם בָּא מִצָּוָה לִידוֹ שֶׁלֹּא בְּכּוֹנְנָתוֹ יִשְׂמַח וַיְבָרֵךְ
לְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁזְמַנָּה לוֹ לַעֲשׂוֹתָהּ:

ראה יום חמישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה :

רַק בְּכָל אֹת נִפְשֶׁךָ תִּזְבַּח וְאָכַלְתָּ בָּשָׂר
כְּבָרְכַת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן לָךְ בְּכָל
שְׂעָרֶיךָ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יֵאָכְלֵנוּ כַּצְּבִי
וְכֹאֲיִל : לְחֹד בְּכָל רְעוּת נִפְשֶׁךָ תִּכּוֹס וְתִיכּוֹל בְּשָׂרָא כְּבָרְכַתָּא
דִּי אֶלְהָךְ דִּי יְהֵב לָךְ בְּכָל קַרְוִיךָ מְסֻאָבָא וְדַכְיָא יְכַלְנָה כְּבָשָׂר טְבִיא
וְאִילָא :

רש"י רק בכל אות נפשך. במה הכתוב מדבר, אם בבשר תאווה להתירה להם בלא הקרבת אומרים, הרי הוא אומר במקום אחר (פסוק ט) כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך וגו' ואמרת אכלה בשר וגו', במה זה מדבר, בקדשים שנפל בהם מום, שיפדו ויאכלו בכל מקום. יכול יפדו על מום עובר, תלמוד לומר רק: תזבח ואכלת. אין לך בהם התר גזה וחלב, אלא אכילה על ידי זביחה: הטמא והטהור. לפי שבאו מכח קדשים, שנאמר בהם (ויקרא ז, יט) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל, הכך להתיר בו, שטמא וטהור אוכלין בקערה אחת: כצבי וכאיל. שאין קרבן בא מהם: כצבי וכאיל. לפטור מן הזרוע והלחיים והקבה:

רַק הַדָּם לֹא תֹאכְלוּ עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֵנוּ
כַּמַּיִם : לְחֹד דְּמָא לָא תִיכְלוּן עַל אֶרְעָא תִשְׁדְּנָה כַּמַּיָא :

רש"י רק הדם לא תאכלו. אף על פי שאמרתי שאין לך בו זריקת דם במזבח, לא תאכלנו: תשפכנו כמים. לומר לך שאין צריך כסוי. דבר אחר הרי הוא כמים להבשיר את הזרעים:

לֹא תוּכַל לֶאֱכֹל בְּשַׂעְרֶיךָ מֵעֵשֶׂר דְּגָנְךָ
וְתִירְשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנְךָ
וְכָל נְדָרֶיךָ אֲשֶׁר תִּדָּר וְנִדְבַתֶּיךָ וְתִרְוַמֹת
יְדָךְ : לִית לָךְ רְשׁוֹ לְמִיכַל בְּקַרְוִיךָ מֵעֵשֶׂר עֲבוּרָךְ חֲמֻרָךְ וּמִשְׁחָךְ
וּבְכוּרֵי תוֹרָךְ וְעֵנֶךָ וְכָל נְדָרְךָ דִּי תִדָּר וְנִדְבַתֶּיךָ וְאַפְרָשׁוֹת יְדָךְ :

רש"י לא תוכל. בא הכתוב לתן לא תעשה על הדבר. רבי יהושע בן קרחה אומר יכול אתה, אבל אינך רשאי, כיוצא בו (יהושע טו, סג) ואת היבוסים יושבי ירושלים לא יכלו בני יהודה להוריקם, יכולים היו, אלא שאינן רשאים, לפי שכרת להם אברהם ברית כשלקח מהם מערת המכפלה. ולא יבוסים היו אלא חתיים היו, אלא על שם העיר ששמה יבוס [נקראים יבוסים]. כך מפורש בפרקי דרבי אליעזר. והוא שנאמר

(שמואל ב' ה, ח) כי אם הסיכך העורים והפסחים, כלמים שכתבו עליהם את השבועה: וזכרת בקרך. אזרהרה לכהנים: ותרומת ידך. אלו הזכורים:

(יח) כִּי אִם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ בַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ אֶתְּהָ וּבְנֶךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדֶּךָ וְאִמָּתֶךָ וְהַלְוִי אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וְשִׁמְחֶתָ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מִשְׁלַח יָדְךָ : אֱלֹהֵי קָדֶם יי אֱלֹהֶיךָ תִּיכְלֶנָּה בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֲי יי אֱלֹהֶיךָ בְּהָ אֶת וּבְרָךְ וּבְרַתְךָ וְעַבְדֶּךָ וְאִמָּתֶךָ וְלוֹאֵה דִּי בְקִרְוִיךָ וְתַחְדֵּי קָדֶם יי אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל אוֹשְׁטוֹת יָדְךָ :

רש"י לפני ה'. לפני מן החומה: והלוי אשר בשעריך. אם אין לך לחת לו מחלקו, כגון מעשר ראשון, חן לו מעשר עני. אין לך מעשר עני, הזמינהו על שלמיד:

(יט) הַשָּׁמֶר לָךְ פֶּן תַּעֲזֹב אֶת הַלְוִי כֹּל יָמֶיךָ עַל אֲדָמְתֶךָ : (ס) אִסְתַּמַּר לָךְ דִּילְמָא תִּשְׁבּוֹק יֵת לְוֵאֵי כָּל יוֹמֶיךָ עַל אֶרְעֶךָ :

רש"י השמר כך. לכן לא תעשה על הדבר: על אדמתך. אבל בגולה אינך מזהר עליו יותר מעניי ישראל:

נביאים - ישעיה - פרק נו

(ב) אֲשֶׁרִי אָנוּשׁ יַעֲשֶׂה זֹאת וּבֶן אָדָם יַחֲזִיק בָּהּ שֹׁמֵר שַׁבָּת מִחֻלְלוֹ וְשֹׁמֵר יְדוֹ מַעֲשׂוֹת כָּל רָע : (ס) טוֹבִי אָנֹכִי דִּיעֲבֹד דָּא וּבֵר אָנֹשָׁא דִּיתְקִיף בָּהּ יֵטֵר שַׁבָּתָא מֵאֲחֻלוּתָהּ וְיֵטֵר יְדוּהֵי מִלְּמַעְבַּד כָּל דְּבִישׁ :

(א) וְאֵל יֹאמֶר בֶּן הַנֶּכֶד הַנְּלוֹה אֶל יְהוָה
לֵאמֹר הַבְּדֵל יַבְדִּילֵנִי יְהוָה מֵעַל עַמּוֹ
וְאֵל יֹאמֶר הַסְּרִיס הוּן אֲנִי עֵץ יָבֵשׁ : וְלֹא
יִימַר בַּר עַמּוּמִין דְּמַתּוֹסֵף עַל עַמָּא דִּי לְמִימַר אֶפְרָשָׂא יִפְרֹשְׁנִי יְיָ
מֵעַל עַמֵּיהּ וְלֹא יִימַר סְרִיסָא הָא אֲנָא חָשִׁיב כְּאַעַי יָבֵישׁ :

רש"י הבדל יבדילני ה' מעל עמו . למה חתגייר הלח הקב"ה יבדילני מעל עמו כשישם שבת : ואל
יאמר הסריס . למה איטיב דרכי ומעללי הן אני כעץ יבש מאין זכרון :

(ב) כִּי כֹה אָמַר יְהוָה לְסְרִיסִים אֲשֶׁר
יִשְׁמְרוּ אֶת שַׁבָּתוֹתַי וּבָחֲרוּ בְּאֲשֶׁר
חִפְצָתִי וּמַחְזִיקִים בְּבְרִיתִי : אֲרִי כְדָנוּ אָמַר יְיָ
לְסְרִיסֵיָא דִּיטְרוּן ית יומי שפִּיָא דִּילִי וּמַתְרַעוּ בְּדַצְבְּנָא וּמַתְקַפִּין
בְּקִימִי :

רש"י ומחזיקים . אוחזים :

(ג) וְנָתַתִּי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחֹמֹתַי יָד וְשֵׁם
טוֹב מִבָּנִים וּמִבָּנוֹת שֵׁם עוֹלָם אֶתֶּן לוֹ
אֲשֶׁר לֹא יִכָּרֵת : (ד) וְאֶתֶּן לָהוֹן בְּבֵית מִקְדָּשִׁי וּבְאַרְעֵי
בֵּית שְׁכֵנֹתַי אֶתֶר וְשׂוּם דְּטַב מִבָּנִין וּמִבָּנֹת שׂוּם עֲלֵם אֶתֶּן לָהוֹן דְּלֹא
יִפְסֹק : (ה) וּבְנֵי הַנֶּכֶד הַנְּלוֹים עַל יְהוָה
לְשָׂרְתוֹ וּלְאַהֲבָה אֶת שֵׁם יְהוָה לְהִיּוֹת לוֹ
לְעַבְדִּים כָּל שֹׁמֵר שַׁבָּת מִחֲלָלוֹ
וּמַחְזִיקִים בְּבְרִיתִי : וּבְנֵי עַמּוּמָיָא דְּמַתּוֹסְפִין עַל עַמֵּיהּ
דִּי לְשִׁמְשׁוּתָהּ וּלְמַרְחָם ית שְׂמָא דִּי לְמַהוּי לָהּ לְעַבְדִּין כָּל דִּיטְר

כתובים - תהילים - פרק קח

(יג) הָבָה לָנוּ עֲזָרָת מִצָּר וְשׂוּא תְּשׁוּעַת
אָדָם : הֵב לָנוּ סֵעָדָא מִן מְעִיקָא דְמִגְן פּוּרְקָנָא דְבֵר נְשָׂא : (יד)
בְּאֱלֹהִים נַעֲשֶׂה חֵיל וְהוּא יְבוּס צָרֵינוּ :
בְּאֱלֹהָא נַעֲבִיד חֵילָא וְהוּא יְדוֹשֵׁשׁ מְעִיקָנָא : קט (א) לְמַנְצַח
לְדָוִד מִזְמוֹר אֱלֹהֵי תְהַלְתִּי אֵל תַּחֲרֹשׁ :
לְשִׁבְחָא עַל יַד דָּוִד תּוֹשְׁבְחָא אֱלֹהִים שְׁבַחְתִּי לֹא תִשְׁתּוֹק :

רש"י אלהי תהלתי אל תחרש . על כל ישראל נאמר :

(ב) כִּי פִי רָשָׁע וּפִי מְרֻמָּה עָלַי פִּתְחוּ דְבָרוֹ
אֶתִּי לְשׁוֹן שִׁקָּר : אָרוּם פּוּמָא דְרִשְׁיָעָא וּפּוּמָא דְנִכְלָא
עָלַי פִּתְחוּ מְלִילוֹ עִמִּי לִישׁוֹן דְשִׁקָּר :

רש"י כי פי רשע . עשו :

(ג) וְדַבְּרִי שְׁנֵאָה סְבָבוּנִי וַיִּלְחַמוּנִי חַנָּם :
וּמִמְלִי סְנוּתָא חֲזָרוּ יְתִי וְאַגִּיחוּ עִמִּי מִגְן :

א. יש בכור לנחלה ואינו בכור לפהו, בכור לפהו ואינו בכור לנחלה, בכור לנחלה ולפהו, יש שאינו בכור לא לנחלה ולא לפהו. איזהו בכור לנחלה ואינו בכור לפהו, הבא אחר הנפלים שיצא ראשו חי, וכן תשעה שיצא ראשו מת, והמפלת כמין בהמה חיה ועוף, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, עד שיהא בו מצורת האדם. המפלת סנדל, או שליא, ושפיר מרקס, והיוצא מחתך, הבא אחריהו, בכור לנחלה ואינו בכור לפהו. מי שלא היו לו בנים ונשא אשה שכבר ילדה, עודה שפחה ונשתחררה, עודה נכרית ונתגירה, משבאת לישראל ילדה, בכור לנחלה ואינו בכור לפהו. רבי יוסי הגלילי אומר, בכור לנחלה ולפהו, שנאמר (שמות יג), פטר רחם בישראל, עד שיפטרו רחם מישראל. מי שהיו לו בנים ונשא אשה שלא ילדה, נתגירה מעברת, נשתחררה מעברת, ילדה היא וכהנת, היא ולויה, היא ואשה שכבר ילדה, וכן מי שלא שהתה אחר בעלה שלשה חדשים ונשאת וילדה, ואין ידוע אם בן תשעה לראשון, או בן שבעה לאחרון, בכור לפהו ואינו בכור לנחלה. איזהו בכור לנחלה ולפהו, המפלת שפיר מלא דם, מלא מים, מלא גנינים, המפלת כמין דגים וחגבים שקצים ורמשים, המפלת יום ארבעים, הבא אחריהו, בכור לנחלה ולפהו:

דרטורה (6) יש בכור לנחלה. ליטול פי שנים: ואינו בכור לכהו. לתת לכהו פדיונו חמשת סלעים: הבא אחר הנפלים. כגון שהיו תאומים, אחד מהם נפל שלא כלו לו חדשיו ואחד כלו לו חדשיו, והנפל שלא כלו לו חדשיו ילא ראשו חי והחזירו, וקדמו אחיו וילא, זה האחרון בכור לנחלה. דראשון לא הפסידו ואע"ג דיציאת הראשון חשיבה לידה מעליא. וטעמא, משום דכתיב ראשית אונו, מי שלב אביו דוה עליו

אם מת, ילך נפל (שהוא רשון) ראשון ללאו בר קיימא, [הוא] דאין לבו דוה עליו. אבל לענין פטר רחם, פטור האי וכל [אחרון], דבפטר רחם תלה רחמנא, והרי הראשון פטר את הרחם: וכן תשעה מת שיכל ראשון. והחזירו, וילך אחיו, הוי בכור לנחלה. דהא ראשון לא חשיב, דאין לבו דוה עליו, ולענין כהן (ללאו) פטר רחם הוא. אבל ילך ראשון בן תשעה חי ואחר כך החזירו ומת, בכור לנחלה נמי לא הוי זה הבא אחריו: וכן המפלת בהמה. כו'. למפטר מנחלה לא חשיבי, דאין הלכ דוה עליהם. אבל פטר רחם מיהא הוי: וחכמים אומרים עד שיהא בו מאורת אדם. לא חשיב פטר רחם, והבא אחריו הוי בכור לכהן. והלכה כחכמים: סנדל. חתיכת בשר עשויה כדמות סנדל, ואין לה אורת אברים, ורגילה לבוא עם וכל. ולשון סנדל יש מפרשים שנאוי וכל: או שליח. דאין שליח בלא וכל אלא שנימות, ומיהו פטר רחם הוי: ושפיר מרוקם. חתיכה של בשר שמרוקם בה אורת העובר. ועל שם שעשויה כשפופרת של ביצה, קרויה שפיר: והיולא מחותך. שנחתך אבר אבר ובדרך זה ילך כולו. אבל ראש מחותך, לא פטר אם קדם אחיו וילך קודם יליאת רוב אברי המחותך, והוי נמי בכור לכהן: שכבר ילדה. דלענין נחלה דאב כתיב ראשית אוננו, ולענין כהן תלה רחמנא בפטר רחם: עודה שפחה. אפילו עודה שפחה בלידה ראשונה ונסתחררה עכשיו. או נכרית ונתגיירה ומשבחת ליד ישראל ילדה, נמי הוי בכור לנחלה, שהרי לא היו לזה בנים: ר' יוסי הגלילי אומר בכור לנחלה ולכהן. דבנים הנולדים בנכריותה לא פטרי. ואין הלכה כר' יוסי הגלילי: נתגיירה מעוברת. ובעלה עמה וילדה, הרי אותו וכל בכור לכהן, דפטר רחם הוא בישראל. ולא לנחלה, דכיון דהורתו שלא בקדושה לאו בר נחלה הוא, דזרע נכרי רחמנא אפקריה, דכתיב (יחזקאל כג) וזרמת סוסים זרמתם: ילדה היא וכוהנת. בת ישראל מזכרת (שילדה עם כוהנת מזכרת), ואין ידוע אי זה וכל של ישראל: או היא ולויה. לוויה נמי בנה פטור מחמש סלעים. כדאמרן בפרק קמא: או היא ואשה שכבר ילדה. ואין ידוע איזה בנה: בכור לכהן. ובעלה של מזכרת חייב חמש סלעים לכהן, דהא בן זכר יש לו כל היכא דאיתיה: ולא לנחלה. דהא לא ידע בריה דמאן הוא: וכן מי שלא שהתה. וכו'. הוא בכור לכהן, והוא יפדה את עצמו. ולא לנחלה, דהא לא ידע מאן ירית. ואפילו כפשוטו לא ירית, דהאי מדחי ליה לגבי האי והאי מדחי ליה לגבי האי. ומתניתין דקתני ולא לנחלה, על הבא אחריו קאמר, שהבא אחריו אינו בכור לנחלה, דשמא זה הספק בן האחרון הוא: מלא גנינים. מלא גוונים הרבה. פירוש אחר, תולעים. שהשפיר עשוי כולו חתיכות קטנות דקות דומות לתולעים: דגים וחגבים לאו וכל נינהו, דלא נאמרה בהן ילירה כאלהם: יום ארבעים. משנתעברה. מיא בעלמא נינהו ואין כאן וכל, עד למחרת יום ארבעים, דארבעים יום הוי ילירת הולד:

ב. יוצא דפן וְהָבֵא אַחֲרָיו, שְׁנֵיהֶם אֵינָן בְּכוֹר לֹא לַנְּחִלָּה וְלֹא לַכֹּהֵן. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר, הָרִאשׁוֹן

לַנְחֻלָּה, וְהַשְּׁנִי לְחֻמֵּשׁ סְלָעִים :

ברטנורה (ב) יולא דופן והבא אחריו. דרך רחם. כגון שקרעו אשה שתאומים בצטנה, ולאחר שהוליא הרשון דרך דופן, ילא השני דרך רחם. אבל להוליא ולד מן האשה דרך דופן ושתרפא האשה ותחזור ותתעבר ותלד, כתב רמב"ם דאי אפשר: שניהם אינן בכור. ראשון לא הוא בכור לנחלה, וילדו לו בעיני נמי לא, ראשית אונו בעיניו. ובכור לכהן ראשון לא הוא, דפטר רחם בעיניו. ושני נמי לא הוא בכור לכהן, דבכור לרחם ואינו בכור לולדות כגון זה שהיה ולד קודם לכן, אינו בכור: ר' שמעון אומר הראשון לנחלה. סבר, וילדו, אף יולא דופן במשמע: והשני לחמש סלעים. סבר, בכור לרחם אע"פ שאינו בכור לולדות הוא בכור, ואין הלכה כרבי שמעון:

ג. מי שלא בכרה אשתו וילדה שני זכרים, נותן חמש סלעים לכהן. מת אחד מהן בתוך שלשים יום, האב פטור. מת האב והבנים קימים, רבי מאיר אומר, אם נתנו עד שלא חלקו, נתנו. ואם לאו, פטורין. רבי יהודה אומר נתחייבו נכסים. זכר ונקבה, אין כאן לכהן כלום:

ברטנורה (ג) וילדה שני זכרים נותן חמש סלעים. לאחד מהן בכור: האב פטור. דמאי למימר הבכור מת. וכשמת הבן קודם שלשים אינו חייב בפדיון. ועכשיו שהדבר ספק שמא הבכור מת ופטור, שמא זה הנשאר הוא הבכור וחייב, הוא הכהן מוליא מחצרו, והמוליא מחצרו עליו הראיה. והוא הדין שהבן הנשאר פטור מלפדות את עצמו כשהיה גדול: מת האב. לאחר שלשים: ואם לאו פטורים. דסבר ר' מאיר, האחין שחלקו בנכסי אביהן דין לקוחות יש להן, לפי שאין ברירה לכל אחד על ירושתו, אלא הרי הן כאילו קנו זה מזה כל אחד חלקו, ואלו החמש סלעים היה חוב על אביהן כמלוה על פה ומלוה על פה אינה גובה מן הלקוחות, הלכך אם חלקו עד שלא נתנו פטורים: ר' יהודה אומר נתחייבו הנכסים. קסבר, האחים שחלקו יורשים הן, דיך ברירה לומר כל אחד זכה בחלקו, ומלוה על פה גובה מן היורשים. והלכה כר' יהודה: זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום. דאמר ליה הנקבה ילאה ראשונה, והמוליא מחצרו עליו

ד. שתי נשים שלא בכרו וילדו שני זכרים, נותן עשר סלעים לכהן. מת אחד מהן בתוך שלשים יום, אם לכהן אחד נתן, יחזיר לו חמש סלעים. אם לשני

כְּהַנִּים נָתַן, אֵינּוּ יָכוֹל לְהוֹצִיא מִיָּדָם. זָכַר וּנְקָבָה אוֹ שְׁנֵי זְכָרִים וּנְקָבָה, נוֹתֵן חֲמִשׁ סְלָעִים לַכֹּהֵן. שְׁתֵּי נְקִבּוֹת וְזָכַר אוֹ שְׁנֵי זְכָרִים וּשְׁתֵּי נְקִבּוֹת, אֵין כָּאֵן לַכֹּהֵן כָּלוּם. אַחַת בְּכֶרֶה וְאַחַת שְׁלֹא בְכֶרֶה וַיִּלְדּוּ שְׁנֵי זְכָרִים. נוֹתֵן חֲמִשׁ סְלָעִים לַכֹּהֵן. מֵת אֶחָד מֵהֶן בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם, הָאֵב פְּטוּר. מֵת הָאֵב וְהַבְּנִים קִיָּמִין, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, אִם נָתַנוּ עַד שְׁלֹא חֲלָקוּ, נָתַנוּ וְאִם לֹא, פְּטוּרִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, נִתְחַיְבוּ נְכָסִים. זָכַר וּנְקָבָה, אֵין כָּאֵן לַכֹּהֵן כָּלוּם:

ברטנורה (ה) שתי נשים. של איש אחד. וילדו שני זכרים במחצוה, שנתערבו: אם לכהן אחד נתן. פדיון שניהם, יחזיר לו הכהן חמש סלעים, הואיל ומת בתוך שלשים ואיגלחי מלתא דנפל הוא ושלל כדן סקל: אין יכול להוציא מידם. לכל חד וחד מדחי ליה ואומר הריני מחזיק בם בשביל פדיון החי: או שני זכרים ונקבה. ילדו הנשים שלו במחצוה: נתן חמש סלעים לכהן. דממה נפשך חד הוי בכור, אם האחת ילדה שני זכרים האחד בכור, ואם האחת ילדה זכר ונקבה נמלא שחברתה ילדה זכר לבדו והוא בכור, ואותו שעם הנקבה פטור, שמא נקבה ילדה ראשון: אין לכהן כלום. דאיכא למימר הנקבות ילאו תחלה ואין כאן בכור: האב פטור. דמאי למימר בן המזכרת מת: נתנו עד שלא חלקו. וכו'. כדפרישנא לעיל. והלכה כר' יהודה: זכר ונקבה. יש לומר אותה שלא זכרה ילדה הנקבה ואין כאן בכור:

ה. שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁל שְׁנֵי אֲנָשִׁים שְׁלֹא בְּכָרוּ וַיִּלְדּוּ שְׁנֵי זְכָרִים, זֶה נוֹתֵן חֲמִשׁ סְלָעִים לַכֹּהֵן, וְזֶה נוֹתֵן חֲמִשׁ סְלָעִים לַכֹּהֵן. מֵת אֶחָד מֵהֶן בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם, אִם לַכֹּהֵן אֶחָד נָתַנוּ, יִחְזִיר לָהֶן חֲמִשׁ סְלָעִים. אִם לְשְׁנֵי כְּהַנִּים נָתַנוּ, אֵינָן יָכוּלִין לְהוֹצִיא מִיָּדָם. זָכַר וּנְקָבָה, הָאֵבּוֹת פְּטוּרִין, וְהַבְּנִים חַיִּבִּים לְפָדוֹת אֶת עַצְמוֹ. שְׁתֵּי נְקִבּוֹת וְזָכַר אוֹ שְׁנֵי זְכָרִים וּשְׁתֵּי נְקִבּוֹת, אֵין כָּאֵן לַכֹּהֵן כָּלוּם:

ברטנורה (ה) מת אחד. מן הולדות: יחזיר להם חמש סלעים. ויחלוקו שני האבות. והני מילי כשכתב אחד מהן הרשאה לחצרו, אבל אם לא כתב אחד מהן הרשאה לחצרו, כי אזיל חד מנייהו לגבי כהן דחי ליה לומר בנד החי וכי אזיל אידך דחי ליה

לומר בנגח החי: זכר ונקבה האבות פטורים. לכל חד וחד אמר ליה לכהן הנקבה שלי היא: והבן חייב לפדות את עצמו. למכל מקום זכור הוא: שתי נקבות וזכר. יש לומר האחת ילדה נקבה והאחרת זכר ונקבה והנקבה ילדה תחלה, הלכך אין כאן לכהן כלום. וכן שני זכרים ושתי נקבות:

ו. אחת בכרה ואחת שלא בכרה של שני אנשים, וילדו שני זכרים, זה שלא בכרה אשתו, נותן חמש סלעים לכהן. זכר ונקבה, אין כאן לכהן כלום. מת הבן בתוך שלשים יום, אף על פי שנתן לכהן, יחזיר (לו חמש סלעים). לאחר שלשים יום, אף על פי שלא נתן, יתן. מת ביום שלשים, כיום שלפניו. רבי עקיבא אומר, אם נתן, לא יטול. ואם לא נתן, לא יתן. מת האב בתוך שלשים יום, בחזקת שלא נפדה, עד שיביא ראיה שנפדה. לאחר שלשים יום, בחזקת שנפדה, עד (שיביא ראיה) שלא נפדה. הוא לפדות ובנו לפדות, הוא קודם את בנו רבי יהודה אומר, בנו קודמו, שמצותו על אביו, ומצות בנו עליו:

ברטנורה (ו) אחת בכרה ואחת שלא בכרה. וכו': אין כאן לכהן כלום. דיך לומר המזכרת ילדה הנקבה: מת הבן בתוך שלשים יום. אבכורות ודאין דעלמא קאי: יחזיר. דנפל הוא. ולא מיחייב בפדיון עד לאחר שלשים יום: מת ביום שלשים כיום שלפניו. ואע"פ שנתן לו יחזיר. דגמרינן חודש חודש ממדבר, כתיב הכא (במדבר יח) ופדוייו מבן חודש תפדה, וכתיב במדבר (סג א) פקוד כל זכר זכר מבן חודש ומעלה, דמשמע לאחר שלשים: ר' עקיבא אומר אם נתן לא יטול. מספקא ליה לר' עקיבא מדאלטריק למכתב ומעלה גבי ערכין, ולא גמרינן ממדבר, הוה להו שני כתובים הבאים כאחד, ואין מלמדים הלכך אם נתן לא יטול. ואם לא נתן לא יתן, דהמוציא מחזרו עליו הראיה. והלכה כחכמים: בחזקת שלא נפדה. ללא עביד אינש דפריק תוך שלשים: לאחר שלשים בחזקת שנפדה. לכהן [הוא מוציא מחזרו והורע כחו]: הוא קודם לבנו. הכל מודים כל היכא דלית ליה אלא חמש סלעים הוא קודם את בנו, דמלוה דידיה עדיף. כי פליגי, דאיכא חמש סלעים ממשעבדי וחמש בני חורי. ר' יהודה סבר, מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא, וחמש סלעים דידיה דאיחייב בהו אבוב אזיל כהן וטריף ממשעבדי, שהרי שעבדו של כהן קדים. והיינו דקאמר שמירתו על אביו, כלומר, שמאביו נשתעבדו הנכסים ובהני חמש בני חורי פריק לבריה מיד, דאי יהיב בני חורי משום פדיון דידיה, תו לא מיפריק בנו, דשמא

שעבוד הלקוחות קודם ללידת בנו. ורצון סברי, מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא, ואי יהיב בני חורי בשביל בנו תו לא מיפריק איהו, דכהן לא מאי טריף מלקוחות, הלכך מלוה דידה עדיף. והלכה כחכמים:

ז. חֲמֵשׁ סֵלְעִים שֶׁל בֵּן, בְּמִנְה צוּרִי. שְׁלֹשִׁים שֶׁל עֶבֶד,
וְחֲמֵשִׁים שֶׁל אוֹנֵס וְשֶׁל מְפַתֵּה, וּמֵאָה שֶׁל מוֹצִיא שֵׁם
רַע, כָּלֵם בְּשֵׁקֶל הַקֹּדֶשׁ, בְּמִנְה צוּרִי. וְכֹלֵן נִפְדִּין
בְּכֶסֶף, וּבִשְׂוֵה כֶסֶף, חוּץ מִן הַשְּׁקָלִים:

דרטורה (ז) חמש סלעים של בן. הסלע האמור במשנה הוא השקל האמור בתורה בכל מקום. ופעמים נקרא בתורה כסף, חמשים כסף, מאה כסף. והוא היה בימי משה משקל שלש מאות ועשרים גרגירי שעורה. וצבית שני הוסיפו עליו והעלוהו למשקל שלש מאות ושמונים וארבע דשעורה. וכן מונים היום לחמש סלעים של בן, ונמלאו חמש סלעים משקל אלף ותשע מאות ועשרים שעורות בינוניות של כסף מזוקק: במנה לורי. היולא במדינת אור. וכל כסף של תורה כגון חמשת סלעים של בן, שלשים של עבד, וחמשים של אונס ומפתה, ומאה של מוליא שם רע, כולם במנה לורי שהוא כסף מזוקק. וכל כסף שהוא מדבריהם כגון הקנסות וכתובת אשה לדברי רמב"ם כולם כסף מדינה, שאחד משמונה חלקים שבהם כסף ושבעה חלקים נחוסת. אבל רבותי הורו שכתובת בתולה יש לה לין כסף של תורה, שכן כתיב כמוהר הבתולות, ומאתן זוז הן של כסף נקי. ומשקל כל זוזי תשעים ושש שעורות: וכולן נפדין. הכי קאמר, וכל הנפדים נפדין בכסף ובשוקה כסף: חוץ מן השקלים. בין כל הנפדין כגון בכור אדם והקדשות, נפדין בין בכסף בין בשוקה כסף, חוץ מן השקלים, שהבא לשקול מחלית השקל לריך שיתן אותו מכסף נקי מטבע מאוייר, ולא שוקה כסף. ומעשר שני נמי אין נפדה אלא במטבע של כסף שיש עליו אורה: ולא בשוקה כסף. דכתיב (דברים יד) ולרת הכסף צידך, כסף שיש עליו אורה:

ח. אֵין פוֹדִין לֹא בַעֲבָדִים, וְלֹא בַשְּׁטָרוֹת, וְלֹא
בְּקִרְקָעוֹת, וְלֹא בְּהִקְדָּשׁוֹת. כָּתֹב לְכַהֵן שֶׁהוּא חֵיב לוֹ
חֲמֵשׁ סֵלְעִים, חֵיב לְתֵן לוֹ וּבְנֵו אֵינוֹ פָּדוּי, לְפִיכֶךָ אִם
רָצָה הַכַּהֵן לְתֵן לוֹ מִתְּנָה, רִשְׁאִי. הַמְּפָרִישׁ פְּדִיוֹן בְּנוֹ
וְאֶבֶד, חֵיב בְּאַחֲרֵיוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יח), "יְהִיֶה לְךָ"
ו"פְּדָה": תְּפָדָה":

דרטורה (ח) אין פודין. בכור אדם: לא בעבדים. אע"ג דאמרן לעיל בכסף ובשוקה

כסף, אין פודין לא בעבדים: ולא בטורות. שאם יש לו שטר על חבירו בחמש סלעים ונתנו לכהן שיגבה אותו חוב בפדיון בנו, אין בנו פדוי: ולא בהקדשות. כלומר, ולא ההקדשות נמי, אין פודין אותן לא בעבדים ולא בטורות ולא בקרקעות: כתב לכהן שהוא חייב לו חמש סלעים. מקום פדיון בנו: חייב ליתן לו ובנו אינו פדוי. דבר תורה בנו פדוי לכשיתן. ומה טעם אמרו יתן ובנו אינו פדוי, גזירה שמה יאמרו פודין בטורות: לפיכך. לאמרינן שחייב ליתן לו חמש סלעים אחרים לפדיון בנו: אם ראה הכהן להחזירם וליתנם לו במתנה רשאי. אבל תקנה אחרת ליכא. ואע"פ שהכהן רשאי להחזיר וליתן החמש סלעים במתנה לאבי הזכור, אם דעת אבי הבן סומכת בזדאי שיחזיר לו הכהן החמש סלעים אין הבן פדוי בין החזיר הכהן בין לא החזיר. כך נראה מן הגמרא: שנאמר יהיה לך ופדה תפדה. כשיהיה לך הפדיון אז בנו פדוי, והאי קרא לאהרן נאמר:

ט. הַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּנִכְסֵי הָאָב, וְאִינוֹ נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּנִכְסֵי הָאִם. וְאִינוֹ נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּשִׁבְח, וְלֹא בְּרֵאוּי כְּבִמְחִזָּק. וְלֹא הָאִשָּׁה בְּכִתְבֵתָהּ, וְלֹא הַבָּנוֹת בְּמִזוֹנוֹתֵיהֶן, וְלֹא הַיָּבָם. וְכֵלֵן אֵין נוֹטְלִין בְּשִׁבְח, וְלֹא בְּרֵאוּי

ברטורה (ט) ולא בנכסי האם. נכסי מלוג של האם, דכתיב (דברים כה) כי הוא ראשית אוננו לו משפט הזכורה, משמע לאדלידה קאי, כלומר בנכסיו משפט הזכורה, ולא בנכסי אשתו: ואינו נוטל פי שנים בשבח. אם השבחו הנכסים לאחר מיתת האב קודם שחלקו, אין הזכור נוטל פי שנים בשבח, אלא שמין את הנכסים מה הן שוין בשעת מיתת אביהן, והזכור נוטל פי שנים בהן בלבד שנאמר (סג) בכל אשר ימלא לו, לאב בשעת מיתה: בראוי. בנכסים שלא היה אביהן מוחזק בשעת מיתתו אבל ראויין היו ליפול לו בירושה ונפלו להן לאחר זמן, אין הזכור נוטל בהן פי שנים: ולא האשה בכתובתה. בשבח שהשבחו. אם אין שוין הנכסים בשעת מיתת בעלה כדי שיעור כתובתה ולאחר כך השבחו, אינה נוטלת כתובתה אלא כמה שהיו שוין. ואע"ג דבעלמא בעל חוב גובה השבח, מקולי כתובה שנו כאן. וכן אינה נוטלת בראוי כבמוחזק: ולא הבנות. נוטלות מזונות לאחר מיתת אביהן בתנאי כתובה ובנו נוקבין די יהוין ליכי מנאי יהוין יתבן בביתו ומתזנן מנכסאי, לא מן השבח שהשבחו הנכסים ולא מן הראוי לבוא לאחר מיתה. כיון דמזונות הבנות מתנאי כתובה הן, ככתובה דמו: ולא היבם. הנוטל חלק המת שיבם אשתו, אינו נוטל חלק אחיו לא מן השבח ולא מן הראוי לבוא. מאי טעמא, דזכור קרייה רחמנא (דברים כה) והיה הזכור אשר תלד, כזכור, מה זכור אינו נוטל בשבח ולא בראוי לבוא, אף יבם אינו נוטל לא בשבח ולא בראוי לבוא: וכולן אין נוטלין בשבח. הדך תנא ליה, לאתויי שבחא

דממילא, כגון תבואה שהיתה שחת כשמת אביו ועכשיו נעשו סבולים, או תמרים סמדר ונעשו עכשיו תמרים גדולים. לאי מרישא, הוה אמינא כי אין זכור נוטל פי שנים בשבח הני מיילי בשבח שטרח זו אחיו כגון זיבול שדות והשקוף ועידור: ולא ברואי כצמוחזק. לאתווי אס היה אבי אביהם חי בשעת מיתת אביהם והיו נכסים ראויים ליפול להם כשימות, אע"ג דודאי עתידים ליפול להם ואפילו יש לו בן אחר יטלו אלו חלק אביהן, וסלקא דעתך אמינא דצמוחזק דמי, קמשמע לן. לאי מרישא הוה אמינא ראוי דקתני רישא שאין הזכור נוטל זו, כגון שנפלו להן נכסי אחי אביהן שלא היו לו בנים בשעת מיתת אביהן, ואין ראויין אלא מספק דשמא לא יהיה לו זרע:

י. אלו שאינן חוזרין ביובל, הבכורה, והיורש את אשתו, והמיבם את אשת אחיו, והמתנה, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, מתנה כמכר. רבי אלעזר אומר, כלן חוזרין ביובל. רבי יוחנן בן ברוקה אומר, היורש את אשתו, יחזיר לבני משפחה וינכה להם מן הדמים:

ברטנורה (י) **הזכורה.** אינה חוזרת ביובל דכתיב (שם כח) פי שנים, מקיש שני חלקיו זה לזה, מה חלק פשיטותו אינה חוזרת ביובל דירוסה היא כדכתיב (שם) והיה ציום הנחילו את בניו, אף חלק זכורתו ירושה: והיורש את אשתו. דהאי תנא סבר דאורייתא היא, לשארנו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה (במדבר כז), מכאן שהבעל יורש את אשתו: והמיבם את אשת אחיו. ונטל חלק אחיו, ירושה גמורה היא ואינו מחזיר לשאר אחיו ביובל. דזכור קרייה רחמנא, והיה הזכור, והזכורה אינה חוזרת ביובל כדילפינן: והמתנה כדברי ר' מאיר. דמכר הוא דאמר רחמנא ליהדר ביובל, ירושה ומתנה לא: וחכמים אומרים מתנה כמכר. דכתיב (ויקרא כה) בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו, וקרא יתירא הוא, דהא כבר נאמר (שם) ושבתם איש אל אחוזתו, אלא לרבות את המתנה הוא דאתא: ר' אליעזר אומר כולן חוזרין ביובל. סבר לה רבנן דאמרי, תשובו, לרבות את המתנה, והני כולהו מתנה נינהו. זכור, לתת לו פי שנים, מתנה קרייה רחמנא. והיורש את אשתו, ירושת הבעל דרבנן. והמיבם את אשת אחיו, זכור קרייה רחמנא. מה זכורה חוזרת, אף יבם חוזר: היורש את אשתו יחזיר לבני משפחה. ר' יוחנן בן ברוקה סבירא ליה ירושת הבעל את אשתו דאורייתא היא, והכא במאי עסקינן כגון שהורישתו אשתו בית הקברות. ומשום פגם משפחה אמור רבנן לשקול דמי וליהדר הקברות לבני משפחה: וינכה להם מן הדמים. דמי קבר אשתו. דהוא מיהת חייב בקבורתה. והלכה כחכמים דמתנה כמכר. וכר' יוחנן בן ברוקה דבעל שהורישתו אשתו בית הקברות שקיל דמי ומיהדר בית הקברות

גמרא בכורות דף מט ע"א

בחזקת שלא נפדה אתמר הפודה את בנו בתוך שלשים יום רב אמר בנו פדוי ושמואל אמר אין בנו פדוי דכולי עלמא מעכשיו אין בנו פדוי לאחר שלשים יום ואיתנהו למעות ודאי בנו פדוי כי פליגי לאחר שלשים יום ונתעכלו המעות. רב אמר בנו פדוי מידי דהנה אקדושי אשה התם לאו על אף גב דנתעכלו המעות הו קדושי הכא נמי לא שגא ושמואל אמר לך התם בידו לקדשה מעכשיו הכא אין בידו לפדותו מעכשיו ואף על גב דקימא לן דכל היכא דפליגי רב ושמואל הלכתא כרב באסורי וכשמואל בדיני הכא הלכתא פותיה דשמואל. תנן מת בתוך שלשים יום אף על פי שנתן לכהן יחזיר לו חמש סלעים טעמא דמת הא לא מת בנו פדוי הכא במאי עסקינן דאיתנהו למעות. תא שמע בחזקת שלא נפדה עד שיאמרו לו שנפדה התם נמי דאיתנהו למעות בעיניהו. תני תנא קמה דרב יהודה הפודה את בנו בתוך שלשים יום בנו פדוי אמר לה שמואל אמר אין בנו פדוי ואת אמרת בנו פדוי ואף על גב דקימא לן כרב באיסורי וכשמואל בדיני הכא הלכתא פותיה דשמואל. הוא לפדות ובנו לפדות הוא קדם לבנו וכו'. תנו רבנן מי הוא לפדות ובנו לפדות הוא קדם לבנו. רבי יהודה אומר בנו קודמו שמצותו על אביו ומצות בנו עליו. אמר רבי ירמיה הכל מודים היכא דלכא אלא חמש סלעים הוא קדם לבנו מאי טעמא דמצוה דידה עדיף כי פליגי היכא דאיכא חמש משעבדות וחמש בני חורין. רבי יהודה סבר מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמא ודידה אזיל

וְטָרִיף מִמְשַׁעֲבָדֵי וּבְהֵי חֲמִשׁ בְּנֵי חוֹרִין פָּרִיק לָהּ לְבָרָה.
וְרַבָּנָן סְבָרֵי מְלוֹה הַכְּתוּבָה בְּתוֹרָה לָאוּ כְּכַתוּבָה בְּשֵׁטֶר
דְּמֵיָא הִילְכָד מְצוּה דִּידָה עֲדִיף:

רס"י אקדושי אשה. שאם אמר הרי את מקודשת מכאן ועד ל' יום מקודשת אע"ג
שנתעכלו המעות: ת"ש. ממתניתין דקתני מת האב בתוך ל' בחזקת שלא נפדה
עד שיאמרו כו' מכלל שאם אמרו שפלאו פדוי וקשיא לשמואל: ככתובה בשטר
דמי. ונמלא שטר הכהן שהוא מן התורה קודם לשטר החוב שציד אחרים ולכן
פודה א"ע תחלה בשטר שציד הכהן והכהן טורף בו החוב שציד אחרים ואח"כ
פודה את בנו ממעות שבעין:

זוהר ויקרא דף ט"ו ע"א

תֵּאֲנָא בְּשַׁעְתָּא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲשַׁגַּח בְּעֵלְמָא וְחֲמָא
דְּמִתְכַּשְׁרֵן עוּבְדֵיהוֹן דְּבְנֵי נֶשֶׁא לְתַתָּא אֲתַגְלֵיָא עֵתִיקָא
קְדִישָׁא בְּזַעִיר אַנְפִּין וּמְסַתְּכְלֵן כָּל אַנוּן אַנְפִּין בְּאַנְפִּין
סְתִימִין וּמִתְבָּרְכֵן כְּלָהוּ מֵאֵי טַעְמָא מִתְבָּרְכָא מְשׁוּם
דְּמְסַתְּכְלֵן אֵלִין בְּאֵלִין בְּאַרְח מִיִּשְׂר דְּלָא סְטָאן לִימִינָא
וְלִשְׂמָאלָא הֵדָא הוּא דְּכְתִיב יֵשֶׁר יַחֲזוּ פְּנִימוֹ וּמִתְבָּרְכֵן
כְּלָהוּ וּמִשְׁקִין דָּא לְדָא עַד דְּאֲתַבָּרְכֵן כְּלָהוּ עֲלֵמֵיָא
וּמִשְׁתַּפְּחִי כְּלָהוּ עֲלֵמִין כְּחַד וּכְדִין אֲתַקְרִי יְיָ אֶחָד וּשְׁמוֹ
אֶחָד. וְכַד חוּבֵי עֲלֵמָא סְגִיאוּ אֶסְתִּים עֵתִיקָא קְדִישָׁא וְלָא
מִשְׁגִּיחִין אַנְפִּין בְּאַנְפִּין וּכְדִין דִּינִין מִתְעָרִי בְּעֵלְמָא וְכַרְסוֹן
רְמִיו וְעֵתִיק יוֹמִין אֶסְתִּים וְלָא אֲתַגְלֵיָא הֵדָא הוּא דְּכְתִיב
חִזָּה הַגִּיתָ עַד דִּי כְּרַסוֹן רְמִיו וְעֵתִיק יוֹמִין יְתִיב עַד דִּי
כְּרַסוֹן רְמִיו דְּאַנוּן כְּתִרִין עֲלֵאִין דְּמִשְׁקִין לְכְלָהוּ אַחֲרָנִין
לְאוֹקוּמֵי בְּקִיּוּמֵיהוּ וּמָאן אַנוּן אֶבְהֵן וְעֵתִיק יוֹמִין יְתִיב
וְלָא אֲתַגְלֵן וּכְדִין מְהַפְּכִין חִיבֵי עֲלֵמָא רַחֲמֵי לְדִינָא. תֵּאֲנָא
מִסְטָרָא דְּאֵימָא נְפִיקִין גְּרַדִּינִין נִימוּסִין קִלְפִין וְאַחֲדִין
בְּקוּלְפוֹי דְּגְבוּרָה שְׁלֵטִין עַל רַחֲמֵי כְּמָה דְּאֵת אֲמַר הַנוּעָדִים

על יי. על יי ממש וכדין אשתכחו עלמין חסרין (ס"א קטירין)
דלא שלמין וקטטותא אתער בכלהו וכד בני עלמא
מכשירן עובדיהון לתתא מתבסמן דינין ומתעברן ומתערי
רחמי ושלטן על ההוא בישא דאתער מן דינא קשיא וכד
מתערן רחמי חדנה ונחומין משתכחין משום דשליטין על
ההוא בישא, הדא הוא דכתיב וינחם יי על הרעה. וינחם
משום (דשלטא על הרעה) דאתכפיא דינא קשיא ושלטין רחמי.
תאנא בשעתא דמתבסמן דינין ושלטין רחמי כל כתרא
וכתרא תב בקיומה ומתברכאן כלהו כחדא וכד תיבין כל
חד וחד לאתרה ומתברכאן כלהו כחדא ומתבסמא אימא
בקלדיטי גליפין ותיבין לסטרהא כדין אקרי תשובה
שלמה ואתכפר עלמא דהא אימא בחדותא שלימתא
יתבא דכתיב (תהלים קיג) אם הבנים שמחה. וכדין אתקרי
יום הכפורים, דכתיב ביה (ויקרא טז) לטהר אתכם מכל
חטאתיכם ומתפתחין חמשין תרעי דסטרין גליפין.

תרגום הזהר ולמדנו, בשעה שהקדוש ברוך הוא משגיח בעולם ורואה
מעשיהם של בני האדם למטה שהם פשעים, מתגלה עתיקה קדישא, שהיא
פתר, ב"ז"א, שהיא ת"ת, ומסתכלים כל אלו הפנים ד"ז"א, בפנים הסתומים
דעתיקה, ומתצרכים כלם. מהו הטעם מתצרכים, הוא משום שסתכלים
אלו באלו בדרך ישרה, דהינו בצחינת קו אמלעי, שאינו נוטה לימין ולא
לשמאל. זה שנאמר ישר יחזו פנימו. שפניהם דעתיקה וז"א מסתכלים אלו
באלו בדרך ישרה, דהינו בצחינת קו אמלעי. ואז מתצרכים כלם, ומשקים
זה לזה עד שמתצרכים כל העולמות, ונמצאים כל העולמות כאחד, ואז
נקרא ה' אחד ושמו אחד. וכשעונות העולם מתרצים, נסתם עתיקה
קדישא, ואינם מסתכלים פנים בפנים, ואז דין מתעוררים בעולם והכפאות
הטוב, ועתיקה יומיו, שהיא פתר, נסתם ולא נתגלה. זה שנאמר תזה הוית
עד די פרסון רמיו ועתיקה יומיו יתיב. "עד די פרסון רמיו", פרושו, אלו
הפתרים עליונים המשקים כל האחרים להעמידם בקיומם. ומי הם, הם
האבות, שהם חג"ת ד"ז"א. ועתיקה יומיו יתיב, הינו שלא נתגלה, ועל פן
מכונה יושב, פי היושב ממעט הומתו. ואז מהפכים רשעי עולם את
הרחמים לדיון. למדנו, מלד אימא יוצאים הליפות חוקרי דין וחוק, ונאחזים
בחתיקותיה של הגבורה דהינו בקו שמאל שהיא דין, וסולטים על הרחמים.

בְּדַכְתִּיב, הַנוֹעֲדִים עַל ה', עַל ה' מִמֶּנָּה, דְּהֵינּוּ צִינָה שְׁהִיא עַל ז"א שְׁנִקְרָא
הַיָּה. וְאִז נִמְלָאִים הָעוֹלָמוֹת חֲסִידִים, שְׁאִינִם שְׁלֵמִים, וּמַחְלֻקָּת מִתְעוֹרְרָת
בְּכָלֶם. וּכְשֶׁצָּנִי הָעוֹלָם מִטִּיבִים מְעִיטִיהֶם לְמִטָּה, מִתְצַטְמִים הַדִּינִים
וּמִתְעַבְּרִים, וּמִתְעוֹרְרִים הַרְחֵמִים וְשׁוֹלְטִים עַל הָרַע הַהוּא שְׁנִתְעוֹרַר מִן
הַדִּין הַקָּשָׁה. וּכְשֶׁמִּתְעוֹרְרִים הַרְחֵמִים, שְׁמַחָה וְנַחוּמִים נִמְלָאִים, מִשּׁוּם
שְׁשׁוֹלְטִים עַל הָרַע הַהוּא, זֶה שְׁנִלְאָמַר וַיִּנָּחֵם ה' עַל הָרָעָה. וַיִּנָּחֵם, מִשּׁוּם
שְׁנִכְנַע הַדִּין הַקָּשָׁה, וְהַרְחֵמִים שׁוֹלְטִים. לְמַדְנוּ, בְּשַׁעַת שְׁהַדִּינִים מִתְצַטְמִים
וְהַרְחֵמִים שׁוֹלְטִים, כָּל סְפִירָה וְסְפִירָה שָׂבָה לְהַיּוֹמָה, וּמִתְצַבְּרוֹת כָּלֶם יַחַד.
וּכְשֶׁחוֹזְרָת כָּל אַחַת וְאַחַת לְמַקוּמָהּ, וּמִתְצַבְּרוֹת כָּלֶן יַחַד, וְאִמָּא מִתְצַטְמִת
צְחֻצוּר הַחֻקִּיּוֹת שְׁחֻזְרוּ לְבַחֲינָתָהּ, אִז נִקְרָאת תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְנִתְפַּפֵּר
הָעוֹלָם. כִּי אִמָּא יוֹשֶׁבֶת בְּשִׁמְחָה שְׁלֵמָה, שְׁכַתּוּב אִם הַצְּנִים שְׁמַחָה. וְאִז הִיא
נִקְרָאת יוֹם הַפְּפוּרִים, שְׁכַתּוּב צוּ, לְטָהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם. וְנִפְתָּחִים
חֲמִשִּׁים שְׁעָרִים שֶׁל כָּדָרִי הַחֻקִּיּוֹת.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ב

א. בְּרַפְת הָאָרֶץ צָרִיךְ לוֹמַר הוֹדִיָּה בְּתַחֲלֻתָּהּ וּבְסוּפָּהּ
וְחוֹתֶם בָּהּ עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמְּזוּן. וְכָל שְׁלֵא אָמַר אָרֶץ חֲמֻדָּה
טוֹבָה וּרְחֻבָּה בְּבִרְפַת הָאָרֶץ לֹא יֵצֵא יָדֵי חוֹבְתוֹ. וְצָרִיךְ
לְהַזְכִּיר בָּהּ בְּרִית וְתוֹרָה וּלְהַקְדִּים בְּרִית לְתוֹרָה שְׁהַבְּרִית
הַזֹּאת שְׁאֹמְרִין בְּבִרְפַת הָאָרֶץ הִיא בְּרִית מִיֵּלָה שְׁנִכְרְתוּ
עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה בְּרִיתוֹת וְהַתוֹרָה כְּלָה נִכְרְתוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ
בְּרִיתוֹת שְׁנִאָמַר (דְּבָרִים כח) אֵלֶּה דְבָרֵי הַבְּרִית וְכוּ'. מְלַבֵּד
הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת אֶתְכֶם בְּחוּרְבֵי אֶתְכֶם נְצַבִּים וְכוּ' וּלְעִבְרָךְ
בְּבִרִית וְכוּ': **ב.** בְּרַכָּה שְׁלִישִׁית פּוֹתֵחַ בָּהּ רַחֵם ה' אֱלֹהֵינוּ
עָלֵינוּ וְעַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ וְעַל צִיּוֹן מְשֻׁכָּן
כְּבוֹדְךָ. אוֹ נְחַמְנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ בִּירוּשָׁלַיִם עִירְךָ וְחוֹתֶם בָּהּ

בוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם אוֹ מְנַחֵם עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּבִנְיַן יְרוּשָׁלַיִם
וּלְפִיכֶךָ נִקְרְאתָ בְּרָכָה זוֹ נְחֻמָּה. וְכָל מִי שֶׁלֹּא אָמַר מְלָכוּת
בֵּית דָּוִד בְּבְרָכָה זוֹ לֹא יֵצֵא יָדָיו חוֹבְתוֹ מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲנִין
הַבְּרָכָה שֶׁאֵין נְחֻמָּה גְּמוּרָה אֲלֵא בַחֲזֵרַת מְלָכוּת בֵּית דָּוִד :

מוסר

ספר חסידים סימן קעח

שְׁלֹשָׁה פְּנִים אֲסוּרִים לְרֵאוֹת : פְּנֵי עֲבוּדָה זָרָה, פְּנֵי אִשָּׁה,
פְּנֵי רָשָׁע. פְּנֵי רָשָׁע שֶׁנֶּאֱמַר (מ"ב ג) אִם אָבִיט אֵלֶיךָ וְאִם
אֶרְאֶךָ. פְּנֵי אִשָּׁה שֶׁלֹּא הִיְתָה רֵשָׁאִית הַשּׁוֹנְנֵמִית לְכַנֵּס לְפָנָיו
אֶלְיִשָׁע דְּכַתִּיב (שם ט) וַתַּעֲמֵד בַּפֶּתַח. וְכַתִּיב וּמָה אֶתְבוֹנֵן עַל
בְּתוּלָה. פְּנֵי עֲבוּדָה זָרָה דְּכַתִּיב (ויקרא יט) אֵל תִּפְנּוּ אֶל
הָאֱלִילִים. וְכַתִּיב (יחזקאל ח) וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן אָדָם שָׂא נָא עֵינֶיךָ
דָּרֶךְ צְפוּנָה וְאִשָּׁה עֵינֵי דָרֶךְ צְפוּנָה וְהִנֵּה מִצְפּוֹן לְשַׁעַר
הַמִּזְבֵּחַ סָמַל הַקְּנָאָה וְלֹא אָמַר רְאֵה וְאֶרְאֶה כִּי בְדַמּוֹת
אָדָם הִיא וּדְמּוֹת זְכוּרוֹת וְנִקְבוֹת נִזְקְקִין זֶה בְּזֶה עַל יָדָיו
כְּשׁוֹף וְעַל יָדָיו אָבֹן שׁוֹאֶבֶת. דְּבַר אַחַר בְּלֹא זְקִיקָה. וְכַתִּיב
מוֹשֵׁב סָמַל הַקְּנָאָה הַמְקַנָּה וּבִשְׁנֵי דֵלֶג מוֹשֵׁב וְאָמַר סָמַל
הַקְּנָאָה הַזֶּה. וְזֶהוּ מָה הֵם עוֹשִׂים מֵהֶם חֶסֶר הִ' דְּמּוֹת
זְכוּרוֹת וְנִקְבוֹת וְלֹא אָמַר רְאֵה וְלֹא וְאֶרְאֶה לְפִי שֶׁאֲסוּר
לְרֵאוֹת בְּשַׁעַת שֶׁהַבְּרִיּוֹת נִזְקְקִים וְלֹא אָמַר רְאֵה בְּנָשִׁים
מִבְּכוֹת אֶת הַתְּמוּזָה וְלֹא בְּעֶשְׂרִים וְחֻמְשָׁה אִישׁ אַחֲוָרִיהֶם.
אֵל הַיֵּכָל הִ' הָרִי שֶׁאֲסוּר לְהַסְתֵּיכָל בְּצוּרַת עֲבוּדָה זָרָה
וּבְצוּרַת רָשָׁע וּבְצוּרַת אִשָּׁה. שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים אָמַר הָרִי הָרִי
תָּשׁוּב תִּרְאֶה כְּנֶגְדִי גִ' פְּרָצוּפִים שֶׁעָשָׂה מִנְּשָׁה. וּבְשִׁבִיל פְּקוּחַ
נֶפֶשׁ מִתְּרִין שְׁלֵשֶׁתוֹן לְרֵאוֹת שֶׁהָרִי יוֹנְדֵב בֶּן רֶכֶב נִכְנֵס בְּבֵית
עֲבוּדָה זָרָה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְרַג שׁוֹם צְדִיק וְכַתִּיב (בראשית יט)
וַיִּחְזִיקוּ הָאֲנָשִׁים בְּיָדוֹ וּבְיָד אִשְׁתּוֹ וּבְיָד שְׁתֵּי בָנוֹתָיו וְכַתִּיב

(שם לג) כִּי עַל כֵּן רָאִיתִי כְּפָנֶיךָ כְּרֵאוֹת פְּנֵי אֱלֹהִים. מִה פְּנֵי אֱלֹהִים אַחֲרַיִם אָסוּר אִף פְּנֵי רָשָׁע אָסוּר. אֲבָל לְהִנָּאֲתוֹן אֲפֹלוּ לְפָקוּחַ נֶפֶשׁ אָסוּר שָׂאֵם עוֹלָה טִינָא בְּלִבּוֹ שְׂיַצֵּר הָרַע מִתְגַּרְהַ בּוֹ לְרֵאוֹת יָמוֹת וְלֹא יִרְאֶנָּה. וְאָסוּר לְרֵאוֹת שׁוֹם אָדָם וְהוּא מִתְבַּיֵּשׁ מִמֶּךָ אִם תִּרְאֶנּוּ כְּגוֹן אָדָם רוֹדֵף אַחֵר חִבְרוּ לָתֵת צְדָקָה וְהוּא מִתְבַּיֵּשׁ אִם יִרְאֶנּוּ שׁוֹם אָדָם וְאִם מִבֵּיא שׁוֹם דְּבַר לְשׁוֹק לְמַכַּר אוֹ שׁוֹם חִפְץ מִן הַשׁוֹק אוֹ אֲפֹלוּ עוֹסֵק בְּשׁוֹם מְלֹאכָה אוֹ אֲפֹלוּ בְּבֵיתוֹ וְהוּא מִתְבַּיֵּשׁ אִם תִּרְאֶה אוֹתוֹ אֶל תַּעֲמֹד שָׁם וְהִשְׁמַט מִמֶּנּוּ:

ראה ליל שישי תורה

צרוף יהוה

(כ) כִּי יִרְחִיב יְהוָה אֶתְּהִיךָ אֶת גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לְךָ וְאָמַרְתָּ אֲכַלְהָ בָּשָׂר כִּי תֵאָוֶה נֶפֶשְׁךָ לֶאֱכֹל בָּשָׂר בְּכָל אֹתוֹת נֶפֶשְׁךָ תֹאכַל בָּשָׂר: אֲרִי יִפְתִּי יִי אֶלְהֶיךָ יֵת תְּחוּמֶיךָ כְּמֵא דֵי מְלִיל לְךָ וְתִימַר אֵיכּוֹל בְּשָׂרָא אֲרִי תִתְרַעֵי נֶפֶשְׁךָ לְמִיכַל בְּשָׂרָא בְּכָל רְעוּת נֶפֶשְׁךָ תִּיכּוֹל בְּשָׂרָא:

רש"י כי ירחיב וגו'. למדה תורה דרך ארץ, שלא יתאוה אדם לאכול בשר, אלא מתוך רחבת ידים ועושר: בכל אות נפשך וגו'. אבל במדבר נאסר להם בשר חלזין, אלא אם כן מקדישה ומקריבה שלמים:

(כא) כִּי יִרְחַק מִמֶּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֶתְּהִיךָ לְשׁוֹם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאֲנֶךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לְךָ

כְּאִשֶּׁר צִוִּיתָךְ וְאָכַלְתָּ בְּשִׁעְרֶיךָ בְּכֹל אֹתוֹת

נִפְשֶׁךָ : אַרְי יִתְרַחֵק מִנְּךָ אֲתָרָא דִּי יִתְרַעֲי יִי אֶלְהָדָּ לְאִשְׁרָאָה
שְׁכִנְתָּהּ תִּמְוֹן וְתִכּוּס מִתּוֹרְךָ וּמְעַנְךָ דִּי יִהֲב יִי לְךָ כְּמָא דִּי פִקְדִתְךָ
וְתִיכּוּל בְּקִרְוֶיךָ בְּכֹל רְעוּת נִפְשֶׁךָ :

רש"י כי ירחק ממך המקום. ולא תוכל לבוא ולעשות שלמים בכל יום כמו עכשיו שהמשכן הולך עמכם:
וזבחת וגו' כאשר צויתך. למדנו שיש צווי בזבחה היאך ישחוט, והן הלכות שחיטה שנאמרו למשה בסיני:

אֵדָךְ כְּאִשֶּׁר יֵאָכֵל אֶת הַצִּבִּי וְאֶת הָאֵיל

כֵּן תֵּאָכְלֶנּוּ הַטֶּמֶא וְהַטְּהוֹר יִחָדּוּ
יֵאָכְלֶנּוּ : בְּרַם כְּמָא דִּי מִתְאַכֵּל בְּשֵׁר טְבִיא וְאֵילָא כֵּן תִּיכְלִנָּה
מִסְאָבָא וְדַכְיָא פְּחָדָא יְכַלְנָה :

רש"י אך כאשר יאכל את הצבי וגו' . אינך מזהר לאכול בטהרה. אי מה צבי ואיל חלבן מתר, אף חלון
חלבן מתר, תלמוד לומר אך:

רַק חֲזַק לְבַלְתִּי אֶכֶּל הַדָּם כִּי הַדָּם

הוּא הַנֶּפֶשׁ וְלֹא תֵאָכֵל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבֶּשֶׂר :
לְחֹד תִּתְקַף בְּדִיל דְּלֹא לְמִיכַל דְּמָא אַרְי דְּמָא הוּא נִפְשָׁא וְלֹא תִיכּוּל
נִפְשָׁא עִם בֶּשָׂרָא :

רש"י רק חזק לבלתי אכל הדם. ממה שנאמר חזק אתה למד שהיו טוופים בדם לאכול, לפיכך הצריך
לומר חזק, דברי רבי יהודה. רבי שמעון בן עזאי אומר, לא בא הכתוב אלא להזהירך וללמדך עד כמה
אתה צריך להתחזק במצוות, אם הדם, שהוא קל להשמר ממנו, שאין אדם מתאוה לו, הצריך לחזקך באזהרתו,
קל וחומר לשאר מצוות: ולא תאכל הנפש עם הבשר. אזהרה לאבר מן החי:

לֹא תֵאָכְלֶנּוּ עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמַּיִם :

לֹא תִיכְלִנָּה עַל אֶרֶץ תִּשְׁדִּנָּה כְּמִיא :

רש"י לא תאכלנו. אזהרה לדם התמיית:

(כה) לֹא תֹאכְלֶנּוּ לִמְעַן יֵיטֵב לָךְ וּלְבִנְיֶיךָ
אַחֲרֶיךָ כִּי תַעֲשֶׂה הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה : לֹא
תִיכְלְנָה בְּדִיל דְּיֵיטֵב לָךְ וּלְבִנְיֶיךָ בְּתֵרֶךְ אֲרִי תַעֲבֹד דְּכָשָׁר קָדָם יי :

רש"י לֹא תֹאכְלֶנּוּ. אזהרה לדם האיברים: למען ייטב לך וגו'. לא ולמד מתן שכרן של מצוות, אם הדם שנפשו של אדם קנה ממנו, הפורש ממנו זוכה לו ולבניו אחריו, קל וחמר לגזל ועריות שנפשו של אדם מתאווה להם:

(כו) רַק קִדְשֶׁיךָ אֲשֶׁר יִהְיוּ לָךְ וּנְדָרֶיךָ תִּשָּׂא
וּבָאתְ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה : לְחֹד
מֵעֵשֶׂר קוֹדְשֶׁיךָ דִּיהוֹן לָךְ וּנְדָרֶיךָ תִּטּוֹל וְתִיתִי לְאַתְרָא דִּי יִתְרַעֲי יי :

רש"י רק קדשיך. אף על פי שאתה מתר לשחוט חליון, לא התרתי כך לשחוט את הקדשים ולאכלן בשעריך בלא הקרבה, אלא הביאם לבית הבחירה:

(כז) וְעָשִׂיתָ עֲלֵתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם עַל מִזְבֵּחַ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְדָם זִבְחֶיךָ יִשְׁפֹךְ עַל מִזְבֵּחַ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהַבָּשָׂר תֹּאכַל : וְתַעֲבֹד עֲלוֹתֶיךָ
בְּשָׂרָא וּדְמָא עַל מִדְּבַחָא דִּי אֱלֹהֶיךָ וְדָם נְכִסְתָּ קוֹדְשֶׁיךָ וְתִשָּׂד עַל
מִדְּבַחָא דִּי אֱלֹהֶיךָ וּבְשָׂרָא תִיכּוֹל :

רש"י ועשית עלתיך. אם עולות הם תן הבשר והדם על גבי המזבח, ואם זבחי שלמים הם, דם זבחיך ישפך על המזבח תחלה ואחר כך והבשר תאכל. ועוד דרשו רבותינו (פסוק טו) , רק קדשיך בא ללמד על הקדשים שזוהמה לארץ וללמד על התמורות ועל ולדות קדשים שיקריבו:

(כח) שְׂמֹר וְשָׂמַעְתָּ אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶיךָ לִמְעַן יֵיטֵב לָךְ וּלְבִנְיֶיךָ
אַחֲרֶיךָ עַד עוֹלָם כִּי תַעֲשֶׂה הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר
בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ : (ט) טר ויתקבל ית כל פתגמיא
האלין די אנא מפקדך בדיל דייטב לך ולבניך בתרך עד עלם ארי
תעבד דתקו ודכשר קדם יי אלהך :

רש"י שמו. זו משנה שאתה צריך לשמרה בצטנך שלא תשכח. כענין שנאמר (משלי כג) כי נעים כי תשמרם בצטנך, ואם שנית אפשר שתשמע ותקיים, הא כל שאינו בכלל משנה אינו בכלל מעשה: את כל הדברים. שמהא חזיבה עליך מזה הלה כמורה חמורה: הטוב. בעיני השמים: והישר. בעיני אדם:

כ"ט (כט) **כִּי יִכְרִית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אֶתָּה בָּא שְׁמָה לְרִשְׁתָּ אוֹתָם מִפְּנֵיךָ וְיִרְשְׁתָּ אֹתָם וְיִשְׁבְּתָ**

בְּאַרְצָם: אַרְי יִשְׁצִי יְי אֱלֹהֶיךָ ית עֲמִמָּא דִי אֶתָּה עָלִיל לְתַמּוֹ לְתַרְכָּא יְתַהוּן מְקַדְמָךָ וְתִירַת יְתַהוּן וְתִיתַב בְּאַרְעָהוֹן: (ט)
הַשָּׁמַר לָךְ פֶּן תִּנְקֹשׁ אַחֲרֵיהֶם אַחֲרֵי הַשָּׁמֶד מִפְּנֵיךָ וּפֶן תִּדְרֹשׁ לְאֱלֹהֵיהֶם לֵאמֹר אֵיכָה יַעֲבְדוּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֶת אֱלֹהֵיהֶם וְאַעֲשֶׂה כֵן גַּם אֲנִי: אִסְתַּמַּר לָךְ דִּילְמָא תִּתְקַל בְּתַרְיָהוֹן בְּתַר דִּישְׁתַּצּוּן מְקַדְמָךָ וְדִילְמָא תִּתְבַּע לְטַעוֹתָהוֹן לְמִימַר אֲכַדְיוּן פְּלַחִין עֲמִמָּא הָאֵלִין יִת טַעוֹתָהוֹן וְאַעֲבַד כֵּן אַף אֲנָא:

רש"י פון תנקה. חנקלוס תרגם לשון מוקש. ואני אומר שלא תש לרקק בלשון, שלא מצינו נו"ן בלשון יוקש ואפלו ליסוד הנופל ממנו, אבל בלשון טרוף וקשקוש מצינו נו"ן (דניאל ה, ו) וארכבתה דא לרא נקשן. ואף זה אני אומר, פון תנקה אחריהם פון תטרף אחריהם להיות כרוך אחר מעשיהם, וכן (תהלים קט, יא) ינקש נוקה לכל אשר לו, מקלל את הרשע להיות עליו נושים רבים והיו מחזירין ומנקשין אחר ממונו: אחרי השמד מפניך. אחר שתראה שאשמידם מפניך, יש לך לתת לב מפני מה נשמדו אלו, מפני מעשים מקלקלים שבידיהם, אף אתה לא תעשה כן שלא יבואו אחריך וישמידוך: איכה יעבדו. לפי שלא ענש על עבודת אלילים אלא על זבח וקטור ונסוך והשתחואה, כמו שכתוב (שמות כב, יט) בלתי לה' לזדון, דברים הנעשים לגובה, בא ולמדך כאן, שאם דרכה של עבודה זרה לעבדה בדבר אחר, כגון פוער לפעור, וזרק אבן למרקולים, זו היא עבודתה וחיב. אבל זבח וקטור ונסוך והשתחואה, אפלו שלא כדרכה חיב:

לא (לא) **לֹא תַעֲשֶׂה כֵן לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי כָל תּוֹעֲבַת יְהוָה אֲשֶׁר שָׁנֵא עָשׂוּ לְאֱלֹהֵיהֶם כִּי גַם אֶת בְּנֵיהֶם וְאֶת בְּנֹתֵיהֶם יִשְׂרְפוּ בָאֵשׁ לְאֱלֹהֵיהֶם:** לֹא תַעֲבַד כֵּן קִדְם יְי אֱלֹהֶיךָ אַרְי כָּל

דְּמַרְחֵק קָדָם יִי דִי סָנִי עֲבָדוּ לְטַעֲוֹתֵהוֹן אַרִי אַף ית בְּנִיהוֹן וְיִת
בְּנִתִיהוֹן מוֹקֵדִין בְּנוֹרָא לְטַעֲוֹתֵהוֹן :

רש"י כי גם את צניהם. גם, לרבות את אבותיהם ואמותיהם. אמר ר' עקיבא אני ראיתי נכרי שכתו
לאביו לפני כלבו ואכלו:

יג (א) אֵת כָּל הַדָּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה
אֶתְכֶם אֲתוֹ תִשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת לֹא תִסָּף
עָלְיוֹ וְלֹא תִגָּרַע מִמֶּנּוּ : (ב) ית כָּל פְּתֻגָּמָא דִי אָנָּא
מִפְּקֵד יִתְכוֹן יִתֵּה תִטְרוֹן לְמַעַבְדַּד לֹא תוֹסְפוֹן עֲלוֹהִי וְלֹא תִמְנַעוֹן
מִנָּה :

רש"י את כל הדבר. קלה כחמורה: תשמרו לעשות. לתן לא תעשה על עשה האמורים בפרשה. שכל
השמר לשון לא תעשה הוא, אלא שאין לוקין על השמר של עשה: לא תסוף עליו. חמשה טוטפות בחפלוין,
חמשה מינין בלולב, ארבע ברכות בצרכת כהנים:

כ (ב) כִּי יָקוּם בְּקִרְבְּךָ נָבִיא או חֵלֶם חֲלוֹם
וְנָתַן אֵלֶיךָ אוֹת או מוֹפֵת : אַרִי יָקוּם בִּינְךָ נָבִיא
או חֵלֶם חֲלָמָא וְיִתֵּן לְךָ אֵת או מוֹפֵתָא :

רש"י ונתן אליך אות. בשמים, כענין שנאמר בגלעון (שופטים ו, יז) ועשית לי אות, ואומר (סס ו, לט) יהי נח
חרב אל הגזה וגו': או מופת. בארץ. [ס"א אות. בשמים, דכתיב (בראשית א, יז) והיו לאחת ולמועדים או
מופת. בארץ. דכתיב (שופטים סס) אם טל יהיה על הגזה לצדה ועל כל הארץ חרב] אף על פי כן לא
תשמע לו. ואם תאמר מפני מה נתן לו הקדוש ברוך הוא ממשלה לעשות אות, כי מנסה ה' אלהיכם
אתכם:

כ (ג) וּבֹא הָאוֹת וְהַמוֹפֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלֶיךָ
לֵאמֹר גַּלְכָּה אַחֲרֵי אֱלֹהִים אַחֲרֵים אֲשֶׁר
לֹא יִדְעֶתֶם וְנִעְבַּדְתֶּם : וְיִיתִי אִתָּא וּמוֹפֵתָא דִי מְלִיל
עֲמֵךְ לְמִימַר נִהַךְ בְּתַר טַעֲוֹת עֲמִמִּיא דִי לֹא יִדְעֶתְנוֹן וְנִפְלַחְנוֹן : (ד)
לֹא תִשְׁמַע אֶל דְּבַרֵי הַנְּבִיא הַהוּא או אֶל
חוֹלֶם הַחֲלוֹם הַהוּא כִּי מִנְסָה יְהוָה

אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם לְדַעַת הַיְשָׁכֶם אֱהָבִים
אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּכֹל לִבְבְּכֶם וּבְכֹל

נַפְשֵׁיכֶם : לֹא תִקְבַּל לְפָתְגָמִי וְנִבְיָא הֵהוּא אוֹ לְחֵלֶם חֵלְמָא
הֵהוּא אַרִי מְנַסִּי יִי אֱלֹהֵכֹן יִתְכוּן לְמַדְעָה הַאִיתִיכֹן רַחֲמִין יִתְ יִי

אֱלֹהֵכֹן בְּכֹל לִבְכוֹן וּבְכֹל נַפְשֵׁכֹן : (ה) אַחֲרֵי יְהוָה

אֱלֹהֵיכֶם תֵּלְכוּ וְאֵתוּ תִירְאוּ וְאֵת

מִצְוֹתָיו תִּשְׁמְרוּ וּבְקִלּוֹ תִשְׁמְעוּ וְאֵתוּ

תַּעֲבֹדוּ וּבֹו תִדְבַּקוּן :

בְּתַר דְּחִלְתָּא דִּי אֱלֹהֵכֹן תִּתְכוּן וְיִתְהָ תִדְחִלוֹן וְיִתְ פְּקוּדוֹהִי תִטְרוּן וְלִמִּימְרָה תִקְבְּלוֹן וְקִדְמוֹהִי
תִפְלְחוּן וּבְדְחִלְתָּה תִתְקַרְבוּן :

רש"י ואת מלותיו תשמרו. תורת משה: ובקולו תשמעו. בקול הנביאים: ואתו תעבדו. במקדשו: ובו תדבקו.
הדבק בדרכיו. גמול חסדים, קבור מתים, בקר חולים, כמו שעשה הקדוש ברוך הוא:

(ו) וְהִנְבִּיא הֵהוּא אוֹ חֵלֶם הַחֲלוֹם הֵהוּא

יוֹמָת כִּי דָבַר סָרָה עַל יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהַפְּדֶה

מִבֵּית עֲבָדִים לְהַדְיָחָה מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר

צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵיךָ לָלֶכֶת בָּהּ וּבַעֲרַת הָרַע

מִקְרָבָה : (פ) וְנִבְיָא הֵהוּא אוֹ חֵלֶם חֵלְמָא הֵהוּא יִתְקַטֵּל אַרִי

מְלִיל סְטִיָּא עַל יִי אֱלֹהֵכֹן דִּי אִפְּיִק יִתְכוּן מֵאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם וּדְפָרְקָה

מִבֵּית עֲבָדוֹתָא לְאַטְעִיּוֹתָהּ מִן אֶרְחָא דִּי פִקְדָהּ יִי אֱלֹהֵיךָ לְמַהֲדָה בָּהּ
וּתְפִלִּי עֲבִד דְּבִישׁ מִבִּינָה :

רש"י סרה. דבר המוסר מן העולם שלא היה ולא נברא ולא נותיו לדבר כן, דיסטולוד"א בלע"ז :
הפדך מבית עבדים. אפלו אין לו עליך חלא שפדאך, דיו:

(ו) כִּי יִסִּיתֶךָ אָחִיךָ בֶן אִמֶּךָ אוֹ בִנְךָ אוֹ
 בֵּתֶךָ אוֹ אִשְׁתְּ חֵיקֶךָ אוֹ רֵעֶךָ אֲשֶׁר
 כִּנְפֹשֶׁךָ בִּסְתֵר לֵאמֹר גַּלְתָּה וְנִעַבְדָּה
 אֱלֹהִים אַחֲרַיִם אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ אֶתָּה
 וְאַבְתֵּיךָ : אָרִי יְמַלְכֶנּוּ אַחֲוֶיךָ בֵּר אִמֶּךָ אוֹ בָרֶךְ אוֹ בְרִתֶךָ אוֹ
 אֶתֶת קִימֶךָ אוֹ חֲבָרֶךָ דִּי כִנְפֹשֶׁךָ בִּסְתֵרָא לְמִימַר נְהִי וְנִפְלַח לְטַעוֹת
 עַמְמֵיָא דִּי לֹא יָדַעְתָּ אֶתָּה וְאַבְתֵּיךָ :

רש"י כי יסיתך. אין הסתה אלא גרוי, שנאמר (שמואל א' טו, יט) אם ה' הסיתך בני, אמיטר"ל בלע"ז, שמשיאו לעשות כן: אחיד. מאב: בן אמו. מאס: חיקך. השוכנת בחיקך ומחקה בך אפיקייד"ל בלע"ז, וכן (יחזקאל נג, יז) ומחיק הארץ, מיסוד התקוע בארץ: אשר כנפשך. זה אבדך. פרשך כך הכתוב את החזיבין כך, קל וחמר לאחרים: בסתר. דבר הכתוב בהוה, שאין דברי מסית אלא בסתר. וכן שלמה הוא אומר (משלי ז, ט) בנשף בערב יום באישון לילה ואפלה: אשר לא ידעת אתה ואבתיך. דבר זה גנאי גדול הוא כך שאף האמות אין מניחין מה שמסרו להם אבותיהם, וזה אומר כך עוזב מה שמסרו כך אבתיך:

(ח) מֵאֱלֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבְתֵיכֶם
 הַקְּרָבִים אֵלֶיךָ אוֹ הַרְחָקִים מִמֶּךָ
 מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד קְצֵה הָאָרֶץ : מְטַעוֹת עַמְמֵיָא
 דִּי בְּסַחְרֵינִיכוֹן דְּקָרִיבִין לָךְ אוֹ דְרַחֲיָקִין מִנָּךְ מְסִיפֵי אֲרַעָא וְעַד סִיפֵי
 אֲרַעָא :

רש"י הקרבים אליך או הרחוקים. למה פרט קרובים ורחוקים, אלא כך אמר הכתוב, מטיבין של קרובים אהה למד טיבן של רחוקים, כשם שאין ממש בקרובים כך אין ממש ברחוקים: מקלה הארץ. זו חמה ולבנה וכבא השמים שהן מהלכין מסוף העולם ועד סופו:

(ט) לֹא תֵאבָה לוֹ וְלֹא תִשְׁמַע אֵלָיו וְלֹא
 תַּחֲוֶס עֵינֶךָ עָלָיו וְלֹא תַחְמַל וְלֹא תִכְסֶה
 עָלָיו : לֹא תִיבִי לָהּ וְלֹא תִקְבֵּל מִנֶּה וְלֹא תַחֲוֶס עֵינֶךָ עָלוּהִי וְלֹא
 תִרְחַם וְלֹא תִכְסִי עָלוּהִי :

רש"י לא תאבה לו. לא תהא תאב לו. לא תאהבנו. לפי שנאמר (ויקרא יט, יח) ואהבת לרעך כמוך, את זה

לא תאבה: ולא תשמע אליו. בהתחננו על נפשו למחול לו, לפי שנאמר (שמות כג, ה) עזב תעזב עמו, לזה לא תעזוב: ולא תחוס עינך עליו. לפי שנאמר (ויקרא יט, טז) לא תעמד על דם רעד, על זה לא תחוס: ולא תחמול. לא תהפך בזכותו: ולא תכסה עליו. אם אתה יודע לו חובה אינך רשאי לשחוק:

(י) כִּי הָרַג תְּהַרְגֵנוּ יְדָדְךָ תְּהִיָּה בּוֹ
בְּרֵאשׁוֹנָה לְהַמִּיתוֹ וַיֵּד כָּל הָעַם
בְּאַחֲרָנָה : אָרִי מְקַטֵּל תִּקְטְלֵנָה יְדָדְךָ תְּהִי בֵּה בְּקִדְמִיתָא
לְמִקְטִילָה וַיֵּדָא דְכָל עַמָּא בְּבִתְרִיתָא :

רש"י כי הרג תהרגנו. אם ילא מבית דין זכאי, החזירהו לחובה. ילא מבית דין חיב, אל תחזירהו לזכות: ידך תהיה בו בראשונה. מורה ביד הנסת להמיתו. לא מת בידו, ימות ביד אחרים, שנאמר ויד כל העם וגו' :

(יא) וּסְקִלְתוּ בְּאַבְנִים וְמַת כִּי בִקֵּשׁ
לְהַדְיֹחַד מֵעַל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַמוֹצִיָּאךָ
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים : וְתִרְגְּמֵנָה בְּאַבְנֵיָא
וַיְמִוּת אָרִי בְּעַא לְאַטְעִיּוּתְךָ מִדְּחַלְתָּא דִּי אֱלֹהֶיךָ דִּי אֶפְקֵד מֵאֶרְעָא
דְּמִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדוּתָא : (ב) וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ
וַיִּרְאוּ וְלֹא יוֹסְפוּ לַעֲשׂוֹת כַּדְּבַר הָרַע
הַזֶּה בְּקִרְבְּךָ : (ג) וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וַיִּדְחִלוּ וְלֹא יוֹסְפוּ
לְמַעַבְדַּ כְּפִתְגָמָא בִישָׂא הַדִּין בִּינְךָ : (ד) כִּי תִשְׁמַע בְּאַחַת
עָרֶיךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְשַׁבֵּת
שָׁם לֵאמֹר : אָרִי תִשְׁמַע בְּחַד מִקְרוֹיךָ דִּי יִי אֱלֹהֶיךָ יְהִי לָךְ
לְמִתְבַּ תַּמָּן לְמִימָר :

רש"י לשבת שם. פרט לירושלים שלא נתנה לדירה: כי תשמע וגו' לאמר. אומרים כן, ילאו וגו' :

(יד) יִצְאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי בְלִיעַל מִקְרִבְךָ
וַיִּדְיֹחוּ אֶת יְשִׁבֵי עִירָם לֵאמֹר גַּלְכָּה

וְנַעֲבֹדָה אֱלֹהִים אַחֲרַיִם אֲשֶׁר לֹא

יִדְעֶתֶם : נִפְקוּ גְבֻרִין בְּנֵי רִשָּׁעָא מִבֵּינְךָ וְאַטְעִיּוּ יְת יְתִבִי
קִרְתִּיהוֹן לְמִימָר נְהִדְ וְנִפְלַח לְטַעֲוֹת עֲמֻמָּא דִּי לֹא יִדְעֶתוּן :

רש"י בני בליעל. בלי עול. שפרקו עלו של מקום: אנשים. ולא נשים: יסבי עירם. ולא יושבי עיר אחרת.
מכאן אמרו אין נעשית עיר הנדחת עד שידיוחה אנשים, ועד שיהיו מדיחיה מתוכה:

ראה יום שישי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה :

וְדַרְשֵׁת וְחִקְרַת וְשִׂאלַת הַיֵּטֵב וְהֵינָה (ט)
אֲמַת נְכוֹן הַדָּבָר נַעֲשֵׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת
בְּקִרְבְּךָ : וְתִתְבַּע וְתִבְדּוֹק וְתִשְׁאַל יָאוֹת וְהָא קִשְׁטָא פְּוֹ
פְּתִגְמָא אֲתַעֲבִידָא תּוֹעֵבָתָא הָדָא בֵּינְךָ :

רש"י ודרשת וחקרת ושאלת היטב. מכאן למדו שבע חקירות מרכזי המקרא. כאן יש שלש דרישה וחקירה
והיטב. ושאלת, אינו מן המנין, וממנו למדו בדיקות. ובמקום אחר הוא אומר (דברים יט, יח) ודרשו השופטים
היטב. ועוד במקום אחר הוא אומר (שם יז, טז) ודרשת היטב. ולמדו היטב היטב לגזרה שזה, לכן האומר של
זה בזה:

הִכָּה תִכָּה אֶת יֹשְׁבֵי הָעִיר (ההוא) הַהוּא (ז)
לְפִי חָרֵב הַחֵרֶם אֶתְּהָ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּהּ
וְאֶת בְּהֵמָתָה לְפִי חָרֵב : מִמָּחָא תִמְחִי יְת יְתִבִי
קִרְתִּיא הַהִיא לְפִתְגָם דְּחָרֵב גִּמְר יְתִהּ וְיָת כָּל דִּי בָהּ וְיָת בְּעִירָהּ
לְפִתְגָם דְּחָרֵב :

רש"י הכה תכה. אם אינך יכול להמיתם במיתה הכתובה בהם, המיתם באחרת:

(יז) וְאֵת כָּל שְׁלָלָהּ תִּקְבָּץ אֶל תּוֹךְ רְחֹבָהּ
וְשִׁרְפֶתָּהּ בְּאֵשׁ אֶת הָעִיר וְאֵת כָּל שְׁלָלָהּ
כְּלִיל לַיהוָה אֱלֹהֶיהָ וְהִיְתָה תַל עוֹלָם לֹא
תִבְנֶה עוֹד : וְיָת כָּל עֲדָאָה תִּכְנֹשׁ לְגוֹ פְתִיחָהּ וְתוֹקֵד בְּנוֹרָא יָת
קֶרְתָּא וְיָת כָּל עֲדָאָה גְמִיר קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיהָ וְתִהְיֶה תַל חָרִיב לְעַלְמָא לֹא
תִתְבַּנֵּי עוֹד :

רש"י לה' אלהיך. לשמו ובשצילו:

(יח) וְלֹא יִדְבַק בְּיָדֶיךָ מְאוּמָה מִן הַחֵרֶם
לְמַעַן יָשׁוּב יְהוָה מִחֲרוֹן אַפּוֹ וְנָתַן לָךְ
רְחֻמִּים וְרַחֲמִים וְהִרְבָּה בְּאִשְׁרֵי נְשִׁבַע
לְאַבְתָּיִךָ : וְלֹא יִדְבַק בְּיָדֶיךָ מִדַּעַם מִן חֶרְמָא בְּדִיל דִּיתוּב יְיָ
מִתְקוּף רִוּגָזָה וַיְהִי לָךְ רַחֲמִין וִירְחַם עֲלֶיךָ וַיִּסְגְּנֶךָ כְּמָא דִּי קַיִים
לְאַבְתָּיִךָ :

רש"י למען ישוב ה' מחרון אפו. שכל זמן שעבודה זרה בעולם, חרון אף בעולם:

(יט) כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמּוֹר
אֶת כָּל מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּךָ הַיּוֹם
לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינַי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ : (פ) אַרְי
תִּקְבַּל לְמִימְרָא דִּי אֱלֹהֶיךָ לְמִטְרָה יָת כָּל פְּקוּדוֹתֵיהּ דִּי אֲנָא מִפְּקֻדָּךְ
יוֹמָא דִּין לְמַעַבְד דְּכָשָׁר קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ : יד (א)
בְּנִים אַתֶּם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם לֹא
תִתְגַּדְּדוּ וְלֹא תִשְׁיִמוּ קֶרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם
לְמִת : בְּנִין אַתְּוֹן קָדָם יְיָ אֱלֹהֵיכֹון לֹא תִתְחַמְּמוּן וְלֹא תִשְׁווּן מְרִט
בֵּין עֵינֵיכֹון עַל מִית :

רש"י לא תחגלדו. לא תתנו גדידה ושרט בבשרכם על מת כדרך שהאמוריים עושין, לפי שאתם בניו של מקום ואתם ראויין להיות נאים ולא גדודים ומקורחים: בין עיניים. אכל הפדחת. ובמקום אחר הוא אומר (ויקרא כ"ה, ה) לא יקרחו קרחה בראשם, לעשות כל הראש כבין העינים:

(ב) **כִּי עִם קָדוֹשׁ אֶתָּה לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וּבָךְ בָּחַר יְהוָה לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה :** (ס) אָרִי עִם קָדִישׁ אֶתְּ קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ וּבָךְ אֶתְרַעֲי יְיָ לְמַהוֹי לֵה לְעַם חֲבִיב מִכָּל עַמְמֵיָא דִּי עַל אֲפִי אֲרַעָא :

רש"י כי עם קדוש אתה. קדשת עצמך מאבותיך. ועוד, ובך בחר ה':

(ג) **לֹא תֹאכַל כָּל תְּוַעֲבָה :** לא תיכול כל דמרחק:

רש"י כל תועבה. כל שתעבתי לך, שאם כרם און בכור כדי לשחטו במדינה, הרי דבר שתעבתי לך כל מום לא יהיה בו, ובא ולמד כאן שלא ישחט ויאכל על אותו המום. בשל בשר בחלב הרי דבר שתעבתי לך, והזהיר כאן על אכילתו:

(ד) **זֹאת הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ שׁוֹר שֵׁה כְּשָׂבִים וְשֵׁה עֲזִים :** דִּין בְּעִירָא דְתִיכְלוֹן תּוֹרִין אֲמָרִין דְרַחֲלִין וְגִדְדוֹ דְעֲזִין : (ה) **אֵיל וְצָבִי וְיַחְמוֹר וְאֶקוּ וְדִישׁוֹן וְתֹאוּ וְזָמֹר :** אֵילָא וְטַבְיָא וְיַחְמוֹרָא וְיַעֲלָא וְרִימָא וְתוֹרְבָלָא וְדִיפָא :

רש"י זאת הבהמה וגו' איל וצבי ויחמור. למדנו שהחיה בכלל בהמה, ולמדנו שבהמה וחיה טמאה מרבה מן הטמאה, שבכל מקום פורט את המועט: ואקו. מתרגם יעלל (אויב לט, א) יעלי סלע הוא אשטנבו"ק : תאו. תורבלא, שור היער. באלא יער, בלשון ארמי:

(ו) **וְכָל בְּהֵמָה מִפְּרִסְתַּי פִּרְסָה וְשִׁסְעַת שִׁסְעַת שְׁתֵּי פִּרְסוֹת מֵעֶלְתָּ גֵרָה בְּבֵהֵמָה**

אתה תאכלו: וְכָל בְּעִירָא דְסָדִיקָא פְּרִסְתָּא וּמִטְלָפָא
טְלָפִין תְּרִיתִין פְּרִסְתָּא מְסָקָא פְּשָׂרָא בְּבִעִירָא יְתָה תִּיכְלוּן:

רש"י מפרסת. סדוקה כתרוממו: פרסה. פלנט"א וכף רגלו: וסענת. חלוקה בשתי לפרנים. שיש סדוקה
ואינה חלוקה בלפרנים והיא טמאה: צבהמה. משמע מה שנמלא צבהמה חכל, מכאן אמרו שהשליח נטר
בשחיטת אמו:

(ז) אַךְ אֵת זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעְלֵי הַגֶּרֶה
וּמִמִּפְרִי־סֵי הַפֶּרֶסָה הַשְּׂסוּעָה אֵת הַגָּמֶל
וְאֵת הָאֲרֶנֶבֶת וְאֵת הַשָּׁפָן כִּי מַעְלֵה גֶרֶה
הֵמָּה וּפֶרֶסָה לֹא הִפְרִיסוּ טִמְאִים הֵם
לָכֶם: בְּרַם יֵת דִּין לָא תִיכְלוּן מִמִּסְקֵי פְּשָׂרָא וּמִמִּסְדִּיקֵי פְּרִסְתָּא
מִטְלָפֵי טְלָפִיא יֵת גָּמְלָא וְיֵת אֲרֶנְבָּא וְיֵת טַפְזָא אָרִי מִסְקֵי פְּשָׂרָא
אֲנוּן וּפְרִסְתָּהוּן לָא סָדִיקָא מְסָאָבִין אֲנוּן לְכוּן:

רש"י השסועה. צריה היא שיש לה שני גבין ושתי שדראות. אמרו רבותינו למה נשנו, צבהמות מפני
השסועה, ובעופות מפני הראה, שלא נאמרו בתורת כהנים:

(ח) וְאֵת הַחֲזִיר כִּי מִפְרִיס פֶּרֶסָה הוּא וְלֹא
גֶרֶה טִמְא הוּא לָכֶם מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ
וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ: **(ט)** וְיֵת חֲזִירָא אָרִי מִסְדִּיק
פְּרִסְתָּא הוּא וְלֹא פֶּשֶׁר מְסָאָב הוּא לְכוּן מִבְּסָרְהוּן לָא תִיכְלוּן
וּבְנִבְלָתָהוּן לָא תִקְרְבוּן:

רש"י ובנבלתם לא תגעו. רבותינו פרשו, צרגל. שאדם חייב לטהר את עצמו צרגל. יכול יהיו מזהרים
בכל השנה, תלמוד לומר (ויקרא כ"א, א) אמור אל הכהנים וגו' ומה טמאת המת חמורה, כהנים מזהרים ואין
שאר אל מזהרים, טמאת נבלה קלה לא כל שכן:

(ט) אֵת זֶה תֹאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמַּיִם כֹּל
אֲשֶׁר לוֹ סַנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת תֹאכְלוּ: יֵת דִּין

תִּיכְלוּן מִכֹּל דֵּי בְּמִיָּא כֹּל דֵּי לֵה צִיִּצִין וְקִלְפִין תִּיכְלוּן : (י) וְכֹל
אֲשֶׁר אֵין לוֹ סִנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת לֹא תֹאכְלוּ
טָמֵא הוּא לְכֶם : (יא) וְכֹל דֵּי לֵית לֵה צִיִּצִין וְקִלְפִין לֹא
תִּיכְלוּן מִסָּאב הוּא לְכוּן : (יב) כָּל צְפוּר טְהוֹרָה
תֹּאכְלוּ : כָּל צְפוּר דְּכָיָא תִּיכְלוּן :

רש"י כל צפור טהורה תאכלו. להתיר משלחת שבמאורע:

(יב) וְזֶה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ מֵהֶם הַנֶּשֶׁר
וְהַפֶּרֶס וְהַעֲזִיָּה : וְדִין דֵּי לֹא תִיכְלוּן מִנְהוּן נִשְׂרָא וְעָר
וְעִזָּא :

רש"י וזה אשר לא תאכלו מהם. לאסור את השחוט:

(יג) וְהִרְאָה וְאֵת הָאֵיָה וְהִדִּיָה לְמִיָּנָה : וּבֵית
כְּנָפָא וְטָרְפִיתָא וְדִיתָא לְזִנָה :

רש"י והראה ואת האיה וגו'. היא ראה היא איה היא דיה. ולמה נקרא שמה ראה, שרואה ביותר. ולמה
הזהיר בכל שמוטיה, שלא לתן פתחון פה לבעל דין לחלוק, שלא יהא האוסרה קורא אותה ראה והבא
להתיר אומר, זו דיה שמה או איה שמה, וזו לא אסר הכתוב. ובעופות פרט לך הטמאים, ללמד שהעופות
הטהורים מרבים על הטמאים, לפיכך פרט את המועט:

(יד) וְאֵת כָּל עֵרֶב לְמִיָּנוּ : וְיָת כָּל עֵרְבָא לְזִנָה : (טו)
וְאֵת בֵּית הַיַּעֲנָה וְאֵת הַתַּחֲמָס וְאֵת
הַשְּׁחָף וְאֵת הַנֶּץ לְמִיָּנָהוּ : וְיָת בֵּית נַעֲמִיתָא וְצִיִּצָא
וְצְפוּר שְׁחָפָא וְנָצָא לְזִנָהוּ : (טז) אֵת הַכּוֹס וְאֵת
הַיִּנְשׁוּף וְהַתְּנַשְׁמֵת : וְקִדְיָא וְקִפּוּפָא וּבִוְתָא :

רש"י והתנשמת. קלב"א שורי"ץ :

(יז) וְהִקְצַאתְּ וְאֶת הַרְחֵמָה וְאֶת הַשְּׁלֵךְ : וְקִתְּא
וִירְקָרְקָא וְשְׁלִי נוּנָא :

רש"י שֵׁךְ. הַשּׁוּלָה דְגִיס מִן הַיַּם:

(יח) וְהִחְסִידָהּ וְהֶאֱנַפָּהּ לְמִינָהּ וְהִדּוּכִיפַת
וְהֶעֱטַלְפָּהּ : וְחִנְרִיתָא וְאַבּוּ לְזִנְהָ וְנִגְרָ טוּרָא וְעֵטְלָפָא :

רש"י דּוּכִיפַת. הוּא תְרַנְגוּל הַבַּר וְזַלְעָ"ז הַרּוּפִ"א וְכַרְזַלְתּוּ כַפּוּלָה:

(יט) וְכֹל שְׂרָץ הָעוֹף טָמֵא הוּא לָכֶם לֹא
יֵאָכְלוּ : וְכֹל רְחִשָׁא דְעוֹפָא מְסֻאָב הוּא לָכּוֹן לֹא יִתְאַכְלוּן :

רש"י שְׂרָץ הָעוֹף. הַם הַגְּמוּזִים הַרוֹחֵשִׁים עַל הָאָרֶץ, כַּגּוֹן זְבוּבִין וְכַרְעִים וְחַגְזִים טוּמְאִים, הַם קְרוּיִים
שְׂרָץ:

(כ) כָּל עוֹף טְהוֹר תֹּאכְלוּ : כָּל עוֹפָא דְכִי תִיכְלוּן :

רש"י כָּל עוֹף טְהוֹר תֹּאכְלוּ. וְלֹא אֵת הַטְּמֵא. זֶה לִתּוֹן עֵשָׂה עַל לֹא תַעֲשֶׂה. וְכֵן זְבַהמָה, אֹתָהּ תֹאכְלוּ וְלֹא
זְבַהמָה טוּמְאָה, לֹאזֵה הַבַּר מִכֻּל עֵשָׂה, עֵשָׂה, לְעַבּוֹר עֲלֵיהֶם זְעַשָׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה:

(כא) לֹא תֹאכְלוּ כָּל נְבֵלָה לִגְרָ אֲשֶׁר
בְּשַׁעְרֵיךָ תִּתְנַנֶּה וְאֶכְלָהּ אוֹ מִכֹּר לְנִכְרֵי
כִּי עִם קְדוֹשׁ אֲתָה לְיִהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא
תִבְשֵׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ : (ס) לֹא תִיכְלוּן כָּל נְבִילָה
לְתוֹתֵב עֶרֶל דִּי בְּקִרְוֵיךָ תִּתְנַנֶּה וְיִיכְלָנָה אוֹ תִזְבְּנָה לְבַר עַמְּמִין אֲרִי
עִם קְדִישׁ אֵת קְדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תִיכּוֹל בֶּשֶׂר בַּחֲלֵב :

רש"י לִגְרָ אֲשֶׁר זְשַׁעְרִיךָ. גַּר תּוֹשֵׁב שְׂקֵב עֲלֵיו שְׂלֵא לְעַבּוֹד עַבְדוּהָ זֶה וְאוֹכֵל נְבִלוֹת: כִּי עִם קְדוֹשׁ אֲתָה
לֵה'. קְדָשׁ אֵת עַמְּךָ זְמַתֵּר לָךְ. זְבַרִים הַמְתַּרִים וְאַחֲרִים נוֹהֲגִים זְהֵם אֲסוּר, אֵל תִּתִּירֵם זְפִינֵהֶם: לֹא תִזְבְּנָה
גְּדִי. שְׂלֵשׁ פַּעְמִים. פִּרְטָ לַחִיָּה וְלַעוֹפוֹת וְלַזְבַּהמָה טוּמְאָה: לֹא תִזְבְּנָה גְּדִי וְגו':

עֵשֶׂר תַּעֲשֶׂר אֶת כָּל תְּבוּאֹת

(כב)

זֶרַעַךְ הַיֵּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה : עֲשֵׂרָא תַעֲשֶׂר יֵת
כָּל עֲלֹלֹת זֶרַעַךְ דִּיפּוֹק חֻקְלָא שְׂתָא בְּשְׂתָא :

רש"י עשר תעשר. מה ענין זה אלל זה, אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, לא תגרמו לי לבשל גדיים של תבואה עד שהן צמיעי אמותיהן, שאם חין אתם מעשרים מעשרות כראוי, כשהוא סמוך להתבשל אני מוליא רוח קדים והיא משדפתן. שנאמר (מלכים ב' יט, כא) וסדפה לפני קמה, וכן לענין בכורים: שנה שנה. מכאן שאין מעשרין מן החדש על הישן:

וְאֶכְלֹתָ לְפָנַי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם
אֲשֶׁר יִבְחַר לְשִׁכְנֹן שְׁמוֹ שָׁם מֵעֵשֶׂר דָּגְגֶנְךָ
תִּירֶשֶׁף וַיִּצְהַרְךָ וּבְכֹרֹת בְּקִרְךָ וְצֹאנְךָ
לְמַעַן תִּלְמַד לִירְאָה אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּל

הַיָּמִים : וְתִיכּוֹל קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי לְאַשְׂרָא
שְׂכִנְתָּה תִמּוֹן מֵעֵשֶׂר עֲבוּרְךָ חֲמֻרְךָ וּמִשְׁחָךְ וּבְכוּרֵי תוֹרְךָ וְעֶנְךָ בְּדִיל
דְּתִילַף לְמַדְחַל קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ כָּל יוֹמֵיָא :

רש"י ואכלת וגו'. זה מעשר שני. שכבר למדנו להן מעשר ראשון ללוים, שנאמר (במדבר יח, כו) כי תקחו מאת בני ישראל וגו', ונתן להם רשות לאכלו בכל מקום, שנאמר (שם יח, לא) ואכלתם אתו בכל מקום, על כרחן זה מעשר אחר הוא:

וְכִי יִרְבֶּה מִמֶּךָ הַדָּרָךְ כִּי לֹא תוּכַל
שְׂאֵתוֹ כִּי יִרְחַק מִמֶּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר
יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם כִּי

יְבָרְכֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ : וְאַרְיֵי יִסְגִי מִנְךָ אֲרֻחָא אַרְיֵי לָא
תְּפוּל לְמִטְלֵה אַרְיֵי יִתְרַחַק מִנְךָ אֲתֵרָא דִּי יִתְרַעֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְאַשְׂרָא
שְׂכִנְתָּה תִמּוֹן אַרְיֵי יְבָרְכֶנְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ :

רש"י כי יברכך. שתהא התבואה מרבה לשאת:

(כה) וְנִתְּתָהּ בַּכֶּסֶף וְצִרְתָּהּ הַכֶּסֶף בְּיָדְךָ
וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ בּוֹ : וְתִתֶּנּוּ בַכֶּסֶף וּתְצוּר כֶּסֶף בְּיָדְךָ וְתִהְיֶה לְאַתְרָא
דִּי יִתְרַעֲי יי אֱלֹהֶיךָ בַּה : (כו) וְנִתְּתָהּ הַכֶּסֶף בְּכָל אֲשֶׁר
תֵּאָמְרָה נַפְשֶׁךָ בַּבֶּקֶר וּבַצֹּאן וּבַיִּין וּבַשֶּׂכֶר
וּבְכָל אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְךָ נַפְשֶׁךָ וְאָכַלְתָּ שָׂם
לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשִׂמַּחְתָּ אֶתָּה וּבֵיתְךָ :
וְתִתֶּנּוּ כֶּסֶף בְּכָל דִּי יִתְרַעֲי נַפְשֶׁךָ בְּתוֹרֵי וּבְעֵנָא וּבְחִמְר חֲדַת וְעֵתִיק
וּבְכָל דִּי תִשְׁאַלְךָ נַפְשֶׁךָ וְתִיכּוּל תִּמְן קָדָם יי אֱלֹהֶיךָ וְתִחַדֵי אֶתְּ וְאַנְש
בְּיָדְךָ :

רש"י ככל אשר תארה נפשך. כלל: בבקר וצאן ויין ובשכר. פרט: ובכל אשר תשאלך נפשך. חזר וכלל.
מה הפרט מפורט וכל ולדות הארץ וראוי למאכל אדם וכו' :

(כז) וְהִלּוּי אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ לֹא תַעֲזֹבְנוּ כִּי אֵין
לוֹ חֵלֶק וְנִחְלָה עִמָּךְ : (ס) וְלֹאָה דִּי בְקִרְוֶיךָ לֹא
תִשְׁבְּקֶנָה אַרְי לֵית לָהּ חֵלֶק וְאַחֲסָנָא עִמָּךְ :

רש"י והלוי וגוי לא תעזבנו. מלחן לו מעשר ראשון: כי אין לו חלק ונחלה עמך. ילאו לקט שכחה ופאה
והפקד, שאף הוא יש לו חלק עמך בהן כמוד, ואינו חיבין במעשר:

(כח) מְקַצֶּה שְׁלֹשׁ שָׁנִים תּוֹצִיא אֶת כָּל
מַעֲשֶׂיךָ תְּבוֹאָתְךָ בַּשָּׁנָה הַהוּא וְהִנְחַתָּ
בְּשַׁעֲרֶיךָ : מְסוּף תְּלַת שָׁנִין תִּפְקֵת ית כָּל מַעֲשֶׂיךָ עַל־לְתָךָ בְּשַׁתָּא
הַהוּא וְתִצְנַע בְּקִרְוֶיךָ :

רש"י מהאה שלש שנים. צא ולמד שאם הטהה מעשרותיו של שנה ראשונה ושניה לשמטה, שיבערם מן
הבית בשלישית:

(כט) וּבָא הַלְוִי כִּי אֵין לוֹ חֶלֶק וְנַחֲלָה עִמָּךְ
וְהִגֵּר וְהִיָּתוּם וְהָאֱלֻמָּנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ
וְאָכְלוּ וְשָׂבְעוּ לְמַעַן יְבָרְכֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֶךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה : (ס) וַיֵּיתִי לְוָאָה
אֲרִי לֵית לָהּ חֶלֶק וְאַחֲסָנָא עִמָּךְ וְגִיּוּרָא וַיִּתְמָא וְאַרְמְלָא דִּי בְּקֶרְוִיךָ
וַיִּיכְלוּ וַיִּשְׂבְּעוּ בְּדִיל דִּי יְבָרְכְנֶךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל עוֹבְדֵי יָדֶךָ דִּי תַעֲבֹד :

רש"י **כט** ובא הלווי. ויטול מעשר ראשון: והגר והיתום. ויטלו מעשר שני, שהוא של עני של שנה זו, ולא תאכלנו אתה בירושלים כדרך שזקקת לאכול מעשר שני של שתי שנים: ואכלו ושבעו. תן להם כדי שביעה. מכאן אמרו אין פוחתין לעני בגורן וכו'. ואתה הולך לירושלים למעשר של שנה ראשונה ושניה שהשפית ומתודה בערתי הקדש מן הבית (דברים טו, יג), כמו שמפורש ב"כי תכלה לעשר" (סס טו, יג) :

טו (נ) מִקֹּץ שִׁבְעַ שָׁנִים תַּעֲשֶׂה
שְׁמִטָּה : מִסוּף שִׁבְעַ שָׁנִין תַּעֲבֹד שְׁמִטָּתָא :

רש"י **טו** מקץ שבע שנים. יכול שבע שנים לכל מלוה ומלוה, תלמוד לומר (פסוק ט) קרבה שנת השבע. ואם אתה אומר שבע שנים לכל מלוה ומלוה להלוות כל אחד ואחד, היאך היא קרבה, הא למדת שבע שנים למנין השמטות:

(ב) וְזֶה דְבַר הַשְּׁמִטָּה שְׁמוּט כָּל בַּעַל מִשֶּׁה
יָדוּ אֲשֶׁר יִשֶּׂה בְּרַעְהוּ לֹא יִגַּשׁ אֶת רַעְהוּ
וְאֶת אָחִיו כִּי קָרָא שְׁמִטָּה לְיִהוָה : וְדִין
פְּתִיגָם שְׁמִטָּתָא דְתַשְׁמִט כָּל גְּבַר מְרִי רְשׁוּ דִּי יִרְשִׁי בְּחִבְרָה לֹא יִתְבַּע
מִן חִבְרָה וּמִן אַחוּהִי אֲרִי קָרָא שְׁמִטָּתָא קָדָם יְיָ :

רש"י **טו** שמוט כל בעל משה ידו. שמוט את ידו של כל בעל משה:

(ג) אֶת הַנִּכְרִי תִגַּשׁ וְאֲשֶׁר יִהְיֶה לָּךְ אֶת
אָחִיךָ תִשְׁמִט יָדֶךָ : מִן בַּר עַמְמִין תִּתְבַּע וְדִי יִהְיֶה לָּךְ עִם
אַחוּךָ תִשְׁמִט יָדֶךָ :

(ד) אָפֶס כִּי לֹא יִהְיֶה בְּךָ אָבִיוֹן כִּי בָרַךְ
יְבָרְכֶךָ יְהוָה בְּאָרְץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
נָתַן לְךָ גִּחְלָה לְרִשְׁתָּהּ : לְחֹד אָרִי לֹא יְהִי בְּךָ מִסְפָּנָא
אָרִי בָרְכָא יְבָרְכֶנְךָ יְיָ בְּאֶרְעָא דִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ יְהִי לְךָ אַחְסָנָא לְמִירְתָּהּ :

רש"י אפס כי לא יהיה בך אביון. ולהלן הוא אומר (פסוק יא) כי לא יחדל אביון, אלא בזמן שאתם עושים
לזוננו של מקום, אביונים באחרים ולא בכס, וכשאין אתם עושים לזוננו של מקום אביונים בכס: אביון. כל
מעני, ולשון אביון שהוא תאב לכל דבר:

(ה) רַק אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁמֵר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמִּצְוֹה
הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם : לְחֹד אִם קִבְּלָא
תְּקַבֵּל לְמִימְרָא דִּי אֱלֹהֶיךָ לְמִטֵּר לְמַעְבַּד יְתָ כָּל תְּפִקְדֵתָא הַדָּא דִּי
אֲנָא מְפִקְדֶךָ יוֹמָא דִּין :

רש"י רק אם שמוע תשמע. אז לא יהיה בך אביון: שמוע תשמע. שמע קמעא משמיעין אותו הרבה:

(ו) כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּרַכְךָ בְּאֲשֶׁר דִּבֶּר לְךָ
וְהֶעֱבַטְתָּ גוֹיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא תִעְבָּט
וּמִשְׁלַת בְּגוֹיִם רַבִּים וּבְךָ לֹא יִמְשְׁלוּ : (ס)
אָרִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בָּרְכֶךָ כְּמָא דִּי מְלִיל לְךָ וְתוֹזֵף לְעַמְּמִין סְגִיָּאִין וְאַתָּה לֹא
תִּזְוֵף וְתִשְׁלוֹט בְּעַמְּמִין סְגִיָּאִין וּבְךָ לֹא יִשְׁלְטוּן :

רש"י כאשר דבר לך. והיכן דבר, ברוך אתה בעיר: (דברים כה, ג) והעבטת. כל לשון הלואה כשנופל על
המלוה, נופל בלשון מפעיל. כגון והלוית, והעבטת. ואם היה אומר ועבטת היה נופל על הלוה, כמו ולוית:
העבטת גוים. יכול שתהא לזה מזה ומלוה לזה, תלמוד לומר ואתה לא תעבט: ומשלת בגוים רבים. יכול
גוים אחרים מושלים עליך, תלמוד לומר ובך לא ימשלו:

(ו) כִּי יִהְיֶה בְּךָ אָבִיוֹן מֵאַחַד אַחֶיךָ בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ בְּאַרְצֶךָ אֲשֶׁר יִהְיֶה אֵלֶיךָ נִתֵּן לְךָ לֹא תֵאֱמָץ אֶת לִבְבְּךָ וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת יָדְךָ מֵאַחֶיךָ הָאָבִיוֹן : אֲרִי יְהִי בְּךָ מִסְכָּנָא מִחַד מֵאַחֶיךָ בְּחֹדָא מִקְרוֹיךָ בְּאַרְעֶךָ דִּי אֵלֶיךָ יִהְיֶה לְךָ לֹא תִתְקַוּ יֵת לְבָבְךָ וְלֹא תִקְפֹּץ יֵת יָדְךָ מֵאַחֶיךָ מִסְכָּנָא :

רש"י כי יהיה בך אביון. התאב תאב קודם: מאחד אחיד. אחיד מאבין, קודם לאחיד מאמך: שעריך. עניי עירך קודמים לעניי עיר אחרת: לא תאמץ. יש לך אדם שמנטער אס יתן אס לא יתן, לכך נאמר לא תאמץ. יש לך אדם שפושט את ידו וקופאה, לכך נאמר ולא תקפץ: מאחיד האביון. אס לא תתן לו, סופך להיות אחיו בעניות [של אביון] :

(ח) כִּי פָתַח תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ לּוֹ וְהֶעֱבַט תַּעֲבִיטְנוּ דִּי מִחֲסָרוֹ אֲשֶׁר יַחֲסֹר לּוֹ : אֵלֶּא מִפְּתַח תִּפְתַּח יֵת יָדְךָ לֵיהּ וְאוֹזְפֵא תּוֹזְפִינָה כְּמִסַּת חֲסָרוֹנָה דִּיחֲסִיר לֵיהּ :

רש"י פתח תפתח. אפלו כמה פעמים: כי פתח תפתח. הרי כי משמש בלשון אלא: והעבט תעביטנו. אס לא ראה במתנה, תן לו בהלוואה: די מחסרו. ואי אתה מורה להעשירו: אשר יחסר לו. אפלו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו: לו. זו אשה. וכן הוא אומר (בראשית ב, יח) לעשה לו עזר כנגדו:

(ט) הַשְּׁמֶר לְךָ פֶּן יִהְיֶה דְבָר עִם לִבְבְּךָ בְּלִיעַל לֵאמֹר קָרְבָּה שְׁנַת הַשְּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמֹטָה וְרָעָה עֵינְךָ בְּאַחֶיךָ הָאָבִיוֹן וְלֹא תִתֵּן לּוֹ וְקָרָא עָלֶיךָ אֵל יִהְיֶה וְהָיָה בְּךָ חֲטָא : אִסְתַּמַּר לְךָ דִּילְמָא יְהִי פְתָגָם עִם לְבָבְךָ בְּרִשְׁעָא לְמִימַר קְרִיבָא שְׁתָּא שְׁבִיעֶתָא שְׁתָּא דְשְׁמֹטָתָא וְתִבְאַשׁ עֵינְךָ בְּאַחֶיךָ מִסְכָּנָא וְלֹא תִתֵּן לֵיהּ וְיִקְרִי עָלְךָ קָדָם יְיָ וְיִהִי בְּךָ חוֹבָא :

רש"י וקרא עליך. יכול מורה, תלמוד לומר (דברים כז, טו) ולא יקרא: והיה בך חטא. מכל מקום, אפלו לא יקרא. אס כן למה נאמר וקרא עליך, ממהר אני לפרע על ידי הקורא יותר ממי שאינו קורא:

**נָתַתָּן לֹו וְלֹא יִרַע לְבַבְךָ בְּתַתֶּךָ לֹו
כִּי בְגִלְלֵי הַדָּבָר הַזֶּה יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּכָל מַעֲשֶׂיךָ וּבְכָל מַשְׁלַח יָדְךָ : מִתֵּן תִּתֵּן לֵהּ וְלֹא
יִבְאֵשׁ לְבָבְךָ בְּמִתְנָדָהּ לֵהּ אֲרִי בְּדִיל פְּתִגְמָא הַדִּין יִבְרַכְנָךְ יְי אֱלֹהֶיךָ בְּכָל
עוֹבְדָדְךָ וּבְכָל אוֹשְׁטוֹת יָדְךָ :**

רש"י נתון נתון לו. אפלו מאה פעמים: לו. בינו ובינך: כי בגלל הדבר. אפלו אמרת לתן, אתה נוטל שכר האמירה עם שכר המעשה:

**כִּי לֹא יַחֲדִל אָבִיוֹן מִקְרֹב הָאָרֶץ עַל כֵּן
אָנֹכִי מִצִּוְךָ לֵאמֹר פֶּתַח תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ
לְאָחִיךָ לְעֵנֶיךָ וְלֹאֲבִינְךָ בְּאֶרֶץךָ : (ס) אֲרִי לָא
יִפְסוֹק מִסְכְּנָא מְגוֹ אֶרְעָא עַל כֵּן אָנָּא מִפְקִידְךָ לְמִימַר מִפְתַּח תִּפְתַּח
יַת יָדְךָ לְאָחוּיְךָ לְעֵנֶיךָ וְלִמְסְכְּנְךָ בְּאֶרְעָךָ :**

רש"י על כן. מפני כן: לאמר. עצה לטובתך אני משיאך: לאחיד לעניך. לאיזה אח, לעני: לעניך. ציו"ד אחד, לשון עני אחד הוא. אבל ענייך בשני יודי"ן, שני עניים:

**כִּי יִמְכַר לְךָ אָחִיךָ הָעֵבֶרִי אוֹ הָעֵבֶרִיָּה
וְעִבְדְּךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת
תִּשְׁלַחְנוּ חֲפָשִׁי מֵעִמָּךְ : אֲרִי יִזְדַּבֵּן לְךָ אָחוּיְךָ בֵּר
יִשְׂרָאֵל אוֹ בֵּת יִשְׂרָאֵל וַיִּפְלַחְנָךְ שִׁית שָׁנָיו וּבַשְּׁתָּא שְׁבִיעִתָּא תִּפְטְרֵנָה
בֵּר חוֹרִין מֵעִמָּךְ :**

רש"י כי ימכר לך. על ידי אחרים, שמכרוהו בית דין בגנבתו הכתוב מדבר. והרי כבר נאמר (שמות כא, ט) כי תקנה עבד עברי, ובמכרוהו בית דין הכתוב מדבר. אלא מפני שני דברים שנתחדשו כאן. אחד שכתוב או העבדיה, אף היא תלך בשש. ולא שמכרוהו בית דין, שאין האשה נמכרת בגנבתה, שנאמר בגנבתו ולא בגנבתה, אלא בקטנה שמכרה אביה, ולמד כאן שאם ילאו שש שנים קודם שתביא סימניו תלך. ועוד חדש כאן (פסוק יז) העניק תעניק:

(יג) וְכִי תִשְׁלַחְנוּ חֲפָשִׁי מֵעֶמְקָה לֹא תִשְׁלַחְנוּ
 רִיקָם : וְאֵרִי תִפְטְרֶנָּה בַר חוֹרִין מֵעֶמְקָה לָּא תִפְטְרֶנָּה רִיקוֹן : (יד)
 הֶעֱנִיק תִּעְנִיק לוֹ מִצֹּאֲנָה וּמִגְרָנָה
 וּמִיִּקְבָּה אֲשֶׁר בִּרְכָה יְהוָה אֱלֹהֶיהָ תִתֵּן
 לוֹ : אֶפְרָשָׂא תִפְרֹשׁ לָהּ מֵעֶנְדָּה וּמֵאֲדָרָה וּמִמַּעְצָרֶתָּה דִּי בִרְכָה יְיָ
 אֱלֹהֶיהָ תִתֵּן לָהּ :

רש"י העניק תעניק. לשון עדי בגובה ובמראית העין, שיהא נכר שהטיבות לו. ויש מפרשים לשון הטענה על כוונתו: מלאך ומגנך ומיקבך. יכול אין לי אלא אלו בלבד, תלמוד לומר אשר ברכך, מכל מה שברכך בוראך. ולמה נאמרו אלו, מה אלו מיוחדים שהם בכלל ברכה אף כל שהוא בכלל ברכה, ילאו פרדות. ולמדו רבותינו במסכת קדושין (יז, ט) בגזרה שזה כמה נותן לו מכל מין ומין:

(ט) וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
 וַיִּפְדֶּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל כֵּן אֲנֹכִי מְצִנֶּךָ
 אֶת הַדְּבָר הַזֶּה הַיּוֹם : וְתִדְבֵר אֵרִי עֲבָדָה הַיּוֹמָה
 בְּאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם וּפְרָקוּ יְיָ אֱלֹהֶיהָ עַל כֵּן אֲנִי מִפְּקֻדָּה יְתַּ פְּתִגְמָא
 הַדִּין יוֹמָה דִּין :

רש"י וזכרת כי עבד היית. והענקתי ושניתני לך מצות מצרים וזאת היום, אף אחת הענק ושנה לו:

(יז) וְהָיָה כִּי יֹאמַר אֵלֶיךָ לֹא אֵצִא מֵעֶמְקָה
 כִּי אֶהְבֶּךָ וְאֶת בֵּיתְךָ כִּי טוֹב לוֹ עִמָּךָ : וַיְהִי
 אֵרִי יִימַר לָךְ לֹא אֶפּוֹק מֵעֶמְקָה אֵרִי רַחֲמֶךָ וְיְתַּ אֲנִשׁ בֵּיתְךָ אֵרִי טַב לָהּ
 עִמָּךָ : (יז) וְלִקְחֶתָּ אֶת הַמְּרִצֵּעַ וְנִתְתָּה בְּאֲזִנּוֹ
 וּבִדְלֹת וְהָיָה לָךְ עֶבֶד עוֹלָם וְאִף לְאִמְתְּךָ
 תַּעֲשֶׂה כֵּן : וְתִסַּב יְתַּ מְרִצֵּעָא וְתִתֵּן בְּאֲזִנָּהּ וּבִדְשָׂא וַיְהִי לָךְ
 עֶבֶד פְּלַח לְעֵלָם וְאִף לְאִמְתְּךָ תַּעֲבֹד כֵּן :

רש"י עבד עולם. יכול כמשמעו, תלמוד לומר (ויקרא כה, ט) ושבתם איש אל אחוזו ואיש אל משפחתו תשובו,

הא למדת שאין זה, אלא עולמו של יובל: ואף לאמתך תעשה כן. הענק לה. יכול אף לרעייה השוה הכתוב אותה, תלמוד לומר (שמות כא, ה) ואם אמר יאמר העבד, עבד נרצע, ואין אמה נרצעת:

(יח) לֹא יִקְשֶׁה בְּעֵינָהּ בְּשִׁלְחָהּ אֶתוֹ חִפְשִׁי
מֵעֶמֶד כִּי מִשְׁנֵה שְׂכָר שָׂכִיר עֲבָדָהּ שֵׁשׁ
שָׁנִים וַיְבָרְכֶהּ יְהוָה אֱלֹהֶיהָ בְּכָל אֲשֶׁר
תַּעֲשֶׂה : (ס) לֹא יִקְשִׁי בְּעֵינָהּ בְּמִפְטָרָהּ יְתֵהּ בַּר חוֹרִין מֵעֶמֶד
אֲרִי עַל חַד תִּרְוִן פְּאָגֵר אֲגִירָא פְּלָחָהּ שִׁית שְׁנִין וַיְבָרְכֶנָּה יְיָ אֱלֹהֶיהָ
בְּכָל דִּי תַעֲבֹד :

רש"י כי משנה שכר שכיר. מכאן אמרו עבד עברי עובד בין ביום ובין בלילה. וזהו כפלים שבעבודתו שכירי יום. ומהו עבודתו בלילה, רבו מוסר לו שפחה כנענית והולדות לאדון:

(יט) כָּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יוֹלֵד בְּבִקְרָהּ
וּבְצֵאתָהּ הִזְכָּר תִּקְדִּישׁ לַיהוָה אֱלֹהֶיהָ לֹא
תַעֲבֹד בְּבִכּוֹר שׁוֹרָהּ וְלֹא תִגְזוּ בְּכוֹר צֹאנֶיהָ :
כָּל בּוֹכְרָא דִּי יִתְיַלֵּיד בְּתוֹרָהּ וַיְבַעֲנָהּ דְכָרִין תִּקְדִּישׁ קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיהָ לֹא
תִפְלַח בְּבוֹכְרָא דְתוֹרָהּ וְלֹא תִגְזוּ בּוֹכְרָא דְעֵנָהּ :

רש"י כל הבכור וגו' תקדיש. ובמקום אחר הוא אומר לא יקדיש, שנאמר (ויקרא כז, כו) אך בכור אשר יבכר לה' וגו', הא כיצד, אינו מקדישו לקרבן אחר, וכאן למד שמצוה לומר הרי אתה קדוש לבכורה. דבר אחר אי אפשר לומר תקדיש שכבר נאמר לא יקדיש, ואי אפשר לומר לא יקדיש שהרי כבר נאמר תקדיש, הא כיצד, מקדישו אתה הקדש עליו, ונותן להקדש כפי עובדת הנאה שבו: לא תעבד בכור שורך ולא תגזו וגו' . אף החלוקה למדו רבותינו שאסור, אלא שדבר הכתוב צוה:

(כ) לְפָנַי יְהוָה אֱלֹהֶיהָ תֹאכְלֶנּוּ שָׁנָה בְּשָׁנָה
בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֶתְּךָ וּבֵיתְךָ :
קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיהָ תִיכְלִינָה שְׂפָתַי בְּשִׂפְתַי בְּאֶתְרָא דִּי יִתְרַעֲי יְיָ אֶתְּךָ וְאֶנְשׁ
בֵּיתְךָ :

רש"י לפני ה' אלהיך תאכלנו. לכהן הוא אומר, שכבר מצינו שהוא ממתנות כהנה אחד הם ואחד בעל מום, שנאמר (במדבר יח, יח) ובשרם יהיה לך וגו' : שנה בשנה. מכאן שאין משהין אותו יותר על שנתו. יכול יהא פסול משעברה שנתו, כבר הקש למעשה, שנאמר (לעיל יד, כג) ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירשך

וילתהך ובכרת בקהך ולתנהך, מה מעשר שני אינו נפסל משנה לחברתה. אף בכור אינו נפסל, אלא שמונה תוך שנתו: שנה בשנה. אם שחטו בסוף שנתו, אוכלו אותו היום ויום אחד משנה אחרת. למד שנאכל לשני ימים ולילה אחד:

(כא) וְכִי יִהְיֶה בּוֹ מוֹם פְּסִחַ אוֹ עֵוֶר כֹּל מוֹם רָע לֹא תִזְבְּחֵנוּ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ : וְאִרִי יְהִי בֵּהּ מוֹמָא חָגִיר אוֹ עֵוֶר כֹּל מוֹם בְּיֶשׁ לֹא תִכְסֶּנָּה קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ :

רש"י מוֹם. כלל: פסח או עור. פרט: כל מוֹם רע. חזר וכלל. מה הפרט מפורש מוֹם הגלוי ואינו חוזר, אף כל מוֹם שבגלוי ואינו חוזר:

(כב) בְּשִׁעְרֶיךָ תֹאכְלֵנוּ הַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר יַחְדָּו כַּצְּבִי וְכַאֲיִל : בְּקִרְוֶיךָ תִּיכַלְנָה מִסְּאֵבָא וְדִכְיָא כְּחֶדָא כְּבִסֵּר טְבִיָּא וְאִילָא : (כג) רַק אֶת דָּמוֹ לֹא תֹאכַל עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֵנוּ כַּמַּיִם : (ס) לְחֹדֶת יֵת דְּמָה לֹא תִיכּוֹל עַל אֲרֻעָא תִשְׁדַּנְּהָ כַּמַּיָּא :

רש"י רק את דמו לא תאכל. שלא תאמר הואיל וכלו התר הבא מכלל אסור הוא, שהרי קדוש וגשחט בחוץ בלא פדיון ונאכל, יכול יהא אף הדם מתר, תלמוד לומר רק את דמו לא תאכל:

טז (א) שְׁמֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב וְעֲשִׂיתָ פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב הוֹצִיאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם לֵילָה : טר ית גְּרָחַא דְּאָבִיבָא וְתַעֲבַד פֶּסַחָא קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ אִרִי בְּיִרְחָא דְּאָבִיבָא אֶפְקָד יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם וְעַבַּד לָךְ נִסִּין בְּלֵילָה :

רש"י שמור את חדש האביב. מקודם בואו שמור, שיהא ראוי לאביב להקריב בו את מנחת העומר, ואם לאו, עבר את השנה: ממאריס לילה. והלא ביום ילאו, שנאמר (במדבר לז, ג) ממחרת הפסח ילאו בני ישראל וגו', אלא לפי שבלילה נתן להם פרעה רשות ללאת, שנאמר (שמות יב, לא) ויקרא למטה ולתהרין לילה וגו' :

(ב) וְזַבַּחַת פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר
בַּמִּקּוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ

שָׁם : וְתִפּוֹס פֶּסַחַת קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִן בְּנֵי עֲנָא וְנִכְסֵת קוּדְשֵׁי־א
מִן תּוֹרֵי בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֲי יְיָ לְאַשְׁרָאָה שְׂכַנְתָּה תַּמָּן :

רש"י **וְזַבַּחַת פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ צֹאן**, שנאמר (שמות יב, ה) מִן הַכֹּבָשִׁים וּמִן הַעֲזִים תִּקְחוּ: וּבָקָר, תזבח לחגיגה.
שֵׁם נִמְנו עַל הַפֶּסַח חֲבוּרָה מֵרַבָּה, מִזִּיאִים עִמּו חֲגִיגָה כְּדִי שִׁיחַ נֹאכַל עַל הַשּׁוֹבַע, וְעוֹד לִמְדו רִבּוּתֵינוּ
דְּבָרִים רַבָּה מִפְּסוּק זֶה:

(ג) לֹא תֹאכַל עָלָיו חֲמִץ שִׁבְעַת יָמִים
תֹּאכַל עָלָיו מִצּוֹת לֶחֶם עֲנִי כִּי בַחֲפִזּוֹן
יָצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת
יוֹם יְצִאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ :

לֹא תִיכּוֹל עֲלוּהֵי חֲמִיעַ שְׁבַעַא יוֹמִין תִּיכּוֹל עֲלוּהֵי פְטִיר לֶחֶם עֲנִי
אֲרִי בְּבַהִילוֹ נִפְקֵתָא מֵאֶרֶץ דְּמִצְרַיִם בְּדִיל דְּתִדְפֹר יֵת יוֹמָא מִפְּקֻדָּ
מֵאֶרֶץ דְּמִצְרַיִם כָּל יוֹמֵי חַיֶּיךָ :

רש"י **לֹא תֹאכַל עָלָיו חֲמִץ שִׁבְעַת יָמִים**, לחם עני. לחם שמזכיר את העוני שנחננו במצרים: כי בחפזון יצאת. ולא הספיק צ'ק להחמיץ וזה
יִהִי לְךָ לְזַכְרוֹן, וְחִפְזוֹן לֹא שְׁלַךְ הִיָּה חֹלָא שֶׁל מִצְרַיִם, שְׁכַן הוּא אֹמֵר (שמות יב, ג) וְתִחַזַק מִצְרַיִם עַל הַעַם
וְגו' : לְמַעַן תִּזְכֹּר, עַל יְדֵי אֲכִילַת הַפֶּסַח וְהַמַּלְאָה, אֵת יוֹם אֲתֵתךָ:

(ד) וְלֹא יִרְאָה לָךְ שְׂאֵר בְּכָל גְּבֻלְךָ שִׁבְעַת
יָמִים וְלֹא יִלִּין מִן הַבָּשָׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח

בְּעֶרְבַּ בַּיּוֹם הַרְּאִשׁוֹן לַבָּקָר : וְלֹא יִתְחַזֵּי לָךְ חֲמֵר
בְּכָל יְתַחֲוּמָךְ שְׁבַעַא יוֹמִין וְלֹא יִבִּית מִן בְּסָרָא דִּי תִפּוֹס בְּרִמְשָׂא
בַּיּוֹמָא קִדְמָאָה לְצַפְרָא :

רש"י **וְלֹא יִרְאָה לָךְ שְׂאֵר בְּכָל גְּבֻלְךָ שִׁבְעַת יָמִים**, ולא ילזין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר. אזהרה למוותיר בפסח דורות, לפי שלא
נֹאמֵר חֹלָא בַּפֶּסַח מִצְרַיִם, וְיוֹם רִאֲשׁוֹן הָאֹמֵר כֹּאן הוּא אַרְבַּעַה עֶשֶׂר בְּנִיסָן, כַּמָּה דִּלְתִּיאֵמֵר (שמות יב, טו) אֲך
בַּיּוֹם הָרִאֲשׁוֹן תִּשְׁבִּיתוּ שְׂאֵר מִזְבִּיכֵם. וּלְפִי שְׁנִסְתַּלַּק הַכְּתוּב מֵעֵינֵינוּ שֶׁל פֶּסַח וְהַתְּחִיל לְדַבֵּר בַּחֲקוֹת שְׁבַעַת
יָמִים, כְּגוֹן שְׁבַעַת יָמִים תֹּאכַל עֲלִיו מִצּוֹת וְלֹא יִרְאָה לָךְ שְׂאֵר בְּכָל גְּבוּלְךָ, הֵאָרְךְ לִפְרַשׁ בְּאִיזוֹ זְבִיחָה הוּא
מִזְהִיר, שֵׁם כַּחַב וְלֹא יִלִּין מִן הַבָּשָׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בַּעֲרַב לְבָקָר הִיאֵתִי אֹמֵר שְׁלָמִים הַנִּשְׁחָטִים כֹּל שְׁבַעַת כָּלֵן

בזבל תותירו ואינן נאכלין אלא ליום ולילה, לכך כתב בערב ביום הראשון. דבר אחר בחגיגת ארבעה עשר הכתוב מדבר, ולמד עליו שנאכלת לשני ימים. והראשון האמור כאן, ביום טוב הראשון הכתוב מדבר. וכן משמעות המקרא, בשר חגיגה אשר תזבח בערב, לא ילין ביום טוב הראשון עד בקרו של שני, אבל נאכלת היא בארבעה עשר ובחמשה עשר, כך היא שנויה במסכת פסחים (ע"א ב) :

(ה) **לֹא תֹכֵל לְזַבַּח אֶת הַפֶּסַח בְּאֶחָד שְׁעָרָיֶךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ : לֵית לָךְ רְשׁוֹ לְמַכֵּס יְת פֶּסַחא בְּחֻדָּא מְקַרְוִיךָ דִּי אֱלֹהֶיךָ יְהַב לָךְ : (ו) כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁכְּוֹן שְׁמוֹ שָׁם תִּזְבַּח אֶת הַפֶּסַח בְּעָרֵב כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעֵד יָצֵאתְךָ מִמִּצְרָיִם : אֲלֵהוּ לְאַתְרָא דִּי יִתְרַעֲי יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְאַשְׂרָאָה שְׂכִנְתָּהּ תִּמְוֹן תִּכּוֹס יְת פֶּסַחא בְּרִמְשָׁא כְּמַעַל שְׂמִשָּׁא זְמַן מִפְקָד מִמִּצְרָיִם :**

רש"י **בערב כבוא השמש מועד לאחד ממנרים.** הרי שלשה זמנים חלוקים, בערב, משש שעות ולמעלה זבחהו. וכבוא השמש, תאכלהו. ומועד לאחד, אתה שורפהו. כלומר, נעשה נותר וילא לבית השרפה:

(ו) **וּבִשְׁלֹת וְאָכַלְתָּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ וּפָנִיתָ בַּבֶּקֶר וְהִלַּכְתָּ לְאַהֲלֵיךָ : וְתִבְשֵׁל וְתִיכּוֹל בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֲי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בֵּה וְתִתְּפָנִי בְּצִפְרָא וְתִהְיֶה לְקַרְוִיךָ :**

רש"י **ובשלת.** זהו כלי אש, שאף הוא קרוי בשול: ופנית בבקר. לבקרו של שני, מלמד שטעונו לינה ליל של מוצאי יום טוב:

(ז) **שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצַרְתָּ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה : (ח) שֶׁתָּא יוֹמִין תִּיכּוֹל פִּטְיָרָא וּבַיּוֹמָא שְׁבִיעָאָה כְּנִשׁ קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד עֲבִידָא :**

רש"י ששת ימים תאכל מצות. ובמקום אחר הוא אומר (שמות יב, טו) שבעת ימים, שבעה מן הישן וששה מן החדש. דבר אחר למד על אכילת מצה בשביעי, שאינה חובה, ומכאן אתה למד לששת ימים. שהרי שביעי בכלל היה ויאל מן הכלל ללמד, שאין אכילת מצה זו חובה אלא רשות, ולא ללמד על עצמו יאל אלא ללמד על הכלל כולו יאל, מה שביעי רשות אף כלם רשות, חוץ מזילה הראשון שהכתוב קבעו חובה, שנאמר (שמות יב, יח) בערב תאכלו מצות: עזרת לה' אלהיך. עזר עזמך מן המלאכה. דבר אחר כנופיה של מאכל ומשחה, לשון (שופטים יג, טו) נעזרה נא אותך:

(ט) שְׁבַעַה שְׁבַעַת תְּסַפֵּר לָךְ מִהַחֵל חֶרְמֶשׁ
בְּקָמָה תַּחֵל לְסַפֵּר שְׁבַעַה שְׁבַעַת : שְׁבַעַא
שְׁבוּעִין תִּמְנִי לָךְ מִדְּשָׁרִיּוֹת מִגְּלָא בְּחֻצַּד עוֹמְרָא דְאַרְמוֹתָא תִּשְׁרִי
לְמִמְנִי שְׁבַעַא שְׁבוּעִין :

רש"י מהחל חרמש בקמה. משנקצר העמר שהוא ראשית הקציר:

(י) וְעִשִׂיתָ חַג שְׁבַעַת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ מִסֹּת
נְדָבַת יָדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן כְּאֲשֶׁר יְבָרְכֶךָ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ : וְתַעֲבֹד חֲגָא דְשְׁבוּעֵי קָדָם יי אֱלֹהֶיךָ מִסֹּת נְדָבַת יָדְךָ
דִּי תִתֵּן כְּמָא דִּי יְבָרְכֶנְךָ יי אֱלֹהֶיךָ :

רש"י מסת נדבת ידך. די נדבת ידך, הכל לפי הזרחה, הבא שלמי שמחה, וקדש קרואים לאכול:

(יא) וּשְׂמַחַת לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶתָּה וּבְנֶךָ
וּבִתֶּךָ וְעַבְדֶּךָ וְאִמָּתֶךָ וְהַלְוִי אֲשֶׁר
בְּשַׁעְרֶיךָ וְהַגֵּר וְהִיתוּם וְהָאֱלֻמָּנָה אֲשֶׁר
בְּקִרְבְּךָ בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
לְשַׂכֵּן שְׁמוֹ שָׁם : וְתַחֲדֵי קָדָם יי אֱלֹהֶיךָ אֶת וּבְרָךְ וּבְרָךְ
וְעַבְדֶּךָ וְאִמָּתֶךָ וְלוֹאָה דִּי בְּקִרְוִיךָ וְגִיּוֹרָא וְיִתְמָא וְאַרְמְלָא דִּי בִינְךָ
בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֲי יי אֱלֹהֶיךָ לְאַשְׁרָאָה שְׂכִנְתָּהּ תִּמָּן :

רש"י והלווי והגר והיתום והאלמנה. ארבעה שלי כנגד ארבעה שלך, בנך ובתך ועבדך ואמתך, אם אתה משמח את שלי, אני משמח את שלך:

(יב) וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם וְשָׁמַרְתָּ
וַעֲשִׂיתָ אֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה : (פ) וְתִדְבֵר אֲרִי
עֲבָדָא הוֹיְתָא בְּמִצְרַיִם וְתִטֵּר וְתַעֲבֹד יְת קִימִיא הָאֵלִין :

רש"י וזכרת כי עבד היית וגו'. על מנת כן פליתיד, שתשמור ותעשה את החקים האלה:

(יג) חַג הַסֻּכּוֹת תַּעֲשֶׂה לָּךְ שִׁבְעַת
יָמִים בְּאֶסְפָּד מְגֻרְנָךְ וּמִיְקָבֶךָ : חָגָא דְמִטְלִיא
תַּעֲבֹד לָךְ שִׁבְעָא יוֹמִין בְּמִכְנָשְׁךָ מְאֻדְרָךְ וּמִמַּעֲצָרְתָךְ :

רש"י באספד. בזמן האסוף שאתה מכניס לבית פרות הקיץ. דבר אחר באספד מגרנד ומיקבד, למד
שמסכנין את הסכה בפסולת גורן ויקב:

(יד) וְשָׁמַחְתָּ בַּחֲגֹךָ אֶתְּהָ וּבְנֶךָ וּבְתֵךָ וְעַבְדֶּךָ
וְאִמְתֶּךָ וְהַלְוִי וְהַגֵּר וְהַיְתוּס וְהָאֱלֻמָּנָה
אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ : וְתַחֲדֵי בַחֲגֹךָ אֶתְּ וּבְרָךְ וּבְרַתֶךָ וְעַבְדֶּךָ
וְאִמְתֶּךָ וְלוֹאָה וְגִיּוֹרָא וְיִתְמָא וְאַרְמְלָא דִּי בְקִרְוִיךָ : (טו) שִׁבְעַת
יָמִים תַּחֲג לִיהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר
יִבְחַר יְהוָה כִּי יִבְרַכֶּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל
תְּבוּאָתְךָ וּבְכָל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ וְהִיִּיתָ אִדָּךְ
שְׂמֵחַ : שִׁבְעָא יוֹמִין תַּחֲוֹג קָדָם יְי אֱלֹהֶךָ בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יְי
אֲרִי יְבָרְכְנָךְ יְי אֱלֹהֶךָ בְּכָל עֲלֻלְתֶךָ וּבְכָל עוֹבְדֵי יָדֶיךָ וְתִהִי בְרַם חֲדֵי :

רש"י והיית אד שמח. לפי פשוטו אין זה לשון אוי חלח לשון הבטחה, ולפי תלמודו למדו מכאן לכבוד
לילי יום טוב האחרון לשמחה:

(טו) שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יִרְאֶה כָּל זְכוּרָךְ
אֶת פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר

בַּחַג הַמִּצּוֹת וּבַחַג הַשְּׁבִיעוֹת וּבַחַג
הַסִּכּוֹת וְלֹא יֵרָאֶה אֶת פְּנֵי יְהוָה רִיקָם :
תֵּלֵת זְמַנִּין בְּשִׁתָּא יִתְחַזֵּי כָּל דְּכוּרָךְ קָדָם יי אֱלֹהֵךְ בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי
בְּחֻגָא דְּפִטְיָרְיָא וּבְחֻגָא דְּשְׁבוּעֵיָא וּבְחֻגָא דְּמִטְלֵיָא וְלֹא יִתְחַזֵּי קָדָם
יי רִיקָנוֹן :

רש"י ולא יראה את פני ה' ריקם. אלא הבא עולות ראויה ושלמי חגיגה:

(א) אִישׁ כְּמִתְנַת יָדוֹ כְּבִרְכַּת יְהוָה אֱלֹהֵיךְ
אֲשֶׁר נָתַן לָךְ : (ססס) גִּבֹר כְּמִתְנַת יָדָהּ כְּבִרְכַּתָּא דִּי אֱלֹהֵךְ
דִּי יֵהֵב לָךְ : ססס :

רש"י איש כמתנת ידו. מי שיש לו אוכלין הרבה ונכסים מרובין יביא עולות מרבות ושלמים מרובים:

הפטרות ראה - ישעיה נד

(א) עֲנִיָּה סַעְרָה לֹא נִחְמָה הִנֵּה אָנֹכִי מֵרַבִּיץ בַּפּוֹךְ
אֲבַנֶּיךָ וַיִּסְדַּתֶּיךָ בְּסַפִּירִים : (ב) וְשִׁמְתִי כַּדְּכַד
שְׁמִשְׁתֶּיךָ וְשִׁעְרֶיךָ לְאֲבָנֵי אֶקְדָּח וְכָל גְּבוּלְךָ לְאֲבָנֵי
חֶפֶץ : (ג) וְכָל בְּנֵיךָ לְמוֹדֵי יְהוָה וְרַב שְׁלוֹם בְּנֵיךָ : (ד)
בְּצַדִּיקָה תִּכּוֹנְנִי רַחֲמֵי מַעֲשֶׂק כִּי לֹא תִירָאֵי וּמִמְחַתָּה
כִּי לֹא תִקְרַב אֵלַיךָ : (ה) הֵן גּוֹר יְגוֹר אֶפֶס מֵאוֹתֵי מִי
גַּר אֶתְּךָ עָלַיךָ יְפוֹל : (ו) הִנֵּה אָנֹכִי בְּרִאשֵׁי חֶרֶשׁ נִפְחָ
בְּאֵשׁ פָּחַם וּמוֹצִיא כְּלֵי לְמַעֲשֵׂהוּ וְאָנֹכִי בְּרִאשֵׁי
מִשְׁחִית לְחַבֵּל : (ז) כָּל כְּלֵי יוֹצֵר עָלַיךָ לֹא יִצְלַח וְכָל
לְשׁוֹן תִּקּוּם אֶתְּךָ לְמִשְׁפָּט תִּרְשִׁיעֵי זֹאת נִחַלֵת עִבְדֵי
יְהוָה וְצַדִּיקְתֶּם מֵאֵתֵי נְאֻם יְהוָה : (ח) הוֹי כָּל צִמָּא

לְכוּ לַמַּיִם וְאַשֶׁר אֵין לוֹ כֶּסֶף לְכוּ שִׁבְרוּ וְאָכְלוּ וּלְכוּ
שִׁבְרוּ בְּלוֹא כֶּסֶף וּבְלוֹא מַחִיר יַיִן וְחֶלֶב: (ב) לָמָּה
תִּשְׁקְלוּ כֶּסֶף בְּלוֹא לֶחֶם וַיְגִיעְכֶם בְּלוֹא לְשִׁבְעָה שְׁמֵעוּ
שְׁמוֹעַ אֵלַי וְאָכְלוּ טוֹב וְתִתְעַנֶּג בַּדָּשָׁן נַפְשְׁכֶם: (ג) הִטּוּ
אֲזַנְכֶם וּלְכוּ אֵלַי שְׁמֵעוּ וַתַּחֲי נַפְשְׁכֶם וְאַכְרַתְהָ לָכֶם
בְּרִית עוֹלָם חֲסֵדֵי דָוִד הִנְאָמְנִים: (ד) הֵן עַד לְאוֹמִים
נִתְּתִיו נְגִיד וּמְצִיָּה לְאֹמִים: (ה) הֵן גּוֹי לֹא תִדַע תִּקְרָא
וְגוֹי לֹא יִדְעוּף אֵלֶיךָ יְרוּצוּ לְמַעַן יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ
וּלְקָדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי פֶּאֶרְךָ:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה נגעים פרק ג

א. הַכֹּל מִטְּמֵאִין בִּנְגָעִים, חוּץ מִן הַנְּכָרִים וְגַר תּוֹשֵׁב.
הַכֹּל כְּשָׂרִים לְרֵאוֹת אֶת הַנְּגָעִים, אֲלֵא שֶׁהִטְמֵאָה
וְהִטְהָרָה בִּידֵי כֹהֵן. אוֹמְרִים לוֹ אָמור טָמֵא, וְהוּא
אוֹמֵר טָמֵא. אָמור טָהוֹר, וְהוּא אוֹמֵר טָהוֹר. אֵין
רוֹאִים שְׁנֵי נְגָעִים כְּאַחַד, בֵּין בְּאִישׁ אֶחָד וּבֵין בְּשְׁנֵי
אֲנָשִׁים, אֲלֵא רוֹאֵה אֶת הָאֶחָד וּמְסַגֵּירוֹ וּמְחַלֵּיטוֹ
וּפּוֹטְרוֹ, וְחוֹזֵר לְשֵׁנִי. אֵין מְסַגֵּירִין אֶת הַמְּסַגֵּר וְלֹא
מְחַלֵּיטִין אֶת הַמְּחַלֵּט. אֵין מְסַגֵּירִין אֶת הַמְּחַלֵּט,
וְלֹא מְחַלֵּיטִין אֶת הַמְּסַגֵּר. אֲבָל בִּתְחִלָּה, בְּסוּף
שְׁבוּעָה, הַמְּסַגֵּיר מְסַגֵּיר, וְהַמְּחַלֵּיט מְחַלֵּיט, מְסַגֵּיר
וּפּוֹטְרֵי, מְחַלֵּיט

ב **בְּרֵטוּרָה** (ב) **הַכֹּל מִיטְמֵאִין.** וְאִפְּלוּ הַטֶּן דִּמְהוּ לְתִימָא אִישׁ לְרוּעַ כְּתִיב (ויקרא יג), קֹא
מִשְׁמַע לָן אִדָּם כִּי יִהְיֶה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ כְּתִיב (סז): **הַכֹּל כְּשָׂרִים לְרֵאוֹת אֶת הַנְּגָעִים.**

ואע"פ שאינו זקוי בהן ובשמותיהן, אם חכם עמו, רואה אצל זינו לבין עממו אם אינו זקוי בהן ובשמותיהן אינו רואה את הנגעים: שהטומאה והטהרה זיד כהן. חכם ישראל רואה את הנגעים ואומר לכהן, אע"פ שהוא שוטה אמור טמא, אמור טהור: זין זאיך אחד זין זשני אנשים. שנולדו שני נגעים זאיך אחד או זשני אנשים, אין הכהן רואה אותן זבת אחת, שאין הכהן יכול לראות יפה שני נגעים כאחד: ומסגירו. אי זר הסגר הוא, כגון על ידי ארבעה מראות: ומחליטו. אם ראוי להחליט, כגון על ידי שער לבן או מחיה: ופוטר. אם הוא למטה מארבעה מראות: וחוזר לשני. מאחר שנולד השני קודם שהסגיר את הראשון או שהחליטו: אין מסגירים את המוסגר. וכן נמי: אין מחליטין את המוסגר. לאם הסגירו זנגע אחד ואחר כך נולד לו נגע אחר שראוי להסגירו או להחליטו, אין נזקק לו, וכי מתסי מן הראשון אין על הנגע השני לא תורת מוסגר ולא תורת מוחלט עד שיזקק לו: אצל זתחלה זסוף שזוע המסגיר מסגיר. אם זתחלת השזוע נולד השני קודם שהסגיר את הראשון, מסגיר על הראשון ומסגיר על השני. וכן זסוף שזוע ראשון אם עמד הראשון זעיניו, מסגירו וחוזר ומסגיר על השני: והמחליט מחליט. מחליט על הראשון וחוזר ומחליט על השני: מסגיר ופוטר. מסגיר על הראשון ופוטר על השני: מחליט ופוטר. מחליט על הראשון ופוטר על השני. והוא הדין איפכא, מסגיר ומחליט, או מחליט ומסגיר, פוטר ומסגיר, פוטר ומסגיר, פוטר ומחליט:

ב. חָתָן שֶׁנִּרְאָה בּוֹ נֶגַע, נוֹתֵן לוֹ שִׁבְעַת יָמֵי הַמִּשְׁתָּה, לוֹ, וְלִבֵּיתוֹ, וְלִכְסוּתוֹ. וְכֵן בְּרֶגֶל, נוֹתֵן לוֹ כָּל יָמֹת הָרֶגֶל:

זרטורה (ב) נותנין לו שבעת ימי המשתה. לכתוב זביוס הראות זו, מכדי לכתוב רחמנא זבהראות, מאי זביוס, לומר לך יש יום שאתה רואה ויש יום שאי אתה רואה:

ג. עוֹר הַבָּשָׂר מִטֵּמָא בְּשָׁנֵי שָׁבוּעוֹת, וּבְשִׁלְשָׁה סִימָנִין בְּשִׁעַר לָבָן וּבְמַחֲיָה וּבְפִשְׁיוֹן. בְּשִׁעַר לָבָן וּבְמַחֲיָה, בְּתַחֲלָה, וּבְסוֹף שָׁבוּעַ רִאשׁוֹן, וּבְסוֹף שָׁבוּעַ שֵׁנִי, לְאַחַר הַפֵּטוֹר. וּבְפִשְׁיוֹן, בְּסוֹף שָׁבוּעַ רִאשׁוֹן, וּבְסוֹף שָׁבוּעַ שֵׁנִי, לְאַחַר הַפֵּטוֹר. וּמִטֵּמָא בְּשָׁנֵי שָׁבוּעוֹת, שְׁהוּ שְׁלִשָּׁה עָשָׂר יוֹם:

זרטורה (ג) עור הבשר. שנראה זו אחד מארבעה מראות: זתחילה. כשהזבא אל הכהן זלא הסגר, מיטמא זשער לבן זבמחיה. אצל זפישיון אינו מיטמא עד סוף

שבוע ראשון, או סוף שבוע שני, ולאחר הפטור בסוף שבוע שני כשעמד צעיניו
ופטרו, אם אחרי כן פשה חוזר וחולטו: שלשה עשר יום. דיוס שביעי של שבוע
ראשון עולה לכאן ולכאן:

ד. השחין והמכה מטמאין בשבוע אחד, ובשני
סימנין בשער לבן ובפשיון. בשער לבן, בתחלה,
בסוף שבוע, לאחר הפטור. ובפשיון, בסוף שבוע,
לאחר הפטור. ומטמאין בשבוע אחד, שהוא שבעת
ימים:

דרטורה (ז) השחין והמכה מיטמאין בשבוע אחד. דשאר נגעים יס להן שני
הסגרות, ואלו אם לא פשה בשבוע ראשון ולא נולד שער לבן, פוטרו. ולשון מיטמאין
דנקט, הכי קאמר כשצאו אלו שני סימנים בסוף שבוע אחד, טמא. הא לא באו,
טהור:

ה. הנתקין מטמאין בשני שבועות, בשני סימנין
בשער צהב דק ובפשיון. בשער צהב דק, בתחלה,
בסוף שבוע ראשון, בסוף שבוע שני, לאחר הפטור.
ובפשיון, בסוף שבוע ראשון, בסוף שבוע שני, לאחר
הפטור. ומטמאין בשני שבועות, שהן שלשה עשר
יום:

דרטורה (ח) הנתקין. נגעים שבראש או בזקן, קרויין נתקים: בשער רהוב דק
בתחלה. אם בתחלה נולד לו שער רהוב, מחליטו רהוב דומה לזהב: בסוף שבוע
ראשון ובסוף שבוע שני. אם בסוף שבוע ראשון פשה או נולד לו שער רהוב, מחליטו.
ואם לאו, מסגירו שנית. ואם בסוף שבוע שני פשה או נולד לו שער רהוב, מחליטו.
ואם לאו, פוטרו. ואם לאחר הפטור פשה או נולד לו שער רהוב, מחליטו:

ו. הקרחת והגבחת מטמאות בשני שבועות, ובשני
סימנין במחיה ובפשיון. במחיה, בתחלה, בסוף
שבוע ראשון, בסוף שבוע שני, לאחר הפטור.
ובפשיון, בסוף שבוע ראשון, בסוף שבוע שני, לאחר
הפטור. ומטמאות בשני שבועות, שהן שלשה עשר

יום :

ברטנורה (ו) הקרחת והגזחת. לקמן בסוף פרק י' מפרש איזו היא קרחת ואיזו היא גזחת: צמחיה וצפסיון. אבל צער לבן אין מיטמאין, לפי שאין צער אומה בהו:

ז. הַבְּגָדִים מִטְּמֵאִין בְּשָׁנֵי שְׁבוּעוֹת, וּבְשֻׁלְשָׁה סִימָנִין בִּירְקָרְק וּבְאֲדָמָדָם וּבְפִשְׁיוֹן. בִּירְקָרְק וּבְאֲדָמָדָם, בְּתַחֲלָה, בְּסוֹף שְׁבוּעַ רְאִשׁוֹן, וּבְסוֹף שְׁבוּעַ שְׁנִי, לְאַחַר הַפְּטוּר. וּבְפִשְׁיוֹן, בְּסוֹף שְׁבוּעַ רְאִשׁוֹן, בְּסוֹף שְׁבוּעַ שְׁנִי, לְאַחַר הַפְּטוּר. וּמִטְּמֵאִין בְּשָׁנֵי שְׁבוּעוֹת, שֶׁהוּא שְׁלֹשָׁה עָשָׂר יוֹם :

ברטנורה (ו) בירקרק ובאדמדמס. הא דקרי צבגדים וצבתים סימן טומאה ירקרק ואדמדמס, ולא קרי לעיל סימן טומאה לארבעה מראות שבעור צער, משום דארבעה מראות שבעור צער אפילו עומדים בו כמה שנים אינן מחליטים כלל צער לבן וכלל פסיון וכלל מחיה, אבל צבגדים כשעמד הירקרק או אדמדמס שני שבועות אע"ג דלא פשה כתיב [ויקרא יג] באש תשרפנו, להכי קרי להו צבגדים סימן טומאה, וכן צבתים שלשה שבועות כשחזר הנגע לכמות שהיה או מירקרק לאדמדמס או מאדמדמס לירקרק, כתיב (שם יז) ונתן את הבית, כאילו פשה, להכי קרי להו סימן טומאה: לאחר הפטור. כגון שכהה, אם חזר אחרי כן, שורף:

ח. הַבְּתִים מִטְּמֵאִין בְּשֻׁלְשָׁה שְׁבוּעוֹת, וּבְשֻׁלְשָׁה סִימָנִים בִּירְקָרְק וּבְאֲדָמָדָם וּבְפִשְׁיוֹן. בִּירְקָרְק וּבְאֲדָמָדָם, בְּתַחֲלָה, בְּסוֹף שְׁבוּעַ רְאִשׁוֹן, בְּסוֹף שְׁבוּעַ שְׁנִי, בְּסוֹף שְׁבוּעַ שְׁלִישִׁי, לְאַחַר הַפְּטוּר. וּבְפִשְׁיוֹן, בְּסוֹף שְׁבוּעַ רְאִשׁוֹן, בְּסוֹף שְׁבוּעַ שְׁנִי, בְּסוֹף שְׁבוּעַ שְׁלִישִׁי, לְאַחַר הַפְּטוּר. וּמִטְּמֵאִין בְּשֻׁלְשָׁה שְׁבוּעוֹת, שֶׁהוּא תְּשַׁעָּה עָשָׂר יוֹם. אֵין בְּנִגְעִים פְּחוֹת מִשְׁבוּעַ אֶחָד, וְלֹא יוֹתֵר עַל שְׁלֹשָׁה שְׁבוּעוֹת :

ברטנורה (ח) תשעה עשר יום. ראשון ושני של שבוע אמצעי עולים לפנייהם ולאחרייהם: פחות משבוע אחד. כגון שחין ומכוה: שלשה שבועות. כגון נגעי צתים:

גמרא נדה דף כה ע"א

שָׁאָלוּ לְפָנָי רַבִּי: הַמִּפְּלֵת שְׁפִיר מְלֵא בֶּשֶׂר מֵהוּ. אָמַר לָהֶם: לֹא שָׁמַעְתִּי. אָמַר לְפָנָיו רַבִּי יִשְׁמַעֵאל בְּרַבִּי יוֹסִי: כִּדְ אָמַר אָבִיא: מְלֵא דָם טְמֵאָה נְדָה. מְלֵא בֶּשֶׂר טְמֵאָה לֵידָה. אָמַר לָהּ: אֲלֵמְלֵא דְדָבָר חֲדָשׁ אֲמַרְתְּ לָנוּ מִשּׁוּם אָבִיךָ שְׁמַעְנוּךָ עֲכָשְׁיוּ מִדְּהָא קַמִּיִתָּא פִּיחִידָאָה קֶאֱמַר כְּסוּמְכוּס שְׁאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר הָא נָמִי שְׁמָא כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֲמַרְהָ וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּתַנְיָא הַמִּפְּלֵת שְׁפִיר שְׁאִינוּ מְרַקְסִים. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר וְלָד. וְחֲכָמִים אֹמְרִים אִינוּ וְלָד. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵקִישׁ מִשּׁוּם רַבִּי אוֹשְׁעִיָּה מִחֲלֵקֶת בְּעֶכּוֹר אָבִל בְּצָלוּל דְּבָרֵי הַכֹּל אִינוּ וְלָד. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: בְּצָלוּל מִחֲלֵקֶת. אֵיבְעִיא לָהּ בְּצָלוּל מִחֲלֵקֶת אָבִל בְּעֶכּוֹר דְּבָרֵי הַכֹּל וְלָד אוֹ דִּילְמָא בִּין בְּזָה וּבִין בְּזָה מִחֲלֵקֶת תִּיקוּ:

כ"ז כסומכוס. בר"פ דם שבתוך החתיכה מטמא משום נדה ויחידאה היא: כרבי יהושע אמרה. למשום עור שפיר לחודיה מטמא משום לידה ויחידאה היא דלמא אפי' במלח בשר פלוגי כיון דאינו מרוקם מעולם לא היה ולד ואף ע"ג דפלוג ר"י בשפיר לחודא במלח דם מודה דלכא ולד הוא דדם מוכיח עליו: בעכור. מה שבתוכו עכור דאיכא למימר ולד היה ונימוח: כללול. שהוא מלח מים כללול:

זוהר ויקהל דף ר"ה ע"א

כִּד אָנוּן חֲפִימִין יְתַבִּין בְּהֵוֵא רוּחָא קַדִּישָׁא רוּחָא עֲלָאָה בְּעָאן לְשִׁמְשָׁא עֲרִסִיָּהּ וְהֵאִי רוּחָא אֲמֻשִׁידְ אַבְתָּרָה לְתַתָּא

כָּל אֲנוּן נְשַׁמְתִּין קִדְיִשְׁיִן וְיִרְתִּין קִדְיִשְׁי עֲלִיוֹנִין בְּהַאי רוּחָא
נְשַׁמְתִּין קִדְיִשְׁיִן לְבַנְיָהוּן פְּדָקָא יָאוּת. כִּיּוֹן דְּהַאי רוּחָא
שָׂרָא עַל עֲלָמָא כָּל רוּחִין בִּישְׁיִן וְכָל מְקַטְרָגִין בִּישְׁיִן
אֶסְתַּלְקוּ מֵעֲלָמָא. וְלֹא בַּעֲיָנָן לְצַלְאָה עַל נְטוּרָא בְּגִין
דִּישְׂרָאֵל אֲנוּן נְטִירִין בְּהַאי רוּחָא וְסַכְתָּ שְׁלוֹם פְּרִיסַת
גְּדַפְהָא עֲלֵיהוּ וְאֲנוּן נְטִירִין מִכְּלָא. וְאִיתִימָא הָא תְּנִינָן
דְּלֹא יִפּוֹק בֵּר נֶשׁ יְחִידָאֵי לֹא בְּלִילְיָא רְבִיעָא דְּשַׁבְּתָא וְלֹא
בְּלִילְיָא דְּשַׁבְּתָא וּבְעֵי בֵּר נֶשׁ לְאֶסְתַּמְרָא. וְהָא אָמְרוּ
דְּבְלִילְיָא דְּשַׁבְּתָא נְטִירִין בְּנֵי נֶשׁא מְכָל מְקַטְרָגִין דְּעֲלָמָא
וְלֹא בַּעֲיָנָן לְצַלְאָה עַל נְטוּרָא.

תרגום הזהר וּכְשֶׁאֵלּוּ הַחֲכָמִים יוֹשְׁבֵים צְרוּחַ הַקְּדוֹשׁ הַהוּא, הָרוּחַ הָעֲלִיוֹן,
כְּרִיכִים לְשִׁמּוֹשׁ מִטְּתָם, כִּי הָרוּחַ הַזֶּה מִמְּשִׁיךְ אַחֲרָיו לְמַטָּה, כָּל אֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת
הַקְּדוֹשׁוֹת, וְהַקְּדוֹשִׁים הָעֲלִיוֹנִים יוֹרְשִׁים צְרוּחַ הַזֶּה, נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת לְבַנְיָהֶם
פְּרָחוּ. כִּיּוֹן שֶׁהָרוּחַ הַזֶּה שׂוֹרֵה עַל הָעוֹלָם, כָּל הָרוּחוֹת הָרְעוּת וְכָל
הַמְּקַטְרָגִים הָרְעִים מְסַתְּפָקִים מִן הָעוֹלָם, וְאִין אָנוּ כְּרִיכִים לְהַתְּפַלֵּל עַל
שְׁמִירָה, מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׁתַּחֲוֶה הֵם שְׂמוּרִים צְרוּחַ הַהוּא, וְסַכְתָּ שְׁלוֹם, שֶׁהִיא
הַמְּלִכּוּת, פּוֹרְשֶׁת כְּנַפְיָהּ עֲלֵיהֶם, וְהֵם נִשְׁמָרִים מִכָּל. וְהֵם תַּחֲמַר, הֵרִי
לְמַדְנוּ, שֶׁלֹּא יֵרָא אָדָם יְחִידִי לֹא צִלִּיל רְבִיעֵי שָׁל הַשְּׁבֻעָה, וְלֹא צִלִּיל שְׁבַת.
וְהָאָדָם כְּרִיד לְהַשְׁמֵר. וְהֵרִי אֲמַרְנוּ שֶׁצִּלִּיל שְׁבַת מְשֻׁמְרִים צְנִי הָאָדָם מִכָּל
מְקַטְרָגֵי הָעוֹלָם וְאִין אָנוּ כְּרִיכִים לְהַתְּפַלֵּל עַל שְׁמִירָה.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות שבת פרק י

א. מִתֵּר לְקֶשֶׁר קֶשֶׁר שְׂאִינוּ שֶׁל קִימָא לְדַבֵּר מִצּוּה כְּגוֹן
שְׂיִקְשֵׁר לְמַדָּד שְׁעוֹר מִשְׁעוּרֵי הַתּוֹרָה. נִימַת כְּנֹר שְׁנַפְסָקָה
קוֹשְׁרִין אוֹתָהּ בְּמִקְדָּשׁ אֲבָל לֹא בְּמִדִּינָה. וְלֹא יִקְשֵׁר נִימָא
לְכַתְּחִלָּה אֶפְלוּ בְּמִקְדָּשׁ : **ב.** כָּל קֶשֶׁר שְׁחִיבִין עַל קְשׁוּרוֹ כְּדִ

חִיבִין עַל הַתִּירוּ. וְכָל קָשֶׁר שֶׁהַקּוֹשֶׁר אוֹתוֹ פָּטוּר כֵּן הַמִּתִּיר
אוֹתוֹ פָּטוּר. וְכָל קָשֶׁר שֶׁמִּתֵּר לְקָשְׁרוֹ כִּד מִתֵּר לְהַתִּירוֹ:

מוסר

ספר חסידים סימן קעט

אֵל יִקְבַּל אָדָם בְּבֵיתוֹ נָשִׁים כִּן יִהְרַהֵר אַחֲרֵיהֶם. וְאֵל יָדוּר
בְּבֵית שְׂאֲנָשִׁים עוֹלִים שֶׁם שִׁבְיָאוֹהוּ לְשְׂבוּעָה אוֹ הוּא
אוֹתָם וְאִם יֵשׁ לוֹ בָּנִים שֶׁמָּא יִלְמְדוּ מִמַּעֲשֵׂיהֶם. וְאֵל יָדוּר
אָדָם בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מִשְׁפָּחוֹת מְקַבְּצוֹת כִּי אֵין מְקַבְּלִים
תּוֹכָחָה כִּי הַמִּשְׁפָּחָה מְחַפָּה עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא יִתְבַּיְשׁוּ לְעֵינֵי
מִשְׁפָּחוֹת שֶׁבְּעִיר וְלַעוֹלָם לֹא יִהְיֶה בְּלֹא רִיב וּבְלֹא מִצָּה.
וְלֹא יָדוּר בְּעִיר שֶׁפָּרִיצִים שֶׁם שׁוֹתִים וְלֹא בְּעִיר שֶׁאֵין אֶחָד
רֹאשׁ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כח) בְּפֶשַׁע אֶרֶץ רַבִּים שָׂרִיָּה. צֵא וּלְמַד
מִכְשָׁרֵי אֲמוֹת הָעוֹלָם טַפְסָר אֶחָד הָיָה וּבְמָקוֹמוֹ הָיָה שׁוֹק
גָּדוֹל וְהָיָה בְּאוֹתוֹ יוֹם מִתְקַבְּצִים מִכָּל הַמְּקוֹמוֹת וְנִתְקַבְּצוּ
שֶׁם זִוְנוֹת הַרְבֵּה וְלֹאֹתָן זִוְנוֹת הֵיחָד גְּבֻרַת אַחַת עַל כָּלֹן
אָמַר לְשְׁלוּחוֹ הַשָּׂר קַח מִמוֹן הַרְבֵּה וְתִשְׁכִּיר לִי כָּל הַזִּוְנוֹת,
כִּי לְמַחֵר יָבוֹאוּ לְשׁוֹק וְלֹאֲחֵר שֶׁתִּשְׁכִּיר לִי אֶת כָּלֹן כְּמוֹ
שֶׁיִּרְצוּ תִכְנִיֶסוּן כָּלֹן בְּבֵית אֶחָד וְתִצִּיעַ לְכָל אַחַת מִטָּה אַחַת
יָפָה וְתֵן לָהֶן לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת וּמְלֹאכֶת צָמַר וְתִשְׁמְרוּן עַד
שֶׁיַעֲבֹר הַשׁוֹק וְתִשְׁיָבוּ לְמָקוֹמוֹן. הַלֵּךְ וְדַבֵּר לְגְבֻרַת שֶׁל זִוְנוֹת
כָּל מָה שֶׁאֵת חֲפִצָּה אֵתָן לְנָשִׁים שֶׁלֵּךְ יוֹתֵר מִמָּה שֶׁתִּרְוִיחוּ.
וְנִתְּנוּ לָהֶן כָּל מָה שֶׁאֲמָרָה וְהַכְּנִיס כָּלֹן בְּבֵית אֶחָד וּשְׁמְרוּן.
לְאַחֵר שֶׁעֲבֹר הַשׁוֹק הַשֵּׁיב כָּלֹן לְעִיר כִּד הָיָה עוֹשֶׂה כָּל זְמַן
שֶׁהָיָה הַשׁוֹק וְהַזִּוְנוֹת בָּאוֹת. כָּל שָׂכָן יִשְׂרָאֵל צְרִיכִים
לַעֲשׂוֹת סִיג וְגִדֵר לְעוֹשֵׂי עֲבֵרָה. עַל כֵּן צְוִה (דברים כג) לֹא תִהְיֶה
קִדְשָׁה מִבְּנוֹת יִשְׂרָאֵל:

פרשת שופטים

שופטים יום ראשון תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד 12 מילוי יו"ד דשם בין להשאר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

(יח) שֹׁפְטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֶּן לָהֶם בְּכָל שְׁעָרֶיךָ
אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָהֶם לְשִׁבְטֶיךָ
וְשִׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשִּׁפְט צְדָק: וְדִנְיָו וּפְרָעָנִיו
תִּמְנִי לָהֶם בְּכָל קְרוֹיֶיךָ דִּי יִי אֱלֹהֶיךָ יִהְיֶה לָהֶם לְשִׁבְטֶיךָ וַיִּדְוֶנוּן יְת עֲמָא
דִּין דְּקִשׁוּט:

רש"י שפטים ושטרס. שופטים, דינים הפוסקים את הדין. ושטרס, הרודין את העם אחר מלכותם. שמכין וכופתין במהל ובכרועה עד שיקבל עליו את דין השופט: בכל שערך. בכל עיר ועיר: לשבטך. מוסב על תחן כך. שופטים ושטרס תחן כך לשבטך בכל שערך אשר ה' אלהיך נתן לך: לשבטך. מלמד שמושיבין דינין לכל שבט ושבט ובכל עיר ועיר: ושפטו את העם וגו'. מנה דינין מומחים ודיקים לשפוט אדם:

(יט) לֹא תִטֶּה מִשְׁפָּט לֹא תִכְיֹר פָּנִים וְלֹא
תִקַּח שֹׁחַד כִּי הַשֹּׁחַד יַעֲוֶר עֵינֵי חֲכָמִים
וַיִּסְלַף דְּבָרֵי צְדִיקִים: לֹא תִצְלִי דִין לֹא תִשְׁתַּמְדַּע
אִפְיוֹן וְלֹא תִקַּבֵּל שֹׁחַד אֲרִי שֹׁחַד מְעוֹר עֵינֵי חֲפִימִין וּמְקַלְקֵל
פְּתִגְמִין תִּרְיָצִין:

רש"י לא תטה משפט. כמשמעו: לא תכיר פנים. אף בשעת הטענות. אזהרה לדין שלא יהא רך לזה וקשה לזה, אחד עומד ואחד יושב. לפי שכשרואה שהדין מכבד את חברו מסתתמין טענותיו: ולא תקח

שחד. אפלו לשפוט לדק: כי השחד יעור. משקבל שחד ממנו אי אפשר שלא יטה את לבו אכלו להפוך בזכותו: דברי לדיקים. דברים המלדקים, משפטי אמת:

**צָדֵק צָדֵק תִּרְדֹּף לְמַעַן תִּתְחַיֶּה וַיִּרְשֶׁתָּ
אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ : (כ)
קִשְׁטָא קִשְׁטָא תְּהִי רְדִיף בְּדִיל דְּתִיחֵי וְתִירַת יַת אַרְעָא דִּי אֱלֹהֶיךָ
יִהְיֶה לָךְ :**

רש"י לדק לדק תרדף. הלך אחר בית דין יפה: למען תחיה וירשת. כדאי הוא מנוי הדינין הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבן על אדמתן:

**לֹא תִטַּע לָךְ אֲשֶׁרָה כָּל עֵץ אֲצֶל מִזְבֵּחַ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָךְ : לֹא תִצּוּב לָךְ
אֲשֶׁרֶת כָּל אֵילָן בְּסִטְרֵי מִדְבַּחַי דִּי אֱלֹהֶיךָ דִּי תַעֲבֹד לָךְ :**

רש"י לא תטע לך אשרה. לחייבו עליה משעת נטיעתה ואפלו לא עבדה עובר בלא תעשה על נטיעתה: לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלהיך. אזהרה לנוטע אילן ולבונה בית בהר הבית:

**וְלֹא תִקִּים לָךְ מִצֵּבָה אֲשֶׁר שָׂנֵא יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ : (ס) וְלֹא תִקִּים לָךְ קִמָּא דִּי סִגֵּי יִי אֱלֹהֶיךָ :**

רש"י ולא תקים לך מצבה. מצבת אבן אחת, להקריב עליה אפלו לשמים: אשר שנא. מזבח אבנים ומזבח אדמה וזה לעשות, ואת זו שנא כי חק היתה לכנענים. ואף על פי שהיתה אהובה לו בימי האבות, עכשיו שנאה, מאחר שעשאוהו אלו חק לעבודה זרה:

**יִי לֹא תִזְבַּח לְיְהוָה אֱלֹהֶיךָ שׁוֹר וְשֶׂה
אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מוֹם כֹּל דָּבָר רָע כִּי תִזְבַּח
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא : (ס) לֹא תִכּוֹס קָדָם יִי אֱלֹהֶיךָ תֹּר
וְאָמַר דִּי יְהִי בֵּהּ מוֹמָא כֹּל מִדְעָם בִּישׁ אַרִי מְרַחֵק קָדָם יִי אֱלֹהֶיךָ
הוּא :**

רש"י לא תזבח וגו' כל דבר רע. אזהרה למפגל בקדשים על ידי דבור רע. ועוד נדרשו בו שאר דקשות

נביאים - ישעיה - פרק נא

(יב) אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מְנַחֲמֶכֶם מִי אֶת־
וַתִּירְאֵי מֵאֲנֹשׁ יָמוּת וּמִבֶּן אָדָם חָצִיר
יִנָּתֵן : אָנָּה אָנָּה הוּא מְנַחֲמֶכֶם מִמֶּן אֶת־וּן דְּחָלִין מֵאֲנֹשׁ דְּמֵאִית
וּמִבֶּן אָנֹשׁ דִּי כְּעֶסְבָּא חָשִׁיב :

רש"י מי את . בת לדיקים כמותך מלמה זכור' למה תיראי מאנוש אשר סופו למות :

(יג) וַתִּשְׁפַח יְהוָה עֲשָׂף נוֹטָה שָׁמַיִם וַיִּסַּד
אָרֶץ וַתִּפְחַד תָּמִיד כָּל הַיּוֹם מִפְּנֵי חַמַּת
הַמִּצִּיק כִּי אֲשֶׁר כּוֹנֵן לְהַשְׁחִית וְאֵיה חַמַּת
הַמִּצִּיק : וְאֶת־נִשְׁיָתָא פּוֹלְחָנָא דִּי דְעֶבְדָּד דְּתִלָּא שָׁמַיָּא וְשַׁכְלִיל
אָרְעָא וּדְחִלְתָּא תִּדְרָא כָּל יוֹמָא מִן קִדְם חַמַּת מְעִיקָא כְּמָא
דְּמִתְקַנֵּין לְחַבְלָא וּכְעוֹן אֵן הִיא חַמַּת דְּמְעִיקָא :

רש"י ותשכח ה' עושף . ולא נשענת עליו : המליק . מושלי אומות העולם המשעבדים בכם : כאשר
כונן . נזמון : ואיה חמת המליק . מחר בא ואיננו :

(יד) מִהֵר צַעָה לְהַפְתִּיחַ וְלֹא יָמוּת לַשַּׁחַת
וְלֹא יִחְסַר לַחֲמוֹ : מוֹחֵי פּוֹרְעָנוּתָא לְאֶתְגַּלְגְּלָה וְלֹא
יָמוּתוּן צְדִיקָא לְחַבֵּל וְלֹא יִחְסְרוּן מִזּוֹנֵיהוֹן :

רש"י מהר צועה להפתח . חפוי נקבין קשין עליו ורכיך הוא להפתח בהילוך המעים כדי שלא ימות
לשחת וכיון שמהר להפתח רכיך הוא למזונות רבים שאם יחסר לחמו אף הוא ימות : צועה . ל' דבר

העומד להיות' נירוק כמו שאומר במואב שדימהו הנבי' ליינ (ירמיי' מה) השקטו אל שמריו ולא הורק מכלי אל כלי ונא' שם ושלחתי לו כועים ונעהו וכליו יריקו , ד"א מהר כועה אוחו האויב המליק שהוא עכשיו חגור מתנני' חלוץ כח ימהר להפתח ולהיות חלש : כועה . חוגר כמו (לקמן סג) כועה ברוב כחו . ולא ימות . המסור בידו לשחת אצל הלשון ראשון מדר' חגד' הוא בפסיקת' רבתי :

וְאֲנֹכִי יְהוָה אֶלְהֵיךָ רַגַע הַיָּס וַיְהִמוּ (טו)
גְּלִיו יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ : וְאֲנֵא יִי אֶלְהֵךָ דְנִזְיִף בְּיָמָא
וְהָמוּ גְלוּהִי יִי צְבָאוֹת שְׁמִיה :

רש"י **רוגע היס . לשון עורי רגע (ארזכ' 2) פרוגל"א בלע"ז :**

וְאֲשִׁים דְּבָרֵי בְּפִיךָ וּבְצֵל יָדֶי פְּסִיתִיךָ (טז)
לְנִטְעַ שְׁמַיִם וְלִיסֹד אֶרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן
עַמִּי אֲתָה : (ס) וְשׁוֹיִתִּי פְתַגְמֵי נְבוּאָתִי בְּפוּמְךָ וּבְטַלְל
גְבוּרָתִי אֲגִנִּית עֲלֶיךָ לְקִימָא עֲמָא דְאֲמִיר עֲלִיהוֹן דְּיִסְגוֹן כְּכוּכְבֵּי
שְׁמַיָא וְלִשְׁכָּלְלָא כְּנִשְׁתָּא דְאֲמִיר עֲלִיהוֹן דְּיִסְגוֹן כְּעִפְרָא דְאֶרְעָא
וְלְמִימַר לְדְדִירִין בְּצִיּוֹן עַמִּי אֲתוֹן :

רש"י **לנטוע שמים . לקיימא עמא דאמיר עליהון דיסגון ככוכבי שמיא : וליסוד ארץ . ולשכללא כנישתא דאמיר עליהון דיסגון כעפרא דארעא :**

הַתְּעוֹרְרֵי הַתְּעוֹרְרֵי קוּמֵי יְרוּשָׁלַם (יז)
אֲשֶׁר שָׁתִית מִיַּד יְהוָה אֶת כּוֹס חַמָּתוֹ
אֶת קַבְעַת כּוֹס הַתְּרַעְלָה שְׁתִית מְצִית :
אֲתַרְבָּא אֲתַרְבָּא קוּמֵי יְרוּשָׁלַם דְּקַבְּלִתְ מִן קָדָם יִי יְתַ כְּסָא
דְּחִימְתָּה יְתַ פִּילֵי כְּסָא דְלוֹתָא שְׁתִית אֲעֵדִית :

רש"י **קבעת . ת"י פילי והוא שם כוס ולי נראה קבעת אלו השמרים הקבועים בתחתית הכלי ומאית יורה עליו כמה שנאמר שמריה ימלו (תהלים עה) : התרעלה . הוא משקה המטמטם ומתיש כח האדם כאסור וקשור ומעוטף כמו הברזשים הרעלו (נחום 3) והשקות והרעלות שהוא לשון עיטוף ובמס' שבת מדות רעולו' מין סרבל נאה להתעטף בו . תרעלה . אינטווישמנ"ט בלע"ז : מאית . אגושטי"ר בלע"ז :**

כתובים - תהילים - פרק ז

(ג) אִם לֹא יָשׁוּב חֲרָבוֹ יִלְטוֹשׁ קִשְׁתּוֹ דָּרְדָּר
וַיִּכּוֹנֶנֶה : אִם לֹא יֵתוֹב לְדַחֲלֵתֶיהָ סִיפָהּ שְׁחִיץ קִשְׁתָּהּ מְתִיחָה
וּסְדִירָא :

רש"י אִם לֹא יָשׁוּב . הרשע מרשעו : חרבו ילטוש . הקב"ה עליו ילטוש פורציר"א בלעז וידרוך קשחו :

(ד) וְלוֹ הֵכִין כָּלֵי מוֹת חֲצִיו לְדֹלְקִים
וּפְעָל : וּמְטוֹלֵתֶיהָ תִּקְיוֹן זָגִי מוֹתָא גִירוֹי לְדֹלְקֵי צְדִיקָא יַעֲבִיד :

רש"י וְלוֹ . ולרשע הכין הקב"ה כלי מות : לדלקים . לרודפים כמו כי דלקת אחרי (בראשית לא) וכן פירושו חציו להרוג את הרשעים הדולקים את הצדיקים יפעל הקב"ה ויזמינם להמיתם , כל דליקה ל' רדיפה היא :

(ו) הִנֵּה יַחֲבֵל אֶוֹן וְהָרָה עֵמֶל וַיֵּלֶד שָׂקָר :
הָא יַצְטַעַר לְשָׂקָר וַיַּעֲדֵי עֵמֶלָא וַיֵּלֶד שָׂקָרָא :

רש"י יַחֲבֵל . ל' הריון ולידה כמו (שיר ה) שמה חבלתך אמר : והרה עמל וילד שקר . כל מה שהוא מוליד ויגע הכל משקר בו שאינו מתקיים בידו מתלל אמר כל מה דשקרא מוליד פחתא נסבא :

(ז) בּוֹר כָּרָה וַיַּחֲפְּרֶהוּ וַיִּפֹּל בְּשַׁחַת יַפְעָל :
שׁוּחַ חֲפַר וְגַמְצִיָּה וַיִּפֹּל בְּשׁוּחַתָּא דֵּי עֶבֶד : (ח) יָשׁוּב עֵמֶל
בְּרֵאשׁוֹ וְעַל קַדְקָדוֹ חֲמָסוֹ יֵרֵד : יתוב לעויתיה
בְּרִישָׁה וְעַל מוֹקֵדָה חֲטוּפָה יַחֲוֹת : (י) אֹדָה יְהוָה

כְּצִדְקוֹ וְאִזְמַרְהָ שֵׁם יְהוָה עֲלִיוֹן : אֲשַׁבַּח יי בְּצִדְקָתָהּ וְאֲשַׁבַּח שׁוֹם אֱלֹהֵא עֲלָאָה :

רש"י אודה ה' כצדקו . כשילדיק הדין הגמור לשפוט הרשעים כרשעם :

משנה תרומות פרק ה

א. סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה שֶׁנִּפְלָה לְפָחוֹת מִמֶּאָה חֲלִין, אוּלַּם לְמַעַשְׂרֵי רֵאשִׁוֹן, אוּלַּם לְמַעַשְׂרֵי שְׁנִי, אוּלַּם לְהַקְדֵּשׁ, בֵּין טְמֵאִין בֵּין טְהוֹרִים, יִרְקְבוּ. וְאִם טְהוֹרָה הִיְתָה אוֹתָהּ הַסָּאָה, יִמְכְּרוּ לְכַהֲנִים בְּדָמֵי תְּרוּמָה, חוּץ מִדָּמֵי אוֹתָהּ סָאָה. וְאִם לְמַעַשְׂרֵי רֵאשִׁוֹן נִפְלָה, יִקְרָא שֵׁם לְתְּרוּמַת מַעַשֵׂר. וְאִם לְמַעַשְׂרֵי שְׁנִי אוּלַּם לְהַקְדֵּשׁ נִפְלָה, הָרִי אֵלָיו יִפְדּוּ. וְאִם טְמֵאִים הָיוּ אוֹתָן הַחֲלִין, יֵאָכְלוּ נְקוּדִים אוּלַּם קְלִיּוֹת, אוּלַּם יְלוּשׁוֹ בְּמֵי פְרוֹת, אוּלַּם יִתְחַלְקוּ לְעִסוֹת, כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּמִקּוֹם אֶחָד כְּבִיצָה :

ברטנורה (ה) סאה תרומה טמאה שנפלה לפחות ממאה חולין. לתרומה טמאה נמי עולה באחת ומאה: ירקבו. דאי אפשר לכהן לאכלה משום תרומה טמאה. והא ללא תנן ידלקו, משום דחיישינן דלמא אדמדליק להו אחי זהו לידי תקלה ואתו למיכל מנייהו משום דדמוע קיל להו לאינשי ולא מזדהרי ביה כולי האי: ואם טהורה היתה אותה סאה. וגם החולין טהורים: ימכרו לכהנים בדמי תרומה. שדמיה פחותים, לפי שאין לה אוכלים מרובים וגם אם נטמאת לא חזיא לאכילה: חוץ מדמי אותה סאה. שצריך ליתנה לכהן: ואם למעשר ראשון. טהור שלא נטלה ממנו תרומת מעשר נפלה. יבקש מן הלוי שיחליפם לו בחולין. ויעסם הלוי תרומת מעשר על טבלו: ואם למעשר שני והקדש. טהורים נפלה: יפדו. ויאכל דמי המעשר בירושלים, והדמוע ימכור לכהנים בדמי תרומה חוץ מדמי אותה סאה: ואם טמאים היו. החולין והמעשר ראשון שנפלה בהן תרומה טהורה, דהשתא לא מצי למעבדיניהו תרומת

מעשר על מקום אחר, מפריש עליו תרומת מעשר וימכרנו לכהנים ויאכלום הכהנים: ניקודים. פירוש ציובץ כמו יבץ היה נקודים (יהושע ט): או קליות. כי היכי ללא תתכשר התרומה הטהורה שיש בה, לקבל טומאה, דכל אוכל לא עליו משהה משבועה משקים אינו מוכשר לקבל טומאה: או ילושו צמי פירות. כגון מי תותים ורמונים ללא מכשרי: או יחלקום לעיסות. שיתן פחות מכביצה בכל עיסה ועיסה, דאוכל שהוא פחות מכביצה אינו מקבל טומאת אוכלים ואינו מטמא טומאת אוכלים. ואי קשיא מאי שנא מסאה תרומה טמאה שנפלה בחולין טהורים דאמרינן ירקבו משום דעושה הכל תרומה ונחשב כתרומה טמאה טהורה שנתערבו, ואם כן תרומה טהורה וחולין טמאים נמי שנתערבו יחשבו כתרומה טהורה וטמאה שנתערבו ויהיו אסורים באכילה. ויש לומר ללא דמי, דלעיל הגך חולין נעשו כתרומה ליאסר לזרים מכח תרומה טמאה הלכך לכהנים נמי אסירי כדין תרומה טמאה, אבל הגך חולין דהכא אין נעשים תרומה אלא מכח תרומה טהורה הלכך שריין לכהנים כתרומה טהורה:

ב. סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה שֶׁנִּפְלָה לְתוֹךְ מֵאָה חֲלִין טְהוּרִין, רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אֹמֵר, תֵּרוֹם וְתִשְׂרֹף, שְׂאֵנִי אֹמֵר, סָאָה שֶׁנִּפְלָה הִיא סָאָה שֶׁעֲלָתָהּ. וְחֲכָמִים אֹמְרִים, תֵּעָלָה וְתֵאָכַל נְקוּדִים אוֹ קְלִיּוֹת, אוֹ תֵלוֹשׁ בְּמֵי פְרוֹת, אוֹ תִתְחַלֵּק לְעִסוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּמִקּוֹם אֶחָד כְּבִיצָה :

דרטורה (3) סאה תרומה טמאה שנפלה למאה חולין טהורים. והשתא התרומה עולה באחד ומאה ולא נעשה הכל מדומע, והחולין טהורים לא הוכשרו לקבל טומאה ולא טימאתן התרומה טמאה: תירום ותשרף. כשם שאם היתה תרומה טהורה תעלה ותאכל, כך הטמאה תירום ותשרף. והאי תשרף דומיא דתקב שאסור ליהנות ממנה בשעה ששורפה דאי שרית ליה ליהנות ממנה אחי למיכלא דסבור שהיא מותרת על ידי ביטול: תעלה ותאכל נקודים. ציובץ כוליה כדפרשין לעיל. והלכה כחכמים:

ג. סָאָה תְּרוּמָה טְהוּרָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה חֲלִין טְמֵאִין, תֵּעָלָה וְתֵאָכַל נְקוּדִים אוֹ קְלִיּוֹת, אוֹ תֵלוֹשׁ בְּמֵי פְרוֹת, אוֹ תִתְחַלֵּק לְעִסוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּמִקּוֹם אֶחָד כְּבִיצָה :

דרטורה (2) תעלה ותאכל. זהא מודה רבי אליעזר דאף אותה סאה נאכלת, משום

לדעיל תרומה טמאה נפלה אף על פי שנתצטלה בחולין הטהורים מכל מקום כשמגזייה שם תרומה עליה וחוזרת לשמה הראשון. אבל הכא דטהורה נפלה אף על פי שהחולין היו טמאים כשמגזייה חזרה לשם תרומה טהורה כמו שהיתה:

ד. סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה סָאָה תְּרוּמָה טְהוֹרָה, בֵּית שְׁמַאי אוֹסְרִים, וּבֵית הַלֵּל מְתִירִין. אָמְרוּ בֵּית הַלֵּל לְבֵית שְׁמַאי, הוֹאִיל וּטְהוֹרָה אֲסוּרָה לְזָרִים וּטְמֵאָה אֲסוּרָה לְכֹהֲנִים, מֵה טְהוֹרָה עוֹלָה, אֵף טְמֵאָה תֵעָלֶה. אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שְׁמַאי לֹא, אִם הֶעָלוּ הַחֲלִין הַקְּלִין הַמְּתִרִין לְזָרִים, אֶת הַטְּהוֹרָה, תֵעָלֶה תְּרוּמָה הַחֲמוּרָה הָאֲסוּרָה לְזָרִים, אֶת הַטְּמֵאָה. לְאַחַר שֶׁהוֹדוּ, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, תֵּרוֹם וְתִשְׂרֹף. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֶבְדָּה בְּמַעוֹטָה:

ברטנורה (ז) בית שמאי אוסרים. דסברי תרומה טמאה שנתערבה בטהורה אינה עולה בלחוד ומאה כדמפרש טעמא לקמון: לאחר שהודו. בית שמאי לדברי בית הלל. משום דהקשו להם בית הלל לבית שמאי ומה תרומה טהורה שהיא במיתה אלל הזרים עולה, טמאה שהיא בעשה אלל כהן כל סכן, וחזרו בית שמאי להורות כדברי בית הלל: תירום ותשרף. והשאר מותר: אבדה במעוטה. כיון דהכל תרומה ואין כאן גזל השצט אפילו לתרום אין לריד. והלכה כחכמים:

ה. סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה, הַגְּבִיָּה וְנִפְלָה לְמָקוֹם אַחֵר, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, מִדְּמַעַת כְּתָרוּמָה וְדָאִי. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵינָה מִדְּמַעַת אֶלָּא לְפִי חֶשְׁבֹּן:

ברטנורה (ח) כתרומה ודאי. רבי אליעזר לטעמיה דאמר שאני אומר סאה שנפלה היא סאה שעלתה. אינה מדמעת אלל לפי חשבון. הסאה שהגזייה אין בה אלל חלק אחד ממאה תרומה והשאר חולין:

ו. סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְפָחוֹת מִמֵּאָה וְנִדְמָעוּ, וְנִפְלָה מִן הַמְּדַמָּע לְמָקוֹם אַחֵר, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, מִדְּמַעַת כְּתָרוּמָה וְדָאִי. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵין

הַמְדַמֵּעַ מְדַמֵּעַ אֶלָּא לְפִי חֲשָׁבוֹן, וְאִין הַמְחַמֵּץ
מְחַמֵּץ אֶלָּא לְפִי חֲשָׁבוֹן, וְאִין הַמִּים שְׂאוּבִים
פּוֹסְלִים אֶת הַמְקוֹה אֶלָּא לְפִי חֲשָׁבוֹן:

ברטנורה (ו) אין המדומע מדמע אלכא לפי חשבון. לפי מה שיט תרומה בסאה זו של דמוע בעיני מאה מן החולין, ולא בעיני מאה סאין כנגד כל אותה סאה של דמוע, שאינה נחשבת כולה תרומה לאסור חולין שניים: ואין המחומץ מחמץ אלכא לפי חשבון. עיסה של חולין שנתחמלה בשאור תרומה הרי כולה אסורה לזרים ואם נפל מאותה עיסה לתוך עיסה אחרת של חולין וחמלתה אינה אוסרת אלכא לפי חשבון שאור של תרומה שמעורב בה. ולא מתסרר אחרונה אלכא אם כן נפל מן הראשונה שיעור גדול כל כך שיט בשאור של תרומה המעורב בה כדי לחמץ האחרונה בלא ירוף החולין המדומעין: ואין המים שאובים פוסלין את המקוה אלכא לפי חשבון. מקוה שיט בו עשרים ואחד סאים מי גשמים, ממלכא בכתף תשע עשרה סאים ופותקן למקוה דרך המשכה והן טהורין, ואף על גב דשלשה לוגין מים שאובים פוסלים את המקוה, השאיבה כשרה כשהיא דרך המשכה והיה שם רוב שיעור המקוה שהם עשרים ואחד סאים מי גשמים והיינו לפי חשבון, דאין השאובים פוסלין המקוה כשהיא דרך המשכה אלכא אם כן הם עשרים [סאים] מים שאובים שאין שם רוב שיעור מקוה ממי גשמים והלכה כחכמים:

ז. סָאָה תְרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה, הַגְּבִיָּה וְנִפְלָה
אַחֲרָתָהּ, הַגְּבִיָּה וְנִפְלָה אַחֲרָתָהּ, הֲרִי זֶה מִתְּרָתָהּ, עַד
שֶׁתְּרַבָּה תְרוּמָה עַל הַחֲלִין:

ברטנורה (ז) הגביהה. כדין תרומה שעולה באחד ומאה: הרי זו מותרת. ונריך לתרום: עד שתרבה תרומה על החולין. דהיינו עד שיפלו שם חמשים ואחד של תרומה אצל מחנה על מחנה שרי:

ח. סָאָה תְרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה, וְלֹא הִסְפִּיק
לְהַגְּבִיָּהּ עַד שֶׁנִּפְלָה אַחֲרָתָהּ, הֲרִי זֶה אֶסוּרָה. וְרַבִּי
שְׁמַעוֹן, מִתִּיר:

ברטנורה (ח) עד שנפלה אחרת. סאה אחרת של תרומה: הרי זו אסורה. דכמו שנפלו צבת אחת דמי: ור"ש מתיר. כשלכא נודע לו נפילה ראשונה עד שנפלה שניה מודה ר"ש דכמאן דנפלו צבת אחת דמי, כי פליגי, היכא דנודע לו צנתיים ולא הספיק להרים עד שנפלה אחרת, רבי שמעון סבר כיון דעומד להרים, כמורס דמי, ואזדא

לטעמיה דאית ליה בעלמא כל העומד ליזרק כזרוק דמי, וחכמים אומרים השתא
מיהת לא הורמה. והלכה כחכמים:

ט. סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה, וּטְחָנוּ וּפְחָתוּ, כְּשֵׁם
שֶׁפְּחָתוּ הַחֲלִין, כֶּדֶּ פְּחָתָהּ הַתְּרוּמָה, וּמִתֵּר. סָאָה
תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְפָחוֹת מִמֵּאָה, וּטְחָנוּ וְהוֹתִירוּ, כְּשֵׁם
שֶׁהוֹתִירוּ הַחֲלִין, כֶּדֶּ הוֹתִירָהּ הַתְּרוּמָה, וְאַסּוּר. אִם
יָדוּעַ שֶׁהַחֲטִים שֶׁל חֲלִין יָפוֹת מִשָּׁל תְּרוּמָה, מִתֵּר.
סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְפָחוֹת מִמֵּאָה, וְאַחַר כֵּן נִפְלוּ
שָׁם חֲלִין, אִם שׁוּגְג, מִתֵּר. וְאִם מִזִּיד, אִסּוּר:

ברטנורה (ט) וטחנו. כולן צבת אחת: ופחתו. לא אמרינן חולין פחתו ולא התרומה
ואין כאן מאה ואחד ואסור: ואם ידוע שהחטים של חולין יפות משל תרומה מותר.
דשל חולין הותירו ושל תרומה לא הותירו ויש כאן אחד ומאה, ואף על גב דמעיקרא
נאסרו חזרו והותרו בטחינה, ואפילו לכתחילה יכול לטחון כדי להתיר: ואם מזיד
אסור. קנסוהו רבנן לפי שזיטל איסור לכתחילה והוא הדין לכל איסורים שצתורה
שזיטלן במזיד שהן אסורים:

גמרא ברכות דף נה ע"א

ואמר רב יהודה: שלשה דברים מקצרין ימיו ושנותיו של
אדם. מי שנותנין לו ספר תורה לקרות ואינו קורא. כוס
של ברכה לברך ואינו מברך. והמנהיג עצמו ברבנות. ספר
תורה לקרות ואינו קורא, דכתיב (דברים ט) כי הוא חייף
וארץ ימיה. כוס של ברכה לברך ואינו מברך, כדכתיב
(בראשית יב) ואברכה מברכיה. והמנהיג עצמו ברבנות. דאמר
רבי חמא בר חנינא: מפני מה מת יוסף קדם אחיו. מפני
שהנהיג עצמו ברבנות. ואמר רב יהודה, אמר רב: שלשה

צָרִיכִין רַחֲמִים : מְלַךְ טוֹב, שָׁנָה טוֹבָה וְחֵלוֹם טוֹב. מְלַךְ טוֹב דְּכַתִּיב (משלי כא) פִּלְגִי מִים לָב מְלַךְ בַּיַּד הִי. שָׁנָה טוֹבָה דְּכַתִּיב (דברים יא) תִּמְיֵד עֵינַי הִי אֶלְהִיךָ בָּה מֵרַאשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה. חֵלוֹם טוֹב דְּכַתִּיב (ישעיה לח) וְתַחֲלִימֵנִי וְתַחֲיִינִי. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן : שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים מְכַרְיִז עֲלֵיהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעֶצְמוֹ וְאֵלוֹ הֵן : רָעַב וְשִׁבְעַ וּפְרָנָס טוֹב. רָעַב, דְּכַתִּיב (מ"ב ה) כִּי קָרָא הִי לָרָעַב וְגוֹי. שִׁבְעַ דְּכַתִּיב (יחזקאל לו) וְקָרָאתִי אֶל הַדָּגָן וְהַרְבִּיתִי אוֹתוֹ. פְּרָנָס טוֹב, דְּכַתִּיב (שמות לא) וַיְדַבֵּר הִי אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר רְאֵה קָרָאתִי בְּשֵׁם בְּצַלְאֵל וְגוֹי. אָמַר רַבִּי יִצְחָק : אִין מַעֲמִידִין פְּרָנָס עַל הַצְּבוּר אֲלָא אִם כֹּן נִמְלָכִין בְּצְבוּר שְׁנֵאמַר (שם לה) רְאוּ קָרָא הִי בְּשֵׁם בְּצַלְאֵל. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה : מֹשֶׁה הֲגוּן עָלֶיךָ בְּצַלְאֵל. אָמַר לוֹ : רַבּוֹנוֹ שָׁל עוֹלָם, אִם לְפָנֶיךָ הוּא הֲגוּן לְפָנַי לֹא כָּל שָׂכָן. אָמַר לוֹ : אַף עַל פִּי כֹן יָדְ אָמַר לָהֶם. הֲלַךְ וְאָמַר לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל : הֲגוּן עֲלֵיכֶם בְּצַלְאֵל. אָמְרוּ לוֹ : אִם לְפָנַי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּלְפָנֶיךָ הוּא הֲגוּן, לְפָנֵינוּ לֹא כָּל שָׂכָן :

רצ"י אַזְרַכָּה מִזְרַכְךָ. וְהַמִּזְרַכְךָ זְרַכָּת הַמִּזוּן מִזְרַכְךָ לְזַעֲה"ב : יוֹסֵף מֵת הוֹדֵם לְאֲחָיו. דְּכַתִּיב וַיִּמָּת יוֹסֵף וְכָל אֲחָיו : כְּרִיכִין רַחֲמִים. כְּרִיכִים שִׁזְבַּקָה רַחֲמִים שִׁזְבוּאוֹ לְפִי שְׁהֵם זִידוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ ב"ה וְאִין לְהֵם רַשׁוֹת לְזַא אֲלַא זְרַשׁוֹתוֹ : רַחֵם קְרַחֲתִי זָסֵם. רַחֵם מִשְׁמַע הַיָּס זְלַזְךָ תָּן עֵינֶיךָ זְדַזְרָה :

זוהר פנחס דף ר"מ ע"א

צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני וגוי. פתיב החפץ ליי בעולות וזבחים כשמע בקול יי וגוי לית רעותא דקדשא בריך הוא דיחוב בר נש ועל חובה יקריב קרבן אלא קרבן דאיהו בלי חובה דא איהו קרבן שלים ואקרי שלמים וקרבן תמיד אוף הכי ואף על גב דמכפר על חובין.

רְבִי אַבָּא פָּתַח : זָבַחַי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁבְרָה וְגוֹמֵר. הַאִי קָרָא
אוֹקְמוּהָ דְרַעוּתָא דְקַדְשָׁא בְרִידָה הוּא לָא אֲתַרְעִי בְקַרְבָּן
דְּבַר נֶשׁ עַל חוּבוּי אֶלָּא רוּחַ נְשִׁבְרָה וּבְנֵי נֶשׂא, לָא יִדְעֵי מַאי
קָאמְרִי וְהָכִי שְׁמַעְנָא מְבוּצִינָא קַדִּישָׁא דְכַד אֲתִי בַר נֶשׁ
לְאַסְתָּאבָּא בְּחוּבוּי אֲמַשִּׁידָה עֲלֵהּ רוּחָא מְסֻטְרָא דְמְסֻטְרָא
וְאֲתַגְיֵי עַל בַּר נֶשׁ וְשְׁלִיט עֲלֵהּ לְכָל רַעוּתָהּ וְהָהוּא סְטְרָא
מְסֻטְרָא אֲתַגְבַּר בְּחִילָהּ וְאֲתַתְקַף וְשְׁלִיט עֲלֵהּ לְרַעוּתָהּ אֲתִי
בַר נֶשׁ וְשְׁלִיט עֲלֵהּ לְאַתְדַכָּא מִדְכָּאִין לָהּ. בְּזַמְנָא דְהָוָה בֵּי
מְקַדְשָׁא קָיָם אֶקְרִיב קַרְבְּנָהּ כָּל כַּפָּרָה דִּילָהּ תִּלְיָא עֲלֵהּ עַד
דְּאֲתַחַרְט וְתַבַּר לְהָהוּא רוּחַ מְגוּ גְאֻתָּהּ דִּילָהּ וּמְאִידָהּ לָהּ
וְדָא הוּא תַבִּירוּ דְהָהוּא דְרָגָא דְמְסֻטְרָא וְכַד אֲתַבַּר הָהוּא
רוּחַ מְסֻטְרָא וְקָרִיב קַרְבְּנָהּ דָּא אִיהוּ דְאֲתַקְבֵּל בְּרַעוּתָא
כְּדָקָא יָאוּת וְאִי לָא אֲתַבַּר הָהוּא רוּחַ לָאוּ קַרְבְּנָהּ כְּלוּם
וּלְכַלְבֵּי אֲתַמְסֹר דְהָא קַרְבְּנָא דָּא לָאוּ דְקַדְשָׁא בְרִידָה הוּא
אֶלָּא מְכַלְבֵּי וּבְגִין כֶּךָ זָבַחַי אֱלֹהִים כְּדָקָא יָאוּת הוּא רוּחַ
נְשִׁבְרָה דִּיתַבַּר הָהוּא רוּחַ מְסֻטְרָא וְלָא יִשְׁלַט וְעַל דָּא מָאן
דִּיתַבַּר לָהּ כְּדָקָא יָאוּת עֲלֵהּ כְּתִיב רוּחַ הוֹלֵךְ וְלָא יָשׁוּב
לְהוּי הָהוּא גְבָרָא בְּאַבְטָחוּתָא דְלָא יִתּוּב לְגִבְהָ לְעֵלְמִין.
הָדָא הוּא דְכְּתִיב וְלָא יָשׁוּב. לֵב נְשִׁבַר וְנִדְכָּה הָהוּא גְבָרָא
דְלָא אֲתַגְיֵי וְלָא אֲתַעֲנַג בְּעֵנוּגִין דְעֵלְמָא, אֱלֹהִים לָא תַבְּזֶה
בִּיקְרָא אִיהוּ לְגִבְהָ :

תרגום הזוהר לו את בני ישראל וגו': פתוב, החפץ לה' צעולות וזבחים
כְּשִׁמוּעַ צְהוּל ה' וְגו'. יֵאֵין לְלוֹנוּ שְׁל הַקְדוּשָׁא צְרוּדָה הוּא שְׁאָדָם יַחְטֹא וַיִּקְרִיב
קָרְבָּן עַל חַטָּאוֹ, אֶלְא קָרְבָּן שְׁהוּא צְלִי עוֹן, זֶה הוּא קָרְבָּן שְׁלָם. וְנִקְרָא
שְׁלָמִים, וְגַם כֵּן קָרְבָּן תָּמִיד הוּא שְׁלָם, וְחָף עַל פִּי שְׁהַתְּמִיד מְכַפֵּר עַל
עוֹנוֹת, מְכַל מְקוּם הוּא קָרְבָּן שְׁלָם. רְבִי אֲבָא פָּתַח, זָבַחַי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁבְרָה
וְגו'. מְקָרָא זֶה הַעֲמִידוֹ שְׁרָלוֹן הַקְדוּשָׁא צְרוּדָה הוּא, שְׁאִינוּ רוֹאֶה שְׁאָדָם
יָבִיא קָרְבָּן עַל חַטָּאוֹ אֶלְא רוֹאֶה רוּחַ נְשִׁבְרָה. וּבְנֵי אָדָם יֵאֵינָם יוֹדְעִים מַה
שְׁאוּמְרִים. וְכֶךָ שְׁמַעְתִּי מִן הַמְּאוֹר הַקְדוּשָׁא, כְּשִׁאָדָם צָא לְהַטְמִיא צְעוֹנוֹתָיו,
הוּא מְמַשִּׁידָה עֲלָיו רוּחַ מְכַל הַטְּוִמָאָה, וְהָרוּחַ מְתַגְּאָה עַל הָאָדָם, וְשׁוֹלֵט
עֲלָיו לְכָל לְלוֹנוֹ. וְכַד הַטְּוִמָאָה הָהוּא, שְׁהָרוּחַ נְמַשֵּׁד מְפֻנּוּ, מְתַגְּבַר צְכַחוֹ
וּמְתַחֲזֶה וְשׁוֹלֵט עֲלָיו לְלוֹנוֹ. צָא אָדָם וְשׁוֹלֵט עֲלָיו לְהַטְמִיא, מְטַהְרִין אוֹתוֹ

מלמעלה. בזמן שהיה בית המקדש קיים, החוטא מקריב קרבנו. כל כפרה
שלו תלויה עליו, עד שמתחרט ומשצד לאותו רוח מלד הטומאה שמשד
עליו צחטאו, מגאותו, ומשפילו. וזה הוא שצירה לאותו מדרגת הטומאה,
שהרוח נמשד ממנה, וכשנשצר אותו רוח הטומאה, ומקריב קרבנו, זה הוא
קרבן המקוּבַל צרלון כראוי. ואם אותו רוח הטומאה, אינו נשצר, אין קרבנו
כלום, והוא נמסר לפלצים. פי קרבן זה אינו של הקדוש צרוף הוא אלל של
הפלצים. ומשום זה זכחי חלקים כראוי, הוא רוח נשצרה, שישצר אותו רוח
הטומאה, ולל ישלוט. ועל כן, מי שמשצרו כראוי, עליו כתוב, רוח הולך
ולל ישוב. אותו איש יהיה צטוח שלל ישוב חליו לעולם. זה שאמר ולל
ישוב. לב נשצר ונדכה, חדם זה שאינו מתגאה ואינו מתענג צתענוגי
העולם, חלקים לל תבזה, פי הוא צכבוד חללו.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ב

א. שכח ולא הזכיר בשבת או ביום טוב קדשת היום אם
נזכר קדם שיתחיל בברכה רביעית בשבת אומר ברוך ה'
אשר נתן מנוחה לעמו ישראל לאות ולברית קדש ברוך
אתה ה' מקדש השבת. ביום טוב אומר ברוך אשר נתן
ימים טובים לעמו ישראל לששון ולשמחה ברוך אתה ה'
מקדש ישראל והזמנים. ומתחיל בברכה רביעית וגומרה.
ואם נזכר אחר שהתחיל בברכה רביעית פוסק וחוזר
לראש שהוא ברכת הזן : **ב.** בראשי חדשים שכח ולא אמר
יעלה ויבא אם נזכר קדם שהתחיל בברכה רביעית אומר
ברוך אשר נתן ראשי חדשים לעמו ישראל לזכרון ואינו
חותם בה ומתחיל בברכה רביעית וגומרה. ואם נזכר אחר
שהתחיל בברכה רביעית גומר אותה ואינו חוזר וכן בחלו
של מועד. ובחנכה ובפורים אם שכח ולא הזכיר הענין

מוסר

ספר חסידים סימן קפא קפב

אֵל יֵשֵׁב אָדָם בְּמָקוֹם שְׂאוֹכְלִים כְּשֵׁיט לָהֶם בְּשֶׁת: אָחַד
חָלַל שֶׁבֶת וְהָיָה נוֹשֵׂא אֶת כֶּסֶפוֹ בָּא לְפָנָי חֲכָם לְהוֹרוֹת לוֹ
תְּשׁוּבָה אָמַר לָהּ: הַכֶּסֶף אוֹ שְׂוִיו חֵלֶק לְעֵנִיִּים שְׂמֵתֵיבִישִׁים
לְקַבֵּל צְדָקָה וְלֹא רָצָה לָתֵת וְגַם הֶחֱכָם לֹא אָמַר לוֹ תְּשׁוּבָה
אַחֲרָת: מַעֲשֵׂה בְּחֶסֶד אָחַד שֶׁהָיָה אָחַד מְבִישׁוֹ וּמְדַבֵּר לוֹ
דְּבָרִים רָעִים אָמְרוּ לוֹ הַקֹּהֵל: נַעֲשֵׂה לוֹ נְזִיפָה וְנִגְזֹר עָלָיו
חָרֵם. אָמַר לָהֶן: אֵל תַּעֲשׂוּ. אָמְרוּ לוֹ: נַעֲשֵׂה בְּשִׁבִיל שְׂלֹא
יַעֲשֵׂה לְאַחֲרִים. אָמַר לָהֶם: מִמֶּנִּי תִלְמָדוּ וְכֵן תַּעֲשׂוּ שְׂאֵנִי
סוֹבֵל וְאֵינִי נוֹתֵן לָכֶם לְהִתְקוּט בְּשִׁבִיל כֶּךָ כְּשֵׁתִשְׁמְעוּ אֶת
חֲרַפְתְּכֶם מִנִּי נָבֵל כָּל הַיּוֹם מְקוּל מְחַרְרָף וּמְגַדֵּף אֵל תְּשִׁימוּ
לֵב לְכָל דְּבָרָיו הָרִי כְּתִיב (במדבר יב) וְהָאִישׁ מַשֶּׂה עָנּוּ מְאֹד
מִכָּל הָאָדָם. וְכִנְגְדוּ כְּתִיב אַחֲרָיו (דברים לד): וְלֹא קָם נָבִיא
עוֹד וְגו'. וְכְתִיב (שם יג) אַחֲרַי הִי תֵלְכוּ. וְכְתִיב (ישעיה מב)
הַחֲשֵׁתִי מַעוֹלָם אַחֲרִישׁ אֶתְאַפֵּק:

תורה

שני

יום

שופטים

יכין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד ד' דמילוי יו"ד דשם בין להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

(ב) כִּי יִמָּצָא בְּקִרְבְּךָ בְּאֶחָד שְׂעָרֶיךָ אִשָּׁר
יְהוּה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ אִישׁ אֹ אוֹ אִשָּׁה אִשָּׁר
יַעֲשֶׂה אֶת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוּה אֱלֹהֶיךָ לְעֵבֹר
בְּרִיתוֹ : אָרִי יִשְׁתַּכַּח בֵּינְךָ בַּחֲדָא מִקְרוּיֶךָ דַּיֵּי אֱלֹהֶיךָ יִהְיֶה לָּךְ
גִּבֹר אוֹ אֶתְתָא דִּי יַעֲבֹד יְת דְּבִישׁ קָדָם יֵי אֱלֹהֶיךָ לְמַעַבְר עַל קִימָה :

רש"י לעבר בריתו. אשר כרת אתכם שלא לעבוד עבודה זרה:

(ג) וַיִּלְךְ וַיַּעֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוּ
לָהֶם וּלְשֹׁמֵשׁ אוֹ לַיָּרַח אוֹ לְכָל צְבָא
הַשָּׁמַיִם אִשָּׁר לֹא צִוִּיתִי : וְאַזַּל וּפְלַח לְטַעוֹת
עַמְמֵיָא וְסָגִיד לְהוֹן וּלְשֹׁמֵשׁ אוֹ לְסִיְהָרָא אוֹ לְכָל חֵילֵי שְׁמַיָא דִּי לֹא
פְקִדִית :

רש"י אשר לא צויתי. לעבדם:

(ד) וַהֲגִד לָךְ וְשָׁמַעְתָּ וְדַרְשֶׁתָּ הֵיטֵב וְהִנֵּה
אֲמַת נָכוֹן הַדָּבָר נַעֲשֶׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת
בְּיִשְׂרָאֵל : וַיִּתְחַוֵּי לָךְ וְתִשְׁמַע וְתִתְבַּע יָאוֹת וְהָא קִשְׁטָא כּוֹן
פְתַגְמָא אֶתְעַבִּידַת תּוֹעֵבַתָא הָדָא בְּיִשְׂרָאֵל :

רש"י נכון. מכון העדות:

(ה) וְהוֹצֵאתָ אֶת הָאִישׁ הַהוּא אוֹ אֶת
הָאִשָּׁה הַהוּא אִשָּׁר עָשׂוּ אֶת הַדָּבָר הָרַע
הַזֶּה אֶל שְׂעָרֶיךָ אֶת הָאִישׁ אוֹ אֶת
הָאִשָּׁה וְסִקְלֶתֶם בְּאֲבָנִים וּמָתוּ : וְתִפְקַן יְת

גְּבָרָא הֵהוּא אִו יְת אֶתְתָּא הֵהיא דִּי עֲבָדוּ יְת פְּתִגְמָא בִּישָׂא הֵדִין
לְתַרְע בֵּית דִּינָא יְת גְּבָרָא אִו יְת אֶתְתָּא וְתִרְגְּמוּן בְּאַבְנֵיָא וַיְמִוּתוּן :

רש"י והולאת את האיך ההוא. אל שעריך וגו'. המתרגם אל שעריך, לתרע בית דינך, טועה, שכן שנינו
אל שעריך זה שער שעבד בו, או אינו אלא שער שנדון בו, נאמר שעריך למטה ונאמר שעריך למעלה
(פסוק 5) מה שעריך האמור למעלה שער שעבד בו אף שעריך האמור למטה שער שעבד בו. ותרגומו לקרוד:

נביאים - ישעיה - פרק נא

(יח) אִין מְנַהֵל לָהּ מְכָל בְּנִים יִלְדָּה וְאִין
מִחֲזִיק בְּיָדָהּ מְכָל בְּנִים גִּדְּלָהּ : לִית דְּמִנְחָם
לָהּ מְכָל בְּנִין דִּילִידָת וְלִית דְּמִתְקִיף בְּיָדָהּ מְכָל בְּנִין דְּרַבִּיאת : (ט)
שְׁתִּים הֵנָּה קִרְאֲתִיךְ מִי יְנוּד לָךְ הַשֵּׁד
וְהַשֶּׁבֶר וְהָרַעַב וְהַחֶרֶב מִי אֲנַחְמִיךְ : תִּרְתִּין
עָקוּ אֶתְּאָה עֲלֵיךְ יְרוּשָׁלַם לָא יְכִילִית לְמִיקָם כַּד אַרְבַּע יִיתוּן עֲלֵיךְ
בִּיזָא וְתִבְרָא וְכַפְנָא וְחִרְבָּא לִית דִּי מְנַחְמִיךְ אֶלְהִין אֲנָא :

רש"י שתיס הנה קראתיך . כרות כפולות שתיס שתיס : מי אנחמך . מי אביא לך לנחמך ולומר אף
אומה פלונית היא לקחה דוגמתך :

(כ) בְּנִיךְ עֲלֵפוּ שְׁכָבוּ בְּרֵאשׁ כָּל חוּצוֹת
כְּתוּבָא מִכְמָר הַמְּלָאִים חֲמַת יְהוָה גְּעַרְת
אֶלְהֵיךְ : בְּנִיךְ יְהוּן מְטַרְפִּין רָמוּ בְּרִישׁ כָּל שׁוֹקֵיָא כְּמִזְרְקִי
מִצְדוֹ מְלוֹ חִימְתָּא מוֹ קָדָם יְיָ מִזֹּפִיתָּא מוֹ קָדָם אֶלְהֵיךְ :

רש"י עולפו . לשון עייפות כמו (עמוס ה) תחעלפנה הבתולות בלמא פשמ"ר בלע"ז . כתוב מכמר .
הפקר כתוב זה שנפל למכמר , תוא כמו ותאו וזמר (דברי יד) :

לְכוּן שְׁמַעֵי נָא זֹאת עֲנִיָּה וּשְׁכַרְתָּ וְלֹא (כא)

מִיָּיִן : (פ) בְּכוּן שְׁמַעֵי כְּעוֹן דָּא מְטַלְטְלֵתָא דְרוּיָא מוֹ עָקָא וְלֹא מוֹ חֲמָר :

רש"י ושכורת ולא מיין . שכורת מדבר אחר שלא מיין :

כתובים - תהילים - פרק מה

וַהֲדַרְךָ צֶלַח רִכַּב עַל דָּבָר אֱמֶת וְעֲנֹה (ה)

צֶדֶק וְתוֹרָה נֹרְאוֹת יְמִינְךָ : וְשִׁיבְהוֹרְךָ סִגֵּי בְּגִין
בְּן תִּצְלַח לְמַרְכָּב עַל סוּסֵי מַלְכוּתָא עַל עֵסֶק הַמְּנוּתָא וּקְשׁוּט
וְעֲנִיּוֹתֵנוּתָא צֶדֶקְתָּא וְיִלְפָנֶךָ יְיָ לְמַעַבְדַּ דְּחִילּוֹ בְּיַד יְמִינְךָ :

רש"י על דבר אמת . להורות כדת ולהתנהג בענות לדק : ותורך . התורה ודבר האמת שתעסוק בו היא תורה אותך טכסיסי המלחמה לעשות ימינך נוראות לפי שהזכיר תלמוד תורה בלשון מלחמה נופל בו ל' ימין המיומנת להלחם , (כלומר הסדר להלחם ביד ימין) :

חֲצִיף שְׁנוּנִים עַמִּים תַּחְתִּיךָ יִפְלוּ בְּלִב (ו)

אוֹיְבֵי הַמֶּלֶךְ : גִּרְרָךְ שְׁלִיפִין עַמְּמִין תַּחְתִּיךָ יִפְלוּ וּבְנֵי
קִשְׁתֶּךָ יִשְׁתַּלְּחוּ בְּלִב סִנְאֵי מַלְכָּא :

רש"י חציף שנונים . בלב אויבי המלך שנונים אגוישוץ בלע"ז , והרי זה מקרא מסורס מנינו שהתלמידים קרוים חלים שנאמר כחלים ביד גבור כן בני הגעורים (להמון קב"ז) ותלמידי חכמים (המזוינים) בהלכה קרוים אויבים זה לזה לפי שעה שנאמר לא יבושו כי ידברו את אויבי' בשער (סס) : עמים תחתיד יפלו . בשכר התורה יפלו העובדי גלולים תחתיהם של ישראל :

(ו) כִּסְאָךְ אֱלֹהִים עוֹלָם וָעֶד שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל
שֵׁבֶט מַלְכוּתְךָ : פּוֹרְסֵי יְקָרְךָ יְיָ קַיִים לְעַלְמֵי עֲלָמִין
חוּטְרָא תִרְצֶתָא חוּטְרָא דְמַלְכוּתְךָ :

רש"י כסאך אלהים . כסאך שר וסופט לעולם ועד כענין שנאמר נתתיך אלהים לפרעה (שמות ו') ולמה בשביל שבט מישור שבט מלכותך שמשפטיך אמת וראוי אהה למלך :

(ח) אֶהְבֵּת צְדָק וַתִּשְׁנֵא רָשָׁע עַל כֵּן מִשְׁחָךְ
אֱלֹהִים אֶלְהֵיךְ שָׁמֹן שִׁשׁוֹן מִחֲבָרֶיךָ : מְטוֹל
דִּי רַחֲמֵת צְדָקְתָא וְסִגִּיתָא רָשָׁעָא מְטוֹל הֵיכְנָא רַבִּיךָ יְיָ אֶלְהֵךְ
מִשְׁחָא דְחֲדָנָא יִתִּיר מִן חֲבָרֶךְ :

רש"י משחך וגו' שמן ששון . כל לשון גדולה נופל עליה ל' משיחת שמן כדת המלכים :

משנה ביצה פרק א

א. בִּיצָה שְׁנוּלָדָה בְּיוֹם טוֹב, בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים,
תֹּאכְל. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, לֹא תֹאכְל. בֵּית שְׂמַאי
אוֹמְרִים, שְׂאוֹר בְּכִזְיַת וְחֻמֵץ בְּכֹתֶבֶת. וּבֵית הַלֵּל
אוֹמְרִים, זָה וְזָה בְּכִזְיַת :

ברטנורה (ה) ביצה שנולדה ביום טוב. [ביום טוב] שלאחר שבת עסקינן. וטעמייהו דבית הלל דאמרו לא תאכל, משום דכל ביצה דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה, ונמלאת שבת מכינה ליום טוב, והתורה אמרה (שמות טו) והיה ביום הששי והכינו, וסתם ששי חול הוא, וחול מכין לשבת, וחול מכין ליום טוב, דיום טוב נמי אקרי שבת, ואין יום טוב מכין לשבת ולא שבת מכינה ליום טוב. והכנה כי הך דביצה אע"ג דבידי שמים היא מקריא הכנה. ומיהו, שבת ויום טוב דחשיבי, בעי סעודתן הזמנה בחול ואין אחד מהן מכין לחצרו אפילו בהכנה דבידי שמים. אצל סעודת חול לא חשיבא ולא בעיא הזמנה, הלכך באחד בשבת בעלמא שאינו יום טוב לית לן

למיסר בינה שנוולדה צו לפי שנגמרה בשבת, דסעודת חול לא ארכבה רחמנא זימון מצעוד יום. ואסרו בינה שנוולדה בכל יום טוב ואע"פ שאינו אחר שבת, גזירה משום יום טוב שאחר שבת. וכן אסרו בינה שנוולדה בכל שבת לגומעה חיה, גזירה משום שבת שאחר יום טוב. ושבת ויום טוב הסמוכים זה לזה, בינה שנוולדה בזה אסורה בזה. וכן שני ימים טובים של ראש השנה. אבל שני ימים טובים של גלויות דממה נפשך אחד מהם חול, בינה שנוולדה בזה מותרת בזה: שאור בכזית. לענין אכילה כולי עלמא לא פליגי דזה וזה בכזית, מדפתח הכתוב בשאור וסיים בחמץ, שאור לא ימלא בבתיכם כי כל אוכל מחמלת (שמות יב), לומר לך זהו שאור וזהו חמץ כזה כן זה. כי פליגי, לענין ביעור, בית שמאי סברי מדכתב רחמנא לתרוייהו שאור וחמץ ולכתוב חמץ שאין חמומו קשה ואפילו הכי חייב לבער וקל וחומר לשאור שחמומו קשה, אלא שמע מינה שיעורו: של זה לא כשיעורו של זה, ולא ילפינן ביעור מאכילה. ובית הלל סברי, זה וזה בכזית, דילפינן ביעור מאכילה. ומשום דהנך תלת מיילי מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל גבי יום טוב, תנא להו הכא גבי הדדי: בככותבת. תמרה:

ב. השוחט חיה ועוף ביום טוב, בית שמאי אומרים, יחפור בדקר ויכסה, ובית הלל אומרים, לא ישחוט, אלא אם כן היה לו עפר מוכן מבעוד יום. ומודים, שאם שחט, שיחפור בדקר ויכסה. שאפר פירה מוכן הוא:

דרטורה (ג) השוחט חיה ועוף. הבא לשחוט חיה ועוף ונמלך בבית דין כילד יעשה: בית שמאי אומרים. בית דין מורין לו שיחוט לכתחלה ויחפור בדקר נעוץ שהכינו מצעוד יום, כלומר שיעקור אותו ממקום נעילתו ויעלה עפר ויכסה. ומיירי כשהוא נעוץ בעפר תיחוח הראוי לכיסוי, שאינו מחוסר כתישה: דהר. יתד שנועלים בארץ. לשון וידקור את שניהם (במדבר כה): שאפר כירה מוכן הוא. לאו אמלתייהו בבית שמאי ובית הלל קאי, אלא מלתא באנפי נפשה הוא, והכי קאמר, ואפר כירה מוכן הוא ואינו כריך הזמנה, דדעתיה עלויה. ולא שנו אלא שהוסק מערב יום טוב, אבל הוסק ביום טוב אסור, דליכא למימר דעתיה עלויה מאתמול. ואם ראוי ללכות צו בינה, שעדיין הוא רמץ חם, אע"פ שהוסק ביום טוב, מותר לכסות צו, איידי דמאי להפוכי ביה ללכות צו בינה, שקיל ליה נמי ומכסה צו:

ג. בית שמאי אומרים, אין מוליכין את הסלם משובב לשובב, אבל מטהו מחלון לחלון. ובית הלל מתירין. בית שמאי אומרים, לא יטול, אלא אם כן

נְעַנֶּעַ מִבְּעוֹד יוֹם. וּבֵית הַלֵּל אֹמְרִים, עוֹמֵד וְאוֹמֵר זֶה וְזֶה אֲנִי נוֹטֵל:

ברטנורה (ג) אין מוליכין את הסולם משוּבֵד לְשׁוּבֵד. בסולם של עליה כ"ע לא פליגי דאסור ובסולם של שׁוּבֵד נמי כשהוא מוליכו ברה"ר מודו ב"ה דאסור שהרואה אומר לתקן גגו הוא מוליכו ועושה מלאכה ביו"ט כי פליגי שמוליכו ברה"י ואין בני אדם רואים אותו ב"ט סברי אין מוליכין שכל דבר שאסרו חכמים מפני מראית העין אפי' בחדרי חדרים אסור וב"ה מתירין אע"ג דבעלמא דינא הכי הוא הכא שרי משום שמחת יו"ט: מחלון לחלון. באותו שׁוּבֵד עֲלָמוּ שְׁכָן דְרַךְ שׁוּבֵד לְהוּיָת בּוּ (מחילת הרבה) קן לכל זוג וזוג וחלון בכל קן וקן: זה וזה אני נוטל. פלוגתייהו דב"ט וב"ה דוקא בצריכה ראשונה שדרך מגדלי יונים תמיד להניח צריכה ראשונה דהיינו שני גוזלות ראשונות שאמהות משתעשעות בהן ולא יברחו וב"ט סברי דצדצור בעלמא לא סגי דימלא כי שקיל להו למחר אתי לאמלכי וחיים עלייהו והוי טילטול שלא לצורך אבל משנענע וממשמש בהן מבעוד יום לשחיטה ולא חס עלייהו תו לא חיישינן דחיים וב"ה סברי לא גזרינן דלמא חס עלייהו ואפי' בצריכה ראשונה:

ד. זֶמַן שְׁחוּרִים וּמְצָא לְבָנִים, לְבָנִים וּמְצָא שְׁחוּרִים, שְׁנַיִם וּמְצָא שְׁלֹשָׁה, אֲסוּרִים. שְׁלֹשָׁה וּמְצָא שְׁנַיִם, מִתְּרִים. בְּתוֹךְ הַקֵּן וּמְצָא לְפָנֵי הַקֵּן, אֲסוּרִים. וְאִם אֵין שָׁם אֵלָא הֵם, הָרִי אֵלוֹ מִתְּרִים:

ברטנורה (ד) זמן שחורים ומלא לבנים. הא מלתא דפשיטא הוא ולא אצטריך למתנייהו אלא ה"ק זימן שחורים ולבנים ומלא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים והכי פירושא דמתני' זימן שחורים בקן זה ומלא בו לבנים זימן לבנים ומלא בו שחורים מהו לתימא הני אינהו ואתהפוך אתהפוכי קמ"ל: שנים ומלא שלשה. ואינו מכיר המוכנין, כולן אסורין: שלשה ומלא שנים מותרים. האחד הלך, והשנים נשארו. ולא אמרינן כסם שהאחד הלך כן הלכו כולם והני אחריני נינהו: זימן בתוך הקן ומלא לפני הקן. ובתוך הקן לא מלא כלום, אסורים: ואם אין. באותו שׁוּבֵד אלא הן: הרי אלו מותרין. ואע"פ שיט שׁוּבֵד אחר קרוב לו בתוך חמשים אמה, אם אין אותו שׁוּבֵד בשורה של שׁוּבֵד זה בשורה אלא בקרן זוית, לא אמרינן מההוא שׁוּבֵד הקרוב אתו, שהגוזלות כל זמן שאינם פורחים אלא מדדין ברגליהן אינן מדדין אלא כנגד הקן שלהן בשורה, שאם רואין קניהן כשהופכין לאחוריהן מדדין ואם לאו אין

ה. בֵּית שְׂמַאי אֹמְרִים, אֵין מְסַלְקִין אֶת הַתְּרִיסִין

בְּיוֹם טוֹב. וּבֵית הַלֵּל מִתִּירִין אֶף לְהַחֲזִיר. בֵּית
שְׂמַאי אוֹמְרִים, אֵין נוֹטְלִין אֶת הָעֵלִי לְקַצֵּב עָלָיו
בְּשָׂר. וּבֵית הַלֵּל מִתִּירִין. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, אֵין
נוֹתְנִין אֶת הָעוֹר לְפָנֵי הַדָּרְסוֹן וְלֹא יִגְבִּיהֶנוּ, אֶלָּא אִם
כֵּן יֵשׁ עִמּוֹ כְּזֵית בְּשָׂר. וּבֵית הַלֵּל מִתִּירִין. בֵּית שְׂמַאי
אוֹמְרִים, אֵין מוֹצִיאִין לֹא אֶת הַקָּטָן וְלֹא אֶת הַלוֹב
וְלֹא אֶת סֵפֶר תּוֹרָה לְרְשׁוֹת הַרְבֵּים. וּבֵית הַלֵּל
מִתִּירִין:

צִרְטוֹרָה (ה) העלוי. יד של עץ גדול הרבה ועגול שכותשים בו את הריפות ודומיהן. ומפני כובדו וגדלו אין תורת כלי עליו: להקב. לחתוך: ובית הלל מתירין. משום שמחת יום טוב, ואע"פ שאין עליו תורת כלי: לפני הדורסן. שידרסו עליו בני אדם כדי שלא יפסיד: ולא יגביהנו. לטלטלו לאחר הפסחתו: ובית הלל מתירין. דאי לא שרית ליה לא שחיט כדי שלא להפסיד העור וממנע משמחת יום טוב: תריסין. מוכרי בשמים יש להן חנויות העשויות כמין תיבות ועומדות בשוק ואינן מחוברות בקרקע, ותריסין הן דלתות שסוגרין בהן פתחי אותן תיבות, ופעמים שמסלקים אותן תריסין מפתח התיבה ושוחחין עליהן הסממנין שבחנות: מתירין אף להחזיר. בתריסין שאין להם ציר כלל כולי עלמא לא פליגי דשרי אפילו לנעול בהן פתח [ובית שבתוך] החצר. ובתריסין שיש להן ציר מן הצד כולי עלמא לא פליגי דאסור לנעול בהן אפילו פתחי חנויות, דדמי לבנין. כי פליגי, בתריסין שיש להן ציר בצמנע כעין בליטה ותוחזין אותה בחור שבצמנע דופן פתח החנות, בית שמאי סברי גזרינן ציר בצמנע אטו ציר מן הצד, ובית הלל סברי לא גזרינן בתריסי חנויות, ושרי להחזיר, משום דבעי לאפוקי תבלין ואי לא שרית ליה לאהדורי לא פתח ואתי לאמנועי משמחת יום טוב: לא את הקטן. ולא כל מידי דלאו אורך אכילה: ובית הלל מתירין. דאמרי מתוך שהתרה הולאה לאורך אכילה, הותרה נמי שלא לאורך אכילה. והוא שיהיה בה אורך מורה כגון הני דחשיב צמתני' או אורך הגאה כגון מפתח ביתו וכיוצא בהן. לאפוקי הולאת אבנים וכיוצא בזה דבהא מודו בית הלל דאסור:

ו. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, אֵין מוֹלִיכִין חֶלֶה וּמִתְנֹת
לְפָהֵן בְּיוֹם טוֹב, בֵּין שְׁהוֹרְמוּ מֵאֶמֶשׁ, בֵּין שְׁהוֹרְמוּ
מֵהַיּוֹם. וּבֵית הַלֵּל מִתִּירִין. אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שְׂמַאי,
גִּזְרָה שְׁוֵה, חֶלֶה וּמִתְנֹת מִתְנָה לְפָהֵן, וּתְרוּמָה מִתְנָה
לְפָהֵן, כְּשֵׁם שְׂאִין מוֹלִיכִין אֶת הַתְּרוּמָה, כְּדֵי אֵין

מוֹלִיכִין אֶת הַמִּתְנֹת. אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הַלֵּל, לֹא, אִם
אָמַרְתֶּם בְּתַרוּמָה שְׂאִינוֹ זָכָאי בְּהֶרְמַתָּה, תֹּאמְרוּ
בְּמִתְנֹת שְׂזַכָּאי בְּהֶרְמַתְוֹ :

דרטורה (1) אין מוליכין חלה וּמתנות זיוס טוב. אע"פ שמותר בהפרשתם, לא שרו בהולכתם, אלא תיקון עיסתו התיירו לו ולא יותר: מתנות. הזרוע והלחיים והקיבה: גזירה שוה. לאו דוקא, דכולה מדרבנן גזרו משום גזירה דאין מגביהין תרומות ומעשרות זיוס טוב, אלא דומיא דגזירה שוה: מתנה לכהן. מעשרים וארבע מתנות כהונה: כסם שאין מוליכין את התרומה וכו'. הך מתני' אדחיא לה בגמרא, דלא נחלקו ד"ש וד"ה שמוליכין חלה ומתנות. לא נחלקו אלא בהולכת תרומה, שד"ש אומרים אין מוליכין וד"ה אומרים מוליכין. אמרו להן ד"ש לד"ה חלה ומתנות מתנה לכהן ותרומה מתנה לכהן, כסם שמוליכין את המתנות כך מוליכין את התרומה, אמרו להם ד"ש, לא, אם אמרתם בחלה ומתנות שזכאי בהרמתן, שנתנו חכמים כח ורשות בהפרשתן לפי שהחיוב שלהן בא זיוס טוב דלשין ושוחטין זיוס טוב וכיון שהותרו אותן של יום טוב שרינו להו להוליך אותן שנעשו מערב יום טוב, תאמרו בתרומה שאינה זכאי בהרמתה, שהרי אי אפשר שיצוא חיוב תרומה לכרי זיוס טוב לפי שאין חיוב תרומה אלא משעת מריחה בכרי ואין ממרחין זיוס טוב, הלכך אין מוליכין תרומה זיוס טוב:

ז. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים תִּבְלִין נְדוּכִין בְּמִדּוּד שֶׁל עֵץ.
וְהַמֶּלַח בַּפֶּד, וּבְעֵץ הַפְּרוּר, וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים תִּבְלִין
נְדוּכִין כְּדֶרֶךְ בְּמִדּוּד שֶׁל אָבּוֹ, וְהַמֶּלַח בְּמִדּוּד שֶׁל
עֵץ :

דרטורה (2) במדוד של עץ. אבל לא של אבן. ומיהו במדוד של עץ נדוכין כדרכן ואין לריד שינוי, מפני שהן מפיגין טעמן אם נדוכין מאתמול: והמלח בפד. של חרס ידוכנו: או בעץ פרור. הוא הכף שמגיסין בו הקדירה, למלח בעי שינוי, שהיה לו לדוד מאתמול, שאינו מפיג טעמו. והלכה שהבא לדוד מלח זיו"ט מטה המדוכה על דה ודך על ידי שינוי. והתבלין נדוכין כדרכן ואין לריכין שינוי:

ח. הַבוֹרֵר קִטְנִית בְּיוֹם טוֹב, בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים,
בוֹרֵר אֶכֶל וְאוֹכֵל. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, בוֹרֵר כְּדֶרֶךְ
בְּחִיקוֹ בְּקִנּוֹן וּבְתִמְחוּי, אֲבָל לֹא בְּטַבָּלָא וְלֹא בְּנִפְה
וְלֹא בְּכַבְרָה. רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, אֵף מִדִּים וְשׂוֹלָה :

צרטורה (ח) **בורר אוכל.** מלקט האוכל אחד אחד מן הפסולת: **בורר כדרכו בחיקו.** ובלבד שלא יהיה טורח ברירת הפסולת מרובה. אבל אם טורח ברירת הפסולת מרובה על טורח ברירת האוכל כגון שהפסולת דק ביותר מע"פ שהאוכל מרובה בשיעורו על הפסולת, מודים בית הלל שבורר את האוכל ומניח את הפסולת, ולמעוטי בטרחה עדיף: אף מדיח וסולה. שמביא כלי מלא קטנית ונותן עליו מים והפסולת קף על פני המים ומסיר אותו בידו: **סולה.** כמו של נעלך (שמות ג). ואין הלכה כרבן גמליאל:

ט. **בית שמיאי אומרים,** אין משלחין ביום טוב אלא מנות. ובית הלל אומרים, משלחין בהמה חיה ועוף, בין חיה בין שחוטין. משלחין יינות שמנים וסלתות וקטניות, אבל לא תבואה, ורבי שמעון מתיר בתבואה:

צרטורה (ט) **אין משלחין ביום טוב.** דורון איש לרעהו: **אלא מנות.** דבר מוכן שאין עשוי להניחו למחר, כגון חתיכות בשר ודגים: **ובית הלל אומרים וכו'.** ולא שרו בית הלל אלא לשלוח על ידי אדם אחד או שנים. אבל שלשה בני אדם או יותר נושאין מנחה אסור, דאושא מלתא טובא ונראין כמוליכין למכור בשוק: **אבל לא תבואה.** שאינה ראויה לאכילה שהרי כריכה טחינה ואין טוחנין ביום טוב: **ור' שמעון מתיר בתבואה.** שיכול לכתשה במכתשת קטנה ויבשלה מעשה קדירה. ואין הלכה כר' שמעון:

י. **משלחין פלים,** בין תפורין בין שאינן תפורין, ואף על פי שיש בהן פלאים, והן לצרף המועד, אבל לא סנדל המסמר ולא מנעל שאינו תפור. רבי יהודה אומר, אף לא מנעל לבן, מפני שצריך אמן. זה הכלל, כל שנתתיו בו ביום טוב, משלחין אותו:

צרטורה (י) **משלחין כלים תפורין.** דחזו למלבוש. ושאין תפורין חזו לאכסויי: **כלאים.** כשהן קשין שאין מחממין, מותר לשכב עליהם: **סנדל המסומר.** של עץ מחופה מסמרים. שגזרו חכמים עליו שלא לנעלו בשבת ויו"ט, משום מעשה שהיה שנהרגו הרוגי מלכות על ידו, כמבואר במסכת שבת פרק במה אשה יולאה (גף ס): **ולא מנעל שאינו תפור.** ואפילו הוא מחובר ביתדות של עץ וכיוצא בהן: אף לא

מנעל לבן. באתריה דר' יהודה לא היו נועלים מנעל לבן עד שמשחירין אותו: שאריך אומן. להשחירו: כל שנאותין בו. הכי קאמר, כל שנאותין בו בחול כמות שהוא ואינו צריך למלאכה אחרת, אע"פ שאין נאותין בו ביום טוב כגון תפילין שחול לובשין אותן כמות שהן וביום טוב אין לובשין אותן, משלחין אותן ביום טוב:

גמרא ביצה דף יז ע"ב

בין תפורים וכו'. בשלמא תפורים חזו למלבוש שאין תפורים נמי חזו לכסויי אלא פלאים. למאי חזו, וכי תימא חזו למימד תותה והתניא (ויקרא יט) לא יעלה עליך. אבל אתה יכול להציעו תחתיד, אבל אמרו חכמים: אסור לעשות כן שפמא תכרך לו נימא על בשרו. וכי תימא דמפסיק מידי דביני ביני. והאמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי אמר רבי יוסי בן שאול אמר רבי משום קהלא קדישא דבירושלים אפלו עשר מצעות זו על גבי זו וכלאים תחתיהן אסור לישן עליהם, משום שנאמר לא יעלה עליך אלא בוילון והאמר עולא וילון טמא מפני שהשמש מתחמם כנגדו אלא בקשיו. וכי הא דאמר רב הונא בר רב יהושע דרב יהושע האי נמטא גמא דנרש שריא. אמר רב פפא ערדלין אין בהן משום פלאים אמר רבא הני צררי דפשיטי אין בהם משום פלאים. דבזרני יש בהם משום פלאים. רב אשי אמר אהד זה ואהד זה אין בהם משום פלאים לפי שאין דרך חמום בכך:

כ"י למימד. לכפלה: שמה תכרך לו נימא. ויש נימין גדולים וגסים ומחמם במקומה ועובר משום לא תלבש שעטנז, א"נ נימא בעלמא כיון דעיקר הבגד מהנהו ומחממו מלמטה הוי ליה הא לבישה דאית בה הנאה: דמפסיק מידי. שנותן בגד אחר ביניהם: אסור לישן עליהם. מדרבנן: בוילון. שראוי לפרסו כנגד הפתח: וילון טמא. מקבל טומאה ולא עשאוה כ אחד ממחילות הבית שאינו

מקבלות עומאה: מתחמם כנגדו. מעטף בשוליו לפיכך יש תורת כלי עליו וכיון
דמתחמם כנגדו אסור לעשותו כלאים: בהשין. קשין שאין מתחממין מותר ליטב
עליהם: גמלא. קשה דבר שהוא כוון נעשה קשה: דנרש. שם מקום: פריא. לשיבה
שאינו מתחמם: כרבי דפשיטי כו'. בגד כלאים שאורחין בו מעות מותר לתתן
בתיקו שהמעות מהשין אותו ואינו מחמם: בזרני. שארור בהם זרעים: יש בהם
משום כלאים. ואסור לתתן בתוך חיקו: ערדלאים. שרגילין ללכשן תחת מנעליהן
ותולה עליהן עור של תישים מעובדין תחת קרקעיתן כנגד העקב של רגל ויש
עושין אותן של אמר וקורין אותן נמטי:

זוהר וארא דף כ"ו ע"ב

פתח רבי אלעזר ואמר וידעת היום והשבת אל לבבך כי יי
הוא האלהים האי קרא הכי מבעי לה וידעת היום כי יי
הוא האלהים והשבת אל לבבך (אלא זכאה הוא מאן דישתדל
פאריתא). תו (תא חזי) והשבות אל לבבך מבעי לה. אלא אמר
משה אי את בעי למיקם על דא ולמנדע כי יי הוא האלהים
והשבת אל לבבך וכדין תנדע לה. לבבך יצר טוב ויצר רע
דתכליל דא בדא ואיהו חד. כדין תשכח כי יי הוא
האלהים דהא אתכליל דא בדא ואיהו חד. ועל דא והשבת
אל לבבך למנדע מלה. תו אמר רבי אלעזר חיבין עבדין
פגימותא לעלא. מאי פגימותא דשמאלא לא אתכליל
בימינא. דיצר רע לא אתכליל ביצר טוב בגין חוביהו דבני
נשא. ופגימו לא עבדי אלא לון ממש. הדא הוא דכתוב
(דברים לב) שחת לו לא בניו מומם. כביכול עבדי ולא עבדי.
עבדי דלא אתמשד עליהו ברכו דלעילא כמה דאת אמר
ועצר את השמים ולא יהיה מטר. ולא עבדי דהא שמיא
נטלי לון לגרמיהו ברכאן מה דיצטריד. ולא נטלי
לאמשכא לתתא ודאי מומם דאנון חיבין איהי תו לו
בוא"ו דלא אתכליל ימינא בשמאלא בגין דלא יתמשכון
ברכאן לתתאי לא באלי"ף דהא לא נטלי לאתמשכא

לְתַתָּא. מָאן גְּרִים דָּא. בְּגִין דְּחִיבִין מְפָרִישִׁין יִצְרָר רָע מִיִּצְרָר
טוֹב. וּמִתְדַבְּקוֹן בְּיִצְרָר רָע. רַבִּי אֲבָא פִּתַח וְאָמַר וְאֶהְבֶּתְ אֶת
יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. כִּהְיִיתָ גּוֹנֵא.
הֲכָא אֲתֵרְמִיז יַחֲוֹדָא קִדְיִשָּׁא וְאַזְהָרָה הוּא לְבַר נָשׁ לְיַחֲוֹדָא
שְׂמָא קִדְיִשָּׁא כַּדְקָא יָאוּת בְּרַחֲמֵימוּ עֲלָאָה בְּכָל לְבָבְךָ דָּא
יְמִינָא וּשְׂמָאֲלָא (נ"א קִדְיִשָּׁא) דְּאִקְרִי יִצְרָר טוֹב וְיִצְרָר רָע. וּבְכָל
נַפְשְׁךָ דָּא נֶפֶשׁ דְּוֹד דְּאֲתִיְהִיבַת בִּינְיָהּ. וּבְכָל מְאֹדְךָ
לְאַכְלֵלָא לֹון לְעֵלָא בְּאַתֵּר דְּלִית בֵּיהּ שְׂעִינְרָא הֲכָא הוּא
יַחֲוֹדָא שְׂלִים לְמַרְחָם לֵה לְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כַּדְקָא יָאוּת :

תרגום הזהר פִּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, וַיְדַעְתָּ הַיּוֹם וְהַשָּׁבוֹת אֵל לְצַדִּיק פִּי
הַיּוֹ"ה הוּא הָאֱלֹהִים. שׂוֹאֵל, מִקְרָא זֶה הִיא לְרִיף לֹוֹמֵר, וַיְדַעְתָּ הַיּוֹם פִּי יְיָ
הוּא הָאֱלֹהִים, וְלִבְסוּף, וְהַשָּׁבוֹת אֵל לְצַדִּיק. וְעוֹד, וְהַשָּׁבוֹת אֵל לְצַדִּיק, הִיא
לְרִיף לֹוֹמֵר, וְלֹא לְצַדִּיק. אֲלָא אָמַר מִשָּׁה, אִם אֲתָה רוֹאָה לְעַמֵּד עַל זֶה וְלִדְעַת
פִּי יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים, אִז, וְהַשָּׁבוֹת אֵל לְצַדִּיק, וְתִדַּע זֶה, פִּי לְצַדִּיק פְּרוֹשׁוֹ, שְׂיִאֲרֵ
הַטּוֹב וַיִּאֲרֵ הָרַע, הַשּׂוֹכְנִים צִלְצֵ, נִכְלְלוּ זֶה צִזָּה, וְהִם אֶחָד. וְאִז תִּמְחָל פִּי
הַיּוֹה הוּא הָאֱלֹהִים, פִּי נִכְלְלוּ זֶה צִזָּה, וְהוּא אֶחָד. לְכֹן הַקְּדִים הַפְּתוּב,
וְהַשָּׁבוֹת אֵל לְצַדִּיק, לְדַעַת עַל יְדוֹ אֵת הַדְּבָר, שְׂיִי הוּא הָאֱלֹהִים. עוֹד אָמַר
רַבִּי אֶלְעָזָר, הָרַשָּׁעִים עוֹשִׂים פְּגָם לְמַעְלָה עַל יְדֵי מַעֲשֵׂיהֶם הָרַעִים. מֵהוּ
הַפְּגָם. הוּא, פִּי הַשְּׂמָחַל אִינוּ נִכְלָל צִיּוּן לְמַעְלָה, אֲלָא שׂוֹלֵט צִדִּין צִפְנִי
עֲלָמוֹ. שְׂהוּא מִשּׂוֹם שְׂהִיֲרֵ הָרַע לְמַטָּה אִינוּ נִכְלָל צִיּוּר הַטּוֹב מִחַמַּת
הַחַטָּאִים שֶׁל צִנִּי אֲדָם וְאִינֵם עוֹשִׂים פְּגָם לְמַעְלָה, אֲלָא לְעֲנָמָם מִפְּשָׁ. זֶה
שְׂנֵאֲמַר, שְׁחַת לוֹ לֹא צִנִּי מוּמָם, הִינוּ כְּצִיּוּר עוֹשִׂים פְּגָם וְאִינֵם עוֹשִׂים
פְּגָם: עוֹשִׂים, הִינוּ שְׂגוּרְמִים, שְׂלֹא יִמְשְׁכוּ עֲלֵיהֶם הַצְּרָכוֹת שֶׁל מַעְלָה, כְּמוֹ
שְׂנֵאֲמַר, וְעַרְרֵ אֵת הַשְּׂמִים וְלֹא יִהְיֶה מְטָר. וְלֹא עוֹשִׂים, מִשּׂוֹם שְׂהַשְּׂמִים,
מְקַצְלִים לְעֲנָמָם צְרָכוֹת וְשַׁפַּע כְּפִמָּה שְׂלֹא יִכְרִיכִים, אֲלָא שְׂאִינֵם מְקַצְלִים שַׁפַּע
לְהַמְשִׁיף לְמַטָּה, וְדָחִי מוּמָם שֶׁל אֲלוֹ הָרַשָּׁעִים הוּא. עוֹד יֵשׁ לְפָרֵשׁ, לוֹ עַם
ו' פְּרוֹשׁוֹ, שְׂלֹא נִכְלָל הַיּוּמִין צְשִׂמָחַל, לְמַעְלָה, כְּדִי שְׂלֹא תִמְשַׁכְנֶה צְרָכוֹת
לְמַטָּה וְעַל זֶה נֵאֲמַר שְׁחַת לוֹ עַם ו'. לֹא עַם א' פְּתוּב, שְׂאִינֵם מְקַצְלִים
צְרָכוֹת לְהַמְשִׁיף אֵל הַתְּחַתּוֹנִים. מִי גֵרָם זֶה. הוּא צְשִׂבִיל שְׂהַרְשָׁעִים מְפָרִידִים
הִיֲרֵ הָרַע מִיֲרֵ הַטּוֹב. וּמִתְדַבְּקִים צִיּוּר הָרַע. רַבִּי אֲבָא פִּתַח וְאָמַר, וְאֶהְבֶּתְ
אֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ, כִּי עֵין זֶה, גַּם כֹּאן נִרְמַז

יחוד הקדוש, ואזהרה הוא לאדם ליחד את השם הקדוש פראוי, צאהבה עליונה. בכל לבנה: הנו בשני ירקה, זהו ימין ושמאל שנקרא יאר הפוז ויאר הרע. ובכל נפש, זהו נפש דוד שנתנה ציניהם. ובכל מודה, הנו לכלל אותם, הימין והשמאל, למעלה, במקום שאין זו שער. כאן הוא היחוד השלם לאהוב את הקדוש צרוף הוא כמו שרקה:

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ב-ג

א. מי שאכל ושכח ולא בירך. אם נזכר קדם שיתעפל המאכל שבמעיו חוזר ומברך. נתעפל המזון במעיו אינו חוזר ומברך לכן אם נעלם ממנו ולא ידע אם בירך או אם לא בירך חוזר ומברך. והוא שלא נתעפל המזון שבמעיו:

ב. חמשה מינין הן: החטין והשעורין והכסמין ושבלת שועל ושיפון. הכסמין ממין החטין ושבלת שועל ושיפון ממין השעורין. וחמשה מינין האלו כשהן שבלים נקראים תבואה בכל מקום ואחר שדשין וזורין אותן נקראין דגן וכשטוחנין אותן ולשין את קמחן ואופין אותן נקראים פת. והפת הנעשה מאחד מהן היא הנקראת פת בכל מקום בלא לוי:

מוסר

ספר חסידים סימן קפג קפד

אֶחָד הָיָה מְצַעֵר אֶת הַחֶכֶם וְאָמְרוּ לְחֶכֶם כַּמָּה גָּדוֹל עוֹן
אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁמְצַעֵרְךָ עַל לֹא פָשַׁע. אָמַר לוֹ הַחֶכֶם: אֵינִי
מִפְּשִׁיעוֹ אֲלֵא עוֹנוֹתַי עָשׂוּ לִי. אָמַר: מִצְוָה לָךְ לְהַעֲנִישׁוּ
וּלְקַלְלוֹ. אָמַר לוֹ: אִם כֵּן הֵייתִי מַעֲנִישׁ וּמְקַלֵּל אֶת עַצְמִי כִּי
עוֹנוֹתַי גָּרְמוּ לְצַעַר זֶה שֶׁהָרִי אָמַר הַכָּתוּב: הָאֱלֹהִים מָצָא
אֶת עוֹן עֲבָדֶיךָ. אָמַר יְהוּדָה: בְּרוּר לִי שֶׁאֶחָד מֵעֲבָדֶיךָ שֵׁם
הַגְּבִיעַ בְּאִמְתַּחַתּוֹ אֲלֵא עוֹנְנִי גָרַם שֶׁבָּא לָנוּ לְצַעַר, לָכֵן
כְּשֶׁקִּלֵּל שְׂמַעִי אֶת דָּוִד אָמַר דָּוִד (שׁ"ב טז) הִנִּיחוּ לוֹ וַיִּקְלַל כִּי
ה' אָמַר לוֹ וְעוֹנֵי גָרַם, אִם לֹא הֵייתִי חוֹטֵא לֹא בָּא אֲמִנּוֹן
לְשֹׁכֵב עִם תְּמָר וְלֹא הָיָה אֲבִשְׁלוֹם מוֹרֵד בְּאָבִיו וְשׁוֹכֵב עִם
נְשֵׁי אָבִיו, לְפִיכָךְ מָה יִתְאוּנֶן אָדָם חִי גָבֵר עַל חֲטָאָיו:
שְׁלֹשָׁה אֵינָן נוֹדְעִים אֲלֵא בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים הָעֵנּוּ בְּשַׁעַת כְּעֶסוֹ
וְהַגְּבוּר בְּמִלְחָמָה וְהָאוֹהֵב בְּשַׁעַת הַצָּרָה:

שופטים יום שלישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה ראשונה דשם ביין להשאר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(1) **עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים או שְׁלֹשָׁה עֵדִים**
יוֹמַת הַיָּמֹת לֹא יוֹמַת עַל פִּי עֵד אֶחָד: עַל
מִימַר תְּרִין סִהְדִין או תִּלְתָּא סִהְדִין יִתְקַטֵּל דְחַיֵּב קְטוּל לָא יִתְקַטֵּל
עַל מִימַר סִהִיד חַד:

רש"י שנים [עדים] או שלשה. אם מתקיימת עדות בשנים למה פרט לך בשלשה, להקיש שלשה לשנים, מה שנים עדות אחת, אף שלשה עדות אחת, ואין נעשין זוממין עד שיזומו כלם:

(2) **יֵד הָעֵדִים תִּהְיֶה בּוֹ בְּרֵאשֹׁנָה לְהַמִּיתוֹ**
וְיֵד כָּל הָעָם בְּאַחֲרָנָה וּבְעֶרְתָּ הָרָע

מִקְרָבָהּ : (פ) יָדָא דְסִהְדָא תְהִי בֵּהּ בְּקִדְמִיתָא לְמִקְטִילָהּ וַיֵּדָא
דְּכָל עָמָא בְּבִתְרִיתָא וַתִּפְּלִי עֶבֶד דְּבִישׁ מִבִּינָהּ : (ח) כִּי יִפְּלֵא
מִמֶּהּ דְּבַר לְמִשְׁפָּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין
לְדִין וּבֵין נָגַע לְנָגַע דְּבָרֵי רִיבָת בְּשַׁעֲרֵיהּ
וְקִמְתָּ וְעָלִיתָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר
יְהוָה אֱלֹהֶיהָ בּוֹ : אַרְי יִתְכַסִּי מִנָּךְ פְּתַגְמָא לְדִינָא בֵּין
דְּמָא לְדְמָא בֵּין דִּינָא לְדִינָא וּבֵין מְכַתְּשׁ סְגִירוֹ לְמְכַתְּשׁ סְגִירוֹ פְּתַגְמֵי
פְּלַגְתָּא דִּינָא בְּקִרְוֵיהּ וַתִּקּוּם וַתִּסַּק לְאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יִי אֱלֹהֶהּ בֵּהּ :

רש"י כל הפלאה לשון הבדלה ופרישה, שהדבר נבדל ומכסה ממך: בין דם לדם. בין דם טמא לדם טהור: בין דין לדין. בין דין זכאי לדין חייב: בין נגע לנגע. בין נגע טמא לנגע טהור: דברי ריבת. שיהו חכמי העיר חולקים בדבר, זה מטמא וזה מטהר זה מחיב וזה מוזהב: וקמת ועלית. מלמד שבית המקדש גבוה מכל המקומות:

וּבָאתָ אֶל הַכְּהֻנִּים הַלְוִיִּם וְאֶל הַשֹּׁפֵט
אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם וְדַרְשֶׁתָּ וְהִגִּידוּ
לָךְ אֵת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט : וַתִּיתִי לָוֶת פְּהֻנָּא לְוָאֵי וּלְוֹת
דִּינָא דִּי יְהִי בְיוֹמָא הָאֲנוּן וַתִּתְבַּע וַיַּחֲוִין לָךְ יֵת פְּתַגְמָא דְּדִינָא :

רש"י הכהנים הלוים. הכהנים שילאו משבט לוי: ואל השפט אשר יהיה בימים ההם. ואפלו אינו כשאר שופטים שהיו לפניו אתה כריך לשמוע לו. אין לך אלא שופט שבימך:

וְעָשִׂיתָ עַל פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לָךְ מִן
הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה וְשִׁמְרָתָּ
לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יוֹרוּךְ : וַתַּעֲבֵד עַל מִימַר פְּתַגְמָא
דִּי יַחֲוִין לָךְ מִן אַתְרָא הַהוּא דִּי יִתְרַעֵי יִי וַתִּטַּר לְמַעְבַּד כְּכֹל דִּי
יִלְפִנָּךְ :

נביאים - ישעיה - פרק נא

(כב) כֹּה אָמַר אֲדֹנָיִךְ יְהוָה וְאַלֶּהֶיךָ יָרִיב
עִמּוֹ הִנֵּה לְקַחְתִּי מִיָּדְךָ אֶת כּוֹס
הַתְּרַעֲלָה אֶת קַבְּעַת כּוֹס חֲמַתִּי לֹא
תוֹסִיפִי לְשִׁתּוֹתָה עוֹד : כְּדָנוּ אָמַר רַבּוֹנֵיךָ יְיָ וְאַלֶּהֶיךָ
דַּעֲתִיד לְמַעֲבֹד פּוֹרְעָנוֹת דִּין עֲמִיּהָ הִיא קַבְּלִית מִן יָדְךָ יְת כָּסָא
דְּלוֹטָא יְת פִּילֵי כָּסָא דְחִימְתִּי לֹא תוֹסִיפִין לְמִשְׁתָּה עוֹד דְּלוֹטָא יְת
פִּילֵי כָּסָא דְחִימְתִּי לֹא תוֹסִיפִין לְמִשְׁתָּה עוֹד :

רש"י יריב עמו . אשכר ידיו לזין עמו :

(כג) וְשִׁמְתִּיהָ בְּיַד מוֹגִיךָ אֲשֶׁר אָמְרוּ
לְנַפְשֶׁךָ שְׁחִי וְנַעֲבְרָה וְתִשְׁיָמֵי כְּאֶרֶץ גִּזְוֹךָ
וְכַחוּץ לְעִבְרִים : (פ) וְאַמְסִרֶנָּה בְּיַד דְּהוּוּ מוֹנֵן לִיךָ דְּהוּוּ
אָמְרִין לְנַפְשֶׁיךָ אֲמַאיכִי וְנַעֲדִי וְאַמַּאיכֶת כְּאֶרֶעָא יְקָרִיךָ וְהָוִית כְּשׁוּק
לְעָדוּן :

רש"י מוגיך . מניעיד ומטלטליך כמו והנה ההמון נמוג (ש"ס יד) קרושלי"ר בלע"ז . שחי ונעבורה . על
גביך :

(ד) עוֹרֵי עוֹרֵי לְבָשֵׁי עֵזְךָ צִיּוֹן לְבָשֵׁי בְּגָדֵי
תַּפְאֲרֶתְךָ יְרוּשָׁלַם עִיר הַקִּדְּשׁ כִּי לֹא
יוֹסִיף יָבֹא בָּךְ עוֹד עָרְל וְטָמֵא : אֲתַגְּלָא אֲתַגְּלָא
לְבָשֵׁי תוֹקֶפֶיךָ צִיּוֹן לְבָשֵׁי לְבוּשֵׁי תוֹשְׁבֵיחֶתִיךָ יְרוּשָׁלַם קִרְתָּא
דְּקוֹדְשָׁא אַרִי לֹא יוֹסֶפוּן וְיַעֲדוּן בֵּיךָ עוֹד עָרְלִין וּמְסֻאֲבִין : (ב)
הַתְּנַעֲרֵי מֵעַפְרֵי קוֹמֵי שְׁבִי יְרוּשָׁלַם (התפתחו)

הַתַּפְתְּחִי מוֹסְרֵי צְוֹאֲרֶךְ שְׁבִיָּה בֵּת צִיּוֹן :
(ס) אֲתַנְפְּצִי מֵעֶפְרָא קוּמִי תְּבִי עַל כּוֹרְסֵי יְקָרָא יְרוּשָׁלַם אֲתַפְּסֶקוּ
חֲנֻקֵי צְוֹרִיכוֹן שְׁבִיָּא כְּנִשְׁתָּא דְצִיּוֹן :

רש"י התנערי . אישקור"א בלעז כמנער את הטלית : קומי . מן הארץ מגזרת לארץ תשב (לעיל ג) : שבי
. על הכסא : התפתחי . הוי נרתת : מוסרי . קריגל"ש בלע"ז : שביה . כמו שבויה :

(ג) כִּי כֹה אָמַר יְהוָה חֲנָם נִמְכַּרְתֶּם וְלֹא
בְּכֶסֶף תִּגְאָלוּ : (ס) אַרְיִי כְּדָנּוּ אָמַר יְיָ מִגֵּן אֲזִדְבַּנְתִּי וְלֹא
בְּכֶסֶף תִּתְפָּרְקוּן :

רש"י חנם נמכרתם . על עסקי חנם הוא יצר הרע שאינו לכם לשכר : ולא בכסף תגאלו . אלא בתשובה
:

כתובים - תהילים - פרק עה

(ו) וְאֲנִי אֶגִּיד לְעֵלָם אֲזַמְּרָה לְאֱלֹהֵי
יַעֲקֹב : וְאֲנִי אֶתְנִי לְעֵלָם נִסְיָא אֲשַׁבַּח לְאֱלֹהֵא דְיַעֲקֹב :

רש"י ואני אגיד לעולם . מאז והלאה את נקמתו וגבורתו :

(זא) וְכָל קַרְנֵי רְשָׁעִים אֲגַדֵּעַ תְּרוֹמְמָנָה
קַרְנוֹת צַדִּיק : וְכָל תְּקוּף רוּם רְשִׁיעֵיָא אֲמַאֲיָד אֲתַלְשָׁנוּן
מִתּוֹקְפִיהוֹן יְתְרוּמִם תְּקוּף רוּמְהוֹן דְצַדִּיקָא :

רש"י וכל קרני רשעים . של עמלק : אגדע . כענין שנא' (יחזקאל כה) ונתתי את נקמתי בצדום ביד עמי
ישראל ישראל יגדעו קרן עמלק וגו' ואז תרוממנ' קרנות צדיקו של עולם ישראל שהם שבתו של הקב"ה :

עו (א) לַמְנַצֵּחַ בְּנִגִּינַת מְזִמּוֹר לְאַסָּף שִׁיר :
לְשִׁבְחָא בְּתוֹשִׁבְחָתָא תוֹשִׁבְחָא עַל יְדֵא דְאַסָּף שִׁירָא : (ב) נוֹדַע
בִּיהוּדָה אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל גְּדוֹל שְׁמוֹ :
אֲתִידַע בְּדָבִית יְהוּדָה אֱלֹהָא בְּדָבִית יִשְׂרָאֵל רַב שְׁמִיָּה : (ג) וַיְהִי
בְּשָׁלֹם סִכּוֹ וּמְעוֹנָתוֹ בְּצִיּוֹן : וְהוּא בִירוּשָׁלַם בֵּית
מִקְדָּשִׁיָּה וּמְדוֹר בֵּית שְׁכִינַת קוֹדֶשֶׁה בְּצִיּוֹן :

משנה סוטה פרק ו

א. מי שקינא לאשתו ונסתרה, אפלו שמע מעוף הפורח, יוציא ויתן כתובה, דברי רבי אליעזר. רבי יהושע אומר, עד שישארו ויתנו בה מוזרות בלבנה :

כרמורה (א) מי שקינא. ונסתרה אפילו שמע מעוף הפורח. שנסתרה: יוציא ויתן כתובה. ר' אליעזר לטעמיה דאמר בפ"ק סתירה לא בעי עדות ואפילו עבד ואפילו שפחה נאמנים דהיינו נמי כעוף הפורח, לאתקש סתירה לטומאה דכולהו מהימני בה, הלכך נאסרה עליו. ואם אינו רוצה להסקותה יוציא ויתן כתובה: רבי יהושע אומר עד שישארו ויתנו בה מוזרות בלבנה. נסים הטוות לאור הלבנה. רבי יהושע לטעמיה דאמר משקה על פי שנים. מיהו משישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה בפריאותה מכווער הדבר ותלא, דהא אפילו מיא תו לא בדקי לה כדתניא בפ"ק, וטהורה היא, ולא שישארו ויתנו בה מוזרות בלבנה. והלכה כרבי יהושע:

ב. אומר עד אחד אני ראיתיה שנטמאת, לא היתה שותה. ולא עוד אלא אפלו עבד, אפלו שפחה, הרי אלו נאמנים אף לפסלה מכתבתה. חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה, הרי אלו נאמנות, ולא לפסלה מכתבתה, אלא שלא תשתה :

ברטורה (ג) אני רחמיה סנטמאח. באותה סתירה, שהיא ע"פ עדים לר' יהושע, או ע"פ עוף הפורה לר' אליעזר: לא היתה שותה. דעד אחד נאמן בה אף להפסידה כתובתה שהגלים לדבר: אף לפסלה מכתובתה. שלא תשטה ולא תטול כתובתה: ויבמתה. אשת אחי בעלה: וצת בעלה. מאשה אחרת: הרי אלו נאמנות. לעדות זו, אע"פ שהן פסולות לכל שאר עדות שהוא לרעתה, לפי שהתורה האמינה כל עדות שיש בה. ומיהו לא לפסלה מכתובתה, הואיל וסונאות אותה, אלא שלא תשטה:

ג. שְׁהִיָּה בְּדִין, וּמָה אִם יְעֻדוֹת רֵאשׁוּנָה שְׁאִין אוֹסְרֶתָה אֲסוּר עוֹלָם, אֵינָה מִתְקַיְמַת בְּפָחוֹת מִשְׁנַיִם. יְעֻדוֹת אַחֲרוֹנָה שְׁאוֹסְרֶתָה אֲסוּר עוֹלָם, אֵינּוּ דִין שְׁלֵא תִתְקַיֵּם בְּפָחוֹת מִשְׁנַיִם, תִּלְמוּד לומר וְעַד אֵין בָּהּ, כָּל יְעֻדוֹת שְׁיִישׁ בָּהּ. קל וְחָמֵר לְעֻדוֹת הָרֵאשׁוּנָה מֵעֵתָה, וּמָה אִם יְעֻדוֹת אַחֲרוֹנָה שְׁאוֹסְרֶתָה אֲסוּר עוֹלָם, הֵרִי הִיא מִתְקַיְמַת בְּעַד אֶחָד. יְעֻדוֹת הָרֵאשׁוּנָה שְׁאִין אוֹסְרֶתָה אֲסוּר עוֹלָם, אֵינּוּ דִין שְׁתִּתְקַיֵּם בְּעַד אֶחָד, תִּלְמוּד לומר (דברים כד) כִּי מֵצֵא בָּהּ עֲרוֹת דָּבָר, וּלְהִלֵּן הוּא אוֹמֵר (שם ט), עַל פִּי שְׁנַיִם יְעֻדִים יְקוּם דָּבָר, מֵה לְהִלֵּן עַל פִּי שְׁנַיִם יְעֻדִים, אֶף כָּאן עַל פִּי שְׁנַיִם יְעֻדִים:

ברטורה (ג) שהיה בדיון. שלא יהא נאמן בה עד אחד, אם לא מגזירת הכתוב: עדות הראשונה. סתירה שאין אוסרתה איסור עולם. אלא עד שתשטה: אינה מתקיימת בפחות משנים. כדבעינן למימר מגזירה שוה, ור' יהושע היא: עדות האחרונה. טומאה: כל עדות שיש בה. נאמן בה דכתיב ועד אין בה, וכל עד האמור בתורה סתם אינו אלא שנים, מדאינטריך קרא לומר (דברים יט) לא יקום עד אחד באיש, שמע מינה דעד שנים במשמע, עד שיפרוט לך הכתוב אחד. והכי קאמר קרא תרי לית בה אלא חד, וקאמר והיא לא נתפסה לאוסרה, אלמא עד אחד מהימן:

ד. יְעַד אוֹמֵר נְטִמָּאת וְעַד אוֹמֵר לֹא נְטִמָּאת, אִשָּׁה אוֹמֶרֶת נְטִמָּאת וְאִשָּׁה אוֹמֶרֶת לֹא נְטִמָּאת, הִיָּתָה שוֹתָה. אֶחָד אוֹמֵר נְטִמָּאת וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים לֹא נְטִמָּאת, הִיָּתָה שוֹתָה. שְׁנַיִם אוֹמְרִים נְטִמָּאת וְאֶחָד

אומר לא נטמאת, לא היתה שותה:

ברטורה (ז) עד אחד אומר נטמאת ועד אחד אומר לא נטמאת. אוקי חד להדי חד, והרי היא בספיקה ושותה. ודוקא כי אתו זהדי הדדי, אבל בזה אחר זה, כשאמר הראשון נטמאת, הוי מהימן כבתרי. והשני האומר לא נטמאת הוי ליה חד, ואין דבריו של אחד במקום שנים: ושנים אומרים לא נטמאת. כלומר לא נטמאת בפניך, שכשצאת ומלאת שנסתרו יחד גם לנו היינו עמד וצפינו לא נטמאת, הרי נסתלק העד ובטלו דבריו מפני השנים, והרי היא בספיקה אם נטמאת קודם שצאו אלו ומלאום, ולפיכך שותה. ואשמועינן תנא זהני תרי צבי דמתניתין דבפסולי עדות הלך אחר רוב דעות בין לקולא בין לחומרא כלומר בין להסקותה בין שלא להסקותה:

גמרא סוטה דף לט ע"א

אמר רבא בר רב הונא: פיון שנפתח ספר תורה אסור לספר אפלו בדבר הלכה, שנאמר (נחמיה ח) וכפתחו עמדו כל העם. ואין עמידה אלא שתיקה, שנאמר (איוב לב) והוחלתי כי לא ידברו פי עמדו לא ענו עוד. רבי זירא אמר רב חסדא מהכא (נחמיה ח) ואזני כל העם אל ספר התורה. שאלו תלמידיו את רבי אלעזר בן שמוע במה הארכת ימים. אמר להם: מימי לא עשיתי בית הכנסת קפנדריא ולא פסעתי על ראשי עם קדש ולא נשאתי כפי בלא ברכה. מאי מברך אמר רבי זירא, אמר רב חסדא אשר קדשנו בקדשותו של אהרן וצונו לברך את עמו ישראל באהבה. כי עקר פרעה מאי אמר יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתהא ברכה זו שצויתנו לברך את עמך ישראל לא יהא בה מכשול ועון. וכי מהדר אפיה מצבורא מאי אמר אדבריה רב חסדא לרב עוקבא ודרש. רבוננו של עולם, עשינו מה שגזרת עלינו, אף אתה עשה עמנו מה שהבטחתנו. (דברים כד) השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך וגו'. אמר רב

חֲסֵדָא : אִין הַפְּהִנִים רִשָּׁאִין לְכַף קִשְׁרֵי אֶצְבְּעוֹתֵיהֶן עַד שְׂיַחְזְרוּ פְּנֵיהֶם מִן הַצְּבוּר. אָמַר רַבִּי זִירָא אָמַר רַב חֲסֵדָא : אִין הַקּוּרָא רִשָּׁאִי לְקִרוֹת הַפְּהִנִים עַד שְׂיַכְלָה אָמֵן מִפִּי הַצְּבוּר וְאִין הַפְּהִנִים רִשָּׁאִין לְהִתְחִיל בְּבִרְכָה עַד שְׂיַכְלָה דְּבוּר מִפִּי הַקּוּרָא וְאִין הַצְּבוּר רִשָּׁאִין לְעֲנוֹת אָמֵן עַד שְׂתַכְלָה בְּרַכָּה מִפִּי הַפְּהִנִים וְאִין הַפְּהִנִים רִשָּׁאִין לְהִתְחִיל בְּבִרְכָה אַחֲרַת עַד שְׂיַכְלָה אָמֵן מִפִּי הַצְּבוּר. וְאָמַר רַבִּי זִירָא, אָמַר רַב חֲסֵדָא אִין הַפְּהִנִים רִשָּׁאִין לְהַחְזִיר פְּנֵיהֶם מִן הַצְּבוּר עַד שְׂיַתְחִיל שְׁלִיחַ צְבוּר בְּשֵׁים שְׁלוֹם וְאִין רִשָּׁאִין לְעַקֵּר רַגְלֵיהֶם וְלִילֵךְ עַד שְׂיִגְמַר שְׁלִיחַ צְבוּר שֵׁים שְׁלוֹם. וְאָמַר רַב זִירָא, אָמַר רַב חֲסֵדָא : אִין הַצְּבוּר רִשָּׁאִין לְעֲנוֹת אָמֵן עַד שְׂתַכְלָה בְּרַכָּה מִפִּי הַקּוּרָא וְאִין הַקּוּרָא רִשָּׁאִי לְקִרוֹת בִּתְוֹרָה עַד שְׂיַכְלָה אָמֵן מִפִּי הַצְּבוּר. אָמַר רַבִּי תַנְחוּם, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי : הַמַּפְטִיר בְּנָבִיא צָרִיד שְׂיַקְרָא בִּתְוֹרָה תַחֲלָה :

רס"י במה הארכת ימים. באיזה זכות: הפנדריא. לקצר דרכו דרך זה"כ ליכנס בפתח זה וללכת כנגדו: ולא פסעתי על ראשי עם קודש. שהיו יושבים התלמידים בצ"ה ע"ג קרקע והמהלך ביניהם כשהן יושבים נראה כפוסע על ראשיהם לפיכך כריך להקדים או ליטב בחוץ: ולא נשאתי כפי לבדך. כהן היה: וכי עקר כרעיה. בעבודה למיסק והוא מחזיר פניו כלפי תיבה מאי אומר: וכי מהדר אפיה. כשגומר ברכותיו מחזיר פניו לכל התיבה: מה שהצטחתנו. שתסכים על דינו כדכתיב ואני אברכם: לכוף השרי אלבעותיהם. שפושטין אותן כשמברכין: ואין הקורא. ש"ל הקורא כהנים: שיחזרו פניהם. לצדך: אמון. של ברכת הודאה: לעקור רגליהם. מן הדוכן אלכ עומדין כפופים לפני התיבה: עד שיכלה אמון. של ברכת התורה וכל הני משום דתרי קלי לא משתמע:

זוהר מצורע דף נ"ה ע"א

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר כְּתִיב (ויקרא טו) וְהִזְרַתֶּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

מִטְמָאתֶם וְגוֹמֵר. בְּטִמְאָם אֶת מִשְׁכְּנֵי אֲשֶׁר בְּתוֹכְכֶם. וְהִזְרַתֶם כֹּהֲאֵי זָר דְּאִיהוּ זָר מִכְּלָהוּ וְלֹא אֶתְחַבֵּר בְּמָה דְלִיתָהּ דִּילָהּ. וְתֵא חֲזִי בְשַׁעְתָּא דְמִסְתְּאַבִּין בְּנֵי נֶשֶׁא לְתַתָּא מְסֻאָבִין לֹון בְּכֻלָּא וְהָא אֶתְמַר (אב"ל) בְּשַׁעְתָּא דְרוּחַ מְסֻאָבָא אֶתְעַר חֲשַׁבְתוּן זָר אֶלָּא רוּחַ מְסֻאָבָא דְלְתַתָּא אֶתְעַר רוּחַ מְסֻאָבָא אַחְרָא וְאֶתְיָהִיב לָהּ רְשׁוּתָא לְנַחְתָּא לְעֻלְמָא מֵאִי רְשׁוּתָא רְשׁוּתָא דְקֻדְשָׁה דְהוּהוּ נְחִית וּמְחִי בֵּהּ לֹא אֶשְׁתַּכַּח וְאֶסְתַּלַּק וּכְדִין אֶתְגַּלְיָא דִּינָא לְקַבְלִיהוּן דְחִיבִין וְאוּסִיף דִּינָא עַל דִּינָהּ וּכְדִין תְּרִין רוּחִין מְשַׁתַּכְחִין בְּעֻלְמָא חַד רוּחָא דְדִינָא וְחַד רוּחָא דְמְסֻאָבָא. אָמַר רַבִּי אֲלֵעָזַר אֶצְטְרִיכְנָא הָכָא לְמִימָר מְלָה דְאוּלִּיפְנָא מֵאַבָּא. תָּא חֲזִי הָכָא יִלְפִינָן מְנַגַע דְבֵיתָא דְכַד רוּחָא מְסֻאָבָא שְׂרִיָּא בְּבֵיתָא וְקֻדְשָׁא בְּרִידָהּ הוּא בְּעִי לְדַכְפָּא לָהּ שְׂדֵר נִגַע צָרַעַת בְּבֵיתָא לְקַטְרָגָא דָּא בְּדָא וְהָהוּא נִגַע לֹא אַעֲדִי מִבֵּיתָא וְאַף עַל גַּב דְרוּחַ מְסֻאָבָא אֶסְתַּלַּק מֵהָהוּא בֵּיתָא עַד דִּינִתְצוּן בֵּיתָא אַבְנִין וְאַעִין וְכֻלָּא כְּדִין אֶתְדַכֵּי אֶתְרָא כֹּהֲאֵי גִוְנָא מָאן דְאַסְתְּאַב וְאֶתְעַר רוּחַ מְסֻאָבָא וְשָׂאֲרֵי עֲלוּי כַּד בְּעִי קֻדְשָׁא בְּרִידָהּ הוּא לְדַכְפָּא עֲלֻמָּא אֶתְעַר רוּחַ דִּינָא תַּקִּיפָא וְאֶשְׁתַּכַּח בְּעֻלְמָא וְשְׂרִיָּא עַל הָהוּא רוּחַ מְסֻאָבָא וּמְקַטְרָגִי דָּא בְּדָא עַד דִּינִתְעַבֵּר מֵעֻלְמָא וְהָהוּא רוּחָא דִּינָא תַּקִּיפָא לֹא אֶסְתַּלַּק מֵאַתְרָהּ עַד דִּינִתְפַּץ אֶתְרֵי שִׁיפִין וְגֵרְמִין וְכֻלָּא. כְּדִין אֶתְדַכֵּי עֲלֻמָּא וְאֶתְעַבְרוּ מִנָּה רוּחִין מְסֻאָבִין וְעֻלְמָא אֶשְׁתַּכַּח בְּדַכְיוּ וְעַל דָּא תְּנִינָן אֶתָּא לְאַסְתְּאַבִּין לָהּ וְדָאֵי וַי לָהּ לְבָר נֶשׁ כַּד שָׂאֲרֵי עֲלָהּ רוּחַ מְסֻאָבָא וְאֶשְׁתַּכַּח בֵּהּ בְּעֻלְמָא דְוָדָאֵי לְנִדַע דְקֻדְשָׁא בְּרִידָהּ הוּא בְּעִי לְבַעֲרָא לָהּ מִן עֻלְמָא. זְכָאִין אֲנוּן צְדִיקֵיָא דְכֻלָּהוּ קַדִּישִׁין וְאֶשְׁתַּכְחוּ בְּקֻדְשָׁה קַמִּי מְלָכָא קַדִּישָׁא וְשְׂרִיָּא עֲלָהּ רוּחַ קַדִּישָׁא בְּהָאֵי עֻלְמָא וּבְעֻלְמָא דְאַתִּי :

תרגום הזהר אָמַר רַבִּי אֲלֵעָזַר כְּתוּב, וְהִזְרַתֶם אֶת צְנִי וְשָׂרָחַל מִטְוִמְתֶּם וְגו' בְּטִמְאָם אֶת מִשְׁכְּנֵי אֲשֶׁר בְּתוֹכְכֶם. וְהִזְרַתֶם, פְּרוּשׁוֹ כִּמוֹ זֶר הָזֶה, שְׂהוּא זָר מִכְּלָם, וְאִינוּ מִתְחַבֵּר בְּמָה שְׂאִינוּ שְׂלוֹ. וְצִוּ וּרְאִיהּ, בְּשַׁעַת שְׂצִנֵי אָדָם נְטוּמָאִים לְמִטָּה, מְטוּמָאִים חוּתֶם צִפְל, וּכְבֵר לְמַדְנֵי זֶה. חֲבַל, בְּשַׁעַת שְׂרוּחַ

הַטּוֹמְאָה נִתְעוֹרַר לְמַטָּה מִתְעוֹרַר רוּחַ זָר, כִּי רוּחַ הַטּוֹמְאָה שְׁלֵמַטָּה מְעוֹרַר רוּחַ הַטּוֹמְאָה הָאֲחֵר, וְנִתְּנָה לוֹ רָשׁוּת לְרִדְתַּת צְעוּלָם. שׂוֹאֵל, מֵהַרְשָׁוֹת שְׁנִתְּנָה לוֹ. וַיִּמְשִׁיב, אֲוֹתָהּ רָשׁוּת שְׁלַת הַקְּדָשָׁה שְׁהִיְתָה יוֹרְדָת תָּמִיד וּמַעֲפָצָת אֲוֹתוֹ רוּחַ זָר מִלְּשָׁלוֹט, אִינֵה נִמְאָחַת, מִחֲמַת רוּחַ הַטּוֹמְאָה, וְהִיא מְסַפְּלָקַת וְאִזּוּ מִתְּגַלֶּה הַדִּין, שְׁהוּא רוּחַ הָזֶר, כְּנֶגֶד הַרְשָׁעִים, וּמוֹסִיף דִּין עַל דִּין, כִּי נִמְאָח אִזּוּ, שְׁשִׁתִּי רוּחֹת נִמְאָחִים צְעוּלָם אַחַד, רוּחַ הַדִּין, דְּהִינוּ רוּחַ זָר, וְאַחַד, רוּחַ הַטּוֹמְאָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּאִן אֲנִי כְרִיף לּוֹמַר דְּבַר שְׁלֵמַדְתִּי מֵאֲבִי. זֶה וְרֵאָה, אֲנַחְנוּ לְמִדִּים כְּאִן מִנְּגַע הַצִּיַּת. כִּי כְּשֶׁרוּחַ הַטּוֹמְאָה שׂוֹרֶה צִיַּת וְהַקְּדוּשָׁה צְרוּף הוּא רוּחָה לְטֵהָר אֶת הַצִּיַּת, שׂוֹלַח נֶגַע כְּרַעַת צִיַּת, שְׁיִקְטָרוּגוּ זֶה צָה, וְנֶגַע הַהוּא אִינוּ סָר מֵהַצִּיַּת, אַחַר שְׁנִתְּגַבֵּר עַל רוּחַ הַטּוֹמְאָה וְאִף עַל כִּי שְׁרוּחַ הַטּוֹמְאָה נְסַפְּלָק מִן הַצִּיַּת, עַד שְׁיִפְאָרוּ אֶת הַצִּיַּת, הַעֲלִים וְהֵאֲצִנִּים וְהַפֵּל, אִזּוּ נְטֵהָר הַמָּקוֹם. כְּעִין זֶה, מִי שְׁנִטְמָא וְעוֹרַר אֶת רוּחַ הַטּוֹמְאָה וְשׂוֹרֶה עָלָיו, כְּשֶׁרוּחָה הַקְּדוּשָׁה צְרוּף הוּא לְטֵהָר הָעוּלָם מְעוֹרַר כְּנֶגְדּוֹ רוּחַ דִּין חֲזָק, שְׁהוּא נִמְאָח צְעוּלָם וְשׂוֹרֶה עַל רוּחַ הַטּוֹמְאָה הַהוּא, וְנִלְחָמִים זֶה צָה עַד שְׁמַעֲבִיר אֶת רוּחַ הַטּוֹמְאָה מִן הָעוּלָם, וְאֲוֹתוֹ רוּחַ דִּין הַחֲזָק שְׁלַת הַנְּגַע שְׁהַעֲבִירוּ מִן הָעוּלָם, אִינוּ מְסַפְּלָק מִמְּקוֹמוֹ עַד שְׁיִתּוֹזַת הַמָּקוֹם, דְּהִינוּ הַגּוֹף, הַאֲצִרִּים וְהַעֲצָמוֹת וְהַפֵּל, אִזּוּ נְטֵהָר הָעוּלָם וְרוּחֹת הַטּוֹמְאָה נֶעֱצָרִים, וְהָעוּלָם נִמְאָח צְטֵהָרָה. וְעַל כֵּן לְמִדְּנוּ, הַצָּח לְטֵמָא מְטֵמָאִים אֲוֹתוֹ וְדָחִי. אֲוִי לוֹ לְאֶדָם שְׁשׂוֹרֶה עָלָיו רוּחַ הַטּוֹמְאָה וְנִמְאָח עִמּוֹ צְעוּלָם, כִּי יְדוּעַ וְדָחִי, שְׁהַקְּדוּשָׁה צְרוּף הוּא רוּחָה לְבַעֲרוּ מִן הָעוּלָם, וְעַל כֵּן יוֹסִיף לוֹ טוֹמְאָה. כְּנֶגְזַר לְעִיל. אֲשֶׁרִּיָּהֶם הַכְּדִיקִים שְׁכַלָם קְדוּשִׁים, וְנִמְאָחִים צְקֵדְשָׁה לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הַקְּדוּשָׁה, וְשׂוֹרֶה עָלֵיהֶם רוּחַ הַקְּדוּשָׁה, צְעוּלָם הַזֶּה וְצְעוּלָם הַצָּח.

א. האוכל פת חיב לברך לפניו: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם המוציא לחם מן הארץ, ולאחריה ארבע ברכות. אכל דגן שלוק כמו שהוא מברך לפניו בורא פרי האדמה ולאחריו בורא נפשות רבות. אכל קמח, מברך לפניו שהכל ולאחריו בורא נפשות רבות: **ב.** קמח של אחד מחמשת המינין ששלקוהו וערבוהו במים או בשאר משקים אם היה עבה כדי שיהיה ראוי לאכילה וללעסו מברך עליו בתחלה בורא מיני מזונות ולבסוף על המחיה ועל הכלכלה ואם היה רך כדי שיהיה ראוי לשתיה מברך עליו בתחלה שהכל ולבסוף בורא נפשות רבות:

מוסר

ספר חסידים סימן קפה

לעולם לא יהא אדם כפוי טובה כי ממחרים לפרע ממנו. שהרי נבל היה כפוי טובה לדוד ועבדיו ששומרים צאנו וחומה היו עליהם שנאמר (ש"א כה) חומה היו עלינו גם לילה גם יומם וכוי מת לעשרת הימים. ושמעי שהיה עושה לו רעה גדולה מזו לא מת אלא שמעי בעבור שהיה קרוב לשאול לא היה כפוי טובה, אבל דוד ואנשיו היו קרובים לנבל ועשו לו טובה והיה כפוי טובה, לפיכך מהרו להפרע ממנו וכתוב (משלי יז) משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו. ולמה לא תמוש רעה מביתו מדה כנגד מדה אם אנשי ביתו אויבי איש בעל הבית כדכתיב (מיכה ז) אויבי איש אנשי ביתו אותו שגמל להם טובה והכניסם לביתו ישלמו לו רעה. לא תמיש כתוב ביו"ד כאלו אמר על נבל שמת ליו"ד ימים. וירמיהו בקש על כפויי טובה אלו שלא להאריך אפים לאותן שהתפלל עליהם טובה. והם משיבים לו רעה תחת טובה. ואם תאמר למה בקש נקמה

כִּי לֵית דִּינָא בְּאַרְעָא כִּי הָיוּ חֲפָצִים בְּעֲלִילָה בְּלֹא יְדִיעָתוֹ
לְתַפְשׂוּ שְׁנֵאמַר (ירמיה כ) אֹיְלֵי יִפְתְּהוּ וְנוֹכְלָה לוֹ, הָרִי לֹא יוֹכֵל
לְהַשְׁמֵר מֵהֶם וּמְגֵרְשִׁים אוֹתוֹ מִנְחֻלָּתוֹ וּמְזוֹנוֹתָיו יִקְחוּ:

שופטים יום רביעי תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי וו דשם ב״ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה:

(יא) עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךְ וְעַל הַמִּשְׁפָּט
אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לָךְ תַּעֲשֶׂה לֹא תִסּוּר מִן
הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לָךְ יָמִין וּשְׂמֹאל: עַל מִימַר
אוֹרִיתָא דִּי יִלְפִינְךָ וְעַל דִּינָא דִּי יִימְרוּן לָךְ תַּעֲבֹד לֹא תִסְטִי מִן פְּתִיגְמָא
דִּי יַחֲוִין לָךְ יַמִּינָא וּשְׂמֹאלָא:

רס"י ימין ושמאל. אפלו אומר כך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין, וכל שכן שאומר כך על ימין ימין ועל שמאל שמאל:

(יב) וְהָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בְּזָדוֹן לְבִלְתִּי שְׁמַעַ
אֶל הַכֹּהֵן הָעֹמֵד לְשָׁרֵת שָׁם אֶת יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ אוֹ אֶל הַשֹּׁפֵט וּמֵת הָאִישׁ הַהוּא
וּבְעֶרְפֵי הָרֶע מִיִּשְׂרָאֵל: וּגְבַר דִּי יַעֲבֹד בְּרָשַׁע בְּדִיל
דְּלֹא לְקַבְּלָא מִן פְּהִנָּא דְקָאִם לְשִׁמְשָׂא תַמּוֹן קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ אוֹ מִן
דִּינָא וְיִתְקַטֵּל גְּבָרָא הַהוּא וּתְפִילֵי עֲבָד דְּבִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל: (יג) וְכָל
הָעָם יִשְׁמְעוּ וְיִרְאוּ וְלֹא יִזְיָדוּן עוֹד: (ס)
וְכָל עַמָּא יִשְׁמְעוּן וְיִדְחֻלוּן וְלֹא יִרְשִׁיעוּן עוֹד:

רס"י וכל העם ישמעו. מכאן שממתינין לו עד הרגל וממיתין אותו ברגל:

(ד) כִּי תִבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ וַיִּרְשָׁתָהּ וַיִּשְׁבְּתָהּ בָּהּ
וְאַמְרַת אֲשִׁימָה עָלַי מֶלֶךְ כְּכֹל הַגּוֹיִם
אֲשֶׁר סָבִיבְתִי : אָרִי תַעֲזֹל לְאַרְעָא דִּי אֱלֹהֶיךָ יְהִיב לָךְ
וְתִירְתָהּ וְתִיתֵב בָּהּ וְתִימַר אֲמַנִי עָלַי מֶלֶכָא כְּכֹל עַמְמֵי דִּי בְּסַחְרָנִי :
(ט) שׁוֹם תַּשִּׁים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקְּרֹב אַחִיךָ תַשִּׁים
עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוּכַל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ
נְכָרִי אֲשֶׁר לֹא אַחִיךָ הוּא : מִנְּאָה תִמְנִי עֲלֶיךָ מֶלֶכָא
דִּי יִתְרַעֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מִגּוֹ אַחִיךָ תִמְנִי עֲלֶיךָ מֶלֶכָא יֵת לָךְ רָשׁוּ
לְמִנְּאָה עֲלֶיךָ גְבַר נוֹכְרִי דִּי לֹא אַחוּדָּהּ הוּא : (י) רַק לֹא יִרְבֶּה
לוֹ סוֹסִים וְלֹא יִשְׁיב אֶת הָעַם מִצְרַיִמָּה
לְמַעַן הַרְבּוֹת סוֹס וַיְהוֶה אָמַר לְכֶם לֹא
תִסְפוּן לָשׁוּב בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה עוֹד : לְחוּד לֹא יִסְגִי לָהּ
סוֹסוֹן וְלֹא יִתֵּב יֵת עִמָּא לְמִצְרַיִם בְּדִיל לְאַסְגָּאָה לָהּ סוֹסוֹן וַיְיָ אָמַר
לְכוּן לֹא תוֹסְפוּן לְמַתוּב בְּאַרְחַ הַדִּין עוֹד :

רש"י לא ירצה לו סוסים. אלא כדי מרכבתו, שלא ישיב את העם מצרימה, שהסוסים באים משם. כמה שנאמר בשלמה, ותעלה ותאלץ מרכבה ממלכיים בשש מאות כסף וסוס בחמשים ומאה (מלכים א' י, כט) :

נביאים - ישעיה - פרק נב

(ד) כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה מְצַרִים יֵרֵד
עָמִי בְּרֵאשִׁיטָה לְגוֹר שָׁם וְאַשׁוּר בְּאַפְס

עֲשׂוּ קוֹלְךָ : אָרִי כְדֹנֶן אָמַר יְיָ אֱלֹהִים לְמַצְרַיִם נַחַת עַמִּי בְקִדְמִיתָא
לְאַתּוֹתְבָא תַפְּמוֹן וְאַתּוֹרָאָה בְּלִמָּא אַנְסִיָּה :

רש"י מִלְרִיב יִרְדַּע עַמִּי וְגוֹ' . הֵם הַמְצַרִּים הָיוּ לָהֶם קִלְט חוּב עַלֵּיהֶם שְׁנַעְסוּ לָהֶם אַכְסֵינְיָא וְכַלְכְּלוּ אַבְל
אֶשְׁרֵי בְּאַפְסֵי וּבְחִנֵּי עֲשׂוּ :

(ה) וְעִתָּהּ (מו) (לו) מַה לִּי פֶה נֶאֱמַר יְהוָה כִּי
לָקַח עַמִּי חֲנָם (מִשְׁלוֹ) מִשְׁלֵיו יְהִילִילוּ נֶאֱמַר
יְהוָה וְתִמִּיד כָּל הַיּוֹם שְׁמִי מִנְּאֶץ : וְכַעַן
עֲתִידָנָא לְמַפְרֵק אָמַר יְיָ אָרִי אֲזַדְבֹּן עַמִּי מִגֹּן עַמְמִיָּא דְשְׁלִיטוּ בְּהוֹן
מִשְׁתַּבְּחִין אָמַר יְיָ וְתִדְרָא כָּל יוֹמָא עַל פּוֹלְחָן שְׁמִי מִרְגָזִין :

רש"י מַה לִּי פֶה . לְמַה אֲנִי שׂוֹהָא וּמְשַׁהָא בְּנֵי כַּאֵן : יְהִילִילוּ . מִתַּפְּאֵרִים לְאַמַּר יְדִינוּ רַמָּה : מְנוּאֶץ .
מִתְנַחֵץ וְהָרִי זֶה דּוֹגְמַת וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מִדְּבַר אֱלֹהִים (בְּמִדְבַר ה) :

(ו) לָכֵן יִדְעַע עַמִּי שְׁמִי לָכֵן בֵּיּוֹם הַהוּא כִּי
אֲנִי הוּא הַמְּדַבֵּר הַיְנָנִי : (ס) בְּכֹן יִתְרַבָּא בְּעַמְמִיָּא
שְׁמִי בְּכֹן בְּעַדְנָא הַהִיא תִּידְעוֹן אָרִי אָנָּה הוּא דְמַלְלִית וּמִימְרֵי קָיִם
:

רש"י יִדְעַע עַמִּי . כַּשְׁאֲגַלְסִים יִכִּירוּ כִּי שְׁמִי אֲדוֹן שְׁלִיט וּמוֹשֵׁל כְּמַשְׁמַעוֹ : לָכֵן בֵּיּוֹם . גְּאוֹלְחַס יִבִּינוּ כִּי אֲנִי
הוּא הַמְּדַבֵּר וְהַיְנָנִי קִימַתִּי :

(ז) מַה נָּאוּ עַל הַהָרִים רַגְלֵי מְבַשֵּׂר
מִשְׁמִיעַ שְׁלוֹם מְבַשֵּׂר טוֹב מִשְׁמִיעַ
יְשׁוּעָה אָמַר לְצִיּוֹן מְלֶךְ אֱלֹהֵיךָ : מַה יֵּאָדָּן עַל
טוֹרֵי אֶרֶץ דְּיִשְׂרָאֵל רַגְלֵי מְבַשֵּׂר מִשְׁמַע שְׁלָם מְבַשֵּׂר טוֹב מִשְׁמַע
פּוֹרְקוֹן אָמַר לְכַנְשֵׁתָא דְּצִיּוֹן אֵיתְגַּלִּיאת מַלְכוּתָא דְּאֱלֹהֵיךָ : (ח)
קוֹל צְפִיךָ נְשָׂאוּ קוֹל יַחְדוֹ יְרַנְּנוּ כִּי עֵין
בְּעֵין יִרְאוּ בְּשׁוֹב יְהוָה צִיּוֹן : קַל פְּרָגְסִיךָ

דְּמַרְימִין קְלָהוֹן פְּחָדָא מְשַׁבְּחִין אַרִי בְּעֵינֵיהוֹן יַחְזוֹן גְּבוּרוֹן דִּי עֶבֶד
יְיָ כַּד יִתֵּיב שְׁכֻנְתָּהּ לְצִיּוֹן :

כַּס"ז . כופים שמעמידין על החומות והמגדלים לבקר ולראות מי בא לעיר :

(ט) פְּצָחוּ רַנְנוּ יַחְדָּו חֲרָבוֹת יְרוּשָׁלַם כִּי
נָחַם יְהוָה עַמּוֹ גְּאֹל יְרוּשָׁלַם : בועו וְשַׁבְּחוּ
פְּחָדָא חֲרָבֵת יְרוּשָׁלַם אַרִי עֲתִיד יְיָ לְנַחֲמָא עִמָּה פְּרִיק יְרוּשָׁלַם :

כתובים - תהילים - פרק צד

(יט) בְּרַב שַׁרְעֵפִי בְּקִרְבִי תִנְחֹמְיָךְ יִשְׁעִישְׁעוּ
נַפְשִׁי : בְּסִגְעֵי מַחְשַׁבְתָּא בְּגִי נִיחֹמְתָךְ יִפְרִנְקוּן נַפְשִׁי : (כ)
הִיחַבְּרָךְ כֶּסֶא הַוּוֹת יִצַּר עֲמַל עָלַי חֶק :
הָאֶפְשֶׁר דִּיתְחַבֵּר עֲמָךְ בּוֹרְסֵי שְׁקָרָא בְּרִית לְעוֹתָא הִיתְעֵתֵד עָלַי קָיָם :

כַּס"ח . היחברך כסא הוות . היוכל להדמות כך האומות היוצרים כלמים ומסכות של עמל : עלי חק .
בשביל חק להיותו חק להם עבודתם :

(כא) יַגִּדּוּ עַל נַפֶּשׁ צַדִּיק וְדָם נָקִי יִרְשִׁיעוּ :
יִכְנָסוּן בִּישׁוֹן עַל נַפְשָׁא דְצַדִּיקָא וְאֲדָמָא זָכִי יַחֲבִיבוּ דִין דְקָטוּל :

כַּס"ט . יאספו גדודים על נפש צדיק להרוג : ירשיעו . יחייבו דין להורגו :

(כב) וַיְהִי יְהוָה לִי לְמִשְׁגָּב וְאֱלֹהֵי לְצוּר
מִחֲסִי : וַיְהִי יְיָ לִי לְסֻעֵיד וְאֱלֹהֵי לְתַקּוּף רּוּחַצְנִי : (כג) וַיִּשָּׁב

עֲלֵיהֶם אֶת אוֹנֶם וּבְרָעָתָם יִצְמִיתֶם
יִצְמִיתֶם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ : וְאַתִּיב עֲלֵיהוֹן יֵת שְׁקָרִיהוֹן
וּבְבִישָׁתְהוֹן יִגְמְרִינוּן יִגְמְרִינוּן יִי אֱלֹהֵנָא :

רש"י . אונס . אונס כמו (איוב כא) ילפון לבניו אוננו :

צה (א) לְכוּ נְרַנְנָה לִיהוָה נְרִיעָה לְצוֹר
יִשְׁעֵנוּ : אֶתוֹן נִשְׁבַּח קָדָם יִי נִיבב קָדָם תִּקְרִי פּוֹרְקָנָא :

משנה שבועות פרק ד

א. שְׁבֻעַת הָעֵדוּת נוֹהֶגֶת בְּאֲנָשִׁים וְלֹא בַנְּשִׁים,
בְּרַחוּקִין וְלֹא בְּקְרוֹבִין, בְּפְשָׁרִים וְלֹא בְּפִסּוּלִין.
וְאֵינָה נוֹהֶגֶת אֶלָּא בְּרֵאוּיִין לְהַעֲיֵד, בְּפָנֵי בֵּית דִּין
וְשָׁלֹא בְּפָנֵי בֵּית דִּין, מִפִּי עֶצְמוֹ. וּמִפִּי אַחֲרִים, אִין
חִיבִין עַד שְׂיִכְפְּרוּ בְּהוֹן בְּבֵית דִּין, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר.
וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, בֵּין מִפִּי עֶצְמוֹ וּבֵין מִפִּי אַחֲרִים,
אִין חִיבִין עַד שְׂיִכְפְּרוּ בְּהוֹן בְּבֵית דִּין :

ברטנורה (א) שְׁבֻעַת הָעֵדוּת נוֹהֶגֶת בְּאֲנָשִׁים וְלֹא בַנְּשִׁים. דְּכַתִּיב (ויקרא ה) וְהוֹא עַד
בְּרֵאוּיִין לְהַעֲיֵד הַכְּתוּב מִדְּבַר וְאֵשָׁה אֵינָה רְאוּיָה לְהַעֲיֵד דְּכַתִּיב (דברים יט) וְעַמְדוּ שְׁנֵי
אֲנָשִׁים אֲנָשִׁים וְלֹא נָשִׁים. וְהוֹא קָרָא בְּעֵדִים הוֹא דְּכַתִּיב נֹאמַר כֹּאן שְׁנֵים. וְנֹאמַר
לְהֵלֵךְ שְׁנֵים. ע"פ שְׁנֵים עֵדִים (שם יז): וְלֹא בְּקְרוֹבִים. לְפִסּוּלֵי עֵדוּת נִינְהוּ דְּכַתִּיב (שם
כז) לֹא יוֹמְתוּ אֲבוֹת עַל בָּנִים. בְּעֵדוּת בָּנִים. וְה"ה לְשֹׂאֵר קְרוֹבִים: וְלֹא בְּפִסּוּלִים. כְּגוֹן
חִיבֵי מִיתוֹת וְחִיבֵי מַלְקוּת וְגַזְלָן דְּאִקְרוּ רְשָׁעִים וְהַתּוֹרָה אִמְרָה אֵל תִּשָּׂא רִשְׁעָא עַד:
וְאֵינָה נוֹהֶגֶת אֶלָּא בְּרֵאוּיִין לְהַעֲיֵד. לְאִפּוּקֵי מֶלֶךְ שְׁאִינוּ מַעֲיֵד. וְהַפְּסוּלִים לְעֵדוּת
מִדְּרַבָּנָן כְּגוֹן מִשְׁחָקִים בְּקוֹבִיא וּמִפְּרִיחֵי יוֹנִים: בְּפָנֵי ב"ד וְשָׁלֹא בְּפָנֵי ב"ד מִפִּי עֶלְמוֹ.
אִם מִפִּי עֶלְמוֹ נִשְׁבַּח שְׁבֻעַת שְׁאִינוּ יוֹדַע לָךְ עֵדוּת חִיב. בֵּין נִשְׁבַּח בְּפָנֵי בֵּית דִּין בֵּין

שלא בפני בית דין: ומפי אחרים. כגון משביע אני עליכם שתצואו ותעידוני. ואמרו לו אין לנו יודעים לך עדות אינם חייבין עד שיכפרו צ"ל. לכתוב (ויקרא ה) אם לא יגיד ונסא עונו במקום שאילו היה מגיד היה מועיל. וקרא במושב מפי אחרים כתיב ואין הלכה כר"מ:

ב. וְחִיבִין עַל זְדוֹן הַשְּׁבוּעָה, וְעַל שְׂגָגְתָּהּ עִם זְדוֹן הָעֵדוּת, וְאִינָן חִיבִין עַל שְׂגָגְתָּהּ. וּמָה הֵן חִיבִין עַל זְדוֹן הַשְּׁבוּעָה, קִרְבָּן עוֹלָה וְיֹרֵד:

ברטורה (ג) וחייבין. קרבן עולה ויורד על זדון השבועה שהרי לא נאמר בה ונעלם: ועל שגגתה עם זדון העדות. שיודעים ששבועה זו אסורה אבל אין יודעים שחייבים עליה קרבן: ואין חייבין על שגגתה. אם שוגגים הם לגמרי כסבורים שאין יודעין לו עדות ואח"כ נזכרו שהרי הן אנוסים ולא קרינן בהו ונסבע על שקר:

ג. שְׁבוּעַת הָעֵדוּת כִּי צָד. אָמַר לְשָׁנִים בּוֹאוּ וְהָעֵדוּנִי. שְׁבוּעָה שְׂאִין אָנוּ יוֹדְעִין לָךְ יְעוּדוֹת, אוּ שְׂאָמְרוּ לוֹ אִין אָנוּ יוֹדְעִין לָךְ יְעוּדוֹת, מִשְּׂבִיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם וְאָמְרוּ אָמֵן, הָרִי אֵלֶּי חִיבִין. הַשְּׂבִיעַ עֲלֵיהֶן חֲמִשָּׁה פְּעָמִים חוּץ לְבַיִת דִּין וּבָאוּ לְבַיִת דִּין וְהוֹדוּ, פְּטוּרִים. כְּפָרוּ, חִיבִים עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. הַשְּׂבִיעַ עֲלֵיהֶן חֲמִשָּׁה פְּעָמִים בְּפְנֵי בַיִת דִּין וְכָפְרוּ, אִינָן חִיבִין אֶלָּא אַחַת. אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן, מָה טַעַם, הוֹאִיל וְאִינָם יְכוּלִין לְחַזֵּר וְלְהוֹדוֹת:

ברטורה (ג) וצאו לבית דין והודו פטורים. ואפילו כפרו חוץ לבית דין על כל שבועה שאין כפירה חוץ לבית דין חשובה כפירה: כפרו בבית דין חייבין על כל אחת ואחת. לאמר קרא (ויקרא ה) והיה כי יאסם לאחת מאלה לחייב על כל אחת ואחת: מה טעם. אין חייבים אלא אחת אפילו שתקו וכפרו לבסוף. ולא אמרינן כפירה קיימא אכולהו לחייבם על כל אחת ואחת: הואיל. ואילו כפרו בבית דין בפעם ראשונה שוב לא היו יכולין לחזור ולהודות. שכבר הגידו שאינם יודעים לו שום עדות. ושוב אין חוזרים ומגידיהם הלכך אף על גב דלא כפרו אלא לבסוף כל השבועות היו לבטלה. חוץ מן הראשונה. דאם מה ששתק בראשונה כפירה היא. שוב אינם ראויים להשביעין ואם אינה כפירה הרי מושבעין ועומדין. ומה זו שבועה על שבועה. על כרחך כי כתיב לאחת לחייב על כל אחת ואחת. אשבועה חוץ לצ"ל וכפרו צ"ל

כתיב לשבועות לחוץ לבית דין שהיה משביען שיבאו לב"ד ויעידו ולא ילאו לבטלה. וראויות לחלק שאם כפרו שם בראשונה היה ראוי לחזור ולהשביען:

ד. כָּפְרוּ שְׁנֵיהֶן כְּאַחַת, שְׁנֵיהֶן חֲבִיבִין. בְּזֶה אַחַר זֶה, הָרִאשׁוֹן חֲבִיב וְהַשֵּׁנִי פְטוּר. כָּפַר אֶחָד וְהוֹדָה אֶחָד, הַכּוֹפֵר חֲבִיב. הָיוּ שְׁתֵּי כִתֵּי עֵדִים, כְּפָרָה הָרִאשׁוֹנָה וְאַחַר כֶּךָ כְּפָרָה הַשְּׁנֵיָה, שְׁתֵּיהֶם חֲבִיבוֹת, מִפְּנֵי שְׁהֵעֵדוֹת יְכוּלָה לְהִתְקַיֵּם בְּשְׁתֵּיהֶן:

ברטנורה (ז) כפרו שניהם כאחת. בתוך כדי דבור: בזה אחר זה. שהיה בין זה לזה יותר מכדי דבור: הראשון חייב. אבל השני פטור. שמכיון שכפר הראשון שוב אין השני ראוי להעיד. שהוא יחידי: שתיהן חייבות. בגמרא פריך ראשונה אמאי חייבת הא קיימא כת שנייה. ומה הפסידו הראשונים בכפירתם ומשני דמתני' איירי כגון שהיו העדים של כת שנייה קרובים בנשותיהן שלא היו כשרים להעיד כשכפרה כת ראשונה ונשותיהן גוססות. מהו דתימא כיון דקיי"ל רוב גוססים למיתה. הווי להו כחילו מתו ותפטר כת ראשונה דהא קיימא שנייה. קמ"ל השתא מיהא לא שכיב ונמלא שלא היה שם בשעת כפירה אלא כת ראשונה בלבד ולפיכך חייבין:

ה. מִשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם אִם לֹא תְּבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי שְׂיֵשׁ לִי בַיָּד פְּלוֹנִי פְּקֻדוֹן וּתְשׁוּמַת יָד וְגִזְל וְאַבְדָּה. שְׁבוּעָה שְׂאִין אָנוּ יוֹדְעִין לָךְ יְעֻדוֹת, אִין חֲבִיבִין אֶלָּא אַחַת. שְׁבוּעָה שְׂאִין אָנוּ יוֹדְעִין שְׂיֵשׁ לָךְ בַּיָּד פְּלוֹנִי פְּקֻדוֹן וּתְשׁוּמַת יָד וְגִזְל וְאַבְדָּה, חֲבִיבִין עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. מִשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם אִם לֹא תְּבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי שְׂיֵשׁ לִי בַיָּד פְּלוֹנִי פְּקֻדוֹן חֲטִין וּשְׁעוֹרִין וְכֶסֶםִין. שְׁבוּעָה שְׂאִין אָנוּ יוֹדְעִין לָךְ יְעֻדוֹת, אִין חֲבִיבִין אֶלָּא אַחַת. שְׁבוּעָה שְׂאִין אָנוּ יוֹדְעִין לָךְ יְעֻדוֹת שְׂיֵשׁ לָךְ בַּיָּד פְּלוֹנִי חֲטִין וּשְׁעוֹרִין וְכֶסֶםִין, חֲבִיבִין עַל כָּל אַחַת וְאַחַת:

ברטנורה (ח) תשומת יד. הלואה ששם בידו ממון: ואבדה. שמלא אבדה: חטין ושעורין וכוסמין. רישא אשמועינן מין אחד ותביעות חלוקות. וסיפא אשמועינן תביעה אחת כולם פקדון. ומינים חלוקים:

ו. מִשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם אִם לֹא תָבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי שְׂיֵשׁ לִי בַיָּד פְּלוֹנֵי נֶזֶק וְחֲצֵי נֶזֶק, תִּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, תִּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה, וְשֹׁאֲנֵס אִישׁ פְּלוֹנֵי אֶת בֵּיתִי, וּפְתָה אֶת בֵּיתִי, וְשִׁהַפְּנֵי בְנֵי, וְשִׁחַבַּל בֵּי חֲבֵרִי, וְשִׁהַדְּלִיק אֶת גְּדִישֵׁי בְיוֹם הַכְּפוּרִים, הָרִי אֱלֹהֵי חַיִּבִּין:

דרטורה (ו) נזק וחלי נזק. בחלי נזק כרוכות דממונא הוא ולא קנסא דאמרינן בעדות של קנס אין חייבין: תשלומי כפל ותשלומי ד' וה'. משום קרנא: שאנס איש פלוני ופיתה את בתי. משום צסת ופגם דממונא הוא: ושהכני בני. הכאה שאין זה חבורה שאינו חייב עליה מיתה. וכיון דליכא מיתה איכא ממון: ושאכל בי חברי ביה"ב. ונקט לה דאף על גב דענוש כרת חייב ממון:

ז. מִשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם אִם לֹא תָבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי שְׂאֲנִי כְהֵן, שְׂאֲנִי לֹוִי, שְׂאֲנִי בֶן גְּרוּשָׁה, שְׂאֲנִי בֶן חֲלוּצָה, שְׂאִישׁ פְּלוֹנֵי כְהֵן, שְׂאִישׁ פְּלוֹנֵי לֹוִי, שְׂאִינוּ בֶן גְּרוּשָׁה, שְׂאִינוּ בֶן חֲלוּצָה, שְׂאֲנֵס אִישׁ פְּלוֹנֵי אֶת בֵּיתוֹ, וּפְתָה אֶת בֵּיתוֹ, וְשִׁחַבַּל בֵּי בְנֵי, וְשִׁחַבַּל בֵּי חֲבֵרִי, וְשִׁהַדְּלִיק אֶת גְּדִישֵׁי בַשַּׁבָּת, הָרִי אֱלֹהֵי פְטוּרִין:

דרטורה (ז) שאני כהן פטורין. שאין העדים חייבין אלא כשכפרו בדבר שיש בו תביעות ממון: שאנס איש פלוני או פיתה אתו של פלוני. וכתו דקתני איש פלוני כהן דלעיל קאי (דחנא לעיל מיניה שאיש פלוני כהן או לוי. ואינו בן גרושה ועליה קאי). או שהשביען שאנס איש פלוני את בתי של אותו פלוני דאיידי ביה עד השתא: פטורים. דבעינן שישמעו מפי התובע. ובגמרא מוקי לה צבא בהרשאה. ואי תביעת ממון אחר הוא היו חייבים ואשמועינן דאין נחשב המורקה בעל דין בזה כשאר ממון דכיון דממון שהוא שואל לא מטיא לידיה מעולם לא מצי למכתב הרשאה עליה: ושאכל בי בני. חבלה. היא חבורה: פטורין. שאם העידוהו היה מתחייב מיתה. ולא ממון: ושאכל בי חברי ושהדליק את גדישי בצבת. דתרוייהו חיוב מיתה נינהו ופטורים מן הממון:

ח. מִשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם, אִם לֹא תָבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי שְׂאֲמַר אִישׁ פְּלוֹנֵי לִתְּנִי לִי מְאֲתִים זֹוֹז וְלֹא נָתַן לִי, הָרִי אֱלֹהֵי פְטוּרִים, שְׂאִין חַיִּבִּין אֶלָּא עַל תְּבִיעַת מָמוֹן כְּפִקְדוֹן:

זרמורה (ח) שאמר איש פלוני ליתן לי וכו' פטורים. דכתיב בשבועת העדות תחטא וכתוב בשבועת הפקדון תחטא. מה שבועת הפקדון על תביעת ממון איש לו על חברו. אף שבועת העדות כריך שיהיה על תביעת ממון איש לו עליו. וזה שטוען שאמר איש פלוני ליתן. לי מאתים זוז אינה תביעת ממון איש לו על חברו שאפילו הוא כדבריו שאמר לו חברו שיתן לו מאתים זוז אין חברו חייב לו כלום בשביל אמירה זו:

ט. מְשָׁבִיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם, כְּשֶׁתִּדְעוּן לִי יְעֻדוֹת שֶׁתְּבוֹאוּ וְתַעֲיִדוּנִי, הֲרִי אֵלֹו פְּטוּרִים, מִפְּנֵי שֶׁקִּדְמָה שְׁבוּעָה לְיְעֻדוֹת:

זרמורה (ט) מפני שקדמה שבועה לעדות. ורחמנא אמר (ויקרא ה) ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע שקדמה העדות לשבועה. ולא שקדמה שבועה לעדות:

י. עָמַד בְּבַיִת הַכִּנְסֹת וְאָמַר, מְשָׁבִיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם שֶׁאַם אַתֶּם יוֹדְעִים לִי יְעֻדוֹת שֶׁתְּבוֹאוּ וְתַעֲיִדוּנִי, הֲרִי אֵלֹו פְּטוּרִין (עד) שִׁהְיָה מִתְּפִינָו לָהֶם):

זרמורה (י) אם יודעים אתם לי עדות וכו' פטורין. דכתיב והוא עד עד שייחד את עליו:

יא. אָמַר לְשָׁנִים, מְשָׁבִיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם אִישׁ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי שֶׁאַם אַתֶּם יוֹדְעִין לִי יְעֻדוֹת שֶׁתְּבוֹאוּ וְתַעֲיִדוּנִי, (שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לָךְ עֲדוֹת), וְהֵם יוֹדְעִין לוֹ יְעֻדוֹת יַעַד מִפִּי יַעַד או שְׁהֵיָה אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב או פְּסוּל, הֲרִי אֵלֹו פְּטוּרִין:

זרמורה (יא) והם יודעים לו עדות עד מפי עד וכו' פטורים. שאם העידוהו לא היתה עדותו מועלת לו כלום:

יב. שֶׁלַח בְּיַד עֶבְדוֹ או שֶׁאָמַר לָהֶן הִנֵּתְבָע מִשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם שֶׁאַם אַתֶּם יוֹדְעִין לוֹ יְעֻדוֹת שֶׁתְּבוֹאוּ וְתַעֲיִדוּהוּ, הֲרִי אֵלֹו פְּטוּרִין יַעַד שֶׁיִּשְׁמְעוּ מִפִּי הַתּוֹבֵעַ:

ברטנורה (יב) על שיטתו מפי החובע. דכתיב (ס) אם לוא יגיד מלא צו"ו ואל"ף למדרש הכי. אם לו לא יגיד כלומר לתובע ונשא עונו אם לאחר לא יגיד. פטור:

יג. מְשַׁבֵּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם, מְצַוֶּה אֲנִי עֲלֵיכֶם, אוֹסְרֶכֶם אֲנִי, הָרִי אֱלוֹ חֵיבִין. בְּשָׁמַיִם וּבְאָרֶץ, הָרִי אֱלוֹ פְטוּרִין. בְּאֵלֶיךָ דְלִית, בְּיוֹד ה' א, בְּשִׁדִּי, בְּצַבָּאוֹת, בְּחֲנוּן וְרַחוּם, בְּאֶרֶץ אֲפִים וְרַב חֶסֶד, וּבְכָל הַכְּנוּיִן, הָרִי אֱלוֹ חֵיבִין. הַמְקַלֵּל בְּכֶלֶן, חֵיב, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר, וְחֻכְמַיִם פּוֹטְרִין. הַמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ בְּכֶלֶן, חֵיב, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר, וְחֻכְמַיִם פּוֹטְרִין. הַמְקַלֵּל עֲצָמוֹ וְחֵבְרוֹ בְּכֶלֶן, עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. יִכְכֶּה אֱלֹהִים, וְכֹן יִכְכֶּה אֱלֹהִים, זֹה הִיא אֵלֶּה הַכְּתוּבָה בַּתּוֹרָה. אֵל יִכְדֶּה, וַיִּבְרַכְדֶּה, וַיִּיטֵב לָדֶה, רַבִּי מֵאִיר מְחֵיב וְחֻכְמַיִם פּוֹטְרִין:

ברטנורה (יג) מלוא אני עליכם. וכו'. והוא שיאמר מלוא אני עליכם בשבועה. אוסרכם אני בשבועה: המקלל ככולם. מברך את השם באחד מהם: ר"מ מחייב. שקילה: וחכמים פוטרים. דעל שם המיוחד דוקא בשקילה. דכתיב (ויקרא כד) בנקבו שם יומת ועל הכנויים באזהרה דאלהים לא תקלל (שמות כג) ובשבועות העדות מודים חכמים לר"מ דחייב על הכנויים כמו שחייב על השם המיוחד. דשבועות [עדות] כתיב (ויקרא ה) ושמעה קול אלה: המקלל עצמו. דכתיב (דברים ז) השמר לך ושמור נפשך מאד. וכל השמר. פן. ואל. אינו אלא ל"ת: והמקלל חברו. דכתיב (ויקרא יט) לא תקלל חרש אפילו חרש שאינו שומע ולא קפיד אקללתו לא תקלל. וכ"ש שאר כל אדם דשמע וקפיד: יככה אלהים וכן יככה אלהים. אם אמר לעדים יככה אלהים אם לא תעידוני. או ששמע אחד שקורא בקללות שבתורה יככה אלהים. ואמר הוא לעדים וכן יככה אלהים אם לא תעידוני. או שאמר אל יככה אלהים אם תעידוני או יברך ה' אם תעידוני. וייטב לך אלהים אם תעידוני. בכל אלו ר"מ מחייב למכלל לאו אתה שומע הן אל יככה אלהים אם תעידוני הא אם לא תעידוני יככה. וכן יברך אלהים אם תעידוני הא אם לא תעידוני. יקללך ובכל אלו אין הלכה כר"מ:

גמרא שבועות דף ל ע"א

תנו רבנן (דברים יט) ועמדו שני האנשים. מצוה לבעלי דינן שיעמדו. אמר רבי יהודה: שמעתי שאם רצו להושיב את שניהם, מושיבין איזהו אסור שלא יהא אחד עומד ואחד יושב, אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דבריך. אמר רבה בר רב הונא: האי צורבא מרבנן ועם הארץ דאית להו דינא בהדי הדדי מותבינא לה לצורבא מרבנן ולעם הארץ נמי אמרי לה תיב ואי קאי לן בה. רב בר שרביא הוה לה דינא קמה דרב פפא אותבה ואותיב נמי לבעל דינה אתא שליחא דבי דינא בטש בה ואוקמה לעם הארץ ולא אמר לה רב פפא תיב היכי עביד הכי והא מסתתמן טענתה. אמר רב פפא: מימר אמר: איהו הא אותבן שליחא הוא דלא מפייס מינאי. ואמר רבה בר רב הונא האי צורבא מרבנן ועם הארץ דאית להו דינא בהדי הדדי לא ליקדום צורבא מרבנן וליתיב משום דמיחזי כמאן דסדר לה לדיניה ולא אמרו אלא דלא קביע לה עידניה, אבל קביע לה עידניה לית לן בה מימר אמר בעדניה טריד. ואמר רבה בר רב הונא: האי צורבא מרבנן דידע בסהדותא וזילא בה מלתא למיזל לבית דינא דזוטר מינה לאסהודי קמה לא לזיל. אמר רב שישא ברה דרב אידי אף אנו נמי תנינא מצא שק או קופה ואין דרכו ליטל הרי זה לא יטל הני מילי בממונא, אבל באסורא אין חכמה ואין תבונה ואין עצה נגד ה'. כל מקום שיש בו חלול ה' אין חולקין כבוד לרב. רב יימר הוה ידע לה סהדותא למר זוטר אאתא לקמה דאמימר אותבינהו לכהו אמר לה רב אשי לאמימור והאמר עולא מחלקת בבעלי דינים אבל בעדים דברי הכל בעמידה. אמר לה: האי עשה והאי עשה, עשה דכבוד תורה עדיף:

רס"י מלכה צבעלי דינים שיעמדו. (בעמידה) דהא קרא נמי צבעלי דיניו איירי
דכתיב אקר להם הריב (דברים י"ט): שלא יהא אחד עומד ואחד יושב. שלא יראה
חבירו שמכדין אותו יותר ממנו ויסתמו דבריו: בטש. בעט. ללא מיפייס מינאי.
לא עשיתי לו טובה ואינו אוהבי: לא ליקדים וליתבי. לפני דיין קודם שיבא בעל
דינו ואפי' יושב וקוה: דמיחזי כמאן דסדר ליה. טענתיה וגורם שיחשדוהו
במטעים דבריו לדיין ועובר בלא תשא שמע שוא כדלקמן: קבע עידניה. שהדיין
רבו ויש לו קביעות ללמוד: שאין דרכו ליטול. אם היה שלו: הרי זה לא יטול.
אינו מזהר עליו בלא תוכל להתעלם שנאמר והתעלמת פעמים שאתה מתעלם
(ב"מ 97 ב'): אבל באיסורא. כגון אשה הבאה לפני חכם להתירה לינשא ותלמיד זה
יודע שבעלה חי אין חכמה חשוב לנגד ה': האי עשה ועמדו: והאי עשה. את ה'
אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים (ב"ק 97 מ"א):

זוהר ויחי דף רמ"ג ע"ב

רבי יוסי ורבי חזקיה הוו אזלי למחמי לרבי שמעון
בקפוטקיא אמר רבי חזקיה האי דאמרינן לעולם יסדר
בר נש שבחא דמארה ולבתר יצלי צלותה האי מאן דלבה
טריד ובעי לצלאה צלותא ואיהו בעקו ולא יכיל לסדר
שבחא דמרה כדקא יאות מאי הוא אמר לה אף על גב דלא
יכיל לכונא לבא ורעותא סדורא ושבחא דמרה אמאי גרע
אלא יסדר שבחא דמרה אף על גב דלא יכיל לכונא ויצלי
צלותה, הדא הוא דכתיב (תהלים יז) תפלה לדוד שמעה יי
צדק הקשיבה רנתי. שמעה יי צדק בקדמיתא בגין דאיהו
סדורא דשבחא דמרה ולבתר הקשיבה רנתי האזינה
תפלתו מאן דיכיל לסדרא שבחא דמרה ולא עביד עליה
כתיב (ישעיה א) גם כי תרבו תפלה אינני שומע ידיכם וגומר.
כתיב (דברים כח) את הכפש אחד תעשה בבקר ואת הכפש
השני תעשה בין הערבים. תפלות כנגד תמידים תקנום.
תא חזי באתערוותא דלתתא אתער הכי נמי לעלא
ובאתערוותא דלעלא הכי נמי לעלא מנה עד דמטי

אֶתְעָרוּתָא לְאַתְר דְּבַעֲיָא בּוֹצִינָא לְאַדְלָקָא וְאַדְלִיק
וּבְאַתְעָרוּתָא דְתַתְנָא דְלַתְתָּא אֲדִלִיק בּוֹצִינָא לְעֵלָא וְכַד
הָאִי אֲדִלִיק בּוֹצִינִין כְּלָהוּ בּוֹצִינִין אַחְרָנִין דְלָקִין
וּמִתְבָּרְכָאן מִנְה כְּלָהוּ עֲלֵמִין אֲשַׁתְּכַח דְאַתְעָרוּתָא דְקָרְבָנָא
תְּקוּנָא דְעֵלְמָא וּבְרַכָּאן דְעֵלְמִין כְּלָהוּ הָא כִּיְצַד שְׂאֲרֵי תַנְנָא
לְסִלְקָא אֲנוּן דְיּוֹקְנִין קִדְיִשִׁין דְמִמֶּנּוּ עַל עֵלְמָא אֶתְהַנוּן (ס"א
אֶתְתַּקְנוּ) לְאַתְעָרָא וּמִתְעָרִין לְדַרְגִין בְּכִסּוּפָא דְלַעִילָא כְּמָה
דְאַתְ אָמַר (תהלים קד) הַכְּפִירִים שׁוֹאֲגִים לְטָרַף וְגוֹמֵר. אֵלִין
מִתְעָרִין לְדַרְגִין עֲלָאִין דְעֵלְיָהוּ עַד דְמָטִי אֶתְעָרוּתָא עַד
דְּבַעֲיָא מְלָכָא לְאַתְחַבְרָא בְּמִטְרוּנִיתָא וּבְכִסּוּפָא דְלַתְתָּא
נְבַעִין מִיּוֹן תַּתְּאִין לְקַבְלָא מִיּוֹן עֲלָאִין דְהָא לָא נְבַעִין מִיּוֹן
עֲלָאִין אֶלָּא בְּאַתְעָרוּתָא דְכִסּוּפָא דְלַתְתָּא וְכַדִּין תִּיאֻבְתָּא
אֶתְדַבֵּק וְנְבַעִין מִיּוֹן תַּתְּאִין לְקַבֵּל מִיּוֹן עֲלָאִין וְעֵלְמִין
מִתְבָּרְכָאן וּבּוֹצִינִין כְּלָהוּ דְלִיקוּ וְעֵלְאִין וְתַתְּאִין מִשְׁתַּכְּחִי
בְּבְרַכָּאן :

תרגום הזוהר רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי חֲזַקְיָה הָיוּ הוֹלְכִים לְרֵאוֹת אֶת רַבִּי שְׁמַעוֹן
בְּקַפּוּטְקִיָּא. אָמַר רַבִּי חֲזַקְיָה, זֶה שְׂחָנוּ אֲנוּמִים, לְעוֹלָם יִסְדֵּר חָדָם שְׂבָחוּ
שָׁל חֲדוּנוּ וְאַחַר כֵּן יִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, יֵשׁ לְשָׂאוֹל, מִי שְׂלָבּוּ טְרוּד וְרוּחָה לְהַתְּפַלֵּל
תְּפִלָּתוֹ, אוֹ שְׁהוּא בְּצַרְהָ, וְחִינוּ יָכוֹל לְסַדֵּר שְׂבָחוּ שָׁל חֲדוּנוּ, מֵה הוּא. אָמַר
לוֹ רַבִּי יוֹסִי, חָף עַל פִּי שְׂחִינוּ יָכוֹל לְכוּן אֶת הַלֵּב וְהַרְלוֹז, לְמָה יִגְרַע סֵדֵר
שְׂבָחוּ שָׁל רְבוּנוּ. אֲלָא יִסְדֵּר שְׂבָחוּ שָׁל רְבוּנוּ, חָף עַל פִּי שְׂחִינוּ יָכוֹל לְכוּן,
וְאַחַר כֵּן יִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. זֶה שְׂנַחֲמַר תְּפִלָּה לְדוּד שְׁמַעָה וְגוֹ'. שְׁמַעָה ה' צָדֵק
מִתְחַלָּה, מִשּׁוּם שְׁהוּא סֵדֵר שְׂבָח שָׁל רְבוּנוּ, וְאַחַר כֵּן הִקְשִׁיבָה רַנְתֵי הַחֲזִינָה
תְּפִלָּתִי. מִי שְׂיִכּוֹל לְסַדֵּר שְׂבָח שָׁל חֲדוּנוּ וְחִינוּ עוֹשָׂה, עֲלוּן כְּתוּב, גַּם פִּי
תְּרַבּוּ תְּפִלָּה וְגוֹ'. כְּתִיב, אֶת הַכֶּבֶשׂ הַאֶחָד תַּעֲשֶׂה וְגוֹ': תְּפִלּוֹת נִגְדַת הַתְּמִידִים
תְּקוּנוֹ. זֶל וְרִחָה, בְּהַתְּעוֹרְרוֹת שָׁל מַטָּה עַל יְדֵי הַקְּרִבָּת הַקְּרִבָּן, נִתְעוֹרַר גַּם
כֵּן לְמַעְלָה. וְכֵן גַּם בְּהַתְּעוֹרְרוֹת שָׁל מַעְלָה אֶת הָעֲלִיּוֹן מִמֶּנּוּ, נִתְעוֹרַר
הָעֲלִיּוֹן מִמֶּנּוּ. עַד שְׁהַתְּעוֹרְרוֹת מְגִיעַ לְמַקּוֹם שְׂכָרִיכִים שָׁם לְהַדְלִיק אֶת
הַיָּנַר, וְהוּא נִדְלָק. וְנִמְאָר שְׂבָחֵתְעוֹרְרוֹת הָעֵשָׂן הָעוֹלָה מִקְרָבָן שְׁלִמְטָה, נִדְלָק
הַיָּנַר לְמַעְלָה, וּכְשֵׁנִר הָזֶה נִדְלָק כָּל יְרוֹת הַחֲחִרִים נִדְלָקִים, וְכֹל הָעוֹלָמוֹת
מִתְצַדְּכִים מִמֶּנּוּ. נִמְאָר. שְׁהַתְּעוֹרְרוֹת הַקְּרִבָּן הוּא תְּקוּן הָעוֹלָם, וּבְרַכּוֹת
הָעוֹלָמוֹת כְּלָם. וּמִפְרָשׁ דְּצָרִיו. וְשׁוֹאֵל אֵיךְ נַעֲשֶׂה זֶה. וְאוֹמֵר, הַתְּחִיל עֲשֵׂן

הַקְרִצוּ לְעֹלֹת, וְאֵלֶּיךָ יִשְׁרָאֵל, וְעַתָּה מִתְפַּקְּדוֹת
לְהַתְעוֹרֵר לְהַעֲלוֹת מִיָּד, וּמִתְעוֹרְרוֹת לְמַדְרָגוֹת שְׁמַעְלִיָּהוּ צְעוּלָם הַיְלִיָּה,
צִתְשׁוּקָה עֲלִיּוֹנָה, כְּמוֹ שְׁנֵי אֲחֵי הַכְּפִירִים שׁוֹחֲגִים לְטָרְף. וְאֵלֶּיךָ שְׁמַעְלִיָּה
הַיְלִיָּה, מִתְעוֹרְרוֹת לְמַדְרָגוֹת עֲלִיּוֹנוֹת שְׁמַעְלִיָּהוּ צְעוּלָם הַצְּרִיָּה, עַד שְׁמַעְלִיָּה
הַתְעוֹרְרוֹת לְמַקּוֹם שְׁכָרִיכִים לְהַדְלִיק אֶת הַיָּד, דְּהֵינּוּ עַד שְׁרֹאָה הַמְּלָךְ,
לְהַתְחַצֵּר צְמִטְרוֹנִיתָא. שְׁבִיחַ שְׁתוֹקְהוֹת שְׁלֵמָה, עוֹלָם מִיָּם פְּחֻפּוֹנִים דְּהֵינּוּ
מִיָּד, כְּנֶגֶד מִיָּם עֲלִיּוֹנִים מִן הַמְּדַרְגָּה שְׁמַעְלִיָּהוּ, כִּי מִיָּם פְּחֻפּוֹנִים, דְּהֵינּוּ
מִיָּד, יֵינֵם נוֹבְעִים זֹלָת עַל יְדֵי הַתְעוֹרְרוֹת הַשְּׁתוֹקְהוֹת שֶׁל הַפְּחֻפּוֹנָה, וְאִז
הַשְּׁתוֹקְהוֹת שֶׁל הַפְּחֻפּוֹנָה וְהַעֲלִיּוֹנָה מִתְדַּבְּרוֹת, וְנוֹבְעִים מִיָּם פְּחֻפּוֹנִים
נֶגֶד מִיָּם עֲלִיּוֹנִים הַיְוֹרְדִים, וְנֶגֶד הַזּוֹג, וְהַעוֹלָמוֹת מִתְצַרְכִים וְכָל הַיְוֹרְדִים
דְּלֹקִים וְהַעֲלִיּוֹנִים וְתַחֲפּוֹנִים וְנִמְלָאִים צְבָרוֹת.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ג

א. קָמַח שֶׁל אֶחָד מִחֻמְשַׁת הַמִּינִין שֶׁבִּשְׁלוֹ בְּקִדְרָה בֵּין
לְבִדּוֹ בֵּין שְׁעָרְבוּ עִם דְּבָרִים אֲחֵרִים כְּגוֹן לְבִיבוֹת וְכִיּוֹצָא
בְּהוֹן וְכוּן הַדָּגוֹן שֶׁחֲלָקוֹ אוֹ כְּתִישׁוֹ וְבִשְׁלוֹ בְּקִדְרָה כְּגוֹן הָרִיפּוֹת
וְגֵרֶשׁ הַכַּרְמֶל וְכִיּוֹצָא בְּהוֹן וְכוּל זֶה הוּא הַנִּקְרָא מַעֲשֵׂה
קִדְרָה וְכוּן כֹּל תַּבְּשִׁיל שֶׁעָרַב בּוֹ מִחֻמְשַׁת הַמִּינִין בֵּין קָמַח
בֵּין פֶּת בְּתַחֲלָה מְבָרֵךְ עָלָיו בּוֹרָא מִיָּנִי מְזוֹנוֹת: **ב.** בְּמָה
דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהָיָה הַמִּין הַזֶּה חָשׁוּב אֶצְלוֹ וְלֹא הָיָה
טְפִלָּה אֲבָל אִם הָיָה אֶחָד מִחֻמְשַׁת הַמִּינִין שֶׁעָרַב טְפִלָּה
אֵינּוּ מְבָרֵךְ אֲלָא עַל הָעֵקֶר וּפּוֹטֵר אֶת הַטְּפִלָּה וְזֶה כָּלל
בְּבִרְכוֹת כֹּל שֶׁהוּא עֵקֶר וְעִמּוֹ טְפִלָּה מְבָרֵךְ עַל הָעֵקֶר וּפּוֹטֵר
אֶת הַטְּפִלָּה בֵּין שֶׁהָיָה הַטְּפִלָּה מְעַרְבֵת עִם הָעֵקֶר בֵּין
שֶׁלֹּא הִיָּתָה מְעַרְבֵת:

מוסר

ספר חסידים סימן רח רמ

כָּף כָּף שְׂשׂוּקְלִין בְּמֵאזְנִים זְכוֹת וְשָׂכָר וְעֵבְרוֹת וּפְרָעָנוֹת
הַשְּׁוֹה לְעֵבֶרָה. וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר בְּדִנְיָאֵל תִּקְיִלְתָּא בְּמֵאזְנֵיָא
וְאַשְׁתַּכַּחַת חֲסִיר בְּאוֹתוֹ עֲנִין שְׂאָדָם מִתְּלוּצֵץ יִתְּלוּצֵצוּ
עָלָיו. מַעֲשֵׂה בְּאַחַד שְׁנֵתְלוּצֵץ בְּאַחַד שֶׁהָיָה רוֹאֶה הַבַּיִת
וְהָעֲלִיָּה כְּאַחַד וְנוֹלְדוּ בְּנָיו כֶּךָ (פְּרוּשׁ מְחַסֵּר רְאוּת עֵינָיו) : אִם תִּרְאֶה
בַּיִת שֶׁל צְדִיק אוֹ בַּיִת כְּנֻסֵת חֲרֵב אוֹ נְכָרִים אוֹ רְשָׁעִים
דָּרִים בּוֹ דַּע שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיוּ דָּרִים בּוֹ דָּרָךְ בְּזִיוֹן. וְכֵן בַּיִת
הַמְּדַרֵּשׁ שְׁנוֹהֲגִים בּוֹ קְלוֹת רֹאשׁ סוּפוֹ נוֹפֵל בְּיַד עֲרֵלִים דִּין
לְעֵבֶד שֶׁיְהִי כְּרַבּוֹ. פְּרוּשׁ לֹא נִהְגוּ נְכָרִים קְלוֹת רֹאשׁ וּבְזִיוֹן
בְּבַיִת ה' עַד שֶׁנִּהְגוּ בּוֹ יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמִיָּה ז') הַמְּעֵרַת
פְּרִיצִים הָיָה הַבַּיִת הַזֶּה. וְאַחַר כֶּךָ וְאַרְוֶה כָּל עוֹבְרֵי דָרָךְ.
לְעוֹלָם לֹא יַעֲשׂוּ הָעֲרֵלִים רָעָה אֶלָּא אִם כֵּן יַעֲשׂוּ יִשְׂרָאֵל
תַּחֲלָה רָעָה בִּינִיָּהֶם זֶה לָזֶה וְלֹא יִתְּבַזּוּ תַלְמִידֵי חֲכָמִים
אֶלָּא אִם כֵּן יִבְזּוּ זֶה לָזֶה תַּחֲלָה אוֹ שֶׁמִּבְּזִין אֶת הַתּוֹרָה
וְאִין מוֹחִין בְּיָדָם :

שופטים יום חמישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה' אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח
יתרה משבת הבאה :

(ז') וְלֹא יִרְבֶּה לוֹ נָשִׁים וְלֹא יִסּוּר לְבָבוֹ
וְכִסְף וְזָהָב לֹא יִרְבֶּה לוֹ מְאֹד : וְלֹא יִסְגִּי לָהּ
נָשִׁין וְלֹא יִטְעִי לְבָהּ וְכִסְפָּא וְזָהָב לֹא יִסְגִּי לָהּ לְחֻדָּא :

רש"י ולא ירבה לו נשים. אלא שמונה עשרה, שמיניו שהיו לו לדוד שש נשים, ונאמר לו ואם מעט ואספה לך כהנה וכהנה (שמואל ב' יב, ח) : וכסף זהב לא ירבה לו מאד. אלא כדי לתן לאכסניא [לאפסניא] :

(יח) וְהָיָה כְּשִׁבְתוֹ עַל כִּסֵּא מַמְלַכְתּוֹ וְכָתַב לוֹ אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל סֵפֶר מַלְפָּנַי הַכְּהֻנִּים הַלְוִיִּם : ויהי: כמתבבה על פְּרָסָא מְלֻכּוּתָהּ וְיִכְתּוֹב לָהּ יֵת פְּתִשְׁגֹּן אֲוִרִיתָא הָדָא עַל סֵפֶרָא מִן קָדָם כְּהֻנָּיָא יְוָאִי :

רש"י והיה כשבתו. אם עשה כן, כדאי הוא שתהייים מלכותו: את משנה התורה. שתי ספרי תורה. אחת שהיא מנחת צבית גזויו ואחת שנכנסת ויוצאת עמו. ואונקלוס תרגם פתשגן, פתר משנה לשון שגון ודבור:

(יט) וְהִיתָה עִמּוֹ וְקָרָא בּוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו לְמַעַן יִלְמַד לְיִרְאָה אֶת יְהוָה אֱלֹהָיו לְשִׁמּוֹר אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְאֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לַעֲשׂוֹתָם : ויהי עימה ויהי קרי בה כל יומי חייה בדיל דילף למדחל קדם יי אלהה למטר ית כל פתגמי אוריתא הָדָא וְיֵת קִימָא הָאֵלִין לְמַעַבְדָּהוּן :

רש"י דברי התורה. כמשמעו:

(כ) לְבַלְתִּי רוּם לָבְבוּ מֵאַחֵיו וּלְבַלְתִּי סוּר מִן הַמִּצְוָה יָמִין וּשְׂמֹאל לְמַעַן יֶאֱרִיד יָמִים עַל מַמְלַכְתּוֹ הוּא וּבָנָיו בְּקָרֵב יִשְׂרָאֵל : (ס) בדיל דלא ירים לבה מאחיהי ובדיל דלא יסטי מן תפקדתא ימינא ושמאלא בדיל דיורד יומין על מלכותה הוא ובנוהי בגו ישראל :

רש"י ולבלתי סור מן המצוה. אפלו מצוה הלה של נביא: למען יאריך ימים. מכלל הן אחת שומע לאו. וכן מיניו בשאול שאמר לו שמואל שבעת ימים תוחל עד בואי אליך להעלות עלות (שמואל א' י, ח) וכתיב ויחל

שבעת ימים (שמואל א' יג, ט) ולא שמר הבטחתו לשמור כל היום, ולא הספיק להעלות העולה עד שזא שמואל ואמר לו נסכלת לא שמרת וגו' ועתה ממלכתך לא תקום (שם יג ז, טז) . הא למדת, שזכזכיל מזה קלה של נביא נענש: הוא ובניו. מגיד שאם בנו הגון למלכות הוא קודם לכל אדם:

יח (א) לא יהיה לכהנים הלויים
כל שבט לוי חלק ונחלה עם ישראל
אשי יהוה ונחלתו יאכלון : לא יהי לכהנא לואי
כל שבטא דלוי חלק ואחסנא עם ישראל קרבנא דיי ואחסנתה
ייכלון :

נביאים - ישעיה - פרק נב

י (א) חשף יהוה את זרוע קדשו לעיני כל
הגוים וראו כל אפסי ארץ את ישועת
אלהינו : (ס) גלא יי ית דרע קודשיה לעיני כל עממא ויחזון
כל דבסיפי ארעא ית פורקנא דאלהנא :

רס"ז חס"ף . גלה :

יא (א) סורו סורו צאו משם טמא אל תגעו
צאו מתוכה הברו נשאי כלי יהוה :
אתפרשו אתפרשו פוקו מתמן במסאב לא תקרבון פוקו מגנה
אתבחרו נטלי מני בית מקדשא דיי :

רס"ז אלו מתוכה . מתוך הגלות כל נחמות האלו האחרונות אינן אלא על גלות האחרון : טמא . אל
תגעו , שקץ יהיו לכם מליג' בהם : הברו . הטהרו : נושאי כלי ה' . הכהנים הלויים שהיית' נושאי' כליו
של הקד"ה (צמזכר (מכאן לתחי' המתים) :

(יב) כִּי לֹא בְּחַפְזוֹן תֵּצְאוּ וּבְמִנוּסָה לֹא תֵלְכוּן כִּי הַלֵּךְ לִפְנֵיכֶם יְהוָה וּמֵאִסְפֹּכֶם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל : (ס) אָרִי לֹא בִבְהִילוֹ תִפְקֹון מִבֵּינֵי עַמְמֵיָא וּבְעִירוֹקֵי לֹא תִתּוּבְלוּן לְאַרְעֶכוֹן אָרִי מְדַבֵּר קְדָמִיכוֹן יְיָ וְעֵתִיד לְכַנְשָׂא גְלוּתְכוֹן אֱלֹהֵא דְיִשְׂרָאֵל :

רש"י כי הולך לפניכם . שני דברים שבסוף המקרא הזה מיישבים שני דברים שבראשו . כי לא בחפזון תלכו . מה טעם , כי הולך לפניכם ה' לנחותכם הדרך ומי שקלוחו מקדים לפניו לנחותו הדרך אין יליחו בחפזון . ובמנוסה לא תלכו . לפי שמאסיפכם אלהי ישראל הולך מאחריכם לשמור אתכם מכל רודף כמו ונסע דגל מחנה דן מאסף לכל המחנות הולך אחרי המחנה קרוי מאסף לפי שהוא ממתין את הנחלשים ואת הנכשלים וכן הוא אומר ביהושע והמאסף הולך אחרי הארון :

(יג) הִנֵּה יִשְׁכִּיל עֲבָדֵי יְרוּס וְנִשְׂא וְגַבְהָ מֵאֵד : הָא יְצַלַח עֲבָדֵי מְשִׁיחָא יְרוּס וְיִסְגִי וְיִתְקוּף לְחֵדָא :

רש"י הנה ישכיל עבדי . הנה באחרית הימים יללח עבדי יעקב לדיקים שבו :

(יד) כַּאֲשֶׁר שָׁמְמוּ עָלֶיךָ רַבִּים כֵּן מְשַׁחַת מֵאִישׁ מִרְאֵהוּ וְתֹארוֹ מִבְּנֵי אָדָם : כְּמֵא דְסָבְרוּ לֵיהּ בֵּית יִשְׂרָאֵל יוֹמִין סְגִיָאִין דְהוּהוּ חֲשִׁידָא בֵּינֵי עַמְמֵיָא חֲזוּהוֹן וְזִיּוּהוֹן מִבְּנֵי אֲנָשָׂא :

רש"י כאשר שממו . כאשר תמהו עליהם עמים רבים בראותם שפלותם ואמרו זה אל זה כמה משחת מאיש מראהו (של ישראל) לאו מה תארם חשוך משאר בני אדם כן כאשר אנחנו רואים בעינינו :

כתובים - תהילים - פרק קט

(ד) תַּחַת אֶהְבֵּתִי וְשִׁטְנוֹנִי וְאֲנִי תִפְלָה : חֶלֶף
די רחמיית סטנו לי ואנא אצלי :

רש"י תחת אהבתי . אותך יסטנוני : ואני תפלה . ואני מתפלל אליך תמיד (מנח"י) :

(ה) וַיִּשְׁימוּ עָלַי רָעָה תַּחַת טוֹבָה וְשִׁנְאָה
תַּחַת אֶהְבֵּתִי : וְשׁוֹוֹן עָלַי בִּישְׁתָּא חֶלֶף טָבָא וְסִנְאָתָא חֶלֶף
דְּרַחֲמִית :

רש"י רעה תחת טובה . שבעים פרים אני מקריב בכל שנה בשביל שבעי' אומי' ומבקש לגשמים והם מריעים לי (בשו"ת טוב) :

(ו) הַפְּקֵד עָלַי רָשָׁע וְשָׁטָן יַעֲמֵד עַל יְמִינִי :
אָסַעַר עָלַי רְשִׁיעָא וְסִטְנָא יְקוּם עַל יְמִינִיה : (ז) בְּהַשְׁפָּטוּ
יֵצֵא רָשָׁע וְתִפְלָתוֹ תִּהְיֶה לַחֲטָאָה : בְּאֲדִינָה
יְפֹק חֵיב וְצְלוּתָהּ תִּהְיֶה לְחוּבָתָא :

רש"י בהשפטו . לפניך ילא מדינך מחויב ורשע :

(ח) יִהְיוּ יָמָיו מְעַטִּים פְּקֻדָּתוֹ יִקַּח אַחֵר :
יְהוֹן יוֹמוֹי קְלִילִין מְנַן שְׁנוֹי יִירַת אוֹחְרוֹ :

רש"י פקודתו . גדולתו פרבושטיא"ה בלע"ז כמו ויפקד המלך פקידים (אסתר 7) :

משנה בכורות פרק ט

א. מעשר בהמה נוהג בארץ ובחוצה לארץ, בפני

הַבַּיִת וְשָׁלָא בְּפָנֵי הַבַּיִת, בְּחֵלְיוֹ אָבֵל לֹא בְּמִקְדָּשָׁיו.
וְנוֹהֵג בְּבִקְרָוּ וּבְצֵאוֹ, וְאֵינֶן מִתְעַשְׂרִים מְזָה עַל זֶה.
בְּכַבְּשִׁים וּבְעֵזִים, וּמִתְעַשְׂרִין מְזָה עַל זֶה. בְּחֻדְשׁ,
וּבִישׁוֹ, וְאֵינֶן מִתְעַשְׂרִין מְזָה עַל זֶה. שְׁהִיָּה בְּדִין, מָה
אִם הֶחֱדָשׁ וְהִישָׁן שְׁאֵינֶן כְּלָאִים זֶה בְּזֶה, אִין
מִתְעַשְׂרִין מְזָה עַל זֶה. הַכְּבָשִׁים וְהָעֵזִים שְׁהִים
כְּלָאִים זֶה בְּזֶה, אֵינֶן דִּין שְׁלָא יִתְעַשְׂרוּ מְזָה עַל זֶה,
תְּלַמּוּד לֹמַר (ויקרא כז), וְצֵאוֹ, מִשְׁמַע כָּל צֵאוֹ, אֶחָד:

צְרִטוּרָה (א) מעשר בהמה. כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קודש.
ומקריבים חלבו ודמו. ושאר הבשר נאכל לבעלים טהורים בירושלים כדין שלמים.
ואם בעל מוס הוא, אוכלים אותו בטומאה בכל מקום: בפני הבית ושלא בפני הבית.
והאידנא אמור רבנן דלא ליפרשו מעשר בהמה, משום תקלה, דאין לנו בית להקריבה,
ולריך לשהוייה עד שתפול בה מוס, ואתי בה לידי תקלה דגיזה ועבודה, או שמא
ישחטנה בלא מוס: אבל לא במוקדשין. כגון קדשים קלים דאיכא למאן דאמר ממון
בעלים נינהו סלקא דעתך אמינא ליעשר, קמשמע לן והיה קודש אמר רחמנא, ולא
שכבר קדוש: בכבשים ועזים. כלומר ונהג בכבשים ובעזים: ומתעשרין מזה על זה.
מדרכי רחמנא ולאן, דמשמע כל לאן מין אחד חשיב ליה לענין מעשר: בחדש. שנוולדו
לאחר ראש חודש אלול שהוא ראש השנה למעשר בהמה: ובישן. שנוולדו קודם אלול:
ואין מתעשרין מזה על זה. מן החדש על הישן ומן הישן על החדש. דכתיב עשר
תעשר, בשתי מעשרות הכתוב מדבר, אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן, מה מעשר
דגן מחדש על הישן לא, דהא כתיב (דברים יז) שנה שנה, דמשמע ולא משנה זו על שנה
אחרת, אף מעשר בהמה מחדש על הישן לא:

ב. מעשר בהמה מצטרף כמלא רגל בהמה רועה.
וכמה היא רגל בהמה רועה, ששה עשר מיל. היתה בין
אלו לאלו שלשים ושבנים מיל, אינן מצטרפין. היתה
לו באמצע, מביא ומעשרו באמצע. רבי מאיר אומר,
הירדן מפסיק למעשר בהמה:

צְרִטוּרָה (ב) כמלא רגל בהמה רועה. כמו שיכולות להשתמר ברועה אחד
כשהבהמות רועות מתרחקות זו מזו. והיינו ששה עשר מיל, דבהכי שלטא עינא
דרועה. ואם יש לו חמש בהמות בכפר זה וחמש בכפר אחר רחוק זה מזה ששה עשר
מיל, מביאן לתוך דיר אחד ומעשרן. ואם רחוקות יותר, פטורות. דאמר קרא (ויחמיה

(ב) תעבורנה הלאה על ידי מונה, משמע אם יכולות להמנות ברועה אחד מקרי לאן ותעבורנה תחת השצט להתעשר, ואי לא לא: שלשים ושנים מיל אינו מאטרפין. משום דבעי למתני בסמוך שאם היה לו עדר באמצע, אותן האמצעיות מארפות את האלדים, להכי תני שאם האלדים רחוקות זו מזו שלשים ושנים מיל אין האמצעי מארפין: מביא ומעשרן באמצע. לאו [מביא] באמצע ממש קאמר: הירדן מפסיק. שאם היו לו חמש בהמות מכאן וחמש בהמות מכאן וירדן באמצע, אין מאטרפין ופטורות. ואין הלכה כר' מאיר:

ג. הלקוח או שניתן לו מתנה, פטור ממעשר בהמה. האחים השתפין שחביבין בקלבון, פטורין ממעשר בהמה. ושחביבין במעשר בהמה, פטורין מן הקלבון. קנו מתפוסת הבית, חביבין. ואם לאו, פטורין. חלקו וחזרו ונשתתפו, חביבין בקלבון ופטורין ממעשר בהמה:

ברטורה (א) הלקוח או שניתן לו מתנה פטור ממעשר בהמה. בגמרא ילפינן ליה מדכתיב (שמות כג) זכור בניך תתן לי כן תעשה לשורך לאנך, מה בניך אינן בלקוח ומתנה ללא שייך בהו לקיחה ומתנה אלא אכלו ונולדו, אף לאנך ובקרך אינן בלקוח ומתנה. ואע"ג דהאי קרא בזכור הוא דכתיב ואנן ילפינן מעשר מיניה, היינו משום דכתיב כן תעשה לשורך, ועשייה ודאי לא מצית מוקמא בזכור דהא מרחם קדיש ולא בעי עשייה שיקדישנו האיש, אם אינו ענין לזכור תנהו ענין למעשר בהמה: האחים השתפין. האחים שחלקו בירושת אביהן ואחר כך נשתתפו: כשחייבין בקלבון. כשמביאין שקליהן מביאין שני חללים ונותנים שני קלבונות. והקלבון הוא לשון הכרע שחייבין להכריע שקליהן. ואם נתנו בין שניהם שקל שלם נותנים שני קלבונות, שהיה להם לשקול לחללין: ופטורים ממעשר בהמה. מכל הנולדים להם כל ימי השותפות. שהשותפות פטור ממעשר בהמה, דכתיב אשר יהיה לך, ולא של שותפות. ואע"ג דהאי קרא בזכור הוא דכתיב, אם אינו ענין לזכור דהא שמעינן דאיתיה בשותפות דכתיב (דברים יב) וזכורות בקרכם ולאנכם תנהו ענין למעשר בהמה: וכשחייבין במעשר בהמה. כגון אם לא חלקו מעולם, שתפוסת הבית קיימת, דהיינו שירוסת אביהן עומדת, חייבין במעשר בהמה לעשר הנולדים להם כל ימי שותפותם. דהכי אמרינן בצרייתא, יכול אפילו קנו בתפוסת הבית, תלמוד לומר יהיה, דמשמע מכל מקום: פטורים מן הקלבון. לגמרי. ששוקלין בין שניהם שקל שלם. שמונן אביהם בחזקתו עומד, והאב ששוקל על בניו או על אחד מבני עירו ופטר בשלו, פטור מן הקלבון. דתנן בשקלים, השוקל בשביל העני או בשביל שכנו או בשביל בן עירו פטור מן הקלבון. ובניו נמי אין מלות שקליהם עליו והו ליה כשכנו וכן עירו:

קנו בתפוסת הבית חייבין. במעשר בהמה. כדאמרין תלמוד לומר יהיה למשמע מכל מקום שיהיה. ובפירושי רבותי מלאתי, דהאי קנו לא שלקחו במעות, אלא שנפלו להם בהמות מירוסת אביהם: חלקו וחזרו ונסתפפו. הווי כשותפים לעלמא: ופטורים ממעשר בהמה. וחייבין בקלבון:

ד. הכל נכנס לדיר להתעשר, חוץ מן הפלאים, והטרפה, ויוצא דפן, ומחסר זמן, ויתום. איזהו יתום, כל שמתה אמו או שנשחטה. רבי יהושע אומר, אפלו נשחטה אמו והשלח קים, אין זה יתום:

דרטורה (ה) הכל נכנס לדיר להתעשר. הכל, לאתויי רובע, ונרבע, ומוקצה שהפרישוהו להקריבו לעבודה זרה, ונעבד שעבדו הבהמה עצמה, ואתנן זונה ומחיר כלב, וטומטום ואנדרוגינום, שכל אלו אע"פ שהם פסולים לקרבן נכנסין לדיר להתעשר, דכיון דלא הקפידה תורה בצעל מוס לגבי מעשר כדכתיב (ויקרא כז) לא יבקר בין טוב לרע, לא הקפידה נמי בכל הנך פסולין: חוץ מן הכלאים והטריפה ויואל דופן. כו'. דתנו רבנן, שור או כשב (סס כג) פרט לכלאים, דהיינו הבא מתיש ורחל. או עז, פרט לנדמה שבא מאיל ורחל ודומה לעז, כי יולד, פרט ליואל דופן. והיה שבעת ימים, פרט למחוסר זמן. תחת אמו, פרט ליתום שמתה אמו כשילדתו. דכל הני, פסולים לקדשים. ומעשר בהמה יליף מקדשים בגזירה שוה, נאמר כאן (סס כז) תחת השבט, ונאמר להלן תחת אמו. מה להלן פרט לכל השמות הללו, אף כאן פרט לכל השמות הללו. וטריפה נמי אינה נכנסת לדיר להתעשר דכתיב (ויקרא כז) כל אשר יעבור, פרט לטריפה שאינה עוברת כגון שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה שהיא אחת מן הטרפיות, והוא הדין לכל שאר מיני טרפיות: והשלח קיים. העור קיים. תרגום והפשיט, וישלח: אין זה יתום. לפי שיטת מקומות שכשהבהמה מתה מחמת לידה מפשיטין אותה ומלבישים בעורה את החיה [את הולד] כדי שיתחמם, ומעלי ליה כאילו היתה אמו חיה. ואין הלכה כרבי יהושע:

ה. שלש גרנות למעשר בהמה, בפרוס הפסח, בפרוס העצרת, בפרוס החג, דברי רבי עקיבא. בן עזאי אומר, בעשרים ותשעה באדר, באחד בסיון, בעשרים ותשעה באב. רבי אליעזר ורבי שמעון אומרים, באחד בניסן, באחד בסיון, בעשרים ותשעה באב. ולמה אמרו בעשרים ותשעה באב?

וְלֹא אָמְרוּ בְּאַחַד בְּתִשְׁרֵי, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹם טוֹב, וְאֵי
אֶפְשָׁר לְעֵשֶׂר בְּיוֹם טוֹב, לְפִיכָךְ הִקְדִּימוּהוּ בְּעֵשְׂרִים
וְתִשְׁעָה בְּאֶלּוּל. רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, בְּאַחַד בְּאֶלּוּל רֹאשׁ
הַשָּׁנָה לְמַעֲשֵׂר בְּהֶמְהָה. בֶּן עֲזַאי אֹמֵר, הָאֶלּוּלִין
מִתְעֵשְׂרִין בְּפִנֵּי עֶצְמוֹן:

ברטורה (ה) שלש גרנות למעשר בהמה. בשלשה פרקים בשנה הבהמות מתעשרות. ולשון גרנות, כתבואת גורן שהיא טובלה למעשר ואין אוכלים ממנה עד שיעשרו, כך בשלשה פרקים הללו אין אוכלים מן הבהמות ולא מוכרים מהן עד שיעשרו אותן: פרום הפסח. חמשה עשר יום קודם הפסח דהיינו יום אחרון של אדר. ולשון פרום, פלגא, חלי הזמן, ששאלין בהלכות הפסח, דתניא שאלין [ודורשין] בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום. וכן פרום עלרת חמשה עשר יום קודם, וכן פרום החג דהיינו יום אחרון של אלול. וקבעו הנך תלתא זמני שיהיו קובעות למעשר בהמה, כדי שיהיו בהמות מצויות לעולי רגלים, דאע"ג דתנן במתניתין שעד שלא הגיע זמן הגורן מותר למכור ולשחוט, דגורן הוא הקובע למעשר, אפילו הכי לא שחטי להו אינשי עד דמעשרין, דניחא ליה לאינש לקיומי מצוה בממוניה בדבר שאין חסר בו כלום כגון מעשר בהמה שהוא עצמו מקריב מעשר ואוכלו שלמים, ואם לא היו מעשרים בשלשה פרקים הללו, היו הרבה נמנעים למכור לפי שלא עשרו, ולא היו בהמות מצויות לעולי רגלים: בן עזאי אומר בעשרים ותשעה באדר. דהיינו חמשה עשר יום קודם הפסח, אללא דר' עקיבא סבר אדר הסמוך לניסן פעמים חסר פעמים מלא, וחמשה עשר יום קודם הפסח פעמים מתחילים בעשרים ותשעה באדר פעמים בשלשים באדר, הלכך לא קבע ליה זמן. ובן עזאי סבר, אדר הסמוך לניסן לעולם חסר, ותחלת פרום הפסח הוא לעולם בעשרים ותשעה באדר: באחד בסיון. מתוך שמיעוט בהמות יולדות מניסן ועד עלרת, אי מקדים ומעשר להו חמשה עשר יום קודם עלרת, כולן יהיו נאכלין קודם עלרת ולא תהא בהמה מצויה לעולי רגלים: בעשרים ותשעה באב. בן עזאי לטעמיה דאמר לקמן: האלוילין מתעשרין בפני עצמן. ואין מטטרפין עם אותן שנוולדו קודם אלול דשמא באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה והווי להו חדש וישן ומספקא ליה אימת הוא ראש השנה, או אלול או תשרי, הלכך לא קבע זמן גרנן של קייטי בעשרים ותשעה באלול, דלא ליתי לרופי הנולדים באלול בהדייהו: באחד בניסן. סברי כרבן שמעון בן גמליאל דאמר שאלים בהלכות הפסח קודם לפסח שתי שבתות, והיינו נמי בהלכות הפסח דמעשרין לבהמות כי היכי דליתחזו ברגל: באחד בסיון. כדאמרן טעמא דבן עזאי, לפי שמיעוט בהמות יולדות מניסן ועד עלרת: ולא אמרו באחד בתשרי. ואע"ג דהוא יום שתי שבתות: מפני שהוא יום טוב. חדא ועוד קאמר, חדא משום דבעי היכרא באחד וישן, דאחד בתשרי הוא ראש השנה למעשר, ואע"ג דלא אתי לרופי דתשרי

בהדייהו דהא אכתי לא נולד שום טלה היום, ואי נולד מחוסר זמן הוא, אפילו הכי לא מתערינן ההוא יומא משום דבעינן למיעבד היכרא בין חדש לישן דלידעו אינשי ללא ליטרפו החדש עם הישן. ועוד, מפני שהוא יום טוב, משום סקרתא לבעי אדום שזובע בו העשירי כדי שהיא ניכר, ואסור לזבוע ביום טוב: האלוליינ מתעשרין בפני עצמן. כדפרישנו לעיל דמספקא ליה אי הוי ראש השנה למעשר בהמה אחד באלול או אחד בתשרי, הלכך אין מתעשרין האלוליינ עם הנולדים מתשרי ואילך, משום
 ללא לצטרפו ישן בחדש:

ו. כָּל הַנּוֹלָדִים מֵאַחַד בְּתִשְׂרִי עַד עֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בְּאֵלוּל, הֵרִי אֱלוֹ מִצְטָרְפִין. חֲמִשָּׁה לְפָנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְחֲמִשָּׁה לְאַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה, אֵינָן מִצְטָרְפִין. חֲמִשָּׁה לְפָנֵי הַגָּרוֹן וְחֲמִשָּׁה לְאַחַר הַגָּרוֹן, הֵרִי אֱלוֹ מִצְטָרְפִין. אִם כֵּן לָמָּה נֶאמַר שְׁלֹשׁ גְּרָנוֹת לְמַעַשֵׁר בְּהֵמָה, שֶׁעַד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ הַגָּרוֹן, מִתֵּר לְמַכּוֹר וְלִשְׁחוּט. הִגִּיעַ הַגָּרוֹן, לֹא יִשְׁחוּט. וְאִם שְׁחַט, פְּטוֹר:

ברטנורה (ו) כל הנולדים. הך סתמא כר' אליעזר ור' שמעון: חמשה לפני ראש השנה. אגב דבעי למתני חמשה לפני הגרון וחמשה לאחר הגרון מצטרפין, תנא נמי האי: לא ישחוט. שהגרון קובע למעשר מדרבנן: ואם שחט פטור. ובהמה שריא באכילה. ללא אשכחן בטבל דמעשר בהמה לא לאו ולא מיתה:

ז. כִּיצַד מְעִשְׂרוֹ, כּוֹנֵסוֹן לְדִיר וְעוֹשֶׂה לָהּ פְּתַח קָטָן כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיוּ שְׁנַיִם יְכוֹלִין לְצִאת כְּאַחַת, וּמוֹנָה בַשַּׁבָּט, אַחַד, שְׁנַיִם, שְׁלֹשָׁה, אַרְבָּעָה, חֲמִשָּׁה, שֵׁשָׁה, שִׁבְעָה, שְׁמוֹנָה, תִּשְׁעָה, וְהַיּוֹצֵא עֲשִׂירֵי סוּקָרוֹ בְּסִקְרָא וְאוֹמֵר הֵרִי זֶה מַעַשֵׁר. לֹא סִקְרוֹ בְּסִקְרָא וְלֹא מְנַאֵם בַּשַּׁבָּט, אוֹ שְׂמֵנָאם רְבוּצִים, אוֹ עוֹמְדִים, הֵרִי אֱלוֹ מְעִשְׂרִים, הִיָּה לוֹ מֵאָה וְנִטְלַע עֲשָׂרָה, עֲשָׂרָה וְנִטְלַע אַחַד, אֵין זֶה מַעַשֵׁר. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, הֵרִי זֶה מַעַשֵׁר, קַפֵּץ (אָחַד) מִן הַמְּנוּיִין לְתוֹכוֹ, הֵרִי אֱלוֹ פְּטוּרִין. מִן הַמְּעִשְׂרִים לְתוֹכוֹ, כֵּלָן יִרְעוּ עַד שִׁסְתָּאבוּ, וַיֵּאָכְלוּ בְּמוֹמָן לְבַעָלִים:

(ז) לדיר. מקום מוקף אבנים או קנים שמכניסים בו הלל: היה לו מאה ונטל עשרה. בלל שום מנין: או עשרה. ונטל אחד בלל מנין: אין זה מעשר. דכתיב (ויקרא כז) העשירי יהיה קודש, ואין זה עשירי: ר' יוסי בר יהודה אומר הרי זה מעשר. דסבר רבי יוסי, כשם שתרומה גדולה ותרומת מעשר ניטלים באומדן ובמחשבה, דכתיב (במדבר יח) ונחשב לכם תרומתכם, במחשבה הויא תרומה כך מעשר ניטל באומדן ובמחשבה, דמעשר, תרומה קרייה רחמנא, דכתיב (ס) כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה. ואיתקש מעשר בהמה למעשר דגן מה מעשר דגן ניטל במחשבה, אף מעשר בהמה ניטל במחשבה. ואין הלכה כר' יוסי: קפץ אחד מן המנויין. שמנה עשרה שיאלו מן הפתח ונטל העשירי ונפטרו התשעה, וקפץ אחד מן התשעה לתוך הדיר. כל אותן שבדיר פטורים אם אינו ניכר איזה הוא. דשמא זה ילא עשירי והוא אינו ראוי לכך שכבר נפטר אי נמי, כל אחד מהן ספק אם הוא מנוי כבר ונפטר, וכל ספיקא לאו בר עישורי הוא: מן המעשרים. מן העשיריים שכבר קדשו, קפץ אחד לתוך הדיר, הווי כולהו ספק מעשר וירעו עד שיסתאבו, דכל זמן שהן תמימים אסור לשחטן בחוץ. ולאחר שיסתאבו יאכלו במומן לבעלים:

ח. יצאו שנים כאחד, מונה אותן שנים שנים. מנאן אחד, תשיעי ועשירי מקלקליו. יצאו תשיעי ועשירי כאחת, תשיעי ועשירי מקלקליו. קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי, שלשתן מקדשין. התשיעי נאכל במומו, והעשירי מעשר, ואחד עשר קרב שלמים ועושה תמורה, דברי רבי מאיר. אמר רבי יהודה, וכי יש תמורה עושה תמורה. אמרו משום רבי מאיר, אלו הנה תמורה, לא הנה קרב. קרא לתשיעי עשירי ולעשירי עשירי ולאחד עשר עשירי, אין אחד עשר מקדש. זה הכלל, כל שלא נעקר שם עשירי ממנו, אין אחד עשר מקדש:

(ח) הכי גרסינן ילאו שנים כאחד, מונה אותן שנים שנים. מנאן אחד, תשיעי ועשירי מקולקליו. ילאו שנים כאחד זה אלל זה ברוחב הפתח ומנה אותן זוג אחד. מונה כולן שנים שנים זוג, והזוג העשירי קדוש בקדושת מעשר. והוא הדין אם מנאן שלשה או ארבעה: מנאן אחד. לשנים הראשונים שיאלו מנה אחד, ולשלישי שני ולרביעי שלישי: תשיעי ועשירי מקולקלים. לפי שהתשיעי בחשבון הוא עשירי באמת, ועשירי בחשבון הוא אחד עשר, ומשום הכי הווי מקולקלים וירעו עד

סיסתאצו. ולא דמו לקרא לעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי דעשירי מעשר ואחד עשר קרב שלמים, דהתם נפק אחד אחד, וכי מטי עשירי וקרייה תשיעי ולאחד עשר קרא עשירי, מצרייר לכולי עלמא שהתשיעי לחשבוננו הוא עשירי לבהמות, והעשירי אחד עשר, ואיהו הוא דשינה וטעה, הלכך העשירי מעשר גמור, והאחד עשר קרב שלמים מגזירת מלך, כדמפרש לקמן. אבל הכא דינאו שנים בתחילה ביחד ולא מיצרייר עשירי שהוא קורא תשיעי לזהו עשירי, לאו מעשר גמור הוא מאליו, וכדאמר איהו נמי לא הוי, הלכך מקולקלים: שלשתן מקודשים. דכתיב (ויקרא כז) וכל מעשר בקר, לרבות תשיעי ואחד עשר. יכול שאני מרבה אף שמיני ושביעי, אמרת, הואיל והוא קדוש וטעותו מקודשת, מה הוא אינו קדוש אלא בסמוך לו כלומר העשירי עצמו הסמוך אלל גופו, אף טעותו אינה מקודשת אלא בסמוך לעשירי דהיינו תשיעי מלפניו ואחד עשר מאחוריו: וכי יא תמורה עושה תמורה. סבר רבי יהודה דהאי אחד עשר הוי תמורה, דהאי דקרייה עשירי כמאן דאמר [זו] תהא תחת העשירי דמי. ואין תמורה עושה תמורה, דכתיב (ס) והיה הוא ותמורתו יהיה קודש, ולא תמורת תמורתו: אמרו משום ר' מאיר אינה תמורה. אין האחד עשר תמורת העשירי. שאם היה תמורה לא היה קרב, דתמורת מעשר אינה קריבה, דכתיב (במדבר יח) לא תפדה קודש הם, הם קרבין ולא תמורתו, ובבבב כתיב, וילפינן מעשר מניה. והלכה שאין האחד עשר עושה תמורה כל שלא נעקר שם עשירי ממנו. דכל היכא דקרא לעשירי עשירי, תו לא מיקדש אחד עשר במאי דקרי ליה עשירי:

גמרא בכורות דף נח ע"ב

תנו רבנן: באיזה צד מעשר פונסן לדיר ועושה להם פתח קטן כדי שלא יהיו שנים יכולין לצאת כאחד אמותיהם מבחוץ והם מבפנים וגועות ויוצאות לקראת אמן. ולפקינהו אינהו יעבור כתיב ולא שיעבירוהו. ולשדי להו ירקא וליפקו לותה. אמר רב הונא: גזרה משום לקוח ומשום יתום. תנו רבנן (ויקרא כז): פל אשר יעבר תחת השבט פרט לטרפה שאינה עוברת תחת השבט מצוה למנותו בשבט. לא מנאן בשבט או שמנאן רבוצים או עומדים

מִנִּין. תִּלְמוּד לֹמֵר: עֲשִׂירֵי קֹדֶשׁ. מִכָּל מְקוֹם. וְאִין לִי אֶלָּא
שְׁקָרָא שְׁמוֹ עֲשִׂירֵי. לֹא קָרָא שְׁמוֹ עֲשִׂירֵי מִנִּין. תִּלְמוּד
לֹמֵר: וְהָיָה קֹדֶשׁ מִכָּל מְקוֹם. יָכוֹל, הָיוּ לוֹ מֵאָה וְנִטְל
עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה וְנִטְל אֶחָד, יָכוֹל יִהְיוּ מְעֻשְׂרִין. תִּלְמוּד לֹמֵר:
עֲשִׂירֵי. וְאִין זֶה עֲשִׂירֵי. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָרִי
זֶה מְעֻשֵׁר. מֵאֵי טַעְמָה דְרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה סָבַר לֵיה
כְּאָבָא אֶלְעָזָר בֶּן גּוֹמֵל דְתַנְיָא אָבָא אֶלְעָזָר בֶּן גּוֹמֵל אוֹמֵר
(במדבר יח) וְנִחְשַׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם בְּשִׁתֵּי תְרוּמוֹת הַכֹּתוּב
מִדְּבַר אַחַת תְּרוּמָה גְדוֹלָה וְאַחַת תְּרוּמַת מְעֻשֵׁר. כְּשֵׁם
שְׁתְּרוּמָה גְדוֹלָה נִטְלָת בְּאִמָּד וּבְמַחְשָׁבָה אֶף תְּרוּמַת מְעֻשֵׁר
נִטְלָת בְּאִמָּד וּבְמַחְשָׁבָה וּמְעֻשֵׁר קָרִיָּה רַחֲמָנָא תְרוּמָה.
דְּכַתִּיב (ש) כִּי אֵת מְעֻשֵׁר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לֵהִי
תְרוּמָה נְתַתִּי לְלוֹוִיִּם לְנַחֲלָה וְאֶתְקַשׁ מְעֻשֵׁר בְּהֶמָּה לְמְעֻשֵׁר
דָּגָן. מֵה מְעֻשֵׁר דָּגָן נִטְל בְּאִמָּד וּבְמַחְשָׁבָה, אֶף מְעֻשֵׁר בְּהֶמָּה
נִטְל בְּאִמָּד וּבְמַחְשָׁבָה:

רס"י יתום. שמתה אמו קודם שנוול והשתא אי הוה שדו ירקא הוה נפיק נמי
יתום דמיפטר ואף על גב דאיכא יתום דמיחייב כגון שנוול ואח"כ מתה אמו
וההוא לא נפיק אלא ע"י ירקא מ"מ בהא דמעמיד אימותיהן של אלו מבחוח
ליהוי ליה הכירא ויהיה נזכר דיתום ולקוח לאו בני עשורי נינהו: טריפה אינה
עוברת. כגון שנשברו רגליה מן הארכובה ולמעלה ולא מצי למיזל: ה"ג יוכל היו
לו מאה וכו': בשתי תרומות. ואף ע"ג דלא כתיב האי קרא תרומתכם אלא
בתרומת מעשר נפקא לן דמיירי בתרומה גדולה מדכתיב כדגן מן הגורן כלומר
כתרומה גדולה שנוטל ישראל מגרנו והשתא איתקש תרומת מעשר לתרומה גדולה
להאי מילתא דמה תרומה גדולה וכו': באומד. שמאמד בדעתו כך וכך יש בכרי
הזה ולפי אומדנותו נוטל תרומה: במחשבה. שמחשב שני לוגין שאני עתיד להפריש
הרי הן תרומה כדאמרינן (דמאי פ"ז מ"ד) לגבי לוקח יין מבין הכותים ולהכי קרי ליה
מחשבה משום דאינו מונה אותן אי נמי נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר ותרוייהו
אומד ומחשבה נפקא לן מונחשב: איתקש. בריש פירקין (דף טז) ואת מעשרותיכם
בשתי מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן:

פִּתַּח וְאָמַר (תהלים נא) כִּי פִשְׁעֵי אָנִי אֲדַע וְחַטָּאתִי נִגְדִי תָמִיד.
 כִּמָּה אֵיךְ לֹוֹן לְבַנְי נִשָּׂא לְאִסְתִּמְרָא מְחוּבֵיהוּ מִקְמִי קִדְשָׁא
 בְּרִידָה הוּא דְהָא לְבַתֵּר דְחֻטָּא בְּרִישׁ רְשִׁים הוּא חוּבָה לְעֵלָא
 וְלֹא אֶתְמַחֵק בְּרִישׁ בְּתִקְפָּא דְתִיּוּבְתָא סְגִיָּא כִּמָּה דְאֶתְ אָמַר
 (ירמיה ב) כִּי אִם תִּכְבְּסִי בְּנֶתֶר וְתִרְבִּי לֶךְ בּוֹרִית נִכְתָּם עֹונֶךְ
 לְפָנַי. תָּא חֲזִי כִּיּוֹן דְחָב בְּרִישׁ קְמִי קִדְשָׁא בְּרִידָה הוּא זְמָנָא
 חֲדָא עֲבִיד רְשִׁימוּ וְכַד חָב בֵּיהּ זְמָנָא תִּנְיָנָא אֶתְתַּקֵּף הַהוּא
 רְשִׁימוּ יִתִּיר חָב בֵּיהּ זְמָנָא תִּלְיִתָּא אֶתְפִּשֵׁט הַהוּא כְּתִמָּא
 מִסְטָרָא דָּא לְסְטָרָא דָּא כְּדִין כְּתִיב (שם) נִכְתָּם עֹונֶךְ לְפָנַי.
 תָּא חֲזִי דְוֹד מְלָכָא כִּיּוֹן דְחָב קְמִי קִדְשָׁא בְּרִידָה הוּא עַל
 עֶסְקָא דְבֵית שְׁבַע חָשִׁיב דְהַהוּא חוּבָא אֶתְרְשִׁים עָלֶיהָ
 לְעֵלְמִין מָה כְּתִיב (שמואל ב' יב) גַּם יִי הָעֵבִיר חַטָּאתֶךָ לֹא
 תָמוּת. אֶעְבֵּר הַהוּא רְשִׁימוּ מִקְמָה. אָמַר לֵה רַבִּי אָבָא וְהָא
 תִּנְיָנִין דְבֵית שְׁבַע דִּילִיָּה דְדוֹד מְלָכָא הֵוֹת מִן יוֹמָא דְאֶתְבְּרִי
 עֲלִמָּא אָמַאי יְהִבָּה קִדְשָׁא בְּרִידָה הוּא לְאוּרִיָּה הַחֲתִי מִן
 קְדָמַת דְנָא אָמַר לֵה הֲכִי אוּרְחוּי דְקִדְשָׁא בְּרִידָה הוּא אָף עַל
 גַּב דְאֶתְתָּא אֲזַמְיָנָא לֵה לְבַר נִשׁ לְמַהוּי דִּילִיָּה אֶקְדִּים
 אַחֲרָא וְנִסִּיב לֵה עַד דְמָטָא זְמָנָה דְהָא כִּיּוֹן דְמָטָא זְמָנָה
 אֶתְדַחֲיָא הָאִי דְנִסִּיב לֵה מִקְמִי הָאִי אַחֲרָא דְאֶתִי לְבַתֵּר
 וְאִסְתַּלַּק מִעֲלִמָּא וְקָשִׁי קְמִי קִדְשָׁא בְּרִידָה הוּא לְאֶעְבְּרָא לֵה
 מִעֲלִמָּא עַד דְלֹא מָטִי זְמָנָה מִקְמִי הָאִי אַחֲרָא וְרָזָא דְבֵית
 שְׁבַע דְאֶתִיָּהִיב לְאוּרִיָּה הַחֲתִי (כְּדָמַר) בְּקִדְמִיתָא פּוּק
 וְדוּק וְתִשְׁכַּח אָמַאי אֶתִיָּהִיב אֶרְעָא קְדִישָׁא לְכַנְעֵן עַד לֹא
 יִיתוֹן יִשְׂרָאֵל וְתִשְׁכַּח מְלָה דָּא וְכֹלָא רָזָא חֲדָא אִיהוּ וּמְלָה
 חֲדָא. תָּא חֲזִי דְוֹד אָף עַל גַּב דְאוּדִי עַל חוּבֵי וְתַב בְּתִיּוּבְתָא
 לָא אֶעֱדִי לְבֵיהּ וְרַעוּתָהּ מְאֵנוֹן חוּבִין דְחָב וּמַהְהוּא חוּבָא
 דְבֵית שְׁבַע בְּגִין דְדַחִיל עֲלִיהוּ תְדִיר דְלִמָּא גֵרָם חַד מְנִיָּהוּ
 וּיְקִטְרֵג עֲלִיהּ בְּשַׁעֲתָא דְסַכְּנָה וּבְגִין כֶּךָ לָא אֲנִשִּׁי לֹוֹן מְנָה
 וּמְרַעוּתִיָּה. דְבַר אַחַר כִּי פִשְׁעֵי אָנִי אֲדַע כְּלֵהוּ דְרַגִּין דְתַלְוִין
 בְּהוּ חוּבֵי בְּנִי נִשָּׂא אָנִי אֲדַע וְחַטָּאתִי נִגְדִי תָמִיד. דָּא פְּגִימוּ
 דְסִיָּהֲרָא דְלֹא נִפְקַת מִמְּסֻבּוֹתָא עַד דְאֶתָּא שְׁלֵמָה

וְאֶתְנַהֲרֵת בְּאֲשֻׁלְמוֹתָא וּכְדִין אֶתְבָּסַם עֲלֵמָא וַיְתִיבוּ
יִשְׂרָאֵל לְרַחֲצוֹן דְּכִתִּיב (מלכים א' ה') וַיֵּשְׁבוּ יְהוּדָה וַיִּשְׂרָאֵל
לְבִטָּח אִישׁ תַּחַת גַּפְנוֹ וְתַחַת תְּאֲנָתוֹ. וְעַם כָּל דָּא וְחִטָּאתִי
נִגְדִי תְּמִיד וְלֹא אֶתְפָּסֵק מִעֲלֵמָא עַד דְּיִיתִי מִלְּכָא מְשִׁיחָא
לְזַמְנָא דְּאֲתִי כְּמָה דְּאֶתְמַר (זכריה יג) וְאֶת רוּחַ הַטְּמֵאָה
אֲעֲבִיר מִן הָאָרֶץ :

תרגום הזהר פִּתַח וְאָמַר, כִּי פִּשְׁעֵי חֲנִי אֲדַע וְגו': פְּמָה יֵשׁ לְהֵם לְבַנֵּי אֲדָם
לְהַשְׁמֵר מִפְּנֵי הַקְּדוּשָׁא צְרוּף הוּא מִעוֹנוֹתֵיהֶם. כִּי לְאַחַר שְׁחָטָא הָאֲדָם נִרְשָׁם
עוֹנוֹ לְמַעֲלָה, וְחִינוּ נִמְחָק, רַק בְּתַקְפָּה שְׁל תְּשׁוּבָה גְדוּלָה. כְּמוֹ שְׂחָתָה אֲוִמֵר,
כִּי אִם תְּכַבְּסֵי צִנְתָר וְגו'. צֹא וּרְאֵה, כִּיּוֹן שְׁחָטָא הָאֲדָם לְפָנֵי הַקְּדוּשָׁא צְרוּף
הוּא, פְּעַם אַחַת עוֹשָׂה רָשָׁם, וּכְשֶׁחָטָא צו צְפַעַם הַשְׁנִיָּה מִתְחַזֵּק הַרָשָׁם
יּוֹתֵר, חָטָא צו פְּעַם שְׁלִישִׁית, מִתְפַּשֵּׁט אוֹתוֹ פְּתָם מִעֲבָר אֶל עֲבָר, אִז כְּתוּב
נִכְתָּם עֲוֹנָךְ לְפָנֵי. צֹא וּרְאֵה, דְּוֹד הַמְּלֻךְ, כִּיּוֹן שְׁחָטָא לְפָנֵי הַקְּדוּשָׁא צְרוּף הוּא
צְעָנִין צֵת שְׂצַע, חֲשָׁב, שְׁחָטָא זֶה רָשָׁם עָלָיו לְעוֹלָם. מַה כְּתוּב, גַּם ה'
הַעֲבִיר חֲטָאתְךָ לֹא תָמוּת. לְהוֹרוֹת שְׁהַעֲבִיר אוֹתוֹ הַרָשָׁם מִפְּנִי. אָמַר לוֹ
רַבִּי אֲצִיל, וְהָרִי לְמַדְנָה, שְׂצַת שְׂצַע, שְׁל דְּוֹד הַמְּלֻךְ הִיָּתָה, מִיּוֹם שְׁנִבְרָרָא
הָעוֹלָם, אִם כֵּן, לְמָה נִתְּנָה הַקְּדוּשָׁא צְרוּף הוּא לְאוּרִיָּה הַחֲתָי מִקְדָּם לְכֵן.
אָמַר לוֹ, כָּךְ דְּרָכִיו שְׁל הַקְּדוּשָׁא צְרוּף הוּא, אֲרַף עַל פִּי שְׁהַחֲשָׂה מְזַמְנַת לְהָאֲדָם
לְהִיּוֹת שְׁלוֹ, מִקְדִּימוֹ אַחַר וְנוֹשָׂא אוֹתָהּ מִקְדָּם שְׁהַגִּיעַ זְמַנּוֹ שְׁל זֶה. כִּיּוֹן
שְׁהַגִּיעַ זְמַנּוֹ, נִדְּחָה זֶה שְׁנָשָׂא אוֹתָהּ, מִפְּנֵי זֶה הַשְׁנִי שְׂצַח אַחַר כָּךְ, וּמִסְתַּלֵּק
מִהָעוֹלָם. וְהָשָׂה הַדְּבָר לְפָנֵי הַקְּדוּשָׁא צְרוּף הוּא לְהַעֲבִירוֹ מִהָעוֹלָם, מִפְּנֵי
הַשְׁנִי, לְפָנֵי זְמַנּוֹ. וְהַסּוּד שְׂצַת שְׂצַע נִתְּנָה מִקְדָּם לְאוּרִיָּה הַחֲתָי, לֹא וְדוּחַ,
וְתַמְלָא לְמָה נִתְּנָה אֲרַץ הַקְּדָשׁ לְכַנְעֵן מִקְדָּם שְׂצַחוֹ יִשְׂרָאֵל, וְאִז תַּמְלָא גַם
הַדְּבָר הַזֶּה, שְׂצַת שְׂצַע נִתְּנָה מִקְדָּם לְאוּרִיָּה, וְהַכֹּל הוּא סוּד אַחַד וְדָבָר
אַחַד. צֹא וּרְאֵה, דְּוֹד, אֲרַף עַל פִּי שְׁהַתּוֹדָה עַל חֲטָאתוֹ וְחִזַּר בְּתְשׁוּבָה, לֹא
סָר לְבֹו וּרְכֹוּ מִיֵּלְפוֹ הַחֲטָאִים שְׁחָטָא, וּמֵאוֹתוֹ הַחֲטָא דְּצֵת שְׂצַע, מִפְּנֵי
שְׂצִירָא בְּשִׁבְלֵם תְּמִיד, אוּלַי יִגְרַם אַחַד מֵהֶם וַיִּצָּח לְהַטְרַג עָלָיו בְּשַׁעַת
הַסְּפָנָה. וּמִשּׁוֹם זֶה לֹא הִסִּיחַ אוֹתָם מִמְּנוֹ וּמִרְכֹוּ. וְעַל כֵּן אָמַר, כִּי פִּשְׁעֵי
חֲנִי אֲדַע וְחִטָּאתִי נִגְדִי תְּמִיד. דְּבָר אַחַר כִּי פִּשְׁעֵי חֲנִי אֲדַע וְגו': שְׂחָמֵר,
כֹּל הַמְּדַרְגּוֹת שְׂצָהֶם תְּלוּיִם עֲוֹנוֹת צְנִי אֲדָם חֲנִי אֲדַע, וְחִטָּאתִי נִגְדִי תְּמִיד.
זוֹ מַעֲוִט הִיָּרַח, שְׁלֹא תִקּוּ. כִּי לֹא יִרְאֶה מִפְּגָמָה עַד שְׂצַח שְׁלֵמָה, וְאִז הֵאִירָה

בְּשִׁלְמוֹת בְּמַלְוָאָה צְלִי פָגֶם. וְאִזּוּ נִתְצַעֵם הָעוֹלָם וַיִּשְׁצֹו יִשְׂרָאֵל לְבַטָּח.
שְׂכָחוּב, וַיִּשְׁכַּח יְהוּדָה וַיִּשְׂרָאֵל וְגו' וְעַם כָּל זֶה וְחַטָּאתֵי נֶגְדֵי תְּמִיד, כְּלוּמַר
דְּגַם צִיּוּמֵי שְׁלֵמָה לֹא נִתְקַן מֵעוֹט הַיָּרֵחַ בְּשִׁלְמוֹת, כִּי צִיּוּת הַמִּקְדָּשׁ חֲזַר
וְנִחְרַב. וְהַלְבָּנָה שֶׁהִיא הַנוֹקְצָא חֲזָרָה לְמַעֲוִטָּה. וְלֹא יִפְסַק הַפָּגֶם מִהָעוֹלָם
עַד שֶׁיִּצְא מִלְּךְ הַמַּשְׁיָיח לְעֵתִיד לְבָא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאֵת רוּחַ הַטּוֹמְאָה חֲעַבְרִי
מִן הָאָרֶץ.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ג

א. כִּיצַד הִיא הַטְּפֵלָה הַמְעַרְבֶת כְּגוֹן לֶפֶת אוֹ כְּרוּב שֶׁבִשְׁלוֹ
וְעַרְב בּוֹ קָמַח שֶׁל אֶחָד מִחֻמְשַׁת הַמִּינִין כְּדִי לְדַבְּקוֹ אִינוּ
מְבַרְרִין עָלָיו בּוֹרָא מִינֵי מְזוֹנוֹת שֶׁהַלֶּפֶת הוּא הָעֶקֶר וְקָמַחוֹ
טְפֵלָה. שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁמְעַרְבִין אוֹתוֹ לְדַבְּק אוֹ כְּדִי לִתֵּן רֵיחַ אוֹ
כְּדִי לְצַבֵּעַ אֶת הַתְּבַשְׂיִל הֵרִי זוֹ טְפֵלָה. אֲבָל אִם עַרְב כְּדִי
לִתֵּן טַעַם בְּתַעְרוּבוֹת הֵרִי הוּא עֶקֶר. לְפִיכָךְ מִינֵי דְבָשׁ
שֶׁמְבַשְׂלִין אוֹתָן וְנוֹתְנִין בָּהֶן חֵלֶב חֵיטָה כְּדִי לְדַבְּק וְעוֹשִׂין
מֵהֶן מִינֵי מַתִּיקָה אִינוּ מְבַרְרִין עָלָיו בּוֹרָא מִינֵי מְזוֹנוֹת מִפְּנֵי
שֶׁהַדְּבֶשׁ הוּא הָעֶקֶר : **ב.** כִּיצַד הִיא הַטְּפֵלָה שֶׁאֵינָה מְעַרְבֶת
הֵרִי שֶׁצָּרִיךְ לְאָכֹל דָּג מְלִיחַ וְאָכַל הַפֶּת עִמוֹ כְּדִי שֶׁלֹא יִזְיק
הַמְּלַח גְּרוֹנוֹ וְלִשׁוֹנוֹ הֵרִי זֶה מְבַרְרִין עַל הַמְּלַח וּפּוֹטֵר אֶת
הַפֶּת מִפְּנֵי שֶׁהַפֶּת טְפֵלָה לוֹ וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזָה :

אם ראית תלמיד חכם שהאריך ימים דע לך שהוסיף דקדוקים על חברו דברים שאינם כתובים בתורה שהרי בפרוש אמרו במסכת מגלה: במה הארכת ימים וכו' ואין שם דבר אחד מן התורה אלא דקדוקי של סברא שאינן של תורה: אם ראית חסידים שלוקים דע לך שהיה להם לבקש על אחרים שלא ילקו או מתחברים לרשעים או דרים בעיר עמהם. אם ראית מלך ושלטון שלוקח הרבה מס מהקהל לפי שהיה להקהל לרחם על העניים לתן להם צרכם כדי שלא ילכו בעולם לקבץ שלא ירחקו מנשותיהם ומזרעם או מחלקת ביניהם או בטול תפלות. וכתיב (דברים כח) תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך וגו' מרב כל ועבדת את אויביך:

שופטים ליל שישי תורה

צרוף יהודה

(ב) ונחלה לא יהיה לו בקרב אחיו יהודה
הוא נחלתו כאשר דבר לו: (ס) ואחסנא לא יהי
לה בגו אחוהי מתנן דיהב לה יי אנון אחסנתיה כמא די מליל לה:

רש"י כל שבט לוי. בין תמימין בין בעלי מומין: חלק. בבזה: ונחלה. בארץ: אשי ה'. קדשי המקדש [הקדשים]: ונחלתו. אלו קדשי הגבול תרומות ומעשרות. אבל נחלה גמורה לא יהיה לו בקרב אחיו. ובספרי דרשו, ונחלה לא יהיה לו. זו נחלת שאר: בקרב אחיו. זו נחלת חמשה. ואיני יודע מה היא. ונראה לי שארץ כנען שמעבר הירדן ואלך נקראת ארץ חמשה עממין, ושל סיחון ועוג, שני עממין אמורי וכנעני. ונחלת שאר לרבות קיני וקנזי וקדמוני. וכן דורש בפרשת מתנות שאלמרו לאהרן על כן לא היה ללוי וגו' (דברים י, ט) להזהיר על קיני וקנזי וקדמוני. שוב נמצא בדברי רבי קלונימוס הכי גרסין בספרי ונחלה לא יהיה לו אלו נחלת חמשה. בקרב אחיו אלו נחלת שבעה. נחלת חמשה שבטים ונחלת שבעה שבטים. ומחוד שמשה

ויהושע לא חלקו נחלה אלא לחמשה שבטים בלבד, שכן משה הנחיל לראובן וגד וחזי שבט מנשה, ויהושע הנחיל ליהודה וישראל ולחזי שבט מנשה, ושבט האחרים נטלו מאלהן אחרי מות יהושע, מתוך כך הזכיר חמשה לבד ושבט לבד: כאשר דבר לו. לאהרן, בארמס לא תנחל וגו' אני חלקך (במדבר יח, ט):

**וְזֶה יְהִי מִשְׁפֵּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעַם
מֵאֵת זְבַחֵי הַזֶּבַח אִם שׂוֹר אִם שֶׁה וְנָתַן
לְכֹהֲנָיו הַזֵּרֵעַ וְהַלְחִיִּים וְהַקָּבָה : וַדִּין יְהִי דְחִזִּי
לְכֹהֲנָיָא מִן עֲמָא מִן נְכֻסֵי נְכֻסְתָּא אִם תּוֹר אִם אִמֵּר וַיִּתֵּן לְכֹהֲנָא
דְּרוּעָא וְלוּעָא וְקִבְתָּא :**

רש"י מאת העם. ולא מאת הכהנים: אם שור אם שיה. פרט לחיה: הזרוע. מן הפרק של ארכובה עד כף של יד שקורין אפלו"ץ [עלם השכס]: והלחיים. עם הלשון. דוכשי ראומות היו אומרים, זרוע, תחת יד, שנאמר (במדבר כה, ז) ויקח רמח בידו. לחיים, תחת תפלה, שנאמר (תה"ל קו, ט) ויעמד פינחס ויפלל: והקבה. תחת (במד' כה) האשה אל קבתה:

**וְרֵאשִׁית דְּגַנְךָ תִּירְשֶׁךָ וַיִּצְהַרְךָ וְרֵאשִׁית
גִּזְ צֹאנְךָ תִּתֵּן לוֹ : רִישׁ עֲבוּרְךָ חֲמֻרְךָ וּמִשְׁחָךָ וְרִישׁ גִּזְא
דְּעֻגְךָ תִּפְרֹשׁ לָהּ :**

רש"י ראשית דגנך. זו תרומה, ולא פרש בה שעור, אבל רבותינו נתנו בה שעור, עין יפה אחד מארבעים, עין רעה אחד מששים, בינונית אחד מחמשים. וסמכו על המקרא שלא לפחות מאחד מששים, שנאמר וששיתם האיפה מחמר השערים (יחזקאל מה, יג) ששית האיפה, חזי סאה. כשאתה נותן חזי סאה לכור, הרי אחד מששים, שהכור שלשים סאין: וראשית גז לאנד. כשאתה גוזז לאנד בכל שנה תן ממנה ראשית לכהן. ולא פרש בה שעור. ורבותינו נתנו בה שעור אחד מששים. וכמה לאן חיבות בראשית הגז, חמש רחלות, שנאמר (שמואל א' כה, יח) וחמש לאן עשויות. רבי עקיבא אומר ראשית גז ששים, גז לאנד ארבע, תתן לו הרי חמש:

**כִּי בּוֹ בָחַר יְהוָה אֶלְהֵיךָ מִכָּל שְׁבֻטֶיךָ
לְעֵמֶד לְשָׂרֵת בְּשֵׁם יְהוָה הוּא וּבְנָיו כָּל
הַיְיָמִים : (ס) אַרְי בַּהּ יִתְרַעֲי יְיָ אֶלְהֵךָ מִכָּל שְׁבֻטֶיךָ לְמַקָּם
לְשִׁמְשָׂא בְּשִׁמְא דְיְיָ הוּא וּבְנוֹהֵי כָּל יוֹמֵיָא :**

רש"י לעמד לשרת. מכאן שאין שרות אלא מעומד:

(ו) וְכִי יבֹא הַלְוִי מֵאֶחָד שְׁעָרֶיךָ
 מִכָּל יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הוּא גֵר שָׁם וּבָא בְּכָל
 אֹתוֹת נַפְשׁוֹ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה :
 וְאָרִי יִיְתִי לְנֹאֶה מִחֲדָא מִקְרוֹיךָ מִכָּל יִשְׂרָאֵל דִּי הוּא דָר תַּמָּן וְיִיְתִי
 בְּכָל רְעוּת נַפְשָׁה לְאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יְיָ : (ז) וְשִׁירַת בְּשֵׁם
 יְהוָה אֱלֹהֵיוּ כָּכָל אַחֲיוּ הַלְוִיִּם הָעֹמְדִים
 שָׁם לְפָנַי יְהוָה : וַיִּשְׁמַשׁ בְּשֵׁמָא דִּי אֱלֹהֵהּ כָּכָל אַחֲוֵהּ
 לְוָאֵי דְמִשְׁמָשִׁין תַּמָּן (בְּצִלוֹ) קָדָם יְיָ :

רש"י וכי יבא הלוי. יכול צבן לוי ודאי הכתוב מדבר, תלמוד לומר ושרת, יבא לויים שאין ראויין לשרות:
 וכל בכל אות נפשו וגו' ושרת. למד על הכהן שכל ומקריב קרבנות נדבתו או חובתו ואפלו במשמר שאינו
 שלו. דבר אחר עוד למד על הכהנים הבאים להגל שמקריבין במשמר ועובדין בקרבנות הבאים מחמת
 הרגל, כגון מוספי הרגל, ואף על פי שאין המשמר שלהם:

(ח) חֶלֶק כְּחֶלֶק יֹאכְלוּ לְבַד מִמִּכְרֵיוֹ עַל
 הָאָבוֹת : (ט) חֶלֶק כְּחֶלֶק יִיכָלוּ בַר מִמִּטְרֵתָא דִּי יִיְתִי בְּשִׁבְתָּא
 דְּכוֹ אֶתְקִינּוּ אֲבֹהֵתָא :

רש"י חלק כחלק יאכלו. מלמד שחולקין בעורות ובבשר שעירי חטאות. יכול אף בדברים הבאים שלא
 מחמת הרגל, כגון תמידין ומוספי שבת ונדריים ונדבות, תלמוד לומר לבד ממכרו על האבות, חוץ ממה
 שמכרו האבות בימי דוד ושמואל, שנקבעו המשמרות ומכרו זה לזה טול אתה שבתך ואני אטול שבתך:

(ט) כִּי אֵתָהּ בָּא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לֹא תִלְמַד לַעֲשׂוֹת
 כְּתוֹעֵבַת הַגּוֹיִם הַהֵם : אָרִי אֶתְ עֵלִל לְאַרְעָא דִּי
 אֱלֹהֶיךָ יְהִיב לָךְ לֹא תִילֵף לְמַעַבְדַּת כְּתוֹעֵבַת עַמִּמָּא הָאֲנוּן :

רש"י לא תלמד לעשות. אבל אתה למד להבין ולהורות, כלומר להבין מעשיהם כמה הם מקלקלים,
 ולהורות לבניך לא תעשה כך וכך, שזה הוא חק הגוים:

**ו) לֹא יִמָּצֵא בְּךָ מִעֲבִיר בְּנֹו וּבִתּוֹ בְּאִשׁ
קִסָּם קִסָּמִים מְעוֹיִן וּמִנְחֹשׁ וּמְכַשְׁףִי : לֹא
יִשְׁתַּכַּח בְּךָ מִעֲבַר בְּרָהּ וּבְרִיתָהּ בְּנוֹרָא קִסָּם קִסָּמִין מְעַנּוֹ וּמִנְחֹשׁ
וְחָרָשׁ :**

רס"ז מעביר בנו ובתו באש. היא עבודת המולך. עושה מדורות אש מכאן ומכאן ומעבירו בין שתיהם: קסם קסמים. איזהו קוסם, האוחז את מקלו ואומר אם אלך אם לא אלך. וכן הוא אומר, (הושע ה, יב) עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו: מעונן. רבי עקיבא אומר אלו נותני עונות, שאומרים עונה פלונית יפה להתחיל. וחכמים אומרים אלו אוחזי העינים: מנשא. פתו נפלה מפיו, כבי הפסיקו בדרכי, מקלו נפל מידו:

**יא) וְחֵבֶר חֶבֶר וְשֹׂאֵל אוֹב וְיִדְעֵנִי וְדַרְשׁ אֶל
הַמֵּתִים : וְרִטְיוֹן רָטוֹן וְשֹׂאֵל בְּדִין וְדְכוּרוֹ וְתַבַּע מִן מֵתִיא :**

רס"ח וחבר חבר. שמלכך נחשים או עקרבים או שאר חיות למקום אחד: ושאל אוב. זה מכשפות ששמו פיתוס ומדבר משחיו ומעלה את המת בבית השחי שלו: וידעני. מכנים עלם חיה ששמה ידוע, לתוך פיו, ומדבר העלם על ידי מכשפות: ודרש אל המתים. כגון המעלה בזכרותו והנשאל בגלגלת:

**יב) כִּי תוֹעֵבֶת יְהוָה כָּל עֲשֵׂה אֱלֹה וּבְגִלְל
הַתּוֹעֵבֶת הָאֱלֹה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מוֹרִישׁ
אוֹתָם מִפְּנֵיךָ : אֲרִי מְרַחֵק יְיָ כָּל דִּיעֵבֵד אֱלִינוּ וּבְדִיל
תּוֹעֵבֶתָא הָאֱלִינוּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ מְתַרְךָ וְתַהוֹן מְקַדְמָךָ :**

רס"ט כל עשה אלה. עשה כל אלה לא נאמר אלא כל עשה אלה, אפלו אחת מהן:

**יג) תָּמִים תִּהְיֶה עִם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ : שְׁלִים תִּהְיֶה
בְּדַחֲלָתָא דְיְיָ אֱלֹהֶיךָ :**

רס"י תמים תהיה עם ה' אלהיך. התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבא עליך קבל בתמימות ואז תהיה עמו ולחלקו:

(יד) כִּי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אַתָּה
יֹרֵשׁ אוֹתָם אֶל מְעַנְנִים וְאֶל קְסָמִים
יִשְׁמְעוּ וְאַתָּה לֹא כִן נָתַן לָךְ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ : אַרְי עֲמַמְיָא הָאֵלִין דִּי אַתָּה יָרַת יְתַהוּן מִן מְעַנְנִיָּא וּמִן
קְסָמִיָּא שְׁמַעִין וְאַתָּה לֹא כִן יְהַב לָךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ :

רש"י לא כן נתן לך ה' אלהיך. לשמוע אל מעננים ואל קוסמים שהרי השרה שכונה על הנביאים ואורים ותמים:

(טו) נָבִיא מִקְרִבְךָ מֵאַחֶיךָ כָּמֹנִי יָקִים לָךְ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵלָיו תִּשְׁמָעוּן : נָבִיא מִבְּיַדְךָ
מֵאַחֶיךָ כְּוַתִּי יָקִים לָךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִנְּהַ תִּקְבְּלוּן :

רש"י מקרבך מאחיד כמני. כמו שאני מקרבך מאחיד יקים לך תחתי, וכן מנביא לנביא:

(טז) כָּכֵל אֲשֶׁר שָׂאֲלָתָּ מֵעַם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּחֹרֵב בְּיוֹם הַקָּהָל לֵאמֹר לֹא אוֹסֹף
לְשִׁמְעַת אֶת קוֹל יְהוָה אֱלֹהֵי וְאַתָּה הָאִשׁ
הַגְּדֹלָה הַזֹּאת לֹא אֶרְאֶה עוֹד וְלֹא
אֲמוֹת : כָּכֵל דִּי שְׂאֲלָתָא מְקַדָּם יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּחֹרֵב בְּיוֹמָא דְקָהָלָא
לְמִימְרָא לֹא אוֹסֹף לְשִׁמְעַת יְת קַל מִימְרָא דְיְיָ אֱלֹהֵי וְיַת אֲשִׁתָּא
רַבְתָּא הָדָא לֹא אַחֲזִי עוֹד וְלֹא אֲמוֹת : (יז) וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֵלַי הִיטִיבוּ אֲשֶׁר דִּבַּרוּ : וַאֲמַר יְיָ לִי אוֹטִיבוּ דִּי
מִלִּילוּ : (יח) נָבִיא אֲקִים לָהֶם מִקְרֵב אַחֵיהֶם
כָּמוֹךָ וְנִתְּתִי דְבָרִי בְּפִיו וְדַבַּר אֵלֵיהֶם
אֵת כָּל אֲשֶׁר אֶצְוֶנוּ : נָבִיא אֲקִים לָהוּן מִגּוֹ אַחֵיהוּן
כְּוַתְךָ וְאַתָּן פְּתַגְמֵי נְבוּאָתִי בְּפִימָה וַיִּמְלַל עִמָּהוּן יְת כָּל דִּי אֶפְקַדְנָה :

(יט) וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמַע אֶל דְּבַרֵי
אֲשֶׁר יִדְבֹר בְּשָׁמַי אֲנֹכִי אֲדַרְשׁ מֵעַמּוֹ : וַיְהִי
גִבְרָא דִּי לֹא יִקְבַּל לְפִתְגָמֵי דִּי יִמְלִל בְּשָׁמַי מִימְרֵי יְתִבַּע מְנַה : (כ)
אֲדָּ הַנְּבִיאָ אֲשֶׁר יִזִּיד לְדַבֵּר דְּבַר בְּשָׁמַי
אֵת אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִיו לְדַבֵּר וְאֲשֶׁר יִדְבֹר
בְּשֵׁם אֱלֹהִים אַחֲרִים וּמֵת הַנְּבִיאָ
הַהוּא : בְּרַם נְבִיאָ דִּי יִרְשַׁע לְמַלְאָּ פְתָגְמָּ בְּשָׁמַי יֵת דִּי לֹא
פְקֻדְתָּה לְמַלְאָּ וְדִי יִמְלִיל בְּשׁוּם טְעוֹת עֲמֻמְיָּ וַיִּתְקַטַּל נְבִיאָ
הַהוּא :

רש"י אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִיו לְדַבֵּר. אֲבָל צִוִּיתִיו לְחַזְרוּ: וְאֲשֶׁר יִדְבֹר בְּשֵׁם אֱלֹהִים אַחֲרִים. אֲפֻלוּ כּוּן אֵת הַהֲלָכָה,
לְאֲסוּר אֵת הָאֲסוּר וְלִהְיֵיתִי אֵת הַמֵּתָר: וּמֵת. בַּחֲנֻקָּה. שְׁלֵשָׁה מֵיתָתוֹן בִּיְדֵי אֱדָם, הַמִּתְנַבֵּא מֵה שְׁלֹא שָׁמַע וּמֵה
שְׁלֹא נֹאמַר לוֹ וּנֹאמַר לְחַזְרוּ, וְהַמִּתְנַבֵּא בְּשֵׁם עֲבוּדָה זָרָה. אֲבָל הַכּוּבָּשׁ אֵת נְבוֹאָתוֹ וְהַעוֹבֵר עַל דְּבַרֵי נְבִיאָ
וְהַעוֹבֵר עַל דְּבַרֵי עֲלָמוֹ מֵיתָתוֹן בִּיְדֵי שָׁמַי, שְׁנֹאמַר אֲנֹכִי אֲדַרְשׁ מֵעַמּוֹ (פְּסוּקָּ יט) :

(כא) וְכִי תֹאמַר בְּלִבְבְּךָ אֵיכָּה נִדְעָ אֵת
הַדְּבַר אֲשֶׁר לֹא דִבְרוּ יְהוָה : וְאֲרִי תִימַר בְּלִבְבְּךָ
אֲכַדּוֹן נִדְעָ יֵת פְתָגְמָּ דִּי לֹא מְלִילָּ יֵי :

רש"י וְכִי תֹאמַר בְּלִבְבְּךָ. עֵתִידִין אֲתָם לֹאמַר, כְּשִׁיבָא חֲנֻנְיָה בֶן עֲזוּרָּ וּמִתְנַבֵּא (יִרְמִיָּה כו, טז) הִנֵּה כָּלִי בֵּית ה'ֵ
מוֹשָׁבִים מִבְּצִלָּה עֵתָה מֵהָרָה, וִירְמִיָּהוּ עוֹמֵד וְלוֹוֹחַ עַל הָעַמּוּדִים וְעַל הַיָּם וְעַל יֵתֵר הַכְּלָיִם שְׁלֹא גָלוּ עִם
יִכְנִיָּה, (שָׁם כו, כג) בְּצִלָּה יוֹבְאוּ עִם גְּלוּת לְדַקִּיָּהוּ:

(כב) אֲשֶׁר יִדְבֹר הַנְּבִיאָ בְּשֵׁם יְהוָה וְלֹא
יְהִיָּה הַדְּבַר וְלֹא יָבֵא הוּא הַדְּבַר אֲשֶׁר
לֹא דִבְרוּ יְהוָה בְּזָדוֹן דִּבְרוּ הַנְּבִיאָ לֹא
תִּגּוֹר מִמֶּנּוּ : (ס) דִּי יִמְלִיל נְבִיאָ בְּשָׁמַי דִּי וְלֹא יְהִי פְתָגְמָּ
וְלֹא יִתְקַיֵּם הוּא פְתָגְמָּ דִּי לֹא מְלִילָּ יֵי בְּרִשְׁעָּ מְלִילָּה נְבִיאָ לֹא
תִּדְחַל מְנַה :

רש"י חָשַׁךְ יִדְבַר הַגְּבִיּוֹת. וַיֹּאמֶר דָּבַר זֶה עֲתִיד לֵבֵא עֲלֵיכֶם, וַתִּרְאוּ שְׂלַח יָצָא, הוּא הַדְּבַר אֲשֶׁר לֹא דָבַר ה' וְהָרַג אֹתוֹ. וְאִם תֹּאמְרוּ זֶה בְּמַתְנֵבָא עַל הַעֲתִידוֹת, הָרִי שְׂבָא וְאֹמַר עֲשׂוּ כֵךְ וְכך וּמִפִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲנִי אֹמֵר, כִּבְר נִטְווּ שָׂאִם בָּא לְהַדִּיחַךְ מֵאַחַת מִכָּל הַמַּטּוֹת לֹא תִשְׁמַע לוֹ, אֲלֹא אִם כֵּן מִמַּחֲהָ הוּא לֵךְ שְׂהוּא לְדִיק גַּמּוּר, כְּגוֹן אֲלִיָּהוּ בְּהַר הַכְּרִמֶּל שְׁהַקְרִיב בְּצִמָּה בְּשַׁעַת אֲסוּר הַבְּמוֹת כְּדִי לְגַדּוֹר אֶת יִשְׂרָאֵל. הַכֹּל לְפִי אֹרֶךְ הַשָּׁעָה וְסִיג הַפְּרָכָה, לְכַךְ נֹאמַר אֲלֵינוּ תִשְׁמַעוּן: לֹא תִגּוֹר מִמֶּנּוּ. לֹא תִמְנַע עֲמָךְ מִלְלַמֵּד עֲלֵינוּ חוֹבָה וְלֹא תִירָא לְעַנֵּשׁ עֲלֵינוּ:

יט (א) כִּי יִכְרִית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת הַגּוֹיִם
אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ אֶת אֲרָצָם
וַיִּרְשָׁתָם וַיִּשְׁבְּתָם בְּעָרֵיהֶם וּבְבָתֵיהֶם : אֲרִי
יִשְׂצִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ יָת עֲמִמֵּיא דִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ יְהִב לְךָ יָת אֲרַעְהוֹן וְתִרְתַּנּוּן
וְתִיתֵב בְּקִרְוֵיהוֹן וּבְבָתֵיהוֹן : (ב) שְׁלוֹשׁ עָרִים תִּבְדֹּיֵל
לְךָ בְּתוֹךְ אֲרָצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן
לְךָ לְרִשְׁתָּהּ : תִּלַּת קִרְוִין תִּפְרֹשׁ לְךָ בְּגוֹ אֲרַעְךָ דִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ
יְהִב לְךָ לְמִירְתָּהּ : (ג) תִּכְיִן לְךָ הַדְּרָךְ וְשַׁלְשֶׁת אֶת
גְּבוּל אֲרָצְךָ אֲשֶׁר יִנְחִילְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
וְהָיָה לְנוֹס שְׂמָה כָּל רִצְחָ : תִּתְקוּן לְךָ אֲרַחָ
וְתִתְלַת יָת תַּחֲוִים אֲרַעְךָ דִי יַחֲסִנְנָךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ וַיְהִי לְמַעֲרֹק תַּמּוֹן כָּל
קְטוּלָא :

רש"י תִּכְיִן לֵךְ הַדְּרָךְ. מִקְלַט מִקְלַט הִיָּה כְּתוּב עַל פֶּרֶשֶׁת דְּרָכִים: וְשַׁלְשֶׁת אֶת גְּבוּל אֲרַחְךָ. שְׂהִיא מִתְחַלֵּת
הַגְּבוּל עַד הַעִיר הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל עִיר מִקְלַט, כְּשֶׁעוֹר מֵהַלֵךְ שִׁישׁ מִמֶּנָּה עַד הַשְּׁנִיָּה. וְכֵן מִשְׁנִיָּה, לְשַׁלְשִׁית. וְכֵן
מִן הַשְּׁלִישִׁית, עַד הַגְּבוּל הַשְּׁנִי שֶׁל אֲרֶץ יִשְׂרָאֵל:

(ד) וְזֶה דְּבַר הַרְצִחַ אֲשֶׁר יָנוּס שְׂמָה וְחָי
אֲשֶׁר יִכֶּה אֶת רֵעֵהוּ בְּבָלִי דַעַת וְהוּא לֹא
שָׂנֵא לוֹ מִתְּמַל שְׁלֶשֶׁם : וְדִין פְּתִגָּם קְטוּלָא דִיעֲרוֹק
תַּמּוֹן וְיִתְקַנֵּם דִי יְקְטוּל יָת חֲבֵרָה בְּלֹא מִנְדַעָה וְהוּא לֹא סָנִי לָהּ
מֵאַתְמָלִי וּמִדְּקִמוּהִי : (ה) וְאֲשֶׁר יָבֵא אֶת רֵעֵהוּ

בִּיעַר לַחֲטָב עֵצִים וְנִדְחָה יָדוֹ בַּגִּרְזָן
לְכֹרֶת הָעֵץ וְנָשַׁל הַבֶּרֶזֶל מִן הָעֵץ וּמָצָא
אֶת רֵעֵהוּ וּמֵת הוּא יָנוּס אֶל אַחַת
הָעָרִים הָאֵלֶּה וְחָי : וְדִי יַעֲזֹל עִם חֲבֵרָה בְּחַרְשָׁא לְמַקְצֵ
אֲעִין וְתַתְּמָרִיג יְדָה בְּפִרְזָלָא לְמַקְצֵ אֲעָא וְיִשְׁתַּלֵּף פִּרְזָלָא מִן אֲעָא
וְיִשְׁפַּח יֵת חֲבֵרָה וַיְמוּת הוּא יַעֲרוֹק לַחֲדָא מִן קְרוּיָא הָאֵלִין
וַיִּתְקַים :

רש"י ונדהה ידו. כשזכא להפיל הגרזן על העץ, ותרגומו ותתמריג ידיה, לשון ונשמטה ידו להפיל מכת
הגרזן על העץ. כי שמתו הבקר, תרגם יונתן (שמואל ב' ג' ו') ארי מרגוהי תוריא: ונשל הברזל מן העץ. יש
מרבותינו אומרים נשמת הברזל מקחו, ויש מהם אומרים שיסיל הברזל חתיכה מן העץ המתבקע, והיא
נחזה

שופטים יום שישי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה :

פֶּן יִרְדֹּף גַּאֵל הַדָּם אַחֲרֵי הָרֹצֵחַ כִּי יַחֵם
לְבָבוֹ וְהִשְׁיִגוּ כִּי יִרְבֶּה הַדָּרָדֶּךְ וְהִכָּהוּ נַפְשׁ
וְלוֹ אֵין מְשַׁפֵּט מָוֶת כִּי לֹא שָׁנֵא הוּא לוֹ
מִתְמוֹל שְׁלֹשׁוֹם : דִּילְמָא יִרְדֹּף גַּאֵל דְּמָא בְּתַר קְטוּלָא
אַרִי יַחֵם לְבָה וַיִּדְבַּקְנָה אַרִי תִסְגִי אַרְחָא וַיִּקְטְלָנָה נַפְשׁ וְיָהּ לֵית
חוּבַת דִּין דְּקְטוּל אַרִי לֹא סָנִי הוּא לָהּ מִתְמַלִי וּמְדַקְמוּהִי :

רש"י פן ירדף גאל הדם. לכך אני אומר להכין לך דרך, וערי מהלט רבים:

(ו) על כן אנכי מצוה לאמר שלש ערים
 תבדיל לך : על כן אנא מפקדה למימר תלת קרוין תפרש
 לך : (ח) ואם ירחיב יהוה אלהיך את גבולך
 כאשר נשבע לאבותיך ונתן לך את כל
 הארץ אשר דבר לתת לאבותיך : ואם יפתי יי
 אלהיך ית תחומך כמא די קיים לאבהתך ויתן לך ית כל ארעא די
 מליל למתן לאבהתך :

רש"י ואם ירחיב. כאשר נשבע לתת לך ארץ קיני וקנזי וקלמוני:

(ט) כי תשמר את כל המצוה הזאת
 לעשתה אשר אנכי מצוה היום לאהבה
 את יהוה אלהיך וללכת בדרךיו כל
 הימים ויספת לך עוד שלש ערים על
 השלש האלה : ארי תטר ית כל תפקדתא הדא למעבדה
 די אנא מפקדה יומא דין למרחם ית יי אלהיך ולמהך בארחו דתקנו
 קדמוהי כל יומיא ותוסף לך עוד תלת קרוין על תלת אליון :

רש"י ויספת לך עוד שלש. הרי תשע. שלש שבעבר הירדן ושלש שבארץ כנען ושלש לעתיד לבא:

(י) ולא ישפך דם נקי בקרב ארצה אשר
 יהוה אלהיך נתן לך נחלה והיה עליך
 דמים : (פ) ולא ישתפך דם זפי בגו ארעה די יי אלהיך יחב לך
 אחסנא ויהי עלך חובת דין דקטול : (יא) וכי יהיה איש
 שנא לרעהו וארב לו וקם עליו והפך
 נפש ומת ונס אל אחת הערים האל : וארי

יְהִי גִבֹר סָנִי לְחִבְרָה וַיִּכְמֹן לָהּ וַיִּקּוּם עָלוּהִי וַיִּמְחַנֶּה נֶפֶשׁ וַיִּמּוֹת
וַיַּעְרוֹק לְחֹדָא מִן קְרוּיָא הָאֵלִין :

רש"י וכי יהיה איש שגא לרעהו. על ידי שנאחו הוא בא לידי וארצ לו. מכאן אמרו עבר אדם על מלוא קלה סופו לעבור על מלוא חמורה. לפי שעבר על לא תשגא, סופו לבא לידי שפיכת דמים. לכך נאמר כי יהיה איש שגא לרעהו וגו', שהיה לו לכתוב וכי יקום איש וארצ לרעהו והכהו נפש:

(יב) וְשִׁלְחוּ זְקַנֵי עִירוֹ וְלָקְחוּ אֹתוֹ מִשָּׁם
וְנָתַנוּ אֹתוֹ בְּיַד גֵּאֵל הַדָּם וְמָת : וַיִּשְׁלְחוּן סָבִי
קְרִיתָה וַיִּדְבְּרוּן יְתָה מִתַּמָּן וַיִּתְּנוּן יְתָה בְּיַד גֵּאֵל דְּמָא וַיִּמּוֹת : (יג)
לֹא תַחֹס עֵינֶךָ עָלָיו וּבַעֲרַת דָּם הַנֶּקִי
מִיִּשְׂרָאֵל וְטוֹב לָךְ : (יד) לֹא תַחֹס עֵינֶךָ עָלוּהִי וְתַפְּלִי
אֲשֶׁר דָּם זָכִי מִיִּשְׂרָאֵל וַיִּיטֵב לָךְ :

רש"י לא תחוס עינך. שלא תאמר הראשון כבר נהרג, למה אנו הורגים את זה ונמלאו שני ישראלים הרוגים:

(יד) לֹא תַסִּיג גְּבוּל רַעַךְ אֲשֶׁר
גְּבָלוֹ רְאשֵׁנִים בְּנַחֲלֶתְךָ אֲשֶׁר תִּנְחַל
בְּאַרְצְךָ אֲשֶׁר יְהוּה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ
לְרִשְׁתָּהּ : (טו) לֹא תִשְׁנִי תַחֲוּמָא דְחִבְרָךְ דִּי תַחֲוּמוֹ קִדְמָאִי
בְּאַחַסְנִתְךָ דִּי תַחֲסוּן בְּאַרְעָא דִּי יִי אֱלֹהֶךָ יְהִי לָךְ לְמִירְתָּה :

רש"י לא תסיג גבול. לשון (ישעיה מב, יז) נסגו אחור, שמהזיר סימן חלקת הקרקע לאחור לתוך שדה חברו למען הרחיב את שלו. והלא כבר נאמר (ויקרא יט, יג) לא תגזל, מה תלמוד לומר לא תסיג, למד על העוקר תחום חברו שעובר בשני לאוין. יכול אף בחולה לארץ, תלמוד לומר בנחלתך אשר תנחל וגו', בארץ ישראל עובר בשני לאוין, בחולה לארץ אינו עובר אלא משום לא תגזל:

(טו) לֹא יִקּוּם עַד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל עֶוֹן וּלְכָל
חַטָּאת בְּכָל חַטָּא אֲשֶׁר יַחֲטָא עַל פִּי שָׁנִי
עֲדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֲדִים יִקּוּם דְּדָבָר :

לֹא יָקוּם סְהִיד חֵד בְּגִבֹּר לְכָל עֹוֹן וּלְכָל חֹוֹבִין בְּכָל חַטֵּי דִי יַחֲטִי עַל מִימַר תְּרִין סְהִדִין אִו עַל מִימַר תְּלַתָּא סְהִדִין יְתִקִים פְּתַגְמָא :

רש"י עד אחד. זה בנה אב. כל עד שבתורה שנים, אלא אם כן פרט לך בו אחד: לכל עון ולכל חטאת. להיות חברו נענש על עדותו, לא עונש גוף ולא עונש ממון, אבל קם הוא לשבועה. אמר לחברו תן לי מנה שהלוייתך, אמר לו אין לך בידי כלום, ועד אחד מעיד שיש לו, חיב להשבע לו: על פי שני עדים. ולא שיכתבו עדותם באגרת וישלחו לבית דין, ולא שיעמוד תרגמן בין העדים ובין הדינים:

(טז) **כִּי יָקוּם עַד חֶמֶס בְּאִישׁ לַעֲנוֹת בּוֹ סָרְהָ :** אַרְי יָקוּם סְהִיד שְׁקַר בְּגִבֹּר לְאַסְהִדָּא בַּה סְטָיָא :

רש"י לענות בו סרה. דבר שאינו, שהוסר העד הזה מכל העדות הזאת, כגון, שאמרו להם והלא עמנו הייתם אותו היום במקום פלוני:

(יז) **וְעַמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לָהֶם הָרִיב לְפָנָי יְהוָה לְפָנָי הַכְּהֻנִים וְהַשְּׂפָטִים אֲשֶׁר יִהְיוּ בַּיָּמִים הָהֵם :** וַיְקוּמוּן תְּרִין גִּבְרִין דִּי לְהוֹן דִּינָא קְדָם יִי קְדָם פְּהֻנָּא וְדִינָא דִּי יְהוֹן בְּיוֹמָא הָאֲנוּן :

רש"י ועמדו שני האנשים. בעדים הכתוב מדבר, ולמד שאין עדות בנשים, ולמד שצרכין להעיד עדותו מעומד: אשר להם הריב. אלו בעלי הדין: לפני ה'. יהי דומה להם כאלו עומדין לפני המקום, שנאמר (יהלים פג, ה) בקרב אלהים יפטו: אשר יהיו בימים ההם. יפתח דורו כשמואל דורו, כריך אתה לנהוג בו כבוד:

(יח) **וְדַרְשׁוּ הַשְּׂפָטִים הַיָּטִב וְהַיָּהֵב עַד שְׁקַר הָעֵד שְׁקַר עָנָה בְּאָחִיו :** וַיִּתְּבְּעוּן דִּינָא יְאוּת וְהָא סְהִיד שְׁקַר סְהִדָּא שְׁקָרָא אַסְהִד בְּאַחוּהִי :

רש"י ודרשו השופטים היטב. על פי המזמין אותם, שבודקים וחוקרים את הבאים להזימם בדרישה ובחקירה: והנה עד שקר. כל מקום שנאמר עד, בשנים הכתוב מדבר:

וְעִשְׂתֶּם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאַחֵיו (יט) וּבַעֲרַתְּ הָרַע מִקֶּרְבְּךָ : וְתַעֲבֹדוּן יְהוָה כְּמָא דִּי חֲשִׁיב לְמַעֲבַד לְאַחוּהֵי וְתַפְּלִי עֲבַד דְּבִישׁ מִבִּינְךָ :

רש"י כאשר זמם. ולא כאשר עשה. מכאן אמרו, הרגו אינן נהרגין: לעשות לאחיו. מה תלמוד לומר לאחיו, למד על זוממי ביהוה כהן נשואה שאינן בשריפה, אלא כמיתת הבעל שהוא בחנה, שנאמר (ויקרא כה, ט) היא באש תשרף, היא ולא בועלה. לכך נאמר כאן לאחיו, כאשר זמם לעשות לאחיו, ולא כאשר זמם לעשות לאחותו. אבל בכל שאר מיתות השואה הכתוב אשה לאיש, וזוממי אשה נהרגין כזוממי איש. כגון שהעידה שהרגה את הנפש, שחללה את השבת, נהרגין במיתתה. שלא מעט כאן אחותו אלא במקום שיש לקיים בהן הזמה במיתת הבעל:

וְהִנְשְׂאָרִים יִשְׁמְעוּ וְיִרְאוּ וְלֹא יִסְפוּ לַעֲשׂוֹת עוֹד כַּדָּבָר הָרַע הַזֶּה בְּקֶרְבְּךָ : וְדִשְׁתַּאֲרוּן יִשְׁמְעוּ וְיִדְחֻלוּ וְלֹא יוֹסְפוּן לְמַעֲבַד עוֹד כְּפִתְגָמָא בִישָׂא הַדִּין בִּינְךָ :

רש"י ישמעו ויראו. מכאן שצריכין הכרזה, איש פלוני ופלוני נהרגין על שהזמנו בבית דין:

וְלֹא תַחֹס עֵינְךָ נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ עַיִן בְּעַיִן שׁוֹן (כ) בְּשׁוֹן יָד בְּיָד רֶגֶל בְּרֶגֶל : (ס) וְלֹא תַחֹס עֵינְךָ נֶפֶשׂא חֶלְף נֶפֶשׂא עֵינָא חֶלְף עֵינָא שְׁנָא חֶלְף שְׁנָא יָדָא חֶלְף יָדָא רֶגְלָא חֶלְף רֶגְלָא :

רש"י עין בעין. ממון, וכן שן בשן וגו' :

כ (א) כִּי תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל אֹיְבֶיךָ וְרָאִיתָ סוֹס וָרֶכֶב עִם רַב מִמֶּךָ לֹא תִירָא מֵהֶם כִּי יְהוֹה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ הַמַּעֲלֶךְ מֵאֲרָץ מִצְרָיִם : אַרְי תַּפּוּק לְאַגְחָא קֶרְבָּא עַל בְּעַלֵּי דְבִבְךָ וְתַחֲזִי סוּסוֹן וְרִתְכִין עִם סְגִי מְנַךְ לֹא תִדְחַל מִנְהוֹן אַרְי יִי אֱלֹהֶיךָ מִימְרָה בְּסַעֲדָךְ דְּאַסְקֶךָ מֵאֲרַעַת דְּמִצְרָיִם :

רש"י כי תלך למלחמה. סמך הכתוב יליחת מלחמה לכאן, לומר לך, שאין מחסר אבר יורא למלחמה. דבר אחר לומר לך, אם עשית משפט לך אתה מבטח שאם תלך למלחמה אתה נולח. וכן דוד הוא אומר (תהלים קיט, קכא) עשיתי משפט ולך כל תניחני לעשקי: על איבך. יהיו בעיניך כאויבים, אל תרחם עליהם כי לא ירחמו עליך: סוס ורכב. בעיני כלם כסוס אחד, וכן הוא אומר (שופטים ו, טז) והכית את מדין כאיש אחד. וכן הוא אומר (שמות טו, יט) כי בא סוס פרעה: עם רב ממך. בעיניך הוא רב, אבל בעיני אינו רב:

(ב) **וְהָיָה פְּקָרְבָּכֶם אֶל הַמְּלַחְמָה וְנִגַּשׁ הַפֶּהוּ וְדָבַר אֶל הָעָם :** ויהי פְּמִקְרָבְכוֹן לְאַגְחָא קָרְבָּא וְיִתְקָרִיב פְּהֵנָא וְיִמְלִל עִם עַמָּא :

רש"י כקרבכם אל המלחמה. סמוך ללחמכם מן הספר מגבול ארצכם: ונגש הכהן. המשוח לכך. והוא הנקרא משוח מלחמה: ודבר אל העם. בלשון הקדש:

(ג) **וְאָמַר אֲלֵהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קָרְבִּים הַיּוֹם לַמְּלַחְמָה עַל אֹיְבֵיכֶם אֶל יַרְדְּ לְבַבְכֶם אֶל תִּירְאוּ וְאֶל תַּחְפְּזוּ וְאֶל תַּעֲרְצוּ מִפְּנֵיהֶם :** וְיִימַר לְהוֹן שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתּוֹן קָרְבִּין יוֹמָא דִּין לְאַגְחָא קָרְבָּא עַל בְּעַלֵּי דְבִיכוֹן לָא יְזוּעַ לְבָכוֹן לָא תִדְחִלוֹן וְלָא תִתְבַּהֲתוֹן וְלָא תִתְבָּרוֹן מִקְדָּמֵיהוֹן :

רש"י שמע ישראל. אפלו אין בכך זכות אלא קרית שמע בלבד, כדאי אתם שיושיע אתכם: על אויבים. אין אלו אחים, שאם תפלו בידם אינם מרחמים עליכם, אין זו כמלחמת יהודה עם ישראל, שנאמר (יה"י ב' כח, טו) ויקמו האנשים אשר נקבו בשמות ויחזיקו בשביה, וכל מערמיהם הלבישו מן השלל וילבשו וינעלום ויאכלום וישקום ויסקום וינהלום בחמרים לכל כושל, ויביאום ירחו עיר התמרים אלל אחיהם, וישבו שמרון, אלא על אויבים אתם הולכים, לפיכך התחזקו למלחמה: אל ירד לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערכו. ארבע אזהרות כנגד ארבעה דברים שמלכי האמות עושים. מגיפים בתריסיהם כדי להקישן זה לזה כדי להשמיע קול שיחפזו אלו שכנגדם וינוסו, ורומסים בסוסיהם ומנהילין אותם להשמיע קול שעטת פרסות סוסיהם, ולווחין בקולם ותוקעין בשופרות ומיני משמיעי קול: אל ירד לבבכם. מנהלת סוסים: אל תיראו. מהגפת התריסין: ואל תחפזו. מקול הקרנות: ואל תערכו. מקול הצוחה:

(ד) **כִּי יְהוֹה אֱלֹהֵיכֶם הֶהְלִיךְ עִמָּכֶם לְהַלְחֵם לָכֶם עִם אֹיְבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ**

אֶתְכֶם : אָרִי יִי אֶלְהֶכּוֹן דְּמַדְבֵּר קְדָמִיכוֹן לְאַגְחָא לְכוֹן קָרֵב עִם
בְּעָלֵי דְבַבֵּיכוֹן לְמַפְרֵק יְתִכּוֹן :

רש"י כי ה' אלהיכם וגו'. הם באים בנלחונן של בשר ודם ואתם באים בנלחונן של מקום. פלשתים באו
בנלחונן של גלית, מה היה סופו, נפל ונפלו עמו: ההלך עמכם. זה מחנה הארון:

(ה) וְדַבְּרוּ הַשְּׁטָרִים אֶל הָעַם לֵאמֹר מִי
הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בַּיִת חֲדָשׁ וְלֹא חֲנָכוּ יִלְדָּ:
וַיֵּשֶׁב לְבַיְתוֹ פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ
אַחַר יַחַנְכֵנוּ : וַיִּמְלִלּוּ סָרְכִיָּא קְדָם עֲמָא לְמִימַר מִן גְּבָרָא
דִּי בָנָא בֵּיתָא חֲדָתָא וְלֹא חֲנִיכָה יְהֵד וַיִּתּוּב לְבֵיתָה דִּילְמָא יָמוּת
בְּאַגְחָא קָרְבָּא וַיְגַבֵּר אַחֲרָן יַחַנְכֵנָה :

רש"י ולא חנכו. לא דר בו. חנוך לשון התחלה: ואיך אחר יחנכנו. ודבר של עגמת נפש הוא זה:

(ו) וַיְמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע כָּרְם וְלֹא חִלְּלוּ
יִלְדָּ וַיֵּשֶׁב לְבַיְתוֹ פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה
וְאִישׁ אַחַר יַחַלְלֵנוּ : וַיִּמֶן גְּבָרָא דִּי נָצִיב כָּרְמָא וְלֹא
אַחֲלָה יְהֵד וַיִּתּוּב לְבֵיתָה דִּילְמָא יָמוּת בְּאַגְחָא קָרְבָּא וַיְגַבֵּר אַחֲרָן
יַחַלְנָה :

רש"י ולא חללו. לא פדאו בשנה הרביעית, שהפירות טעונין לאכלן בירושלים או לחללן בדמים ולאכל
הדמים בירושלים:

(ז) וַיְמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר אֲרַשׁ אִשָּׁה וְלֹא לְקַחָהּ
יִלְדָּ וַיֵּשֶׁב לְבַיְתוֹ פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה
וְאִישׁ אַחַר יִקְחֶנָּה : וַיִּמֶן גְּבָרָא דִּי אָרַס אֶתְתָּא וְלֹא
נְסִיבָה יְהֵד וַיִּתּוּב לְבֵיתָה דִּילְמָא יָמוּת בְּאַגְחָא קָרְבָּא וַיְגַבֵּר אַחֲרָן
יְסַבְנָה :

רש"י פן ימות במלחמה. ישוב פן ימות, שאם לא ישמע לדברי הכהן כדאי הוא שימות:

(ח) וַיִּסְפוּ הַשְּׁטָרִים לְדַבֵּר אֶל הָעָם וַאֲמָרוּ
מִי הָאִישׁ הַיָּרֵא וְרַדְּ הַלֵּבָב יִלְדֹּ וַיָּשָׁב
לְבֵיתוֹ וְלֹא יִמַּס אֶת לֵבָב אַחִיו כְּלִבָּבוֹ :
וַיִּוָּסְפוּ סָרְכָא לְמַלְלָא עִם עֲמָא וַיִּימָרוּן מִן גְּבָרָא דְדָחַל וַתְּבִיר לְבָא
יְהִי וַיִּתּוּב לְבֵיתָהּ וְלֹא יִתְבַּר יֵת לְבָא דְאַחוּהִי כְּלִבָּהּ :

רש"י ויספו השטרס. למה נאמר כאן ויספו, מוסיפין זה על דברי הכהן, שהכהן מדבר ומשמיע מן (פסוק ג, ד) שמע ישראל עד להושיע אתכם, ומי האיש וסני וסליסי כהן מדבר וסוטר משמיע, וזה סוטר מדבר וסוטר משמיע: הירא ורד הללב. רבי עקיבא אומר כמשמעו, שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה. רבי יוסי הגלילי אומר הירא מעבירות שבידו, ולכך תלתה לו תורה לחזור על בית וכרס ואשה לכסות על החוזרים בשביל עבדות שבידם, שלא יבינו שהם בעלי עברה, והרואהו חוזר אומר שמא בנה בית או נטע כרם או ארש אשה:

(ט) וְהָיָה כְּכֹלֹת הַשְּׁטָרִים לְדַבֵּר אֶל הָעָם
וַיִּפְקְדוּ שָׂרֵי צְבָאוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם : (ס) וַיְהִי כִּד
יִשְׁצִוּ סָרְכָא לְמַלְלָא עִם עֲמָא וַיִּמָּנוּן רַבֵּי חֵילָא בְּרִישׁ עֲמָא :

רש"י שרי צבאות. שמעמידין זקפין, מלפניהם ומלאחריהם וכשילין של ברזל בידיהם וכל מי שרואה לחזור הרשות בידו לקפח את שוקיו. זקפין, בני אדם עומדים בקצה המערכה לזקוף את הנופלים ולחזקם בדברים שזבו אל המלחמה ולא תנוסו, שתחלת נפילה ניסה:

(י) כִּי תִקְרַב אֶל עִיר לְהִלָּחֵם
עָלֶיָהּ וְקָרְאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם : אַרִי תִקְרַב לְקָרְתָא
לְאַגְחָא (קָרְבָא) עָלֶיהָ וְתִקְרִי לָהּ מַלִּין דְּשָׁלָם :

רש"י כי תקרב אל עיר. במלחמת הרשות הכתוב מדבר, כמו שמפורש בענין (פסוק טו) כן תעשה לכל הערים הרחוקת וגו' :

(יא) וְהָיָה אִם שָׁלוֹם תַּעֲנֶנָּה וּפְתִיחָה לָךְ וְהָיָה
כָּל הָעָם הַנִּמְצָא בָּהּ יְהִיוּ לָךְ לְמַס

וְעִבְדוּךָ : וַיְהִי אִם שָׁלַם תִּעַנְנֶנּוּ וְתִפְתַּח לְךָ וַיְהִי כָּל עַמָּא
דְּשִׁיתְכֶח בַּהּ יִהְיוּ לְךָ מִסְקֵי מִסִּין וַיִּפְלַחְנֶנּוּ :

רש"י כל העם הגמלא בזה. אפלו אתה מולא בזה משבעה אמות שנכטוית להחרימם, אתה רשאי לקימם:
למס ועבדוך. עד שיקבלו עליהם מסים ושעבדו:

(יב) וְאִם לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ וְעָשִׂיתָ עִמָּךְ
מִלְחָמָה וְצָרְתָּ עָלֶיךָ : וַאֲם לֹא תִשְׁלַם עִמָּךְ וְתַעֲבֹד
עִמָּךְ קָרַב וְתִצּוֹר עָלֶיךָ :

רש"י ואם לא תשלים עמך ועשתה עמך מלחמה. הכתוב מבשרך שאם לא תשלים עמך סופה להלחם
בך אם תניחנה ותלך: וכת עליה. אף להרעיבה ולהזמיאה ולהמיתה מיתת תחלואים:

(יג) וַיִּנְתְּנָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וְהִכִּיתָ אֶת
כָּל זְכוּרָה לְפִי חָרָב : וַיִּמְסֹרְנָה יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וְתִמְחִי
יָת כָּל דְּכוּרָה לְפִתְגָם דְּחָרָב :

רש"י ונתנה ה' אלהיך בידך. אם עשית כל האמור בענין, סוף שה' נותנה בידך:

(יד) רַק הַנְּשִׂים וְהַטַּף וְהַבְּהֵמָה וְכֹל אֲשֶׁר
יְהִיָּה בְּעִיר כָּל שְׁלָלָה תָּבוּז לְךָ וְאֶכְלַתְּ אֶת
שְׁלַל אֵיבֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְךָ :
לְחוּד נְשִׂא וְטַפְלָא וּבְעִירָא וְכֹל דִּי יְהִי בְּקִרְתָּא כָּל עֲדָאָה תָּבוּז לְךָ
וְתִיכּוּל יָת עֲדָאָה דְּסַנְאָד דִּי יְהִי בְּיָת יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְךָ :

רש"י והטף. אף טף של זכרים. ומה אני מקים (פסוק יג) והכית את כל זכורה, בגדולים:

(טו) כִּן תַּעֲשֶׂה לְכָל הָעָרִים הָרְחֹקוֹת מִמָּךְ
מְאֹד אֲשֶׁר לֹא מִעָרֵי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה הֵנָּה :
כִּן תַּעֲבֹד לְכָל קְרוּנָא דִּי רְחִיקִין מִנָּךְ לְחֻדָּא דִּי לֹא מְקֻרְוֵי עִמְמִיא

הָאֱלֹהִים אֲנֹנִי : (ט) רַק מִעֲרֵי הָעַמִּים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר
יְהוָה אֱלֹהֵיךָ נָתַן לְךָ גְּחֻלָּה לֹא תַחֲיֶיהָ כָּל
נְשָׂמָה : לְחֹד מִקְרוֹי עַמְמֵי הָאֱלֹהִים דִּי יִי אֱלֹהֶיךָ יִהְיֶה לְךָ אַחְסָנָא
לֹא תִקְנִים כָּל נְשָׂמָתָא : (י) כִּי הִתְרַם תִּתְּרִימִם
הַחֲתִי וְהֶאֱמַרְי הַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרָזִי הַחֲוִי
וְהִיבֹסִי בְּאֲשֶׁר צִוֶּיךָ יְהוָה אֱלֹהֵיךָ : אַרִי
גְּמָרָא תְּגַמְרֵנוּן חֲתֵאִי וְאַמְרֵאִי כְּנַעֲנָאִי וּפְרָזָאִי חֲוָאִי וִיבֹסָאִי כְּמָא
דִּי פְקֻדָּךְ יִי אֱלֹהֶיךָ :

רש"י כאשר עוד. לרבות את הגרגשי:

לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִלְמְדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת
כְּכֹל תּוֹעֲבֹתֵיךָ אֲשֶׁר עָשׂוּ לְאֱלֹהֵיהֶם
וְחִטָּאתֵם לִיהוָה אֱלֹהֵיכֶם : (ס) בְּדִיל דִּי לֹא
יִלְפוּן יִתְּכוּן לְמַעַבְדַּךְ כְּכֹל תּוֹעֲבֹתֵהוּן דִּי עֲבָדוּ לְטַעֲוֹתֵהוּן וּתְחֹבֹבוּן
קֻדְּםָא יִי אֱלֹהֵיכֹון :

רש"י למען אשר לא ילמדו. הא אם עשו תשובה ומתגירים, אתה רשאי לקבלם:

כִּי תִצּוּר אֶל עִיר יָמִים רַבִּים לְהִלָּחֵם
עָלֶיהָ לְתַפְשָׁהּ לֹא תִשְׁחִית אֶת עֵצָהּ
לְנֹדַחַ עָלֶיהָ גְרָזוֹן כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכַל וְאֵתוּ לֹא
תִכְרֹת כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה לְבָא מִפְּנֵיךָ
בַּמִּצּוֹר : אַרִי תִצּוּר לְקִרְתָּא יוֹמִין סְגִיָאִין לְאַגְחָא עֲלֵהּ
לְמַכְבְּשָׁה לֹא תִחַבֵּל יָת אֵילָנָהּ לְאַרְמָא עֲלוּהִי פְרָזָלָא אַרִי מִנָּה תִיכּוּל
וְיִתֵּהּ לֹא תִקּוּץ אַרִי לֹא כְּאַנְשָׂא אֵילָן חִקְלָא לְמִיעַל מִקְדָּמָךְ בְּצִינְרָא :

רש"י ימים. שנים: רבים. שלשה. מכאן אמרו אין כרין על עירות של נכרים פחות משלשה ימים קודם

לשבת. ולמד שפותח בשלום שנים או שלשה ימים. וכן הוא אומר (שמואל ב' א. טו) וישב דוד בלחג ימים שנים, ובמלחמת הרשות הכתוב מדבר: כי האדם עץ השדה. הרי כי משמש בלשון דלמא. שמה האדם עץ השדה להכנס בתוך המזור מפניו להחיסר ביסורי רעב ואמא כאנשי העיר, למה תשחיתנו:

(כ) רק יַעַץ אֲשֶׁר תִּדְעַ כִּי לֹא יַעַץ מֵאֲכָל הוּא אֶתוֹ תִּשְׁחִית וְכָרְתָּ וּבְנִיתָ מְצוֹר עַל הָעִיר אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה עִמָּךְ מִלְחָמָה עַד רִדְתָּה :
(פ) לְחוּד אֵילָן דְּתִדְעַ אָרִי לֹא אֵילָן דְּמֵאֲכָל הוּא יְתֵה תַחֲבֵל וְתִקּוּץ וְתִבְנִי כְּרִקּוּמִין עַל קִרְתָּא דִּי הִיא עֵבְדָא עִמָּךְ קִרְבָּא עַד דְּתִכְבְּשָׁה :

רס"ז עד דתה. לשון רדוי, שמהא כפופה לך:

כא (א) כִּי יִמְצָא חֶלֶל בְּאֲדָמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה אֵלֶיהָ נִתְּן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ נֶפֶל בַּשָּׂדֶה לֹא נוֹדַע מִי הִכָּהוּ :
אָרִי יִשְׁתַּכַּח קִטְלָא בְּאַרְעָא דִּי יֵי אֵלֶיהָ יִהְיֶה לָךְ לְמִירְתָּהּ רַמִּי בְּחִקְלָא לֹא אֶתִּידַע מִן קִטְלָה : (ב) וַיִּצְאוּ זְקַנְיָךְ וְשִׁפְטֵיךְ וּמִדְּדוּ אֶל הָעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבַת הַחֶלֶל :
וַיִּפְקוּ סְבִיבֵיךְ וַדְּנִיךְ וַיִּמְשְׁחוּן לְקַרְוָא דִּי סַחְרָנוֹת קִטְלָא :

רס"ז וילאו זקניך. מיוחדים שבזקניך, אלו סנהדרי גדולה: ומדדו. ממקום שהחלל שוכב: אל הערים אשר סביבת החלל. לכל זל לידע איזו קרובה:

(ג) וְהָיָה הָעִיר הַקְּרֹבָה אֶל הַחֶלֶל וְלָקְחוּ זְקַנְיָ הָעִיר הַהוּא עֵגְלַת בָּקָר אֲשֶׁר לֹא עֵבֵד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא מְשֻׁכָּה בְּעַל :
וַתְּהִי קִרְתָּא דְּקִרְיָא לְקִטְלָא וַיִּדְבְּרוּן סְבִי קִרְתָּא הַהִיא עֵגְלַת תּוֹרִי דִּי לֹא אֶתְפְּלַח בֵּיהּ דִּי לֹא נְגִידַת בְּנוֹר : (ד) וְהוֹרְדוּ זְקַנְיָ הָעִיר הַהוּא אֶת הָעֵגְלָה אֶל נַחַל אֵיתָן אֲשֶׁר

לֹא יַעֲבֹד בּוֹ וְלֹא יִזְרַע וְיַעֲרֹפוּ שְׁם אֶת
הָעֵגְלָה בַּנְּחָל : וַיִּחַתּוּן סְבִי קִרְתָּא הֵהִיא יְת עֵגְלָתָא לְנַחְלָא
בְּיַר דִּי לָא יִתְפָּלַח בֵּיה וְלֹא יִזְדָּרַע וַיִּנְקִפוּן תַּמּוֹן יְת עֵגְלָתָא בַּנְּחָלָא :

רש"י אל נחל איתן. קשה, שלא נעבד: וערפו. קוצץ ערפה בקופיץ. אמר הקדוש ברוך הוא תבא עגלה
בת שנתה שלא עשתה פרות והערף במקום שאינו עושה פרות, לכפר על הריגתו של זה שלא הניחורו
לעשות פרות:

(ח) וַנִּגְשׂוּ הַכְּהֻנִּים בְּנֵי לְוִי כִּי בָּס בָּחַר
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשָׂרְתּוֹ וּלְבָרְךָ בְּשֵׁם יְהוָה
וְעַל פִּיהֶם יִהְיֶה כָּל רִיב וְכָל נִגְע : וַיִּתְקַרְבוּ
כְּהֻנָּיָא בְּנֵי לְוִי אַרְי בְּהוֹן יִתְרַעֲי יְי אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמְשׁוּתָהּ וּלְבָרְכָא בְּשִׁמְא
דֵּי וְעַל מִימְרָהוֹן יְהִי כָּל דִּין וְכָל מַכְתֵּשׁ סְגִירוֹ : (ו) וְכָל זִקְנֵי
הָעִיר הַהוּא הַקְּרָבִים אֶל הַחֲלָל יִרְחֲצוּ
אֶת יַדֵּיהֶם עַל הָעֵגְלָה הָעֲרוּפָה בַּנְּחָל : וְכָל
סְבִי קִרְתָּא הֵהִיא דְקָרִיבִין לְקִטְיָלָא יִסְחוּן יְת יְדִיהוֹן עַל עֵגְלָתָא
דְנִקְפָתָא בַּנְּחָלָא : (ז)
לֹא (שפכה) שִׁפְכוּ אֶת הַדָּם הַזֶּה וְעִינֵינוּ לֹא
רָאוּ : וַיִּתִּיבוּן וַיִּמְרוּן יְדָנָא לָא אֲשָׁדוּ יְת דְמָא הַדִּין וְעִינָנָא לָא
חִזָּא :

רש"י ידונו לא שפכה. וכי עלתה על לב שזקני בית דין שופכי דמים הם, אללא לא ראינוהו ופטרנוהו
בללא מזונות ובללא לוייה. והכהנים אומרים כפר לעמד ישראל:

(ח) כִּפֹּר לְעֵמֶךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פָּדִיתָ יְהוָה
וְאֵל תִּתֵּן דָּם נָקִי בְּקָרֵב עִמָּךָ יִשְׂרָאֵל
וְנִכְפַּר לָהֶם הַדָּם : כְּהֻנָּיָא יִמְרוּן כִּפֹּר לְעֵמֶךָ יִשְׂרָאֵל דִּי
פְּרָקִתָּא יְי וְלֹא תִתֵּן חֹבֶת דָּם זְכִי בְּגוֹ עִמָּךָ יִשְׂרָאֵל וַיִּתְכַּפֵּר לָהוֹן עַל
דְמָא :

(ט) וְאַתָּה תִּבְעַר הַדָּם הַנִּקֵּי מִקֶּרְבֶּךָ כִּי
תַעֲשֶׂה הַיָּשָׁר בְּעֵינַי יְהוָה : (ססס) וְאַתָּה תִּפְלֵי
אֲשֶׁדִי דָם זָכִי מִבִּינְךָ אֲרִי תַעֲבֹד דְּכָשֶׁר קָדָם יי : ססס :

רש"י ואתה תבער. מגיד שאם נמלח ההורג אחר שנתערפה העגלה הרי זה יהרג, והוא היקר בעיני ה':

הפטרות שופטים - ישעיה נא

(יב) אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מִנְחֻמְכֶם מִי אֶת וְתִירָאִי מֵאַנוּשׁ
יְמוֹת וּמִבֶּן אָדָם חָצִיר יִנְתֵּן : (יג) וְתִשְׁכַּח יְהוָה עֲשָׂךָ
נוֹטָה שְׁמִים וְיִסַּד אָרֶץ וְתִפְחַד תָּמִיד כָּל הַיּוֹם מִפְּנֵי
חַמַּת הַמַּצִּיק כַּאֲשֶׁר כּוֹנֵן לְהַשְׁחִית וְאֵיהָ חַמַּת
הַמַּצִּיק : (יד) מִהֵר צַעָה לְהַפְתִּיחַ וְלֹא יְמוֹת לִשְׁחַת וְלֹא
יַחֲסֹר לַחֲמוֹ : (טו) וְאַנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ רִגַע הָיָם וַיִּהְיוּ
גְלִיו יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ : (טז) וְאֲשִׁים דְּבָרִי בְּפִיךָ וּבְצֶל
יָדִי כְּסִיתִיךָ לְנֹטַע שְׁמִים וְלִיסַד אָרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן
עֲמִי אַתָּה : (יז) הַתְּעוֹרְרִי הַתְּעוֹרְרִי קוּמִי יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר
שָׁתִית מִיַּד יְהוָה אֶת כּוֹס חַמָּתוֹ אֶת קַבְּעַת כּוֹס
הַתְּרַעְלָה שָׁתִית מְצִית : (יח) אִין מְנַהֵל לָהּ מִכָּל בָּנִים
יִלְדָה וְאִין מִחֲזִיק בְּיָדָהּ מִכָּל בָּנִים גִּדְּלָה : (יט) שְׁתִּיתִים
הִנֵּה קִרְאתִיךָ מִי יִנוּד לָךְ הַשֵּׁד וְהַשֶּׁבֶר וְהַרְעָב וְהַחֲרִב
מִי אֲנַחֲמֶךָ : (כ) בְּנִיךָ עֲלָפוּ שָׁכְבוּ בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת
כְּתוּבָה מִכְּמַר הַמְּלָאִים חַמַּת יְהוָה גְּעַרְתָּ אֱלֹהֶיךָ : (כא)
לָכֵן שְׁמַעִי נָא זֹאת עֲנִיָּה וּשְׁכַרְתָּ וְלֹא מִיּוֹן : (כב) כֹּה
אָמַר אֲדֹנָיִךְ יְהוָה וְאֱלֹהֶיךָ יָרִיב עִמּוֹ הִנֵּה לְקַחְתִּי

מִיָּדְךָ אֶת כּוֹס הַתְּרַעֲלָה אֶת קַבְעַת כּוֹס חַמְתִּי לֹא
תוֹסִיפִי לְשִׁתּוֹתָהּ עוֹד : (כג) וְשִׁמְתִּיהָ בְיַד מוֹגִיֶּךָ אֲשֶׁר
אָמְרוּ לְנִפְשֶׁךָ שְׂחִי וְנַעֲבֶרָה וְתִשְׁיַמֵּי כְּאֶרֶץ גִּוּד וְכַחוּץ
לְעִבְרִים : נב (כד) עוֹרֵי עוֹרֵי לְבָשִׁי עֵזְדְךָ צִיּוֹן לְבָשִׁי בְּגָדֵי
תַפְאֲרֶתְךָ יְרוּשָׁלַם עִיר הַקֹּדֶשׁ כִּי לֹא יוֹסִיף יְבֹא בְךָ
עוֹד עָרֵל וְטָמֵא : (ב) הַתְּנַעֲרֵי מֵעַפָּר קוֹמֵי שְׁבִי יְרוּשָׁלַם
(הַתַּפְתְּחוּ) הַתְּפַתְּחִי מוֹסְרֵי צְוֹאֲרֶךְ שְׁבִיָּה בַת צִיּוֹן : (ג) כִּי
כֹה אָמַר יְהוָה חֲנָם נִמְכַרְתֶּם וְלֹא בְכֶסֶף תִּגְאָלוּ : (ד)
כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה מְצָרִים יָרַד עָמִי בְרֹאשָׁנָה
לְגוֹר שָׁם וְאֲשׁוּר בְּאֶפֶס עֶשְׂקוּ : (ה) וְעַתָּה (מי) (לי) מַה לִּי
פֶּה נָאִם יְהוָה כִּי לָקַח עָמִי חֲנָם (מַשְׁלוֹ) מִשְׁלִי וְהִילִילוּ
נָאִם יְהוָה וְתִמִּיד כָּל הַיּוֹם שָׁמַי מִנְאָץ : (ו) לָכֵן יִדַע
עָמִי שָׁמַי לָכֵן בַּיּוֹם הַהוּא כִּי אָנִי הוּא הַמְדַבֵּר הַנִּנְי :
(ז) מַה נָּאוּ עַל הַהָרִים רַגְלֵי מִבְּשָׁר מִשְׁמִיעַ שָׁלוֹם
מִבְּשָׁר טוֹב מִשְׁמִיעַ יְשׁוּעָה אָמַר לְצִיּוֹן מַלְךְ אֱלֹהֶיךָ :
(ח) קוֹל צִפִּיֶךָ נְשָׂאוּ קוֹל יַחְדוֹ יִרְנְנוּ כִּי עֵין בְּעֵין יִרְאוּ
בְּשׁוֹב יְהוָה צִיּוֹן : (ט) פְּצְחוּ רִנְנוּ יַחְדוֹ חֲרָבוֹת יְרוּשָׁלַם
כִּי נַחַם יְהוָה עָמוֹ גָּאֵל יְרוּשָׁלַם : (י) חֲשֵׁף יְהוָה אֶת
זְרוּעַ קֹדְשׁוֹ לְעֵינַי כָּל הַגּוֹזִים וְרָאוּ כָּל אַפְסֵי אֶרֶץ אֶת
יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ : (יא) סוּרוּ סוּרוּ צְאוּ מִשָּׁם טָמֵא אֵל
תִּגְעוּ צְאוּ מִתּוֹכָהּ הִבְרֹוּ נְשָׂאֵי כְּלֵי יְהוָה : (יב) כִּי לֹא
בְּחַפְזוֹן תֵּצְאוּ וּבְמִנוּסָה לֹא תֵלְכוּן כִּי הִלְךְ לְפָנֶיכֶם
יְהוָה וּמְאַסְפֶּכֶם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל :

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור
שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

א. יש בשער לבן מה שאין בפשיון, ויש בפשיון מה שאין בשער לבן. ששער לבן מטמא בתחלה, ומטמא בכל מראה לבן, ואין בו סימן טהרה. יש בפשיון, שהפשיון מטמא בכל שהוא, ומטמא בכל הנגעים, חוץ לנגע, מה שאין כן בשער לבן:

דרטורה (ח) יש בשער. ששער לבן מטמא בתחילה. כשהובא אל הכהן ויש בנגע שער לבן, טמא. מה שאין כן בפשיון שאינו מטמא אלא בסוף שבוע: ומטמא בכל מראה לבן. אפילו למטה מארבעה מראות, דכתיב (ויקרא יג) ומראה הנגע עמוק, מראה הנגע עמוק ולא מראה שער לבן עמוק. מה שאין כן בפשיון שאין פשיון מטמא למטה מארבעה מראות, שבאותן מראות שהאוס מטמא, הפשיון מטמא: ואין בו סימן טהרה. ואילו בפשיון יש בו סימן טהרה, שאם פרח כולו טהור: מטמא בכל שהוא. אבל שער לבן אינו מטמא בפחות משתי שערות, דמיעוט שער שתים: חוץ מן הנגע. כשפסה חוץ לנגע, טמא. אבל שער לבן בעינו שיהא בנגע, כדכתיב (סז) ושער בנגע הפך לבן:

ב. יש במחיה מה שאין בפשיון, ויש בפשיון מה שאין במחיה. שהמחיה מטמא בתחלה, ומטמא בכל מראה, ואין בה סימן טהרה. יש בפשיון, שהפשיון מטמא בכל שהוא, ומטמא בכל הנגעים, חוץ לנגע, מה שאין כן במחיה:

דרטורה (ט) בכל מראה. היינו כמראה הבשר בין כושי בין לבן בין אדום: מטמא בכל שהוא. אבל במחיה בעי כעדשה חוץ מן הנגע: מה שאין כן במחיה. שהמחיה לריכה להיות בתוך הנגע:

ג. יש בשער לבן מה שאין במחיה, ויש במחיה מה שאין בשער לבן. ששער לבן מטמא בשחין ובמכה, במכנס ובמפזר, במבצר ושלא במבצר. יש במחיה, שהמחיה מטמא בקרחת ובגבחת, הפוכה ושלא הפוכה, ומעכבת את ההופך פלו לבן, ומטמא בכל

מִרְאָה, מַה שְּׂאִין כֵּן בְּשַׁעַר לָבֹן :

ברטנורה (ג) ובמכונס. שהשתי שערות במקום אחד בנגע: במפורז. זה במזרח הנגע וזה במערב: במזרח. שתי שערות באמצע הנגע, כמזכר שבאמצע העיר: שאינו מזרח. בחוט היוצא מן הנגע. ויש ברחבו שתי שערות. מה שאין כן במחיה לבעיני מזרח ומכונסת: הפוכה ושלל הפוכה. בין שהזרת קדמה למחיה, בין שהמחיה קדמה לזרת. מה שאין כן בשער לבן, שאם קדם לזרת, טהור: ומעכבת את ההופך כולו לבן. דאם הוחלט במחיה ופרחה הזרעת כולו חוץ ממקום המחיה, עדיין טמא הוא. אבל אם פרחה כולו, אע"ג דכל גופו מלא שער לבן, טהור, שאין שער לבן מעכב:

ד. שְׂתֵי שְׁעָרוֹת, עֶקְרָן מִשְׁחִיר וְרֵאשׁוֹן מִלְּבִין, טָהוֹר. עֶקְרָן מִלְּבִין וְרֵאשׁוֹן מִשְׁחִיר, טָמֵא. כִּמָּה יִהְיֶה בִּלְבָנוּנִית, רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, כָּל שֶׁהוּא. רַבִּי שְׂמַעוֹן אֹמֵר, כְּדֵי לְקָרוֹץ בַּזּוּג. הִיָּתָה אַחַת מִלְּמָטָה וְנִחְלָקָה מִלְּמַעְלָה וְהִיא נִרְאִית כְּשִׁתִּים, טָהוֹר. בִּהְרֵת וּבֹ שְׁעָר לָבֹן אֹ שְׁעָר שְׁחֹר, טָמֵא. אִין חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא מַעֵט מְקוֹם שְׁעָר שְׁחֹר אֶת הַבְּהֵרֵת, מִפְּנֵי שְׂאִין בּוֹ מִמֶּשׁ :

ברטנורה (ה) עיקרון משחיר וראשון מלבין טהור. דאמר קרא (ויקרא יג) ושער בנגע הפך לבן, העיקר הסמוך לנגע הפך לבן: כדי לקרוץ בזוג. כדי שינטל צפי הזוג של מספריים. והלכה, דשיעור שער לבן ארכו אין פחות מכדי שינטל צפי הזוג, אבל הלבונית שבו בכל שהוא: ונראית כשתיים טהור. שיש שערות המחולקות בראשן לשתיים ובעיקרון אינן אלא אחת. הכי גרסין: זהרת וזה שער לבן ושער שחור טמא. זהרת שהיא כגריס מנומם וזה שתי שערות לבנות, והשאר מלאה שערות שחורות, טמא, ולא אמרין שמקום השערות שחורות ממעט הזהרת מכגריס:

ה. בִּהְרֵת כְּגָרִיס וְחוֹט יוֹצֵא מִמֶּנָּה, אִם יֵשׁ בּוֹ רֹחַב שְׂתֵי שְׁעָרוֹת, זֹקְקָה לְשַׁעַר לָבֹן וּלְפִשְׁיוֹן, אֲבָל לֹא לְמַחֲיָה. שְׂתֵי בְּהֵרֹת וְחוֹט יוֹצֵא מִזֹּ לָזוֹ, אִם יֵשׁ בּוֹ רֹחַב שְׂתֵי שְׁעָרוֹת, מְצַרְפֵּן. וְאִם לָאוּ, אִין מְצַרְפֵּן :

ברטנורה (ו) זוהקה לשער לבן ולפישיון. דאי איכא ברותו החוט שער לבן, מחליטו.

או אם פשה אלכל החוט בסוף שבוע, טמא. אבל אם אין ברוחב החוט שתי שערות ואית ביה שער לבן, לא מטמא, ללא חשיב מן הנגע. וכן אם פשה אלכל החוט שאין ברוחבו שתי שערות, כפשיון רחוק מן הנגע הוא חשוב ובעי כגרים: אבל לא למחיה. דאפילו יש ברוחב החוט שתי שערות, אין מחיה שבו מטמאה, שהמחיה לריכה שתהא מבולרת באמצע הנגע כמזכר שהוא באמצע העיר: מלרפן. ונידונים כנגע אחד. ואם פשה אחת מהן משהו, או נולד שער לבן באחת מהן, מחליט על שתיהן: ואם לאו אינו מלרפן. ונדונים כשני נגעים, ואם פשתה האחת והאחרת לא פשתה, מחליט בזו ומסגיר בזו. ונפקא מינה, דלכי מיטהר, בעי לאתויי שני הרבנות:

ו. בַּהֲרַת כְּגָרִיס וּבָהּ מַחֲיָה כְּעֵדְשָׁה וְשֵׁעַר לָבָן בְּתוֹךְ הַמַּחֲיָה, הִלְכָה הַמַּחֲיָה, טְמֵאָה מִפְּנֵי שֵׁעַר לָבָן. הִלְדָּה שֵׁעַר לָבָן, טְמֵאָה מִפְּנֵי הַמַּחֲיָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן מְטַהֵר, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הִפְכַּתּוּ הַבְּהֲרַת. בַּהֲרַת הִיא וּמַחֲיָתָהּ כְּגָרִיס וְשֵׁעַר לָבָן בְּתוֹךְ הַבְּהֲרַת, הִלְכָה הַמַּחֲיָה, טְמֵאָה מִפְּנֵי שֵׁעַר לָבָן. הִלְדָּה שֵׁעַר לָבָן, טְמֵאָה מִפְּנֵי הַמַּחֲיָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן מְטַהֵר, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הִפְכַּתּוּ בַּהֲרַת כְּגָרִיס. וּמוֹדָה, שֶׁאִם יֵשׁ בְּמָקוֹם שֵׁעַר לָבָן כְּגָרִיס, שֶׁהוּא טְמֵאָה:

ברטנורה (ו) בהרת כגרים. כלל מקום מחיה. דהיינו תשע עדשות בהרת, ועדשה אחת מחיה. עשר עדשות בין הכל גרים הן תשע עדשות, ומחיה אין פחות מעדשה. וכל היכא דתנינן בהרת, הוא הדין לשאר מראות חלקות ופתוכות: והלכה המחיה. שזא הנגע על מקומה: הלך שער לבן. שנסך, או הפך לשחור: ר"ש מטהר. אהלכה מחיה קאי: שלא הפכתו בהרת. ששער לבן קדם לבהרת של מקום המחיה: שלא הפכתו בהרת כגרים. שער לבן קדם לבהרת כגרים, דמקום המחיה היה חסר מכגרים. וכאן נמי לא פליג ר"ש אלא אהלכה מחיה. ואין הלכה כר"ש:

ז. בַּהֲרַת וּבָהּ מַחֲיָה וּפְשִׁיּוֹן, הִלְכָה הַמַּחֲיָה, טְמֵאָה מִפְּנֵי הַפְּשִׁיּוֹן. הִלְדָּה הַפְּשִׁיּוֹן, טְמֵאָה מִפְּנֵי הַמַּחֲיָה. וְכֵן בְּשֵׁעַר לָבָן וּבְפְשִׁיּוֹן. הִלְכָה וְחִזְרָה בְּסוֹף שְׁבוּעָה, הִרִי הִיא כְּמוֹת שְׁהִיְתָה. לְאַחַר הַפְּטוֹר, תִּרְאָה כְּתַחֲלָה. הִיְתָה עֲזָה וְנִעְשִׂית כִּהָה, כִּהָה וְנִעְשִׂית עֲזָה, הִרִי הִיא כְּמוֹ שְׁהִיְתָה, וּבְלִבָּד שֶׁלֹּא תִתְמַעַט מֵאַרְבָּעָה מְרֵאוֹת.

כְּנֶסֶת וּפְשֻׁתָּהּ, פְּשֻׁתָּהּ וְכִנְסָהּ, רַבִּי עֲקִיבָא מְטִימָא, וְחֻכְמִים

ברטנורה (ז) **זהרת וזה מחיה ופשיון.** זהרת כגרים והסגירו ולסוף שבוע מלא זו מחיה ופשיון והחליטו: הלכה המחיה. כגון שכל עליה הנגע, טמא הזהרת מפני הפשיון: הלך הפשיון. כגון שכנסה הזהרת וחזרה לכגרים: וכן שער לבן ופשיון. אם הלך האחד, טמא מפני השני: הלכה וחזרה בסוף השבוע. כגון שהסגירו על זהרת כגרים, והלכה הזהרת באמצע השבוע ובסוף השבוע חזרה: הרי היא כמות שהיתה. ומסגירו הסגר שני: לאחר הפטור. לראיה אותה הכהן בסוף שבוע כשהלכה לה ופטרו, אם אחרי כן חזרה: תיראה בתחילה. והאי חזרה היינו במקומה הראשון. לאי במקום אחר, אם כן הרי זו זהרת אחרת: היתה עזה. כשלב כשהסגירו: ונעשית כהה. בסוף שבוע ראשון, כגון כסיד או כקרום. או שהיתה כקרום בשעת הסגר, ונעשית עזה כשלב בסוף שבוע ראשון: הרי היא כמות שהיתה. וטעונה הסגר שני, כמו עמד בעיניו: ובלבד שלא תתמעט מארבעה מראות. שאם נתמעטה מארבעה מראות, פוטרו מיד וטהור: כנסה ופשטה. היכל להסגירה בזהרת כגרים, ובסוף שבוע כנסה, ואחר כך פשטה את מקום הכנוס ולא יותר. או שפשטה בסוף שבוע, ואחר כך כנסה את מקום הפשיון ולא יותר: רבי עקיבא מטמא. שהרי פשה: וחכמים מטהרים. שאין זה פשיון אלא הרי היא כמו שהיתה, ואי קאי בסוף שבוע ראשון, מסגירו הסגר שני. ואי קאי בסוף שבוע שני, פוטרו וטהור:

ח. בַּהֲרַת פְּגָרִים וּפְשֻׁתָּהּ כַּחֲצֵי גְרִים וְהֶלֶךְ מִן הָאוֹם כַּחֲצֵי גְרִים, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, תִּרְאֶה בַּתְּחִלָּה. וְחֻכְמִים

ברטנורה (ח) **ופשטה כחצי גרים.** לכל המזרח: והלך מן האום כחצי גרים. לכל המערב: תיראה בתחלה. לחשיב כנגע אחר, ונגע חדש הוא זה, ויסגיר: וחכמים מטהרים. ללא חשיב פשיון אלא אם כן מוסיף על שיעור הנגע שהיה בתחילה, וזה שאינו עכשיו אלא כגרים, נחשב כראשון שעמד בעיניו וטהור:

ט. בַּהֲרַת פְּגָרִים וּפְשֻׁתָּהּ כַּחֲצֵי גְרִים וְעוֹד, וְהֶלֶךְ מִן הָאוֹם כַּחֲצֵי גְרִים, רַבִּי עֲקִיבָא מְטִימָא, וְחֻכְמִים מְטִימָרִין. בַּהֲרַת פְּגָרִים וּפְשֻׁתָּהּ כַּגְרִים וְעוֹד, וְהֶלְכָה לָהּ הָאוֹם, רַבִּי עֲקִיבָא מְטִימָא. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, תִּרְאֶה

ברטנורה

(ט) **ופשטה כחאי גרים ועוד. וכו': ר' עקיבא מטמא. משום ועוד דאשתייר**
 זה מן הפשיון. ובפשטה לאחר הפטור איירי: וחכמים מטהרין. כיון דאזל ליה חאי
 גרים מן האום, ליכא מנגע חדש אללא חאי גרים ועוד: ופשטה כגרים ועוד. לאחר
 הפטור, ואחר כך הלכה לה כל האום ולא נשתייר אללא הגרים ועוד החדש: ר' עקיבא
 מטמא. דהא פשה ליה משיעור קמא. ורבנן סברי, כיון דאזל ליה קמא כוליה, והא
 נגע דקאי חדש, תיראה בתחילה ויסגיר:

י. בְּהֶרֶת כְּגָרִים וּפְשֻׁתָּה כְּגָרִים נוֹלְדָה לְפִשְׁיוֹן מְחִיָּה
או שְׁעַר לָבָן וְהִלְדָּ לָּהּ הָאֹם, רַבִּי עֲקִיבָא מְטַמֵּא.
וְחַכְמִים אוֹמְרִים, תִּירָאָה בְּתַחֲלָה. בְּהֶרֶת כְּחֻצֵי גְרִים
וְאִין בָּהּ פְּלוּם, נוֹלְדָה בְּהֶרֶת כְּחֻצֵי גְרִים וּבָהּ שְׁעָרָה
אַחַת, הֵרִי זוֹ לְהַסְגִּיר. בְּהֶרֶת כְּחֻצֵי גְרִים וּבָהּ שְׁעָרָה
אַחַת, נוֹלְדָה בְּהֶרֶת כְּחֻצֵי גְרִים וּבָהּ שְׁעָרָה אַחַת, הֵרִי
זוֹ לְהַסְגִּיר. בְּהֶרֶת כְּחֻצֵי גְרִים וּבָהּ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת,
נוֹלְדָה בְּהֶרֶת כְּחֻצֵי גְרִים וּבָהּ שְׁעָרָה אַחַת, הֵרִי זוֹ
לְהַסְגִּיר:

ברטנורה

(י) **זהרת כגרים ופשטה כגרים. בשפשטה לאחר הפטור איירי: ר' עקיבא**
 מטמא. דיך כאן נגע וסימן טומאה עמו: תיראה בתחילה. ואע"ג דכשתיראה
 בתחילה נמי יטמאנה הכהן מיד, דמחיה ושער לבן מטמאים בתחילה, מכל מקום
 נפקא מינה דלרבנן בעי אחויי קרבן אכל חד וחד ולר' עקיבא כנגע ראשון חשוב,
 וכי מתסי מהאי מיייתי חד קרבן. ובכל הנך דפליגי ר' עקיבא וחכמים במתניתין,
 הלכה כחכמים: ואין זה כלום. אין זה שער לבן: וזה שיערה אחת. ונולדה זהרת
 כו': הרי זו להסגיר. ואע"פ שקדם כגרים זהרת לשער האחרון, כיון דלא קדמה את
 הראשון, לא מהני, דבעינן שתקדים כגרים זהרת לשתי השערות: זהרת כחאי גרים
 וזה שתי שערות. וכו': הרי זו להסגיר. ואע"ג דחאי גרים הראשון קדם לשתי שערות,
 לא מהני, עד שיקדים הגרים שלם לשתי שערות:

יא. בְּהֶרֶת כְּחֻצֵי גְרִים וְאִין בָּהּ פְּלוּם, נוֹלְדָה בְּהֶרֶת
כְּחֻצֵי גְרִים וּבָהּ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת, הֵרִי זוֹ לְהַחֲלִיט, מִפְּנֵי
שְׂאֵמְרוֹ, אִם בְּהֶרֶת קִדְמָה לְשְׁעַר לָבָן, טַמֵּא. וְאִם
שְׁעַר לָבָן קִדְם לְבְּהֶרֶת, טָהוֹר. וְאִם סָפֵק, טַמֵּא. וְרַבִּי

ברטנורה (יא) ונולדה בהרת כחלי גרים ובה שתי שערות הרי זו להחליט. כל היכא דתנן ובה שתי שערות או ובה שיערה אחת, לאו דאתו שערות ובהרת זהדי הדלי, אלא דבהרת קדמה ואחר כך באו שערות: ואם שער לבן קודם לבהרת טהור. דכתיב (ויקרא יג) והיא הפכה שער לבן, הבהרת היא שגרמה לשער שיהפך ללבן: ספק טמא. ספק אם שער לבן קדם לבהרת, או בהרת קדמה לשער לבן, טמא: ורבי יהושע קיהה. גרסינן. מלשון תקהינה שינוי. כלומר, היו שינוי קהות מדברי האומר ספק טמא. דאיהו סבר ספק טהור. ואין הלכה כרבי יהושע:

גמרא נדה דף כה ע"א

ואם היתה מרקם וכו'. תנו רבנן: איזהו שפיר מרקם. אבא שאול אומר: תחלת בריתו מראשו ושני עיניו כשתי טפין של זבוב. תני רבי חייא מרחקין זה מזה שני חוטמין כשתי טפין של זבוב. תני רבי חייא ומקרבין זה לזה ופיו מתוח כחוט השערה וגויתו כעדשה ואם היתה נקבה נדונה כשעורה לארפה וחתוף ידים ורגלים אין לו ועליו מפרש בקבלה (אייב י) הלא כחלב תתיכני וכגבינה תקפיאני עור ובשר תלבישני ועצמות וגידים תסוככני. חיים וחסד עשית עמדי ופקודתך שמרה רוחי. ואין בודקין אותו במים שהמים עזין וטורדין אותו אלא בודקין אותו בשמן שהשמן רך ומצחצחו ואין רואין אלא בחמה. כיצד בודקין אותו. כיצד בודקין אותו כדאמרינן. אלא במה בודקין אותו לידע אם זכר הוא אם נקבה היא. אבא שאול בר נש ואמרי לה אבא שאול בר רמש אומר: מביא קיסם שראשו חלק ומנענע באותו מקום אם מסכסך בידוע שזכר הוא ואם לאו בידוע שנקבה היא:

קס"י טיפין של זבוב. עיני זבוב: ופיו מתוח כחוט השערה. סדק קטן ונראה כאילו חוט השערה מתוח סס: גויתו. גיד אצר הזכר והא דתנן תשב לזכר ולנקב' אלמא מספקא לן אם זכר אם נקבה כשאין ניכר בו האצר מיירי: כשעורה. היא וסדוקה לאורכה: וחיתוך ידיים ורגלים. עדיין אין נראה כדאמרינן תחילת צרייתו מראשו: כחלב. שכבת זרע שהוא ניתוך וקלוש מתחלה בשעת יציאתו כחלב ואחר כך נעשה קפוי: וטורדין אותו. ממהין: ומנענע. באותו מקום מלמטה למעלה כדאמרינן בסמוך: אם מסכסך. הקיסס שיס דבר המעכב היינו גיד ואי נקבה ליכא

זוהר ויקהל דף ר"ה ע"א

תא חזי הכי הוא ונדאי. ליליא רביעאה דשבתא בעינן לאסתמרא מניהו. מאי טעמא. בגין דכתיב (בראשית א) : יהי מארת. מארת כתיב חסר והא אוקמוה דבגין דהיא חסרה כמה חבילי טהירין אתפלילן בהאי מארת לוטין ומארת אנון בגריעותא דסיהרא וכלהו שליטין בההוא ליליא בליליא דשבתא פיון דכלהו מתבדרן לאעלא בנוקבא דעפרא דלא יכלין לשלטאה בעי בר נש יחידאי לאסתמרא. ותו אף על גב דלא יכלין לשלטאה אתחזון לזמנין ובר נש יחידאי בעי לאסתמרא. מלה דא הכי תנינן ואי הכי גריעותא דנטורא איהו. אבל בשבתא נטירו אשתפח לעמא קדישא וקדשא בריד הוא פד עאל שבתא מעטר לכל חד וחד מישראל ובעי דינטרון לה לההוא עטרא קדישא דאתעטרו בה ואף על גב דאנון לא אשתפחו בישובא לזמנין לבר נש יחידאי אתחזון ואתרע מזלה. ואצטריד לה לבר נש לאתעטרא בעטרא קדישא ולנטרא לה. סוף סוף נטירו אשתפח בההוא ליליא לעמא קדישא הואיל וספת שלום פריסא על עמא דהא תנינן בכל אתר דספת שלום אשתפח סטרא אחרא לא אשתפח תמן. ועל דא נטורא איהו ונטורא שקיח :

בזא ויראה, כן הוא ודאי, שליל רביעי שבשבת כריכים להשמר מהם מסטרא אחרא. מהו הטעם. משום שכתוב, יהי מארת. כתוב מארת חסר ו', שמשום שהלצנה חסרה, כמה מחנות רוחות נכללו במארת הזו. הללות ומארת הם צמעותה של הלצנה, וכלם שולטים צלילה ההוא. צליל שבת, כיון שכל המזיקים מתפזרים להבנים צנקב העפר, כדי שלא יוכלו לשלוט ולהזיק, כריף אדם יחיד להזהר שלא יכא יחידו. ועוד, אף על פי שאינם יכולים לשלוט, הם יכולים להראות לפעמים, ואדם יחיד כריף לשמור את עצמו שלא יראה אותם. שיכול להגזק על ידי הראיה. ואם כן, אם אדם חסור לאחת צליל שבת יחידו הרי היא חסרון של השמירה. ומשיב. אכל בשבת נמא שמייה לעם הקדוש. והקדוש צרוף הוא, כשנכנס השבת הוא מעטר לכל אחד ואחד מישראל, בנשמה יתרה, וכריכים לשמר לאותה עטרה הקדושה שנתעטרו בהם. ואף על פי שהם, המזיקים, אינם נמאחים צמקום ישוב, עם כל זה לפעמים, לאדם יחידו, הם נראים, ונחלש מזלו. וכריף האדם להתעטר בעטרה הקדושה ולשמר אותה. סוף סוף, שמייה נמאחת לעם הקדוש, משום שספת שלום, פרושה על העם. פי למדנו פי צכל מקום שספת שלום נמאח, הסטרא אחרא אינו נמאח סם. ועל כן היא שמירה, והשמירה נמאחת.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות שבת פרק י

א. הפותל חבלים מן ההוצין ומן החילף או מחוטי צמר או מחוטי פשתן או חוטי שער וכיוצא בהן הרי זה תולדת קושר וחייב. ושעורו כדי שיעמד החבל בפתילתו בלא קשירה שנמצאת מלאכתו מתקימת. וכן המפריד את הפתיל הרי זה תולדת מתיר וחייב והוא שלא יתפון לקלקל בלבד ושעורו כשעור הפותר: **ב.** התופר שתי תפירות חייב והוא שקשר ראשי החוט מכאן ומכאן כדי

שְׁתַּעֲמַד הַתְּפִירָה וְלֹא תִשָּׁמֵט. אֲבָל אִם תִּפְרֹר יִתֵּר עַל שְׁתֵּי
תְּפִירוֹת אֶף עַל פִּי שְׁלֹא קָשֶׁר חַיֵּב שְׁהָרִי מִתְקַיְמָת
הַתְּפִירָה. וְהַמּוֹתֵחַ חוֹט שֶׁל תְּפִירָה בְּשֶׁבֶת חַיֵּב מִפְּנֵי שֶׁהוּא
מִצְרָכִי הַתְּפִירָה:

מוסר

ספר חסידים סימן ריב ריג

בְּעִיר אַחַת הָיְתָה קְהֵלָה גְּדוֹלָה וְהָיוּ עֹשִׂיִּים וּמְחַמֵּת
עֲשָׂרָם מִתְּגָאִים וְלֹא הָיוּ עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה כַּדְּבָעִי לְהוֹן
לְמַעַבְד וְהָיָה שֵׁם זָקֵן אֶחָד וְחָכָם. אָמַר לָהֶם דְּעוּ לָכֶם אִם
לֹא תִתְעַסְקוּ בַּתּוֹרָה וְתַחֲזְרוּ בְּכֶם תִּמָּה אֲנִי אִם לֹא תִתְחַרַּב
הָעִיר. כָּל זְמַן שֶׁאֲוֹתוֹ זָקֵן חִי בְּזָכוֹתוֹ לֹא נַעֲשֶׂה דְבָר
כְּשֶׁנִּפְטַר וְהִלְךְ לְעוֹלָמוֹ בָּא מֶלֶךְ אֶחָד וְדָחַק אֶת הָעִיר וְנִתְּנוּ
אֶת הַשְּׁלִישׁ עַל פִּי הַשְּׁבוּעָה וְאָמַר לָהֶם: הַשְּׁבִעוּ לִי
בַּתּוֹרַתְכֶם שְׁנַתְּתֶם לִי מִכָּל מְמוֹנְכֶם שְׁלִישׁ. בָּאוּ רוֹכְלִים
וְאָמְרוּ לְמֶלֶךְ שֶׁהִטְמִינוּ תַּחַת קַרְקַע כְּסָפִים. אָמַר לָהֶם:
עֲבַרְתֶּם עַל תּוֹרַתְכֶם וְנִשְׁבַּעְתֶּם לְשָׁקֵר. וְהוֹלִיכֶם בְּשֶׁבִיָּה
וְהַחֲרִיב הָעִיר לְקַיִם אֶת דְּבָרֵי הַזָּקֵן כַּדְּכַתִּיב: מִקַּיִם דְּבַר
עֲבָדוֹ: יֵשׁ הָרִיגָת דְּבָר אוֹ חָרֵב שְׁלֹא נִגְזַר אֲלֵא לְכָלוֹת
הַמְּמַזְרִים וְכִדִּי שְׁלֹא לְבִישָׁם שָׂאִם לֹא יָמוּתוּ רַק
הַמְּמַזְרִים הָיָה נוֹדַע וְהָיְתָה הַמְּשַׁפָּחָה מִתְּבִישָׁת מִפְּנֵי
חֲבָרְתָּהּ. וְעוֹד יֵשׁ הָרִיגָה לְפִי שֶׁאֲבוֹת הַכְּשָׁרִים לֹא עָשׂוּ סִיג
לְדָבָר. וְכַתִּיב (ויקרא י) בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר תִּשְׁחַט הָעוֹלָה תִּשְׁחַט
הַחֲטָאֵת. וְכַתִּיב (קהלת ג) בְּמִקּוֹם הַצֶּדֶק שָׂמָה הָרָשָׁע. וְעוֹד
שָׂאִין לְכְשָׁרִים לְדוֹר בְּעִיר עִם הָרָשָׁעִים. וְכֵן כָּמָה מְמוֹן
נֶאֱבָד כְּשִׁישְׁנוּ עִם מְמוֹן שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּעוֹלָה כַּדְּכַתִּיב (דה"ב ב)
בְּהִתְחַבְּרָךְ לְאַחֲזִיָּהּ פָּרַץ ה' אֶת מַעֲשֵׂיךָ וְזָהוּ (משלי יג) יֵשׁ
נִסְפָּה בְּלֹא מְשֻׁפָּט:

פרשת כי תצא

כי תצא יום ראשון תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד 6 דמילוי יו"ד דשם בין להשאיר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

(י) **כִּי תֵצֵא לְמַלְחָמָה עַל אֹיְבֶיךָ וַיִּנְתְּנוּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׁבִיּוֹ:** אָרִי תפוק לְאַגְחָא קָרְבָּא עַל בְּעָלֵי דְבְבָךְ וְיִמְסְרֵנוּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְיָדְךָ וְתִשְׁבִּי שְׁבִיָּהוֹן:

רש"י כי תצא למלחמה. במלחמת הרשות הכחוז מדבר, שבמלחמת ארץ ישראל אין לומר ושבת שציו, שהרי כבר נאמר (לעיל כ, טו) לא תחיה כל נשמה: ושבת שציו. לרבות כנענים שבתוכה ואף על פי שהם משצעה אמות:

(יא) **וְרָאִיתָ בַּשָּׁבִיָּה אִשָּׁת יִפֹּת תֹּאֵר וְחִשְׁקֶתָ בָּהּ וְלָקַחְתָּ לָּךְ לְאִשָּׁה:** וְתַחֲזִי בַשָּׁבִיָּה אֶתְתָּא שְׁפִירַת חֲזוּ וְתַתְרַעֵי בָּהּ וְתִסְבֶּה לָּךְ לְאִנְתּוֹ:

רש"י אשת. אפלו אשת איש: ולקחת לך לאשה. לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע. שאם אין הקדוש ברוך הוא מתירה, ישאנה באסור. אבל אם נשאה, סופו להיות שונאה, שנאמר אחריו (פסוק טו) כי תהיין לאיש וגו' וסופו להוליד ממנה בן סורר ומורה, לכך נסמכו פרשיות הללו:

(יב) **וְהִבֵּאתָ אֶל תּוֹךְ בֵּיתְךָ וְגִלְחָה אֶת רֵאשֶׁה וְעָשִׂיתָ אֶת צַפְרֶיךָ:** וְתַעֲלֶנָּה לְגוֹ בֵּיתְךָ וְתַגְלַח יָת רֵישָׁה וְתַרְבִּי יָת טוֹפְרֶיךָ:

(יג) וְהִסִּירָה אֶת שְׁמֹלֶת שְׁבִיָּה מֵעַלְיָהּ
וַיֵּשְׁבָה בְּבֵיתָךְ וּבְכֹתֶה אֶת אָבִיָּהּ וְאֶת
אִמָּהּ יָרַח יָמִים וְאַחַר כֵּן תָּבוֹא אֵלֶיהָ
וּבַעֲלֹתָהּ וְהִיתָה לָּךְ לְאִשָּׁה : וְתַעֲדִי יָת כָּסוּת
שְׁבִיָּה מִנֶּה וְתִיתַב בְּבֵיתָךְ וְתִבְכִּי יָת אָבוּהָא וְיָת אִמָּהּ יָרַח יוֹמִין
וּבֵתֵר כֵּן תִּיעוֹל לְוֹתָהּ וְתִבְעֲלֶנָה וְתִהִי לָּךְ לְאִנְתִּי :

רש"י והסירה את שמלת שביה. לפי שהם נאים, שהגויס בנותיהם מתקשטות במלחמה בשביל להזנות
אחרים עמהם: וישבה בביתך. בבית שמשמש בו, נכנס ונתקל בה, יורא ונתקל בה, רואה בבכיותה, רואה
בנוולה, כדי שתחגנה עליו: ובכתה את רביה. כל כך למה, כדי שחאה בת ישראל שמחה וזו עצבה, בת
ישראל מתקשטת וזו מתנולת:

(יד) וְהָיָה אִם לֹא חִפְצָתָ בָּהּ וְשִׁלַּחְתָּהּ
לְנִפְשָׁהּ וּמָכַר לָּהּ תַּמְכַּרְנָהּ בַּכֶּסֶף לֹא
תִתְעַמַּר בָּהּ תַּחַת אֲשֶׁר עֲנִיתָהּ : (ט) וַיְהִי אִם
לֹא תִתְרַעֲוִי בָּהּ וְתִפְטָרְנָהּ לְנִפְשָׁהּ וְזַבְנָא לֹא תִזְבְּנָנָהּ בַּכֶּסֶף לֹא תִתְגַּר
בָּהּ חֲלָף דִּי עֵינֵיתָה :

רש"י והיה אם לא חפלת בה. הכחוז מבשרך שסופך לשנאותה: לא תתעמר בה. לא תשתמש בה, בלשון
פרסי קורין לעבדות ושמוש, עימראה. מיסודו של רבי משה הדקן למדתי כן:

(טו) כִּי תִהְיֶינָךְ לְאִישׁ שְׁתִּי נָשִׁים הָאֲחַת
אֶהוּבָה וְהָאֲחַת שְׁנוּאָה וַיִּלְדוּ לוֹ בָּנִים
הָאֶהוּבָה וְהַשְּׁנוּאָה וְהָיָה הַבֵּן הַבְּכֹר
לְשִׁנְיָאָה : אַרִי תִהְוֶין לְגִבֵּר תִּרְתִּין נָשִׁין חֲדָא רְחֻמְתָּא וְחֲדָא
שְׁנִיאתָא וַיִּלְיָדוּ לָּהּ בָּנִין רְחֻמְתָּא וְשְׁנִיאתָא וַיְהִי בְּרָא בּוֹכְרָא
לְשִׁנְיָאָתָא :

נביאים - שמואל א - פרק יז

יז (א) וַיֹּאסְפוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת מַחְנֵיהֶם
לְמַלְחָמָה וַיֹּאסְפוּ שָׁכָה אֲשֶׁר לַיהוּדָה
וַיַּחֲנוּ בֵּין שׁוֹכָה וּבֵין עֲזָקָה בְּאַפְס
דְּמַיִם : וַכִּנְשׁוּ פְּלִשְׁתֵּי יַת מִשְׁרֵיתֵיהוֹן לְאַגְחָא קְרָבָא וְאֶתְכַנְשׁוּ
לְשׁוֹכָה דִּי לְשִׁבְט יְהוּדָה וַיֵּשְׂרוּ בֵּין שׁוֹכָה וּבֵין עֲזָקָה בְּאַפְס דְּמַיִם :

רש"י בחפס דמיים . כך פס המקום :

(ב) וְשָׂאוּל וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל נֶאֱסְפוּ וַיַּחֲנוּ
בְּעַמְק הָאֵלָה וַיַּעֲרְכוּ מַלְחָמָה לְקִרְאֵת
פְּלִשְׁתִּים : וְשָׂאוּל וְאֶנְשׁ יִשְׂרָאֵל אֶתְכַנְיִשׁוּ וַיֵּשְׂרוּ בְּמִישֵׁר
בוּטְמָא וְסִדְרוּ קְרָבָה לְקִדְמוֹת פְּלִשְׁתֵּי : (ג) וּפְלִשְׁתִּים
עַמְדִים אֶל הָהָר מְזָה וַיִּשְׂרָאֵל עַמְדִים
אֶל הָהָר מְזָה וְהִגִּיא בֵּינֵיהֶם : וּפְלִשְׁתֵּי קִימִין
עַל טוֹרָא מְכָא וַיִּשְׂרָאֵל קִימִין עַל טוֹרָא מְכָא וְחִילְתָּא בֵּינֵיהוֹן : (ד)
וַיֵּצֵא אִישׁ הַבְּנִים מִמַּחֲנוֹת פְּלִשְׁתִּים
גְּלִית שְׁמוֹ מִגַּת גְּבָהוּ שֵׁשׁ אַמּוֹת וְזָרַת :
וַנְּפִק גְּבָרָא מִבֵּינֵיהוֹן מִמִּשְׁרֵית פְּלִשְׁתֵּי גְלִית שְׁמָה מִגַּת רוּיְמָה שְׁתָּא
אַמּוֹן וְזִירְתָּא :

רש"י איש הבנים . גבור ליכא ממערכו , לעמוד בין שתי המערכות :

(ה) וְכֹבֵעַ נְחֹשֶׁת עַל רֵאשׁוֹ וְשָׂרִיוֹן
קְשָׁקְשִׁים הוּא לְבוּשׁ וּמִשְׁקַל הַשָּׂרִיוֹן
חֲמִשָּׁת אֲלָפִים שְׁקָלִים נְחֹשֶׁת : וְקוֹלֵס דְּנְחֹשׁ
עַל רֵישָׁהּ וְשָׂרִיוֹן גְּלָבִין הוּא לְבִישׁ וּמִתְקַל שָׂרִיוֹנָהּ חֲמִשָּׁה אֲלָפִין
תְּקֵלֵי נְחֹשֶׁת :

רש"י ושריון השקשים . כמין השקשות דגים עשוי מברזל , נופלים על גב השריון [ס"א נקבי השריון]
 , שקשת לכל נקב :

(ו) וּמִצַּחַת נְחֹשֶׁת עַל רַגְלָיו וְכִידוֹן נְחֹשֶׁת
בֵּין כְּתֻפָּיו : וְטָרְקָלִילִין דְּנְחֹשׁ עַל רַגְלוֹהֵי וּמִסְחָפָא דְּנְחֹשֶׁת
נְפִיק מִן קוֹלְסָא וּמְטַל בֵּין כְּתֻפּוֹהֵי :

רש"י ומצחת נחשת . כמין יד ברזל היוצא מן הכובע כנגד החוטים , שקורין נש"ל בלע"ז , והיתה מגעת
לו עד רגליו : וכידון נחשת . תרגם יונתן : ומסחפא דנחשא נפיק מן קולסא ומטל בין כתפיה . פירוש
: כמין חנית נחשת בולטת מן הכובע , ונמשכת בין כתפיו , להגן על אוארו מן החרב :

כתובים - תהילים - פרק ח

ח (א) לְמִנְצַחַ עַל הַגָּתִית מְזִמּוֹר לְדָוִד :
לְשִׁבְחָא עַל כְּנוֹרָא דְּאֵיתֵי מַגַּת תּוֹשְׁבַחְתָּא לְדָוִד :

רש"י הגתית . כלי זמר שזא מגת שם מנאים אומנים לעשותם ורבותינו אמרו על אדום שעתידה לידרד
בגת כמו שנאמר פורה דרכתו לבדי (ישעי' סג) אך ענין המזמור אינו מוכיח :

(ב) יְהוָה אֲדַנִּינוּ מָה אֲדִיר שְׁמֶךָ בְּכָל
הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּנָּה הוֹדֶךָ עַל הַשָּׁמַיִם : ׀

אֶלֶּהָ רַבּוֹנָנָא כְּמָה תְּלִיל שְׁמֵךְ וּמְשַׁבַּח בְּכֹלֵא אַרְעָא דִּיהִבְתָּא זְוּךְ
עִיל מִן שְׁמִיָּא :

רש"י מה אדיר שמך . יותר מכדי כח מדת התחתונים לא היו התחתונים כדאי שתשרה שכינתך ביניהם : אשר תנה הודך על השמים . ראוי שתתנהו על השמים ואתה בענותך הגדולה יסדת עוז מפני עוללים ויונקים השרית שכינתך במקדש ותקנת להודות לך עוז מפני הלויים והכהנים שהם בני אדם גדלים בליכלוך , כעוללים ויונקי שדים , עוללים לשון ועוללתי בעפר קרני (איוב טז) וע"ש הלכלוך נקראו כל תינוקות עוללים :

(ג) מְפִי עוֹלָלִים וְיִנְקִים יִסְדַּתְּ עוֹ לְמַעַן
צוֹרְרִיךְ לְהַשְׁבִּית אוֹיֵב וּמְתַנְקָם : מְפִים
עוֹלְמִיָּא וְיִנְקִיָּא אֲשֵׁתִּסְתָּא עוֹשְׁנָא מִן בְּגִלְל מְעִיקִיךְ לְבִטְלָא בְּעִיל
דְּבָבָא וְגִזְמָא :

רש"י למען צורריך . להודיעם כי עמך אנחנו להשבית חרפת אויב ומתנקם האומר לא טובים אתם מהאומרו' ואני כשאני רואה שמיד וגו' אני תמה בלבי מה אנוש כי תזכרנו :

(ד) כִּי אַרְאָה שְׁמִיךְ מַעֲשֵׂי אֶצְבְּעֵתִיךְ יָרַח
וְכוֹכְבִים אֲשֶׁר כּוֹנְנִתָּה : מְטוֹיל דְּאַחְמִי שְׁמִיךְ עוֹבְדֵי
אֶצְבְּעֵתְךָ סִיְהֶרָא וְכוֹכְבֵּיָא דִּי אֲתִקִּינְתָּא : (ה) מָה אָנוּשׁ כִּי
תִּזְכְּרֵנוּ וּבִן אָדָם כִּי תִפְקֹדְנוּ : מָה בֵּר נְשָׂא מְטוֹיל
תִּדְכַּר עוֹבְדוֹי וּבֵר נְשָׂא מְטוֹיל תִּסְעַר עֲלוֹי : (ו) וְתַחֲסִרְהוּ
מֵעַט מֵאֱלֹהִים וְכָבוֹד וְהָדָר תִּעֲטִרְהוּ :
וְחִסְרֵת יִתֵּה קָלִיל מִמְּלֶאכֵיָא וְאִיקְרָא וְשְׁבָהוּרָא תִּכְלְלִינִיה :

רש"י ותחסרהו מעט מאלהים וגו' . מאלהים ל' מלאכים שנתת כח ביהושע להדמים החמה וליבש את הירדן במשה לקרוע מי ים סוף ולעלות למרום ובאליהו להחיות את המת :

א. האוכל תרומה שוגג, משלים קרן וחמש. אחד האוכל ואחד השותה ואחד הסך אחד תרומה טהורה ואחד תרומה טמאה, משלים חמשה וחמש חמשה. אינו משלים תרומה, אלא חלין מתקנים, והם נעשין תרומה, והתשלומין תרומה. אם רצה הפהן למחול, אינו מוחל:

ב. דטנורה (ח) האוכל תרומה שוגג משלים קרן וחומש. כדכתיב (ויקרא כג) [ואיך] כי יאכל קודש בשגגה ויסף חמישיתו עליו, והחומש הוא רביעית מה שאכל כגון אם אכל תרומה שקה דינר משלם דינר ורביעית, שהם בין הכל חמש רביעיות דינר, נמלא הקרן עם חומשו חמשה, וכל חומשים האמורים בתורה כך הם: אחד השותה. יין ואחד הסך. שמן. דשתיה בכלל אכילה דכתיב (דברים יז) צבקר ובלאן וביין ובסכר וכתיב בתריה ואכלת שם, וסיכה כשתיה דכתיב (תהלים קט) ותבא כמים בקרבן וכשמן בעלמותיו: וחומש חומשה. שאם אכל תרומה ושלם קרן וחומש, וחזר ואכל תשלומי החומש, מוסיף חומש על אותו חומש: אינו משלם תרומה. שהתרומה לכהן, ותשלומי מה שאכל הם חוב עליו, ואינו יכול לפרוע חובו ממקום אחר: אלא חולין מתוקנים. שהפרישו מהן תרומות ומעשרות, דרחמנא אמר (ויקרא כג) ונתן לכהן את הקודש, דבר הראוי להיות קודש. וחומש נמי כריך להיות מחולין מתוקנים דכתיב (שם) ויסף חמישיתו עליו, מלמד שחומשו כמותו: והם נעשין תרומה. אותן חולין מתוקנים: והתשלומין תרומה. שאם חזר ואכל בשוגג אותן חולין שגשגלמו, מה שחוזר ומשלם תחתיהן גם הם נעשין תרומה: אינו מוחל. לכיון דגזירת הכתוב היא דחייב לשלם דבר הראוי להיות קודש ואינו יכול לפטור עצמו בדמים, אין הדבר תלוי בצעלים:

ב. בת ישראל שאכלה תרומה ואחר כך נשאת לכהן, אם תרומה שלא זכה בה כהן אכלה, משלמת קרן וחמש לעצמה. ואם תרומה שזכה בה כהן אכלה, משלמת קרן לבעלים, וחמש לעצמה, מפני שאמרו, האוכל תרומה שוגג, משלים קרן לבעלים, וחמש לכל מי שיירצה:

ב. דטנורה (ט) בת ישראל. שהפרישה תרומה ולא נתנה לכהן ואכלתה שוגג: ואחר כך

נשאת לכהן. והרי היא ראויה לאכול בתרומה לאשת כהן אוכלת בתרומה: משלמת קרן וחומש לעלמה. שהרי אם היתה אותה תרומה שאכלה עכשיו בעין לא היתה חייבת ליתנה לכהן והיא נעשית כהנת בנישואיה הלכך עתה נמי התשלומין הן שלה: משלמת קרן לבעלים. כדין גוזל חבירו אבל החומש תערב לעלמה:

ג. המאכיל את פועליו ואת אורחיו תרומה, הוא משלים את הקרן, והם משלמין את החמש, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, הם משלמין קרן וחמש, והוא משלים להם דמי סעודתו:

ברטורה (ו) הוא משלם את הקרן. דמי תרומה כדין גוזל שהרי הוא נעשה גזלן עליה: והן משלמין את החומש. עון אכילתו בשוגג שאין משלם חומש אלא אוכל וסותה וסך עלמו, אבל המזיק את התרומה אינו משלם חומש דכתיב (ס) ואיש כי יאכל קודש פרט למזיק: הן משלמין קרן וחומש. חולין מתוקנים ויעשו תרומה, והוא משלם להם דמי חולין שהיה צריך להאכילן ואיכא בינייהו דלר' מאיר אין המאכיל משלם אלא דמי תרומה ולרבנן משלם דמי חולין:

ד. הגונב תרומה ולא אכלה, משלים תשלומי כפל דמי תרומה. אכלה, משלים שני קרנים וחמש, קרן וחמש מן החליו, וקרן דמי תרומה. גנב תרומת הקדש ואכלה, משלים שני חמשים וקרן, שאין בהקדש תשלומי כפל:

ברטורה (ז) דמי תרומה. שאין דמיה יקרים כחולין: קרן וחומש מן החולין. והן נעשין תרומה כדין כל אוכל תרומה בשגגה: וקרן דמי תרומה. משום כפל לגנב: תרומת הקדש. שהקדיש הכהן תרומה לבדק הבית: שני חומשים. חד משום אוכל תרומה וחד משום נהנה מן ההקדש. אבל כפל בהקדש ליכא דכתיב (שמות כב) ישלם שנים לרעהו ולא להקדש:

ה. אין משלמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה ומן ההפקר, ולא ממעשר ראשון שנטלה תרומתו, ולא ממעשר שני והקדש שנטפו, שאין הקדש פודה את הקדש, דברי רבי מאיר. וחכמים, מתירין

בְּאֵלֹוֹ:

ברטנורה (ה) מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה. משום דאין צהם זיקת תרומה ומעשרות הלכך לא הוי בכלל דבר הראוי להיות קודש. ולא דמי לחולין מתוקנים דהנהו היו ראויין להיות קודש קודם שנתקנו, אבל לקט שכחה ופאה מעולם לא נראו להיות קודש: ומן ההפקר. לאחר שזכה בו: ולא ממעשר ראשון שניטלה תרומתו. ואף על גב דהשתא הוי כחולין המתוקנים, כיון דקודם שניטלה תרומתו לא חזי השתא נמי לא חזי: שאין הקדש פודה הקדש. ואלו חסובים כהקדש קודם שנפדו ואין אדם יכול לפטור עצמו בממון גבוה וסבר ר' מאיר מעשר שני ממון גבוה הוא וכיון דקודם שנפדו לא חזו, תו לא חזו לאחר שנפדו: וחכמים מתירין באלו. במעשר שני והקדש שנפדו והלכה כחכמים:

ו. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אֹמֵר, מְשַׁלְּמִין מִמֵּין עַל שְׂאִינוֹ מֵינוֹ, וּבְלִבְדִּי שְׂשִׁיטְלִים מִן הַיְּפָה עַל הָרַע. וְרַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר, אֵין מְשַׁלְּמִין אֶלָּא מִמֵּין עַל מֵינוֹ. לְפִיכָד, אִם אָכַל קְשׁוּאִין שֶׁל עֶרֶב שְׁבִיעִית, יִמְתִּין לְקְשׁוּאִין שֶׁל מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, וַיִּשְׁלַם מֵהֶם. מִמָּקוֹם שֶׁרַבִּי אֶלְיעֶזֶר מִקַּל, מְשַׁם רַבִּי עֲקִיבָא מַחְמִיר, שְׁנֵאמַר, (ויקרא כב) וְנָתַן לַכֹּהֵן אֶת הַקֹּדֶשׁ, כֹּל שֶׁהוּא רָאוּי לְהִיט קֹדֶשׁ, דְּבָרֵי רַבִּי אֶלְיעֶזֶר. וְרַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר, וְנָתַן לַכֹּהֵן אֶת הַקֹּדֶשׁ. קֹדֶשׁ שְׂאֵכַל:

ברטנורה (ו) שישלם מן היפה על הרע. כגון שאכל גרוגרות ולפי מדה שאכל גרוגרות ישלם תמרים ולא לפי דמים דכיון דבזוזא אכל ובזוזא משלם מאי נפקא מינה שישלם מן היפה על הרע. ואיכא למאן דאמר דאפילו לפי דמים מצינן למימר דאי אכל מידי דלא קפץ עליה זבינא משלם מידי דקפץ עליה זבינא: לפיכך. שאין יכול לשלם ממין אחר: אם אכל קשואים. של תרומה: של ערב שביעית. ואין קשואים של אותה שנה מצויים עוד שכבר נתקשו ולא חזו לאכילה ומין אחר אינו יכול לשלם כריך להמתין למוצאי שביעית: וישלם. מקשואים של מוצאי שביעית דמשל שביעית אסור לפרוע חובו דדמי לסחורה:

גמרא ברכות דף נח ע"א

רבי שילא נגדיה ליהוה גברא דבעל מצרית אזל אכל בה קורצי בי מלכא. אמר איכא חד גברא ביהודאי דקא דיין דינא בלא הורמנא דמלכא. שדר עליה פריסתקא כי אתא אמר לה מאי טעמא נגדתיה להאי. אמר להו דבא על חמרתא אמרי לה אית לך סהדי אמר להו אין. אתא אליהו אדמי לה פאנש ואסהיד אמרי לה אי הכי בר קטלא הוא אמר להו אנן מיומא דגלינן מארעין לית לן רשותא למקטל אתון מאי דבעיתון עבידו בה. עד דמעייני בה בדינא. פתח רבי שילא ואמר (דה"א כט) לך הי הגדלה והגבורה וגומר. אמרי לה: מאי קאמרת אמר להו הכי קאמינא בריך רחמנא דיהב מלכותא בארעא פעין מלכותא דרקיעא ויהב לכו שולטנא ורחמי דינא. אמר: חביבא עליה יקרא דמלכותא כולי האי יהבי לה קולפא. אמרו לה: דון דינא כי הוה נפיק. אמר לה ההוא גברא עביד רחמנא ניסא לשקרי הכי אמר לו רשע לאו חמרי איקרו דכתביב (יחזקאל כג) אשר בשר חמורים בשרם חזייה דקאזיל למימרא להו דקרינהו חמרי אמר האי רודף הוא והתורה אמרה אם בא להרגך השכם להרגו מחייה בקולפא וקטליה:

כ"י קולפא. מקל לרדות: והתורה אמרה כו'. אם במחשבת ימלא הגנב וכו' לפי שכל על עסקי נפשות שידע הוא שאל תמלאנו חותר לא תעמוד עמך מלהציל ממנוך והיא כל לדעת כן שיקים עליך להרגך אמרה תורה השכם אתה והרגו:

זוהר ויקרא דף מ"ו ע"ב

תְּנִיָּא בְּאַרְבַּע תְּקוּפֵין דְּשַׁתָּא קְלָא אֶתְפָּסִיק וְדִינִין מִתְעָרִין
 וְתִשׁוּבָה תִּלְיָא עַד דְּאֶתְתַּקֵּן. וְכֹד דִּינִין מִתְעָרִין קְלָא נְפִיק
 וְאַרְבַּעָא זְוִיִּין (ס"א מנין) דְּעֵלְמָא סְלָקִין וְנִחַתִּין כְּרוּזָא קָרִי
 וְלִית מָאן דְּיִשְׁגַּח וְיִתְעַר וְקִדְשָׁא בְּרִידָה הוּא זְמִין אִם יִתּוּבוּן
 יִתּוּב וְאִי לָאוּ כְּלָא (ס"א קלא) אֶתְפָּסִיק וְדִינִין אֶתְעֵבִידוּ וְכִדִּין
 אֶתְקָרִי וְיִתְעַצֵּב וְיִתְעַצֵּב בְּבִתִּי בְּרָאִי אָמַר רַבִּי יְהוּדָה תְּנִינָן
 מִן יוֹמָא דְּאֶתְחַרְבֵּי בֵּי מְקִדְשָׁא לִית יוֹמָא דְּלָא אֲשַׁתְּכַח בֵּיהּ
 רְתַחָא בִּישָׁא מְאִי טַעְמָא מְשׁוּם דְּתִנִּינָן אָמַר רַבִּי יְהוּדָאִי
 אָמַר רַבִּי יִיסָא נְשֻׁבַע הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁלָא יִכְנַס
 בִּירוּשָׁלַם דְּלַעִילָא עַד שְׂיִכְנַסוּ יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלַם דְּלַתְתָּא
 וּבְגִין כֶּד רְתַחָא אֲשַׁתְּכַח בְּעֵלְמָא. אָמַר רַבִּי יוֹסִי כְּתִיב
 עֲרוֹת אָבִיךָ וְעֲרוֹת אִמֶּךָ לֹא תִגְלֶה. וְכְתִיב אִמֶּךָ הִיא לֹא
 תִגְלֶה עֲרוֹתֶיהָ וְתִנִּינָן אִמֶּךָ הִיא וְדָאִי הָא אִם גְּלָה עֲרִיתָהּ
 לְמָאן בְּעִי לְאַתְבָּא לָהּ וְדָאִי לְתַקְנָא מְאִי דְּגִלִי. דְּתִנִּיָּא כֹּד
 סָגִיא יִצְרָא בִּישָׁא בְּבֵר נֶשׁ לֹא סָגִי אֶלָּא בְּאַנּוּן עֲרִיין וְכִלְהוּ
 חוּבֵי אַחִידָן בְּהֵהוּא עֲרִין וְכְתִיב לֹא תִגְלֶה כֹּד אֶתְתַּקֵּן
 אֶתְתַּקֵּן לְקַבֵּל הֵהוּא דְּגִלִי וְדָא אֶקְרִי תִשׁוּבָה. אָמַר רַבִּי
 יִצְחָק כֹּל חוּבֵי עֵלְמָא אַחִידָן (ס"א דא) בְּדָא עַד דְּאִימָא
 אֶתְגִּילָא בְּגִנְיָהוּן. וְכֹד אִיהִי אֶתְגִּילָא כֹּל אֲנּוּן בְּגִין אֶתְגִּלָּן
 (כְּגִנָּה) וְכְתִיב (דְּבָרִים כב) לֹא תִקַּח הָאִם עַל הַבָּנִים וְכֹד אֶתְתַּקֵּן
 עֵלְמָא לְתַתָּא אֶתְתַּקֵּן כְּלָא עַד דְּסִלְקָא תְּקוּנָא לְאִימָא
 קְדִישָׁא וּמִתְתַּקְנָא וְאֶתְכַסֵּיא מִמָּה דְּאֶתְגִּילָא וּבְגִין כֶּד
 כְּתִיב (תְּהִלִּים לב) אֲשֶׁרִי נִשְׁוִי פֶשַׁע כָּסוּי חֲטָאָה וְכִדִּין אֶקְרִי
 תִשׁוּבָה תִשׁוּבָה וְדָאִי וְכִדִּין יוֹם הַכְּפוּרִים אֶתְקָרִי כְּמָה
 דְּכְתִיב מִכֹּל חֲטָאֵתִיכֶם לִפְנֵי יְיָ תִטְהַרוּ אָמַר רַבִּי יְהוּדָה
 אִימְתִי אֶתְקָרִי תִשׁוּבָה כֹּד אִימָא מִתְכַסֵּיא וְקִימָא בְּחִדּוּהָ
 עַל בְּנִין דְּכְתִיב (תְּהִלִּים קי"ג) אִם הַבָּנִים שָׂמַח וְתִבְאֵת
 בְּקִיּוּמָא וּמָאן דְּהוּא סָגִיר תֵּב לְאַתְרֵיהּ וְכִלְהוּ תְּבִין חַד
 לְחַד וּמִתְבָּרְכָאן כֹּל חַד וְחַד וְכִדִּין אֶתְקָרִי תִשׁוּבָה (שְׁלִימְתָא)
 תִשׁוּבָה סִתָּם לְאַכְלָלָא כְּלָא :

תרגום הזוהר לְמִדְנוּ צְחָרְצַע תְּקוּפוֹת צְשָׁנָה, נְפִסָּה הַקּוּל, וְדִינִים מִתְעוֹרְרִים
 וְהַתְּשׁוּבָה תְּלוּיָה עַד שְׁנִתְתַּקֵּן. וְכִשְׁהַדִּינִים מִתְעוֹרְרִים יוֹלָא קוּל. וְאַרְבַּע

זויות העולם, עולים ויורדים. פרוז קורא ואין מי שישגיח ויתעורר. והקדוש צרוף הוא מוכן, אם ישובו ישוב הדינים למקומם. ואם לא הקול נפסק והדינים, נעשו. ואז נקרא ויתעלב. ויתעלב, הינו צבאים החילונים. אמר רבי יהודה למדנו, מיום שנחרב בית המקדש, אין יום שלא נמאץ צו פעם רע, מה הטעם. הוא משום שלמדנו, אמר רבי יהודה אמר רבי יסא, נשבע הקדוש צרוף הוא שלא יפגם צירופלים של מעלה, עד שיפגסו ישראל צירופלים של מטה. ומשום כך פעם נמאץ צעולם. אמר רבי יוסי, כתוב, ערות אביה וערות אמה לא תגלה. וכתוב, אמה היא לא תגלה ערותה. ולמדנו אמה היא ודאי, דהינו המלכות שהיא אם של ישראל. ואם גלה ערותה, למה כריף להשיב אותה, צסוד התשובה, הוא ודאי כדי לתקן מה שגלה. שלמדנו, באשר נתגבר היצר הרע צאדם אינו מתגבר אלף צעריות. וכל החטאים אחוזים צערה ההיא. וכתוב, לא תגלה. וכשנתתקן, מתתקן פנגד זה שגלה, וזה נקרא תשובה. אמר רבי יצחק כל חטאי העולם אחוזים צזה, עד שאמא, מתגלה בצביל החטאים, וכשהיא מתגלה כל אלו הצנים, מתגלים. וכתוב, לא תקח האם על הצנים. וכשנתתקן העולם למטה נתתקן הכל, עד שעולה התקון לאמא קדישא, ומתתקנת ומתפסית ממה שנתגלה, ומשום זה כתוב, אשרי נשוי פשע פסוי חטאה. ואז נקראת תשובה. תשובה ודאי. ואז נקראת יום הכפורים, כמו שנאמר מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. אמר רבי יהודה מתי נקראת המלכות, תשובה. הוא, כשהאם של היא המלכות, מתפסה, ועומדת צשמחה על הצנים, שמשפעת להם כל טוב. שכתוב, אם הצנים שמחה. וחוזרת לקיום, ומי שהיה מקדם לכן סגור וגנוז, חזר למקומו. וכל המדרגות חוזרות אחד לאחד, ומתצרכות כל אחת ואחת. ואז נקרא תשובה. תשובה סתם לכלל הכל.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ג

א. הפת שפנתת אותה פתים ובשלה בקדרה או לשה במרק אם יש בפתייתין כזית או שנכר שהן פת ולא נשתנה צורתה מברך עליה בתחלה המוציא ואם אין בהן כזית או שעברה צורת הפת בבשול מברך עליה בתחלה בורא מיני מזונות: **ב.** עסה שנאפית בקרקע כמו שהערביים שוכני המדברות אופים הואיל ואין עליה צורת פת מברך עליה בתחלה בורא מיני מזונות ואם קבע מזונו עליה מברך המוציא. וכן עסה שלשה בדבש או בשמן או בחלב או שערב בה מיני תבלין ואפאה והיא הנקראת פת הבאה בכיסנין אף על פי שהוא פת מברך עליה בורא מיני מזונות. ואם קבע סעדתו עליה מברך המוציא:

מוסר

ספר חסידים סימן ריד רטו

אם ראית מדינה שעמי הארץ בה ויש בה שלום ושבע ואין מזיק להם מאומה ואין בהם תורה, דע שאין ביניהם תלמיד חכם או יש ואינו מוכיח שאינו דומה מי שחוטא בשוגג למי שחוטא במזיד אם כן הם כלם שוגגים או גמילות חסדים יש ביניהם או אהבה יש ביניהם: אם ראית איש עשיר ומצליח ומתחתן בו איש צדיק ואחר כך אינו מצליח כבתחלה דע לך לפי שעושה רעה לאותו צדיק. ועוד לפי שכשהוא מוכיחו בדברי שמים אין נשמעין לו ומלבן אתה למד (בראשית ל) ויברך ה' אותך לרגלי. מעשה באדם אחד שהיה מצליח בבנים ובנכסים בא חסיד אחד ונתארח אצלו ומן אותו היום והלאה ירד מנכסיו והיה קללה משלחת בביתו ואמר האיש מאותו היום שבא החסיד לביתי אני מפסיד. לטוב קויתי ויבא רע. הרי פוטיפר נתברך בגלל יוסף ולבן בגלל יעקב ואני להפך.

אָמַר הַחֶכֶם לְאַחַר שְׁעֵשָׂה לָבוֹן לִיַעֲקֹב שְׁלֹא כַּדָּיִן הָיָה יוֹרֵד
שְׁמָא עֲשִׂיתָ לוֹ שְׁלֹא כַּדָּיִן. אָמַר: חֲלִילָה. אָמַר לוֹ הַחֶכֶם:
שְׁמָא כְּשִׂמוּכִיחַ אֶתְכֶם אִין אַתֶּם שׁוֹמְעִים לְעֲצַתּוֹ וְאָף עַל
פִּי שְׂאוֹתָן מַעֲשִׂים בְּיַדְךָ כְּשִׂהִייתֶם מִצְּלִיחִים. לְאַחַר
שְׂהוּכִיחַ אֶתְכֶם מְזִידִים אַתֶּם, לְפִיכָךְ אִין הִצְלַחַה לְכֶם
כְּאוֹתָהּ אֲלֻמְנָה שְׁלֹא שְׁמַעָה לְאַלְיָהּוּ וּכְתִיב (מִי"א י"ז) כִּי בָאתָ
אֵלַי לְהִזְכִּיר עֲוֹנִי. אָבֵל מִי שְׁשׁוֹמֵעַ לְצַדִּיק תִּבְאָ עֲלָיו בְּרַכָּה:

כי תצא יום שני תורה

יכוין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד ד' דמילוי יו"ד דשם בין להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

(ט) וְהָיָה בְּיוֹם הַנְּחִילוֹ אֶת בְּנָיו אֵת אֲשֶׁר
יְהִיָּה לוֹ לֹא יוּכַל לְבַכֵּר אֶת בֶּן הָאֱהוּבָה
עַל פְּנֵי בֶן הַשְּׂנוּאָה הַבְּכֹר: וַיְהִי בְּיוֹמָא דְיַחְסוֹן
לְבִנּוֹהֵי יִתְ דִּי יְהִי לָהּ לִית לָהּ רִשׁוֹ לְבַכְרָא יִתְ בַּר רְחֻמְתָּא עַל אֲפִי
בַר שְׂנִיאתָא בּוּכְרָא: (י) כִּי אֶת הַבְּכֹר בֶּן הַשְּׂנוּאָה
יַכִּיר לָתֵת לוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּכָל אֲשֶׁר יִמָּצֵא
לוֹ כִּי הוּא רֵאשִׁית אָנוּ לוֹ מִשְׁפָּט
הַבְּכֹרָה: (ט) אַרְי יִת בּוּכְרָא בַר שְׂנִיאתָא יַפְרֵשׁ לְמַתָּן לָהּ
תַרְתִּין חֲלָקִין בְּכָל דִּי יִשְׁתַּכַּח לָהּ אַרְי הוּא רִישׁ תְּקֻפָה לָהּ חֲזִינָא
בְּכֻרְתָּא:

רש"י פי שנים. כנגד שני אחים: בכל אשר ימצא לו. מכאן שאין הזכור נוטל פי שנים בראוי לבא לאחר מינת האב, כבמחזק:

(יח) כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרָה אֵינָנו
שֹׁמֵעַ בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וַיִּסְרוּ אֹתוֹ
וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם : אָרִי יְהִי לְגִבֹר בֵּר סָטִי וּמְרִי
לִיתוּהִי מְקַבֵּל לְמִימַר אָבוּהִי וּלְמִימַר אִמּוֹ וּמִלְפָּנָיִךָ יְתָה וְלֹא יִקְבֹּל
מִנְהוֹן :

רש"י סורר. סר מן הדרך: ומורה. מסרב בדברי אביו, לשון ממרים: ויסרו אותו. מתרין בו בפני שלשה ומלקין אותו. בן סורר ומורה אינו חיב, עד שיגנוב ויאכל תרומת עשר וישתה חיי לוג יין. שנאמר (פסוק ט) זולל וסבא, ונאמר (משלי כג, ט) אל תהי בסובאי יין בזוללי עשר למו. ובן סורר ומורה נהרג על שם סופו, הגיעה תורה לסוף דעתו, סוף שמכלה ממון אביו ומצקש למודו ואינו מואל, ועומד בפרשת דרכים ומלסטם את הבריות, אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חיב:

(יט) וְתַפְּשׁוּ בוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ
אֶל זִקְנֵי עִירוֹ וְאֶל שַׁעַר מִקְדָּמוֹ : וַיִּחְדְּדוּ בֵּיהֶם
אָבוּהִי וְאִמּוֹ וַיִּפְקֹדוּ יְתָה לְקַדֵּם סָבִי קִרְתָּהּ וּלְתַרְעֵ בֵּית דִּין אֶתְרָה :

נביאים - שמואל א - פרק יז

(י) (וחי) וַיַּעַץ חֲנִיתוֹ כְּמִנּוֹר אֲרָגִים וְלִהְבֶּת
חֲנִיתוֹ שֵׁשׁ מֵאוֹת שְׁקָלִים בְּרִזָּל וְנִשְׂא
הַצֵּנֶה הַלֵּךְ לְפָנָיו : וְאָעָא דְמוֹרְנִיתִיהָ כְּאֶכְסוֹן דְּגַרְדָּאִין
וְשִׁנְנָא דְמוֹרְנִיתִיהָ מִתְקַל שִׁית מְאָה תְקִלִי פְרִזְלָא וְנָטַל תְּרִיסָא
אֲזִיל קְדָמוּהִי :

רש"י כמנור אורגים. תרגם יונתן כאכסון דגרדאין, אינשזבל"א בלע"ז: שש מאות שקלים. כל השקלים האמורים בנביאים, מנים:

(ח) וַיַּעֲמֵד וַיִּקְרָא אֶל מַעֲרַכַת יִשְׂרָאֵל
וַיֹּאמֶר לָהֶם לָמָּה תִצְאוּ לַעֲרֹךְ מִלְחָמָה
הַלּוֹא אֲנֹכִי הַפְּלִשְׁתִּי וְאַתֶּם עֲבָדִים
לְשָׂאוֹל בְּרוּ לָכֶם אִישׁ וַיֵּרֶד אֵלָי : וְקָם וַאֲכָרִיז
עַל סֻדְרֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמַר לְהוֹן לָמָּה תִפְקוּן לְסֻדְרָא קִרְבָּא הֲלֵא אֲנָא
פְּלִישְׁתָּאָה וְאַתּוֹן עֲבָדִין לְשָׂאוֹל אֲנָא הוּא גְלִית פְּלִישְׁתָּאָה דְּמִין גַּת
דְּקֻטְלִית תִּרְיוֹן בְּנֵי עַלִי כְּהֵנִי חֲפְנֵי וּפְנַחֶס וּשְׁבִיתִי יַת אַרְוֹן קִימָא דִּי
וְאוּבְלִית יִתִּיה לְבֵית דְּגוֹן טַעוֹתִי וְהוּא תִמּוֹן בְּקִירוֹי פְּלִישְׁתָּאֵי שְׁבַעָא
יִרְחִין אִף כָּל קִרְב וּקִרְב דְּהוּוֹ לְהוֹן לְפְּלִישְׁתָּאֵי אֲנָא נְפִיק בְּרִיש חֵילָא
וּנְצַחְנָא בְּקִרְבָּא וּרְמִינָא קֻטִּילִין כְּעַפְרָא דְאַרְעָא וְעַד כְּעַן לֹא אֲכַשְׁרוּ
יְתִי פְּלִישְׁתָּאֵי לְמַהּוּי רַב אֶלְפָּא עַלְוִיהוֹן וְאַתּוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מַה גְּבוּרָה
עֲבַד לְכוּן שְׂאוֹל בַּר קִישׁ דְּמִן גְּבַעְתָּא דְּמַנִּיתוֹן יִתִּיה מִלְכָּא עַלְוִיכוּן
אַם גְּבַר גְּבַר הוּא יַחוּת וַיַּעֲבִיד קִרְבָּא עַמִּי וְאַם גְּבַר חֲלַשׁ הוּא בְּחַרוּ
לְכוּן גְּבַרָא וַיַּחוּת לְוֹתִי :

רש"י למה תצאו. כולכם לערוך מלחמה, ילחם אחד כנגדי בשביל כולכם, וזנחתי שיהא מפורק: אם
יוכל להלחם אתי וגו': הלא אנכי הפלשתי. איני לא שר מלחמה ולא שר אלה, הלא פלשתי כאחד מן
האחרים, ואף על פי שנלחמתי להם כמה מלחמות, אני הרגתי חפני ופנחס, ושביתי את הארון, ואתם
נעשיתם עבדים לשאול, ולא הושיע אתכם מימיו בגבורתו: ברו לכם. ברו לכם: איש. את שאול,
וירד אלי:

(ט) אִם יוּכַל לְהִלָּחֵם אֶתִּי וְהַפְּנִי וְהֵינּוּ
לָכֶם לְעֲבָדִים וְאַם אֲנִי אוּכַל לוֹ וְהִפִּיתִיו
וְהֵייתֶם לָנוּ לְעֲבָדִים וְעֲבַדְתֶּם אֹתָנוּ : אִם
יְכוּל לְאַנְחָא קִרְבָּא עַמִּי וַיִּקְטְלִינְנִי וְנִהִי לְכוּן לְעֲבָדִין וְאַם אֲנָא אֶכּוּל
לִיה וְאַקְטְלִינִיה וְתִהוֹן לָנָא לְעֲבָדִין וְתִפְלְחוּן יִתְנָא : (י) וַיֹּאמֶר
הַפְּלִשְׁתִּי אֲנִי חֲרַפְתִּי אֶת מַעֲרַכֹת
יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה תִּתְּנוּ לִי אִישׁ וְנִלְחַמָּה
יַחַד : וַאֲמַר פְּלִישְׁתָּאָה אֲנָא חֲסָדִית יַת סֻדְרֵי יִשְׂרָאֵל יוֹמָא דִּין
לְמִימָר אִיתוּ לִי גְבַרָא וְנִגִּיחַ קִרְבָּא כְּחַדָּא :

כתובים - תהילים - פרק מה

(ט) מִרְ וְאֶהְלוֹת קָצִיעוֹת כָּל בְּגָדְתֶיךָ מִן
הַיְכָלִי שֶׁן מְנִי שְׁמֹחוֹךָ : מִיָּרָא דְכָיָא וְאַקְסִיל אֱלוֹאִין
וְקָצִיעַתָּא מְתַגְמְרִין כָּל לְבוּשֶׁיךָ מִן הַיְכָלִיָּא דְמַכְבְּשִׁין בְּשִׁין דְפִיל
מְאַרַע מְנִי יַחְדוֹנְךָ :

רש"י מר ואלהות קציעות . קידה מתרגמין קציעתא : כל בגדותיך . כל בגדיך מריחים כריח בשמים , ומדקשו כל בגדותיך וסרחוניך מתכפרים ומריחים ריח ערב : מן היכלי שן מני שמחוך . יותר מהיכלי שן משוכחים ההיכלות המתוקני' לך בגן עדן לשמחך בהם , שן איבוייר"א בלע"ז , מני שמחוך היכלות אשר מני הם שמחוך הגותנים שכרך :

(י) בְּנוֹת מְלָכִים בְּיַקְרוּתֶיךָ נֶצְבָה שִׁגְלָה
לִימִינְךָ בְּכַתָּם אוֹפִיר : פְּלָכִי מְלַכּוֹתָא אֲתִין לְמַקְבֵּל
אַפְךָ וְלִיקְרוּתְךָ בְּזַמֵּן דְמַעַתַר סִפְרֵי אוֹרִייתָא בְּסִטְרֵי יְמִינְךָ וּמְתַפְתְּבָא
בְּאוֹבְרִיזִין דְמִן אוֹפִיר :

רש"י בנות מלכים . יהיו מבקרות אותך כענין שנאמר ושרותיהם מיניקותיך (ישעיה מ"ט) : ביקרותיך . קו"ף דגוש לפי שהוא לשון בקור ואף על פי שכתוב יו"ד לפניו , ראיתי בנקוד רב סעדיה תיבה זו סדורה עם מי נתן למשיסה יעקב (ט"ז מ"ב) שכתוב בו יו"ד והסמ"ך מודגשת , ומנחם חזרו לשון יוקר כמו יקר מכלי פז (סוף א') . שגל . מלכה כמו והשגל יושבת אלכו (דניאל ה') וישחון בהון מלכא רבצנוהי שגלתיה ולחונתיה אשתך תחילת לימינך : בכחם אופיר . בקבולת עדי זהב הבא מאופיר :

(יא) שְׁמַעֵי בַת וִירָאִי וְהֵטִי אֶזְנֶךָ וְשָׁכַחִי
עִמָּךָ וּבֵית אָבִיךָ : שְׁמַעֵי כְּנִישְׁתָּא דִישְׂרָאֵל אוֹרִית פּוּמִיָּה
וְחַמֵּי פְרִישֶׁת עוֹבְדוּי וְתַצְלִי אוֹדְנֶךָ לְפַתְגָּמֵי אוֹרִייתָא וְתַתְנִישִׁי עוֹבְדִין
בְּשִׁין דְרַשְׁיַעֵי עִמָּךָ וּבֵית טַעוֹת דְפְלַחְתָּ בֵּית אָבוּיךָ :

רש"י שמעי בת וראי . שמעי כנסת ישראל וראי דרך הטוב : והטי אזנך . לתורה : ושכחי עמך . מעבר הנהר שאת גדילה ביניהם : ובית אביך . ע"א שעבדו אבותיך בעבר הנהר :

(יב) וַיִּתְּאוּ הַמֶּלֶךְ יִפְיָד כִּי הוּא אֲדֹנָיָד
וְהַשְּׁתַחֲוִי לוֹ : וַיִּבְכוּ יָרִיג מֶלֶכָא שׁוֹפְרָד אַרוּם הוּא רְבוּנָיָד
וְתִסְגְּדוּן לִיה :

רש"י ויתאו המלך יפיד . ואם תעשי כן יתאוה המלך הקב"ה לנווי מעשיך :

משנה ביצה פרק ב

א. יום טוב שחל להיות ערב שבת, לא יבשל אדם
בתחלה מיום טוב לשבת, אבל מבשל הוא ליום
טוב, ואם הותיר הותיר לשבת, ועושה תבשיל מערב
יום טוב וסומך עליו לשבת. בית שמאי אומרים,
שני תבשילין. ובית הלל אומרים, תבשיל אחד.
ושוין בדג וביצה שעליו שהן שני תבשילין. אכלו או
שאבד, לא יבשל עליו בתחלה. ואם שיר ממנו כל
שהוא, סומך עליו לשבת:

דרטורה (ה) יום טוב שחל להיות ערב שבת לא יבשל בתחילה. כלומר לא יהא
תחילת ביסולו עיקרו לשום שבת, אלא לשום יום טוב יהא תחילת ביסולו, ומה
שמותיר יהא לשבת: ועושה תבשיל מערב יום טוב. לשם עירובי תבשילין אית דאמרי
טעמא דהאי תבשיל מערב יום טוב, משום כבוד שבת הוא, שמתוך שמערב יום טוב
זוכר השבת, יברור מנה יפה לשבת ולא ישכח שבת משום טרדת יום טוב. ואית
דאמרי משום כבוד יום טוב הוא, כדי שיראו שאין אופין מיום טוב לשבת אלא אם
כן התחיל מצעוד יום דביו"ט אינו אלא גומר, קל וחומר מיום טוב לחול דלגמרי
אין אופין ולא מצשילין. ומצרכין על ערובי תבשילין כדרך שמצרכין על ערובי חלות.
ואריד לזכות על ידי אחר לכל מי שרואה אחר כך לסמוך על עירובו, ואפילו שלא
מדעתו, דזכין לאדם שלא בפניו: אכלו או שאבד. אותו תבשיל שבישל, מערב שבת:
סומך עליו. לבשל ביסולו ביום טוב לאורך שבת. אבל מתחילתו אין עירובי תבשילין
פחות מכזית, בין לאחד בין למאה. ואם התחיל בעיסתו ונאבד עירובו, מה שהתחיל

ב. חל להיות אחר השבת, בית שמאי אומרים, מטבילין את הכל מלפני השבת, ובית הלל אומרים, כלים מלפני השבת, ואדם בשבת:

דרטורה (ב) מטבילין את הכל. שחייב אדם לטהר עצמו ברגל. וכל מה שצריך טבילה בין אדם בין כלים מטבילין מלפני השבת: כלים מלפני השבת. שכיון שהן ראויין לאחר טבילה לדבר שלא היו ראויין לו קודם טבילה, אי מטביל להו בשבת וציו"ט הוה ליה מתקן מנא ואסור. ושבת דנקט הכא, להודיעך כוחן דבית הלל, דאפילו בשבת שרו להטביל אדם, משום דנראה כמיקר וכמאטנן ורוחץ לתענוג ולא לשם טבילה:

ג. ושיון שמשיקין את המים בכלי אבן לטהרו, אבל לא מטבילין. ומטבילין מגב לגב ומחבורה לחבורה:

דרטורה (א) ושיון שמשיקין את המים בכלי אבן. מי שיס לו מים יפים לשחות ונטמאו, ממלא מהן כלי אבן שאינו מקבל טומאה ונותן במקוה מים מלוחים או עכורים עד שנוסקים מים למים, ונמצאו אלו זרועים ומחוצרים למי מקוה וצטלו אגבייהו וטהרו. ואין טהרה במקוה לשום אוכל ומסקה אלא למים בלבד, ולא בתורת טבילה אלא בתורת זריעה: אבל לא מטבילין. שאין נותנין אותן בכלי עץ טמא שצריך טבילה לכלי, להשיק בו, כדי לעלות טבילה לכלי אגב השקת המים: ומטבילין מגב לגב. מי שהטביל כלים לדעת שידרוך בהן זיתים בבית הבד לשמן של חולין, ונמלך לדרוך בהן ענבים בגת ליין של תרומה, צריך להטבילן פעם שניה לשם תרומה. וכן אם הטביל כלים לשם תרומה ונמלך לעשות בהם קודש, צריכים טבילה שנית לשם קודש. ואותה טבילה יכול להטביל ציו"ט, שאין כאן תיקון כלי לפי שאין טבילה זו להעלות אותן מידי טומאה אלא לתוספת טהרה: ומחבורה לחבורה. אם הטביל כלים על מנת לאכול פסחו עם חבורה זו ונמלך להימנות עם חבורה אחרת וצא להטביל כליו פעם שניה, אותה טבילה מותר לעשותה ציוס טוב:

ד. בית שמאי אומרים, מביאין שלמים ואין סומכין עליהן, אבל לא עולות. ובית הלל אומרים, מביאין שלמים ועולות וסומכין עליהם:

דרטורה (ה) מביאין שלמים. ציוס טוב. שלמי חגיגה. לפי שיס בהם אורך אכילה

לאדם: ואין סומכין עליהם. שהסמיכה אסורה משום שבות, שצכל כוחו היה סומך, והוא ליה משתמש בצעלי חיים. אלא סומכין עליהם מערב יום טוב, ללית להו לבית שמאי תיכף לסמיכה שחיטה: אבל לא עולות. חוץ מתמידין ומוספין שהן קרבן לבזר וזמנו קבוע. אבל לא יביא עולת יחיד שאין בה אכילת הדיוט. ואפילו עולות ראיה קריבות בשאר ימות הרגל ולא ביום טוב, דרחמנא אמר (במדבר כט) עלרת תהיה לכם, לכם ולא לגבוה: ובית הלל אומרים. מביאים שלמי חגיגה ועולות ראיה, דכתיב (דברים טו) עלרת לה', כל דלה'. אבל נדרים ונדבות דברי הכל אין קריבין ביום טוב
לא עולות ולא שלמים:

ה. בַּיִת שְׁמַאי אוֹמְרִים, לֹא יֶחֱס אָדָם חֲמִין לְרִגְלָיו, אֶלָּא אִם כֹּן רְאוּיִן לְשִׁתְּיָהּ. וּבֵית הַלֵּל מִתִּירִין. עוֹשֶׂה אָדָם מְדוּרָה וּמִתְחַמֵּם כְּנִגְדָּה:

דרטורה (ה) לא יחם אדם חמין לרגליו. אוכל נפש התורה התורה, ולא להבעיר אור בשביל רחיכה: ובית הלל מתירין. דמתוך שהתורה הבערה לצורך אכילה, הותרה נמי שלא לצורך אכילה כשיש בה צורך איזו הנאה. ופסק הלכה דחמין שהוחמו ביום טוב רוחץ בהן פניו ידיו ורגליו, אבל לא כל גופו, דגזרו יום טוב אטו שבת. וחמין שהוחמו מערב יום טוב רוחץ בהן כל גופו ביום טוב:

ו. שְׁלֹשָׁה דְבָרִים רָבִן גְּמַלְיָאֵל מִחֲמִיר כְּדָבְרֵי בֵּית שְׁמַאי, אֵין טוֹמְנִין אֶת הַחֲמִין מִיּוֹם טוֹב לְשַׁבָּת, וְאֵין זוֹקְפִין אֶת הַמְּנוּרָה בְּיוֹם טוֹב, וְאֵין אוֹפִין פְּתִין גְּרִיצִין אֶלָּא רְקִיקִין. אָמַר רָבִן גְּמַלְיָאֵל, מִימִיָּהוּן שָׁל בֵּית אַבָּא לֹא הָיוּ אוֹפִין פְּתִין גְּרִיצִין, אֶלָּא רְקִיקִין. אָמְרוּ לוֹ, מַה נַּעֲשֶׂה לְבֵית אָבִיךָ, שֶׁהָיוּ מִחֲמִירִין עַל עֲצָמָן וּמְקַלִּין לְכָל יִשְׂרָאֵל, לְהֵיוֹת אוֹפִין פְּתִין גְּרִיצִין וְחָרִי:

דרטורה (ו) אין טומנין את החמין מיום טוב לשבת. דסברי בית שמאי, אין אופין אלא אם כן עירב צפת, ואין מבשלין אלא אם כן עירב על התבשיל, ואין טומנין אלא אם כן היו לו חמין טמונין מערב יום טוב. ובית הלל סברי דאופין ומבשלין וטומנין על עירוב של תבשיל בלבד. ומיהו בגמ' מוכח דבית הלל נמי בעו פת ובשר. וכן הלכה: אין זוקפין מנורה. של חוליות שנתפרקו חוליותיה, אין מחזירים אותן, דהוי כבוהה ויש צנין בכלים. ובית הלל סברי אין צנין בכלים: גריצין. ככרות עבות:

אלא ריקיון. ככרות דקות, דסברי בית שמאי אין אופין פת מרובה דיו"ט משום טרחא. ובית הלל אומרים אופין פת מרובה דיו"ט, שבזמן שהפת מרובה היא נאפית יפה: ורחי. עיסה גדולה הנאפית על גבי גחלים משום דבעיא היסק גדול שהגחלים הולכות ועוממות וטרחא איכא. ואין הלכה כרבן גמליאל בכל מה שמחמיר כדברי בית שמאי:

ז. אף הוא אמר שלשה דברים להקל, מכבדין בין המטות, ומניחין את המגמר ביום טוב, ועושין גדי מקלס בלילי פסחים. וחקמים אוסרין:

דרטורה (י) מכבדין בין המטות. שאוכלין פס. שהגילים להסב ולאכול על גבי מטות. ומפני שהוא מקום מועט לא חיישינן שמא ישוה גומות כדחיישינן גבי בית שהוא גדול ואי אפשר שלא יהיה פס גומא: מוגמר. לבונה על גבי גחלים להריח בה. אבל לגמר את הכלים דברי הכל אסור: מקולס. כרעיו ובני מעיו תלויין חוץ לו [בצלדו] כשאלוהו, והיו עושים זכר לפסח דכתיב ביה (שמות יב) ראשו על כרעיו ועל קרבו. מקולס כגבור זה שכלי זיינו עמו. תרגום וכובע נחוסת, וקולסא דנחשא. ורמב"ם פירש, מקולס מכובד, לשון קילום: וחקמים אוסרין. בשלשתן. כיבוד, משום אשווי גומות. ומוגמר, משום דלאו לרד לכל נפש הוא, שאינו אלא למפונקים ולמעונגים ולמי שריחו רע. מקולס, מפני שנראה כאוכל קדשים בחוץ. והלכה כחקמים:

ח. שלשה דברים רבי אלעזר בן עזריה מתיר, וחקמים אוסרין. פרתו יוצאה ברצועה שבין קרניה, ומקרדין את הבהמה ביום טוב, ושוחקין את הפלפלין ברחים שלהם. רבי יהודה אומר, אין מקרדין את הבהמה ביום טוב, מפני שעושה חבורה, אבל מקרצפין. וחקמים אומרים, אין מקרדין, אף לא מקרצפין:

דרטורה (י) פרתו יוצאה ברצועה שבין קרניה. לנוי. ואמרו חכמים משאוי הוא ואינה תכשיט לה. ולא פרתו של רבי אלעזר בן עזריה היתה אלא של שכנתו, ועל שלא מיחה בה נקראת על שמו: ומקרדין ביום טוב. כמין מגירה קטנה של ברזל ששיניה דקות ומחכין ומגרדין בה הבהמה ואלע"ג דעביד חבורה: ברחים שלהן. קטנות העשויות לכך: מקרצפין. במגירה של עץ ששיניה גסות, ואין עושין חבורה: אף לא

מקראות פתוחות. דגזרינו קרואו קירוד. ואין הלכה כר' אלעזר בן עזריה בשלשה דברים הללו, אלא במקראות את הבהמה בלבד, משום דבהא קם ליה בשיטתיה דרבי שמעון דאמר דבר שאין מתכוין מותר, וקיימא לן כוותיה. וחכמים דפליגי עליה סברי כר' יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור. ואינה הלכה:

ט. הַרְחִים שֶׁל פְּלִפְלִין, טְמֵאָה מְשֻׁם שְׁלֵשָׁה כְּלִים, מְשֻׁם כְּלֵי קְבוּל וּמְשֻׁם כְּלֵי מִתְכוּן וּמְשֻׁם כְּלֵי כְּבֻרָה:

דרטורה (ט) משום שלשה כלים. שאם פירש אחד מהן אינן סברי כלים, אלא כל אחד מהם חשוב כלי בפני עצמו וטמא, אף על פי שבעודו זרחים הן מחוברים ונראים ככלי אחד: משום כלי קבול. התחתונה שמקבלת אבק שחיקת הפלפלין דרך נקבי הכברה, טמאה משום כלי קבול, שכלי עץ איש לו בית קבול הוא: ומשום כלי מתכת. העליונה שכותשין וטוחנין בה הפלפלין, טמאה משום כלי מתכת. למשום כלי עץ ליכא לטמוייה, דפשוטיהן טהורים, אלא משום איפוייה התחתון שהוא של מתכת: ומשום כלי כברה. אמלעית שהיא מקפת את הכברה. משום כלי עץ לא מטמאה, דאין קבולה קבול. אלא חכמים גזרו טמאה על הכברה משום כלי ארוג, ואפילו אין הכברה של מתכת מטמאה משום כלי כברה:

י. עֲגָלָה שֶׁל קָטָן טְמֵאָה מִדָּרָס וְנִטְלָת בַּשֶּׁבֶת, וְאִינָה נִגְרָרֶת אֶלָּא עַל גְּבֵי כְּלִים. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, כָּל הַכְּלִים אֵין נִגְרָרִין חוּץ מִן הָעֲגָלָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כּוֹבֶשֶׁת:

דרטורה (י) עגלה. העשויה לשחוק לקטן, ומיוחדת לו ליטב עליה: טמאה מדרס. אם היה הקטן זב, נעשית עגלה אב הטומאה: ונטלת בשבת. לתורת כלי עליה: ואינה נגררת. בשבת: אלא על גבי כלים. על גבי בגדים. מפני שעושה חריץ בקרקע, וחופר חייב משום חורש: ר' יהודה אומר וכו'. תרי תנאי נינהו ואליבא דר' יהודה. דתנא קמא נמי ר' יהודה היא דאמר דבר שאין מתכוין אסור. ואתא האי תנא אחריתי ואמר דלא אסר ר' יהודה בעגלה של קטן, מפני שאינה עושה חריץ בהלכה ע"י חפירה, אלא כובשת הקרקע ונדוש תחתיה ונעשה אפרה נמוך אבל אינה מזיזה עפר ממקומה. וכבר אפסיקא הלכתא כר"ש דאמר גורר אדם מטה כסא וספסל. ובלבד שלח יתכוין לעשות חריץ:

גמרא ביצה דף טו ע"ב

לא יבשל וכולי מנא הני מילי אמר שמואל דאמר קרא (שמות כ) זכור את יום השבת לקדשו. זכרהו מאחר שפא להשפיתו. מאי טעמא. אמר רבא: כדי שיברר מנה יפה לשבת. ומנה יפה ליום טוב. רב אשי אמר כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת, קל וחמר מיום טוב לחול. תנן עושה תבשיל מערב יום טוב וסומך עליו לשבת בשלמא לרב אשי דאמר כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת, הינו דמערב יום טוב אין ביום טוב לא. אלא לרבא מאי אריא מערב יום טוב אפלו ביום טוב נמי. אין הכי נמי אלא גזרה שפא יפשע. ותנא מייתי לה מהכא (שם טז) את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו. מכאן, אמר רבי אלעזר: אין אופין אלא על האפוי ואין מבשלין אלא על המבשל. מכאן סמכו חכמים לערובי תבשילין מן התורה. אמר רבי אבא, אמר רב: ערובי תבשילין צריכין כזית בין לאחד בין למאה. אמר רב הונא אמר רב: ערובי תבשילין צריכים דעת פשיטא דעת מניח בעינן. דעת מי שהניחו לו בעינן או לא בעינן. תא שמע דאבוה דשמואל מערב אכולה נהרדעא. רבי אמי ורבי אסי מערבי אכולה טבריא. מכריז רבי יעקב בר אידו: מי שלא הניח ערובי תבשילין יבא ויסמך על שלי ועד כמה. אמר רב נחומי בר זכריה משמה דאביי עד תחום שבת. ההוא סמיא דהנה מסדר מתניתא קמיה דמר שמואל חזיה דהנה עציב. אמר לה: אמאי עציבת. אמר לה דלא אותיבי ערובי תבשילין. אמר לה סמוך אדידי. לשנה חזייה דהנה עציב אמר לה: אמאי עציבת אמר לה דלא אותיבי ערובי תבשילין. אמר לה: פושע את לכולי עלמא שרי לדידך אסור:

רש"י מנה"מ. לאו דוקא מקראי יליף דעירווי תבשילין דרבנן והכי קמבעיא ליה אהיכא אסמכוה רבנן: זכור. אין זכירה אלא בדבר המסתכח: זכרהו מאחר שבא להשכיחו. כשבא י"ט בע"פ קרוב שבת להסתכח מחמת י"ט שמרבה בסעודת היום ואינו מניח לשבת כדי כבודו והזהירך הכתוב לזכרו וכשמערב עירווי תבשילין נמלא שזכרו שהרי אינו עושה אלא מחמת שבת: מ"ט. למה תקנו ערוב קרא ודאי לאו בערוב משתעי ולא ערוב משתמע מיניה ואסמכתא בעלמא הוא וכי אתא קרא לקדוש היום אתא כדתניא בפסחים זכרהו על היין וערוב' מדרבנן ומה ראו לתקן: אמר רבא כדי שיברו' וכו'. מתוך שמערב' זוכר את השב' ואינו מכלה את הכל לי"ט ובורר מנה לזה ומנה לזה: רב אשי אמר. לא לכבוד שבת הקנוהו אלא לכבוד י"ט, כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת. אלא אם כן התחיל מצעוד יום דאינו אלא שגומר והולך אבל אתחולי לא קל וחומר דמיום טוב לחול. לגמרי לא: בשלמא לרב אשי. דאמר לכבוד יום טוב תקנוהו כדי שיאמרו אסור להתחיל בשולי שבת ביום טוב היינו דמערב יו"ט הורדך לעשותו: אלא לרבא. דאמר כדי שיברור: אפי' ביום טוב. ועשהו לפני סעוד' יום טוב יפ' כאן זכירת שבת לברור מנותיו: שמה יפ'ע. ישכח ולא יערב משום דטריד: ותנא מייתי לה מהבא. כן דרך שיטת הש"ס כשמתחילין האמוראים להוציא טעם מן המקרא ויפ' תנא של ברייתא למד אותה ממקום אחר נקט הכי כלומר האמוראים למדוהו מכאן והתנא למד מכאן: את אשר תאפו אפו. הוה ליה למכתב היום אפו ובשלו אלא רמז היא שיש לך יום ששי שאין אופין לאורך מחר: אלא על האפוי. בחמישי בשבת: אופין. פת: מבשילין. תבשיל: בין לאחד בין למאה. די להם בכזית: ריכי' דעת. שידעו שלשם כך נעשו ורב הונא לא פירש דעת מי ומפרשין לה אנו ואמרינן הא ודאי פשיטא לן דכי אמר רב הונא ריכים דעת דעתו דמניח מיהא בעי דאיהו עדיף שעושהו לשם כך מיהו מצעי לן דעת מי שהניח ללרכו כגון שעשאו זה לאורך חזירו כלום כריד שימלך בו תחלה לעשותו על פיו: עד תחום שבת. ולעומדים חוץ לתחום לא היה דעתו של מניח עליהם: ולא עלו על לבו לזכרון: מסדר מתניתא. שהיה יודע משניות בגרסא ומחזר עליהן לפני מר שמואל שהיו סדורות בפיו כעיקרן: סמוך אדידי. דמערבנא אכולא נהרדעא שהיה עירו: לשנה. לשנה אחרת וראש השנה היה שאין יכול להניח ולהתנות: לדידך אסור. שאין דעתו על המזידין והפושעים שאינם חרדים לדברי חכמים:

פָּתַח וְאָמַר (משלי ט"ז) אִישׁ תְּהַפּוּכוֹת יִשְׁלַח מְדוֹן וְנִרְגָן מִפְּרִיד
 אֱלוֹף אִישׁ תְּהַפּוּכוֹת יִשְׁלַח מְדוֹן כָּמָה דְאָמְרוּ חִיבֵיָא עֲבָדֵי
 פְּגִימוּ לְעֵילָא וְנִרְגָן מִפְּרִיד אֱלוֹף מִפְּרִיד אֱלוֹפוֹ שֶׁל עוֹלָם
 וְדָא קִדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא. דְּבַר אַחַר אִישׁ תְּהַפּוּכוֹת יִשְׁלַח
 מְדוֹן. מֵהוּ יִשְׁלַח. יִשְׁלַח לְאֲנוּן נְטִיעָן מְדוֹן דִּינִקְוּ מִסְטָרָא
 דְּדִינָא. וְנִרְגָן מִפְּרִיד אֱלוֹף כָּמָה דְאָמְרוּ חִיבֵיָא עֲבָדֵי פְּגִימוּ
 לְעֵילָא מִפְּרִיד דִּיחֻוּדָא לָא יִשְׁתַּכַּח מִפְּרִיד לְמִטְרוֹנִיתָא
 מִמְּלָכָא וּלְמְלָכָא מִמִּטְרוֹנִיתָא וּבְגִין כֵּן לָא אֶקְרִי אֶחָד
 דְאֶחָד לָא אֶקְרִי אֶלָּא כֵּן אֲנוּן בְּזוּוּגָא חֲדָא. וּוי לְאֲנוּן
 חִיבֵיָא דְעֲבָדֵי פְּרוּדָא לְעֵילָא זְכָאִין אֲנוּן צְדִיקָא דְאֲנוּן
 מְקִימָן קִיוּמָא דְלְעֵילָא וְזְכָאִין אֲנוּן מְאֲרִיהוֹן דְתִשׁוּבָה
 דְתִיבִין כֵּלָא לְאַתְרֵיהוּ. וְעַל דָּא תִּנְיָן אֶתְר דְבַעֲלֵי תִשׁוּבָה
 יִתְבִי צְדִיקִים גְּמוּרִים לָא יִתְבִי בֵיהּ מְאִי טַעֲמָא אֶלָּא אֲנוּן
 אֶתְתַקְנוּ בְּאַתְר עֲלָאָה בְּאַתְר דְשִׁקְיוֹ דְגִנְתָּא מִשְׁתַּכַּח מִתַּמָּן
 וְדָא הוּא תִשׁוּבָה וְעַל דָּא אֶקְרוּן בְּעֵלֵי תִשׁוּבָה וְאֶלִין
 אֶתְתַקְנוּ בְּאַתְר אַחְרָא דְאֶקְרִי צְדִיק וְעַל דָּא אֶלִין יִתְבִין
 בְּאַתְר עֲלָאָה וְאֶלִין יִתְבִין בְּאַתְר זוּטְרָא מְאִי טַעֲמָא אֶלִין
 תִּיבִין מִן לְאַתְרֵיהוּ מְאַתְר עֲלָאָה דְנִהָרָא עֲמִיקָא עַד הֵהוּא
 אֶתְר דְאֶקְרִי צְדִיק. וְצְדִיקִים גְּמוּרִים נִגְדִין לוֹן מֵהֵהוּא
 אֶתְר דְאֲנוּן יִתְבִי לְהֵאִי עֲלָמָא וְעַל דָּא אֶלִין עֲלָאִין וְאֶלִין
 תִּתְאִין. זְכָאָה חוּלְקִיהוֹן דְמְאֲרֵי תִשׁוּבָה וְזְכָאָה חוּלְקִיהוֹן
 דְצְדִיקָא דְבִגְנִיהוֹן עֲלָמָא מִתְקִימָא הֲדָא הוּא דְכְתִיב (ויקרא
 ה') וְהָיָה כִי יַחֲטָא וְאָשָׁם וְגוֹמֵר מֵה כְּתִיב לְעֵילָא אוֹ מִצָּא
 אֲבָדָה וְכַחֲשׁ בָּהּ וְגוֹמֵר דְהָא בְּגִין דָּא אֶסְתַּלַּק קִדְשָׁא בְּרִידָּהּ
 הוּא מִכֵּלָא כְּבִיכּוֹל קִדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא לָא אֶשְׁתַּכַּח בְּקִיוּמֵיהּ
 דְהָא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֶתְפָּרְשָׁא מְאַתְרָהּ הֲדָא הוּא דְכְתִיב
 (ירמיה ז') אֲבָדָה הָאֱמוּנָה (ל"ה קצ"א) מְאִי אֱמוּנָה דָּא כְּנֶסֶת
 יִשְׂרָאֵל כְּמָה דְאֶתְ אֶמֶר (תהלים צ"ב) וְאֱמוּנָתְךָ בְּלִילוֹת. אֲבָדָה
 הָאֱמוּנָה כְּמָה דְאֶתְ אֶמֶר (ירמיה ט') עַל מָה אֲבָדָה הָאֶרֶץ וְכֵלָא
 חַד וְהָא אוֹקִימָנָא אֲבָדָה וְלָא נֶאֱבַדְתָּ וְלָא אֲבוּדָה. כְּגוּנָא
 דָּא (ישעיה נ"ז) הַצְדִיק אֲבָד אֲבוּד אוֹ נֶאֱבַד לָא כְּתִיב אֶלָּא

אָבִד. הַדָּא הוּא דְכַתִּיב (ירמיה ז') אָבִדָה הָאֱמוּנָה בְּגִין כָּד וְהָשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אוֹ אֶת הָאֲבִדָה וְגוֹמֵר :

תרגום הזהר פֶּתַח וְאָמַר. אִישׁ תְּהַפּוּכוֹת יִשְׁלַח מְדוּן וְנִרְגָן מִפְּרִיד לְלוֹף. אִישׁ תְּהַפּוּכוֹת יִשְׁלַח מְדוּן, הוּא כְּמוֹ שְׂאֵמְרָנוּ, שְׂהַרְשָׁעִים עוֹשִׂים פָּגַם לְמַעְלָה. כִּי מְדוּן, פֶּרֶוֹשׁ פָּגַם. וְנִרְגָן מִפְּרִיד לְלוֹף, הֵינּוּ שְׂמִפְּרִיד לְלוֹפוֹ שֶׁל עוֹלָם, שָׁזָהוּ הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא. פֶּרֶוֹשׁ אַחֵר, אִישׁ תְּהַפּוּכוֹת יִשְׁלַח מְדוּן. מֵהוּ יִשְׁלַח. הוּא שְׂיִשְׁלַח לְלוֹף הַנְּטִיעוֹת, מְדוּן, דְּהֵינּוּ שְׂגוּרִים לָהֶם שְׂיִינְקוּ מֵכַד הַדִּין. וְנִרְגָן מִפְּרִיד לְלוֹף. הוּא כְּמוֹ שְׂאֵמְרָנוּ, שְׂהַרְשָׁעִים עוֹשִׂים פָּגַם לְמַעְלָה, מִפְּרִיד, הֵינּוּ שְׂלַח נִמְרָא יְחוּד, שְׂמִפְּרִיד הַמְּלֶכֶה מִן הַמְּלֶכֶה, וְהַמְּלֶכֶה מִן הַמְּלֶכֶה. וּמִשּׁוֹם זֶה לֹא נִקְרָא אַחַד, כִּי לֹא נִקְרָא אַחַד, אֲלֹא הֵם צִיחּוּד אַחַד. אוֹי לְלוֹף הַרְשָׁעִים שְׂעוֹשִׂים פֶּרֶוֹד לְמַעְלָה. אֲשֶׁרִיָּהֶם הַלְדִּיקִים, שְׂהֵם מְקִימִים הַקְּיּוֹם שְׂלִמְעָלָה, וְאֲשֶׁרִיָּהֶם צְעֵלֵי תְּשׁוּבָה, שְׂמַחֲזִירִים הַכֹּל לְמַקּוּמוֹ. וְעַל כֵּן לְמִדְּנוּ, צְמָקוֹם שְׂצַעֲלֵי תְּשׁוּבָה יוֹשְׁבִים, לְדִיקִים גְּמוּרִים אִין יוֹשְׁבִים שָׁם. מֵהוּ הַטַּעַם. אֲלֹא הֵם צְעֵלֵי תְּשׁוּבָה נִתְּפָקוּ צְמָקוֹם עֲלִיוֹן צְמָקוֹם שְׂהַשְׁקוּי שֶׁל הַגֵּן נִמְרָא שָׁם, וְזוֹ הִיא תְּשׁוּבָה. וְעַל כֵּן נִקְרָאִים צְעֵלֵי תְּשׁוּבָה. וְאֵלּוּ לְדִיקִים הַגְּמוּרִים, נִתְּפָקוּ צְמָקוֹם אַחֵר, שְׂנִקְרָא לְדִיקָה. וְעַל כֵּן, אֵלּוּ צְעֵלֵי תְּשׁוּבָה, יוֹשְׁבִים צְמָקוֹם עֲלִיוֹן, וְאֵלּוּ לְדִיקִים גְּמוּרִים, יוֹשְׁבִים צְמָקוֹם קָטוֹן, מֵהוּ הַטַּעַם. הוּא, כִּי אֵלּוּ צְעֵלֵי תְּשׁוּבָה, מְשִׁיבִים הַמַּיִם, לְמַקּוּמָם, מִמְּקוֹם עֲלִיוֹן שֶׁל הַנְּהַר הָעֵמֶק, עַד אוֹתוֹ מְקוֹם שְׂנִקְרָא לְדִיקָה. וְלְדִיקִים גְּמוּרִים מְשִׁיבִים אֶת הַשֶּׁפַע, מֵאוֹתוֹ מְקוֹם שְׂהֵם יוֹשְׁבִים, לְעוֹלָם הַזֶּה. וְעַל כֵּן אֵלּוּ צְעֵלֵי תְּשׁוּבָה הֵם עֲלִיוֹנִים וְאֵלּוּ לְדִיקִים גְּמוּרִים הֵם תַּחְתּוֹנִים. אֲשֶׁרִי חֻלְקָם שֶׁל צְעֵלֵי תְּשׁוּבָה, וְאֲשֶׁרִי חֻלְקָם שֶׁל הַלְדִּיקִים שְׂצַעֲבִילִם הָעוֹלָם מִתְּהִיִם. זֶהוּ שְׂכַתּוֹב, וְהָיָה כִּי יַחֲטֵא וְאֲשָׁם וְגוֹ'. מֵה פְּתוּב לְמַעְלָה, אוֹ מְרָא אֲבִדָה וְכַחֲשׁ צָה וְגוֹ'. כִּי הַחוּטָא פּוֹגַם לְמַעְלָה, וּמִשּׁוֹם זֶה מִסְתַּלַּק הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא מִן הַכֹּל. כְּבִיכּוֹל הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא לֹא נִמְרָא צְקִיּוּמוֹ, כִּי כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל, שְׂהִיא הַמְּלֶכֶת, נִפְרָדָה מִמְּקוּמָהּ. זֶה שְׂנִאֲמַר אֲבִדָה הָאֱמוּנָה. מֵה הִיא אֱמוּנָה. הִיא כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל. כְּמוֹ שְׂנִאֲמַר, וְאֱמוּנָתָהּ צְלִילוֹת, וְלִילָה הוּא הַמְּלֶכֶת. אֲבִדָה הָאֱמוּנָה, הוּא כְּמוֹ שְׂנִאֲמַר, עַל מֵה אֲבִדָה הָאֲרָצַי. וְהַכֹּל אַחַד, כִּי הַמְּלֶכֶת נִקְרָאת אֱמוּנָה וְנִקְרָאת אֲרָצַי. וְהִיא הָעֵמֶדְנוּ, אֲבִדָה פְּתוּב, וְלֹא פְּתוּב, נִאֲבָדָת, וְלֹא אֲבִדָה, שְׂפֶרֶוֹשׁ שְׂהִיא עֲלָמָה נִאֲבָדָה. כִּי עֵינֵי זֶה פְּתוּב הַלְדִּיק אֲבִד, אֲבִד אוֹ נִאֲבָד לֹא פְּתוּב, אֲלֹא

חֲזָדָה, וְזֶהוּ שְׂפָתַיבּ חֲזָדָה הַאֲמוּנָה. מִשּׁוֹם זֶה פְּתוּב, וְהִשְׁיֵב אֶת הַגְּזֵלָה אוֹ
אֶת הַחֲזָדָה וְגו'.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ג

א. אָרֶז שֶׁבִשְׁלוֹ אוֹ שֶׁעָשָׂה מִמֶּנּוּ פֶת בְּתַחֲלָה מְבָרֵךְ עָלֶיהָ
בוֹרָא מִיַּי מְזוֹנוֹת וְלִבְסוֹף בּוֹרָא נְפִשׁוֹת וּבְלִבָּד שֶׁלֹּא יִהְיֶה
מְעָרֵב עִם דְּבַר אַחֵר אֶלָּא אָרֶז לְבִדּוֹ אֲבָל פֶת דּוֹחֵן אוֹ פֶת
שֶׁל שְׂאֵר מִיַּי קִטְנִית בְּתַחֲלָה מְבָרֵךְ שֶׁהַכֹּל וְלִבְסוֹף בּוֹרָא
נְפִשׁוֹת רַבּוֹת: **ב.** כָּל שֶׁמְבָרֵכִין עָלָיו בְּתַחֲלָה הַמוֹצֵיא
מְבָרֵכִין לְאַחֲרָיו בְּסוֹף בְּרַכַּת הַמְּזוֹן כְּסֻדְרָה אַרְבַּע בְּרַכּוֹת.
וְכָל שֶׁמְבָרֵכִין עָלָיו בְּתַחֲלָה בּוֹרָא מִיַּי מְזוֹנוֹת מְבָרֵכִין
בְּסוֹף לְאַחֲרָיו בְּרַכָּה אַחַת מֵעֵין שְׁלֹשׁ חוּץ מִן הָאָרֶז: **ג.**
בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים ֹ שְׁאֵכֵל מְכַזֵּית וְלִמְעָלָה אֲבָל אֲכָל
פְּחוֹת מְכַזֵּית בֵּין מִן הַפֶּת בֵּין מִשְׂאֵר אוֹכְלִין וְהַשּׁוֹתֶה פְּחוֹת
מִרְבִּיעִית בֵּין מִן הַיַּי בֵּין מִשְׂאֵר מִשְׁקִין מְבָרֵךְ בְּתַחֲלָה
בְּרַכָּה הָרְאוּיָה לְאוֹתוֹ הַמִּין וְלִבְסוֹף אֵינוֹ מְבָרֵךְ כָּלֵל:

מוסר

ספר חסידים סימן רטו ריז ריח

אִם רְאִיתָ רֶשַׁע עֹשֶׂיךָ שֶׁמִּתְחַתְּנִים בּוֹ גְּדוּלִים, דַּע לָךְ כִּי
הַעֲשֶׂר לֹא בָּא לְיָדוֹ אֶלָּא שֶׁיִּדַע הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אִם לֹא

יְהִי לּוֹ עֹשֶׂר לֹא יִתְחַתֵּן בּוֹ לְכַדֵּי הַקָּדִים וְנָתַן לּוֹ הָעֹשֶׂר לֹא
בְּעִבּוֹר זְכוּתוֹ מִתְחַתְּנִים בּוֹ אֶלָּא עֲבוּר זְכוּיֹת אָבוֹתָיו
וְאֲמוֹתָיו אוֹ שֶׁהָיוּ מְבַזִּים אוֹתוֹ קִדְּם לָכֵן: מִדָּה בְּמִדָּה לֹא
בְּטָלָה וְתַכְחֵשׁ שָׂרָה לֵאמֹר לֹא צָחַקְתִּי כִּי יִרְאֶה. לְפִי
שָׁכַזְבָּה עַל יָדַי יִצְחָק, לְפִיכֵד מִתָּה עַל יָדַי יִצְחָק בְּעַקְדָתוֹ:
אִם בָּא רְאוּבֵן לְיָדַי צֶעַר וְהִגִּיד צֶעְרוֹ לְשִׁמְעוֹן וְשִׁמְעוֹן
הִתְחַנֵּן עַל רְאוּבֵן כְּאֵלּוֹ הַצֶּעַר עַל עֲצָמוֹ לְבִסּוֹף כְּשִׁיבָא עַל
שִׁמְעוֹן שׁוֹם צֶעַר וְלֹא הִתְחַנֵּן רְאוּבֵן עַל שִׁמְעוֹן כְּמוֹ שִׁמְעוֹן
עַל רְאוּבֵן הֲרִי כְּאֵלּוֹ גָּזְלוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ג) גִּזְלַת הָעֲנִי
בְּבִתֵּיכֶם וְאֶפְלוּ אִם נוֹשַׁע שִׁמְעוֹן שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא י"ט) וְאֶהְבֵּת
לְרַעַד כְּמוֹד. וְאִם הִתְחַנֵּן עַל חֲבֵרוֹ אִף עַל פִּי שְׂלֵא יוֹעִיל
כְּשִׁיבָא הוּא אוֹ זָרְעוֹ לְאוֹתוֹ צֶעַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ זוֹכֵר מֵהַ
שְׁעָשָׂה לְחֵבְרוֹ כְּשֶׁנַּעֲשָׂה לוֹ זֶה הַמְּאָרֶע וּמוֹשִׁיעוֹ:

כִּי תֵצֵא יוֹם שְׁלִישִׁי תוֹרָה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה ראשונה דשם ב"ן להשאר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(ב) וְאָמְרוּ אֶל זְקֵנֵי עִירוֹ בְּנֵינוּ זֶה סוֹרֵר
וּמְרָה אֵינָנוּ שְׁמַע בְּקִלְנוּ זוּלָּל וְסִבָּא:
וַיִּמְרוּן לְסָבִי קִרְתָּהּ בְּנָנָא דִין סָטִי וּמְרִי לִיתוּהִי מְקַבֵּל לְמִימְרָנָא
זָלָל בְּסָר וְסָבִי חֲמַר: (כא) וַיִּרְגְּמֵהוּ כָּל אַנְשֵׁי עִירוֹ
בְּאַבְנִים וְמֵת וַיַּבְעֲרֵת הָרַע מִקִּרְבָּהּ וְכָל
יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ: (ס) וַיִּרְגְּמֵהּ כָּל אַנְשֵׁי קִרְתָּהּ
בְּאַבְנֵיָא וַיָּמוּת וַתִּפְּלֵי עֶבֶד דְּבִישׁ מִבִּינָהּ וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ
וַיִּדְחֻלוּ:

וְכִי יִהְיֶה בְּאִישׁ חֹטֵא מִשְׁפָּט (כב)
מָוֹת וְהוֹמַת וְתִלִּית אֹתוֹ עַל עֵץ : וְאָרִי יְהִי
בְּגִבֵּר חוֹבֵת דִּין דְּקָטוּל וְיִתְקַטַּל וְתִצְלוּב יְתֵה עַל צְלִיבָא :

רש"י וְכִי יִהְיֶה בְּאִישׁ חֹטֵא מִשְׁפָּט מות. סמיכות הפרשיות מגיד, שאם חסיד עליו אביו ואמו, סוף שינא לתרבות רעה ויעבור עבדות ויתחייב מיתה בבית דין: ותלית אותו על עץ. רבותינו אמרו, כל הנסקליו, נתליו, שנאמר (פסוק כג) כי קללת אלהים תלוי. והמזכר ה', בסקילה:

לֹא תִלִּין נְבֻלָתוֹ עַל הָעֵץ כִּי קָבוּר (כג)
תִּקְבְּרֶנּוּ בַּיּוֹם הַהוּא כִּי קָלַלְתָּ אֱלֹהִים
תִּלְוִי וְלֹא תִטְמֵא אֶת אֲדָמָתְךָ אֲשֶׁר
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה : (ס) לֹא תִבְיֵת נְבֻלָתָהּ
עַל צְלִיבָא אָרִי מְקַבֵּר תִּקְבְּרֶנּוּ בַּיּוֹמָא הַהוּא אָרִי עַל דְּחַב קָדָם יי
אֲצִטְלַב וְלֹא תִסָּאֵב יְת אֲרַעְךָ דִּי יי אֲלַהְךָ יְהִי לְךָ אֲחִסְנָא :

רש"י כי קללת אלהים תלוי. זלזולו של מלך הוא, שאדם עשוי בדמות דיקנו וישראל הם בניו. משל לשני אחים תאומים שהיו דומין זה לזה, אחד נעשה מלך, ואחד נתפס ללסטיות ונתלה, כל הרואה אותו אומר המלך תלוי. כל קללה שבמקרא לשון הקל וזלזול, כמו (מלכ' א' ב, ט) והוא קללני קללה נמרצת:

כב (כד) לֹא תִרְאֶה אֶת שׁוֹר אָחִיךָ אוֹ אֶת
שִׂיּוֹ נִדְחִים וְהִתְעַלְמָתָ מֵהֶם הֲשִׁב
תְּשִׁיבֵם לְאָחִיךָ : לֹא תִחַזִּי יְת תּוֹרָא דְאָחוּךָ אוֹ יְת אִמְרָה
דְּטַעֲנָן וְתִתְכַבֵּשׂ מִנְהוֹן אֲתָבָא תִתְבְּנוּן לְאָחוּךָ :

רש"י והתעלמת. כובש עין כאלו אינו רואה: לא תראה' והתעלמת. לא תראה אותו שתעלם ממנו, זהו פשוטו. רבותינו אמרו פעמים שאתה מתעלם וכ' :

נביאים - שמואל א - פרק יז

(יא) וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל וְכָל יִשְׂרָאֵל אֶת דְּבַר יְהוָה
הַפְּלִשְׁתִּי הָאֵלֶּה וַיַּחֲתוּ וַיִּרְאוּ מְאֹד : (א)
וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל וְכָל יִשְׂרָאֵל יַת פְּתִגְמֵי פְּלִשְׁתֵּי הָאֵילָן וְאַתְּבְּרוּ וַיִּדְחִילוּ
לְחָדָא : (ב) וַדָּוִד בֶּן אִישׁ אַפְרַתִּי הִזֶּה מִבֵּית
לֶחֶם יְהוּדָה וְשֵׁמוֹ יִשַׁי וְלוֹ שְׁמֹנֶה בָנִים
וְהָאִישׁ בְּיָמָיו שָׁאוּל זָקֵן בָּא בְּאֲנָשִׁים :
וַדָּוִד בֶּר גִּבּוֹר אַפְרַתִּי הַדִּין מִבֵּית לֶחֶם לְבֵית יְהוּדָה וְשָׁמָּה יִשַׁי וְלֵה
תִּמְנָא בְּנִין וְגִבְרָא בְּיָמָיו שָׁאוּל סִיב מְנִי בְּבַחֲרִיא :

רש"י אפרתי . בית לחם יושבת בארץ אפרת : ולו שמנה בנים . ומה שכתוב (בדברי הימים א ב טו) : 'אולם
הששי דוד השביעי' ולא כתב יותר , יש לומר שאחד מת בלא בנים , ולפיכך לא כתבו גם : באנשים .
נמנה בכנסיות החשובים :

(ג) וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת בְּנֵי יִשַׁי הַגְּדָלִים הֶלְכוּ
אַחֲרֵי שָׁאוּל לְמַלְחָמָה וְשֵׁם שְׁלֹשֶׁת בְּנָיו
אֲשֶׁר הֶלְכוּ בְּמַלְחָמָה אֶלְיָאב הַבְּכוֹר
וּמִשְׁנֵהוּ אַבְיָנָדָב וְהַשְּׁלִישִׁי שָׁמָּה : וְאַזְלוּ תִּלְתָּא
בְּנֵי יִשַׁי רַבְרַבִּיא אֲזָלוּ בְּתַר שָׁאוּל לְקַרְבָּא וְשׁוּם תִּלְתָּא בְּנוֹהֵי דְאַזְלוּ
לְקַרְבָּא אֶלְיָאב בּוּכְרָא וְתַנְיִנָּה אַבְיָנָדָב וְתִלְתִּיתָּא שָׁמָּה : (ד) וַדָּוִד
הוּא הַקָּטָן וְשְׁלֹשָׁה הַגְּדָלִים הֶלְכוּ אַחֲרֵי
שָׁאוּל : (ה) וַדָּוִד הוּא זְעִירָא וְתִלְתָּא רַבְרַבִּיא אֲזָלוּ בְּתַר שָׁאוּל
:

רש"י ודוד הוא הקטן . שהיה בבית שאול מקודם לכן לנגן לפניו :

(טו) וְדָוִד הִלֵּךְ וְשָׁב מֵעַל שְׂאוֹל לְרַעוֹת אֶת
צֵאן אָבִיו בֵּית לָחֶם : וְדָוִד אָזַל וְתָב מְלֹת שְׂאוֹל
לְמַרְעֵי יֵת עֵנָא דְאָבוּהֵי בֵית לָחֶם :

רש"י ודוד הולך . היה הולך ושב תמיד מאכל שאול לבית אביו :

כתובים - תהילים - פרק עו

(ד) שָׁמָּה שָׁבַר רִשְׁפֵי קִנְיָת מִגֹּן וְחָרַב
וּמְלַחְמָה סָלָה : כִּד עֲבָדוּ בֵית יִשְׂרָאֵל רְעוּתִיָּה אֲשֶׁרִי
שְׁכַנְתִּיָּה בִּינְיָהוֹן תַּמָּן תִּבְר גְּרָרִיו וְקִשְׁתֵּיָו דְעַמִּיָּא מְגִיחֵי קִרְבָּא
תְרִיסָא וְסִדְרֵי קִרְבָּא בְטַל לְעֵלְמִין :

רש"י שמה שבר רשפי קשת . של סנחריב ואוכלוסיו , רשפי קשת אין רשפי קשת לשון רשפי אש שאין
לשון רשפי אש נופלים בהקשת וזה רפי ורשפי אש דגוש ורשפי קשת ל' ולחומי רשף (דברים ל"ב) למתרגמינן
עוף , ובני רשף יגביהו עוף (איוב ה') וכן ומקניהם לרשפים (לקמן עה) ללפרים , וכן ובני רשף בני עפיפה הם
שדים יגביהו לעוף אף זה לשון חלים המעופפים כענין שנאמר ומחז יעוף יומם , שמה שבר רשפי קשת
חלים שהקשת מעופף , וכל המזמור הזה מדבר במפלת סנחריב שלא מצינו אויב נופל בירושלים אלא הוא
:

(ה) נָאֹר אֶתָּה אֲדִיר מִהַרְרֵי טָרֶף : נְהִיר דְחִיל
אֶת אֶלְהָא מְשַׁבַּח מִן בֵּית מִקְדָּשְׁךָ יְזוּעוּן מִן קְדָמְךָ מְלַכְיָא דִּיתְבִּין
בְּכַרְפֵי טוּרְיָא אֶתְר בֵּית כְּנִישׁוֹת בְּזַתְהוֹן :

רש"י נאור אתה אדיר . לשון נאור מקדשו (איכה ב') נארת בכית עבדך (לקמן פט) מנאכ את אויביך וקמין
ומטאטאן מן העולם , נאור על שם מעשיו נקרא כמו חנון ורחום וקנא על שם שהוא חונן שהוא מרחם
שהוא מקנא : אדיר מהררי טרף . חזק מענקים טורפים הגבוהים כהרים ולנגדך אין גבורת' נודעת :

(ו) אֲשַׁתּוֹלְלוּ אֲבִירֵי לֵב נָמוּ שְׁנַתֶּם וְלֹא
מָצְאוּ כָּל אַנְשֵׁי חַיִּל יְדִיהֶם : אֲשַׁלְּחוּן מֵעֲלוּיָהוּן
זִינֵי קָרְבָּא גְבָרֵי לְבָא אֲתַנְמַנְמוּ בְּשַׁנְתָּהוּן וְלֹא סְפִיקוּ כָּל גְבָרֵי חַיִּלָּא
לְמַחַד זִינֵיָהוּן בְּיַדִּיהוּן :

רש"י אשתוללו . כמו השתוללו כמו (דה"י ב' כ') ואחרי כן אתחבר אחזיה וגו' כמו התחבר ונגזר אשתוללו
מגזרת (חייב יב) מוליד יועלים שולל , והוא לשון משגה ושלו כשועים שוגים והתי"ו נופלת כלשון המתפעל
באמצע התיבה ככל התיבה שתחילתה שי"ן : נמו שנתם . נרדמו בשינה לשון תנומה : ולא מצאו . ידיהם
וכחם כשצאת ליפרע מהם :

(ז) מִגְעַרְתֶּךָ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב נִרְדָּם וְרָכַב
וְסוּס : מִמְּזוּפְתֶךָ אֱלֹהָא דְיַעֲקֹב דְּמַכּוּן אֲרִתִּיכּוּן וּפְרָשׁוּן
אֲתַעְקְרוּ :

רש"י נרדס ורכב וסוס . וי"ו של ורכב טפילה היא כמו (בראשית טו) אלה בני כבעון ואיה וענה וי"ו של
ואיה טפילה היא :

(ח) אֶתָּה נוֹרָא אֶתָּה וּמִי יַעֲמֵד לְפָנֶיךָ מֵאֵז
אֶפְדֶּךָ : אֲנִתְּ דְחַיִּל אֲנִתְּ הוּא אֱלֹהָא וּמִן יְקוּם קְדָמְךָ מְעַדֵּן דְיִתְקוּף
רוּגְזֶךָ :

רש"י מאז אפד . משעה שאתה כועס :

משנה סוטה פרק ז

א. אלו נאמרין בכל לשון, פרשת סוטה, ודוי מעשר,
קריאת שמע, ותפלה, וברכת המזון, ושבועת
העדות, ושבועת הפקדון :

ברטנורה (ו) אלו נאמרין. פרשת סוטה. דכתיב (במדבר ה') ואמר אל האשה בכל לשון שהיא אומרת: וידוי מעשר. בערתי הקדש מן הבית כו', אומר בכל לשון שיראה, דכתיב (דברים כ"ו) ואמרת לפני ה' אלהיך, בכל לשון שאתה אומר: קריאת שמע. דכתיב (ס"ו) שמע ישראל, בכל לשון שאתה שומע: וחפלה. כבוד שמתפללין, מתפללין בכל לשון. אבל יחיד אינו מתפלל אלא בלשון הקודש: וברכת המזון. דכתיב (ס"ח) וברכת, בכל לשון שאתה מצרד: ושבועת העדות ושבועת הפקדון. בכל לשון שהשביעו ולא הודו, חייבין. שבועת העדות ילפינן לה דכתיב (ויקרא ה') ושמעה קול אלה, בכל לשון שאתה שומע. ושבועת הפקדון גמר תחטא תחטא משבועת העדות:

ב. ואלו נאמרין בלשון הקדש, מקרא בפורים, וחליצה, ברכות וקללות, ברפת פהנים, וברפת פהן גדול, ופרשת המלך, ופרשת עגלה ערופה, ומשוח מלחמה בשעה שהוא מדבר אל העם:

ברטנורה (ז) מקרא בכורים. שהיה קורא מארמי אובד אבי (דברים כ"ו) עד סוף הפרשה: וחליצה. יבמה היא אומרת (ס"ח כ"ה) מאן יבמי להקים לאחיו אם בישראל לא אבה יבמי, והוא אומר לא חפצתי לקחתה, ואחר החליצה אומרת ככה יעשה לאיש: ברכות וקללות. שאמרו ישראל זה גריזים וזה עיבל: ברכת כהנים. נשיאת כפים: ברכות כהן גדול. ביום הכיפורים אחר עבודת היום שלפני ולפני הוא קורא את הפרשה בתורה ומצדך שמנה ברכות המפורשות במתניתין: ופרשת המלך. היא פרשת הקהל, כדמפרש בסוף פרקין: ופרשת עגלה ערופה. (ס"ח כ"א) ידינו לא שפכו את הדם הזה, כפר לעמך ישראל וגו': פרשת משוח מלחמה. (ס"ח כ') והיה כקרבכם וגו' שמע ישראל אתם קרבים היום וגו':

ג. מקרא בפורים פיצד, (דברים כו) וענית ואמרת לפני ה' אלהיך, ולהלן הוא אומר (ש"ח כ"ה) וענו הלויים ואמרו, מה ענייה האמורה להלן בלשון הקדש, אף כאן בלשון הקדש:

ברטנורה (ח) כילד. כמו מנין: ולהלן הוא אומר. בצרכות וקללות של הר גריזים: מה ענייה האמורה להלן בלשון הקודש. דכתיב (ס"ח כ"ו) ואמרו אל כל איש ישראל קול רם, וכתיב התם (שמות י"ט) והאלהים יעננו בקול, מה להלן בלשון הקודש אף כאן בלשון הקודש:

ד. חֲלִיצָה כִּיצַד, (דברים כו) וְעֲנִתָּהּ וְאָמְרָה וְלָהֶלֶן הוּא
אוֹמֵר (שם כז) וְעָנּוּ הַלְוִיִּם וְאָמְרוּ, מָה עֲנִיָּה הָאֲמוּרָה
לָהֶלֶן בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, אֵף כָּאֵן בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, רַבִּי
יְהוּדָה אוֹמֵר, וְעֲנִתָּהּ וְאָמְרָה כָּכָה, עַד שֶׁתֹּאמַר
בְּלִשׁוֹן הַזֶּה:

זרמורה (ז) וענתה ואמרה ככה. אינו כריך ללמדה בגזרה שזה שמעלמה היא
למדה. וענתה ואמרה ככה כלשון הזה תאמר:

ה. בְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת כִּיצַד, כִּיּוֹן שֶׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת
הַיַּרְדֵּן וּבָאוּ אֶל הַר גְּרִיזִים וְאֶל הַר עֵיבֵל שֶׁבְּשׂוּמְרוֹן
שֶׁבְּצַד שְׂכֵם שֶׁבְּאַצֵּל אֱלוֹנֵי מוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שם יא) הֲלֹא
הִמָּה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וְגוֹ', וְלָהֶלֶן הוּא אוֹמֵר (בראשית יב)
וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאַרְצָ עַד מְקוֹם שְׂכֵם עַד אֱלוֹן מוֹרָה,
מָה אֱלוֹן מוֹרָה הָאֲמוּרָה לָהֶלֶן שְׂכֵם, אֵף אֱלוֹן מוֹרָה
הָאֲמוּרָה כָּאֵן שְׂכֵם, שֶׁשָּׂה שְׂבָטִים עָלוּ לְרֹאשׁ הַר
גְּרִיזִים וְשֶׂשָׁה שְׂבָטִים עָלוּ לְרֹאשׁ הַר עֵיבֵל, וְהַכְּהֻנִּים
וְהַלְוִיִּם וְהָאֲרוֹן עוֹמְדִים לְמַטָּה בְּאַמְצָע, הַכְּהֻנִּים
מְקִיפִין אֶת הָאֲרוֹן, וְהַלְוִיִּים אֶת הַכְּהֻנִּים, וְכָל
יִשְׂרָאֵל מְכָאֵן וּמְכָאֵן, שֶׁנֶּאֱמַר (יהושע ח) וְכָל יִשְׂרָאֵל
וַיִּקְנִי וְשִׁטְרִיו וְשִׁפְטָיו עֹמְדִים מְזָה וּמְזָה לְאֲרוֹן וְגוֹ'.
הִפְכוּ פְּנֵיהֶם כָּל־פִּי הַר גְּרִיזִים וּפְתַחוּ בַּבְּרָכָה, בְּרוּךְ
הָאֵישׁ אֲשֶׁר לֹא יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמִסְכָּה, וְאֵלוּ וְאֵלוּ עוֹנִין
אִמֹן. הִפְכוּ פְּנֵיהֶם כָּל־פִּי הַר עֵיבֵל וּפְתַחוּ בַּקְלָלָה,
(דברים כז) אָרוּר הָאֵישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמִסְכָּה, וְאֵלוּ
וְאֵלוּ עוֹנִין אִמֹן, עַד שֶׁגוֹמְרִין בְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת. וְאַחַר
כֵּן הֵבִיאוּ אֶת הָאֲבָנִים וּבָנוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ וְסָדוּהוּ
בְּסִיד, וְכָתְבוּ עָלָיו אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה בְּשִׁבְעִים
לָשׁוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר (שם) בְּאֵר הַיֵּטֵב, וְנָטְלוּ אֶת הָאֲבָנִים
וּבָאוּ וְלָנוּ בְּמִקּוֹמוֹ:

ברטנורה (ה) שצומרון. אכל שומרון: מכאן ומכאן. על ההרים: שצעים לשון. ככתב של שצעים אומות, וכל הרועה ללמדה יבא וילמוד. שלא יהיה פתחון פה לאומות לומר לא היה לנו מהיכן ללמוד: את האזנים. סתרו את המזבח לאחר שהעלו העולות והשלמים: ולנו במקומו. צבית מלונס בגלגל, ושם הקימו את האזנים:

ו. בְּרִכַּת כְּהֲנִים כִּיצַד, בְּמִדֵּינָה אוֹמְרִים אוֹתָהּ שְׁלֹשׁ בְּרִכּוֹת, וּבְמִקְדָּשׁ בְּרִכָּה אַחַת. בְּמִקְדָּשׁ אוֹמֵר אֶת הַשֵּׁם כְּכַתְּבוּ, וּבְמִדֵּינָה בְּכַנּוּיוֹ. בְּמִדֵּינָה כְּהֲנִים נוֹשְׂאִים אֶת יָדֵיהֶן כְּנִגְדַּת כְּתֻפֵיהֶן, וּבְמִקְדָּשׁ עַל גְּבִי רֵאשִׁיָּהוּ, חוּץ מִכֶּהֱן גָּדוֹל שְׂאִינוֹ מִגְּבִיָּהּ אֶת יָדָיו לְמַעַלָּה מִן הַצִּיץ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִם כֶּהֱן גָּדוֹל מִגְּבִיָּהּ יָדָיו לְמַעַלָּה מִן הַצִּיץ, שְׁנֵאמַר (ויקרא ט) וַיִּשָּׂא אֶהָרוֹן אֶת יָדָיו אֶל הָעָם וַיְבָרְכֵם:

ברטנורה (ו) צמדינה אומר אותה שלש ברכות. שמפסיקין הכהנים בין פסוק לפסוק, ועונים הציבור אמן: ובמקדש ברכה אחת. לפי שאין עונים אמן במקדש ואין כאן שום הפסק: ככתבו. ביו"ד ה"א: ככנויו. באל"ף דל"ת. שאין מזכירין השם ככתבו אלא במקדש בלבד, שנאמר (שמות כ') בכל המקום אשר אזכיר את שמי אצור אליך וזרכתך, סרם המקרא ודרשהו, בכל המקום אשר אצור אליך וזרכתך, דהיינו במקדש, שם אזכיר את שמי: כנגד כתפיהו. מפני שצריך נשיאת כפים, דכתיב וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם, וכתיב (דברים י"ח) הוא ובניו כל הימים, מה הוא בנשיאות כפים אף בניו בנשיאת כפים כל הימים: ובמקדש. שמזכרים את העם בשם המפורש ושכינה למעלה מקשרי ארבעותיהם, מגביהים ידיהם למעלה מראשיהם: שאין מגביה ידיו למעלה מן הציץ. מפני שהשם כתוב בו. ואין הלכה כר' יהודה:

ז. בְּרִכּוֹת כֶּהֱן גָּדוֹל כִּיצַד, חֲזַן הַכְּנֶסֶת נוֹטֵל סֵפֶר תּוֹרָה וְנוֹתְנָה לְרֵאשׁ הַכְּנֶסֶת, וְרֵאשׁ הַכְּנֶסֶת נוֹתְנָה לְסֹגֵן, וְהַסֹּגֵן נוֹתְנָה לְכֶהֱן גָּדוֹל, וְכֶהֱן גָּדוֹל עוֹמֵד וּמִקְבֵּל וְקוֹרֵא עוֹמֵד, וְקוֹרֵא (שם טז) אַחֲרֵי מוֹת, (שם כג) וְאֵדָּ בְּעֶשְׂוֹר. וְגוֹלֵל אֶת הַתּוֹרָה וּמְנִיחָהּ בְּחִיקוֹ וְאוֹמֵר, יוֹתֵר מִמָּה שֶׁקָּרָאתִי לְפָנֶיכֶם כְּתוּב כָּאן. וּבְעֶשְׂוֹר שֶׁבְּחוּמֵשׁ הַפְּקוּדִים קוֹרֵא עַל פֶּה, (במדבר כח)

וּמְבָרַךְ עֲלֶיהָ שְׁמוֹנָה בְּרָכוֹת, עַל הַתּוֹרָה, וְעַל
הָעֲבוּדָה, וְעַל הַהוֹדָיָה, וְעַל מְחִילַת הָעוֹן, וְעַל
הַמְקַדְּשׁ, וְעַל יִשְׂרָאֵל, וְעַל הַכְּהֻנִּים, וְעַל שְׂאֵר
הַתְּפִלָּה :

ברטנורה (ו) **ברכות כהן גדול.** ציוה"כ, לאחר שכלתה עבודת היום קורא בתורה ומצרך שמונה ברכות: חזן הכנסת. שמש הכנסת שטורח עסקי הכנסת עליו להכניס ולהוציא להפשיט את התיבה ולהכין [הכל]: ראש הכנסת. על פיו נחתכין דברי הכנסת, מי יפרוס על שמע, מי יפטיר בנביא, מי ירד לפני התיבה: סגן. המוכן תחת כהן גדול. שאם יארע בו פסול ישמש תחתיו: והסגן נותנה לכהן גדול. וכולן משום כבודו של כהן גדול, דכתיב (משלי י"ד) כרוב עם הדרת מלך: וכהן גדול עומד ומקבל. מכלל דיושב היה, ש"מ בעזרת נשים היה קורא. דאי בעזרת ישראל קיי"ל אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד: וקורא אחרי מות. שהוא מסדר יום הכיפורים: ואך בעשור. שצפרשת שור או כשב, דסמוכה היא לפרשת אחרי מות ויכול לגלול ס"ת לשם בעוד שהמתורגמן מתרגם פסוק אחרון של פרשת אחרי מות, ואין כאן שהות כדי שיפסיק המתורגמן: וגולל את התורה. ואע"פ שעדיין לא קרא בעשור של חומש הפקודים, יקרא אותה על פה ולא יגלול ס"ת לשם מפני שהוא רחוק ויש שהות שיפסיק התורגמן ואיכא גנאי ללבו. ולקרות ב" ס"ת א"א, לפי שאין אדם אחד קורא בשני ספרי תורה בלבו, משום פגמו של ספר תורה הראשון: יותר ממה שקריתי לפניכם. מה שאני עתיד לקרות עוד על פה, אל תאמרו שחסר מן הספר הזה לכך איני גוללו פה. וכל כך למה, שלא להוציא לעז על ס"ת: על התורה. ברכה שלאחריה: ועל העבודה. רצה ה' אלהינו: ועל ההודאה. מודים אנחנו לך: ועל מחילת עון. אתה בחרתנו, שחותם זה מלך מוחל וסולח לעונותינו: ועל המקדש. שהשרה שכינה בבית המקדש, וחותם זה בא"י שוכן בציון: ועל הכהנים. שיקובל קרבנותיהם בראון. וחותם זה מקדש הכהנים: ועל שאר התפלה. שיהו ישראל נושעין מאויביהם. וחותם זה עמד ישראל לריכים יסועה בא"י שומע תפלה:

**ח. פְּרִשְׁת הַמֶּלֶךְ פִּיצַד, מוֹצְאֵי יוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן שֶׁל
חָג, בְּשִׁמְיָנִי בְּמוֹצְאֵי שְׁבִיעִית, עוֹשִׁין לוֹ בִּימָה שֶׁל עֵץ
בְּעֶזְרָה, וְהוּא יוֹשֵׁב עָלֶיהָ, שְׁנַאֲמַר (דברים לא) מִקֶּץ שִׁבְעַ
שָׁנִים בְּמַעַד וְגו'. חֲזוֹן הַכְּנֶסֶת נוֹטֵל סֵפֶר תּוֹרָה וְנוֹתְנָהּ
לְרֹאשׁ הַכְּנֶסֶת, וְרֹאשׁ הַכְּנֶסֶת נוֹתְנָהּ לְסֵגָן, וְהַסֵּגָן
נוֹתְנָהּ לְכֹהֵן גָּדוֹל, וְכֹהֵן גָּדוֹל נוֹתְנָהּ לְמֶלֶךְ, וְהַמֶּלֶךְ
עוֹמֵד וּמְקַבֵּל וְקוֹרֵא יוֹשֵׁב. אֲגַרְפֵּס הַמֶּלֶךְ עֹמֵד וְקַבֵּל**

וְקָרָא עוֹמֵד, וְשִׁבְחוּהוּ חֲכָמִים. וְכִשְׁהִגִּיעַ (שם יז) לְלֹא תוֹכַל לָתֵת עֲלֶיךָ אִישׁ נְכָרִי, זָלְגוּ עֵינָיו דְּמָעוֹת. אָמְרוּ לוֹ, אַל תִּתְיָרָא אֲגַרְפֵּס, אֲחִינוּ אֲתָהּ, אֲחִינוּ אֲתָהּ, אֲחִינוּ אֲתָהּ, וְקוֹרָא מִתְחַלֵּת (דברים א) אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים עַד שְׁמַע, וְשָׁמַע (שם ו), וְהָיָה אִם שָׁמַע (שם יא), עֲשֹׂר תִּעֲשֹׂר (שם יד), כִּי תִכְלֶה לַעֲשֹׂר (שם כו), וּפְרָשֵׁת הַמֶּלֶךְ (שם יז), וּבְרָכוֹת וּקְלָלוֹת (שם כח), עַד שְׁגוֹמֵר כָּל הַפְּרָשָׁה. בְּרָכוֹת שְׁכָהוּ גְדוֹל מְבָרֵךְ אוֹתוֹ, הַמֶּלֶךְ מְבָרֵךְ אוֹתוֹ, אֶלָּא שְׁנוֹתָן שֶׁל רְגָלִים תַּחַת מְחִילַת הָעוֹן:

דרטנורה (ח) בשמיני. בשנה שמינית של שמיטה שעברה, שהיא מולאי שביעית זו. במולאי יו"ט ראשון, דכתיב (דברים ל"א) בחג הסוכות, שומע אני אפילו ביו"ט אחרון של חג, ת"ל בבוא כל ישראל ליראות, מתחילת חול המועד: אגריפס המלך. מזרעו של הורודוס היה, ובימיו נחרב בית שני: זלגו עיניו דמעות. שהמקרא הזה פוסלו מן המלכות: אחינו אתה. שאמו מישראל: וקורא מתחלת חלה הדברים עד שמע. שבואתחנן. ומחבר עם פרשת שמע פרשת והיה אם שמוע, שיש בפרשת שמע קבלת מלכות שמים ובפרשת והיה אם שמוע קבלת עול מלות. ומדלג, וקורא עשר תעשר. ומס' מדלג וקורא כי תכלה לעשר מפני שהוא זמן אסיף ומתנות עניים והפרשת תרומות ומעשרות. ואע"פ שפרשת המלך בין עשר לכי תכלה לעשר היה קורא אותם יחד, שלא להפסיק במעשרות. ואח"כ ברכות וקללות, שהן קבלת גזרות ועונשים של תורה. וחוזר וקורא פרשת המלך, שום תשים עליך מלך:

גמרא סוטה דף לח ע"ב

בְּרַפְתָּ פְּהִינִים פִּי צָד. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי: מִנֵּין שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְאַוֶּה לְבְרַפְתָּ פְּהִינִים שְׁנֵאמַר (במדבר ו): וְשָׁמוּ אֶת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי: כָּל כֹּהֵן שֶׁמְבָרֵךְ מִתְבָּרֵךְ. וְשֵׁאִינוּ מְבָרֵךְ אֵין מִתְבָּרֵךְ:

שְׁנֵאמַר (בראשית יב) וְאַבְרָהָהּ מְבָרְכִיד. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כָּל כֹּהֵן שְׂאִינוֹ עוֹלָה לְדוֹכֵן עוֹבֵר בְּשִׁלְשָׁה עֲשֵׂה: כֹּה תִבְרְכוּ, אָמור לָהֶם וְשָׂמוּ אֶת שְׁמִי. רַב אָמַר: חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא בֶּן גְרוּשָׁה אוֹ בֶּן חִלּוּצָה הוּא. וְלֹא פְּלִיגִי הָא דְסָלִיק לְפָרְקִים. הָא דְלֹא סָלִיק לְפָרְקִים. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כָּל כֹּהֵן שְׂאִינוֹ עוֹלָה בְּעִבּוּדָה שׁוֹב אֵינוֹ עוֹלָה שְׁנֵאמַר (ויקרא ט) וַיִּשָּׂא אֶהָרֹן אֶת יָדָיו אֶל הָעַם וַיְבָרְכֵם וַיֵּרֶד מִעֲשׂוֹת הַחֲטָאת וְהָעוֹלָה וְהַשְּׁלָמִים. מָה לְהֵלֵן בְּעִבּוּדָה אִף כָּאֵן בְּעִבּוּדָה. אֵינִי וְהָא רַבִּי אָמִי וְרַבִּי אָסִי סָלְקִי. רַבִּי אָמִי וְרַבִּי אָסִי מְעַקְרָא הוּוּ עַקְרִי פְּרַעֲיִיהוּ מְמַטָּא לָא הוּוּ מָטוּ הָתָם וְכִדְתֵּנִי. רַבִּי אוֹשְׁעִיא לָא שְׁנוּ אֶלָּא שְׁלֹא עַקֵּר אֶת רַגְלִיו אֲבָל עַקֵּר אֶת רַגְלִיו עוֹלָה. וַתֵּן נָמִי אִם הִבְטַחְתוּ שְׁנוּשָׂא אֶת כַּפְּיוֹ וְחוֹזֵר לְתַפְלָתוֹ רְשָׁאי וְהוֹיֵן בָּהּ הָא לָא עַקֵּר. אֶלָּא דִּנְד פּוֹרְתָא הָכִי נָמִי דְעַקֵּר פּוֹרְתָא. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אֵין נוֹתֵנִין כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה לְבָרֵךְ אֶלָּא לְטוֹב עֵין שְׁנֵאמַר (משלי כב) טוֹב עֵין הוּא יְבוֹרֵךְ כִּי נָתַן מִלְחָמוֹ לְדָל. אֶל תִּקְרִי יְבוֹרֵךְ אֶלָּא יְבָרֵךְ. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: מִנִּין שְׂאֶפְלוּ עוֹפוֹת מִכִּירִין בְּצָרִי הָעֵין שְׁנֵאמַר (שם א) כִּי חָנַם מְזוֹרָה הִרְשֵׁת בְּעֵינֵי כָּל בַּעַל כְּנָף. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כָּל הַנְּהַנְהָה מִצָּרִי הָעֵין עוֹבֵר בְּלֹא שְׁנֵאמַר (שם כג) אֶל תִּלְחַם אֶת לֶחֶם רַע עֵין וְגוֹמֵר. כִּי כָמוֹ שֶׁעַר בְּנַפְשׁוֹ כֵּן הוּא אֶכּוֹל וְשִׁתָּה יֹאמַר לָךְ וְגוֹמֵר. רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק אָמַר: עוֹבֵר בְּשָׁנֵי לְאוּיִן אֶל תִּלְחַם וְאֶל תִּתְּאוּ. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: אֵין עֶגְלָה עְרוּפָה בָּאָה אֶלָּא בְּשָׁבִיל צָרִי הָעֵין שְׁנֵאמַר (דברים כא) וְעָנוּ וְאָמְרוּ יָדִינוּ לֹא שָׁפְכוּ אֶת הַדָּם הַזֶּה. וְכִי עַל לִבֵּנוּ עֲלִתָה שְׂזָקְנֵי בֵּית דִּין שׁוֹפְכֵי דָמִים הֵם. אֶלָּא לֹא בָּא לְיַדִּינוּ וּפְטָרְנוּהוּ וְלֹא רְאִינוּהוּ וְהִנְחִינוּהוּ לֹא בָּא לְיַדִּינוּ וּפְטָרְנוּהוּ בְּלֹא מְזוֹנוֹת, לֹא רְאִינוּהוּ וְהִנְחִינוּהוּ בְּלֹא לוּיָהּ:

רש"י ושמו את שמי. תנה הכתוב הדבר בהן להיות ברכה זו שימת שמו על עמו ולא עשאה כורך ישראל אלל כורך המקום: ואזרכה מצרכיך. דאלו ואני אזרכם אישראל קאי וכר"ע דאמר באלו טרפות למדנו ברכה לישראל מפי כהנים מפי הגבורה לא למדנו כשהוא אומר ואני אזרכם הוי אומר הכהנים מצרכין את ישראל והקב"ה מסכים על ידם: לפרכים. בחגים ובמועדים: שאינו עולה בעבודה. קודם

פסיקס פ"ז רכא כריד לעלות על הדוכן: וירד מעשות. אלמא בעוד עבודה בידו
 בירך ואלח"כ וירד מעשות אלמא הסתא הוא דגמר: מעיקרא הוא עקרו כרעייהו.
 ממקומן בעבודה אבל רחוק היה מקומן מן הדוכן ולא מטו עד דגמרו ברכת
 עבודה: ותנן נמי בצרכות. אם הבטחתו כו' רישא הכי איתא העובר לפני התיבה
 לא יענה אמן אחר הכהנים מפני הטירוף ואם אין פס כהן אלל הוא לא ישא את
 כפיו שלל תיטרף דעתו בשובו לתפלתו ולא ידע להתחיל מיד בשים שלום ואם
 הבטחתו שהוא מלומד בדבר ולא תטרף דעתו נושא את כפיו וחוזר לתפלתו:
 רשאי לישא את כפיו. והא לא עלה בעבודה אלל דעקר פורתא ופ"מ סגי בהכי
 פעוקר מעט רגליו לילך לכל הדוכן בעבודה: לצדך. ברכת המזון: לטוב עין.
 פונאי בלע וגומלין חסד בממונס: מכירין בצרי עין. ואין אוכלין משלהם: כי חנס
 מזורה הרפת וכו'. לעיל משתעי בצרי עין וקאמר שאלו כרי עין חנס מאבדין
 המזונות פזרין ברשתם ללוד את העופות בזה שאף הן מכירין בהן ואינס נהגים
 ממזונותיה: כי כמו פער וכו'. מנחס בן סרוק פרשו לשון פיעור תמיד הוא משער
 ומחשב כמה יאכל זה ועד מתי: ופטרנוהו בלל מזונות. כלומר למזונות הולך
 ולא הי' לו וראה א' נושא מזונות ובלל לחוטפה ממנו לאונס רעבונו ועמד זה עליו
 והרגו: בלל לווייה. חבורה פילך עמהם:

זוהר מצורע דף רכט ע"ב

רבי חזקיה ורבי יוסי ורבי יהודה הוו אפלי בארחה. אמר
 רבי יוסי כל חד וחד מינן לימא מלי דאורייתא. פתח רבי
 יהודה ואמר (תהלים עט) אל תזכר לנו עונות ראשונים מהר
 יקדמונו וגו'. תא חזי קדשא בריד הוא ברחימותא
 דישראל רחים לון דאנון עדביה ואחסנתיה לא מסתפל
 אחרא בדיניהון בר איהו בלחודיה. וכיון דאיהו מסתפל
 בדיניהו אתמלי עליהו רחמין בגין דאיהו פאב דרחים על
 בנים פמה דאת אמר (שם קג) פרחם אב על בנים רחם יי וגו'
 וכיון דאשתפח לון חובין מעבר לון ראשון ראשון עד
 דאעבר לכלהו מקמיה וכיון דאעבר לון מקמיה לא
 אשתאר עליהו חובין למיהב שולטנו לסטרא אחרא

דְּדִינָא עֲלִיָּהּ. אֶתִּי לְמִיחָב קַמִּיָּה כְּדָבְקֵי דְמִיתָא אֲנוּן חוּבִין
קְדָמָי דְּאֶעְבֵּר מִקַּמִּיָּה חֲשִׁיבָה עֲלִיָּהּ וְעַל דָּא כְּתִיב אֵל
תִּזְכֹּר לָנוּ עֲוֹנוֹת רֵאשׁוֹנִים מֵהָר יִקְדָּמוֹנוּ רַחֲמִיָּךְ וְגוֹ' דְּאִי
רַחֲמִיָּךְ לָא יִקְדָּימוּ עֲלִיָּהּ דִּישְׂרָאֵל לָא יִכְלִין לְקִימָא
בְּעֲלָמָא בְּגִין דְּכַמָּה אֲנוּן מָאֲרִי דְּדִינָא קִשְׂיָא מָאֲרִי תִרְיִסִין
וְכַמָּה דְּלָטוּרִין דְּקִימִי עֲלִיָּהּ דִּישְׂרָאֵל לְעִילָא וְאֵלְמָלָא
דְּאֶקְדִּים קְדָשָׁא בְּרִידָךְ הוּא רַחֲמִי עֲלִיָּהּ דִּישְׂרָאֵל עַד לָא
יִשְׁגַּח בְּדִינֵיהוֹן לָא יִכְלִין לְקִימָא בְּעֲלָמָא וְעַל דָּא מֵהָר
יִקְדָּמוֹנוּ רַחֲמִיָּךְ כִּי דְלוֹנוּ מְאֹד דְּלוֹתָא דְּעוּבְדִין טְבִין
דְּלוֹתָא דְּעוּבְדִין דְּכִשְׁרוֹן. תָּא חֲזִי אֵלְמָלִי יִסְגְּלוֹן יִשְׂרָאֵל
עוּבְדִין דְּכִשְׁרוֹן קַמִּי קְדָשָׁא בְּרִידָךְ הוּא לָא קִימִין עַמִּין עוּבְדִי
עֲבוּדָה זָרָה בְּעֲלָמָא. אֲבָל יִשְׂרָאֵל אֲנוּן גְּרַמִּין לְשָׂאֵר עַמִּין
לְזַקְפָּא רִישִׁיָּהּ בְּעֲלָמָא דְּאֵלְמָלִי יִשְׂרָאֵל לָא יְהוֹן חֲטָאוֹן
קַמִּי קְדָשָׁא בְּרִידָךְ הוּא שְׂאֵר עַמִּין עוּבְדִי עֲבוּדָה זָרָה
אֶתְכַפְּיִן קַמִּיָּהּ. וְתָא חֲזִי אֵלְמָלָא דְּאֶמְשִׁיכוּ יִשְׂרָאֵל
בְּעוּבְדִין בִּישִׁין לְסִטְרָא אַחֲרָא בְּאַרְעָא קְדִישָׁא הָא אֶתְמַר
דְּלָא שְׁלִטוּ שְׂאֵר עַמִּין עוּבְדִי עֲבוּדָה זָרָה בְּאַרְעָא קְדִישָׁא
וְלָא אֶתְגְּלוּ מֵעַל אַרְעָא וְעַל דָּא כְּתִיב כִּי דְלוֹנוּ מְאֹד דְּלִית
לוֹ עוּבְדִין דְּכִשְׁרוֹן כְּדָקָא חֲזִי וּבְגִין כֶּךָ כִּי דְלוֹנוּ מְאֹד מֵהָר
יִקְדָּמוֹנוּ רַחֲמִיָּךְ :

תרגום הזהר רַבִּי חֲזַקְיָה וְרַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי יְהוּדָה הִיוּ הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ. אָמַר רַבִּי
יוֹסִי, כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִפְּנֵי יֹאמַר דְּבִרֵי תוֹרָה. פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, אֵל
תִּזְכֹּר לָנוּ עֲוֹנוֹת וְגוֹ'. זֶה וְרֵאשִׁיָּהּ, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, בְּחֵבֶבֶת יִשְׂרָאֵל שְׁאוּבֵב
אוֹתָם, שֶׁהֵם גּוֹרְלוֹ וְנַחֲלָתוֹ, לֹא מִסְתַּכֵּל אַחַר בְּדִינֵיהֶם, רַק הוּא בְּלִבְדוֹ. וְכִיוֹן
שֶׁהוּא מִסְתַּכֵּל בְּדִינֵיהֶם מִתְמַלֵּא עֲלֵיהֶם רַחֲמִים, מִשּׁוּם שֶׁהוּא כָּאֵב הַמְּרַחֵם
עַל בְּנָיִם. כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כְּרַחֵם אָב עַל בְּנָיִם רַחֵם ה' וְגוֹ'. וְאִם נִמְלָא לָהֶם
עֲוֹנוֹת, מֵעֲבִיר אוֹתָם רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן, עַד שֶׁמֵּעֲבִירָם כִּפּוֹן לִפְנֵי, וְכִיוֹן
שֶׁהֵעֲבִירָם מִלִּפְנֵי לֹא נִשְׁאַר עֲלֵיהֶם עֲוֹנוֹת, לִתַּת מִמְּסָלָה לְסִטְרָא אַחֲרָא
שִׂידוּגוֹ אוֹתָם בְּשִׁבְלִים. בָּאוּ לְחַטָּא לִפְנֵי בְּבִתְחִלָּה, אִלּוּ עֲוֹנוֹת רֵאשׁוֹנִים
שֶׁבְּכָר הֵעֲבִירָם מִלִּפְנֵי, חוּזַר וְחוּזַר עֲלֵיהֶם. וְעַל כֵּן כְּתוּב, אֵל תִּזְכֹּר לָנוּ
עֲוֹנוֹת רֵאשׁוֹנִים מֵהָר יִקְדָּמוֹנוּ רַחֲמִיָּךְ וְגוֹ'. כִּי אִם לֹא יִקְדָּמוּנוּ רַחֲמִיָּךְ עַל
יִשְׂרָאֵל, לֹא יוּכְלוּ לְהִתְקַיֵּם צְעוּלָם, מִשּׁוּם שֶׁכַּמָּה הֵם בְּעִלְיֵי הַדִּין הַקָּשָׁה,

וְכַמָּה מִקְטֵרִים עֹמְדִים עַל יִשְׂרָאֵל מִלְמַעְלָה, וְאִם לֹא הִקְדִּים הַקְדוֹשׁ
צְרוּף הוּא רַחֲמִים עַל יִשְׂרָאֵל, מִטּוֹרֵם שְׂיִסְגִיחַ בְּדִין שְׁלֹמֶה, לֹא יוּכְלוּ
לְהִתְקִים צְעוּלָם, וְעַל כֵּן מִהֵרָ יִקְדְּמוּנוּ רַחֲמֵיךָ כִּי דַלּוֹנוּ מְאֹד, דְּהִינוּ דְלוֹת
שָׁל מַעֲשִׂים טוֹבִים, דְלוֹת שָׁל מַעֲשִׂים יִשְׂרָיִם. זֶה וּרְאֵה, אִם אֲלָרוּ יִשְׂרָאֵל
מַעֲשִׂים טוֹבִים לְפָנֵי הַקְדוֹשׁ צְרוּף הוּא, לֹא הָיוּ עֹמְדִים עֲלֵיהֶם עַמִּים
עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת צְעוּלָם, אֲבָל יִשְׂרָאֵל גּוֹרְמִים לְשָׂאֵר הָעַמִּים, לְהָרִים
אֶת רֹאשׁם צְעוּלָם, כִּי אִם יִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ חוֹטְאִים לְפָנֵי הַקְדוֹשׁ צְרוּף הוּא,
הָיוּ שָׂאֵר הָעַמִּים עַפְוִ"ם נִכְנָעִים לְפָנֵיהֶם. וּזֶה וּרְאֵה, אִם לֹא הָיוּ יִשְׂרָאֵל
מִמְשִׁיכִים צְמַעֲשִׂים רָעִים, לְאֵד הָאֲחֵר, צְאָרֵץ יִשְׂרָאֵל, הִנֵּה לְמַדְנוּ, שְׁלֹא הָיוּ
שׁוֹלְטִים שָׂאֵר עַמִּים עַפְוִ"ם צְאָרֵץ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא הוֹגְלוּ מִן הָאָרֶץ. וְעַל זֶה
כְּתוּב, כִּי דַלּוֹנוּ מְאֹד, שְׁאִין לָנוּ מַעֲשִׂים טוֹבִים כְּרַחוּי, וְעַל כֵּן, כִּי דַלּוֹנוּ
וְגו'.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ד

א. כָּל הַמְּבָרֵךְ בְּרֵכֶת הַמְּזוֹן אוּ בְרֵכֶה אַחַת מֵעִין שְׁלֹשׁ
צָרִיף לְבָרֵךְ אוֹתָהּ בְּמָקוֹם שְׂאֲכֹל. אֲכֹל כְּשֶׁהוּא מְהֻלֵף יוֹשֵׁב
בְּמָקוֹם שְׂפָסֵק וַיְבָרֵךְ. אֲכֹל כְּשֶׁהוּא עוֹמֵד יוֹשֵׁב בְּמָקוֹמוֹ
וַיְבָרֵךְ. שְׂכַח לְבָרֵךְ בְּרֵכֶת הַמְּזוֹן וְנִזְכַּר קִדְּם שְׂיִתְעַפֵּל הַמְּזוֹן
שְׂבִמְעִיו מְבָרֵךְ בְּמָקוֹם שְׂנִזְכַּר. וְאִם הָיָה מִזִּיד חוּזֵר
לְמָקוֹמוֹ וּמְבָרֵךְ. וְאִם בֵּרֵךְ בְּמָקוֹם שְׂנִזְכַּר יֵצֵא יְדֵי חוּבָתוֹ.
וְכֵן אִם בֵּרֵךְ כְּשֶׁהוּא עוֹמֵד אוּ כְּשֶׁהוּא מְהֻלֵף יֵצֵא יְדֵי
חוּבָתוֹ. וּלְכַתְּחֻלָּה לֹא יְבָרֵךְ בְּרֵכֶת הַמְּזוֹן וְלֹא בְרֵכֶה מֵעִין
שְׁלֹשׁ אֶלָּא כְּשֶׁהוּא יוֹשֵׁב וּבְמָקוֹם שְׂאֲכֹל: **ב.** מִי שְׂנִסְתַּפֵּק
לוּ אִם בֵּרֵךְ הַמוֹצֵיא אוּ לֹא בֵרֵךְ הַמוֹצֵיא אִינוּ חוּזֵר וּמְבָרֵךְ
מִפְּנֵי שְׂאִינָה מִן הַתּוֹרָה. שְׂכַח לְבָרֵךְ הַמוֹצֵיא אִם נִזְכַּר עַד
שְׂלֹא גָמַר סְעֻדָתוֹ חוּזֵר וּמְבָרֵךְ וְאִם נִזְכַּר לְאַחַר שְׂגָמַר אִינוּ

מוסר

ספר חסידים סימן ריט רב

(ויקרא כב) וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְצֹוִים עַל קְדוּשַׁת ה' וְאִין הַנְּכָרִים מְצֹוִין עַל קְדוּשַׁת ה'. רַבִּי אַבְרָהָם חַד זִימְנָא הוּוּ מְחִיט גְּבִי חַד אַרְמָא בְּרוּמֵי אֵייתִי לֵה בְּשַׁר נְבִלָה. אָמַר לֵה: אָכִיל אִו אָנָּא קְטִיל לָךְ. אָמַר לֵה: אֵית בְּעִית מְקַטֵּל קְטוּל לֵית אָנָּא אָכִיל בְּשַׁר דְּנְבִלָה. אָמַר לֵה: מָאן מוֹדַע לָךְ דְּאֵלוּ אֶכְלֵת הוֹינָא קְטִיל לָךְ. אִו יְהוּדֵי אִו אַרְמָא. נְכָרִים שְׂדוּחְקִים אֶת הַיְהוּדִים לְאָכֵל נְבִלָה אִם רוּצָה לְהַרְגַּת כְּדֵי שְׂלָא יֵאָכֵל יוֹכֵל לְעֲשׂוֹת: אַחַד סֵפֶר לְחַבְרוֹ: אֲנִי הִלְכְתִּי בֵּין הָעַכּוּ"ם בְּבִגְדֵי פְהִנִּים כְּדֵי שְׂיֵהָא דוֹמָה לָהֶם וְלֹא יִזְיָקוּהוּ וְאַחַד סֵפֶר לְמִדְתֵּי סְפָרִיָהֶם וְכִשְׂאֲנִי בֵּינֵיהֶם אֲנִי אֹמֵר מְזֻמּוֹרִים בְּלִשׁוֹנָם לְקִים הַחֲכָמָה תְּחִיָּה בְּעַלְיָה. אָמַר הַחֲכָם עֲלִיכֶם נְאֻמַּר (יחזקאל כ) חֲקִים לֹא טוֹבִים וּמְשַׁפְּטִים לֹא יִחִיו בְּהֶם שְׁהֲרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר נְאֻמָּן עָלֵי הַדָּין וְנִצְטַעַר שְׂעַל כֵּן נִצַּל:

כי תצא יום רביעי תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד דמילוי וו דשם ב"ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה:

(ב) וְאִם לֹא קָרֹב אָחִיךָ אֵלֶיךָ וְלֹא יִדְעֶתָּו
וְאַסְפֹּתוּ אֶל תּוֹךְ בֵּיתְךָ וְהָיָה עִמָּךָ עַד
דְּרֹשׁ אָחִיךָ אֹתוֹ וְהִשִּׁבְתוּ לוֹ : וְאִם לֹא קָרֹב
אָחוּךָ לְוַתְּךָ וְלֹא יִדְעֶתָּ לָהּ וְתִכְנָשְׁנָהּ לְגֹוּ בֵּיתְךָ וַיְהִי עִמָּךָ עַד דְּתִבָּע
אָחוּךָ יְתֵה וְתִתִּיבְנָהּ לָהּ :

רש"י עד דרש אחיך. וכי תעלה על דעתך שיתנהו לו קודם שידרשהו, אלא דרשהו שלא יהא רמאי:
והשבתו לו. שיהא בו השצה, שלא יאכל צביתך כדי דמיו ותחזעם ממנו. מכאן אמרו, כל דבר שעושה
ואוכל יעשה ויאכל, ושאינו עושה ואוכל, ימכר:

(ג) וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְחַמְרוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְשִׁמְלָתוֹ
וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל אֲבֹדֹת אָחִיךָ אֲשֶׁר תֵּאבֹד
מִמֶּנּוּ וּמִצָּאֵתָהּ לֹא תִוָּכַל לְהִתְעַלֵּם : (ד)
וְכֵן תַּעֲבֹד לְחַמְרָהּ וְכֵן תַּעֲבֹד לְכִסוּתָהּ וְכֵן תַּעֲבֹד לְכָל אֲבֹדֹת אָחוּךָ
דִּי תִיבֹד מִנֶּה וְתִשְׁכַּחְנָהּ לִית לָךְ רִשׁוֹ לְאֲתִכְסֶאָה :

רש"י לא תוכל להתעלם. לכבוש עינך כאלו אינך רואה אותו:

(ה) לֹא תִרְאֶה אֶת חַמּוֹר אָחִיךָ אוֹ שׂוֹרוֹ
נִפְלִים בַּדֶּרֶךְ וְהִתְעַלְמֹתָ מֵהֶם הֵקֵם
תַּקִּים עִמּוֹ : (ו) לֹא תִחַזֵּי יַת חַמְרָא דְאָחוּךָ אוֹ תוֹרָה רָמֵן
בְּאַרְחָא וְתִתְכַבֵּשׂ מִנְהוֹן אֶקְמָא תַקִּים עִמָּה :

רש"י הקם תקים. זו טעינה. להטעין משאוי שנפל מעליו: עמו. עם בעליו, אבל אם הלך וישב לו, ואמר
לו הואיל ועליך מזה אם ראית לטעון טעון, פטור:

(ז) לֹא יִהְיֶה כָּלִי גָבֵר עַל אִשָּׁה וְלֹא יִלְבֹּשׁ
גָבֵר שִׁמְלַת אִשָּׁה כִּי תִוָּעֲבֹת יְהוָה
אֲלֹהֶיךָ כָּל עֲשֵׂה אֵלֶּה : (ח) לֹא יְהִי תַקוּן זֵין דְּגָבֵר

עַל אֲתֵתָא וְלֹא יִתְקוּ גְבַר בְּתִקּוּנֵי אֲתֵתָא אַרְי מְרַחֵק קָדָם יִי אֶלְהָדָּ
כָּל עֶבֶד אֱלֹהִים :

רש"י לא יהיה כלי גבר על אשה. שתהא דומה לאיש כדי שתלך בין האנשים, שאין זו אלא לשם ניהוף:
ולא ילכז גבר שמלת אשה. לילך ולישז בין הנשים. דבר אחר שלא ישיר שער הערוה ושער של בית השחי:
כי תועבת. לא אסרה תורה אלא לזוז המציא לידי תועבה:

(ו) כִּי יִקְרָא קוֹן צְפוּר לְפָנֶיךָ בַּדָּרֶךְ בְּכָל עֵץ
אוּ עַל הָאָרֶץ אֲפֻרְחִים אוּ בִיצִים וְהָאִם
רְבֻצָת עַל הָאֲפֻרְחִים אוּ עַל הַבֵּיצִים לֹא
תִקַּח הָאִם עַל הַבְּנָיִם : אַרְי יַעֲרַע קִנְיָ דְצִפְרָא קְדָמָךְ
בְּאֲרָחָא בְּכָל אֵילָן אוּ עַל אֲרַעָא אֲפֻרוּחִין אוּ בִיעִין וְאִמָּא רְבֻעָא עַל
אֲפֻרוּחִין אוּ עַל בִּיעִין לֹא תִסַּב אִמָּא עַל בְּנָיָא :

רש"י כי יקרא. פרט למזמון: לא תקח האם. בעודה על בניה:

(ז) שִׁלַּח תִּשְׁלַח אֶת הָאִם וְאֶת הַבְּנָיִם
תִּתְקַח לָךְ לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ וְהָאֲרָכָת יָמִים :
(ח) שִׁלַּחָא תִשְׁלַח יְת אִמָּא וְיְת בְּנָיָא תִסַּב לָךְ בְּדִיל דְיֵיטֵב לָךְ
וְתוֹרִיפְדָּ יוֹמִין :

רש"י למען ייטב לך. אם מצוה קלה שאין בה חסרון כים, אמרה תורה למען ייטב לך והארכת ימים,
קל וחמר למתן שכרן של מלות חמורות:

נביאים - שמואל א - פרק יז

(יז) וַיִּגַּשׁ הַפְּלִשְׁתִּי הַשָּׂפָס וְהָעָרַב וַיִּתְיַצַּב

אַרְבַּעִים יוֹם : (פ) וְקָרִיב פְּלִישְׁתָּאָה וּמִקְדִּים וּמִחֻשֵׁיךָ
וְאֶתְעַתֵּד אַרְבַּעִין יוֹמִין :

רש"י השכם והערב . אמרו רבותינו (סוטה מב ב) : כדי לבטלם מקריאת שמע :

(יז) וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל לְדָוִד בְּנֹוֹ קַח נָא לְאַחֶיךָ
אֵיפֹת הַקְּלִיא הַזֶּה וְעֲשֶׂה לָּחֶם הַזֶּה
וְהָרֵץ הַמִּחְנֶה לְאַחֶיךָ : וַאֲמַר יִשְׂרָאֵל לְדָוִד בְּרִיהַ סָב פֶּעֶן
לְאַחֶיךָ מְכִילֵתָא דְקְלִיא הַדִּין וְעֶסְרָא טוּלְמִין דְּלַחְמָא הַדִּין וְאוּבִיל
לְמִשְׁרֵיתָא לְאַחֶיךָ : (יח) וְאֵת עֲשֶׂרֶת חֲרָצֵי הַחֶלֶב
הָאֵלֶּה תָּבִיא לְשֵׁר הָאֶלֶף וְאֵת אַחֶיךָ
תִּפְקֹד לְשָׁלוֹם וְאֵת עֲרֻבְתָּם תִּקַּח : וַיֵּת עֶסֶר
גוּבְנִין דְּחֶלְבָא הָאֵלִין תּוּבִיל לְרַב אֶלְפָא וַיֵּת אַחֶיךָ תִּסְעִיד לְשָׁלוֹם וַיֵּת
טִיבִיהוֹן תִּיְתִי :

רש"י חריצי החלב . (תרגום) : גובנין לחלבא : לשר האלף . אני אומר : לשר של אותו אלף שאחיו (ס"א
שאני) ממנו , שכלל השבטים היו שרי אלפים לפי אלפיהם , ואני שמעתי : לשר האלף זה יהונתן , שאמר
עליו (לעיל יג ב) : ואלף היו עם יונתן בגבעת בנימין : ואת ערובתם תקח . ואת ערובת הכלתם ושלומום ,
תקח באזניך ובלבדך , ותגד לי . וכן תרגם יונתן : וית טיביהון תייתי : ערובתם . לשון הכלה , כמו (ההלים
קט קכב) ערוב עבדך לטוב , גרנטי"ש בלע"ז . ורבותינו אמרו (שבת טו א) : גט כריתות יקח מאלתם ויביא
לנשותיהם , להפריד עירוב שבינו לבינה :

(יט) וְשָׂאוּל וְהָמָה וְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּעֵמֶק
הָאֵלֶּה נִלְחָמִים עִם פְּלִשְׁתִּים : וְשָׂאוּל וְאֲנֹוֹן וְכָל
אֲנָשׁ יִשְׂרָאֵל בְּמִישֵׁר בּוּטָמָא מְגִיחִין קָרְבָא עִם פְּלִשְׁתִּי : (כ)
וַיִּשְׁכְּם דָּוִד בַּבֶּקֶר וַיִּטֹּשׁ אֶת הַצֹּאן עַל
שִׁמְר וַיִּשָּׂא וַיִּלְךְ כַּאֲשֶׁר צָוָהוּ יִשְׂרָאֵל וַיָּבֹא
הַמַּעְגָּלָה וְהַחִיל הַיָּצֵא אֶל הַמַּעְרָכָה
וְהִרְעוּ בַּמִּלְחָמָה : וַאֲקִדָּם דָּוִד בְּצַפְרָא וּשְׁבַק יֵת עָנָא עַל

נְטָרָא וַיְנַסִּיב וַאֲזַל כְּמָה דְּפַקְדִּיהָ יְשִׁי וְאַתָּא לְכַרְפוּמָא וּמְשַׁרִּית עֲבָדִי
קִרְבָּא נְפָקוּ לְסִדְרָא וַיִּבְיָבוּ בְּקִרְבָּא :

רש"י המעגלה . סביבות המחנה עושים מעגל , והיוצא חוץ , לפניו או לאחור , מתחייב . לפניו ,
שמא ירוצו עליו בני מערכות האויבים , לאחור , מבקש הוא לנוס :

(כא) וַתַּעֲרֹךְ יִשְׂרָאֵל וּפְלִשְׁתִּים מֵעֶרְכָּה
לְקִרְאֵת מֵעֶרְכָּה : וְסִדְרוּ יִשְׂרָאֵל וּפְלִשְׁתַּי סִדְרָא
לְקִדְמוֹת סִדְרָא :

רש"י ותערך . ישראל . מערכת . ישראל :

כתובים - תהילים - פרק צה

(ב) נִקְדַּמָּה פָּנָיו בְּתוֹדָה בְּזִמְרוֹת נָרִיעַ לוֹ :
נִקְדַּם אַפּוּי בְּתוֹדָתָא בְּתוֹשְׁבַחְתָּא נִיבב קְדָמוּי : (ג) כִּי אֵל
גָּדוֹל יְהוָה וּמִלְךָ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים :
אַרוּם אֱלֹהָא רַבָּא יי וּמִלְכָּא רַבָּא עַל כָּל אֱלֹהָא : (ד) אֲשֶׁר
בִּידוֹ מְחַקְרֵי אֶרֶץ וְתוֹעֲפּוֹת הָרִים לוֹ : דִּי
בִּידֵיהָ תִלְוִן פְּשָׁפוּשִׁין דְּאַרְעָא וְתוֹקְפֵי רוּם טוּרֵיָא דִּי לֵיהּ :

רש"י ותועפות . לשון גובה כעוף המעופף :

(ה) אֲשֶׁר לוֹ הַיָּם וְהוּא עָשָׂהוּ וַיִּבְשֹׁת יַדָּיו
יַצְרוּ : דִּי לֵיהּ יָמָא וְהוּא עֲבָד יְתִיה וַיִּבְשֹׁתָא אִידוֹ בְּרִיאָו : (ו)

בְּאוֹ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה נְבִרְכָה לְפָנַי יְהוָה עֲשֵׂנוּ : אֶתוֹן נִסְגוּד וְנִגְחוֹן נְחֵמוֹט קָדָם יְיָ דַעְבִּיד יִתְנָא :

רש"י נברכה . לשון ויברך את הגמלים (בראשית כד) :

(ו) כִּי הוּא אֱלֹהֵינוּ וְאַנְחֵנוּ עִם מְרַעִיתוֹ
וְצֵאן יָדוֹ הַיּוֹם אִם בְּקִלּוֹ תִשְׁמָעוּ : אָרוּם
הוּא אֱלֹהֵנָא וְאַנְחָנָא עִמִּיהָ וְעָאן רַעֲיַת אִידִיָּה יוֹמָא דִּין אִם
בְּמִימְרֵיהָ תִקְבְּלוּן :

רש"י היום . בעולם . הזה . אם . בקולו . תשמעו :

משנה שבועות פרק ה

א. שְׁבוּעַת הַפְּקָדוֹן נוֹהֶגֶת בְּאַנְשֵׁים וּבְנָשִׁים,
בְּרַחוּקִים וּבְקְרוּבִים, בְּפִשְׁרִים וּבְפִסּוּלִים, בְּפָנַי בֵּית
דִּין וְשֵׁלָא בְּפָנַי בֵּית דִּין, מִפִּי עֲצָמוֹ, וּמִפִּי אַחֲרִים.
אֵינוֹ חֵיב עַד שְׂיִכְפּוֹר בּוֹ בְּבֵית דִּין, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר.
וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, בֵּין מִפִּי עֲצָמוֹ בֵּין מִפִּי אַחֲרִים,
כִּיּוֹן שְׂכַפֵּר בּוֹ, חֵיב. וְחֵיב עַל זְדוֹן הַשְּׁבוּעָה וְעַל
שְׂגָגָתָהּ עִם זְדוֹן הַפְּקָדוֹן, וְאֵינוֹ חֵיב עַל שְׂגָגָתָהּ. וּמָה
חֵיב עַל זְדוֹנָהּ, אֲשֶׁם בְּכֶסֶף שְׂקָלִים :

ברטנורה (א) שבועת הפקדון. באנשים ובנשים. איידי לתנא בשבועת העדות באנשים
ולא בנשים. תנא נמי הכא לכולהו: בקרובים. שבעל הפקדון קרוב לזה שהפקדון
אלו: בפני בית דין ושללא בפני בית דין. אם מפי עצמו נשבע שהוליא שבועה מפיו.
או שענה אמן אחר השבועה. ואחר כך הודה חייב קרבן. דכתיב (ויקרא ה) וכחש
בעמיתו. כל דהו: ומפי אחרים. ולא ענה אמן כגון משביע אני עליך שתחזיר לי

פקדון. ואמר אין לך בידי כלום. אינו חייב עד שיכפור בבית דין: וחכ"א וכו'. והלכה כחכמים: וחייב על זדון השבועה. ללא כתיב בה ונעלם: זדון השבועה. שזכור על הפקדון ויודע שנתחייב על כפירתו קרבן: ועל שגגתה עם זדון הפקדון. שאינו יודע שחייב בשבועה זו קרבן אבל זכור הוא שהפקדון אלכו: בכסף שקלי'. הקנוי בשני סלעים דהכי כתיב גבי איל חשם (ויקרא ה) בערכך כסף שקלים:

ב. שְׁבוּעַת הַפְּקָדוֹן כִּיצַד. אָמַר לוֹ, תָּן לִי פְּקָדוֹנִי שְׂיֵשׁ לִי בְיָדְךָ, שְׁבוּעָה שְׂאִין לָךְ בְּיָדִי, אוֹ שְׂאֵמַר לוֹ אִין לָךְ בְּיָדִי, מִשְׁבִּיעֶךָ אָנִי וְאָמַר אָמֵן, הֲרִי זֶה חֵיב. הַשְּׂבִיעַ עָלָיו חֲמֻשָּׁה פְּעָמִים בֵּין בְּפָנֵי בֵּית דִּין וּבֵין שְׂלֵא בְּפָנֵי בֵּית דִּין וְכֹפֵר, חֵיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן, מָה טַעַם, מִפְּנֵי שְׂיָכוֹל לַחְזוֹר וּלְהוֹדוֹת:

דרטורה (ב) מפני שיכול לחזור ולהודות. אחר כפירה נמצא שכל שבועה הוא כופר ממנו:

ג. הָיוּ חֲמֻשָּׁה תּוֹבְעִין אוֹתוֹ, אָמְרוּ לוֹ תָּן לָנוּ פְּקָדוֹן שְׂיֵשׁ לָנוּ בְיָדְךָ, שְׁבוּעָה שְׂאִין לָכֶם בְּיָדִי, אִינוּ חֵיב אֲלָא אַחַת. שְׁבוּעָה שְׂאִין לָךְ בְּיָדִי וְלֹא לָךְ וְלֹא לָךְ, חֵיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר, עַד שִׂיאֵמַר שְׁבוּעָה בְּאַחֲרוֹנָה. רַבִּי שְׂמַעוֹן אוֹמֵר, עַד שִׂיאֵמַר שְׁבוּעָה לְכָל אֶחָד וְאַחַד. תָּן לִי פְּקָדוֹן וּתְשׁוּמַת יָד גָּזַל וְאַבְדָּה שְׂיֵשׁ לִי בְיָדְךָ, שְׁבוּעָה שְׂאִין לָךְ בְּיָדִי, אִינוּ חֵיב אֲלָא אַחַת. שְׁבוּעָה שְׂאִין לָךְ בְּיָדִי פְּקָדוֹן וּתְשׁוּמַת יָד וְגִזְל וְאַבְדָּה, חֵיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. תָּן לִי חֲטִין וּשְׁעוֹרִין וְכִסְמִין שְׂיֵשׁ לִי בְיָדְךָ, שְׁבוּעָה שְׂאִין לָךְ בְּיָדִי, אִינוּ חֵיב אֲלָא אַחַת. שְׁבוּעָה שְׂאִין לָךְ בְּיָדִי חֲטִין וּשְׁעוֹרִין וְכִסְמִין, חֵיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, אֶפְלוּ אָמַר חֲטָה וּשְׁעוֹרָה וְכִסְמַת, חֵיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת:

דרטורה (ג) שבועה באחרונה. אין לך בידי ולא לך ולא לך בשבועה. והשתא קיימא

שבועה אכולהו. ואין הלכה לא כר"א ולא כר"ש: אפילו אמר חטה ושעורה וכוסמת. דסבר ר"מ הטוען את חברו חטה מין חטה קאמר וכן שעורה וכן כוסמת. דכתיב (שמות ט) והחטה והכוסמת. והוי כאילו טענו חטין ושעורין וכוסמין. ורבנן סברי גרגיר א' של חטה ושל שעורה ושל כוסמת קאמי' ואין הלכה כר"מ:

ד. אַנְסַתָּ וּפְתִיתָ אֶת בְּתִי, וְהוּא אֹמֵר לֹא אֲנִסְתִּי וְלֹא פְתִיתִי. מִשְׁבִּיעֶךָ אָנִי וְאָמַר אָמֵן, חֵיב. רַבִּי שְׂמַעוֹן פּוֹטֵר, שְׂאִינוֹ מְשַׁלֵּם קֶנֶס עַל פִּי עֲצָמוֹ. אָמְרוּ לוֹ, אַף עַל פִּי שְׂאִינוֹ מְשַׁלֵּם קֶנֶס עַל פִּי עֲצָמוֹ, מְשַׁלֵּם בְּשֵׁת וּפְגָם עַל פִּי עֲצָמוֹ:

דרטורה (ז) שאינו משלם קנס ע"פ עצמו. וכיון דכי אודי לא מחייב כי כפר נמי לאו ממונא כפר ליה: אבל משלם בושת ופגם. הלכך ממונא כפר. ופלוגתא דרבנן ורבי שמעון. דר"ש סבר כי אמר לו אנסת או פיתית את בתי. קנסא קתבע מיניה שדמיו קלובין חמשים כסף. ולא קא תבע מיניה בושת ופגם שאין דמיו קלובים דלא שביק אינש מידי דקייץ ותבע מידי דלא קייץ. הלכך קנסא כפר ליה ופטור. ורבנן סברי בושת ופגם קא תבע ליה דלא שביק איניש מידי דכי מודה ביה לא מפטר ותבע מידי דכי מודה ביה מפטר הלכך כי כפר ליה ממונא כפר ליה וחייב. ואין הלכה כר"ש:

ה. גִּנְבַתְּ אֶת שׁוֹרִי, וְהוּא אֹמֵר לֹא גִנְבַתִּי, מִשְׁבִּיעֶךָ אָנִי וְאָמַר אָמֵן, חֵיב. גִּנְבַתִּי אֲבָל לֹא טַבַּחְתִּי וְלֹא מְכַרְתִּי, מִשְׁבִּיעֶךָ אָנִי וְאָמַר אָמֵן, פְּטוֹר. הֵמִית שׁוֹרְךָ אֶת שׁוֹרִי, וְהוּא אֹמֵר לֹא הֵמִית, מִשְׁבִּיעֶךָ אָנִי וְאָמַר אָמֵן, חֵיב. הֵמִית שׁוֹרְךָ אֶת עֲבָדִי, וְהוּא אֹמֵר לֹא הֵמִית, מִשְׁבִּיעֶךָ אָנִי וְאָמַר אָמֵן, פְּטוֹר. אָמַר לוֹ, חֲבַלְתָּ בִּי וְעָשִׂיתָ בִּי חֲבוּרָה, וְהוּא אֹמֵר לֹא חֲבַלְתִּי וְלֹא עָשִׂיתִי בְּךָ חֲבוּרָה, מִשְׁבִּיעֶךָ אָנִי וְאָמַר אָמֵן, חֵיב. אָמַר לוֹ עֲבָדוּ, הִפְלַתְּ אֶת שְׁנֵי וְסָמִית אֶת עֵינָי, וְהוּא אֹמֵר לֹא הִפְלַתִּי וְלֹא סָמִיתִי, מִשְׁבִּיעֶךָ אָנִי וְאָמַר אָמֵן, פְּטוֹר. זֶה הַכֶּלֶל, כָּל הַמְשַׁלֵּם עַל פִּי עֲצָמוֹ, חֵיב. וְשְׂאִינוֹ מְשַׁלֵּם עַל פִּי עֲצָמוֹ, פְּטוֹר:

(ה) המית שורד את עבדי. קנסא הוא דמשלם ל' סלעים אפילו אינו שוה אלא דינר: א"ל עבדו הפלת את שני. קנסא הוא שיוציא עבדו לחירות בצביל אחד מאבריו:

גמרא שבועות דף לח ע"ב

אנסת ופתית את בתי וכולי. אמר רבי חייא בר אבא, אמר רבי יוחנן: מאי טעמא דרבי שמעון הואיל ועקר קנס הוא תובע. אמר רבא: משל דרבי שמעון למה הדבר דומה. לאדם שאמר לחברו תן לי חטין ושעורין וכוסמין שיש לי בידי. אמר לו שבועה שאין לך בידי חטין ואשתכח דחטין הוא דלית לה הא שעורין וכוסמין אית לה דפטור דכי אשתבע אחטין אקושטא משתבע. אמר לה אביי: מי דמי התם בחטין קא כפר לה בשעורין וכוסמין לא קא כפר לה הקא בכלא מלתא הוא דקא כפר לה. הא לא דמיא אלא לאומר לחברו תן לי חטין ושעורין וכוסמין שיש לי בידי שבועה שאין לה בידי כלל ואשתכח דחטין הוא דלית לה הא שעורין וכוסמין אית לה דמחב. אלא פי אתא רבין אמר רבי יוחנן לדברי רבי שמעון: קנס הוא תובע ולא בשת ופגם לדברי חכמים אף בשת ופגם הוא תובע. במאי קא מיפלגי. אמר רב פפא: רבי שמעון סבר לא שביק אנש מידי דקיץ ותבע מידי דלא קיץ. ורבנן סברי לא שביק מידי דכי מודה בה לא מפטר ותבע מידי דכי מודה בה מיפטר:

ר"י ועיקר הנס הוא תובע. עיקר תביעתו על הקנס הוא ואף על גב דבוסת ופגם נמי בכלל כפירה נינהו לא מחייב עלייהו כדמפרש ואזיל: רבא זכורא מילתא כפר ליה. דהא לא אנסתי קאמר והבוסת ופגם בכלל כפירה: הא לא

זוהר קדושים דף פ"ז ע"ב

רבי יוסי פתח קרא ואמר (ויקרא י"ט) לא תאכלו על הדם. הא בכמה אתר אוקמוה חבריא וכל הני קראי אבתריה. וכל חד וחד באתגליא אבל האי קרא אית לאתערא ביה דכתיב (שם) מפני שיבה תקום וגומר. מפני שיבה דאורייתא סתם. תקום דבעי בר נש למיקם בקיומא (מפאן דבעי בר נש למיקם) מקמי ספר תורה והכי רב המנונא (ס"א י"א) סבא כד הוה חמי ספר תורה הוה קם מקמיה ואמר מפני שיבה תקום (כד הוה חומש דאורייתא הוה קם מקמיה) (ס"א ע"ב ליה הדורא) (נהנה אמר והדרת פני זקן) כגונא דא בעי בר נש למיקם בקיומיה לקמיה דתלמיד חכם בגין דאיהו קאים בקיומא (נ"א בדיוקנא) קדישא עלאה ורמוז לכהנא עלאה (ס"א והכא רמיז לעתיק קדישא עלאה) דכתיב והדרת פני זקן דאיהו בעלמא. אמר רבי שמעון מפאן רמוז לתורה שבכתב ורמוז לתורה שבעל פה ותו תנינן. האי קרא לדרשא הוא דאתא מפני שיבה תקום כמה דאתערו ביה חבריא מפני שיבה תקום אזהר ליה לבר נש עד לא יסתלק בסיובתא דיקים בקיומא טבא בעלמא בגין דדין הוא הדורא ליה אבל לסוף יומוי לית שבחא ליה לבר נש כל כד דאיהו סיב ולא יכיל למהוי ביש אלא שבחא דיליה כד איהו בתוקפיה ואיהו טב ושלמה מלכא צוח ואמר (משלי כ) גם במעלליו יתנכר נער וגו'. כגונא דא כתיב (קהלת יב) וזכור את בוראך בימי בחורותיך. אמר רבי אלעזר ודאי (הכי הוא) ארחא דא מתקנא קמן והאי אורחא דקדשא בריך הוא. פתח ואמר (תהלים א) כי יודע יי דרך צדיקים ודרך רשעים תאבד מאי כי יודע יי אלא קדשא בריך הוא יודע ואשגח בארחא דצדיקא להוטרא להו ולאגנא להו והוא אזיל קמיהו לנטרא להו ובגין כד

מאן דִּנְפִיק לְאַרְחָא בְּעֵי דְלֵהוּי הֵהִיא אַרְחָא דְקִדְשָׁא בְּרִידָּהּ
 הוּא וְיִשְׁתַּתַּף לֵיהּ בְּהַדִּיְהוּ וּבְגִין כְּדָּ כְּתִיב כִּי יוֹדַע יִי דְרָדָּ
 צְדִיקִים וְדָרָדָּ רְשָׁעִים תֵּאבֵד הִיא מְגֵרְמָה בְּגִין דְקִדְשָׁא
 בְּרִידָּהּ הוּא לֹא אֲשַׁתְּמוּדַע לֵיהּ לְהֵהוּא אַרְחָא דְלֵהוּן וְלֹא
 אֲזִיל בְּהַדִּיְהוּ. כְּתִיב דְרָדָּ וּכְתִיב אֲרַח מֶה בֵּין הָאֵי לְהָאֵי
 אֲלֵא דְרָדָּ דְשָׁאָר קְרִסוּלֵי בְּנֵי נְשָׂא אֲזִלוּ בָּהּ. אֲרַח דְאֵיהוּ
 אֲתַפְתַּח מִן זְמַנָּא זְעִירָא (דָּא אֲרַח כְּמַה דְאֵתְ אֲמַר (אֵיב לֵד) וְאֲרַח לְחַבְרָה עִם
 פּוֹעֲלֵי אֲנוּ) וְעַל אַרְחָא דָּא כְּתִיב (מִשְׁלֵי ד) וְאֲרַח צְדִיקִים כְּאֹר
 נֹגַהּ הוֹלֵךְ וְאֹר עַד נְכוּן הַיּוֹם. אָמֵן כֵּן יְהִי רְצוֹן. בְּרוּךְ יִי
 לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן : יְמַלּוּךְ יִי לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן :

תרגום הזהר רַבֵּי יוֹסֵי פִתַּח הַמְּקָרָא וְאָמַר, לֹא תֵאָכְלוּ עַל הַדָּם. זֶה,
 הַעֲמִידוּ הַחֲבֵרִים בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, וְכָל יָלְפוּ הַכְּתוּבִים שְׁלֹאֲחֲרֵיו, וְכָל אֶחָד
 וְאֶחָד פִּרְשׁוּ עַל פִּי נִגְלָה. אֲבָל בְּמִקְרָא זֶה יֵשׁ לְהַעִיר צוּ. שְׁכַתּוּב, מִפְּנֵי שְׂיֻבָּה
 תְּקוּם וְגו'. מִפְּנֵי שְׂיֻבָּה, הֵינּוּ מִפְּנֵי שְׂיֻבָּה אֲוֵרִיתָא סְתָם תְּקוּם. מִפְּאֵן שְׁאֲדָם
 לְרִידָּהּ לְקוּם מִפְּנֵי סִפְרַתּוּרָה. וְכַד עָשָׂה רַב הַמְּנוּנָא סְבָא, כְּשֶׁהָיָה רוֹאֵה סִפְרַתּוּרָה,
 הָיָה קָם מִפְּנֵיהּ, וְאָמַר, מִפְּנֵי שְׂיֻבָּה תְּקוּם. כְּעִין זֶה לְרִידָּהּ הָאֲדָם
 לְקוּם מְלֹא קוּמְתוֹ לְפָנֵי תַלְמִיד חָכֵם, מִשּׁוּם שְׁהוּא נִמְנָא בְּצִוְיָהּ הַקְּדוּשָׁה
 הַעֲלִיזוּנָה, שְׁהוּא, רוּמָז לְכַהֵן הַקְּדוּשׁ הַעֲלִיזוּן, שְׁכַתּוּב, וְהִדְרַת פְּנֵי זָהוּ, שְׁהוּא
 בְּעוֹלָם, אָמַר רַבֵּי שְׁמַעוֹן, מִפְּאֵן רָמַז לְתוּרָה שְׁבַכְתָּב וּלְתוּרָה שְׁבַעַל פָּה.
 וְעוֹד לְמַדְנָהּ. מִקְרָא זֶה, מִפְּנֵי שְׂיֻבָּה תְּקוּם, הוּא לְדַרְשָׁה, כְּמוֹ שְׁהַעִירוּ צוּ
 הַחֲבֵרִים. מִפְּנֵי שְׂיֻבָּה תְּקוּם, הַתּוּרָה מְזַהֵרָה לְאֲדָם, שְׁלִפְנֵי צִוְיָתוֹ לְשְׂיֻבָּה
 יְקוּם בְּקוּם טוֹב בְּעוֹלָם, דְּהֵינּוּ שְׂיַעֲשָׂה תְּשׁוּבָה, מִשּׁוּם שְׂאֵה הָדָר לוֹ, אֲבָל
 אִם עוֹשָׂה תְּשׁוּבָה בְּסוּף יָמָיו, אִין שְׂבַר לְאֲדָם כָּל כְּדָּ, בֵּינּוּן שְׁהוּא זָהוּ וְאִינוּ
 יְכוּל לְהֵיוֹת רַע. אֲלֵא שְׂבַחוּ הוּא, כְּשֶׁהוּא בְּכַחוּ וְהוּא טוֹב. וְשְׁלֵמָה הַמְּלֻךְ
 לָוָה וְאָמַר, גַּם בְּמַעַלְלָיו יִתְנַפֵּר נַעַר וְגו'. כְּעִין זֶה כְּתוּב, וּזְכוּר אֶת צוּרֵי אֵיךְ
 צִימֵי בְּחֹרוֹתֵיךְ. אָמַר רַבֵּי אֲלַעְזָר וְדָאֵי דְרָדָּ הָיָה מְתוּקָן לְפָנֵינוּ, וְזֶהוּ דְרָדָּ
 שְׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. פִּתַּח וְאָמַר כִּי יוֹדַע ה' דְרָדָּ לְדִיקָהּ וְדְרָדָּ רְשָׁעִים
 תֵּאבֵד. שׁוֹאֵל, מֵהוּ כִּי יוֹדַע ה'. אֲלֵא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹדַע וּמִשְׁגִּיחַ בְּדְרָדָּ
 הַלְדִיקָהּ לְהַטִּיב לָהֶם וּלְהִגֵּן עֲלֵיהֶם, וְהוּא הוֹלֵךְ לְפָנֵיהֶם לְשִׁמְרָם. וּמִשּׁוּם
 זֶה מִי שְׁיֹרָא לְדְרָדָּ, לְרִידָּהּ שְׁהַדְרָדָּ הַזֶּה תְּהִיָּה דְרָדָּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְיִשְׁתַּתַּף
 הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עִמּוֹ. וּמִשּׁוּם זֶה כְּתוּב, כִּי יוֹדַע ה' דְרָדָּ לְדִיקָהּ וְדְרָדָּ
 רְשָׁעִים תֵּאבֵד, שְׁתֵּאבֵד מֵאֲלֵיהּ, מִשּׁוּם שְׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא נוֹדַע לְדְרָדָּ

ההיא שְׁלָהֶם, וְאִינוּ הוֹלֵךְ עִמָּהֶם. שׁוֹאֵל, פֶּעַם פְּתוּב דְּרָךְ וּפְעַם פְּתוּב אַרְחָה, מַה צִּיּוֹן זֶה לָזֶה, וּמִשָּׁיב, אֲלֹלָה דְרָךְ, הוּא, שְׁכָל קַרְסוּלֵי צְנִי אָדָם הוֹלְכִים צוֹ. אַרְחָה, הוּא שְׁנִפְתָּח מִזְמַן קָרָר, וְעוֹד לֹא הִלְכוּ צוֹ הַרְבֵּה. וְעַל אַרְחָה זֶה פְּתוּב וְאַרְחָה לְדִיקוּם פְּאוּר נִגְהָ וְאוּר עַד נְכוּן הַיּוֹם.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ד

א. הָיָה אוֹכֵל בְּבֵית זֶה וּפָסַק סְעֻדָתוֹ וְהָלַךְ לְבֵית אַחֵר אוֹ שֶׁהָיָה אוֹכֵל וּקְרָאָהּ חֲבֵירוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ וַיֵּצֵא לוֹ לִפְתַח בֵּיתוֹ וְחָזַר, הוּא אֵיל וְשָׁנָה מְקוֹמוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ לְמַפְרַע עַל מַה שֶּׁאָכַל וְחוֹזֵר וּמְבָרֵךְ בְּתַחֲלָה הַמוֹצֵיא וְאַחֵר כֵּן יִגְמַר סְעֻדָתוֹ: **ב.** חֲבֵרִים שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים לֶאֱכֹל וַיֵּצְאוּ לְקִרְיַת חֵתָן אוֹ לְקִרְיַת פְּלָה, אִם הִנִּיחוּ שֵׁם זָקֵן אוֹ חוֹלָה חוֹזֵרִין לְמְקוֹמוֹ וְגוֹמְרִין סְעֻדָתוֹ וַאֲיֵנוּ צָרִיכִין לְבָרֵךְ שְׁנִיָּה. וְאִם לֹא הִנִּיחוּ שֵׁם אָדָם כְּשֶׁהוּא יוֹצֵאִין צָרִיכִין בְּרָכָה לְמַפְרַע וּכְשֶׁהוּא חוֹזֵרִין צָרִיכִין בְּרָכָה לְכַתְּחִלָּה: **ג.** וְכֵן אִם הָיוּ מְסֻבִּין בְּשִׁתְיָה אוֹ לֶאֱכֹל פְּרוֹת שְׁכָל הַמְּשַׁנָּה מְקוֹמוֹ הֲרִי פָּסַק אֲכִילָתוֹ וּלְפִיכָךְ מְבָרֵךְ לְמַפְרַע עַל מַה שֶּׁאָכַל וְחוֹזֵר וּמְבָרֵךְ שְׁנִיָּה לְכַתְּחִלָּה עַל מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ לֶאֱכֹל וְהַמְּשַׁנָּה מְקוֹמוֹ מִפְּנֵי לְפָנָה בְּבֵית אֶחָד אִינוּ צָרִיךְ לְחַזֵּר וּלְבָרֵךְ. אֲבָל בְּמִזְרְחָה שֶׁל תְּיֵאנָה וּבֵא לֶאֱכֹל בְּמַעְרְבָה צָרִיךְ לְחַזֵּר וּלְבָרֵךְ:

וּבְגוּיִים לֹא יִתְחַשֵּׁב (במדבר כג) כָּל רוֹאֵיהֶם יִכְירוּם כִּי הֵם זָרַע
בְּרַךְ ה' . כִּי צַד שְׁלֹא יֵאמְרוּ יִשְׂרָאֵל אִם בְּאִים חֲלִלוֹת עָלֵיהֶם
שְׁלֹא יַעֲשׂוּ עַל בְּגִדֵיהֶם סִימָן מֵעֲבוֹדָה זָרָה וְשְׁלֹא יַעֲשׂוּ
עֲצָמָם כְּאֵלוֹ הֵם מְשֻׁרְתֵי עֲבוֹדָה זָרָה שְׁלֹא יִשְׂימוּ עַל
בְּתֵיהֶם סִימָן מֵעֲבוֹדָה זָרָה וְשְׁלֹא יִגְלְחוּ בְּגִבָּה הָרֹאשׁ
שֶׁהָיוּ הַנְּכָרִים סְבוּרִים שֶׁהֵם נְכָרִים וְאִם נְכָרִים עוֹבְרִים
וּפּוֹגְעִים בָּהֶן יְהוּדִים וְהַנְּכָרִים הוֹלְכִים בְּבֵית תְּפִלָּתָם לֹא
יִלְכוּ עִמָּהֶם הַיְהוּדִים שֶׁהָיוּ סְבוּרִים שֶׁהֵם נְכָרִים שֶׁנֶּאֱמַר
(תהילים מד) אִם שָׁכַחְנוּ שֵׁם אֱלֹהֵינוּ וְנִפְרוֹשׁ כְּפִינוּ לֹאֵל זֶר הֲלֵא
אֱלֹהִים יִחְקֹר זֹאת . וְכָתִיב (מ"ב י) וַיִּבֹא יְהוָה וַיְהוֹנָתָן בֶּן רֵכָב
בֵּית הַבַּעַל וַיֵּאמְרוּ לְעוֹבְדֵי הַבַּעַל חֲפָשׂוּ וּרְאוּ פֶן יֵשׁ פֹּה
עִמָּכֶם מֵעֹבְדֵי ה' כִּי אִם עוֹבְדֵי הַבַּעַל לְבָדָם כִּי הָיוּ יִרְאִים
פֶן יִהְיֶה מֵעֹבְדֵי ה' עִמָּהֶם מִיִּרְאֵת הַמֶּלֶךְ :

כִּי תֵצֵא יוֹם חֲמִישִׁי תוֹרָה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה' אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח
יתרה משבת הבאה :

(ח) כִּי תִבְנֶה בַּיִת חֲדָשׁ וְעָשִׂיתָ
מַעֲקֶה לְגִגְדְּךָ וְלֹא תִשָּׂים דָּמִים בְּבֵיתְךָ כִּי
יִפֹּל הַנֶּפֶל מִמֶּנּוּ : אָרִי תִבְנֶי בֵּיתָא חֲדָתָא וְתַעֲבֹד תִּיקָא
לְאִגְרָךְ וְלֹא תִשְׂוֵי חוֹבֵת דִּין דְקָטוּל בְּבֵיתְךָ אָרִי יִפֹּל דְנֶפֶל מִנָּה :

רש"י כי תבנה בית חדש. אם קימת מצות שלוח הקן סופך לבנות בית חדש ותקיים מצות מעקה, שמורה
גוררת מצוה, ותגיע לכרם וסדה ולבגדים נאים. לכך נסמכו פרשיות הללו: מעקה. גדר סביב לגג, ואונקלוס

תרגם תיקח כעין תיק שמשמר מה שבתוכו: כי יפל הנפל. ראוי זה לפול ואף על פי כן לא תחגלגל מיתחו על ידך, שמגלגלין זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חיב:

ט) לֹא תִזְרַע פְּרִמָּה כְּלֵאִים פֶּן תִּקְדָּשׁ הַמְּלֵאָה הַזֵּרַע אֲשֶׁר תִּזְרַע וּתְבוֹאֲת הַכֶּרֶם : (ט) לֹא תִזְרַע פְּרִמָּה יַעֲרוּבִין דִּילְמָא תִּסְתַּאֲב דְמַעַת זֵרְעָא דִּי תִזְרַע וְעַלְלַת פְּרִמָּא :

רש"י כלאים. חטה ושעורה וחרצן במפלת יד: פן תקדש. כתרוממו תסתאב. כל דבר הנתעב על האדם, בין לשבח כגון הקדש, בין לגנאי כגון אסור, נופל בו לשון קדש, כמו (ישעיה סה, ה) אל תגש בי כי קדשתיך: המלאכה. זה מלוי ותוספת שהזרע מוסיף:

י) לֹא תִחַרֵּשׁ בְּשׂוֹר וּבַחֲמֹר יַחְדָּו : לֹא תִרְדִּי בְּתוֹרָא וּבַחֲמֵרָא פְּחֻדָּא :

רש"י לא תחרש בשור ובחמור. הוא הדין לכל שני מינים שבעולם, והוא הדין להנהיגם יחד קשורים זוגים בהולכת שום משא:

יא) לֹא תִלְבַּשׁ שְׂעִטָּנָא צִמָּר וּפְשִׁתִּים יַחְדָּו : (ס) לֹא תִלְבַּשׁ שְׂעִטָּנָא עִמָּר וְכִתְנֵי מְחִיבֵר פְּחֻדָּא :

רש"י שעטנא. לשון ערוה. ורבותינו פשו שוע טווי ונוז:

יב) גְּדָלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ עַל אַרְבַּע פְּנֵי־פָנֹת כְּסוּתֶיךָ אֲשֶׁר תִּכְסֶּה בָּהֶם : (ס) פְּרִסְפְּדִין תַּעֲבֹד לָךְ עַל אַרְבַּע פְּנֵי־כְסוּתֶיךָ דִּי תִכְסִּי בָהֶם :

רש"י גדלים תעשה לך. אף מן הכלאים. לכך סמכן הכתוב:

נביאים - שמואל א - פרק יז

(כב) וַיִּטֹּשׁ דָּוִד אֶת הַכְּלִים מֵעָלָיו עַל יַד שׁוֹמֵר הַכְּלִים וַיֵּרֶץ הַמַּעְרָכָה וַיָּבֹא וַיִּשְׁאַל לְאַחִיו לְשָׁלוֹם : וַיִּשְׁבַּק דָּוִד יֵת מְנַיָּא דִּי עֲלוּהִי עַל דִּי נָטִיר מְנַיָּא דִּי עֲלוּהִי עַל דִּי נָטִיר מְנַיָּא וַיִּרְהֹט לְסַדְרָא וְאַתָּא וַיִּשְׁאַל לְאַחוּהִי בְשָׁלָם :

רש"י **שומר הכלים** . של בני הכבד . (כג) ממערות פלשתים . כחיב , רבוחינו לרשו (סוטה מב ג) : מלה בני אדם הערו בערפה אמו , כשפירשה מאחרי רות ונעמי חמותה :

(כג) וְהוּא מְדַבֵּר עִמָּם וְהִנֵּה אִישׁ הַבְּנִים עוֹלָה גְלִית הַפְּלִשְׁתִּי שְׁמוֹ מִגַּת (ממערות) מִמַּעְרְכוֹת פְּלִשְׁתִּים וַיְדַבֵּר כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁמַע דָּוִד : וְהוּא מְמַלִּיל עִמָּהוֹן וְהָא גְבָרָא מִבְּיַנְיָהוֹן סָלִיק גְּלִית פְּלִשְׁתָּא שְׁמֵהּ מִגַּת מְסַדְרֵי פְּלִשְׁתָּאִי וּמְלִיל כַּפְתָּגְמָיָא הָאֵלִין וַיִּשְׁמַע דָּוִד : (כד) וְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל בָּרְאוּתָם אֶת הָאִישׁ וַיִּנְסוּ מִפָּנָיו וַיִּירָאוּ מֵאֵד : וְכָל אַנְשׁ יִשְׂרָאֵל בְּמַחְזִיָּהוֹן יֵת גְּבָרָא וְאַפִּיכוּ מִן קַדְמוּהִי וַדְחִילוּ לַחֲדָא : (כה) וַיֹּאמֶר אִישׁ יִשְׂרָאֵל הֲרֵאִיתֶם הָאִישׁ הָעֹלֶה הַזֶּה כִּי לַחֲרֹף אֶת יִשְׂרָאֵל עֹלָה וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר יִכְנוּ יַעֲשֶׂרְנוּ הַמֶּלֶךְ עֲשָׂר גָּדוֹל וְאֶת בָּתּוֹ יִתֵּן לוֹ וְאֶת בַּיִת אָבִיו יַעֲשֶׂה חֶפְשִׁי בְּיִשְׂרָאֵל : וְאָמַר אַנְשׁ יִשְׂרָאֵל הַחֲזִיתוּן גְּבָרָא דְסָלִיק הַדִּין אַרִי לַחֲסָדָא יֵת יִשְׂרָאֵל סָלִיק וַיְהִי גְבָרָא דִּיקְטְלִינִיהּ יַעֲתְרִינִיהּ מְלָכָא עוֹתֵר סָגִי וַיֵּת בְּרִתִּיהּ יִתֵּן לָהּ וַיֵּת אָבוּהִי יַעֲבִיד חוֹרִין רַבְרַבִּין בְּיִשְׂרָאֵל :

(כו) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל הָאֲנָשִׁים הָעֹמְדִים עִמּוֹ
לֵאמֹר מַה יַּעֲשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר יִכֶּה אֶת
הַפְּלִשְׁתִּי הַלְזוּ וְהִסִּיר חֲרָפָה מֵעַל יִשְׂרָאֵל
כִּי מִי הַפְּלִשְׁתִּי הָעָרַל הַזֶּה כִּי חֲרַף
מֵעֲרֹכֹת אֱלֹהִים חַיִּים : וַאֲמַר דָּוִד לְגַבְרִיא דְקִימִין
עִמָּה לְמִימַר מַה יִתְעַבֵּיד לְגַבְרָא דִּיקְטוּל יֵת פְּלִשְׁתָּא דִּיכִי וְיַעֲדִי
חֲסוּדָא מֵעַל יִשְׂרָאֵל אָרִי מִן פְּלִשְׁתָּא עֲרָלָא הַדִּין אָרִי חֲסִד סְדָרִי
עֲבָדִי קִרְבָּא דְעִמָּה דִּי קִימָא :

כתובים - תהילים - פרק קט

(ט) יִהְיוּ בָנָיו יְתוֹמִים וְאִשְׁתּוֹ אֶלְמָנָה : יְהוֹן
בְּנוֹי יִתְמִי וְאִתְתִּיה אֲרַמְלָתָא : (י) וְנוֹעַ יְנוֹעוּ בָנָיו
וְשָׂאוּ וְדָרְשׁוּ מִחֲרָבוֹתֵיהֶם : וְאַטְלָטְלָא
יִטְלָטְלוּ בְּנוֹי וְשָׂאוּ וְתַבְעוּן מִדְּהוֹת צְרֵתְהוֹן :

רש"י וְשָׂאוּ וְדָרְשׁוּ מִחֲרָבוֹתֵיהֶם . הַכֹּל יִשְׂאוּ עֲלֵיהֶם מֵהַנְּהִיחָה בְּפִלּוּנֵי וּפְלוּנֵי מִחוּד קוֹל חוֹרְבָה שִׂינְאָ
עֲלֵיהֶם : וְדָרְשׁוּ . מִשְׁמַע מֵאֵת אַחֲרֵים שְׁהָרִי נִקּוּד חֲטוֹף קִמָּץ וְכֵן וְשָׂאוּ מִפִּי אַחֲרֵים הוּא מִשְׁמַע שִׂינְאָלוּ
אַחֲרֵים עֲלֵיהֶם , וַיֵּשׁ לְפָתוֹר וְשָׂאוּ מִמִּשְׁקַל חוֹק יִהְיוּ מִשְׂאֵלִים עַל הַפְּתָחִים :

(יא) יִנְקֹשׁ נֹשֶׂה לְכָל אֲשֶׁר לוֹ וַיִּבְזֹו זָרִים
יְגִיעוּ : יִגְבַּב מְזוֹפָא לְכָל דִּילִיה וַיִּבְזוּן גְּכָרְאִין לִיעוּתִיה :

רש"י יִנְקֹשׁ נֹשֶׂה לְכָל אֲשֶׁר לוֹ . אִדָּם הַטּוֹרַח מִחֲזִיר וְלֵהוּט לַעֲשׂוֹת דְּבַר נּוֹפֵל בּוֹ לָשׁוֹן מִתְנַקֵּשׁ כְּלוֹמַר

מוטרף ומתלבט כמו (דניאל ה) וארכובתיה דא ללא נקשן וכן פן תנקש אחריהם אף כאן יהיה הגושה בעשו את עבודתו שנאמר ורצ יעבד לעיר, ל"א יהיה הגושה נוגע ונקרב לכל אשר לו ינקש שייטאלופי"ץ בלע"ז יהי משפט הגושה נוקש ונשען על כל ממונו וזהו יעקב הגושה בעשו את עבודתו שנאמר ורצ יעבד לעיר מלאתי בדור אחר שיבא אחר כורתו ימח שמו וטבעו שאפילו זכרון לא יפול עליו צפי הדור הנולד בעול' לאחר שנשחת שמו שארטרימיר"א בלע"ז:

(יב) אֵל יְהִי לּוֹ מִשְׁדָּךְ חֶסֶד וְאֵל יְהִי חוּנּוֹ לִיתּוֹמָיו : לֹא יְהִי לִיָּה נְגִיד חֶסֶדָא וְלֹא יְהִי לִיָּה חֵיס עַל יְתִמוֹי : (יג) יְהִי אַחֲרֵיתוֹ לְהַכְרִית בְּדוֹר אַחֵר יַמַּח שְׁמָם : יְהִי סוּפִיָּה לְאַשְׁתַּצְיָא בְּדַר אַוּחְרוֹ יְתִמְחֵי שְׁמַהוֹן :

משנה ערכין פרק א

א. הכל מעריכין, ונערכין, נודרים, ונדריים, כהנים ולוים וישראלים, נשים ועבדים. טמטום ונדרוגינוס, נודרים ונדריים ומעריכין, אבל לא נערכין, שאינו נערך אלא זכר ודאי ונקבה ודאית. חרש שוטה וקטן, נדרין ונערכין, אבל לא נודרין ולא מעריכין, מפני שאין בהם דעת. פחות מכן חדש, נדר אבל לא נעריך:

ברטנורה (ה) הכל מעריכין. הכל, לאתווי בן שלש עשרה שנה ויום אחד ולא הביא שתי שערות, שהוא מעריך. והוא מופלח הסמוך לאיש. ומופלח אקרי ליה, לפי שבדקים אותו אם יודע להפלות ולפרש לשם מי נדר ולשם מי הקדיש. אע"ג דאיש כי יפליא כתיב (ויקרא כז), כשהוא סמוך לפרקו קרוי איש לענין זה. והכל דקאי נמי על נערכים, לאתווי מנוול ומוכה שחין שאין שוין דמים. דסלקא דעתך דמינא נדר בערכך כתיב (סג), כל שיסנו בדמים ישנו בערכין, כל שאינו בדמים אינו בערכין, המשמע לן והכל דקאי על נודרים, משום נידרים נקט יה. ונידריים גופיה אלטריך, לאתווי פחות מבן חודש שהוא נידר אע"פ שאינו נערך: מעריכין. אם אמר על אחד,

ערך פלוני עלי, נותן ערך אותו פלוני כפי שניו כמו שקלוב צפרשת ערכין, שהערך נותן לפי שנים של נערכין: ונערכין. אם אמר אחר עליו, ערך פלוני זה עלי. או אמר הוא עצמו, ערכי עלי: נודרים. אמר, דמי פלוני עלי, כריך שיתן כמו שהוא יפה למכור בשוק: ונידרים. אמר אחר עליו, דמי פלוני עלי. או אמר הוא עצמו, דמי עלי: כהנים ולוים. כהנים אכטריכא ליה לאשמועינן דנערכין, דסלקא דעתך אמינא הואיל וכתוב (ס) והעמידו לפני הכהן והעריך אותו הכהן ישראל לפני כהן ולא כהן לפני כהן, הלכך כהן ליתיה בערכין דאי עני הוא לא קרינא ביה והעמידו לפני הכהן, המשמע לן דכהנים איתנהו בתורת ערכין. ואיידי דתנן כהנים, תנן לויים וישראלים: נשים ועבדים. והאשה משלמת כשתחלמן או תתגרש, והעבד כשיסתחרר: טומטום ואנדרוגינום נודרים ונידרים. שהרי יש להם דמים: ומעריכין. את אחריים. אם אמרו ערך פלוני עלי, נותנים ערך אותו פלוני: אבל לא נערכין. אם אמר ערכי עלי, או אמר אחר עליהם ערך פלוני עלי, לא אמר כלום. דזכר ונקבה אמורים צפרשת ערכין, עד שיהיה זכר ודאי או נקבה ודאית: פחות מבן חודש נידר. אם אמר, דמיו עלי. שהרי שוה דמים כל שהן: אבל לא נערך. שלא נאמר ערך צפרשה אלא מבן חודש ומעלה:

**ב. הַנְּכָרִי, רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר נֶעְרָךְ אֲבָל לֹא מֵעָרִיךְ.
 רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, מֵעָרִיךְ אֲבָל לֹא נֶעְרָךְ. זֶה וְזֶה
 מוֹדִים, שְׁנוּדָרִין**

צרטורה (ב) נכרי, ר' מאיר אומר נערך. תרי קראי כתיבי צפרשת ערכין, חד ריבוי וחד מיעוט. בני ישראל, מיעט את הנכרי. איש כי יפליא, ריבה כל איש ואפילו נכרי צמשמע. ר' מאיר סבר, נכרי נערך ולא מעריך, שכן מלינו שריבה הכתוב צנערכים יותר מצמעריכים שהרי חרש שוטה וקטן נערכין אבל לא מעריכין, הלכך שדי מיעוטא למעריך, וריבויא לנערך: ר' יהודה אומר נכרי מעריך ולא נערך. שכן מלינו טומטום ואנדרוגינום מעריכים ולא נערכים. והלכה כר' יהודה הלכך נכרי שאמר ערך ישראל פלוני עלי, חייב ליתן כפי שניו הערך הקלוב צפרשה. וישראל שאמר ערך נכרי פלוני עלי, או נכרי שאמר ערכי עלי, לא אמר כלום:

**ג. הַגּוֹסֵס, וְהַיּוֹצֵא לַהֲרֹג, לֹא נָדָר וְלֹא נֶעְרָךְ. רַבִּי
 חֲנִינָא בֶן עֲקֵבָא אֹמֵר, נֶעְרָךְ, מִפְּנֵי שְׂדֵמִי קְצוּבִין
 (אָבָל אֵינוֹ נָדָר, מִפְּנֵי שְׂאִין דְּמִי קְצוּבִין). רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, נוֹדָר
 וּמֵעָרִיךְ וּמִקְדִּישׁ. וְאִם הִזִּיק, חֵיב בְּתַשְׁלוּמִין:**

צרטורה (ג) הגוסס לא נידר. ללאו בר דמים הוא, דלמיתה הוא עומד: ולא נערך.

דכתיב והעמידו והעריכו, והאי לאו בר העמדה והערכה הוא: והיולא ליהרג. סנגמר דינו בצית דין של ישראל אבל יולא ליהרג על פי המלכות, לא סנא מלכי ישראל ולא סנא מלכות של נכרים דברי הכל מעריך ונערך: לא נידר. ללאו בר דמים הוא: ולא נערך. דכתיב (ויקרא כז) כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה ור' חנינא בן עקביא דאמר נערך, מוקי להאי קרא דכל חרם אשר יחרם לדקשא אחריתי: ר' יוסי אומר כו'. ר' יוסי ותנא קמא לא פליגי בנודר ומעריך ומקדיש. כי פליגי באם הזיק תנא קמא סבר, אם הזיק פטור מן התשלומים. ואע"פ שמזיק חייב בתשלומין מן התורה, מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא, אלא כמלוה על פה, ומלוה על פה אינו גובה מן היורשים. ורבי יוסי סבר, מלוה הכתובה בתורה כמלוה הכתובה בשטר דמיא וגובה מן היורשים. והלכה כתנא קמא. אבל לאחר שתקנו דמלוה על פה גובה מן היורשים בית דין גובין מממונו ומשלמים מה שהזיק:

ד. האשה שהיא יוצאה להרג, אין ממתינין לה עד שתילד. ישבה על המשבר, ממתינין לה עד שתילד. האשה שנהרקה, נהנין בשערה. בהמה שנהרקה, אסורה בהנאה:

ברטנורה (ז) אין ממתינין לה עד שתלד. דמהו דתימא ולדות ממונא דבעל הן כדכתיב (שמות כא) כאשר יסית עליו בעל האשה, ולא נפסדינהו מיניה, קמשמע לן דכתיב (דברים כג) ומתו גם שניהם, גם לרבות את הולד: ישבה על המשבר. מקום מושב האשה היולדת קרוי משבר: ממתינין לה עד שתלד. דכיון דנעקר לאלתה, גופא אחרינא הוא ואינו כגוף אמו: נהנין בשערה. לאו שערה ממש קאמר, אלא פאה שהיתה לה משער אשה אחרת השורה לשערה. ודוקא כשאמרה תנו אותה לבתי או לפלונית, דכיון דאמרה תנו גליא דעתה ללא ניחא לה דתהוי כגופה לאתסורי, וכנטולה מחיים דמיא. אבל בענין אחר אסור, שנויי המת אסורים בהנאה: בהמה שנהרקה אסורה בהנאה. אפילו שערה:

תָּנּוּ רַבָּנָן : סָלַע זֹו לְצַדִּיקָה עַד שֶׁלֹא בָּאתָה לְיַד גִּבְאֵי מִתָּר לְשִׁנוּתָהּ. מִשְׁבָּאתָה לְיַד גִּבְאֵי אָסוּר לְשִׁנוּתָהּ אֵינִי וְהָא רַבִּי יִנְאִי יִזְיַף וּפְרַע שְׁאֲנִי רַבִּי יִנְאִי דְנִיחָא לְהוּ לְעֵנִיִּים דְכַמָּה דְמִשְׁהִי מַעֲשֶׂה וּמִיִּיתִי לְהוּ. תָּנּוּ רַבָּנָן : יִשְׂרָאֵל שְׁהִתְנַדָּב מְנוּרָה אוֹ נֵר לְבֵית הַכְּנֶסֶת אָסוּר לְשִׁנוּתָהּ סָבַר רַבִּי חִיָּיא בַר אֲבָא לְמִימָר לֹא שָׁנָא לְדַבַּר הָרְשׁוּת וְלֹא שָׁנָא לְדַבַּר מְצוּהָ. אָמַר לֵיהּ רַב אָמִי : הֲכִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן : לֹא שָׁנּוּ אֶלָּא לְדַבַּר הָרְשׁוּת אֲבָל לְדַבַּר מְצוּהָ מִתָּר לְשִׁנוּתָהּ מִדְּאָמַר רַבִּי אָסִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן : נִכְרִי שְׁהִתְנַדָּב מְנוּרָה אוֹ נֵר לְבֵית הַכְּנֶסֶת עַד שֶׁלֹא נִשְׁתַּקַּע שֵׁם בְּעַלְיָהּ אָסוּר לְשִׁנוּתָהּ מִשְׁנִשְׁתַּקַּע שֵׁם בְּעַלְיָהּ מִתָּר לְשִׁנוּתָהּ. לְמַאי, אֲלִימָא לְדַבַּר הָרְשׁוּת מֵאִי אִירִיא נִכְרִי אֶפְלוּ יִשְׂרָאֵל נָמִי אֶלָּא לְדַבַּר מְצוּהָ וְטַעֲמָא דְנִכְרִי הוּא דְפַעֲלִי, אֲבָל יִשְׂרָאֵל דְלֹא פְעִי שְׁפִיר דְמִי. שְׁעִזְרַק טִייעָא אֵינְדָב שְׁרָגָא לְבֵית כְּנִישְׁתָּא דְרַב יְהוּדָה. שְׁנִייה רְחָבָא. וְאִיקְפֵּד רַבָּא. אִיכָא דְאָמְרִי שְׁנִייה רַבָּא וְאִיקְפֵּד רְחָבָא. וְאִיכָא דְאָמְרִי שְׁנִייוּהָ חִזְנִי דְפּוּמְבְּדִיתָא וְאִיקְפֵּד רְחָבָא וְאִיקְפֵּד רַבָּא. מָאן דְשְׁנִייה סָבַר דְלֹא שְׁכִיחַ וּמָאן דְאִיקְפֵּד סָבַר זְמַנִּין דְמִקְרִי וְאִתִּי :

כ"ז רבי ינאי. גבאי הוה ויזיף מעות הצדקה לכורכו ופורע: דכמה דמשהי. רבי ינאי דלית ליה זוזי למיפרע נוחח להו לעניי: דמעשה. רבי ינאי לכזורא ואמר דלית ליה מעות לחלק לעניי וכופה אותם לצדקה ואיכא רווח' לעניי: מנורה. כמשמעה: נר. קרוי"שול של כסף או של זהב: מדאמר רב חסי וכו'. כלומר מדנקט רב חסי נכרי דפעו וזועק למה שניתן מה שנתתי מכלל דישראל ללא פעו שרי לשנויי לדבר מורה דאי בישראל אסור למה ליה למנקט נכרי: שלא נשתקע שם בעליה ממנה. שעדיין אומר זו היא נדבתו של פ' נכרי אסור לשנית' דפעו: ולמאי. קאמר רב חסי דאסור לשניתה אלימא וכו': שעזרק. נכרי היה: לא שכית. שעזרק במתא דליפעו שסוחר היה ומחזר בעיירות:

רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ אֶזְלֵי מֵאוּשָׁא לְלֹד אָמַר רַבִּי
 יְהוּדָה (נ"א יצחק) נִימָא מְלִין דְּאוּרִיתָא וְנִיזִיל. פְּתַח רַבִּי
 יְהוּדָה (יצחק) וְאָמַר (שמות כא) כִּי יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר אוֹ כִּי יִכְרֶה
 אִישׁ בּוֹר וְגוֹמֵר. מָה כְּתִיב בְּתַרְיָה בְּעַל הַבּוֹר יִשְׁלַם וְגוֹמֵר
 וּמָה עַל דָּא כְּדָּ מֵאן דְּגָרִים לְאַבְאָשָׁא עֲלָמָא בְּחוּבוֹי עַל
 אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה אֶלָּא תְּוֹהֲנָא דְּאָף עַל גַּב דְּאַבְאִישׁ עֲלָמָא
 אֲמַאי אִית לִיה תְּשׁוּבָה כַּמָּה דְּכְתִיב אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ
 וְגוֹמֵר וְהִתְּוֹדוּ אֶת חַטָּאתָם וְהָשִׁיב. אֶלָּא וְדַאי דָּא מְהֻנָּא
 לְהוּ בְּגִין דְּעֵבִיד תְּשׁוּבָה כְּבִיכּוֹל הוּא עֵבִיד לִיה מִמֶּשׁ דְּהָא
 מָה דְּפָגִים לְעֵילָא אֲתַקִּין לִיה וּבְמָה בְּתְשׁוּבָה דְּכְתִיב אִישׁ
 אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ וְגוֹמֵר וְהִתְּוֹדוּ אֶת חַטָּאתָם וְהָשִׁיב
 תְּשׁוּבָה אֲתַקִּין כֹּלָּא אֲתַקִּין לְעֵילָא אֲתַקִּין לְתַתָּא אֲתַקִּין
 לְגַרְמִיָּה אֲתַקִּין לְכֹל עֲלָמָא. פְּתַח רַבִּי יִצְחָק (יהודה) אֲבַתְרִיָּה
 וְאָמַר (דברים ד) בְּצַר לָךְ וּמְצֹאוּךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְגוֹמֵר
 בְּצַר לָךְ מִכָּאן דְּתְשׁוּבָה מְעֻלָּא מְכֻלָּא עַד לָא יִשְׁרִי דִּינָא
 בְּעֲלָמָא דְּבַתֵּר דְּשָׁרִי דִּינָא תַקִּיף חִילִיָּה מֵאן יַעֲבֵר לִיה
 מְעֻלָּמָא וַיִּסְלַק לִיה. דְּהָא כִּיּוֹן דְּשָׁאֲרֵי דִּינָא לָא יִסְתַּלַּק עַד
 דִּישְׁתַּלִּים בְּתַר דְּאֲשְׁתַּלִּים וְעֵבִיד תְּשׁוּבָה אֲתַקִּין עֲלֵמִין
 כְּלָהוּ. מִשְׁמַע דְּכְתִיב וּמְצֹאוּךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַחֲרִית
 הַיָּמִים וְכְתִיב וְשַׁבַּת עַד יֵי אֱלֹהֶיךָ וְגוֹמֵר כִּי אֵל רַחוּם יֵי
 אֱלֹהֶיךָ וְגוֹמֵר. בְּאַחֲרִית הַיָּמִים מַאי אַכָּא הָכָּא אֶלָּא
 לְאַכְלָלָא כְּנֻסַת יִשְׂרָאֵל דְּאִיהִי בְּגִלוּתָא וְאַשְׁתַּכַּחַת בְּעֲאֻקוֹ
 דְּלָהוֹן וְלָא שְׁבַקַת לֹון לְעֲלָמִין וּבְגִין כְּדָּ קַדְשָׁא בְּרִידָּ הוּא
 אָף עַל גַּב דְּשָׁאֲרֵי דִּינָא בְּעֲלָמָא בְּעֵי דִּיהֲדָרוֹן יִשְׂרָאֵל
 בְּתְשׁוּבָה לְאוּטְבָא לְהוּ בְּהֵאִי עֲלָמָא וּבְעֲלָמָא דְּאֲתִי וְלִית
 לָךְ מֵאן דְּקָאִים קָמִי תְשׁוּבָה. תָּא חֲזִי אֶפְלוּ כְּנֻסַת יִשְׂרָאֵל
 תְשׁוּבָה אֶקְרִי וְאִי תִימָא (תְשׁוּבָה) עֲלָעָא. (ס"א מְעֻלָּא) (ג"א עֲלָאָה)
 בְּכֹל אֲתַר לָא שְׁכִיחַ אֶלָּא דָּא אֶקְרִי תְשׁוּבָה כַּד אֶהְדֵּר רַחֲמֵי
 לְקַבְּלָהָא וְאִי תַבַּת עַל כָּל אֲנוּן אוֹכְלוּסִין וַיִּנְקָא לֹון
 וְתְשׁוּבָה מְעֻלָּא כַּד אֲתַמְסֵר נַפְשָׁא לְגַבָּה וְנִטִּיל לָהּ בְּזַמְנָא
 דְּאִיהִי בְּתְשׁוּבָה כְּדִין כֹּלָּא אֲתַתַּקִּין לְעֵילָא וְתַתָּא וְאַתַּתַּקִּין

הוא וְכָל עֲלָמָא. חִיבָא חַד בְּעֲלָמָא קְלָקוּלָא דְכַמָּה אַחֲרָנִין
בְּגִינֵיהּ וְוִי לְחִיבָא וְוִי לְשְׁבִיבִיָּה תָּא חֲזִי יוֹנָה בְּגִין דְּלֹא בְּעָא
לְמִיָּהֵד בְּשְׁלִיחוּתָא דְמֵאֲרִיָּה כְּמָה בְּנִי נִשָּׂא הוּוּ אֶתְאַבִּידוּ
בְּגִינֵיהּ בְּיָמָא עַד דְּכֻלְּהוּ אֶהְדְּרוּ עָלוּי וְדָאִינוּ לִיָּה בְּדִינָא
בְּיָמָא וְכִדִּין אֶשְׁתַּזְיְבוּ כְּלָהוּ וְקַדְשָׂא בְּרִיךְ הוּא חָס עָלֵיהּ
לְבַתֵּר וְשְׁזִיב כְּמָה אֶכְלוּסִין בְּעֲלָמָא. אִימַתִּי כַּד אֶהְדֵּר
לְמֵאֲרִיָּה מְגוּ עֲקִיתִיָּה. הִדָּא הוּא דְכַתִּיב (יוֹנָה ג) קָרָאתִי מְצָרָה
לִי אֶל יְיָ וַיַּעֲנֵנִי. וְכַתִּיב (תְּהִלִּים קי"ח) מִן הַמִּצָּר קָרָאתִי יְיָ עָנְנִי
בְּמִרְחֵב יְיָ וְגוֹמֵר :

תרגום הזהר רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ הוֹלְכִים מֵאוּשָׁח לְלֵד. אָמַר רַבִּי
יְהוּדָה, נֹאמַר דְּבָרֵי תוֹרָה וְנִלְדָּה. פִּתַּח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, כִּי יִפְתַּח אִישׁ צוּר
אוֹ כִּי יִכְרֶה אִישׁ צוּר וְגו', מֵה פְּתוּב חֲחָרְוֵי צַעַל הַצּוּר יִשְׁלַם וְגו', וּמֵה עַל
זֶה כָּד, מִי שֶׁגָּרַם לְהַרְע לְעוֹלָם צִחְטָאֵיו עַל אַחַת כְּמָה וְכַמָּה. אֲלֹא תִמָּה
אֲנִי, כִּיֹּן שֶׁהֲרַע לְעוֹלָם, לָמָּה מוֹעִיל לוֹ הַתְּשׁוּבָה כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב, אִישׁ אוֹ אִשָּׁה
וְגו' וְהַתּוֹדוֹ עַל חַטֹּאתָם וְהַשִּׁיב. אֲלֹא וְדָחִי זֶה מוֹעִיל לָהֶם מִשׁוּם כִּיֹּן
שֶׁעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה כְּבִיכּוֹל הוּא עוֹשֶׂה אוֹתוֹ מִמַּש. כִּי תְּשׁוּבָה מְשִׁיבָה ה' אֶל
הו', כִּי מֵה שֶׁפָּגַם לְמַעַלְה תִּקּוֹן אוֹתוֹ, וְצִמָּה צִתְּשׁוּבָה. שֶׁפְּתוּב, אִישׁ אוֹ אִשָּׁה
כִּי יַעֲשֶׂוּ וְגו' וְהַתּוֹדוֹ אֶת חַטֹּאתָם וְהַשִּׁיב וְגו'. וְתְּשׁוּבָה מִתְּקַנֵּת הַכֹּל, מִתְּקַנֵּת
לְמַעַלְה וּמִתְּקַנֵּת לְמַטָּה מִתְּקַנֵּת אֶת עֲלָמוֹ, וּמִתְּקַנֵּת לְכָל הָעוֹלָם. פִּתַּח רַבִּי
יִצְחָק, וְאָמַר, צִרְר לָךְ וּמִנְאֻחֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְגו', צִרְר לָךְ מִפְּאֹן שֶׁתְּשׁוּבָה
טוֹבָה מִכָּל, צִטְרָם שִׁיטְרָה הַדִּין צַעַלְוִם. כִּי אַחַר שֶׁצִּבְּר שָׂרָה הַדִּין, נִתְחַזַּק
כַּחוּ, מִי יַעֲבִירוּ מִן הָעוֹלָם וַיִּסְלְקוּ. כִּי כִּיֹּן שֶׁצִּבְּר שָׂרָה הַדִּין אֵינוֹ מִסְתַּלֵּק
עַד שִׁיטְלָם. אַחַר שֶׁנִּשְׁלַם הַדִּין, וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה, מִתְּקַנֵּן כָּל הָעוֹלָמוֹת. זֶה
מִשְׁמַע, מִשְׁפְּתוּב, וּמִנְאֻחֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה צִחְחָרִית הַיָּמִים, וְכַתוּב, וְשִׁבְרָה
עַד יִי אֶלְקֵיךָ וְגו', כִּי אֶל רַחוּם יִי אֶלְקֵיךָ. צִחְחָרִית הַיָּמִים, מֵה צִחְחָרִית
הַיָּמִים, מֵה עֲנִין לְכַחוּ. שֶׁהוּא לְכָלוֹל כְּנִסָּת יִשְׂרָאֵל הַנִּקְרָאת אַחֲרִית הַיָּמִים,
שֶׁהִיא צִגְלוֹת, וְנִמְנָאת עִמָּהֶם צִרְרָה, וְאֵינָה עוֹצֶצֶת לְעוֹלָם. וּמִשׁוּם זֶה הַקְּדוּשָׁ
צִרוּךְ הוּא אֶחָ עַל כִּי שֶׁהַסָּרָה דִּין צַעַלְוִם, רוּחָה שִׁיטְרָל יַחֲזִרוּ צִתְּשׁוּבָה
לְהַטִּיב לָהֶם צַעַלְוִם הַזֶּה וּצַעַלְוִם הַצָּא. וְאֵיִן לָךְ דְּצִר הָעוֹמֵד צִפְנֵי תְּשׁוּבָה.
צִר וְרָחָה, אֶפְלוּ כְּנִסָּת יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא מְלֻכּוֹת, נִקְרָאת תְּשׁוּבָה. וְאִם תֹּאמַר,
תְּשׁוּבָה עַלְיוֹנָה, הִיא אֵינָה מְנוּחָה צִכָּל מְקוּם. אֲלֹא זֹ, הַמְּלֻכּוֹת, נִקְרָאת

תְּשׁוּבָה, בְּשִׁחְזָרוֹ הַרְחָמִים, בְּנִגְדָה, וְהוּא שָׂבָה לְהַנִּיק כָּל אִלוֹ הַהֲמוֹנִים שָׁלָה.
וְתִשׁוּבָה הִכִּי טוֹבָה הִיא, בְּשִׁחְזוּטָא מוּסַר נַפְשׁוֹ אֱלֹהִים, וְהִיא לוֹקַחַת אוֹתָהּ
בְּזִמְנוֹ שֶׁהוּא בְּתִשׁוּבָה, אִז מִתְפַּקֵּן הַכֹּל לְמַעַלָּה וּלְמַטָּה, וְהוּא נִתְפַּקֵּן וְכֹל
הָעוֹלָם. רָשָׁע אֶחָד צְעוּלָם, פֶּמָה אַחֲרֵים נֹזְקִים צְשָׁבִילוֹ. אוֹי לְרָשָׁע אוֹי
לְשָׂכְנוֹ. צֵא וּרְאֵה, יוֹנָה, מִשׁוֹם שָׁלַח רָכָה לְלַכֵּת בְּשָׁלִיחוֹת אֲדוֹנוֹ, פֶּמָה צְנִי
אָדָם הָיוּ נִצְרָדִים צְשָׁבִילוֹ בַּיָּם עַד שֶׁכָּלֵם חֲזָרוּ עָלָיו וְדָנוּ אוֹתוֹ בְּדִין לְהַשְׁלִיכוֹ
לַיָּם. וְאִז נִלְלוּ כָּלֵם, וְהִקְדוּשׁ צְרוּף הוּא חָס עָלָיו אַחֲרֵ פֶדָה, וְהִגִּיל פֶּמָה
הַמוֹנִים צְעוּלָם, דְּהִינּוּ אֲנָשֵׁי נִינּוּה, מִתִּי הָיָה זֶה. הוּא בְּשִׁחְזָר בְּתִשׁוּבָה
לְאֲדוֹנוֹ מִתּוֹךְ קָרְתוֹ. זֶה שְׁפָתוֹב, קְרָחֲתִי מִרְכָּה לִי אֵל יִי וַיַּעֲנֵנִי. וְכִתוּב, מִן
הַיַּמָּר קְרָחֲתִי יָהּ עֲנֵנִי בְּמִרְחֵב יָהּ, וְגו'.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ד

א. בִּירֵךְ עַל הַפֶּטֶר פֶּטֶר אֶת הַפְּרֻפְרָת שְׂאוֹכְלִין בְּהֵם הַפֶּת
מִמֵּינֵי תַבְשִׁיל וּפִירוֹת וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, אֲבָל אִם בִּירֵךְ עַל
הַפְּרֻפְרָת לֹא פֶטֶר אֶת הַפֶּת. בִּירֵךְ עַל מַעֲשֵׂה קִדְרָה פֶטֶר אֶת
הַתַּבְשִׁיל. בִּירֵךְ עַל הַתַּבְשִׁיל לֹא פֶטֶר אֶת מַעֲשֵׂה קִדְרָה : **ב.**
גָּמַר בְּלִבּוֹ מְלֻאָכֵל אוֹ מְלֻשָׁתוֹת וְאַחֲרֵ כֶּף נִמְלָךְ לֶאֱכֹל אוֹ
לְשִׁתּוֹת אֶף עַל פִּי שֶׁלֹּא שָׁנָה מְקוֹמוֹ חוּזָר וּמְבָרֵךְ. וְאִם לֹא
גָּמַר בְּלִבּוֹ אֶלָּא דַּעְתּוֹ לְחֹזֵר וְלֶאֱכֹל וְלְשִׁתּוֹת אֶפְלוּ פָּסַק כָּל
הַיּוֹם כֵּלּוֹ אֵינוֹ צָרִיד לְבָרֵךְ שְׁנִיָּה :

יש שְׁנֵהָרֵג עַל קְדוּשׁ ה' וַיֵּשׁ צְדִיקִים שְׂאִינָם נְהַרְגִים עַל קְדוּשׁ ה' אֲלָא מֵתִים בְּיַדֵּי שָׁמַיִם עַל מְטוֹתֵיהֶם וְאֵלּוּ הָיָה בְּשַׁעַת הַגְּזֵרָה הָיוּ נְהַרְגִים וְלֹא יִפְסִידוּ אֲלָא שְׁפוּחַתִּים לָהֶם מִן הַשָּׂכָר טוֹבֵת הַנְּאָה שְׁלֹא יָבֹאוּ לְיַדֵּי כֹּן כְּדֵי שְׂיַחֲיוּ וַיּוֹלִידוּ בָנִים וְאוֹתָן הַנְּהַרְגִים עוֹדְפִים עֲלֵיהֶם שְׂכָר כְּנֶגֶד חַיֵּי עוֹלָם הִזָּה שְׁלֹא קִבְלוּ וְעוֹלָה מֵדַת הַדִּין לְטַעַן כְּנֶגֶד הַרְשָׁעִים אִם הָיָה מְבִיאַן לְיַדֵּי מַחְשָׁבָה וְנִסְיוֹן שְׁלֹא הָיוּ יְכוּלִים לְעַמֵּד וּלְקַבֵּל פְּרַעְנוֹת כְּנֶגֶד הַנִּסְיוֹן שְׁלֹא יוֹכְלוּ לְעַמֵּד. וַיְכוּלִים לֹמַר הַצְּדִיקִים יֵשׁ לָהֶם שְׂכָר שְׁגָלוֹי וַיְדוּעַ לָךְ אִם הָיִינוּ בְּאֵיִם לְיַדֵּי נִסְיוֹן הָיִינוּ יְכוּלִין לְעַמֵּד וְלֹא הָיִינוּ חוֹטְאִים. הַרְבֵּה יְהוּדִים נְהַרְגִים בְּשַׁעַת הַגְּזֵרָה. וְהַרְבֵּה גָּמְרוּ לְהַרְגֵּ וְנִצּוּלוּ וְרָאָה יְהוּדֵי אֶחָד שָׁמוֹ רַבִּי שְׁבַתִּי בַּחֲלוּם הָרוּג אֶחָד שָׁמוֹ רַבִּי שְׁבַתִּי אָמַר רַבִּי שְׁבַתִּי הֶהְרוּג כָּל אוֹתָם שְׁגָמְרוּ בְּלִבָּם לְהַרְגֵּ עַל קְדוּשׁ ה' חֶלְקָם עָמְנוּ בְּגוֹן עֵדוֹן: רָשָׁע אֶחָד הָיָה קְבוּר בֵּין הַהַרְוּגִים בָּאוּ בַּחֲלוּם לְאָדָם חָשׁוּב חַי שְׂיֹצִיאֵהוּ מִבֵּינֵיהֶם שְׂקָשָׁה לָהֶם בְּיוֹתֵר:

כי תצא ליל שישי תורה

צרוף יהודה

(ג) **כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבָא אֵלֶיהָ וּשְׁנָאָה:**
אֲרִי יִסַּב גֵּבֵר אֶתְתָּא וַיַּעוֹל לְוַתָּהּ וַיִּסְנְנָה:

(יד) וְשָׁם לָהּ עָלִילַת דְּבָרִים וְהוֹצָא עָלֶיהָ
שֵׁם רָע וְאָמַר אֶת הָאִשָּׁה הַזֹּאת לְקַחְתִּי
וְאֶקְרַב אֵלָיָה וְלֹא מָצָאתִי לָהּ בְּתוּלִים :
וַיִּשְׁוֶי לָהּ תִּסְקוּפֵי מַלְיָן וַיִּפֶק עָלֶיהָ שׁוּם בִּישׁ וַיִּימַר יְת אֶתְתָּא הָדָא
נְסֻבִית וְעֵלִית לְוַתָּה וְלֹא אֲשַׁכַּחִית לָהּ בְּתוּלִין :

רש"י וְשָׁם לָהּ עָלִילַת דְּבָרִים. עֲבָרָה גּוֹרֶרֶת עֲבָרָה, עֲבַר עַל לֹא תִשְׁנֹא (ויקרא יט, יז) סוֹפּוֹ לְבַח לִידֵי לְשׁוֹן
הַרְעָה: אֵת הָאִשָּׁה הַזֹּאת. מִכֹּחַן שְׂחִין אֹמֵר דְּבַר אֲלֵךְ בְּפָנֵי בַעַל דִּין:

(טו) וְלָקַח אָבִי (הַנְּעֵרָה) וְהוֹצִיאוּ
אֶת בְּתוּלֵי (הַנְּעֵרָה) אֶל זְקֵנֵי הָעִיר
הַשְּׁעָרָה : וַיִּסַּב אָבוּהָא (נִיֵּא אָבוּהִי) דְּעוּלְמַתָּא וְאִמָּה וַיִּפְקוּן יְת
בְּתוּלֵי עוּלְמַתָּא לְקַדָּם סָבִי קַרְתָּא לְתַרְעָה בֵּית דִּין אֶתְרָא :

רש"י אֲבִי הַנְּעֵרָה וְאִמָּה. מִי שְׂגָדְלוֹ גְדוּלִים הַרְעִים יִתְבַּזּוּ עֲלֶיהָ:

(טז) וְאָמַר אָבִי (הַנְּעֵרָה) אֶל הַזְּקֵנִים
אֶת בְּתִי נָתַתִּי לְאִישׁ הַזֶּה לְאִשָּׁה
וַיִּשְׁנָאָהּ : וַיִּימַר אָבוּהָא דְּעוּלְמַתָּא לְסַבִּיא יְת בְּרַתִּי יְהִבִית
לְגַבְרָא הָדִין לְאִנְתּוֹ וַיִּסְנְנָה :

רש"י וְאֹמֵר אֲבִי הַנְּעֵרָה. מִלְמַד שְׂחִין רַשׁוּת לְאִשָּׁה לְדַבֵּר בְּפָנֵי הָאִישׁ:

(יז) וְהִנֵּה הוּא שָׁם עָלִילַת דְּבָרִים לֵאמֹר
לֹא מָצָאתִי לְבִתִּי בְּתוּלִים וְאֵלָהּ בְּתוּלֵי
בְּתִי וַפְרָשׁוּ הַשְּׂמֵלָה לְפָנֵי זְקֵנֵי הָעִיר : וְהָא
הוּא שׁוֹי תִּסְקוּפֵי מַלְיָן לְמִימַר לֹא אֲשַׁכַּחִית לְבִרְתִּי בְּתוּלִין וְאֵלִין
בְּתוּלֵי בְּרַתִּי וַיִּפְרָסוּן שׁוֹשִׁיפָּא קַדָּם סָבִי קַרְתָּא :

(יח) וְלָקַחוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהוּא אֶת הָאִישׁ
וַיִּסְרוּ אֹתוֹ : וַיִּדְבְּרוּ סָבִי קִרְתָּא הַהִיא יָת גְּבָרָא וַיִּלְקוּ
יָתָה :

(יט) וְעָנְשׁוּ אֹתוֹ מֵאָה כֶּסֶף וְנָתְנוּ לְאָבִי
הַנְּעָרָה כִּי הוֹצִיא שֵׁם רָע עַל בְּתוּלַת
יִשְׂרָאֵל וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה לֹא יוּכַל
לְשַׁלְּחָהּ כָּל יָמָיו : (ס) וַיִּגְבוּ מִנָּה מֵאָה סְלַעִין דְּכֶסֶף
וַיִּתְּנוּ לְאִבּוּהָא דְעוּלְמָתָא אַרְי אַפְק שׁוּם בִּישׁ עַל בְּתוּלָתָא דְיִשְׂרָאֵל
וְלָהּ תִּהְיֶה לְאִנְתּוֹ לִית לָהּ רְשׁוֹ לְמַפְטָרָה כָּל יוֹמוֹהִי : (כ) וְאִם
אָמַת הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה לֹא נִמְצְאוּ
בְּתוּלִים (לנער) לְנַעֲרָה : וְאִם קִשְׁטָא הוּא פִתְגָמָא הַדִּין
לֹא אֲשַׁתְּכָחוּ בְּתוּלִין לְעוּלְמָתָא :

(כא) וְהוֹצִיאוּ אֹתָהּ (הנער) הַנְּעָרָה אֶל פֶּתַח בַּיִת
אָבִיהָ וּסְקָלוּהָ אַנְשֵׁי עִירָהּ בְּאֲבָנִים
וּמִתָּהּ כִּי עָשְׂתָה נְבִלָה בְּיִשְׂרָאֵל לְזָנוֹת
בַּיִת אָבִיהָ וּבַעֲרַתְהָ הָרַע מִקִּרְבָּהּ : (ס) וַיִּפְקוּ
יָת עוּלְמָתָא לְתַרְע בַּיִת אֲבוּהָ וַיִּרְגְּמֵהּ אַנְשֵׁי קִרְתָּהּ בְּאֲבָנִיא
וּתְמוֹת אַרְי עֶבְדַּת קִלְנָא בְּיִשְׂרָאֵל לְזָנָה בַּיִת אֲבוּהָ וּתְפִלֵי עֶבֶד
דְּבִישׁ מִבִּינְךָ :

רש"י אל פתח בית אביה. ראו גדולים שגדלחתם: וסקלוה אנשי עירה. במעמד כל אנשי עירה: לזנות בית אביה. כמו בבית אביה:

(כב) כִּי יִמָּצָא אִישׁ שֹׁכֵב עִם אִשָּׁה בְּעֵלְתָּ
בַּעַל וּמִתּוֹ גַּם שְׁנֵיהֶם הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִם
הָאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה וּבְעֵרְתָּ הָרַע מִיִּשְׂרָאֵל:
(ס) אָרִי יִשְׁתַּכַּח גִּבֹר דְּשָׁכַב עִם אֶתְתָּא אֶתְתָּא גִבֹר וְיִתְקַטְלוּן אָרִי
תְרוּיְהוּן גִּבְרָא דְשָׁכַב עִם אֶתְתָּא וְאֶתְתָּא וְתַפְלִי עֶבֶד דְּבִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל:

רש"י ומתו גם שניהם. להוליא מעשה חדודים שאין האשה נהנית מהם: גם. לרבות הבאים מאחריהם. דבר אחר גם שניהם לרבות את הולד, שאם היתה מעברת אין ממתנין לה עד שתלד:

(כג) כִּי יִהְיֶה (נער) נַעֲרָה בְּתוּלָה מֵאֲרָשָׁה
לְאִישׁ וּמִצָּאָה אִישׁ בְּעִיר וְשָׁכַב עִמָּה: אָרִי
תְהִי עוֹלְמָתָא בְּתַלְתָּא דְּמֵאֲרָסָא לְגִבֹר וְיִשְׁכַּחנָה גִבֹר בְּקִרְתָּא וְיִשְׁכּוּב
עִמָּה:

רש"י ומנאחא איש בעיר. לפיכך שכב עמה, פרעה קוראה לגנב. הא אלו יסבה בביתה לא אירע לה:

(כד) וְהוֹצֵאתֶם אֶת שְׁנֵיהֶם אֶל שַׁעַר הָעִיר
הַהוּא וּסְקַלְתֶּם אֹתָם בְּאֲבָנִים וּמִתּוֹ אֶת
(הנער) הַנַּעֲרָה עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא צִעֲקָה
בְּעִיר וְאֶת הָאִישׁ עַל דְּבַר אֲשֶׁר עָנָה אֶת
אִשְׁתּוֹ רַעְהוּ וּבְעֵרְתָּ הָרַע מִקְרִבְךָ: (ס)
וְתַפְקוּן יְת תְרוּיְהוּן לְתַרְע קִרְתָּא הַהִיא וְתַרְגְּמוּן יְתְהוּן בְּאֲבָנִיָּא
וְיִמּוּתוּן יְת עוֹלְמָתָא עַל יַעֲסַק דִּי לֹא צְוֹחַת בְּקִרְתָּא וְיְת גִּבְרָא עַל
יַעֲסַק דְּעַנִּי יְת אֶתְתָּ חֲבֵרָה וְתַפְלִי עֶבֶד דְּבִישׁ מִבִּינְךָ: (כה) וְאִם
בְּשֻׁדָּה יִמָּצָא הָאִישׁ אֶת (הנער) הַנַּעֲרָה
הַמֵּאֲרָשָׁה וְהַחֲזִיק בָּהּ הָאִישׁ וְשָׁכַב עִמָּה

וּמֵת הָאִישׁ אֲשֶׁר שָׁכַב עִמָּה לְבַדּוֹ : וְאִם
 בְּחֻקָּא יִשְׁכַּח גְּבֵר יֵת עוֹלָמְתָא דְמֵאֲרָסָא וְיִתְקַף בֵּיהּ גְּבָרָא וְיִשְׁכּוּב
 עִמָּה וְיִתְקַטֵּל גְּבָרָא דְשָׁכַב עִמָּה בְּלַחֲדוּהֵי : (כז) (ולנער) וְלִנְעָרָה
 לֹא תַעֲשֶׂה דָבָר אֵין (לנער) לִנְעָרָה חֲטָא
 מָוֹת כִּי בְּאֲשֶׁר יָקוּם אִישׁ עַל רֵעֵהוּ
 וּרְצָחוֹ נִפְשׁ כִּן הַדְּבָר הַזֶּה : וְלַעוֹלָמְתָא לֹא תַעֲבֹד
 מִדְּעַם לֵית לַעוֹלָמְתָא חוּבַת דִּין דְקָטוּל אַרִי כְּמָא דִיקוּם גְּבָרָא עַל
 חֻבְרָה וְיִקְטֻלְנָה נִפְשׁ כִּן פְּתִגְמָא הַדִּין :

רש"י כי כאשר יקום וגו' . לפי פשוטו זהו משמעו, כי אנוסה היא ובחזקה עמד עליה כאלם העומד על
 חבירו להרגו. ורבותינו דרשו בו הרי זה בא ללמד ונמלא ללמד וכו' :

(כח) כִּי בִשְׂדֵה מִצָּאָה צָעָקָה (הנער) הַנְּעָרָה
 הַמְּאֲרָשָׁה וְאֵין מוֹשִׁיעַ לָהּ : (ס) אַרִי בְּחֻקָּא
 אֲשֶׁכַּח צְנוּחַת עוֹלָמְתָא דְמֵאֲרָסָא וְלֵית דְּפָרִיק לָהּ : (כח) כִּי
 יִמְצָא אִישׁ (נער) נְעָרָה בְּתוּלָה אֲשֶׁר לֹא
 אֲרָשָׁה וּתְפָשָׁה וְשָׁכַב עִמָּה וְנִמְצָאוּ : אַרִי
 יִשְׁכַּח גְּבֵר עוֹלָמְתָא בְּתַלְתָּא דִּי לֹא מֵאֲרָסָא וְיִחַדְנָה וְיִשְׁכּוּב עִמָּה
 וְיִשְׁתַּכְּחוּן : (כט) וְנָתַן הָאִישׁ הַשָּׁכַב עִמָּה לְאָבִי
 (הנער) הַנְּעָרָה חֲמֻשִׁים כָּסָף וְלוֹ תִהְיֶה
 לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עָנָה לָּא יוֹכֵל שְׁלַחָהּ
 כָּל יָמָיו : (ס) וְיִתֵּן גְּבָרָא דִישְׁכַּב עִמָּה לְאָבוּהָא דְעוֹלָמְתָא
 חֲמֻשִׁין סָלְעִין דְכָסָף וְלָהּ תִּהְיֶה לְאִנְתוֹ חֶלֶף דִּי עָנָה לֵית לָהּ רְשׁוֹ
 לְמִפְטָרָה כָּל יוֹמוֹהֵי : כג (א) לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ
 אָבִיו וְלֹא יִגְלַח כְּנָף אָבִיו : (ס) לֹא יִסַּב גְּבֵר יֵת
 אֶתֵת אָבוּהֵי וְלֹא יִגְלִי כְּנָפָא דְאָבוּהֵי :

רש"י לא יקח. איז לו צה לקוחין ואין קדושין תופסין צה: ולא יגלה כנף אביו. שומרת יבם של אביו הראויה לאביו. והרי כבר הזהר עליה משום (ויקרא יח, ז') ערות אחי אביו, אלא לעבור על זו בשני לאוין ולסמוך לה (פסוק ג) לא יבא ממזר, ללמד שאין ממזר אלא מחיבי כריתות וקל וחומר מחיבי מיתות בית דין, שאין בעריות מיתת בית דין שאין צה כרת:

(ב) לֹא יבֹא פְצוּעַ דַּפָּה וּכְרוֹת שְׁפִכָה בְּקֵהל יְהוָה : (ס) לֹא יִדְבְּרֵי דְפָסִיק וְדִמְחַבֵּל לְמַעַל בְּקֵהלָא דַּיְי :

רש"י פצוע דכא. שנפצעו או שנדכאו בימים שלו: וכרות שפכה. שנכרת הגיד ושזב אינו יורה קלוח זרע אלא שופך ושותת ואינו מוליד:

(ג) לֹא יבֹא מִמִּזְר בְּקֵהל יְהוָה גַּם דוֹר עֲשִׂירֵי לֹא יבֹא לוֹ בְּקֵהל יְהוָה : (ס) לֹא יִדְבְּרֵי מִמִּזְרָא לְמַעַל בְּקֵהלָא דַּיְי אִף דְרָא עֲשִׂירָאָה לֹא יִדְבְּרֵי לֵה לְמַעַל בְּקֵהלָא דַּיְי :

רש"י לא יבא ממזר בקהל ה'. לא יבא ישראלית:

(ד) לֹא יבֹא עֲמוּנֵי וּמוֹאָבֵי בְּקֵהל יְהוָה גַּם דוֹר עֲשִׂירֵי לֹא יבֹא לָהֶם בְּקֵהל יְהוָה עַד עוֹלָם : לֹא יִדְבְּרוּ עֲמוּנָאֵי וּמוֹאָבָאֵי לְמַעַל בְּקֵהלָא דַּיְי אִף דְרָא עֲשִׂירָאָה לֹא יִדְבְּרֵי לָהוֹן לְמַעַל בְּקֵהלָא דַּיְי עַד עָלָם :

רש"י לא יבא עמוני. לא יבא ישראלית:

(ה) עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא קִדְמוּ אֶתְכֶם בַּלְחָם וּבַמִּים בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְאֲשֶׁר שָׁכַר עָלֶיךָ אֶת בַּלְעָם בֶּן בְּעוֹר מִפְתוֹר אֲרָם נְהַרְיָם לְקַלְלֶךָ : עַל עֵסֶק דִּי לֹא עָרְעוּ יִתְכוּן

בְּלִחְמָא וּבְמִיָּא בְּאַרְחָא בְּמִפְקָכוֹן מְמַצְרִים וְדִי אַגְרַר עֲלֵךְ יִתְּ בְּלַעַם
בְּרַבְרַר מְפִתּוֹר אַרְס דִּי עַל פִּרְתַּ לְלִטְוִיתָךְ :

רש"י על דבר. על הענה שיענו אחכם להחטיאכם: בדרך. כשהייתם בטרוף:

(ו) וְלֹא אָבָה יְהוָה אֲלֵהֶיךָ לְשִׁמְעַ אֶל
בְּלַעַם וַיַּהֲפֹךְ יְהוָה אֲלֵהֶיךָ לָךְ אֶת
הַקְּלָלָה לְבִרְכָה כִּי אֶהְבֶּךָ יְהוָה אֲלֵהֶיךָ :
וְלֹא אָבִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְקַבְּלָא מִן בְּלַעַם וַהֲפֹךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ לָךְ יִתְּ לְוִטִּין
לְבִרְכוֹ אַרְי רַחֲמֶיךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ : (ז) לֹא תִדְרֹשׁ שְׁלָמָם
וְטַבְּתָם כָּל יְמֶיךָ לְעוֹלָם : (ח) לֹא תִתְּבַע שְׁלָמְהוֹן
וְטַבְּתָהוֹן כָּל יוֹמֶיךָ לְעָלָם :

רש"י לא תדרש שלמם. מכלל שנאמר (פסוק יז) עמך ישב בקרבך יכול אף זה כן, תלמוד לומר לא תדרש
שלמם:

(ח) לֹא תִתְּעַב אֲדָמִי כִּי אָחִיךָ
הוּא לֹא תִתְּעַב מִצְרִי כִּי גֵר הָיִיתָ
בְּאַרְצוֹ : לֹא תִרְחַק אֲדוֹמָא אַרְי אָחוּיךָ הוּא לֹא תִרְחַק
מִצְרָא אַרְי דִּיר הָוִיתָא בְּאַרְעָה :

רש"י לא תתעב אדמי. לגמרי ואף על פי שראוי לך לתעבו שינא בחרב לקראתך: לא תתעב מצרי. מכל
וכל, אף על פי שזרקו זכוריכם ליאור. מה טעם, שהיו לכם אכסניא בשעת הדחה. לפיכך. ט בניס אשר
יולדו להם דור שלישי. ושאר האמות מתרין מיד. הא למדת שהמחטיא לאדם קשה לו מן ההורגו, שההורגו
הורגו בעולם הזה, והמחטיאו מוליאו מן העולם הזה ומן העולם הבא, לפיכך אדום שקדמם בחרב לא
נתעב וכן מצרים שטבעו, ואלו שהחטיאום נתעבו:

(ט) בְּנִים אֲשֶׁר יִנְלְדוּ לָהֶם דוֹר שְׁלִישִׁי יבֹא
לָהֶם בְּקָהֶל יְהוָה : (י) בְּנִין דִּי יִתְּלִידוּ לְהוֹן דְּרָא
תְּלִיתָא אַרְי יְדִכִּי לְהוֹן לְמַעַל בְּקָהֶל דִּי :

כי תצא יום שישי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

(י) כִּי תֵצֵא מִחֲנֵה עַל אֵיבֶיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל
דְּבָר רָע: אַרְי תְּפֹק מִשְׁרִיתָא עַל בְּעַלֵי דְבָבָךְ וְתִסְתַּמַּר מִכָּל
מִדְעָם בִּישׁ:

רש"י כי תצא וגו' ונשמרת. שהטון מקטרג בשעת הסכנה:

(יא) כִּי יִהְיֶה בְּךָ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טָהוֹר
מִקְרָה לִילָה וַיֵּצֵא אֶל מְחוּץ לְמִחְנֵה לֹא
יבֹא אֶל תּוֹךְ הַמִּחְנֵה: אַרְי יְהִי בְּךָ גִבֵר דִּי לֹא יְהִי
דְכִי מִקְרָה לִילָה וַיִּפּוֹק לְמִבְרָא לְמִשְׁרִיתָא לֹא יַעוּל לְגוּ מִשְׁרִיתָא:

רש"י מקרה לילה. דבר הכתוב בהוה: ויאל אל מחוץ למחנה. זו מצות עשה: לא יבא אל תוך המחנה. זו
מצות לא תעשה. ואסור לכנס למחנה לילה, וכל שכן למחנה שכינה:

(יב) וְהָיָה לְפָנֹת עֶרֶב יִרְחַץ בַּמַּיִם וְכִבֵּא
הַשֶּׁמֶשׁ יבֹא אֶל תּוֹךְ הַמִּחְנֵה: וַיְהִי לְמִפְּנֵי
רְמִשָּׂא יִסְחִי בְּמִיָּא וְכִמְעַל שְׂמִשָּׂא יַעוּל לְגוּ מִשְׁרִיתָא:

רש"י והיה לפנות ערב. סמוך להערב שמשו יטבול, שאינו טהור בלא הערב שמש:

(יג) וַיֵּד תִּהְיֶה לְךָ מְחוּץ לְמִחְנֵה וַיֵּצֵאתָ
שָׂמָּה חוּץ: וְאַתָּר מְתִקּוּ יְהִי לְךָ מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא וְתִפּוֹק
תִּמּוֹן לְבָרָא:

רש"י ויד תהיה לך. כתרגומו ואתר, כמו (במדבר ב, יז) איש על ידו: מחוץ למחנה. חוץ לענין:

(יד) וַיִּתֵּד תְּהִיָּה לָךְ עַל אַזְנֶךָ וְהָיָה בְּשִׁבְתְּךָ
חוּץ וְחִפְרִתָּה בָּהּ וְשִׁבַּת וְכִסִּית אֶת
צְאֲתֶךָ : וְסִפְתָּא תְּהִי לָךְ עַל זַיְנֶךָ וַיְהִי בְּמִיתְבָּךְ לְבָרָא וְתַחְפֹּר
בָּהּ וַתִּתְּנוּב וְתַכְסִּי יָת מִפְקֶתֶךָ :

רש"י על אזנך. לבד משאר כלי השמישך: אזנך. כמו כלי זינך:

(טו) כִּי יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ מִתְּהִלָּךְ בְּקָרֵב מִחֲנֶךָ
לְהִצִּילָךְ וּלְתֵת אֲיָבֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה
מִחֲנֶיךָ קְדוֹשׁ וְלֹא יֵרָאֶה בָּךְ עֲרוֹת דָּבָר
וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ : (ס) אָרִי יי אֱלֹהֶיךָ שְׂכִינְתָּה מְהֻלָּכָא בְּגוֹ
מְשָׁרִיתֶךָ לְשׁוֹבוֹתֶךָ וּלְמַמְסָר בְּעֲלֵי דְבָבֶךָ קְדָמָךְ וַתְּהִי מְשָׁרִיתֶךָ
קְדִישָׁא וְלֹא יִתְחַזִּי בָּךְ עֲבֵרַת פְּתָגָם וַיִּתְּנוּב מִימְרָה מְלֹאוֹטְבָא לָךְ :

רש"י ולא יראה בך. הקדוש ברוך הוא ערות דבר:

(זו) לֹא תִסְגִּיר עֶבֶד אֶל אֲדָנָיו אֲשֶׁר יִנְצֵל
אֵלָיֶךָ מֵעַם אֲדָנָיו : לֹא תִמְסָר עֶבֶד עִמְמִין לִיד רַבּוֹנָה
דִּישְׁתַּזְב לְוַתֶּךָ מְלוֹת רַבּוֹנָה :

רש"י לא תסגיר עבד. כתרגומו. דבר אחר אפלו עבד כנעני של ישראל שזרחה מחוצה לארץ ישראל:

(יז) עִמָּךְ יֵשֵׁב בְּקֶרְבְּךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר
בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ בְּטוֹב לוֹ לֹא תוֹנְנֵנוּ : (ס) עִמָּךְ
יִתֵּב בֵּינֶךָ בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי בְּחֻדָּא מִן קְרוּיָךְ בְּדִיִּיטְב לָהּ לֹא תוֹנְנָה :
(יח) לֹא תְהִיָּה קְדֻשָּׁה מִבְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וְלֹא

יְהִיָּה קִדְשׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל : לֹא תִהְיֶה אֶתְתָּא מִבְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לְגַבְרַע עֶבֶד וְלֹא יִסָּב גַּבְרָא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְתָּא אָמַר :

רש"י לֹא תִהְיֶה קִדְשָׁהּ. מִפְקֵרָתָּהּ, מִקְדֵּשָׁתָּהּ וּמִזְמִנָתָּהּ לְזִנּוּתָּהּ: וְלֹא יִהְיֶה קִדְשָׁהּ. מִזְמִן לְמַשְׁכַּב זָכוֹר. וְאוֹנֵקְלוֹס
תִּרְגֵּם לֹא תִהְיֶה אֶתְתָּא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְגַבְרַע עֶבֶד, שְׂאֵף זֶה מִפְקֵרָתָּהּ לְבַעֲיִלְתָּ זִנּוּתָּהּ הִיא, מֵאַחַר שֶׁאֵין קִדּוּשׁ
תּוֹפְסִין לוֹ בַּהּ, שֶׁהִרִי הִקְשׁוּ לְחַמּוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית כג, ה) שָׂבוּ לְכֶם פֶּה עִם הַחַמּוֹר, עִם הַדּוֹמָה לְחַמּוֹר. וְלֹא
יִסָּב גַּבְרָא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְתָּא אָמַר, שְׂאֵף הוּא נַעֲשֶׂה קִדְשָׁהּ עַל יְדֵי, שֶׁכָּל בַּעֲלֹתָיו בַּעֲיִלְתָּ זִנּוּתָּהּ שֶׁאֵין
קִדּוּשׁ תּוֹפְסִין לוֹ בַּהּ:

(ט) לֹא תָבִיא אֶתְנִן זֹנָה וּמַחִיר כָּלָב בַּיִת
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְכָל נֶדֶר כִּי תִוַּעֲבַת יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ גַּם שְׁנִיָּהֶם : (ס) לֹא תַעֲלֶה אֶגֶר זְנִיתָא וְחוּלְפָן
כָּלָבָא לְבֵית מִקְדָּשָׁא דִּי אֱלֹהֶיךָ לְכָל נֶדְרָא אֶרִי מְרַחֵק קִדְשָׁהּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ
אֶף תִּרְוִיחֹן :

רש"י אֶתְנִן זֹנָה. נָתַן לָהּ טֹלָה בְּאֶתְנָנָהּ פָּסוּל לְהַקְרִיבָהּ: וּמַחִיר כָּלָב. הַחֲלִיף עָה בְּכָלָב: גַּם שְׁנִיָּהֶם. לְרִבּוֹת
שְׁנִיָּיִהֶם, כְּגוֹן חֲטִיִּים וְעִשָׂאֵן סֹלֶת:

(כ) לֹא תִשְׂיֵךְ לְאַחִיךָ נִשְׂךְ כָּסֶף נִשְׂךְ אֶכָּל
נִשְׂךְ כָּל דְּבַר אֲשֶׁר יִשְׂךְ : לֹא תִרְבִּי לְאַחוּךָ רַבִּית כָּסֶף
רַבִּית עֲבוּר רַבִּית כָּל מִדְּעָם דְּמִתְרַבִּי :

רש"י לֹא תִשְׂיֵךְ. אֲזַהֲרָה לְלוֹה שְׁלֹא יִתֵּן רַבִּית לְמַלוּהָ, וְאַחַר כֵּן אֲזַהֲרָה לְמַלוּהָ (וַיִּקְרָא כה, ז) אֵת כֶּסֶף לֹא
תִתֵּן לוֹ בְּנִשְׂךְ:

(כא) לִנְכָרִי תִשְׂיֵךְ וְלְאַחִיךָ לֹא תִשְׂיֵךְ לְמַעַן
יְבָרְכֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מְשַׁלַּח יָדְךָ עַל
הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָּא שָׂמָּה לְרִשְׁתָּהּ : (ס)
לְבַר עַמְּמִין תִּרְבִּי וְלְאַחוּךָ לֹא תִרְבִּי בְּדִיל דִּיבְרַכְנָךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל
אוֹשְׁטוֹת יָדְךָ עַל אֶרֶץ אֲדִי אֶתְ עֵלִל: לְתַמָּן לְמִירְתָּהּ :

רש"י לִנְכָרִי תִשְׂיֵךְ. וְלֹא לְאַחִיךָ. לֹא הִבַּח מִכָּלֵל עֲשֶׂה, עֲשֶׂה, לְעַבּוֹר עֲלֵיו בְּשָׁנֵי לְחוּץ וְעֲשֶׂה:

(כב) כִּי תִזְדָּר נְדָר לַיהוָה אֲלֵהֶיךָ לֹא תֵאָחֵר
לְשִׁלְמוֹ כִּי דָרַשׁ יְדַרְשֵׁנוּ יְהוָה אֲלֵהֶיךָ
מֵעַמָּד וְהָיָה בְךָ חֲטָא : אָרִי תִזְדָּר נְדָר קָדָם יְיָ אֲלֵהֶךָ
לֹא תֵאָחֵר לְשִׁלְמוֹתָהּ אָרִי מִתְבַּע וְתִבְעֵנָה יְיָ אֲלֵהֶךָ מִנְּךָ וַיְהִי בְךָ
חוּבָא :

רש"י לא תאחר לשלמו. שלשה רגלים. ולמדוהו רבותינו מן המקרא:

(כג) וְכִי תִחַדַּל לְנִדָּר לֹא יִהְיֶה בְךָ חֲטָא : וְאָרִי
תִּתְמַנַּע לְמִנְדָּר לֹא יְהִי בְךָ חוּבָא : (כד) מוֹצָא שְׁפָתֶיךָ
תִּשְׁמֹר וְעֲשִׂיתָ כַּאֲשֶׁר נִדְרַתָּ לַיהוָה
אֲלֵהֶיךָ נִדְבָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ : (ס) אִפְקוּת
סְפוּתָךָ תִּטַּר וְתַעֲבִד כָּמָא דִּי נִדְרַתָּא קָדָם יְיָ אֲלֵהֶךָ נִדְבַתָּא דִּי
מִלְּתָא בְּפוּמָךָ :

רש"י מוצא שפתיך תשמר ועשית. לתן עשה על לא תעשה:

(כה) כִּי תִבֵּא בְּכֶרֶם רֵעֶךָ וְאָכַלְתָּ
עֲנָבִים כְּנִפְשֶׁךָ שְׁבַעֶךָ וְאֵל כְּלִיךָ לֹא תִתֵּן :
(ס) אָרִי תִתַּגַּר בְּכֶרֶם דְּחִבְרָךָ וְתִיכּוּל עֲנָבִין כְּנִפְשֶׁךָ שְׁבַעֶךָ וְלִמְאֵנָךְ
לֹא תִתֵּן :

רש"י כי תבא בכרם רעך. בפועל הכתוב מדבר: כנפך. כמה שתרכה: שבעך. ולא אכילה גסה: ואל כלוך
לא תתן. מכאן שלא דברה תורה אלא בשעת הבציר, בזמן שאתה נותן לכלוך של בעל הבית, אבל אם שכרו
לעדור ולהקשה, אינו אוכל:

(כו) כִּי תִבֵּא בְּקִמַּת רֵעֶךָ וְקִטַּפְתָּ מִלֵּילָת
בִּידֶךָ וְחִרְמִשׁ לֹא תִנְיִף עַל קִמַּת רֵעֶךָ : (ס)
אָרִי תִתַּגַּר בְּקִמַּתָּ דְּחִבְרָךָ וְתִקְטוּף מִלֵּילָת בִּידֶךָ וּמִגְלָא לֹא תִרִים
עַל קִמַּתָּ דְּחִבְרָךָ :

רש"י כי תבא בקמת רעד. אף זו בפועל הכתוב מדבר:

כד (א) כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם
לֹא תִמְצָא חַן בְּעֵינָיו כִּי מִצָּא בָּהּ עֲרוּת
דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֹת וְנָתַן בְּיָדָהּ
וְשָׁלְחָהּ מִבֵּיתוֹ : אָרִי יִסַּב גִּבֹּר אֶתְתָּא וְיִבְעֵלְנָה וְיִהִי אִם
לֹא תִשְׁפַּח רַחֲמִין בְּעֵינֵיהִי אָרִי אֲשַׁפַּח בָּהּ עֲבֵרַת פְּתָגָם וְיִכְתֹּב לָהּ
גִּט פְּטוּרִין וְיִהְיֶה בְּיָדָהּ וְיִפְטָרְנָה מִבֵּיתָהּ :

רש"י כי מלאכה ערות דבר. מורה עליו לגרשה שלא תמלא חן בעיניו:

וַיִּצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהִלְכָה וְהִיתָה לְאִישׁ
אַחֵר : וְתִפּוֹק מִבֵּיתָהּ וְתִהְיֶה לְגִבֹּר אַחֲרוֹן :

רש"י לאיש אחר. אין זה בן זוגו של ראשון, הוא הוליא רשעה מתוך ביתו וזה הכניסה:

וּשְׁנֵאָה הָאִישׁ הָאֲחֵרוֹן וְכָתַב לָהּ סֵפֶר
כְּרִיתֹת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשָׁלְחָהּ מִבֵּיתוֹ אִם כִּי
יָמוּת הָאִישׁ הָאֲחֵרוֹן אֲשֶׁר לָקְחָהּ לוֹ
לְאִשָּׁה : וְיִסְנֶנָה גִבֹּרָא בְּתִרְאָה וְיִכְתֹּב לָהּ גִּט פְּטוּרִין וְיִתֵּן בְּיָדָהּ
וְיִפְטָרְנָה מִבֵּיתָהּ אִם אָרִי יָמוּת גִּבֹּרָא בְּתִרְאָה דְנִסְבָּה לָהּ לְאִנְתּוֹ :

רש"י ושנאה האיש האחרון. הכתוב מבשרו סופו לשנאותה, ואם לאו קוצרתו, שנאמר או כי ימות:

לֹא יוּכַל בְּעָלָהּ הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר שָׁלְחָהּ
לָשׁוּב לְקַחְתָּהּ לְהִיּוֹת לוֹ לְאִשָּׁה אַחֲרֵי
אֲשֶׁר הִטְמִינָהּ כִּי תוֹעֵבָה הוּא לְפָנָי יִהְיֶה

וְלֹא תִחַטֵּי־אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה: (ס) לֵית לָהּ רִשׁוֹ לְבַעֲלָהּ
קִדְמָאָה דִּי פְטָרָה לְמַתָּב לְמַסְבָּה לְמַהוּי לָהּ לְאַנְתּוֹ בְּתַר דִּי
אֶסְתָּאֲבַת אַרְי מְרַחֲקָא הִיא קָדָם יֵי וְלֹא תַחֲיֵב יַת אֶרְעָא דִּי יֵי
אֱלֹהֶיךָ יִהְיֶה לְךָ אַחְסָנָא:

רש"י אחרי אשר הטמאה. לרבות סוטה שנסתרה:

(ה) כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה לֹא
יֵצֵא בַצָּבָא וְלֹא יַעֲבֹר עָלָיו לְכָל דְּבַר נָקִי
יְהִיָּה לְבֵיתוֹ שָׁנָה אַחַת וְשִׂמַּח אֶת אִשְׁתּוֹ
אֲשֶׁר לָקַח: אַרְי יִסַּב גְּבַר אֶתְתָּא חֲדָתָא לָא יְפוּק בְּחִילָא
וְלֹא יַעֲבֹר עֲלוּהִי לְכָל מַדְעָם פְּנֵי יְהִי לְבֵיתָהּ שְׂתָא חֲדָא וַיַּחֲדִי יַת
אֶתְתָּהּ דִּי נָסַב:

רש"י אשה חדשה. שהיא חדשה לו ואפלו אלמנה, פרט למחזיר גרושתו: ולא יעזב עליו. דבר הצבא: לכל
דבר. שהוא כורך הצבא, לא לספק מים ומזון ולא לתקן דרכים, אבל החוזרים מעורכי המלחמה על פי
כהן, כגון בנה בית ולא חנכו או ארס אשה ולא לקחה, מספיקין מים ומזון ומתקנין את הדרכים: יהיה
לציתו. אף בשביל ביתו, אם בנה בית וחנכו ואם נטע כרם וחללו, אינו זז מביתו בשביל כרכי המלחמה:
לציתו. זה ביתו: יהיה. לרבות את כרמו: ושמת. ישמח את אשתו. ותרגומו ויחדי ית אתתיה. והמתרגם
ויחדי עם אתתיה, טועה הוא, שאין זה תרגום של ושמת אלא של ושמה:

(ו) לֹא יַחְבֵּל רַחֲמִים וְרִכָּב כִּי נָפֵשׁ הוּא
חַבֵּל: (ס) לָא יִסַּב מִשְׁכּוֹנָא רַחֲמִיא וְרִכָּבָא אַרְי בְּהוֹן מִתְעַבֵּד מְזוֹן
לְכָל נֶפֶשׁ:

רש"י לא יחבל. אם בא למשכנו על חובו בבית דין, לא ימשכנו בדברים שעושים בהן אוכל נפש: רחום.
היא התחונה: ורכב. היא העליונה:

(ז) כִּי יִמָּצֵא אִישׁ גֵּנֵב נֶפֶשׁ מֵאֲחִיו מִבְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְהִתְעַמָּר בּוֹ וַיִּמְכְּרוּ וַיִּמַּת הַגֵּנֵב

ההוא ובערת הרע מקרבך : (ס) ארי ישתכח
גבר גנב נפשא מאחוהי מבני ישראל ויתגר בה ויזבנה ויתקטל
גנבא ההוא ותפלי עבד דביש מבינך :

רש"י כי ימצא. בעדים והתראה. וכן כל כי ימצא שבתורה: והתעמר בו. אינו חיב עד שיסתמך בו:

השמר בנגע הצרעת לשמר מאד (ח)
ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים
הלויים כאשר צויתם תשמרו לעשות :
אסתמר במכתש סגירו למטר לחדא ולמעבד ככל די ילפון יתכון
כהניא לואי כמא די פקדתנון תטרונו למעבד :

רש"י השמר בנגע הצרעת. שלא תחלוף סימני טמאה, ולא תקוץ את הבהרת: ככל אשר יורו אתכם. אם להסגיר אם להחליט אם לטהר:

זכור את אשר עשה יהוה אלהיך (ט)
למרים בדרך בצאתכם ממצרים : (ס) הוי
דכיר ית די עבד יי אלהיך למרים בארחא במפקכון ממצרים :

רש"י זכור את אשר עשה ה' אלהיך למרים. אם באת להזהר שלא תלקה בצרעת, אל תספר לשון הרע.
זכור העשוי למרים שדברה באחיה ולקחה בנגעים:

כי תשה ברעך משאת מאומה לא תבא (י)
אל ביתו לעבט עבטו : ארי תרשי בחברך רשו מדעם
לא תעויל לביתה למסב משכונה :

רש"י כי תשה ברעך. תחוב בחברך: משאת מאומה. חוב של כלום:

בחוץ תעמד והאיש אשר אתה נשה (יא)
בו יוציא אליך את העבט החוצה : בברא
תקום וגברא די את רשי בה יפק לותך ית משכונא לברא : (יב)

וְאִם אִישׁ עָנִי הוּא לֹא תִשָּׁכַב בְּעֵבְטוֹ : וְאִם
גֵּבֶר מְסֻכָּן הוּא לֹא תִשָּׁכֹּב בְּמִשְׁכֹּנָה :

רש"י לֹא תִשָּׁכַב בְּעֵבְטוֹ. לֹא תִשָּׁכַב וּעֵבְטוֹ אֵלֶיךָ:

(יג) הַשֵּׁב תָּשִׁיב לוֹ אֶת הָעֵבוֹט כְּבוֹא
הַשֶּׁמֶשׁ וְשָׁכַב בְּשִׁלְמָתוֹ וַיְבָרְכֵךָ וּלְךָ
תִּהְיֶה צְדָקָה לְפָנַי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ : (ס) אֶתְבָּא
תִּתֵּב לֵיהּ יְת מִשְׁכֹּנָא כְּמַעַל שְׁמִשָּׂא וַיִּשְׁכֹּב בְּכִסּוּתָהּ וַיְבָרְכֵךָ וּלְךָ
תִּהְיֶה זְכוּתָא קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ :

רש"י כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ. אִם כִּסוּת לֵילָה הוּא, וְאִם כִּסוּת יוֹם הַחֲזִירָהוּ צִבְקָה, וְכִבְר כְּחוּב בּוֹאֵלָה הַמִּשְׁפָּטִים
(שְׁמוֹת כב, כה) עַל כֵּן הַשֶּׁמֶשׁ תִּשְׁבֹּנוּ לוֹ, כֹּל הַיּוֹם תִּשְׁבֹּנוּ לוֹ וְכִבּוֹא הַשֶּׁמֶשׁ תִּקְחוּנוּ: וְכִבְרָךְ. וְאִם אִינוּ מְזַכְרֵךְ,
מִכַּל מְקוֹם וְלֵךְ תִּהְיֶה לְדָקָה:

(יד) לֹא תַעֲשֶׂק שְׂכִיר עָנִי וְאָבִיוֹן
מֵאַחֶיךָ אוֹ מִגֵּרְךָ אֲשֶׁר בְּאַרְצֶךָ
בְּשַׁעֲרֶיךָ : לֹא תַעֲשׂוּק אֲגִירָא עֲנִיָּא וּמְסֻכְנָא מֵאַחֶיךָ אוֹ
מִגֵּיּוֹרְךָ דִּי בְּאַרְעֶךָ בְּקִרְוֶיךָ :

רש"י לֹא תַעֲשֶׂק שְׂכִיר. וְהֵלֵךְ כִּבְר כְּחוּב, אֵלֶּכָּא לְעִבּוֹר עַל הָאֲבִיוֹן צִנִּי לְחוּזִין לֹא תַעֲשׂוּק שְׂכִיר שְׂכִיר שְׂכִיר
עָנִי וְאָבִיוֹן, וְעַל הַעֲשִׂיר כִּבְר הַזֶּה (ויקרא יט, יג) לֹא תַעֲשֶׂק אֶת רֵעֵךְ: אָבִיוֹן. הַתַּחֲב לְכָל דְּבַר: מִגֵּרְךָ. זֶה גַר
דָּק: בְּשַׁעֲרֶיךָ. זֶה גַר תּוֹשֵׁב הָאוֹכֵל נְצֻלוֹת: אֲשֶׁר בְּאַרְצֶךָ. לְרִבּוֹת שְׂכִיר בְּהִמָּה וְכִלְיִם:

(טו) בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׂכָרוֹ וְלֹא תָבוֹא עָלָיו
הַשֶּׁמֶשׁ כִּי עָנִי הוּא וְאֵלָיו הוּא נִשְׂא אֶת
נַפְשׁוֹ וְלֹא יִקְרָא עָלֶיךָ אֶל יְהוָה וְהָיָה בְּךָ
חֲטָא : (ס) בְּיוֹמָהּ תִּתֵּן אֲגִרָה וְלֹא תַעוֹל עָלוּהִי שְׁמִשָּׂא אֲרִי עֲנִיָּא
הוּא וְלֵיהּ הוּא מְסֻר יְת נַפְשָׁהּ וְלֹא יִקְרִי עָלֶיךָ קָדָם יְיָ וַיְהִי בְּךָ חוּבָא :

רש"י ואלו הוא נשא את נפשו. אל השכר הזה הוא נושא את נפשו למות, עלה בכבש ונחלה באילן: והיה כך חטא. מכל מקום, אלא שממהרין להפרע על ידי הקורא:

(ט) **לֹא יוֹמְתוּ אָבוֹת עַל בְּנֵים וּבְנֵים לֹא יוֹמְתוּ עַל אָבוֹת אִישׁ בְּחֻטְאוֹ יוֹמְתוּ :** (ס)
לֹא ימותון אָבֹהוֹן עַל פּוֹים בְּנֵיו וּבְנֵיו לֹא ימותון עַל פּוֹים אָבֹהוֹן אֲנִשׁ בְּחוּבָה ימותון :

רש"י לֹא יומתו אבות על בנים. בעדות בנים. ואם תאמר בעון בנים, כבר נאמר איש בחטאו יומתו, אבל מי שאינו איש, מת בעון אביו, הקטנים מתים בעון אבותם בידי שמים:

(י) **לֹא תִטָּה מִשִּׁפְּט גַּר יְתוֹם וְלֹא תִחַבֵּל בְּגֵד אֱלֻמָּנָה :** לֹא תצלי דין גיורא ויתמא וְלֹא תסב משכונא לְבוֹשׁ אֲרָמְלָא :

רש"י לֹא תטה משפט גר יתום. ועל העשיר כבר הזהר (דברים טז, יט) לֹא תטה משפט, ושנה בעני לעבור עליו בשני לחוין, לפי שנקל להטות משפט עני יותר משל עשיר, לכך הזהיר ושנה עליו: ולא תחבל. שלא בשעת הלואה:

(יח) **וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם וַיִּפְדֶּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם עַל כֵּן אֲנֹכִי מְצַוְךָ לַעֲשׂוֹת אֶת הַדָּבָר הַזֶּה :** (ס) וְתִדְבֵר אֲרִי עֶבֶדָא הוֹיְתָא בְּמִצְרַיִם וּפְרָקְךָ ? אֱלֹהֶיךָ מִתְּמוֹן עַל כֵּן אֲנִי מִפְּקֻדָּךָ לְמַעַבְדָּךָ יְת פְּתַגְמָא הַדִּין :

רש"י וזכרת. על מנת כן פדיתך לשמור חקותי אפלו יש חסרון כים בדבר:

(יט) **כִּי תִקְצַר קְצִירְךָ בְּשֹׁדְךָ וְשָׂכַחְתָּ עֹמֵר בְּשֹׁדְךָ לֹא תָשׁוּב לְקַחְתּוֹ לְגַר לַיְתוֹם וְלֹא־לְמָנָה יִהְיֶה לְמַעַן יִבְרַכְךָ יְהוָה**

אֶלֶּהֶיךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ : (ט) אֲרִי תִחְצוּד חֲצָדֶךָ
בְּחֻקְךָ וְתִנְשִׂי עִמָּרָא בְּחֻקְלָא לֹא תִתּוּב לְמִסְבָּה לְגִיּוּרָא לִיתְמָא
וּלְאַרְמְלָא יְהִי בְדִיל דִּיבְרַכְנָךְ יִי אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל עוֹבְדֵי יָדֶךָ :

רש"י ושכחת עמר. ולא גדיש. מכאן אמרו עמר שיש בו סאתים ושכחו אינו שכחה: בשדה. לרבות שכחת קמה ששכח מהקמה מלקטור: לא תשוב לקחתו. מכאן אמרו, שלאחריו שכחה, שלפניו אינו שכחה, שאינו בכל תשוב: למען יזכרך. ואף על פי שבאת לידו שלא במתכון, קל וחמר לעושה במתכון. אמור מעתה, נפלה סלע מידו ומנארה עני ונתפרנס בה הרי הוא מתצדך עליה:

(כ) כִּי תַחְבֹּט זֵיתֶךָ לֹא תִפְאַר אַחֲרֶיךָ לַגֵּר
לִיתּוֹם וְלֹא לְמִנָּה יִהְיֶה : אֲרִי תַחְבֹּט זֵיתֶךָ לֹא תִפְלִי
בִּתְרֶךָ לְגִיּוּרָא לִיתְמָא וּלְאַרְמְלָא יְהִי :

רש"י לא תפאר. לא תטול תפארתו ממנו. מכאן שמיניחין פאה לאילן: אחריו. זו שכחה:

(כא) כִּי תִבְצַר פְּרֻמֶךָ לֹא תַעֲזוֹל לְאַחֲרֶיךָ לַגֵּר
לִיתּוֹם וְלֹא לְמִנָּה יִהְיֶה : אֲרִי תִקְטוֹף פְּרֻמֶךָ לֹא
תַעֲלַל בִּתְרֶךָ לְגִיּוּרָא לִיתְמָא וּלְאַרְמְלָא יְהִי :

רש"י לא תעולל. אם מנאת בו עוללות לא תקחנה. ואיזו היא עוללות כל שאין לה לא כסף ולא נטף. יש לה אחד מהם הרי היא לבעל הבית. וראיתי בתלמוד יושלמי איזו היא כסף, פסיגין זה על גב זה. נטף, אלו התלויות בשדרה ויורדות:

(כב) וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל
כֵּן אֲנֹכִי מִצְוֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת הַדְּבָר הַזֶּה :
(ס) וְתִדְבֵר אֲרִי עֶבֶדָא הוּיְתָא בְּאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם עַל כֵּן אֲנָא מִפְּקֻדָּךָ
לְמַעֲבַד יְתָ פְתַגְמָא הַדִּין : כה (א) כִּי יִהְיֶה רִיב בֵּין
אֲנָשִׁים וְנִגְשׂוּ אֶל הַמְּשַׁפֵּט וּשְׁפָטוּם
וְהִצְדִּיקוּ אֶת הַצְּדִיק וְהִרְשִׁיעוּ אֶת
הַרְשָׁע : אֲרִי יְהִי דִין בֵּין גְּבֻרָא וְיִתְקַרְבוּן לְדִינָא וְיִדְוִנְנוּ וְיִזְפוּ
יְתָ זַפָּאָה וְיִחִיבוּן יְתָ חִיבָא :

רש"י כי יהיה ריב. סופם להיות נגשים אל המשפט. אמור מעתה אין שלום יורא מתוך מריבה, מי גרם ללוט לפרוש מן הצדיק הרי אומר זו מריבה: והרשיעו את הרשע. יכול כל המתחייבין צדין לוקין, תלמוד לומר והיה אם בן הכות הרשע, פעמים לוקה ופעמים אינו לוקה. ומי הוא הלוקה, למוד מן הענין (פסוק 7) , לא תחסם שור בדישו, לאו שלא נתק לעשה:

(ב) **וְהָיָה אִם בֶּן הַכּוֹת הַרְשָׁע וְהִפִּילוּ הַשֹּׁפֵט וְהִכְהוּ לְפָנָיו כְּדִי רִשְׁעָתוֹ בְּמִסְפָּר : וַיְהִי אִם בֶּר חִיבָא לְאַלְקָא חִיבָא וַיִּרְמְנָה דִּינָא וַיִּלְקְנָה קְדָמוּהִי כְּמִסַּת חוּבְתָהּ בְּמִנְיָן :**

רש"י והפילו השפט. מלמד שאין מלקין אותו לא עומד ולא יושב אלא מטה: לפניו כדי רשעתו. ולאחריו כדי שתיים. מכאן אמרו, מלקין אותו שתי ידות מלאחריו ושלש מלפניו: במספר. ואינו נקוד במספר, למד שהוא דבוק, לומר במספר ארבעים ולא ארבעים שלמים, אלא מנין שהוא סוכס ומשלים לארבעים, והן ארבעים חסר אחת:

(ג) **אֲרֻבְעִים יִפְּנוּ לֹא יִסִּיף פֶּן יִסִּיף לְהַכֹּתוֹ עַל אֵלֶּה מִכָּה רַבָּה וְנִקְלָה אַחִיף לְעֵינָיִךְ : אֲרֻבְעִין יִלְקְנָה לֹא יוֹסֵף דִּילְמָא יוֹסֵף לְאַלְקִיּוּתָהּ עַל אֵלִין מְחָא רַבָּא וַיִּקַּל אַחוּף לְעֵינָיִךְ :**

רש"י לא יסיף. מכאן אזהרה למכה את חברו: ונקלה אחיך. כל היום קורא רשע ומשלקה קראו אחיך:

(ד) **לֹא תַחֲסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ : (ה) לֹא תַחֲוֹד פּוֹים תּוֹרָא בְּדִישָׁה :**

רש"י לא תחסם שור בדישו. דבר הכתוב צהור והוא הדיון לכל בהמה חיה ועוף העושים במלאכה שהיא בדבר מאלכ. אם כן למה נאמר שור, להוציא את האדם: בדישו. יכול יחסמו מצחו, תלמוד לומר לא תחסם שור מכל מקום, ולמה נאמר דיש, לומר כך מה דיש מיוחד דבר שלא נגמרה מלאכתו וגדולו מן הארץ, אף כל כיוצא בו, יאל החולב והמגבן והמחבץ שאין גדולו מן הארץ, יאל הלש והמקטף שנגמרה מלאכתו לחלה, יאל הבדל בתמרים ובגרוגרות שנגמרה מלאכתן למעשר:

(ה) **כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וַיִּמַּת אֶחָד מֵהֶם וַיָּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אִשֶׁת הַיָּמִת הַחוּצָה**

לְאִישׁ זָר יִבְמָה יָבֵא עָלֶיהָ וּלְקַחָהּ לוֹ
לְאִשָּׁה וַיִּבְמָהּ : אָרִי יִתְבוֹן אַחִיו כְּחֹדָא וַיְמִית חַד מִנְהוֹן
וַיְבַר לִית לָהּ לֹא תִהִי אֶתֶת מִתְנָא לְבָרָא לְגִבְרַא אוֹחְרוֹן יִבְמָה יַעוּל עָלֶיהָ
וַיִּסְבֶּה לָהּ לְאַנְתּוֹ וַיִּבְמָה :

רש"י כי יסבו אחים יחדו. שהיתה להם ישיבה אחת בעולם, פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו: יחדו.
המיוחדים בנחלה, פרט לאחיו מן האם: וכן אין לו. עין עליו: בן או בת, או בן הבן, או בת הבן, או בן
הבת, או בת הבת:

(ו) וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד יָקוּם עַל שֵׁם
אָחִיו הַמֵּת וְלֹא יִמָּחֶה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל :
וַיְהִי בּוֹכְרָא דִּי תֵּלֵד יָקוּם עַל שְׁמָא דְאַחוּהִי מִתְנָא וְלֹא יִתְמַחִי שְׁמֵהּ
מִיִּשְׂרָאֵל :

רש"י והיה הבכור. גדול האחים הוא מיבם אותה: אשר תלד. פרט לאילונית שאינה יולדת: יקום על שם
אחיו. זה שיבם את אשתו יטול נחלת המת בנכסי אביו: ולא ימחה שמו. פרט לאשת סרים ששמו מחוי:

(ז) וְאִם לֹא יִחַפֵּץ הָאִישׁ לְקַחַת אֶת יִבְמָתוֹ
וְעָלְתָהּ יִבְמָתוֹ הַשְּׂעָרָה אֶל הַזִּקְנִים
וְאָמְרָה מֵאֵן יִבְמִי לְהַקִּים לְאָחִיו שֵׁם
בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יִבְמִי : וְאִם לֹא יִצְבִּי גְבָרָא לְמַסֵּב
יֵת יִבְמָתָהּ וְתִסַּק יִבְמָתָהּ לְתַרְעָה בֵּית דִּינָא לְקַדָּם סְבִיָּא וְתִימָר לֹא
צְבִי יִבְמִי לְאַקְמָא לְאַחוּהִי שְׁמָא בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבִי לְיִבְמוֹתַי :

רש"י השערה. כהרגומו לתרע בית דינא:

(ח) וְקָרְאוּ לוֹ זִקְנֵי עִירוֹ וְדַבְּרוּ אֵלָיו וְעָמַד
וְאָמַר לֹא חִפְצָתִי לְקַחְתָּהּ : וַיִּקְרוּן לָהּ סְבִי קַרְתָּהּ
וַיִּמְלְלוּן עִמָּהּ וַיִּקְוּם וַיִּימָר לֹא רָעֵנָא לְמַסְבָּה :

רש"י ועמד. בעמידה: ואמר. בלשון הקדש, ואף היא דבריה בלשון הקדש:

(ט) וְנִגְשָׁה יְבַמְתּוּ אֵלָיו לְעֵינַי הַזְּקֵנִים
וְחִלְצָה נַעֲלוּ מֵעַל רַגְלוֹ וַיִּרְקָה בְּפָנָיו
וַעֲנִתָּה וְאָמְרָה כָּכָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר
לֹא יִבְנֶה אֶת בַּיִת אָחִיו : וְתִתְקַרְבַּ יְבַמְתָּה לְוַתָּה
לְקֹדֶם סְבִיא וְתִשְׁרִי סִינָה מֵעַל רַגְלָה וְתִרְוֹק בְּאַנְפוֹהִי וְתִתֵּב וְתִימַר
כִּדְיוֹ וְתַעֲבֹד לְגִבּוֹר דִּי לֹא יִבְנֶי יָת בֵּיתָא דְאַחוּהִי :

רש"י וירקה בפניו. על גבי הרקע: אשר לא יבנה. מכאן למי שחלץ שלא יחזור וייבס, ללא כתיב אשר לא בנה, אלא אשר לא יבנה, כיון שלא בנה שוב לא יבנה:

(י) וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בַּיִת חִלּוּץ הַנֶּעַל :
(ס) וְיִתְקַרֵּי שְׁמָהּ בְּיִשְׂרָאֵל בַּיִת שְׂרִי סִינָא :

רש"י ונקרא שמו וגו'. מראה על כל העומדים סם לומר חלוץ הנעל:

(יא) כִּי יִנָּצוּ אַנְשֵׁים יַחְדָּו אִישׁ וְאָחִיו
וְקָרְבָּה אִשָּׁת הָאָחָד לְהַצִּיל אֶת אִישָׁהּ
מִיַּד מִכֹּהֵן וְשִׁלְחָה יָדָהּ וְהַחֲזִיקָהּ
בְּמַבְשָׁיו : אָרִי יִנָּצוּן גְּבָרִין פְּחָדָא גְּבַר וְאַחוּהִי וְתִתְקַרְבַּ אֶתָּת
חַד לְשִׁזְבָּא יָת בַּעֲלָהּ מִיַּד מְחוּהִי וְתוֹשֵׁט יָדָהּ וְתִתְקַרְבַּ בְּבֵית בְּהִתְתָּה :

רש"י כי ינאו אנשים. סופן לבא ליד מכות, כמו שנאמר מיד מכהו. אין שלום יולא מתוך ידי מריבה:

(יב) וְקִצְתָּהּ אֶת כַּפָּהּ לֹא תַחֲוֹס עֵינָךְ : (ס)
וְתִקּוּץ יָת יָדָהּ לֹא תַחֲוֹס עֵינָךְ :

רש"י וקצתה את כפה. ממון דמי בשתו. הכל לפי המביט והמתביט. או אינו אלא ידה ממש, נאמר כאן לא תחוס, ונאמר להלן בעדים זוממין (לעיל יט, יג) לא תחוס, מה להלן ממון, אף כאן ממון:

(יג) לֹא יִהְיֶה לְךָ בְּכִיסֶּךָ אָבֹן וְאָבֹן גְּדוּלָה
וְקִטְנָה : לֹא יִהְיֶה לְךָ בְּכִיסֶּךָ מִתְקַל וּמִתְקַל רַבְתָּא וְזַעֲרָתָא :

רש"י אבן ואבן. משקלות: גדולה וקטנה. גדולה שמכששת את הקטנה, שלא יהא נוטל בגדולה ומחזיר בקטנה:

(יד) לֹא יִהְיֶה לְךָ בְּבֵיתְךָ אֵיפָה וְאֵיפָה
גְּדוּלָה וְקִטְנָה : לֹא יִהְיֶה לְךָ בְּבֵיתְךָ מְכִילָא וּמְכִילָא רַבְתָּא
וְזַעֲרָתָא :

רש"י לא יהיה לך. אם עשית כן, לא יהיה לך כלום:

(טו) אָבֹן שְׁלֵמָה וְצַדִּיק יִהְיֶה לְךָ אֵיפָה
שְׁלֵמָה וְצַדִּיק יִהְיֶה לְךָ לְמַעַן יֶאֱרִיכוּ
יַמְיָךְ עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ נִתְּן
לְךָ : מִתְקַלִּין שְׁלֵמִין דְקָשׁוּט יְהוֹן לְךָ מְכִילֹן שְׁלֵמִין דְקָשׁוּט יְהוֹן
לְךָ בְּדִיל דִּיּוֹרְכוֹן יוֹמִיךָ עַל אֲרַעָא דִּי אֱלֹהֶיךָ יְהִי לְךָ :

רש"י אבן שלמה ולדק יהיה לך. אם עשית כן יהיה לך הרבה:

(טז) כִּי תוֹעֵבֶת יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ כָּל עֲשֵׂה אֱלֹה
כָּל עֲשֵׂה עֹל : (פ) אַרְי מְרַחֵק קָדָם יִי אֱלֹהֶיךָ כָּל עֶבֶד אֱלִין
זְכוֹר אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה
כָּל עֶבֶד שְׁקֵר : (צ)
לְךָ עֲמַלְק בְּדַרְךָ בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרַיִם : הוֹי
דְּכִיר יְת דִּי עֶבֶד לְךָ עֲמַלְק בְּאַרְחָא בְּמִפְקָכוֹן מִמִּצְרַיִם :

רש"י זכור את אשר עשה לך. אם שקרת במדות ובמשקלות הוי דואג מגרורי האויב, שנאמר (משלי יא, א) מאזני מרמה תועבת ה', וכתיב בתריה בא זדון ויבא קלוֹן:

(יח) אֲשֶׁר קָרָךְ בַּדָּרֶךְ וַיִּזְנֵב בְּךָ כָּל
הַנְּחָשָׁלִים אַחֲרֶיךָ וְאַתָּה עֵיף וַיִּגַע וְלֹא
יָרָא אֱלֹהִים : דִּי עָרַעְךָ בְּאַרְחָא וְקִטַּל בְּךָ כָּל דְּהוּוּ
מִתְאַחֲרִין בְּתַרְךָ וְאַתָּה מְשַׁלְּהִי וְלֹא דְחִיל מִן קָדָם יי :

רש"י אֲשֶׁר קָרָךְ בַּדָּרֶךְ. לשון מקרה. דבר אחר לשון קרי וטמאה, שהיה מטמאן במשכב זכור. דבר אחר לשון קור וחוס, לנגד והפסיד מרתיחתך, שהיו כל האמות יראים להלחם בכם וזא זה והתחיל והראה מקום לאחרים. משל לאמבטי רותחת שאין כל בריה יכולה לירד בתוכה, זא בן בליעל אחד קפץ וירד לתוכה. אף על פי שנכבה, הקרה אותה בפני אחרים: ויזנב בך. מכת זנב, חותך מילות וזרק כלפי מעלה: כל הנחשלים אחריך. חסרי כח מחמת חטאם, שהיה הענן פולטן: ואתה עיף ויגע. עיף בזמא, דכתיב (שמות י. ג.) וילמא שם העם למים, וכתיב אחריו ויבא עמלק: ויגע. בדרך: ולא ירא. עמלק, אלהים מלהרע לך:

(יט) וְהָיָה בְּהֵנִיחַ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְךָ מִכָּל
אֵיבֶיךָ מִסָּבִיב בְּאַרְצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
נָתַן לְךָ גְּחָלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחָה אֶת זְכָר
עַמְּלֵק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא תִשְׁכַּח : (פפג)
ויהי פד יניח יי אלהך לך מפל בעלי דבבך מסחור סחור בארעא די
יי אלהך יחב לך אחסנא למירתה תמחי ית דוכרנא דעמלק מתחות
שמאי לא תתנשי : פפג :

רש"י תמחה את זכר עמלק. מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שם (שמואל א' טו, ג.) . שלא יהא
שם עמלק נזכר אפלו על הבהמה, לומר בהמה זו משל עמלק היתה:

הפטרות כי תצא - ישעיה נד

נד (א) רָנִי עֲקָרָה לֹא יִלְדָּה פְּצָחִי רָנָה וְצִהְלִי לֹא חָלָה
כִּי רַבִּים בְּנֵי שׁוּמְמָה מִבְּנֵי בְּעוּלָה אָמַר יְהוָה : (ב)
הַרְחִיבִי מְקוֹם אֶהְלֶךְ וִירִיעוֹת מְשֻׁכְּנוֹתֶיךָ יִטּוּ אֶל

תַּחֲשֹׁכִי הָאָרֶזֶךְ מִיַּתְרִיךְ וַיִּתְדַתֶּיךָ חִזְקִי: (א) כִּי יָמִין
 וּשְׂמֹאל וְתִפְרָצִי וְזָרְעֶיךָ גֹזִים יִירֹשׁ וְעָרִים נְשֻׁמּוֹת
 יוֹשְׁבוֹ: (ב) אֵל תִּירָאִי כִּי לֹא תִבּוֹשִׁי וְאֵל תִּכְלָמִי כִּי
 לֹא תִחַפְּיִרִי כִּי בִשֶׁת עָלוּמִיךָ תִשְׁכַּחִי וְחֶרֶפֶת
 אֲלֻמְנוֹתֶיךָ לֹא תִזְכְּרִי עוֹד: (ג) כִּי בַעֲלִיךָ עֲשִׂיךָ יִהְיֶה
 צְבָאוֹת שְׁמוֹ וְגֹאֲלֶיךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי כָל הָאָרֶץ
 יִקְרָא: (ד) כִּי כְאִשָּׁה עֲזוּבָה וְעֶצוּבַת רוּחַ קָרָאךָ יִהְיֶה
 וְאַשֶׁת נְעוּרִים כִּי תִמָּאֵס אָמַר אֱלֹהֶיךָ: (ה) בְּרַגַע קָטָן
 עֲזַבְתִּיךָ וּבְרַחֲמַיִם גְּדֹלִים אֶקְבְּצֶיךָ: (ו) בְּשֶׁצֶף קֶצֶף
 הִסְתַּרְתִּי פָנַי רָגַע מִמֶּיךָ וּבְחֶסֶד עוֹלָם רַחֲמֹתֶיךָ אָמַר
 גֹּאֲלֶיךָ יִהְיֶה: (ז) כִּי מִי נַח זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעַבְר
 מִי נַח עוֹד עַל הָאָרֶץ כִּן נִשְׁבַּעְתִּי מִקְצֶף עֲלֶיךָ וּמִגָּעַר
 בְּךָ: (ח) כִּי הֶהָרִים יָמוּשׁוּ וְהַגְּבָעוֹת תִּמְוֹטְנָה וְחֶסְדֵי
 מֵאֲתֶיךָ לֹא יָמוּשׁ וּבְרִית שְׁלוֹמִי לֹא תִמּוּט אָמַר
 מְרַחֲמֶיךָ יִהְיֶה:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור
 שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה נגעים פרק ה

א. כָּל סַפֵּק נִגְעִים טְהוֹר, חוּץ מִזֶּה, וְעוֹד אַחֵר.
 וְאִיזָה, זֶה מִי שֶׁהִיָּתָה בּוֹ בְּהֶרֶת פְּגָרִים וְהִסְגִּירָה,
 בְּסוּף שְׁבוּעַ וְהָרִי הִיא כְּסֵלַע, סַפֵּק שֶׁהִיא (הִיא) סַפֵּק
 שְׂאֵחָרֶת בָּאָה תַּחֲתֶיהָ, טָמֵא:

דרטורה (6) כל ספק נגעים חוץ מזה. לספק זהרת קדמה, ספק שער לבן קדם:
 הרי היא כסלע. נעשית רחבה וגדולה כסלע: ספק שהיא היא. וראויה להחליט
 שהרי פשה: ספק שאחרת באה תחתיה. והראשונה הלכה וראויה להסגיר, דאין פשוין

ב. הַחֲלִיטוּ בְּשַׁעַר לֶבֶן, הֲלַדְּ שַׁעַר לֶבֶן וְחִזַּר שַׁעַר לֶבֶן, וְכֵן בְּמַחֲיָה וּבַפְּשִׁיּוֹן, בִּתְחִלָּה בְּסוֹף שְׁבוּעַ רִאשׁוֹן, בְּסוֹף שְׁבוּעַ שְׁנִי, לְאַחַר הַפְּטוֹר, הֲרִי הִיא כְּמוֹ שֶׁהִיְתָה. הַחֲלִיטוּ בְּמַחֲיָה וְהִלְכָה הַמַּחֲיָה וְחִזְרָה הַמַּחֲיָה. וְכֵן בְּשַׁעַר לֶבֶן וּבַפְּשִׁיּוֹן, בִּתְחִלָּה, בְּסוֹף שְׁבוּעַ רִאשׁוֹן, בְּסוֹף שְׁבוּעַ שְׁנִי, לְאַחַר הַפְּטוֹר, הֲרִי הִיא כְּמוֹ שֶׁהִיְתָה. הַחֲלִיטוּ בַּפְּשִׁיּוֹן, הֲלַדְּ הַפְּשִׁיּוֹן וְחִזַּר הַפְּשִׁיּוֹן. וְכֵן בְּשַׁעַר לֶבֶן, בְּסוֹף שְׁבוּעַ רִאשׁוֹן, בְּסוֹף שְׁבוּעַ שְׁנִי, לְאַחַר הַפְּטוֹר, הֲרִי הִיא כְּמוֹ שֶׁהִיְתָה:

דרטורה (ב) הלך שער לבן. שהחלט בעבורו: וחזר שער לבן. אחר תחתיו: וכן במחיה וכן בפשיון. או שלא חזר שער לבן, אלא שנולדה בו מחיה שהיא גם כן סימן טומאה, או שפשה הנגע: בתחילה בסוף שבוע ראשון. כלומר, בין שהחלט היה בתחלה היה בתחילה כשהוצא אל הכהן, בין בסוף שבוע ראשון, בין בסוף שבוע שני, בין לאחר הפטור כגון שעמד בעיניו שני שבועות ופטרו ולאחר הפטור בא שער לבן והחליטו, בכל הני גווני אם הלך לו שער לבן וחזר שער לבן, או מחיה או פשיון: הרי היא כמות שהיתה. כלומר, נשאר בטומאה כמו שהיה, הואיל ויש בו סימן טומאה, אע"פ שאין זה אותו סימן שהיה בשעת החלט: וחזר הפשיון וכן בשער לבן. הא דלא קתני הכא וכן במחיה, לפי שכשהלך הפשיון וזאת המחיה, פעמים שהיה טהור, כגון שהמחיה מיעטה הנגע מכגריס:

ג. שַׁעַר פְּקֻדָּה, עֲקֻבִּיא בֶן מְהֻלָּאֵל מְטֵמָא, וְחֲכָמִים מְטֵהָרִין. אֵיזָה הוּא שַׁעַר פְּקֻדָּה, מִי שֶׁהִיְתָה בוּ בִּהְרֵת וּבָהּ שַׁעַר לֶבֶן, הִלְכָה הַבִּהְרֵת וְהִנִּיחָה לְשַׁעַר לֶבֶן בְּמִקוֹמוֹ וְחִזְרָה, עֲקֻבִּיא בֶן מְהֻלָּאֵל מְטֵמָא, וְחֲכָמִים מְטֵהָרִין. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, מוֹדָה אֲנִי בָּזָה שֶׁהוּא טָהוֹר. אֵיזָה הוּא שַׁעַר פְּקֻדָּה, מִי שֶׁהִיְתָה בוּ בִּהְרֵת כְּגָרִיס וּבָהּ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת, וְהֲלַדְּ הַיִּמְנָה כְּחֻצֵי גָרִיס וְהִנִּיחוֹ לְשַׁעַר לֶבֶן בְּמִקוֹם הַבִּהְרֵת וְחִזַּר. אָמְרוּ:

לו, כְּשֵׁם שְׁבִטְלוּ אֶת דְּבָרֵי עֲקֻבְיָא, אִף דְּבָרֵי אֵינוֹן
מִקְיָמִין :

זרמורה (ג) שער פקודה. לשון פקדון, שהפקידה הצהרת את השער בעור הבשר והלכה לה: וחכמים מטהרים. וטעמייהו, דכתיב והיא הפכה, שהפכתו היא ולא הפכתו חזרתה: אף דבריך אין מקוימין. דהאי נמי טהור. והלכה כחכמים:

ד. כָּל סִפְק נִגְעִים בְּתַחֲלָה טָהוֹר, עַד שֶׁלֹּא נִזְקַק
לְטִמְאַה. מִשְׁנִזְקַק לְטִמְאַה, סִפְקוֹ טָמֵא. כִּיצַד,
שְׁנַיִם שְׁבָאוֹ אֶצֶל כְּהֵן, בָּזָה בְּהֶרֶת כְּגָרִיס וּבָזָה
כִּסְלַע, בְּסוֹף שְׁבוּעַ בָּזָה כִּסְלַע וּבָזָה כִּסְלַע, וְאֵינוֹ
יָדוּעַ בְּאֵיזָה מֵהֵן פְּשָׁה, בֵּין בְּאִישׁ אֶחָד בֵּין בְּשְׁנֵי
אֲנָשִׁים, טָהוֹר. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, בְּאִישׁ אֶחָד, טָמֵא.
וּבְשְׁנֵי אֲנָשִׁים, טָהוֹר :

זרמורה (ד) בין באיש אחד. אע"ג דמה נפשך יש בו צהרת אחת שפשתה, אותה שתחילתה כגרים ועכשיו כסלע, והיה ראוי להחליטו, אפילו הכי הואיל ואינו יודע על איזה נגע מחליט: טהור. מגזירת הכתוב דכתיב (ויקרא יג) ואם פשה תפשה בעור וטימא הכהן אותו, את הנגע הודאי הוא מטמא, ואינו מטמא את הנגע שיש בו ספק: בין בשני אנשים. אע"פ שאחד מהם טעון הסגר שבעת ימים שנית בסוף שבוע ראשון, והאחר מוחלט, הואיל ואינו יודע איזה להסגיר ואיזה להחליט, שניהם טהורים מגזרת הכתוב: ר' עקיבא אומר. וכו'. ואין הלכה כר' עקיבא:

ה. מִשְׁנִזְקַק לְטִמְאַה, סִפְקוֹ טָמֵא כִּיצַד, שְׁנַיִם שְׁבָאוֹ
אֶצֶל כְּהֵן, בָּזָה בְּהֶרֶת כְּגָרִיס וּבָזָה כִּסְלַע, בְּסוֹף שְׁבוּעַ
בָּזָה כִּסְלַע וְעוֹד וּבָזָה כִּסְלַע וְעוֹד, שְׁנִיָּהֵן טָמְאִין. אִף
עַל פִּי שְׁחִזְרוּ לְהֵיוֹת כִּסְלַע וְכִסְלַע, שְׁנִיָּהֵן טָמְאִין, עַד
שְׁיַחֲזְרוּ לְהֵיוֹת כְּגָרִיס. זֶה הוּא שְׁאֲמָרוֹ, מִשְׁנִזְקַק
לְטִמְאַה, סִפְקוֹ טָמֵא :

זרמורה (ה) שניהן טמאין. דבשניהם פשה: אע"פ שחזרו להיות כסלע. דהשתא אחד מהם טהור. הואיל והזקקו לטומאה, שניהם טמאים, דכתיב (סג) וטיהרו הכהן, את הודאי הוא מטהר, ואינו מטהר את הספק: עד שיחזרו להיות כגרים. דהשתא

גמרא נדה דף כה ע"ב

המפלת סנדל. תנו רבנן. סנדל דומה לדג של ים מתחלתו ולד הוא אלא שנתרץ. רבן שמעון בן גמליאל אומר: סנדל דומה ללשון של שור הגדול. משום רבותינו העידו סנדל צריך צורת פנים. אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה סנדל צריך צורת פנים. אמר רבי אדא אמר רבי יוסף אמר רבי יצחק: סנדל צריך צורת פנים ואפלו מאחוריו. משל לאדם שסטר את חברו והחזיר פניו לאחוריו. בימי רבי ינאי בקשו לטהר את הסנדל שאין לו צורת פנים. אמר להם רבי ינאי: טיהרתם את הולדות והתניא משום רבותינו העידו סנדל צריך צורת פנים. אמר רב ביבי בר אביי אמר רבי יוחנן: מעדותו של רבי נחוניא נשנית משנה זו. אמר רבי זעירא: זכה בה רב ביבי בשמעתיה דאנא והוא הוינא יתבין קמיה דרבי יוחנן כי אמרה להא שמעתא. וקדם איהו ואמר וזכה בה למה הזכירו סנדל והלא אין סנדל שאין עמו ולד. אי דאיתילידא נקבה בהדה הכי נמי. הקא במאי עסקינן דאתיליד זכר בהדיה. מהו דתימא הואיל ואמר רב יצחק בר אמי: אשה מזרעת תחלה יולדת זכר. איש מזריע תחלה יולדת נקבה. מדקא זכר הא נמי זכר. קא משמע לן אימא שניהם הזריעו בבת אחד האי זכר והאי נקבה:

רש"י דג של ים. דג ים זים ושמו סנדל: אלא שנרץ. נמעד: לשון של שור הגדול. דהיינו פניו טוחות. ואע"ג דמוקמינן לעיל פניו טוחות אין אמו טמאה גבי סנדל ודאי אמו טמאה לידת סנדל דולד טעמו מוכיח עליו דולד היא אלא שנימוח ע"י חבירו שדחקו: כריך כורת פנים. אפי' מאחוריו אפי' אינו אלא מאחוריו הוי ולד:

פסטר. הכהו על לחיו: משנה זו. דקתני כריך כורת פנים: מעדותו של רבי נחוניא נשנית. הוא העיד עליה בבית המדרש ויחידאה הוא: זכה זה רב ביבי בשמעתייה. מזליה גרם לומר שמועה זו וקדמני שגם אני שמעתייה מרבי יוחנן דמעדותו של רבי נחוניא נשנית ולא זכיתי לאומרה: והלא אין סנדל שאין עמו ולד. ובלא סנדל נמי מי הויא טומאה לידה: אי דאיתליד נקבה בהדיה. ה"נ ללא היה כריך להזכירו דיך לה ימי טומאה וטהרה דנקבה שאפי' הוא זכר גמור כי איכא נקבה בהדי' ויזבת לנקבה וימי טומאה וטהרה של זכר מובלעים בתוכו: דאיתליד זכר בהדיה. ומספקינן לסנדל בנקבה ויוזבת שזועיים לטומאה אבל טהרה דנקבה לא יהבינן לה דלמא זכר הוא: האי נמי זכר. ולא תשב אלא לזכר. קמ"ל וכו':

זוהר ויקהל דף ר"ח ע"א

יומא דשבתא חדוה איהו לכלא וכלא אתנטר לעילא ותתא. ונהורא (נ"א ונקודה) תתאה נהרא לסלקא לעילא בשפירו דעטרין שבעין חולקין יתיר וסבא דכל סבין אתער. כדין כד סליק נהורא עמא קדישא מקדמי לבי כנשתא בלבוש יקר בחדוה מתעטרן בעטרא קדישא דלעילא בההוא רוחא דקימא עליהו לתתא משבחון בשירין ותושבחון וסלקין תושבחון לעילא ועלאין ותתאין כלהו בחדוה ומתעטרן כלהו כחדא. פתחי עלאי ואמר זכאין אתון עמא קדישא בארעא דמאריכון אתעטר עליכו וכל חילין קדישין מתעטרין בגניכון. האי יומא יומא דנשמתיין איהו ולא יומא דגופא בגין דשולטנו דצרורא דנשמתיין איהו וקימן עלאין ותתאין כלהו בזווגא חדא בעטרא דרוחא יתירה עלאה קדישא:

תרגום הזוהר יום השבת, הוא שמחה לכל, והכל נשמר למעלה ולמטה. ונקדה התחפונה, מאיכה לעלות למעלה לאו"א ביפי שבעים עטרות, שהם חלקים יתרים מזליל שבת. והגזון מכל הזקנים נתעורה, שהוא הכתר. להשפיע אליה. אז פשעולה האור, עם הקדוש מקדימים לבית הפנסת

בְּלִבּוֹשׁ יָקָר, בְּשִׂמְחָה, וּמִתְעַפְּרִים בְּעֵטְרָה הַקְּדוּשָׁה שְׁלֹמֵעֵלָה, וּבְרוּחַ הַיָּהּ, שֶׁהוּא הַנְּשָׁמָה יִתְרָה, הָעוֹמֵד עֲלֵיהֶם לְמִטָּה, מְשַׁבְּחִים בְּשִׁירוֹת וְתַשְׁבְּחוֹת, וְהַתְּשַׁבְּחוֹת עוֹלוֹת לְמַעְלָה, וְעֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים כָּל־סָם הֵם בְּשִׂמְחָה, וּמִתְעַפְּרִים כָּל־סָם יַחַד. פּוֹתְחִים הָעֲלִיוֹנִים וְאוֹמְרִים, אֲשֶׁר־יִכְסֶם עִם קְדוּשָׁה בְּאֶרֶץ, שְׁאֲדוֹנֵיכֶם מִתְעַפֵּר עֲלֵיכֶם, וְכָל הַכְּבָאוֹת הַקְּדוּשִׁים מִתְעַפְּרִים בְּשִׁבְלֵיכֶם. יוֹם הַיָּהּ הוּא יוֹם שֶׁל הַנְּשָׁמוֹת, וְאִינוּ יוֹם הַגּוֹף, מִשּׁוּם שֶׁהוּא שְׁלֵיטַת לְרוּחַ הַנְּשָׁמוֹת, שֶׁהוּא הַבְּיָנָה וְעוֹמְדִים עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים כָּל־סָם בְּזוּג אֶחָד, בְּעֵטְרָה שֶׁל רוּחַ יִתְרָה, הָעֲלִיוֹן הַקְּדוֹשׁ.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות שבת פרק י

א. הקורע כְּדִי לְתַפֵּר שְׁתֵּי תַפְּירוֹת חַיֵּב. אֲבָל הַקּוֹרֵעַ לְהַפְסִיד פְּטוֹר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְקַלְקֵל. הַקּוֹרֵעַ בְּחִמְתּוֹ אוֹ עַל מִת שֶׁהוּא חַיֵּב לְקַרֵּעַ עָלָיו חַיֵּב מִפְּנֵי שֶׁמִּישֵׁב דְּעֵתּוֹ בְּדָבָר זֶה וְיָנוּחַ יִצְרוּ וְהוֹאִיל וְחִמְתּוֹ שׁוֹכֶכֶת בְּדָבָר זֶה הָרִי הוּא כְּמִתְקֵן וְחַיֵּב וְהַפּוֹתֵחַ בֵּית הַצֹּאֵר בְּשַׁבַּת חַיֵּב: **ב.** הַמְדַבֵּק נְיָרוֹת אוֹ עוֹרוֹת בְּקוֹלֵן שֶׁל סוּפְרִים וְכִיּוֹצֵא בּוֹ הָרִי זֶה תּוֹלְדֵת תּוֹפֵר וְחַיֵּב. וְכֵן הַמְפָּרֵק נְיָרוֹת דְּבוֹקִין אוֹ עוֹרוֹת דְּבוֹקִין וְלֹא נִתְכַּוֵּן לְקַלְקֵל בְּלִבָּד הָרִי זֶה תּוֹלְדֵת קוֹרֵעַ וְחַיֵּב:

מוסר

ספר חסידים סימן רכד

מִקִּים דְּבַר עֲבָדוֹ וְעֵצָת מְלֹאכָיו יִשְׁלִים עֲלֵיוֹנִים מְסֻכִּימִים
לְדַעַת תַּחְתּוֹנִים כְּשֶׁעֲלִיוֹנִים אֹמְרִים לְכֹד וְכֹד רְאוּיִים.
אֹמֵר לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַמְּתִינֵנוּ עַד שֶׁהַצְּדִיקִים
אֹמְרִים כָּכָה וְלְכֹד לֹא הָיָה אֹמֵר שְׂמוּעָה מִפִּי רַבִּי מֵאִיר
עַד שֶׁאֲמֹרָא אָמַר רַבִּי מֵאִיר רְמוּן מָצָא תוֹכוֹ אֶכְלֵ קְלֶפֶתוֹ
זָרֵק. וְאֵמַר הַשֵּׁתָא קֶאֱמַר וְהֵלֵא הַכֹּל גְּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנָיו,
אֶלָּא חֲפָץ שֵׁיִסְכִּימוּ עֲלֵיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים לְמִדַּת מְשֻׁפָּטִיו
שֶׁנֶּאֱמַר (תהילים נא) לְמַעַן תִּצְדַּק בְּדַבְרֶךָ תִּזְכֶּה בְּשֻׁפָּטֶךָ. (תהילים
פה) אֵמֶת מֵאֲרֵץ תִּצְמַח וְצְדִק מִשָּׁמַיִם נִשְׁקֶף. (כְּשֶׁאֲדַם צְדִיק וְדוּ דִין
אֵמֶת לְאֵמֶתוֹ וּמְחַפֵּשׁ אֵיזָה מִדָּה טוֹבָה רְאוּי לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ מִדָּה בְּמִדָּה שֶׁמְכֻוֹן לְדַעַת
הַעֲלִיוֹנִים חֶסֶד וְאֵמֶת נִפְגְּשׁוּ צְדִק וְשְׁלוֹם נִשְׁקֻוּ עַל מִדַּת פְּרַעְנוּת אֹמֵר הַשֵּׁטֶן: רְבוֹנוֹ שֶׁל
עוֹלָם, אֶפְלוּ תַּחְתּוֹנִים מְסֻכִּימִים לְדַעַתִּי. וּכְתִיב (הושע ט) תֵּן לָהֶם רַחֵם מִשְׁפִּיל וְשֹׁדִים
צוֹמְקִים. וְכִי לֹא בַעֲבוּר שֶׁהָיָה הַנְּבִיא מְרַחֵם עַל יִשְׂרָאֵל יִתֵּן לָהֶם. אֶלָּא כִּד מִדַּת גְּזֵרָה שֶׁל
מַעֲלָה כְּשֶׁהַצְּדִיקִים גּוֹזְרִים עוֹשִׂים הַעֲלִיוֹנִים וְאֹמֵר הַשֵּׁטֶן אֵף הַתַּחְתּוֹנִים אֹמְרִים לָהֶם
כֵּן וְעַל מִדָּה טוֹבָה שֶׁנֶּרְאָה בְּעִינֵי הַצְּדִיקִים וְאֹמְרִים בְּפִיהֶם שֶׁנֶּאֱמַר לְמַעַן תִּצְדַּק בְּדַבְרֶךָ
אָמַר אֱלֹהֵינוּ: רְבוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהֵלֵא הַצְּדִיקִים מְסֻכִּימִים לְדַעַתֵּנוּ וּכְשֶׁנִּפְטַר לְעוֹלָמוֹ בְּאֵת
מִדַּת הַדִּין שֶׁל מַעֲלָה וּמְנַשְׁקִין אוֹתָנוּ שְׁפוֹנוֹ לְדַעַתָּנוּ) וְכֹל הָאֹמֵר דְּבַר שְׂמוּעָה
מִפִּיהֶם הֵם מְתַפְּלִים עָלָיו שֵׁם וּמְלִיצִים טוֹבָה עָלָיו
כְּשִׁישְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם גּוֹרֵם שֶׁבְּעִלֵי דִינִים שֶׁל
מַעֲלָה מְנַשְׁקִים זֶה אֶת זֶה וְאִם לֹא מְלֹאכֵי שְׁלוֹם מֵר
שֶׁבְּכִיּוֹן וְזֵהוּ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כז) יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם:

פרשת כי תבוא

כי תבוא יום ראשון תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד 6 דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת
נשמה משבת שעברה:

כו (א) וְהָיָה כִּי תָבוֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה
אֶלְהֶיךָ נָתַן לָךְ גְּחֻלָּה וַיְרַשְׁתָּהּ וַיִּשְׁבְּתָהּ
בָּהּ : וַיְהִי אֲרִי תַעֲוִל לְאֶרְעָא דִּי יִי אֶלְהֶיךָ יְהִי לָךְ אַחְסָנָא וְתִירְתָהּ
וְתִיתֵב בָּהּ :

רש"י והיה כי תבוא וירשטה וישבת בה. מגיד שלא נחויבו בזכורים עד שכבשו את הארץ וחלקוה:

(ב) וְלִקְחֹתָ מִרְאשֵׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה
אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאֶרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֶלְהֶיךָ
נָתַן לָךְ וְשִׂמְתָּ בַטֶּנָּא וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֶלְהֶיךָ לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ
שָׁם : וְתִסַּב מִרִישׁ כָּל אֲבָא דְאֶרְעָא דִּי תַעֲלֵל מֵאֶרְעָךָ דִּי יִי אֶלְהֶיךָ
יְהִי לָךְ וְתִשְׁוִי בְּסֻלָּא וְתִתְהַדֵּךְ לְאֶתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יִי אֶלְהֶיךָ לְאֶשְׁרָאָה
שְׁכִנְתָּהּ תִּמְוֵן :

רש"י מראשית. ולא כל ראשית, שאין כל הפרות חיבין בזכורים אלא שבעת המינין בלבד. נאמר כאן
ארץ, ונאמר להלן (לעיל ט. טז) ארץ חטה ושערה וגו', מה להלן משבעת המינים שנסתבחה בהם ארץ ישראל,
אף כאן שבה ארץ ישראל שהן שבעה מינין: זית שמן. זית אגורי ששמנו אגור בתוכו: ודבש. הוא דבש
תמרים: מראשית. אדם יורד לתוך שדהו ורואה תאנה שזכרה כורך עליה גמי לסימן ואומר הרי זו זכורים:

(ג) וּבָאתָ אֶל הַכְּהֵן אֲשֶׁר יְהוָה בְּיָמֶיךָ
הֵהָם וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הִגַּדְתִּי הַיּוֹם לַיהוָה
אֶלְהֶיךָ כִּי בָאתִי אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע
יְהוָה לְאַבְרָהָם לָאָבִי לֵאמֹר לָךְ לָנוּ : וְתִיתֵי לָנוּ כְּהֵנָּא דִּי יְהִי
בְיוֹמֵיךָ הָאֵנוּן וְתִימַר לָהּ חַוִּיתִי יוֹמָא דִּין קָדָם יִי אֶלְהֶיךָ אֲרִי עֲלִית
לְאֶרְעָא דִּי קִיִּים יִי לְאַבְרָהָם לְמִתְוֵן לָנָא :

רש"י אשר יהיה בימים ההם. אין לך אלא כהן שבימך, כמו שהוא: ואמרת אליו. שאינך כפוי טובה:
הגדתי היום. פעם אחת בשנה ולא שתי פעמים:

(ד) וְלָקַח הַכֹּהֵן הַטָּנֵא מִיַּדְךָ וְהִנִּיחוֹ לְפָנַי
מִזִּבְחַי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ : וְיָסֵב פְּהֵנָא סְלָא מִיַּדְךָ וְיַחֲתַנְנָה
קָדָם מִדְּבַחָא דִּי אֱלֹהֶיךָ :

רש"י ולקח הכהן הטנא מידך. להניף אותו. כהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף:

(ה) וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ לְפָנַי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲרָמִי
אֲבִד אָבִי וַיִּרְדּוּ מִצְרַיִמָּה וַיִּגְרוּ שָׁם בְּמִתֵּי
מִעֵט וַיְהִי שָׁם לְגוֹי גָּדוֹל עָצוּם וְרָב : וְתִתִּיב
וְתִימַר קָדָם יי אֱלֹהֶיךָ לָבוֹ אֲרַמְיָה בָּעָא לְאוּבָדָא יְת אָבָא וַיִּנְחַת
לְמִצְרַיִם וְדַר תַּמּוֹן בָּעָם זְעַר וְהוּוּהוּ תַמּוֹן לְעָם רַב תַּקִּיף וְסָגִי :

רש"י וענית. לשון הרמת קול: ארמי אבד אבי. מזכיר חסדי המקום. ארמי אבד אבי, לבן, בקש לעקור את הכל, כשרדף אחר יעקב. ובשביל שחשב לעשות, חשב לו המקום כאלו עשה, שאמות העולם חושב להם הקדוש ברוך הוא מהשבה רעה כמעשה: וירד מצרימה. ועוד אחרים באו עלינו לבלותנו, שאחרי זאת ירד יעקב למצרים: במתי מעט. בשבעים נפש:

(ו) וַיִּרְעוּ אֶתְנֹו הַמִּצְרַיִם וַיַּעֲנוּנוּ וַיִּתְּנוּ
עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה : וְאַבְרָאִישׁוּ לָנָא מִצְרַאִי וְעִנְיָנָא וַיְהִיבוּ
עָלֵנָא פְּלַחְנָא קְשִׁיא :

נביאים - ישעיה - פרק ס

ס קוֹמִי אוּרִי כִּי בָא אוּרְךָ וְכָבוֹד יְהוָה
עָלֶיךָ זָרַח : קוֹמִי אֲנִיְהִרִי יְרוּשָׁלַיִם אָרִי מְטָא זְמַן פּוּרְקַנִּיךָ
וַיִּקְרָא דִּי עֲלֶיךָ יְתַגְּלִי : (ב) כִּי הִנֵּה הַחֲשֵׁךְ יִכְסֶה

אָרֶץ וְעָרְפֶּל לְאֲמִים וְעַלִּיךָ יִזְרַח יְהוָה
 וְכְבוֹדוֹ עָלֶיךָ יִרְאֶה : אַרְי הָא חֲשׂוּכָא יַחְפִּי אַרְעָא
 וְקִבְלָא לְמַלְכוּתָא וּבִיךָ יִשְׂרִי שְׂכַנְתָּא דִּי וַיִּקְרָה עֲלֶיךָ יִתְגַּלִּי : (א)
 וְהִלְכוּ גוֹיִם לְאוּרֶךְ וּמַלְכִים לְנִגְהַ זְרַחֶיךָ :
 וַיִּהְיוּ עַמְמֵיָא לְנַהוּרֶיךָ וּמַלְכֵיָא לְקַבִּיל זְהוּרֶיךָ : (ד) שְׂאִי
 סָבִיב עֵינֶיךָ וּרְאִי כָּלִם נְקַבְצוּ בְּאוּ לָךְ
 בְּנֶיךָ מִרְחוֹק יָבֹאוּ וּבְנֵיךָ עַל צַד
 תֵּאֲמַנָּה : זְקוּפֵי יְרוּשָׁלַם סְחוּר סְחוּר עֵינֶיךָ וַחֲזִי כָּל בְּנֵי עַם
 גְּלוּתֶיךָ דְּמִתְפַּנְשִׁין וְאַתָּן לְגוּיֶיךָ בְּנֶיךָ מִרְחִיק יִיתוּן וּבְנֵיךָ עַל נְסֻסִין
 יִתְנַסְּבוּ :

רש"י על כל תאמנה . על גססין , כסלים של מלכים תהיינה אמונות :

(ה) אִז תִּרְאִי וְנַהֲרֶת וּפְחַד וּרְחַב לְבַבֶּךָ כִּי
 יִהְיֶיךָ עָלֶיךָ הַמּוֹן יָם חֵיל גוֹיִם יָבֹאוּ לָךְ :
 בְּכֹן תַּחֲזִין וְתִנְהַרִין וְתִדְחֲלִין וְיִפְתִּי לְבִיךָ בְּדַחֲלַת חֲטָאִין אַרְי יִתְחַלֵּף
 לִיךָ עוֹתֵר מְעַרְבָא נְכֻסֵי עַמְמֵיָא יִתְעַלוּן לְגוּיֶיךָ :

רש"י אז תראי ונהרת . בכון תחזין ותנהרין : ופחד ורחב לבבך . ויתמה וירחב לבך : כי יהפך עליך המון
 ים . ארזי יתחלף לך עותר מערבא : חיל גוים . נכסי לפלחי כוכביא :

(ו) שְׁפַעַת גַּמְלִים תִּכְסֶּיךָ בְּכָרִי מְדִין וְעֵיפָה
 כָּלִם מִשְׁבָּא יָבֹאוּ זָהָב וּלְבוֹנָה יִשְׂאוּ
 וְתַהֲלֹת יְהוָה יִבְשְׂרוּ : שְׁיַרְת עַרְבָאֵי תַחְפִּי סוּחְרֵיךָ
 הוֹנְגִי מְדִין וְהוֹלֵד פּוּלְהוֹן מִשְׁבָּא יִיתוּן זָהָב וּלְבוֹנָה יְהוּן טְעִינִין
 וּדְאָתָא עִמָּהוֹן בְּתוּשְׁבַחְתָּא דִּי יְהוּן מִשְׁתַּעֲוּ :

רש"י שפעת . רוב : בכרי מדין . הוגני מדין הם גמלים בחורים וכן בכרה קלה (ירמיה ב) : ועיפה . גם
 הם מצני מדין עיפה ועפר (בראשית כה) :

כתובים - תהילים - פרק ח

(ו) תִּמְשִׁילֶהוּ בְּמַעֲשֵׂי יָדָיְךָ כֹּל שִׁפְתֵי תַחַת
רַגְלָיו : אֲשַׁלְּטָתָהּ בְּעוֹבְדֵי יָדָךְ כֹּלָא שְׁוִיתָא תַּחְוֹת רַגְלָיו : (ח)
צָנָה וְאַלְפִים כֹּלָם וְגַם בְּהֵמוֹת שְׂדֵי : עָאוּ
וְתוֹרֵי כְּלָחוֹן וְלַחֹד בְּעִירֵי חֶקְלָא :

רש"י **צנה ואלפים** . לאון ובקר כמו (דברים כה) שגר אלפיך , כנה לשון פעולה הוא כמו (במדבר לב) וגדרות
לכנאכס , אוביילדי"ץ בלעז , יש מדרשי אגדה ואינם מתיישבין לפי המקראות :

(ט) צְפוֹר שָׁמַיִם וְדָגֵי הַיָּם עֵבֶר אַרְחוֹת
יַמִּים : צְפָרֵי שָׁמַיָא וְנוֹנֵי יַמָּא וְלוֹיְתָן דְּחָלִיף אֲסָרְטֵי יַמָּא : (ו)
יְהוָה אֲדַנְיָנוּ מָה אֲדִיר שְׁמֶךָ בְּכָל
הָאָרֶץ : יי אֶלְהָא רַבּוֹנָנָא כְּמָה תְּלִיל וּמְשַׁבַּח שְׁמֶךָ בְּכֹלָא אֲרַעָא
ט **לְמִנְצַח עֲלְמוֹת לְבָן מְזִמּוֹר לְדָוִד :** (א)
לְשַׁבְּחָא עַל מִיתוּתָא דְגַבְרָא דִּי נִפְק מִבְּנֵי מְשֻׁרְתָא תוֹשְׁבֵיחְתָא לְדָוִד :

רש"י **על מות לבן** . יש פותרין על מות לבן על מה בנו אבשלום ולא יתכן פתרונו מפני אומ' לבן ולא
אמר הבן ואין לו במזמור עדות וזכרון לאמץ זה הפתרון ויש פותרין על מות לבן נבל ואף זה לא יתכן
להפוך את השם ואין במזמור זכרונו (ס"א"ב) וראיתי במסורה הגדולה שהיא תיבה אחת שהרי חיבר לה ()
לקמן מה (והוא ינהגנו עלמות פתרו מנחם ודונש מה שפתרו ואינו נראה בעיני , וראיתי בפסיקת' שהענין
מדבר בעמלק גערת גוים שמש מחית ואומר אני למנלח על מות לבן שיר זה לעתיד לבא כשיתלבן ילדותו
ושחרותו של ישראל ותגלה דקתס ותקרב ישועתס שימחה עמלק וזרעו , עלמות ילדות , לבן כמו ללבן ,
ומנחם פתר עלמות לבן , נגינות ללמד וכה פתרונו למנלח על מות לבן למשורר נגינות ללמד , ויהי לבן
כמו להבין ולבונן , עלמות ע"ש כלי שיר ששמו עלמות כמו שאמר (להבן מו) על עלמות שיר ודונש פתר
לבן שם אדם שהי' שמו לבן שהי' נלחם בדוד בימים ההם ומה שהוא אומר גערת גוים אבדת רשע הרשע
הזה הוא לבן ההורג עם נקיים ואע"פ שאין אתה רואה במקום אחר אדם שהי' שמו לבן רק במקום הזה
כן אתה מואל בשמות אחרים שאינן נכתבים במקרא רק פעם א' :

(ב) אֹדָה יְהוָה בְּכָל לִבִּי אֲסַפְרָה כָּל
נִפְלְאוֹתֶיךָ : אֲשַׁבַּח קִדְּם יְיָ בְּכָל לִבִּי אֲשַׁתְּעִי כּוֹלְהוֹן
פְּרִישׁוֹתֶיךָ :

רש"י כל נפלאותיך . גאולה האחרונה שקולה כנגד כל הנסים כמו שנאמר' (ירמיי טו) לא יאמר עוד חי
ה' אשר העלה וגו' :

משנה תרומות פרק ז

א. האוכל תְּרוּמָה מְזִיד, מְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינוֹ
מְשַׁלֵּם אֶת הַחֲמֵשׁ. הַתְּשֻׁלוּמִין חֲלִין, אִם רָצָה הַכֹּהֵן
לְמַחֹל, מוֹחֵל :

ברטנורה (א) האוכל תרומה מזיד. כלל התראה, דאילו אתרו ביה, לוקה ואינו משלם. ואף על גב דכלל התראה חייב מיתה בידי שמים, אינה פוטרת מן התשלומין: ואינו משלם את החומש. כלל חייבה תורה חומש כלל לאוכל תרומה בשגגה: התשלומין חולין. דתשלומין דשוגג כלבד קריננהו רחמנא קודש, כדכתיב ונתן לכהן את הקודש אבל תשלומין דמזיד חולין הן והואיל והן חולין אם רצה הכהן למחול מוחל, מה שאין כן בתשלומין של שוגג שאם רצה למחול אינו מוחל מפני שהן קודש:

ב. בַּת כֹּהֵן שֶׁנִּשְׂאת לְיִשְׂרָאֵל וְאַחַר כֵּן אָכְלָה
תְּרוּמָה, מְשַׁלֶּמֶת אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינָה מְשַׁלֶּמֶת אֶת
הַחֲמֵשׁ. וּמִיתְתָּה בְּשִׂרְפָּה. נִשְׂאת לְאַחַד מִכָּל
הַפְּסוּלִין, מְשַׁלֶּמֶת קֶרֶן וְחֲמֵשׁ. וּמִיתְתָּה בְּחִנּוּק. דְּבָרֵי
רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, זֶה וְזֶה מְשַׁלְּמוֹת אֶת
הַקֶּרֶן וְאֵינָן מְשַׁלְּמוֹת אֶת הַחֲמֵשׁ, וּמִיתְתָּן בְּשִׂרְפָּה :

ברטנורה (ב) בת כהן שנשאת לישראל. ואסורה לאכול בתרומה: משלמת את הקרן. כדין גוזל את חבירו אבל לא חומש, דכהנת היא וכתוב (ויקרא כב) וכל זר לא יאכל

קודש, יאלה זאת שאינה זרה ואפשר לה שתשוב לבית אביה כנעוריה ותהא מותרת לאכול בתרומה: ומיתתה בשריפה. אם זנתה תחת בעלה ישראל, כדכתיב (סס כה) ונת איש כהן כי תחל לזנות וגו', כל שהיא בת כהן לא שגא אשת כהן ולא שגא אשת ישראל, באש תשרף: נשאת לאחד מכל הפסולים. כגון חלל נתין וממזר. משלמת קרן וחומש, שהרי נתחללה בביאתו ואינה ראויה עוד לאכול בתרומה והרי היא כזרה: ומיתתה בחנק. דכתיב ונת איש כהן כי תחל לזנות, מי שראויה לחזור לבית אביה אלמלא זנות זה, היא בשריפה, יתה נבעלת לפסול לה, שאינה ראויה לחזור לבית אביה שזו אינה בשריפה: וחכמים אומרים וכו'. ללא הוא זרה עד שתהא זרה מתחילתה ועד סופה, וזו הואיל וכבר אכלה בתרומה אינה משלמת את החומש: ומיתתה בשריפה. ונת איש כהן כתיב מכל מקום והלכה כחכמים:

ג. המאכיל את בניו קטנים, ואת עבדיו בין גדולים בין קטנים, האוכל תרומת חוצה לארץ, והאוכל פחות מפיזת תרומה, משלים את הקרן, ואינו משלים את החמש. והתשלומין חליו, אם רצה הכהן למחול,

ברטורה (א) המאכיל את בניו קטנים. ללא בני חיוצא נינהו. ועבדיו, אפילו גדולים: תרומת חוצה לארץ. אף על פי שהיא מדמעת, אין מוסיפין חומש עליה:

ד. זה הפלל כל המשלים קרן וחמש, התשלומין תרומה, אם רצה הכהן למחול, אינו מחול. וכל המשלים את הקרן ואינו משלים את החמש, התשלומין חליו, אם רצה הכהן למחול, מחול: ה. שתי קפות, אחת של תרומה ואחת של חליו, שנפלה סאה תרומה לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזו מהן נפלה, הרי אני אומר, לתוך של תרומה נפלה. אין ידוע איזו היא של תרומה ואיזו היא של חליו, אכל אחת מהן, פטור, והשנייה, נוהג בה כתרומה, וחיבת בחלה, דברי רבי מאיר. רבי יוסי פוטר. אכל אחר את השנייה, פטור. אכל אחד את שתייהן, משלים כקטנה שבשתייהן:

ברטנורה (ה) לתוך של תרומה נפלה. ושל חולין מותרת. ודוקא בשתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה דתלינן תרומה לתוך תרומה נפלה, שיש היתר לשתי הקופות. אבל אחת חולין ואחת טבל או מעשר ראשון וכיוצא בזה, לא תלינן שנפלה התרומה לטבל כדי להתיר החולין, מאחר שהטבל נדמע ונאסר, דמאי חזית לאסור קופה זו יותר מזו. וכן טמאה וטהורה תלינן בטמאה, או מדומעת ושאינה מדומעת תלינן במדומעת. כללל דמלתא כל היכא דאחת אינה מתקלקלת תלינן בה: אבל אחת מהן פטור. דשמא של חולין אכל: וחייבת בחלה. דספק חולין היא: ורבי יוסי פוטר. דכיון דלא ידיע הוה ליה כמדומע דפטור מן החלה. והלכה כר' יוסי בכל הני תלתא צבי דמתניתין: אכל. אדם אחר את השניה פטור: כקטנה שבשתייהן. להקל:

ו. נְפֹלָה אַחַת מֵהֶן לְתוֹךְ הַחֲלִין, אֵינָה מְדַמְעָתָן, וְהַשְּׁנֵי, נוֹהֵג בָּהּ כְּתְרוּמָה, וְחִיּוּבָת בַּחֲלָה, דְּבִרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְרַבִּי יוֹסִי פוֹטֵר. נְפֹלָה שְׁנֵי לְמָקוֹם אַחֵר, אֵינָה מְדַמְעָתָן. נָפְלוּ שְׁתֵּי הֶן לְמָקוֹם אֶחָד, מְדַמְעוֹת כְּקִטְנָה שֶׁבְּשְׁתֵּיהֶן :

ברטנורה (ו) אינה מדמעתן. דשמא היינו אותה של חולין:

ז. זָרַע אֶת אַחַת מֵהֶן, פְּטוּר, וְהַשְּׁנֵי, נוֹהֵג בָּהּ כְּתְרוּמָה, וְחִיּוּבָת בַּחֲלָה, דְּבִרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְרַבִּי יוֹסִי פוֹטֵר. זָרַע אַחֵר אֶת הַשְּׁנֵי, פְּטוּר. זָרַע אֶחָד אֶת שְׁתֵּיהֶן, בְּדָבָר שֶׁזָּרְעוּ כָּלָה, מִתֵּר. וּבְדָבָר שֶׁאֵין זָרְעוּ כָּלָה. אָסוּר :

ברטנורה (ז) זרע אחת מהן פטור. שהזרע את התרומה בשוגג כריך להפך את הקרקע, ואם לא הפך, הגידולים תרומה, והכא פטור דכחולין הם: בדבר שזרעו כלה. כגון חטים וסעורים מותר לזרים, דאין זו תרומת ודאי וחשבינן לה כגידולי [מדומע] דתנן לקמן בפרק ט' שהן חולין: בדבר שאין זרעו כלה. כגון קום ובללים אסור, ואף על גב דחשבינן ליה כמדומע ולא כתרומה, בדבר שאין זרעו כלה יס להחמיר טפי:

גמרא ברכות דף סא ע"א

תנו רבנן: המרצה מעות לאשה מידו לידה כדי להסתפל בה, אפלו יש בידו תורה ומעשים טובים כמשה רבנו לא ינקה מדינה של גיהנם שנאמר (משלי יא) יד ליד לא ינקה רע לא ינקה מדינה של גיהנם. אמר רב נחמן: מנוח עם הארץ היה דכתיב (שופטים יג) וילך מנוח אחרי אשתו. מתקיף לה רב נחמן בר יצחק אלא מעתה גבי אלקנה דכתיב (שמואל א) וילך אלקנה אחרי אשתו. וגבי אלישע דכתיב (מ"ב ד) ויקם וילך אחריה. הכי נמי אחריה ממש אלא אחרי דבריה ואחרי עצתה. הלא נמי אחרי דבריה ואחרי עצתה. אמר רב אשי: ולמאי דקאמר רב נחמן מנוח עם הארץ היה. אפלו בי רב נמי לא קרא שנאמר (בראשית כד) ותקם רבקה ונערוותיה ותרכבנה על הגמלים ותלכנה אחרי האיש ולא לפני האיש. אמר רבי יוחנן: אחורי ארי ולא אחורי אשה. אחורי אשה ולא אחורי עבודה זרה. אחורי עבודה זרה ולא אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין ולא אמרו אלא דלא דרי מידי ואי דרי מידי לית לן בה. ולא אמרו אלא דליכא פתחא אחרינא ואי איכא פתחא אחרינא לית לן בה ולא אמרו אלא דלא רכיב חמרא, אבל רכיב חמרא לית לן בה ולא אמרו אלא דלא מנח תפילי אבל מנח תפילי לית לן בה. אמר רב: יצר הרע דומה לזבוב ויושב בין שני מפתחי הלב שנאמר (קהלת י) זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח. ושמואל אמר כמין חטה הוא דומה שנאמר (בראשית ד) לפתח חטאת רובץ:

רע"י יד ליד לא ינקה רע. אפי' הוא כמשה רבינו שקיבל תורה מימינו של הקב"ה לא ינקה רע וקרא באשה משתעי: עם הארץ. לא שמע תלמידי חכמים שלא למד משנה זו ששנינו לא יהלך אדם אחורי אשה ואפי' היא אשתו: ולמאי דקאמר ר"נ. שהלך אחריה ממש, א"כ אפילו בי רב. עם תנוקות של רבן נמי לא קרא: בשעה שהלצבור כו'. דכיון שאינו נכנס נראה כפורק עול ומבזה ביהכ"נ: ואי דרי מידי.

אין כאן גנאי דמוכחא מלתא דהאי דלח נכנס הוא מפני המשו: ואי איכא פתחא אחרינא. אין כאן ביזוי דמאן דחזי סבר צפתחא אחרינא ליעול: יציע. לשון אבצבועות כל מסקה מסריח מעלה רתיחה ואבצבועות: חטאת. לשון חטה דריש ליה:

זוהר פנחס דף רל"א ע"א

אמר רבי יהודה לימא לן מר מלין מעליתא דראש השנה. פתח רבי שמעון ואמר (מלכים ב' ד') ויהי היום. בכל אתר דכתיב ויהי איהו צער. ויהי בימי צער ודאי ויהי היום יומא דאית ביה צער ודא איהו ראש השנה יומא דאית ביה דינא קשיא על עלמא. ויהי היום ויעבור אלישע אל שונים יומא דראש השנה הנה. ובכל אתר ויהי היום דא ראש השנה (איוב א') ויהי היום ויבאו בני האלהים יום ראש השנה הנה בכל זמנא תרין יומין אנון מאי טעמא בגין דלהוי יצחק כליל דינא ורחמי תרין יומין ולא חד דאלמלא אשתכח יחידאי יחריב עלמא ועל דא כתיב תרין זמנין ויהי היום ויהי היום. ויבאו בני האלהים. אלן בית דין רברבא בני האלהים ודאי בנוי דמלכא קריבין לגביה ואנון שבועין ממנו דסחרין תדירא למלכא ואנון חתכין דינא על עלמא. להתיצב על יי. וכי על יי קימי אלא בשעתא דאלין קימי על דינא. דינא קדמאה דכלא ביה מאן הוא דלא יוקיר לשמא דקדשא בריד הוא ודלא יוקיר לאורייתא ולעבדוי. אוף הכי מאן הוא דלא חיש על יקרא דשמא קדישא דלא יתחלל בארעא מאן הוא דלא חיש ליקריה דקדשא בריד הוא מאן הוא דלא שוי יקר לשמא דא. ויבא גם השטן בתוכם. גם לרבנות ההוא נוקבא דיליה אוף הכי להתיצב על יי דאיהו חיש נמי ליקרא דשמא דא:

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבֵּי שְׁמַעוֹן, יֹאמַר נָא אֲדוֹנֵי דְבָרִים יִפִּים
 שָׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה. פֶּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר, וַיְהִי הַיּוֹם, בְּכָל מָקוֹם שֶׁכָּתוּב,
 וַיְהִי, הוּא לְשׁוֹן לַעֲרָ. וַיְהִי צִיּוּמֵי הוּא לַעֲרָ. וְדַלִּי, וַיְהִי הַיּוֹם, הוּא יוֹם שֶׁיֵּשׁ
 צוֹ לַעֲרָ, וְזֶה הוּא רֵאשׁ הַשָּׁנָה, יוֹם שֶׁיֵּשׁ צוֹ דִּין קֶשֶׁה עַל הָעוֹלָם. וְכוּן, וַיְהִי
 הַיּוֹם וַיַּעֲבֹר אֱלֹהֵי שָׁמַיִם, הָיָה צִיּוּם שָׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה. וּבְכָל מָקוֹם וַיְהִי
 הַיּוֹם, זֶה רֵאשׁ הַשָּׁנָה. וּלְפִיכָךְ, וַיְהִי הַיּוֹם וַיִּצְאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים הָיָה יוֹם רֵאשׁ
 הַשָּׁנָה. רֵאשׁ הַשָּׁנָה הוּא תְּמִיד שְׁנֵי יָמִים, מֵהוּ הַטַּעַם. הוּא, כְּדֵי שֶׁיִּנְחָק
 יְהִיָּה כְּלוֹל מִדִּין וְרַחֲמִים, שָׁהִם שְׁנֵי יָמִים, וְלֹא יְהִיָּה יִנְחָק אֶחָד, כִּי אִם
 הָיָה נִמְלָא אֶחָד, הָיָה מִחֲרִיב הָעוֹלָם. וְעַל כֵּן כָּתוּב בְּאִיּוֹב, שְׁנֵי פְעָמִים,
 וַיְהִי הַיּוֹם, וַיְהִי הַיּוֹם. וַיִּצְאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים: אֵלֶּם הֵם צִיּוּת דִּין הַגָּדוֹל, בְּנֵי
 הָאֱלֹהִים וְדַלִּי, אֲשֶׁר צָנְיָו שָׁל הַמַּלְאָךְ שָׁהִם יִשְׂרָאֵל, קִרְבִּים לְפָנֵיהֶם. וְהֵם
 שֶׁבָּעִים מְמוּנִים הַמְּסַבְּבִים תְּמִיד אֶת הַמַּלְאָךְ, וְהֵם הַגּוֹזְרִים דִּין עַל הָעוֹלָם.
 לְהַתְּיַצֵּב עַל ה', שׂוֹאֵל, וְכִי עַל ה' עוֹמְדִים. וּמִשִּׁיב, אֲלֹא בְּשָׂעָה שָׁהִם
 עוֹמְדִים לְדוֹן הָעוֹלָם, דִּין הָרֵאשׁוֹן שָׁל הַכֹּל הוּא, מִי הוּא שְׂאִינוֹ מְכַבֵּד אֶת
 הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ, וְאִינוֹ מְכַבֵּד אֶת הַתּוֹרָה וְעֹבְדִיו. אֲרַף כָּךְ, מִי הוּא שְׂאִינוֹ דוֹאֵג
 עַל כְּבוֹד הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ, שְׂהוּא הַשְּׂכִינָה, שְׂלֹא יִתְחַלֵּל בְּצָרְךְ. וּמִי הוּא שְׂאִינוֹ
 דוֹאֵג עַל כְּבוֹד הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא, שְׂהוּא ז"א. מִי הוּא שְׂאִינוֹ נוֹתֵן כְּבוֹד לַשֵּׁם
 הַזֶּה. וַיִּצְא גַם הַשָּׁטָן בְּתוֹכָם. גַּם, צָא לְרִצּוֹת, הַנוֹקְבָא שָׁל הַשָּׁטָן, אֲרַף כָּךְ,
 לְהַתְּיַצֵּב עַל ה', הִינוּ, שְׂגַם הַשָּׁטָן דְּאֵג לְכַבּוֹד שֵׁם הַזֶּה.

הלכה פסוקה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ד

א. הִיוּ שׁוֹתִין וְאָמְרוּ בּוֹאוּ וּנְבָרֵךְ בְּרִפְתְּ הַמְּזוֹן אוֹ בּוֹאוּ
 וּנְקַדְּשׁ קִדּוּשׁ הַיּוֹם נֶאֱסַר עֲלֵיהֶם לְשִׁתּוֹת עַד שְׂיִבְרְכוּ אוֹ
 יְקַדְּשׁוּ וְאִם רָצוּ לְחַזֵּר וְלְשִׁתּוֹת קִדְּשׁוּ שְׂיִבְרְכוּ אוֹ יְקַדְּשׁוּ אִף
 עַל פִּי שְׂאִינָם רְשָׁאִים צְרִיכִים לְחַזֵּר וּלְבָרֵךְ תְּחִלָּה בּוֹרָא
 פְּרִי הַגֶּפֶן וְאַחַר כָּךְ יִשְׁתּוּ. אֲבָל אִם אָמְרוּ בּוֹאוּ וּנְבָדִיל אִין

צָרִיכִין לְחַזֵּר וּלְבָרֵךְ: **ב**. הֵיוּ מְסַבִּין לְשִׁתּוֹת יַיִן וּבָא לָהֶם
מִיּוֹן אַחַר כְּגוֹן שֶׁהָיוּ שׁוֹתִין אָדָם וְהִבִּיאוּ שְׁחֹר אוֹ יֶשֶׁן
וְהִבִּיאוּ חֲדָשׁ אֵינֶן צָרִיכִין לְבָרֵךְ בְּרִפְתּוֹת הַיַּיִן פֶּעַם שְׁנִיָּה,
אָבֵל מְבָרְכִין בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מִלֶּדֶד הָעוֹלָם הַטּוֹב
וְהַמְּטִיב:

מוסר

ספר חסידים סימן רכה רכו

חָכָם אֶחָד צָוָה לְבָנוּ שֶׁלֹּא יִהְיֶה יוֹתֵר מִדָּאִי בְּעוֹלָם הַזֶּה
שֶׁלֹּא יַעֲבֹרוּ עָלָיו שְׂמוֹנָה יָמִים בְּלֹא תַעֲנִיּוֹת וְאֶפְלוּ עַל
שׁוֹנְאוֹ יִתְפַּלֵּל שֶׁיַּעֲבֹד לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: דַּע וְהִבֵּן אֵף עַל
פִּי שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים: יָפָה תַעֲנִית לְחִלּוּם כָּאִשׁ לְנִעֲרֹת. לֹא
אָמְרוּ אֶלָּא לְעוֹשֵׂי תְּשׁוּבָה עִם הַתַּעֲנִיּוֹת. הָרִי יְהוּדֵי אֶחָד
רָאָה חִלּוּם קָשָׁה בְּלֵיל ט' בְּתַשְׁרִי וְהַתַּעֲנָה בְּט' בְּתַשְׁרִי
וּבְיוֹם הַכְּפוּרִים הָרִי שְׁנֵי יָמִים וְלִיָּלָה וְלֹא הוֹעִיל לוֹ. לְפִי
שֶׁמָּרְאִין לוֹ חִלּוּם קָשָׁה שֶׁיִּפְשָׁפֵשׂ בְּמַעֲשָׂיו כִּי הַתַּעֲנִיּוֹת
בְּמִקּוֹם חֲטָאת. מָה קָרְבָן אֵינוֹ מוֹעִיל בְּלֹא תְּשׁוּבָה
שֶׁנֶּאֱמַר: זָבַח רְשָׁעִים תוֹעֵבָה. אֵף תַּעֲנִית חִלּוּם אֵינוֹ מוֹעִיל
בְּלֹא תְּשׁוּבָה:

כי תבוא יום שני תורה

יכוין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד ד' דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת
הרוח משבת שעברה:

^(ו) וּנְצַעַק אֶל יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע
יְהוָה אֶת קוֹלֵנוּ וַיִּרְא אֶת עֲנֵינוּ וְאֶת
עֲמָלֵנוּ וְאֶת לַחֲצֵנוּ : וַצְּלִינָא קָדָם יי אֱלֹהֵא דְאַבְהֵתְנָא
וְקָבִיל יי צְלוֹתְנָא וּגְלִי קְדָמוּהֵי עֲמָלָנָא וְלֹאוֹתְנָא וְדוּחְקָנָא : ^(ח)
וַיּוֹצֵאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה
וּבְזֹרַע נְטוּיָה וּבְמָרָא גָדֹל וּבְאֵתוֹת
וּבְמִפְתָּיִם : וְאַפְקָנָא יי מִמִּצְרַיִם בְּיַד תְּקִיפָא וּבְדָרְעָא
מִרְמָמָא וּבְחֲזוֹנָא רַבָּא וּבְאֵתִין וּבְמוֹפְתִין : ^(ט) וַיְבִאֵנוּ אֶל
הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיִּתֵּן לָנוּ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת
אָרֶץ זָבַת חֶלֶב וּדְבָשׁ : וְאֵיִתְנָא לְאַתְרָא הַדִּין וַיִּהְיֶה
לָנָא ית אַרְעָא הַדָּא אַרְעָא עֲבָדָא חֶלֶב וּדְבָשׁ :

כ"ז כל המקום הזה. זה בית המקדש: ויתן לנו את הארץ. כמשמעו:

^(י) וַעֲתָה הִנֵּה הֵבֵאתִי אֶת רְאשֵׁי פְרֵי
הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לִּי יְהוָה וְהִנְחִיתוּ
לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לִפְנֵי יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ : וּכְעַן הָא אֵיִתְתִּי ית רִישׁ אַבָּא דְאַרְעָא דִּיהֲבַת לִי יי
וְתַחֲתֵינָה קָדָם יי אֱלֹהֶיךָ וְתִסְגִּיד קָדָם יי אֱלֹהֶיךָ :

כ"ז והנחתו. מגיד שנטלו אחר הנחת הכהן ולוחזו בידו כשהוא קורא, וחוזר ומניף:

^(ו) כָּל צֵאן קֶדֶר יִקְבְּצוּ לָךְ אֵילֵי נְבִיֹת
יִשְׂרָתוֹנֶךָ יַעֲלוּ עַל רָצוֹן מִזְבְּחֵי וּבֵית
תַּפְאֲרֹתֵי אֶפְיָר : כָּל עָאן עֲרַבְאֵי יתְפַנְשׁוּן לְגוּיֶךָ דְכָרֵי
נְבִיֹת יִשְׁמְשׁוּנֶיךָ יתְסַקוּן לְרַעְוָא עַל מִדְבְּחֵי וּבֵית תוֹשְׁבַתְחֵי אֲשַׁבַּח
:

רש"י אילי נביות . דכרי נביות :

^(ח) מִי אֵלֶּה כָּעֵב תְּעוֹפִינָה וְכִיּוֹנִים אֶל
אַרְבַּתֵּיהֶם : מוֹ אֵלֵינוּ דְאָתְנוּ בְּגִלֵי פִעֲנָנִין קִלְיִין וְלֹא
אֲתַעֲכָבֵא גְלוּתָא דִישְׂרָאֵל דְמִתְפַּנְשִׁין וְאֲתָנוּ לְאַרְעָהוֹן הָא כִּיּוֹנִין
דְתִיבּוּ לְגוֹ שׁוֹבְכֵיהוֹן : ^(ט) כִּי לִי אֵיִים יִקּוּוּ וְאַנְיֹת
תִּרְשִׁישׁ בְּרֵאשְׁנָה לְהַבִּיא בְנֵיךָ מִרְחוֹק
כִּסְפָּם וְזָהָבָם אֲתָם לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי פִאֲרֶךְ : אַרִי לְמִימְרֵי נֶגְוֹן
יִסְבְּרוּן וְנַחֲתֵי סְפִינֵי יִמָּא אִידָא פְּרָסָא קִלְעָתָא בְּקַדְמִיתָא לְאַיְתָא
בְּנֶךָ מִרְחִיק כִּסְפֵיהוֹן וְדַהֲבָהוֹן עִמָּהוֹן לְשִׁמָּא דִּי אֱלֹהֶיךָ וְלִקְדִישָׁא
דִישְׂרָאֵל אַרִי שְׁבַחְךָ :

רש"י בראשונה . כמו בבראשונה בימי שלמה כענין שנא' (מ"ח י) כי אני תרשיש למלך זים אחת לשלש
סנים תבא אני תרשיש וגו' , תרשיש שם הים : לשם ה' אלהיך . שנקרא עליך כי ישמעו שמעו ושם גבורתו
ויבואו : כי פארך . נתן לך פאר :

^(י) וּבְנוּ בְנֵי נֶכֶר חֲמַתֶיךָ וּמַלְכֵיהֶם
יִשְׂרָתוֹנֶךָ כִּי בְּקַצְפֵי הַכִּיתֶיךָ וּבְרָצוֹנֵי
רַחֲמֹתֶיךָ : וּבְנוּן בְּנֵי עִמְמָא שׁוֹרְךָ וּמַלְכֵיהוֹן יִשְׁמְשׁוּנֶךָ אַרִי
בְּרוּגְזֵי אֱלֹקֵיתֶיךָ וּבְרַעֲוֵיתֵי אַרְחָם עֲלֶיךָ :

רש"י וברצוני . ובהריעותי . לך . אימונ"א . פיזמנ"ט . בלע"ז :

כתובים - תהילים - פרק מה

וַיְבַרְכֵנוּ בְּמִנְחָה פְּנִיךָ יַחְלוּ עֲשִׂירֵי עָם :
וַיִּתְּבֵי כְרָפָא דְצוּר בְּתַקְרוּבְתָא יִיתוּן וְאַפִּיךָ יִשְׁחָרוּן לְבֵית מִקְדָּשְׁךָ
עֲתִירֵי עַמְמֵינָא :

רש"י וַיְבַרְכֵנוּ בְּמִנְחָה פְּנִיךָ יַחְלוּ . כמו (שמואל ב') ויחל משה ובשכר זה תזכו שיביאו לך אשכרים ודורון
אותם שהם עכשיו עשירי עם :

כָּל כְּבוֹדָה בַּת מֶלֶךְ פְּנִימָה מִמִּשְׁבְּצוֹת
זָהָב לְבוּשָׁה : כָּל שֹׁפֵר אֶרֶג נֶכְסֵי פְלָכִי אוֹצְרֵי מִלְכָּיָא
דְּמִטְמְרוּן מִלְגִּיו יִקְרְבוּן לְכַהֲנָיָא דְמִרְמָצִין בְּדַהֲבָא סְנִינָא לְבוּשֵׁיהוֹן :

רש"י כל כבודה בת מלך פנימה וגו' . אותם שכל כבוד תלוי בהם והם כנסיו' של מלך אשר נהגו עמם
בלתיעות עתה בגדיהם חשובים ממשבצות זהב של כהני' גדולי' , משבצות האטונ"ש בלע"ז :

לְרַקְמוֹת תוֹבֵל לְמֶלֶךְ בְּתוֹלוֹת אַחֲרֵיהָ
רַעוּתֶיהָ מוֹבָאוֹת לָךְ : בְּלְבוּשֵׁי צִיּוּרִין יִקְרְבוּן
קוֹרְבָנֵיהוֹן קָדָם מִלְכָּא דְעֵלְמָא וְשָׁאֵר חַבְרֵיהוֹן דִּי מִתְבַּדְרִין בִּינֵי
עַמְמֵינָא יִתִּיתָן בְּחֻדְוָא לְוִתְךָ לִירוּשָׁלַם :

רש"י לרקמות תובל למלך . בבגדי רקמה יביאום מנחה למלך על כל הארץ , רקמות אצרודי"ץ בלע"ז
 , זה שנאמר והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה וגו' (ישעיה ס"ו) . בתולות אחריה רעותיה . ילכו
אחריהם כענין שנאמר (זכריה ח') והחזיקו בכנף איש יהודי וגו' לאמר נלכה עמכם כי שמענו אלהים עמכם
: מוצאות לך . כלפי הקב"ה אמרו המשורר :

תוֹבֵלְנָה בְּשִׁמְחַת וְגִיל תְּבֹאֵינָה בְּהִיכַל
מֶלֶךְ : יִתִּיתָן בְּחֻדְוָן וְתוֹשְׁבֵיבְחֻתָא וְיַעֲלוּן בְּהִיכְלָא דְמֶלֶךְ עֲלֵמִין :

משנה ביצה פרק ג

א. אין צדין דגים מן הביבין ביום טוב, ואין נותנין לפניהם מזונות. אבל צדין חיה ועוף מן הביבין, ונותנין לפניהם מזונות. רבן שמעון בן גמליאל אומר, לא כל הביבין שוין. זה הכלל, כל המחסר צידה אסור, ושאינו מחסר צידה מתיר:

ברטורה (א) אין לדין דגים. אע"ג דשחיטה ואפיה ובישול מאבות מלאכות הן והותרו לכורך יו"ט, אידה דמיא לקצירה, וקצירה לא הותרה ביו"ט. ביבין של דגים, הן בריכות של מים שדגים מתגדלים שם. ביבין של חיות, קרפיפות מוקפין גדר סביב ומביאם שם חיות, ויולדות ומתגדלות שם: ואין נותנין. לפני הדגים מזונות, דאפשר להם בלא מזונות, ואין מזונותן עליהם: אבל לדין חיה ועוף. המוכנים מאתמול: מן הביבין. הקטנים, שאין מחוסרים אידה. ורבן שמעון בן גמליאל לאו לאפלוגי אתנא קמא אתא, אלא לפרושי: כל המחוסר אידה. שצריך לבקש תחבולה כדי לתפסו. וכל דרהיט בתריה ומטי ליה בחד שחיה, לא הוי מחוסר אידה. ואי לא, הוי מחוסר אידה:

ב. מצודות חיה ועוף ודגים שעשאן מערב יום טוב, לא יטול מהן ביום טוב, אלא אם כן יודע שנצודו מערב יום טוב. ומעשה בנכרי אחד, שהביא דגים לרבן גמליאל, ואמר, מתרין הו, אלא שאין רצוני לקבל הימנו:

ברטורה (ב) ומעשה בנכרי אחד. חסורי מחסרה והכי קתני, ספק מוכן אסור, ורבן גמליאל מתיר, ומעשה בנכרי אחד וכו'. ואין הלכה כר"ג. אלא פירות ודגים שהובאו ביום טוב ספק נלקטו היום ספק מאתמול, ספק ניאודו היום ספק מאתמול, אסורים. וכל שאסור לאכלו אסור לטלטלו. ואם אורתן מוכחת עליהן כגון פירות דכמושין שאי אפשר שנלקטו היום, וכן דגים שהביאום ממקום רחוק שאי אפשר שניאודו היום, מותרים. ודבר מוכן שבא מחוץ לתחום בשביל ישראל, אסור לאותו ישראל שהובא בשבילו ולכל בני ביתו, ומותר לישראל אחר. ופירות או דגים שנתלשו או ניאודו ביום

טוב ראשון, מותרין לערב כליל יום טוב שני בכדי שיעשו. חוץ משני ימים טובים של ראש השנה שהם אסורים עד מולאי יום טוב שני בכדי שיעשו. ופירוש כדי שיעשו, כדי שיתלסו הפירות ממקום שנתלסו ויביאו אותם מן המקום שהביאום. ועיר שדלתותיה נעולות כלילה, כריך שימתין לבוקר בכדי שיעשו: אלא שאין לנוי לקבל ממנו. שאני שאנא אונא אותו:

ג. בְּהִמָּה מְסַכְּנַת לֹא יִשְׁחוּט, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ שָׁהוּת בַּיּוֹם לְאָכֹל מִמֶּנָּה כַּזֵּית צְלִי. רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר, אֶפְלוּ כַּזֵּית חֵי מִבֵּית טְבִיחָתָהּ. שְׁחָטָה בַּשָּׂדֶה, לֹא יִבְיָאָנָה בַּמוּט וּבַמוּטָה. אֶבֶל מִבִּיא בִידּוֹ אֲבָרִים אֲבָרִים:

ברטורה (ו) בהמה מסוכנת. שהוא ירא שמא תמות. ואינו כריך לה שכבר סעד סעודתו: לא ישחוט. אלא אם כן יודע שיט שיהיה זיוס לאכול כזית כלי הימנה: מבית טביחתה. שהוא מזומן ומופסט מעורו ועומד. ואין הלכה כרבי עקיבא: לא יביאנו במוט ובמוטה. בשני בני אדם. משום לאושא מלתא ומזלזל בכבוד יום טוב:

ד. בְּכוֹר שֶׁנֶּפֶל לְבוֹר, רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, יֵרֵד מִמָּחָה וַיִּרְאֶה, אִם יֵשׁ בּוֹ מוּם, יַעֲלֶה וַיִּשְׁחוּט. וְאִם לֹא, לֹא יִשְׁחוּט. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר, כָּל שְׂאִין מוּמוֹ נֶכֶר מִבְּעוֹד יוֹם, אֵין זֶה מִן הַמוּכָן:

ברטורה (ז) בכור שנפל לבור. בכור בעל מום שלא הראהו לחכם מערב יום טוב מבעוד יום להתירו, ונפל לבור זיוס טוב וירא שמא ימות קס: ירד מומחה. שצקי להבחין בין מום קבוע למום עובר: ויראה. מום שהיה בו מאתמול. אם מום קבוע הוא: יעלה וישחוט. דמשום מוקצה ליכא, דמאתמול דעתיה עלויה: ואם לאו לא ישחוט. הכי קאמר, ואם לאו דאותו מום שהיה בו מערב יום טוב לא היה קבוע, אלא היום נעשה בו מום קבוע, אפילו עבר והעלהו לא ישחוט. ולא אמרינן מאתמול הוא דעתיה עלויה וכיון שיט בו עכשיו מום קבוע נשחטיה, דהואיל והמום של אתמול לא היה קבוע, מוקצה מחמת איסור הוא: אין זה מן המוכן. לאו משום מוקצה אסר ליה, דהא לית ליה לר' שמעון מוקצה, אלא מפני שמתירו זיוס טוב הוה ליה כמתקנו ונראה כדן דין, דגזור ביה משום שבות. והכי קאמר, אין התרתו היתר ואינו מוכן להיות כשר:

ה. בְּהִמָּה שְׁמִתָּהּ, לֹא יִזְיָזְנָה מִמְּקוֹמָהּ. וּמַעֲשֵׂה וְשִׂאָלוֹ אֶת רַבִּי טַרְפוֹן עָלֶיהָ וְעַל הַחֲלָה שֶׁנִּטְמָאָה. וְנִכְנַס לְבֵית הַמְּדַרְשׁ וְשָׂאֵל, וְאָמְרוּ לוֹ, לֹא יִזְיָזֵם מִמְּקוֹמָם :

ברטנורה (ה) בהמה שמתה. צבהמת קדשים מיירי, כדקתני עליה ועל החלה שנטמאת. ובהמת קדשים שמתה אסורה בהנאה וטעונה קצורה הלכך לא יזיזנה ממקומה. אבל בהמת חולין מחתכין אותה לפני הכלבים. והני מילי, שהיתה מסוכנת מאתמול דדעתיה עילוה. אבל לא היתה מסוכנת מאתמול אף בהמת חולין לא יזיזנה ממקומה: החלה שנטמאת. אינה ראויה לכהן ביום טוב אף להסקה או לתתה לכלבו, דאין מצערין קדשים מן העולם ביום טוב:

ו. אֵין נִמְנִין עַל הַבְּהִמָּה לְכַתְחֻלָּהּ בְּיוֹם טוֹב, אֲבָל נִמְנִין עָלֶיהָ מִעֶרֶב יוֹם טוֹב וְשׁוֹחֲטִין וּמְחַלְקִין בֵּינֵיהֶן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שׁוֹקֵל אָדָם בְּשָׂר כְּנֶגֶד הַכְּלִי אוֹ כְּנֶגֶד הַקּוֹפִיץ. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵין מִשְׁגִּיחִין בְּכַף מֵאֲזָנִים כָּל עֶקֶר :

ברטנורה (ו) אין נמנין. אין פוסקים דמים להיות שנים שלשה בני אדם אומרים בהמה זו בשלשה זוזים זוז לכל אחד: ושוחטין ומחלקים ביניהן. למחלה לשליש ולרביע ואין מזכירין פיסוק דמים: שוקל אדם בשר. אע"פ שאסור לשקול בליטרא דהוי מעשה חול, מותר לשקול כנגד הכלי וכנגד הקופיץ ולמחר יראו הקופיץ והכלי כמה משקלו: וחכמים אומרים אין משגיחין. אין מעיינין: בכף מאזנים כל עיקר. ואפילו לשמור הבשר מן העכברים אסור לשום אותו בכף מאזנים. והלכה כחכמים:

ז. אֵין מִשְׁחִיזִין אֶת הַסִּכּוּן בְּיוֹם טוֹב, אֲבָל מִשִּׂיאָהּ עַל גְּבִי חֲבֵרְתָּהּ. לֹא יֹאמֵר אָדָם לְטַבַּח, שְׂקוּל לִי בְּדִינָר בְּשָׂר, אֲבָל שׁוֹחֵט וּמְחַלְקִים בֵּינֵיהֶן :

ברטנורה (ז) אין משחיזין את הסכין. ברחים או במשחזות: אבל משיאה על גבי חברתה. דמשנה מדרכ חול:

ח. אוֹמֵר אָדָם לְחֵבְרוֹ, מֵלֵא לִי כְּלִי זֶה, אֲבָל לֹא

בַּמִּדָּה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִם הָיָה כָּלִי שֶׁל מִדָּה, לֹא יִמְלֶאנּוּ. מַעֲשֵׂה בָּאָבִא שָׁאוּל בֶּן בְּטַנִּית, שֶׁהָיָה מִמֶּלֶא מְדוּתָיו מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב וְנוֹתֵן לְקוֹחוֹת בְּיוֹם טוֹב. אָבִא שָׁאוּל אוֹמֵר, אֶף בְּמוֹעֵד עוֹשֶׂה כֵן מִפְּנֵי בְרוּרֵי הַמְּדוּת. וְחֻכְמַיִם אוֹמְרִים, אֶף בַּחֹל עוֹשֶׂה כֵן, מִפְּנֵי מְצוּי הַמְּדוּת. הוֹלֵךְ אָדָם אֶצֶל חֲנוּנֵי הָרְגִיל אֶצְלוֹ, וְאוֹמֵר לוֹ, תֵּן לִי בִיצִים וְאֶגוּזִים בְּמִנְיֹן, שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ בַּעַל הַבַּיִת לְהִיּוֹת מוֹנֵה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ:

דרטורה (ח) אצל לא במדה. בכלי המיוחד למדה שמודד ומוכר בו. אצל אם אינו מיוחד לכך אף על פי שעומד למדה שכשישכר זה שהוא מודד בו יעמוד זה תחתיו מותר למלאותו: אם היה כלי של מדה. אע"פ שעדיין לא יחדו לכך לא ימלאנו. ואין הלכה כר' יהודה: ממלא מדותיו מערב יום טוב. לפי שאין מודדין ביום טוב: אף בחול המועד עושה כן. מפני ביטול בית המדרש. שהיו רבים באים לשאול הימנו במועד שאין טרודין במלאכה. והיה ממלא מדותיו כלילה שאינו זמן בית המדרש כדי שיהא פנוי ביום: מפני מצוי המדות. כשהיה מוכר שמן היו לו מדות הרבה ומביאין הלקוחות כליהן ומודד לכל אחד ואחד במדה לעלמו, ומתמנות והולכות לתוך כליהן כל הלילה כדי שלא ישאר לו השמן המודבק בשולי המדה ובדפנותיה ונמלא גוזל את הלקוחות:

גמרא ביצה דף כה ע"א

אָמַר רַמִּי בַר אֲבָא. הַפֶּשֶׁט וְנִתּוּחַ בְּעוֹלָה וְהוּא הַדִּין לְקַצְבִּים. מִכָּאן לְמִדָּה תוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ שְׂלֵא יֹאכֵל אָדָם בֶּשֶׂר קָדָם הַפֶּשֶׁט וְנִתּוּחַ. מֵאֵי קָא מְשֻׁמַּע לָן אוֹרַח אֶרְעָא קָא מְשֻׁמַּע לָן כְּדִתְנִיָּא לֹא יֹאכֵל אָדָם שׁוֹם וּבָצַל מֵרֵאשׁוֹ אֶלָּא מֵעֲלָיו וְאִם אֹכֵל הָרִי זֶה רַעֲבָתָן כִּיּוֹצֵא בּוֹ. לֹא יִשְׁתֶּה אָדָם כּוֹסוֹ בְּבֵת אַחַת וְאִם שְׁתֶּה הָרִי זֶה גְרַגְרוֹן. תִּנּוּ רַבָּנָן:

השֹׁתֶה כּוֹסוֹ בְּבֵת אַחַת הַרִי זֶה גִּרְגָרוֹן שְׁנַיִם דָּרָד אֲרָץ
שְׁלֹשָׁה מְגַסִּי הָרוּחַ. וְאָמַר רָמִי בַר אֲבָא : חֲצוּבָה מְקַטֵּעַ
רְגְלֵיהוֹן דְּרִשְׁיֵיעָא. נְטִיעָה מְקַטֵּעַ רְגְלֵיהוֹן דְּקֶצְבִין וּדְבוּעֵלִי
נְדוּת. תּוֹרְמוֹסָא מְקַטֵּעַ רְגְלֵיהוֹן דְּשַׁנְאֵיהוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל
שְׁנַאָמַר (שׁוֹפְטִים י) וַיּוֹסִיפוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי ה' וַיַּעֲבְדוּ
אֶת הַבְּעָלִים וְאֶת הָעִשְׁתָּרוֹת וְאֶת אֱלֹהֵי אֲרָם וְאֶת
אֱלֹהֵי צִידוֹן וְאֶת אֱלֹהֵי מוֹאָב וְאֶת אֱלֹהֵי בְנֵי עַמּוֹן וְאֶת
אֱלֹהֵי פְלִשְׁתִּים וַיַּעֲזְבוּ אֶת ה' וְלֹא עֲבָדוּהוּ. מִמִּשְׁמַע
שְׁנַאָמַר וַיַּעֲזְבוּ אֶת ה' אֵינִי יוֹדֵעַ שֶׁלֹּא עֲבָדוּהוּ וַיְמַה תִּלְמוּד
לוֹמַר וְלֹא עֲבָדוּהוּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר : אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא אֲפָלוּ כְּתוּרְמוֹס הַזֶּה שֶׁשׁוֹלְקִין אוֹתוֹ שְׁבַע פְּעָמִים
וְאוֹכְלִין אוֹתוֹ בְּקִנּוּחַ סֵעֵדָה לֹא עֲשָׂאוּנִי בְּנֵי. תָּנָא מִשְׁמִיָּה
דְּרַבִּי מֵאִיר מִפְּנֵי מָה נִתְּנָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל. מִפְּנֵי שֶׁהוֹן עֲזִין.
תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל (דְּבָרִים לג) מִימֵינוּ אֵשׁ דָּת לָמוּ. אָמַר
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא : רְאוּיִין הִלְלוּ שֶׁתִּנְתֵּן לָהֶם דָּת אֵשׁ אֵיכָא
דְּאָמְרֵי דְּתִיָּהֶם שֶׁל אֱלוֹ אֵשׁ. שְׁאֵלְמָלֹא לֹא נִתְּנָה תּוֹרָה
לְיִשְׂרָאֵל אֵין כָּל אֵמָה וְלָשׁוֹן יְכוֹלִין לַעֲמֹד מִפְּנֵיָהֶם וְהֵינּוּ
דְּאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ : שְׁלֹשָׁה עֲזִין הוֹן : יִשְׂרָאֵל
בְּאֵמוֹת, כָּלֵב בְּחִיּוֹת, תִּרְנַגּוֹל בְּעוֹפּוֹת. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים אֵף עוֹ
בְּבִהְמָה דְּקָה. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים אֵף צֶלֶף בְּאֵילָנוֹת :

רס"י הפשט ונתוח. פירש הכתוב בטוב' שהיא אכילת גבוה והוא הדין יש ללמוד
לקצבים באכילת הדיוט: מאי קא משמע לן. דרך ארץ או אסור ולמימר לאסור
לאכול עד שניתחנה שמה ימלא לה סימן טרפה בסתר והחזיק לנו הבהמות בספק
טרפות אף קודם שראה בהן טרפות: אורח ארעא. ולא משום איסור טריפ':
כדתיא. מצינו אף תנאים שמלמדים הלכות דרך ארץ שלא יראה אדם עצמו על
הבריות כרעבתן אף זה הממהר לאכול קודם הפשט נראה כרעבתן: צלל. ליבול"ה:
מעליו. מלך העליון: חלוצא מקטע רגליהוון דרשיעייא. עשב ששרסיו נקובין
ויורדין בעומק ואין מתפשט לכדדין כלל ונוטעים אותו בין גבולי שדו' ובו תיחס
יהושע לישראל את הארץ מקטע רגלי הרשעי' ליום הדין שגוזלין וחומסין ומסיגין
גבול ואין למדים ממנו: נטיעה מקטע רגליהוון דקצבים. נטיעת ערלה שאמרה
תורה להמתין שלש שנים מלאכול פירות מקטע רגלי הקצבים הממהרין לאכול
קודם הפשט ונתוח ופעמים שנמלא טרפה וכן דבועלי נדות שממהרין ואינם
יכולים להמתין עד שתצבול: תורמוס. מין קטניות עגול כמין עדשה ורחב כמעט

קטנה והוא מר מאד עד ששולקין אותו שבע פעמים ונעשה מתוק וטוב עד שיאכל למטעמים בקנוח סעודה: מקטע רגליהון דשונאי ישראל. דכתיבי ז' ע"ז בהאי קרא ולבסוף ויעזבו את ה' התורמוס הזה לאחר שהטריח את בעליו שבעה פעמים הוא חוזר למוטב והם הטריחו את זוראן להביא עליהם פרעניות ולהכעיסו בשזיעיות אלה ולא חזרו בהן: מאי ולא עבדוהו. ל' קבלה הוא שהוא קובל עליהם הקדיחוני והקניטוני ז' פעמים כבשול התורמוס ואחרי כל זאת לא נחשבתי צעיניהם: שהן עזים. ונתנה להם תורה שיעסקו והיא מתקת כחם ומכנעת לבם: דתיהם של אלו. מנהגם של אלו אש שהם עזים כאש: מימינו אש דת למו. מימינו נתן להם התורה מפני שאש דת למו והרבה מקראות חסרים כזה: עזים. קשים להנח אנדרי"ש בלעז: כלף באילנות. לא ידעתי מהו עזות שלו:

זוהר אמור דף צ"ח ע"ב

בחדש השביעי באחד לחדש. רבי יצחק פתח (תהלים פא) תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. זכאין אנון ישראל דקדשא בריד הוא קריב לון לגביה מן כל אומין עובדי כוכבים ומזלות ואתרעי בהו ומאתר רחיקא קריב לון לגביה. הדא הוא דכתיב (יהושע כד) ויאמר יהושע אל כל העם כה אמר יי אלהי ישראל בעבר הנחר ישבו אבותיכם מעולם. לאחזאה דהא מאתר רחיקא אתרעי בהו וקריב לון לגביה וכתיב (שם) ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנחר וגומר הני קראי אית לאסתכלא בהו וכי כל ישראל לא הוו ידעי דא וכל שכן יהושע אלא אורייתא פלא סתים וגליא כמה דשמא קדישא סתים וגליא בגין דאורייתא פלא שמא קדישא היא ועל דא איהי סתים וגליא אי ישראל ויהושע הוו ידעי אמאי כתיב כה אמר יי אלא ודאי סתימא דמלה טיבו סגי עבד קדשא בריד הוא בישראל דאתרעי בהו באבהתא ועביד לון רתיקא קדישא עלאה ליקריה ואפיק לון מגו נהרא עלאה יקירא קדישא בוצינא דכל בוצינין בגין דיתעטר בהו הדא הוא דכתיב כה אמר

יי בעבר הנָהָר יִשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם הַנָּהָר הַהוּא נָהָר
 דְּאִשְׁתְּמוּדַע וְאִתְיַדַע מֵעוֹלָם מֵאִי קָא בְּעֵי הָכָא אֶלָּא
 לְאַחְזָא חֲכַמְתָּא מֵעֵבֶר הַנָּהָר מֵעוֹלָם אֶלָּא הַהוּא נָהָר
 עוֹלָם אֶקְרִי וְעַל דָּא בְּעֵבֶר הַנָּהָר יִשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם
 לְאַחְזָא טִיבוּ וְקִשׁוּט דְּעֵבֶד קִדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא לְיִשְׂרָאֵל.
 וְאַקַח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אֲבָרְהָם מֵעֵבֶר הַנָּהָר מֵאִי קָא מִיְרִי.
 אֶלָּא אֲבָרְהָם לֹא אִתְדַבֵּק בֵּיהּ בְּהַהוּא נָהָר כְּמוֹ יִצְחָק
 דְּאִתְדַבֵּק בֵּיהּ בְּסִטְרָא לְאַתְתַּקְפָּא. תָּא חֲזִי הָאִי נָהָר אָף
 עַל גַּב דְּלָאוּ אִיהוּ דִּינָא דִּינִין נְפִיקִי מִסִּטְרִיהּ וְאַתְתַּקְפוּ בֵּיהּ
 וְכַד יִצְחָק אִתְתַּקֵּף (כְּדִינוּי) בְּבִנוּי כְּדִין עֲלָאִין וְתַתְּאִין
 מִתְּכַנְפִּי לְדִינָא וְכִרְסִיָּא דְּדִינָא אִתְתַּקֵּן וּמִלְכָּא קִדְשָׁא
 יִתִּיב עַל כְּרִסִּיָּא דְּדִינָא וְדָאִין עֲלָמָא כְּדִין תַּקְעוּ בַּחֲדָשׁ
 שׁוּפְרָא בְּכֶסֶה לְיוֹם חֲגֵנוּ זְכָאִין אֲנוּן יִשְׂרָאֵל דְּיַדְעִין לְסַלְקָא
 כְּרִסִּיָּא דְּדִינָא וְלִתְקַנָּא כְּרִסִּיָּא דְּרַחֲמֵי וּבְמָה בְּשׁוּפְרָא :

תרגום הזהר

שׁוּפְרָא בְּכֶסֶה לְיוֹם חֲגֵנוּ. אֲשֶׁרִיָּהֶם יִשְׂרָאֵל, שְׁהַקְדוּשָׁא בְּרוּךְ הוּא קִרְבַּת אֹתָם
 מִכָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם וּבְחַר צָהָם. וּמִמְקוֹם רְחוֹק קִרְבַּת אֹתָם. זֶה שְׁנֵאמַר
 וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל כָּל הָעָם כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל צִעְצַר הַנָּהָר יִשְׁבוּ
 אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם, לְהִרְאוֹת פִּי מִמְקוֹם רְחוֹק רָחַק צָהָם, וְהִרְצֵם אֲלֵיוּ. וְכַתּוּב,
 וְאַחַח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אֲבָרְהָם מֵעֵבֶר הַנָּהָר וְגו'. מִקְרָאוֹת אֲלוּ יֵשׁ לְהַסְתַּכֵּל
 צָהָם. וְכִי כָּל יִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ יוֹדְעִים זֶה, וְכָל שְׁכֵן יְהוֹשֻׁעַ, וְלָמָּה הָיָה כְּרִידָּהּ
 לֹאמַר כֹּה אָמַר ה' וְגו'. אֲלֹא הַתּוֹרָה כְּלָפֵי סְתוּמָה וּגְלוּיָהּ כְּמוֹ הַשֵּׁם הַקְדוּשָׁא,
 שֶׁהוּא סְתוּם וּגְלוּי, שְׁכַתּוּב צְהַי"ה וְנִקְרָא צְחַלְנִי. מִשּׁוּם שֶׁהַתּוֹרָה כְּלָפֵי הַיָּא
 שֵׁם הַקְדוּשָׁא, וְעַל כֵּן הַיָּא סְתוּמָה וּגְלוּיָהּ. וְשַׁחֲלֵנוּ, אִם יִשְׂרָאֵל וַיְהוֹשֻׁעַ הָיוּ
 יוֹדְעִים זֶה לָמָּה כְּתוּב, כֹּה אָמַר ה'. וּמִשִּׁיב, אֲלֹא וְדָאִי הַסּוּד שָׁל הַדְּבָר
 הוּא, כִּי חֶסֶד גָּדוֹל עָשָׂה הַקְדוּשָׁא בְּרוּךְ הוּא עִם יִשְׂרָאֵל, שְׁבַחְר צְחַלְנִי, וְעָשָׂה
 אֹתָם מְרַפְצָה עֲלִיוֹנָה קְדוּשָׁה לְכַבּוּדוֹ, וְהוֹלִיָּאִם מִנְּהָר הָעֲלִיוֹן הַיָּקָר
 וְהַקְדוּשָׁא, הַמְּאֹר שָׁל כָּל הַמְּאֹרוֹת. כְּדִי שְׁיִתְעַטֵּר צָהָם. זֶה שְׁנֵאמַר כֹּה אָמַר
 ה' צִעְצַר הַנָּהָר יִשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם. הַנָּהָר, הֵינוּ נָהָר הַהוּא הַיְדוּעַ
 וְהַנּוֹדַע. הַכְּתוּב לֹאמַר מֵעוֹלָם, שׁוֹאֵל, מֵה הוּא רוֹחֵה צְזָה כָּאֵן. וּמִשִּׁיב, אֲלֹא
 לְהִרְאוֹת חֲכַמָּה שְׁמַעְצַר הַנָּהָר, הֵינוּ מֵעוֹלָם, כִּי נָהָר הַהוּא נִקְרָא עוֹלָם.
 וְעַל כֵּן אֹמַר, צִעְצַר הַנָּהָר יִשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם, לְהִרְאוֹת חֶסֶד וְאַמֶּת

שְׁעָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, בְּזֶה, וְאַחַח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אֲבָרְהָם מֵעֶבֶר הַנֶּהָר. שׂוֹאֵל, מִה מְלַמְּדֵנוּ הַפְּתוּב בְּזֶה שְׁאוּמַר וְאַחַח אֶת אֲבָרְהָם מֵעֶבֶר הַנֶּהָר, וְיֵאֵינוּ אוּמַר וְאַחַח אֶת יִצְחָק. וּמִשִּׁיב, אֲלֹא אֲבָרְהָם, לֹא נִתְדַבֵּק בְּאוֹתוֹ הַנֶּהָר, כְּמוֹ יִצְחָק, שֶׁנִּתְדַבֵּק בּוֹ בְּלָדוֹ לְהִתְחַזֵּק. בֵּל וּרְאִיָּה, נֶהָר הַזֶּה, אֵף עַל פִּי שְׁהוּא יֵאֵינוּ דִין, דִּינִין יוֹאֲחִים מֵהַלֵּד שְׁלוֹ. וְהַדִּינִים מִתְחַזְּקִים בּוֹ, וְכִשְׂיִצְחָק מִתְחַזֵּק מִשָּׁם בְּדִינֵיו, אִזְ הַעֲלִיּוֹנִים וְהַתְּחַתּוֹנִים מִתְאַסְּפִים לְדִין, וְנִתְתַּקֵּן כִּסָּא דִּדִין, וְהַמְּלֻךְ הַקְּדוֹשׁ, יוֹשֵׁב עַל כִּסָּא דִּדִין וְדָן אֶת הָעוֹלָם. אִז, תִּקְעוּ בְּחֵדֶשׁ שׁוֹפָר בְּכֶסֶה לְיוֹם חֲגֹנוּ. אֲשֶׁרִיָּהֶם יִשְׂרָאֵל שְׂוֹדְעִים לְהַעֲבִיר כִּסָּא דִּדִין, וְלִתְקוּן כִּסָּא הַרְחֻמִּים, וּבְמִה עוֹשִׂים זֶה בְּשׁוֹפָר.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ד

א. אין מְבָרְכִין עַל אוֹכֵל מִן הָאוֹכְלִין וְלֹא עַל מִשְׁקָה מִן כָּל הַמִּשְׁקִין עַד שְׂיָבֵא לְפָנָיו וְאִם בִּרְדָּה וְאַחַר כֶּף הֵבִיאוּ לְפָנָיו צָרִיד לְחֹזֵר וּלְבִרְדָּה. נָטַל אֶכֶל וּבִרְדָּה עָלָיו וְנִפְל מִיָּדוֹ וְנִשְׁרַף אוֹ שִׁטְפוֹ נֶהָר נוֹטַל אַחַר וְחוֹזֵר וּמְבָרְדָּה עָלָיו אֵף עַל פִּי שְׁהוּא מֵאוֹתוֹ הַמִּין וְצָרִיד לומר בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. עַל בְּרָכָה רֵאשׁוֹנָה כְּדִי שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא שֵׁם שְׁמַיִם לְבִטּוּלָה. עוֹמֵד אָדָם עַל אֲמַת הַמַּיִם וּמְבָרְדָּה וְשׁוֹתָה אֵף עַל פִּי שְׁהַמַּיִם שֶׁהָיוּ לְפָנָיו בְּשַׁעַת הַבְּרָכָה אֵינָם הַמַּיִם שֶׁשָּׂתָה מִפְּנֵי שֶׁלְכָד נִתְכַּוֵּן תְּחִלָּה : **ב.** דְּבָרִים הַבָּאִים בְּתוֹךְ הַסְּעֵדָה וְהוּן מִחֲמַת הַסְּעֵדָה אֵינָן צָרִיכִים בְּרָכָה לְפָנֵיהֶם וְלֹא לְאַחֲרֵיהֶם אֲלֹא בְּרִכַּת הַמוֹצֵיא שֶׁבְּתְּחִלָּה וּבְרִכַּת הַמָּזוֹן שֶׁבְּסוֹף פּוֹטְרֵת הַכֹּל שֶׁהַכֹּל טְפִלָּה לְסְעֵדָה. וְדְבָרִים שֶׁאֵינָן מִחֲמַת הַסְּעֵדָה שֶׁבָּאוּ בְּתוֹךְ הַסְּעֵדָה טְעוּנִין בְּרָכָה לְפָנֵיהֶם וְלֹא לְאַחֲרֵיהֶם. וְדְבָרִים הַבָּאִים לְאַחַר הַסְּעֵדָה בֵּין מִחֲמַת הַסְּעֵדָה בֵּין שֶׁלֹּא מִחֲמַת הַסְּעֵדָה טְעוּנִין בְּרָכָה לְפָנֵיהֶן

וּלְאַחֲרֵיהֶן: ג. בְּשַׁבָּתוֹת וּבְיָמִים טוֹבִים וּבְסַעֲדַת הַקִּזָּת
הַדָּם וּבְשִׁעָה שְׂיָצָא מִן הַמְּרֹחֵץ וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן שְׂאֵדָם קוֹבֵעַ
סַעֲדָתוֹ עַל הַיַּיִן אִם בִּרְדָּה עַל הַיַּיִן שְׂלִפְנֵי הַמְּזוֹן פֶּטֶר אֶת
הַיַּיִן שְׂשִׁתָּה לְאַחַר הַמְּזוֹן קִדְּם שְׂיִבְרַךְ בְּרַכַּת הַמְּזוֹן, אֲבָל
בְּשֵׂאֵר הַיָּמִים צָרִיךְ לְחַזֵּר וּלְבָרַךְ בְּתַחֲלָה עַל הַיַּיִן שְׂלְאַחַר
הַמְּזוֹן. בָּא לָהֶן יַיִן בְּתוֹךְ הַמְּזוֹן כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִבְּרַךְ
לְעֲצָמוֹ שְׂאִין בֵּית הַבְּלִיעָה פְּנוּי שְׂיַעֲנֵנו אָמֵן וְאִינוּ פּוֹטֵר אֶת
הַיַּיִן שְׂלְאַחַר הַמְּזוֹן:

מוסר

ספר חסידים סימן רכח רכט

מֵה שְׂפָתוֹב וְנִסְלַח לוֹ כְּשֶׁהֵבִיא קָרְבָּן עַל הַמְּזִיד בְּשָׁבוּעַת
הָעִדוּת וּבְשָׁבוּעַת הַפְּקֻדוֹן וּבְאַשֶׁם שְׂפָחָה חֲרוּפָה זֶהוּ
כְּשֶׁהוּא עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה עַל הַשְּׂגָגוֹת מִבִּיאִין קָרְבָּן וְאִם אִין
מִבִּיאִין קָרְבָּן נַעֲנֵשִׁים עָלֶיהָ אֵף עַל פִּי שְׂאִין כְּוָנָתוֹ לְכַדָּ.
מְלָךְ בְּשָׂר וְדָם שְׂגִזֵּר שְׂלֵא לְהַחֲלִיף מְעוֹת וְשָׁגָה אֶחָד
וְהַחֲלִיף וְשָׁמַע הַמְּלָךְ הַיּוֹכֵל לֹמַר שְׂגִיתִי הִירְצָהוּ אוֹ הַיִּשָּׂא
פְּנִים לְפֶטֶר גַּם עֲתָה בְּדַבַּר הַזֶּה, כֵּן לְפָנֵי מְלָךְ מְלָכֵי
הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבַלְתִּי לֹמַר לְפָנֵי הַמְּלָאךְ כִּי
שְׂגָגָה הִיא: הַמְּתַעֲנֶה בְּשַׁבָּת תַּעֲנִית חֲלוֹם וּלְמַחֵר רֹאשׁ
חֹדֶשׁ אוֹ חֲלוֹ שֶׁל מוֹעֵד אוֹ פוּרִים אוֹ חֲנֻכָּה לֹא יַתְעַנֶּה אֶלָּא
אַחַר כֵּךְ יַתְעַנֶּה יוֹם אֶחָד עַל שְׂהַתְעַנֶּה בְּשַׁבָּת. אֲבָל אִם
הַתְעַנֶּה בְּיוֹם טוֹב בְּשָׁבִיל חֲלוֹם וּבְיוֹם טוֹב אַחֲרוֹן לְמַחֵר
יַתְעַנֶּה. מִי שְׂהַתְעַנֶּה בְּשַׁבָּת תַּעֲנִית חֲלוֹם לֹא יַתְפַּלֵּל עִנְנוּ כִּי
לֹא יוֹכֵל לֹמַר בְּיוֹם צוּם תַּעֲנִיתוֹ וּבְצָרָה גְדוֹלָה אֲנַחְנוּ, כִּי
לֹא יַתְכֵּן לֹמַר כֵּן בְּשַׁבָּת. כְּשֶׁחָל בְּשִׁשִּׁי יוֹם תַּעֲנִית שְׂקוּרִין
בוֹ וַיַּחֲל. (אז טוֹב יִלְכוּ מִבְּעוֹד יוֹם לְבֵית הַכְּנֶסֶת וַיֹּאכְלוּ מִבְּעוֹד יוֹם לְכַדָּ טוֹב אִז שְׂלֵא

כִּי תָבֹא יוֹם שְׁלִישִׁי תוֹרָה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה ראשונה דשם ב'ין להשאיר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(יא) וְשִׂמַחְתָּ בְּכָל הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן לָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּלְבֵיתֶךָ אֶתְּהָ אֶתְּהָ וְהַלְוִי וְהַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ: (ס) וְתַחֲדֵי בְּכָל טַבְתָּא דִּי יְהִי לָךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְלֹאֲנִשׁ בֵּיתֶךָ אֶתְּ וְלֹאֲנִי וְגִיּוֹרָא דִּי בִינְךָ:

רש"י ושמחת בכל הטוב. מכאן אמרו אין קורין מקרא זכורים אלא בזמן שמחה, מעצרת ועד החג, שאדם מלקט תבואתו ופירותיו ויינו ושמנו, אבל מהחג ואלך, מביא ואינו קורא: אהה והלוי. אף הלוי חיב בזכורים אם נטעו בחוד עריהם: והגר אשר בקרבך. מביא ואינו קורא, שאינו יכול לומר לאבותינו:

(יב) כִּי תֹכֵּל לַעֲשׂוֹר אֶת כָּל מַעֲשֵׂי תָבֹאֲתֶךָ בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁת שְׁנַת הַמַּעֲשֵׂר וְנִתְּתָה לְלוֹי לֶגֶר לִיתוֹם וְלֹאֲלִמְנָה וְאֶכְלוּ בְּשַׁעֲרֶיךָ וְשָׂבְעוּ: אֲרִי תִשְׂצִי לְעֵשְׂרָא יָת כָּל מַעֲשֵׂר עַלֶּתֶךָ בְּשַׁתָּא תְּלִיתָא שְׁנַת מַעֲשֵׂרָא וְתִתְּנוּ לְלוֹאֲנִי לְגִיּוֹרָא לִיתְמָא וְלֹאֲרִמְלָא וְיִכְלוּ בְּקִרְוֶיךָ וְיִשְׂבְּעוּ:

רש"י כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית. כשתגמור להפריש מעשרות של שנה השלישית, קבע זמן הבעור והוידוי בערב הפסח של שנה הרביעית, שנאמר (דברים יז, כח) מקלה שלש שנים תוליא וגו'. נאמר כאן מקץ, ונאמר להלן (סג, נה, י) מקץ שבע שנים, לענין הקהל מה להלן רגל אף כאן רגל, אי מה להלן חג הסוכות אף כאן חג הסוכות, תלמוד לומר כי תכלה לעשר, מעשרות של שנה השלישית רגל שהמעשרות כלין בו, וזהו פסח, שהרבה אילנות יש שנלקטין אחר הסוכות, נמצאו מעשרות של שלישית כלין בפסח של רביעית, וכל מי ששיהה מעשרותיו הנרכיבו הכתוב לבערו מן הבית: שנת המעשר. שנה שאין נוהג בה אלא מעשר אחד משני מעשרות שנהגו בשתי שנים שלפניה, שנה ראשונה של שמיטה נוהג

בה מעשר ראשון, כמו שנאמר (במדבר יח, טו) כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר, ומעשר שני, שנאמר (דברים יז, כג) ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירשך ויכהרדך, הרי שני מעשרות, וזא ולמדך כאן בשנה השלישית שאין נוהג מאותן שני מעשרות אלא אחד, ואיזה, זה מעשר ראשון. ותחת מעשר שני תן מעשר עני שנאמר כאן ונתת ללוי. את אשר לו, הרי מעשר ראשון. לגר ליחוס ולא למנה. זה מעשר עני: ואכלו בשעריך ושבועו. תן להם כדי שבעו מכאן אמרו אין פוחתין לעני בגורן פחות מחלי קב חטים וכו' :

(יג) וְאָמַרְתָּ לְפָנַי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּעֶרְתִּי
הַקֹּדֶשׁ מִן הַבַּיִת וְגַם נָתַתִּיו לְלֹוֹי וְלַגֵּר
לִיְתוֹם וְלְאֵלְמָנָה כְּכֹל מִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר
צִוִּיתָנִי לֹא עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ וְלֹא
שָׁכַחְתִּי : וְתִימַר קֹדֶם יְיָ אֱלֹהֶיךָ פִּלְתִּי קֹדֶשׁ מֵעֲשָׂרָא מִן בַּיִתָא
וְאִי יְהִיבְתָּה לְלֹוֹאֵי וְלַגֵּיּוֹרָא לִיְתִמָּא וְלְאִרְמָלָא כְּכֹל פְּקוּדֶיךָ דִּי
פְּקֻדְתֵּינִי לֹא עֲבַרְתִּי מִפְּקוּדֶיךָ וְלֹא אֶתְנַשִּׁיתִי :

רש"י ואמרת לפני ה' אלהיך. התודה שנתת מעשרותיך: בערתי הקדש מן הבית. זה מעשר שני ונטע רבעי, ולמדך שאם שיהיה מעשרותיו של שתי שנים ולא העלם לירושלים, שצריך להעלותם עכשיו: וגם נתתיו ללוי. זה מעשר ראשון. וגם, לרבות תרומה וזכורים: ולגר ליחוס ולא למנה. זה מעשר עני: ככל מנחתך. נתתים כסדרן ולא הקדמתי תרומה לזכורים, ולא מעשר לתרומה ולא שני לראשון, שהתרומה קרויה ראשית, שהיא ראשונה משנעשה דגן, וכתוב מלאתך דממעך לא תאחר (שמות כב, כח) , לא תשנה את הסדר: לא עברתי ממנחתך. לא הפרשתי ממין על שאינו מינו ומן החדש על הישן: ולא שכחתי. מלבד על הפרשת מעשרות:

(יד) לֹא אֲכַלְתִּי בְּאֲנִי מִמֶּנּוּ וְלֹא בְּעֶרְתִּי
מִמֶּנּוּ בְּטָמֵא וְלֹא נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לְמֵת
שְׂמַעְתִּי בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵי עֲשִׂיתִי כְּכֹל
אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי : לֹא אֲכַלִּית בְּאֵבְלֵי מִנְהָ וְלֹא פִלְתִּי מִנְהָ
בְּמִסְאָב וְלֹא יְהִיבְתִּי מִנְהָ לְמֵת קִבְּלִית לְמִימָרָא דִּי אֱלֹהֵי עֲבָדִית
כְּכֹל דִּי פְּקֻדְתֵּינִי :

רש"י לא אכלתי באני ממנו. מכאן שאסור לאונן: ולא בערתי ממנו בטמא. בין שאני טמא והוא טהור, בין שאני טהור והוא טמא. והיכן הזהר על כך (לעיל יב, יח) לא תוכל לאכל בשעריך. זו אכילת טמאה, כמו שנאמר בפסולי המקדשים (לעיל טו, כב) בשעריך תאכלנו הטמא והטהור וגו' , אבל זה, לא תוכל לאכול דרך אכילת שעריך האמור במקום אחר: ולא נתתי ממנו למת. לעשות לו ארון ותכריכין: שמעתי בקול ה' אלהי. הביאותיו לבית הבחירה: עשיתי ככל אשר צויתני. שמחתי ושמחתי בו:

(טו) הַשְּׂקִיפָה מִמַּעוֹן קִדְשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם
וּבִרְדֶּךָ אֶת עַמֶּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל וְאֶת הָאֲדָמָה
אֲשֶׁר נָתַתָּה לָּנוּ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתֵּינוּ
אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ : (ס) אֲסַתְּכִי מִמְדוֹר קוֹדְשְׁךָ מִן
שָׁמַיָא וּבִרְדֶּךָ יְתַעַמְדֶּךָ יִתְּשָׁרְאֵל וְיִתְּאַרְעָא דִּי יִתְּבַתְּ לָנָא כְּמָא דִּי
קִימְתָא לְאַבְהֶתְנָא אַרְעַ עֲבָדָא חֶלֶב וּדְבַשׁ :

רש"י השקיפה ממעון קדשך. עשינו מה שגזרת עלינו, עשה אתה מה שעליך לעשות, שאמרת (ויקרא טו, ג) אם בחקתי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם: אשר נתתה לנו כאשר נשבעת לאבותינו. לתת לנו וקימת ארץ זבת חלב

נביאים - ישעיה - פרק ס

(יא) וּפְתַחוּ שַׁעְרֵיךָ תְּמִיד יוֹמָם וְלַיְלָה לֹא
יִסְגְּרוּ לְהַבִּיא אֵלֶיךָ חֵיל גּוֹיִם וּמַלְכֵיהֶם
נְהוּגִים : וְיִתְּפַתְּחוּן תַּרְעֵךָ תְּדִירָא יִימָם וְלַיְלִי לֹא יִתְּאַחְדוּן
לְאַעְלָא לְגוֹיֵךְ נְכֹסֵי עַמְמֵיָא וּמַלְכֵיהוֹן זְקוּקִין :

רש"י ופתחו שעריך תמיד. ל' פתוח ממשקולת ל' כבד ע"ש שפתחתון פתיחת עולם פתיחת תמיד כמו שבר מל' שזורה כך מלשון פתיחה טי"ש אוזבירט"ש בלע"ז :

(יב) כִּי הַגּוֹי וְהַמַּמְלָכָה אֲשֶׁר לֹא יַעֲבֹדוּךָ
יֵאבְדוּ וְהַגּוֹיִם חָרַב יִחָרְבוּ : אַרְי עַם וּמַלְכוּ דְלָא
יִפְלַחוּנִיךָ יְרוּשָׁלַם יַיְבָדוּן וְעַמְמֵיָא אֲשֶׁתְּצַאָה יִשְׁתַּיְצוּן : (יג) כְּבוֹד
הַלְּבָנוֹן אֵלֶיךָ יָבֹוא בְרוּשׁ תִּדְהָר

וּתְאַשׁוּר יַחְדָּו לְפָאֵר מְקוֹם מְקַדְּשֵׁי
וּמְקוֹם רַגְלֵי אֲכַבֵּד : יְקַר לִבְנֵי לְגוּיֶיךָ יִתְעַל בִּירוֹן
מוֹרְנֵיין וְאַשְׁפְּרַעִין כְּחֻדָּא לְשִׁבְחָא אֲתֵר בֵּית מְקַדְּשֵׁי וְאַתֵּר בֵּית
אַשְׁרִיּוֹת שְׂכִינְתֵי אֵיִקֵּר :

כ"ז ברוך תהיה ותאשור . מיני עמי יער לבנון :

(יד) וְהִלְכוּ אֵלֶיךָ שְׁחוֹחַ בְּנֵי מְעַנֶּיךָ
וְהִשְׁתַּחֲווּ עַל כַּפּוֹת רַגְלֶיךָ כָּל מְנַאֲצֶיךָ
וְקִרְאוּ לְךָ עִיר יְהוָה צִיּוֹן קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל :
וְיִהְיוּ לְגוּיֶיךָ כְּפִיפִין בְּנֵי מְשַׁעֲבָדֶיךָ וְיִשְׁתַּחֲוּוּ לְמַבְעֵי מְנִיָּךְ עַל פְּרִסְתָּ
רַגְלֶיךָ כָּל דְּהוּוּ מְרַגְזִין לִיךָ וְיִקְרוּ לִיךָ קְרָתָא דִּי צִיּוֹן דְּאַתְרֵי בְּהַ
קְדִישָׁא דִּישְׂרָאֵל :

כ"ז ציון קדוש ישראל . ציון לאיתרעי בה קדישא דישראל ציון של קדוש ישראל :

(טו) תַּחַת הַיּוֹתֵדָּע עֲזוּבָה וּשְׁנוּאָה וְאִין
עוֹבֵר וְשִׁמְתִיךָ לְגֵאוֹן עוֹלָם מְשׁוֹשׁ דּוֹר
וְדוֹר : חֲלַף דְּהוּיִת שְׂבִיקָא וּמְטַלְטְלָא וְלִית דְּעָדִי וְאַשְׁוִינְךָ לִיקֵּר
עָלָם בֵּית דִּין דָּר וְדָר :

כתובים - תהילים - פרק עו

(טז) מִשָּׁמַיִם הִשְׁמַעְתָּ דִּין אֶרֶץ יִרְאָה
וְשִׁקְטָה : מִן שָׁמַיָא אֲשַׁמְעַתָּא דִּין אֶרֶץ דְּעַמְמֵי דְּחִילַת אֶרֶץ
דִּישְׂרָאֵל שְׁדוּכַת :

רש"י משמים השמעת דין . כשנתנבא ישעיה על פורענותו של סנחריב ונתקיים בו , ארץ ישראל שיראה ממנו ומאוכלוסיו אז שקטה :

(י) בְּקוֹם לְמִשְׁפַּט אֱלֹהִים לְהוֹשִׁיעַ כָּל עַנְוֵי אֶרֶץ סֹלָה : אָמְרִין צְדִיקָא יְקוּם לְדִינָא עִם רְשִׁיעֵיא אֱלֹהָא לְמַפְרַק מִן יְדִיהוֹן כָּל עַנְוֵתַי אֶרְעָא לְעִלְמִין :

רש"י בקום למשפט אלהים . לעשות משפט מאויביו להושיע חזקיהו וסיעתו :

(יא) כִּי חַמַּת אָדָם תּוֹדֵךְ שְׂאֵרִית חַמַּת תַּחְגֹּר : כִּד אַנְתָּ רְגַז עַל עַמֶּךָ אַנְתָּ מְרַחֵם עָלֶיהוֹן כִּד יִתְקוֹף רוּגְזָךְ עַל עַמֶּךָ יִתּוּבוֹן וַיּוֹדוּן לְשִׁמְךָ :

רש"י כי חמת אדם תודך . כעסן של רשעים גורם שהצרות מודים להקדוש ברוך הוא כשהם מראין כעסם והקב"ה נפרע מהם הכל מקלסין לפניו ואף הם עצמם מקלסין לפניו כשרואין שאין כעסן כלום כמו שמלינו בנבוכדנצר כשהשליך חנניה מישאל ועזריה לכבשן האש מה נאמר שם יהא שמייה דאלהא מצרך וגו' וע"י כן שארית החמת תחגור תעכב ותחדול שאר הרשעים מעוכבים ונמנעים מלהראות גאותם וחמתם , תחגור ל' עכבה בלשון משנה פגימת הסכין כדי שתחגור בו הצפורן , ושמעתי משמו של רבי אלעזר הגאון זר' ילחק שהיה מביא המקרא הזה עדות לאותה משנה , ויש עוד לפתור חגירה זו כמשמעה לשון חגורה ופירושו כך נאה לחגור חימה ולעטות קנאה כי הכח והיכולת שלך ולשון שארית זה הוא מאחר שחמת אדם אינו כלום נשארו כל חגורות חימה כך :

(יב) נְדָרוֹ וְשִׁלְמוֹ לִיהוָה אֱלֹהֵיכֶם כָּל סְבִיבֵיּוֹ יוֹבִילוּ שֵׁי לְמוֹרָא : נְדָרוֹ נְדָרִין וְשִׁלְמוֹ קָדָם יי אֱלֹהֵכוֹן כָּל דְּיִתְבִּין חֲזוֹר חֲזוֹר לְמִקְדָּשִׁיהּ יִיתוֹן קוּרְבָנָא לְבֵית מוֹקְדָּשׁ דְּחִיל :

רש"י נדרו ושלמו . נדריכם : כל סביביו . השומעים תשובה זו וכן עשו כמ"ס (ישעי' יט) יהיו חמש ערים בארץ מנרים מדברות שפת כנען ונשבעות לה' כבאות : יובילו שי למורא . למה לפי שבעת חפצו :

(יג) יְבַצֵּר רוּחַ נְגִידִים נוֹרָא לְמַלְכֵי אֶרֶץ : יְזַעַר גִּסוֹת רוּחָהוֹן דְּרַבְרַבְנָא דְּחִילָא עַל כָּל מַלְכֵי אֶרְעָא :

משנה סוטה פרק ח

א. משוּחַ מְלַחְמָה בְּשָׁעָה שֶׁמִּדְבַּר אֵל הָעָם, בְּלִשׁוֹן
הַקֹּדֶשׁ הָיָה מִדְבַּר, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כ) וְהָיָה כְּקִרְבְּכֶם אֶל
הַמְּלַחְמָה וְנִגַּשׁ הַכֹּהֵן, זֶה כֹּהֵן מְשׁוּחַ מְלַחְמָה. וְדַבַּר
אֶל הָעָם, בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. וְאָמַר אֲלֵיהֶם (שם) שְׁמַע
יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קִרְבִּים הַיּוֹם לַמְּלַחְמָה עַל אוֹיְבֵיכֶם,
וְלֹא עַל אַחֵיכֶם, לֹא יְהוּדָה עַל שְׁמַעוֹן, וְלֹא שְׁמַעוֹן עַל
בְּנֵימִין, שְׁאֵם תִּפְלוּ בְיָדָם יִרְחֲמוּ עֲלֵיכֶם, כִּמָּה
שֶׁנֶּאֱמַר (דה"ב כח) וַיִּקְוִמוּ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר נִקְבוּ בְשֵׁמוֹת
וַיַּחֲזִיקוּ בַשְּׁבִיָּה וְכָל מַעֲרַמֵיהֶם הִלְבִּישׁוּ מִן הַשָּׁלַל
וַיִּלְבְּשׂוּם וַיִּנְעֲלוּם וַיַּאֲכִלוּם וַיִּשְׁקוּם וַיִּסְכּוּם
וַיִּנְהָלוּם בְּחֲמָרִים לְכָל כּוֹשֵׁל וַיְבִיאוּם יִרְחוּ עִיר
הַתְּמָרִים אֶצֶל אַחֵיהֶם וַיִּשׁוּבוּ שְׁמֵרוֹן. עַל אוֹיְבֵיכֶם
אַתֶּם הוֹלְכִים, שְׁאֵם תִּפְלוּ בְיָדָם אִין מִרְחֲמִין
עֲלֵיכֶם. (דברים כ) אֶל יַרְדֵּי לְבַבְכֶם אֶל תִּירְאוּ וְאֶל תַּחֲפְזוּ
וְגו'. אֶל יַרְדֵּי לְבַבְכֶם, מִפְּנֵי צָהֳלַת סוּסִים וְצַחְצוּחַ
חֲרָבוֹת. אֶל תִּירְאוּ, מִפְּנֵי הַגִּפְתַּת תְּרִיסִין וְשַׁפְּעַת
הַקְּלָגְסִין. אֶל תַּחֲפְזוּ, מִקּוֹל קֶרְנוֹת. אֶל תַּעֲרָצוּ, מִפְּנֵי
קוֹל צְרוּחוֹת. כִּי הִי אֶלֶהֵיכֶם הַהִלֵּךְ עִמָּכֶם, הֵן בָּאִין
בְּנִצְחוֹנוֹ שֶׁל בָּשָׂר וְדָם, וְאַתֶּם בָּאִים בְּנִצְחוֹנוֹ שֶׁל
מָקוֹם. פְּלִשְׁתִּים בָּאוּ בְּנִצְחוֹנוֹ שֶׁל גְּלִית, מָה הָיָה
סוּפוֹ, לְסוּף נָפַל בַּחֲרָב וְנָפְלוּ עִמּוֹ. בְּנֵי עַמּוֹן בָּאוּ
בְּנִצְחוֹנוֹ שֶׁל שׁוּבָד, מָה הָיָה סוּפוֹ, לְסוּף נָפַל בַּחֲרָב

וְנָפְלוּ עִמּוֹ. וְאַתֶּם אֵי אַתֶּם כֵּן. כִּי הִ' אֱלֹהֵיכֶם הַהוֹלֵךְ
עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לָכֶם וְגו', זֶה מַחֲנֵה הָאָרוֹן:

ברטנורה (6) משוח מלחמה. ודבר אל העם בלשון הקודש. נאמר כאן (דברים כ') ודבר אל העם, ונאמר להלן (שמות י"ט) משה ידבר, מה להלן בלשון הקודש אף כאן בלשון הקודש: לכל כושל. כל הכושלים שאינן יכולין ללכת ברגליהן: הגפת תריסין. הכאת המגינים זו בזו להשמיע קול ולחיים: הקלגסין. מקלות שראשיהן עקומים ומכין בהם על גבי רגליהם והם מנתזים על האויבים: שובך. שר לבא הדרעזר בשמואל (ב' י ט"ז):

ב. (ש) וְדַבְּרוּ הַשְּׂטָרִים אֶל הָעָם לֵאמֹר מִי הָאִישׁ
אֲשֶׁר בָּנָה בַּיִת חֹדֶשׁ וְלֹא חָנְכוּ יֵלֶךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ וְגו',
אֶחָד הַבּוֹנֵה בַּיִת הַתָּבוֹן, בַּיִת הַבָּקָר, בַּיִת הָעֵצִים,
בַּיִת הָאוֹצְרוֹת. אֶחָד הַבּוֹנֵה, וְאֶחָד הַלּוֹקֵחַ, וְאֶחָד
הַיּוֹרֵשׁ, וְאֶחָד שֶׁנִּתֵּן לוֹ מִתְּנָה. (ש) וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר
נָטַע כָּרֶם וְלֹא חָלְלוּ וְגו', אֶחָד הַנוֹטֵעַ הַכָּרֶם וְאֶחָד
הַנוֹטֵעַ חֲמֹשֶׁה אֵילָנִי מֵאֶכֶל, וְאֶפְלוּ מִחֲמֹשֶׁת מִיָּנִין,
אֶחָד הַנוֹטֵעַ, וְאֶחָד הַמְּבָרִיד, וְאֶחָד הַמְּרַכֵּיב, וְאֶחָד
הַלּוֹקֵחַ, וְאֶחָד הַיּוֹרֵשׁ, וְאֶחָד שֶׁנִּתֵּן לוֹ מִתְּנָה. (ש) וּמִי
הָאִישׁ אֲשֶׁר אָרַשׁ אִשָּׁה וְגו', אֶחָד הַמְּאָרֵס אֶת
הַבְּתוּלָה, וְאֶחָד הַמְּאָרֵס אֶת הָאֵלְמָנָה, אֶפְלוּ שׁוֹמְרֵת
יָבָם. וְאֶפְלוּ שָׁמַע שְׁמֵת אָחִיו בַּמִּלְחָמָה, חוֹזֵר וּבָא לוֹ.
כָּל אֵלוֹ שׁוֹמְעִין דְּבָרֵי כֹהֵן מְעוֹרְכֵי מִלְחָמָה וְחוֹזְרִין,
וּמְסַפְּקִין מִים וּמְזוֹן וּמִתְקַנְיִן אֶת הַדְּרָכִים:

ברטנורה (7) אחד הבונה ואחד הלוקח. בית בנוי, שהרי אלכו הוא חדש: ואחד הנוטע חמשה אילני מאכל. דבהכי הוי כרם, שתיים כנגד שתיים, ואחת יולאת זנב: ואפילו מחמשה מינים. מלטרפיים:

ג. וְאֵלוֹ שְׂאִינָן חוֹזְרִין, הַבּוֹנֵה בַּיִת שְׁעָר, אַכְסְדָּרָה,
וּמְרַפֶּסֶת. הַנוֹטֵעַ אַרְבָּעָה אֵילָנִי מֵאֶכֶל, וְחֲמֹשֶׁה
אֵילָנִי סָרֶק. הַמְּחִזֵּיר אֶת גְּרוּשָׁתוֹ, אֵלְמָנָה לְכֹהֵן
גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וְחִלּוּצָה לְכֹהֵן הַדְּיוּט, מִמְּזֵרֵת וּנְתִינָה

לְיִשְׂרָאֵל, בַּת יִשְׂרָאֵל לְמִמְזֵר וּלְנִתְיָן, לֹא הָיָה חוֹזֵר.
רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, אִף הַבּוֹנֶה בַּיִת עַל מְכוּנּוֹ, לֹא הָיָה
חוֹזֵר. רַבִּי אֶלְיעָזָר אֹמֵר, אִף הַבּוֹנֶה בַּיִת לְבָנִים
בְּשָׂרוֹן, לֹא הָיָה חוֹזֵר:

בְּרֵטְנוּרָה (ג) חילוני סרה. כגון ארזים ושקמים שאינם עושים פרי: המחזיר את
גרושתו. ואירסה, אינו חוזר, שאינה חדשה לו, וקרל כתיב אשה חדשה: אלמנה.
ואירסה כהן גדול, אינו חוזר בשבילה, דכתיב ולא לקחה, והיה אפשר לומר ולא
לקח, מאי לקחה, שתהא ראויה לו ללקיחה: על מכונו. סתרו ובנאו כמדה ראשונה.
אינו חוזר, ללאו חדש הוא, וגרע מהלוקח והיורש: הבונה בית לבנים בשרון. מקום
הוא ששמו שרון, ואין הקרקע שלו יפה ללבנים, ולא הוא דבר של קיימא, שהיו לריכין
לחדשה שני פעמים כל שבע שנים:

ד. וְאֵלוֹ שְׂאִין זָזִין מִמְּקוֹמוֹ, בָּנָה בַּיִת וַחֲנֹכוֹ, נָטַע
כָּרֶם וַחֲלָלוֹ. הַנוֹשֵׂא אֶת אֲרוֹסָתוֹ, הַכּוֹנֵס אֶת יְבֻמָּתוֹ,
שֶׁנֶּאֱמַר, (דברים כד) נָקִי יְהִיָּה לְבֵיתוֹ שָׁנָה אַחַת. לְבֵיתוֹ,
זֶה בֵּיתוֹ. יְהִיָּה, זֶה פְּרָמוֹ. וְשִׁמַּח אֶת אִשְׁתּוֹ, זֶה
אִשְׁתּוֹ. אֲשֶׁר לָקַח, לְהַבְיֵא אֶת יְבֻמָּתוֹ. אֵינָן מְסַפְּקִין
מִיָּם וּמִזֶּוֹן וְאֵינָן מְתַקְּנִין אֶת הַדְּרָכִים:

בְּרֵטְנוּרָה (ד) ואלו שאין זזין ממקומן. דהנך דלעיל הולכים עד הגבול ושם שומעין
דברי כהן וחוזרים מן המערכה לתוך ארץ ישראל ואין חוזרין לבתיהן ללא עוסקים
לספק מים ומזון להולכים למלחמה. ואלו אין זזין ממקומן ואפילו ללכת עד הספר
ולשוב על פי כהן: הבונה בית וחנכו. ולא דר בו עדיין שנה. וכן הנוטע כרם וחללו,
ועדיין לא עברה שנה רביעית שלימה עליו: נקי יהיה לביתו. בשביל ביתו: יהיה.
לריבויא הוא. הוסיף לך הכתוב הויה אחרת להיות כזו:

ה. (שם כ) וַיִּסְפוּ הַשְּׂטָרִים לְדַבֵּר אֶל הָעָם וְאָמְרוּ מִי
הָאִישׁ הַיָּרֵא וְרֵד הַלֵּבב יֵלֵד וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ. רַבִּי עֲקִיבָא
אֹמֵר, הַיָּרֵא וְרֵד הַלֵּבב, כְּמִשְׁמַעוֹ, שְׂאִינוֹ יָכוֹל
לְעֲמוֹד בְּקִשְׁרֵי הַמְּלַחְמָה וְלִרְאוֹת חָרֵב שְׁלוּפָה. רַבִּי
יוֹסִי הַגְּלִילִי אֹמֵר, יָרֵא וְרֵד הַלֵּבב זֶהוּ הַמְּתִירָא מִן
הָעֵבְרוֹת שֶׁבִידוֹ, לְפִיכֹד תִּלְתָּה לוֹ הַתּוֹרָה אֶת כָּל

אֵלוֹ, שְׁיַחְזוֹר בְּגִלְלוֹן. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, אֶלְמָנָה לָכֶהוּ
גְדוֹל, גְּרוּשָׁה וְחִלּוּצָה לָכֶהוּ הֶדְיוֹט, מִמְזַרְת וּנְתִינָה
לְיִשְׂרָאֵל, בֵּת יִשְׂרָאֵל לְמִמְזָר וּלְנִתְיוֹן, הֵרִי הוּא הַיָּרֵא
וְרַד הַלֵּבב:

דרטורה (ה) ויספו השוטרים. על דברי כהן: בקשרי המלחמה. כשמתקשרין לעמוד
כפופין שלא יפרקום אויבים: לפיכך. שהירא זהו הירא מעצירות שבדו, תלתה תורה
בבנה ונטע ואירס לחזור בגללו, כדי שיתלו בכך החזרה ולא יתבייש לומר עליו
מעצירות שבדו הוא ירא וחוזר: ר' יוסי אומר אלמנה לכהן גדול וכו'. לר' יוסי
הגלילי אפילו עבר על דברי סופרים חוזר. ולר' יוסי עד שיעבור על דברי תורה,
דומיא דאלמנה לכהן גדול:

ו. (שם) וְהָיָה כְּכֹל הַשְּׁטָרִים לְדַבֵּר אֶל הָעָם וּפְקֻדוֹ
שָׂרֵי צְבָאוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם, וַיִּבְעֲקְבוּ שָׁל עָם. מֵעַמִּידִין
זְקִיפִין לְפָנֵיהֶם, וְאַחֲרֵים מֵאַחֲוֵרֵיהֶם, וְכִשְׂלִין שָׁל
בְּרָזַל בִּידֵיהֶן, וְכָל הַמְּבַקֵּשׁ לְחִזּוֹר, הָרְשׁוֹת בְּיָדוֹ
לְקַפֵּחַ אֶת שׁוֹקִיו, שְׁתַּחֲלֵת נִיסָה נְפִילָה, שְׁנֶאֱמַר (ש"א
ד) נָס יִשְׂרָאֵל לְפָנָי פְּלִשְׁתִּים וְגַם מִגִּפָּה גְדֹלָה הִיָּתָה
בָּעָם, וּלְהֵלֶן הוּא אֹמֵר (שם לא) וַיִּנְסוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל
מִפְּנֵי פְּלִשְׁתִּים וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים וְגו':

דרטורה (ו) ובעקבו של עם. בסופו של עם, שמשמרים שלא יחזרו האחרונים
לאחוריהם לנוס: זהפיש. גבורים ממונים לכך שאם יפול אחד מן הנלחמים יעמידוהו
ויזקפוהו: ואחרים מאחוריהם וכשילין של ברזל בידיהם. לשמור שלא ינוסו: כשילים.
הרדומות של ברזל: לקפח את שוקיו. לחתוך את שוקיו: שתחלת ניסה נפילה. לשון
מסורס הוא, שתחלת נפילה ניסה:

ז. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּמִלְחָמַת הָרְשׁוֹת. אָבַל
בְּמִלְחָמַת מְצוּהָ, הַכֹּל יוֹצֵאִין, אֲפֹלו חָתָן מִחֻדְרוֹ
וְכֹלָה מִחֻפְתָּהּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בַּמָּה דְּבָרִים
אֲמוּרִים, בְּמִלְחָמַת מְצוּהָ. אָבַל בְּמִלְחָמַת חוּבָה,
הַכֹּל יוֹצֵאִין, אֲפֹלו חָתָן מִחֻדְרוֹ וְכֹלָה מִחֻפְתָּהּ:

(ז) בד"א. שחוזרים מן המערכה, ויש שאין זזין ממקומם. במלחמת הרשות: אכל במלחמת מצוה הכל יוצאים. מלחמת א"י ומלחמת עמלק הכל מודים שהיא חובה והכל יוצאים בה. ומלחמת בית דוד שהיא לרווחה להרחיב גבול ישראל ולקחת מס מהעמים כגון מלחמת ארם נהרים וארם טובה, הכל מודים שהיא רשות. לא נחלקו ת"ק ורבי יהודה אלא במלחמה שנלחמים ישראל עם אויביהם כדי שלא יתגברו עליהם ויאלצו להם. ת"ק קרי לה מלחמת רשות וסובר שאין אדם רשאי להתבטל מן המצוה כדי להלחם במלחמה כזו. ור' יהודה סבר שגם זו מלחמת מצוה, מאחר שהוא להושיע את ישראל מיד שונאיהם, והעוסק במצוה פטור מן המצוה. ואין הלכה כר' יהודה:

גמרא סוטה דף מד ע"א

מי האיש אשר ארש וכו' (דברים כ). תנו רבנן: אשר ארש. אחד המאיר את הבתולה ואחד המאיר את האלמנה. אחד שומרת יבם ואפלו חמשה אחין ומת אחד מהם במלחמה כלן חוזרין. לא לקח ולא לקחה פרט לאלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין לימא דלא כרבי יוסי הגלילי דאי רבי יוסי הגלילי. הא אמר (שם) הירא ורד הללב זה המתירא מעברות שבידו. אפלו תימא רבי יוסי הגלילי כדרבא דאמר רבא: לעולם אינו חיב עד שביבעל. מה טעם לא יקח משום לא יחלל משום הכי אינו לוקה עד שביבעל. תנו רבנן: אשר בנה אשר נטע, אשר ארש. למדה תורה דרד ארץ שביבנה אדם בית ויטע כרם ואחר כך ישא אשה. ואף שלמה אמר בחכמתו (משלי כד) הכן בחוץ מלאכתך. זה בית ועתדה בשדה לך, זה כרם. אחר ובנית ביתך, זו אשה. דבר אחר: הכן בחוץ מלאכתך, זה מקרא. ועתדה בשדה לך, זה משנה. אחר ובנית ביתך, זה גמרא. דבר אחר: הכן בחוץ מלאכתך, זה מקרא ומשנה. ועתדה בשדה לך, זה

גמרא. אחר ובנית ביתך אלו מעשים טובים. רבי אליעזר
בנו של רבי יוסי הגלילי אומר: הכן בחוץ מלאכתך זה
מקרא ומשנה וגמרא. ועתה בשדה לך אלו מעשים
טובים. אחר: ובנית ביתך, דרוש וקבל שכר:

רס"י אפילו וכו'. היא לו שומרת יצם שלא קדשה הוא אלא מכת אחיו צאה לו:
לקחה. מדלל כתיב לקח מיעוט הוא למעוטי לקיחת איסור: ונתינה. מן הגזעונים
דכתיב זהו ויתנם יהושע לחוטבי עצים והן משבע' אומות: כדרכה. לאמר אין
עצירה בקידושין על שיבעול שיביא זרעו או את האשה לידי חילול וממזרת ונתינה
אין עצירה בקידושין ללא כתיב זה לא יקח אלא לא יבא ולא תחתן אצל אלמנה
כתיב זה ולא יקח וקיחה היינו קידושים ואלטריך דרבה ללא תימא מקדושין עבד
ליה איסורא: ועתה בשדה לך. ונצבה בשדה מלאכתך לך: גמרא. לתת סברא
להבין בטעמי המשנה והלכה כדברי מי:

זוהר ויחי דף רכ"ו ע"ב

תנא ראש השנה דא הוא רישא דשנתא דמלקא. ומאן הוא
ראש השנה דא יצחק דאקרי ראש דאיהו חד רישא
דמלקא (נ"א לעילא) אתר דאקרי ראש השנה. בגני כד כל באי
עולם עוברין לפניו כבני מרון. ועל דא תנינן בראש השנה
דהא ברישא דשנתא שארי יצחק. ובחג נדונים על המים
ודא הוא שירותא (דרישא) דימינא דמלקא ועל דא חדותא
דמיא אשתכח בכלא בשעתא דנסכי מיא ושאי לון בגין
דמים הא ידיעה ועל דא בארבעה פרקים אליו כלא
משתכחין. אמר רבי יוסי כד יסתכלון מלי כלא אשתכח
בהני פרקין אברהם יצחק ויעקב דוד מלקא ובהני עלמא
אתדן ובארבע פרקין בני נשא אתדנו ביומין דאשתכחו
בעלמא ובכל יומא ויומא ספרין פתיחין ועובדין כתיבין
ולית מאן דישגח ולית מאן דירפין אודניה ואורייתא
אסהידת ביה בכל יומא וקלא קרי בחילא (משלי ט') מי פתי

יסור הנה חסר לב אמרה לו ולית מאן דיצית לקליה.
תאנא בשעתא דבר נש קאים בצפרא סהדין קימין
לקבליה וסהדין ביה והוא לא אשגח. נשמתא אסהידת
עליה בכל עדן ובכל שעתא אי אצית יאות ואי לאו הא
ספרין פתיחין ועובדין כתיבין. אמר רבי חי'א זכאין אנון
צדיקיא דלא מסתפון מן דינא לא בעלמא דין ולא בעלמא
דאתי הדא הוא דכתוב (שם כה) וצדיקים כפפיר יבטח וכתוב
(תהלים ל"ז) צדיקים יירשו ארץ :

תרגום הזהר למדנו ראש השנה זה הראש של השנה של המלך, ומי הוא
ראש השנה, זהו יצחק שנקרא ראש שהוא ראש אחד של המלך, מקום
שנקרא שנה, משום זה, כל צאי עולם יעברו לפניו כגני מרון, ועל פן
למדנו צראש השנה כל צאי וכו', כי צראש השנה שורה יצחק. וצחג גדונים
על המים: זהו התחלה הימין של המלך, כי צחג נאמר, וימינו תחצקני.
ועל פן שמחת המים נמאח בכל, בצעה שמונסכים מים ושואבים אותם, כי
מים הם ידועים, ועל זה צארצע פרקים ילכו הכל נמאח. אמר רבי יוסי
כשם ספלים צדברים, הכל נמאח צאלו צרצע פרקים: אצרהם, יצחק,
יעקב, ודוד המלך, העולם גדון, וצארצע פרקים צני אדם גדונים, הימים,
נמאחים צעולם. ובכל יום ויום הספרים פתוחים, והמעשים, של צני אדם,
פתוחים, ואין מי שיצגיה, ואין מי שיטה אצניו, והתורה מעידה צכל יום,
מי פתי יסור הנה חסר לב אמרה לו. ואין מי שיצמע לקולה. למדנו, צצעה
שהאדם הם צצקר, עדים עומדים לנגדו ומעידים עליו, והוא אינו מצגיה,
והנשמה מעידה עליו צכל עת ובכל שעה, אם שומע, טוב. ואם אינו
שומע, הרי הספרים פתוחים והמעשים נכתבים. אמר רבי חי'א, אצריהם
הצדיקים, שאינם מתיראים מפני הדין לא צעולם הזה, ולא צעולם הצא.
וזה שנאמר וצדיקים כפפיר יבטח. וכתוב, וצדיקים יירשו ארץ.

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ה

א. נָשִׂים וְעֶבְדִּים חִיְבִין בְּבִרְכַת הַמְּזוֹן וְסִפֵּק יֵשׁ בְּדָבָר אִם הוּא חִיְבִין מִן הַתּוֹרָה לְפִי שְׂאִין קְבוּעָה לָּהּ זְמַן אוֹ אֵינָם חִיְבִין מִן הַתּוֹרָה לְפִיכָּד אֵין מוֹצִיאֵין אֶת הַגְּדוֹלִים יְדֵי חוֹבְתָן אָבֵל הַקְּטָנִים חִיְבִין בְּבִרְכַת הַמְּזוֹן מִדְּבַרֵי סוֹפְרִים כְּדֵי לְחַנְכֵן בְּמִצְוֹת: **ב.** שְׁלֹשָׁה שְׂאֵכְלוּ פֶת כְּאֶחָד חִיְבִים לְבִרְךָ בְּרֵכַת הַזְּמַן קִדְּם בְּרֵכַת הַמְּזוֹן וְאִי זֶה הִיא בְּרֵכַת הַזְּמַן אִם הֵיוּ הָאוֹכְלִים מְשַׁלְּשָׁה עַד עֲשָׂרָה מְבִרְךָ אֶחָד מֵהֶם וְאוֹמֵר נְבִרְךָ שְׂאֵכְלָנוּ מְשַׁלְּו וְהַכֹּל עוֹנִין בְּרוּךְ שְׂאֵכְלָנוּ מְשַׁלְּו וּבְטוֹבוֹ חִיְיָנוּ. וְהוּא חוֹזֵר וּמְבִרְךָ בְּרוּךְ שְׂאֵכְלָנוּ מְשַׁלְּו וּבְטוֹבוֹ חִיְיָנוּ. **ג.** וְאַחַר כֵּן אוֹמֵר בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מְלֶכֶד הָעוֹלָם הַזֶּן אֶת הָעוֹלָם כְּלוֹ בְטוֹבוֹ עַד שְׁגוֹמֵר אַרְבַּע בְּרֵכּוֹת וְהוּן עוֹנִין אָמֵן אַחַר כָּל בְּרֵכָה וּבְרֵכָה:

מוסר

ספר חסידים סימן רלג רלג

כָּל יִשְׂרָאֵל עֲרַבִּים זֶה לָזֶה שְׁנֵאָמַר (שמות כ"ד) וַיַּעֲנוּ כָּל הָעָם קוֹל אֶחָד וַיֹּאמְרוּ כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה. אֵלוּ הָיָה אֶחָד מוֹחֵה לֹא נִתְּנָה הַתּוֹרָה שְׁעֲרַבִּים זֶה בְּזֶה לְכָד רֵאֲתָה שְׁפָחָה בְּאוֹר שְׂכִינָה בָּיָם וּבְמִתָּן תּוֹרָה מָה שְׁלֹא רָאָה יַחְזִיקָאֵל לְכָד נֵאָמַר וְנִזְכָּה כְּלָנוּ בְּמַהֲרָה לְאוֹרוֹ וְהִילְכָד אוֹמְרִים בְּרַכְנוּ אָבֵינוּ כְּלָנוּ כְּאֶחָד בְּאוֹר פְּנִיךָ. וּכְתִיב (ישעיה מ) וְנִגְלָה כְבוֹד ה' וְרָאוּ כָּל בֶּשֶׂר יַחְדָּו כִּי פִי ה' דִּבֶּר: מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שְׁחָלָה, בָּא הָרוֹפֵא אֶצְלוֹ לְרַפְּאוֹתוֹ אָמַר לוֹ: אִם תִּשְׁתֶּה מֵיִם תִּהְיֶה בְּסַכָּנָה וְאִם תִּאֲכַל מֵאֲכָל פְּלוֹנִי תִהְיֶה

בְּסִכְנָה בְּנִפְשָׁךְ. וְאָמַר לְבָנוּ תָּן לִי מִיָּם וְאוֹתוֹ מֵאֲכָל פְּלוֹנִי
וְאִם לֹא לֹא אֶמְחַל לְךָ לֹא בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא לְעוֹלָם הַבָּא.
אָמְרוּ לוֹ הַקֹּהֵל: אֵל תִּהְיֶה חוֹשֵׁשׁ בְּדַבְּרֶיךָ אֵל יִתְּנוּ לְגוֹסֵס
לְאָכַל כִּי אֵינּוּ יָכוֹל לְבַלֵּעַ אֲבָל נוֹתְנִין בְּפִיו מִיָּם שְׂמוֹצְצִין
מִן שְׁלוּוֹיָהּ שֶׁל בְּגִיָּא שְׂגִיָּא בְּלַעֲיִז וְיִכְתְּשׁוּהוּ וְיִמְצוּ הַמָּרְק
מִמֶּנּוּ וְנוֹתְן בְּפִיו שְׂיֹכֵל לְדַבֵּר. וְאִין צוֹעֲקִין עָלָיו בְּשַׁעַת
יְצִיאַת הַנֶּשֶׁמָה כְּדִי שֶׁלֹּא תִחְזַר הַנֶּשֶׁמָה וְיִסְבֵּל יִסּוּרִים
קָשִׁים. עֵת לָמוֹת לָמָּה הִצְרַךְ קִהְלַת לומר כֵּן אֶלֶּא כְּשֶׁאָדָם
גּוֹסֵס כְּשֶׁנֶּפֶשׁ אָדָם יוֹצֵאָה אִין צוֹעֲקִים עָלָיו שֶׁתִּשׁוּב נִפְשׁוֹ
כִּי אֵינּוּ יָכוֹל לְחַיּוֹת כִּי אִם מְעַט יָמִים וְאוֹתָן יָמִים יִסְבֵּל
יִסּוּרִין וְכֵן לָמָּה לֹא יֹאמֶר עֵת לְחַיּוֹת לְפִי שְׂאִין זֶה תִּלּוּי
בְּאָדָם כִּי אִין שְׁלִטוֹן בְּיוֹם הַמָּוֹת:

כי תבוא יום רביעי תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי וו דשם ב״ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה:

הַיּוֹם הַזֶּה יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ (טו)
מְצוּךְ לַעֲשׂוֹת אֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאֶת
הַמִּשְׁפָּטִים וְשִׁמְרַת וְעָשִׂיתָ אוֹתָם בְּכָל
לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ: יוֹמָא הַדִּין יִי אֱלֹהֶיךָ מִפְּקֻדָּךְ לְמַעַבְד
יְת קִימִיָּא הָאֵלִין וְיְת דִּינִיָּא וְתִטֵּר וְתַעֲבֵד יְתַהוֹן בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל
נַפְשְׁךָ:

רש"י היום הזה ה' אלהיך מצוך. בכל יום יהיו בעניניך חדשים, כאלו בו ביום נטויות עליהם: ושמרת ועשית אותם. בת קול מצרכתו הבאת בכורים היום, תשנה לשנה הבאה:

**יז) אֶת יְהוָה הֶאֱמַרְתָּ הַיּוֹם לְהִיּוֹת לְךָ
לֵאלֹהִים וְלָלַכְתָּ בְּדַרְכָיו וּלְשָׁמֹר חֻקָיו
וּמִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וּלְשָׁמֹעַ בְּקוֹלוֹ : יְת יי
חֲטַבְתָּ יוֹמָא דִּין לְמַהוּי לְךָ לְאֵלֵהּ וּלְמַהוּי בְּאַרְחוֹ דְתַקְנֹו קְדָמוּהֵי
וּלְמַטְר וּקְדָמוּהֵי וּפְקוּדוּהֵי וּדְיִנּוּהֵי וּלְקַבְּלָא לְמִימְרָה :**

רע"ז האמרת. והאמינך (פסוק יז) אין להם עד מוכיח במקרא. ולי נראה שהוא לשון הפרשה והבדלה. הבדלתי כך מאלהי הנכר להיות כך לאלהים, והוא הפרישך אליו מעמי הארץ להיות לו לעם סגלה. ומלחתי להם עד, והוא לשון תפארת, כמו (ההלים כ"ד) יתאמרו כל פועלי און:

**יח) וַיְהוָה הֶאֱמִירְךָ הַיּוֹם לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם
סִגְלָה בְּאֲשֶׁר דִּבַּר לְךָ וּלְשָׁמֹר כָּל
מִצְוֹתָיו : וַיִּי חֲטַבְדָּ יוֹמָא דִּין לְמַהוּי לְה לְעַם חֲבִיב כְּמָא דִי
מְלִיל לְךָ וּלְמַטְר כָּל פְּקוּדוּהֵי :**

רע"ז כאשר דבר כך. (שמות יט, ה) והייתם לי סגלה:

**יט) וּלְתַתְּךָ עֲלִיוֹן עַל כָּל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָשָׂה
לְתַהֲלָה וּלְשֵׁם וּלְתַפְאֲרַת וּלְהִיתְךָ עִם
קָדֹשׁ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּאֲשֶׁר דִּבַּר : (פ) וּלְמַתְנֶךָ
עֲלָאָה עַל כָּל עַמְמֵיָא דִי עֲבַד לְתַשְׁבְּחָא וּלְשׁוּם וּלְרַבּוּ וּלְמַהוּדָּ עִם
קְדִישׁ קְדָם יי אֱלֹהֶיךָ כְּמָא דִי מְלִיל :**

רע"ז ולהיתך עם קדש וגו' כאשר דבר. (ויקרא כ, טו) והייתם לי קדושים:

**כז) וַיֵּצֵאוּ מִשֶׁה וְזִקְנָי יִשְׂרָאֵל
אֶת הָעָם לֵאמֹר שָׁמֹר אֶת כָּל הַמִּצְוָה
אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם : וּפְקִיד מִשֶׁה
וְסַבֵּי יִשְׂרָאֵל יְת עֲמָא לְמִימְר טר יְת כָּל תַּפְקֻדְתָּא דִי אָנָּא מְפַקְד
יְתַכּוֹן יוֹמָא דִּין :**

(ב) וְהָיָה בַּיּוֹם אֲשֶׁר תַּעֲבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן אֶל
הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיךָ נָתַן לָךְ
וְהִקְמַתָּ לָךְ אַבְנִים גְּדֹלוֹת וְשִׂדְתָּ אֹתָם
בַּשֵּׂדֶה : וַיְהִי בַּיּוֹמָא דִּי תַעֲבְרוּן יַת יַרְדְּנָא לְאַרְעָא דִּי אֱלֹהֵיךָ יְהִיב
לָךְ וַתְּקִים לָךְ אַבְנֵי רַבְרָבִין וַתְּסוּד יַתְהוֹן בְּסִידָא :

רש"י והקמת לך. בירדן ואחר כך תוליא משם אחרות ותבנה מהן מזבח בהר עיבל. נמצאת אתה אומר,
שלישה מיני אבנים היו, שנים עשר בירדן, וכנגדן בגלגל, וכנגדן בהר עיבל, כדאיתא במסכת סוטה (ל"ה) :

נביאים - ישעיה - פרק ס

(טו) וַיִּנְקַתְּ חֵלֶב גּוֹיִם וְשֹׁד מְלָכִים תִּינָקִי
וַיִּדְעַתְּ כִּי אֲנִי יְהוָה מוֹשִׁיעֶךָ וְגֹאֲלֶךָ
אַבִּיר יַעֲקֹב : וַתִּשְׁבָּעִין נְכֹסֵי עַמְּמִיָּא וּבְבִזַּת מְלָכִין תִּתְּפַנְקִין
וַתִּדְעִין אַרִי אֲנִי יְיָ פִּרְקִיךָ וּמִשְׁזַבִּיךָ תִּקְיָא דִּיעֲקֹב :

רש"י ושל מלכים. ל' שדים ותינקי יורה עליו :

(ז) תַּחַת הַנְּחֹשֶׁת אָבִיא זָהָב וְתַחַת
הַבְּרָזָל אָבִיא כֶּסֶף וְתַחַת הָעֵצִים נְחֹשֶׁת
וְתַחַת הָאֲבָנִים בְּרָזֶל וְשִׁמְתִּי פְקֻדֹתַי
שְׁלוֹם וְנִגְשִׁיךָ צְדָקָה : חֶלֶף נְחָשָׂא דְבִזוּ מִנִּיךָ יְרוּשָׁלַם

אִיתִי דְהִבָּא וְחִלְף פְּרִזְלָא אִיתִי כְּסָפָא וְחִלְף אָעִיָּא נְחָשָׂא וְחִלְף
אֲבַנְיָא פְּרִסְלָא וְאֲשׁוּי פְּרִנְסָדְךָ שְׁלָם וְשִׁלְטוֹנִיָּךְ בְּזָכוּ :

רש"י תחת הנחשת . שנטלו ממך : ושמתו פקודתך שלום . ואשוי פרנסך שלם ושלטוניך בזכו : פקודתך
: פקידים שלך , ורבותינו אמרו הפקודות שבאו עליך בגלותך והגוגשים שדחוקך יהיו לך לשלום ולצדקה :

(ח) לֹא יִשְׁמַע עוֹד חֶמְס בְּאַרְצֶךָ שָׂד וְשֶׁבֶר
בְּגְבוּלֶיךָ וְקָרָאת יְשׁוּעָה חוֹמַתֶיךָ

וְשִׁעְרֶיךָ תְּהִלָּה : לֹא יִשְׁתַּמֵּעַ עוֹד חֶטְפָּא בְּאַרְעֶיךָ בְּזָה
וּתְבִירָא בְּתַחוּמֶיךָ וְיַעֲרֵעוּן פּוּרְקָן עַל שׁוּרְךָ וְעַל תַּרְעֵךְ יְהוּן מְשַׁבְּחִין
: (ט) לֹא יִהְיֶה לְךָ עוֹד הַשְּׁמֶשׁ לְאוֹר יוֹמָם
וּלְנֶגַהּ הַיָּרֵחַ לֹא יֵאִיר לְךָ וְהָיָה לְךָ יְהוָה
לְאוֹר עוֹלָם וְאֱלֹהֶיךָ לְתַפְאֲרֶתְךָ : לֹא
תִצְטָרְכִין עוֹד לְנִהוּר שְׁמֶשׂא בִּימְמָא וְאַף לֹא לְזִהוּר סִיְהָרָא בְּלִילִיָּא
וְיִהְיֶה לִיךָ יְיָ לְנִהוּר עֲלָם וְאֱלֹהֶיךָ לְתוֹשֵׁב־בְּחַתֶּיךָ :

רש"י לֹא יִהְיֶה לְךָ עוֹד . לֹא תִצְטָרְכִי לְאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ :

(כ) לֹא יָבֹא עוֹד שְׁמֶשֶׁךָ וְיִרְחֶךָ לֹא יֵאָסֵף
כִּי יְהוָה יְהִי לְךָ לְאוֹר עוֹלָם וְשִׁלְמוֹ יָמֵי
אַבְלֶיךָ : לֹא תִבְטַל עוֹד מַלְכוּתֶיךָ וְיִקְרִיךָ לֹא יַעֲדִי אֲרִי יְיָ יְהִי
לִיךָ לְנִהוּר עֲלָם וְיִשְׁלָמוּן יוֹמֵי אַבְלֶיךָ :

רש"י לֹא יֵאָסֵף . לְשׁוֹן אִסְפוּ נְגַהִם (יֵאָסֵף) הַכְּנִיסוּ אוֹרָם :

(כא) וְעַמֶּיךָ כָּלָם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירָשׁוּ
אֶרֶץ נֶצֶר (מטעו) מִטְעֵי מַעֲשֵׂה יָדֵי
לְהַתְּפָאֵר : וְעַמֶּיךָ כּוֹלְהוֹן זְכָאִין לְעֲלָם יַחְסְנוּן אֶרְעָא נְצָבָא
דְּחִדְוִתֵי עוֹבֵד גְּבוּרְתֵי לֹא שְׁתַּבְּחָא :

כתובים - תהילים - פרק צה

(ח) אַל תִּקְשׁוּ לְבַבְכֶם כְּמַרְיָבָה כִּיּוֹם מִסָּה
בְּמִדְבָּר : לֹא תִקְשׁוּן לְבַכּוֹן הַיָּד בְּמִצּוֹתָא הַיָּד יוֹמָא דְנִסִּיתוּן
אֲלֵהָא בְּמִדְבָּרָא : (ט) אֲשֶׁר נִסּוּנִי אַבּוֹתֵיכֶם
בְּחַנוּנֵי גַם רָאוּ פְעָלֵי : דִּי נִסִּיאוּ יְתִי אַבְהַתְּכוּן בְּחַנוּ
יְתִי לְחֹד חֲמוֹן עוֹבְדֵי :

רש"י בַחנּוּנֵי . חַנּוּם : גַּם רָאוּ פְעָלֵי . בַמִּלְרִים :

(י) אַרְבַּעִים שָׁנָה אָקוּט בְּדוֹר וְאָמַר עַם
תַּעֲיֵי לֵבָב הֵם וְהֵם לֹא יִדְעוּ דְרָכֵי : אַרְבַּעִין
שָׁנִין מְאַסִּית בְּדָרָא בְּמִדְבָּרָא וְאַמְרִית עִמָּא דְטַעֲנָתָא בְּלַבְהוֹן הַנוּן
וְאַנּוּן לֹא יִדְעוּ אֲרָחֵי :

רש"י אַרְבַּעִים שָׁנָה . קִטְרֵי בַהֶם , רַבְתֵּי עַמָּהֶם לְשׁוֹן נַקְטָה נַפְשֵׁי בַחֲיֵי (אִיבֵי) נַלְחַמְתֵּי צַם אַרְבַּעִים שָׁנָה
לְהַמִּיתֶם בַּמִּדְבָּר כִּי אַמְרִיתִי תוֹעֵי לְבַב הֵם :

(יא) אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי בְּאַפִּי אִם יִבְאוּן אֶל
מְנוּחָתִי : דְּקִימִית בְּתַקּוֹף רוּגְזֵי אִם יַעֲלוּן לְנִיחַ בֵּית מִקְדָּשִׁי
:

רש"י אֶל מְנוּחָתִי . לְאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל וְלִירוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר קִרְאִיתִים מְנוּחָה שְׁנֵאמַר (לְקַמּוֹן קֹלֶב) זֹאת מְנוּחָתִי עַד עַד
:

צו (א) שִׁירוּ לַיהוָה שִׁיר חֲדָשׁ שִׁירוּ לַיהוָה

כָּל הָאָרֶץ : שִׁבְחוּ קָדָם יְיָ תוֹשְׁבֵיחַתָּא חֲדָתָא שִׁבְחוּ אֲנִגְלֵי
מְרוֹמָא שִׁבְחוּ קָדָם יְיָ כָּל צְדִיקֵי אֲרָעָא :

רש"י שיר חדש . מזמור זה על העתיד וסופו מוכיח כי בא לשפוט את הארץ , בכל מקום שיר חדש על העתיד :

שִׁירוּ לַיהוָה בְּרָכוּ שְׁמוֹ בְּשָׂרוֹ מִיּוֹם

לְיוֹם יְשׁוּעָתוֹ : שִׁבְחוּ קָדָם יְיָ בְּרִיכוּ שְׁמִיהַּ בְּשָׂרוֹן מִיּוֹמָא
לְיוֹמָא פּוֹרְקַנְיָה :

משנה שבועות פרק ו

א. שְׁבוּעַת הַדִּינִין, הַטְעָנָה שְׁתֵּי כֶּסֶף וְהַהוֹדָאָה
בְּשׁוּה פְּרוּטָה. וְאִם אֵין הַהוֹדָאָה מִמִּין הַטְעָנָה,
פְּטוֹר. כִּי צַד, שְׁתֵּי כֶּסֶף לִי בִידָךְ, אֵין לָךְ בִּידֵי אֱלֹא
פְּרוּטָה, פְּטוֹר. שְׁתֵּי כֶּסֶף וּפְרוּטָה לִי בִידָךְ, אֵין לָךְ
בִּידֵי אֱלֹא פְּרוּטָה, חַיֵּב. מָנָה לִי בִידָךְ, אֵין לָךְ בִּידֵי,
פְּטוֹר. מָנָה לִי בִידָךְ, אֵין לָךְ בִּידֵי אֱלֹא חֲמִשִּׁים דִּינָר,
חַיֵּב. מָנָה לְאַבָּא בִידָךְ, אֵין לָךְ בִּידֵי אֱלֹא חֲמִשִּׁים
דִּינָר, פְּטוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִשְׁיב אַבְדָּה :

בבבב (א) שְׁבוּעַת הַדִּינִין. הַטְעָנָה שְׁתֵּי כֶּסֶף וְהַהוֹדָאָה בְּשׁוּה פְּרוּטָה. וְאִם אֵין הַהוֹדָאָה מִמִּין הַטְעָנָה, פְּטוֹר. כִּי צַד, שְׁתֵּי כֶּסֶף לִי בִידָךְ, אֵין לָךְ בִּידֵי אֱלֹא פְּרוּטָה, פְּטוֹר. שְׁתֵּי כֶּסֶף וּפְרוּטָה לִי בִידָךְ, אֵין לָךְ בִּידֵי אֱלֹא פְּרוּטָה, חַיֵּב. מָנָה לִי בִידָךְ, אֵין לָךְ בִּידֵי, פְּטוֹר. מָנָה לִי בִידָךְ, אֵין לָךְ בִּידֵי אֱלֹא חֲמִשִּׁים דִּינָר, חַיֵּב. מָנָה לְאַבָּא בִידָךְ, אֵין לָךְ בִּידֵי אֱלֹא חֲמִשִּׁים דִּינָר, פְּטוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִשְׁיב אַבְדָּה :

נקט הנשבע חפלא זידיה. אלא חזן הכנסת או המשביע נקיט חפלא זידיה בשעה שחזירו נשבע לו. ושלשה מיני שבועות הן לאורייתא ולא יותר. המודה במקלע הטענה. ומי שעד אחד מעיד כנגדו שהוא נשבע להכחיש העד ושבועת השומרים. וכל שאר שבועות הנזכרים במשנה. הם בתקנת חכמים. והם כעין של תורה בנקיטת חפץ. ואין הפרש בין שבועה לאורייתא לשבועות הנזכרות במשנה אלא שהמחוייב שבוע' לאורייתא ולא רוצה לישבע בית דין יורדין לנכסיו ונפרעים ממנו משלם. והמחוייב שבועה מדבריהם בתקנת חכמים ולא רוצה לישבע. משמתין אותו עד שיפרע או עד שישבע. ואם עמד בנדויו ל' יום ולא רצה לישבע. ולא לשלם. מכין אותו מכת מרדות ומתירין לו נדויו והולך לו. ואין יורדין לנכסיו: אין לך זידי אלא פרוטה פטור. שאין ההודאה ממין הטענה שזה טענו כסף. וזה הודה לו נחשת ודוקא שלא טענו אלא משקל שתי מעות כסף או יותר. אבל אם טענו מטבע כסף. וזה הודה לו נחשת ודוקא שלא טענו אלא משקל שתי מעות כסף או יותר. אבל אם טענו מטבע כסף. הרי הודה לו במטבע: שתי כסף ופרוטה. הא סבר טענו חטים ושעורים והודה לו על אחת מהן חייב: מפני שהוא כמשיב אבידה. שהוא פטור משבועה. כדתנן גיטין (דף מה) המולא מליאה לא ישבע מפני תקון העולם. ודוקא כשאין הבן טוען ודאי מנה לאבי זידך אלא שמא אבל טענו ודאי ואמר הוא לא היה לו אלא אלא חמשים חייב שבועה לאורייתא דאין זה משיב אבידה:

ב. מְנַה לִי בְיָדְךָ, אָמַר לוֹ (בפני עדים) הֵן. לְמַחֵר אָמַר לוֹ תִּנְהוּ לִי. נִתְּתִיו לְךָ, פְּטוּר. אֵין לְךָ בְּיָדִי, חַיֵּב. מְנַה לִי בְיָדְךָ, אָמַר לוֹ הֵן, אֵל תִּתְּנֶהוּ לִי אֶלֶּא בְּעֵדִים. לְמַחֵר אָמַר לוֹ תִּנְהוּ לִי. נִתְּתִיו לְךָ, חַיֵּב, מִפְּנֵי שְׂפָרִיךָ לְתַנּוּ בְּעֵדִים: (לו)

ברטורה (ט) מנה לי זידך. ואמר לו הן ובפני עדים. וכגון שאמר אתם עידי דקוב אינו יכול לטעון משטה הייתי כך: פטור. משבועה לאורייתא אבל משביעין אותו היסת: אין לך זידי. לא היו דברים מעולם: חייב. לשלם. ואינו נאמן בשבועה שהרי הוחזק כפרן והוא שכפר בבית דין אבל שלא בבית דין לא הוחזק כפרן:

ג. לְטָרָא זָהָב יֵשׁ לִי בְיָדְךָ, אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלֶּא לְטָרָא כֶּסֶף, פְּטוּר. דִּינֵר זָהָב יֵשׁ לִי בְיָדְךָ, אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלֶּא דִּינֵר כֶּסֶף וְטָרִיסִית וּפְּנִדִּיוֹן וּפְרוּטָה, חַיֵּב, שְׁהַכֵּל מִין מְטַבֵּעַ אַחַת. כּוֹר תְּבוּאָה יֵשׁ לִי בְיָדְךָ, אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלֶּא לְתַד קְטַנִּית, פְּטוּר. כּוֹר פְּרוֹת יֵשׁ לִי בְיָדְךָ, אֵין

לָךְ בְּיָדַי אֶלֶּא לְתֶךָ קִטְנִית, חַיֵּב, שֶׁהַקְטָנִית בְּכָל־
פְּרוֹת. טָעְנוּ חֲטִין, וְהוֹדָה לוֹ בְּשַׁעוֹרִים, פְּטוֹר. וְרָבִן
גַּמְלִיאֵל מְחַיֵּב. הַטּוֹעֵן לַחֲבֵרוֹ בְּכַדֵּי שְׁמוֹ וְהוֹדָה לוֹ
בְּקִנְיָנִים, אֲדָמוֹן אוֹמֵר, הוֹאִיל וְהוֹדָה לוֹ מִקְצַת
מִמֵּין הַטָּעֵנָה, יִשְׁבַּע. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵין הַהוֹדָאָה
מִמֵּין הַטָּעֵנָה. אָמַר רַבִּין גַּמְלִיאֵל, רוֹאֵה אֲנִי אֶת דְּבָרֵי
אֲדָמוֹן. טָעְנוּ כָּלִים וְקִרְקָעוֹת, וְהוֹדָה בְּכָלִים וְכִפָּר
בְּקִרְקָעוֹת, בְּקִרְקָעוֹת וְכִפָּר בְּכָלִים, פְּטוֹר. הוֹדָה
בְּמִקְצַת הַקִּרְקָעוֹת, פְּטוֹר. בְּמִקְצַת הַכָּלִים, חַיֵּב,
שֶׁהַנְּכָסִים שְׂאִין לָהֶם אַחֲרֵי־זוֹקְקִין אֶת הַנְּכָסִים
שִׁישׁ לָהֶן אַחֲרֵי־זוֹקְקִין לְשַׁבַּע עָלֵיהֶן:

זרמורה (ג) אלא לטרא כסף פטור. שאין כאן הודאה ממין הטענה: לתך. חזי כור
ט"ו שאין: כדי שמו. כדי מלאים שמו: והודה לו בקנהנים. כדי רקים בלא שמו:
הואיל והודה במקלת הטענה. דהוה ליה כמו טענו חטין ושעורין והודה לו בלא
מהן והלכה כדאמון. אבל אין הלכה כרבן גמליאל דמחייב בטענו חטין והודה לו
בשעורים: פטור. משבועה דאורייתא. לא על הקרקעות ולא על הכלים. שאין הודאת
קרקעות מביאתו לידי שבועה. שאין לין שבועה בקרקעות: הודה במקלת כלים.
דאיכא הודאה וכפירה בלאו קרקעות. חייב לישבע אף על הקרקעות על ידי גלגול
שבועה: זוקקין. גוררין:

ד. אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן, ואין
משביעין את הקטן, אבל נשבעים לקטן ולהקדש:

זרמורה (ה) אין נשבעין על טענת חרש. כגון שטענו חרש זרמיזה. דחרש שאמר
חכמים בכל מקום אינו שומע ואינו מדבר: וטענת קטן. כגון שטענו קטן. דאמר
קרא כי יתן איש אל רעהו ואין בנתינת קטן כלום. [והחרש] והשוטה כקטן הוא.
ודוקא שבועה דאורייתא. הוא שאין נשבעין על טענת קטן. אבל שבועת היסת חייבין
לישבע על טענתו: אבל נשבעין לקטן ולהקדש. הבא ליפרע מנכסי קטן לא יפרע
אלא בשבועה וכן המקדיש נכסיו ויאל עליו שטר חוב. ובא ז"ח ליפרע מן הנכסים
של הקדש כריך שבועה:

ה. ואלו דברים שאין נשבעין עליהם, העבדים,

וְהַשְׁטָרוֹת, וְהַקְרָקְעוֹת, וְהַקְדָּשׁוֹת. אֵין בָּהוּן תְּשֻׁלוּמֵי כָּפֶל וְלֹא תְשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה. שׁוֹמֵר חֲנֻם אֵינוֹ נִשְׁבָּע. נוֹשֵׂא שְׂכָר אֵינוֹ מְשַׁלֵּם. רַבִּי שְׂמַעוֹן אוֹמֵר, קְדָשִׁים שְׂחִיב בְּאַחֲרֵי־וֹתוֹ, נִשְׁבָּעִין עֲלֵיהוֹן. וְשֵׁאֵינוֹ חִיב בְּאַחֲרֵי־וֹתוֹ, אֵין נִשְׁבָּעִים עֲלֵיהֶם:

צִדְקוֹתָהּ (ה) העבדים והשטרות והקרקעות וכו'. דכתיב (שמות כג) על כל דבר פסע. כלל על שור על חמור על שה על שלמה. פרט. על כל אצדה. חזר וכלל. כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט. מה הפרט מפורש. דבר המיטלטל וגופו ממון. אף כל דבר המיטלטל וגופו ממון. ילאו קרקעות שאינן מטלטלין. ילאו עבדים שהוקשו לקרקעות. ילאו שטרות שאף על פי שהם מטלטלין אין גופן ממון. שכל אלו אין נשבעין עליהן. והקדש אין נשבעין עליו דכתיב (ס) כי יתן איש אל רעהו. ולא של הקדש: אין בהם תשלומי כפל. דבהני דוקא דמרבינן כעין הפרט דכתיב באותה הפרשה ישלם שנים: ולא תשלומי ארבעה וחמשה. דכל היכא דליכא כפל אינו משלם ד' וה'. דכיון דליכא כפל הווי להו תשלומי ג' וד' ותשלומי ד' וה' אמר רחמנא. ולא תשלומי ג' וד': שומר חנם אינו נשבע. שומר חנם אין לו עליו אלא שבועה. דכתיב (ס) ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו. ואותה הפרשה בשומר חנם נאמר. ועל העבדים ועל הקרקעות ועל השטרות אינו נשבע. דילפינן לה מדכתיב כי יתן איש אל רעהו. כלל. כסף או כלים פרט. לשמור. חזר וכלל. כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט. מה הפרט מפורש דבר המיטלטל וגופו ממון. אצל כל וכו' ילאו קרקעות ללאו מיטלטלים וכו'. וכל הני דאמרין בהו אינו נשבע. דוקא שבועה דאורייתא. אצל שבועת היסת לעולם חייבין לישבע: נושא שכר אינו משלם. גניבה ואצדה הכתוב בו לחיוב. דכתיב (ס) אם גנוב יגנב מעמו ישלם לבעליו ועבדים וקרקעות ושטרות אינו משלם. דכתיב בשומר שכר (ס) כי יתן איש אל רעהו. כלל. (חמור או שור או שה וכל בהמה פרט. לשמו חזר וכלל וכו') כלאמרין לעיל. רעהו כתיב בשומר חנם ובשומר שכר דמשמע רעהו ולא הקדש. ושאל. ושוכר. לא הזכרו כאן למעוטי בהו עבדים וקרקעות ושטרות והקדשות. ללא שייך שאלה בקרקעות ולא בשטרות על הרוב וכל שכן שכירות שאינו שייך בשטרות וכן לא שייך שאלה ושכירות בהקד'. שחסור להשאיל ולהשכיר וההקדשות:

ו. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהוּן פְּקָרְקַע וְאֵינָן פְּקָרְקַע, וְאֵין חֲכָמִים מוֹדִים לוֹ. פִּיצָד, עֶשֶׂר גְּפָנִים טְעוֹנוֹת מְסִרְתֵּי לָף, וְהִלָּה אוֹמֵר אֵינָן אֶלָּא חֲמִשׁ, רַבִּי מֵאִיר מְחִיב שְׁבוּעָה. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, כָּל הַמְחַבֵּר

לְקַרְקַע הַרִי הוּא כְּקַרְקַע. אִין נִשְׁבְּעִין אֱלֹא עַל דְּבַר
שְׁבַמְדָּה וְשְׁבַמְשָׁקֶל וְשְׁבַמְנִין. כִּיצַד, בֵּית מְלֵא
מְסֻרְתֵי לָךְ וְכִיס מְלֵא מְסֻרְתֵי לָךְ, וְהִלָּה אֹמֵר אֵינִי
יֹדֵעַ אֱלֹא מַה שֶּׁהִנְחַתְּ אֶתְּהָ נֹטֵל, פְּטוּר. זֶה אֹמֵר
עַד הַזֵּיז וְזֶה אֹמֵר עַד הַחֲלוֹן, חֵיב:

דרטורה (1) ר' מאיר אומר יש דברים שהם בקרקע. ענבים העומדים ליבצר הוא
לחיבא בין חכמים לרבי מאיר. לרבי מאיר סבר ענבים העומדים ליבצר כצורות
דמיין. וחכמים סברי לאו כצורות דמיין. והלכה כחכמים. ודוקא דדין שומרים אכל
גבי מקח וממכר ואונאה ומוד' במקלת הטענה בכל הני קיימא לן דדבר העומד
ליבצר כצור דמו. וכן הלכה: עד הזיז. קורה של עלייה הבולטת מתוך הבית וכללא
דמלתא לעולם אינו חייב שבועה דאורייתא עד שיטעננו דבר שבמדה או שבמשקל
או שבמנין. ויודה לו במקלת המדה. או במקלת המשקל. או במקלת המנין:

ז. הַמְלִיחָה אֶת חֵבְרוֹ עַל הַמְשָׁכוֹן וְאֶבֶד הַמְשָׁכוֹן, אָמַר
לוֹ סֵלַע הַלְוִיתִיךָ עָלָיו וְשָׁקֶל הָיָה שָׁוֶה, וְהִלָּה אֹמֵר
לֹא כִי אֱלֹא סֵלַע הַלְוִיתָנִי עָלָיו וְסֵלַע הָיָה שָׁוֶה, פְּטוּר.
סֵלַע הַלְוִיתִיךָ עָלָיו וְשָׁקֶל הָיָה שָׁוֶה, וְהִלָּה אֹמֵר לֹא
כִי אֱלֹא סֵלַע הַלְוִיתָנִי עָלָיו וְשִׁלְשָׁה דִּינָרִים הָיָה שָׁוֶה,
חֵיב. סֵלַע הַלְוִיתָנִי עָלָיו וְשִׁתִּים הָיָה שָׁוֶה, וְהִלָּה
אֹמֵר לֹא כִי אֱלֹא סֵלַע הַלְוִיתִיךָ עָלָיו וְסֵלַע הָיָה שָׁוֶה,
פְּטוּר. סֵלַע הַלְוִיתָנִי עָלָיו וְשִׁתִּים הָיָה שָׁוֶה, וְהִלָּה
אֹמֵר לֹא כִי אֱלֹא סֵלַע הַלְוִיתִיךָ עָלָיו וְחֲמִשָּׁה דִּינָרִים
הָיָה שָׁוֶה, חֵיב. וּמִי נִשְׁבַּע, מִי שֶׁהִפְקִדוֹן אֶצְלוֹ, שֶׁמָּא
יִשְׁבַּע זֶה וְיוֹצִיא הִלָּה אֶת הַפְּקִדוֹן:

דרטורה (2) המלוה את חברו על המשכון. נעשה עליו שומר סכר לא שנא משכנו
בשעת הלואתו. לא שנא משכנו שלא בשעת הלואתו. ואם אבד או נגנב והיה המשכון
כנגד החוב ילא משכנו בחובו. ואין להם זה על זה כלום. ואם החוב יתר על המשכון
משלם לזה המלוה מה שהיה החוב יותר. ואם המשכון יותר על החוב משלם מלוה
ללוה. ואם נאבד באונס ששומר סכר פטור. גם המלוה פטור. ונשבע שבאונס נאבד.
וגובה חובו כולו: שקל. חצי סלע: לא כי. לא כן היה אלא סלע הלוייתי עליו ושלשה
דינרים היה שוה: חייב. שהרי הוא הודה במקלת הטענה שהסלע שוה ארבעה דינרים.

וכיון שהלואה חייב לישבע כמה היה שוה המשכון שלו. והמלוה חייב לישבע על המשכון שאינו ברשותו ואף על פי שמסלם למיו. משום דחיישינן שמא עיניו נתן בו. בית דין מסביעין את המלוה תחלה שאין המשכון ברשותו. ואחר כך מסביעין את הלואה כמה היה שוה. שמא ישבע הלואה תחלה ולא דקדק בשומא. ויוציא המלוה את המשכון ויפסלנו לעדות ולשבועה והא דתנינן בסיפא מי נשבע. מי נשבע תחלה קאמר: מי שהפקדון אצלו. המלוה שהיה המשכון אצלו נשבע שאין המשכון ברשותו:

גמרא שבועות דף לח ע"ב

תנו רבנן: שבועת הדיינין אף היא בלשונה נאמרה. אומרים לו הוי יודע שכל העולם פלו נזדעזע בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא בסיני לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא. וכל עברות שבתורה נאמר בהן ונקה. וכאן נאמר לא ינקה. וכל עברות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו וממשפחתו שנאמר (קהלת ה) אל תתן את פיך לחטיא את בשרך. ואין בשרו אלא קרובו שנאמר (ישעיה נח) ומבשרך לא תתעלם וכל עברות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו ומכל העולם פלו שנאמר (הושע ד) אלה וכחש ואימא עד דעביד להו לכולהו לא סלקא דעתך דכתיב (ירמיה כג) מפני אלה אבלה הארץ. וכתיב (הושע ד) על כן תאבל הארץ ואומלל כל יושב בה. וכל עברות שבתורה אם יש לו זכות תולין לו שנים ושלשה דורות וכאן נפרעין ממנו לאלתר שנאמר (זכריה ה) הוצאתיה נאם ה' צבאות וגומר. ובאה אל בית הגנב ואל בית הנשבע בשמי לשקר ולנה בתוך ביתו וכלתו ואת עציו ואת אבניו הוצאתיה לאלתר ובאה אל הגנב, זה הגנב דעת הבריות שאין לו ממון אצל חברו וטוענו ומשביעו ואל בית הנשבע בשמי לשקר כמשמעו ולנה בתוך ביתו וכלתו ואת עציו ואת אבניו. הא למדת דברים שאין אש ומים מכלין אותו שבועת שקר מכלה אותו אם

אָמַר אֵינִי נִשְׁבַּע, פּוֹטְרִין אוֹתוֹ מִיָּד. וְאִם אָמַר הֲרִינִי נִשְׁבַּע,
הָעוֹמְדִים שָׁם אוֹמְרִים סוּרוּ נָא מֵעַל אֶהְלִי הָאֲנָשִׁים
הַרְשָׁעִים הָאֵלֶּה וְגוֹמֵר. וְכִשְׁמִשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ אוֹמְרִים לוֹ הֲוִי
יּוֹדֵעַ שְׁלֹא עַל דַּעְתָּךְ אָנוּ מִשְׁבִּיעִין אוֹתְךָ אֲלֵא עַל דַּעַת
הַמָּקוֹם וְעַל דַּעַת בֵּית דִּין. שְׁכֹן מְצִינוּ בְּמִשָּׁה רַבִּינוּ
כְּשֶׁהִשְׁבִּיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל אָמַר לָהּ: דְּעוּ שְׁלֹא עַל דַּעְתְּכֶם אֲנִי
מִשְׁבִּיעַ אֶתְכֶם אֲלֵא עַל דַּעַת הַמָּקוֹם וְעַל דַּעְתִּי, שְׁנֹאֲמַר
(דברים כט) וְלֹא אֶתְכֶם לְבַדְכֶם וְגוֹמֵר כִּי אֶת אֲשֶׁר יִשְׁנוּ פֹה
וְגוֹמֵר:

כ"י בלשונה. ככל לשון שהוא מבין זו: שכל העולם נודעו. לקמיה בעי ליה:
את פיד. שבעת שקר: לחטיא את בשרך. את קרוביו: פוטרין אותו מיד. ואין
משהין אותו כאן שלא יחזור בו ועל כך ישלם מי שקבל עליו כז"ל: הרשעים.
מפרש לקמיה: אלא על דעתנו. הא פרישנא טעמא משום קניא דרצא בפרק
שלישי: לא אתכם. כלומר לא כשאתכם במחשבה לבזכם:

זוהר פנחס דף רל"א ע"ב

בְּיוֹמֵי דְרֵאשׁ הַשָּׁנָה מִתְקַנֵּין בֵּי דִינָא כְּרִסְיָא לְמַלְכָּא לְמִידָן
כָּל עַלְמָא וְיִשְׂרָאֵל עָא לִין בְּקַדְמִיתָא בְּדִינָא קַמִּיה דְּלִיפּוּשׁ
רַחֲמֵי (ס"א קמי דליפוש הגזא) תִּנּוּן וּמִשְׁפֵּט עֲמוּ יִשְׂרָאֵל דְּבַר יוֹם
בְּיוֹמוֹ. יוֹם בְּיוֹמוֹ מָאִי הוּא אֲלֵא הֵי תִרִין יוֹמִין דְּרֵאשׁ
הַשָּׁנָה אֲמַאי תִרִין יוֹמִין בְּגִין דְּאֲנוּן תִּרִי בֵּי דִינָא דְּמִתְחַבְּרוּן
כְּחָדָא דִינָא עֲלָא דְּאִיהוּ קִשְׂיָא דִינָא תַתָּא דְּאִיהוּ רַפְיָא
וְתִרְוִיהוּ מִשְׁתַּכְּחִי וְעַל דָּא לֹא יִדְעִי הֵי בְּבִלְאִי רְזָא דִּיבְבָא
וְיִלְלוּתָא וְלֹא יִדְעִי דְּתִרְוִיהוּ אֲצֻטְרִיכוּ יִלְלוּתָא דְּאִיהוּ דִינָא
תְּקִיפָא. תִּלְת דִּינִין דְּאִיהוּ דִינָא רַפְיָא גְנוּחִי גְנוּחַ רַפְיָא אֲנוּן
לֹא יִדְעִי וְעַבְדִּין תִּרְוִיהוּ וְאֲנוּ יִדְעִינוּ וְעַבְדִּינוּ תִרְוִיהוּ (ס"א ועל
דא רזא דיבבא ויללא ותרויהו אצטריכו הני בבלאי אנון לא ידעי ועבדין תרויהו) וְכִלְלָא
נְפִקִין לְאַרְח קְשׁוּט. פֶּתַח וְאָמַר (תהלים פ"א) תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ

שׁוֹפֵר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חֲגֵנוּ. תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפֵר מֵאֵי בַחֲדָשׁ דָּא
 בֵּי דִינָא רַפִּיא דְאֶקְרִי חֲדָשׁ בַּכֶּסֶה (כַּס דְעֵלְמָא עֲלָאָה כַּיִּס ה' דָּא פִּחַד
 יִצְחָק דְאִיהוּ כַּס לְמַלְכָּא עֲלָאָה. תְּנוּ בַכֶּסֶה) דָּא דִינָא קִשְׂיָא פִּחַד יִצְחָק
 דִינָא דְאֶתְכַפְּסִי תְדִיר דְלָאו אִיהוּ דִינָא בְּאֶתְגְּלִיא. כִּי חֵק דָּא
 דִינָא רַפִּיא וּמִשְׁפֹּט דָּא דִינָא (קִשְׂיָא) בְּרַחֲמֵי וְתִרְוִיהוּ אֲנוּן
 כְּחֲדָא בְּגִין כְּדָ תִרִין יוֹמִין וְתִרְוִיהוּ בְרָזָא חֲדָא. אֲשְׁרֵי הָעַם
 יוֹדְעֵי תִרְוֵעָה וְגוֹמֵר לָא כְּתִיב שׁוֹמְעֵי אוּ תוֹקְעֵי תִרְוֵעָה
 אֲלָא יוֹדְעֵי תִרְוֵעָה בְּגִין (ס"א כַּגוֹן) חֲכִימִין דְדִירִין בְּאִוִּירָא
 דְאֶרְעָא קִדְיִשָּׁא אֲנוּן יוֹדְעֵי תִרְוֵעָה רָזָא דְתִרְוֵעָה כְּמָה
 דְכְּתִיב (שׁם ב') תִרְוֵעִים בְּשִׁבְט בְּרָזָל מֵאֵן עֲמָא כְּיִשְׂרָאֵל
 דִידְעִין רָזִין עֲלֵאִין דְמֵאֲרִיהוּן לְמִיעֵל קַמִּיה וּלְאֶתְקַשְׂרָא
 בִּיה וְכָל אֲנוּן דִידְעֵי רָזָא דְתִרְוֵעָה יִתְקַרְבוּן לְמִיהָדָּ בְּאוּר
 פְּנִיו דְקִדְשָׁא בְּרִידָּ הוּא וְדָא אוּר קִדְמָאָה דְגִנִּיזָּ קִדְשָׁא
 בְּרִידָּ הוּא לְצִדִיקָא וְעַל דָּא אֶצְטְרִידָּ לְמִנְדַּע לָהּ :

תרגום הזהר צִיּוּמִים שָׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה, הַצִּיּוּת דִּין מְתַקְנִים כַּסָּא אַל הַמְּלֻכָּה לְדוֹן
 כָּל הָעוֹלָם, וַיִּשְׁרָאֵל נִכְנָסִים תְּחִלָּה לְדוֹן לְפָנָיו, כְּדֵי שְׂיִתְרַבֶּה הַרְחֻמִּים. תְּנִין
 וּמִשְׁפֹּט עֲמוּ וַיִּשְׁרָאֵל דְּבַר יוֹם צִיּוּמוּ. מַהוּ יוֹם צִיּוּמוּ. וּמִשְׁיֵב, אֲלָא אִלּוּ הֵם
 שְׁנֵי יָמִים שָׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה. וְלָמָּה הֵם שְׁנֵי יָמִים. מִשּׁוּם שָׁהִם שְׁנֵי צִיּוּתֵי דִין
 הַמְּתַחַצְרִים יַחַד. דִּין עֲלִיוֹן שְׁהוּא קֶשֶׁה בְּדִין תְּחִתּוֹן שְׁהוּא רַפָּה. וּשְׁנֵי הֵם
 נִמְלָאִים. וְעַל זֶה לֹא יָדְעוּ הַבְּבֻלִים סוּד הַשְּׁבָרִים וְהַתְּקִיעָה, שְׁלֹא יָדְעוּ
 שְׁשְׁנֵי הֵם לְרִיכִים, הַתְּרוּעָה הִיא דִין קֶשֶׁה. שְׁלֶשָׁה שְׁבָרִים הֵם דִין רַפָּה. וְעַל
 כֵּן דוֹמָה לְמֵי שְׁגוּנָח מִלְּפָנָיו, שְׁהוּא רַפָּה. הֵם הַבְּבֻלִים לֹא יָדְעוּ אִיזֵה מִשְׁנֵי הֵם
 לְרִיכִים, וְעַל כֵּן עָשׂוּ שְׁנֵי הֵם. וְאֲנוּ יוֹדְעִים אֶת שְׁנֵי הֵם, שְׁשְׁנֵי הֵם לְרִיכִים
 וְעוֹשִׂים אֶת שְׁנֵי הֵם. וְהַכֹּל יוֹרָא לְדַרְדְּ הַחֲמִתָּ. פִּתַּח וְחָמַר, תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפֵר
 בַּכֶּסֶה וְגוֹ'. תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפֵר, מַהוּ בַחֲדָשׁ. וּמִשְׁיֵב, זֶה הוּא דִין הַרְפָּה,
 שְׁנִקְרָא חֲדָשׁ. בַּכֶּסֶה, זֶה הוּא דִין קֶשֶׁה הַמְּכוּנָה פִּחַד יִצְחָק. דִּין שְׁהוּא מְכּוּסָה
 תְּמִיד שְׁאִינוּ דִין צְבֻלִין. כִּי חֵק, הוּא דִין רַפָּה וּמִשְׁפֹּט, הוּא דִין כְּלוּל
 בְּרַחֲמִים. וּשְׁנֵי הֵם יַחַד, וּמִשּׁוּם זֶה יֵשׁ שְׁנֵי יָמִים צְרָאשׁ הַשָּׁנָה, וּשְׁנֵי הֵם
 הֵם בְּסוּד אַחַד. אֲשְׁרֵי הָעַם יוֹדְעֵי תִרְוֵעָה וְגוֹ': לֹא פְתוּב שׁוֹמְעֵי, אוּ תוֹקְעֵי
 תִרְוֵעָה, אֲלָא יוֹדְעֵי תִרְוֵעָה. הוּא מִשּׁוּם שְׂרָק הַחֲכָמִים הַיּוֹשְׁבִים בְּחֹוִיר אַרְז
 הַקְּדוּשָׁה הֵם יוֹדְעֵי תִרְוֵעָה. סוּד הַתְּרוּעָה, הוּא כְּמוֹ שְׁכַתוּב, תִרְוֵעִים בְּשִׁבְט
 בְּרָזָל. מִי עִם כְּיִשְׂרָאֵל שְׂוֹדְעִים סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים שָׁל רְבוּנָם, לְפָנִים לְפָנָיו

וְלִהְיֶה עָשָׂר צוֹ. וְכָל חֹלֹי הַיּוֹדְעִים סוּד הַפְּרוּעָה, יִתְקַרְבוּ לְלַכֵּת צְאוֹר פְּנֵיו
עַל הַקְּדוּשָׁה צְרוּף הוּא. שָׂזָה הוּא אֹר הַרְאָשׁוֹן שְׁגָנֵי הַקְּדוּשָׁה צְרוּף הוּא
לְדִיקָיִם. וְעַל כֵּן כְּרִיכִים לְדַעַת אֹתָהּ. אֵת הַפְּרוּעָה.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ד

א. הָיוּ הָאוֹכְלִין מֵעֶשְׂרָה וּלְמַעַלָּה מִזְמָנִין בְּשֵׁם כִּי צִד
הַמְּבָרֵךְ אָמַר נְבָרֵךְ לְאֱלֹהֵינוּ שְׂאֲכַלְנוּ מִשְּׁלוֹ וְהוּן עוֹנִין בְּרוּךְ
אֱלֹהֵינוּ שְׂאֲכַלְנוּ מִשְּׁלוֹ וּבְטוֹבוֹ חֵיֵינוּ וְהוּא חוֹזֵר וְאָמַר
בְּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שְׂאֲכַלְנוּ מִשְּׁלוֹ וּבְטוֹבוֹ חֵיֵינוּ וּמִתְחִיל בְּרַכַּת
הַמְּזוּן: **ב.** הַסּוֹעֵד בְּבֵית חֲתָנִים מְשִׁיתְחִילוֹ לְהִתְעַסֵּק
בְּצָרְכֵי סְעֻדַת נְשׂוּאִין וְלִהְיֶה עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם אַחַר
הַנְּשׂוּאִין מְבָרֵךְ נְבָרֵךְ שֶׁהִשְׁמַחָה בְּמַעוֹנוֹ שְׂאֲכַלְנוּ מִשְּׁלוֹ.
וְהֵם עוֹנִים בְּרוּךְ שֶׁהִשְׁמַחָה בְּמַעוֹנוֹ שְׂאֲכַלְנוּ מִשְּׁלוֹ וְכוּ'
וְאִם הָיוּ עֶשְׂרָה מְבָרֵךְ נְבָרֵךְ לְאֱלֹהֵינוּ שֶׁהִשְׁמַחָה וְכוּ'. וְכֵן
סְעֻדָה שְׁעוֹשִׂין אֹתָהּ אַחַר הַנְּשׂוּאִין מְחַמֵּת הַנְּשׂוּאִין עַד
שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ מְבָרֵךְ שֶׁהִשְׁמַחָה בְּמַעוֹנוֹ:

מוסר

שערי תשובה דף כח עג

כֵּת לְצִים אִישׁ לְשׁוֹן הַנּוֹתָן דָּפִי בְּבִנֵי אָדָם כְּעֵנֶן שְׁנֶאֱמַר
(תהילים נ) תֵּשֶׁב בְּאַחִידָה תִּדְבֵּר בְּבֶן אִמָּךְ תִּתֵּן דָּפִי. וְנִקְרָא לָךְ
שְׁנֶאֱמַר (משלי כא) יָד יְהִיר לָךְ שְׁמוֹ עוֹשֶׂה בְּעֵבֶרֶת זָדוֹן פְּרוֹשׁ

שְׁתֵּי הַמִּדּוֹת הָרְעוֹת שֶׁהֵם הַזְדוּן וְהַגָּאוּה נִקְבְּצוּ וְנִתְחַבְּרוּ
בְּאָדָם הַלֵּץ כִּי מִבְּלִי הָיִיתָ לוֹ תוֹעֵלֶת בְּדָבָר הוּא גוֹרֵם נֹזֵק
עֲצוּם לַחֲבֵרָיו אֲשֶׁר יִבְאִישׁ אֶת רִיחֵם בְּעֵינֵי הָאָדָם וְזֶה
תִּכְלִית הַזְדוּן יוֹתֵר מִן הַגּוֹזֵל וְהַחּוֹמֵס שְׁעוֹשֶׂה לְהַרְבּוֹת לוֹ
מָמוֹן וְגַם הוּא יִהִיר כִּי הַשֶּׁפֶל וְהַנִּכְנַע כְּאֲשֶׁר יִכִּיר מְגֵרַעַת
עֲצָמוֹ וּמוֹמְיוֹ לֹא יִתְלוּצֵץ עַל בְּנֵי אָדָם. וְאָמְרוּ זְכוֹרֹנִים
לְבִרְכָה: לְעֵתִיד לְבֹא מִתְקַבְּצוֹת חַיִּוֹת אֶצֶל הַנְּחֹשׁ וְאוֹמְרוֹת
לוֹ: אֲרִי דוֹרֵס וְאוֹכֵל, זָאֵב טוֹרֵף וְאוֹכֵל וְאֵתָה מֶה הַנָּאָה
יֵשׁ לָךְ. אוֹמֵר לָהֶם: וּמֶה יִתְרוֹן לְבַעַל הַלְּשׁוֹן שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת
ו) אִם יִשׁוּף הַנְּחֹשׁ בְּלֹא לְחֹשׁ וְאִין יִתְרוֹן לְבַעַל הַלְּשׁוֹן. וְזֶה
הַחֶלֶק גַּם הוּא מִחֶלְקֵי פֶת מְסַפְּרֵי לְשׁוֹן הָרַע:

כי תבוא יום חמישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילויי הה' אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח
יתרה משבת הבאה:

(ו) וְכִתְבֶתָּ עָלֵיהֶן אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה
הַזֹּאת בְּעֶבְרֵת לְמַעַן אֲשֶׁר תָּבֹא אֶל
הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ אֶרֶץ
זָבֹת חֶלֶב וְדָבַשׁ כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵי
אֲבֹתֶיךָ לָךְ: וְתִכְתּוֹב עָלֵיהֶן יֵת כָּל פְּתֻגְמֵי אוֹרֵינְתָא הַדָּא
בְּמַעְבְּרֵךְ בְּדִיל דִּי תַעֲוִל לְאַרְעָא דִּי אֱלֹהֶיךָ יְהִי לָךְ אֶרְעָא עֲבָדָא חֶלֶב
וְדָבַשׁ כְּמָא דִּי מְלִיל יֵי אֱלֹהָא דְאַבְהֵתֶךָ לָךְ: (ז) וְהָיָה
בְּעֶבְרַתְכֶם אֶת הַיִּרְדּוֹן תִּקְיִמוּ אֶת הָאֲבָנִים
הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצֹוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם
בְּהֵרַע יֵיבֵל וְשִׁדְתָּ אוֹתָם בְּשִׁיד: וְיִהִי בְּמַעְבְּרְכוֹן

יְתִירְדָנָא תְּקִימוּן יְת אַבְנֵי אֱלֹהִין דִּי אָנָּא מְפַקְד יְתִכּוֹן יוֹמָא דִּין
בְּטוֹרָא דְעֵיבַל וְתַסּוּד יְתִהוֹן בְּסִידָא : (ה) וּבְנִית שָׁם מְזַבַּח
לַיהוָה אֱלֹהֵיךָ מְזַבַּח אַבְנִים לֹא תִנְיֶיךָ
עֲלֵיהֶם בְּרֹזֶל : וְתִבְנֶי תִמּוֹן מְדַבְּחָא קָדָם יְיָ אֱלֹהֵיךָ מְדַבְּחָא
אַבְנִין לֹא תִרִים עֲלֵיהוֹן פְּרֹזְלָא : (ו) אַבְנִים שְׁלֵמוֹת
תִּבְנֶנָּה אֶת מְזַבַּח יְהוָה אֱלֹהֵיךָ וְהָעֲלִיתָ
עָלָיו עֹלֹת לַיהוָה אֱלֹהֵיךָ : אַבְנִין שְׁלֵמִין תִּבְנֶי יְת
מְדַבְּחָא דִּי אֱלֹהֵיךָ וְתִסַּק עֲלוּהֵי עֲלוֹן קָדָם יְיָ אֱלֹהֵיךָ : (ז) וְזַבַּחְתָּ
שְׁלָמִים וְאֶכְלָתָ שָׁם וְשִׂמַּחְתָּ לְפָנַי יְהוָה
אֱלֹהֵיךָ : וְתִכּוֹס נִכְסֹת קוּדְשִׁין וְתִיכּוֹל תִּמּוֹן וְתִחַדִּי קָדָם יְיָ
אֱלֹהֵיךָ :

נְבִיאִים - יִשְׁעִיה - פֶּרֶק ס

(כב) הַקָּטָן יִהְיֶה לְאֶלְפָּךָ וְהַצָּעִיר לְגוֹי עָצוּם
אֲנִי יְהוָה בְּעֵתָהּ אֲחִישָׁנָה : (ס) הַזָּעִיר בְּהוֹן יְהִי
לְאֶלְפָּא וְדַחֲלִישׁ לְעַם תִּקְיֶיךָ אָנָּא יְיָ בְּזַמְנָה אִתִּינָה :

כ"ז | צַעֲתָה אַחִישָׁנָה . זְכוּ אַחִישָׁנָה לֹא זְכוּ צַעֲתָה :

סא (א) רוּחַ אֲדָנִי יְהוָה עָלַי יַעַן מָשַׁח יְהוָה
אֶתִּי לְבִשָׁר עֲנֻוִים שְׁלַחְנִי לַחֲבֹשׁ לְנִשְׁבָּרֵי
לֵב לְקֹרָא לְשָׁבוּיִם דְרֹר וְלְאַסּוּרִים

פְּקַח קוֹחַ : אָמַר נְבִיא רוּחַ נְבוּאָה מִן קָדָם יְיָ אֱלֹהִים עָלַי
חֲלַף דְּרָבִי יְתִי יְיָ לְבִשְׂרָא עֲנוּתֵנִיא שְׁלַחְנִי לְתַקְפָּא לְתַבִּירִי לְבָא
לְמַקְרִי לְדִשְׁבוּ חִירוֹ וְלְדַאֲסוּרִין אֲתַגְלוּ לְנַהוּר :

רש"י יען משח . אין משיחה זו אלא ל' שררה וגדולה : לקרוא לשבויים דרור . כלומר לבצר להם בשורת
הגאולה : פקח קוח . פקח את מלקוחם ושבים והתירם :

(ב) **לְקָרָא שְׁנַת רָצוֹן לִיהוּה וַיּוֹם נְקָם**
לְאֱלֹהֵינוּ לְנַחֵם כָּל אַבְלִים : לְמַקְרִי שְׁנַת רַעוּא
קָדָם יְיָ וַיּוֹם פּוּרְעָנוּתָא קָדָם אֱלֹהֵנָא לְנַחֲמָא כָּל אַבְלִיא :

רש"י שנת רצון . שנת פיוס ורלוי :

(ג) **לְשׁוּם לְאַבְלֵי צִיּוֹן לְתַת לָהֶם פְּאָר**
תַּחַת אֶפְרָשָׁן שְׁשׁוֹן תַּחַת אֶבֶל מַעֲטָה
תַּהֲלָה תַּחַת רוּחַ פִּקְהָה וְקָרָא לָהֶם אֵילֵי
הַצֶּדֶק מִטַּע יְהוּה לְהַתְּפָאָר : לְשׁוּאָה לְאַבְלֵי צִיּוֹן
לְמַתָּן לְהוֹן כְּלִיל חֲלַף קָטַם מְשַׁח דְּחֻדְוָה חֲלַף אֶבְלָא רוּחַ מְשַׁבְּחָא
חֲלַף רוּחֵיהוֹן דְּהוֹת עֲמִיא וַיְקָרוּן לְהוֹן רַבְרָבִי קוּשְׁטָא עֲמָה דְיִי
לְאַשְׁתַּבְּחָא :

רש"י אילי הצדק . לשון אילנות כמו (לעיל ב) מאילים אשר חמדתם ומטע ה' יורה עליו :

(ד) **וַבְּנוּ חֲרָבוֹת עוֹלָם שְׁמָמוֹת רְאשָׁנִים**
יְקוּמָמוּ וְחֻדְשׁוּ עָרֵי חֲרָב שְׁמָמוֹת דּוֹר
וְדוֹר : וַיְבָנוּן חֲרָבַת עֵלָם צְדִית קְדָמָי יְקוּמָמוּ וַיַּחְדְּתוּן קְרוּוֹן
דְּהוּאָה חֲרָבוֹן צְדִיא לְדָר וְדָר :

כתובים - תהילים - פרק קט

(יד) **יִזְכֹּר עֲוֹן אֲבֹתָיו אֶל יְהוָה וְחַטָּאת אִמּוֹ**
אֶל תִּמָּח : יִדְפֹּר עֲוֹנֹת אֲבֹתָיו קָדָם יי וְחוֹבַת אִמּוֹ לֹא
תִּתְמַחֵי :

רש"י עון אבותיו . עון שהעוה על אבותיו , לאברהם שגרע חמש שנים מחייו ולאביו גרם כהיון עינים :
וחטאת אמו . שהשחית רחמה ושגרם להעלים יום קבורתה מן הבריות שלא יקללוה שיאלא מכריסה עשו
כמו שנאמר (בראשית ל"ה) ותמת דבורה מינקת רבקה וגומר אלון זכות כלשון יוני קורין לאחר אלון שאכל
אחר היה ליעקב עם של דבורה שמתה אמו והעלימו מיתה :

(טו) **יְהִיו נֶגְד יְהוָה תְּמִיד וַיִּכָּרֵת מֵאֲרֶץ**
זְכָרָם : יְהוֹנוּ קִבֵּל מִימָרָא דְיֵי תְּדִירָא וַיִּשְׁיִצִי מֵאֲרֶעָא דְכַרְנְהוֹן
:

רש"י יהיו . העונות האלה נגד ה' תמיד : ויכרת מארץ זכרם . של עשו ואלופיו :

(טז) **יַעַן אֲשֶׁר לֹא זָכַר עֲשׂוֹת חֶסֶד וַיִּרְדֹּף**
אִישׁ עָנִי וְאֲבִיוֹן וְנִכְאָה לֵבָב לְמוֹתָת : מְטוֹל
דָּלָא אֲדַפֵּר לְמַעְבַּד טִיבוּ וְרִדִּיף גִּבְר עֲנִיָא וְחֲשִׁיכָא וּמְפִיךְ לְבָא
לְאֲתִקְטָלָא :

רש"י יען אשר לא זכר עשות חסד . לעסוק באצל אביו כמו שעשה יעקב נזיד עדשים לנחם את יצחק
שבאותו היום מת אברהם : איש עני . ישראל :

(יז) **וַיִּאָהֵב קָלְלָה וַתְּבוֹאֶהוּ וְלֹא חָפֵץ**
בְּבִרְכָה וַתִּרְחַק מִמֶּנּוּ : וְרַחֲמִים לְוִטִיָא וְאֲתִיַת לִיה
וְלֹא אֲתִרְעִי בְּבִרְכָתָא וְאֲתִרְחַקֵת מִנִּיה :

רש"י ויאהב קללה . קללתו של הקדוש ברוך הוא שכפר בו :

(יח) וַיִּלְבַּשׁ קַלְלָה כְּמִדּוֹ וַתְּבֹא כַּמִּים

בְּקִרְבּוֹ וְכִשְׁמֹן בְּעֵצְמוֹתָיו : וַיִּלְבַּשׁ לְוֹטֵא הַיָּד
לְבוּשָׂא וְעַלֵּת הַיָּד מִיָּא בְּגוֹשְׁמִיָּה וְהַיָּד מִשְׁחָא בְּאַבְרוּי :

רש"י וילבש קללה . הכניס עצמו בקללה ונוחה לו פריקת עול הקרבן וזכרת כהנים וקללת האומות :

משנה ערכין פרק ב

א. אין בערכין פחות מסלע, ולא יתר על חמשים סלע. כיצד, נתן סלע והעשיר, אינו נותן פלוס. פחות מסלע והעשיר, נותן חמשים סלע. הִיָּה בְּיָדוֹ חֲמִשׁ סָלְעִים, רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, אֵינוֹ נֹתֵן אֶלָּא אֶחָת. וְחֲכָמִים אֹמְרִים, נֹתֵן אֶת כָּלָם. אין בערכין פחות מסלע, ולא יתר על חמשים סלע. אין פתח בטועה פחות משבעה, ולא יתר על שבעה עשר. אין בנגעים פחות משבוע אחד, ולא יתר על שלשה שבועות :

דרטורה (ח) אין בערכין פחות מסלע. אפילו עני שהעריך ואין ידו מסגת, אינו נדון בפחות מסלע, דכתיב (ויקרא כז) וכל ערכך יהיה בשקל הקודש, כל ערכין שאתה מעריך לא יהיו פחותים משקל: ולא יותר על חמשים. דזהו גדול שבערכין דכתיבי דפרשה: נתן סלע והעשיר. בן עשרים שערכו חמשים והיה עני ונתן סלע בערכו, דעני נידון בהשגת ידו, והעשיר, פטור: פחות מסלע. נתן פחות מסלע: והעשיר. נתן חמשים. דזנתינה קמייתא לא ילא ידי ערכו ועדיין ערכו עליו: היו בידו חמש סלעים. עני בן עשרים שהעריך עצמו והיו לו חמש סלעים: ר' מאיר אומר אינו נותן אלא אחת. דסבר ר' מאיר או נותן כל החמשים שעליו, או אינו נותן אלא שקל: וחכמים אומרים נותן כל מה שבידו. דקרא דכתיב וכל ערכך יהיה בשקל, לפחות שבערכין הוא דאתא, שאפילו עני שבעניים לא יתן פחות. ומיהו היכא דאית ליה טפי יהיב, דכתיב (ויקרא כז) על פי אשר תשיג. והלכה כחכמים: אין פתח בטועה פחות משבעה. אידי דאיירי באין בערכין פחות ולא יותר, תני נמי לכל הגך דאית בהו אין

פחות ולא יותר: פתח. תחלת נדות. קדין נדה לאורייתא הוא, אם התחילה וראתה היום, מונה ששה והוא. ראתה שנים, מונה חמשה והם. ראתה שלשה, מונה ארבעה והם. [ואפילו] ראתה כל שבעה ופסקה לערב, טובלת ומשמשת. ומיום שביעי ואילך, הוויין ימי זיבה אחד עשר יום, שאם ראתה בהן יום אחד או שנים שומרת יום כנגד יום וטובלת. ואם ראתה בהן שלשה רצופים, הויא זבה גדולה שטעונה שבעה נקיים וקרצן. ואם משכו ימי זיבה חודש או שנה, אינה חוזרת לתחלת נדות עד שתשב שבעה נקיים. וכשישבה שבעה נקיים, וראתה, הויא תחלת נדה ומונה ששה והוא. וחוזרת לענינה ככל המפורש. ואם לא ראתה באותן אחד עשר יום שלשה רצופים, אינה זבה. וכשתראה אחריה, בין שהיא רואה סמוך בין שהרחיקה ראייתה הויא תחלת נדה. ואפילו תראה שלשה רצופים, אינה מונה אלא ארבעה והם. שאין ימי זב אלא אותן אחד עשר יום שבין סוף נדות זה לתחילת נדות הבא: אין פתח בטועה פחות משבעה. טועה [שראתה] היום ואינה יודעת אם בימי נדותה עומדת או באותן אחד עשר יום של ימי זב, אינה חוזרת לפתח נדותה בפחות משבעה נקיים ולא יותר על שבעה עשר נקיים. כיצד, טועה שאמרה יום אחד טמא ראיתי היום, ואינה יודעת אם בימי נדות היא וכריכה למנות ששה והוא, אם באותן אחד עשר יום של ימי זיבה ואינה כריכה לשמור אלא יום כנגד יום, פתחה שבעה עשר, שאם לא תראה עד לאחר שבעה עשר יום לצד מיום זה, חוזרת לפתח נדותה. דאם יום זה שראתה תחלת ימי זיבה הוא, כיון שכלו אחד עשר שלמו ימי זיבה והרחיקה ראייתה שלא ראתה עד לאחר שבעה עשר ותחילת נדה היא. ואפילו אם תאמר שיום זה תחלת נדה הוא, אע"פ כן יתה מימי הזב לסוף יום שבעה עשר לצד מיום זה. אבל אם תראה יום שבעה עשר, לא יראה מן הספק אם יום נדה הוא או יום זיבה הוא, דיך לומר שטמא יום זה שראתה תחלת ימי נדה הוא, ויום שבעה עשר שראתה בו, סוף אחד עשר שבין נדה לנדה הוא, או, שטמא יום ראשון מימי הזב [הוא], וכשכלו אחד עשר יתה מימי הזב, ויום שבעה עשר שראתה בו תחלת נדה הוא. וכל שכן אם תראה קודם שבעה עשר, שלא יראה מן הספק. וכל זמן שתהא בספיקה זו, מקולקלת היא, שלעולם נחמיר עליה מספק. שכשתראה יום אחד נאמר תחלת נדה היא וכריכה ששה והוא, וכשתראה שלשה רצופים נאמר ימי זב הן וכריכה שבעה נקיים וקרצן אבל לאחר שבעה עשר אין להחמיר, דודאי תחלת נדה היא, ואפילו תראה שלשה ימים רצופים תמנה ארבעה והם וטובלת וטהורה: אין בנגעים פחות משבוע אחד. להסגר. דיך בנגעי אדם שנבררים לשבוע אחד אם לטהר אם לחלוט: ולא יותר על שלשה שבועות. נגעי בתים. דתניא בתורת כהנים, מנין שאם עמד בעינו בשבוע ראשון ובשבוע שני שחולץ וקולה וטח ונתן לו שבוע שלישי, תלמוד לומר (ויקרא יז) ובא הכהן והאם בא יבא כו':

ב. אין פוחתין מארבעה חדשים המעבדים בשנה, ולא נראה יתר על שמונה. שתי הלחם נאכלות אין

פְּחוֹת מְשָׁנִים, וְלֹא יִתֵּר עַל שְׁלֹשָׁה. לֶחֶם הַפָּנִים נֶאֱכָל
אִין פְּחוֹת מִתְּשָׁעָה, וְלֹא יִתֵּר עַל אֶחָד עֶשֶׂר. קָטָן נִמּוֹל
אִין פְּחוֹת מִשְׁמוֹנָה, וְלֹא יִתֵּר עַל שְׁנַיִם עֶשֶׂר:

ברטנורה (3) אִין פּוּחְתִּין מֵאַרְבַּעַה חֲדָשִׁים מַעֲזָבוֹת. שֶׁל שְׁלֹשִׁים יוֹם לְשָׁנָה. לֹא
עֲבָדִין טַפֵּי מִשְׁמוֹנָה חֲסָרִים. אֲבָל ח' חֲסָרִים עֲבָדִין: וְלֹא נִרְאָה יוֹתֵר עַל שְׁמוֹנָה.
כְּלוּמַר, וְלֹא נִרְאָה לְחֲכָמִים לַעֲבֹר בְּשָׁנָה יוֹתֵר עַל ח' חֲדָשִׁים. שְׁחֲדָשָׁה שֶׁל לְבָנָה עֲשָׂרִים
וּתְשַׁעָה יוֹם וְחָלִי, וְשָׁתֵי יוֹתֵר שְׁעָה, וְשָׁבְעִים וְשִׁלְשָׁה חֲלָקִים הָרִי לְשָׁנֵי חֲדָשִׁים חֲמֵסִים
וּתְשַׁעָה יָמִים, חוּדָשׁ אֶחָד מֵעֲשָׂרִים וּתְשַׁעָה וְחוּדָשׁ אֶחָד מִשְׁלָשִׁים יוֹם חוּדָשׁ שֶׁל עֲשָׂרִים
וּתְשַׁעָה הוּא חֲסָר, וְחוּדָשׁ שֶׁל שְׁלֹשִׁים קָרוי מֵלֵא אוֹ מַעֲזָב. וְדָדִין הִיא שִׁיְהִיו כָּל חֲדָשֵׁי
הַשָּׁנָה אֶחָד מֵלֵא וְאַחַד חֲסָר. אֲלֵא מִפְּנֵי יִתְרוֹת הַשָּׁתֵי יוֹתֵר שְׁעָה וְשָׁבְעִים וְשִׁלְשָׁה
חֲלָקִים שֵׁיֶשׁ כָּכֵל חוּדָשׁ וְחוּדָשׁ, כְּרִיכִים פְּעָמִים לַעֲשׂוֹת שְׁמוֹנָה חֲדָשִׁים מֵחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה
מֵלֵאִים וְאַרְבַּעַה חֲסָרִים, פְּעָמִים שְׁמוֹנָה חֲסָרִים וְאַרְבַּעַה מֵלֵאִים: אִין פְּחוֹת מִשְׁנַיִם.
לְיוֹם שְׁנֵי לְאַפִּיִתָן: וְלֹא יִתֵּר עַל שְׁלֹשָׁה. וְיוֹם שְׁלִישִׁי לְאַפִּיִתָן נֶאֱכָלִין. וְהוּא לֵא. כִּיֵּלֵד,
חֵל יוֹם טוֹב שֶׁל עֲלֵרֵת בְּאַחַד בְּשַׁבָּת, נֶאֱפֹת עֲרַב שַׁבָּת, שְׁאִין אֲפִיִתָן דּוּחָה לֵא שַׁבָּת
וְלֹא יוֹם טוֹב, וְנֶאֱכָלוֹת בְּיוֹם טוֹב לְאַחַר תְּנוּפְתָן דֵּהִיֵּנו לְיוֹם שְׁלִישִׁי. וְכַשְׁחֵל עֲלֵרֵת
בְּשָׂאֵר יָמֵי שְׁבֻעָה, נֶאֱפֹת עֲרַב יוֹם טוֹב וְנֶאֱכָלוֹת בְּיוֹם טוֹב שְׁהוּא שְׁנֵי לְאַפִּיִתָן: לֶחֶם
הַפָּנִים נֶאֱכָל אִין פְּחוֹת מִתְּשַׁעָה. שְׁהוּא נֶאֱפֹת עֲרַב שַׁבָּת וְנֶאֱכָל לְשַׁבָּת אַחֲרֵת שְׁהוּא
יוֹם תְּשִׁיעֵי לְאַפִּיִתָו. חֵלוֹ שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל רֵאֶשׁ הַשָּׁנָה לֵהִיוֹת בְּחִמִּישֵׁי בְּשַׁבָּת וְשָׁשִׁי
בְּשַׁבָּת, אֲוֹפִין לֶחֶם הַפָּנִים עֲרַבִּיעֵי בְּשַׁבָּת, וּמִסְדָּרִים אוֹתוֹ עַל הַשְּׁלַחֵן בְּשַׁבָּת, וְנֶאֱכָל
לְשַׁבָּת שְׁנֵיהֵם שְׁהוּא יוֹם אֶחָד עֶשֶׂר לְאַפִּיִתָו: וְלֹא יִתֵּר עַל שְׁנַיִם עֶשֶׂר: וְלֹא יִתֵּר עַל
שְׁנַיִם עֶשֶׂר. כִּיֵּלֵד, נוֹלֵד בֵּין הַשְּׁמִשּׁוֹת שֶׁל עֲרַב שַׁבָּת, אִינוֹ נִמּוֹל בְּשַׁבָּת, דְּשִׁמְאָ תְּשִׁיעֵי
הוּא. דְּבֵין הַשְּׁמִשּׁוֹת סָפֵק יוֹם וְסָפֵק לֵילָה, וְאִם יוֹם הוּא נִמְלָא שַׁבָּת יוֹם תְּשִׁיעֵי, וּמֵילָה
שֶׁלֹא בְּזִמְנָה אִינָה דּוּחָה לֵא אֵת הַשַּׁבָּת וְלֵא אֵת יוֹם טוֹב, וְאִם חֵלוֹ שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים
שֶׁל רֵאֶשׁ הַשָּׁנָה אַחַר אוֹתָהּ שַׁבָּת, אִינוֹ נִמּוֹל עַד יוֹם שְׁלִישִׁי שְׁהוּא שְׁנַיִם עֶשֶׂר לְלִידָתוֹ:

ג. אִין פּוּחְתִּין מֵעֶשְׂרִים וְאַחַת תְּקִיעוֹת בְּמִקְדָּשׁ,
וְלֹא מוֹסִיפִין עַל אַרְבָּעִים וְשְׁמוֹנָה. אִין פּוּחְתִּין מִשְׁנֵי
נְבִלִין, וְלֹא מוֹסִיפִין עַל שְׁשָׁה. אִין פּוּחְתִּין מִשְׁנֵי
חֲלִילִין, וְלֹא מוֹסִיפִין עַל שְׁנַיִם עֶשֶׂר. וּבְשְׁנַיִם עֶשֶׂר
יוֹם בְּשָׁנָה הַחֲלִיל מִכָּה לְפָנֵי הַמִּזְבֵּחַ, בְּשִׁחִיטַת פֶּסַח
רֵאשׁוֹן, וּבְשִׁחִיטַת פֶּסַח שְׁנֵי, וּבְיוֹם טוֹב רֵאשׁוֹן שֶׁל
פֶּסַח, וּבְיוֹם טוֹב שֶׁל עֶצְרֵת, וּבְשְׁמוֹנָה יָמֵי הַחֵג, וְלֹא
הָיָה מִכָּה בְּאַבּוֹב שֶׁל נְחֹשֶׁת אֶלָּא בְּאַבּוֹב שֶׁל קֶנֶה,

מִפְּנֵי שְׁקוּלוֹ עָרַב. וְלֹא הָיָה מִחֲלִיק אֶלָּא בְּאֲבוֹב
יְחִידִי, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִחֲלִיק יָפָה:

ברטנורה (ג) אין פוחתין מעשרים ואחת תקיעות במקדש. במסכת סוכה פרק החליל (ג' 97) הן מפורשים. והא דתנן ולא מוסיפין על ארבעים ושמונה, לאו דוקא, לזמנן דמוסיפין עד שבע וחמשים תקיעות כשחל ערב פסח להיות בשבת, ומשום דלא שכיח כולי האי לא חשיב ליה: אין פוחתין משני נבלים. לשני לויים: ולא מוסיפים על ששה. לא אתפרש טעמא: חלילין. מין כלי זמר שקולו נשמע למרחוק, כלמילי"ק בלע"ז, ובערבי מזמאר"י: ולא מוסיפין על שנים עשר. כנגד שנים עשר יום בשנה שהחליל מכה בהן לפני המזבח. ולשון מכה נופל בחליל, לפי שהוא עשוי נקבים ומכה באלצעו על הנקבים להנעים הקול: בשחיטת הפסח. בארבעה עשר בניסן שהיו קורין ההלל בעזרה בשעת שחיטה, כדאמר בפרק תמיד נשחט (ג' 70): אצוב. הקנה הדק שבראש החליל. ובגמרא מוכח דחליל גופיה קרוי אצוב: שקולו ערב. כשהוא של קנה יותר משל נחשת. ודוקא חליל שמכה לפני המזבח על הקרבן הוא שדוחה את השבת וכל שכן יום טוב. אצל חליל של בית השואבה לא היה דוחה לא את השבת ולא את יום טוב, כדמוכח בסוכה פרק החליל: לא היה מחליק אלא באצוב יחיד. כשהיה מגיע לסיים הנעימה, היה אחד מן החלילים מאריך לאחר שסיימו האחרים, שזהו חילוק יפה יותר משאילו יסיימו שניהם כאחד. וחילוק היינו סיוס השמעת קול הנעימה ובשעת הקרבה היה שיר זה, והיו הלויים משוררים צפה את ההלל באותן שנים עשר ימים, והחלילים היו מחללים. אצל בשאר ימים היו מהללים בכלל וכנורות והשיר היה שיר שהיו הלויים אומרים בבית המקדש, בראשון היו אומרים לה' הארץ ומלואה וכל המזמור, בשני גדול ה' ומהולל מאוד וגו', וכן כולן:

ד. וְעִבְדֵי כְּהֻנִּים הָיוּ, דְּבָרֵי רַבִּי מְאִיר. רַבִּי יוֹסִי
אוֹמֵר, מְשֻׁפְּחוֹת בֵּית הַפְּגָרִים וּבֵית צְפָרְיָא
וּמְאָמְאוֹס הָיוּ מְשִׁיאִין לְכַהֲנָה. רַבִּי חֲנִינְיָא בֶן
אַנְטִיגֹנוֹס אוֹמֵר, לְוִיִּם הָיוּ:

ברטנורה (ד) ועבדי כהנים היו. אותן המכים בחליל. דסבירא ליה לר' מאיר, אין מעלים מן הדוכן ליוחסים ולא למעשרות, הלכך לא אכפת לן אם היו עבדים: בית הפגרים ובית לפריא. שם משפחות מיוחסות: ומאמאוס. שם מקום: משיאין לכהונה. כהנים היו נושאים את בנותיהן, שמשפחות מיוחסות שבישראל היו. ורבי יוסי סבר, דמעלין מן הדוכן ליוחסים, הלכך אי לאו דמיוחסין היו, לא הניחוס לנגן על הדוכן: ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר לויים היו. ר' חנינא בן אנטיגנוס סבר מעלין מן הדוכן

למעשרות הלכך לויס היו. ולא פליגי אלא במנגנים בכלי זמר, אבל בשר קצפה כולי
עלמא מודו דאין אומרם שיר צפה על הקרבן אלא לויס, דכתיב גבי לויס (דברים יח)
וקרת בשם ה' אלהיו, איזהו שירות שהוא בשם ה', הוי אומר זה השיר והלכה כר'
יוסי:

ה. אין פוחתין מששה טלאים המבקרין בלשפת
הטלאים, כדי לשבת ולשני ימים טובים של ראש
השנה, ומוסיפין עד לעולם. אין פוחתין משתי
חצוצרות, (ומוסיפין עד לעולם). (אין פוחתין) מתשעה כנורות,
ומוסיפין עד לעולם. והצלצל לבד:

ברטורה (ה) אין פוחתין מששה טלאים המבוקרים. האי תנא סבר דכשם של
תמידין טעונים בקור ממוס ארבעה ימים קודם שחיטתו, דומיא דפסח מצרים שהיה
מקחו מצעשור ושחיטתו בארבעה עשר, לילוף מועדו האמור בתמידים (במדבר כח)
תשמרו להקריב לי במועדו, ממועדו האמור בפסח (פס ט) את הפסח במועדו, הלכך,
קודם יום חינוך ארבעה ימים, מבקרין שמונה טלאים ונותנין בלשכת הטלאים, וביום
חינוך נוטלים שנים לתמידין ונשארין שם ששה מבוקרים. ולאחר כן קודם הלילה
מבקרין שנים ונותנים שם, ומשום דהנך ליתנהו אכתי בשעת נטילת השנים, לא
חשיב להו. וכן לעולם נוטלים שנים ונותנים שנים. ואלו השנים שנותנים נוטלים
אותם לחמישי של יום נתינתן: כדי לשבת ולשני ימים טובים של ראש השנה. סימנא
בעלמא נקט, דכי היכי דאי מיקלעו שבת ושני ימים טובים של ראש השנה בהדי
הדדי, היה צריך להקדים ולבקר ההוא דשלישי בשבת מערב שבת, דהא לא מלי קודם
היום לילך ולבקש טלה ולבקר, והויא לקיחה ארבעה ימים קודם שחיטה, הכי נמי
לעולם בעינן ארבעה ימים קודם שחיטה: ומוסיפין עד לעולם. אם ראו להוסיף
טלאים מבוקרים בלשכת הטלאים, מוסיפין כמו שיראו: משתי חצוצרות. כשתוקעין
בחצוצרות אין פוחתין משתיים: ומוסיפין עד לעולם. בגמרא מפרש עד מאה ועשרים.
שנאמר (דברי הימים ב ה) ועמהם הכהנים למאה ועשרים מחללים בחצוצרות: והללל
לזבד. כללל אחד היה שם ולא יותר. דאמר קרא (דברי הימים א טז) ואסף במללתיים
להשמיע. ואע"ג דמללתיים כתיב לשון רבים, מפני שהן שתי חתיכות רחבות של
מתכת שמכין זו על זו ומיהו חדא עיבדתא עבד, שאין אחד מהם מועיל בלא חברו,
וחד גברא עבד זהו:

ו. אין פוחתין משנים עשר לויים עומדים על הדוכן,
ומוסיפין עד לעולם. אין קטן נכנס לעזרה לעבודה
אלא בשעה שהלויים עומדים בשיר, ולא היו

אומרים בנבל וכנור אלא בפה, כדי ליתן לתבל
בנעימה. רבי אליעזר בן יעקב אומר, אין עולין
למנין, ואין עומדים על הדוכן, אלא בארץ היו
עומדין, וראשיהן מבין רגלי הלויים, וצוערי הלויים
היו נקראין:

ברטורה (ו) אין פוחתין משנים עשר לויים. תשעה לתשעה כנורות, ושנים לשני
נבלים, וחד לכלל: דוכן. כמין ארטבא שהלויים עומדים עליה: אין קטן נכנס. אין
לוי קטן נכנס לעזרה לשום עבודה כגון לכבד את העזרה ולהגיק את הדלתות: אלא
בשעה שהלויים עומדים. על הדוכן צריך אז נכנסים לויים קטנים לשורר עמהם: ולא
היו. אותם קטנים אומרים בנבל וכנור. אלא צפה: כדי ליתן תבל. ליתן תבלין בנעימת
הלויים. לפי שקול הקטנים דק וכלול ומתבל את קול הגדולים: לא עולין. אותן
קטנים: למנין. שנים עשר לויים הצריכין לדוכן: ולא עולין. על הארטבא המוכנת
לדוכן. אלא בארץ היו עומדים: וצוערי הלויים היו נקראים. שהיו מצערים את הלויים
הגדולים, שאין יכולים לבסס ולהנעים קולם כמותם:

גמרא ערכין דף י ע"ב

תנו רבנן: אבוב הנה במקדש חלק הנה דק הנה של קנה
הנה ומימות משה הנה צנה המלך וצפוחו זקב ולא הנה
קולו ערב, נטלו את צפוי ונהיה קולו ערב כמו שהיה.
צלצול הנה במקדש של נחשת הנה והיה קולו ערב ונפגם
ושלחו חכמים והביאו אומנין מאלקסנדריה של מצרים
ותקנוהו ולא הנה קולו ערב. נטלו את תקונו והיה קולו
ערב כמות שהיה. מכתשת היתה במקדש של נחשת היתה
ומימות משה היתה והיתה מפטמת את הבשמים נתפגמה
והביאו אומנין מאלקסנדריה של מצרים ותיקנוהו ולא
היתה מפטמת כמו שהיתה, נטלו את תיקוניה והיתה

מִפְּטָמַת כְּמוֹ שֶׁהִיָּתָה. אֵלּוּ שְׁנֵי כְּלִים נִשְׁתַּיְרוּ מִמְּקַדָּשׁ
רֵאשׁוֹן וְנִתְּפַגְמוּ וְלֹא הָיָה לָהֶם אַרְוִיכָה וְעֲלִיָּהֶם אָמַר דָּוִד
(מ"א ו) נְחוֹשֶׁת מְמוֹרֵט. (דה"ב ד) נְחֹשֶׁת מְרוֹק. וְעֲלִיָּהֶם הוּא
אוֹמֵר (עזרא ח) וּכְלֵי נְחֹשֶׁת מוֹצֵהֵב שְׁנַיִם חֲמוּדוֹת כְּזָהָב. רַב
וְשִׁמוּאֵל. חַד אָמַר: כָּל אֶחָד וְאֶחָד שְׁקוּל כְּשְׁנַיִם שֶׁל זָהָב.
וְחַד אָמַר שְׁנֵיהֶם שְׁקוּלִין כְּאֶחָד שֶׁל זָהָב. תַּנְי רַב יוֹסֵף:
שְׁנֵיהֶם שְׁקוּלִין כְּאֶחָד שֶׁל זָהָב. תַּנְיָא רַבִּי נֶתָן אוֹמֵר:
שְׁנַיִם הָיוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: שְׁנַיִם אֵל תִּקְרִי שְׁנַיִם אֶלָּא שְׁנַיִים. תַּנְי
רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: שְׁלֹחַ הָיָה מְקַלַּח מִים
בְּכַאִיסוֹר. צָוָה הַמֶּלֶךְ וְהִרְחִיבוּהוּ כְּדִי שֶׁיִּתְרַבּוּ מִימּוֹ
וְנִתְמַעְטוּ וְחִזְרוּ וּמִיַּעֲטוּהוּ וְהָיָה מְקַלַּח מִים לְקַיֵּם מֵה
שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ט): אֵל יִתְהַלֵּל חָכֵם בְּחֻכְמָתוֹ וְאֵל יִתְהַלֵּל
הַגְּבוּר בְּגִבּוּרָתוֹ. וְכֵן הָיָה רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר:
הֲרִדוּלִים לֹא הָיָה בְּמִקְדָּשׁ. מֵאֵי הֲרִדוּלִים. אָמַר אַבְיִי:
טַבְּלָא גּוֹדְגְדָנָא מִפְּנֵי שְׁקוּלוֹ עָרַב. וּמְעַרְבָב אֶת הַנְּעִימָה:

כ"י חלק. קלוף: דק. טונב"ש גולדו דקה: כלכל. שני כלי' מכין זה על גבי זה
וקולם דקה וקורין להן כנ"ב: מפטמת את הבשמים. שבה היו כותשין סממני
הקטורת והיה קולה כלול ומפטמת הבשמים יפה ונותנת בהן ריח דאמרינן
בכריתות השוחק אומר היטב הדק הדק היטב שהקול יפה לבשמים: שני כלים.
כלכל ומכתשת נחושת: ממורט. דק שיכולין לקבלו: ממורה. קלל לוישנ"ט: שניים.
שני כללים ושני מכתשות: בכאיסר. פי המעיין שהוא נוצע שם רחב כאיסר: אל
יתהלל חכם. שחמתו אינה אלא מהקלת לפי סכלי מהקדש ראשון על פי הגבורה
נעשו דכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל כל מלאכת התבנית: הרדולים טבלא
גודגדנ'. זוג ועינבל שקורין אישקליט"א: ומערבב את הנעימה. כשהיה קול זה
מסיים:

זוהר פקודי דף רל"ז ע"ב

תָּא חֲזִי בְיוֹמָא דְרֵאשׁ הַשָּׁנָה עֲלָמָא אֲתִדָּן וּבִי דִינָא קַדִּישָׁא

יְתִיב וְדָן כָּל עֲלָמָא וְהָהוּא סִטְרָא אַחְרָא (קדשא בריד הוא)
 קאִים מִסִּטְרָא דָּא וְכָל אַנוּן דְּאִתְדָּנוּ לְמוֹתָא אֲשַׁגַּח עֲלֵיהוּ
 וְאִתְרְשִׁימוּ קַמֵּיהּ. וּבְשַׁעֲתָא דְיִשְׂרָאֵל מִתְעָרִי רַחֲמֵי בְּהָהוּא
 קוֹל שׁוֹפֵר כְּדִין אֲתַעְרַבְבָּא לִיהּ כִּלְאָ דְלָא יָדַע וְלָא מִשְׁגַּח
 בְּאֲנוּן דְּאִתְדָּנוּ עַד דְּלִבְתַּר כָּל אַנוּן דְּלָא מְהַדְרִי בְּתִיּוּבְתָא
 וְאִגְזַר עֲלֵיהוּ מוֹתָא וְדָאִי נְפָקִין פְּתַקִּין מִבֵּי מַלְכָּא
 וְאִתְמַסְרוּ לִיהּ כִּיּוֹן דְּאִתְמַסְרוּ לִיהּ לָא אֶהְדְּרוּ פְּתַקִּין עַד
 דְּאִתְעַבִּיד דִּינָא וְיִשְׂרָאֵל כִּלְהוּ בְּעֵיּוֹן לְאַסְטִמְרָא מְנִיָּה כָּל
 שְׁכֵן בֵּר נֶשׁ בְּלַחֲוֹדוּי (וְכָל שְׁכֵן וְכָל שְׁכֵן) דְּהָא בְּרָזָא עֲלָאָה דְלַעֲיִלָּא
 בְּעֵיּוֹן לְאַסְטִמְרָא וְלִמְיָהּ לִיהּ בְּכָל יִרְחָא וְיִרְחָא כְּד
 סִיְהָרָא בְּעֵי לְאִתְחַדְתָּא חַד שְׁעִיר בְּגִין דְּלָא יִקְטָרַג
 חֲדָתוּתָא (ס״א חֲדוּתָא) וְיִטּוּל חוּלְקִיָּה כְּדָקָא חֲזִי לִיהּ וְסִיְהָרָא
 קֻדִישָׁא לִינְקָא בְּקֻדְשָׁה לְחֲדָתוּתֵי כְּדָקָא יָאוּת וְכָד
 מִתְחַדְשָׁא בְּכָל יִרְחָא וְיִרְחָא בְּגִין כְּד אֶקְרִי נַעַר וְהָא
 אוֹקִימָנָא וְהָאִי אַחְרָא דָּא דְאִיְהוּ תְּדִיר בְּמִסְאַבוּ וְלָא נְפִיק
 מְנִיָּה אֶקְרִי מְלֻדָּ זָקוּן וְכִסִּיל וּבְגִין כְּד יִשְׂרָאֵל קֻדִישִׁין דְּאֲנוּן
 עֲמָא חַד בְּיַחְוּדָא קֻדִישָׁא קֻדְשָׁא בְּרִידָּ הוּא יְהִיב לוֹן עֵיטָא
 לְאַשְׁתַּזְבָּא מִכִּלְאָ. זְכָאִין אַנוּן בְּעֲלָמָא דִּין וּבְעֲלָמָא דְאִתִּי
 דְכִתִּיב (ישעיה מ״) וְעַמְדָּ כָּלִם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ נֶצֶר
 מִטְעֵי מַעֲשֵׂה יְדֵי לְהַתְפָּאֵר :

תרגום הזהר צח ורְחֵאָה צִיּוּם רֵאשׁ הַשָּׁנָה נְדוּן הָעוֹלָם, וְהַקְדוּשׁ צְרוּף הוּא
 יוֹשֵׁב וְדָן כָּל הָעוֹלָם. וְסִטְרָא אַחְרָא הַהוּא עוֹמֵד מֵאֵד זֶה, וְכָל אֵלּוּ דְנִדְוֹנוּ
 לְמִיתָה מִשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם, וְנִרְשָׁמִים לְפָנָיו. וּבְשַׁעֲתָא שְׁיִסְרָחַל מְעוֹרְרִים רַחֲמִים
 צְהוּל שׁוֹפֵר הַהוּא, אִזּוּ נִתְעַרְבֵב לוֹ הַכֹּל שְׁאִינוּ יוֹדַע וְאִינוּ מִשְׁגִּיחַ צְחָלוּ
 שְׁנִדְוֹנוּ. עַד, שְׁלַחֲחַר כָּל אֵלּוּהּ אִינְס חוּזְרִים צְתַשׁוּבָה, וְנִגְזַר עֲלֵיהֶם מִיתָה,
 יוֹרְחֵאִים כְּתָבִים מְצִית הַמְּלֻדָּ וְנִמְסְרוּ לוֹ, לְסִטְרָא אַחְרָא, כִּיּוֹן שְׁהַכְּתָבִים
 נִמְסְרוּ לוֹ אִינְס חוּזְרִים עַד שְׁנַעֲשֵׂה הַדִּין. וְיִסְרָחַל כָּלִם כְּרִיכִים לְהַשְׁמַר
 מִפְּנֵי, מִן הַמְּקַטְרָג, כָּל שְׁכֵן אֵדִם לְצִדוּ, כִּי צְסוּד הָעֲלִיּוֹן שָׁל מַעֲלָה כְּרִיכִים
 לְהַשְׁמַר, וְלִתַּת לוֹ כְּכָל חֻדְשׁ וְחֻדְשׁ, כְּשֶׁהַלְבָּנָה, שְׁהִיא הַמְּלֻכּוּת, כְּרִיכָה
 לְהַתְחַדֵּשׁ, שְׁעִיר אַחַד, כְּדִי שְׁלַח יְהִטְרַג עַל הַהִתְחַדְשׁוּת, וְיִקַּח חֶלְקוּ מִן
 הַשְׁעִיר כְּרָחוּי לוֹ וְהַלְבָּנָה הַקְדוּשָׁה שְׁהִיא הַמְּלֻכּוּת, תִּינַח בְּקֻדְשָׁה לְהַתְחַדֵּשׁ
 כְּרָחוּי. וְכַשְׁמַתְחַדְשֵׁת כְּכָל חֻדְשׁ, נִקְרָאת מִשׁוּם זֶה, נַעַר, וְכִכְר הָעַמְדָּנוּ.

וְהֵאָחֵז הַזֶּה, דְּהֵינּוּ הַסְּטֵרָא אַחֲרָא, שֶׁהוּא תַּמִּיד צְטוּמְאָה וְאֵינּוּ יוֹלָא מִמֶּנּוּ,
נִקְרָא מְלֻךְ זָהוּ וְכִסִּיל. וּמִשּׁוּם זֶה יִסְרָאֵל הַקְּדוּשִׁים שָׁהִם עִם אֶחָד צְיָחוּד
קְדוּשָׁה, הַקְּדוּשָׁה צְרוּדָה הוּא נוֹתֵן לָהֶם יַעֲרָה לְהַנְגִּיל מִן הַכֹּל. אֲשֶׁרִיהֶם צְעוּלָם
הַזֶּה וּצְעוּלָם הַזֶּה, שְׂכָתוֹב, וְעַמּוּדָה כָּלֶם לְדִיקוּם לְעוּלָם יִירָשׁוּ אַרְצָה נֶכֶד מִטְּעִי
מַעֲשֵׂה יְדִי לְהַתְּפִיחַ.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ה

א. הַכֹּל חֲתִיבִין בְּבִרְכַת הַזְּמִין כְּדָרְךָ שְׁחִיבִין בְּבִרְכַת הַמְּזוּן
אֲפֹלוּ כְּהֵנִים שְׂאֲכָלוּ קְדָשִׁי הַקְּדוּשִׁים בְּעֶזְרָה וְכוּן כְּהֵנִים
וְיִשְׂרָאֵלִים שְׂאֲכָלוּ כְּאֶחָד וְאֲכָלוּ הַכְּהֵנִים תְּרוּמָה וְיִשְׂרָאֵל
חֲלִין חֲתִיבִין בְּזִמּוֹן כְּחִיּוּבֵן בְּבִרְכַת הַמְּזוּן : **ב.** נָשִׁים וְעִבְדִים
קִטְנִים אֵין מְזַמְּנִין עֲלֵיהֶם אֲבָל מְזַמְּנִין לְעֶצְמָן וְלֹא תִהְיֶה
חִבּוּרָה שֶׁל נָשִׁים וְעִבְדִים וְקִטְנִים מִפְּנֵי הַפְּרִיצוּת. אֲבָל
נָשִׁים מְזַמְּנוֹת לְעֶצְמָן אוֹ עִבְדִים לְעֶצְמָן. וְבִלְבָד שְׂלֹא יִזְמְנוּ
בְּשֵׁם. אֲנִדְרוּגִינוֹס מְזַמֵּן לְמִינוֹ וְאֵינוֹ מְזַמֵּן לֹא לְנָשִׁים וְלֹא
לְאֲנָשִׁים מִפְּנֵי שֶׁהוּא סֶפֶק. וְהַטְּמֵטוֹס אֵינוֹ מְזַמֵּן כָּלֶל. קָטוֹן
הַיּוֹדֵעַ לְמִי מְבָרְכִין מְזַמְּנִין עֲלָיו וְאֵף עַל פִּי שֶׁהוּא כָּבוֹן
שְׂבָעָה אוֹ שְׂמוֹנָה. וּמְצַטְרֵף בֵּין לְמִנּוֹ שְׁלֹשׁ בֵּין לְמִנּוֹ עֶשְׂרֵה
לְזִמּוֹן עֲלָיו. וְהַנְּכָרִי אֵין מְזַמְּנִין עֲלָיו :

מוסר

שערי תשובה דף כח עג

מִי שְׁלוּעַג לְבַנֵּי אָדָם כִּי יְבוֹז לָהֶם בְּלִבּוֹ לְקַצֵּר הַשְּׂגָתָם
בְּמַעֲלוֹת אוֹ בְּהַצְלָחוֹת הַזְּמַן בְּכַבּוּד וּבְשִׁרְרָה אוֹ יְבוֹז אוֹתָם
לְעַנְיִים וְרִישָׁם וְהַגְּאוּהָ הַבִּיאָתָהּוּ אֶל הַמִּדָּה הַזֹּאת אוֹ רַב
הַשְּׁלוּהָ וְהַתְּעַנוּג כְּעַנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (תהילים קכג) רַבַּת שְׁבַעָה לָּהּ
נִפְשָׁנוּ הַלְעַג הַשְּׂאֲנָנִים הַבוֹז לְגֵאֵי יוֹנִים. וּפְעָמִים יִלְעִיג הַלֵּץ
עַל הַקְּדוֹשִׁים וְהַנְּבִיאִים כְּעַנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ג) כֵּלּוֹ לוֹעֵג לִי.
וְאָמַר שְׁלֹמֹה עָלָיו הַשְּׁלוֹם (משלי יד) בָּז לְרַעְהוּ חוּטֵא. וְעוֹד
נֶאֱמַר (שם יא) בָּז לְרַעְהוּ חֶסֶד לֵב וְנֶאֱמַר (שם יז) לוֹעֵג לְרֵשׁ חֲרָף
עוֹשֶׂהוּ שְׂמִחַ לְאִיד לֹא יִנְקָה. פְּרוֹשׁ לוֹעֵג לְרֵשׁ הָרָאָה אֶת
נַפְשׁוֹ כִּי תִדְמָה אֲשֶׁר הַהַצְלָחוֹת בְּיַד בְּנֵי אָדָם וְהַשֵּׁג יִשְׁיִגוּן
אוֹתָם בְּחֻכְמָתָם כְּעַנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ח) וְאָמַרְתָּ בְּלִבְבְּךָ כַּחֲסִי
וְלֵצָם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחֵיל הַזֶּה. וְנֶאֱמַר (ישעיה י) כִּי אָמַר
בְּכַח יָדִי עָשִׂיתִי וּבְחֻכְמָתִי כִּי נְבוֹנוֹתִי וּבַעֲבוּר זֶה לוֹעֵג לְרֵשׁ
כִּי יֹאמַר בְּלִבָּבוֹ שֶׁלֹּא הַשֵּׁיג לְעֶשֶׂר וּמְחַסֵּר דַּעְתּוֹ וְשִׁפְלוֹת
יָדָיו. וְהִנֵּה חֲרָף עוֹשֶׂהוּ הָרֵשׁ וְהַעֲשִׂיר כִּי הַכֹּל מֵאֵת ה'
יִתְבָּרֵךְ כְּעַנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כג) עֲשִׂיר וְרֵשׁ נִפְגָּשׁוּ עוֹשֶׂה כֹּלָם
ה'. וְעַל הַשְּׂמִחַ לְאִיד אָמַר לֹא יִנְקָה. כִּי אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא
הַזִּיק בְּמַעֲשֶׂה וְלֹא בְּדַבּוּר לֹא יִנְקָה, אֵךְ אֵין רַעַת הַשְּׂמִחַ
לְאִיד מִשְׂגַּת לְרַעַת הַלוֹעֵג עַל הָרֵשׁ. וּמִפְּנֵי כִּי הַלִּיצָנוֹת
בְּסִבַּת הַגְּאוּהָ שֶׁהוּא הַפֶּךְ הָעֲנוּהָ אָמַר שְׁלֹמֹה עָלָיו הַשְּׁלוֹם
(משלי ג) אִם לִלְצִים הוּא יִלְיֹץ וְלְעַנְוִים יִתֵּן חֵן. פְּרוֹשׁ, אִם
לִלְצִים בְּאֶמֶת הַלְצִים הַלוֹעֲגִים לְבַנֵּי אָדָם הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ
יִלְעַג לָהֶם כְּעַנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (תהילים ב) יוֹשֵׁב בְּשָׁמַיִם יִשְׁחַק ה'
יִלְעַג לָמוֹ. וְלִשׁוֹן אִם לְאֶמֶת הַדְּבָר. וְכֵן (במדבר כב) כִּי אִם יִהְיֶה
לְבַעַר קִין (משלי כג) כִּי אִם יֵשׁ אַחֲרִית:

כִּי תַבּוּא לַיִל שִׁישִׁי תוֹרָה

(ח) וְכָתַבְתָּ עַל הָאֲבָנִים אֶת כָּל דְּבָרֵי
הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּאֵר הַיֵּטֵב : (ט) וְתָכַתּוּב עַל
אֲבָנִיָּא יֵת כָּל פְּתֻגְמֵי אוֹרֵיתָא הָדָא פְּרִשׁ יְאוֹת :

רש"י בחר היטב. בשבועים לשון:

(ט) וַיִּדְבֹר מֹשֶׁה וְהִכְהִנִים הַלְוִיִּם אֶל כָּל
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הַסִּכֵּת וּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל
הַיּוֹם הַזֶּה נְהִייתָ לְעַם לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ :
וּמְלִיל מֹשֶׁה וְכֹהֲנֵיָא לְוָאֵי לְכֹל יִשְׂרָאֵל לְמִימְרָא אֲצִית וּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל
יּוֹמָא הַדִּין הוֹיֵתָא לְעַמָּא קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ :

רש"י הסכת. כתרנומו: היום הזה נהיית לעם. בכל יום יהיו בעיניך כאלו היום באת עמו בצרית:

(י) וּשְׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְעָשִׂיתָ אֶת
מִצְוֹתָיו וְאֶת חֻקָּיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּךָ
הַיּוֹם : (יא) וְתִקְבַּל לְמִימְרָא דִּי אֱלֹהֶיךָ וְתַעֲבֹד יֵת פְּקוּדוֹהֵי וְיֵת
קְיָמוֹהֵי דִי אֲנָא מְפַקְדֶךָ יּוֹמָא דִּין : (יב)
מֹשֶׁה אֶת הָעָם בֵּינָם לֵאמֹר : וּפְקִיד
מֹשֶׁה יֵת עַמָּא בֵּינָם לֵאמֹר : (יב) אֱלֹהֵי יַעֲמָדוּ
לְבָרְךָ אֶת הָעָם עַל הַר גְּרִזִּים בְּעִבְרֶכֶם
אֶת הַיַּרְדֵּן שְׂמֵעוּן וְלוֹי וַיהוּדָה וַיִּשְׁשָׁכֶר
וַיּוֹסֶף וּבְנֵימָן : אֵלֵינוּ יְקוּמוּן לְבָרְכָא יֵת עַמָּא עַל טוֹרָא
דְּגְרִזִּים בְּמַעֲבָרְכוֹן יֵת יַרְדְּנָא שְׂמֵעוּן וְלוֹי וַיהוּדָה וַיִּשְׁשָׁכֶר וַיּוֹסֶף
וּבְנֵימָן :

רש"י לברך את העם. כדאיתא במסכת סוטה (בב טז) ששה שבועים עלו לראש הר גריזים, וששה לראש הר
עיבל, והכהנים והלוים והארוון למטה באמלע. הפכו ליום פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בצרכה, ברוך

האיץ אשר לא יעשה פסל ומסכה וגו' ואלו ואלו עונין אמון. חזרו והפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה ואומרים, (פסוק טו) ארור האיץ אשר יעשה פסל וגו', וכן כלם עד (פסוק טז) ארור אשר לא יקים:

(יג) וְאֵלֶּה יַעֲמְדוּ עַל הַקְּלָלָה בְּהַר עֵיבֶל
רְאוּבוֹן גָּד וְאֲשֶׁר וּזְבוּלוֹן דָּן וְנַפְתָּלִי : וְאֵלֵּין
יְקוּמוּן עַל לְוִטִיָּא בְּטוֹרָא דְעֵיבֶל רְאוּבוֹן גָּד וְאֲשֶׁר וּזְבוּלוֹן דָּן וְנַפְתָּלִי :
(יד) וְעֵנוּ הַלְוִיִּים וְאָמְרוּ אֶל כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל
קוֹל רָם : (ט) וַיִּתִּיבוּן יְנוֹאֵי וַיִּימְרוּן לְכָל אָנָּשׁ יִשְׂרָאֵל קְלָא
רָמָא : (יט) אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פְּסֵל
וּמִסְכָּה תּוֹעֵבַת יְהוָה מַעֲשֵׂה יְדֵי חָרָשׁ
וְשָׁם בְּסִתְרָא וְעֵנוּ כָּל הָעָם וְאָמְרוּ אָמֵן :
(ס) לִיט גְּבֵרָא דִּי יַעֲבֹד צָלָם וּמִתְכָּא מְרַחֲקָא קֹדֶם יְיָ עֲבָד יְדֵי אָמֵן
וְשׁוּי בְּסִתְרָא וַיִּתִּיבוּן כָּל עַמָּא וַיִּימְרוּן אָמֵן : (יט) אָרוּר
מִקְלָה אָבִיו וְאָמוֹ וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן :
(ס) לִיט דִּיקְלֵי אָבוּהֵי וְאִמָּה וַיִּימַר כָּל עַמָּא אָמֵן :

רש"י מקלה אביו. מזלזל, לשון (פסוק כ"ה) ונקלה אחיד:

(יז) אָרוּר מַסִּיג גְּבוּל רֵעֵהוּ וְאָמַר כָּל הָעָם
אָמֵן : (ס) לִיט דִּינְשָׁנִי תְּחוּמָּא דְחֻבְרָה וַיִּימַר כָּל עַמָּא אָמֵן :

רש"י מסיג גבול. מחזירו לאחוריו וגונב את הקרקע, לשון (ישעיה טז) והסג אחור:

(יח) אָרוּר מְשַׁגָּה עוֹר בַּדֶּרֶךְ וְאָמַר כָּל הָעָם
אָמֵן : (ס) לִיט דִּיטְעֵי עוֹרָא בְּאַרְחָא וַיִּימַר כָּל עַמָּא אָמֵן :

רש"י משגה עור. הסומא בדבר ומשיאו עלה רעה:

אָרוּר מַטֶּה מְשִׁפֵּט גַּר יְתוּס וְאַלְמָנָה (יט)
 וְאָמַר כָּל הָעַם אָמֵן : לִיט דִּינְצְלִי דִין דִּינֵר יִתְמָא
 וְאַרְמָלָא וְיִימַר כָּל עַמָּא אָמֵן : (כ) אָרוּר שְׂכֵב עִם אִשְׁת
 אָבִיו כִּי גָלָה כְּנָף אָבִיו וְאָמַר כָּל הָעַם
 אָמֵן : (ס) לִיט דִּישְׁכּוּב עִם אִתְתּ אָבוּהִי אָרִי גְלִי כְּנָפָא דְאָבוּהִי
 וְיִימַר כָּל עַמָּא אָמֵן : (כא) אָרוּר שְׂכֵב עִם כָּל בְּהֵמָה
 וְאָמַר כָּל הָעַם אָמֵן : (ס) לִיט דִּישְׁכּוּב עִם כָּל בְּעִירָא
 וְיִימַר כָּל עַמָּא אָמֵן : (כב) אָרוּר שְׂכֵב עִם אַחְתּוֹ בֵּית
 אָבִיו אוֹ בֵּית אָמוֹ וְאָמַר כָּל הָעַם אָמֵן :
 (ס) לִיט דִּישְׁכּוּב עִם אַחְתּוֹ בֵּית אָבוּהִי אוֹ בֵּית אִמֵּה וְיִימַר כָּל עַמָּא
 אָמֵן : (כג) אָרוּר שְׂכֵב עִם חֲתָנְתּוֹ וְאָמַר כָּל
 הָעַם אָמֵן : (ס) לִיט דִּישְׁכּוּב עִם חֲמוּתָה וְיִימַר כָּל עַמָּא
 אָמֵן : (כד) אָרוּר מַכֶּה יַרְעֵהוּ בְּסִתְרָא וְאָמַר כָּל
 הָעַם אָמֵן : (ס) לִיט דִּימְחִי לְחֻבְרָה בְּסִתְרָא וְיִימַר כָּל עַמָּא
 אָמֵן :

רש"י מכה רעהו בסתרי. על לשון הרע הוא אומר. ראיתי ביסודו של רבי משה הדקדוק, אחד עשר ארוכים
 יס כחן, כנגד אחד עשר שבטים. וכנגד שמעון לא כתב ארוה, לפי שלא היה בלבו לדברו לפני מותו כשברך
 שאר השבטים, לכך לא ראה לקללו:

אָרוּר לִקְחַ שְׂחָד לְהַכּוֹת נַפְשׁ דָּם נָקִי (כה)
 וְאָמַר כָּל הָעַם אָמֵן : (ס) לִיט דִּי מְקַבֵּל שְׂחָדָא
 לְמַקְטֵל נַפְשׁ דָּם זָכִי וְיִימַר כָּל עַמָּא אָמֵן : (כו) אָרוּר אֲשֶׁר
 לֹא יִקְיָם אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת
 לַעֲשׂוֹת אוֹתָם וְאָמַר כָּל הָעַם אָמֵן : (ס)

לִיט דִּי לֹא יִקְיִם יִת פִּתְגְּמֵי אוֹרֵיתָא הִדָּא לְמַעְבַּד יְתְהוּן וַיִּימַר כָּל עַמָּא אָמֵן :

רש"י אָזַר לֹא יִקְיִם. כֹּאן כֻּלְּל אֵת כֹּל הַתּוֹרָה כֻּלָּה וְקִבְּלוּהָ עֲלֵיהֶם בְּצַדִּיקוּתָא:

כח (א) וְהָיָה אִם שָׁמוּעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁמֵר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּךָ הַיּוֹם וּנְתַנֶּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עֲלִיוֹן עַל כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ : וַיְהִי אִם קִבְּלָא תִקְבֵּל לְמִימְרָא דִּי אֱלֹהֶיךָ לְמַטְר לְמַעְבַּד יִת כָּל פְּקוּדוֹהִי דִּי אֲנָא מִפְּקֻדָּךָ יוֹמָא דִּין וַיִּתְנַןֶךָ יְי אֱלֹהֶיךָ עֲלָאָה עַל כָּל עַמְמֵי אֲרַעָא :
(ב) וּבָאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַבְּרָכוֹת הָאֵלֶּה וְהַשִּׁיגְךָ כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ : וַיִּיתְנוּן עֲלֶיךָ כָּל בְּרָכְתָא הָאֵלִין וַיִּדְבְּקֶנְךָ אֲרִי תִקְבֵּל לְמִימְרָא דִּי אֱלֹהֶיךָ : (ג) בְּרוּךְ אַתָּה בָּעִיר וּבְרוּךְ אַתָּה בַּשָּׂדֶה : בְּרִיךְ אַתָּה בְּקִרְתָּא וּבְרִיךְ אַתָּה בְּחַקְלָא : (ד) בְּרוּךְ פְּרִי בִטְנֶךָ וּפְרִי אֲדָמְתֶךָ וּפְרִי בְהִמְתֶּךָ שִׁגְר אֲלַפֶּיךָ וְעִשְׂתֵּרוֹת צֹאנֶךָ : בְּרִיךְ וּלְדָא דְמַעְךָ וְאֲבָא דְאַרְעֶךָ וְיִלְדָא דְבַעֲרֶיךָ בְּקִרְיָא וְעִדְרֵי עֲנָךָ :

רש"י שִׁגְר אֲלַפֶּיךָ. וְלִדּוֹת בְּקִרְדָּא שְׁהִבְהִמָּה מִשְׁגַּרְתָּא מִמַּעֲיָה: וְעִשְׂתֵּרוֹת אֲלַנְךָ. כְּתַרְגוּמוֹ. וְרִבּוֹתֵינוּ אֲמַרוּ לְמַה נִּקְרָא שְׁמֵם עִשְׂתֵּרוֹת, שְׁמַעֲשִׂירוֹת אֵת בְּעִלְיָהּ וּמַחְזִיקוֹת אוֹתָם כְּעִשְׂתֵּרוֹת הַלְלוּ שְׁהֵן סְלַעִים חֲזִיקִים:

(ה) בְּרוּךְ טִנְאָךָ וּמִשְׁאֲרֵתֶךָ : בְּרִיךְ סִלְךָ וְאַצְוֹתֶךָ :

רש"י בְּרוּךְ טִנְאָךָ. פִּירוֹתֶיךָ. דְּבַר אַחַר טִנְאָךָ דְּבַר לֹא שְׂתָהּ מַסְנֵן בְּסַלְיָם: וּמִשְׁאֲרֵתֶךָ. דְּבַר יֵבֶשׁ שְׁנַשְׂאֵר כֻּלְּי וְחֵינוּ זַב:

בְּרוּךְ אַתָּה בְּבֹאֶךָ וּבְרוּךְ אַתָּה בְּצֵאתְךָ :
בְּרוּךְ אַתָּה בְּמַעְלָךְ וּבְרוּךְ אַתָּה בְּמַפְקָךְ :

כַּס"י ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך. שְׂתַחַא יֵלֵאֲתֵךְ מִן הָעוֹלָם בְּלֹא חֵטָא כְּבִיאֲתֵךְ לְעוֹלָם:

יִתֵּן יְהוָה אֶת אֵיבֵיךָ הַקָּמִים
עָלֶיךָ נִגְפִים לְפָנֶיךָ בְּדַרְךָ אֶחָד יֵצְאוּ
אֵלֶיךָ וּבְשִׁבְעָה דַרְכִים יִנוֹסוּ לְפָנֶיךָ : יִתֵּן יי
יֵת בְּעַלֵי דְבַבְךָ דְקִימִין עָלֶיךָ תִּבְרִירוּ קְדָמְךָ בְּאַרְחָא חֲדָא יִפְקוּן לְוֹתְךָ
וּבְשִׁבְעָא אַרְחוּ יַעֲרְקוּן מִקְדָּמְךָ :

כַּס"י ובשבעה דרכים ינוסו לפניך. כן לך הנזהלים לברוח, מתפזרין לכל אר:

כִּי תָבֹא יוֹם שִׁישִׁי תוֹרָה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה :

יֵצֵאוּ יְהוָה אֶתְךָ אֶת הַבְּרָכָה בְּאַסְמִיךָ
וּבְכָל מְשֻׁלַּח יָדְךָ וּבִבְרָכָה בְּאַרְצָא אֲשֶׁר
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נִתֵּן לָךְ : יִפְקֹד יי עִמָּךְ יֵת בְּרַבְתָּא
בְּאוּצְרָךְ וּבְכָל אוֹשְׁטוֹת יָדְךָ וּבִבְרָכְנָךְ בְּאַרְעָא דִּי יי אֱלֹהֶיךָ יְהִיב לָךְ : (ט)
יִקְיַמְךָ יְהוָה לֹא לְעַם קְדוֹשׁ כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע
לָךְ כִּי תִשְׁמַר אֶת מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
וְהִלַּכְתָּ בְּדַרְכָּיו : יִקְיַמְנֶךָ יי לֹא לְעַם קְדִישׁ כְּמָא דִּי קִיִּים
לָךְ אַרִי תִטֵּר יֵת פְּקוּדֵיִךָ דִּי יי אֱלֹהֶיךָ וּתְהִי בְּאַרְחוּ דְתַקְנֹן קְדָמוּחֵי :
(י) וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם יְהוָה נִקְרָא

עֲלִיף וַיֵּרְאוּ מִמֶּנּוּ : וַיַּחֲזִיוּ כָּל עַמְמֵי אֶרֶץ אֲרִי שְׂמָא
דִּי אֲתִקְרִי עֲלֶיךָ וַיִּדְחֲלוּ מִנֶּכָּךְ : (א) וְהוֹתֵרְךָ יְהוָה
לְטוֹבָה בְּפָרִי בְטֶנֶךָ וּבְפָרִי בְהִמְתֵּךָ וּבְפָרִי
אֲדַמְתֶּךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה
לְאַבְתִּיף לָתֵת לָךְ : וַיּוֹתֵרְנֶךָ יי לְטָבָא בּוֹלְדָא דְמַעֲךָ
וּבּוֹלְדָא דְבַעֲיֶרְךָ וּבְאֵבָא דְאַרְעֶךָ עַל אֶרֶץ דִּי קִיִּים יי לְאַבְהֵתְךָ לְמַתָּן
לָךְ : (ב) יִפְתַּח יְהוָה לָךְ אֶת אוֹצְרוֹ הַטּוֹב אֶת
הַשְּׂמִים לָתֵת מִטֶּר אֶרְצֶךָ בְּעֵתוֹ וּלְבַרְךָ
אֶת כָּל מַעֲשֵׂה יָדְךָ וְהִלּוֹיתָ גוֹיִם רַבִּים
וְאַתָּה לֹא תִלְוָה : יִפְתַּח יי לָךְ ית אוֹצְרָה טָבָא ית שְׂמִיָּא
לְמַתָּן מִטֶּר אֶרְעֶךָ בְּעֵדְנָה וּלְבַרְכָּא ית כָּל עוֹבְדֵי יָדְךָ וְתוֹזֵף לְעַמְמִין
סְגִיָּאִין וְאַתָּה לֹא תִזּוֹף : (ג) וַיִּנְתְּנֶךָ יְהוָה לְרֹאשׁ וְלֹא
לְזָנָב וְהָיִיתָ רֶק לְמַעַלָּה וְלֹא תִהְיֶה
לְמַטָּה כִּי תִשְׁמַע אֶל מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לְשָׁמֵר וּלְעַשׂוֹת :
וַיִּתְּנֶךָ יי לְתַקִּיף וְלֹא לְחַלֵּשׁ וַיִּתְּהִי בְרַם לְעֵלָא וְלֹא תִהְיֶה לְתַחְתָּא אֲרִי
תִקְבַּל לְפָקוּדִיא דִּי אֱלֹהֶיךָ דִּי אָנָּא מְפַקְדָּךְ יוֹמָא דִּין לְמִטֶּר וּלְמַעְבַּד :
וְלֹא תִסּוּר מִכָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אָנֹכִי
מְצַוְּךָ אֶתְכֶם הַיּוֹם יָמִין וּשְׂמֹאל לְלַכְתָּ
אַחֲרֵי אֱלֹהִים אַחֲרִים לְעַבְדָּם : (ד) וְלֹא
תִסְטוּן מִכָּל פְּתֻגְמִיא דִּי אָנָּא מְפַקְדָּךְ יתְכוּן יוֹמָא דִּין יִמְיָנָא וּשְׂמֹאלָא
לְמַהֲךָ בְּתֵר טַעוֹת עַמְמִיא לְמַפְלַחְנוּן : (ה) וְהָיָה אִם לֹא
תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשָׁמֵר לְעַשׂוֹת
אֶת כָּל מִצְוֹתָיו וְחִקְתָּיו אֲשֶׁר אָנֹכִי

מִצִּוְתָךְ הַיּוֹם וּבָאוּ עָלַיךָ כָּל הַקְּלָלוֹת
הָאֵלֶּה וְהַשִּׁיגוֹתָ : וַיְהִי אִם לֹא תִקְבֹּל בְּמִימְרָא דַּיְי אֱלֹהֶיךָ
לְמִטְרָ לְמַעֲבֹד יְתָ כָּל פְּקוּדוֹתַי וּקְיָמוּתַי דִּי אֲנָא מִפְּקֻדָּךְ יוֹמָא דִּין
וַיִּיתְנוּן עֲלֶיךָ כָּל לְוִטְיָא הָאֵלִין וַיִּדְבְּקֻנְךָ : (טז) אַרְוֹר אַתָּה
בְּעִיר וְאַרְוֹר אַתָּה בַּשָּׂדֶה : לִיט אַתָּה בְּקִרְתָּא וְלִיט
אַתָּה בְּחַקְלָא : (יז) אַרְוֹר טַנְיָאךָ וּמִשְׂאֲרֵתְךָ : לִיט סִלְךָ
וְאַצֹּתְךָ : (יח) אַרְוֹר פְּרִי בְּטַנְיָא וּפְרִי אֲדָמָתְךָ
שֹׁגֵר אֲלַפְיָךָ וְעִשְׂתֵּרֶת צֹאנְךָ : לִיט וּלְדָא דְמַעֲךָ
וְאַבָּא דְאַרְעָךָ בְּקִרֵי תוֹרִיךָ וְעֲדָרֵי עֲנָךְ : (יט) אַרְוֹר אַתָּה
בְּבֹאֲךָ וְאַרְוֹר אַתָּה בְּצִאֲתְךָ : לִיט אַתָּה בְּמַעְלָךְ
וְלִיט אַתָּה בְּמַפְקָךְ : (כ) יִשְׁלַח יְהוָה בְּךָ אֶת הַמַּאֲרָה
אֶת הַמְּהוּמָה וְאֶת הַמְּגַעֲרַת בְּכָל מְשֻׁלַּח
יְדֶךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַד הַשְּׂמֹדָךְ וְעַד אֲבֻדָּךְ
מִיָּהָר מִפְּנֵי רֵעַ מֵעֲלֵיךָ אֲשֶׁר עֲזַבְתָּנִי : יְגֵרִי
יְי בְּךָ יְתָ מִאֲרֵתָא וְיְתָ שְׁגוּשְׂיָא וְיְתָ מְזוּפִיתָא בְּכָל אוֹשְׁטוֹת יְדֶךָ דִּי
תַעֲבֹד עַד דְּתַשְׁתַּצִּי וְעַד דְּתִיבַד בְּפְרִיעַ מִן קָדָם בִּישׁוֹת עוֹבְדֵיךָ
דְּשִׁבְקֵתָא דַחְלַתִּי :

כ"ט המארה. חסרון כמו (ויקרא יג, כג) לרעת ממארת: המהומה. שגוש קול זהלות:

(כא) יִדְבֶּק יְהוָה בְּךָ אֶת הַדָּבָר עַד כָּלְתוֹ
אֶתְךָ מֵעַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר אַתָּה בָּא שָׁמָּה
לְרִשְׁתָּהּ : יִדְבֶּק יְי בְּךָ יְתָ מוֹתָא עַד דִּישְׁיַצִּי יְתָךְ מֵעַל אֲרֵעָא
דִּי אַתָּה עָלִיל לְתַמּוֹן לְמִירְתָּהּ : (כב) יִכְכֶּה יְהוָה בַּשְּׁחָפַת
וּבִקְדַחַת וּבִדְלָקַת וּבַחֲרָחַר וּבַחֲרָב

וּבְשִׁדְפוֹן וּבִירְקוֹן וּרְדָפוֹף עַד אָבְדָף :
יִמְחַנֵּף יִי בְשִׁחְפָתָא וּבְקִדְחָתָא וּבְדִלְקָתָא וּבְחַרְחוּרָא וּבְחַרְבָּא
וּבְשִׁדְפוֹנָא וּבִירְקוֹנָא וּרְדָפְנָף עַד דְתִיבֵד :

רש"י בשחפת. שצטרו נשחף ונפוח: ובקדחת. לשון (דברים לב, כג) כי אש קדחה באפי והיא אש של חולים מלוי"ד בלע"ז (פיעבערהימלע) שהיא חמה מאד: ובדלקת. חמה יותר מקדחת, ומיני חלאים הם: ובחרח. חולי המחממו תוך הגוף ומאח תמיד למים ובלע"ז אישרדימיני"ט לשון (איוב ל, ט) ועלמי חרה מני חרב (ירמ"ה, ה, כט) נחר מפוח מאש: ובחרב. יביא עליך גיסות: שדפון וירקון. מכות תבואה שצדקות: שדפון. רוח קדים אשלי"דה בלע"ז (ואנפערבראנגט) : ירקון. יובש לפני התבואה מכסיפין ונהפכין לירקון קמ"א בלע"ז : עד אבדך. תרגום עד דתיבד, כלומר עד אבוד אותך שתכלה מאליך:

(כג) וְהָיוּ שְׁמֵיךָ אֲשֶׁר עַל רְאשֶׁךָ נְחֹשֶׁת
וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר תַּחְתֶּיךָ בְּרָזָל : וְיִהְיוּ שְׁמֵיךָ דִּי עֲלוּי
רִישֶׁךָ חֲסִינִין פְּנִחְשָׂא מְלֶאחְתָּא מְטָרָא וְאַרְעָא דִּי תַחֲוֹתֶךָ תַּקִּיפָא
כְּפֶרְזָלָא מְלֶמְעֵבַד פְּרִין :

רש"י והיו שמיך אשר על ראשך נחשת. קללות הללו משה מפי עצמו אמרו, וצבחר סיני מפי הקדוש ברוך הוא אמרו כמשמעו, ושם נאמר (ויקרא כו, יד) ואם לא תשמעו לי, ואם תלכו עמי קרי, וכן הוא אומר (פסוק טו) בקול ה' אלהיך (פסוק כא) ידבק ה' בך, (פסוק כג) יככה ה'. הקל משה בקללותיו לאמרן בלשון יחיד. וגם כן בקללה זו הקל, שצבאשונות הוא אומר (ויקרא כו, יט) את שמיכם כברזל ואת ארצכם כנחושה, שלא יהיו השמים מזיעין כדרך שאין הברזל מזיע, ומתוך כך יהא חורב בעולם והארץ תהא מזיעה כדרך שהנחשת מזיע, והיא מרקבת פירותיה, וכאן הוא אומר שמיך נחשת וארץ ברזל, שיהיו שמים מזיעין אף על פי שלא יריקו מטר, מכל מקום לא יהיה חורב של אבדן בעולם, והארץ לא תהא מזיעה כדרך שאין הברזל מזיע, ואין הפרות מרקיבין. ומכל מקום קללה היא, בין שהיא כנחשת בין שהיא כברזל, לא תוֹאֵל פרות, וכן השמים לא יריקו מטר:

(כד) יִתֵּן יְהוָה אֶת מְטַר אֲרָצֶךָ אֲבָק וְעָפָר
מִן הַשָּׁמַיִם יֵרֵד עָלֶיךָ עַד הַשְּׁמַיִם : יִתֵּן יִי יְת
מְטַר אֲרָעָךָ אֲבָקָא וְעָפָרָא מִן שְׁמַיָּא יְחֹת עֲלֶךָ עַד דְתִשְׁתַּצִּי :

רש"י מטר ארץ אבק ועפר. זיקא דבתר מטרא, מטר יורד ולא כל רכבו ואין בו כדי להרביץ את העפר, והרוח באה ומעלה את האבק ומכסה את עשב הזרעים שהן לחים מן המים, ונדבק בהם ונעשה טיט ומתיבש, ומרקיבין:

(כה) יִתְנַדֵּךְ יְהוָה נֶגְף לְפָנַי אֵיבֶיךָ בְּדַרְדָּךְ אֶחָד
תֵּצֵא אֵלָיו וּבִשְׂבַעַה דְרָכִים תִּנּוּס לְפָנָיו
וְהֵייתָ לְזַעוּה לְכָל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ : יִתְנַדֵּךְ
יְיָ תִבִּיר קָדָם סְנָאֶךָ בְּאֶרְחָא חֲדָא תִפּוֹק לְוִתְהָ וּבִשְׂבַעַא אֶרְחוּ
תַעֲרוֹק מִקְדָּמוֹהֵי וְתִהֵי לְזִיעַ לְכָל מַלְכוֹת אֶרְעָא :

רש"י לזעוה. לאימה ולזיע, שיזעו כל שומעי מכותיך ממך, ויאמרו אוי לנו, שלא יבוא עלינו כדרך שבא על כלו:

(כו) וְהֵייתָ נִבְלָתְךָ לְמֵאֲכָל לְכָל עוֹף
הַשָּׁמַיִם וּלְבִהֶמֶת הָאָרֶץ וְאִין מַחְרִיד :
וְתִהֵי נִבְלָתְךָ מִשְׂגָרָא לְמִיכַל לְכָל עוֹפָא דְשָׁמַיָא וּלְבַעִירַת אֶרְעָא וְלִית
דְּמַנִּיד : (כז) יִכְכָּה יְהוָה בְּשַׁחֲיוֹן מְצָרִים (ובעפלים)
וּבִטְחָרִים וּבִגְרָב וּבְחָרְס אֲשֶׁר לֹא תוּכַל
לְהִרְפָּא : יִמְחַנְדֵּךְ יְיָ בְּשַׁחְנָא דְּמְצָרִים וּבִטְחָרִין וּבִגְרָבָא
וּבִחָרִים יִבִּישׁ דִּי לֹא תִכּוּל לְאַתְסָאָה :

רש"י בשחין מצרים. רע היה מאד, לח מצחוץ ויבש מצפנים, כלאיתא בצכורות (מא, א) : גרב. שחין לח: חרס. שחין יבש כחרס:

(כח) יִכְכָּה יְהוָה בְּשַׁגְעוֹן וּבְעִירוֹן וּבְתַמְהוֹן
לֵבָב : יִמְחַנְדֵּךְ יְיָ בְּטַפְשׁוּתָא וּבְסִמְיוּתָא וּבְשַׁעֲמָמוֹת לְבָא :

רש"י ובתמהון לבב. אוטם הלב אשטורדישוין בלע"ז [תלהמה] :

(כט) וְהֵייתָ מִמִּשֵׁשׁ בְּצַהָרִים כְּאֲשֶׁר יִמְשֵׁשׁ
הָעוֹר בְּאַפְלָה וְלֹא תִצְלִיחַ אֶת דְרָכֶיךָ
וְהֵייתָ אֶדְ עֲשׂוּק וְגָזוּל כָּל הַיָּמִים וְאִין

מוֹשִׁיעַ : וַתְּהִי מִמֹּשֶׁשׁ בְּטַהֲרָא כְּמָא דִּי מֹשֶׁשׁ עוֹיָרָא בְּקַבְלָא
וְלֹא תִצְלַח יְת אַרְחֻתֵיךְ וַתְּהִי בְרַם עֲשִׂיק וְאַנִּיס כֹּל יוֹמֵיָא וְלִית
דְּפָרִיק :

רש"י עשוק. בכל מעשך יהיה ערעור:

אִשָּׁה תְּאָרְשׁ וְאִישׁ אַחַר (ישגלנה) **יִשְׁכַּבְנָה**
בֵּית תְּבֻנָה וְלֹא תִישָׁב בּוֹ כְּרַם תִּטַּע וְלֹא
תַּחלְלֵנוּ : אַתְתָּא תִירוֹס וּגְבַר אַחְרוֹן יִשְׁכַּבְנָה בֵּיתָא תְּבַנִּי וְלֹא
תִיתַב בֵּיה כְּרָמָא תִצּוּב וְלֹא תַחלְלָנָה :

רש"י ישגלנה. לשון שגל, פלגש, והכחוש כנהו לשבח, ישכבנה, ותקון סופרים הוא זה: תחללנו. בשנה
הרביעית לאכול פרו:

שׁוֹרְךָ טְבוּחַ לְעֵינֶיךָ וְלֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ
חֲמֹרְךָ גְזוּל מִלְּפָנֶיךָ וְלֹא יָשׁוּב לָךְ צֹאנְךָ
נִתְּנוֹת לְאִיבֶיךָ וְאִין לָךְ מוֹשִׁיעַ : תּוֹרְךָ יְהִי נָכֵס
לְעֵינֶיךָ וְלֹא תִיכּוֹל מִנֶּה חֲמֹרְךָ יְהִי אָנֶס מִקְדָּמְךָ וְלֹא יִתּוּב לָךְ עֲנֹךְ
מִסִּירִין לְבַעֲלֵי דְבַבְךָ וְלִית לָךְ פָּרִיק : (כב) **בְּנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ**
נִתְּנִים לְעַם אַחַר וְעֵינֶיךָ רְאוֹת וְכָלוֹת
אֲלֵיהֶם כָּל הַיּוֹם וְאִין לְאֵל יָדְךָ : בְּנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ
מִסִּירִין לְעַמָּא אַחְרוֹן וְעֵינְךָ חֲזוֹן וַיִּסּוּפוּן בְּגִלְלָהוֹן כֹּל יוֹמָא וְלִית חִילָא
בִּידְךָ :

רש"י וכלות אליהם. מאפות אליהם שישבו ואינם שבים. כל תוחלת שאינה צאה, קרויה כליון עינים:

פְּרִי אֲדָמְתְךָ וְכָל יְגִיעֶךָ יֹאכַל עִם אֲשֶׁר
לָא יָדַעְתָּ וְהָיִיתָ רַק עֹשׂוֹק וְרָצוּץ כָּל
הַיָּמִים : אַבָּא דְאַרְעָךְ וְכָל לְאוּתְךָ יְכוּל עֲמָא דִּי לָא יָדַעְתָּ וַתְּהִי

בָּרַם עָשִׂיק וּרְעִיעַ כָּל יוֹמָא : (לד) וְהֵייתָ מְשַׁגֵּעַ
 מִמְרֵאָה עֵינֶיךָ אֲשֶׁר תִּרְאֶה : וְתִהְיֶי מְשַׁתְּטָה
 מִחֲזוֹ עֵינֶיךָ דִּי תַחֲזִי : (לה) יִכָּכָה יְהוָה בְּשַׁחֲיוֹן רַע עַל
 הַבְּרַפִּים וְעַל הַשְּׂקִים אֲשֶׁר לֹא תוֹכֵל
 לְהִרְפֹּא מִכֶּף רַגְלֶךָ וְעַד קַדְקֹדְךָ : מִחֲנֹךְ יִי
 בְּשַׁחֲנָא בִישָׂא עַל רַבְבִּיא וְעַל שְׂקִיא דִּי לֹא תַכּוּל לְאַתְסָאָה מִפְּרִסַת
 רַגְלֶךָ וְעַד מוֹחֶךָ : (לו) יוֹלֵךְ יְהוָה אֶתְךָ וְאֶת מַלְכְּךָ
 אֲשֶׁר תִּתְּקִים עָלֶיךָ אֶל גּוֹי אֲשֶׁר לֹא יִדְעֶתָ
 אֶתָּה וְאַבְתִּיךָ וְעַבְדְּתָ שֵׁם אֱלֹהִים
 אַחֲרִים עֵץ וְאַבֵּן : יִגְלִי יִי יְתָךְ וְיִת מַלְכְּךָ דִּי תִתְּקִים עָלֶךָ
 לְעַם דִּי לֹא יִדְעֶתָ אֶתְּ וְאַבְהֶתֶיךָ וְתַפְלַח תַּמָּן לְעַמְמֵי פְּלַחֵי טְעוֹתָא
 אַעָא וְאַבְנָא : (לז) וְהֵייתָ לְשִׁמָּה לְמִשָּׁל וְלִשְׁנִינָה
 בְּכָל הָעַמִּים אֲשֶׁר יִנְהַגְּךָ יְהוָה שְׁמָה : וְתִהְיֶי
 לְצַדּוֹ לְמַתַּל וְלִשְׁוֵיעֵי בְּכָל עַמְמֵי דִּי יִדְבְּרֶנְךָ יִי לְתַמָּן :

רש"י לשמנה. אשטורדישוין [תדהמה] כל הרואה אותך יסום עליך: למשל. כשתבא מכה רעה על אדם, יאמרו זו דומה למכת פלוני: ולשנינה. לשון (לש"ג, ז) ושנתם, ידברו בך, וכן תרגומו ולשוני, לשון ספור, ואשתעי:

זָרַע רַב תּוֹצִיא הַשְּׂדֵה וּמַעַט תִּתְּאָסֹף כִּי
 יַחֲסִלְנוּ הָאֲרָבָה : בַּר זָרַע סְגִי תַפֵּק לְחַקְלָא וְזָעַר תַּכְנוּשׁ
 אַרְיִ יַחֲסִלְנָה גּוֹבָא :

רש"י יחסלנו. יכלנו, ועל שם כך נקרא חסיל, שמכלה את הכל:

כְּרַמִּים תִּטַּע וְעַבְדְּתָ וַיִּין לֹא תִשְׁתֶּה
 וְלֹא תִתְּאָגֵר כִּי תִתְּלַעַת : כְּרַמִּין תַּצּוּב
 וְתַפְלַח וְחַמְרָא לֹא תִשְׁתִּי וְלֹא תַכְנוּשׁ אַרְיִ תִּיכְלָנָה וְתִלְעֶתָא : (מ)

זִיתִים יִהְיוּ לָךְ בְּכָל גְּבוּלְךָ וְשֵׁמוֹן לֹא
תִּסּוּף כִּי יִשָּׁל זֵיתְךָ : זִיתִין יְהוּן לָךְ בְּכָל תְּחוּמֶךָ
וּמִשְׁחָא לֹא תִסּוּף אַרְי יִתְרוֹן זֵיתֶיךָ :

רש"י כי ישל. יסיר פירותיו, לשון (לעיל יט, ה) ונשל הברזל:

בָּנִים וּבָנוֹת תּוֹלִיד וְלֹא יִהְיוּ לָךְ כִּי
יִלְכוּ בַשָּׂבִי : בָּנִין וּבָנֹן תּוֹלִיד וְלֹא יְהוּן לָךְ אַרְי יְהִיוּ
בַשָּׂבִיָּא : (מב) כָּל יַעֲצֶךָ וּפְרֵי אֲדָמְתְךָ יִירֶשׁ
הַצֶּלְצֵל : כָּל אֵילָנֶיךָ וְאֲבָא דְאַרְעֶךָ יְחַסְנָנָה סְקָאָה :

רש"י יירש הכלל. יעשנו הארצה רש מן הפרי: יירש. יעני: כלל. מין ארצה. ואי אפשר לפרש יירש לשון ירשה, שאם כן היה לו לכתוב יירש, ולא לשון הורשה וגיושון, שאם כן היה לכתוב יוריש:

הַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ יַעֲלֶה עִלֶיךָ מֵעֵלָה
מֵעֵלָה וְאַתָּה תִירָד מִטָּה מִטָּה : תּוֹתֵב עָרֵל דִּי
בִּינְךָ יְהִי סְלִיק עֵיל מְנַךְ לְעֵלָא לְעֵלָא וְאַתָּה תְּהִי נְחַת לְתַחְתָּא
לְתַחְתָּא : (מד) הוּא יִלּוֹךְ וְאַתָּה לֹא תִלְוֹנוּ הוּא
יְהִי לְרֵאשׁ וְאַתָּה תְּהִי לְזָנָב : הוּא יוֹזְפִינְךָ
וְאַתָּה לֹא תוֹזְפִינָה הוּא יְהִי לְתַקִּיף וְאַתָּה תְּהִי לְחֻלְשׁ : (מה) וּבְאוּ
עִלֶיךָ כָּל הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וּרְדָפוּךָ
וְהַשִּׁיגוּךָ עַד הַשְּׂמִדָּךְ כִּי לֹא שְׁמַעְתָּ בְּקוֹל
יְהוָה אֲלֶהֶיךָ לְשֹׁמֵר מִצְוֹתָיו וְחֻקְתָּיו
אֲשֶׁר צִוְּךָ : וַיִּיתֶן עֲלֶיךָ כָּל לְוִטֵיָא הָאֵלִין וַיִּרְדְּפֶנּוּ וַיִּדְבְּקֶנּוּ
עַד דְּתַשְׁתַּצִּי אַרְי לֹא קִבְּלָתָא לְמִימְרָא דִּי אֶלְהָךְ לְמִטְר פְּקוּדוּהִי
וּקְיָמוּהִי דִּי פְקִידָךְ : (מו) וְהָיוּ בָךְ לְאוֹת וּלְמוֹפֵת

וּבְזָרְעֶךָ עַד עוֹלָם : וַיְהוֹן בְּךָ לְאֵת וּלְמוֹפֶת וּבְבִנְיֶךָ עַד
עָלַם : (מז) תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב מְרֹב כָּל : הֲלֹף
דִּי לֹא פְלַחְתָּא קָדָם יי אֱלֹהֶיךָ בְּחֻדוּא וּבְשִׁפּוּרֵי לְבָא מְסַגֵּי כְּלָא :

רש"י מרז כל. בעוד שהיה לך כל טוב:

וְעַבַדְתָּ אֶת אֱיִבֶיךָ אֲשֶׁר יִשְׁלַחְנוּ יְהוָה
בְּךָ בְּרָעַב וּבְצָמָא וּבַעִירֹם וּבַחֲסָר כָּל
וְנָתַן עַל בְּרִזָּל עַל צְוֹאֲרֶךָ עַד הַשְּׁמִידוֹ
אֲתָךְ : וְתַפְלַח יָת בַּעֲלֵי דְבַבְךָ דִּי יִגְרֵנָה יי בְּךָ בְּכַפְנָא וּבְצַחֲוּתָא
וּבְעַרְטְלִיתָא וּבַחֲסִירוֹת כְּלָא וַיִּתֵּן נִיר פְּרִזָּלָא עַל צְוֹאֲרֶךָ עַד דִּישִׁי צִי
יָתָךְ : (מט) יִשָּׂא יְהוָה עֲלֶיךָ גּוֹי מִרְחֹק מְקַצֶּה
הָאָרֶץ כְּאֲשֶׁר יִדְּאָה הַנָּשָׁר גּוֹי אֲשֶׁר לֹא
תִשְׁמַע לְשִׁנּוֹ : יִיתִי יי עֲלֶיךָ עִם מִרְחִיק מְסִיפֵי אֲרַעָא כְּמָא
דִּי מִשְׁתַּדִּי נִשְׂרָא עֲמָא דִּי לֹא תִשְׁמַע לִישְׁנָה :

רש"י כאשר ידעה הנשר. פתאום, ודרך מללחת, ויקלו סוסיו: לא תשמע לשונו. לא תכיר לשונו, וכן (ככא)
מא) תשמע חלום לפתח אוחו. וכן (שס מט) כי שומע יוסף אינטינדר"י בלע"ז [להבדיל]:

גּוֹי עַז פָּנִים אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָּנִים לְזָקֵן
וְנֶעַר לֹא יַחֵן : עִם תַּקִּיף אִפִּין דִּי לֹא יִסַּב אִפִּין לְסָבָא וְעַל
יִנְקָא לֹא מְרַחֵם : (נא) וְאָכַל פְּרִי בְּהֶמְתָּךְ וּפְרִי
אֲדָמְתָךְ עַד הַשְּׁמִדָךְ אֲשֶׁר לֹא יִשְׂאֵיר לְךָ
דָּגָן תִּירוֹשׁ וַיִּצְהָר שִׁגְרָא אֶלְפִיךָ וְעִשְׂתֵּרֶת
צֹאנֶךָ עַד הָאֲבִידוֹ אֲתָךְ : וַיִּיכּוֹל וּלְדָא דְבַעֲרֶךָ וְאִבָּא
דְּאֲרַעָךְ עַד דְּתִשְׁתַּצִּי דִּי לֹא יִשָּׂאָר לְךָ עֲבוּרָא חֲמָרָא וּמִשְׁחָא בְּקָרֵי

תּוֹרִיךָ וְעֲדָרִי עָנָה עַד דְּיֻבַד יָתֶךָ : (בב) וְהִצַּר לָךְ בְּכָל
שְׁעָרֶיךָ עַד רֵדֶת חֲמֹתֶיךָ הַגְּבֹהֹת
וְהַבְּצֻרוֹת אֲשֶׁר אִתָּהּ בְּטַח בָּהֵן בְּכָל
אֲרָצְךָ וְהִצַּר לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ בְּכָל אֲרָצְךָ
אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָךְ : וַיַּעַק לְךָ בְּכָל קְרוֹיֶיךָ
עַד דִּיכָבֵּשׁ שׁוֹרֵיךָ רַמְיָא וּכְרִיכֵיָא דִּי אִתָּהּ רַחֲץ לְאַשְׁתְּזָבָא בָּהֵן בְּכָל
אֲרָעָה וַיַּעַק לְךָ בְּכָל קְרוֹיֶיךָ בְּכָל אֲרָעָה דִּי יְהֵב יְיָ אֱלֹהֶיךָ לָךְ :

רש"י | עד רדת חמתך. לשון רדוי וכבוש:

וְאֹכְלֹת פְּרִי בִטְנֶךָ בְּשֵׁר בְּנֵיךָ וּבְנֹתֶיךָ (גג)
אֲשֶׁר נָתַן לָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּמִצּוֹר
וּבְמִצּוֹק אֲשֶׁר יֵצִיק לָךְ אֵיבֶךָ : וְתִיכּוֹל וּלְדָא
דְּמַעְדָּ בְּשֵׁר בְּנֵיךָ וּבְנֹתֶיךָ דִּי יְהֵב לָךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּצִיּוּרָא וּבַעֲקֵתָא דִּיַּעַק
לָךְ סְנָאָה :

רש"י | ואכלת פרי בטנך בשר בניך וגו' במצור. מחמת שיהיו לרין על העיר ויהיה שם מצוק, עקת רעבון:

הָאִישׁ הָרַדְךָ בָּךְ וְהָעָנָג מְאֹד תִּרְעַע עֵינָיו (גד)
בְּאַחִיו וּבְאַשְׁתּוֹ חֵיקוֹ וּבְיִתְּוֹ בְּנָיו אֲשֶׁר
יֹתִיר : גְּבָרָא דְרַכִּיךָ בָּךְ וְדַמְפְנֵק לַחְדָּא תִבְאַשׁ עֵינָהּ בְּאַחוּהִי
וּבְאַתְתָּ קִימָהּ וּבְשִׂאָר בְּנוֹהֵי דִּי יִשְׂרָאֵל :

רש"י | הרך כך והענג. הוא הרך הוא הענוג, לשון פנוק. ומהתענג ומרד מוכיח עליהם ששניהם אחד, אף
על פי שהוא מפנק ודעתו קלה בדבר מאום, ימתק לו לרעבונו בשר בניו ובנותיו עד כי תרע עינו בבניו
הנותרים מתת לאחד מהם מבשר בניו אחיהם אשר יאכל. דבר אחר הרך כך הרחמני ורך הלבב, מרצ
רעבנותם, יתאכזרו ולא יתנו מבשר בניהם השחוטים לבניהם הנותרים:

(נה) מִתַּת לְאֶחָד מֵהֶם מִבֶּשֶׂר בְּנִיּוֹ אֲשֶׁר
יֹאכַל מִבְּלֵי הַשָּׂאִיר לוֹ כֹּל בְּמִצּוֹר
וּבְמִצּוֹק אֲשֶׁר יֵצִיק לָּהּ אֲיִבָּהּ בְּכָל
שְׁעָרֶיהָ : מִלְּמַתָּן לְחַד מִנְהוֹן מִבֶּשֶׂר בְּנוֹהֵי דִי יִיכּוֹל מִדָּלָא
אֲשֶׁתְּאֵר לָהּ כֹּלָא בְּצִינְרָא וּבְעֵקֶתָא דִּי יַעֲקֹב לָּהּ סְנַאָּהּ בְּכָל קַרְוִיָּה : (נו)
הֲרַכָּה בָּהּ וְהֵעֲנֶגְהָ אֲשֶׁר לֹא נִסְתָּה כֶּף
רְגְלָהּ הֵצִיג עַל הָאָרֶץ מִהֲתַעֲנַג וּמִרָּהּ תִּרְעַע
עֵינָהּ בְּאִישׁ חִיקָהּ וּבְבִנָּהּ וּבְבִתָּהּ : דְּרַפְיָכָא
בָּהּ וְדַמְפְנִקָא דִּי לֹא נִסִּיאַת פְּרִסַת רְגְלָהּ לְאַחַתָּא עַל אַרְעָא מִמְּפִנְקוֹ
וּמִרְפִּיכּוֹ תִּבְאַשׁ עֵינָהּ בְּגִבְרָ קִימָהּ וּבְבִרָהּ וּבְבִרְתָּהּ :

רש"י תרע עינה באיש חיקה ובבנה ובבתה. הגדולים:

(נז) וּבְשִׁלְיָתָהּ הַיּוֹצֵת מִבֵּין רְגְלֶיהָ וּבְבִנְיָהּ
אֲשֶׁר תֵּלֵד כִּי תֹאכְלִים בְּחֶסֶר כֹּל בַּסֶּתֶר
בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק אֲשֶׁר יֵצִיק לָּהּ אֲיִבָּהּ
בְּשְׁעָרֶיהָ : וּבְזַעַר בְּנָהּא דִּיפְקוֹן מְנָהּ וּבְבִנָּהּא דִּי תֵּלֵד אַרְי
תִּיכְלָנוּן בְּחִסְרֵיּוֹת כֹּלָא בַּסֶּתֶרָא בְּצִינְרָא וּבְעֵקֶתָא דִּי יַעֲקֹב לָּהּ סְנַאָּהּ
בְּקַרְוִיָּה :

רש"י ובשליחה. בניה הקטנים. בכלן תהא עינה כרה כשתאכל את האחד מלתן לאשר אכלה מן הבשר.
נט והפלא ה' את מכתך. מפלאות ומבדלות משאר מכות: ונאמנות. ליסרך לקים שליחותן:

(נח) אִם לֹא תִשְׁמַר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דְּבָרֵי
הַתּוֹרָה הַזֹּאת הַכְּתוּבִים בַּסֵּפֶר הַזֶּה
לִירְאָהּ אֶת הַשֵּׁם הַנְּכָבֵד וְהַנּוֹרָא הַזֶּה
אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיהָ : אִם לֹא תִטַּר לְמַעֲבֹד יְתָ כָּל פְּתִגְמֵי
אוֹרִיתָא הָדָא דְכְּתִיבִין בְּסִפְרָא הַדִּין לְמַדְחַל יְתָ שְׁמָא יִקִּירָא

וּדְחִילָא קְדִין יְת יִי אֶלְהָדָּ : (נט) וְהִפְלָא יְהוָה אֶת
מִכְתָּדָּ וְאֵת מִכּוֹת זֶרְעָדָּ מִכּוֹת גְּדֻלַּת
וְנֶאֱמָנוֹת וְחֻלָּיִם רְעִים וְנֶאֱמָנִים : וַיִּפְרֹשׂ יִי יְת
מִחְתָּדָּ וְיְת מַחַת בְּנִיָּדָּ מְחוּ רַבְרָבוּ וּמְהִימָנוּ וּמְכֻתְשִׁין בִּישִׁין
וּמְהִימָנִין : (ס) וְהִשִּׁיב בָּדָּ אֵת כָּל מִדּוֹה מְצָרִים
אֲשֶׁר יִגְרַת מִפְּנֵיהֶם וְדַבְּקוּ בָּדָּ : וַיִּתֵּב בָּדָּ יְת
כָּל מְכֻתְשִׁי מְצָרִים דִּי דְחֻלָּתָא מְקַדְמִיהוֹן וַיִּדְבְּקוּן בָּדָּ :

רש"י אֶשֶׁר יִגְרַת מִפְּנֵיהֶם. מפני המכות, כשהיו ישראל רואים מכות משנות הבאות על מצרים, היו יראים
מהם שלא יבואו גם עליהם, תדע, שכן כתיב (שמות טו, כו) אִם שָׁמַע וְגו' כֹּל הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר שָׁמַחִי בְּמִצְרַיִם לֹא
אֶשֶׁר עֲלֶיךָ, אֵין מִירָחוּן אֵת הָאֵדָם אֲלֹא בְדַבַּר שְׁהוּא יִגּוֹר מִמֶּנּוּ:

גַּם כָּל חָלִי וְכָל מַכָּה אֲשֶׁר לֹא כָּתוּב
בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֹּאת יַעֲלֶם יְהוָה עָלֶיךָ
עַד הַשְּׂמֵדָדָּ : אִף כָּל מְרַע וְכָל מַחָא דִּי לֹא כְּתִיבִין בְּסִפְרָא
דְּאוּרִיתָא הָדָא יִיתְנוּן יִי עֲלָדָּ עַד דִּישְׁתַּצָּדָּ :

רש"י יַעֲלֶם. לִשׁוֹן עֲלִיָּה:

וְנִשְׂאֲרֶתֶם בְּמִתֵּי מְעָט תַּחַת אֲשֶׁר
הָיִיתֶם כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרַב כִּי לֹא
שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה אֶלְהֵיךָ : וְתִשְׁתַּאֲרוּן בְּעַם זֶעַר
חֲלָף דִּי הָוִיתוּן כְּכּוֹכְבֵי שָׁמַיָא לְמִסְגֵי אַרְי לֹא קַבְּלִיתָא לְמִימְרָא דִּיִּי
אֶלְהָדָּ :

רש"י וְנִשְׂאֲרֶתֶם בְּמִתֵּי מְעָט תַּחַת וְגו' . מוֹעֲטִין חֲלָף מְרַבִּין:

וְהָיָה כְּאֲשֶׁר שָׁשׂ יְהוָה עֲלֵיכֶם לְהִיטִיב
אֶתְכֶם וּלְהַרְבּוֹת אֶתְכֶם כֹּן יִשִּׁישׂ יְהוָה

עֲלִיכֶם לְהַאֲבִיד אֶתְכֶם וּלְהַשְׁמִיד
אֶתְכֶם וְנִסְחַתְתֶם מֵעַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר
אֵתָהּ בָּא שְׁמָהּ לְרִשְׁתָּהּ : וַיְהִי כַּמָּא דְחֲדַי יְיָ עֲלִיכֶם
לְאוֹטְבָא יִתְכוּן וּלְאַסְגָּאָה יִתְכוּן כֵּן יִחְדִי יְיָ עֲלִיכֶם לְאוֹבְדָא יִתְכוּן
וּלְשַׁצָּאָה יִתְכוּן וְתִטְלְטְלוּן מֵעַל אֶרְעָא דְאֵת עֲלִל לְתַמּוֹן לְמִירְתָהּ :

רש"י כן ישיש ה'. את אויביכם עליכם להאבד וגו' : ונסחתם. לשון עקירה וכן (משלי טו, כה) בית גאים יסח
ה' :

(ד) וְהִפְיִצָּךְ יְהוָה בְּכָל הָעַמִּים מִקְצֵה
הָאָרֶץ וְעַד קְצֵה הָאָרֶץ וְעַבַדְתָּ שָׂם
אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יִדְעֶתָ אֵתָהּ
וְאַבְתִּידָּ עֵץ וְאַבֵּן : וַיַּבְדְּרֶנּוּ יְיָ בְּכָל עַמְמֵיָא מְסִיפֵי
אֶרְעָא וְעַד סִיפֵי אֶרְעָא וְתַפְלַח תַּמּוֹן לְעַמְמֵיָא פְלַחֵי טַעוֹתָא דִּי לֹא
יִדְעֶתָ אֵת וְאַבְתִּידָּ אֶעָא וְאַבְנָא :

רש"י ועבדת שם אלהים אחרים. כתרגומו, לא עבודת אלהות ממש, אלא מעלים מס וגולגוליות לכומרי
עבודה זרה:

(ה) וּבְגוֹיִם הָהֵם לֹא תִרְגִּיעַ וְלֹא יִהְיֶה
מְנוּחַ לְכַף רַגְלְךָ וְנָתַן יְהוָה לְךָ שָׂם לֵב
רָגֹז וְכִלְיוֹן עֵינַיִם וְדַאֲבוּן נַפְשׁ : וַיַּבְעַמְמֵיָא
הָאֲנוּן לֹא תִנּוּחַ וְלֹא יְהִי מְנַח לְפָרְסַת רַגְלְךָ וַיִּתֵּן יְיָ לְךָ תַּמּוֹן לֵב דְחַל
וְחִשְׁכַת עֵינָיו וּמְפָחוּן נַפְשׁ :

רש"י לא תרגיע. לא תנוח, כמו (ישעיה כה, יב) וזאת המרגעה: לב רגז, לב חרד, כתרגומו דחל, כמו (שם יד, ט)
שאל מתחת רגזה לך, (שמות טו, יז) שמעו עמים ירגזון, (שמואל ב' כב, ח) מוסדות השמים ירגזו: וכליון עינים.
מנפה לישועה ולא תבא:

(ס) וְהָיוּ חֵיידֵךְ תִּלְאִים לְךָ מִנֶּגֶד וּפְחַדֶּךָ
לִילָה וַיּוֹמֵם וְלֹא תִאֲמִין בְּחֵיידֵךְ : וַיְהִיו חֵיידֵךְ
תִּלְוֹ לְךָ מִקִּבֶּל וַיִּתְּהִי תְוָה לִילִיָּא וַיִּמָּמָא וְלֹא תִהְיִמִין בְּחֵיידֵךְ :

רש"י חייך תלאים לך. על הספק, כל ספק קרוי תלוי, שמא אמות היום צהרב הבאה עלינו. ורבותינו דרשו זה הלוכה תבואה מן השוק: ולא תאמין בחיידך. זה הסומך על הפלטר:

(סו) בַּבֶּקֶר תֹּאמַר מִי יִתֵּן עָרֵב וּבַעֲרֵב
תֹּאמַר מִי יִתֵּן בֶּקֶר מִפֶּחַד לְבַבְךָ אֲשֶׁר
תִּפְחָד וּמִמְרֹאֵה עֵינֶיךָ אֲשֶׁר תִּרְאֶה :
בְּצַפְרָא תִימַר מִן יִתֵּן רַמְשָׂא וּבְרַמְשָׂא תִימַר מִן יִתֵּן צַפְרָא מִתְּוָהוֹת
לְבָבְךָ דִּי תִהְיִי תְוָה וּמַחְזוּ עֵינֶיךָ דִּי תִהְיִי חֲזִי :

רש"י בבקר תאמר מי יתן ערב. ויהיה הערב של אמש. ובערב תאמר מי יתן בקר. של שחרית, שהלכות מתחזקות תמיד, וכל שעה מרבה קללחה משלפניה:

(סח) וְהִשִּׁיבְךָ יְהוָה מִצָּרִים בְּאֲנִיּוֹת בְּדַרְךָ
אֲשֶׁר אָמַרְתִּי לְךָ לֹא תִסִּיף עוֹד לְרֹאֲתָהּ
וְהִתְמַכְּרְתֶם שָׁם לְאִיבֵיךָ לְעִבָדִים
וְלִשְׁפָחוֹת וְאִין קִנְיָה : וַיִּתִּיבְךָ יי מִצָּרִים בְּסַפִּינֹן
בְּאַרְחָא דִּי אֲמַרִית לְךָ לֹא תוֹסִיף עוֹד לְמַחְזִיָּה וְתִזְדַּבְּנוּן תַּמּוֹן לְבַעְלֵי
דְּבַבְךָ לְעִבָדִין וְלֹא מְהוֹן וְלִית דְּקִנְיָה :

רש"י באניות. בספינות, בשביה: והתמכרתם שם לאיבין. אחס מבקשים להיות נמכרים להם לעבדים ולשפחות: ואין קניה. כי יגזרו עליך הרג וכליון: והתמכרתם. בלע"ז איפורונדרי"ץ וו"ש [ותמכרו עצמכם] . ולא יתכן לפרש והתמכרתם לשון ונמכרתם על ידי מוכרים אחרים, מפני שנאמר אחריו ואין קונה:

(ט) אֵלֶּה דְּבָרֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת
מֹשֶׁה לְכַתּוֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאַרְץ מוֹאָב
מִלְּבַד הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת אֶתְּם בְּחָרֵב :

אֵלֶיךָ פִּתְגָמֵי קִיּוּמָא דִּי פְקִיד יִי יְת מִשָּׁה לְמַגְזֵר עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּאַרְעָא דְמוֹאָב בְּר מְקִימָא דִּי גִזֵּר עִמָּהוֹן בְּחָרֵב :

רש"י לכתת את בני ישראל. שיקבלו עליהם את התורה באלה ובשבעה: מלכד הברית. קללות שבתורת
הגנים שנאמרו בסיני:

כט (א) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל כָּל
יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אַתֶּם רְאִיתֶם אֵת
כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה לְעֵינֵיכֶם בְּאַרְצֵי
מִצְרַיִם לְפָרְעָה וּלְכָל עֲבָדָיו וּלְכָל אֲרָצוֹ :
וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לְהוֹן אַתֶּם חֲזִיתוּן יְת כָּל דִּי עֲבַד יִי
לְעֵינֵיכוֹן בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם לְפָרְעָה וּלְכָל עֲבָדוֹהִי וּלְכָל אֲרָעָה : (א)
הַמִּסּוֹת הַגְּדֹלֹת אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֵיךָ הָאֵתֶת
וְהַמִּפְתִּים הַגְּדֹלִים הָהֵם : נסיו רברבין די חזקה
עֵינֵךְ אַתִּיא וּמוֹפְתִיא רְבִרְבִיא הָאֲנוּן : (א) וְלֹא נָתַן יְהוָה
לְכֶם לֵב לְדַעַת וְעֵינַיִם לְרֹאוֹת וְאָזְנַיִם
לְשִׁמְעַ עַד הַיּוֹם הַזֶּה : וְלֹא יָהֵב יִי לְכוֹן לְבָא לְמַדַּע
וְעֵינֵינוּ לְמַחְזִי וְאֲדַנִּין לְמִשְׁמַע עַד יוֹמָא הַדִּין :

רש"י ולא נתן ה' לכם לב לדעת. להכיר את חסדי הקדוש ברוך הוא ולדבק בו: עד היום הזה. שמעתי
שאותו היום שנתן משה ספר התורה לבני לוי, כמו שכתוב (לכמן לא, ט) ויתנה אל הכהנים בני לוי, באו כל
ישראל לפני משה ואמרו לו, משה רבינו, אף לנו עמדנו בסיני וקבלנו את התורה ונתנה לנו, ומה אתה
משליט את בני שבטך עליה, ויאמרו לנו יום מחר לא לכם נתנה, לנו נתנה. ושמח משה על הדבר, ועל
זאת אמר להם היום הזה נהיית לעם וגו' (נעיל ב, ט) , היום הזה הבנתי שאתם דבקים וחפלים במקום:

(ד) וְאוֹלֶךְ אֶתְכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר
לֹא בָלוּ שְׁלִמְתִיכֶם מֵעֲלִיכֶם וְנַעַלְךָ לֹא
בְּלִתָּה מֵעַל רַגְלֶךָ : וְדַבְרִית יִתְכוֹן אַרְבָּעִין שָׁנִין בַּמִּדְבָּרָא
לֹא בְּלִיאַת פְּסוּתְכוֹן מְנֻכוֹן וּמְסֻנָּךְ לֹא : עֲדוּ מֵעַל רַגְלֶךָ : (ה) לָחֶם

לֹא אֶכְלֶתֶם וַיִּין וְשִׁכָר לֹא שְׁתִּיתֶם לְמַעַן
תִּדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם : לַחֲמָא לֹא אֶכְלֶתוּן
וְחָמַר חֲדַת וְעַתִּיק לֹא שְׁתִּיתוּן בְּדִיל דְּתִדְעוּן אַרִי אָנָּא יי אֶלְהִכּוּן :
(ו) וַתְּבֹאוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה
וַיֵּצֵא סִיחּוֹן מִלֶּךְ חֲשָׁבוֹן וְעוֹג מִלֶּךְ הַבָּשָׁן
לְקַרְאֲתָנּוּ לְמַלְחָמָה וַנִּפְּסוּ : וַאֲתִיתוּן לְאַתְרָא הַדִּין
וַנִּפְּק סִיחּוֹן מִלְּפָא דְחֲשָׁבוֹן וְעוֹג מִלְּפָא דְמִתְנָן לְקַדְמוּתָנָא לְאַגְחָא
קַרְבָּא וּמְחוֹנוֹן :

רש"י ותבאו אל המקום הזה. עתה אתם רואים עלמכם בגדלה וכבוד, אל תבעטו במקום ואל ירום
לזככם, ושמתם את דברי הברית הזאת. דבר אחר ולא נתן ה' לכם לב לדעת, שאין אדם עומד על סוף
דעתו של רבו וחכמת משנתו עד ארבעים שנה, ולפיכך לא הקפיד עליכם המקום עד היום הזה, אבל
מכאן ואלך יקפיד ולפיכך (פסוק ח) ושמתם את דברי הברית הזאת וגו' :

(ו) וַנִּקַּח אֶת אֶרֶץ וַנִּתְּנָה לְנַחֲלָה
לְרֵאוּבֵנִי וּלְגָדִי וּלְחֻצֵי שֵׁבֶט הַמְּנַשֵּׁי :
וַנִּסְבְּנָא יְת אֶרְעָהוֹן וַיְהַבְנָה לְאַחְסָנָא לְשִׁבְטָא דְרֵאוּבֵן וּלְשִׁבְטָא דְגָד
וּלְפִלְגוֹת שִׁבְטָא דְמְנַשֶּׁה : (ח) וַשְׁמֵרְתֶם אֶת דְּבַרֵי
הַבְּרִית הַזֹּאת וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם לְמַעַן
תִּשְׁכְּחוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן : (פפ) וַתִּטְרוּן
יְת פְּתַגְמֵי קִזְמָא הָדָא וַתַּעֲבְדוּן יְתַהוֹן בְּדִיל דְּתַצְלַחוּן יְת כָּל דִּי
תַּעֲבְדוּן : פפפ :

הפטרות כי תבוא - ישעיה ס

ס (א) קומי אורי כי בא אורך וכבוד יהוה עליך זרח :

(ב) כִּי הִנֵּה הַחֹשֶׁךְ יִכְסֶה אֶרֶץ וְעֶרְפֶּל לְאֲמִים וְעַלִּיךָ
יִזְרַח יְהוָה וְכִבוֹדוֹ עָלֶיךָ יֵרָאֶה : (ג) וְהִלְכוּ גוֹיִם לְאוֹרְךָ
וּמַלְכִים לְנֹגַהּ זֶרְחֶךָ : (ד) שְׂאֵי סָבִיב עֵינֶיךָ וּרְאֵי כָּל־
נִקְבְּצוּ בָּאוּ לָךְ בְּנֵיךָ מֵרְחוֹק יָבֹאוּ וּבְנֵיךָ עַל צֶדֶק
תֵּאֱמָנָה : (ה) אִזּוֹ תֵרְאֵי וְנִהְרַת וּפָחַד וּרְחַב לְבָבְךָ כִּי
יִהְיֶךָ עָלֶיךָ הַמּוֹן יָם חֵיל גוֹיִם יָבֹאוּ לָךְ : (ו) שְׂפַעַת
גַּמְלִים תִּכְסֶּךָ בְּכָרִי מִדָּן וְעֵיפָה כָּל־מִשְׁבָּא יָבֹאוּ
זָהָב וּלְבוֹנָה יִשָּׂאוּ וּתְהִלַּת יְהוָה יִבְשְׂרוּ : (ז) כָּל צֶאֱן
קָדָר יִקְבְּצוּ לָךְ אֵילֵי נְבִיאוֹת יִשְׁרָתוּנְךָ יַעֲלוּ עַל רָצוֹן
מִזְבְּחֵי וּבֵית תִּפְאָרְתִּי אֶפְאֵר : (ח) מִי אֱלֹהַ כָּעֵב
תַּעֲוִפִּינָה וְכִיּוֹנִים אֶל אֲרַבְתִּיהֶם : (ט) כִּי לִי אֵיִים יִקּוּוּ
וְאֲנִיּוֹת תִּרְשִׁישׁ בְּרֵאשִׁנָּה לְהֵבִיא בְנֵיךָ מֵרְחוֹק כְּסָפָם
וּזְהָבָם אַתֶּם לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי
פֶּאֶרְךָ : (י) וּבְנוּ בְנֵי נֶכֶד חֲמֹתֶיךָ וּמַלְכֵיהֶם יִשְׁרָתוּנְךָ כִּי
בְקֶצְפִי הִכִּיתִיךָ וּבְרָצוֹנִי רַחַמְתִּיךָ : (יא) וּפְתַחוּ שְׁעָרֶיךָ
תִּמְיֵד יוֹמָם וְלַיְלָה לֹא יִסָּגְרוּ לְהֵבִיא אֵלֶיךָ חֵיל גוֹיִם
וּמַלְכֵיהֶם נְהוֹגִים : (יב) כִּי הַגּוֹי וְהַמַּמְלָכָה אֲשֶׁר לֹא
יַעֲבֹדוּךָ יֵאָבְדוּ וְהַגּוֹיִם חָרַב יַחֲרֹבוּ : (יג) כְּבוֹד הַלְּבָנוֹן
אֵלֶיךָ יָבֹוא בְּרוֹשׁ תִּדְהָר וּתֵאשׂוּר יַחֲדוּ לְפֶאֶר מְקוֹם
מִקְדָּשִׁי וּמְקוֹם רַגְלֵי אֶכְבֵּד : (יד) וְהִלְכוּ אֵלֶיךָ שְׁחוֹחַ
בְּנֵי מְעַנֶּיךָ וְהִשְׁתַּחֲוּוּ עַל כַּפּוֹת רַגְלֶיךָ כָּל מְנַאֲצֶיךָ
וְקִרְאוּ לָךְ עִיר יְהוָה צִיּוֹן קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל : (טו) תַּחַת
הַיּוֹתֶךָ עֲזוּבָה וּשְׁנוּאָה וְאֵין עוֹבֵר וְשִׁמְתִיךָ לְגֵאוֹן
עוֹלָם מְשׁוֹשׁ דוֹר וָדוֹר : (טז) וַיִּנְקַת חֵלֶב גוֹיִם וְשֵׁד
מַלְכִים תִּינַקִּי וַיִּדְעַת כִּי אֲנִי יְהוָה מוֹשִׁיעַךָ וְגֹאֲלֶךָ
אֲבִיר יַעֲקֹב : (יז) תַּחַת הַנְּחֹשֶׁת אָבִיא זָהָב וְתַחַת
הַבְּרָזַל אָבִיא כֶּסֶף וְתַחַת הָעֵצִים נְחֹשֶׁת וְתַחַת
הָאֲבָנִים בְּרָזַל וְשִׁמְתִי כְּקִדְתֶּךָ שְׁלוֹם וְנִגְשִׁיךָ צְדָקָה :
(יח) לֹא יִשְׁמַע עוֹד חֶמְסַ בְּאַרְצֶךָ שֵׁד וְשֶׁבֶר בְּגִבּוֹלֶיךָ
וְקִרְאֵת יִשׁוּעָה חוֹמֹתֶיךָ וּשְׁעָרֶיךָ תִּהְלָה : (יט) לֹא יִהְיֶה

לָךְ עוֹד הַשֶּׁמֶשׁ לְאוֹר יוֹמָם וּלְנֶגְהָ הַיָּרֵחַ לֹא יָאִיר לָךְ
וְהָיָה לָךְ יְהוָה לְאוֹר עוֹלָם וְאֱלֹהֶיךָ לְתַפְאֲרֶיךָ: (א) לֹא
יָבוֹא עוֹד שֶׁמֶשׁךָ וַיִּרְחֹךְ לֹא יֵאָסֵף כִּי יְהוָה יְהִי לָךְ
לְאוֹר עוֹלָם וְשָׁלְמוֹ יָמֵי אָבְלֶיךָ: (כא) וְעַמְּךָ כָּלֶם צְדִיקִים
לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ נֶצֶר (מטעו) מִטְעֵי מַעֲשֵׂה יָדֶי
לְהַתְּפָאֵר: (כב) הַקָּטָן יְהִי לְאֵלֶיךָ וְהַצָּעִיר לְגוֹי עָצוּם
אֲנִי יְהוָה בְּעֵתָהּ אֲחִישְׁנָה:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה נגעים פרק ו

א. גופה של בהרת, כגריס הקלקי מרבע. מקום הגריס, תשע עדשות. מקום עדשה, ארבע שערות. נמצאו שלשים ויש שערות:

זכרונות (א) גופה של בהרת כגריס. חצי פול: הקלקי. סם מקום. ופולין שבו גדולים: מרובע. וזה שיעור מלומלם שבבהרת. ואם היה הנגע עגול או על אורה אחרת, אם יש בו כדי שיכנס בתוך הנגע כגריס הקלקי מרובע, טמא. ואם לאו, טהור:

ב. בהרת כגריס ובה מחיה כעדשה, רבתה בהרת, טמאה. נתמעה, טהורה. רבתה המחיה, טמאה. נתמעה, טהורה:

זכרונות (ב) רבתה הבהרת. מבחוז: טמאה. משום פסיון: נתמעה טהורה. לזיכא כגריס: רבתה המחיה. וכנסה הבהרת: טהורה. לחין המחיה מבזכרת, לזענין בהרת כעדשה מכל 7 סביב למחיה:

ג. בַּהֲרַת פְּגָרִיס וּבָה מַחֲיָה פְּחוּתָה מְפַעֲדָשָׁה, רַבְתָּה הַבְּהֲרַת, טְמֵאָה. נִתְמַעְטָה, טְהוּרָה. רַבְתָּה הַמַּחֲיָה, טְמֵאָה. נִתְמַעְטָה, רַבִּי מֵאִיר מְטֵמָא, וְחַכְמַיִם מְטַהֲרִים, שְׂאִין הַנֶּגַע פּוֹשָׁה לְתוֹכָה:

ברטורה (ג) רבתה הבהרת. מבחוח: טמאה. שהרי פשתה בעור: נתמעטה טהורה. ואפילו היתה המחיה כעדשה: רבתה המחיה. ונעשית כעדשה, טמאה: נתמעטה. שפשתה הבהרת עליה: ר' מאיר מטמא. לחשיב ליה פשיון מצפנים כמו מבחוח: וחכמים מטהרים. דפשיון שצפנים לא חשיב פשיון. והלכה כחכמים:

ד. בַּהֲרַת יִתְרָה מִפְּגָרִיס וּבָה מַחֲיָה יִתְרָה מְפַעֲדָשָׁה, רַבּוּ אוֹ שְׁנַתְמַעְטוּ, טְמֵאִין, וּבִלְבַד שְׂלֵא יִתְמַעְטוּ מִפְּשְׁעוֹר:

ברטורה (ד) שלא יתמעטו מכשיעור. בהרת מכגרים, ומחיה מכעדשה:

ה. בַּהֲרַת פְּגָרִיס וּמַחֲיָה כְּעֲדָשָׁה מִקְפָּתָהּ וְחוּץ לַמַּחֲיָה בַּהֲרַת, הַפְּנִימִית לְהַסְגִּיר, וְהַחִיצוֹנָה לְהַחֲלִיט. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אִין הַמַּחֲיָה סִימָן טְמֵאָה לְחִיצוֹנָה, שְׁהַבְּהֲרַת לְתוֹכָה. נִתְמַעְטָה וְהִלְכָה לָהּ, רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, אִם מִבְּפָנִים הִיא כָּלָה, סִימָן פְּשִׁיּוֹן לַפְּנִימִית, וְהַחִיצוֹנָה טְהוּרָה. וְאִם מִבְּחוּץ, הַחִיצוֹנָה טְהוּרָה, וְהַפְּנִימִית לְהַסְגִּיר. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ טְהוּרָה:

ברטורה (ה) בהרת כגרים. מרובע ורלועה של בשר חי ברוחב כעדשה מקפת אותה מסביב, ולחוח לאותו בשר חי מקפת בהרת כגרים מסביב, והרי יש כאן שתי בהרות, אחת פנימית ואחת חיצונית, ומחיה מפסקת ביניהן סביב: הפנימית להסגיר. דאין לה מחיה באמצעה: והחיצונית להחליט. דמחיה המקפת לפנימית סימן טומאה לחיצונית, שהרי היא מבולגרת באמצעה: שהבהרת בתוכה. לפי שהבהרת לתוכה אינה חסובה סימן טומאה לחיצונית, דבעינן מבולגרת, נגע מכאן ונגע מכאן ומחיה באמצע, [בלי הפסק דבר אחר בתוך המחיה], והכאן יש כאן נגע ומחיה ונגע ומחיה ונגע. ואין הלכה כר' יוסי: נתמעטה המחיה. שפשתה הבהרת עליה: והלכה לה. או שהלכה

לה כולה: אם מצפנים היא כלתה. שבהרת הפנימית כיסתה המחיה: סימן פשיון לפנימית. ומחליטה, שהרי פשתה מבחוח: והחילונה טהורה. שהלכה מחיתה או נתמעטה מכעדשה: אם מבחוח. שהבהרת החילונה כיסתה המחיה: החילונה טהורה. שנתמעטה מחיתה או הלכה, ופשיון ליכא שאין הנגע פושה לתוכה: והפנימית להסגיר. שהנגע עמד בעיניו: בין כך ובין כך. בין כלתה מצפנים בין כלתה מבחוח: טהורה. שכסם שאם פשתה החילונה למחיה שבתוכה אינו פשיון, כך כשפשתה הפנימית למחיה שבתוך הבהרת החילונה אינו פשיון והלכה כר' עקיבא:

ו. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אֵימָתִי, בְּזִמַּן שֶׁהִיא כְּעֻדְשָׁה מוֹבֵאת. הִיְתָה יִתְרָה מְכַעֲדֶשָׁה, הַמּוֹתֵר סִימָן פְּשִׁיּוֹן לְפָנִימִית, וְהַחִיצוֹנָה טְמֵאָה. הָיָה בְּהֵק פְּחוֹת מְכַעֲדֶשָׁה, סִימָן פְּשִׁיּוֹן לְפָנִימִית, וְאֵין סִימָן פְּשִׁיּוֹן לְחִיצוֹנָה :

דרטורה (ו) אימתי. החילונה טהורה כשפשתה הפנימית או החילונה על מחיה, דאמרן לעיל שהחילונה טהורה, הני מילי בזמן שהיא כעדשה מובאת, שהמחיה כעדשה מנומלמת לא פחות ולא יותר. אבל אם היתה המחיה יתירה מכעדשה: המותר סימן פשיון לפנימית, והחילונה טמאה. כלומר, אם פשתה הפנימית על אותו מותר, שתיהן להחליט פנימית משום פשיון, וחילונה משום מחיה. ואם פשתה החילונה על אותו מותר, מכל מקום החילונה להחליט משום מחיה, והפנימית להסגיר. ואין הלכה כר' שמעון: היה צוהק פחות מכעדשה. סמוך לפנימית, והחילונה מקפת לצוהק: סימן פשיון לפנימית. אם פשתה הפנימית וכיסתה את הצוהק, הפנימית להחליט, שהרי פשתה מבחוח. ואם החילונה פשתה וכיסתה את הצוהק, אינו סימן פשיון לחילונה, שאין הנגע פושה לתוכו. והאי דנקט צוהק פחות מכעדשה, דאם היה כעדשה היה מטמא משום מחיה דקיימא לן מחיה מטמאה בכל המראות. אבל פחות מכעדשה אין כאן מחיה, דאין מחיה פחותה מכעדשה:

ז. עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה רְאשֵׁי אַבְרִין בְּאָדָם שְׂאִינָן מִטְּמֵאִין מְשׁוּם מְחִיָּה, רְאשֵׁי אֶצְבָּעוֹת יָדַיִם וְרַגְלָיִם, וְרְאשֵׁי אֲזָנָיִם, וְרֹאשׁ הַחֹטֵם, וְרֹאשׁ הַגְּוִיָּה, וְרְאשֵׁי הַיָּדַיִם שֶׁבְּאִשָּׁה. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, אֵף שֶׁל אִישׁ. רַבִּי אֶלְעָזָר אֹמֵר, אֵף הַיִּבְלֹת וְהַדְּלִדוּלִין אֵינָן מִטְּמֵאִין מְשׁוּם מְחִיָּה :

(ו) שאינן מיטמאין משום מחיה. דכתיב וראהו הכהן, בעינן שיראה את הנגע עם המחיה כולו כאחד, וכשיש כגרים בראש החוטם או בראשי אצבעות הוא שופע איילך ואילך ואינו יכול לראות כולו כאחד: ראשי אצנים. נחשבים כאחד. וכן ראשי דדין. ואין הלכה כרבי יהודה שמנה ראשי דדין שבאיש: וראש הגויה. הוא גיד האמה: ויבלות. לשון [או חרוץ או יבלת] (ויקרא כג). פירו"ש בלע"ז: ודלדולין. בשר שפירש ונדלדל. ואית דגרסי, ותלתולין, בשר שנעשה כמו תל גבזה. ואין הלכה כר' אליעזר:

ח. אלו מקומות באדם שאינן מטמאין בבהרת, תוך העין, תוך האזן, תוך החוטם, תוך הפה, הקמטין, והקמטין שבצואר, תחת היד, ובית השחי, כף הרגל, והצפרן, הראש, והזקן, השחין והמכה והקדח המורדין, אינן מטמאין בנגעים, ואינן מצטרפים בנגעים, ואין הנגע פושה לתוכן, ואינן מטמאין משום מחיה, ואין מעכבין את ההופך פלו לבן. חזר הראש והזקן ונקרחו, השחין והמכה והקדח ונעשו צרבת, הרי אלו מטמאין בנגעים, ואינן מצטרפין בנגעים, ואין הנגע פושה לתוכן, ואינן מטמאין משום מחיה, אבל מעכבין את ההופך פלו לבן. הראש והזקן עד שלא העלו שער, והדלדולין שבראש ושבזקן, נדונין כעור הבשר:

(ז) שאינן מיטמאין בבהרת. בארבעה מראות נגעים, שאת ותולדתה בבהרת ותולדתה: תוך העין תוך האוזן. שכל אלו אינן חשובים כעור בשר, והכתוב אומר (ס) והיה בעור בשרו: הקמטין. שבשאר הגוף: והקמטין שבצואר. תנא סיפא, לגווי דקמטין דרישא קמטין של שאר הגוף הן, ללא תימא קמטין דצואר דוקא ללא מתחזי כאחריני: תחת הדל. כשנראית כמניקה את בנה, מה שאינו נראה באותה שעה אינו מטמא: ובית השחי. כשנראה כמוסק זיתים: כף הרגל. מה שתחת [הקערונית] של הרגל. דכל אלו אינן עור בשר הנראה: והלפודין. לא חשיבא עור בשר: הראש והזקן. אינן מיטמאין בבהרת, דכתיב (ס) נתק הוא לרעת הראש או הזקן הוא, אין לראש ולזקן טומאה אלא טומאת נתקין בלבד: השחין והמכה והקדח המורדין. שלא נתפאו יפה ולא נקדם העור שלהם כקליפת השום: אין מיטמאין. משום נגע דבשחין

כתיב (ספ) שחין ונרפא, ובמכוח נמי כתיב (ספ) והיתה מחית המכוח: קדח. הוא שחין שכל מחמת דבר אחר, כגון מחמת מכת אבן או עץ או גפת או סיד, ומכוח נמי שלא בזה מחמת האש עצמו אלא מחמת תולדות האש כגון רמץ חס וגפסית חס, כל אלו קרוין קדח. לשון כקדוח אש המסים. וקדח המורד נמי שלא נתרפא ולא העלה קרום כקליפת השום, אינו מטמא משום נגע: המורדים. כל זמן שלא נתרפאו שלא העלו קרום, קרוין מורדים, כלומר שעדיין עומדים במרדם. ואית דגרסי מורדים בשני רישין. לשון רר בשרו (ויקרא טו): ואין מטטרפים בנגעים. אם היה חלי גרים נגע בעור בשרו וחלי גרים באחד מן המקומות הללו, אין מטטרפים לכגרים: ואין הנגע פושה לתוכו. לכיון ללא מיטמאו באום, לא מיטמאו נמי בפסיון: ואינם מיטמאין משום מחיה. לאם פרח בכולו ויש בראשו או בכף רגלו או בקמטין בשר חי, אין מיטמאין משום מחיה. אי נמי, אם היה אחד מן המקומות הללו מבוצר בתוך הנגע, אינו מיטמא משום מחיה: ואינם מעכבים את ההופך כולו לבן. אם פרחו הרעת בכולו חוץ מאחד המקומות הללו, אין מעכבין, דכתיב (ויקרא יג) וכסתה הרעת את כל עור הנגע, עור הראוי להיות בו נגע, פרט לאלו שאין מיטמאין משום נגע: חזר הראש והזקן ונקרחו. שנקרח השער שהיה בהן ונעשו כעור בשר. וכן השחין והמכוח והקדח שנעשו רבבה, שנתרפאו וקרום עליהם עור כקליפת השום: הרי אלו מיטמאין בנגעים. בארבעה מראות. והוא הדין דהוה מצי למתני נתפסו הקמטין נמי מיטמאין בנגעים: ואין מטטרפין בנגעים. ראש זקן אין מטטרפין. וכן עור הבשר והזקן, או עור הבשר והראש, אין מטטרפין. לאם בא לו חלי גרים נתק בראש אי נמי חלי גרים נתק בזקן וחלי גרים שחין וחלי גרים מכוח, אין מטטרפין לכגרים: ואין הנגע פושה לתוכו. נגע של עור בשר אין פושה לא בנתק הראש ולא בנתק הזקן ולא בשחין ולא במכוח, ללא חשיבי כעור בשר: ואין מיטמאין משום מחיה. דנתקים מיטמאין בשער כהוב ופסיון. ושחין ומכוח בשער לבן ופסיון: אבל מעכבין את ההופך כולו לבן. שאם פרחו הרעת בכולו ונשאר הראש או הזקן שנקרחו שלא פרחו הרעת בהן, או השחין והמכוח והקדח שנעשו רבבה, טמא עד שיפרח בכולו: הראש והזקן שלא העלו שער. כגון קטן שלא צמח זקנו או לא השעיר ראשו, נידונים כעור בשר ליטמא בבהרת. וכן הדלדולין שבראש ובזקן דלית בהו שער נידונים כעור בשר, ומעכבים את הפריחה, והנגע פושה לתוכו, ומטטרפין לכגרים:

רבי ישמעאל אומר: יום ארבעים ואחד תשב לזכר ולנדה וכו'. תניא רבי ישמעאל אומר: טמא וטהר בזכר וטמא וטהר בנקבה. מה כשטמא וטהר בזכר יצירתו פיוצא בו אף כשטמא וטהר בנקבה יצירתה פיוצא בה. אמרו לו: אין למדין יצירה מטמאה. אמרו לו לרבי ישמעאל: מעשה בקליאופטרא מלכת אלכסנדרוס שנתחייבו שפחותיה הריגה למלכות ובדקו ומצאו זה וזה לארבעים ואחד. אמר להן: אני מביא ראיה מן התורה ואתם מביאים לי ראיה מן השוטים. מאי ראיה מן התורה. אילימא טמא וטהר בזכר וטמא וטהר בנקבה וכו'. הא קאמרי לה אין דנין יצירה מטמאה. אמר קרא: תלד הוסיף לה הכתוב לדה אחרת בנקבה. ומאי ראיה מן השוטים אימור נקבה קדים ואיעבור מי יומין קמי זכר. ורבנן סמא דנפצא אשקינהו. ורבי ישמעאל איכא גופא דלא מקבל סמא. אמר להם רבי ישמעאל: מעשה בקליאופטרא מלכת יונים שנתחייבו שפחותיה הריגה למלכות ובדקו ומצאו זכר לארבעים ואחד ונקבה לשמונים ואחד. אמרו לו: אין מביאים ראיה מן השוטים מאי טעמא: הך דנקבה אייתרה ארבעין יומין והדר איעבר. ורבי ישמעאל לשומר מסרינהו. ורבנן אין אפוטרופוס לעריות אימא שומר גופה בא עליה ודילמא אי קרעיה להך דנקבה בארבעין וחד הוה משתכחא כזכר. אמר אביי בסימניהון שוין:

ר"י טימא וטיהר בזכר. מ' יום בין שתיהן ז' לטומאה ול"ג יום לימי טוהר: נתחייבו הריגה. ומתוך שעומדות ליהרג ניסו בהם ויחדום לביאה וקרעו שתייהם לסוף ארבעים ונמלא אחד זכר ואחד נקבה: תלד. דאם נקבה תלד קרא יתירה הוא דמאי למכתב ואם נקבה וטמאה שבועים דהא כתיב לעיל וילדה זכר: מקמי זכר. ואע"ג שיחדום לבעול ביום אחד שמא מעוברת היתה קודם לכן: סמא דנפלא. סם שמפלת בו ומנפלה כל זרע שבועים קודם לכן: לשומר מסרינהו. שלא בא אדם עליה אלא אותו היום: ודלמא אי קרעוהו וכו'. לר"י פריך נהי נמי לשומר מסרינהו אפ"ה מנלן שלא נולדה נקבה עד פ"א דלמא אי קרעוה להך

ליום מ"א הוה משתכחא: בסמינהון שוין. נקבה שנמלא ליום פ"א לא היו חזריה וסערה ולפרניה אלא כשיעור של זכר ליום מ"א:

זוהר ויקהל דף ר"ח ע"ב

צלותא דשבתא דעמא קדישא תלת צלותין אשתכחו בהאי יומא לקבל תלת שבתי ואוקמוה וכלהו חד. כיון דעאלו עמא קדישא לבי כנישתא אסור לאשתדלא אפלו בצורך בי כנישתא אלא במלי תשבחו וצלותא ואורייתא. וכדקא חזי לון. ומאן דאשתדל במלין אחרנין ובמלין דעלמא דא איהו בר נש דקא מחלל שבתא לית ליה חולקא בעמא דישראל. תרין מלאכין ממנן על דא ביומא דשבתא ואנון שוין ידיהון על רישיה ואמרי ווי לפלגניא דלית ליה חולקא בקדשא בריד הוא. ועל דא בעי לאשתדלא בצלותא ובשירין ובתשבחו דמאריהון ולאשתדלא באורייתא. האי יומא איהו יומא דנשמתיין דאתעטרא ההוא צורא דנשמתיין בתשבחו דמאריהון. בגין כך משבחי בתשבחו תושבתא דנשמתיין והינו נשמתיין כל חי תברך את שמך יי אלהינו ורוח כל בשר וכו'. ולית תשבחתא אלא בסטרא דנשמתיין ורוחא. והאי יומא קיימא ברוחא ונשמתיין ולא דגופא:

תרגום הזוהר תפלת השבת של עם הקדוש. שלש תפלות נמלאים ציום הזה פנגד שלש שבתות, והעמידוהו. וכלם אחד. וכיון שצאו העם הקדוש לבית הפנסת, אסור לעסק חפלו בצרכי בית הפנסת אלא בצרכי תשבות, תפלה ותורה, וכראוי להם. ומי שעוסק בצרכים אחרים וצרכי העולם, זה הוא אדם שמתחיל שבת, אין לו חלק בעם ישראל. שני מלאכים ממונים על זה ציום השבת, והם משמיים ידיהם על ראשו, ואומרים, אוי לפלוגי, שאין לו חלק בהקדוש צרוך הוא. ועל כן לריכים להשתדל בתפלות ושירות ותשבות לחדונם, ולעסק בתורה. יום הזה הוא יום של הנשמות, שנתעטר כרור

ההוא שכל הנשמות, שהוא הבינה, ועל פן משבחים בתשבות התשבה של
הנשמה, והינו, נשמת כל חי תברך את שמך יי אלהינו ורוח וכו'. ואין
תשבה אלא מלד הנשמה והרוח. ויום הזה עומד בבחינת רוח ונשמה,
ואינו של של הגוף.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות שבת פרק י

א. הבונה כל שהוא חייב המשוה פני הקרקע בבית כגון
שהשפיל תל או גיא זה בונה וחייב. אחד נתן את האבן
ואחד נתן את הטיט הנותן הטיט חייב. ובנדבך העליון
אפלו העלה את האבן והניחה על גבי הטיט חייב שהרי אין
מניחין עליה טיט אחר והבונה על גבי כלים פטור: **ב.**
העושה אהל קבוע הרי זה תולדת בונה וחייב. וכן העושה
כלי אדמה כגון תנור וחבית קדם שישרפו הרי זה תולדת
בונה וחייב. וכן המגבן את הגבינה הרי זה תולדת בונה
ואינו חייב עד שיגבן כגלגרת. המכניס יד הקרדום בתוך
העץ שלו הרי זה תולדת בונה וכן כל כיוצא בו וכן התוקע
עץ בעץ בין שתקע במסמר בין שתקע בעץ עצמו עד
שנתאחד זה תולדת בונה וחייב:

מוסר

שערי תשובה דף כח

מִי שְׁלוּעַג תְּמִיד לְדַבְרִים וְלַפְעֻלוֹת וְאִין דַּעְתּוֹ לְהַבְזוֹת
בְּעֵלְיָהוּן אַדְּ מַרְחִיק הַדְּבָרִים שְׂאִין לְהַרְחִיקָם וּמַרְחִיק
תּוֹחֶלֶת הַפְּעֻלוֹת שְׂיֵשׁ תִּקְוָה לְתוֹעֲלָתָם וְעַל זֶה נֶאֱמַר (מִשְׁלִי
י) בּוֹ לְדַבֵּר יַחְבֵּל לוֹ וְאָמְרוּ אֵל תְּהִי בּוֹ לְכָל אָדָם וְאֵל תְּהִי
מִפְּלִיג לְכָל דָּבָר שְׂאִין לְדָ אָדָם שְׂאִין לוֹ שְׁעָה וְאִין לְדָ דָּבָר
שְׂאִין לוֹ מְקוֹם. וְהִלֵּץ הַזֶּה הִבְיָאָהוּ לְמַדְתּוֹ הַרְעָה הַיּוֹתוֹ
חֶכֶם בְּעֵינָיו. וּפְעָמִים שְׂתַבֵּיא הַמְּדָה הַזֹּאת אֶת הָאָדָם לְיַדֵּי
מִינּוֹת לְהַלְעִיג עַל הַמְּצוֹת כְּעֵנִין שְׂנֵאָמַר (תְּהִלִּים קִיט) יָדִים
הֶלְיֻצוּנִי עַד מְאֹד מִתּוֹרַתְךָ לֹא נָטִיתִי. וְזֹאת הִיא הַכֶּתֶת
שְׂאִינָה מְקַבֶּלֶת תּוֹכְחָה עַל שְׂנֵאָמַר (מִשְׁלִי ט) אֵל תּוֹכַח לֵץ פֶּן
יִשְׁנָאֲדָ. וְנֵאֱמַר (שֵׁס) יוֹסֵר לֵץ לּוֹקַח לוֹ קָלוֹן. וְנֵאֱמַר (שֵׁס יב) לֵץ
תִּכָּה וּפְתִי יַעֲרִים. וְהַגּוֹרֵם אֶל הַכֶּתֶת הַזֹּאת לְבִלְתִּי שְׂמוֹעַ
מוֹסֵר, מִפְּנֵי שֶׁהַמְּדָה הַמְּבִיאָה אֶל חֶלֶק הַזֶּה הִיא מְדַת
הַיּוֹתוֹ חֶכֶם בְּעֵינָיו וְכָל כֶּד מְשָׁלָה בּוֹ הַמְּדָה הַזֹּאת עַד
שְׂתִּלְוֹצֵץ לְדַעַת זּוֹלָתוֹ וְהִיא הַמְּדָה שְׂאִין לָהּ תִּקְוָה שְׂנֵאָמַר
(שֵׁס כו) רְאִיתָ אִישׁ חֶכֶם בְּעֵינָיו תִּקְוָה לְכֶסֶל מִמֶּנּוּ:

פרשת נצבים

נצבים יום ראשון תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד 6 דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת
נשמה משבת שעברה:

(ט) אַתֶּם נִצָּבִים הַיּוֹם כָּלְכֶם לִפְנֵי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם רְאִשֵׁיכֶם שְׁבִטֵיכֶם זְקֵנֵיכֶם

וְשִׁטְרִיכֶם כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל : אֲתוּן קִימִין יוֹמָא
דִּין פְּלִכוּן קָדָם יי אֶלְהֶכוּן רִישִׁיכוּן שְׁבִיכוּן סְבִיכוּן וְסָרְכִיכוּן כָּל
אֲנֵשׁ יִשְׂרָאֵל :

רש"י אתם נכדים. מלמד שכנסם משה לפני הקדוש ברוך הוא ביום מותו להכניסם בצרית: ראשיכם
שצטיכם. ראשיכם לשצטיכם: זקניכם ושטריכם. החשוב חשוב קודם, ואחר כך כל איש ישראל:

(י) טַפְּכֶם נְשִׁיכֶם וְגִרְךָ אֲשֶׁר בְּקֶרֶב מַחְנֶיךָ
מֵחֵטֵב יַעֲצִיךָ עַד שָׂאֵב מִימֶיךָ : טַפְּלֶכוּן נְשִׁיכוּן
וְגִירְךָ דִּי בְּגוּ מִשְׁרִיתְךָ מְלַקֵּט אַעֲיָךְ עַד מְלִי מִיָּיךְ :

רש"י מחטב עץ. מלמד שצאו כנענים להתגיר בימי משה, כדרך שצאו גבעונים בימי יהושע. וזהו
האמור בגבעונים (יהושע ט, ז) ויעשו גם המה בערמה, ונתנם משה חוטבי עצים ושואבי מים:

(יא) לְעֵבֶרְךָ בְּבָרִית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּבְאֵלֹתוֹ
אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּרַת עִמָּךְ הַיּוֹם :
לְאֶעְלוּתְךָ בְּקִימָא דִּי אֱלֹהֶיךָ וּבְמוֹמְתָהּ דִּי יי אֶלְהֶיךָ גִּזַּר עִמָּךְ יוֹמָא
דִּין :

רש"י לעברך. להיותך עובר בצרית. ולא יתכן לפרשו כמו להעבירך, אלא כמו (נפיל ד, ז) לעשותכם אותם:
לעברך בצרית. דרך העברה, כך היו כורתיים ברית, עושין מחלה מכאן ומחלה מכאן ועוברים בנתיב, כמו
שנאמר (ירמיה לז, יח) העגל אשר כרתו לשנים ויעברו בין בתריו:

(יב) לְמַעַן הִקִּים אֶתְךָ הַיּוֹם לוֹ
לְעַם וְהוּא יְהִיָּה לְךָ לְאֱלֹהִים כַּאֲשֶׁר דָּבַר
לְךָ וְכַאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְאֶבְרָהָם
לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב : בְּדִיל לְאֶקְמָא יְתָךְ יוֹמָא דִּין קָדְמוּהִי
לְעַמָּא וְהוּא יְהִי לְךָ לְאֱלֹהֵי כְּמָא דִּי מְלִיל לְךָ וּכְמָא דִּי קִיִּים לְאַבְרָהָם
לְאֶבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב :

רש"י למען הקים אתך היום לו לעם. כל כך הוא נכנס לטרוח למען קים אתך לפניו לעם: והוא יהיה
לך לאלהים. לפי שדבר לך ונשבע לאבותיך שלא להחליף את זרעם באמה אחרת, לכך הוא אוסר אתכם

בשבעות הללו, שלא תקניטוהו אחר שהוא אינו יכול להבדל מכם. עד כאן פרשתי לפי פשוטו של פרשה. ומדרש אגדה, למה נסמכה פרשת אתם נצבים לקבלות, לפי ששמעו ישראל מראה קבלות חסר שמים, חוץ ממ"ט שבתורת כהנים, הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפיסס אתם נצבים היום, הרבה הכעסתם למקום ולא עשה אתכם כליה והרי אתם קימים לפניו: היום. כיום הזה שהוא קים והוא מאפיל ומאיר, כך האיר לכם וכך עתיד להאיר לכם, והקבלות והיסורין מקימין אתכם ומליצין אתכם לפניו. ואף הפרשה של מעלה מזו פיוסין הם (ועיל פסוק ז'), אתם ראיתם את כל אשר עשה. דבר אחר, אתם נצבים. לפי שהיו ישראל יוצאין מפרנס לפרנס ממשנה ליהושע, לפיכך עשה אותם מצבה כדי לזרזם. וכן עשה יהושע, וכן שמואל (שמואל א' יב, ז) התייצבו ואשפטה אתכם, כשיצאו מידו ונכנסו לידו של שאול:

**וְלֹא אֶתְכֶם לְבַדְכֶם אֲנֹכִי כִּירַת אֶת
הַבְּרִית הַזֹּאת וְאֶת הָאֱלֹהִים הַזֹּאת : וְלֹא
עִמְכוֹן בְּלַחֲוֹדִיכוֹן אֲנִי גִזַּר יְת קָמָא הָדָא וְיַת מוֹמְתָא הָדָא : (יד)
כִּי אֶת אֲשֶׁר יִשְׁנוּ פֹה עִמָּנוּ עִמַּד הַיּוֹם
לְפָנַי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֶת אֲשֶׁר אֵינָנוּ פֹה
עִמָּנוּ הַיּוֹם : אֲרִי יַת מִן דְּאִיתוּהִי הָכָא עִמָּנָא קָאִם יוֹמָא
דִּין קָדָם יִי אֱלֹהֵנָא וְיַת מִן דְּלִיתוּהִי הָכָא עִמָּנָא יוֹמָא דִּין :**

רש"י ואת אשר איננו פה. ואף עם דורות העתידים להיות:

נביאים - ישעיה - פרק סא

**שׁוֹשׁ אָשִׁישׁ בִּיהוָה תִּגַּל נַפְשִׁי בְּאֱלֹהֵי
כִּי הִלְבִּישְׁנִי בְּגָדֵי יֵשַׁע מְעִיל צְדָקָה
יַעֲטֵנִי כַּחַתָּן יִכְהֶן פֶּאֶר וְכִכְלָה תַעֲדָה
כְּלִיָּה : אָמַרְת יְרוּשָׁלַם מְחַדָּא אַחַדִּי בְּמִימְרָא דִּי תַבּוּעַ נַפְשִׁי
בְּפוּרְקָנָא דְּאֱלֹהֵי אֲרִי אֶלְבָּשְׁנִי לְבוּשִׁין דְּפוּרְקוֹן מְעִיל דְּזָכוּ עֲטַפְנִי
כַּחַתָּנָא דְּמַצְלַח בְּגוּוֹנִיָּה וְכִכְהֵנָא רַבָּא דְּמַתְקוֹן בְּלְבוּשׁוּהִי וְכִכְלָתָא
דְּמַתְקֻשְׁטָא בְּתַקּוּנָהָא :**

רש"י כחזן . אשר ילכז לבושי פאר ככהן גדול : וככלה תעדה כליה . תכשיטיה :

(יא) כִּי כְּאַרְץ תּוֹצִיא צְמַחָהּ וּכְגִנָּה זְרוּעֶיהָ
תִּצְמִיחַ כִּן אֲדַנִּי יְהוָה יִצְמִיחַ צְדָקָה
וּתְהַלֵּךְ נֶגֶד כָּל הַגּוֹיִם : אָרִי כְּאַרְעָא דְמִפְקָא צְמַחָהּ
וּכְגִנַּת שְׂקִיא דְזִירוּעָהּ מְרַבֵּיא כִּן יִי אֱלֹהִים יְגַלִּי זְכוּתָא
וּתּוֹשֵׁבֵיחֲתָא דִירוּשְׁלַם (ל) יָבֵל כָּל עַמְמִיא :

רש"י כי כחרז תוליא למחה וגו' :

סב (א) לְמַעַן צִיּוֹן לֹא אַחֲשָׂה וּלְמַעַן
יְרוּשָׁלַם לֹא אֲשַׁקוּט עַד יֵצֵא כַּנְגִּיהָ
צְדָקָה וּישׁוּעָתָה כִּלְפִיד יַבְעָר : עַד דְּאֵעְבֵּד
פּוֹרְקוֹן לְצִיּוֹן לֹא אֲנִיחַ לְעַמְמִיא וְעַד דְּאִיתִי נַחְמָא לִירוּשָׁלַם לֹא
אֲשַׁקִּיט לְמַלְכוּתָא עַד דִּיתְגַּלִּי כְּשִׁפְרָפְרָא נְהוּרָא וּפּוֹרְקָנָא כְּבַעִיר
יַבְעָר :

רש"י למען ציון . אעשה ולא אחסה על מה שעשו לה : לא אשקוט . לא יהא שלום לפני עד יאח כנוגה
לדקה :

(ב) וְרָאוּ גוֹיִם צְדָקָתְךָ וְכָל מְלָכִים כְּבוֹדְךָ
וְקָרָא לְךָ שֵׁם חֲדָשׁ אֲשֶׁר פִּי יְהוָה יִקְבְּנוּ :
וְיַחְזוּן עַמְמִיא זְכוּתֶיךָ וְכָל מְלָכִיא יִקְרִיד וְיִקְרוּן לִיךָ שְׂמָא חֲדָתָא
דִּי בְּמִימְרֵיהָ דִּי יִפְרָשִׁינִיה :

רש"י יקבנו . יפרסנו :

(ג) וְהָיִיתָ עֵטְרַת תְּפָאֶרֶת בְּיַד יְהוָה (וצנוף)
וּצְנִיף מְלוּכָה בְּכַף אֱלֹהֶיךָ : וּתְהוֹן כְּלִיל דְּחֲדוּא
קָדָם יִי וּכְתַר דְּתוֹשֵׁבֵיחֲתָא קָדָם אֱלֹהֶיךָ : (ד) לֹא יֵאמַר לְךָ

עוֹד עֲזוּבָה וְלֹא־רֹצֵף לֹא יֹאמֶר עוֹד
שְׁמָמָה כִּי לֵךְ יִקְרָא חִפְצֵי בָהּ וְלֹא־רֹצֵף
בְּעוֹלָה כִּי חִפֵּץ יִהְיֶה בָּךְ וְאֹרֶץ תִּבְעַל :
לֹא יִתְאָמֵר לֵיךְ עוֹד שְׁבִיקָא וְלֹא־רַעִיף לֹא יִתְאָמֵר עוֹד צְדִיָּא אֲרִי לֵיךְ
יִתְקַרֵּי עֲבָדֵי רַעוּתֵי בָהּ וְלֹא־רַעִיף יִתְבָּא אֲרִי תְהִי רַעוּא מִן קָדָם יי
בֵּיךְ וְאֹרֶעִיף תִּתְיַתֵּב :

רש"י בעולה מיושבת :

כתובים - תהילים - פרק ט

^(א) אֶשְׁמַחָה וְאֶעֱלֶצָה בָּךְ אֲזַמְרָה שְׁמִיךְ
עֲלִיּוֹן : אֶחָדִי וְאֶבְדָּח בְּמִימְרֶךָ אֶשְׁבַּח שְׁמִיךְ עֲלֶיךָ : ^(ד) בְּשׁוּב
אוֹיְבֵי אַחֲוֹר יִכְשְׁלוּ וַיֵּאבְדוּ מִפְּנֶיךָ : בְּדִיתוֹב
בְּעַל דְּבָבֵי לְאַחֲוֹרָא יִתְקַלּוּ וַיִּהְיֻבְדּוּ מִן קָדְמְךָ : ^(ה) כִּי עֲשִׂיתָ
מִשְׁפָּטִי וְדִינִי יִשְׁבֹּת לְכֶסֶף שׁוֹפֵט צָדִק :
מְטוֹיל דְּעִבְדִּתָּא פּוֹרְעָנוּתֵי וְדִינֵי יִתְבַּתָּא עַל פּוֹרְסֵי דִינָא זְכָאָה :

רש"י משפטי ודיני . תיבות כפולות במקרא ואין חילוק ביניה' כמו עדי וסדני במרומים (אויב טז) עלמיו
אפיקי נחוסה גרמיו כמטיל ברזל (סמ) : משפטי ודיני . בשמים : ישת לכהא . כסא המשפט :

^(ו) גַּעֲרַתְּ גוֹיִם אֲבַדְתָּ רָשָׁע שְׁמָם מַחִיתָ
לְעוֹלָם וָעֶד : נִזְפַּתָּא עִמָּמֵי דְפְלִשְׁתָּאֵי הוּבְדַתָּא גְלִית רְשִׁיעָא
שׁוּמָהוֹן מַחִיתָא לְעִלְמֵי עֲלָמִין :

רש"י גערת גויס . עמלק ראשית גויס (במדבר כד) : אצדת רשע . אצותיו : שמש מחית . כי מחה אמחה (שמות יז) :

ו) האויב תמו חרבות לנצח וערים נתשת
אבד זכרם המה : וכד נפל בעל דבבא אשתציו חליתה
וכרפיהון אצתדיו לעלמא וקרויהון צדיתא הובדתא דקרניהון
מנהון :

רש"י האויב תמו . כי חרבות השנאה לנכח הם עליו כחרב חדה , ד"א חרבות לנכח אותו אויב שחרבות
שנאתו היתה עליו לנכח וזה עמלק שנאמ' בו ועברתו שמה נלח (עמוס א) חרבות לשון חרבן וכן פתרונו
האויב תמו חרבות לנכח , וכן נאמר (ביהמקאל לה) שממות עולם אתנך ועריך לא תשובנה : וערים נתשת .
כי תאמר אדם רשעו וגו' ונשוב ונבנה חרבות כה אמר ה' כבאות המה יבנו ואני אהרום (מלאכי א) : אבד
זכרם . אותה השעה :

ח) ויהנה לעולם ישב כונו למשפט
כסאו : ומימרא דיי לעלמין מותבה בשמי מרומא תקין לדינא
בורסה :

רש"י וה' לעולם יש וגו' . שם שלם וכסא שלם כמו שנאמר כסאו , אבל קודם שימחה כתוב כי יד על
כס יח (שמות יז) : כס חסר חסר ושם חלוק :

משנה תרומות פרק ח

א. האשה שהיתה אוכלת בתרומה , באו ואמרו לה ,
מת בעליך או גרשך , וכן העבד שהיה אוכל
בתרומה , ובאו ואמרו לו , מת רבך , או מכרך
לישראל , או נתנדך במתנה , או עשאך בן חורין . וכן
כהן שהיה אוכל בתרומה , ונודע שהוא בן גרושה או
בן חלוצה , רבי אליעזר מחייב קרו וחמש . ורבי

יְהוֹשֻׁעַ, פּוֹטֵר. הָיָה עוֹמֵד וּמִקְרִיב עַל גְּבֵי הַמְּזֻבָּח,
וְנוֹדַע שֶׁהוּא בֶן גְּרוּשָׁה אוֹ בֶן חַלּוּצָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אוֹמֵר, כָּל הַקְּרָבָנוֹת שֶׁהִקְרִיב עַל גְּבֵי הַמְּזֻבָּח,
פְּסוּלִים. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, מְכַשֵּׁיר. נוֹדַע שֶׁהוּא בֶּעַל מוֹם,
עֲבוּדָתוֹ פְּסוּלָה:

ברטנורה (ז) האשה. בת ישראל הנשואה לכהן: מת רבד. וירשו בן בתו מישראל או בתו הנשואה לישראל: שהוא בן גרושה או בן חלוצה. ופסול מלאכול בתרומה: רבי אליעזר מחייב קרן וחומש. בכולהו: ורבי יהושע פוטר. בגמרא מוקי לה דוקא באוכל תרומת חמץ בערב פסח מפני שזמנו בהול שהשעה לחוקה ועומד לבער החמץ של תרומה. והלכה כר' יהושע: ורבי יהושע מכשיר. דכתיב (דברים לג) בדרך ה' חילו ופועל ידיו תראה. אפילו חלל שבו פועל ידיו תראה: נודע שהוא בעל מום עבודתו פסולה. אף לר' יהושע. דכתיב (במדבר כה) את בריתי שלום, כשהוא שלם ולא כשהוא חסר. והלכה כר' יהושע:

ב. וְכֻלָּם, שֶׁהִיָּתָה תְּרוּמָה בְּתוֹךְ פִּיהֶם, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אוֹמֵר, יִבְלְעוּ. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, יִפְלוּטוּ. אָמְרוּ לוֹ
נְטִמָּאתָ וְנְטִמָּאת תְּרוּמָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, יִבְלַע.
וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, יִפְלוּט. טָמֵא הֵייתָ וְטָמְאָה הִיָּתָה
תְּרוּמָה, אוֹ נוֹדַע שֶׁהוּא טָבֵל, וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שֶׁלֹּא
נְטָלָה תְּרוּמָתוֹ, וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי וְהַקֵּדֶשׁ שֶׁלֹּא נִפְדּוּ, אוֹ
שִׁטְעַם טַעַם פֶּשֶׁשׁ לְתוֹךְ פִּיו, הֵרִי זֶה יִפְלוּט:

ברטנורה (ט) וכולם. עבד ואשה שאכלו מתחילה בהיתר, בהא קאמר ר' אליעזר דיבלעו, אבל בן גרושה או בן חלוצה דמעולם לא אכלו בהיתר מודה ר' אליעזר דיפלוט, מידי דהוה אטמא היית, או טמאה היתה התרומה קודם שנתנה לתוך פיו, דמודה ר' אליעזר דיפלוט: או שטעם טעם פשפש. שרץ, כשמוללין אותו ריחו מאוס ביותר והוא מאוי בכותלים ובמטות, וקורין לו בערבי בק"י, ובלע"ז אימיז"א. והלכה כר' יהושע:

ג. הָיָה אוֹכֵל בְּאֶשְׁכּוֹל וְנִכְנַס מִן הַגֶּנֶה לְחֻצָּר, רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, יִגְמֹר. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, לֹא יִגְמֹר.
חֲשֻׁכָה לַיְלִי שֶׁבֵּת, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, יִגְמֹר. וְרַבִּי

יהושע, אומר, לא, יגמור:

דרטורה (ג) היה אוכל באשכול. תלך אשכול מגפן שבגינה והיה אוכל והולך עד שנכנס לחצר, וחצר קובעת למעשר, ואפילו אכילת עראי אסורה עד שיתרום ויעשר: ור' אליעזר אומר יגמור. לא שיאכל בחצר אלא יצא חוץ לחצר ויגמור לאכול האשכול בגינה: לא יגמור. ואפילו בגינה, עד שיעשר: חשיכה לילי שבת. והיה אוכל אכילת עראי, ושבת קובעת למעשר, ואפילו אכילת עראי אסורה: יגמור. למוצאי שבת. אבל בשבת עצמו מודה דאסור: לא יגמור. אפילו למוצאי שבת עד שיעשר. והלכה כר' יהושע:

ד. יין של תרומה שנתגלה, ישפך. ואין צריך לומר של חלין. שלשה משקים, אסורין משום גלוי, המים והיין והחלב. ושאר כל המשקים, מתרין. כמה ישאו ויהיו אסורין, כדי שיצא הרחש ממקום קרוב וישתה:

דרטורה (ה) ישפך. ואין כאן משום איבוד תרומה, מפני שאסור לשותו שמה שמה ממנו נחש: ושאר כל המשקים מותרים. שאין נחש שותה מהן, אלא שהדבש והאיר והמוריים ושומים כתוסים. כל אלו הוזכרו בגמרא לאסור שהנחש שותה מהן: כמה ישאו. כמה יעמדו מגולין: הרחש. הנחש, ולפי שהולך על גחונו קרוי נחש שאינו נראה כמהלך אלא כרוחש ומתנענע: ממקום קרוב. פירשו בו, כדי שיצא מתחת אוזן הכלי וישה ויחזור לחורו:

ה. שעור המים המגלין, כדי שתאבד בהן המרה. רבי יוסי אומר, בפלים, כל שהן. ובקרקעות, ארבעים סאה:

דרטורה (ו) שיעור המים. להיות אסורים משום גילוי: כדי שתאבד בהן המרה. אם היו מרובים כל כך עד שארס הנחש יפסד ויאבד בהן אין בהן משום גילוי. ויודעין היו כמה ארס הנחש מטיל בפעם אחת: מרה. הארס שהנחש מטיל קרוי מרה: בכלים כל שהן. אפילו מרובין כל שהן יש בהן משום גילוי כשהמים בכלים: ובקרקעות. עד ארבעים סאה יש בהם משום גילוי. טפי מהכי, אין בהן משום גילוי, שהארס מתבטל בהם. ואין הלכה כר' יוסי. ומעין המושך אפילו כל שהוא אין בו משום גילוי. ומים מגולים, כשם שאסור לשותו כד אסור להשקותו לבהמתו ולרחוץ בהן פניו ידיו ורגליו ולגבל בהן את הטיט ולהשתמש בהן בשום תשמיש:

ו. נְקוּרֵי תְּאֲנִים וְעֲנָבִים וְקִשׁוּאִין וְהִדְלוּעִין
וְהָאֲבִיחִים וְהַמְלִפְפוֹנוֹת, אֶפְלוּ הֵם כְּפָר, אֶחָד גְּדוֹל
וְאֶחָד קָטָן, אֶחָד תְּלוּשׁ וְאֶחָד מְחוּבָר, כָּל שֵׁישׁ בּוֹ
לְחָה, אֶסוּר. וּנְשׁוּכַת הַנְּחָשׁ, אֶסוּרָה, מִפְּנֵי סַכְּנַת
נִפְשׁוֹת:

ברטנורה (ו) נקורי תאנים. תאנה שנראה בה ניקור, אסור, שמא ניקר בה נחש והטייל
בה ארס: אפילו הן ככר. כלומר שהן גדולים הרבה, והניקור מאלד אחד, לא יאמר
הוא אכל מאלד אחד, אני מאלד אחר: כל שיש בו ליחה. הארס מתערב עם הליחה
ומתחלחל בכולו, אבל בדבר יבש חותך את הניקור ואוכל את השאר: ונסוכת הנחש.
בהמה שנשכה נחש ושחטה אסורה שהארס מתחלחל בכל גופה:

ז. הַמְשַׁמְרֵת שֶׁל יַיִן, אֶסוּרָה מְשׁוּם גְּלוּי. רַבִּי נַחֲמִיָּה,
מֵתִיר:

ברטנורה (ז) משמרת של יין. אף על פי שהכלי התחתון מכוסה במשמרת, יש בו
משום גילוי, שהארס עובר דרך המשמרת והולך לכלי התחתון: רבי נחמיה מתיר.
לפי שהארס קף ואינו עובר. ואין הלכה כר' נחמיה:

ח. חֲבִית שֶׁל תְּרוּמָה שְׁנוּלָד בָּהּ סִפְק טִמְאָה, רַבִּי
אֶלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אִם הִיְתָה מִנְּחַת בְּמִקּוֹם הַתְּרֻפָּה,
יְנִיחָנָה בְּמִקּוֹם הַמְּצַנֵּעַ. וְאִם הִיְתָה מִגְּלָה, יִכְסֶּנָּה.
וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, אִם הִיְתָה מִנְּחַת בְּמִקּוֹם מְצַנֵּעַ,
יְנִיחָנָה בְּמִקּוֹם תְּרֻפָּה. וְאִם הִיְתָה מִכֶּסֶה יְגַלְנָה. רַבִּין
גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, אֵל יַחֲדָשׁ בָּהּ דְּדַבֵּר:

ברטנורה (ח) ספק טומאה. כגון שתי חביות ברשות היחיד, ונגע שרץ באחת מהן,
ולא ידיע להי מנייהו, ושתיהן תלויות: במקום התורפה. מקום של הפקר ועומדת
ליפסד שם: יניחנה במקום המולנע. לעדיין מוזהר על שמירתה דכתיב (במדבר יח) את
משמרת תרומתי בשתי תרומות הכתוב מדבר, אחת תרומה טהורה ואחת תרומה
תלויה דתרווייהו בעו שימור: רבי יהושע אומר וכו'. לסבר תרומתי כתיב בלא וי'ץ
ויש אם למסורת: אל יחדש בה דבר. שאין צריך לשמרה ואף אסור לגרום לה טומאה.
והלכה כרבן גמליאל:

ט. חֲבִית שְׁנִשְׁבְּרָה בַּגַּת הָעֲלִיוֹנָה, וְהַתְּחַתּוֹנָה טִמְאָה, מוֹדָה רַבִּי אֶלְיָעָזֵר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, שְׂאֵם יְכוּלִים לְהַצִּיל מִמֶּנָּה רְבִיעִית בְּטְהָרָה, יֵצִיל. וְאִם לֹא, רַבִּי אֶלְיָעָזֵר אֹמֵר, תִּרְדַּד וְתִטְמָא, וְאֵל יִטְמָאנָה בְּיָדָיו :

דרטורה (ט) בגת העליונה. מקום שעוֹלָרִים שָׂם: והתחתונה. בור על פני הגת שהיין יורד לתוכו: טמאה. חולין טמאים יש בה, וראויין לו בימי טומאתו או למי שאינו אוכל חולין בטהרה, ואם תפול לתוכו התרומה הוה ליה מדומע ואף לכהן לא חזיא: שאם יכולים להציל ממנה רביעית. אם יוכל לחזור אחר כלים ולהציל ממנה רביעית בטהרה קודם שתֵּרַד כולה וְתִטְמָא: יציל. יחזור אחר כלים ויציל, ואף על פי שתודך כד שחזור אחר כלים תֵּרַד מן התרומה לחולין שבתחתונה ויפסדו החולין, לא יטמא התרומה בידיים להציל החולין, כיון שיכול להציל ממנה רביעית הלוג בטהרה שהוא דבר חשוב: ואם לאו. שלא ימאץ כלי טהור וסוף סוף כולה לטומאה אזלא, בהא פליגי, דר' יהושע סבר יטמאנה ביד, להציל את החולין, כדקתני סיפא, על זו ועל זו אמר ר' יהושע וכו', ור' אליעזר סבר אף על גב דסוף סוף כולה לטומאה אזלא לא יטמאנה ביד להציל החולין. ואין הלכה כרבי אליעזר:

י. וְכֵן חֲבִית שֶׁל שֶׁמֶן שְׁנִשְׁפְּכָה, מוֹדָה רַבִּי אֶלְיָעָזֵר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, שְׂאֵם יְכוּל לְהַצִּיל מִמֶּנָּה רְבִיעִית בְּטְהָרָה, יֵצִיל. וְאִם לֹא, רַבִּי אֶלְיָעָזֵר אֹמֵר, תִּרְדַּד וְתִבְלַע, וְאֵל יִבְלַעְנָה בְּיָדָיו :

דרטורה (י) וכן חבית של שמן. טהורה, שנשפכה וכולה הולכת לאיבוד, פליגי כדלעיל. ולהכי קתני גבי שמן נשפכה ולא נקט כמו גבי יין, משום דבחבית של שמן [שנסברה] בגת העליונה, ובתחתונה חולין טמאים, מודה רבי אליעזר ורבי יהושע שאם יוכל להציל ממנה רביעית בטהרה יציל ואם לאו תֵּרַד ואל יטמאנה ביד, משום דשמן ראוי להדליקו, ולא חשו להפסד מועט. וביין נמי לא נחלקו אלא דוקא בדאיכא בתחתונה פחות ממאה חולין שנעשין החולין כולן מדומע ואיכא הפסד, אבל אי איכא מאה חולין, כולהו מודו דאל יטמאנה ביד, משום דליכא הפסד:

יא. וְעַל זֶה וְעַל זֶה, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, לֹא זֶה הִיא תְּרוּמָה שְׂאֵנִי מִזְהָר עֲלֶיהָ מִלְּטִמְאָה, אֶלָּא מִלְּאֲכָלָהּ.

וּבַל תִּטְמְאָה כִּיצַד, הָיָה עוֹבֵר מִמְקוֹם לְמְקוֹם
וְכַפְרוֹת שֶׁל תְּרוּמָה בִּידוֹ, אָמַר לוֹ נְכָרִי, תָּן לִי אַחַת
מֵהֶן וְאַטְמְאָה, וְאִם לָאוּ, הֲרִי אֲנִי מְטַמְּא אֶת כְּלָהּ,
רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר, יִטְמְא אֶת כְּלָהּ, וְאֵל יִתֵּן לוֹ אַחַת
מֵהֶן וְיִטְמְא. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, יִנִּיחַ לְפָנָיו אַחַת מֵהֶן
עַל הַסֵּלַע:

דרטורה (יא) על זו ועל זו. על זו שנולד לה ספק טומאה, ועל זו שהולכת לאיבוד, אמר רבי יהושע שאינו מזהר על טומאתו. וחותה שמוזהר עליה כל טמא כילד, היה עובר וכו' דקאמר ר' יהושע יניח לפניו אחת על הסלע כדי שלא יגרום טומאה לאחרות, ואף חותה אחת יניח על הסלע ולא יתננה בידו, שלא יטמאנה בידים. והלכה כרבי יהושע:

יב. וְכֹן נָשִׂים שֶׁאָמְרוּ לָהֶם נְכָרִים, תָּנוּ לָנוּ אַחַת
מִכֶּם וְנִטְמְאָה, וְאִם לָאוּ, הֲרִי אָנוּ מְטַמְּאִים אֶת
כְּלָכֶן, יִטְמְאוּ אֶת כְּלָן, וְאֵל יִמְסְרוּ לָהֶם נַפְשׁ אַחַת
מִיִּשְׂרָאֵל:

דרטורה (יב) תנו לנו אחת מכס. שרוצים לבא עליה באונס: יטמאו כולן. דאין דוחים נפש מפני נפש. ובהא מודו ר' אליעזר ור' יהושע:

גמרא ברכות דף סב ע"א

תְּנִינָא בֶן עֶזְרַי אוֹמֵר: פְּעַם אַחַת נִכְנַסְתִּי אַחַר רַבִּי עֶקִיבָא
לְבֵית הַכֶּסֶא וְלִמְדַתִּי מִמֶּנּוּ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים. לְמַדְתִּי שֶׁאִין
נִפְגִּין מִזָּרַח וּמִמְעַרְב אֶלָּא צָפוֹן וְדָרוֹם. וְלִמְדַתִּי שֶׁאִין נִפְרָעִין
מְעוֹמָד אֶלָּא מִיּוֹשֵׁב. וְלִמְדַתִּי שֶׁאִין מְקַנְחִין בְּיָמִין אֶלָּא
בְּשְׂמָאל. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: עַד כָּאן הֵעֵזְתָּ פְּנִידָה בְּרַבְּדָּ.

אָמַר לוֹ: תּוֹרָה הִיא וְלִלְמַד אֲנִי צָרִיךְ. רַב פִּהְנָא עָאֵל גָּנָא
תּוֹתִיה פּוֹרִיָּה דְרַב שְׁמַעְיָה דְשַׁח וְשַׁחַק וְעָשָׂה צְרָכָיו. אָמַר
לָהּ: דְּמֵי פּוֹמִיָּה דְאַבָּא כְּדָלָא שְׁרִיף תַּבְּשִׁילָא. אָמַר לָהּ
כִּפְהֵנָא הֵכָא אֵת פּוֹק דְלָאו אֹרַח אֲרַעָא. אָמַר לָהּ: תּוֹרָה
הִיא וְלִלְמַד אֲנִי צָרִיךְ. מִפְּנֵי מָה אֵין מְקַנְחִין בְּיָמִין אָלָא
בְּשִׂמְלָל. אָמַר רַבָּא: מִפְּנֵי שְׁהַתּוֹרָה נִתְּנָה בְּיָמִין שְׁנַאֲמַר
(דְּבָרִים ל"ג) מִיָּמִינוּ אֵשׁ דָּת לָמוּ. רַבָּה בַר בַּר חֲנָה אָמַר: מִפְּנֵי
שְׁהִיא קְרוּבָה לָפָה. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: מִפְּנֵי
שְׁקוּשֵׁר בָּהּ תְּפִלִּין. רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק אָמַר: מִפְּנֵי שְׁמִרְאָה
בָּהּ טַעְמֵי תּוֹרָה. כְּתַנְיָא רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אָמַר: מִפְּנֵי שְׁאוּכַל
בָּהּ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: מִפְּנֵי שְׁכּוֹתֵב בָּהּ. רַבִּי עֲקִיבָא
אָמַר: מִפְּנֵי שְׁמִרְאָה בָּהּ טַעְמֵי תּוֹרָה. אָמַר רַבִּי תַנְחוּם בַּר
חֲנִילָאִי: כָּל הַצָּנוּעַ בְּבֵית הַכֶּסֶף נֶצוּל מִשְׁלֵשָׁה דְּבָרִים: מִן
הַנְּחָשִׁים וּמִן הָעֵקֶרֶבִים וּמִן הַמְּזִיקִים. וַיֵּשׁ אֲוֹמְרִים אִף
חֲלוּמוֹתָיו מִיִּשְׁבִּים עָלָיו:

רס"ז עד כאן. כלומר כל זה העזת פניך בפני רבך שנסתכלת בכל אלו: דשא
ושחק. עם אשתו שיחה בטילה של רבוי תשמיש: ועשה רכיו. ושימש מטתו: כדלא
שריף תבשילא. כאדם רעב כמו שלא שמסת מטתך מעולם שאתה נוהג קלות ראש
זה לתאודתך: שהיא קרובה לפה. רגילין להוסיטה לפה: שקושר בה תפלין. בזרוע
שמאל: טעמי תורה. נגינות טעמי מקרא של תורה: מן הנחשים ומן העקרבים
וכו'. דמתוך כניעותו מתנהג בלחש ובשתיקה ואין הנחשים מרגישים להתקנאות
בו ואף המזיקין חסין עליו: חלומותיו מיושבים עליו. שאין המזיקין מזהילין אותו:

זוהר בא דף לב ע"ב

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח (איו"ב א') וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֵאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים
לְהַתְיַצֵּב עַל יְיָ וַיָּבֵא גַם הַשָּׁטָן בְּתוֹכָם. וַיְהִי הַיּוֹם דָּא רֵאשׁ
הַשָּׁנָה דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָאִים לְמִידָן עֲלָמָא. כְּגוֹנָא דָּא
וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֵא שָׁמָּה הַהוּא יוֹמָא יוֹם טוֹב דְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה

הוּהּ. וַיָּבֹאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים אֲנוּן רַבְרָבִין מִמֶּנּוּן שְׁלִיחוֹן בְּעֶלְמָא
לְאַשְׁגַּחַא בְּעוֹבְדֵין דְּבְנֵי נְשָׂא. לְהַתִּיצֵב עַל יֵי כְּמָה דְאַתְּ
אָמַר וְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם עוֹמְדִים עָלָיו מִימֵינוּ וּמִשְׁמָאלוּ
אַבְל לְהַתִּיצֵב עַל יֵי בְּהַאי קָרָא אֲשַׁכְחָנָא רְחִימוּתָא
דְּקַדְשָׁא בְּרִידָה הוּא עָלֵיהּ דִּישְׂרָאֵל בְּגִין דְּהֵינִי שְׁלִיחוֹן דְּאֲנוּן
מִמֶּנּוּן לְאַשְׁגַּחַא עַל עוֹבְדֵין דְּבְנֵי נְשָׂא אֲזֵלִין וְשִׁטְאוֹן וְנִטְלִין
אֲנוּן עוֹבְדֵין כְּלָהּ וּבִיומָא דְקָאֵי דִינָא לְמִיקָם לְמִידּוֹן עֶלְמָא
אַתְעֵבִידוֹ קְטִגוֹרִין לְמִיקָם עָלֵיהּ דְּבְנֵי נְשָׂא. וְתָא חֲזִי מְכָל
עַמִּין דְּעֶלְמָא לָא קִימָא לְאַשְׁגַּחַא בְּעוֹבְדֵיהוֹן בְּרִישׁ יִשְׂרָאֵל
בְּלַחוּדֵיהּ בְּגִין דְּאֵלִין בְּנִין לְקַדְשָׁא בְּרִידָה הוּא וְכַד לָא
אַשְׁתַּכְּחוּ עוֹבְדֵין דִּישְׂרָאֵל כְּדָקָא יָאוּת כְּבִיכּוֹל אֲנוּן מִמֶּנּוּן
שְׁלִיחוֹן כַּד בְּעָאוֹן לְקִימָא עַל אֲנוּן עוֹבְדֵין דִּישְׂרָאֵל עַל יֵי
וְדָאֵי קִימִין דְּהָא כַּד יִשְׂרָאֵל עֵבְדֵין עוֹבְדֵין דְּלָא כְּשָׂרוֹן
כְּבִיכּוֹל מִתִּישִׁין חִילָא דְקַדְשָׁא בְּרִידָה הוּא וְכַד עֵבְדֵין עוֹבְדֵין
דְּכְשָׂרוֹן יְהִבִין תְּקִפִין וְחִילָא לְקַדְשָׁא בְּרִידָה הוּא וְעַל דָּא
כְּתִיב תְּנוּ עֵז לְאֱלֹהִים בְּמָה בְּעוֹבְדֵין דְּכְשָׂרוֹן וְעַל דָּא בְּהַהוּא
יּוֹמָא כְּלָהּ רַבְרָבִין מִמֶּנּוּן אֲתַכְּנָשׁוּ עַל יֵי עַל יֵי וְדָאֵי דְהָא
כִּיּוֹן דְּעַל יִשְׂרָאֵל אֲתַכְּנָשׁוּ עָלֵיהּ אֲתַכְּנָשׁוּ. וַיָּבֹא גַם הַשָּׁטָן
בְּתוֹכְכֶם גַּם לְאַסְגָּאָה עָלֵיהּ דְּכְלָהּ אֲתִין לְמַהוּי קְטִגוֹרִין
עָלֵיהּ דִּישְׂרָאֵל וְדָא אֲתוּסָף עָלֵיהּ בְּגִין דְּאִיהּ דְּלִטוֹרָא
רַבְרָבָא מְכַלָּהּ קְטִגוֹרָא מְכַלָּהּ כִּיּוֹן דְּחָמָא קַדְשָׁא בְּרִידָה
הוּא דְּכְלָהּ אֲתִין לְקַטְרָגָא מִיָּד וַיֹּאמֶר יֵי אֶל הַשָּׁטָן מֵאִין
תְּבֹא וְכִי לָא הוּא יָדַע קַדְשָׁא בְּרִידָה הוּא מֵאִין הוּא אֲתִי אֶלָּא
לְאַיְתָא עוֹבְדָא לְרְעוּתִיהּ. וַיֹּאמֶר יֵי אֶל הַשָּׁטָן וְגוֹי. וַיַּעַן
הַשָּׁטָן אֶת יֵי וַיֹּאמֶר מִשׁוּט בְּאַרְץ. מִכָּאֵן אוֹלִיפְנָא דִּישׁוּבָא
דְּאַרְעָא אֲתַמְסֵר לְסִטְרִין אַחְרָנִין. בְּרִישׁ אֲרַעָא דִּישְׂרָאֵל
בְּלַחוּדָאָה כִּיּוֹן דְּאָמַר מִשׁוּט בְּאַרְץ אֲשַׁגַּח קַדְשָׁא בְּרִידָה הוּא
דְּבַעֵי לְמַהוּי דְּלִטוֹרָא עָלֵיהּ דִּישְׂרָאֵל מִיָּד וַיֹּאמֶר יֵי אֶל
הַשָּׁטָן הַשְׁמֵת לְבָדָה עַל עֵבְדֵי אֵיּוֹב כִּי אֵין כְּמָהּ בְּאַרְץ חָמָא
שְׁעֵתָא לְמִיָּהֵב לִיהּ חוֹלְקָא בְּמָה דִּיתַעֲסֵק וַיִּתְפָּרֵשׁ מִנֵּיהּ
דִּישְׂרָאֵל וְהָא אוֹקְמוּהּ :

תרגום הזהרה **רַבִּי חֲלַעְזֵר פֶּתַח (חִיּוֹב א')** וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים לְהַתִּיצֵב
וְגוֹי. וַיְהִי הַיּוֹם, זֶהוּ רֵאשׁ הַשָּׁנָה, שֶׁהַקְּדוֹשׁ צִוָּה הוּא קָם לְדוֹן אֶת הָעוֹלָם.

פְּעִין זֶה, וַיְהִי הַיּוֹם וַיִּבְרַח שָׁמָּה, יוֹם הַהוּא, יוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַזֶּה. וַיִּבְרָאוּ צְנִי הַחֲלָקִים: אִלּוּ הֵם הַשָּׁרִים הַמְּמוּנִים הַשְּׁלֵיחִים צְעוּלָם לְהַשְׁגִּיחַ צְמַעְיָה צְנִי אָדָם. לְהַתְיַצֵּב עַל ה', פְּדַחְתִּיב וְכָל לְבָב הַשָּׁמַיִם עוֹמְדִים עָלָיו מִימִינוֹ וּמִשְׁמָאלוֹ. אֲבָל, לְהַתְיַצֵּב עַל ה', צְמַקְרָא הַזֶּה מְאֻחָתִי חֲבַצַת הַקְּדוּשָׁה צְרוּף הוּא אֵל יִשְׂרָאֵל. מִשּׁוֹם שֶׁאִלּוּ הַשְּׁלֵיחִים שָׂהֵם מְמַנִּים לְהַשְׁגִּיחַ עַל מַעְיָה צְנִי אָדָם, הוֹלְכִים וּמְשׁוּטְטִים צְעוּלָם וְלוֹקְחִים אִלּוּ הַמַּעְיָסִים בְּלָם, וְצִוּם שֶׁהָדִין עוֹמֵד לְקוּם, לָדוּן אֶת הָעוֹלָם, נֶעֱשׂוּ מַשְׁטֵינִים לַעֲמֵד לְהַשְׁטִין עַל צְנִי הָאָדָם. וּבֵרַח וּרְיָהּ, מִכָּל הַעַמִּים שֶׁצְעוּלָם, אֵינָם עוֹמְדִים הַמְּמַנִּים לְהַשְׁגִּיחַ עַל מַעְיָהּ, חוּץ עַל יִשְׂרָאֵל בְּלִבָּד, מִשּׁוֹם שֶׁהֵם צְנִים אֵל הַקְּדוּשָׁה צְרוּף הוּא. וְכֹחֶשׁר לֹא נִמְאָחוּ מַעְיָהּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל פְּרָחוּ, בְּצִיכּוֹל, אִלּוּ מְמַנִּים הַשְּׁלֵיחִים, פְּשָׁרוּכִים לַעֲמֵד עַל אִלּוּ הַמַּעְיָסִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הֵם עוֹמְדִים עַל ה'. פִּי פְּשָׁיִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים מַעְיָסִים שְׁאִינָם טוֹבִים, בְּצִיכּוֹל, מְחַלְשִׁים פַּח הַקְּדוּשָׁה צְרוּף הוּא, וּבְשָׁעוֹשִׂים מַעְיָסִים טוֹבִים, נוֹתְנִים גְּבוּרָה וְכֹחַ אֵל הַקְּדוּשָׁה צְרוּף הוּא. וְעַל זֶה פְּתוּב, פָּנוּ עַז לְחֲלָקִים. צְמָה נוֹתְנִים עַז. צְמַעְיָס טוֹבִים. וְעַל כֵּן צִוּם הַהוּא, כָּל הַשָּׁרִים הַמְּמַנִּים הַתְּקַצְרוּ עַל ה'. עַל ה' וְדָחִי, פִּי פִּיּוֹן שֶׁנִּתְקַצְרוּ לְהַשְׁטִין עַל יִשְׂרָאֵל, נִמְאָחִים מִתְּקַצְרִים עַל ה'. וַיִּבְרַח גַּם הַשָּׁטָן צְחוּכָם הַמְּלָה גַם רוּמֵז לְרַצוֹת עַל צְנִי הַחֲלָקִים, פִּי בְּלָם צָחִים לְהִיּוֹת מַשְׁטֵינִים עַל יִשְׂרָאֵל, וְזֶה, הַשָּׁטָן, נִתְּוֹסֵף עֲלֵיהֶם, מִשּׁוֹם שֶׁהוּא מְלַשֵּׁן הַגְּדוֹל מִכָּל פִּיּוֹן שֶׁרָחַה הַקְּדוּשָׁה צְרוּף הוּא שֶׁכָּל צָחוּ לְהַשְׁטִין, מִיָּד, וַיֹּאמֶר ה' אֵל הַשָּׁטָן מֵאִין תִּבְרָח. וְכִי לֹא יָדַע הַקְּדוּשָׁה צְרוּף הוּא מֵאִין הִיָּה צָח, אֲלֹא לְהַבִּיאַת הַדָּבָר לְרָאוֹנוּ שֶׁל הַשָּׁטָן. וַיֹּאמֶר ה' אֵל הַשָּׁטָן וְגו': וַיַּעַן הַשָּׁטָן אֶת ה' וַיֹּאמֶר מִשּׁוֹם צְחָרָז. מִפָּחוּ לְמַדְתִּי, שְׁיִשׁוּב הָאָרֶץ נִמְסָר לְכַד הַחֲחִרִים, דְּהִינּוּ שְׂבָעִים חֲמוֹת, חוּץ מֵאָרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּלִבָּדָהּ, שֶׁהִיא צְקֻדְשָׁה לְיִשְׂרָאֵל. וְעַל כֵּן, פִּיּוֹן שֶׁאִמַּר, מִשּׁוֹם צְחָרָז, שֶׁאָרֶץ סְתָם, פְּרוּשָׁה אָרֶץ יִשְׂרָאֵל, רָחַה הַקְּדוּשָׁה צְרוּף הוּא שֶׁרָחַה לְהִיּוֹת מְלַשֵּׁן עַל יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עַל אִיּוֹב אוֹ אֲחֵרִים הַנְּחַשְׁצִים עַל הַחֲמוֹת יוֹשְׁבֵי שָׂחַר הַחֲרָאוֹת, מִיָּד וַיֹּאמֶר ה' אֵל הַשָּׁטָן הַשְּׁמֵתָ לְבָדָּהּ עַל עֲבָדֵי אִיּוֹב וְגו'. רָחַה שְׁעַתָּה הוּא הַשְּׁעָה לְתַת לַשָּׁטָן חֲלָה צְמָה שְׁיִתְעַסֵּק בּוֹ, וַיִּתְרַחַק מִן יִשְׂרָאֵל. וְהִנֵּה צְחָרוּהוּ.

א. אין מְזַמְּנִין אֶלָּא עַל מִי שֵׁיֵאָכֵל כְּזֵית פֶּת וּלְמַעַלָּה. שְׁבַעַה שְׁאָכְלוּ פֶת וּשְׁלֹשָׁה אָכְלוּ עִמָּהוּן יָרַק אוֹ צִיר וְכִיוּצָא בָּהוּן מִצְטָרְפִין לְזִמּוֹן בְּשֵׁם וְהוּא שְׂיִהִיָּה הַמְּבָרֵךְ מֵאוֹכְלֵי הַפֶּת אֲבָל שְׁשָׁה שְׁאָכְלוּ פֶת אַרְבַּעַה יָרַק אִין מִצְטָרְפִין עַד שְׂיִהִיוּ אוֹכְלֵי הַפֶּת רַב הַנֶּכֶר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים. עֲשָׂרָה אֲבָל בְּשֹׁלֶשֶׁה צָרִיךְ שֵׁיֵאָכְלוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהוּן כְּזֵית פֶּת וְאַחַר כֵּן מְזַמְּנִין. **ב.** שְׁנַיִם שְׁאָכְלוּ וְגִמְרוּ מְלֹאכֵל וּבָא שְׁלִישִׁי וְאָכַל אִם יְכוּלִין לְאָכֵל עִמּוֹ כָּל שֶׁהוּא וְאִפְלוּ מִשְׁאָר אוֹכְלֵין מִצְטָרְף עִמָּהוּן. וְחֲכָם גְּדוֹל שֶׁבְּמִסְבִּין הוּא שֶׁמְבָרֵךְ לְכֹלן אֶף עַל פִּי שְׁלֹשָׁה בָּא אֶלָּא בְּאַחֲרוֹנָה. **ג.** שְׁלֹשָׁה שְׁאָכְלוּ כְּאֶחָד אִינָם רִשָּׁאִים לְחֵלֶק עַד עֲשָׂרִים שְׁכָל זִמּוֹן שְׂיִחְלְקוּ וְתִהְיֶה בְּרִכַּת הַזִּמּוֹן לְכָל חֵלֶק וְחֵלֶק בְּזִמּוֹן הַכֹּל יֵשׁ לָהֶם לְחֵלֶק.

מוסר

שערי תשובה דף כט עא

הַקּוֹבֵעַ עֲצֻמוֹ תָּמִיד לְשִׂיחָה בְּטֵלָה וּדְבָרִים בְּטֵלִים כְּדָרְךְ יוֹשְׁבֵי קָרְנוֹת שְׁתִּים רָעוֹת יֵשׁ בְּדָבָר הָרַע הַזֶּה. הָאֶחָד כִּי כָּל הַמְּרַבֵּה דְּבָרִים מְבִיא חֲטָא. וְהַשְּׁנִי כִּי הוּא בְּטֵל מִדְּבָרֵי תוֹרָה. וַיֵּשׁ בְּדָבָר הַזֶּה דְּרָכֵי מוֹת, כִּי אֵיךְ לֹא זָכַר וְלֹא שָׁם עַל לְבוֹ כִּי בְּעֵתֵים הָהֵם אֲשֶׁר הוּא מְשַׁחִיתָם יוֹכֵל לְהַשְׁיֵג הַנְּעִימוֹת וְלִקְנוֹת חַיֵּי עוֹלָם אִם יִקְבַּע הָעֵתִים הַמְּזַמְּנִים הָהֵם לְתוֹרָה אֲשֶׁר הוּא פָּנוּי בָּהֶם מִמְּלֹאכְתוֹ וְעִסְקִיו וְאִין זֶה כִּי אִם בְּבוֹז לְבוֹ אֶת הַמְּצוֹת וְאֶת שְׂכָר הָעוֹלָם הַבָּא

וּמִלְבַּד אֲשֶׁר אָבַד טוֹבָה הִרְבֵּה יִשָּׂא אֶת עוֹנוֹ כִּי אֲשַׁמֵּת
הַבְּטוּל מִן הַתּוֹרָה בְּעֵת הַיְכַלְתָּ לְעֶסֶק בָּהּ אִשׁ הִיא עַד
אֲבִדוֹן תֹּאכַל, כְּאֲשֶׁר אָמְרוּ (במדבר טז) כִּי דָבָר הִי בְּזָה. כָּל
שְׂאֵפֶשֶׁת לֹא לְעֶסֶק בַּתּוֹרָה וְאִינוּ עוֹסֵק כְּאֲשֶׁר הִקְדַּמְנוּ לָךְ.
וְאָמְרוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה. הַהוֹלֵךְ לְמָקוֹם אֲשֶׁר אָסְפוּ שָׁמָּה
אֲסִיפָה לְשָׁחוֹק זֶה הוּא מוֹשֵׁב לְצִיָּים וְעָלִיו אוֹמֵר הַכָּתוּב
(תהילים א) וּבְמוֹשֵׁב לְצִיָּים לֹא יֵשֵׁב. וְנֹאמַר אַחֲרָיו. כִּי אִם
בַּתּוֹרָת הִי חִפְצוֹ. לְמַדְתָּ, כִּי מוֹשֵׁב לְצִיָּים מְבִיא לְיָדֵי בְטוּל
תּוֹרָה. וְאֲשֶׁר לֹא שֵׁת לְבוֹ לְעֶסֶק בַּתּוֹרָה בְּשַׁעוֹתָיו הַבְּטוּלוֹת
יִתְעַשֵּׂת לְנַפְשׁוֹ וְלֹא יֵאבֵד וְיִתְבּוֹדֵד בְּהֵן לְחֹשֶׁב עַל קְצוֹ
וְלִהְבִּין לְאַחֲרֵיתוֹ וְלִחְפֹּשׂ דְרָכָיו וְלִקְנוֹת מַעֲלוֹת הַנֶּפֶשׁ
וְלִהְתְּקַרֵּב אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

נצבים יום שני תורה

יכוין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד ד' דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

כִּי אַתֶּם יֹדְעֵתֶם אֶת אֲשֶׁר
יֹשְׁבֵנוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶת אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ
בְּקֶרֶב הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עֲבַרְתֶּם: אַרְי אַתּוֹן יִדְעֵתּוֹן
יֵת דִּיתְבָּנָא בְּאֶרְעָא דְמִצְרַיִם וְיֵת דִּי עֲבַרְנָא בְּגוֹ עַמְמֵי דִי עֲבַרְתּוֹן:

רש"י כי אתם ידעתם וגו' ותראו את שקוניהם. לפי שראיתם האמות עובדי עבודה זרה ושמה השיא לב אחד מכם אותו ללכת אחריהם, פן יש בכם וגו' (פסוק ז') לפיכך אני צריך להשזיעכם:

וְתִרְאוּ אֶת שְׂקוּצֵיהֶם וְאֶת גִּלְלֵיהֶם עֵץ
וְאֵבֶן כְּסָף וְזָהָב אֲשֶׁר עִמָּהֶם: וְחִזִּיתּוֹן יֵת
שְׂקוּצֵיהוֹן וְיֵת טַעֲוֵתְהוֹן אַעָא וְאַבְנָא כְּסָפָא וְזָהָבָא דִי עִמָּהוֹן:

רש"י ותראו את שקווייהם. על שם שהם מאוסים כשקלים: גלליהם. שמשרחים ומאוסין כגלל: עץ ואבן. אותן של עצים ושל אבנים ראיתם בגלוי, לפי שאין הגוים יראים שמה יגנבו, אבל של כסף וזהב, עמהם, מחדרי משכיתם הם, לפי שהם יראים שמה יגנבו:

(יז) פֶּן יֵשׁ בְּכֶם אִישׁ אֶו אִשָּׁה אֶו מְשֻׁפָּחָה
אֶו שֵׁבֶט אֲשֶׁר לִבְבוּ פְּנֵה הַיּוֹם מֵעַם
יְהוָה אֲלֵהֵינוּ לְלַכֵּת לַעֲבֹד אֶת אֱלֹהֵי
הַגּוֹיִם הַהֵם פֶּן יֵשׁ בְּכֶם שֶׁרֶשׁ פְּרָה רֹאשׁ
וְלַעֲנָה : דִּילְמָא אֵית בְּכוּן גְּבַר אֶו אֶתְתָּא אֶו זְרַעִית אֶו שֵׁבֶטָא
דִּי לִבָּה פְּנֵי יוֹמָא דִּין מְדַחֲלֵתָא דִּי אֲלֵהֵנָא לְמַהֲדָּ לְמַפְלַח יְת טַעוֹת
עַמְמֵיָא הָאֲנוּן דִּילְמָא אֵית בְּכוּן גְּבַר מְהַרְהַר חֶטְאִין אֶו זְדוּן :

רש"י פן יש בכם. שמה יש בכם: אשר לבבו פנה היום. מלקבל עליו הזרית: שרש פרה ראש ולענה. שרש מגדל עשב מר כגידיו, שהם מרים, כלומר מפרה ומרבה רשע בקרבכם:

(יח) וְהָיָה בְּשִׁמְעוֹ אֶת דְּבַרֵי הָאֱלֹהִים הַזֵּאת
וְהִתְבָּרַךְ בְּלִבּוֹ לֵאמֹר שְׁלוֹם יְהוָה לִי כִּי
בְשִׁרְרוֹת לִבִּי אֵלֶךְ לְמַעַן סִפּוֹת הַרְוָה אֶת
הַצְּמֵאָה : וִיְהִי בְּמִשְׁמְעָה יְת פְּתִגְמֵי מוֹמְתָא הָדָא וִיחֲשֵׁב
בְּלִבָּה לְמִימַר שֶׁלְמָא יְהִי לִי אֲרִי בְּהַרְהוֹר לִבִּי אֲנָא אֶזֶל בְּדִיל
לְאוֹסְפָא לֵה חֶטְאִי שְׁלוֹתָא עַל זְדוּנוֹתָא :

רש"י והתברך בלבבו. לשון ברכה, יחשב לבבו ברכת שלום לעצמו לאמר, לא יבואוני קללות הללו, אך שלום יהיה לי: והתברך. בינדיר"א שי"י בלע"ז [יברך את עצמו], כמו והתגלח והתפלל: בשכרות לבי אלך. במראית לבי, כמו (במדבר כד, י) אשורנו ולא קרוב, כלומר מה שלבי רואה לעשות: למען ספות הרוה. לפי שאוסוף לו פרענות על מה שעשה עד הנה בשוגג והייתי מעביר עליהם, וגורם עתה שאכרפס עם המזיד ואפרע ממנו הכל. וכן תרגם אנהלום בדיל לאוספא ליה חטאי שלותא על זדנותא, שאוסוף לו אני השגגות על הזדנות: הרוה. שוגג שהוא עושה כאלם שכור שלא מדעת: הצמאה. שהוא עושה מדעת ובתאוה:

נביאים - ישעיה - פרק סב

(ה) כִּי יִבְעַל בַּחֹר בְּתוֹלָה יִבְעָלוּךְ בְּנֵיךְ
וּמְשֹׁשׁ חֲתָן עַל פֶּלֶה יִשְׁיֵשׂ עֲלֶיךָ
אֲלֶהֶיךָ : אָרִי כִּמְא דְמִתְנַתֵּב עוֹלִים עִם בְּתוֹלְתָא כֹּן יִתְנַתְּבוּ
בְּנוֹכֵי בְּגוּיכִי וּכְמָא דְחָדִי חֲתָנָא עִם פֶּלְתָא יְחָדִי עֲלֶךָ אֲלֶהֶיךָ :

רש"י כי יבעל וגו'. ארי כמה דמתיבתב עולם עם בתולתא כן יתיבתבין בגוייכי בנייכי :

(ו) עַל חוֹמֹתֶיךָ יְרוּשָׁלַם הִפְקַדְתִּי שְׁמָרִים
כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה תִּמְיֵד לֹא יַחֲשׂוּ
הַמְּזַכְּרִים אֶת יְהוָה אֶל דְּמֵי לָכֶם : הָא עַל
עוֹבְדֵי אֲבֹהֶתְךָ צְדִיקָא קִרְתָּא דִירוּשָׁלַם מִתְקַנִּין נְטָרִין קְדָמֵי כָּל
יְמָמָא וְכָל לַיְלָא תְדִירָא לֹא פְסִיקוּן מִתְאַמְר דְּכָרוּ טְבוּתֶיךָ קְדָם יְיָ
לֹא פְסִיק לְכוּן :

רש"י על חומותיך ירושלים. רבותינו דרשוהו כמשמעו מלאכי המזכירים את ה' על חורבנה לבנותה
מאי אמרי אתה תקום תרחם ליון (ההלים קכ) כי בחר ה' בליון (שם קלג) כדליתא במסכת מנחות וי"ת חומותיך
אבות הראשונים המגינים עלינו כחומה : הפקדתי שומרים. לכתוב ספר זכרונות שלא ישתכח זכותם
מלפני : לא יחשו. מלהזכיר זכותם לפני : המזכירים את ה'. את זכות האבות : אל דמי לכם. אל
תחישו :

(ז) וְאֵל תִּתְּנוּ דְּמֵי לוֹ עַד יְכוֹנֵן וְעַד יִשְׂיֵם
אֶת יְרוּשָׁלַם תְּהַלֵּה בְּאַרְצָא : וְלֹא יִפְסֹק דְּכַרְנְהוּן
מִן קְדָמוּהִי עַד דִּיתְקֹן וְעַד דִּישְׁוִי יַת יְרוּשָׁלַם תּוּשְׁבַּחְתָּא בְּאַרְעָא :
(ח) נִשְׁבַּע יְהוָה בְּיָמֵינוּ וּבְזָרוּעַ עֵזוֹ אִם
אֲתָן אֶת דְּגִנְךָ עוֹד מֵאֲכָל לְאִיבֶיךָ וְאִם
יִשְׁתּוּ בְּנֵי נֶכֶר תִּירוּשָׁךָ אֲשֶׁר יִגְעַת בּוֹ : קִים
יְיָ בְּיָמֵינִיהּ וּבְדָרְעַ תּוֹקֶפֶיהּ אִם אֲתָן יַת עֲבוּרֶיךָ עוֹד מִיכָל לְבַעְלֵי
דְּבִבֶיךָ וְאִם יִשְׁתּוּן בְּנֵי עַמְמֵיךָ חֲמָרֶיךָ דְּלֹאִית בְּהִי :

כתובים - תהילים - פרק מה

(יז) תַּחַת אֲבֹתֶיךָ יְהִיוּ בְּנֵיךָ תִּשְׁיַתְמוּ
לְשָׂרִים בְּכָל הָאָרֶץ : בְּאַתֵּר אֲבֹהֶתְךָ יִהְיוּ צְדִיקָא בְּנֵיךָ
תִּמְנְנוּ לְרַבְרְבָא בְּכָל אֶרֶץ :

רש"י תחת אבותיך וגו'. לכל אחד מישראל אמר :

(יח) אֲזַכִּירָה שְׁמֶךָ בְּכָל דֶּר וָדָר עַל כֵּן
עַמִּים יִהְיוּ לְעֹדֶךָ לְעַלְמֵי וָעַד : בְּעִידָנָא הֵהִיא תִּימְרוּן
נְדַבֵּר שְׁמֶךָ בְּכָל דֶּר וָדָר מְטוּל הֵיכְנָא עַמְמֵי דְמִתְגַּרְיִין יְהוּדוֹן שְׁמֶךָ
לְעַלְמֵי וְלְעַלְמֵי עַלְמִין :

רש"י אזכירה שמך. כלפי הקב"ה אמרו המשורר :

מו (א) לְמִנְצַח לְבָנֵי קָרַח עַל עַלְמוֹת שִׁיר :
לְשִׁבְתָּא עַל יְדִיהוֹן דְּבָנֵי קָרַח בְּרוּחַ נְבוּאָה בְּזִמְן דְּאַתְכַּסִּי אַבוּהוֹן
מְנַהוֹן וְהִנּוּן אֲשֵׁתִּיבוּ וְאָמְרוּ שִׁירְתָּא :

רש"י על עלמות. שם של כלי שיר בדברי הימים :

(ב) אֱלֹהִים לָנוּ מִחֶסֶה וְעַז עֲזָרָה בְּצָרוֹת
נִמְצָא מְאֹד : אֱלֹהָא לָנָא רוּחְצָנָא וְעוֹשְׁנָא סִיעָתָא בְּעֻקְתָּא
נְשִׁתְפַח לְחַדָּא :

א. הַמְבִיא כִּי־י יֵין מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, לֹא יְבִיאִם בְּסֵל וּבִקְפָה, אֲבָל מְבִיא הוּא עַל כְּתִפוֹ אוֹ לְפָנָיו. וְכֵן הַמוֹלִיד אֶת הַתֶּבֶן, לֹא יִפְשִׁיל אֶת הַקֶּפֶה לְאַחֲרָיו, אֲבָל מְבִיאָהּ הוּא בְּיָדוֹ. וּמִתְחִילִין בְּעֶרְמַת הַתֶּבֶן, אֲבָל לֹא בְּעֵצִים שְׂבִמְקָצָה:

ברטנורה (א) המביא. ממקום למקום. בתוך התחום: לא יביאם וכו'. לתת שלש וארבע כדות לתוך סל או קופה וישאם, משום דנראה כמעשה חול לשאת משאות. ואם אי אפשר לו לשנות מותר: אבל מביא הוא על כתפו. אחת או שתיים, דמוכח דלכורך יום טוב: או לפניו. בידו: וכן המוליך את התבן. להיסק או לבהמה: לא יפסיל הקופה לאחוריו. שנראה כדרך חול: ומתחילין בערמת התבן. ואף שלא זימנה מצעוד יום ולא היה רגיל להסיק ממנה, דלית ליה להאי תנא מוקצה: אבל לא בעצמי [שבמוקצה. רחצה שאחורי הבתים קרויה מוקצה על שם שהיא מוקצה לאחור ואין נכנסים ויוצאים לה תדיר, והנך עצים לאיירי בהו הכא הן קורות גדולות של ארזים העומדות לצנין, דמוקצה מחמת חסרון כים נינהו שדמיהן יקרים. ובהא אפילו ר' שמעון דלית מוקצה ליה שמוקצה מודה:

ב. אֵין נוֹטְלִין עֵצִים מִן הַסִּכָּה, אֶלָּא מִן הַסָּמוּךְ לָהּ. מְבִיאִין עֵצִים מִן הַשְּׂדֵה מִן הַמְּכַנֵּס, וּמִן הַקְּרָפֶף אֶפְלוֹ מִן הַמִּפְזָר. אֵיזְהוּ קְרָפֶף, כָּל שְׂסָמוּךְ לְעִיר, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, כָּל שְׂנַכְנָסִין לוֹ בְּפֹתְתַחַת, וְאֶפְלוֹ בְּתוֹךְ תַּחֲוֹם שַׁבָּת:

ברטנורה (ב) אין נוטלים עצים מן הסוכה. אפילו סוכה שאינה של מצוה כגון בפסח או בעצרת אין נוטלים ממנה עצים ביום טוב, משום סתירת אהל: אלא מן הסמוך לה. כגון הניס הזקופים סמוך לדפנות ולא נארגו עם הדופן ללא בטלי לגבי דופן לפיכך נוטלין מהן ביום טוב: מביאין עצים. תלושים: מן השדה. שבתוך התחום מן המכונס: מן הקרפף. אפילו מן המפוזר. מתניתין יחידאה היא ואינה הלכה, אלא הלכתא אין מביאין עצים אלא מן המכונסים שבקרפף, ומן השדה לא יביא כלל ואפילו מן המכונסים דלאו דעתיה עלויהו הואיל ואינן משתמרים שם, אבל מן הקרפף שהוא משתמר ומוקף סביב כשהן מכונסין דעתיה עלויהו: כל שסמוך לעיר. ממש. והוא דאית ליה פותחת מפתח שמשתמר, דר' יהודה תרתי בעי סמוך לעיר

ופותחת. ומשום דקסבר סתם קרפיפות יש להם פותחת משום הכי לא חש להזכירה: ר' יוסי אומר כל שנכנסין לו צפותחת ואפילו בתוך תחום שבת. כיון דאית ליה פותחת לא בעינן סמוך, אלא אפילו רחוק עד קרוב לסוף תחום שבת. ואם הוא סמוך לא בעינן פותחת. ובסמוך בלא פותחת או פותחת בלא סמוך פרי. והלכה כר' יוסי:

ג. אין מבקעין ימים, לא מן הקורות, ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב. ואין מבקעין לא בקרדום ולא במגרה ולא במגל, אלא בקופיץ. בית שהוא מלא פרות, סתום ונפחת, נוטל ממקום הפחת. רבי מאיר אומר, אף פוחת לכתחלה ונוטל:

דרטורה (ו) אין מבקעין עלים מן הקורות. הסדורות בארץ כדי שלא יתקמו, ועומדות לבנין: ואין מבקעין לא בקרדום. מתניתין חסורי מחסרה והכי קתני, אבל מבקעין מן הקורה שנסברה מערב יום טוב. וכשהן מבקעין אין מבקעין לא בקרדום: ולא במגירה. כעין סכין ארוך מלא פגימות וקולאין בו עלים עבים, וכלי אומן הוא: במגל. אף הוא כלי אומן, ונראה כרובה לעשות מלאכה: אלא בקופיץ. סתם קופיץ הוא סכין של קצבים ואינו כלי אומן. ויש מהן שיש לה שני ראשין, ראש אחד רחב ונקרא כל נקבות, וראש אחד רך ונקרא כל זכרות, ואין מבקעין בו אלא בצל זכרות שבו: נוטל ממקום הפחת. ולא אמרינן מוקלים מחמת איסור הן דאין יכול לפחתו ביום טוב ואסח לעתיה מנייהו, דבית דתנן במתניתין מיירי שאינו בנוי בטיט ובסיד, אלא סידור של לבנים זו על זו בלא טיט, והשתא אין בפחיתתו איסורא דאורייתא הלכך לאו מוקלין נינהו, כי היכי דאמרינן גבי טבל דלאו מוקלה הוא שאם עבר ותקנו מתקון: אף פוחת לכתחלה. דהואיל ואין שם טיט אלא לבנים סדורין זו על זו לא הוי סותר ופרי לפחות לכתחלה. ואין הלכה כר' מאיר:

ד. אין פוחתין את היר, מפני שהוא עושה כלי. ואין עושין פחמין ביום טוב, ואין חותכין את הפתילה לשנים. רבי יהודה אומר, חותכה באור לשתי גרות:

דרטורה (ז) אין פוחתין את הנר. ליטול אחת מן הביצים של יואר חרש ולתחוב אגרופו לתוכה לחקוק נר, מפני שעושה כלי: ואין עושין פחמין. דאינהו נמי כלי נינהו לכורפי זהב, ופתיחה נמי כלי היא להדלקה שצריכה עשיה ותקון: ואין חותכין אותה לשנים. לפי שהוא מתקן כלי. ולמעכה ביד מותר: חותכה באור. נתן שני ראשי הפתילה צפי שתי נרות שצריך להדליקן כאחת, ומדליק באמצע, דהשתא לא מוכח דלתקוני מנא מכוין אלא להדלקה בעלמא. והלכה כרבי יהודה:

ה. אין שׁוֹבְרִין אֶת הַחֶרֶס, וְאִין חוֹתְכִין אֶת הַנֶּזֶר
לְצִלוֹת בּוֹ מְלִיחַ, וְאִין גּוֹרְפִין תַּנּוּר וְכִירִים, אָבֵל
מְכַבְּשִׁין, וְאִין מְקִיפִין שְׁתֵּי חֲבִיּוֹת לְשֹׁפֵת עֲלִיהֶן אֶת
הַקְּדָרָה, וְאִין סוּמְכִין אֶת הַקְּדָרָה בְּבִקְעָתָהּ, וְכֹן
בְּדָלָתָהּ, וְאִין מְנַהֲיגִין אֶת הַבְּהֵמָה בַּמֶּקֶל בְּיוֹם טוֹב
וְרָבִי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן מְתִיר:

ברטורה (ה) ואין חותכין את הנייר. שנותנין בו שמו, ועומד בפני האש כל זמן שהשמן בתוכו, ואינו נשרף: מליח. דג: אין גורפין תנור וכירים. אם נפל לתוכו מטפולה של תנור ומן הטויה, אין גורפין אותה, דמתקן מנח הוא ואתיא כרבנן דאמרי מכסירי אוכל נפש אסירי: מכבשין. משכבין את האפר ואת העפר כדי שיהיה חלק. ואם אי אפשר לו לאפות אלא אם כן גרף מותר: מקיפין. מקרבין זו אכל זו. כמו אין מקיפין זריחה: לשפות. לערוך ולהושיב עליהם קדירה, והאור זין שתי החציות. ואסר לה משום דמי לבנין: ואין סומכין את הקדירה צקעת. ללא ניתנו עלים אלא להסקה. וצקעת, עלים שנתצקעו: וכן הדלת. אין סומכין אותה צקעת, דעלים מוקאים הם אלא כל תשמיש חוץ מן ההסקה: ואין מנהיגים את הבהמה במקל. משום דנראה כמוליכה למכור צוק:

ו. רבי אליעזר אומר, נוטל אדם קיסם משלפניו לחצץ בו שניו, ומגבב מן החצר ומדליק, שכל מה שבתחצר מוכן הוא. וחקמים אומרים, מגבב משלפניו ומדליק:

ברטורה (ו) משלפניו. ממה שלפניו צדית: לחצץ בו שניו. ליטול צד החוצץ זין שניו. ומשלפניו לאו דוקא, דלרבי אליעזר אף מן החצר נמי מותר ליטול, דקאמר כל מה שבחצר מוכן הוא. והא דנקט משלפניו, משום רבנן דפליגי דאפילו משלפניו להדליק אין, לחצץ לא, דסברי לא ניתנו עלים אלא להסקה: וחקמים אומרים מגבב משלפניו ומדליק. אבל מן החצר לא, דהואיל וקסמין דקין הן וטורח לקוששן ולגבבן, מאתמוול לאו להכי קיימי. ודקאמרת נוטל קיסם לחצץ בו שניו, אנן אית לן דאף משלפניו לא יטול אלא להדליק, ללא ניתנו עלים אלא להסקה. וצרת פליגי. והלכה כחקמים. ואין מותר לטול קיסם לחצץ בו שניו אלא מאבוס של בהמה, ולא יחתכנו ויתקנו לכך, אלא אם כן היה לה וראוי למאכל בהמה, שכל דבר הראוי למאכל בהמה מותר לחתכו זין זיוס טוב זין צבנת ואין בהם משום תקון כלי:

ז. אין מוֹצִיאִין אֶת הָאוֹר לֹא מִן הָעֵצִים וְלֹא מִן הָאֲבָנִים וְלֹא מִן הָעֶפֶר וְלֹא מִן הַמַּיִם, וְאִין מְלַבְּנִין אֶת הָרַעְפִּים לְצִלוֹת בָּהֶן. וְעוֹד אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, עוֹמֵד אָדָם עַל הַמְּקָצָה עָרַב שֶׁבֶת בְּשַׁבִּיעִית, וְאוֹמֵר, מִכָּאן אֲנִי אוֹכֵל לְמַחֵר. וְחֻכְמַיִם אוֹמְרִים, עַד שְׁיִרְשׁוּם וַיֹּאמֶר, מִכָּאן וְעַד כָּאן:

ברטנורה (ו) אין מוֹצִיאִין אֶת הָאוֹר. משום דמוֹלִיד ודמי למלֹאכָה, שְׂבוּרָא הַאֵשׁ הַזֶּה בְּיוֹם טוֹב: מִן הָעֶפֶר. יֵשׁ הַרְקַע כְּשׁוֹפְרִין אוֹתָהּ מוֹצִיאָה אוֹר מִמְּקוֹם מַחְפוּרָתָא שְׁלֵה: וְלֹא מִן הַמַּיִם. נוֹתְנִין מַיִם צְלִי זְכוּכִית לְצִנָּה וְנוֹתְנֵנוּ בַחֲמָה כְּשֶׁהִשְׁמַטְּ חַס מֵאֵד וְהַזְכוּכִית מוֹצִיאָה שְׁלֵהבַת, וּמְצִיאִים נְעוּרָת וּמְגִיעִים בְּזְכוּכִית וְהִיא בּוֹעֵרָת: רַעֲפִים. כְּלֵי חַרְס חֲלוּלִים בְּחֲמֵעֵן שְׂמַכְסִים בְּהֵן הַגְּגוֹת: וְאִין מְלַבְּנִין. בְּאוֹר: אֶת הָרַעֲפִים. דּוּקָא בְּרַעֲפִים חֲדָשִׁים, מִשּׁוּם דְּמַשׁוּי לִיה מְנַח בְּהִיִּסְקָא זֵה, שֶׁהֵן מִתְחַסְמִין וּמִתְחַזְקִים עַל יְדֵי הָאוֹר: וְעוֹד אָמַר ר' אֱלִיעֶזֶר. מִשּׁוּם דְּתַנִּי אַחַת לְקוּלָא גְבִי מוֹקְלָה וְהִדֵּר אָמַר אַחֲרִיתִי, קֵאֲמַר וְעוֹד: עוֹמֵד אָדָם עַל הַמּוֹקְלָה. הַכְּרִיךְ הַזְּמִנָּה, וְהַזְּמִנָּה מוֹעֵלֶת לוֹ: עָרַב שֶׁבֶת בְּשַׁבִּיעִית. שְׂאִין מַעֲשֵׂר נוֹהֵג בֵּה וְאִין מַחֲוֹסֵר אֲלֵה הַזְּמִנָּה. וְהוּא הַדִּין בְּמַעֲוֹשֵׁר וּבְשֹׂאֵר שְׁנֵי הַשְּׁבוּעַ. אֲלֵה אוֹרְחָא דְּמִלְתָּא נֶקֶט, דְּסַתֵּם מוֹקְלָה לְאוּ מַעֲוֹשֵׁר הוּא, דְּגִרְוֹגְרוֹת וְלִימוֹקִים הֵן סַתֵּם מוֹקְלָה, וְאִין רְגִילִין לְעַשֵׂר קוֹדֵם גַּמֵּר מְלֹאכָה: מִכָּאן אֲנִי נוֹטֵל לְמַחֵר. וְסָגִי בְּהַכִּי: עַד שִׁירְשׁוּם. בְּסִימָן, דְּאִין בְּרִירָה וְהַלְכָה כְּחַכְמַיִם:

גמרא ביצה דף לב ע"א

וְאִין עוֹשִׂין פְּחָמִים פְּשִׁיטָא לְמַאי חֲזִי תַנִּי רַבִּי חִיָּיא לֹא נִצְרָכָה אֶלָּא לְמוֹסָרָן לְאוּלֵיירִין לְבוּ בְּיוֹם. וְבוּ בְּיוֹם מִי שְׁרִי כְּדָאֲמַר רַבָּא לְהַזִּיעַ וְקוֹדֵם גְּזָרָה הִקָּא נְמִי לְהַזִּיעַ וְקוֹדֵם גְּזָרָה. וְאִין חוֹתְכִין אֶת הַפְּתִילָה לְשָׁנִים. מַאי שְׁנָא בְּסַכִּין דְּלֹא דְּקָמְתָקוֹן מְנָא בְּאוֹר נְמִי קָא מְתָקוֹן מְנָא תַנִּי רַבִּי חִיָּיא חוֹתְכָה בְּאוֹר בְּפִי שְׁתֵּי גֵרוֹת. אָמַר רַב נֶתָן בְּרַ אֲבָא אָמַר

רב: מוֹחֲטִין אֶת הַפְּתִילָה בְּיוֹם טוֹב. מֵאֵי מוֹחֲטִין. אָמַר רַב
 חֲנִינְא בַר שְׁלֵמְיָה מְשֻׁמֵּיהּ דְּרַב לְעֲדוּיֵי חוּשְׁכָא. תְּנִי בַר
 קִפְרָא: שְׁשָׁה דְּבָרִים נֶאֱמָרוּ בַּפְּתִילָה שְׁלֹשָׁה לְהַחֲמִיר
 וְשְׁלֹשָׁה לְהַקֵּל. לְהַחֲמִיר אֵין גּוֹדְלִין אוֹתָהּ לְכַתְּחֻלָּה בְּיוֹם
 טוֹב. וְאֵין מְהַבְּהִין אוֹתָהּ בְּאוֹר וְאֵין חוֹתְכִין אוֹתָהּ
 לְשָׁנַיִם. לְהַקֵּל מִמְעַכָּה בְּיַד וְשׁוֹרָה בְּשֶׁמֶן וְחוֹתְכָה בְּאוֹר בְּפִי
 שְׁתֵּי גֵרוֹת. וְאָמַר רַב נֶתָן בַּר אֲבָא, אָמַר רַב: עֲתִירִי בְּבֵל
 יוֹרְדֵי גֵיהֶנֶם הֵם כִּי הָא דְשִׁבְתָּאֵי בַר מְרִינוּס אֶקְלַע לְבָבְל
 בְּעָא מִינֵיהּ עֶסְקָא וְלֹא יִהְיֶה לָּהּ מְזוּנֵי מִיזֵן נְמִי לָא
 זִינְוּהוּ. אָמַר הֵנִי מְעַרְבֵי רַב קָא אָתוּ דְכַתִּיב (דְּבָרִים א) וְנָתַן לָךְ
 רַחֲמִים וְרַחֲמֶךָ. כָּל הַמְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת בְּיָדוֹעַ שֶׁהוּא
 מְזַרְעוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ. וְכָל מִי שֶׁאֵינוֹ מְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת
 בְּיָדוֹעַ שֶׁאֵינוֹ מְזַרְעוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ. וְאָמַר רַב נֶתָן בַּר
 אֲבָא, אָמַר רַב: כָּל הַמְצַפֶּה עַל שְׁלַחַן אַחֲרֵים עוֹלָם חֲשָׁד
 בְּעֵדוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב טו) נוֹדַד הוּא לְלַחֵם אֵינָה יָדַע כִּי נֶכּוֹן בְּיָדוֹ
 יוֹם חֲשָׁד. רַב חֲסֵדָא אָמַר: אֵף חֲזִיו אֵינָם חַיִּים. תְּנִי רַבִּנּוּן:
 שְׁלֹשָׁה חַיִּיהֶם אֵינָם חַיִּים וְאֵלוֹ הֵן: הַמְצַפֶּה לְשְׁלַחַן חֲבֵרוֹ
 וּמִי שֶׁאֲשַׁתּוֹ מוֹשְׁלֶת עָלָיו וּמִי שֶׁיִּסְוֶרֶין מוֹשְׁלִין בְּגוּפוֹ. וַיֵּשׁ
 אוֹמְרִים: אֵף מִי שֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא חֲלוּק אָחָד. וְתִנָּא קִמָּא
 אֶפְשָׁר דְּמַעֲיִין בְּמֵאֲנִיהּ:

כ"י לאולייירין. מחמי חמין ומרחלכו' ואף על גב דלכורד יום טוב הן עושין: מי
 שרו. להחם והלא גזרו על הרחיכה במסכת שבת ואפילו הוחמו מצעוד יום וכ"ק
 להחם חמין לא הותר מעולם: להזיע. מכניס הפחמים לתוכו וזני אדם נכנסין
 ומזיעין וקודם שגזרו על הזיעה נשנית משנה זו: דקמתקו מנא. אחת היתה ועושה
 אותה שתים: צפי שתי נרות. נותן שני ראשיה בתוך שני נרות אם צריך להדליקן
 כאחת ומדליק באמצע דלא מוכח דלתקוני מנא מכין אלא להדלקה בעלמא:
 לעדויי חושכא. כשהיא נעשית בראשה פחם מעבירה: לעדויי. להסיר: חושכא.
 פחם המחשיך אורה: נאמרו בפתילה. ביום טוב: ממעכה ציד. תקון כללית יד
 הוא: יורדי גהינם הן. שאינן מרחמין לעשות דקה: עסק. סחורה להשתכר
 למחצית שכר: מזוני. שאל להם מזוננו' מיזן נמי לא זינוהו: ונתן כך רחמי'. שתרחם
 על הצרות: כאשר נשבע לאבותיך. מי שיס לו רחמים הוא מזרעו של אבות:
 בעדו. כנגדו כמו סכת בעדו כלומר חשך פרום לפניו הכל עליו נחשך: נכון צידו.
 מזומן אכלו: מי שאין לו אלא חלוק אחד. אין יכול לכבסו וכנים מצערים אותו:

זוהר ויקרא דף ריח ע"ב

זכאה חולקהון דצדיקיא דידעין לכונא רעותא לקמי
מאריהון וידעין לתקנא עלמא בהאי יומא בקל שופרא
ועל דא כתיב (תהלים פ"ט) אשרי העם יודעי תרועה יודעי ולא
תוקעי בהאי יומא בעו עמא לאסתכלא בבר נש שלים
מכלא דידע ארחוי דמלכא קדישא דידע ביקרא דמלכא
דיבעי עליהו בעותא בהאי יומא ולזמנא קל שופרא בכלהו
עלמין בכונא דלבא בחכמתא ברעותא בשלימו בגין
דיסתלק דינא על ידוי מן עלמא ווי לאנון דשליחא דלהון
לא אשתכח פדקא יאות דהא חובי עלמא (ני"א עמא) אתין
לאדכרא בגניה הדא הוא דכתיב אם הכהן המשיח יחטא
דהוא שליחא דכל ישראל לאשמת העם הוא בגין דדינא
שריא עליהו וכד שליחא הוא זכאה פדקא יאות זכאין
אנון עמא דכל דינין מסתלקין מניהו על ידיה כל שכן
כהנא דעליה מתברכאן עלאי ותתאי. אמר רבי אלעזר ועל
דא כהן ולוי עד לא יסלק לפולחנא בדקין אבתריה וידעון
ארחוי ועובדוי ואי לא לא סליק לפולחנא וכן בסנהדרין
למידן דינא ואי אשתכח פדקא יאות יהבין עליה חומרא
דמקדשא ואי לא לא סליק לפולחנא הדא הוא דכתיב
(דברים לג) וללוי אמר תמיך ואוריך לאיש חסידיך. מפני מה
זכה (אחר) לאורים ותומים ולמפלח פולחנא הוי אומר
אשר נסיתו וגוי האומר לאביו ולאמו לא ראיתו וגומר.
וכיון דאשתכחו באלין דרגין כדיו יורו משפטיך ליעקב
וגומר. ישימו קטורה וגומר לשככא רגזא ולזמנא שלמא.
וכליל על מזבחה בגין דיתבסמון כללא וישתכחון ברכאן
בכלהו עלמין כדיו ברך יי חילו וגוי:

תרגום הזהר

אֲשֶׁרֵי חֲלָקָם שֶׁל הַלְדֵי־הַיָּמִים שִׁוְדָעִים לְכוּן לְכוּןם אֶל צוּרָאם, וְיִוְדָעִים לְתַתְּקוּ הָעוֹלָם צִיּוּם הָיָה צְהוּל הַשּׁוֹפֵר, וְלִכּוֹן כְּתוּב (תהלים פ"ט) אֲשֶׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה יוֹדְעֵי וְלֹא תוֹקְעֵי. צִיּוּם הָיָה כָרִיף הָעוֹלָם לְרָאוֹת, שְׂאֲדָם שָׁלֵם צֶפֶל, הַיּוֹדְעַ דְרָכָיו שֶׁל מִלְךְ הַקְדוּשָׁה, וְיִוְדָעַ יִקְרוּ שֶׁל הַמְּלֶכֶה, שִׁיתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם אֶת הַתְּפִלָּה צִיּוּם הָיָה, וְשִׁיזְמַן קוֹל שׁוֹפֵר צֶכֶל הָעוֹלָמוֹת צְכוּנַת הַלֵּב, צְחֻכְמָה, צְרָאוֹן, צְשִׁלְמוֹת, כְּדֵי שִׁיסְתַּלַּק הַדִּין עַל יְדוּ מִן הָעוֹלָם. אוֹי לְאֵלֶיךָ, אֲשֶׁר הַשְּׁלִיחַ שְׁלָהֶם לֹא נִמְאָר כְּרָאוֹי, כִּי עֲוֹנוֹת הָעוֹלָם יִצְאוּ לְהַזְכִּיר צְשִׁבִילוֹ. זֶה שְׂאֲמַר אִם הַפֶּה הַמְּשִׁיחַ יִחְטָא, שֶׁהוּא שְׁלִיחַ כֹּל יִשְׂרָאֵל, הוּא לְאֲשַׁמֵּת הָעָם. מִשּׁוּם שֶׁהַדִּין שׁוֹרֵה עַל הָעָם. וְכֹאֲשֶׁר שְׁלִיחַ הַלְצוּר, הוּא זְכָאֵי כְּרָאוֹי, אֲשֶׁרֵי הָעָם, שֶׁכֹּל הַדֵּינִים מִסְתַּלְקִים מֵהֶם עַל יְדוּ. וְכֹל שֶׁפִּן הַפֶּה, שֶׁצְשִׁבִילוֹ מִתְצַרְכִּים הַעֲלִיּוֹנִים וְהַתְּחַתּוֹנִים. אֲמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְעַל כֵּן, כִּי וְלֹא מִטְרָם שְׁעוֹלָה לְעִבּוּדָה צוּדְקִים אֲחֵרִי, וְרוֹאִים דְרָכָיו וּמַעֲשָׂיו. וְאִם לֹא חִינּוּ עוֹלָה לְעִבּוּדָה. וְכֵן צְסִנְהֶדְרִין לְדוֹן דִּין. וְאִם, הַפֶּה אוֹ הַלּוֹי, נִמְאָר כְּרָאוֹי, נוֹתְנִים עַלֵּי חֹמֶר הַמְּקַדֵּשׁ, וְאִם לֹא, חִינּוּ עוֹלָה לְעִבּוּדָה. זֶה שְׂאֲמַר וְלֹאֵי אֲמַר תּוֹמִיד וְאוֹרִיד לְאִישׁ חֲסִידָךְ. מִפְּנֵי מַה זָכָה לְאוֹרִים וְתוֹמִים וְלְעִבּוּדָה, הוּא אֲמַר, אֲשֶׁר נִסִּיתוּ וְגו'. הַאוֹמֵר לְאֵבִיו וְלְאִמּוֹ לֹא רָאִיתוּ וְגו', וְכִיּוֹן שְׁנִמְאָר צְאֵלֶיךָ הַמְּדַרְגוֹת, אֲזַי יוֹרֵי מִשְׁפָּטִיךָ לְיַעֲקֹב וְגו', יִשִּׁימוּ קְטוֹרֵה וְגו', שִׁיקְרִיבוּ קְטֹרֶת לְשֶׁכֶּה הַכֶּעַם וְלְזַמֵּן אֶת הַשָּׁלוֹם. וְכִלִּיל עַל מִזְבְּחֶךָ, כְּדֵי שִׁיתְצַשֵּׂם הַכֹּל, וְהַצְרָכוֹת תִּמְנָחֵנָה צֶכֶל הָעוֹלָמוֹת. אֲזַי צְרָךְ ה' חִילוֹ וְגו'.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ה

א. שְׁלֹשָׁה בְּנֵי אָדָם שֶׁבָּאוּ מִשְׁלֹשׁ חֲבוּרוֹת שֶׁל שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה אֵינָן רִשְׁאִין לְחָלֵק. וְאִם כָּבֵר זָמַן כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶן בְּחֲבוּרָה שְׁלוֹ רִשְׁאִין לְחָלֵק וְאֵינָן חֲיָבִין בְּזָמוּן שְׁכָבֵר זָמַנו עֲלֵיהֶן. שְׁלֹשָׁה שִׁישְׁבוּ לְאָכֵל פֶּת אֵף עַל פִּי שְׁכָל אֶחָד

וְאֶחָד אוֹכֵל מִשְׁלוֹ אֵינוֹ רֹשֵׁאִין לִיחַלֵּק : **ב**. שְׂתִי חֲבוּרוֹת
שֶׁהֵיוּ אוֹכְלִין בְּבֵית אֶחָד בְּזִמּוֹן שֶׁמִּקְצָתוֹ רוֹאִין אֱלוֹ אֶת אֱלוֹ
מִצְטָרְפִין לְזִמּוֹן אֶחָד. וְאִם לֹא אֱלוֹ מִזְמַנִּין לְעֶצְמוֹ וְאֱלוֹ
מִזְמַנִּין לְעֶצְמוֹ. וְאִם יֵשׁ שְׂמֵשׁ אֶחָד בֵּינֵיהֶם שֶׁהוּא הוֹלֵךְ
וּמְשַׁמֵּשׁ מִחֲבוּרָה זֹאת לְחֲבוּרָה זֹאת מִצְטָרְפִין לְזִמּוֹן אֶחָד אֲף
עַל פִּי שֶׁאִין מִקְצַת אֱלוֹ רוֹאִין אֶת אֱלוֹ וְהוּא שֶׁיִּשְׁמְעוּ
שְׂתִיהוֹן כָּל דְּבָרֵי הַמְּבָרָךְ בְּבֵאוֹר :

מוסר

שערי תשובה דף כט עב

הַמְתַּלּוּצֵץ בְּדָבָר שֶׁפְּתִים עַל הַמַּעֲשִׂים וְהַדְּבָרִים לֹא שְׂיָבוֹז
לָהֶם בְּלָבוֹ אֵךְ מִדְּרָךְ הַשְּׂמֵחִים לֹלֵא דְבָר וְחֵק הַשְּׂחֹק
וּפְעָמִים שְׂגוּרִים לָזֶה מִשְׁתַּה הַיֵּין וְהַשְּׂכָרוֹת שֶׁנֶּאֱמַר : (משלי כ)
לֵץ הַיֵּין הוֹמָה שְׂכָר כָּל שׂוּגָה בּוֹ לֹא יַחֲכֵם. פְּרוֹשׁ לֵץ אִישׁ
הַיֵּין הוֹמָה אִישׁ שְׂכָר כָּל שׂוּגָה בּוֹ לֹא יַחֲכֵם, כְּמוֹ (תהלים קט)
וְאֲנִי תִפְלָה. אִישׁ תִּפְלָה. וְרָצוֹנוֹ לֹמַר כִּי מִשְׁתַּה הַיֵּין גּוֹרֵם
לְשֵׁלֶשׁ דְּבָרִים רָעִים, הָאֶחָד לְהִיּוֹת אִישׁ מְתַלּוּצֵץ וְהַשְּׂנִי
לְהִיּוֹת הוֹמָה וּבַעַל דְּבָרִים. וְאֶמְרוּ זְכָרוֹנִם לְבָרְכָה : כָּל
הַמְּרַבֶּה דְּבָרִים מְבִיא לִיַּדִּי חֶטָּא. וְנֶאֱמַר (קהלת ה) וְקוֹל כְּסִיל
בְּרַב דְּבָרִים. וְהַשְּׂלִישִׁי כָּל שׂוּגָה בּוֹ לֹא יַחֲכֵם. וְדַע כִּי לֹא
יְהִי מְנַהֵג הַלִּיצָנוֹת קְבוּעַ בְּנַפְשׁ הָאָדָם עַד שֶׁהוּא פּוֹרֵק עַל
שְׂמִים מֵעֲלָיו. עַל כֵּן יַעֲנֵשׁ לְתֵת עֲלָיו עַל הַיִּסּוּרִין מִדָּה כְּנֶגֶד
מִיָּדָה, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כח) וְעַתָּה אֵל תִּתְּלוּצְצוּ פֶן יַחֲזִקוּ
מוֹסְרֵיכֶם. וְהַחֲכָמִים הָיוּ מְזַהְרִים לְתַלְמִידֵיהֶם שֶׁלֹּא
לְהַתְּלוּצֵץ גַּם עַל דְּרָךְ מְקָרָה וְעֵרָאִי וְעַל הַחֲלָק הַזֶּה הַצָּרְכוֹ
לְהַזְהִיר כִּי רַבִּים יִכְשְׁלוּ בּוֹ עַל דְּרָךְ מְקָרָה :

נצבים יום שלישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה ראשונה דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה :

(יט) לֹא יֵאבֶה יְהוָה סִלַּח לוֹ כִּי אָז יַעֲשֶׂן אֵף יְהוָה וְקִנְאָתוֹ בְּאִישׁ הֵהוּא וְרַבְצָה בּוֹ כָּל הָאֲלֹהִים הַכְּתוּבָה בַּסֵּפֶר הַזֶּה וּמָחָה יְהוָה אֶת שְׁמוֹ מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם : לֹא יֵיבִי יְיָ לְמַשְׁבֵּק יְהוָה אֲרִי בָּכוֹ יִתְקַף רַגְזָא דֵי יְיָ וְחֻמְתָּהּ בְּגִבְרָא הֵהוּא וַיִּדְבְּקוּן בָּהּ כָּל לְוִטֵיָא דְכְּתִיבִין בַּסֵּפֶרָא הַדִּין וַיִּמְחִי יְיָ יֵת שְׁמָהּ מִתַּחַת שְׁמֵיָא :

רש"י יעשן אף ה'. על ידי כעס הגוף מתחמם והעשן יולא מן האף, וכן (ש"צ כג, ט) עלה עשן באפו, ואף על פי שאין זו לפני המקום, הכתוב משמיע את האזן כדרך שהיא רגילה ויכולה לשמוע, כפי דרך הארץ: וקנאתו. לשון חמה אנפרטמיני"ט [חמה] אחיזת לבשת נקמה, ואינו מעביר על המדה:

(כ) וְהִבְדִּילוּ יְהוָה לְרָעָה מְכַל שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל כָּל אֱלֹהֵי הַבְּרִית הַכְּתוּבָה בַּסֵּפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה : וַיִּפְרֹשְׁנָהּ יְיָ לְבִישָׂא מְכַל שְׁבִטֵיָא דִּישְׂרָאֵל כָּל לְוִטֵיָא קִימָא דְכְּתִיבִין בַּסֵּפֶרָא דְאִוְרֵיתָא הַדִּין :

רש"י הכתובה בספר התורה הזה. ולמעלה הוא אומר (לעיל כה, סא) בספר התורה הזאת גם כל חלי וכל מכה וגו', הזאת, לשון נקבה, מוסב על התורה. הזה, לשון זכר, מוסב על הספר, ועל ידי פסוק הטעמים הן נחלקין לשתי לשונות, בפרשת הקללות הטפחה נתונה תחת בספר, והתורה הזאת דבוקים זה לזה, לכך אמר הזאת, וכאן הטפחה נתונה תחת התורה, נמלא ספר התורה דבוקים זה לזה, לפיכך לשון זכר נופל אחריו, שהלשון נופל על הספר:

(כא) וְאָמַר הַדּוֹר הָאֲחֵרוֹן בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר יִקְוּמוּ מֵאֲחֵרֵיכֶם וְהִנְכָרִי אֲשֶׁר יָבֹא מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה וְרָאוּ אֶת מַכּוֹת הָאָרֶץ

ההוא וְאֵת תַּחֲלָאִיהָ אֲשֶׁר חָלָה יְהוָה

בָּהּ : וַיִּמַּר דָּרָא בַתְרָאָה בְּנִיכּוֹן דִּי יְקוּמוּן מִבִּתְרִיכּוֹן וּבַר עֲמֻמִּין
דִּי יִיתִי מֵאַרְעָא רְחִיקָא וַיַּחֲזִין יַת מַחְתָּא דְאַרְעָא הֵהִיא וַיַּת מְרַעְהָא
דִּי אֲמַרַע יְיָ בָּהּ : (כב) גְּפָרִית וּמַלַּח שְׂרָפָה כָּל
אַרְצָה לֹא תִזְרַע וְלֹא תִצְמַח וְלֹא יַעֲלֶה
בָּהּ כָּל עֵשֶׂב כַּמְהַפְּכַת סֶדֶם וְעַמְרָה
אַדְמָה (וּצְבִיִּים) וְצְבוּיִם אֲשֶׁר הִפִּדּוּ יְהוָה
בְּאַפּוֹ וַיִּבְחַמְתּוּ : גְּפָרִיתָא וּמַלְחָא יְקִידַת כָּל אַרְעָה לֹא
תִזְרַע וְלֹא תִצְמַח וְלֹא יִסַּק בָּהּ כָּל עֵסֶבָא כַּמְהַפְּכָתָא דְסֶדֶם וְעַמְרָה
אַדְמָה וְצְבוּיִם דִּי הִפִּדּוּ יְיָ בְּרַגְזָהּ וַיִּבְחַמְתָּהּ : (כג) וְאָמְרוּ כָּל
הַגּוֹיִם עַל מָה עָשָׂה יְהוָה כִּכָּה לְאַרְצֵי
הַזֹּאת מָה חָרִי הָאֵף הַגָּדוֹל הַזֶּה : וַיִּמְרוּן כָּל
עַמְמֵיָא עַל מָה עֲבַד יְיָ כְּדִין לְאַרְעָא הַדָּא מָא תְּקוּף רַגְזָא רַבָּא הַדִּין :

נביאים - ישעיה - פרק סב

(ט) כִּי מֵאֲסָפִיו יֹאכְלֶהוּ וְהִלְלוּ אֶת יְהוָה
וּמִקְבָּצָיו יִשְׁתַּחֲוּוּ בְּחִצְרוֹת קְדָשֵׁי : (ס) אַרְי
דְּכַנְשׁוּהִי לְעִבּוּרָא יִכְלוּנְהָ וַיִּשְׁבְּחוּן קְדָם יְיָ וַדְעִצְרוּהִי לְחַמְרָא
יִשְׁתַּחֲוּיָהּ בְּדֶרֶת קוּדְשֵׁי :

^(י) עֲבְרוּ עֲבְרוּ בַשְּׁעָרִים פִּנּוּ דְרָךְ הָעַם סְלוּ סְלוּ הַמְסֵלָה סְקְלוּ מֵאֲבֹן הָרִימוּ נֶס עַל

הָעַמִּים : אָמַר נְבִיא עֲבְרוּ וְתוֹבוּ בְּתַרְעִיָּא אָפְנוּ לֵב עֲמָא לְאוֹרַח תְּקַנָּא בְּשׁוֹרָן טָבָן וְנַחְמָן לְצַדִּיקָא דְסְלִיקוּ הִירְהוֹר יִצְרָא דְהוּא כְּאֲבֹן תְּקַלָּא אָרִימוּ אֶתָּא עַל עַמְמִיָּא :

רש"י ישתהוה . מוסב על תירוץ : עברו עברו בשערים . אמר נביא עברו ותובו בתרעיא אפנו לב עמא לאורח דעמא לאורח תקנא : סלו סלו המסלה . כבשו הדרך בטי"ז לוקמי"ז בלע"ז סולו לשון מסלה הוא : סקלו מאבן . סקלו המסילה והשליכו אבני מכשול לכדדין , סקלו אישפירי"א"ן בלע"ז . מאבן . מהיות שם אבן וכנגד יצר הרע הוא אומר , ויש עוד לפותרו על תיקון הדרכים לקבוץ הגלויות : הרימו נס . כלונס פורקא בלע"ז אות הוא שיקבצו אלי ויביאו לי את הגולים אלכם :

^(יא) הִנֵּה יְהוָה הַשְּׁמִיעַ אֶל קְצֵה הָאָרֶץ אֲמָרוּ לְבַת צִיּוֹן הִנֵּה יִשְׁעֶךָ בָּא הִנֵּה

שִׁכְרוּ אֶתּוֹ וּפְעַלְתּוֹ לְפָנָיו : הָא יֵי אֲשַׁמַּע לְסִיפֵי אֲרַעָא אֲמָרוּ לְכַנְשֵׁתָא דְצִיּוֹן דָּא פְּרָקִיד מִתְגִּילֵי הָא אָגַר עֲבָדֵי מִימְרָה עֲמִיה וְכָל עוֹבְדֵיהוֹן גְּלוּ קְדָמוּהֵי :

רש"י הנה שכרו . שמוכן לתת לעבדיו מוכן אהו : ופעולתו . שכר הפעולה שפעלו עמו לפניו הוא מוכן לתת :

^(יב) וְקָרְאוּ לָהֶם עִם הַקֹּדֶשׁ גְּאוּלֵי יְהוָה וְלֶךְ יִקְרָא דְרוּשָׁה עִיר לֹא נֶעְזְבָה : (ס)

וְיִקְרוּן לְהוֹן עֲמָא דְקוֹדֶשׁא פְּרִיקָא דִּי וְלִיָּד יִתְקַרֵי תְּבִיעֵתָא קְרִתָּא דְלֹא אֶתְרַחֲקַת : ^(א) מִי זֶה בָּא מֵאֲדוּם חֲמוּץ

בְּגָדִים מְבֻצָּרָה זֶה הַדּוֹר בְּלָבוּשׁוֹ צִעָה בְּרַב כַּחוֹ אֲנִי מְדַבֵּר בְּצַדִּיקָה רַב

לְהוֹשִׁיעַ : מִן אָמַר אֲלֵינוּ עֲתִיד לְאִיתָּאָה מְחָא עַל אֲדוּם פּוֹרְעָנָא תְּקִיפָא עַל בְּצָרָה לְמַעַבְד פּוֹרְעָנוֹת דִּין עֲמִיה כְּמָא דְקִים לְהוֹן

בְּמִימְרֵיהֶּ אָמַר הָאֱלֹהִים מִתְגַּלֵּי כְּמֵא דְמַלְאֵיית בְּזָכוּ סְגִיָּא קְדָמֵי חֵיל
לְמַפְרָק :

רש"י מי זה בא מאדום . נתנבא הנביא על שְׁעִיר וּבְזָרָה , אִמְרוּ רְבוּחֵינוּ שְׁתֵּי טַעוּיֹת עֲתִיד שָׁר שֶׁל שְׁעִיר
לְטַעוּת כַּסְבוֹר הוּא שְׁבָרָה הִיא בָּרַךְ בְּמַדְבַּר שֶׁהִיָּתָה עִיר מַקְלָט , וְטוּעָה מִשׁוּם שְׂאִין קוֹלְטוֹת אֲלֵךְ שׁוּגָג
וְהוּא הִרְגֵּ אֶת יִשְׂרָאֵל מִזִּיד , וְעוֹד יֵשׁ מִדְּרָשׁ אֲגִידָה עַל שֶׁהַסְּפִיקָה בְּזָרָה מִלֵּךְ לְשְׁעִיר בְּמֹת מַלְכָּה הִרְאָשׁוֹן
וּיִמְלֵךְ תַּחְתּוֹ יוֹבֵב בֶּן זֶרַח מְבַרְכָּה וּבְזָרָה מִמּוֹאָב הִיא כְּעֵינֵן שְׂנֵא' עַל קְרִיּוֹת וְעַל בְּזָרָה : זֶה . (שְׁהִיָּה) הַדּוֹר
בְּלְבוֹשׁוֹ וְלַעֲוֹת וְנִאֲזַר בְּרֹב כַּחוֹ וְהַקְּב"ה מְשִׁיבֵו אֲנִי הוּא שְׁעֵלְתָה לְפָנַי לְדַבֵּר בְּזִדְיוֹת הָאֲבוֹת וּבְזִדְיוֹת דּוֹרוֹ
שֶׁל כָּרָה וְלִדְקָתִי גַם הִיא עֲמָהֶם וְנִגְלִיתִי לְהִיּוֹת רַב לְהוֹשִׁיעַ וְהֵם אֲוֹמְרִים מִדּוּעַ אֲדוּם לְלְבוֹשׁךָ מִדּוּעַ בְּגִדֶיךָ
אֲדוּמִים :

כתובים - תהילים - פרק עז

עז (א) לְמִנְצַחַ עַל (יְדִיתוֹן) יְדוּתוֹן לְאַסָּף
מְזִמּוֹר : לְשִׁבְחָא עַל יְד יְדוּתוֹן לְאַסָּף תְּוִשְׁבְּחָא :

רש"י על ידותון . על הדתות ועל הדינין העוצרים על ישראל :

(ב) קוֹלִי אֶל אֱלֹהִים וְאַצְעָקָה קוֹלִי אֶל
אֱלֹהִים וְהֶאֱזִין אֵלַי : קוֹלִי קָדָם יי וְאַקְבַּל קוֹלִי קָדָם
אֶלְהָא וְאַצִּית מִימְרֵי : (ג) בְּיוֹם צָרָתִי אֲדַנִּי דְרָשְׁתִּי
יְדֵי לֵילָה נִגְרָה וְלֹא תִפּוּג מֵאַנְהָ הִנְחֵם
נַפְשִׁי : בְּיוֹם עָקַתִּי אֲוִלְפֹן מִן קָדָם יי תִּבְעִית שְׂרַת עָלַי נְבוּאָה
בְּלִילֵיָא זְלָגַת עֵינַי דְּמַעְתָּא וְלֹא תִפּוּג סְרִיבַת לְאַתְנַחְמָא נַפְשִׁי :

רש"י ידי . מנחתי : לילה נגרה . בגלות זה שהוא כלילה היא נגרה ליחה ומרה : ולא תפוג . ולא תדמה
נגרחה :

(ד) אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהְמָיָה אֲשִׁיחָה
וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֶלָה : אֲדַבֵּר אֱלֹהָא וְאֶרְגֹּשׁ קָדָם יי
אֲמַלֵּל וְתִשְׁתַּלְּהֵי רוּחִי לְעַלְמֵינִי :

רש"י אזכרה אלהים . החסד שהיה רגיל לעשות לי בימי חבתי : אשיחה . באותן חסדים וטובות :
ותתעטף רוחי . פשמי"ר בלע"ז :

(ה) אַחֲזַתְּ שְׁמֹרוֹת עֵינַי נִפְעַמְתִּי וְלֹא
אֲדַבֵּר : אַחֲדַתָּא תִּימֹרְתָא דְעֵינַי אֶטְרַפִּית וְלֹא אֲמַלֵּל :

רש"י אחזת שמורות עיני . שמורות לשון אשמורות הלילה שאדם נעור משנתו ודעתו מיושבת ולבו חוזר
עליו ואני איני כן בלילה זו של גלות תמיד עיני נדבקות כאדם נרדם מאוטם לב בצרות שאני רואה נפעמה
רוחי ואין הדבור בי :

משנה סוטה פרק ט

א. עֲגָלָה עָרוּפָה, בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כא) כִּי
יִמָּצֵא חָלָל בְּאֶדְמָה. וַיֵּצְאוּ זִקְנֵיהָ וְשִׁפְטֵיהָ, שְׁלֹשָׁה
מִבֵּית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁבִירוּשָׁלַיִם הָיוּ יוֹצְאִין. רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר חֲמִשָּׁה, שֶׁנֶּאֱמַר זִקְנֵיהָ, שְׁנַיִם, וְשִׁפְטֵיהָ, שְׁנַיִם,
וְאִין בֵּית דִּין שְׁקוּל, מוֹסִיפִין עָלֶיהָ עוֹד אֶחָד :

ברטנורה (ה) עגלה ערופה בלשון הקודש. מה שהזקנים אומרים ידינו לא שפכו את
הדם הזה והכהנים אומרים כפר לעמד ישראל וגו', בלשון הקודש הוזקו לאמרנו:
שנאמר כי ימצא בו. ובאותו פרשה נאמר וענו ואמרנו, ונאמר להלן (דברים כ"ז) וענו
הלויים ואמרנו, מה להלן בלשון הקודש אף כאן בלשון הקודש: היו יוצאין. ובאים שם
ומודדים מן החלל ללד העיירות שסביבותיו לידע איזו קרובה: אין ב"ד שקול. אין
ב"ד עשויין שיהא אפשר לחלוק שזה בזה, אלא שיהא הרוב ללד אחד לקיים אחרי
רבים להטות. (שמות כ"ג):

ב. נִמְצָא טָמוּן בַּגֵּל, או תְּלוּי בְּאֵילָן, או צָף עַל פְּנֵי הַמַּיִם, לֹא הָיוּ עוֹרְפִין, שְׁנֶאֱמַר (שם) בְּאֲדָמָה, וְלֹא טָמוּן בַּגֵּל. נוֹפֵל, וְלֹא תְלוּי בְּאֵילָן. בְּשָׂדֵה, וְלֹא צָף עַל פְּנֵי הַמַּיִם. נִמְצָא סָמוּךְ לְסֶפֶר, או לְעִיר שְׂרָבָה נְכָרִים, או לְעִיר שְׂאִין בְּהַבֵּית דִּין, לֹא הָיוּ עוֹרְפִין. אִין מוֹדְדִין אֶלָּא מְעִיר שְׂיֵשׁ בְּהַבֵּית דִּין. נִמְצָא מְכֻּוֹן בֵּין שְׁתֵּי עֵירוֹת, שְׁתֵּיהֶן מְבִיאוֹת שְׁתֵּי עֲגָלוֹת, דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְאִין יְרוּשָׁלַיִם מְבִיָּאָה עֲגָלָה עָרוּפָה:

ברטנורה (ב) נמצא סמוך לספר. אכל גבול הגוים: לא היו מודדים. דכתיב כי ימצא חלל, פרט לממציא את עצמו, שסמוך לגבול הגוים כאילו המציא עצמו למיתה הוא: לעיר שאין זה ב"ד לא היו מודדין. אין מודדין אלא מעיר שיש זה ב"ד. ה"ק נמצא סמוך לעיר שאין זה ב"ד אין מודדין לה, אלא לעיר שיש זה ב"ד מודדין. איזו עיר שיש זה ב"ד קרובה לו. ואי לא הדר תנייה, הוה אמינא אין מודדין כלל, ת"ל ולקחו זקני העיר, מכל מקום, דהאי העיר קרא יתירא הוא, דמאי למכתב והיה העיר הקרובה אל החלל ויאלו זקניה: מכון. ממומאם שאין זו קרובה לו מזו אפילו מלא חוט: שתיהן מביאות שתי עגלות דברי ר"א. ואין כן הלכה, אלא שתיהן מביאות עגלה אחת בשותפות. והכי אמרינן בגמרא בזכורות: אין ירושלים מביאה עגלה ערופה. דכתיב (דברים כ"א) באדמה אשר ה' אלהיך נותן לך נחלה לרשתה, פרט לירושלים שאל נחלקה לשבטים:

ג. נִמְצָא רֵאשׁוּ בְּמָקוֹם אֶחָד [וְגוֹפוֹ בְּמָקוֹם אֲחֵר], מוֹלִיכִין הָרֵאשׁ אֶצֶל הַגּוֹף, דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, הַגּוֹף אֶצֶל הָרֵאשׁ:

ברטנורה (ג) נמצא ראשו במקום אחד. השתא לא מיירי תנא לענין מדידה. למדקתני סיפא מאין היו מודדין, מכלל דרישא לאו במדידה עסקינן. אלא צמת מניה קנה מקומו עסקינן, דהיכא דנמצא ראשו במקום אחד וגופו במקום אחר, מוליכין ראשו אלל גופו וקוצרין אותו במקום שנמצא הגוף, דגופיה בדוכתיה נפל ורישא הוא דנייד. דברי ר"א: רבי עקיבא אומר מוליכין הגוף אלל הראש. דרישא היכא דנפיל נפיל וגופיה רהיט ואזיל. והלכה כרבי עקיבא:

ד. מֵאִין הָיוּ מוֹדְדִין, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, מִטְּבוֹרוֹ.

רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר, מִחֻטְמוֹ, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב
אֹמֵר, מִמָּקוֹם שֶׁנֶּעֱשָׂה חֲלָל, מִצֹּאֲרוֹ:

ברטנורה (ז) ר"א אומר מטיבזרו. קסבר עיקר חיותא צטיבזריה הוא: ר' עקיבא
אומר מחוטמו. עיקר חיותא מחוטמו הוא, דכתיב (בראשית ז') כל אשר נשמת רוח חיים
באפיו: ממקום שנעשה חלל מצוארו. דאין קרוי חלל חלל מן הצואר, כדכתיב (יחזקאל
כ"א) על צוארי חללי רשעים, הלכך ממנו היו מודדים, כדכתיב אל החלל. והלכה
כר"ע:

ה. נִפְטְרוּ זִקְנֵי יְרוּשָׁלַיִם וְהִלְכוּ לָהֶן. זִקְנֵי אוֹתָהּ
הָעִיר מְבִיאִין עֲגָלַת בָּקָר אֲשֶׁר לֹא עֵבֶד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא
מִשְׁכָּה בְּעַל (שם), וְאִין הַמּוֹם פּוֹסֵל בָּהּ, וּמּוֹרִידִין
אוֹתָהּ לְנַחַל אֵיתָן. וְאֵיתָן כְּמִשְׁמְעוֹ, קִשָּׂה. אֵף עַל פִּי
שְׂאִינֹו אֵיתָן, כְּשֶׁר. וְעוֹרְפִין אוֹתָהּ בְּקוֹפִיץ מֵאַחוֹרֵיהָ.
וּמִקוֹמָה אָסוּר מִלְּזָרוֹעַ וּמִלְּעִבּוֹד, וּמִתֵּר לְסָרוֹק שֵׁם
פְּשֵׁתָן וּלְנִקָר שֵׁם אֲבָנִים:

ברטנורה (ח) נפטרו זקני ירושלים. שאינן באין חלל למדוד, כדכתיב וילאו זקנין
וסופטיך ומדדו: אע"פ שאינו איתן כשר. שלא נאמר איתן לעכובא חלל למאווה:
בקופיץ. סכין גדול: מאחוריה. ממול ערפה: מקומה אסור. לעולם: ומותר לסרוק
שם פשתן. עבודה שאינה בגופה של קרקע, דכתיב (דברים כ"א) אשר לא יעבד ולא
יזרע, מה זריעה מיוחדת שהיא בגופו של קרקע אף כל עבודה שהיא בגופו של
קרקע: לנקר שם אבנים. לסתת שם אבנים:

ו. זִקְנֵי אוֹתָהּ הָעִיר רוֹחֲצִין אֶת יְדֵיהֶן בַּמַּיִם בְּמִקוֹם
עָרִיפָה שֶׁל עֲגָלָה, וְאוֹמְרִים, (שם) יְדֵינוּ לֹא שָׁפְכָה אֶת
הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ. וְכִי עַל דַּעֲתָנוּ עָלְתָה,
שֶׁזִּקְנֵי בֵּית דִּין שׁוֹפְכֵי דָמַיִם הֵן, אֵלֶּא שְׂלֵא בָּא
לְיַדֵינוּ וּפְטַרְנוּהוּ (בבלי מזין), וְלֹא רָאִינוּהוּ וְהִנְחִנוּהוּ (בבלי
לוגיה). וְהַכְּהֵנִים אוֹמְרִים (שם) כִּפֹּר לְעַמּוֹד יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
פָּדִיתָ הֵן וְאֵל תִּתֵן דָּם נָקִי בְּקָרֵב עַמּוֹד יִשְׂרָאֵל. לֹא
הָיוּ צָרִיכִים לוֹמַר (שם) וּנְכַפֵּר לָהֶם הַדָּם, אֵלֶּא רוּחַ
הַקֹּדֶשׁ מִבְּשָׂרְתָן, אֵימָתִי שֶׁתַּעֲשׂוּ כָכָה, הַדָּם מִתְּכַפֵּר

לָהֶם :

זרטורה (ו) לא בא לדינו ופטרנוהו. בלא מזונות: ולא ראינוהו והנחנוהו. בלא לוויה:

ז. נמצא ההורג עד שלא נערפה העגלה, תצא ותרעה בעדר. משנערפה העגלה, תקבר במקומה, שעל ספק באת מתחלתה, כפרה ספקה והלכה לה. נערפה העגלה ואחר כך נמצא ההורג, הרי זה יהרג:

זרטורה (ז) תלא ותרעה בעדר. כשאר חולין: כפרה ספיקה. היא עשתה את שלה: ואחר כך נמלא ההורג הרי זה יהרג. דכתיב בסוף פרשת עגלה ערופה (דברים כ"א) ואתה תבער הדם הנקי מקרבך:

ח. עד אחד אומר ראיתי את ההורג, ועד אחד אומר לא ראית, אשה אומרת ראיתי ואשה אומרת לא ראית, היו עורפין. עד אחד אומר ראיתי, ושנים אומרים לא ראית, היו עורפין. שנים אומרים ראינו ואחד אומר להם לא ראיתם, לא היו עורפין:

זרטורה (ח) עד אחד אומר ראיתי ועד אחד אומר לא ראית. וכגון שבאו שניהם צבת אחת [אז] היו עורפים. אבל אם בא אחד תחלה ואמר ראיתי את ההורג, והימנוהו כבי תרי, שהתורה האמינתהו דכתיב (ס) לא נודע מי הכהו, הא נודע אפילו על פי עד אחד אין עורפין, אע"פ שבא עד אחד אח"כ והכחישו, אינו נאמן השני, שאין דבריו של אחד במקום שנים: עד אחד אומר ראיתי ושנים אומרים לא ראית היו עורפים. וכגון שהשנים והאחד פסולי עדות הן, דכפסולי עדות הלך אחר רוב

ט. משרבו הרצחנים, בטלה עגלה ערופה, משבא אלעזר בן דינאי, ותחינה בן פרישה (בן פרישה) הנה נקרא, חזרו לקרותו בן הרצחן. משרבו המנאפים, פסקו המים המרים, ורבן יוחנן בן זפאי הפסיקו, שנאמר (הושע ד) לא אפקוד על בנותיכם כי תזנינה ועל

כְּלוֹתֵיכֶם כִּי תִנְאַפְּנָה כִּי הֵם וְגו'. מִשְׁמֵת יוֹסִי בֶן
יוֹעֶזֶר אִישׁ צָרְדָּה וְיוֹסִי בֶן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם, בְּטָלוּ
הָאֲשָׁכּוּלוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (מיכה ז) אֵין אֲשָׁכּוּל לֶאֱכּוֹל בְּכוֹרָה
אֹתָהּ נַפְשִׁי :

ברטורה (ט) בטלה עגלה ערופה. לפי שמכירין היו זהם מי רגיל להרוג: בטלו
האשכולות. איש שהכל בו. כלומר תורתם אמת מצלי דופי:

י. יוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל הֶעֱבִיר הַיְהוּדִית הַמַּעֲשֵׂר. אֵף הוּא
בְּטָל אֶת הַמְּעוֹרָרִין, וְאֶת הַנוֹקְפִין. עַד יָמָיו הָיָה
פְּטִישׁ מִכָּה בִירוּשָׁלַיִם. וּבְיָמָיו אֵין אָדָם צָרִיד
לְשֹׂאוֹל עַל הַדְּמָאִי :

ברטורה (י) הודיית מעשר. וידוי מעשר, ביערתי הקדש מן הבית וגם נתתיו ללוי.
לפי שעזרא קנס את הלויים שלא יתנו להם מעשר כשעלה מן הגולה ובני לוי לא
עלו עמו, ואיה שיתנו המעשר לכהנים. ויוחנן כהן גדול בטל הודוי, שלא היה יכול
לומר וגם נתתיו ללוי: בטל את המעוררים. שהיו הלויים בכל יום אומרים על הדוכן
עורה למה תישן ה', אמר וכי יש שינה לפני המקום, ועמד ובטלן: את הנוקפין. שהיו
מסרטין לעגל של קרבן בין קרניו כדי שיפול לו דם בעיניו כדי שלא יראה ויהא נוח
לכפתו ולשוחטו. ועמד הוא ובטלו, שנראה כבעל מוס. והתקין להם טבעות בקרקע
להכניס כואר הבהמה לתוכה: נוקפין. מכין. ודוגמתו (חולין ז): אין אדם נוקף אלבעו
מלמטה: היה פטיש מכה בירושלים. בחול המועד. חרשי נחשת וברזל היו מכין
בפטיש לעשות מלאכת האבד שהיא מותרת במועד. ועמד הוא ובטלן, משום לאושא
מלתא טובא ואיכא זלזול מועד: ובימיו אין אדם כריך לשאול על הדמאי. שהוא אמר
לצני דורו כסם שתרומה גדולה עון מיתה, כך תרומת מעשר וטבל עון מיתה. ותיקן
שיזליאו מן הדמאי תרומת מעשר ומעשר שני בלבד, ולא יזליאו ממנו מעשר ראשון
ולא מעשר עני, שיכולין לומר ללוי או לעני הבא רחיה שהוא טבל וטול. ומתקנה זו
ואילך הלוקח פירות מן השוק לא היה שואל אם הן מתוקנין אם לאו, אלא מיד
מפריש מהם תרומת מעשר ומעשר שני ואוכל את השאר, שכל הלוקח מעם הארץ
פירות הם בחזקת שהם דמאי:

יא. מִשְׁבִּטָּלָה סְנֵהֲדָרִין, בְּטָלָה הַשִּׁיר מִבֵּית
הַמְּשִׁתָּאוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כד) בְּשִׁיר לֹא יִשְׁתּוּ יַיִן וְגו' :

זרטנורה (יא) סנהדרין. עס הדיינים. ונקראים סנהדרין שזונאים הדרת פנים זדין: זטל השיר. זכתיב (איכה ה) זקנים זקער זכחו זחורים זנגינתם זזמן זזטלו הזקנים היוזבים זקער זזהם הסנהדרין זטלו הזחורים זנגינתם גם כן:

יב. זשמתו זביאים הזראשונים, זטלו אורים וזתמים. זשחרב בית הזקדש, זטל השמיר וזנפת צופים, וזסקו אנשי זמנה, זשנאמר (תהלים יב) הזשיעה ה' זי גמר חסיד וגו'. זרן זשמעון זן גמליאל אומר זשום רבי יהושע, זמיום שחרב בית הזקדש, אין יום שזין בו קלה, ולא ירד הטל לזכה, וזטל טעם הפרות. רבי יוסי אומר, אף זטל שמן הפרות:

זרטנורה (יב) זשמתו זביאים הזראשונים. כל הזביאים נקראים זביאים ראשונים, חוץ זחגי זכריה ומלכזי וחזריהן זחזרונים נינהו, שהיו זזנין זית זני: זטל השמיר. זמין זולעת, זרייתו זקעורה. שהיו זמראים אותו על הזזנים הזקומות זדיו והן זזקעות מזיליהן, וזו זיתחו אזני הזפור והחושן, זכתיב זבו זמלואותם שיהיו שלימות שלח יחסרו זזהם אלח זותב עליהן זדיו ומראה להם שזיר על פני הזיו זחוץ: וזפת זופים. זזק הזח ממקום שזמו, זיפיהה, ומזובח מזל: וזסקו אנשי זמנה. אנשים שזאמינים זהקדוש זרוך הוא:

יג. רבי זשמעון זן אלעזר אומר, הזקהרה זטלה את (הטעם וזאת) הזריח. הזעשרות זטלו את שמן הזדגן. (וזתמים אומרם), הזנות והזשפים זלו את הזל:

זרטנורה (יג) הזהרה זטלה את הזעם. זהרה שזקה מזשחל, זטלה זעם הזפירות וזיחס. זזזמן שהיו יזשחל זהורים ועוסקים זטהרה אף הזק"ה היה זטהר את הזפירות זטעם רע וזיח רע: זעשר זטל זזמן זגן. זמעשר זיקרי חלב, זכתיב (זמדזב יח) כל חלב זיזה:

יד. בזלמוס של אזשזינוס גזרו על עטרות חתנים, ועל הזרוס. בזלמוס של זיטוס גזרו על עטרות זלות, וזלא ילמד אדם את זנו יזנית. בזלמוס הזחרון גזרו זלא זצא הזלה בזאפריון זתוד הזעיר,

ורבותינו התירו שתצא הפלה באפריון בתוך העיר :

ברטורה (יד) בפולמוס של אפסיונוס. חיל שהביא אפסיונוס על ירוסלים: גזרו על עטרות חתנים. היו עושים לחתנים עטרות מאבן מלח שהוא לכול כעין הדולח ולזבעין אותה בגפרית כעין לורין שקורין ניי"ל. ואית דמפרשי עטרות של הדם ושל ורד. ושניהם אסורים, ואין מותר אלא עטרות של קנים: ועל האירוס. עשוי כמין נפה שדפנותיה עגולות ושוחים על פיה עור דק ומכין עליו במהל דק ומוציא קול לכול. ובלע"ז קורין לו טנבורו: עטרות כלות. כעין עיר עשויה מזהב: ושלל ילמד אדם את בנו יוגית. פירוש, חכמה יוגית. והם רמזים וחידות שהיו ליונים, ולא היו מכירים בהם אלא הרגילים בהם. ובגמרא מפרש טעמא משום מעשה שהיה (כשי"א) [כ"ל כשאר] מלכי השמונאי זה על זה, היו אותן שבפנים משלשלים לאותן שבחוץ בכל יום דינרין בקופה ומעלין להן תמידין, היה שם זקן אחד ולעז להם בחכמה יוגית, כל זמן שהם עסוקין בעבודה אין נמסרין בידכם. אותו היום שלשלו להם דינרים בקופה והעלו להם חזיר. באותה שעה אמרו ארור אדם שיגדל חזיר, וארור אדם שילמד לבנו חכמה יוגית: בפולמוס האחרון. הוא חורבן הבית. ושל טיטוס נמי הוה: באפריון. כמו אהל של מעילין וטליתות מוזהבות: ורבותינו התירו שתלא כלה באפריון. משום לניעותא. וכן הלכה:

טו. משמת רבי מאיר, בטלו מושלי משלים. משמת בן עזאי, בטלו השקדנים. משמת בן זומא, בטלו הדרשנים. משמת רבי יהושע, פסקה טובה מן העולם. משמת רבן שמעון בן גמליאל, בא גובי ורבו צרות. משמת רבי אלעזר בן עזריה, פסק העשר מן החכמים. משמת רבי עקיבא, בטל כבוד התורה. משמת רבי חנינא בן דוסא, בטלו אנשי מעשה. משמת רבי יוסי קטנותא, פסקו חסידים. ולמה נקרא שמו קטנותא, שהיה קטנותן של חסידים. משמת רבן יוחנן בן זכאי, בטל זיו החכמה. משמת רבן גמליאל הזקן, בטל כבוד התורה ומתה טהרה ופרישות. משמת רבי ישמעאל בן פאבי, בטל זיו הכהנה. משמת רבי, בטלה ענוה ויראת חטא: ברייתא סוף סוטה רבי פנחס בן יאיר אומר, משחרב בית המקדש, בושו חברים ובני חורין, ונחפו

ראשם, וְנִדְלָדְלוּ אַנְשֵׁי מַעֲשֵׂה, וְגָבְרוּ בְעַלְי זְרוּעַ
 וּבְעַלְי לְשׁוֹן, וְאִין דּוֹרֵשׁ וְאִין מְבַקֵּשׁ, וְאִין שׂוֹאֵל, עַל
 מִי לָנוּ לְהַשְׁעוֹן, עַל אָבִינוּ שְׁבַשְׁמִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
 הַגָּדוֹל אָמַר, מִיּוֹם שֶׁחָרַב בַּיִת הַמְּקֻדָּשׁ, שָׂרוּ
 חֲכִימַיָּא לְמַהּוֹי כְּסָפְרֵיָא, וְסָפְרֵיָא כְּחֲזִנְיָא, וְחֲזִנְיָא
 כְּעַמָּא דְאַרְעָא, וְעַמָּא דְאַרְעָא אָזְלָא וְנִדְלָדְלָא, וְאִין
 מְבַקֵּשׁ. עַל מִי יֵשׁ לְהַשְׁעוֹן, עַל אָבִינוּ שְׁבַשְׁמִים.
 בְּעֻקְבוֹת מְשִׁיחָא חֲצָפָא יִסְגָּא, וְיִקְרַי יֶאֱמִיר. הַגָּפֹן
 תִּתֵּן פְּרִיָּה וְהַיִּין בְּיִקְרַי, וְהַמְּלָכוֹת תִּתְּהַפְּדוּ לְמִינּוֹת,
 וְאִין תּוֹכְחָה. בַּיִת וְעַד יְהִיָּה לְזִנּוֹת, וְהַגָּלִיל יִחָרַב,
 וְהַגְּבֹלן יִשּׁוּם, וְאַנְשֵׁי הַגְּבוּל יִסּוּבְבוּ מְעִיר לְעִיר וְלֹא
 יִחוּנְנוּ, וְחֲכָמַת סוּפְרִים תִּסְרַח, וְיִרְאִי חֲטָא יִמְאַסּוּ,
 וְהָאֱמַת תִּהְיֶה נְעֻדְרַת. נְעָרִים פְּנִי זְקֵנִים יִלְבִּינוּ,
 זְקֵנִים יַעֲמְדוּ מִפְּנֵי קִטְנִים. (מִיכָה ז') בֶּן מְנַבֵּל אָב, בַּת
 קָמָה בְּאֵמָה, כְּלָה בְּחַמְתָּה, אִיבֵי אִישׁ אַנְשֵׁי בֵּיתוֹ.
 פְּנֵי הַדּוֹר כְּפְנֵי הַכֶּלֶב, הַבֶּן אִינוֹ מִתְּבִישׁ מֵאָבִיו. וְעַל
 מִי יֵשׁ לָנוּ לְהַשְׁעוֹן, עַל אָבִינוּ שְׁבַשְׁמִים. רַבִּי פְּנַחֵס בֶּן
 יֶאִיר אָמַר, זְרִיזוֹת מְבִיָּאָה לְיַדֵּי נְקִיּוֹת, וְנְקִיּוֹת
 מְבִיָּאָה לְיַדֵּי טְהוֹרָה, וְטְהוֹרָה מְבִיָּאָה לְיַדֵּי פְּרִישׁוֹת,
 וּפְרִישׁוֹת מְבִיָּאָה לְיַדֵּי קְדוּשָׁה, וְקְדוּשָׁה מְבִיָּאָה לְיַדֵּי
 עֲנוּהָ, וְעֲנוּהָ מְבִיָּאָה לְיַדֵּי יִרְאַת חֲטָא, וְיִרְאַת חֲטָא
 מְבִיָּאָה לְיַדֵּי חֲסִידוּת, וְחֲסִידוּת מְבִיָּאָה לְיַדֵּי רוּחַ
 הַקְּדוּשׁ. וְרוּחַ הַקְּדוּשׁ מְבִיָּאָה לְיַדֵּי תַחֲיַת הַמֵּתִים,
 וְתַחֲיַת הַמֵּתִים בָּאָה עַל יְדֵי אֱלֹהֵיוּ זְכוּר לְטוֹב, אָמֵן :

ברטנורה (טו) **צטלו מושלי משלים.** כגון ממשלות שועלים, דאמריןן צסנהדרין (לח):
 כי הוי דריש רבי מאיר צפרקא הוה דריש תלתא שמעתתא ותלתא אגדתא ותלתא
 מתלמי: השקדנים. שוקדים על לכתות בית המדרש לילה ויום, כדאמריןן ביצמות (סג):
 דאמר בן עזאי מה אעשה ונפשי חשקה בתורה: הדרשנים. שהיה בקי צמדריש טעמי
 מקראות, כדאמר (ברכות יב): ולא זכיתי שתאמר יליאת מלרים צלילות עד שדרשה בן
 זומא: צטל צבוד תורה. שהיה נותן לצ לדרוש על כל קוץ וקוץ (מנחות כח): וזהו צבוד

תורה גדול, שאין זה דבר לבטלה: בטלו אנשי מעשה. שעושים מעשים מופלאים כדאמרינן בתעניות (כה). יאמר לחומץ וידליק, ולעזים להביא זאבים בקרניהם: קטנותם של חסידים. שהיו החסידים הולכים ומתקטנין והוא היה מקטניהן וסופן: משמת רבן גמליאל הזקן בטל כבוד התורה. שעד שמת הוא היה זריאות בעולם והיו לומדים תורה מעומד (מגילה כא). ומשמת באה תשוקת כח לעולם והתחילו ללמוד מיושב. וזהו בטל כבוד תורה: משמת רבי בטלה ענוה. תלמידיו של רבי הוסיפו וכתבו זה במשנה:

גמרא סוטה דף מח ע"א

משבטלה סנהדרין וכוילי. וממאי דמשבטלה סנהדרין כתיב: אמר רב הונא ברה דרב יהושע דאמר קרא (איכה ה) זקנים משער שבתו בחורים מנגינתם. אמר רב אודנא דשמעא זמרא תעקר. אמר רבא: זמרא בביתא חורבא בסיפא שנאמר (צפניה ב) קול ישורר בחלון חורב בסף כי ארזה ערה. מאי ארזה ערה. אמר רבי יצחק: וכי בית המסבד בארזים. עיר הוא אלא אפלו בית המסבד בארזים מתרועע. אמר רב אשי: שמע מינה כי מתחיל חורבא בסיפא מתחיל שנאמר: חורב בסף. ואי בעית אימא מהכא (ישעיה כד) ושאתה יופת שער. אמר רב רב אשי לדידי חזי לי ומנגח כי תורא. אמר רב הונא: זמרא דנגדי ודבקרי שרי דגרדאי אסיר. רב הונא בטיל זמרא קם מאה אוזי בזוזא ומאה סאה חטי בזוזא ולא איבעאי. אתא רב חסדא זלזל בה איבעיא אוזא בזוזא ולא משתכח. אמר רב יוסף זמרי גברי ועני נשי פריצותא. זמרי נשי ועני גברי כאש בנערת למאי נפקא מנה לבטולי האי מקמי האי. אמר רבי יוחנן: כל השותה בארבעה מיני זמר מביא חמש פרעניות לעולם, שנאמר (שם ה) הוי משכימי בבקר שכר ירדופו מאחרי בנשף יין ידליקם והיה

כְּנוֹר וְנֶבֶל תּוֹף וְחָלִיל וַיֵּין מִשְׁתִּיהֶם וְאֵת פּוֹעַל הִ' לֹא יִבִּיטוּ.
מִה כְּתִיב אַחֲרָיו : וְלָכֵן גָּלָה עִמִּי מִבְּלִי דַעַת. שְׁגוֹרְמִין גְּלוֹת
לְעוֹלָם. וּכְבוֹדוֹ מִתִּי רָעַב, שְׁמִבְיָאִין רָעַב לְעוֹלָם. וְהִמּוֹנוֹ
צָחָה צָמָא, שְׁגוֹרְמִין לְתוֹרָה שְׁתִּשְׁתַּכַּח מְלוֹמְדִיהָ. וַיִּשַׁח
אָדָם וַיִּשְׁפֹּל אִישׁ, שְׁגוֹרְמִין שְׁפִלוֹת לְשׁוֹנְאוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא וְאִין אִישׁ אֶלָּא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁנֶאֱמַר (שְׁמוֹת
טו) הִ' אִישׁ מְלַחֵמָה. וְעֵינַי גְּבוּהִים תִּשְׁפֹּלְנָה, שְׁגוֹרְמִין
שְׁפִלוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וּמִה כְּתִיב אַחֲרָיו (ישעיה ה) לָכֵן הִרְחִיבָה
שְׂאוֹל נַפְשָׁה וּפְעָרָה פִּיהָ לְבָלִי חוֹק וַיִּרַד הַדָּרָה וְהִמּוֹנָה
וַיִּשְׂאוּנָה וְעָלָז בָּהּ :

רס"י ה"ק וכי בית המסובך בארזים עיר הוא. שלא יהא נוח ליחרב: מתרועע.
לִשְׁוֹן עֵרָה, כְּמוֹ עֵרוֹ עֵרוֹ: בְּסִיפָא מִתְחִיל. מֵאִסְקוּפַת הַבַּיִת וּפְתַחוּ מִתְחִיל: וּשְׂאִיָּה.
לִשְׁוֹן בַּיִת הַשְּׂאִיָּה מֵאִין יוֹסֵב וּמִתּוֹךְ כִּד שְׁעִירִים מִרְקָדִים וְכוּתִתִּין שְׁעִירִין: זְמַרְא
דְּנִגְדִי. מוֹסְכֵי סְפִינּוֹת בַּחֲבֵל: שְׂרִי. שְׂאִינוֹ אֶלְא לְזִרְס בְּמִלְחָכְתָּם: וּדְבַקְרִי. שְׁמִזְרִין
בְּשַׁעָה שְׁחוֹרְשִׁין וְאִינוֹ אֶלְא לְכוּיִן אֶת הַשְּׁוֹרִים לְתַלְמִיָּהֶם שְׁהוֹלְכִין לְקוֹל הַשִּׁיר דְּעַרְב
עֲלִיָּהֶם: דְּגַרְדֵּאִי. אִינוֹ אֶלְא שְׁחוֹק: בְּטַל זְמַרְא. גַּזַּר עַל דּוֹרוֹ שְׂלָא יִזְמְרוּ בְּבֵיתָם
וּבְבֵית מִשְׁתַּאוֹת: וְלֹא אִיבְעִיא. וְלֹא הִיוּ רוֹאִים לְקִנּוּתָם בְּכַד: וְזִלְזַל בֵּיהּ. וְלֹא הַקְּפִיד
לְמַחוֹת בִּידָם: כֹּאֵשׁ בְּנַעֲוֵרָתָהּ. לְפִי שְׁהַעֲוָנָה מִטָּה אֲזִנוֹ לְשִׁמוּעַ אֶת הַמְּזַמֵּר וְקוֹל
בֹּאֶשָׁה עֵרוּהָ: לְבַטּוּלָא הָא מִקְמִי הָא. אִם אִי אֶפְסַר לְבַטַּל שְׁנִיָּהֶם:

זוהר ויקרא דף יח ע"א

רַבִּי אֲבָא אָמַר כְּתִיב (תהלים עה) כִּי אֱלֹהִים שׁוֹפֵט זֶה יִשְׁפִּיל
וְזֶה יָרִים. כִּי אֱלֹהִים שׁוֹפֵט אֶלְמָלָא דְּאֶעְבֵּר דִּינָא דִּי צַחֲקָא
בְּאַתֵּר דִּי עֵקֶב שְׂאֵרִי וְאַתְכִּסִּי (ס"א וְאַתְסָחִי) (ס"א וְאַתְבָּסִם) תַּמָּן.
וְוִי לְעֵלְמִין דִּי עֵרַע בְּגִיָּה וְרָזָא דְּמְלָה (ישעיה מו) כִּי בֹאֵשׁ יִי
נִשְׁפָּט. וְדָא הוּא אֶתְבָּסְמוּתָא דְּעֵלְמָא וְכִיּוֹן דְּעָאֵל בְּאַתְרָא
דִּי עֵקֶב וַיַּעֲקֹב אֶחָיד בֵּיהּ כְּדִין שְׂכִיזָא אֲשָׁא וְאַצְטַנְנוּ
גוּמְרִיָּה. לְבַר נֶשׁ דְּהוּה רְגִיז וְחָגַר וְזָיִן גְּרַמִּיָּה וְנִפְקַ בְּרַגְזִיָּה

לְקַטְלָא לְבַנֵי נִשְׂא. חַד חִפְיָמָא קָם עַל פְּתַחַא וְאַחִיד בֵּיה
אָמַר אֲלִמְלָא לָא אָחִיד בֵּי וְאַתְתַּקֵּף בֵּי הָא קְטוּלָא בְּבַנֵי
נִשְׂא אֲשַׁתְּכַח. בְּעוּד דְּאַתְתַּקְפוּ דָא בְּדָא וְאַחִיד דָא בְּדָא
אַצְטַנּוּ רְגִזִיה עַל דְּנַפְק לְקַטְלָא. נִפְק לְאוֹכְחָא. מֵאן סָבִיל
רְגִזָא וְתוֹקְפָא דְדִינָא דְהָהוּא בְּרִשׁ הָוִי אִימָא דָא דְקָאִים
אַפְתַּחַא. כְּדֵ אָמַר קְדִשָׁא בְּרִידֵ הוּא לְיִשְׂרָאֵל בְּנֵי לָא
תַדְחִלוּן הָא אָנָא קָאִים עַל פְּתַחַא אָבֵל אֲזַדְרִזוּ בְּהָאִי יוֹמָא
וְהָבוּ לִי חֵילָא. וּבַמָּה בְּשׁוֹפֵר דָּאִי אֲשַׁתְּכַח קוֹל שׁוֹפֵר כְּדָקָא
יָאוּת וּמְכוּנָא בֵּיה לְתַתָּא הָהוּא קָלָא סָלִיק וּבֵיה מְתַעֲטְרִי
אַבְהוּ וְקִימִי בְּמִשְׁכַּנִּיה דִּיעֶקֶב. וְעַל דָּא בְּעִי לְאַזְדַּהֲרָא
בְּשׁוֹפֵרָא וּלְמַנְדַּע בְּהָהוּא קָלָא וּלְכוּנָא. וְלִית לָדֵ קָלָא
בְּשׁוֹפֵרָא דְלָא סָלִיק רְקִיעָא חַד. וְכָל אַנּוּן אוֹכְלוּסִין דְהָהוּא
רְקִיעָא יְהַבִּין אֲתַר לְהָהוּא קָלָא וּמָאִי קָרָא אָמְרִי (וְיֹאֵל ב) וַיִּי
נָתַן קוֹלוֹ לְפָנָי חֵילוֹ וְגוֹמֵר וְקָאִים הָהוּא קָלָא בְּהָהוּא רְקִיעַ
עַד דְּאַתִּי קָלָא אַחֲרָא וְאַתְעַתְדוּ (ס"א וְאַתְעַרֵּו) כְּחַדָּא וְסָלְקִין
בְּזוּיָגָא לְרְקִיעָא אַחֲרָא וְעַל דָּא תַנִּינָן אִית קוֹל דְּסָלִיק קוֹל
וּמָאִי אִיהוּ הָהוּא קָלָא דְתַקִּיעַתָּא דִּישְׂרָאֵל דְלַתְתָּא וְכִיּוֹן
דְּמַתְחַבְּרָן כָּל אַנּוּן קָלִין דְלַתְתָּא וְסָלְקִין לְהָהוּא רְקִיעָא
עֲלָאָה דְמַלְכָּא קְדִישָׁא שְׁאֲרִי בֵּיה מְתַעֲטְרָן (ס"א מְתַעַתְדוּ) כְּלָהוּ
קִמִי מַלְכָּא וְכִדִּין כְּרִסּוֹן רְמִיו וְכִרְסִיָּא אַחֲרָא דִיעֶקֶב קָאִים
וְאַתְתַּקֵּן עַל דָּא אֲשַׁכְחָנָא בְּסַפְרָא דְרַב הַמְנוּנָא סָבָא בְּאַנּוּן
צְלוּתִי דְרָאֵשׁ הַשְּׁנָה דְהָוָה אָמַר צְלוּתָא וְקוֹל שׁוֹפֵרָא (דְהָהוּא
קוֹל) דְאַפִּיק הָהוּא זְכָאָה דְאַשְׁתַּכַּח מְרוּחִיה וּמִנְפִּישִׁיה
בְּהָהוּא שׁוֹפֵרָא דְהָהוּא קוֹל סָלִיק לְעִילָא וּבְהָהוּא יוֹמָא
קִימִי וּמִשְׁתַּכַּחִין מְקַטְרִגִין לְעִילָא וְכַד סָלִיק הָהוּא קָלָא
דְשׁוֹפֵרָא כְּלָהוּ אֲתַדְחִין מִקְמִיה וְלָא יִכְלִין לְקִימָא :

תרגום הזהר רַבֵּי אֲבָחָא אָמַר כְּתוּב, כִּי אֲלֵהִים שׁוֹפֵט זֶה יִשְׂפִיל וְזֶה יָרִים.
כִּי אֲלֵהִים שׁוֹפֵט, כִּי אִם לֹא הָיָה עוֹזֵר הַדִּין שָׁל יִחָק בְּמָקוֹם שְׁיַעֲקֹב
שׂוֹרָה, וְנִתְבַּשְׂם שָׁם, חוּי לְעוֹלָם שְׁיַפְגֵּשׁ צְדִינוּ. וְסוּד הַדְּבָר, כִּי צִאֵשׁ ה'־
נִשְׁפָּט, וְזוֹ הִיא הַתְּבַשְׂמוֹת הָעוֹלָם. וְכִיוֹן שְׁיִלְחַק, נִכְנַס בְּמָקוֹמוֹ שָׁל יַעֲקֹב,
וַיַּעֲקֹב אֲחִז צוּ, אִז שָׁקַט הָאֵשׁ וְנִלְטַנְנוּ הַגְּחָלִים שָׁלוּ, לְאַדָּם שְׁהִיה פּוֹעֵם
וְחָגַר וְהִזְדִּין וַיִּלָּא צְכַעְסוֹ לְהַרְגוֹ צְנִי אָדָם. חָכַם אֶחָד עָמַד עַל פְּתַחוֹ, וְאֲחִז

זו. ולא עזבו ללא תחילה. אמר לו הפועם, אם לא תחזיק בי והתקפת אותי, הריהו הריג נמלא בעולם. כי בעוד שהתקיפו זה את זה ואחזו זה בזה נלטנו פעם על שינא להרג. ירא אותו חכם והוכיח, מי סבל הפעם ותקף הדיון של אותו אדם, הוי אומר, מי שעמד על הפתח לעצבו מלאכת. פה אמר הקדוש ברוך הוא, לישאל. בני לא תפחדו פי חני עומד על הפתח, אצל התעודו ביום הזה ותנו לי פת, ובמה בשופר, שאם נמלא קול שופר פראוי ומכונים זו למטה, הקול ההוא עולה, שבו מתעטרים האבות, עומדים במשפנו של יעקב, ועל פן לריכים להזהר בשופר, ולדעת קול ההוא, ולכון זו. ואין לה קול בשופר שאינו עולה לרקיע אחד, וכל ההמון שצארתו הרקיע ניתן מקום לקול ההוא. ומה הם אומרים. וה' נתן קולו לפני חילו וגו'. ועומד קול ההוא צארתו הרקיע עד שצא קול אחר, ונועדים יחד ועולים בחבור לרקיע אחר. ועל פן למדנו, שאם קול שמעלה קול. ומה הוא. הוא, קול ההוא של תקיעת ישאל למטה. וכיון שמתחזרים כל יליו הקולות שלמטה, ועולים לרקיע העליון שהמלך הקדוש, שורה זו. מתעטרים כלם לפני המלך. ואז השלכו פסאות הדיו, והקם פסא האחר של יעקב, ונתתו. עד פאן מלאתי בספרו של רב הפנונא סבא, צאלה התפלות של ראש השנה, שהיה אומר, התפלה וקול השופר שמוציא הצדיק בשופר ההוא, היוצא מרוחו ונפשו, קול ההוא עולה למעלה. וביום ההוא עומדים ונמלאים מהטרגים למעלה וכשעולה קול ההוא של השופר כלם נדחים מפניו ואינם יכולים להתקיים.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ה

א. שלשה שאכלו ויצא אחד מהם לשוק קוראין לו פדי שייכון לשמע מה שהן אומרים ומזמנין עליו והוא בשוק ויוצא ידי חובתו. ולכשיחזר לביתו יחזר ויברך ברכת המזון לעצמו. אבל עשרה שאכלו ויצא אחד מהן לשוק

אין מִזְמָנִין עָלָיו עַד שְׁיַחְזֹר לְמִקְוֹמוֹ וַיֵּשֶׁב עִמָּהוּן : שְׁלֹשָׁה
שָׁאֲכְלוּ כְּאֶחָד וְקָדַם אֶחָד מֵהוֹן וַיִּבְרָךְ לְעַצְמוֹ מִזְמָנִין עָלָיו
וַיֵּצְאוּ הַשְּׂנֵי יָדֵי חוֹבֵת זָמוֹן וְהוּא לֹא יָצָא בְּזָמוֹן זֶה שְׂאִין
זָמוֹן לְמִפְרָע :

מוסר

שערי תשובה דף כט עב

כֵּת שְׁקָרִים אִישׁ כָּזָב אֲשֶׁר תּוֹרָה עֲזָב וַיִּרַע וַיִּשְׁחִית בְּמַעֲנֵה
פִּיו כְּמוֹ הַמִּכְחָשׁ בְּעַמִּיתוֹ בְּפִקְדוֹן אוֹ בְּתִשׁוּמַת יָד אוֹ בְּשֹׁכֵר
שְׂכִיר, שְׁנֵאמַר (ויקרא יט) לֹא תִכְחָשׁוּ וְלֹא תִשְׁקְרוּ אִישׁ
בְּעַמִּיתוֹ. וְכֵן הָעוֹנֶה בְּרַעְיוֹנוֹ עַד שֶׁקָּר. וְנֵאמַר (שמות כ) לֹא
תַעֲנֶה בְּרַעְיוֹנוֹ עַד שֶׁקָּר. וּבְכָלֵל זֶה הַתְּרִמִּית וְהַאֲוִנָּאוֹת
בְּמִסְחָרִים וּבְשִׁתְּפוֹת וְנֵאמַר (ויקרא כה) לֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת
עַמִּיתוֹ. וְנֵאמַר (תהילים נח) וְלֹא יִמִּישׁ מִרְחוּבֵה תוֹךְ וּמִרְמָה
וְנִקְרָא אִישׁ אֶן וְנִקְרָא בְּלִיעַל וְהוּא כְּבֹד עוֹן בְּכַתּוֹת
הַרְשָׁעִים כְּאֲשֶׁר הִקְדַּמְנוּ בְּשַׁעֲרֵי יְרֵאת חֲטָא וּמִדַּת זֶה אִישׁ
הָאֶן שֶׁהוּא קוֹרֵץ בְּעֵינָיו מוֹלֵל בְּאַצְבָּעוֹתָיו, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר
(משלי ו) אָדָם בְּלִיעַל אִישׁ אֶן וְגוֹמֵר, קוֹרֵץ בְּעֵינָיו וְגוֹמֵר :

נצבים יום רביעי תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי וו דשם ב״ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה
משבת הבאה :

(כד) וְאָמְרוּ עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת בְּרִית יְהוָה
 אֱלֹהֵי אֲבֹתָם אֲשֶׁר כָּרַת עִמָּם בְּהוֹצִיאֹ
 אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם : וַיִּמְרוּ עַל דְּשָׁבְקוֹ יְת קָמָא
 דַּיְ אֱלֹהָא דְאַבְהֵתְהוֹן דִּי גִזַּר עִמָּהוֹן בְּאַפְקוּתְהָ יְתְהוֹן מֵאֶרֶץ
 דְּמִצְרַיִם : (כה) וַיִּלְכוּ וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים
 וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָהֶם אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּם
 וְלֹא חָלַק לָהֶם : וְאַזְלוּ וּפְלְחוּ לְטַעוֹת עִמְמִיָּא וּסְגִידוּ לְהוֹן
 דְּחָלוּ דִּי לֹא יִדְעֻנוּ וְלֹא אוֹטִיבָא לְהוֹן :

רש"י לא ידעום. לא ידעו בהם גבורת אלהות: ולא חלק להם. לא נתנם לחלקם. ואונקלוס תרגם ולא אוטיבא להון, לא הטיבו להם שום טובה, ולשון לא חלק אותם אלוה שזכרו להם, לא חלק להם שום נחלה ושום חלק:

(כו) וַיַּחַר אֵף יְהוָה בְּאֶרֶץ הַהוּא לְהַבִּיא
 עָלֶיהָ אֶת כָּל הַקְּלָלָה הַכְּתוּבָה בַּסֵּפֶר
 הַזֶּה : וַיִּתְקוּ רְגָזָא דַּיְ בְּאֶרֶץ הַהִיא לְאִיתְּאָה עֲלֶהּ יְת כָּל לְוִטִּיא
 דְּכַתִּיבִין בְּסִפְרָא הַדִּין : (כז) וַיִּתְּשֵׁם יְהוָה מֵעַל
 אֲדָמְתָם בְּאֵף וּבַחֲמָה וּבְקֶצֶף גָּדוֹל
 וַיִּשְׁלַח אֶל אֶרֶץ אַחֲרַת כְּיוֹם הַזֶּה :
 וְטַלְטְלוּנוּן יְי מֵעַל אֶרְעָהוֹן בְּרָגַז וּבַחֲמָתָא וּבְתִקוּף רָגַז וְאַגְלוּנוּ
 לְאֶרֶץ אַחֲרֵי כְיוֹמָא הַדִּין :

רש"י ויתשם ה'. כתרגומו וטלטלונון, וכן (ויקרא יב, יז) הנני נותשם מעל אדמתם:

(כח) הַנִּסְתָּרֹת לִיהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהַנִּגְלֹת לָנוּ
 וּלְבַנֵּינוּ עַד עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דְּבָרֵי
 הַתּוֹרָה הַזֹּאת : (ס) דְּמַטְמְרוּ קָדָם יְי אֱלֹהֵנָא וּדְמַגְלוּ
 לְנָא וּלְבַנְנָא עַד עָלָם לְמַעַבְד יְת כָּל פְּתַגְמֵי אוֹרִיתָא הַדָּא :

רש"י הנסתרת לה' אלהינו. ואם תאמרו מה צדינו לעשות, אתה מעניש את הרבים על הרהורי יחיד, שנאמר (פסוק יז) פן יש צדק איש וגו', ואחר כך (פסוק כא) וראו את מכות הארץ ההיא, והלא אין אדם יודע טמונותיו של חברו, אין אני מעניש אתכם על הנסתרות, שהן לה' אלהינו והוא יפרע מאותו יחיד, אבל הנגלות' לנו ולצנינו לצער הרע מקרבנו, ואם לא נעשה דין בהם יענשו הרבים. נקוד על לנו ולצנינו, לדרוש, שאף על הנגלות לא ענש את הרבים עד שעברו את הירדן, משקבלו עליהם את השבועה בהר גריזים ובהר עיבל, ונעשו ערבים זה לזה:

ל (א) וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ
עָלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה
וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ וְהִשְׁבַּתְתָּ אֶל
לְבָבְךָ בְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדִּיחָךָ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה: וַיְהִי אֲרִי יִיתוּן עֲלֶיךָ כָּל פְּתַגְמֵי הָאֱלֹהִין
בְּרָכוֹ וּלְגוֹטִיו דִּי יְהִבִּית קְדָמְךָ וּתְתוּב לְלִבְךָ בְּכָל עֲמֻמְיָא דִּי אֲגַלְךָ יְיָ
אֱלֹהֶיךָ

נביאים - ישעיה - פרק סג

(ב) מִדּוּעַ אָדָם לְלִבּוֹשֶׁךָ וּבְגָדֶיךָ כְּדָרְךָ
בְּגַת: מָא דִּין יְסַמְקוּן טוּרִין מַדָּם קְטִילִין וּמִיִּשְׁרִין יִפְקוּן כְּחַמַּר
בְּמַעְצָרָא: (ג) פּוֹרָה דְּרַכְתִּי לְבִדִּי וּמַעֲמִים אֵין
אִישׁ אֶתִּי וְאֲדָרְכֶם בְּאַפִּי וְאֲרַמְסֶם
בְּחַמְתִּי וַיִּזְ נִצְחָם עַל בְּגָדִי וְכָל מַלְבוּשֵׁי
אֲגָאֲלָתִי: הָא כְּבִיעוּט דְּמַתְּבַעִיט בְּמַעְצָרָא כּוֹן יְסַגִּי קְטוּל
בְּמִשְׁרִית עֲמֻמְיָא וְלֹא יְהִי לְהוֹן תְּקוּף קְדָמִי וְאֲקִטְלִינוּן בְּרוּגְזִי
וְאֲדוּשִׁינוּן בְּחַמְתִּי וְאֲתַבֵּר תְּקוּף תְּקִיפִיהוּן קְדָמִי וְכָל חַכְמֵיהוּן
אֲסַלְעִים:

רש"י ומעמים אין איש אחי . מהייבז לפני להלחם : ויז נלחם . דמס שהוא תוקפו ונלחנוו של אדם : אגאלתי . כמו נגאלו בדם (איכה ד) :

(ד) כִּי יוֹם נָקָם בְּלִבִּי וּשְׁנַת גְּאוּלֵי בָאָה :
אַרְי יוֹם פּוֹרְעָנוּתָא קְדָמִי וּשְׁנַת פּוֹרְקוֹן עַמֵּי מָטָת : (ה) וְאַבֵּיט
וְאִין עֵזֶר וְאַשְׁתּוּמִּים וְאִין סוּמְדָ וְתוֹשֵׁעַ
לִי זָרְעִי וְחַמָּתִי הִיא סְמַכְתָּנִי : וְגַלֵּי קְדָמִי וְלִית
גְּבַר דְּלָה עוֹבְדִין טְבִין וַיִּדְעַ קְדָמִי וְלִית אֶנְשׁ דִּיקוּם וַיִּבְעֵי עַלִּיהוֹן
וַפְרָקְתִּינוּן בְּדָרַע תּוֹקְפֵי וּבְמִימַר רְעוּתֵי סְעִדְתִּינוּן :

רש"י ואביט ואין עוזר . לישראל : ואשתומם . ל' שתיקה וכבר פירשתי למעלה וישתומם כי אין מפגיע : וחמתי היא סמכתי . חמתי איש לי על האומות אשר אני קפתי מעט על עמי והמה עזרו לרעה היא סמכתי חזקה ידי ועוררה את לבי ליפרע מהם ואע"פ שאין ישראל ראוי והגונים לגאולה :

(ו) וְאַבוּס עַמִּים בְּאַפִּי וְאַשְׁכָּרִם בְּחַמָּתִי
וְאוֹרִיד לְאֶרֶץ נֶצְחָם : (ז) וְאַקְטִיל עַמְמֵיָא בְּרוּגְזִי
וְאֶדוּשְׁשִׁינוּן בְּחִימָתִי וְאַרְמִי לְאַרְעֵי אֶרְעֵיתָא קְטִילֵי גְבַרִיהוֹן :

רש"י ואבוס . ל' מתגולל בדם ודורך ברגלים כמו מתצוססת בלמניך (יחזקאל טו) וכמו בוססו את חלקתי (ירמיה יב) : נלחם . גבורת נלחום :

(ח) חֲסִדֵי יְהוָה אֲזַכִּיר תְּהִלַּת יְהוָה כְּעַל
כָּל אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ יְהוָה וְרַב טוֹב לְבַיִת
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר גָּמְלָם כְּרַחֲמָיו וּכְרַב
חֲסִדָּיו : אָמַר נְבִיא טִיבוּתָא דִּי אֲנָא מְדַכָּר תּוֹשְׁבַתָא דִּי אֲנָא
מְדַכָּר תּוֹשְׁבַתָא דִּי כְּעַל כָּל דְּגַמְלָנָא יֵי וְסָגִי טוֹבָה לְבַיִת יִשְׂרָאֵל
דְּגַמְלִינוּן כְּרַחֲמוּהִי וּכְסָגִיוֹת טוֹבָה :

רש"י חסדי ה' אזכיר . הנביא אמר אזכיר את ישראל את חסדי ה' : ורצ טוב . אזכיר אשר גמל לבית ישראל ברחמיו :

כתובים - תהילים - פרק צו

^(א) סִפְרוּ בַגּוֹיִם כְּבוֹדוֹ בְּכָל הָעַמִּים
נִפְלְאוֹתָיו : אֲשֶׁתַּעֲיוּ בְעַמְמֵי אֵיקָרִיָּה בְּכָל עַמֵּי פְרִישׁוֹתֶיהָ
^(ד) כִּי גָדוֹל יְהוָה וּמְהֻלָּל מְאֹד נֹרָא הוּא
עַל כָּל אֱלֹהִים : אַרוּם רַב יְיָ וּמְשַׁבַּח לַחֲדָא דְדַחִיל הוּא
עַל כָּל אֱלֹהֵיָא : ^(ה) כִּי כָּל אֱלֹהֵי הָעַמִּים אֱלִילִים
וַיהוָה שָׁמַיִם עָשָׂה : אַרוּם כָּל דַּחֲלַת עַמְמֵיָא טַעֲנָתָא
וַיִּי שְׁמֵיָא עֲבָד : ^(ו) הוֹד וְהָדָר לְפָנָיו עֹז וְתִפְאַרֶת
בְּמִקְדָּשׁוֹ : שְׁבַחָא וְשִׁבְחֵי קְדָמוּי עוֹשֵׁנָא וְתוֹשְׁבַחָא בְּבֵית
מִקְדָּשֶׁיהָ : ^(ז) הָבוּ לַיהוָה מִשְׁפָּחוֹת עַמִּים הָבוּ
לַיהוָה כְּבוֹד וְעֹז : הָבוּ זִמְרָ קְדָם יְיָ יְחֹוּסֵי עַמְיָא הָבוּ
קְדָם יְיָ אֵיקָר וְעוֹשֵׁנָא :

רש"י **הבו לה' משפחות עמים . ומה תתנו לו הבו לה' כבוד ועוז :**

^(ח) הָבוּ לַיהוָה כְּבוֹד שְׁמוֹ שְׂאוּ מִנְחָה
וּבֵאוּ לְחֻצְרוֹתָיו : הָבוּ קְדָם יְיָ אֵיקָר וְרוֹמְמוּ שְׁמִיהָ
אוֹבִילוּ וְסוֹבְרוּ תְקוּבוֹתָא וְעוֹלוּ לְקְדָמוּי לְדַרְתוּי :

א. כָּל הַנִּשְׁבָּעִין שְׁבַת־וְרָה, נִשְׁבָּעִין וְלֹא מִשְׁלָמִין.
וְאֵלּוּ נִשְׁבָּעִים וְנוֹטְלִין, הַשְּׂכִיר, וְהַנֶּגֶז, וְהַנְּחָבֵל,
וְשִׁכְנוּגְדוֹ חֲשׂוּד עַל הַשְּׁבוּעָה, וְהַחֲנוּנִי עַל פְּנִקְסוֹ.
הַשְּׂכִיר כִּיצַד, אָמַר לוֹ תָּן לִי שְׂכָרִי שֵׁישׁ לִי בִידָדָה, הוּא
אוֹמֵר נִתְתִּי וְהִלָּה אוֹמֵר לֹא נִטְלָתִי, הוּא נִשְׁבָּע
וְנוֹטֵל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, עַד שֶׁתֵּהָא שָׁם מְקַצָּת
הוֹדָאָה. כִּיצַד, אָמַר לוֹ תָּן לִי שְׂכָרִי חֲמֻשִׁים דִּינָר
שֵׁישׁ לִי בִידָדָה, וְהוּא אוֹמֵר הִתְקַבַּלְתָּ דִּינָר זָהָב:

דרטורה (א) כל הנשבעין. נשבעין ולא משלמין. לא תקנה תורה לתובע לישבע וליטול. אלא לנתבע שישבע ולא יסלם דכתיב (שמות כג) ולקח בעליו ולא יסלם מי שעליו לסלם הוא נשבע: ואלו נשבעין ונוטלין. שתקנו להם חכמים לישבע וליטול. וכלהו מפרש להו לקמן במתני': השכיר. תקנו לו חכמים לישבע וליטול מפני שבעל הבית טרוד בפועליו ואינו נזכר. והני מיילי כשתובעו בזמנו. שכיר יום זמנו כל הלילה שלאחריו. ושכיר לילה זמנו כל היום שלאחריו אבל תבעו לאחר זמנו דעה"ב נשבע היסת שפרעו ונפטור ואם שכרו שלא בעדים נמי איך השכיר נשבע ונבטל שמתוך שיכול לומר לו לא שכרתיך מעולם יכול לומר לו נמי שכרתיך ונתתי לך שכרך: הוא אומר נתתי. אבל אמר לו שנים קלנתי לי. והוא אומר לא קלנתי לך אלא אחד נשבע דעה"ב שבעת התורה שהוא כדבריו. ואינו נותן לו אלא א': ר"י אומר. ואין הלכה כר"י לא בשכיר. ולא בנגזל. ולא בנחבול:

ב. הַנֶּגֶז כִּיצַד, הָיוּ מְעִידִין אוֹתוֹ שֶׁנִּכְנַס לְבֵיתוֹ
לְמִשְׁכָּנוֹ שְׁלֹא בְרִשׁוֹת, הוּא אוֹמֵר כִּלִּי נִטְלָתִי. וְהוּא
אוֹמֵר לֹא נִטְלָתִי, הָרִי זֶה נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל. רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר, עַד שֶׁתֵּהָא שָׁם מְקַצָּת הוֹדָאָה. כִּיצַד, אָמַר לוֹ
שְׁנֵי כֵלִים נִטְלָתִי, וְהוּא אוֹמֵר לֹא נִטְלָתִי אֶלָּא אֶחָד:

דרטורה (ב) למשכנו שלא ברשות. וכגון שראוהו עדים שנכנס לבית חברו. ואין בידו כלום. ויאלץ משם וכלים תחובים לו תחת כנפיו: הרי זה נשבע ונוטל. שהרי הדברים מוכיחים שהעדים מעידים שמשכנו שלא ברשות. והוא דטעין ליה האיך במידי דאמיד ביה. אבל אם טען ליה בכסא דכספא וכי האי גונא במידי דלא אמיד ביה.

לאו כל כמיניה ליצבע וליטול. אלא יצבע הנחצב. ויפטור:

ג. הנחבל פיצד, הָיָה מְעִידִים אוֹתוֹ שֶׁנִּכְנַס תַּחַת יָדוֹ שָׁלֵם וַיֵּצֵא חָבוּל וְאָמַר לוֹ חֲבַלְתָּ בִּי וְהוּא אוֹמֵר לֹא חֲבַלְתִּי, הָרִי זֶה נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, עַד שֶׁתֵּהָא שָׁם מִקְצַת הוֹדָאָה. פִּיצַד, אָמַר לוֹ חֲבַלְתָּ בִּי שְׁתִּים, וְהָלָה אוֹמֵר לֹא חֲבַלְתִּי בְּךָ אֶלָּא אַחַת:

ברטורה (ג) הרי זה נשבע ונוטל. ודוקא שהחבלה במקום שאפשר שחבל בעלמו. משום הכי כריך שבועה. אבל במקום שאינו יכול לחבול בעלמו. וניכר שאחרים עשו לו כגון שעלתה לו נשיכה בגבו ואין שם אחר שיוכל לומר שמא אחר עשה נוטל בלא שבועה:

ד. וְשֶׁנִּפְגְּדוּ חֲשׂוּד עַל הַשְּׁבוּעָה פִּיצַד, אַחַת שְׁבוּעַת הָעֵדוּת וְאַחַת שְׁבוּעַת הַפְּקָדוֹן וְאֶפְלוּ שְׁבוּעַת שְׁוֹא. הָיָה (אָחַד מֵהֶן) מִשְׁחָק בְּקִבְיָא, וּמְלוֹה בְּרַבִּית, וּמִפְּרִיחֵי יוֹנִים, וְסוֹחְרֵי שְׁבִיעִית, שֶׁנִּפְגְּדוּ נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל. הָיוּ שְׁנִיחֵן חֲשׂוּדִין, חֲזָרָה הַשְּׁבוּעָה לְמִקוּמָה, דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר יַחְלוּקוּ:

ברטורה (ה) ואפילו שבועת שוא. לא מצעיא שבועת עדות ושבועת הפקדון. לאית זהו כפירת ממון דהוי רע לשמים ולבריות. אלא אפילו שבועת שוא. דאינו אלא רע לשמים שנגדו נשבע ונוטל. ושבועת בטוי לא קתני. לשבועת בטוי דלהבא כגון אוכל ולא אוכל. איכא למימר. כי אישתבע. בקושתא אישתבע. שדעתו היה לקיימו. ואף על פי שכפאו יצרו ועבר עליה אינו חשוד בכך על השבועה אבל בטוי דלשעבר אכלתי ולא אכלתי דמי לשבועת שוא. שהרי הוליא שבועת שקר מפיו: היה אחד מהן משחק בקוביא. תנא פסולא דאורייתא וקתני פסולא דרבנן: מפריחי יונים. אית דמפרשי אס תקדים יונתך ליונתי אתן לך כך וכך והיינו שחוק ואית דמפרשי שמגדל יונה מלומדת להביא יונים לבית בעליה. ויש בהן גזל מפני דרכי שלום: וסוחרים שביעית. עושים סחורה מפירות שביעית. והתורה אמרה לאכלה. ולא לסחורה: חזרה שבועה למקומה. אית דמפרשי בגמרא חזרה לסיני. לשבועת הר סיני שהשביע הקדוש ברוך הוא את ישראל לא תגזול. והוא יפרע מן הכופר ממון לחברו. אבל בית דין אין נזקקין לא לשבועה ולא לפרעון. ואית דמפרשי חזרה שבועה למחוייב לה על זה שהודה במקלת וכיון שאינו יכול לשבע שהרי חשוד הוא ישלם:

ה. וְהִחֲנוּנִי עַל פִּנְקָסוֹ כִּי צַד, לֹא שְׂיֹאמֶר לוֹ כְּתוּב עַל פִּנְקָסִי שְׂאַתָּה חֲזָב לִי מְאֹתִים זוּז, אֶלָּא אָמַר לוֹ תָּן לְבָנֵי סְאֲתִים חֲטִין, תָּן לְפוּעְלֵי בְּסַלַע מְעוֹת, הוּא אוֹמֵר נְתַתִּי וְהוּן אוֹמְרִים לֹא נָטְלָנוּ, (שְׁנִיחֵן נִשְׁבְּעִים), הוּא נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל וְהוּן נִשְׁבְּעִין וְנוֹטְלִין. אָמַר בֶּן נָנֶס, כִּי צַד אֵלּוֹ (בְּאֵין לִידֵי שְׁבוּעַת שְׂוֹא) וְאֵלּוֹ בְּאֵין לִידֵי שְׁבוּעַת שְׂוֹא, אֶלָּא הוּא נוֹטֵל שְׂלֹא בְּשְׁבוּעָה וְהוּן נוֹטְלִין שְׂלֹא בְּשְׁבוּעָה:

דרטורה (ה) ושניהן נשבעין ונוטלין. מצעל הבית. דא"ל חנוני. פועלים לא מהימנו לי בשבועה] את האמנתינהו. ללא אמרת לי בסהדי הב להו. וכן פועלים אמרי ליה חנוני לא מהימן לן בשבועה. וכששניהם נשבעין ונוטלים מצעל הבית נשבעים זה בפני זה כי היכי דניכסוף חנוני מפועלים. או פועלים מחנוני: אלו ואלו באין לידי שבועת שוא. שהרי על כרחך אחד מהן נשבע לשוא ונמאץ שם שמים מתחלל. אלא אלו ואלו נוטלין בלא שבועה. ואין הלכה כבן ננס:

ו. אָמַר לְחֲנוּנִי תָּן לִי בְּדִינָךְ פְּרוֹת וְנָתַן לוֹ, אָמַר לוֹ תָּן לִי הַדִּינָךְ, אָמַר לוֹ נְתַתִּי לָךְ וְנָתַתּוּ בְּאַנְפְּלִי, יִשְׁבַּע בְּעַל הַבַּיִת. נָתַן לוֹ אֶת הַדִּינָךְ, אָמַר לוֹ תָּן לִי אֶת הַפְּרוֹת, אָמַר לוֹ נְתַתִּים לָךְ וְהוֹלַכְתָּן לְתוֹךְ בֵּיתְךָ, יִשְׁבַּע חֲנוּנִי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כָּל שֶׁהַפְּרוֹת בְּיָדוֹ, יָדוֹ עַל הָעֲלִיוֹנָה. אָמַר לְשִׁלְחֲנֵי תָּן לִי בְּדִינָךְ מְעוֹת וְנָתַן לוֹ, אָמַר לוֹ תָּן לִי בְּדָנְךָ מְעוֹת וְנָתַן לוֹ, אָמַר לוֹ תָּן לִי אֶת הַדִּינָךְ, אָמַר לוֹ נְתַתִּי לָךְ וְנָתַתּוּ בְּאַנְפְּלִי, יִשְׁבַּע בְּעַל הַבַּיִת. נָתַן לוֹ אֶת הַדִּינָךְ, אָמַר לוֹ תָּן לִי אֶת הַמְּעוֹת, אָמַר לוֹ נְתַתִּים לָךְ וְהִשְׁלַכְתָּם לְתוֹךְ כִּי סָף, יִשְׁבַּע שִׁלְחֲנֵי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵין דְּרָדָּ שִׁלְחֲנֵי לְתוֹן אָסֵר עַד שְׂיִטוֹל דִּינָרוֹ:

דרטורה (ו) ונתן לו. והפירות לצורין ומונחים ברשות הרבים ואין מוחזק בהן לא חנוני ולא בעה"ב: ונתתו באונפלי. תיק העשוי למעות: ישבע בע"ה. שבועה כעין

של תורה ויטול. לכיון דחנוני מודה שמכר והפירות הם חוץ לחנותו. בעל הבית נשבע ונוטל: א"ל נתתם לך והולכתן לתוך ביתך. ואלו הפירות הצבורין ומונחים שלי הם. שנתתי כאן למוכרן. והלה טוען אלו הם הפירות שמכרת לי כדינך. הואיל והלוקח מודה במקח והחנוני כופר שלא מכר את אלו. ישבע החנוני שבועה כעין של תורה ויטול: ר' יהודה אומר וכו'. ר"י אסיפא פליג. ואמר דבין בזו בין בזו בע"ה נשבע ונוטל. לכיון שהפירות הם חוץ לחנות הוא כאלו הפירות הם ביד בעל הבית. וכל שהפירות בידו. ידו על העליונה. והוא נשבע ונוטל: אמר לשולחני וכו'. אשמועינן תנא פלוגתא דר' יהודה ורבנן בין במעות של שולחני. בין בפירות של חנוני דאי אשמועינן פלוגתייהו בחנוני ה"א בפירות אמרו רבנן דכי א"ל נתתם לך והולכתן לתוך ביתך ישבע החנוני ויטול. לפי שהחנוני עשוי ליתן פירות קודם שיקח הדינר. אבל בשולחני שאינו עשוי ליטול האיסרין קודם שיקח הדינר. אימא מודו ליה לר"י. דלעולם בעה"צ נשבע ונוטל. ואי איתמר בהא קאמר ר' יהודה דלעולם בעה"צ נשבע ונוטל. מפני שאין השולחני עשוי ליתן האיסרים עד שיקח הדינר. אבל בחנוני שהוא עשוי ליתן הפירות קודם שיקח המעות. אימא מודה להו לרבנן. כריכא. ואין הלכה כר' כר' יהודה:

ז. כָּשֶׁם שְׁאָמְרוּ, הַפּוֹגְמֵת כְּתִבְתָּהּ לֹא תִפְרַע אֶלָּא בְּשִׁבּוּעָה. וְעַד אֶחָד מְעִידָה שְׁהִיא פְּרוּעָה, לֹא תִפְרַע אֶלָּא בְּשִׁבּוּעָה. מִנְכָּסִים מְשַׁעֲבָדִים וּמִנְכָּסֵי יְתוּמִים, לֹא תִפְרַע אֶלָּא בְּשִׁבּוּעָה. וְהַנִּפְרָעֵת שְׁלֹא בְּפָנָיו, לֹא תִפְרַע אֶלָּא בְּשִׁבּוּעָה. וְכֵן הִיתוּמִים לֹא יִפְרְעוּ אֶלָּא בְּשִׁבּוּעָה, שְׁבּוּעָה שְׁלֹא פְּקָדְנוּ אָבָא, וְלֹא אָמַר לָנוּ אָבָא, וְשְׁלֹא מְצִינּוּ בֵּין שְׁטָרוֹתָיו שֶׁל אָבָא שְׁשֵׁטֵר זֶה פְּרוּעַ. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אָמַר, אֶפְלוּ נוֹלַד הַבֵּן לְאַחַר מִיתַת הָאָב, הֲרִי זֶה נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל. אָמַר רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, אִם יֵשׁ עֵדִים שְׁאָמַר הָאָב בְּשַׁעַת מִיתָתוֹ שְׁטָר זֶה אֵינוֹ פְּרוּעַ, הוּא נוֹטֵל שְׁלֹא בְּשִׁבּוּעָה:

דרטורה (ז) הפוגמת כתובתה. שמוציאה שטר כתובתה ומודה שנתקבלה מקאתה: לא תפרע אלא בשבועה. אם טוען הבעל נתקבלה כולה: עד אחד אומר וכו' ומנכסים משועבדים ומנכסי יתומים וכו' ונפרעת שלא בפניו. כולהו אכסם קיימי. כסם שאין אחד מאלו נפרע אלא בשבועה כך היתומים אינם נפרעים אלא בשבועה: יתומים. הנפרעים מן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה. ומיירי מתני' כגון שאלו היתומים שבאים להפרע מהן אומרים אין לנו יודעים אם פרע אבינו זה החוב. אם

לא. אבל אם טענו אמר לנו אבינו שלא לזה המעות הללו ולא נתחייב בחוב זה מעולם. הרי היתומים שמוציאים שט"ח על היתומים הללו נפרעין מהן שלא בשבועה. שכל האומר לא לויתי. כאומר לא פרעתי דמי. והם אינם יכולים להכחיש העדים שמעידים שאביהם לזה המעות הללו ולא שנו דשבועה מיהת שקלי יתומים מן היתומים אלא שמת מלוה בחיי לזה אבל מת לזה בחיי מלוה כבר נתחייב מלוה שבועה לבני לזה שלא נתקבל כלום שהנפרע מן היתומים אפילו בשטר כריך שבועה. ואין אדם מוריץ ממון שהוא חייב עליו שבועה לבניו לפי שאין הבנים יכולים לישבע שבועה שנתחייב אביהם. ואף על פי שכן הדין אם דיין א' דן שישבעו היתומים שבועה שלא פקדנו אבא ויפרעו ממון היתומים האחרים בשבועה זו מה שעשו עשוי: שלא פקדנו אבא. בשעת מיתה ואלא אמר לנו קודם לכן ששטר זה פרוע: הרי זה נשבע. שלא מלא בין שטרותיו של אביו ששטר זה פרוע וכן הלכה: רבן שמעון בן גמליאל אומר. והלכה כרבנן:ג:

ח. וְאֵלוּ נְשַׁבְּעִים שְׁלֹא בְטַעֲנָה, הַשְּׁתַּפִּין, וְהָאֲרִיסִין, וְהָאֶפּוֹטְרוֹפִין, וְהָאִשָּׁה הַנוֹשֶׂאת וְהַנּוֹתֶנֶת בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וּבֶן הַבַּיִת. אָמַר לוֹ מָה אַתָּה טוֹעֵנִי, רְצוֹנִי שֶׁתִּשָּׁבַע לִי, חַיֵּב. חֲלָקוּ הַשְּׁתַּפִּין וְהָאֲרִיסִין, אֵין יָכוֹל לְהִשָּׁבִיעוֹ. נִתְגַּלְגַּלָּה לוֹ שְׁבוּעָה מִמָּקוֹם אַחֵר, מִגְּלִילִין עָלָיו אֶת הַכֹּל. וְהִשָּׁבִיעִית מִשְׁמַטַּת אֶת הַשְּׁבוּעָה :

ברטנורה (ה) שלא בטענה. שלא בטענת ברי אלא בטענת שמה (שטוענו) שמה עכבת משלי. ומשום דכל הגי מורו היתר לעלמם לפי שטרחה בנכסים משום הכי כמו רבנן שבועה עלייהו: והאפוטרופסים. שנתעסקו בממון אדם להכניס ולהוציא ולישא וליתן אבל באפוטרופוס של יתומים אם מנוהו בית דין ישבע. ואם אבי יתומים מנהו לא ישבע: והאשה הנושאת ונותנת בתוך הבית. שהוסיבה בעלה חנונית או אפטרופא על נכסיו: ובן הבית. אחד מן האחין שנתעסק בנכסים משמת אביהן: חלקו. ולא השביעוהו בשעת החלוקה: נתגלגלה לו שבועה. אללם אחרי כן מגלגלין גם את זו עליו וכדרך שמגלגלין בשבועת התורה ובשבועה שהיא כעין של תורה כך מגלגלין בשבועת היסת: והשביעית משמטת את השבועה. לאו אהנגך שבועות דשותפין קאי דהא אין שביעית משמטת שותפות ולא שבועתה אלא מלוה ושבועתה היא משמטת:

גמרא שבועות דף מה ע"א

כָּל הַנִּשְׁבָּעִין שְׁבִיתוֹרָה נִשְׁבָּעִין וְלֹא מִשְׁלָמִין מִנָּא לֵן דְּאָמַר
קָרָא (שמות כ) וְלָקַח בְּעָלְיוֹ וְלֹא יִשְׁלַם מִי שְׁעָלְיוֹ לְשֵׁלֶם לוֹ
שְׁבוּעָה. וְאֵלּוֹ נִשְׁבָּעִין וְנוֹטְלִין וְכוּלֵי מַאי שָׁנָא שְׂכִיר דְּתַקְיִנוּ
לֵה רַבָּנָן דְּמִשְׁתַּבֵּעַ וְשָׁקִיל. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל:
הַלְכוֹת גְּדוּלוֹת שָׁנוּ כָּאֵן הַלְכוֹת הֵי הַלְכָתָא נִינְהוּ אֵלָּא
אֵימָא תַקְנֹת גְּדוּלוֹת שָׁנוּ כָּאֵן גְּדוּלוֹת מְכָלֵל דְּאֵיכָּא
קְטִנֹת אֵלָּא אָמַר רַב נַחֲמָן, אָמַר שְׁמוּאֵל: תַקְנֹת קְבוּעוֹת
שָׁנוּ כָּאֵן עֲקָרוּהָ רַבָּנָן לְשְׁבוּעָה מִבְּעַל הַבַּיִת וְשְׂדֵייהָ אֲשָׁכִיר
מִשׁוּם כְּדֵי חַיִּיו. וּמִשׁוּם כְּדֵי חַיִּיו דְּשְׂכִיר קְנִסִינָן לֵה לְבַעַל
הַבַּיִת בְּעַל הַבַּיִת גּוֹפֵה נִיחָא לֵה דְלִשְׁתַּבֵּעַ שְׂכִיר וְשָׁקִיל כִּי
הֵיכִי דְאֵיתְגְרוּן לֵה פּוֹעֲלִין, אֲדַרְבָּא שְׂכִיר נִיחָא לֵה
דְלִישְׁתַּבֵּעַ בְּעַל הַבַּיִת וְנִפְטָר כִּי הֵיכִי דְלִיגְרִיהָ בְּעַל הַבַּיִת.
בְּעַל הַבַּיִת עַל כְּרַחֵה אָגַר. שְׂכִיר נָמִי עַל כְּרַחֵה מִיתְגַּר. אֵלָּא
בְּעַל הַבַּיִת טְרוּד בְּפוֹעֲלֵיו הוּא וְלִיתִיב לֵה בְּלֹא שְׁבוּעָה כְּדֵי
לְהַפִּיס דְעֵתוֹ שֶׁל בְּעַל הַבַּיִת. וְלִיתִיב לֵה בְּעֵדִים טְרִיחָא לֵה
מִלְתָּא. וְלִיתִיב לֵה מִעֲקָרָא שְׁנִיחָן רוֹצִין בְּהַקְפָּה. אֵי הֵכִי
אֲפִלוּ קִצָּץ נָמִי אֵלְמָה תִּנְיָא אוּמָן אוּמָר שְׁתִּיבִים קִצָּצְתָּ לִי
וְהִלָּה אוּמָר לֹא קִצָּצְתִּי לָךְ אֵלָּא אַחַת הַמוֹצִיא מִחֲבֵרוֹ עָלְיוֹ
הִרְאֶיהָ. קִצִּיצָה וְדֵאֵי מְדַכֵּר דְּכִיר לֵה אֵי הֵכִי אֲפִלוּ עֵבֶר
זְמַן נָמִי אֵלְמָה תִּנְיָא עֵבֶר זְמַנּוֹ וְלֹא נָתַן לוֹ הֵרִי זֶה אֵינּוּ
נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל. חִזְקָה אֵין בְּעַל הַבַּיִת עוֹבֵר בְּבַל תִּלְיִן.
וְהֵאֲמַרְתָּ בְּעַל הַבַּיִת טְרִיד בְּפוֹעֲלֵיו הוּא הֵי מִיִּלִּי מְקַמִּי
דְּלִמְטִי זְמַן חִיּוּבָא הוּא כִּי מְטִי זְמַן חִיּוּבָא רַמִּי אֲנִפְשָׁה
וּמְדַכֵּר:

כ"ז ולקח בעליו. רישא דקרא שבועת ה' תהיה בין שניהם ולקח בעליו את
השבוע' ולא ישלם הנתבע קום כלום: הני הילכתא נינהו. בתמיה וכי הלכה למשה
מסיני הם: ומשום כדי חייו וכו'. בתמיה: כי היכי דליתגרו להו פועלים. שאם
ישבע הוא ויפסידו פועלים לא ימלא עוד פועלים למלאכתו שיגורו ממנו שהוא

כופר בשכר פועליו: כי היכי דלוגריה בעה"ב. שלא יחשדוהו בתוצע שכרו אחר שקבלו: בעה"ב על כרחי' אגר. פועלים כשהוא כריך להם: שכיר נמי על כרחיה מיתגר. שהוא כריך למזונות: טרוד בפועליו הוא. שנותן שכר לכמה פועלים וכסבור שנתן לזה: וליתיב ליה בעדים. יתקנו חכמים שלא יתן אדם שכר לפועליו אלא בעדים ולא יבא לידי שבועה: וליתיב ליה מעיקרא. ליתקון רבנן שיתן אדם לפועליו שכרו שחרי' עד שלא יתחילו במלאכה ואם תבע בערב לא יטול כלום ולא תהא סם שבועה: שניהם רואים בהקפה. בעה"ב פעמים שאין מצויו לו מעות שחרית ופועל שלא יוציא המעות עד הלילה לפרנסתו: אי הכי. דמשום טירדא דבעה"ב שקליה לשבועה מיניה: אפילו קאז נמי. אפי' נחלקו על הקליפה ליהמנוה לשכור בשבועה: המוציא מחברו. היינו אומן: עליו הראיה. כריך להביא עדים ולא יהא נאמן בשבועה: אי הכי. דבעל הבית טרוד ושמא שכח אפילו תבעו שכיר לאחר שעבר זמן גבייתו המפורש ב"מ פרק המקבל שכיר יום גובה כל הלילה שכיר לילה גובה כל היום ליטבע נמי שכיר וליסקול:

זוהר אמור דף צט ע"א

רבי אבא הוה יתיב קמיה דרבי שמעון. אמר ליה הא זמנין סגיאיין שאילנא על האי שופר מאי קא מירי ועד פאן לא אתישבנא ביה. אמר ליה האי הוא ודאי ברירא דמלה דישראל בעין ביומא דדינא (נ"א דא) שופר ולא קרו בגין דקרו הא אתידע באן אתר איהו ולא תדבקא דינא לא בעינן אבל הא תנינן במליון ובעובדא בעינן לאחזאה ולא תערך מליון סתימין. תא חזי כד ההוא שופר עלאה דנהירו דכלא ביה אסתלק ולא נהיר לבנין כדין דינא אתער וכרסון אתתקנו לבי דינא ודא שופר אילו דיצחק אקרי תקפיה דיצחק תשבחתיה דאבהו כד אסתלק ההוא שופר גדול דלא ינקו לבנין כדין יצחק אתתקף ואתתקו לדינא בעלמא. וכד אתער האי שופר וכד בני נשא תיבין מחטאיהו בעין לנגדא קול שופר מתתא וההוא קלא סליק לעילא כדין אתער שופרא אחרא עלאה ואתער

רַחֲמֵי וְאַסְתַּלַּק דִּינָא וּבְעֵינָן לְאַחֲזָאָה עוּבְדָא. בְּשׁוּפְרָא
 לְאַתְעָרָא שׁוּפְרָא אַחְרָא וּלְאַפְקָא בְּהַאי שׁוּפְרָא לְתַתָּא אֲנוּן
 קְלִי לְאַחֲזָאָה דְכָל אֲנוּן קְלִין דְלַעֲיִלָא דְכַלְלִין כְּלָהוּ בְּהַאי
 שׁוּפְרָא עֲלָאָה יִתְעָרוּן לְנַפְקָא וּבְהֵינֵי קְלִין דְלַתְתָּא יְהִיבִין
 יִשְׂרָאֵל חֵילָא (לְרַחֲמֵי מִתְתָּא וְאַתְעָר שׁוּפְרָא גְדוּל) לַעֲיִלָא וְעַל דָּא בְּעֵינָן
 לְזַמְנָא שׁוּפְרָא בְּיוֹמָא דָּא וּלְסִדְרָא קְלִין לְכוּנָא בִּיהַּ בְּגִין
 לְאַתְעָרָא שׁוּפְרָא אַחְרָא דְבִיהַּ כְּלִילִין קְלִי לַעֲיִלָא (וּלְסִדְרָא קְלִין
 כְּשׁוּפְרָא) סִדְרָא קְדַמָּאָה קְלָא נְפִיק וּמִתְעַטֵּר לַעֲיִלָא סְלִיק
 רְקִיעִין וְאַתְבַּקַּע בֵּין טוּרֵי רְמָאֵי וּמְטִי לְגַבֵּי דְאַבְרָהָם
 וְשָׂרָיָא בְּרִישֵׁיהַּ וְאַתְעַטֵּר וְאַתְעָר הוּא וְאַתְקִין לְכַרְסֵיאָה.
 וּבְסַפְרָא דְאַגְדָּתָא תְּנִינָן בְּשַׁעֲתָא דְהַהוּא קְלָא קְדַמָּאָה
 אַתְעָר וְאַתְעַטֵּר אַבְרָהָם וְאַתְקִין לְכַרְסֵיאָה פְּקֻדִין עֲלֵיהַּ אָבָא
 וְאַיִמָּא אַדְהָכִי סְלָקָא תְּנִינָא תְּקִיפָא לְתַבְרָא תְּקִיפֵי רְגִיזִין
 וְדָא סִדְרָא תְּנִינָא הַהוּא קְלָא תְּבִירָא בְּתוֹקְפוּי וּכְדִין
 סְלָקָא וְכָל דִּינִין דִּיתְעָרוּן (סִיָּא דְאַתְעָרֵעוּ) קַמֵּיהַּ אַתְבְּרוּ עַד
 דְסְלִיק לְאַתְרֵיהַּ דִּי צַחֲקָא. כִּיּוֹן דִּי צַחֲקָא אַתְעָר וְחַמֵּי
 לְאַבְרָהָם מִתְקִין לְכַרְסֵיאָה לְקִימָא קַמֵּיהַּ כְּדִין אַתְכַּפֵּיא
 וְתַבְרָא תְּקַפָּא קְשִׁיא וּבְהַאי בְּעֵי מָאן דְתַקַּע לְכוּנָא לְבָא
 וְרַעוּתָא בְּגִין לְתַבְרָא חֵילָא וְתוֹקְפָא דִּינָא קְשִׁיא הָדָא
 הוּא דְכַתִּיב (תְּהִלִּים פ"ט) אֲשֶׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְּרוּעָה יוֹדְעֵי
 תְּרוּעָה וְדָאִי:

תרגום הזהר רַבֵּי חֲצַח הָיָה יוֹשֵׁב לְפָנֵי רַבֵּי שְׁמַעוֹן, חָמַר לוֹ, הָרִי הֲרִיבָה
 פְּעַמִּים שְׁחֲלַתִּי עַל שׁוּפְרָא הָאָה, מַה הוּא עֲנִינוּ. וְעַד עַתָּה עוֹד לֹא נִתְיַשְׁבְּתִי
 צוֹ. חָמַר לוֹ וְדָאִי זֶה הוּא צְרוּרוֹ שֶׁל הַדְּבָר, כִּי יִשְׁרָאֵל צְרִיכִים צִוּם הַדִּין,
 שׁוּפְרָא וְלֹא קָרוֹ, כִּי קָרוֹ, הָרִי נוֹדַע צְרִיכִים הוּא, וְאִין חָנוּ צְרִיכִים
 לְעוֹרֵר דִּין, חָמַם לְמַדְנוּ, חָשָׁר בְּדַבּוּר וּבְמַעֲשֵׂה צְרִיכִים לְהַרְאוֹת וּלְעוֹרֵר
 דְבָרִים סְתוּמִים. דְּהֵינּוּ צְתֻקֵּית שׁוּפְרָא, וּבְצַרְפְּתָהּ. צַח וְרִיָּה, כְּשׁוּפְרָא הַהוּא
 הַעֲלִיזוֹן, שָׂצוּ אֲזוּרֵיהֶם שֶׁל הַכָּל, אִם הוּא מִסְתַּלֵּק וְאִינוּ מְאִיר לְצַנִּים, אִז
 מִתְעוֹרֵר הַדִּין, וְהַפְסָאוֹת מִתְפַּקְנִים לְבֵית הַדִּין. וְשׁוּפְרָא זֶה, נִקְרָא אֵילוֹ שֶׁל
 יִצְחָק, תְּקַפּוֹ שֶׁל יִצְחָק, וְהוּא שְׂבָחָם שֶׁל הָאֲבוֹת, וּכְשֶׁנִּסְתַּלֵּק שׁוּפְרָא גְדוּל הָאָה
 וְאִינוּ מְאִיר לְצַנִּים, וְאִז מִתְחַזֵּק יִצְחָק, דְּבִינָהּ, וּמִתְפַּקֵּן לְדִין צְעוּלָם.
 וּכְשֶׁנִּתְעוֹרֵר שׁוּפְרָא הָאָה, וּכְשֶׁנִּי אֲדָם שָׂבִים מַעֲוֹנוֹתֵיהֶם, צְרִיכִים לְמַשֵּׁךְ צְהוּלָא

שׁוֹפֵר מְלֻמָּטָה, וְהוּא הַהוּא עוֹלָה לְמַעְלָה, אֲזִי מִתְעוֹרֵר שׁוֹפֵר אַחֵר עֲלִיּוֹן וּמִתְעוֹרְרִים הַרְחָמִים, וְהֵדִין מִסְתַּלֵּק. וְאֲרִיכִים לְהַרְאוֹת מַעֲשֵׂה עַל יְדֵי תְּקִיעַת שׁוֹפֵר, כְּדֵי לְעוֹרֵר שׁוֹפֵר אַחֵר, וּלְהוֹרִיחַ צְשׁוֹפֵר הַזֶּה שְׁלֻמָּטָה אֲלוֹ הַקּוֹלוֹת, תִּשְׁר״ת וְכוּ', לְהַרְאוֹת שֶׁכָּל אֲלוֹ הַקּוֹלוֹת שְׁלֻמָּעֵלָה הַכְּלוּלִים כָּלֵם צְשׁוֹפֵר הָעֲלִיּוֹן, יִתְעוֹרְרוּ לְאַחַת. וּבְאֲלוֹ הַקּוֹלוֹת שְׁלֻמָּטָה נוֹתְנִים יִשְׁרָאֵל כַּח לְמַעְלָה. וְעַל כֵּן כְּרִיכִים לְזִמֵּן שׁוֹפֵר צִיּוֹם הַזֶּה, וְלִסְדֵּר קוֹלוֹת, דְּהֵינּוּ סְדְרֵי תִשְׁר״ת וְכוּ', לְכַוֵּן צוֹ כְּדֵי לְעוֹרֵר שׁוֹפֵר אַחֵר, שֶׁצּוֹ כְּלוּלִים הַקּוֹלוֹת שְׁלֻמָּעֵלָה. סְדֵר הָא', שְׁבִיג' סְדְרִים שְׁבַת־תִּשְׁר״ת. קוֹל יוֹרֵא, וּמִתְעַטֵּר, לְמַעְלָה, עוֹלָה רְקִיעִים וְנִבְקָע צִיּוֹן הָרִים הַרְחָמִים, מְגִיעַ לְאַזְבָּרָה, וְשׁוֹרֵה צְרָאֲשׁוֹ, וּמִתְעַטֵּר, וְהוּא מִתְעוֹרֵר, וּמִתְקַן אֶת הַכֶּסֶף שֶׁתְּהִיָּה כֶּסֶף שֶׁל רַחֲמִים. וּבִסְפֵר אֲגָדָה לְמַדְנֹו, שְׁבִיבָעָה שְׁקוֹל רַאֲשׁוֹן עוֹלָה, מִתְעוֹרֵר וּמִתְעַטֵּר אֲזַבְרָה וּמִתְקַן אֶת הַכֶּסֶף, וּפּוֹקְדִים עֲלָיו אֲצָח וְאִמָּא. צְתוֹדֵךְ כֶּךָ עוֹלָה קוֹל הַשְּׁנִי דְּהֵינּוּ תְּקִיעָה רַאֲשׁוֹנָה דְּסְדֵר צ' דִּימִיּוֹן הַתְּקִיף לְשִׁבְרֵי דִינִים קָשִׁים, וְזֶהוּ סְדֵר הַשְּׁנִי. דְּהֵינּוּ סְדֵר צ' שֶׁל תִּשְׁר״ת, הַהוּא קָלָא, דְּהֵינּוּ שְׁבָרִים, צְתוֹקְפוּי, דְּהֵינּוּ תְּרוּעָה. וְאֲזִי עוֹלָה וְכָל הַדִּינִים הַנִּפְגָּשִׁים שָׁמָּה לְפָנָיו נִשְׁבָּרִים, עַד שֶׁעוֹלִים לְמַקּוֹם שֶׁל יִלְחָק, כִּיּוֹן שֶׁיִּלְחָק נִתְעוֹרֵר עַל יְדֵי תְּקִיעָה הַשְּׁנִיָּה דְּסְדֵר ז' וְרוּחָה אֶת אֲזַבְרָה, מִתְקַן אֶת הַכֶּסֶף שֶׁל רַחֲמִים לְעַמֵּד לְפָנָיו, אֲזִי נִכְנַע וּמִשְׁבָּר דִּין הַקָּשָׁה, וּבְזֶה, כְּרִידֵי מִי שְׁתוֹקֵעַ, לְכַוֵּן לְצוֹ וּרְאוּנוֹ, כְּדֵי לְשִׁבְרֵי הַכַּח, וְתִקְוֵי דִין הַקָּשָׁה, זֶה שְׁאִמֵּר אֲשֶׁרִי הָעֵם יוֹדְעֵי תְּרוּעָה. יוֹדְעֵי תְּרוּעָה וְדָאִי.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ה

א. שְׁנַיִם שְׂאֲכְלוּ כְּאֶחָד כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ. וְאִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן יוֹדֵעַ וְאֶחָד אֵינּוֹ יוֹדֵעַ זֶה שְׂיֹדֵעַ מְבָרֵךְ בְּקוֹל רָם וְהַשְּׁנִי עוֹנֶה אָמֵן אַחֵר כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה וְיוֹצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ. וּבֵן מְבָרֵךְ לְאָבִיו וְעַבְדֵי מְבָרֵךְ לְרַבּוֹ וְאִשָּׁה מְבָרֵכֶת לְבַעְלָהּ וְיוֹצֵאִין יְדֵי חוֹבְתָן אֲבָל אֲמָרוּ חֲכָמִים תְּבֵא מֵאַרְה

לְמִי שֶׁאֲשַׁתּוֹ וּבְנָיו מְבָרְכִין לוֹ: **ב.** בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים
שֶׁיֵּצְאוּ יְדֵי חוּבָתָם בְּזִמְנָן שֶׁאֲכָלוּ וְלֹא שָׁבְעוּ שֶׁהֵן חַיִּיבִים
לְבָרֵךְ מִדְּבָרֵי סוּפְרִים וּלְפִיכָךְ מוֹצִיאִין אוֹתָן קָטָן אוֹ עֶבֶד
אוֹ אִשָּׁה מִיְדֵי חוּבָתָן. אָבֵל אִם אָכַל וְשָׁבַע שֶׁהוּא חַיִּיב
בְּבִרְכַת הַמְּזוּן מִן הַתּוֹרָה בֵּין אִשָּׁה בֵּין קָטָן אוֹ עֶבֶד אֵין
מוֹצִיאִין אוֹתָן שְׁכָל הַחַיִּיב בְּדָבָר מִן הַתּוֹרָה אֵין מוֹצִיאִין
אוֹתָן מִיְדֵי חוּבָתָן אֲלֵא הַחַיִּיב בְּאוֹתוֹ דְּבָר מִן הַתּוֹרָה
כְּמוֹתוֹ: **ג.** הַנִּכְנָס אֶצֶל אַחֲרִים וּמְצָאָן מְבָרְכִין בְּבִרְכַת
הַזִּמּוּן אִם מְצָא הַמְּבָרֵךְ אוֹמֵר נְבָרֵךְ הוּא עוֹנֶה בְּרוּךְ הוּא
וּמְבָרֵךְ וְאִם מְצָא הָאוֹכְלִין עוֹנִין בְּרוּךְ שֶׁאֲכָלְנוּ מִשְׁלוֹ הוּא
עוֹנֶה אַחֲרֵיהֶן אָמֵן:

מוסר

שערי תשובה דף כט עג

הַמְשַׁקֵּר וְאֵין בְּעֵצָם הַשֶּׁקֶר נֹזֵק וְהַפְסֵד לְחִבְרוֹ, אֵךְ יִתְכַן בּוֹ
לַעֲשׂוֹתוֹ סְבִיב אֶל הַנֶּזֶק וְאֶל הָרַע כְּמוֹ הַמִּתְעַה אֶת חִבְרוֹ
שֶׁיֵּאָמֵין בּוֹ כִּי הוּא אוֹהֵב וְרַע נֶאֱמָן עִמוֹ וּמִתְכַּוֵּן בְּזֶה כְּדִי
שֶׁיִּבְטַח בּוֹ וְלֹא יִשְׁמַר מִמֶּנּוּ וְיִוָּכַל לְהַדִּיחַ עָלָיו רָעָה כְּעִנְיָן
שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ט) בְּפִי שְׁלוֹם אֶת רַעְהוּ יִדְבֵר וּבִקְרָבוֹ יִשִּׁים
אָרְבוֹ. וְנֶאֱמַר אַחֲרָיו: הָעַל אֱלֹהֵי אֶתְאֶפֶק נֶאֱמַר ה' אִם בְּגוֹי
אֲשֶׁר כָּזָה לֹא תִתְנַקֵּם נַפְשִׁי. וְאֱלֹהֵי שְׁנֵי הַחֲלָקִים עֲנִשְׁם עַל
שְׁנֵי דְבָרִים עַל הַשֶּׁקֶר וְעַל הַנֶּזֶק הַצָּרוּר בְּכִנְפָיו כִּי הַשֶּׁקֶר
מְלַבֵּד צַד הַנֶּזֶק הוּא תוֹעֵבֶת ה', שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ו) שֶׁשׁ הִנֵּה שָׁנֵא
ה' לֵב חוֹרֵשׁ מִחֲשָׁבוֹת אָוֶן. עֵינַיִם רְמוֹת לְשׁוֹן שֶׁקֶר. וְנֶאֱמַר
(שם ד) וּפִי תִהְפּוּכֹת שָׁנֵאֲתִי. וְנֶאֱמַר (איוב טו) אֵף כִּי נִתְעַב
וְנֶאֱלַח אִישׁ שׁוֹתֶה כְּמִים עוֹלָה וְאֵף בְּשֶׁר וְדָם נִתְעַב הַשֶּׁקֶר
לָהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יב) תוֹעֵבֶת ה' שִׁפְתֵי שֶׁקֶר:

נצבים יום חמישי תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

(ב) וְשַׁבַּת עַד יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל
כָּל אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּךָ הַיּוֹם אֶתְּהָ וּבְנִיךָ
בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ : וַיִּתְּנוּ לְדַחֲלֵתָא דַּיִי אֱלֹהֶיךָ
וַיִּתְּקַבֵּל לְמִימְרָהּ כָּל דִּי אָנָּא מְפַקְדֵךָ יוֹמָא דִּין אֶתְּ וּבְנִיךָ בְּכָל לִבְּךָ
וּבְכָל נַפְשֶׁךָ : (ג) וְשָׁב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת שַׁבּוֹתֶיךָ
וְרַחֲמֶיךָ וְשָׁב וְקִבְּצֵךָ מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר
הִפִּיצֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שְׁמָה : וַיִּתְּנוּ בַּיָּד אֱלֹהֶיךָ יְת
שְׁבִי גְלוּתֶךָ וַיִּרְחַם עָלֶיךָ וַיִּתְּנוּ וַיִּכְנָשְׁנֵךָ מִכָּל עַמְּמִיָּא דִּי בְּדַרְךָ יִי
אֱלֹהֶיךָ לְתַמּוֹ :

רש"י וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שַׁבּוֹתֶיךָ. הֵיכָּה לֹא לְכַחוּב וְהַשִּׁיב אֶת שַׁבּוֹתֶיךָ, רְבוּתֵינוּ לְמַדּוּ מִכָּאן שֶׁהַשְׂכִּינָה כְּזִכּוּל שְׂרׁוּיָה עִם יִשְׂרָאֵל בְּצֵרֶת גְּלוּתָם, וּכְשֶׁנִּגְאָלִין הַכְּתִיב גֹּאֲלָה לְעַמּוֹ, שֶׁהוּא יָשׁוּב עִמָּהֶם. וְעוֹד יֵשׁ לֹמַר, שֶׁגְּלוּל יוֹם קְבוּץ גְּלוּת וּבִקְשֵׁי, כֹּאֲלוֹ הוּא עֲמָנוּ כְּרִיד לְהִיּוֹת אוֹחוֹ בִּידֵינוּ מִמֶּנּוּ אִישׁ מִמִּקּוּמוֹ, כְּעִנְיַן שְׁנֵאמַר (וַשְׁעִיָּה כו, יט) וְאַתָּם תִּלְקְטוּ לְאַחַד אֶחָד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאַף בְּגִלוּת שֶׁאֵר הָאֲמוֹת מִלִּינוּ כֵּן (וַיִּמְיָהוּ מַח, מו) וְשַׁבְּתֵי שַׁבּוֹת מוֹרָב:

(ד) אִם יְהִיָּה נִגְדָתְךָ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם
יִקְבְּצֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ : אִם יְהִי
גְלוּתֶךָ בְּסִיפֵי שָׁמַיָּא מִתַּמּוֹ יִכְנָשְׁנֵךָ יִי אֱלֹהֶיךָ וּמִתַּמּוֹ יִקְרִבֶנְךָ : (ה)
וְהִבִּיֵאֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר
יְרָשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וַיִּרְשֶׁתָּהּ וְהִיטִבְךָ וְהִרְבֶּךָ
מֵאַבְתָּיֶיךָ : וַיַּעֲלֶנְךָ יִי אֱלֹהֶיךָ לְאַרְעָא דִּירִיתוּ אֲבֹתֶיךָ וַתִּרְתֶּהּ
וַיִּוֹטֵב לָךְ וַיִּסְגְּנֶךָ מֵאַבְתָּיֶיךָ : (ו) וּמִלְּיָהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת

לְבַבְךָ וְאֶת לִבְבִּי זִרְעֶךָ לְאַהֲבָה אֶת יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל לְבַבְךָ וּבְכֹל נַפְשְׁךָ לְמַעַן

חַיִּיךָ : וַיַּעֲדֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ יֵת טַפְשׁוֹת לְבָבְךָ וְיֵת טַפְשׁוֹת לְבָבִי דְבַנְיָךָ
לְמַרְחֵם יֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל לְבָבְךָ וּבְכֹל נַפְשְׁךָ בְּדִיל חַיִּיךָ :

נביאים - ישעיה - פרק סג

(ח) וַיֹּאמֶר אֲדָם עַמִּי הִמָּה בְּנִים לֹא יִשְׁקְרוּ
וַיְהִי לָהֶם לְמוֹשִׁיעַ : וַאֲמַר בְּרַם עַמִּי אֲנוּן בְּנִיָּא דְלֹא
יִשְׁקְרוּן וַהֲוֹה מִימְרִיהָ לְהוֹן פְּרִיק :

רש"י אד עמי המה . אע"פ שגלוי לפני שיבגדו בי מכל מקום עמי הם והרי הם לפני כבנים אשר לא
ישקרו :

(ט) בְּכֹל צָרָתְךָ לֹא צָר וּמִלֶּאדָּה פָּנִיו
הוֹשִׁיעַם בְּאַהֲבָתוֹ וּבְחַמְלָתוֹ הוּא גֹאֲלָם
וַיִּנְטְלֵם וַיִּנְשְׂאֵם כָּל יְמֵי עוֹלָם : בְּכֹל עֲדוֹן דְּחָבוּ
קְדָמוֹהֵי לְאַיְתָאָה עֲלִיהוֹן עֲקָא לֹא אַעִיק לְהוֹן וּמִלֶּאדָּה שְׁלִיחַ מִן
קְדָמוֹהֵי פְּרִקִּינוֹן בְּרַחֲמֵתִיהָ וּבְמַחְסִיָּה עֲלִיהוֹן הָא שִׁיזְבִּינוֹן וְנִטְלִינוֹן
וְסוּבְרִינוֹן כָּל יוֹמֵי עֲלָמָא :

רש"י בכל צרתם . שהביא עליהם . לא צר . לא היצר להם כפי מעלליהם שהיו ראויין ללקות כי מלאך
פניו הוא מוכאל שר הפנים ממשמשי לפניו הושיעם תמיד בשליחותו של מקום :

(י) וַהֲמָה מָרוּ וְעֲצָבוּ אֶת רוּחַ קְדָשׁוֹ וַיִּהְיֶךָ
לָהֶם לְאוֹיֵב הוּא נִלְחָם בָּם : וַאֲנוּן סְרִיבוּ וְאַרְגִּיזוּ

על מימר נביי קודשה ואתהפד מימרה להון לבעיל דבב הוא אגית
קרבא בהון :

רש"י והמה מרו . הקניטו כמו ממרים הייתם :

(יא) ויזכר ימי עולם משה עמו איה
המעלים מים את רעי צאנו איה השם
בקרבנו את רוח קדשו : וחס על יקר שמה בדיל
דיכרו טבותיה מן עלמא גבורן דעבד על ידי משה לעמה דלמא יימר
אן דאסקינון מן ימא אן דדבריננון במדברא פרעיא לעניה אן
דאשרי ביניהון ית מימר נביי קודשה :

רש"י ויזכור ימי עולם משה עמו . הנביא מתאונן ואומר כל תחינה היום בגולה זוכר עמו את ימי
עולם את ימי משה ובכרתו הוא אומר איה משה רוענו המעלנו מים סוף : את רועי לאנו . דמיון רועה
המעלה את לאנו הוא אשר שם בקרב ישראל את רוח קדשו של הקב"ה ולמדנו חוקים ומשפטי' :

(יב) מוליד לימין משה זרוע תפארתו
בוקע מים מפניהם לעשות לו שם
עולם : דבר לימינא דמשה דרע תושבתה בצע מי ימא דסוף
מן קדמיהון למעבד לה שום עלם :

רש"י מוליד לימין משה זרוע תפארתו . הקב"ה היה מוליד לימין משה את זרוע גבורתו בכל עת שהיה
כריך לעזרתו של הקב"ה היה זרועו מוכן לימינו :

כתובים - תהילים - פרק קט

(יט) תהי לו כבגד יעטה ולמזח תמיד
יחגרה : תהוי ליה היד לבוש יתעטף ולקמור תדירא יזרזנה :

רש"י הקללה מעטה כבגד (מנצחי) : ולמזח תמיד . חגורה , וכן ומזיח חפיקים רפה (אויב י"ב) :
אזור החזקים פתח :

(כ) זאת פִּעֲלַת שִׁטְנֵי מֵאֵת יְהוָה וְהַדְּבָרִים
רָע עַל נַפְשִׁי : דָּא עוּבְדָא דְשִׁטְנֵי מִן יְיָ וְדַמְלִין בִּישְׁתָּא עַל
נַפְשִׁי : (כא) וְאַתָּה יְהוָה אֲדַנִּי עֲשֵׂה אֵתִי לְמַעַן
שְׂמֹךְ כִּי טוֹב חֶסֶדְךָ הַצִּילֵנִי : וְאַתָּה אֱלֹהִים יְיָ עֶבֶד
עָמִי מִן בְּגַלְל שְׂמֹךְ הַיָּד טוֹבְךָ וְחֶסֶדְךָ פָּצִי יְתִי : (כב) כִּי עָנִי
וְאָבִיוֹן אָנֹכִי וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי : אָרוּם עֲנִיָּא
וְחִשִּׁיבָא אָנָּא וְלִבִּי שָׁפִי בְּגוֹי : (כג) כָּצִיל כְּנִטוֹתָיו
נִהְלַכְתִּי נִנְעַרְתִּי כְּאַרְבֶּה : הַיָּד טוֹלָא בְּצִלְיוֹתֶיהָ
אֶתְגַּמְרִית אֶטְלִטְלִית הַיָּד גּוֹבְאִי :

רש"י ככל כנטוהו . לעת ערב : ננערתו . לשון תשנוק וטרופ ואוטם כארבה שהוא נודד ונע ומטורף ,
(מנצחי) :

משנה ערכין פרק ג

א. יש בערכין להקל ולהחמיר, בשדה אחזה להקל ולהחמיר, בשור המועד שהמית את העבד להקל ולהחמיר, באונס ומפתה ומוציא שם רע להקל ולהחמיר. יש בערכין להקל ולהחמיר פיצד, אחד שהעריך את הנאה שבִּישְׂרָאֵל ואת הפעור שבִּישְׂרָאֵל, נותן חמשים סלע. ואם אמר הרי דמיו עלי, נותן את שויו :

זרמורה (ח) יש בערכין להקל ולהחמיר וכו'. כולהו מפרש להו ואזיל לקמן צפרקין: את הנאה שבישראל. אפילו שזה מאה מנה אינו נותן אלא חמשים סלע. והיינו להקל. ולהחמיר, שהמעריך את הכעור שבישראל אפילו אין שזה אלא חמש סלעים נותן חמשים סלעים אם הנערך מבין עשרים ועד בן עשרים:

ב. בַּשְּׂדֵה אַחְזָה לְהַקֵּל וּלְהַחְמִיר כִּי־צַד, אֶחָד הַמְּקַדִּישׁ בַּחוּלַת הַמְּחוּז וְאֶחָד הַמְּקַדִּישׁ בְּפִרְדְּסוֹת סַבְסָטִי, נוֹתֵן בְּזֶרַע חֹמֶר שְׁעוּרִים חֲמִשִּׁים שֶׁקֶל כֶּסֶף. וּבַשְּׂדֵה מְקַנָּה, נוֹתֵן אֶת שְׁוִיו. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אֶחָד שְׂדֵה אַחְזָה וְאֶחָד שְׂדֵה מְקַנָּה. מֵה בֵּין שְׂדֵה אַחְזָה לְשְׂדֵה מְקַנָּה, אֲלֵא שֶׁבַשְׂדֵה אַחְזָה נוֹתֵן חֲמִשׁ, וּבַשְּׂדֵה מְקַנָּה אֵינוֹ נוֹתֵן חֲמִשׁ:

זרמורה (ט) בחולת המחוז. סביבות העיר. שאינה משוכחת כל כך מפני מדרס הרגלים: חולת. סביבות. כמו מחול הכרם (כלאים פ"ד): מחוז. עיר. פירוש אחר, מחוז, שם מקום שלא היו שדותיהן חסובים: צפרדסות. מקום שיש בו הרבה אילנות נטועים: סבסטי. שם מקום. והאילנות שם מעולים מאוד: נותן. מי שפודה אותן מן ההקדש בין בעלים בין איש אחר: בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף. אם תחלת היוכל היא. ואם לאו, מגרע משנים שעברו סלע ופונדיון לשנה. בית זרע חומר שעורים, מקום ראוי לזרוע כור, דהיינו שלשים סאה של שעורים. והוא גדול ממקום זריעת כור של חטין. והמקדיש שדה אחוזה מלמאה אילנות, כשהוא פודן פודה האילנות בשויין, וחוזר ופודה את הקרקע בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף: ובשדה מקנה נותן את שויו. דבשדה מקנה כתיב (ויקרא כז) וחשב לו הכהן את מכסת הערכך, ואין מכסת אלא מנין דמים, דהיינו כפי מה שהוא שוה, וכן הוא אומר (במדבר לא) והרמות מכס: אחד שדה אחוזה ואחד שדה מקנה. שהרי נאמר בשדה אחוזה וחשב, ונאמר בשדה מקנה וחשב, מה בשדה אחוזה דבר קלוב, אף שדה מקנה דבר קלוב, דהיינו זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף: ובשדה מקנה אינו נותן חומש. דבשדה מקנה כתיב מכסת הערכך, הקישו הכתוב לערכין, מה ערכין אין מוסיף חומש, אף שדה מקנה אין מוסיף חומש. ואין הלכה כרבי אליעזר:

ג. בְּשׂוֹר הַמּוֹעֵד שְׁהִמִּית אֶת הָעֶבֶד לְהַקֵּל וּלְהַחְמִיר כִּי־צַד, אֶחָד שְׁהִמִּית אֶת הַנֶּאֱחָה שֶׁבַעֲבָדִים וְאֶת הַכָּעוֹר שֶׁבַעֲבָדִים, נוֹתֵן שְׁלֹשִׁים סָלַע, הִמִּית בֶּן חוֹרִין, נוֹתֵן

אֶת שְׁוִיוֹ. חָבַל בְּזָה וּבְזָה, מְשַׁלֵּם נֶזֶק שְׁלָם:

ברטנורה (ג) המית בן חורין נותן את שויו. לכתוב (שמות כ"א) אם כופר יוסת עליו ונתן פדיון נפשו, למי נזק: חבל בזה וזזה. בין בעבד בין בבן חורין, ולא המיתו, משלם נזק: שלם:

ד. בְּאוֹנֵס וּבַמִּפְתָּה לְהַקֵּל וּלְהַחֲמִיר פִּיצֵד, אֶחָד שְׁאַנֵּס וּפְתָה אֶת הַגְּדוֹלָה שְׁבַפְּהֶנָּה וְאֶת הַקְּטָנָה שְׁבִישְׂרָאֵל, נוֹתֵן חֲמִשִּׁים סֶלַע. וְהַבִּשְׁתִּי וְהַפָּגֶם, הַכֹּל לְפִי הַמְּבִישׁ וְהַמְּתַבֵּישׁ:

ברטנורה (ד) פגם. שמיין כמה אדם רוכה ליתן בין שפחה בתולה לשפחה בעולה להשיאה לעבדו שיש לו קורת רוח הימנו: לפי המבייש והמתבייש. אדם נקלה שבייש, בושחו מרובה. ומתבייש, לפי חשיבותו בשחו:

ה. בַּמוֹצֵיא שֵׁם רָע לְהַקֵּל וּלְהַחֲמִיר פִּיצֵד, אֶחָד שְׁהוֹצִיא שֵׁם רָע עַל גְּדוֹלָה שְׁבַפְּהֶנָּה וְעַל קְטָנָה שְׁבִישְׂרָאֵל, נוֹתֵן מֵאָה סֶלַע. נִמְצָא הָאוֹמֵר בְּפִיו יִתֵּר מִן הָעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה. שְׁכֵן מְצִינּוֹ, שְׁלֹא נִחַתָּם גִּזֵּר דִּין עַל אֲבוֹתֵינוּ בַּמִּדְבָּר אֲלָא עַל לְשׁוֹן הָרַע, שְׁנֶאמַר (במדבר י"ד) וַיִּנְסוּ אֶתִּי זֶה עֲשֵׂר פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי:

ברטנורה (ה) נמלא האומר בפיו יתר מן העושה מעשה. שהאומר לא מלאתי בתולים נותן מלה. והאונס דמוציא בתולים על ידי מעשה נותן חמשים: גזר דין. שלא ליכנס לאחר: זה עשר פעמים. גבי מרגלים כתיב, דמשמע על זה נתחתם גזר דינם:

וְהַבּוֹשֶׁת וְהַפֶּגֶם וְכוּ' אָמַי אֵימָא חֲמָשִׁים סָלַע אָמַר
 רַחֲמָנָא מְכַל מִיָּלִי אָמַר רַב זְעִירָא יֵאמְרוּ בְּעַל בֵּית מְלָכִים
 חֲמָשִׁים. בְּעַל בֵּית הַדְּיוֹטוֹת חֲמָשִׁים. אָמַר לִיה אַבְיֵי אֵי הֲכִי
 גְבִי עֶבֶד נָמִי יֵאמְרוּ עֶבֶד נֹקֵב מְרַגְלִית שְׁלֹשִׁים עֶבֶד עוֹשֶׂה
 מַעֲשֶׂה מַחֲט שְׁלֹשִׁים אֶלָּא אָמַר רַב זְעִירָא אֵילוּ בָּאוּ עָלֶיהָ
 שְׁנַיִם אֶחָד שְׁלָא כְּדַרְכָּה וְאֶחָד כְּדַרְכָּה יֵאמְרוּ בְּעַל פְּגוּמָה
 חֲמָשִׁים בְּעַל שְׁלִימָה חֲמָשִׁים אָמַר לִיה אַבְיֵי אֵי הֲכִי גְבִי
 עֶבֶד נָמִי יֵאמְרוּ עֶבֶד בְּרִיא שְׁלֹשִׁים עֶבֶד מוֹכֵה שְׁחִין שְׁלֹשִׁים
 אֶלָּא אָמַר אַבְיֵי אָמַר קָרָא (דְּבָרִים כב) תַּחַת אֲשֶׁר עָנָה מְכַלֵּל
 דְּאִיכָּא בּוֹשֶׁת וּפְגָם. רַבָּא אָמַר דְּאָמַר קָרָא וְנָתַן הָאִישׁ
 הַשּׁוֹכֵב עִמָּה וְגו' הִנָּאת שְׁכִיבָה חֲמָשִׁים מְכַלֵּל דְּאִיכָּא
 מִיִּלְתָּא אַחֲרֵיתֵי וּמָאִי נִיהוּ בּוֹשֶׁת וּפְגָם :

רס"י מכל מיילי. ובושת ופגם לא ליתבי ליה: בעל בת הדיוטו' וכו'. בתמיהא אביל
 השת' כי יהיב בושת יש חילוק בין בת מלכים לבת הדיוטות: אילו באו עליה ב'
 א' שלא כדרכה. תחלה ואח"כ בא עליה זה כדרכה דאכתי הואי בתולה ואית לה
 קנס ואמר זה שבעל פגומה דליכא בושת כולי האי יהיב נ' סלעים ואילו בעל
 בתולה שלימה לא יהיב נמי אלא נ' אביל השתא גבי בושת איכא חילוק דיהיב דמי
 בושת לשלימה טפי מפגומה: מוכה שחין. דהוי פגום דומיא דנבעלה שלא כדרכה:
 תחת אשר ענה. רישיה דקרא ונתן האיך השוכב עמה לאבי הנערה נ' כסף וגו'
 דמשמע הגי נ' כסף יתן בשביל קנס הענוי ומדאלטריך למיכתב הכי מכלל דמחייב
 מיילי אחרינייתא כגון בושת ופגם דלאו קנסא דענוי נינהו דכלאו ענוי נמי איכא
 בושת ופגם היינו נזק ששזה פחות מבתחלה:

זוהר אמור דף צט ע"ב

סְדָרָא תְּלִיתָא קָלָא נְפִיק וְסָלִיק וּבְקַע כָּל אֲנוּן רְקִיעִין
 וְרַחֲמֵי מִתְעַרְוּ וּמְטִי הֵהוּא קָלָא לְרִישִׁיה דְּיַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב
 אֶתְעַר וְחָמִי לְאַבְרָהָם מִתְתַּקֵּן בְּגִיסָא אַחֲרָא כְּדִין אַחֲדָן
 תְּרוּיָהוּ בִּיה בְּיַצְחָק דָּא מֵהָאִי סְטָרָא וְדָא מֵהָאִי סְטָרָא

וְלֹא יִכְלִין תּוֹקֵפוֹי לְנִפְקָא לְבָר. וְהֵי תִלְתָּא סְדְרִין כְּלָהוּ
סְדָרָא חָד. סְדָרָא אַחְרָא קְלָא נְפִיק וְסָלִיק וְנָטִיל לְאַבְרָהָם
מֵאַתְרֵיהּ וְנָגִיד לִיה לְתַתָּא לְאַתְר דְּתּוֹקֵפִיהוּן דִּי צַחֲק שְׂרִין
וְקִימָן לִיה לְאַבְרָהָם בְּגוּיָהוּ. סְדָרָא תְנִינָא נְפִיק קְלָא
תְּבִירָא לֹא תִקִּיפָא בְּקִדְמָאָה לָא דְחָלִישׁ הֵהוּא קְלָא דְתַקַּע
אַלָּא דְהֵהוּא קְלָא לָאו אִיהוּ לְגַבִּי יִצְחָק כְּקִדְמִיתָא דְתַמָּן
תּוֹקֵפָא תִקִּיפָא שְׂרִיא אַלָּא לְגַבִּי אֲנוּן בִּי דִינָא דְלְתַתָּא
דְּאֲנוּן רְפוּיִין יִתִיר וְכְלָהוּ חֲמָאן לְאַבְרָהָם לְגַבִּיהוּ וְאַתְכַּפְּיִן
קָמִיהּ. אַדְהֵכִי סְדָרָא תְּלִיתָאָה קְלָא נְפִיק וְסָלִיק וְאַתְעַטֵּר
בְּרִישִׁיהּ דִּיעֶקֶב וְנָגִיד לִיה לְתַתָּא לְהֵהוּא אַתְר דְּאֲנוּן
גְבוּרָאן שְׂרִין וְקָאִים לְקַבְלֵיהוּ. אַבְרָהָם מֵהֵאִי סְטָרָא
וְיַעֲקֹב מֵהֵאִי סְטָרָא וְאֲנוּן בְּאַמְצָעִיתָא כְּדִין אַתְכַּפְּיִן כְּלָהוּ
וּמִשְׁתַּכְּחִין (ס"א וּמִשְׁתַּכְּבִּי) בְּאַתְרֵיהוּ וְהֵי כְּלָהוּ סְדָרָא אַחְרָא
תְּנִינָא. סְדָרָא בְּתַרָּאָה דְּבַעֲיָא לְסַלְקָא לֹון לְאַתְרֵיהוּ
וְלִישְׁבָּא (ס"א וְלִישְׁרָא) בִּינֵיהוּ לִיִּצְחָק כְּמִלְקִדְמִין. בְּגִין דְּהֵאִי
בְּעֵי לִישְׁרָא לִיה בְּאַתְרֵיהּ וְלֹא יִפּוֹק בְּתּוֹקֵפוֹי לְבָר כְּדִין
דִּינִין כְּלָהוּ אַתְכַּפְּיִן וְרַחֲמִין אַתְעֵרוּ. עַל דָּא בְּעֵי לְכוּנָא לְבָא
וְרַעוּתָא בְּהֵי קִלִּי וְלִמְהֵדֵר בְּתִיבְתָּא קָמִי מְאַרְיָהוּן כְּדִין
כְּד יִשְׂרָאֵל מְתַקְנִי וּמְסַדְרִי קָלִין בְּרַעוּתָא דְּלִבָּא כְּדָקָא
יָאוּת בְּשׁוּפְרָא דָּא אַהֲדֵר הֵהוּא שׁוּפֵר עֲלָאָה וְכֹד אַהֲדֵר
מְעַטְרָא לִיה לִיעֶקֶב וְאַתְתַּקֵּן כְּלָא. וְכַרְסִיא אַחְרָא רְמִין
וְכִדִּין חִידוֹ אֲשַׁתְּפַח בְּכִלָּא וְקִדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא מְרַחֵם עַל
עֲלָמָא. זַכָּאָה חוּלְקָהוּן דִּישְׂרָאֵל דִּיִּדְעִין לְנִגְדָּא וְלֹאֲמִשְׁכָּא
לְמְאַרְיָהוּן מְדִינָא לְרַחֲמִי וְלְתַקְנָא כְּלָהוּ עֲלָמִין עַל יְדִיהוּ
תָּא חֲזִי לְקַבֵּל דָּא תִלְתָּא סַפְרוֹן פְּתִיחִין בִּיּוֹמָא דָּא וְכִמָּה
דְּרַחֲמִין מְתַעֲרִין וְדִינִין קִשְׁיִן אַתְכַּפְּיִן וְעָאֲלִין לְדוּכְתִּיהוּ כְּדָּ
הוּא לְתַתָּא כְּגוּנָא דְלַעִילָא דִּינִין קִשְׁיִן אַתְכַּפְּיִן וְאַתְעַבְּרוּ
מְעֲלָמָא וּמֵאן אֲנוּן אֲלִין אֲנוּן רְשָׁעִים גְּמוּרִים דְּאֲנוּן דִּינִין
קִשְׁיִן דְּאַתְכַּפְּיִן וְאַתְעַבְּרוּ מְעֲלָמָא וְעַל דָּא נְכַתְּבִים
וְנַחְתְּמִים וְכוּ'. אָמַר רַבִּי אַבָּא וְדָאִי דָּא הוּא בְּרִירָא דְּמָלְהָ
בְּרִידָּהּ רַחֲמָנָא דְּשְׂאִילָנָא וְרוּחָנָא בְּהֵי מְלִי :

תרגום הזהר סדר השלישי שהוא סדר הג' של תשרי"ת, הקול יוצא, דהינו
תקיעה א' שצסדר זה, ועולה, הינו, סדרים פרועה שצסדר זה, וזוקע כל

אלו רקיעים, הינו תקיעה השנייה שצסדר זה, והרחמים מתעוררים. ומשם מגיע קול ההוא, לראשו של יעקב, ויעקב, נתעורר ורואה את אברהם שמתפקד בצד האחר, אז אוחזים שניהם בינחה, זה מצד זה, וזה מצד זה, ותקפיו אינם יכולים לראת לחוז. ואלו ג' הסדרים, דהינו של פועמים תשר"ת הנזכרים, הם כלם סדר אחד. ונתבאר הפונות של סדר תשר"ת הג' של של פועמים תשר"ת. סדר האחר, דהינו תש"ת, בקול יוצא, דהינו תקיעה הא', וסליה, הינו שברים, ולוחח את אברהם ממקומו דהינו בתקיעה השנייה, וממשיך אותו למטה למקום שגבורותיו של יחקה שורים, ומקיימים את אברהם בתוכם. סדר השני, דהינו סדר תש"ת, יוצא קול שבור, לא תקיף כראשון, ולא מפני שחלש קול ההוא שפקע, אלא שקול ההוא אינו של יחקה, בבתולה, ששם שורה תקף חזה, אלא הוא להבית דין שלמטה, רפואם יותר, וככל רואים את אברהם אכלם, שהוא קו ימין ונכנעים לפניו. בתוך כך מגיע סדר הג', דהינו סדר תש"ת הג' של ג' סדרי תש"ת, הקול יוצא, דהינו תקיעה הא' וסליה, הינו שברים, ואתעטר צרישיה דיעקב, הינו תקיעה השנייה, ומושיך אותו למטה לאותו מקום שאלו הגבורות דשמאל שורים, ועומדים, פנגד אברהם מצד זה, ויעקב מצד זה, והם, בתוך שניהם, אז נכנעים כלם ונמלאים מאירים במקומם, וכל אלו ג' הסדרים, הם סדר פולל אחר שני. הסדר הפולל האחרון, כריכים להעלות אל מקומם ולישב ציניהם את יחקה במקדם. משום שזה, כריכים להשרות אותו במקומו, באופן שלא ירא בתקף הגבורות שלו לחוז. ואז כל הדינים נכנעים, והרחמים מתעוררים. על פן כריכים לבון הלצ והראון בקולות אלו, שהם של פועמים תשר"ת ושל פועמים תש"ת ושל פועמים תר"ת, ולחזר בתשובה לפני אדונם, ואז פשישאל מתפקנים ומסדרים הקולות צראון הלצ פראוי, בשופר הזה שלמטה, החזר שופר העליון, להאיר, וכשחוזר להאיר, הוא מעטר את יעקב, והכל מתפקד, והטל פסא אחר, דהינו פסא הרחמים, ואז נמלא שמחה בכל, והקדוש צרוף הוא מרחם על העולם. אשרי חלקם של ישראל, שיודעים להנהיג ולהמשיך את אדונם מדיו לרחמים, ולתקן על ידיהם כל העולמות. בא וראה פנגד זה, פתוחים שלשה ספרים ציום הזה, וכמו, שעל ידי תקיעת שופר מתעוררים הרחמים, ודינים הקשים נכנעים וצאים למקומם, כך הוא למטה בעין שלמעלה, שדינים הקשים, שלמטה נכנעים ונעצרים מן העולם, ומי הם. אלו הם הרשעים הגמורים, שהם דינים קשים, נכנעים ונעצרים מן העולם, ועל

בְּנֵי נְכֻסִים וְנִחְתָּמִים לְחַלְתָּר לְמִיתָה, אָמַר רַבִּי אֲבָחָא, וְדַחֵי זֶה הוּא צְרוּרָה
עַל הַדְּבָר, צְרוּרָה הַרְחֵמוֹן שְׂשֻׁחֲלָתִי וְהַרְוַחְתִּי אִלָּנוּ הַדְּבָרִים.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ו

א. כָּל הָאוֹכֵל הַפֶּת שֶׁמְבָרְכִין עָלָיו הַמוֹצֵיא צָרִיךְ נְטִילַת
יָדַיִם תְּחִלָּה וְסוּף. וְאִם עַל פִּי שֶׁהִיא פֶת חֲלִין וְאִם עַל פִּי
שֶׁאִין יָדָיו מְלַכְלָכוֹת וְאִינוֹ יוֹדֵעַ לָהֶן טְמֵאָה לֹא יֵאָכֵל עַד
שֶׁיִּטַּל שְׁתֵּי יָדָיו וְכֵן כָּל דָּבָר שֶׁטְבוּלוֹ בְּמִשְׁקִין צָרִיךְ נְטִילַת
יָדַיִם תְּחִלָּה. **ב.** כָּל הַנוֹטֵל יָדָיו בֵּין לְאֲכִילָה בֵּין לְקָרִיאת
שְׁמַע בֵּין לְתַפְלָה מְבָרֵךְ תְּחִלָּה אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ
עַל נְטִילַת יָדַיִם שֶׁזֶּה מִצְוֹת חֻכְמִים שֶׁנִּצְטַוְנוּ מִן הַתּוֹרָה
לְשִׁמְעַם מִהֶן שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים טו) עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךְ. וּמִיָּם
אַחֲרוֹנִים אֵין מְבָרְכִין עֲלֵיהֶן שֶׁאֵינָם אֶלָּא מִפְּנֵי הַסְּכָנָה.
וּלְפִיכֵךְ חָיֵב אָדָם לְהִזָּהֵר בָּהֶן בְּיוֹתֵר:

מוסר

משערי תשובה דף כט עג

הָבֵא בְּעֶרְמָה וְדַבְּרִי מְרָמָה לְמַנְעַ טוֹב מִבְּעֲלֵיו לְהַעֲבִיר
הַטּוֹבָה אֵלָיו לֹא לְגַזֵּל מִחֲבֵרוֹ דָּבָר שֶׁהוּא שְׁלוֹ וְלֹא לְחַמְּסוֹ.
אֲבָל יִתֵּן עֵינָיו בְּטוֹבָה הַעֲתִידָה לְבֹא לְיַדֵּי חֲבֵרוֹ. וְצוּדָה
אוֹתָהּ לְקַחְתָּהּ אֵלָיו בְּשִׁקָּר מִלּוֹ אוֹ יִסְבֵּב בְּשִׁקָּרֵיו לוֹ אֲשֶׁר
יִתֵּן לְחֲבֵרוֹ מִתַּת וְעִקָּר עֲנִשׁוֹ עַל הַשִּׁקָּר. אֲכֹן יִגְדֵל עֲנִשׁוֹ

הַשֶּׁקֶר כַּאֲשֶׁר יִסְבֵּב מִמֶּנּוּ הַפֶּסֶד לְזוּלָתוֹ אַף עַל פִּי שְׂאִין
עֵקֶר הָעֵנֶשׁ עַל הַהֶפְסֵד כִּי לֹא הַפֶּסֶד מִמֶּנּוּ דָּבָר שְׂזָכָה בּוֹ
כְּעִנְיָן שְׂאֵמְרוּ זְכוּרֹנִם לְבִרְכָה: כָּל הַמַּחְלִיף בְּדַבּוּרוֹ כְּאֵלוֹ
עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה שְׂנֵאָמֵר (בראשית כו) אוֹלֵי יְמוֹשְׁנֵי אָבִי
וְהֵייתִי בְּעֵינָיו כְּמַתְעַתֵּעַ. וְנֵאמָר עַל עֲבוּדָה זָרָה (ירמיה י) הֶבֶל
הַמָּה מַעֲשֵׂה תַעֲתוּעִים. וְאֵמְרוּ זְכוּרֹנִם לְבִרְכָה כְּאֵלוֹ עוֹבֵד
עֲבוּדָה זָרָה הֵבִיאוּ הַדְּמִיוֹן עַל קִצְהוֹ אַחַר כִּי הוּא נִסְתָּר
בְּשֶׁקֶר וְנִעְזָר בְּשׂוֹא:

נצבים ליל שישי תורה

צרוף יהוה

וְנָתַן יְהוָה ^(ז)
אֱלֹהֶיךָ אֵת כָּל הָאֱלוֹת הָאֵלֶּה עַל אֵיבֶיךָ
וְעַל שְׂנְאֵיךָ אֲשֶׁר רָדְפוּךָ: וַיִּתֵּן יְיָ אֱלֹהֶיךָ יְת כָּל
לוֹטִיָּא הָאֱלֹוִן עַל בְּעַלֵי דְבַבְךָ וְעַל סְנְאָךָ דִּי רָדְפוּךָ: ^(ח) וְאַתָּה
תָּשׁוּב וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה וְעָשִׂיתָ אֵת כָּל
מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם: וְאַתָּה תִּתּוּב
וְתִקְבַּל לְמִימְרָא דִּי וְתַעֲבֹד יְת כָּל פְּקוּדוֹהִי דִּי אֲנָא מִפְּקֻדְךָ יוֹמָא
דִּין: ^(ט) וְהוֹתִירְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֵׂה
יָדְךָ בְּפָרִי בְטָנְךָ וּבְפָרִי בְהִמְתֵּךָ וּבְפָרִי
אֲדָמְתְךָ לְטָבָה כִּי יָשׁוּב יְהוָה לְשׁוֹשׁ
עָלֶיךָ לְטוֹב כַּאֲשֶׁר שָׂשׂ עַל אֲבֹתֶיךָ: וַיּוֹתִירֶנְךָ
יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל עוֹבְדֵי יָדְךָ בּוֹלְדָא דְמַעַךְ וּבּוֹלְדָא דְבַעִירְךָ וּבְאַבָּא
דְאַרְעָךָ לְטָבָא אֲרִי יְתוּב יְיָ לְמַחְדֵי עֲלֻךְ לְטָב כְּמָא דִּי חֲדֵי עַל

אֲבֹהֶיךָ: (י) כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 לְשֹׁמֵר מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו הַכְּתוּבָה בְּסֵפֶר
 הַתּוֹרָה הַזֶּה כִּי תָשׁוּב אֶל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ: (ס) אַרְי תִּקְבַּל בְּמִימְרָא
 דְּיִי אֱלֹהֶיךָ לְמִטְר פְּקוּדוֹהִי וּקְיָמוֹהִי דְכְּתִיבִין בְּסֵפֶרָא דְאֹרִיתָא הַדִּין
 אַרְי תְּתוּב קָדָם יִי אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ: (יא)
 כִּי הַמְצֹוה הַזֶּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי
 מְצִוֶּה הַיּוֹם לֹא נִפְלְאת הוּא מִמֶּךָ וְלֹא
 רְחִיקָה הוּא: אַרְי תִּפְקֹדְתָא הָדָא דִּי אָנָּא מִפְקֹדְךָ יוֹמָא דִּין
 לֹא מִפְרָשָׂא הִיא מְנָךְ וְלֹא רְחִיקָא הִיא:

רש"י לא נפלאות היא ממך. לא מכסה היא ממך, כמו שנאמר (דברים י, ח) כי יפלא, ארי יתכסי, (איכה א, ט) ותרד פלאים, (איוב מ, יג) ותרד במטמוניות. מכסה, חבוש בטמון:

(יב) לֹא בַשָּׁמַיִם הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲלֶה לָנוּ
 הַשָּׁמַיְמָה וְיִקְחֶהָ לָנוּ וְיִשְׁמַעֲנוּ אֶתְּהָ
 וְנַעֲשֶׂנָּה: לֹא בַשָּׁמַיְמָה הִיא לְמִימְרָ מִן יִסַּק לָנָא לְשָׁמַיְמָא וְיִסְבֶּה
 לָנָא וְיִשְׁמַעֲנָנָא יְתָה וְנַעֲבַדְנָה:

רש"י לא בשמים היא. שאלו היתה בשמים, היית צריך לעלות אחריה וללמדה:

(יג) וְלֹא מֵעֵבֶר לַיָּם הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲבֹר
 לָנוּ אֶל עֵבֶר הַיָּם וְיִקְחֶהָ לָנוּ וְיִשְׁמַעֲנוּ
 אֶתְּהָ וְנַעֲשֶׂנָּה: וְלֹא מֵעֵבֶרָא לִימָא הִיא לְמִימְרָ מִן יַעֲבֹר
 לָנָא לְעֵבֶרָא דִּימָא וְיִסְבֶּה לָנָא וְיִשְׁמַעֲנָנָא יְתָה וְנַעֲבַדְנָה: (יד) כִּי
 קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבְלִבְבְּךָ

לַעֲשׂוֹתוֹ : (ס) אָרִי קָרִיב לָךְ פִּתְגָמָא לַחֲדָא בְּפוּמָךְ וּבְלִבָּךְ
לְמַעַבְדָּה :

רש"י כי קרוב אליך. התורה נתנה לכם בכתב ובעל פה:

רֵאָה נְתַתִּי לְפָנֶיךָ (טו)
הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב וְאֶת הַמְּוֹת
וְאֶת הַרָע : חַיִּי דִּיהֶבִית קְדָמָךְ יוֹמָא דִּין יָת חַיִּי וְיָת טְבַתָּא
וְיָת מוֹתָא וְיָת בִּישָׂא :

רש"י את החיים ואת הטוב. זה תלוי בזה, אם תעשה טוב הרי לך חיים, ואם תעשה רע הרי לך המות.
והכתוב מפרש והולך היאך:

אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצֹנֶךָ הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת (זו)
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְלַכֵּת בְּדַרְכָּיו וּלְשָׁמֹר
מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְחַיִּיתָ וְרַבִּיתָ
וּבִרְכָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּאָרֶץ אֲשֶׁר אֲתָה
בָּא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ : דִּי אֲנָא מְפַקְדָךְ יוֹמָא דִּין לְמַרְחַם
יָת יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְמַהֲךְ בְּאֲרָחוֹ דְתַקְנֵן קְדָמוֹהִי וּלְמַטְרָא פְּקוּדוֹהִי וּקְיָמוֹהִי
וְדִינוֹהִי וְתִיחִי וְתִסְגִּי וּבִרְכָנְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּאֲרַעָא דִּי אַתְּ עָלִיל לְתַמּוֹן
לְמִירְתָּה :

רש"י אשר אנכי מצוך היום לאהבה. הרי הטוב, ובו תלוי: וחייית ורצית. הרי החיים:

וְאִם יִפְנֶה לְבַבְךָ וְלֹא תִשְׁמָע וְנִדְחַתָּ (זי)
וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לְאֱלֹהִים אֲחֵרִים וְעַבַּדְתָּם :
וְאִם יִפְגִּי לִבְךָ וְלֹא תִקְבֹּל וְתִטְעִי וְתִסְגוּד לְטַעֲוֹת עַמְמִיָא וְתִפְלַחְנוּן :

רש"י ואם יפנה לבבך. הרי הרע:

(יח) הַגִּדְתִּי לָכֶם הַיּוֹם כִּי אֶבֶד תֵּאבְדוּן לֹא
תֵּאָרִיכּוּ יָמַיִם עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר אֶתָּה
עֹבֵר אֶת הַיַּרְדֵּן לָבוֹא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ :
חַוִּיתִי לְכוּן יוֹמָא דִּין אֲרִי מִיבֵד תֵּיבְדוּן לֹא תוֹרְכוּן יוֹמִין עַל אֲרָעָא
דִּי אֶת עֹבֵר יֵת יִרְדְּנָא לְמַעַל לְתַמּוֹן לְמִירְתָּהּ :

רש"י כי אבד תאבדון. הרי המות:

(יט) הֶעֱדַתִּי בְּכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת
הָאָרֶץ הַחַיִּים וְהַמּוֹת נָתַתִּי לְפָנֶיךָ
הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה וּבַחֲרַתְּ בַּחַיִּים לְמַעַן
תִּחְיֶה אֶתָּה וְזֶרְעֶךָ : אֶסְהַדִּית בְּכוּן יוֹמָא דִּין יֵת שְׁמַיָּא
וְיֵת אֲרָעָא חַיִּי וּמוֹתָא יְהִיבִית קְדָמְךָ בְּרָכוּ וּלְלוֹטִין וְתַתְרַעִי בַּחַיִּי בְּדִיל
דְּתִיחִי אֶת וּבְנֶיךָ :

רש"י העדתי בכם היום את השמים ואת הארץ. שהם קיימים לעולם וכאשר תקרה אתכם הרעה יהיו
עדים שאני התריתי בכם בכל זאת. דבר אחר, העידתי בכם היום את השמים וגו', אמר להם הקדוש
ברוך הוא לישראל, הסתכלו בשמים שבראתי לשמש אתכם, שמש שנו את מדתם, שמש לא עלה גלגל חמה
מן המזרח והאיר לכל העולם, כענין שנאמר (קהלת א, ט) וזרח השמש וזח השמש, הסתכלו בארץ שבראתי
לשמש אתכם, שמש שנתה מדתה, שמש זרעתם אותה ולא כמחה, או שמש זרעתם חטים והעלתה שעורים,
ומה אלו שנעשו לא לשכר ולא להפסד אם זוכין אין מקבלין שכר ואם חוטאין אין מקבלין פרענות, לא
שנו את מדתם, אתם, שאם זכיתם תקבלו שכר, ואם חטאתם תקבלו פרענות על אחת כמה וכמה: ובחרת
בחיים. אני מורה לכם שתבחרו בחלק החיים, כאלם האומר לחברו בחר כך חלק יפה בנחלתי, ומעמידו
על חלק היפה ואומר לו, את זה ברור לך, ועל זה נאמר (תהלים טו, ט) ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיד גורלי,
הנחת ידי על גורל הטוב לומר את זה קח לך:

(כ) לְאַהֲבָה אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמְעַ בְּקִלּוֹ
וּלְדַבְּקָה בּוֹ כִּי הוּא חַיִּיךָ וְאֲרָךְ יָמֶיךָ
לְשֹׁבֵת עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה
לְאַבְתָּיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְתֵת
לָהֶם : (פפפ) לְמַרְחֵם יֵת יִי אֱלֹהֶיךָ לְקַבְּלָא לְמִימְרָה וּלְאַתְקַרְבָּא

לְדַחֲלֵתָהּ אֲרִי הוּא חֲזִיךְ וְאוֹרְכוֹת יוֹמֶיךָ לְמַתֵּב עַל אֲרָעָא דִּי קַיִים
׃ לְאַבְהֵתְךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְמַתְּוּ לְהוֹן׃ פפפ׃

הפטרות נצבים - ישעיה סא

שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בִּיהוָה תִּגַּל נַפְשִׁי בְּאַלְהֵי כִּי הִלְבִּישְׁנִי
בְּגָדֵי יִשַׁע מְעִיל צְדָקָה יַעֲטֵנִי כְּחַתָּן יִכְהֶן פָּאֵר וְכַכְּלָה
תַּעֲדָה כְּלִיָּהּ׃ (א) כִּי כְּאֲרָץ תּוֹצִיא צְמֻחָה וְכַגְּנָה
זְרוּעֶיהָ תִצְמִיחַ כִּן אֲדַנִּי יְהוָה יִצְמִיחַ צְדָקָה וּתְהַלָּה
נֶגֶד כָּל הַגּוֹיִם׃ **סב** (ב) לְמַעַן צִיּוֹן לֹא אֶחְשָׁה וּלְמַעַן
יְרוּשָׁלַם לֹא אֶשְׁקוּט עַד יֵצֵא כְּנֶגְהָ צְדָקָה וּישׁוּעָתָהּ
כְּלַפִּיד יִבְעֶר׃ (ג) וְרָאוּ גוֹיִם צְדָקָתְךָ וְכָל מְלָכִים כְּבוֹדְךָ
וְקָרָא לְךָ שֵׁם חֲדָשׁ אֲשֶׁר פִּי יְהוָה יִקְבְּנוּ׃ (ד) וְהֵייתָ
עֶטְרַת תִּפְאָרֶת בְּיַד יְהוָה (וַצַּנּוֹף) וְצַנִּיף מְלוּכָה בְּכַף
אֱלֹהֶיךָ׃ (ה) לֹא יֵאמֹר לְךָ עוֹד עֲזוּבָה וּלְאַרְצֶךָ לֹא
יֵאמֹר עוֹד שְׁמָמָה כִּי לְךָ יִקְרָא חֲפָצִי בָהּ וּלְאַרְצֶךָ
בְּעוֹלָה כִּי חֲפָץ יְהוָה בְּךָ וְאַרְצֶךָ תִּבְעַל׃ (ו) כִּי יִבְעַל
בַּחֹר בְּתוֹלָה יִבְעִלוֹךָ בְּנִיךָ וּמִשׁוֹשׁ חַתָּן עַל כְּלָה יִשִׁישׁ
עַלֶיךָ אֱלֹהֶיךָ׃ (ז) עַל חוֹמֹתֶיךָ יְרוּשָׁלַם הִפְקַדְתִּי
שְׁמָרִים כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה תִּמְיֵד לֹא יִחְשׂוּ
הַמְזַכְרִים אֶת יְהוָה אֵל דְּמֵי לָכֶם׃ (ח) וְאַל תִּתְּנוּ דְּמֵי
לוֹ עַד יִכּוֹנֵן וְעַד יִשִּׂים אֶת יְרוּשָׁלַם תְּהַלָּה בְּאַרְץ׃ (ט)
נִשְׁבַּע יְהוָה בִּימֵינוּ וּבְזָרוּעַ עֵזוֹ אִם אֶתְּנוּ אֶת דְּגַנְךָ עוֹד
מֵאֲכָל לְאִיבֶיךָ וְאִם יִשְׁתּוּ בְּנֵי נֶכֶר תִּירוּשָׁךָ אֲשֶׁר יִגְעַת
בוֹ׃ (י) כִּי מֵאֲסָפִיו יֵאֲכַלְהוּ וְהִלְלוּ אֶת יְהוָה וּמִקְבָּצָיו
יִשְׁתַּחֲוּ בְּחִצְרוֹת קְדָשֵׁי׃ (יא) עֲבְרוּ עֲבְרוּ בְּשַׁעְרֵים פְּנֹו
דָּרְךָ הָעַם סָלוּ סָלוּ הַמְּסָלָה סָקְלוּ מֵאֲבוֹן הָרִימוּ נֶס

עַל הָעַמִּים : (א) הִנֵּה יְהוָה הַשָּׁמַיִם אֶל קֶצֶה הָאָרֶץ
אָמְרוּ לְבַת צִיּוֹן הִנֵּה יִשְׁעֶךָ בָּא הִנֵּה שָׁכְרוּ אֶתֹ
וּפְעַלְתּוֹ לִפְנֵי : (ב) וְקָרְאוּ לָהֶם עִם הַקֹּדֶשׁ גְּאוּלֵי יְהוָה
וְלֵךְ יִקְרָא דְרוּשָׁה עִיר לֹא נִעְזְבָה : סג (א) מִי זֶה בָּא
מֵאֲדוֹם חֲמוּץ בְּגָדִים מִבְּצָרָה זֶה הַדּוֹר בְּלְבוּשׁוֹ צִעָה
בְּרַב כָּחוֹ אָנִי מְדַבֵּר בְּצִדְקָה רַב לְהוֹשִׁיעַ : (ב) מִדּוֹעַ
אָדָם לְלְבוּשָׁךְ וּבְגָדֶיךָ כְּדֹרֶךְ בְּגַת : (ג) פּוֹרָה דְרָכְתִּי
לְבִדִּי וַיַּעֲמִים אֵין אִישׁ אֶתִּי וְאֶדְרָכְכֶם בְּאֶפִי וְאֶרְמָסֶם
בְּחִמְתִּי וַיִּזְ נֶצַחַס עַל בְּגָדִי וְכָל מְלְבוּשֵׁי אֶגְאָלְתִּי : (ד)
כִּי יוֹם נֶקֶם בְּלִבִּי וּשְׁנַת גְּאוּלֵי בָּאָה : (ה) וְאֶבִּיט וְאֵין
עֶזֶר וְאֶשְׁתוּמָם וְאֵין סוּמָךְ וַתּוֹשַׁע לִי זִרְעִי וַחֲמַתִּי
הִיא סִמְכַתְנִי : (ו) וְאֶבוֹס עַמִּים בְּאֶפִי וְאֶשְׁכָּרֶם
בְּחִמְתִּי וְאוֹרִיד לְאָרֶץ נֶצַחַס : (ז) חֲסָדִי יְהוָה אֶזְכִּיר
תְּהִלַּת יְהוָה כָּעַל כָּל אֲשֶׁר גִּמְלָנוּ יְהוָה וְרַב טוֹב לְבֵית
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר גִּמְלָם כְּרַחֲמֵיו וְכִרַב חֲסָדָיו : (ח) וַיֹּאמֶר
אֵךְ עַמִּי הֵמָּה בָּנִים לֹא יִשְׁקָרוּ וַיְהִי לָהֶם לְמוֹשִׁיעַ : (ט)
בְּכָל צָרְתָם (לא) לוֹ צָר וּמְלֹאךְ פָּנָיו הוֹשִׁיעַם בְּאֶהֱבָתוֹ
וּבְחִמְלָתוֹ הוּא גְּאָלֶם וַיִּנְטָלֶם וַיִּנְשָׂאֶם כָּל יְמֵי עוֹלָם :

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

שישי

יום

נצבים

א. אלו בהרות טהורות, שהיו בו קדם למתן תורה, בנקרי ונתגיר, בקטן ונולד, בקמט ונגלה, בראש ובזקן, בשחין ובמכה וקדח ובמורדין. חזר הראש והזקן ונקרחו, השחין והמכה והקדח ונעשו צרבת, טהורים. הראש והזקן עד שלא העלו שער, העלו שער ונקרחו, השחין והמכה והקדח עד שלא נעשו צרבת, נעשו צרבת וחיו, רבי אליעזר בן יעקב מטמא, שתחלתו וסופו טמא. וחכמים מטהרים:

דרטורה (ח) אלו בהרות טהורות שהיו בו קודם מתן תורה. מי שהיתה בו לרעת קודם מתן תורה, לא היה טמא מחמת אותו נגע לאחר מתן תורה, דכתיב (סא) אדם כי יהיה בעור בשרו, פרט לזה שכבר היה. וכל הני נמי לחשיב, מהתם נפקא דבעינן שיוולד הנגע בשעה שראוי ליטמא בו ולא קודם, כמו גר עד שלא נתגייר וקטן עד שלא נולד, וכן כולם: בקמט ונתגלה. שהיה מתחלה הנגע מוסתר בתוך הקמט והיה טהור מפני שהוא צבית הסתרים, ואחר כך נתגלה: ובמורדים. כלומר בשחין ומכה המורדים שלא נתרפאו ולא העלו קרום כקליפת השום: עד שלא העלו שער. בא הנגע, לחשיבי בעור בשר, היינו תחלתו טומאה. וכשעלו שערות, הוי טהרה, שדינן בנתקים. וכשנקרחו, היינו סופן טומאה. וכן שחין ומכה וקדח דעד שלא באו בא הנגע, היינו טומאה. וכשצא השחין והמכה והקדח, היינו טהרה. דבעינן שיקדים השחין והמכה לשאת, דכתיב (סב) והיה במקום השחין שאת, שיקדים השחין לשאת ולא שתקדים השאת לשחין. כשחזרו ונעשו לרבת, היינו טומאה: וחיו. שנתרפאו יפה: רבי אליעזר בן יעקב מטמא. כיון דבתחילה בא הנגע בעור הבשר וחזר סופו לקדמותו, לא חיישינן להפסק שבינתיים: וחכמים מטהרים. הואיל והפסיק הטהרה שבינתיים. והלכה כחכמים:

ב. נשתנו מראיהו, בין להקל בין להחמיר, כיצד להקל, היתה כשילג ונעשה כסיד ההיכל, כצמר לבן וכקרום ביצה, נעשית מספחת שאת, או מספחת עזה. כיצד להחמיר, היתה כקרום ביצה ונעשית כצמר לבן, כסיד ההיכל וכשילג, רבי אליעזר בן עזריה מטהר. רבי אליעזר חסמא אומר, להקל,

טְהוֹרַת וְלִהְיֶה כְּמִיר, תִּרְאֶה בְּתַחֲלָה. רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר,
בֵּין לְהַקְלֵל בֵּין לְהַחְמִיר, תִּרְאֶה בְּתַחֲלָה:

דרטורה (ב) נשתנו מראיהן. אזהרות טהורות קאי, כגון דהוות כסלג עד שלא נתגייר, ומשנתגייר נעשית כסיד ההיכל: כלומר לבן וקרום זיאה. כלומר, תחילה היתה כלומר לבן ועכשיו נעשית כקרום זיאה: נעשית מספחת שאת או מספחת עזה. כלומר, שהשאת נעשית מספחת, שחזרה להיות כתולדה שלה. או שהעזה נעשית כמספחת שלה. ופרושי המפרש לרישא דקתני היתה כסלג ונעשית כסיד ההיכל, היינו שנעשית עזה מספחת. ואותה שהיתה כלומר לבן ונעשית כקרום זיאה, היינו שנעשית שאת מספחת: וכסיד ההיכל וכסלג. כלומר היתה כסיד ההיכל ועכשיו נעשית כסלג: ר' עקיבא אומר וכו'. והלכה כר' עקיבא:

ג. בַּהֲרֵת וְאִין בָּהּ כָּלוּם, בְּתַחֲלָה, בְּסוֹף שָׁבוּעַ
רִאשׁוֹן, יִסְגִּיר. בְּסוֹף שָׁבוּעַ שְׁנִי, לְאַחַר הַפְּטוֹר,
יִפְטוֹר. עוֹדְהוּ מִסְגִּירוֹ וּפּוֹטְרוֹ וְנוֹלְדוֹ לוֹ סִימְנֵי
טְמֵאָה, יַחְלִיט. בַּהֲרֵת וּבָהּ סִימְנֵי טְמֵאָה, יַחְלִיט.
עוֹדְהוּ מִחְלִיטוֹ וְהִלְכוּ לָהֶן סִימְנֵי טְמֵאָה, בְּתַחֲלָה,
בְּסוֹף שָׁבוּעַ רִאשׁוֹן, יִסְגִּיר. בְּסוֹף שָׁבוּעַ שְׁנִי, לְאַחַר
הַפְּטוֹר,

דרטורה (ג) בהרת. מהשתא איירי בזהרות טמאות: ואין זה כלום. לא מחיה ולא שער לבן: בתחלה. כשהוצא אל הכהן. וכן בסוף שבוע ראשון אם לא נולד זה כלום, יסגיר: בסוף שבוע שני. אם לא נולד זה כלום, פטור. וכן לאחר הפטור, אם לא נולד זה כלום, עומד בפטור זה כל ימיו וקוב אינו מסגירו: עודהו מסגירו. שהיה רוצה להסגירו, בין בתחלה כשהוצא אל הכהן, בין בסוף שבוע ראשון, ולא הספיק להסגירו עד שנולדו סימני טומאה, כגון בתחלה בשער לבן ומחיה, ובסוף שבוע ראשון בשער לבן ומחיה ופשיון, יחליט. אבל משהסגירו, הא תנן לעיל בריש פרק ג', אין מחליטין את המוסגר: ופטר. כלומר או פטרו, כגון בסוף שבוע שני. ואפילו לאחר הפטור אם נולדו סימני טומאה, יחליט: עודהו מחליטו. שהיה [בא] להחליט ולא הספיק עד שהלכו סימני טומאה: בתחלה. כשהוצא אל הכהן, או בסוף שבוע ראשון: יסגיר. אבל אם משהחליטו הלכו להן, כגון שהחליטו בשער לבן והלך לו שער לבן ובהרת קיימת אין מסגירו עליה, אלא פטרו וטהור:

ד. הַתּוֹלֵשׁ סִימְנֵי טְמֵאָה, וְהַכּוֹנֵה אֶת הַמְּחִיָּה, עוֹבֵר

בְּלֹא תַעֲשֶׂה. וּלְטַהֲרָה, עַד שֶׁלֹּא בָּא אֶצֶל הַכֹּהֵן,
טָהוֹר. לְאַחַר הַחֲלִטוֹ, טָמֵא. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא,
שְׂאֵלְתִי אֶת רַבִּן גַּמְלִיאֵל וְאֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הוֹלְכִין
לְגִדּוּד, בְּתוֹךְ הַסְּגָרוֹ מָה הוּא. אָמְרוּ לִי, לֹא שְׂמַעְנוּ.
אֲבָל שְׂמַעְנוּ, עַד שֶׁלֹּא בָּא אֶצֶל הַכֹּהֵן, טָהוֹר. לְאַחַר
הַחֲלִטוֹ, טָמֵא. הִתְחַלְתִּי מִבִּיא לָהֶם רְאִיּוֹת, אֶחָד
עוֹמֵד בְּפְנֵי הַכֹּהֵן וְאֶחָד בְּתוֹךְ הַסְּגָרוֹ, טָהוֹר, עַד
שֶׁיִּטְמָאנוּ הַכֹּהֵן. מֵאֵימָתִי הִיא טְהוּרָתוֹ, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אוֹמֵר, לְכִשְׁיֹלֵד לוֹ נִגַע אַחֵר וַיְטַהֵר מִמֶּנּוּ. וְחֻכְמִים
אוֹמְרִים, עַד שֶׁתִּפְרַח בְּכֹל, אוֹ עַד שֶׁתִּתְמַעַט בְּהִרְתּוֹ
מִכַּגְרִיס:

דרטורה (ז) התולש סימני טומאה. כגון שער לבן בעור בשר, ושער להוב בנתקים:
והכווה את המחיה. דמשנכוית אינה סימן לטומאה: עובר בלא תעשה. דהשמר
בנגע הכרעת. וכל מקום שנאמר השמר, פן, ואל, אינו אלל לא תעשה: ולטהרה.
כלומר ולענין טהרה מה דינו: עד שלא בא אלל כהן. אם תלשן, טהור. ואם תלשן
לאחר חלוטו, טמא: הולכים לגדווד. גרסינן. והוא שם מקום: בתוך הסגרו מהו.
אם תלש סימני טומאה בתוך שבוע של הסגר ראשון או של הסגר שני, מהו: התחלתי
מביא להם ראיות. בתוספתא מייתי דכך היתה ראיתו מפני מה עד שלא בא אלל
כהן, טהור, לא מפני שלא ראה הכהן סימני הטומאה שבו, התולש סימני הטומאה
תוך הסגר נמי דין הוא שיהא טהור, שלא ראה הכהן סימני טומאה שבו, הלכך, אחד
עומד בפני הכהן, כלומר אחד אותו העומד בפני הכהן ומיהר לתלוש סימני טומאה
קודם שיאמר לו הכהן טמא אתה, ואחד אותו שתלשן תוך ימי הסגרו, בין זה ובין זה
טהורין. וכן הלכה: מאימתי היא טהרתו. של אותו שתלשן סימני טומאה לאחר
חלוטו: כשיוולד לו נגע אחר ויטהר ממנו. לכיון דנדרפא מן השניה, אגלאי מלחא
דחם רחמנא עליה ואי נמי הוות קיימא קמייתא הוא מיתסי מינה כמו מזו: עד
שתפרח בכולו. נגע האחרון, דליכא למיחש למידי, דהא אי הוה ביה נמי קמא,
השתא מיהא הוי טהור: או עד שתתמעט בהרתו מכגריס. דאפילו לא נתלש השער
ולא נכוית המחיה, היה נטהר, מכיון דנתמעטה הבהרת מכגריס, ומיהו עד שתפרח
בכולו לא קאי אלל אתולשן סימני טומאה, אבל כווה את המחיה אינו נטהר בפריחה,
שאילו היתה המחיה קיימת לא היה טהור בפריחה. והלכה כחכמים:

ה. מי שהיתה בו בהרת ונקצצה, טהורה. קצצה

מִתְפַּנֵּן, רַבִּי אֶלְיָעָזֶר אֹמֵר, לְכַשְׁיֹלֵד לֹו נִגַּע אַחַר
וַיְטַהֵר מִמֶּנּוּ. וְחֻכְמַיִם אֹמְרִים, עַד שֶׁתִּפְרַח בְּכֹלוֹ.
הִיְתָה בְּרֵאשׁ הַעֲרָלָה, יְמוּל:

ברטנורה (ה) ונקללה טהורה. דכתיב (ויקרא יג) כל ימי אשר הנגע בו יטמא, ולא ימים שהיתה בו בהרת ונקללה: קללה מתכוין. בתוספתא מוכח דהיכא דקאץ כל הבהרת וקאץ מן הבשר אשר סביבותיה עמה, כולי עלמא לא פליגי דאין לו טהרה עולמית, דקנסוהו רבנן מאחר שנתכוין לשרש אחריה. והיכא דקללה ושייר ממנה כל שהוא, כולי עלמא לא פליגי דיך לו טהרה צפריחה, כיון דשייר ממנה לא קנסוהו כולי האי. כי פליגי, כשקללה מזומלמת הבהרת כמו שהיא לא פחות ולא יותר: ר' אליעזר אומר לכשיוולד לו נגע אחר ויטהר ממנו וחכמים אומרים עד שתפרח זכולו. והלכה כחכמים. הכא לא גרסינן במילתייהו דחכמים או עד שתמעט בהרת מכגרים, דדוקא גבי תולש סימני טומאה דרישא ונשארה הבהרת, התם שייך למתני עד שתמעט מכגרים, אבל הכא הרי נקללה כל הבהרת: ואם היתה זראש הערלה ימוול. לאו מילה בזמנה איירי, דהא מילתא דפשיטא היא, השתא שבת דאיסור סקילה דחיא, לרעת דאיסור לאו גרידא לא כל שכן, אללא אפילו מילה שלא בזמנה שאינה דוחה את השבת, דוחה את הלרעת, דאתי עשה דמילה ודחי את לא תעשה לרעת, דהכי קיימא לן בכל התורה כולה, כל מקום שאתה מולא עשה ולא תעשה, אם אתה יכול לקיים את שניהם, מוטב. ואם לאו, יבוא עשה וידחה את לא תעשה:

גמרא נדה דף לא ע"א

תנו רבנן: שלשה חדשים הראשונים וולד דר במדור התחתון. אמצעיים וולד דר במדור האמצעי. אחרונים וולד דר במדור העליון. וכיון שהגיע זמנו לצאת מתהפך ויוצא וזהו חבלי אשה. והינו דתנן חבלי של נקבה מרבין משל זכר. ואמר רבי אליעזר: מאי קרא (תהלים קלט): אשר עשיתי בשתר רקמתי בתחתיות ארץ. דרתי לא נאמר אלא רקמתי. מאי שנא חבלי נקבה מרבין משל זכר. זה בא

כְּדָרְךָ תִּשְׁמִישׁוּ וְזֶה בָּא כְּדָרְךָ תִּשְׁמִישׁוּ. זו הוֹפְכֶת פְּנִיָּה וְזֶה
אֵין הוֹפֵךְ פְּנִיו. תְּנוּ רִבְּנוֹן : שֶׁלֶשׁ חֲדָשִׁים הָרֵאשׁוֹנִים תִּשְׁמִישׁ
קֶשֶׁה לְאִשָּׁה וְגַם קֶשֶׁה לְיֹלֵד. אֲמַצְעֵיִם קֶשֶׁה לְאִשָּׁה וְיָפָה
לְיֹלֵד. אַחֲרוֹנִים יָפָה לְאִשָּׁה וְיָפָה לְיֹלֵד. שְׁמִתוּךָ כֶּךָ נִמְצָא
לְיֹלֵד מְלָבֵן וּמְזֹרֵז. תִּנָּא : הַמְּשַׁמֵּשׁ מְטָתוֹ לְיוֹם תִּשְׁעִים
כְּאֵלוֹ שׁוֹפֵךְ דְּמִים מְנָא יָדַע אֶלָּא אָמַר אַבְיִי : מְשַׁמֵּשׁ וְהוֹלֵךְ
וְשׁוֹמֵר פְּתָאִים ה' :

רס"י חצלי. כערא: רקמתי. היינו יצירה ראשונה וכתוב בתחתיות דהיינו מדור
תחתון: לך תשמישו. האיש פניו למטה כן זכר נולד פניו למטה ונקבה פניה
למעלה הלכך נקבה כריכה להתהפך דהא כשהיא במעי אמה פניה למעלה
כדלמרי' לעיל ראשו לו בין ברכיו אבל זכר אין כריך להתהפך: קשה לאשה וקשה
לולד. מפני שדר במדור התחתון: קשה לאשה. לא ידענא למאי: זרע מלבן את
הילד מגיעוליו: מזורז. חזק ובריא: ליום תשעים. לשליש ימים הוא חיותו: מנא
ידע. הא לא ידע אימת:

זוהר ויקהל דף רה ע"ב

תִּשְׁבַּחְתָּא דְּעֵלְמָא דְּאִתִּי בְּיוֹמָא דָּא הִינּוּ אֵל אָדוֹן
וְתִשְׁבַּחְתָּא דָּא אִיהוּ בְּרָזָא דְּעֵשְׂרִין וַיְתַרִּין אֶתְּוֹן עֲלָאִין
קְדִישִׁין דְּמִתְעַטְרִין בְּאַבְהוֹן וּבְרִיתִיכָא עֲלָאָה קְדִישָׁא. אֶתְּוֹן
זְעִירִין אֲנוּן עֵשְׂרִין וַיְתַרִּין אֶתְּוֹן דְּאֲנוּן בְּעֵלְמָא תִּתְּאָה.
דְּאֲנוּן אֵל בְּרוּךְ גְּדוֹל דְּעָה וְכוּי וְלֹא אִית בֵּין תְּבָה לְתְּבָה
רוּחָא אַחְרָא אֶלָּא אֶת רְשִׁימָא בְּכָל תְּבָה וְתְּבָה. וּבְעֵלְמָא
עֲלָאָה אִית רוּחָא וְסִטְרִין קְדִישִׁין בֵּין אֶת לְאֶת וְדָא אִיהוּ
תִּשְׁבַּחְתָּא עַל תִּשְׁבַּחְתָּא דְּאֶתְּוֹן עֲלָאִין דְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה קָא
מְשַׁבַּח וְאָמַר לְמַלְכָא עֲלָאָה יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית. כִּד תִּשְׁבַּחְתָּא
דָּא סִלְקָא לְעִילָא שְׁתִּין רְתִיכִין עֲלָאִין דְּקֶאֱמְרוּן מְזִדְּמִנִין
וְנָטְלִי לְהֵאִי תִּשְׁבַּחְתָּא מְעַמָּא קְדִישָׁא וְסִלְקָא לָהּ
לְאַתְעַטְרָא בָּהּ בְּכַמָּה רְתִיכִין עֲלָאִין דִּי מְמַנֵּן וְכָל אֲנוּן

צדיקיא דבגנתא דעדן בלהו מתעטרן בתשבחתא דא וכל
אנוו רתיכין וכל אנוו נשמתיין דצדיקיא בלהו. סלקין
בתשבחתא דא עד רזא דכרסיא :

תרגום הזוהר השבחה של עולם הבא, שהוא צינה, ציוס הזה, הינו, אל אדון.
ושבחה הזה, הוא צסוד עשרים ושתים אותיות עליונות הקדושות
המתעטרות בלבוש, ובמרכבה העליונה הקדושה. אותיות קטנות, הן
עשרים ושתים אותיות של עולם התפוז, שהוא מלכות, שהם, אל צרוף
גדול דעה וכו'. ולא יש צין תבה לתבה רוח אחר רק אות אחת מעשרים
ושתים אותיות רשומה בכל תבה ותבה. דהינו אל צרוף גדול וכו'. ובעולם
העליון, צינה, יש רוח וקדדים קדושים צין אות לכות. וזהו שבח על
התשבחות, שאותיות עליונות של יום השביעי משבח ואומר למלך העליון
יוצר צרואת. כשבח הזה עולה למעלה, ששים מרכבות עליונות שצגו
עדן שאמרנו מזדוים ולוקחים השבח ההוא. מן עם הקדוש, ומעלים אותה
להתעטר בה צכמה מרכבות עליונות, שהממנים וכל הצדיקים שצגו עדן,
כלם מתעטרים בשבח הזה, וכל ילכו המרכבות, וכל ילכו נשמות הצדיקים
כלם עולים בשבח הזה עד סוד הפסא.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות שבת פרק י

א. העושה נקב כל שהוא בלול של תרנגולים כדי שיכנס
להן האורה חייב משום בונה. המחזיר דלת של בור ושל
דיות ושל יציע חייב משום בונה : **ב.** הסותר כל שהוא חייב
והוא שישתר על מנת לבנות. אבל אם סתר דרך השחתה
פטור. הסותר אהל קבוע או שפרק עין תקוע הרי זה
תולדת סותר וחייב והוא שיתכון לתקן : **ג.** המכה בפטיש
הכאה אחת חייב. וכל העושה דבר שהוא גמר מלאכה הרי

זֶה תוֹלְדוֹת מִכָּה בְּפִטְיֵשׁ וְחַיִּב. כִּי צַד הַמְנַפֵּחַ בְּכָלִי זְכוּכִית
וְהָצַר בְּכָלִי צוּרָה אֶפְלוּ מִקְצַת הַצוּרָה וְהַמְגָרֵד כָּל שֶׁהוּא
וְהַעוֹשֶׂה נִקְבַּ כָּל שֶׁהוּא בֵּין בְּעֵץ בֵּין בְּמִתְכַת בֵּין בְּבִנְיָן בֵּין
בְּכָלִים הָרִי זֶה תוֹלְדוֹת מִכָּה בְּפִטְיֵשׁ וְחַיִּב. וְכָל פֶּתַח שְׂאִינוּ
עֲשׂוּי לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא אֵין חַיְבִין עַל עֲשִׂיתוֹ:

מוסר

שערי תשובה דף כט עד

הַמְשַׁקֵּר בְּסִפּוּר הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַע וּמַחְלִיף מִקְצָתָם
בְּמִתְכַּוֵּן וְאֵין לוֹ תוֹעֵלַת בְּשִׁקְרָיו וְלֹא הֶפְסֵד בְּזוּלָתוֹ, אֲבָל
כָּל מִשְׁפָּטוֹ מֵאַהֲבָתוֹ שֶׁקֵּר מְדַבֵּר צָדֵק סָלָה. וּפְעָמִים שֶׁהוּא
בוֹדֵה מִלְּבוֹ סִפּוּר הַדְּבָרִים כָּלוּ וְהָאִישׁ הַזֶּה יִקַּל עֲנָשׁוֹ מִצַּד
אֶחָד עַל כִּי אֵין הֶפְסֵד לְאִישׁ בְּשִׁקְרָיו וּפְחִזוֹתוֹ, אֲבָל גְּדוֹל
מְאֹד עֲנָשׁוֹ בְּעוֹ פָּנָיו וְאַהֲבַת הַשֶּׁקֶר וַיִּכְבֵּד עוֹנוֹ כִּי יֵאָהֲבֵהוּ
לְבָלִי תוֹעֵלַת. וְאָמַר שְׁלֹמֹה עָלָיו הַשְּׁלוֹם (משלי ו) יִפְיַח כְּזָבִים
עַד שֶׁקֵּר. פְּרוּשׁ, אִם תִּרְאֶה אָדָם אֲשֶׁר יִפְיַח כְּזָבִים בְּשִׁיחָתוֹ
וְסִפּוּר דְּבָרָיו תִּדְעַ כִּי תִבְיָאֵהוּ הַמְדָּה הַזֹּאת לְהַעֲיִד שֶׁקֵּר
בְּאַחִיו וְלַעֲנוֹת בּוֹ סָרָה אַחֲרֵי אַהֲבָתוֹ הַשֶּׁקֶר. וְזֶה הַחֶלֶק
הַתִּירוּהוּ לְקִיּוּם מִצּוֹת וְדַרְיֵשׁת טוֹבָה וְשְׁלוֹם. וְאָמְרוּ כִּי
מִתֵּר לְשִׁבַח הַכֶּלֶה לְפָנָי הַחֲתָן וְלֹאמַר שֶׁהִיא נָאָה וְחִסוּדָה
אֵף עַל פִּי שְׂאִינוֹ כֵּן. וְאָמְרוּ: מִתֵּר לְשָׁנוֹת בְּדַבְּרֵי שְׁלוֹם
שְׁנֵאמַר: (בראשית ג) אָבִיד צוּה לְפָנָי מוֹתוֹ לֹאמַר כֹּה תֹאמְרוּ
לְיוֹסֵף אָנָּה שָׂא נָא וְגוֹמֵר. וַיֵּשׁ אֲנָשִׁים יַחְלִיפוּ מִקְצַת
הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמְעוּ בְּבָלִי דַעַת כִּי לֹא יִשְׂתִּיתוּ לְבָס לְחֶקֶר
בַּעַת שְׁמַעַם גַּם זֹאת מִהֲרָעָה וְאָמַר שְׁלֹמֹה עָלָיו הַשְּׁלוֹם
(משלי כא) וְאִישׁ שׁוֹמֵעַ לְנֹצַח יִדְבֵר. פְּרוּשׁ אִישׁ נוֹתֵן לֵב לְשִׁמְעַ
וּלְהַבִּין עַד תִּכּוֹנֵת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר יִדְבְּרוּ בְּאִזְנוֹ לְמַעַן יִסְפֵּר
אוֹתָם עַל נֶכּוֹן וְלֹא יִמָּצֵא בְּפִיו לְשׁוֹן תִּרְמִית לְנֹצַח יִדְבֵר כִּי

יִאָהָבוּ בְנֵי אָדָם לְשִׁמְעַ דְּבָרָיו וְלֹא יֹאמְרוּ לוֹ לְעוֹלָם לְמָה
תִּדְבֹר עוֹד דְּבָרֶיךָ :

פרשת וילך

וילך יום ראשון תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד 12 מילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת
נשמה משבת שעברה:

לא (א) וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל : וַאֲזַל מֹשֶׁה וּמְלִיל ית פְּתִגְמִיא
הָאֵלִין עִם כָּל יִשְׂרָאֵל :

רש"י וילך משה. וגו' :

וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה
אֲנֹכִי הַיּוֹם לֹא אוֹכֵל עוֹד לָצֵאת וְלָבוֹא
וַיִּהְיֶה אָמַר אֵלַי לֹא תַעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן
הַזֶּה : וַאֲמַר לְהוֹן בַּר מֵאָה וְעֶשְׂרִין שָׁנִין אֲנִי יוֹמָא דִּין לִית אֲנָא
יְכִיל עוֹד לְמַפֵּק וְלִמְעַל וַיֵּי אָמַר לִי לֹא תַעֲבֹר ית יְרַדְנָא הַדִּין :

רש"י אנוכי היום. היום מלאו ימי וסנתי ביום זה נלתי וציוס זה אמות: לא אוכל עוד לצאת ולבוא. יכול
שתשק כחו, תלמוד לומר (דברים לז, ז) לא כהתה עינו ולא נס לחה. אלא מהו לא אוכל, איני רשאי, שנטלה
ממני הרשות ונתנה ליהושע. דבר אחר, לצאת ולבוא בדברי תורה, מלמד שנסתמו ממנו מסורות ומעניות
החכמה: וה' אמר אלי. זה פרוש לא אוכל עוד לצאת ולבוא, לפי שה' אמר אלי:

(א) יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא עֹבֵר לְפָנֶיךָ הוּא יִשְׁמַיִד אֶת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלְּפָנֶיךָ וַיִּרְשָׁתֶם יְהוֹשֻׁעַ הוּא עֹבֵר לְפָנֶיךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה : יי אֱלֹהֶיךָ מִימְרָה עֹבֵר קִדְמָךָ הוּא יִשְׁצִי יְת עֲמִמָּיָה הָאֱלֹהִים מִקִּדְמָךָ וְתִירַתְנֹן יְהוֹשֻׁעַ הוּא עֹבֵר קִדְמָךָ כַּמָּא דִּי מִלִּיל יי : (ד) וְעָשָׂה יְהוָה לָהֶם כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְסִיחֹן וְלַעֹג מֶלֶכִי הָאֲמֹרִי וְלָאֲרָצִים אֲשֶׁר הִשְׁמִיד אֶתְּם : וַיַּעֲבֹד יי לְהוֹן כַּמָּא דִּי עֲבַד לְסִיחֹן וְלַעֹג מֶלֶכִי אֲמֹרָאָה וְלָאֲרָעָהוֹן דִּי שְׁצִי יְתָהוֹן : (ה) וַנִּתְּנֶם יְהוָה לְפָנֶיכֶם וְעָשִׂיתֶם לָהֶם כְּכֹל הַמְצָוָה אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶתְכֶם : וַיִּמְסְרֶנּוּ יי קִדְמִיכוֹן וְתַעֲבֹדוֹן לְהוֹן כְּכֹל תַּפְקִדְתָּא דִּי פְקִדִית יְתָכוֹן : (ו) חֲזָקוּ וְאִמְצוּ אֶל תִּירְאוּ וְאֶל תַּעֲרָצוּ מִפְּנֵיהֶם כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא הַחֲלִיד עִמָּךָ לֹא יִרְפָּךָ וְלֹא יַעֲזֹבְךָ : (ז) תִּקִּיפוּ וְאִלִּימוּ לָא תִדְחִלוּ וְלֹא תַתְּבַרוּן מִקִּדְמִיהוֹן אֲרִי יי אֱלֹהֶיךָ הוּא דְמַדְבֵּר קִדְמָךָ לֹא יִשְׁבַּקְנֶךָ וְלֹא יִרְטֶשְׁנֶךָ :

רש"י לא ירפך. לא יאזן. לא יתן. לא יפיון. להיות נעזב ממנו:

נביאים - הושע - פרק יד

יד (א) תִּאֲשַׁם שְׁמֵרוֹן כִּי מָרַתָּה בְּאֱלֹהֶיךָ בְּחָרֵב יִפְלוּ עַל־לִיָּהֶם יִרְטָשׁוּ וְהָרִיזוּתִיו

יִבְקְעוּ : (פ) יַחֲוֹב שְׁמֵרוֹן אֲרִי סְרִיבַת עַל מִימַר אֱלֹהָא בְּחַרְבָּא
יִתְקַטְלוּ וְעוֹלָמְהוֹן יִטְרַפוּן וּמַעַד יִתְהוֹן יִתְבַּעְעוּ :

רש"י תאשס שומרון . מעתה תגלה אשמת' : הריותיו . נסים מעוברות שבתוכה :

שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי (ב)
כָּשַׁלְתָּ בְּעֹנֶךָ : תֹּוב יִשְׂרָאֵל לְדַחֲלָתָא דִּי אֱלֹהֶיךָ אֲרִי
אֶתְקַלְתָּא בְּחוּבְךָ :

רש"י שובה ישראל . שבארץ יהודה פן יקרה אחכם כשומרון לכך נסמכו העניינים , משל למלך שמרדה עליו מדינה שלח המלך פולימרכוס ואמר להחריבה היה אותו פולימרכוס בקי ומושב אמר להם טלו לכם ימים ואם לאו אני עושה לכם כדרך שעשיתי למדינה פלונית ולחצרותיה ולאופרכיא פלונית ולחצרותיה לכך נאמר תאשס שומרון ואומר שובה ישראל עד ה' אלהיך כדאיתא בסיפרי צפ' ושם ישראל בשטים : עד ה' אלהיך . תני בשם רבי מאיר שובה ישראל בעוד שהוא ה' במדת הרחמים ואם לאו אלהיך מדת הדין עד ללא יתעבד סניגוריא קטיגוריא : כי כשלת . באו לך מכשולים בעד עוונך :

קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֶל יְהוָה (ג)
אֲמַרוּ אֱלֹהֵינוּ כָּל תְּשָׁא עֹון וְקַח טוֹב
וְנִשְׁלַמָּה פְּרִים שְׁפַתֵינוּ : קָרִיבוּ עִמָּכוֹן פְּתַגְמִין
דְּאֶתְוֹדְדָּא וְתוֹבוּ לְפַלְחָנָא דִּי אֲמַרוּ קְדָמוּהִי קָרִיב קְדָמָךְ לְמִשְׁבַּק
עַל עֹוֹן וְנִתְקַבַּל הָא קְטָבִין וִיהוֹן מִיְלֵי סְפוֹתָנָא מִתְקַבְּלוּן קְדָמָךְ
כְּתוּרִין לְרַעְוָא עַל מִדְּבָחָא :

רש"י כל תשא עון . כל עוונותינו סלח : וקח טוב . ולמדנו דרך טוב , דבר אחר מעט מעשים טובים שדיינו קח צידק ושפטנו אחריהם וכן דוד אומר מלפניך משפטי יאל עניך תחזינה מישרים (תהלים ז) דבר אחר וקח טוב וקבל הודיה מאתנו שנאמר טוב להודות לה' (שם צ) : ונשלמה פרים . שהיה לנו להקריב לפניך נשלים אותם כריאוי דברי שפתינו :

אֲשׁוּר לֹא יוֹשִׁיעֵנוּ עַל סוּס לֹא נִרְכָּב (ד)
וְלֹא נֹאמַר עוֹד אֱלֹהֵינוּ לְמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ
אֲשׁוּר בָּךְ יִרְחַם יְתוֹם : מְלָכִי אֶתְוֹר לָא יִפְרָקִינָנָא עַל
רְכָבִי סוּסוֹן לָא נִתְרַחֵץ וְלֹא נֹאמַר עוֹד אֱלֹהֵנָא לְעוֹבְדֵי יְדָנָא דְמוֹ
קְדָמָךְ אֶתְרַחַם עַל אֲבָהָתָנָא פֶּד הוּוּ בְּמַצְרִים הָא כְּיִתְמִין :

רש"י חָשׂוּר לֹא יוֹשִׁיעֵנוּ . עוֹד זֹאת אָמְרוּ לִפְנֵינוּ לֹא נִבְקֵשׁ עוֹד עֲזֵרַת אֲדָם לֹא מֵאֲשׁוּר וְלֹא מִמִּצְרַיִם : עַל כּוֹס לֹא נִרְכַּב . זֶה הָיָה עֲזֵרַת מִצְרַיִם שֶׁהָיוּ שׂוֹלְחִים לָהֶם כּוֹסִים כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ לִישָׁעִיָּה (נ) לֹא כִי עַל כּוֹס נֹגֵם וְעַל קֶל נִרְכַּב : וְלֹא נֹאמַר עוֹד : לְמַעַשֵׁה יָדֵינוּ . שֶׁהֵם אֲלֵהֵינוּ : אֲשֶׁר בָּךְ . לְבַדָּךְ תִּהְיֶה תְּקוּמָתֵנוּ מִמִּצְרַיִם יְתוּמִים :

(ה) **אָרְפָּא מְשׁוּבָתְתָם אֶהְיֶם נִדְבָה כִּי שָׁב אִפִּי מִמְּנוֹ :** אֶקְבְּלֵנוּן בְּתִיבְתַהוֹן אֶשְׁבּוּק לְחוּבֵיהוֹן אֶרְחֲמֵנוּן כִּד יְתוּבוּן בְּנִדְבָא אֶרִי תב רוגזי מְנַהוֹן :

רש"י אֲרַפָּא מְשׁוּבָתָם . אָמַר הַגִּבִּיָּא כִּד אָמַר לִי רוּחַ הַקּוֹדֵשׁ מֵאַחַר שִׁיאָמְרוּ לִפְנֵי כֵן אֲרַפָּא מְשׁוּבָתָם וְאוֹהֲבֵם בְּנִדְבַת רוּחֵי אַעֲפִ"י שְׁאִינן רַחוּיִין לְאַהֲבָה אֲתַנְדֵּב לְאַהֲבָתָם כִּי שָׁב אִפִּי מִמְּנוֹ :

(ו) **אֶהְיֶה כִּטְל לְיִשְׂרָאֵל יִפְרַח כִּשְׂשׁוֹנָה וַיֵּד שְׂרָשׁוֹ כִּלְבָנוֹן :** יְהִי מִימְרֵי כִּטְלָא לְיִשְׂרָאֵל יִזְהָרוּן כִּשְׂשׁוֹנָה וַיִּתְבוּן עַל תְּקוּף אֶרְעָהוֹן כְּאֵילָן לְבָנוֹן דְּמִשְׁלַח עוֹבְרֵתֵיהּ :

רש"י וַיֵּד . הַטַּל אֶת שְׂרָשׁוֹ וַיִּלְחֶס כְּלַבָּנוֹן כְּשֶׁרָשִׁי אֵילָנֵי הַלְּבָנוֹן שֶׁהֵם גְּדוּלִים :

כתובים - תהילים - פרק ט

(ט) **וְהוּא יִשְׁפֹּט תִּבְל בְּצַדֵּק יִדִּין לְאַמִּים בְּמִישְׁרִים :** וְהוּא יִדִּין עֲמָא דְאַרְעָא בְּזִכּוּתָא יִדִּין עֲמִמָּא בְּתַרְיֻצוּתָא :

רש"י וְהוּא יִשְׁפֹּט תִּבְל בְּצַדֵּק יִדִּין לְאַמִּים בְּמִישְׁרִים . עַד זֶה הַקֵּץ הִ"ו רָגִיל לְשַׁפְּטֵם בְּרַחֲמִים לְפִי מִישְׁרִים מֵהַמְּאוּוִין זֶה־עַם דֵּן אֹתָם בְּלִילָה כְּשֶׁהֵם יִשְׁנִים מִן הַעֲבִירוֹת :

(ו) וַיְהִי יְהוָה מְשַׁגֵּב לִדָּד מְשַׁגֵּב לַעֲתוֹת
בַּצָּרָה : וַיְהִי מִימְרָא דִּי תִקְוֹף לְמִסְכָּנָא תִקְוֹף בְּעַדְנֵי עֲקֵתָא :

רש"י **ויהי ה' משגב לדך** . לשון דכח אילאמינשי"ה בלעז לעתיד כשיכונן למשפט כסאו יהי משגב לישראל שהם דכים : לעתות בצרה . עתים של צרה :

(זא) וַיִּבְטְחוּ בָךְ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ כִּי לֹא עֲזַבְתָּ
דַּרְשֵׁיךָ יְהוָה : וַיִּסְתַּכְּלוּן בְּסִבְרוּתְךָ יֹדְעֵי שְׁמֶךָ מְטוּל דְלֹא
שִׁבְקֵתָא תִבְעֵיךָ יי : (יב) זָמְרוּ לַיהוָה יֹשֵׁב צִיּוֹן
הֲגִידוּ בְּעַמִּים עֲלִילוֹתָיו : שִׁבְחוּ קָדָם יי דְאֲשֶׁרֵי
שִׁכְנַתְהָ בְּצִיּוֹן תִּגְיֵאוּ בְּעַמְמָא עוֹבְדוּי :

רש"י **זמרו לה' יושב ציון** . כשיחזיר ישיבתו לציון יזמרו לו כן :

(יג) כִּי דַרְשׁ דְּמִים אוֹתָם זָכָר לֹא שָׁכַח
צַעֲקוֹת (עניינים) עֲנִיִּים : מְטוּל דְתַבֵּיךָ דְמָא דְזַכָּאָה יַת
צְדִיקָא דְכִיר וְלֹא שְׁלִי קַבְּלַת עֲנוּתָנִין :

רש"י **אותם זכר** . את הדמים שנשפטו בישראל :

(יד) חֲנַנִּי יְהוָה רְאֵה עֲנִי מְשַׁנְּאֵי מְרוֹמְמֵי
מְשַׁעְרֵי מוֹת : חוּס עָלַי יי חֲמֵי סְגוּפֵי מִבְּעַלֵּי דְבָבֵי מְרוֹמִים
לִי מִמְעַלְנֵי מוֹתָא :

רש"י **חננני ה'** . עתה בגולה : מרוממי . בגאולתך :

א. הזורע תרומה, שוגג, יופך. ומזיד יקיים. אם הביאה שלישי, בין שוגג, בין מזיד, יקיים. ובפשתן, מזיד, יופך:

דרטורה (א) הזורע תרומה שוגג יופך. חורט ומהפך, כדי שלא יגדל, ואין בכך כלום: ומזיד יקיים. כיון שנקרא שם תרומה על השדה, היה נראה כמאכז את התרומה: ואם הביאה שלישי אפילו שוגג יקיים. משום דאסור לאכז את התרומה: ובפשתן מזיד יופך. ואפילו הביאה שלישי, כדי שלא יהנה בקסמין ויחשוב שהזרע בלכז הוא דהוי תרומה ואסור, ועיקר פשתן משום קסמין הוא ולא משום זרע:

ב. וחיבת בלקט ובשכחה ובפאה. ועניי ישראל ועניי כהנים, מלקטים. ועניי ישראל, מוכרין את שלהם לכהנים בדמי תרומה, והדמים שלהם. רבי טרפון אומר, לא ילקטו אלא עניי כהנים, שפא ישכחו ויתנו לתוך פיהם. אמר לו רבי עקיבא, אם כן, לא ילקטו אלא טהורים:

דרטורה (ב) דמי תרומה. לגדולי תרומה אסורים לזרים: לא ילקטו אלא עניי כהנים. דחיישינן אדמלקטי ליה שדי לפומייהו: אם כן לא ילקטו אלא טהורים. דהא כהן טמא אסור בתרומה. והלכה כרבי עקיבא:

ג. וחיבת במעשרות ובמעשר עני, ועניי ישראל ועניי כהנים נוטלים, ועניי ישראל מוכרין את שלהם לכהנים בדמי תרומה, והדמים שלהם. החובט משבח. והדש כיצד יעשה, תולה כפיפות בצוארי בהמה ונותן לתוכן מאותו המין, נמצא לא זומם את הבהמה ולא מאכיל את התרומה:

דרטורה (ג) וחיבת במעשרות. מעשר ראשון ושני, והוא הדין בתרומה: ובמעשר עני. אם היא שנה שלישית או ששית של שמיטה שמעשר עני נוהג בהן: החובט. גידולי תרומה הללו במקלות הרי זה משובה, כדי שלא ילכוד לחסום את הבהמה

שָׁדָשׁ זֶה, שְׁאִסּוּר לְהַנִּיחָהּ לְאֶכּוֹל בְּתְרוּמָה אִם אֵינָה פְּרָתוֹ שֶׁל כֹּהֵן: כְּפִיפּוֹת. סֵלִין:
מֵאוֹתוֹ הַמִּיּוֹן. שֶׁל חוֹלִין, אִם חֲטִיִּים חֲטִיִּים, וְאִם שְׁעוּרִים שְׁעוּרִים: נִמְלָא לֹא זוּמָם.
כְּלוּמַר אֵינּוּ חוֹסֵם וְנוֹתֵן זֶמֶס לְתוֹךְ פִּיהָ שֶׁהִרִי הִיא אוֹכֵלֶת מֵאוֹתוֹ הַמִּיּוֹן: וְלֹא מֵאֲכִילָה
תְּרוּמָה. דְּמִשָּׁל חוֹלִין שְׂכַפִּיפָה הַתְּלוּיָה בְּצוּאָרָה הִיא אוֹכֵלֶת:

ד. גְּדוּלֵי תְּרוּמָה, תְּרוּמָה. וְגְדוּלֵי גְדוּלִין, חֵלִין. אֲבָל
הַטָּבֵל וּפְמַעֲשֵׁר רֵאשׁוֹן וְסְפִיחֵי שְׂבִיעִית וְתְרוּמַת חוּצָה
לְאֶרֶץ וְהַמְדַמֵּעַ וְהַבְּכוּרִים, גְּדוּלֵיהֶן, חֵלִין. גְּדוּלֵי
הַקֹּדֶשׁ וּפְמַעֲשֵׁר שְׁנִי, חֵלִין, וּפּוּדָה אוֹתָם בְּזִמּוֹן זְרָעִים:

בְּרֵטוּרָה (ה) גִּידוּלֵי תְּרוּמָה תְּרוּמָה. מִדְּרַבָּנָן, עֲבָדוּ רַבָּנִן תְּקַנְתָּא מִשּׁוּם תְּרוּמָה
טְמֵאָה בִּיד כֹּהֵן, כִּי הֵיכִי לֹלָא לִישְׁהִי לֵה לְגַבְיָה עַד זְמַן הַזְרַע כְּדִי לְזַרְעָה וְאֵתִי זֶה
לִידֵי תְּקֵלָה, וּמִשּׁוּם הַכִּי גָזְרוּ שִׁיהִיו גִּידוּלֵי תְּרוּמָה כְּתְרוּמָה: וְגִידוּלֵי חוֹלִין חוֹלִין. אִם
חֹזֵר וְזַרְעַת אֹתָן גִּידוּלִין, גִּידוּלֵיהֶן חוֹלִין: הַטָּבֵל. גִּידוּלֵי חוֹלִין מִשּׁוּם דְּרֹבּוּ חוֹלִין:
וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן. נִמְי מִשּׁוּם דְּרֹבּוּ חוֹלִין: וְסְפִיחֵי שְׂבִיעִית. לְפִי שְׁאִינְן מְלוּיִין וְאִינְן
נוֹהֲגִים בְּכָל שְׁנָה: וְתְרוּמַת חוּצָה לְאֶרֶץ. נִמְי לְפִי שְׁאִינָה מְלוּיָה: וְהַמְדוּמַע. שְׂרֹבּוּ
חוֹלִין: וּבִיכּוּרִים. שְׁאִינְן מְלוּיִין [שְׁאִינְן] נוֹהֲגִים אֲלֹלָא בְּשַׁבְעַת הַמִּיּוֹנִים: גִּידוּלֵי הַקֹּדֶשׁ
וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי חוֹלִין. שְׁאִם זַרְעַת מֵהֵן סָאָה אַחַת וְהוֹסִיף כַּמָּה סָאָה, חוֹלִין. אֲף בְּדַבְּרָה
שְׁאִין זַרְעוּ כֹּלָה: וּפּוּדָה אוֹתָם בְּזִמּוֹן זְרָעִים. פּוּדָה כֹּל הָאוֹרֵךְ בְּדִמֵי אוֹתָהּ סָאָה:

ה. מֵאָה לְגִנָּה שֶׁל תְּרוּמָה וְאַחַת שֶׁל חֵלִין, כָּלּוֹן
מִתְּרִין בְּדָבָר שֶׁזָּרְעוּ כָּלָה. אֲבָל בְּדָבָר שֶׁאִין זָרְעוּ
כָּלָה, אֲפֵלוּ מֵאָה שֶׁל חֵלִין וְאַחַת שֶׁל תְּרוּמָה, כָּלּוֹן
אֲסוּרִין:

בְּרֵטוּרָה (ו) מֵאָה לְגִנָּה שֶׁל תְּרוּמָה. שְׂדֵה שְׁנִזְרַעָה עֲרוּגוֹת עֲרוּגוֹת וַיֵּשׁ זֶה מֵאָה
עֲרוּגוֹת שֶׁל תְּרוּמָה וְאַחַת שֶׁל חוֹלִין, וְלֹא יָדִיעַ הִי דְּחוֹלִין, כּוֹלֵן מוֹתְרִים. קוֹלָלָה הוּא
שֶׁהִקִּילוּ בְּגִידוּלֵי תְּרוּמָה דְּעֲרוּגָה אַחַת שֶׁל חוֹלִין מִתְּרַת עֲרוּגוֹת רַבּוֹת בְּדַבְּרָה שְׁזַרְעוּ
כֹּלָה. אֲבָל בְּדַבְּרָה שְׁאִין זַרְעוּ כֹּלָה, אַחַת שֶׁל תְּרוּמָה אוֹסְרַת מֵאָה שֶׁל חוֹלִין לְפִי שְׁאִין
הַקֹּרֶקַע עוֹלָה בְּאַחַד וּמֵאָה:

ו. הַטָּבֵל, גְּדוּלֵי מִתְּרִין בְּדָבָר שֶׁזָּרְעוּ כָּלָה. אֲבָל
בְּדָבָר שֶׁאִין זָרְעוּ כָּלָה, גְּדוּלֵי גְדוּלִין, אֲסוּרִין. אִיזְהוּ
דָּבָר שֶׁאִין זָרְעוּ כָּלָה, כְּגוֹן הַלּוּף וְהַשּׁוּם וְהַבְּצָלִים.

רְבִי יְהוּדָה אוֹמֵר, הַשּׁוֹם, כְּשֶׁזֹּרִים :

ברטנורה (ו) הטבל גידוליו מותרים. באכילת עראי, כשאכל טבל שלא נגמרה מלאכתו: בדבר שזרעו כלה. השתא מפרש תנא למלתיה דתנן לעיל הטבל גידוליו חולין, לא הויא אלא בדבר שזרעו כלה: אבל בדבר שאין זרעו כלה. אפילו גידוליו גידולין אסורים באכילת דבר עראי: השום כשעור. כלומר השום חשוב זרעו כלה כמו השעורה ונקט שעורה לפי דאין בתבואה שיהיה זרעו כלה ונאבד מהרה כמו השעורה. פירוש אחר, השום שהוא גדול כשעורה אין זרעו כלה, אבל פחות מכשעורה זרעו כלה. ואין הלכה כר' יהודה: יהודה:

ז. הַמְנַפֵּשׁ עִם הַנְּכָרִי בַּחֲסִיּוֹת, אֵף עַל פִּי שְׂפָרוֹתָיו טָבֵל, אוֹכֵל מֵהֶם עָרָאִי. שְׂתִילֵי תְרוּמָה שְׁנַטְמָאוּ, שְׂתֵלָן, טְהָרוּ מִלְטָמָא, וְאַסוּרִין מִלְאָכּוֹל עַד שְׂיָגוּם אֶת הָאֵכֶל. רְבִי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד שְׂיָגוּם וַיִּשְׁנָה :

ברטנורה (ז) המנכש. תולש עשבים רעים הגדילים בתוך התבואה והירקות: בחסיות. כגון השום והלוגף והבצללים והכרתים, כל אלו נקראים חסיות: אף על פי שפירותיו. של נכרי טבל, דסבר האי תנא אין קנין לנכרי בארץ ישראל להפקיע מן המעשר וגידולי טבל טבל בדבר שאין זרעו כלה, אפילו הכי אוכל מהן עראי: שתילי תרומה. כגון שתילי כרוב ותרדין שנטמאו: ושתלן, טהרו מלטמא. לכיון שנתחברו לקרקע נתבטלו מתורת אוכל. ואם תאמר כיון דעיקר גזירה גידולי תרומה כתרומה אינה אלא משום תרומה טמאה ביד כהן דלמא משהי לה גביה ואחתי לידי תקלה, אכתי כיון דטהרו משהי לה גביה. ויש לומר דתרומה נמכרת בזול הרבה לפי שאינה ראויה אלא לכהנים טהורים ואם נטמאת טעונה שריפה, הלכך אפילו אם היו נותנים לכהן תרומה כדי לזרעה לא היה [כ"ל מפסיד] מבטל שדהו, אבל אם היו הגידולין חולין היה משהי תרומה טמאה כדי לזרעה: ואסורים לאכול. מעלה בעלמא היא: עד שיגום וישנה. שיחתוך מה שגדל גם בפעם השניה, ומה שיגדל משני ואילך יהיה מותר. ואין הלכה כר' יהודה: יהודה:

דַּרְשׁ בַּר קַפְרָא: אִיזוּהִי פְרָשָׁה קְטַנָּה שְׁכָל גּוֹפֵי תוֹרָה
 תְּלוּיִין בָּהּ (משלי ג) בְּכָל דְּרָכֶיךָ דַּעְהוּ וְהוּא יִישֵׁר אוֹרְחוֹתֶיךָ.
 אָמַר רַבָּא: אֶפְלוּ בְּדַבֵּר עֲבִרָה. דַּרְשׁ בַּר קַפְרָא: לְעוֹלָם
 יִלְמַד אָדָם אֶת בְּנוֹ אוֹמְנוֹת נְקִיָּה וְקִלָּה. מֵאִי הִיא: אָמַר
 רַב חֲסִידָא מִחֻטָּא דְּתַלְמִיּוֹתָא. תַּנְיָא רַבִּי אוֹמֵר: לְעוֹלָם אֵל
 יִרְבֶּה אָדָם רַעִים בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שְׁנַאֲמַר (שם יח) אִישׁ רַעִים
 לְהִתְרוּעֵעַ. תַּנְיָא רַבִּי אוֹמֵר: אֵל יִמְנָה אָדָם אֶפּוֹטְרוֹפּוֹס
 בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ. שְׁאֲלַמְלֵא לֹא מְנָה פּוֹטִיפֵר אֶת יוֹסֵף
 אֶפּוֹטְרוֹפּוֹס בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ לֹא בָּא לְאוֹתוֹ דְּבַר. תַּנְיָא רַבִּי
 אוֹמֵר: לָמָּה נִסְמְכָה פְרָשַׁת נְזִיר לְפָרֶשֶׁת סוֹטָה. לוֹמֵר לָךְ
 שְׁכָל הָרוּאָה סוֹטָה בְּקִלְקוּלָה יִזִּיר עֲצָמוֹ מִן הַיִּין. אָמַר
 חִזְקִיָּה בְרַח דְּרַבִּי פְרַנְדֵּי, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לָמָּה נִסְמְכָה
 פְרָשַׁת סוֹטָה לְפָרֶשֶׁת תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת. לוֹמֵר לָךְ שְׁכָל
 שְׂיֵשׁ לוֹ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת וְאִינוּ נוֹתְנֵן לַכֹּהֵן סוֹף נִצְרָךְ
 לַכֹּהֵן עַל יְדֵי אֲשֶׁתוֹ. שְׁנַאֲמַר (במדבר ה) וְאִישׁ אֶת קִדְשָׁיו לוֹ
 יִהְיוּ. וְסָמִיךְ לָהּ אִישׁ אִישׁ כִּי תִשְׁטָה אֲשֶׁתוֹ. וְכַתִּיב (שם)
 וְהִבִּיא הָאִישׁ אֶת אֲשֶׁתוֹ וְגוֹמֵר. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שְׁסוֹף שְׁנִצְרָךְ
 לָהּ, שְׁנַאֲמַר (שם) וְאִישׁ אֶת קִדְשָׁיו לוֹ יִהְיוּ. אָמַר רַב נַחֲמָן
 בַּר יִצְחָק: וְאִם נוֹתְנֵן סוֹף מִתְעַשֵּׂר שְׁנַאֲמַר (שם) אִישׁ אֲשֶׁר
 יִתֵּן לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה לוֹ יִהְיֶה מָמוֹן הַרְבֵּה:

רס"י ככל דרכיך. אפי' לעבור עבירה: דעהו. תן לכך אם כורך מצוה הוא כגון
 אליהו זהר הכרמל עבור עליה: מחטא דתלמיותא. שהחפירות שורות שורות
 כתלמי מענה: להתרועע. להתרוכז: אפוטרופוס. מכנים ומוציא נכסיו: סוף.
 שנכרך לו: ע"י אשתו. שנעשית סוטה: איש את קדשיו לו יהיו. שמעכב קדשיו
 אכלו ואינו נותן לכהנים וללוים: סוף שנכרך להן. שנעשה עני ונכרך לכך ליטול
 מעשר עני: לו יהיו. לעצמו יאטרכו:

אֲשָׁרֵי נְשׁוּי פֶשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה (תהלים ל"ב). מֵאֵי כְּסוּי חֲטָאָה
הָא אִוְקְמוּהָ דְהוּא כְּסִי מִבְּנֵי נְשָׂא הַהוּא חֲטָאָה דְחַב
לְקַדְשָׁא בְּרִידָה הוּא וְאוּדֵי קִמֵי קַדְשָׁא בְּרִידָה הוּא אֲבַל תָּא
חֲזִי כַד בַּר נֶשׁ חֲטִי וְחַב זְמַנָּא חֲדָא וְתִרִין וְתִלְתָּא וְלֹא
אֶהְדֵּר בֵּיהּ הָא חוּבוּי בְּאַתְגְּלִיָּא אֲנוּן וּמְפִרְסָמִי לֹון לְעִילָא
וּמְפִרְסָמִי לֹון לְתַתָּא וְכְרוּזֵי אֲזִלִין קִמֵיהּ וּמְכָרְזֵי אֲסַתְלָקוּ
מִסְחָרְנִיָּה דְפִלְנִיָּא נְזִיף הוּא מְמַאֲרִיָּה נְזִיף הוּא לְעִילָא נְזִיף
הוּא לְתַתָּא וְוִי לִיָּה דְפָגִים דְיוֹקְנָא דְמַאֲרִיָּה וְוִי לִיָּה דְלֹא
חִישׁ לִיקְרָא דְמַאֲרִיָּה. קַדְשָׁא בְּרִידָה הוּא גְלִי חוּבָא לְעִילָא
הָדָא הוּא דְכְתִיב (איוב כ') יִגְלוּ שְׂמִים עֲוֹנוֹ וְאָרְץ מִתְקוּמָמָה
לוֹ. וְכַד בַּר נֶשׁ אֲזִיל בְּאַרְחָא דְמַאֲרִיָּה וְאַשְׁתַּדַּל בְּפוֹלְחָנִיָּה
וְאַזְדַּמֵּן לִיָּה חֲטָאָה כַד כְּלָא מְכָסִין עֲלוּיָה עֲלָאִין וְתַתָּאִין
דָּא אֲקָרִי כְּסוּי חֲטָאָה אֲמַר לִיָּה רַבִּי אַבָּא עַד כַּעַן לֹא מְטִית
לְעַקְרָא דְמַלְכָּה וְשִׁפִּיר קְאָמְרַת וְהֵאֵי דְקָאֲמְרוּ חֲבַרְיָא שְׁפִיר
אַבְל אֵי הָכִי מְכוּסָה חֲטָאָה מְבַעֵי לִיָּה. מַהוּ כְּסוּי חֲטָאָה.
אַלָּא תִרִי מְלִי דְחֲכַמְתָּא אִית בֵּיהּ וְתִרְוִיָּהוּ הָכִי חַד כְּמָה
דְתַנִּינֵן דְעוּבְדִין טְבִין דְבַר נֶשׁ עֵבִיד בְּהֵאֵי עֲלָמָא עֵבְדִין לִיָּה
בְּהַהוּא עֲלָמָא לְבוּשָׁא יְקִירָא עֲלָאָה לְאַתְלַבְשָׁא בְּהוּ וְכַד בַּר
נֶשׁ אֲתַקִּין עוּבְדִין טְבִין וְגַבְרִין עֲלִיָּה עוּבְדִין בִּישִׁין וְאַשְׁגַּח
בֵּיהּ קַדְשָׁא בְּרִידָה הוּא וְעוּבְדוּי בִּישִׁין סְגִיָּאִין וְאִיָּהוּ רְשָׁע
דְאַשְׁתַּכַּח חֲטָאָה קִמֵי מַאֲרִיָּה וְתוּהָא עַל אֲנוּן טְבָאן דְעֵבִיד
בְּקַדְמִיתָא הָא אֲתַאֲבִיד הוּא מְכָלָא מְהֵאֵי עֲלָמָא וּמְעֲלָמָא
דְאַתִּי מַה עֵבִיד קַדְשָׁא בְּרִידָה הוּא מְאֲנוּן טְבָאן דְעֵבִיד הֵאֵי
חֲטָאָה בְּקַדְמִיתָא אֲלָא קַדְשָׁא בְּרִידָה הוּא אַף עַל גַּב דְהַהוּא
רְשָׁע חֲטָאָה אֲתַעֲבִיד אֲנוּן טְבָאן וְזַכֵּן לָא אֲתַעֲבִידוּ אִית
צְדִיק דְאַזִּיל בְּאַרְחוּי דְמְלַכָּא עֲלָאָה וְאַתְקִין לְבוּשׁוּי
מְעוּבְדוּי וְעַד לָא אֲשָׁלִים לְבוּשׁוּי אֲסַתְלָק קַדְשָׁא בְּרִידָה הוּא
אֲשָׁלִים לִיָּה מְאֲנוּן עוּבְדִין דְעֵבִיד (ס"א דְאַבִּיד) הֵאֵי רְשָׁע חֲטָאָה
וְאַשָׁלִים לְבוּשׁוּי לְאַתְתַּקְנָא בְּהוּ בְּהַהוּא עֲלָמָא הָדָא הוּא
דְכְתִיב (שם כ"ז) יָכִין וְצְדִיק יִלְבָּשׁ הַהוּא חֲטָאָה אֲתַקִּין
וְצְדִיק אֲתַחֲפִי מִמָּה דְאַיָּהוּ תַקִּין הָדָא הוּא דְכְתִיב כְּסוּי

חֲטָאָה (כְּסוּי הוּא מִיַּד דְּחֲטָאָה אֲתַחֲפִי מִחֲטָאָה) וְעַל דָּא לָא כְּתִיב
מְכוּסָה אֶלָּא כְּסוּי וְכַד דְּאֲתַחֲפִי הֵהוּא חֲטָאָה דְּהֵאִי זְכָאָה
בְּאֵנוּן דְּאֶקְרוּן מְצוּלוֹת יָם דְּהֵא מֵאן דְּנִפְיֵל בְּמְצוּלוֹת יָם
לָא אֲשַׁתְּכַח לְעֵלְמִין בְּגִין דְּמִן חֲפִין עֲלִיָּהּ (מֵאן מְצוּלוֹת יָם)
כְּמָה דְּאֲתַּ אֲמַר (מִיכָה ז') וְתִשְׁלִיךְ בְּמְצוּלוֹת יָם כָּל חֲטָאָתְם
מֵאן מְצוּלוֹת יָם אֶלָּא רָזָא יִקְרָא הוּא וְהֵא אֲוִקְמִיָּה רַבִּי
שְׁמַעוֹן :

תרגום הזוהר חֲסָרֵי נְסוּי פְּשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה. מַה פְּרוּשׁוֹ שְׁל כְּסוּי חֲטָאָה.
הָרִי הַעֲמִידוּהוּ, שְׁהֲחִטָּא, מְכַסֶּה מְאֲדָם שְׁחִטָּא לְהַקְדוּשׁ צְרוּף הוּא וְהַתּוֹדָה
לְפָנֵי הַקְדוּשׁ צְרוּף הוּא. חֲבַל צָר וְרָחָה, כְּשִׁחֲוִיטָא אָדָם, וְחִטָּא פְּעַם אַחַת
וְשִׁתִּים וְשִׁלֵּשׁ וְלֹא חֲזַר צוּ, אִז חֲטָאִיו הֵם בְּגִלּוּי, כִּי מִפְּרָסְמִים אֲוֹתָם
לְמַעְלָה, וּמִפְּרָסְמִים אֲוֹתָם לְמַטָּה. וְכַרוּזִים הוֹלְכִים לְפָנָיו וּמְכַרְזִים,
הַסִּתְּפָקוּ מִסְבִּיב פְּלוּגִי, נְזוּף הוּא מְאֲדוּנֹו, נְזוּף הוּא לְמַעְלָה נְזוּף הוּא
לְמַטָּה. אִז לֹא שְׁפָגַם כָּלִם חֲדוּנֹו, אִז לֹא שְׁחִינֵו חוּשְׁשׁ לְכַבּוֹד חֲדוּנֹו, הַקְדוּשׁ
צְרוּף הוּא מְגַלָּה עֲוֹנוֹ לְמַעְלָה, זֶהוּ שְׁכַתּוּב, יִגְלוּ שְׁמִים עֲוֹנוֹ וְאֶרְצַ מִתְקוּמָה
לוֹ. וּכְשִׁאֲדָם הוֹלֵךְ צְדָקָה חֲדוּנִיו וְעוֹסֵק בְּעִבּוֹדָתוֹ, וְנִזְדַּמְּנוּ לוֹ חִטָּא אַחַד,
הַכֹּל מְכַסִּים עָלָיו, הָעֲלִיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, זֶהוּ שְׁנִיקְרָא כְּסוּי חֲטָאָה. חֲמַר
לוֹ רַבִּי אֲבָח עַד עֵתָה לֹא הִגַּעְתָּ לְעַקְרוֹ שְׁל דְּבַר. וַיִּפֶּה חֲמַרְתָּ, וַיִּמָּה שְׁחֲמַרְוּ
הַחֲזִבִּים יִפֶּה הוּא. חֲבַל, אִם כֵּן, הָיָה כְּרִיף לוֹמַר מְכַסֶּה חֲטָאָה, מַהוּ כְּסוּי
חֲטָאָה. אֲלֹא שְׁנֵי דְבָרֵי חֲכָמָה יֵשׁ פְּחוּ, וְהֵם כְּדָ. אַחַד, כְּמוֹ שְׁלִמְדוּנָה,
שְׁמַמְעָשִׂים טוֹבִים שְׁחֲדָם עוֹשָׂה צְעוּלָם הַזֶּה, עוֹשִׂים לוֹ צְעוּלָם הַהוּא לְבוּשׁ
יִקַּר עֲלִיוֹן לְהַתְלַבֵּשׁ צוּ. וּכְשִׁאֲדָם הַתְּקִין מַעְשִׂים טוֹבִים, וְגִבְרוּ עָלָיו מַעְשָׂיו
רָעִים, וְרוּחָה הַקְדוּשׁ צְרוּף הוּא שְׁמַמְעָשִׂיו הָרָעִים מְרַצִּים עַל מַעְשָׂיו
הַטּוֹבִים, וְאִז הוּא רָשַׁע, כִּי נִמְנָח חִיב לְפָנֵי חֲדוּנֹו, וְהוּא תּוֹהֵא וּמִתְחַרְט
עַל הַמַּעְשִׂים טוֹבִים שְׁעָשָׂה מְקַדָּם, אִז הוּא אֲבֹד מִכָּל, יַמְעוּלָם הַזֶּה
וַיַּמְעוּלָם הַזֶּה. מַה עוֹשָׂה הַקְדוּשׁ צְרוּף הוּא מֵאֲלוֹ מַעְשִׂים טוֹבִים שְׁעָשָׂה
חֲוִיטָא הַהוּא מְקַדָּם לְכוּ. אֲלֹא הַקְדוּשׁ צְרוּף הוּא, אִף עַל פִּי שְׁרָשַׁע הַהוּא
הַחֲוִיטָא נִחָדָד יֵלְכוּ הַמַּעְשִׂים טוֹבִים וְהַזְכִּיּוֹת שְׁעָשָׂה, אִינֵם נִחָדָדִים. כִּי יֵשׁ
כְּדִיק הַהוֹלֵךְ צְדָקָיו שְׁל מְלָךְ הָעֲלִיוֹן וְתִקּוּן לְבוּשִׂים מַמְעָשִׂיו הַטּוֹבִים,
וּמִטְרָם שְׁהַשְׁלִים לְבוּשָׂיו נִסְתַּלַּח מִן הָעוֹלָם. הַקְדוּשׁ צְרוּף הוּא מְשָׁלִים לוֹ
לְבוּשָׂיו מֵאֲלוֹ הַמַּעְשִׂים טוֹבִים שְׁעָשָׂה רָשַׁע הַזֶּה הַחֲוִיטָא, וּמְשָׁלִים לְבוּשָׂיו

שִׁיתְתִּיקוּן צָהָם צְעוּלָם הַהוּא. זֶה שְׁנֵאמַר יָכִין רָשָׁע וְלִדְיָה יִלְבָּשׁ. אֹתוֹ הַחוּטָא
תִּיקוּן וְהַלְדִיָה מִתְכַּפֶּה צָמָה שְׁהוּא תִיקוּן, זֶה שְׁנֵאמַר כְּסוּי חֲטָאָה. וְעַל כֵּן לֹא
כְּתוּב מְכַסֶּה, אֲלָלָא כְּסוּי. שְׁנֵי הוּא. שְׁנֵתְכַפֶּה חֲטָא הַהוּא, שְׁחֲטָא אָדָם זְכָא,
צְאוּתָם שְׁנִקְרָאִים מְאֻלוֹת יָם, כִּי מָה שְׁנִפְל צְמֻלוֹת יָם אִינוּ נִמְאָא לְעוּלָם,
מִשׁוּם שְׁהַמִּים מְכַסִּים עָלָיו. כְּמוֹ שְׁנֵאמַר וְתִשְׁלִיךְ צְמֻלוֹת יָם כָּל חֲטָאָתָם.
מִהוּ מְאֻלוֹת יָם. אֲלָלָא הוּא סוּד יָקָר, וְהָרִי הַעֲמִידוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ו

א. נְטִילַת יָדַים בֵּין תְּבַשְׂיִל לְתַבְשְׂיִל רְשׁוּת רְצָה נוּטֵל רְצָה
אִינוּ נוּטֵל. וּפְיֻרוֹת שֶׁל חֵלִין אֵינָן צָרִיכִין נְטִילַת יָדַים בֵּין
בְּתַחֲלָה בֵּין בְּסוּף. וְכָל הַנוּטֵל יָדָיו לְפִירוֹת הָרִי זֶה מְגַסִּי
הָרוּחַ. כָּל פֶּת שֶׁהַמַּלְח בּוֹ צָרִיךְ נְטִילַת יָדַים בְּאַחֲרוֹנָה שְׁמָא
יֵשׁ בּוֹ מַלְח סְדוּמִית וַיַּעֲבִיר יָדָיו עַל עֵינָיו וַיִּסְמָא. מִפְּנֵי זֶה
חִיבִין לְטַל יָדַים בְּסוּף כָּל סְעֵדָה מִפְּנֵי הַמַּלְח. וּבְמַחֲנָה
פְּטוּרִים מִנְטִילַת יָדַים בְּתַחֲלָה מִפְּנֵי שֶׁהוּן טְרוּדִים
בְּמַלְחָמָה וְחִיבִין בְּאַחֲרוֹנָה מִפְּנֵי הַסְּכָנָה: **ב.** עַד הֵיכָן הִיא
נְטִילַת יָדַים עַד הַפָּרֶק. וְכַמָּה שְׁעוֹר הַמִּים רְבִיעִית לְכָל
שְׁתֵּי יָדַים וְכָל שְׁחוּצָצִים בְּטְבִילָה חוּצָץ בְּנְטִילַת יָדַים. וְכָל
הַעוּלָה לְמִדַּת מְקוּהָ עוּלָה לְשְׁעוֹר רְבִיעִית:

מוסר

שערי תשובה דף ל עא

הַאֹמֵר לְחֵבֵרוֹ כִּי יֵיטִיב עִמּוֹ וַיִּתֵּן לוֹ מִתַּת וְעוֹדְנוּ מִדְּבַר
עִמּוֹ עִם לְבָבוֹ יִשְׁיחַ שְׁלֵא לָתֵת. וְנֶאֱמַר: (תהילים לד) נִצּוֹר
לְשׁוֹנְךָ מִרַע וּשְׁפָתֶיךָ מִדְּבַר מְרָמָה. וּפְרָשׁוּ זְכוּרֹנִים לְבִרְכָה
שְׁלֵא יִדְבֵר אֶחָד בְּפִה וְאֶחָד בְּלֵב. וְעוֹד אָמְרוּ דְּבָרִים שְׁיִשׁ
בָּהֶם מְשׁוּם מַחְסְרֵי אֱמוּנָה אִם יִחְזֹר מִדְּבָרָיו וּבִלְבַד שְׁיִהֵא
אוֹמֵר בְּפִה וְגוֹמֵר בַּדַּעַת. וְהַמְבִטִיחַ אֶת חֵבְרָיו לְהֵיטִיב
עִמָּהֶם וַיִּשְׁקֹר דְּבָרָיו וַיִּשֶׁם לְאֵל מְלָתוֹ. כִּי אַחֲרֵי אֲשֶׁר אָמַר
לְהֵטִיב עִמּוֹ עַל הַבְּטָחָתוֹ וּבְטַח בּוֹ לֵב חֵבֵרוֹ אֵין לוֹ לְחַלֵּל
הַבְּטָחָתוֹ כִּי זֶה דֶּרֶךְ שְׁקָר וְהוּא כְּאָדָם עֹבֵר בְּרִית, שְׁנֶאֱמַר:
(צפניה ג) שְׂאֵרִית יִשְׂרָאֵל לֹא יַעֲשׂוּ עֲוֹלָה וְלֹא יִדְבְּרוּ כְזָב וְלֹא
יִמְצֵא בְּפִיהֶם לְשׁוֹן תִּרְמִית. וְכֵן הָאוֹמֵר לָתֵת לְרַעְהוּ מִתְּנָה
מוֹעֵטָת אֵף עַל פִּי שְׁלֵא הַזְכִּיר לְשׁוֹן הַבְּטָחָה, אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ
כִּי יֵשׁ בּוֹ מַחְסֵר אֱמָנָה. כִּי לֵב חֵבֵרוֹ סוֹמֵךְ עָלָיו וּבּוֹטֵחַ בּוֹ
אַחֲרֵי שֶׁהִמְתַּנָּה מוֹעֵטָת כִּי נִתּוֹן יִתֵּן לוֹ. וְאִם אִישׁ עָנִי הוּא,
אֵף עַל פִּי שֶׁהִמְתַּנָּה מְרַבָּה אִם יִחְזֹר בּוֹ רַעְתּוֹ רַבָּה, כִּי נִדְר
נִדָּר וְנֶאֱמַר (במדבר ט) לֹא יַחַל דְּבָרוֹ. וְכֵן מִי שֶׁיִּתְפָּאֵר בְּפָנָיו
רַבִּים לָתֵת מִתְּנָה לְאָדָם וְהֵנָּה הוּא כְּמִתְהַלֵּל עַל נְדִיבוּתוֹ
בְּזֶה הֵנָּה זֹאת כְּמוֹ הַבְּטָחָה וְלֹא נִכּוֹן שֶׁיִּשְׁוֹב מִדְּבָרָיו אַחֲרֵי
שֶׁהִתְכַבֵּד וְהִתְהַלֵּל בְּדָבָר כְּעִנְיָן שְׁכָתוֹב (משלי כח) נְשִׂאִים
וְרוּחַ וְגִשְׁם אֵין אִישׁ מִתְהַלֵּל בְּמִתַּת שְׁקָר. פְּרוֹשׁ כְּמוֹ
שֶׁיִּצְטַעְרוּ בְּנֵי אָדָם אַחֲרֵי בּוֹ סִימְנֵי הַגִּשְׁם וְלֹא בָּא הַגִּשְׁם
כֵּן עִנְיָן אִישׁ מִתְהַלֵּל בְּמִתַּת שְׁקָר כִּי מֵה שֶׁמִּתְהַלֵּל בְּדָבָר
סִימָן קִיּוּם הַדְּבָר עַל כֵּן יִצְטַעַר הָאִישׁ שֶׁהִבְטִיחוּהוּ עַל
הַמְתַּנָּה בְּהַכְזִיב תּוֹחֲלָתוֹ:

וילך יום שני תורה

יכוין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד 7 דמילוי יו"ד דשם בין להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה ^(ו)
 לַיהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו לְעֵינַי כָּל יִשְׂרָאֵל
 חֲזִיק וְאַמָּץ כִּי אֶתָּה תָּבוֹא אֶת הָעָם הַזֶּה
 אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְתָּם
 לָתֵת לָהֶם וְאַתָּה תִּנְחִילָנָה אוֹתָם : וַיִּקְרָא
 מֹשֶׁה לַיהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמֶר לֵה לְעֵינַי כָּל יִשְׂרָאֵל תִּקְרָא וְאֵלִים אֲרִי אֶת תַּעֲוִיל
 עִם עֲמָא הַדִּין לְאַרְעָא דִּי קָיִים יֵי לְאַבְהָתְהוֹן לְמִתְּנִן לְהוֹן וְאַתָּה
 תַּחֲסִינָנָה וְתַהוֹן :

רש"י כי אתה תבוא את העם הזה. ארי את תיעול עם עמא הדין. משה אמר לו ליהושע, זקנים שדור יהיו עמך, הכל לפי דעתן ועלנתן, אבל הקדוש ברוך הוא אמר ליהושע, כי אתה תביא את בני ישראל אל הארץ אשר נשבעתי להם (דברים לא, כג), תביא על כרחם, הכל תלוי בך, טול מקל והך על קדקדן. דבר אחד לדור, ולא שני דברים לדור:

וַיְהִי הוּא הַהֲלִיף לְפָנָיִךָ הוּא יְהִיָּה ^(ז)
 עִמָּךְ לֹא יִרְפָּךְ וְלֹא יַעֲזֹבְךָ לֹא תִירָא וְלֹא
 תַחַת : וַיֵּי הוּא דְמַדְבֵּר קְדָמָךָ מִימְרָה יְהִי בְּסַעֲדָךָ לֹא יִשְׁבְּקֶנְךָ
 וְלֹא יִרְחַקֶנְךָ לֹא תִדְחַל וְלֹא תִתְבַּר : ^(ח) וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת
 הַתּוֹרָה הַזֹּאת וַיִּתְּנָה אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי
 לֵוִי הַנְּשָׂאִים אֶת אֲרוֹן בְּרִית יְהוָה וְאֶל
 כָּל זָקְנֵי יִשְׂרָאֵל : וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה יְת אֲוִרִיתָא הַדָּא וַיְהִיבָה
 לְכַהֲנָיָא בְּנֵי לֵוִי דְנִטְלִין יְת אֲרוֹן קִימָא דֵי וְלְכָל סְבִי יִשְׂרָאֵל :

רש"י ויכתב משה וגו' ויתנה. כשנגמרה כלה, נתנה לבני שבטו:

וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אוֹתָם לְאֹמֶר מִקָּץ ^(ט)
 שִׁבְעֵי שָׁנִים בְּמַעַד שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה בַּחֲג

הַסְּפֹת : וּפְקִיד מִשָּׁה יִתְהוֹן לְמִימַר מִסֹּף שֶׁבַע שָׁנִים בְּזִמּוֹ
שָׁתָא דְשִׁמְטָתָא בְּחֶגְא דְמִטְלִיא :

רש"י מקץ שבע שנים. בשנה ראשונה של שמטה, בשמינית. ולמה קורא אותה שנת השמטה, שעדין
שביעית נוהגת בה, בקציר של שביעית היוצא למוצאי שביעית:

נביאים - הושע - פרק יד

**(ו) יֵלְכוּ לִנְקוּתָיו וַיְהִי כַּזֵּית הוֹדוֹ וַיְרִיחַ לוֹ
כֶּלֶבָנוֹן :** יסגון בנין ובגן ויהי כזיו מגרת קודשא זינהון
וריההון כריח קטורת בוסמיא :

רש"י ילכו יונקותיו. יסגון בנין ובגן ויהי כזית מנחתא לקודשא זינהון וריחהון כריח קטרת בוסמיא :
כלבנון. כבית מקדשא :

**(ח) יֵשְׁבוּ יוֹשְׁבֵי בְצֻלּוֹ יַחֲיוּ דָגָן וַיִּפְרְחוּ כַּגֶּפֶן
זְכָרוֹ כִּיִּין לְבָנוֹן :** יתכנשוין מביני גלותהון יתבון בטלל
משיתהון ויחון מתיא ויסגי טובא בארעא יהי דכרו טבותהון עליל
ולא פסק כדכרו יבבות חצוצרתא על חמר עתיק דמתנסד בבית
מקדשא :

רש"י ישובו יושבי בצלו. אותן שהיו כבר יושבים בכל הלכנון שדימה בו ישראל ובית המקדש ועכשיו גלו
מעמו ישובו אליו : זכרו כיין לבנון. כדוכרן יבבות חצוצרתא לעל חמר עתיק דמתנסד בבית מקדשא שהיו
חוקעין בחצוצרות על הנסכים כשהלויים אומרים בשיר :

**(ט) אֲפָרִים מַה לִּי עוֹד לְעַצְבִּים אָנִי עֲנִיתִי
וְאֲשׁוּרְנוֹ אָנִי כְּבָרוֹשׁ רַעְנָן מִמְּנִי פְרִידָה
נִמְצָא :** יימרון דבית ישראל מה לנא עוד למפלח לטענתא אנא

בְּמִימְרֵי אֶקְבִּיל צְלוֹתְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל וְאַרְחִם עָלוּהִי אֲנָא בְּמִימְרֵי
אֲעֲבָדִינְיָה כְּבִידוֹן שְׁפִירוֹ דְּמִן קְדָמֵי סְלִיחַ לְתִיּוּבְתְּהוֹן מְשַׁתְּכָחָא :

רש"י אפרים . יאמר מה לי עוד ללכת אחרי העלזים וישוּבו מעכו"ם אני אענהו מכרתו : ואשורנו .
אראה בעניו : אני כבדוּש רענן . אני לו נכפף להיות אוחז ידו בי כבדוּש רענן הנכפף לארץ שאדם אוחז
בענפיו כלומר אהיה מוּוֹי לו : ממני פריד נמלא . והלא אני הוא שכל טובתך מאתי באה :

(ו) מִי חָכָם וַיִּבֶן אֵלֶּה נְבוֹן וַיִּדְעֵם כִּי
יִשְׂרָאֵל דְּרָכֵי יְהוָה וְצַדִּיקִים יִלְכוּ בָּם
וּפְשָׁעִים יִכְשָׁלוּ בָּם : (פפפ) מִן חֲפִים דְּיִסְבֵּר אֱלִין
סוּכְלָתוֹן וַיִּדְעִינוּן אֲרִי תִקְנֵן אוֹרְחָתָא דִּי וְצַדִּיקָא דְהִלִּיכוּ בָּהּ יַחְוֹן
בְּהוֹן בְּחַיֵּי עֲלָמָא וְרִשְׁיַעֲיָא יִתְמַסְרוּן לְגִיהֲנָם עַל דְּלֹא הִלִּיכוּ בְּהוֹן :

רש"י מי חכם . ויבן אלה . מי חכם צדק ויתבונן לתת לב לכל אלה וישוּבו אלי : ופושעים יכשלו
בם . בשבילם על שלא הלכו בהן כן תרגם יונתן :

כתובים - תהילים - פרק מו

(א) עַל כֵּן לֹא נִירָא בְּהַמִּיר אֶרֶץ וּבְמוֹט
הָרִים בְּלֵב יַמִּים : מְטוּל הֵיכָנָא לָא נִדְחַל בְּעֵדוֹן
דְּאֲשַׁתְּלַחִיפוּ אֲבָהוֹן מִן אֶרֶץ פֶּד מִתְמוּטְטִין טוּרָא בְּפִלְגוֹת דְּיִמָּא
רְבָא :

רש"י בהמיר ארץ . לעתיד לבא ביום שנאמר והארץ כבגד תזבלה (ישעיה נא) ראו בני קרח נס שנעש' להם
שנבלעו כל סביבותיה' והם עמדו באויר ואמרו לישראל ברוח הקדש שדוגמת הנס הזה יהיה עשוי להם
לעתיד :

(ד) יְהֵמוּ יַחְמְרוּ מֵימֵי יַרְעֵשׂוּ הָרִים
בְּגֵאוֹתוֹ סֶלָה : מִתְרַגְּשִׁין מִטְשֵׁטְשִׁין מוֹהֵי מוֹ עַפְרָהוֹן
מִתְרַגְּפִין טוֹרֵיָא בְּגִיּוֹתֵינוּתָד לְעֵלְמִין :

רש"י יהמוּ יחמרו מימיו . יגרשו רפס וחומר וטיט (ט ט) כמשפטם , ומנחם חברו כמו מעי חמרמרו , (איכה ב') רגורזרונ"ט בלע"ז : ירעשו הרים בגאותו . של הקב"ה שנזכ' בראש המזמור :

(ה) נָהַר פִּלְגִּיּוֹ יִשְׁמְחוּ עִיר אֱלֹהִים קָדֵשׁ
מִשְׁכְּנֵי עֲלִיוֹן : עֲמִין הַיַּד נְהָרִין וּמְבוֹעֵיהוֹן אֲתָנוּן וּמְחֻדָּנוּן
קִרְתָּא דִּי וּמְצַלָּנוּן בְּבֵית מִקְדָּשִׁיהָ דִּי מִשְׁכְּנֵיהָ דְעֵלְאָה :

רש"י נהר פלגיו . שושרווישיל"ש בלע"ז , נהר גן עדן :

(ו) אֱלֹהִים בְּקִרְבָּהּ בַּל תִּמּוֹט יַעֲזָרָהּ
אֱלֹהִים לְפָנֹת בְּקָר : שְׁכֵנְתָּא דִּי בְּגוֹה לָא תִזְוַע
יְסִיעֶנָה יי בְּזְכוּתֶיהָ דְאַבְרָהָם דְצִלִּי עָלָה לְעַדְנֵי צְפָרָא :

משנה ביצה פרק ה

א. מְשִׁילִין פְּרוֹת דְּרָדָּ אֲרָבָה בְּיוֹם טוֹב, אֲבָל לֹא
בְּשַׁבָּת, וּמְכַסִּים פְּרוֹת בְּפִלִּים מִפְּנֵי הַדֶּלֶף, וְכֵן כִּדֵּי
יין וְכִדֵּי שֶׁמֶן. וְנוֹתְנִין כָּלִי תַחַת הַדֶּלֶף בְּשַׁבָּת :

ברטנורה (ה) מְשִׁילִין פִּירוֹת דְּרָדָּ אֲרָבָה. מִי שֵׁשׁ לוֹ פִּירוֹת אוֹ תְּבוּאָה שְׂטוּחַ עַל גַּג
לְהַתִּיצֵשׁ, וְרָחַה גַּשְׁמִים מִמְשַׁמְשִׁים וּבָאִים, הַתִּירוּ לוֹ לְטָרוּחַ וּלְהַשְׁלִיךְ דְּרָדָּ אֲרָבָה
שְׂבָגָה וְהֵם נוֹפְלִים לְאַרְצָא דְּלִיכָא טָרַחָא יִתִּירָא. וְדוֹקָא אֲרָבָה, דְּכָל אֲרָבָה מִלְּמַעְלָה
לְמַטָּה [בְּתַקְרָת] הַגַּג, אֲבָל חֲלוֹן כְּגוֹן גַּג שְׂמוֹקָף מַחִיאוֹת וְחֲלוֹן בְּכוֹתֵל וְכֵרֶךְ לְהַגְבִּיאוֹ
עַד לְחֲלוֹן וְלְהַשְׁלִיכוֹ, כּוֹלֵי הָאֵי לֹא שָׂרוּ רַבְּנָן לְמַטְרָחָא: וּמְכַסִּים אֵת הַפִּירוֹת. וְלֹא

אמרין טורח שלא לאורך יום טוב הוא, למשום הפסד ממון שרו ליה רבנן: דלף. גשמים הנוטפים מן הגג: וכן כדי יין וכדי שמן. מכסין אותן מפני הדלף: תחת הדלף. לקבל את המים שלא יטנפו הבית. ואם נתמלא הכלי שופך וסונה ואינו נמנע:

ב. כל שחייבין עליו משום שבות, משום רשות, משום מצוה בשבת, חייבין עליו ביום טוב. ואלו הן משום שבות, לא עולין באילן, ולא רוכבין על גבי בהמה, ולא שטין על פני המים, ולא מטפחין, ולא מספקין, ולא מרקדין. ואלו הן משום רשות, לא דנין, ולא מקדשין, ולא חולצין, ולא מיבמין. ואלו הן משום מצוה, לא מקדשין, ולא מעריכין, ולא מחרימין, ולא מגביהין תרומות ומעשרות. כל אלו ביום טוב אמרו, קל וחמר בשבת. אין בין יום טוב לשבת, אלא אכל נפש בלבד:

ברטורה (ב) כל שחייבין עליו. שאסרו חכמים לעשותו בשבת משום שבות: או משום רשות. שיש בו קצת מראה, אבל לא מראה גדולה, וקרוב הוא להיות דבר הרשות, ויש בו איסור מדברי סופרים: או משום מראה. או שיש בו מראה ממש, ואסרו חכמים לעשותו בשבת: חייבין עליו. שלא לעשותו ביום טוב: ואלו הן משום שבות. שהטילו עליו חכמים לשבות מהן ואין בעשייתן שום מראה: לא עולין באילן. גזירה שמה יתלוש: ולא רוכבין על גבי בהמה. גזירה שמה יחתוך זמורה להנהיגה: ולא שטין על פני המים. גזירה שמה יעשה חצית של שייטין: ולא מטפחין. כף על כף: ולא מספקין. כף על ירך: ולא מרקדין. ברגל. וכולהו גזירה שמה יתקן כלי שיר: ואלו הן משום רשות. משום שהנגד דסיפא הוה מראה גמורה, לגביהן קרי להני רשות: לא דנין. דין. וזמנין דהוי רשות כגון שיש בעיר גדול ממנו, שאין מוטל עליו לדון: ולא מקדשין. קידושי אשה. וזמנין דלא הוי מראה גמורה אלא רשות כגון דאית ליה אשה ובנים: ולא חולצין ולא מיבמין. נמי בזמן שיש אחיו הגדול ממנו הוי רשות, דמראה בגדול ליבם. טעמא דכולהו גזירה שמה יכתוב: ולא מעריכין. ערך פלוני עלי. ונותן כפי השנים כמו שכתוב בפרשת ערכין: ולא מחרימין. הרי בהמה זו חרם. וסתם חרמים לבדק הבית. וכולהו אסרינהו רבנן משום דדמו למקח וממכר שמוציא מרשותו לרשות הקדש: ולא מגביהין תרומות ומעשרות. ואפילו כדי ליתנם לכהן בו ביום דמחזי דמשום שמחת יום טוב דכהן שהוא לריך להן הוא מפרישן, אפילו הכי אסור דהוי ליה מתקן. והני מילי, פירות דטבילי מאתמול, אבל פירות דטבילי האידנא כגון עיסה לאפרושי מינה חלה מפרישין לה ביו"ט ויהבינן לכהן: אין בין יום טוב

לשבת אלא אוכל נפש בלבד. הך סתמא כבית שמאי דאמרי אין מויליאין לא את הקטן ולא את הלולב ולא את ספר התורה לרשות הרבים, ולא הותרה הולאה אלא לצורך אוכל נפש. אבל אנו קיימא לן כבית הלל דאמרי מתוך שהותרה הולאה לצורך אוכל נפש הותרה נמי שלא לצורך. ואיכא נמי משילין פירות דרך ארובה דריש פרקין, דבשבת אסור וביום טוב מותר:

ג. הַבְּהֵמָה וְהַפְּלִים כְּרִגְלֵי הַבְּעָלִים. הַמוֹסֵר בְּהֶמְתּוֹ לְבָנוֹ אוֹ לְרוּעָה, הָרִי אֵלָיו כְּרִגְלֵי הַבְּעָלִים. פְּלִים הַמֵּיחְדִּין לְאַחַד מִן הָאֲחִין שְׁבִיבִית, הָרִי אֵלָיו כְּרִגְלָיו. וְשֵׂאִין מֵיחְדִּין, הָרִי אֵלָיו כְּמִקּוֹם שְׁהוֹלְכִין:

דרטורה (ג) כרגלי הבעלים. אין אדם יכול להוליכם ביום טוב אלא במקום שבעליה יכולים לילך: או לרועה הרי אלו כרגלי הבעלים. מתניתין כשיש בעיר שני רועים, לא ידעין להי מינייהו הויא לה דעת בעלים, הלכך הרי הן כרגלי הבעלים אם אינה אלא הרועה מבעוד יום. אבל כשאין בעיר אלא רועה אחד, כל בני העיר מעמידין בהמתן ברשותו ובקניית שביתתו, והויא לה כרגלי הרועה: ושאין מיוחדים. לאחד מהן, אלא לכולן: הרי אלו כמקום שהולכין. למקום שכולן יכולין לילך מותר להוליך את הכלים. אבל אם עירב אחד מהן לסוף אלפים לצפון והשאר לא עירבו, הוא מעכב על ידם מלהוליכם לדרום אפילו פסיעה אחת מפני חלקו, והן מעכבין על ידו מלהוליכם לצפון אלא אלפים אמה שהן מותרין בהן:

ד. הַשּׂוֹאֵל כְּלֵי מִחְבְּרוֹ מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב, כְּרִגְלֵי הַשּׂוֹאֵל. בְּיוֹם טוֹב, כְּרִגְלֵי הַמְּשֻׁאֵל. הָאִשָּׁה שֶׁשְּׂאֵלָה מִמְּחִבְּרָתָהּ תִּבְלִין וּמִים וּמְלַח לְעִסְתָּהּ, הָרִי אֵלָיו כְּרִגְלֵי שְׂתִיָּהּ. רַבִּי יְהוּדָה פּוֹטֵר בַּמִּים, מִפְּנֵי שֵׂאִין בְּהוֹן:

דרטורה (ד) כרגלי השואל. שהרי קנה שביתתו אלאו בין השמשות, לבין השמשות שהיא כניסת היום קונה שביתה. ואפילו לא בא ליד השואל אלא ביום טוב ולא ברשותיה קיימא בין השמשות, הרי אלו כרגליו של שואל. ואם שאלו ביום טוב משחשיכה, הרי הן כרגלי המשאיל, לפי שקנה שביתה אלאו בעליו. ואפילו היה רגיל להשאיל בכל יום טוב: האשה ששאלה מחברתה תבלין. לקדירתה: ומים ומלח. לעיסתה: הרי אלו. הקדירה והעיסה: כרגלי שתיהן. אין מוליכין אותן אלא במקום ששתיהן יכולות ללכת, דכיון דביום טוב שאלה, קנו התבלין או המים והמלח שביתה

אכל בעליהו; שאין בהם ממש. אין ניכרות לא בקדירה ולא בעיסה, כגון שתבשיל עבה ואין המים ניכרים בה, הלכך אין מעכבות הולכתן. וזמלח לא פליג רבי יהודה, דמייירי בעיסה שנלושה זמלח שהיא גסה ועבה, שהיתה ניכרת ויש בה ממש. ואין הלכה כר' יהודה:

ה. הגחלת כרגלי הבועלים, ושלחבת בכל מקום. גחלת של הקדש מועלין בה, ושלחבת לא נהנין ולא מועלין. (המוציא גחלת לרשות הרבים, ח'ב. ושלחבת, פטור). בור של יחיד, כרגלי היחיד. ושל אנשי אותה העיר, כרגלי אנשי אותה העיר. ושל עולי בבל, כרגלי הממלא:

דרטורה (ה) ושלחבת. כגון הדליק נרו בשלחבת חזרו, אינו מעכב באיסור תחומין: מועלין בה. הנהנה ממנה מביא חסם מעילות: ושלחבת לא נהנין. לכתחלה מדרבנן. ואם נהנו לא מועלין, אין חייבין קרבן מעילה, לית לה ממשא. וכן המוסיף גחלת בשבת לרשות הרבים חייב, ושלחבת שדחפה בידו מרשות היחיד לרשות הרבים פטור: כרגלי היחיד. אין מוליכין המים אלא כרגלי בעל הבור: כרגלי אנשי אותה העיר. אלפים אמה לכל רוח חוץ לעיבורה: ושל עולי בבל. העשוי לעוברי דרכים באמצע הדרך ועשאום בני הגולה לשחותם בעלותם: כרגלי הממלא. מפני שהוא הפקר, והפקר נקנה בהגבהה, ואם בא אחד ושאל לו מימיו אינו מוליכין אלא כרגליו, דקסבר האי תנא יש ברירה להחמיר, ומאתמוול הוצרך הדבר ללהאי גברא חזו וברשותיה קיימי, ודלא כרבי יוחנן בן נורי דאמר חפצי הפקר קונין שבייתה לעלמן במקומן:

ו. מי שקהו פרותיו בעיר אחרת, וערבו בני אותה העיר להביא אצלם מפרותיו, לא יביאו לו. ואם ירב הוא, פרותיו

דרטורה (ו) לא יביאו לו. מפירותיו, הואיל ולא עירב לשם, דפירותיו כמוהו:

ז. מי שזמן אצלו אורחים, לא יוליכו בידם מנות, אלא אם כן זכה להם מנותיהם מערב יום טוב. אין משקין ושוחטין את המדבריות, אבל משקין ושוחטין את הביתות. אלו הן ביתות בעיר. מדבריות, הלנות באפר:

(ז) מי שזימן אכלו אורחים. מעיר אחרת ויבואו אכלו על ידי עירוב: לא יוליכו. לאחר סעודה מנות בידם לביתם: אלא אם כן זיכה להם. על ידי אחר [מנותיהם מערב יום טוב. שמסרם] בעל הבית זה לאדם אחר במסקיכה מערב יום טוב, ואמר לו זכה במנות הללו לפלוני ולפלוני, דזכין לאדם שלא בפניו:

גמרא ביצה דף לו ע"ב

לא עולין באילן גזרה שפמא יתלש ולא רוכבין על גבי בהמה גזרה שפמא יצא חוץ לתחום שמע מינה תחומין דאורייתא אלא גזרה שפמא יחתוד זמורה ולא שטין על פני המים גזרה שפמא יעשה חבית של שייטין ולא מטפחין ולא מספקין ולא מרקדין גזרה שפמא יתקן כלי שיר. ואלו הן משום רשות לא דנין. והא מצוה קא עביד לא צריכא דאיכא דעדיף מינה. ולא מקדשין והא מצוה קא עביד לא צריכא דאית לה אשה ובנים לא חולצין ולא מיבמין. והא מצוה קא עביד לא צריכא דאיכא גדול ומצוה בגדול לייבם וכלהו טעמא מאי גזרה שפמא יכתב. ואלו הן משום מצוה לא מקדשין ולא מעריכין ולא מחרימין גזרה משום מקח וממכר. ולא מגביהין תרומות ומעשרות פשיטא. תני רב יוסף: לא נצרכה אלא לתנם לכהן בו ביום. והני מילי פירי דטבילי מאתמול אבל פירי דטבילי האידנא כגון עסה לאפרושי מינה חלה מפרשינן ויהבינן לכהן. והני משום רשות איכא משום שבות ליכא והני משום מצוה איכא משום שבות ליכא. אמר רבי יצחק לא מבעיא שבות גרידתא דאסור אלא אפלו שבות דרשות נמי אסור ולא מבעיא שבות דרשות דאסור אלא אפלו שבות דמצוה נמי אסור:

רש"י שמה יעלה ויתלוש. דהוי איסור' מדאוריית' דהיינו קורבן שתולש מן המחוזב: שמה ילא חוץ לתחום. מתוך שאינו מהלך בהגליו אינו רואה סימני התחומין: ש"מ תחומין מדאורייתא. מדגזור רכיבה אטו תחומין דאי מדרבנן לאו או אסרי מלתא אחריתי משום ידיעה: שמה יתוך זמורה. להכותה והוי קורבן מן המחוזב: חזית של שייטין. כלי של גימ"ה שאורגין אותו ועושין כמין חזית ארוכה ולמדן בו לשוט: הא מנה קא עביד. ואמאי קרי ליה רשות: ולא מקדשין הא מנה קא עביד. שנושא אשה לפרות ולרבות ואמאי קא קרי ליה רשות: דאית ליה אשה ובנים. שני זכרים לב"ש או זכר ונקבה לב"ה ותו לא מפקיד כולי האי כדאמרי' ביצמות ומיהו קלת מנה איכא כדאמרי' בצקר זרע זרעך ולערב אל תנח ידך: מנה בגדול. האחים ליבם ונפקא לן מוהיה הזכור: שמה יכתוב. פסק דין לדינין ושטר ארוסין לקדושין ושטר חליצה לחולצת וכתובה ליצמה: משום מקח וממכר. דלמקח וממכר דמי שהוליא מרשותו לרשות הקדש ומקח וממכר אסור מן המקרא דכתיב ממל' חפךך ודבר דבר אי נמי מקח וממכר אתי לדי כתיבת שטרי מכירה וא"ת הויא לה גזרה לגזרה כולה חדא גזרה היא: תני רב יוסף אפילו ליתנס לכהן בו ביום. דאיכא למימר לאו מוכחא מילתא היא דלתקוני טבלא מכוון דאין ידוע שיהא הוא כריך לשיריין ורואים שמוליד תרומה לכהן ומחזי דכולה מילתא משום שמחת י"ט דכהן שריך לה היא אפ"ה אסור: והני משום רשות איכא משום שבות ליכא. אלאמנעיתא קאי דקאמר אלו הן משום רשות וכי אין בהן משום שבות והלא אסרום כדאמרינן כל שחייבין עליו אלמא כלהו לאיסורא והני בתראי משום מנה איכא בעשייתן ומשום שבות ליכא לאוסרם בצבת בתמיה והלא אסרום והיכי פלגינהו תנא דמתניתין דבקמאי אדכר שבות ובאמנעי ובתראי לא אדכר שבות: ה"ק לא מיבעיא וכו'. כלומר כולם משום שבות יש בהם והראשונים איסור יש בהן ואין בהן לתלות מנה ואמנעיים יש בהם שבות ואע"פ שיש בהן קלת מנה והאחרונים מנה גמורה הן ואע"פ כן גזרו עליהם שבות ולא זו אף זו קתני ל"ת קמאי הוא דאסורה דהוה ליה שבות גרידתא כלו' שעבר על השבות דאין עם עבירה זו שמץ מנה אלא אפי' אמנעי דהוי ליה שבות דאיכא רשות קרבות מנה גבה נמי אסור:

זוהר אמור דף קא ע"ב

אמר רבי יוסי תנן (ויקרא ט"ז) ונתן אהרן על שני השעירים

גְּרָלוֹת אֵי הֶכִי יִקְרָא הִיא דְּעֶזְאֵזֵל חֲמִיתוֹן עֲבָדָא דְּשָׂדֵי
עֲדָבִין בְּמַאֲרִיָּה אֲרַחֲיָה דְּעֶלְמָא דְּעֲבָדָא לָא נָטַל אֶלָּא מַה
דִּיהֵיב לִיה מְאֲרִיָּה. אֲבָל בְּגִין דְּסַמְּאֵל זְמִין הָאֵי יוֹמָא
בְּדִילְטוֹרָא וּבְגִין דְּלָא יְהֵא לִיה פְּטָרָא יְהֵבִין לִיה חוּלְקָא
בְּהָאֵי וְהָאֵי עֲדָבָא מְגַרְמִיָּה הוּא דְּסַלִּיק בֵּיה דְּאָמַר רַבִּי
יְהוּדָה אָמַר רַבִּי יִצְחָק מְלָה עֲלָאָה אֲשַׁכְחָנָא בְּעֲדָבָא עֲדָבָא
דִּיהוֹשֻׁעַ כְּתִיב בֵּיה (במדבר כ"ו) עַל פִּי הַגּוֹרֵל. עַל פִּי הַגּוֹרֵל וְדָאֵי
דְּאִיהוּ אָמַר דָּא חוּלְקָא דִּיהוּדָה דָּא דְּבַנְיָמִין וְכוּי' וְכוּן כְּלָהוּ
אוּף הֶכָּא פִּיּוֹן דְּכֶהֱנָא שׁוּי יְדוּי אֲנוּן עֲדָבִין מְדַלְגִי וְסַלְקִין
בִּידָא דְּכֶהֱנָא (נ"א דְּסַלְקִין עֲדָבִין בִּידָא דְּכֶהֱנָא אֲנוּן מְדַלְגִי מוֹ יְדוּי) וְשָׂאֲרוֹן
בְּאַתְרֵיהוּ הֵדָּא הוּא דְּכְתִיב (שם) וְהַשְּׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו
הַגּוֹרֵל עָלָה עָלָיו וְדָאֵי. וְלָא דָּא בְּלַחוּדוּי אֶלָּא בְּכָל זְמָנָא
דְּדִילְטוֹרָא זְמִין וְאַתְיָהִיב לִיה רְשׁוּתָא בְּעִינָן לְשׁוּאָה
לְקַבְּלִיהָ בְּמָה דִּיתַעֲסַק וַיִּשְׁבּוּק לֹוֹן לְיִשְׂרָאֵל. בְּהָאֵי יוֹמָא
דְּלְטוֹרָא זְמִין לְאַלְלָא אֲרַעָא הֵדָּא הוּא דְּכְתִיב (איוב א')
וַיֹּאמֶר יְיָ אֵל הַשָּׁטָן מֵאִין תָּבֵא וְהָא תַנִּינָן מְשׁוּט בְּאַרְצָא מֵאִי
הוּא אֶלָּא הָאֵי הוּא דְּלְטוֹרָא רַבָּא מְקַטְרָגָא דִּישְׂרָאֵל וְהָא
אַתְעָרוּ חֲבַרְיָא (דְּיִדְאֵי) בְּהֵהִיא שְׁעָתָא דְּהוּוּ זְמִינָן יִשְׂרָאֵל
לְמַעְבָּר יָמָא וְלֹאֲתַפְּרָעָא מִמְצָרָאֵי אָמַר אָנָּא אֲעַבְרָנָא
בְּאַרְעָא קְדִישָׁא וְחִמִּינָא דְּלָא אֲתַחֲזוֹן אֵלִין לְמִיעַל בְּגוּיָה אֵי
אַנְתָּ דָּאִין דִּינָא דִּינִיָּהוּ הֶכָּא מִמְצָרָאֵי מַה שְּׁנָן אֵלִין מֵאֵלִין
אוּ יְמוּתוֹן כְּלָהוּ כְּחֵדָּא אוּ יְהֵדְרוֹן כְּלָהוּ לְמַצְרִים וְלָאוּ אַנְתָּ
הוּא דְּאַמְרַת (בראשית ט"ו) וְעַבְדוּם וְעַנּוּ אוֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת
שָׁנָה וְהָא לָא סַלִּיקוּ מִחוּשְׁבְּנָא אֶלָּא רְדִיּוֹ וְלָא יַתִּיר אָמַר
קְדָשָׁא בְּרִידָא הוּא מֵאִי אֲעַבִּיד אֲשַׁתְּדִלוּתָא בְּעִיָּא הֶכָּא
לְאַיְתָא קְרַבְנָא לְקַבְּלִיהָ יְהִיבְנָא לִיה בְּמָה דִּיתַעֲסַק
וַיִּשְׁבּוּק בְּהוּ לְבַנִּי וְהָא אֲשַׁתְּפַח בְּמָאן דִּיתַעֲסַק מִיָּד אָמַר
לִיה הַשְּׂמֵת לְבָדָא אֶל עֲבָדֵי אֵיּוֹב כִּי אֵין כְּמוֹהוּ בְּאַרְצָא מִיָּד
פְּלַג לִיה דְּלְטוֹרָא בְּמַלְיוֹן וַיַּעַן הַשָּׁטָן אֶת יְיָ וַיֹּאמֶר הַחֲנָם
יִרָא אֵיּוֹב אֱלֹהִים:

תרגום הזהר אָמַר רַבִּי יוֹסִי לְמַדְנֵהּ, וְנָתַן אֲהֶרֶן עַל שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים גּוֹרְלוֹת. חָס פֶּן, הוּא כְּבוֹד בְּשִׁבְלֵי הָעֶזְאֵזֵל, כִּי הִרְחִיתָם, חָשַׁךְ עֶבֶד יִפְּלוּ גּוֹרְלוֹת עִם

חֲדוֹנוֹ, כִּי מִדְּרָךְ הָעוֹלָם הוּא, שֶׁעֲבָד אֵינוֹ מְקַבֵּל אֶלְכָּא מֵהַשְׁאֲדוּנָיו נוֹתֵן לוֹ. אֲבָל מִשּׁוֹם שֶׁסְּמִיכָל מוֹכֵן צִיּוֹם הַהוּא לְרַכִּילוֹת עַל יִשְׂרָאֵל, וְכִדֵּי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ פְּתֻחוֹן פֶּה, נוֹתְנִים לוֹ חֶלֶק בְּזֶה. וְגוֹרֵל הִיא עוֹלָה עֲלָיו מֵאֵלָיו. דְּחָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַבִּי יִצְחָק, דְּבָר עֲלִיוֹן מִכְּאֲתֵי בְּגוֹרֵל. בְּגוֹרֵל שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ פְּתוּב צוּ, עַל פִּי הַגּוֹרֵל. עַל פִּי הַגּוֹרֵל וְדָחֵי, שֶׁהַגּוֹרֵל אָמַר, זֶהוּ חֶלֶק שֶׁל יְהוּדָה זֶהוּ חֶלֶק שֶׁל בְּנֵימִין וְכוּ' וְכֵן בְּכֹס. אִף כֹּהֵן, פִּיּוֹן שֶׁהִפְתָּהּ נִתְּן יָדָיו, הָיוּ הַגּוֹרֵלוֹת מְדַלְּגִים וְעוֹלָיִם צִיד הִפְתָּהּ וּבְחָיִים בְּמִקְוָם. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר וְהִשְׁעִיר אֶשֶׁר עָלָה עֲלָיו הַגּוֹרֵל, עָלָה עֲלָיו וְדָחֵי. דְּהֵינּוּ שֶׁעָלָה מֵעֲמֹמוֹ. וְלֹא זֶה בְּלִבָּד, אֶלְכָּא בְּכָל זְמַן שֶׁהַמְּקַטְרֵג מוֹכֵן וְנִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת, לְרִיכּוּס לְשֵׁים לְפָנָיו בְּמֵה שִׁיתַּעֲסֵק, וְיַעֲזֹב אֶת יִשְׂרָאֵל. צִיּוֹם הִיא, צִיּוֹם הַכַּפּוּרִים, מוֹכֵן הַמְּקַטְרֵג לְרַגֵּל אֶת הָאֶרֶץ. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר ה' אֵל הַשָּׁטָן מֵאִין תִּבְרָא. וְהָרִי לְמַדְנֵהּ, מֵהוּ, מִשּׁוֹט בְּאֶרֶץ. אֶלְכָּא זֶה קְטוּגוֹר הַגְּדוֹל הַמְּקַטְרֵג שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְהָרִי הַעִירוֹ הַחֲזָרִים, בְּשַׁעַה הַהִיא שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיוּ מוֹכְנִים לְעַבְדֵי אֶת הָיִם וְלִהְפָּרַע מִמְּכָרִים. אָמַר הַמְּקַטְרֵג, אֲנִי עֲבַרְתִּי בְּאֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה, וְאֲנִי רוּחָהּ, שֶׁאִין אֲלוֹ רְאוּיָם לְכַנֵּס בְּתוֹכָהּ, אִם אֶתָּה דָן דָּיו, הָרִי דִינִיָּהֶם כֹּהֵן כֹּהֵן הַמְּכָרִים, מֵהַ נִשְׁתַּנּוּ אֲלוֹ מֵאֵלָיו, אִם יִמּוּתוּ בְּכֹס יַחַד, אִם יַחֲזְרוּ בְּכֹס לְמְכָרִים. וְלֹא אֶתָּה הוּא שֶׁאֲמַרְתָּ, וְעַבְדוֹם וְעַנּוֹ אֲוֹתָם אֲרַבֵּעַ מֵאֲוֹת שָׁנָה, וְהָרִי לֹא עֲבָרוּ מֵהַחֲשָׁבוֹן אֶלְכָּא ר"י שָׁנִים, וְלֹא יוֹתֵר. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מֵהַ אֶעֱשֶׂה, הַתַּעֲסָקוֹת לְרִיכּוּס לְהַבִּיאַ כֹּהֵן, וְלִקְרֹב לְפָנָיו. אֶתָּה לוֹ בְּמֵה שִׁיתַּעֲסֵק, וְיַעֲזֹב אֶת צִנִּי. וְהִנֵּה נִמְכָּר צִמִּי שִׁיתַּעֲסֵק. מִיָּד אָמַר לוֹ, הַשְׁמַתָּ לְבָדֶךָ אֶל עַבְדֵי אֲיוֹב כִּי אִין כְּמֵהוּ בְּאֶרֶץ, וּמִיָּד הִפְסִיקָ בְּדַבְּרִים אֶת הַקְּטוּגוֹר. וַיַּעַן הַשָּׁטָן אֶת ה' וַיֹּאמֶר הַחֲסֵם יִרְאָ אֲיוֹב אֱלֹהִים.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ו

א. כָּל הַצָּרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם וְהַטְּבִיל יָדָיו בְּמֵי מְקוּהָ אֵינוֹ צָרִיךְ דָּבָר אַחֵר. וְאִם הַטְּבִילוֹן בְּמֵים שְׂאִין בְּהֵם שְׁעוֹר

מְקוֹה אוּ בְּמִים שְׂאוּבִין שְׂבַקְרָקַע לֹא עָשָׂה כָּלוּם שְׂאִין
הַמִּים שְׂאוּבִים מְטַהְרִין אֶת הַיְדִים אֲלֵא בְּנִטְיָלָה : **ב**. כָּל
הַנוּטֵל יְדִיו צָרִיךְ לְהִזָּהֵר בְּאַרְבָּעָה דְּבָרִים. בְּמִים עֲצָמוֹן
שֶׁלֹּא יְהוּ פְּסוּלִין לְנִטְיָלַת יְדִים. וּבְשִׁעוֹר שְׂיֵהִיָּה בְּהוֹ
רְבִיעִית לְכָל שְׁתֵּי יְדִים. וּבְכָלִי שְׂיֵהִיו הַמִּים שְׂנוּטְלִין בְּהוֹ
בְּכָלִי. וּבְנוּטֵל שְׂיֵהִיו הַמִּים בְּאִין מִכַּח נוֹתָן : **ג**. אַרְבָּעָה
דְּבָרִים פּוֹסְלִין אֶת הַמִּים. שְׁנוּי מְרָאָה וְגִלּוּי וְעֲשִׂיַת מְלֶאכָה
בְּהוֹ. וְהַפְּסִיד שְׂמוֹנֵעַ אֶת הַבְּהֵמָה מְלִשְׁתוֹת מְהוֹ. כִּי־צַד מִים
שְׁנִשְׁתַּנּוּ מְרֵאִיתָן בֵּין בְּכָלִים בֵּין בְּקֶרְקַעוֹת בֵּין מַחְמַת דְּבַר
שְׁנִפֵּל לְתוֹכָן בֵּין מַחְמַת מְקוֹמוֹן הָרִי אֵלּוּ פְּסוּלִין. וְכֹן אִם
נִתְּגַלוּ גִלּוּי הָאוּסֵר אוֹתָן מְשִׁתִּיָּה נִפְסְלוּ בְּנִטְיָלַת יְדִים :

מוסר

שערי תשובה דף ל עב

מִי שְׂמַתְעָה אֶת חֲבֵרוֹ לֵאמֹר כִּי עָשָׂה עֲמוֹ טוֹבָה אוּ דְּבַר
טוֹב עָלָיו וְלֹא עָשָׂה אָמְרוּ זְכוֹרוֹנָם לְבִרְכָה אָסוּר לְגַנֵּב דַּעַת
הַבְּרִיּוֹת וְאַפְלוּ דַּעַת גּוֹי וְהִנֵּה הַחֲטָא הַזֶּה חֲמוּר אֲצֵל חֲכָמֵי
יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִגְּזֵל הַגּוֹי יַעַן וּבִיַעַן כִּי שִׁפְתַי שֶׁקָר אֲשַׁמָּה רַבָּה
וְנִתְחַיְבֵנוּ עַל גְּדֵרֵי הָאֱמֶת כִּי הוּא מִיסוּדֵי הַנִּפְשׁ. מִי
שְׂמַשְׁתַּבַּח בְּמַעֲלוֹת שְׂאִינָם נִמְצְאוֹת בּוֹ אָמַר שְׁלֵמָה עָלָיו
הַשְּׁלוֹם (מִשְׁלֵי יז) לֹא נֶאֱמַר לְנִבֵּל שִׁפְתַי יִתֵּר אִף כִּי לְנִדְיָב שִׁפְתַי
שֶׁקָר. פִּרוּשׁ אִין לְנִבֵּל לְהַתְגַּאוֹת וּלְהַתְנַשֵּׂא בְּמַעֲלַת אָבוֹתָיו
כִּי אָמְרוּ בְּמִקְרָא שֶׁל מַעֲלָה מְזֵה (שם) וְתַפְאֶרֶת בְּנִים אָבוֹתָם
אִף כִּי אִין לְנִדְיָב לְהַתְכַּבֵּד בְּשֶׁקָר וְלֵאמֹר כֹּה עָשִׂיתִי וּפְזַרְתִּי
וְנִתְתִּי וְלֹא כֹן עָשָׂה. וְזֶה גִּנְאֵי לְכָל אָדָם כָּל שֶׁכֹּן לְנִדְיָב יִגְנֶה
נְדָבוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי הֵלַל עַל נִפְשׁוֹ עַל מַה שֶׁלֹּא עָשָׂה כִּי
זֹאת תִּהְיֶה לְעֵדָה כִּי לְבוֹ בְּכָל צְדָקוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה לְשֵׁם

וילך יום שלישי תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה ראשונה דשם ב'ין להשאר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה :

(יא) **בבוא כל ישראל לראות את פני יהוה**
אלהיה במקום אשר יבחר תקרא את
התורה הזאת נגד כל ישראל באזניהם :
במייתי כל ישראל לאתחזה קדם יי אלהי באתרא די יתרעי תקרי
ית אורייתא קדם קל ישראל ותשמענו :

רש"י תקרא את התורה הזאת. המלך היה קורא מתחלת אלה הדברים, כדאיתא במסכת סוטה (מא, ט), על דימה של עז שהיו עושין בעזרה:

(יב) **הקהל את העם האנשים והנשים**
והטף וגרף אשר בשעריה למען ישמעו
ולמען ילמדו ויראו את יהוה אלהיכם
ושמרו לעשות את כל דברי התורה
הזאת : **פנוש ית עמא גבריא ונשיא וטפלא וגיורף די בקרויף**
בדיל דישמעון ובדיל דילפון (נייא דילפון) וידחלון מקדם יי אלהכון
ויטרון למעבד ית כל פתגמי אורייתא קדא :

רש"י האנשים. ללמוד: והנשים. לשמוע: והטף. למה בא, לתת שכל למציאיהם:

(יג) וּבְנִיָּהֶם אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ יִשְׁמְעוּ וְלִמָּדוּ
לִירְאָה אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כָּל הַיָּמִים
אֲשֶׁר אַתֶּם חַיִּים עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם
עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ : (פ)
וּבְנִיָּהוּן דִּי לֹא יָדְעוּ יִשְׁמְעוּ וְיִלְפוּ (נ"א וְיִלְפוּ) לְמַדְחַל יֵת יִי אֱלֹהֵכֹון
כָּל יוֹמֵיָא דִּי אַתּוֹן קִיִּמִין עַל אַרְעָא דִּי אַתּוֹן עֹבְרִין יֵת יַרְדְּנָא תַמְן
לְמִירְתָּהּ : (יד) שִׁשְׁיֹנֵי־אִמְר

יְהוָה אֶל מֹשֶׁה הוּן קָרְבוּ יָמֶיךָ לָמוֹת
קָרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְהִתִּיצְבוּ בְּאֵהָל מוֹעֵד
וְאַצְוִנוּ וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיְהוֹשֻׁעַ וַיִּתִּיצְבוּ
בְּאֵהָל מוֹעֵד : וְאָמַר יִי לְמֹשֶׁה הָא קָרִיבוּ יוֹמֵיךָ לְמָמַת קָרָא
יֵת יְהוֹשֻׁעַ וְאַתְעַתְדוּ בְּמִשְׁכַּן זְמַנָּא וְאַפְקַדְנָה וְאַזַּל מֹשֶׁה וַיְהוֹשֻׁעַ
וְאַתְעַתְדוּ בְּמִשְׁכַּן זְמַנָּא :

כ"ז ואלונו. ולזכרו:

(טו) וַיִּרְא יְהוָה בְּאֵהָל בְּעִמּוּד עֵנָן וַיַּעֲמֵד
עִמּוּד הָעֵנָן עַל פֶּתַח הָאֵהָל : וְאַתְגְּלִי יִי בְּמִשְׁכַּנָּא
בְּעִמּוּדָא דְעֵנָנָא וְקַם עִמּוּדָא דְעֵנָנָא עַל תַּרְע מִשְׁכַּנָּא :

נביאים - ישעיה - פרק נה

(ו) דַּרְשׁוּ יְהוָה בְּהַמְצָאוֹ קְרֹאֵהוּ בְּהִיּוֹתוֹ

קָרוֹב : תִּבְעוּ דְחַלְתָּא דִּי עַד דְּאַתּוֹן חֲזִין בְּעוּ מִן קְדָמוּהִי עַד
דְּאַתּוֹן קִימִין :

רש"י בהמלאו . קודם גזר לין בעוד שהוא אומר לכם דרשוני :

יַעֲזֹב רָשָׁע דְּרָכּוֹ וְאִישׁ אָוֶן מִחֲשַׁבְתּוֹ (ו)
וַיֵּשֶׁב אֶל יְהוָה וַיִּרְחַמְהוּ וְאֶל אֱלֹהֵינוּ כִּי
יִרְבֶּה לְסִלּוֹחַ : יִשְׁבִּיק רְשִׁיעָא אִוְרַחַה דְרִשְׁעָא וּגְבַר אֲנִיס
עֲשִׂתוֹנוּהִי וַיִּתּוֹב לְפִוּלְחָנָא דִּי וַיִּרְחַם עָלוּהִי וְלְדַחְלָתָא דְאֱלֹהֵנָא
אֲרִי מִסְגִּי לְסִלְחָא : (ח) **כִּי לֹא מִחֲשַׁבּוֹתַי**
מִחֲשַׁבּוֹתֵיכֶם וְלֹא דַרְכֵיכֶם דְּרָכֵי נְאֻם
יְהוָה : אֲרִי לָא מִחֲשַׁבְתֵּי מִחֲשַׁבְתְּכוֹן וְלֹא אִוְרַחְתְּכוֹן תִּקְנֹן
כְּאִוְרַחַת טוֹבֵי אֲמַר יי :

רש"י כי לא מחשבותי מחשבותיכם . אין עלי ושלכם שוות לכך אני אומר לכם יעזוב רשע דרכו ויתפוש את דרכי . ואיש און מחשבותיו . ויתפוש את מחשבותי לעשות הטוב בעיני , ומדרש אגדה כי לא מחשבותי וגו' אין דיני כדניי בשר ודם אחס מי שמודה בדיון מתחייב אבל אני מודה ועוזב ירוחם (משלי כה) :

כִּי גָבְהוּ שָׁמַיִם מֵאָרֶץ כֵּן גָּבְהוּ דְרָכֵי (ט)
מִדְרָכֵיכֶם וּמִחֲשַׁבְתֵּי מִמִּחֲשַׁבְתֵּיכֶם : אֲרִי
כְּמָא דְרַמִּין שְׁמַיָּא מִן אֲרֶעָא כֵּן תִּקְנֹן אִוְרַחְתֵּי מֵאִוְרַחְתְּכוֹן
וּמִחֲשַׁבְתֵּי תִקְנִין מִמִּחֲשַׁבְתְּכוֹן :

רש"י כי גבהו שמים וגו' . כלומר כי יש הבדל וחילוק מעלות ושבה דרכי יותר מדרכי' ובמחשבותי יותר ממחשבותיכם כגובה שמים על הארץ אחס נותנים לב למרוד בי ואני נותן לב להשיב אתכם :

כִּי כַּאֲשֶׁר יֵרֵד הַגֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג מִן (י)
הַשָּׁמַיִם וְשָׁמָּה לֹא יָשׁוּב כִּי אִם הִרְוָה
אֶת הָאָרֶץ וְהוֹלִידָהּ וְהִצְמִיחָהּ וְנָתַן זֶרַע

לְזַרְעַ וּלְחֶסֶם לְאֹכֵל : אָרִי כְּמֵא דְנַחֲיִת מְטָרָא וְתִלְגָּא מִן
שְׂמִיָּא וּלְתַמּוֹן לֹא אֶפְשָׁר יְהִי דִיתוּב אֶלְהִין מְרוּי יַת אַרְעָא וּמְרַבֵּי לָהּ
וּמוֹעִילָה וְיַהֲיִיב בְּרִ זְרָעָה כְּמִסַּת לְזַרְעַ וּלְחֶמָא כְּמִסַּת לְמִיכָל :

רש"י כי כאשר ירד הגשם והשלב . ולא ישוב ריקם אך ייטיב לעולם :

כתובים - תהילים - פרק עז

(ו) חֲשַׁבְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם שָׁנוֹת עוֹלָמִים :
מְנִיתִי יוֹמִין טָבִין דָּמוֹ לְקִדְמוֹ שְׁנֵיָּא טָבִיא דָּמוֹ עֲלָמִין :

רש"י חשבתי ימים מקדם . לזכור החסדים שעשית עם אבותינו :

(ז) אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בְּלִילָה עִם לִבִּי
אֲשִׁיחָה וַיִּחַפֵּשׂ רוּחִי : אֲדַבֵּר תּוֹשֵׁב־בְּחַתִּי בְּלִילָיָא עִם
הֶרְהוּרִי לִבִּי אֲמַלֵּל וַיִּבְלֵשׁ נִסְיָא מְנַדַּע דְרוּחִי :

רש"י אזכרה נגינתי בלילה . בימי הגלות הזה הדומה ללילה אני זוכר את נגינותי שהייתי מנגן בימי
קדם בב"ה : עם לבבי אשיחה . אני מחשב ורוחי מחפש מה היא כן מדתו של הקב"ה ואני תמיה
הלעולמים יזנח :

(ח) הֲלַעֲוֹלָמִים יִזְנַח אֲדָנִי וְלֹא יוֹסִיף
לְרַצוֹת עוֹד : הָאֶפְשָׁר דִּי לְעֲלָמִין יִרְחַק יְיָ וְלֹא יוֹסִיף
לְאַתְרַעֵיָּא תוּב : (ט) הָאֶפְשָׁר לְנֶצַח חֲסִדוֹ גָּמַר
אֲמַר לְדָר וְדָר : הָאֶפְשָׁר דִּי פָּסַק לְעֲלָמִין טוּבִיָּה שְׁלִים
פְּתַגְס דְּבִישׁ עַל כָּל דָּר וְדָר :

רש"י האפס . שמא כלה חסדו : גמר אומר . גזירת עולם שלא ישוב מחונו עוד :

(י) הַשְּׂכַח חֲנוּת אֵל אִם קִפַּץ בְּאַף רַחֲמָיו
סָלָה : הָאֶפְשֶׁר דְּאֶתְנַשִּׁי לְחִיּוּסָא אֶלְהָא אִין סָלִיק בְּרוּגְזֵי מִן
לְמַכְמַר רַחֲמוּי לְעֵלְמִין :

רש"י השכח חנות . להיות חונן , חנות כמו עשות ראות , ל"א חנות חנינות : אם קפץ באף רחמיו סלה . לשון לא תקפוץ ידך (דברים טו) כלומר אם סגר הרחמים לעולם בשביל החמה :

משנה נדרים פרק א

א. כָּל כְּנוּיֵי נְדָרִים כְּנְדָרִים, וְחֲרָמִים כְּחֲרָמִים,
וְשְׁבוּעוֹת כְּשְׁבוּעוֹת, וְנִזְיָרוֹת כְּנִזְיָרוֹת. הָאוֹמֵר
לְחֵבְרוֹ, מְדַרְנֵי מְמַד, מְפָרְשֵׁנִי מְמַד, מְרַחֲקֵנִי מְמַד,
שְׂאִינִי אוֹכֵל לֶךְ, שְׂאִינִי טוֹעֵם לֶךְ, אָסוּר. מְנַדֵּה אֲנִי
לֶךְ, רַבִּי עֲקִיבָא הָיָה חוֹכֵד בְּזָה לְהַחְמִיר בְּנְדָרֵי
רְשָׁעִים, נִדָּר בְּנִזְיָר וּבְקָרְבָן וּבְשְׁבוּעָה. כְּנְדָרֵי כְּשָׂרִים,
לֹא אָמַר כְּלוּם. כְּנְדָבוֹתָם, נִדָּר בְּנִזְיָר וּבְקָרְבָן :

ברטנורה (א) כל כנויי נדרים כנדרים. בגמרא מוקמינן דרישא דמתניתין חסורי
מחסרא והכי קתני, כל ידות נדרים כנדרים, כל כנויי נדרים כנדרים. אלו הן ידות
נדרים האומר לחבירו מודר אני ממך מופרש אני ממך וכו'. אלו הן כנויי נדרים קונם
קונח קונם וכו'. ידות נדרים, כמו בית יד של כלי שאוחזין אותו בו, כך ידות נדרים
שבהם הנדרים נאחזים. כנויי נדרים, כמו המכנה קם לחבירו [בבא מציעא נ"ח:],
שאינו עיקרו של קם: מודר אני ממך. אם אמר אחד מלשונות הללו. מודר אני ממך
שאיני אוכל לך ושאיני טועם לך, או מרוחק אני ממך שאיני אוכל לך ואיני טועם
לך, הוא ידות נדרים ואסור לאכול ולטעום עמו. אבל אם אמר לו מודר אני ממך
בלבד, אין במשמעות דבריו אלא שלא ידבר עמו. ומופרש אני ממך בלבד, משמע
שלא ישא ויתן עמו. ומרוחק אני ממך בלבד, משמע שלא יקב בארבע אמותיו. ואינו

אסור לאכול עמו אח"כ פירש ואמר עם כל אחד מלשונות הללו, שאיני אוכל לך ושאני טועם לך: רבי עקיבא היה חוכך וכו'. כלומר מחכך שפתיו זו בזו ולא ראה לאסור בפירוש, אבל היה נראה מדעתו שהיה אוסר: כנדרי רשעים נדר בנזיר ובקרבתן ושבועה. אם אמר הרי עלי כנדרי רשעים שנדריהם נזיר וקרבתן ושבועה אם אוכל ככר זו, ועבר ואכלה, חייב להיות נזיר שלשים יום ולהביא קרבן עולה וחייב מלקות כעובר על שבועת ביטוי, שהרי הזכיר בנדרו נזיר וקרבתן ושבועה. ומה שאמר כנדרי רשעים, לפי שהרשעים הם שנודרים ונשבעים, לא הכשרים, שהכשרים יראים שלא לעבור על כל תאחר ונזהרים שלא להוציא שבועה מפיהם ולפיכך כנדרי כשרים לא אמר כלום: וכנדבותם נדר בנזיר ובקרבתן. אם אמר כנדבות כשרים הריני נזיר והרי זה קרבן אם אוכל ככר זו, ואכלה, חייב בנזיר ובקרבתן, שהכשרים פעמים נודרים בנזיר לאפרושי מאיסור. ומתנדבים בקרבן שמביאים קרבנם לפתח העזרה ומקדישין אותה שם כדי שלא יבואו בה לידי מכשול. ונדבה היא כשיאמר הרי זו. ונדר הרי עלי. לפיכך הכשרים מתנדבים אבל אינם נודרים, כי היכי דלא ליתו לידי תקלה:

ב. האומר לחברו, קונם קונח, קונס, הרי אלו פנויין לקרבן. חרק חרד, חרף, הרי אלו פנויין לחרם. נזיק נזיח, פזיח, הרי אלו פנויין לנזירות. שבותה שקוקה, נדר במותא. הרי אלו פנויין לשבועה:

דרטורה (3) קונם קונח קונס הרי אלו כנויין לקרבן. לשונות של גוים הם, ויש מהם מי שקורא לקרבן כך ויש מי שקורא כך, ובכל לשון שיאמר מאלו הוא מתפיש בקרבן: נדר במותא. כלומר נשבע במותא, והוא כינוי של מומתא, שהיא שבועה בלשון תרגום:

ג. האומר לא חלין לא אכל לך, לא כשר, ולא דכי, טהור, וטמא, נותר, ופגול, אסור. פאמרא, פדירים, פעצים, פאשים, פמזבת, פהיכל, פירושלים, נדר באחד מכל משמשי המזבת, אף על פי שלא הזכיר קרבן, הרי זה נדר בקרבן. רבי יהודה אומר, האומר ירושלים, לא אומר פלוס:

דרטורה (4) לחולין שאוכל לך. הלמ"ד נקודה פתח, ומשמע לא חולין יהיה מה שאוכל לך אלא קודש: לא כשר. יהיה, אלא פסול. והיינו קדשים דשייד בהו כשרות ופסלות: לא דכי. לא מותר. כמו אייל קמלא דכן, בע"ז [דף ל"ז]. ואע"ג דלשון מותר

ואסור שייד נמי גבי נבלה וטרפה ואנן קיי"ל שאין מתפיסין אלא בדבר הנידר והנידב, הואיל ויש במשמעות מותר גם בקדשים, הא תנן סתם נדרים להחמיר, לכיון דדעתו להתפיסו בנדר אמרינן על דבר הנידר נתכוין: טהור. אם אמר לא טהור מה שאוכל לך: טמא נותר פיגול. אם אמר טמא מה שאוכל לך, וכן כולם. אסור, שכל אלו דברים הנוהגים בקדשים הם: כאימרא. כשה של קרבן: כדירים. כלשכת העלים או כלשכת הטלחים: כעלים. כגזרי עלים של מערכה: כאישים. כקרבנות שעל האש: כמזבח. כקרבנות שעל גבי המזבח: כהיכל. כקרבנות שבהיכל: כירושלים. כקרבנות שצירושלים. פירוש אחר. כחומות ירושלים, דקסבר שחומות ירושלים משייירי הלשכה קא אתו: באחד מכל משמשי המזבח. כגון מזלגות מזרקות ומחתות. אם אמר כמזלגות שאוכל לך, או כמזרקות שאוכל לך, וכן כולם, אף על פי שלא הזכיר קרבן, הרי זה כנודר בקרבן: רבי יהודה אומר האומר ירושלים. בלא כ"ף, לא אמר כלום. ות"ק פליג עליה. ואין הלכה כרבי יהודה:

ד. האומר, קרבן, עולה, מנחה, חטאת, תודה, שלמים שאיני אוכל לך, אסור. רבי יהודה מתיר. הקרבן, בקרבן, קרבן שאכל לך, אסור. לקרבן לא אכל לך, רבי מאיר אוסר. האומר לחברו, קונם פי המדבר עמך, ידי עושה עמך, רגלי מהלכות עמך, אסור:

ברטנורה (7) האומר קרבן עולה מנחה חטאת תודה ושלמים. כל הני קרבנות חובה הם ותודה נמי דמיא לחובה, דארבעה כריכין להודות, וסלקא דעתך אמינא דאין זה נודר בדבר הנודר: ורבי יהודה מתיר. משום דאמרן בלא כ"ף דמי לנשבע בחיי הקרבן ובחיי העולה ואין כאן לא נדר ולא שבועה. ורישא אשמועינן דפליג ת"ק עליה דר' יהודה אפילו צירושלים אם הזכירה בלא כ"ף ואמר דהוי נדר. וסיפא אשמועינן דפליג רבי יהודה עליה דת"ק אפילו בקרבן עולה ומנחה וכו' כשהזכירן בלא כ"ף ללא הוי נדר: קרבן הקרבן כקרבן שאוכל לך אסור. אע"ג דכל הני שמעינן לה כבר, הקרבן איצטריכא ליה, דסלקא דעתך אמינא בחיי הקרבן האמר. והא דתנן לקמן בפרק ז' הקרבן שאוכל לך מותר, התם הא קרבן האמר, דמשמע חיי קרבן: לקרבן לא אוכל לך רבי מאיר אוסר. דנעשה כאומר לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך. ואין הלכה כרבי מאיר: קונם פי מדבר עמך. ואע"ג דאין נדרים חלים על דבר שאין בו ממש ודבור אין בו ממש, מ"מ כשאמר קונם פי מדבר עמך אסר הפה מלדבר והפה דבר שיש בו ממש הוא. וכן יאסרו ידי למעשיהם, ורגלי להלכות, וכל כיוצא בזה:

גמרא נדרים דף ז ע"ב

אמר רבי חנין אמר רב: השומע הזכרת השם מפי חברו צריך לנדותו ואם לא נדהו הוא עצמו יהא בנדוי. שכל מקום שהזכרת השם מצויה שם עניות מצויה ועניות כמיתה שנאמר (שמות ד) כי מתו כל האנשים. ותניא: כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עני. אמר רבי אבא: הוה קאמינא קמיה דרב הונא שמעה להד אבתא דאפקה הזכרת השם לבטלה שמתה ושרא לה לאלתר באפה שמע מינה תלת שמע מינה השומע הזכרת השם מפי חברו צריך לנדותו. ושמע מינה נדהו בפניו אין מתיר לו אלא בפניו. ושמע מינה אין בין נדוי להפרה ולא כלום. אמר רב גידל אמר רב תלמיד חכם מנדה לעצמו ומפר לעצמו פשיטא מהו דתימא אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורין. קא משמע לן היכי דמי כי הא דמר זוטרא חסידא כי מיחייב בר בי רב וכי עייל שרי לנפשה והדר שרי לה. ואמר רב גידל אמר רב: מנין שנשבועין לקים את המצוה. שנאמר (תהילים קיט) נשבועתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך. והלא משבע ועומד מהר סיני הוא אלא הא קא משמע לן דשרי לה לאיניש לזרוזי נפשה. ואמר רב גידל אמר רב: האומר אשכים ואשנה פרק זה, אשנה מסכתא זו, נדר גדול נדר לאלהי ישראל. והלא משבע ועומד הוא ואין שבועה חלה על שבועה. מאי קמשמע לן דאפלו זרוזי בעלמא הינו דרב גידל קמיינתא הא קא משמע לן כיון דאי בעי פטר נפשה בקריאת שמע שחרית וערבית משום הכי חייל שבועה עליה. אמר רב יוסי: נדוהו בחלום, צריך עשרה בני אדם להתיר לו. והוא דתנו הלכתא, אבל מתנו

וְלֹא תִנּוּ לֹא וְאִי לִיכָא דְתַנּוּ הִלְכְתָא אֶפְלוּ מִתַּנּוּ וְלֹא תַנּוּ.
וְאִי לִיכָא לִיזִיל וְלִיתִיב אֶפְרֶשֶׁת דְּרָכִים וְיִהִיב שְׁלֵמָא לְבִי
עֶשְׂרָה עַד דְּמַקְלְעִי לֵה עֶשְׂרָה דְּגַמְרִי הִלְכְתָא. אָמַר לֵה
רַבִּינָא לְרַב אָשִׁי: יָדַע מָאן שְׁמַתִּיהָ מֵהוּ דְּלִישְׁרִי לֵה. אָמַר
לֵה לְשִׁמּוּתָהּ שְׁוִיָּה שְׁלִיחַ לְמִשְׁרִי בְּחַלְמִיָּה. מֵאִי אָמַר לוֹ:
כְּשֵׁם שְׁאִי אֶפְשָׁר לְבָר בְּלֹא תָבֹן כְּדֵי אִי אֶפְשָׁר לְחַלוּם בְּלֹא
דְּבָרִים בְּטָלִים:

רס"י הזכרת השם. שמוציא שם שמים לזטלה: נידוהו בפניו. חכם שנדה את
האדם בפניו אין יכול להתיר לו אלא בפניו: שנא' כי מתו כל האנשים כו'. ואמרין
היינו דתן ואזכירם שנפלו בעניות: כ"מ שנתנו חכמים עיניהם. שנידו לאדם או
מת או נופל בעניות והכא כריך לנדותו כדי שיפול בעניות דהיינו כמיתה: אין בין
נידוי להפרה ולא כלום. דלא כריך להיות יום או יומים בנידוי דהא לאלתר שרא
לה: היכי דמי. דמנדה לעלמו: ועייל. לביתיה ושרי ליה שלא נידהו בפניו: פטר
נפשיה בק"ש וכו'. דכיון דקרא ק"ש קיים לא ימוש מפיד דאמר רבי שמעון בן
יוחאי במס' מנחות כל הקורא ק"ש שחרית וערבית הרי זה קיים מצות לא ימוש:
מתנו. משנה: תנו. גמרא: ויהיב שלמא לבי עשרה. וכד מתזבין ליה הוו מתירין
ליה נידויו: כך אי אפשר לחלוט בלא דברים בטלים. ושמא הא דשרי ליה דברים
בטלים

זוהר אמור דף קא ע"ב

לְרַעֲיָא דְּבַעָא לְאַעְבְּרָא עֲאֲנִי בְּחַד נְהָרָא אֶעְבֵּר זְאָבָא
לְקַטְרָגָא לִיה בְּעֲאֲנִיָּה רַעֲיָא הָוָה חַפִּים אָמַר מֵאִי אֶעְבִּיד
דְּבַעוּד דְּאֲנָא אֶעְבֵּר לְטַלְיָא יְקַטְרָג הוּא בְּעֲאֲנִי זְקַף עֵינוּי
וְחָמָא בִּין עֲאֲנָא חַד תְּיַשָּׂא מֵאֲלִין תְּיַשִּׁי בְּרָא דְהוּוּ רַב
וְתַקִּיף אָמַר אֲשַׁדִּיו דָּא לְקַבְלִיָּה וּבַעוּד דְּמַקְטְרָגִי דָּא בְּדָא
אֶעְבֵּר לְכָל עֲאֲנָא וְיִשְׁתַּזְבֹּן מִנִּיָּה. כְּדֵי קַדְשָׁא בְּרִידָּה הוּא
אָמַר וְדָאִי הָא תְּיַשָּׂא חַד רַב וְתַקִּיף וְאֲלִים אֲשַׁדִּי לְקַבְלִיָּה
וּבַעוּד דְהוּוּ יִשְׁתַּדַּל בֵּיה יַעְבְּרוּן בְּנֵי וְלֹא יִשְׁתַּפַּח קַטְגוּר

לַגְבִּיהוּ מִיַּד (איוב א') וַיֹּאמֶר יי אֵל הַשָּׁטָן הַשְּׂמֹתָ לְבָדָּךְ עַד
 דְּקִדְשָׁא בְּרִידָךְ הוּא זָוֹג לְהוּ כְּחֻדָּא דְכִתְיִב הֵנוּ בִּידְיָךְ. בְּעוֹד
 דְּהוּא אֲשַׁתְּדַל בֵּיהּ שְׁבִיק לֹון לְיִשְׂרָאֵל וְלֹא אֲשַׁתְּכַח
 קְטִיגוֹרָא לַגְבִּיהוּ אוֹף הֶכָּא בְּהַאי יוֹמָא דְלְטוֹרָא זְמִין
 לְאַלְלָא אֲרַעָא וּבַעֲיָנָא לְשַׁדְרָא לְקַבְלִיהּ בְּמָה דִּיתְעַסֵּק (פְּגוֹנָא
 דִּילִיָּה) וּבְעוֹד דְּאִיהוּ אֲשַׁתְּדַל בֵּיהּ שְׁבִיק לֹון לְיִשְׂרָאֵל וּמִתְלָא
 אֲמַרִי לְזִלְזוּלָא דְבִי מְלֶכָּא הֵב לִיהּ זְעִיר חֲמָרָא וַיִּשְׁבַּחְדָּךְ
 קִמִּי מְלֶכָּא וְאִי לָאוּ יִימָא לְמְלֶכָּא מְלָה בִישָׂא לְזִמְנִין נְטִלִין
 לָהּ לְהֵהִיא מְלָה אֲלַעִי דְבִי מְלֶכָּא וּמְלֶכָּא עֲבִיר דִּינָא בְּגִנְיָה.
 רַבִּי יִצְחָק אָמַר לְשִׁטְיָא דְקָאִים קִמִּי מְלֶכָּא הֵב לִיהּ חֲמָרָא
 וּלְבַתֵּר אִימָא לִיהּ וְאַחֲזִי לִיהּ כָּל אֲנוּן טַעֲוֹן דְּעַבְדַּת וְכָל
 אֲנוּן בִּישָׂין וְהוּא יִיתִי וַיִּשְׁבַּחְדָּךְ וַיִּמָּא דְלָא יִשְׁתַּכַּח בְּעַלְמָא
 כְּוַתְדָּךְ אוֹף הֶכָּא הָא קָאִים דְלְטוֹרָא תְדִיר קִמִּי מְלֶכָּא
 יִשְׂרָאֵל יְהִבִין לִיהּ הָאִי דוֹרוֹן וּבְהַאי דוֹרוֹן פִּסְקָא מְכָל
 בִּישָׂין וּמְכָל טַעֲוֹן וּמְכָל חוּבִין דְּעַבְדוּ יִשְׂרָאֵל וְהוּא אֲתִי
 וּמִשְׁבַּח לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל וְאַתְעַבִּיד סִיגוֹרָא עֲלִיהוּ וְקִדְשָׁא
 בְּרִידָךְ הוּא אֲהַדְרַר כְּלָהוּ לְרִישָׂא דְבִישָׂי דְעַמִּיָּה כְּגוֹן דְּכִתְיִב
 (מְשַׁלִּי כִּיָּה) כִּי גַחְלִים אֲתָה חוֹתָה עַל רֹאשׁוֹ :

תרגום הזוהר כְּדוּמָה לְרַעָה, שְׂרָכָה לְהַעֲבִיר כֹּאנוּ דְרָךְ נֶהָר אַחַד, עֲבַר זֵאב
 לְהַכֹּר אֶת כֹּאנוּ. הֲרַעָה שְׂהִיָּה חֶכֶם, אָמַר, מָה אַעֲשֶׂה, הָרִי צְעוֹד שְׂחָנִי
 מִעֲבִיר הַטּוֹלָאִים הוּא יִשְׁחִית אֶת כֹּאנִי. נִשָּׂא עֵינָיו וְרָחַם צִין הַלְּאֹן, תִּישׁ אַחַד
 מֵאֲלוֹ תִישִׂי הַשָּׂדֶה, שְׂהִיָּה גְדוֹל וְחֲזָק, אָמַר חֲשָׁלִיךְ אֶת זֶה לְפָנָיו, וּצְעוֹד
 שְׂחִתְרוֹכְלוּ זֶה עִם זֶה, חֲעֲבִיר אֶת כָּל כֹּאנִי, וַיִּנְכְּלוּ מִמֶּנּוּ. כֶּךָ הַקְּדוּשׁ צְרוּף
 הוּא, אָמַר, הָרִי וְדָחִי תִישׁ גְּדוֹל תְּקִיף וְחֲזָק חֲשָׁלִיךְ לְפָנָיו, דְּהֵינּוּ אִיּוֹב, וּצְעוֹד
 שְׂהוּא יַעֲסֶק צוּ יַעֲבְרוּ צְנִי אֶת הַיָּם, וְלֹא יִמְאַחַ קְטִיגוֹר עֲלֵיהֶם. מִיַּד וַיֹּאמֶר
 יי אֵל הַשָּׁטָן הַשְּׂמֹתָ לְבָדָּךְ. עַד שְׂהַקְּדוּשׁ צְרוּף הוּא חֲצִיר חוֹתֵם יַחַד, שְׂכַתוּב,
 הֵנוּ בִּידְיָךְ. וּצְעוֹד שְׂהוּא עָסוּק צוּ, עַזֵּב אֶת יִשְׂרָאֵל, וְלֹא אָמַר קְטִיגוֹר עֲלֵיהֶם.
 אֲף כֶּךָ, צִיּוּם הַזֶּה, צִיּוּם הַכְּפּוֹרִים, הַשָּׁטָן מוּכָן לְרַגֵּל הָאֲרָז, וְאֲרִיכִים לְשַׁלַּח
 לְפָנָיו צְמָה שְׂחִתְעִסָּה, וּצְעוֹד שְׂהוּא יִתְעַסֵּק צוּ יַעֲזֵב אֶת יִשְׂרָאֵל. וּמִשָּׁל
 אֲוִמְרִים, הַנִּקְלָה שְׂצַצִּית הַמְּלֶכֶךְ, תָּן לוֹ מְעַט יַיִן, וַיִּשְׁבַּחְדָּךְ לְפָנֵי הַמְּלֶכֶךְ. וְאִם
 לֹא, יֹאמֶר לְשׁוֹן הֲרַע עֲלִיךְ אֵל הַמְּלֶכֶךְ. וְלְפַעְמִים לֹוקְחִים הַעֲלִיּוֹנִים שְׂצַצִּית
 הַמְּלֶכֶךְ אֶת דְּצוֹר הֲרַע הַהוּא, וְהַמְּלֶכֶךְ עוֹשֶׂה דִין עֲלָיו. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, כְּדוּמָה

לְשׂוּטָה הַנִּמְכָּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ תֵּן לוֹ יַיִן, וְאַחֲרַיִךְ כֶּךָ תֹּאמַר לוֹ וְתִרְאֶה לוֹ, כֹּל
יָלְכוּ הַתּוֹעֵבוֹת שְׁעָתִית וְכֹל יָלְכוּ הָרְעוֹת, וְהוּא יֵצֵא וְיִשְׁכַּחֲךָ, וְיֹאמַר שְׂלֵא
נִמְכַּר צְעוּלְכֶם כְּמוֹתֶךָ. אֲחַף כָּאֵן, הֲרֵי הִקְטִיגוֹר נִמְכָּר תָּמִיד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְיִשְׁרָאֵל
נוֹחֲתִים לוֹ מִנְחָה הַזֶּה, הַשְּׁעִיר לְעִזְאֵזֶל, וְצִמְנָחָה הַזֶּה, פֶּתַח הַפְּתוּב צוֹ כֹּל
הָרְעוֹת וְכֹל הַתּוֹעֵבוֹת וְכֹל הָעֲוֹנוֹת שְׁעָשׂוֹ יִשְׂרָאֵל, וְהוּא צָא וּמִשְׁצַח אֶת
יִשְׂרָאֵל, וְנִעְשָׂה סִנְגוֹר עֲלֵיהֶם, וְהִקְדוּשׁ צְרוּךְ הוּא מִחֲזִיר הַכֹּל לְרֹאשׁ
הָרְשָׁעִים שֶׁל עַמּוֹ, מִשּׁוּם שְׁפָתוֹב, כִּי גִחְלִים אֶתָּה חוֹתֶה עַל רֹאשׁוֹ.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ו

א. כֹּל מַיִם שֶׁנִּעְשָׂה בָּהֶן מְלָאכָה נֶעֱשׂוּ שׁוֹפְכִין וּפְסוּלִין
לְנִטְיֵלַת יָדַיִם. כִּי־צַד מַיִם שְׁאוּבִין שֶׁהַדִּיחַ בָּהֶן כְּלִים אוֹ
שֶׁשָּׂרָה בָּהֶן פֶּתוֹ וְכִי־צֵא בָּזָה בֵּין בְּכִלִּים בֵּין בְּקַרְקָעוֹת
פְּסוּלִין לְנִטְיֵלַת יָדַיִם. הַדִּיחַ בָּהֶן כְּלִים מִדְּחִין אוֹ חֲדָשִׁים
לֹא פְסוּלִין. מַיִם שֶׁהִנְחִיתוּם מִטְּבֵל בָּהֶן אֶת הַפְּעָכִים פְּסוּלִין.
וְשֶׁהוּא חוֹפֵן מֵהֶן בְּשַׁעַת לְיִשּׁוּהָ כְּשֵׁרִים שֶׁהַמַּיִם שֶׁבְּחִפְנֵי הוֹן
שֶׁנֶּעֱשׂוּ בָּהֶן מְלָאכָה. אֲבָל הַמַּיִם שֶׁחִפְּנוּ מֵהֶם הֲרֵי הֵם
בְּכִשְׁרוּתָן: **ב.** וְכֹל מַיִם שֶׁנִּפְסְלוּ מִשְׁתִּית כֶּלֶב כְּגוֹן שֶׁהָיוּ
מְרִים אוֹ מְלוּחִים אוֹ עֲכוּרִין אוֹ רִיחַ רַע עַד שֶׁלֹּא יִשְׁתֶּה
מֵהֶן הַכֶּלֶב בְּכִלִּים פְּסוּלִין לְנִטְיֵלַת יָדַיִם. וּבְקַרְקָעוֹת
כְּשֵׁרִים לְהַטְבִּיל. חֲמֵי טְבָרִיא בְּמִקּוֹמָן מִטְּבִילִין בָּהֶם אֶת
הַיָּדַיִם אֲבָל אִם נָטַל מֵהֶן בְּכִלִּי אוֹ שֶׁהַפְּלִיג מֵהֶן אִמָּה
לְמִקּוֹם אַחֵר אִין נוֹטְלִין מֵהֶם לֹא רֹאשׁוֹנִים וְלֹא אַחֲרוֹנִים
מִפְּנֵי שְׂאִינָן רֹאשׁוֹנִין לְשִׁתִּית בְּהִמָּה:

אָמְרוּ זְכוּרֵי לְבָרְכָהּ, כִּי מִי שֶׁמְכַבְּדִים אוֹתוֹ בְּמַדְרָגוֹת
הַכְּבוֹד הָרְאוּיֹת לָתֵת לָמִי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שְׂתִי מְסַכְּתוֹת וְהוּא
אֵינוֹ יוֹדֵעַ זֹלָתִי אַחַת. עָלָיו שֶׁיֹּאמֶר לָהֶם אַחַת לְבַדָּה אֲנִי
יוֹדֵעַ, כָּל שֶׁכֵּן כִּי אֲסוּר לְכַזֵּב וּלְהַתְפַּאֵר לֵאמֹר שֶׁמְעַנּוּ כְּאֵלֶּה
רְבוֹת. בָּנִים לֹא יִשְׁקְרוּ בְּסִפּוֹר דְּבָרִים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּ וְהַגִּדְתָּ
מֵאוֹרְעוֹת, אֲבָל יַחְלִיפוּ דְבָרִים עַל אוֹדוֹת חִפְצֵיהֶם מֵאִין
הַפֶּסֶד לְאָדָם בְּדָבָר אוֹ בְּמַעַט הַנְּאִיָּה בְּשִׁקְרוּתָם אֵף עַל פִּי
שְׂאִינָם מְרוֹיחִים מְמוֹן בְּכָד. וְאָמְרוּ רְבוֹתֵינוּ כִּי גַם זֶה
אֲסוּר הוּא שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ט) לְמַדּוֹ לְשׁוֹנֵם דְּבַר שִׁקְרָא אֵד אִין
עֲנִישׁ כְּעִנֵּשׁ הַמְשַׁקְרִים לֹלָא דְבַר אֲשֶׁר זְכוּרְנוּ עֲנִינָם:

וילך יום רביעי תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי וו דשם ביין לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה:

(זט) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה הִנֵּה שָׁכַב עִם
אֲבֹתֶיךָ וְקָם הָעַם הַזֶּה וְזָנָה אַחֲרַי אֱלֹהֵי
גֵיכַר הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוּא בָּא שָׁמָּה בְּקִרְבּוֹ
וְעַזְבֵנִי וְהִפִּיר אֶת בְּרִיתִי אֲשֶׁר כָּרַתִּי
אִתּוֹ: וְאָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה הֲאֵת שָׁכַב עִם אֲבֹתֶיךָ וַיִּקּוּם עִמָּא הָדִין
וַיִּטְעֵי בְּתַר טְעוֹת עַמְּמֵי אֲרַעָא דִּי הוּא עַל תַּמּוֹן בִּינִיחוֹן וַיִּשְׁבְּקוּן
דְּחִלְתֵּי וַיִּשְׁנֹנוּ יַת קִנְיֵי דִי גְזָרִית עִמָּהוֹן:

(יז) וְחָרָה אַפֵּי בּוֹ בַיּוֹם הַהוּא וְעִזְבֹתֵי
וְהִסְתַּרְתִּי פָנַי מֵהֶם וְהָיָה לֶאֱכֹל
וּמִצְאָהוּ רָעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְאָמַר בַּיּוֹם
הַהוּא הֲלֹא עַל כִּי אֵין אֱלֹהֵי בְקִרְבִּי
מִצְאוּנֵי הָרָעוֹת הָאֵלֶּה : וַיִּתְקוּף רָגְזִי בְהוֹן בַּיּוֹמָא
הַהוּא וְאַרְחֻקְנֹן וְאַסְלַק שְׁכַנְתִּי מִנְהוֹן וַיהוֹן לְמַבּוֹ וַיַּעֲרֶעַן יְתֵהוֹן
בִּישׁוֹן סִגְיָאן וְעָקוֹן וַיִּימַר בַּיּוֹמָא הַהוּא הֲלֹא מְדַלִּית שְׁכִינַת אֱלֹהֵי בִינֵי
עָרְעוּנֵי בִישְׂיָא הָאֵלִין :

רש"י והסתרת פני. כמו שאיני רואה בלכתם:

(יח) וְאַנְכִי הִסְתַּר אֶסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא
עַל כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָנָה אֶל
אֱלֹהִים אַחֲרָיִם : וְאַנָּא סְלָקָא אֶסְלַק שְׁכַנְתִּי מִנְהוֹן
בַּיּוֹמָא הַהוּא עַל כָּל בִּישְׂיָא דִּי עֲבָדוּ אַרִי אֶתְפְּנִיו לְטַעוֹת עַמְמֵיָא : (יט)
וְעַתָּה כְּתָבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת
וְלַמָּדָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁימָה בְּפִיהֶם
לְמַעַן תִּהְיֶה לִּי הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעֵד בְּבִנֵי
יִשְׂרָאֵל : וְכַעַן כְּתִיבוּ לְכוּן יְת תִּשְׁבַּחְתָּא הָדָא וְאַלְפָּה יְת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל שׁוּיָה בְּפוּמְהוֹן בְּדִיל דְתִהֵי קְדָמִי תִשְׁבַּחְתָּא הָדָא לְסָהִיד
בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל :

רש"י את השירה הזאת. (לקמן לב, ט) האזינו השמים עד (לב, מג) וכפר אדמתו עמו:

(כ) כִּי אָבִיָּאנוּ אֶל
הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְתָּיו זָבַת
חֶלֶב וּדְבַשׁ וְאָכַל וְשָׁבַע וְדָשׁוּן וּפָנָה אֶל

אֱלֹהִים אַחֲרַיִם וְעִבְדוֹם וְנֶאֱצוּנִי וְהִפֵּר
אֶת בְּרִיתִי : אָרִי אֶעֱלֶנּוּ לְאַרְעָא דִּי קִימִית לְאַבְהָתְהוֹן
עֲבָדָא חֶלֶב וּדְבִשׁ וַיִּיכְלוּן וַיִּשְׁבְּעוּן וַיִּתְפַּנְקוּן וַיִּתְפַּנּוּן בְּתַר טַעוֹת
עֲמֻמְיָא וַיִּפְלַחְנוּ וַיִּרְגְּזוּן קִדְמֵי וַיִּשְׁנּוּן יַת קִימֵי :

רס"ז ונאלונו. והכעיסונו, וכן כל נאוז לשון כעס:

(כא) וְהָיָה כִּי תִמְצָאן אֶתֹּךְ רָעוֹת רַבּוֹת
וְצָרוֹת וְעֲנִתָּהּ הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו לְעַד
כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי זִרְעוֹ כִּי יִדְעֵתִי אֶת
יְצָרוֹ אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה הַיּוֹם בְּטָרָם
אֲבִיאֲנוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי : וַיְהִי אָרִי
יַעֲרֶעַן יִתֵּהּ בִּישׁוֹן סִגְיָאן וְעֶקֶן וְתִתֵּב תִּשְׁבַּחְתָּא הָדָא קִדְמוּהִי לְסֵהִיד
אָרִי לֹא תִתְנַשֵּׂי מִפּוֹם בְּנִיהוֹן אָרִי גְלִי קִדְמֵי יַת יְצָרְהוֹן דִּי אֲנוּן
עֲבָדִין יוֹמָא דִּין עַד לֹא אֶעֱלֶנּוּ לְאַרְעָא דִּי קִימִית :

רס"ז וענתה השירה הזאת לפניו לעד. שהתירתי זו בחוכה על כל המולכות אותן: כי לא תשכח מפי זרעו. הרי זו הבטחה לישראל, שאין תורה משתכחת מזרעם לגמרי:

נביאים - ישעיה - פרק נה

(יא) כִּן יִהְיֶה דְבַרִּי אֲשֶׁר יֵצֵא מִפִּי לֹא יָשׁוּב
אֵלַי רִיקָם כִּי אִם עֹשֶׂה אֶת אֲשֶׁר חִפַּצְתִּי
וְהִצְלִיחַ אֲשֶׁר שָׁלַחְתִּיו : כִּן הוּי פְתִגָּם טוֹבֵי דְנַפְק
מִן קִדְמֵי לֹא אֶפְשָׁר דִּיתוּב לְקִדְמֵי רִיקוֹן אֱלֹהִין עֲבַד יַת דְרַעִינָא
וּמְצַלַח לְדִשְׁלַחְנָא לֵה :

רש"י כן יהיה דברי אשר ילא מפיי . להודיעכם ע"י הנביאים לא יקוב ריקם אך ייטיב לכם אם תשמעו להם :

(יב) כִּי בְשִׂמְחָה תֵצְאוּ וּבְשָׁלוֹם תִּוָּבְלוּן
הַהָרִים וְהַגְּבָעוֹת יִפְצְחוּ לְפָנֵיכֶם רְנָה
וְכָל עֵצֵי הַשָּׁדָה יִמְחֵאוּ כָף : אַרְי בְּחֻדָּא תִפְקִוּן
מִבִּינֵי עֲמֻמֵּיָא וּבְשִׁלְמָא תִתּוּבְלוּן לְאַרְעֵכוֹן טוּרֵיָא וְרַמְתָּא יְבוּעוֹן
קְדָמְכוֹן תּוּשְׁבְחָא וְכָל אֵילָנֵי חֻקְלָא יִשְׁעֲנוּן בְּעֲנַפְיָהוֹן :

רש"י כי בשמחה תלאו . מן הגלות : ההרים והגבעות יפצחו לפניכם רנה . שיתנו לכם פריים ונמחה ויהנו (יונגו) יושביהם :

(יג) תַּחַת הַנֶּעְצוּץ יַעֲלֶה בְרוֹשׁ (תחת) וְתַחַת
הַסֶּרֶפֶד יַעֲלֶה הַדָּס וְהָיָה לַיהוָה לְשֵׁם
לְאוֹת עוֹלָם לֹא יִכָּרֵת : (פ) חֶלֶף רְשִׁיעִיָּא יִתְקִימוֹן
צְדִיקֵיָא וְחֶלֶף חִיבֵיָא יִתְקִימוֹן דְחֵלֵי חֶטְאָה וַיְהִי קָדָם יְיָ לְשׁוֹם לְאֶת
עֲלָם דְלָא יִפְסוּק :

רש"י תחת הנעלוץ וגו' . רבותינו דרשו תחת הרשעים יעלו לדיקים : נעלוץ . וסרפד . מיני קואים הם כלומר הרשעים יאבדו והלדיקים יעלו ממשלתם :

נו (א) כֹּה אָמַר יְהוָה שְׁמְרוּ מִשְׁפָּט וַעֲשׂוּ
צְדָקָה כִּי קְרוּבָה יִשׁוּעָתִי לָבוֹא וְצְדָקָתִי
לְהַגָּלוֹת : כְּדָנּוּן אָמַר יְיָ טְרוּ דִינָא עֲבִידוּ צְדָקָתָא אַרְי קָרִיב
פוּרְקָנֵי לְמִיתֵי וְזִכּוֹתֵי לְאַתְגָּלָּא : (ב) אֲשֶׁרֵי אָנוּשׁ
יַעֲשֶׂה זֹאת וּבֶן אָדָם יַחֲזִיק בָּהּ שְׁמֵר
שַׁבַּת מִחֻלּוֹ וְשְׁמֵר יָדוֹ מֵעֲשׂוֹת כָּל רָע :
(ס) טוּבֵי אָנוּשׁ דִּינְעֵבֵד דָּא וּבֵר אָנוּשָׁא דִיִּתְקִיף בָּהּ יֵטֵר שַׁבְּתָא
מֵאֲחֻלוּתָהּ וְיֵטֵר יְדוּהֵי מִלְמַעְבַּד כָּל דְּבִישׁ :

(ג) וְאֵל יֹאמֶר בֶּן הַנֶּכֶד הַנְּלוֹה אֶל יְהוָה
לֵאמֹר הַבְּדֵל יַבְדִּילֵנִי יְהוָה מֵעַל עַמּוֹ
וְאֵל יֹאמֶר הַסְּרִיס הוּן אֲנִי עֵץ יָבֵשׁ : וְלֹא
יִימַר בֶּר עַמּוּמִין דְּמַתּוּסַף עַל עַמָּא דִּי לְמִימַר אֶפְרָשָׂא יִפְרִשְׁנִי יי
מֵעַל עִמָּה וְלֹא יִימַר סְרִיסָא הָא אֲנָא חֲשִׁיב כְּאַע יָבֵשׁ :

רש"י הבדל יבדילני ה' מעל עמו . למה אחגייר הלל הקב"ה יבדילני מעל עמו כשישלים שבת : ואל
יאמר הסריס . למה איטיב דרכי ומעללי הן אני כעץ יבש מאין זכרון :

כתובים - תהילים - פרק צו

(ט) הַשְׁתַּחֲוֹ לַיהוָה בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ חִילוֹ
מִפָּנָיו כָּל הָאָרֶץ : סְגִידוּ קֹדֶם יי בְּשִׁבְהוֹרַת קוֹדֶשׂא
רַתְתוּ מִן קֹדְמוּי כָּל יְתָבִי אֶרְעָא : (י) אִמְרוּ בְּגוֹיִם יְהוָה
מִלֶּדֶד אֵף תִּכּוֹן תִּבְּל בַּל תִּמּוּט יַדִּין עַמִּים
בְּמִישְׁרִים : אִמְרוּ בְּעַמִּיא יי מִלֶּדֶד לְחֹד תִּקְוִין תִּבְּל דְּלֹא
תִתְּמוּט יַדִּין עַמִּיא בְּתִירוּצָא :

רש"י ה' מלך . לעתיד לבא יהא שיר זה : ידון עמים במישרים . אותם שיהפוך להם שפה ברורה :
במישרים . זכוות :

(יא) יִשְׁמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתִגַּל הָאָרֶץ יִרְעֵם
הַיָּם וּמְלֹאוּ : יִחְדּוּן חִילֵי דְשְׁמִיא וִידוּצוֹן צְדִיקֵי אֶרְעָא יְכִלֵי
ימא ומליה :

רש"י ירעם הים . להרים קול בתחלה :

(יב) יַעֲלֹז שְׂדֵי וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ אִזּוּ יִרְנְנוּ כָּל עַצֵּי

יַעַר : יבוע תושבחה חקל וכל די ביה הבכו ישבחון כל אילני חורשא :

רש"י כל עצי יער . כל שלטוני האומות :

(יג) לְפָנַי יְהוָה כִּי בָא כִּי בָא לְשֹׁפֵט הָאָרֶץ

יִשְׁפֹּט תִּבְל בְּצַדִּיק וְעַמִּים בְּאַמוֹנָתוֹ : קדם
י ארום אתא למדן ארעא דון תבל בצדקתא ועמא בהימנותא :

צו (א) יְהוָה מֶלֶךְ תִּגַּל הָאָרֶץ יִשְׁמְחוּ אֵיִים

רַבִּים : יי מלך תדוץ ארעא יחדיו נגון סגיאין :

רש"י ה' מלך . בנטלו המלוכה מעמלק ומזרעו : תגל הארץ . זהו שאמר (יחזקאל לה) כשמוח כל הארץ
שממה אעשה לך , על עמלק נתנבא כן :

משנה שבועות פרק ח

א. ארבעה שומרין הו, שומר חנם, והשואל, נושא
שכר, והשוכר. שומר חנם נשבע על הכל. והשואל
משלים את הכל. נושא שכר והשוכר נשבעין על
השבירה ועל השבויה ועל המתה, ומשלמים את
האבדה ואת הגנבה :

ברטורה (ה) ארבעה שומרים הם. ודיניהן שלשה: נושא שכר. שומר בשכר: נשבע
על הכל. שלא פגע: משלם את הכל. כל הנך דתנינן במתניתין שבויה. ושבירה.

ומתה. וגנבה ואבדה. אבל מתה מחמת מלאכה. אינו משלם. ללאו לאוקמה זכילתא
שאלה. והמשנה הזאת מפורשת בהשוכר את הפועלים:

ב. אָמַר לְשׁוֹמֵר חֲנָם הֵיכָן שׁוֹרִי, אָמַר לוֹ מָת, וְהוּא
שֶׁנֶּשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ נִגְנַב אוֹ אָבַד. נִשְׁבַּר, וְהוּא שְׁמֵת
אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ נִגְנַב אוֹ אָבַד. נִשְׁבָּה, וְהוּא שְׁמֵת אוֹ
נִשְׁבַּר אוֹ נִגְנַב אוֹ אָבַד. נִגְנַב, וְהוּא שְׁמֵת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ
נִשְׁבָּה אוֹ אָבַד. אָבַד, וְהוּא שְׁמֵת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה
אוֹ נִגְנַב. מִשְׁבִּיעֵךְ אֲנִי וְאָמַר אָמֵן, פְּטוֹר:

ברטורה (ב) ואמר חמון פטור. שאילו הודה לא היה משלם כלום. נמלא שאין כאן
כפירת ממון. ואף על פי שנסצע לסקר. לא חייביה תורה קרבן שבועה אלא היכא
שכפרו ממון. וכן הדיין אינו יכול להשביע אלא על דבר שאם הודה היה חייב לשלם
ממון:

ג. הֵיכָן שׁוֹרִי, אָמַר לוֹ אֵינִי יוֹדֵעַ מָה אַתָּה סָח, וְהוּא
שְׁמֵת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ נִגְנַב אוֹ אָבַד. מִשְׁבִּיעֵךְ
אֲנִי וְאָמַר אָמֵן, פְּטוֹר. הֵיכָן שׁוֹרִי, אָמַר לוֹ אָבַד.
מִשְׁבִּיעֵךְ אֲנִי וְאָמַר אָמֵן, וְהָעֵדִים מְעִידִין אוֹתוֹ
שֶׁאֲכָלוּ, מְשַׁלְּם אֶת הַקָּרוֹן. הוֹדָה מְעַצְמוֹ, מְשַׁלְּם קָרוֹן
וְחֹמֶשׁ וְאֶשֶׁם. הֵיכָן שׁוֹרִי, אָמַר לוֹ נִגְנַב. מִשְׁבִּיעֵךְ אֲנִי
וְאָמַר אָמֵן, וְהָעֵדִים מְעִידִין אוֹתוֹ שֶׁנִּגְנְבוּ, מְשַׁלְּם
תְּשֻׁלוּמֵי כָפֶל. הוֹדָה מְעַצְמוֹ, מְשַׁלְּם קָרוֹן וְחֹמֶשׁ
וְאֶשֶׁם:

ברטורה (ג) היכן שורי א"ל אבד. אמר לשומר חנם היכן שורי אמר לו אבד.
משביעך אני ואמר חמון. והעדים מעידים אותו שאכלו משלם את הקרן ולא כפל.
ואם הודה לו מעצמו עד שלא באו עדים. משלם קרן וחומש ואשם כדין שבועת
הפקדון. לאינה באה עד שמודה וקצ מרשעתו וזא להתכפר: אמר לו נגנב משביעך
אני וכו'. לשומר חנם הפוטר עצמו בטענת גנב ונסצע וזאו עדים. משלם כפל.
דכתיב (שמות כג) אם לא ימלא הגנב. אם לא ימלא כמו שאמר. אלא שהוא עצמו גנבו.
ישלם שנים אבל אם בא לפטור עצמו בטענת אבד אינו משלם כפל: הודה מעצמו
משלם קרן וחומש ואשם. אבל כפל לא דמודה בקנס פטור:

ד. אָמַר לְאַחַד בַּשּׁוּק הֵיכָן שׁוּרֵי שְׁגָנְבֶתָּ, וְהוּא אָמַר
לֹא גָנַבְתִּי, וְהַעֲדִים מְעִידִים אוֹתוֹ שְׁגָנְבוּ, מִשְׁלֵם
תְּשֻׁלוּמֵי כָּפֶל. טָבַח וּמָכַר, מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה
וְחֻמְשָׁה. רָאָה יַעֲדִים שְׂמִמְשִׁמְשִׁין וּבָאִין, אָמַר גָּנַבְתִּי
אָבֶל לֹא טַבַּחְתִּי וְלֹא מָכַרְתִּי, אֵינּוּ מִשְׁלֵם אֶלָּא קָרוֹן :

דרטנורה (ה) אָמַר לְאַחַד מִן הַשּׁוּק וכו'. הַכֹּחַ לֹא גָרְסִינָן מִשְׁצִיעֵךְ אֲנִי. דֵּהֵא צִלָּא
שְׂבוּעָה מַחֲיִיב כָּפֶל. שְׂזָה גָנַב מִמֶּנּוּ הוּא. וּבְגָנַב כְּתִיב יִסְלַם שְׁנַיִם וְאִין כְּרִיד שְׂבוּעָה:
עֵדִים שְׂמִמְשִׁמְשִׁין וּבָאִין. רַבּוּתָא אֲשִׁמוּעִינָן דְּאִף עַל גַּב דְּמַחְמַת בִּיעֵתוּתָא דְעֵדִים
מוּדָה. אֲפ"י מֵהֵנִיחַ הוּדָחָה וּנְפִטָר מִן הַכָּפֶל. וְכִיּוֹן דְּאִין כָּפֶל. פְּטוּר אִף מִן הַטְּבִיחָה
שְׂכַפְרָה צֵה: וּבָאוּ עֵדִים שְׂגָנַב וּטְבַח וּמָכַר. דְּכֹל הֵיכָא דְלִיכָא כָּפֶל. לִיכָא חִיּוּב טְבִיחָה.
דְּתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחֻמְשָׁה אָמַר רַחֲמֵנָא. וְלֹא תַשְׁלוּמֵי שְׁלֶשָׁה וְאַרְבָּעָה וְכִיּוֹן דְּכָפֶל
לִיכָא. צִלָּר לִיָּה חֵד:

ה. אָמַר לְשׂוֹאֵל הֵיכָן שׁוּרֵי, אָמַר לוֹ מֵת, וְהוּא
שְׁנִשְׁבֵּר אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ נְגַב אוֹ אָבַד. נִשְׁבֵּר, וְהוּא שְׁמֵת
אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ נְגַב אוֹ אָבַד. נִשְׁבָּה, וְהוּא שְׁמֵת אוֹ
נִשְׁבֵּר אוֹ נְגַב אוֹ אָבַד. נְגַב, וְהוּא שְׁמֵת אוֹ נִשְׁבֵּר אוֹ
נִשְׁבָּה אוֹ אָבַד אָבַד, וְהוּא שְׁמֵת אוֹ נִשְׁבֵּר אוֹ נִשְׁבָּה
אוֹ נְגַב. מִשְׁבִּיעֵךְ אֲנִי וְאָמַר אָמֵן, פְּטוּר :

דרטנורה (ה) אָמַר לְשׂוֹאֵל וכו' פְּטוּר. שְׁהֵרִי אִף כְּשִׁנְצַע לְשַׁקֵּר חִיּוּב אֵת עֲלָמוֹ
בְּתַשְׁלוּמֵין. וְאִין בְּשְׂבוּעָה זֹו כְּפִירַת מַמּוֹן:

ו. הֵיכָן שׁוּרֵי, אָמַר לוֹ אֵינִי יוֹדֵעַ מָה אֶתָּה סָח, וְהוּא
שְׁמֵת אוֹ נִשְׁבֵּר אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ נְגַב אוֹ אָבַד. מִשְׁבִּיעֵךְ
אֲנִי וְאָמַר אָמֵן, חָיִב. אָמַר לְנוֹשֵׂא שְׂכָר וְהַשּׁוֹכֵר הֵיכָן
שׁוּרֵי, אָמַר לוֹ מֵת, וְהוּא שְׁנִשְׁבֵּר אוֹ נִשְׁבָּה. נִשְׁבֵּר,
וְהוּא שְׁמֵת אוֹ נִשְׁבָּה. נִשְׁבָּה, וְהוּא שְׁמֵת אוֹ נִשְׁבֵּר.
נְגַב, וְהוּא שְׂאָבַד. אָבַד, וְהוּא שְׁנְגַב. מִשְׁבִּיעֵךְ אֲנִי
וְאָמַר אָמֵן, פְּטוּר. מֵת אוֹ נִשְׁבֵּר אוֹ נִשְׁבָּה, וְהוּא

שְׁנַגְנַב או אָבַד. מְשַׁבֵּיעַד אָנִי וְאָמַר אָמֵן, חַיֵּב. אָבַד
או נְגַנְב, וְהוּא שְׁמִית או נְשַׁבֵּר או נְשַׁבָּה. מְשַׁבֵּיעַד אָנִי
וְאָמַר אָמֵן, פְּטוּר. זֶה הַכֶּלֶל, כָּל הַמְּשַׁנֶּה מִחוּבָה
לְחוּבָה וּמִפְּטוּר לְפְטוּר וּמִפְּטוּר לְחוּבָה, פְּטוּר.
מִחוּבָה לְפְטוּר, חַיֵּב. (זֶה הַכֶּלֶל, כָּל הַנְּשַׁבֵּעַ לְהַקֵּל עַל עֲצָמוֹ, חַיֵּב. לְהַחֲמִיר
עַל עֲצָמוֹ, פְּטוּר) :

דרטורה (ו) חייב. שהרי כפר ממון שאילו הודה היה מתחייב: מת והוא נשבר וכו' פטור. שאם הודה לא היה משלם. וכן נגנב. והוא שאבד. או אבד. והוא שנגנב. פטור. שהרי שינה מחובה לחובה. ולא כפר ממון בשבועה זו: אמר לו אבד. או נגנב והוא שמת או נשבר. פטור שהרי שינה מפטור לחובה. והפסיד בשבועתו:

גמרא שבועות דף מו ע"א

נגזל פיצד היו מעידין אותו ששכנס לביתו למשכנו וכולי ודילמא לא משכנו מי לא אמר רב נחמן האי מאן דנקיט נרגא בידיה ואמר איזיל ואיקטלה לדקלא דפלגיא ואישתפח דקטיל ושידי לא אמרינן דהוא קטלה אלמא עביד איניש דגזים ולא עביד הכא נמי דגזים ולא עביד אימא ומשכנו וליחזי מאי משכנו. אמר רבה בר בר חנה, אמר רבי יוחנן בטענו כלים הנטליו תחת כנפיו. אמר רב יהודה: ראהו שהטמין כלים תחת כנפיו ויצא ואמר לקוחין הן בידי אינו נאמן. ולא אמרו אלמא בעל הבית שאינו עשוי למכור כליו, אבל בעל הבית העשוי למכור את כליו נאמן ושאינו עשוי למכור את כליו נמי לא אמרו אלמא דברים שאין דרכן להטמין אבל דברים שדרכן להטמין נאמן ושאינו דרכן להטמין נמי לא אמרו אלמא איניש דלא צניע, אבל איניש דצניע היינו אורחה. ולא אמרו אלמא זה

אוֹמֵר שְׂאוּלִין וְזֶה אוֹמֵר לְקוֹחִין אָבֵל בְּגִנוּבִין לָאוּ כָּל
כְּמִינֵה לְאַחֲזוּקֵי אֵינִישׁ בְּגִנְבֵי לֹא מַחֲזִיקִין וְלֹא אָמְרוּ
אֲלֹא בְּדִבְרֵים הָעֲשׂוּיִין לְהַשְׂאִיל וּלְהַשְׁכִּיר, אָבֵל דְּבָרִים
שְׂאִין עֲשׂוּיִין לְהַשְׂאִיל וּלְהַשְׁכִּיר נֶאֱמָן דְּשַׁלַּח רַב הוֹנָא בַּר
אָבִין דְּבָרִים הָעֲשׂוּיִין לְהַשְׂאִיל וּלְהַשְׁכִּיר וְאָמַר לְקוֹחִין הֵן
בְּיָדֵי אֵינוֹ נֶאֱמָן כִּי הָא דְרַבָּא אֶפִיק זִוגָא דְסַרְבְּלָא וְסַפְרָא
דְּאֶגְדָּתָא מִיְתַמֵּי בְּדִבְרֵים הָעֲשׂוּיִין לְהַשְׂאִיל וּלְהַשְׁכִּיר. אָמַר
רַבָּא: אֶפְלוּ שׁוֹמֵר נִשְׁבַּע אֶפְלוּ אֲשֶׁתּוֹ שֶׁל שׁוֹמֵר נִשְׁבַּעַת. בְּעֵי
רַב פִּפְּא שְׁכִירוֹ וּלְקִיטוֹ מַאי תִּיקוּ. אָמַר לֵה רַב יִימָר לְרַב
אֲשֵׁי טְעֵנוּ בְּכֶסֶף דְּכֶסֶף מַאי חֲזִינָא אִי אֵינִישׁ דְּאָמִיד הוּא
אוּ אֵינִישׁ דְּמַהִימָן הוּא דְּמַפְקֵי אֵינִישֵׁי גְבִיָּה מִשְׁתַּבַּע
וְשָׁקִיל וְאִי לֹא לֹא:

רס"י דקטיל וסדי. סקרוז הדקל ומושלך לארץ: דגזים. אומר לעסית דבר גוזמא
וסגעון ואינו עושה: ולחזי מאי משכנו. אותם שיעידו שמשכנו יעידו מה משכנו
ומה שזועה יש: בטוענו כלים הניטלין תחת כנפיו. בעל הבית טוען שנטל כלים
קטנים שאדם יכול להסתיר תחת כנפי בגדיו ולא הכירו בהם עדים: אמר רב
יהודה. גרסינן ול"ג דאמר: ואמר לקוחין הן בידי. ובעה"כ אומ' השאלתי לו
כדמפרש לקמן: אינו נאמן. אפי' בשזועה: אלא דברים שאין דרכן להטמין. שאין
אדם בוש ליטולן בידו בשוק צפרהסיא הילכך אינו נאמן חדא דאין זה עשוי למכור
את כליו ועוד מדאטמנינהו איכא למימר בוש היא להודיע שהוא כריך לשאול
כלים משכניו דאי לקוחין היו לא היה מטמין: נאמן. ואף על פי שאין עשוי
למכור כליו זמנין דמטרכי ליה זוזי ומזבין: היינו אורחיה. להטמין אפילו שאר
בני אדם מוכיחין צפרהסיא: ולא אמרן באדם בינוני דאינו נאמן. אלא שזה אמר
לקוחין וזה אומר שאולין אבל אם אמר לו גנבת אותם לאו כל כמיניה וישבע זה
שלקוחין הם: ה"ג ולא אמרן אלא בדברים עשויין להשאיל ולהשכיר. בהנהו הוא
דאמרינן דכי אמר לקוחין אינו נאמן אבל דברים שאין עשויים להשאיל שהבעלים
חסים עליו לפי שמתקלקלים נאמן ליטבע שלקחן ואין נראים דברי האומר
השאלתי לו: דשלח רב הונא בר אבין וכו'. אלמא בעשויין להשאיל ולהשכיר הוא
דאינו נאמן: זוגא דסרבלא. מספריים של סורקי בגדים: מיתמי. שהביא התובע
עדים שהן שלו ואמר שהשאלים לחזי היתומים:

אמר רבי יוסי ווי לון לעמא דעשו בשעתא דהאי שעיר משדרי לההוא דלטורא ממנא דעליהו דבגניה אתי לשבחא לון לישראל וקדשא בריד הוא אהדר כל אנון חובין לרישא דעמיה בגין דכתיב (תהלים ק"א) דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. אמר רבי יהודה אלמלא הווי ידעי אומות העולם מהאי שעיר לא שבקין לון לישראל יומא חד בעלמא. תא חזי כל ההוא יומא משתדל איהו בההוא שעיר ובגין כך קדשא בריד הוא מכפר להו לישראל ודכי לון מכלא ולא אשתכח קטגוריא קמיה לבתר הוא אתי ומשבח להו לישראל וכדין שאיל ליה כמה דאמר (איוב א') ויאמר יי אל השטן מאין תבא אתיב בתשבחתיהו דישראל וקטגורא אתעביד סגוריא ואזיל ליה כדין קדשא בריד הוא אמר לשבעין שרין דסחרין פרסיא חמיתון האי דלטורא היאד קאים על בני תדיר (אסתכמו) הא שעירא חדא דאשתכח (ס"א אשתדר) גביה בפתקא דכל חוביהו וכל טעותיהו וכל מה דחטו וחובו קמאי והוא קביל לון כדין אסתכמו פלהו דיהדרון אנון חובין על עמיה. רבי אבא אמר כל אנון חובין וחטאין מתדבקין ביה כמה דכתיב (מיכה ז') ותשליך במצולות ים כל חטאתם ולבתר כלהו מתהדרן ברישיהון דעמיה הדא הוא דכתיב (ויקרא ט"ז) ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה:

תרגום הזוהר אמר רבי יוסי, אוי לו לעמו של עשו, בצעה ששולחים שעיר הזה אל המלשין הממנה עליהם. שבבילו צא לשבח את ישראל, והקדוש צרוף הוא מחזיר כל אלו העונות על ראש עמו, משום שכתוב, דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. אמר רבי יהודה אם היו יודעים העפויים משעיר הזה לא היו מניחים לישראל יום אחד בעולם. צא וראה כל אותו היום, הוא מתעסק עם שעיר ההוא, ואז הקדוש צרוף הוא מכפר לישראל, ומטהר אותם מכל, ולא נמאח קטגור לפניו. אחר כך הוא צא ומשבח את ישראל. ואז שאל אותו הקדוש צרוף הוא, כדכתיב, ויאמר ה' אל השטן מאין תבא, והוא משיב שבבחס של ישראל, וקטגור נעשה סגור, והולך לו. אז אמר

הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא לְשִׁבְעֵים שָׁרִים הַמְסַבְּבִים אֶת הַפֶּסַח שָׁלוֹ, שֶׁהֵם סוּד בַּיִת
דֵּין שָׁל מַעֲלָה, הֶרְאִיתָם אֶת הַמַּלְשִׁין הַזֶּה, אִיךְ עוֹמֵד תָּמִיד לְהַלְשִׁין עַל צַנִּי,
הֵרִי שָׁעִיר אֶחָד הַנִּמְלָא אֲלֵלוֹ, בְּכַתָּב, שֶׁכָּל עֲוֹנוֹתֵיהֶם וְכָל פְּעֻצוֹתֵיהֶם וְכָל
מֵה שֶׁחָטְאוּ וּפָשְׁעוּ לִפְנֵי, וְהוּא הַצֵּל אֹתָם עָלָיו. אִזּוּ הַסְּפִימוּ פֶלֶם שִׁיחֲזְרוּ
אֲלוֹ הָעֲוֹנוֹת עַל עַמּוֹ. רַבִּי אֲבָחָא אָמַר: כָּל אֲלוֹ עֲוֹנוֹת וְחַטָּאִים מִתְדַּבְּקִים בּוֹ
תְּחִלָּה, כְּדִכְתִּיב וְתִשְׁלִיךְ בְּמַאוֹלוֹת יָם כָּל חַטָּאתָם, וְאַחֲרַי כֵּן כָּל חוֹזְרִים
עַל רְאִיָּתָם שָׁל עַמּוֹ, זֶה שֶׁנֶּאֱמַר, וְנִשָּׂא הַשָּׁעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹתָם אֶל
אֲרֶז

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ו

א. יֵשׁ לְנוֹטֵל לִתְנוּ עַל יָדָיו מֵעַט מֵעַט עַד שִׁיתֵּן כְּשַׁעוֹר. וְאִם
נָתַן הֶרְבִּיעִית בְּלֶה בְּשִׁטִּיפָה אַחַת כְּשֵׁר. נוֹטֵלִין אַרְבָּעָה אוֹ
חֲמִשָּׁה זֶה בְּצַד זֶה אוֹ יָד זֶה עַל גְּבִי זֶה בְּשִׁטִּיפָה אַחַת
וּבְלִבָּד שִׁירְפוּ יָדֵיהֶן כְּדִי שְׂיָבֵא בִּינֵיהֶן הַמַּיִם וַיְהִיָּה בְּאוֹתָהּ
הַשִּׁטִּיפָה כְּדִי רְבִיעִית לְכָל אֶחָד וְאֶחָד: **ב.** אִין נוֹטֵלִין מֵיָם
לְיָדִים לֹא בְּדַפְנוֹת הַפְּלִים וְלֹא בְּשׁוּלֵי הַמַּחֵץ וְלֹא בְּחַרְסִים
וְלֹא בְּמַגּוּפֵת הַחֲבִית וְאִם תִּקֵּן הַמַּגּוּפָה לְנִטְיָלָה נוֹטֵלִין
מִמֶּנָּה לְיָדִים. וְכֵן הַחֲמֵת שֶׁתִּיקְנָה נוֹטֵלִין מִמֶּנָּה לְיָדִים.
אֲבָל שֶׁק וְקוּפָה שֶׁתִּקְנֶם אִין נוֹטֵלִין מֵהֶם לְיָדִים. וְלֹא יִתֵּן
לְחֲבֵרוֹ בְּחַפְנָיו שֶׁאִין חַפְנָיו כְּלִי. וְכִלִּים שֶׁנִּשְׁבְּרוּ שְׁבִירָה
הַמְטָהֶרֶת אוֹתָן מִיָּדֵי טְמֵאָה אִין נוֹתְנִין בָּהֶן לְיָדִים מִפְּנֵי
שֶׁהוּ שְׁבִירָה

כַּת חֲנֻפִּים הַחֲנֵף אֲשֶׁר הִכִּיר אוֹ רָאָה אוֹ יָדַע כִּי יֵשׁ עֹל בְּכַף
חִבְרוּ וְכִי הִחֲזִיק בְּתַרְמִית אוֹ כִּי יַחְטֵא אִישׁ לְאִישׁ בְּלִשׁוֹן
הָרַע אוֹ בְּהוֹנָאת דְּבָרִים וַיִּחַלֵּיק לוֹ לִשׁוֹן הָרַע לֹא פָעֵלֶת אֲוֹן
הַמַּעַט מִמֶּנּוּ עֹון הַנִּמְנָע מִן הַתּוֹכָחָה, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יט) הוֹכַח
תּוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא. וַיּוֹסִיף לְחַטֵּא עַל
אֲמָרוֹ לֹא חֲטָאתִי כְּעִנְיֹן שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה נו) חֲזַקוּ יְדֵי מְרַעִים.
וְהִנֵּה זֶה בַּיַּד הַחֲנֵף הָאֹוִיל עֹון פְּלִילִי כִּי לֹא יִקְנֵא לְאֲמֶת,
אֲבָל יַעֲזֹר אַחֵר הַשֶּׁקֶר וַיֹּאמֶר לָרַע טוֹב וַיִּשֶׂם חֲשָׁד לְאֹר.
גַּם נָתַן מְכָשׁוּל לְפָנָי הַחוּטָא מִשְׁנֵי פָנָיִם. הָאֶחָד כִּי אֵינְנוּ
נָחֵם עַל רָעֵתוֹ וְהַשְּׁנַי כִּי יִשְׁגָּה בְּאוֹלָתוֹ בַּיּוֹם מָחָר, כִּי הִלַּל
רָשָׁע הַחוּנֵף אוֹתוֹ עַל תַּאֲוֹת נַפְשׁוֹ מְלַבֵּד כִּי יִשָּׂא עֵנֶשׂ עַל
הַנִּזְק אֲשֶׁר הִזִּיק לְאֲשֶׁר אֲשֶׁם לוֹ הַחוּטָא עַל צַדִּיקוֹ מִי אֲשֶׁר
חֲטָא לוֹ מְלַבֵּד כִּי יַעֲנֶשׂ עַל דְּבַר שֶׁקֶר, שֶׁנֶּאֱמַר (תהילים ה)
תֵּאבֵד דּוֹבְרֵי כֶזֶב. וְנֶאֱמַר (משלי ו) מִצַּדִּיק רָשָׁע וּמִרְשִׁיעַ צַדִּיק
תּוֹעֵבֶת ה' גַּם שְׁנִיָּהֶם. כֹּל שֶׁכֵּן אִם הָעוֹל אֲשֶׁר בְּכַף חִבְרוּ
גְלוּי לָרַבִּים כִּי בִּאֲמֹר אֱלֹוֵי הַחֲנֵף לְפָנָי בְּנֵי אָדָם זָךְ אֶתָּה
בְּלִי פֶשַׁע חִלַּל וּבִזָּה דַּת וְדִין וְחִיב הָאָדָם לְמָסַר עַצְמוֹ
לְסַכָּנָה וְאֵל יִשְׂיֵא **את**. נַפְשׁוֹ עֹון אֲשֶׁמָּה כְּזֹאת. וְאֲמָרוּ
רְבוֹתֵינוּ עַל עִנְיֹן אֲגָרִיפֶס שֶׁהִיָּה קוֹרָא בְּתוֹרָה וּכְשֶׁהֲגִיעַ
לְפָסוּק זֶה (דברים יז) לֹא תוֹכַל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נֹכְרִי זָלְגוּ עֵינָיו
דְּמָעוֹת. וְאֲמָרוּ לוֹ: אֲחִינוּ אֶתָּה. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִתְחַיְבוּ
שׁוֹנְאֵיָהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּלָיָה, שֶׁחֲנַפּוּ לוֹ לְאֲגָרִיפֶס אֵף כִּי
הוֹשֵׁב עַל הַמִּשְׁפָּט אֵין לוֹ לְפַחַד מֵאֲנוּשׁ יָמוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
(שם א) לֹא תִגּוּרוּ מִפָּנָי אִישׁ וְהַחֲלַק הַזֶּה שֶׁהִזְכַּרְנוּ הוּא חֲלַק
אָדָם רָשָׁע הַנִּמְנָה עִם שְׁתֵּי כְּתוּת הָרַעוֹת מִן הַתְּחַבְּרוֹת
אֱלֹוֵי הַשֶּׁקֶר וְהַחֲנוּפָה וַיֵּשׂ בְּחֲלָקוֹ כַּת חֲנֻפִּים אֲשֶׁר בָּם
הַחֲנֵף נִסְפָּה וְאָבַד בְּעַד הַחֲנוּפָה לְבַד:

וילך יום חמישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

(כב) וּיְכַתֵּב מֹשֶׁה אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת בַּיּוֹם הַהוּא וְיִלְמְדָהּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : וּכְתַב מֹשֶׁה יֵת וַיִּשְׁבַּחַתָּא הָדָא בַּיּוֹמָא הַהוּא וְאַלְפִינָה לְבַנֵּי יִשְׂרָאֵל : (כג) וַיִּצֹו אֶת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון וַיֹּאמֶר חֲזֵק וְאַמֵץ כִּי אֲתָה תָבִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם וְאַנְכִי אֶהְיֶה עִמָּךְ : וּפְקִיד יֵת יְהוֹשֻׁעַ בֶּר נֹון וְאַמֵר תִּקְרָ וְאַלִים אָרִי אֲתָ תַעַל יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאַרְעָא דִי קִינְמִית לְהוֹן וַיִּמְיָרִי יְהִי בְּסַעְדָּךְ :

רש"י וילו את יהושע בן נון. מוסב למעלה כלפי שכניה, כמו שמפורש (פסוק כג) אל הארץ אשר נשבעתי להם):

(כד) וַיְהִי כְּכֹלֹת מֹשֶׁה לְכַתֵּב אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל סֵפֶר עַד תִּתְּמָם : וַהֲוֶה פֶד שְׂצִי מֹשֶׁה לְמַכְתָּב יֵת פְּתַנְגְּמִי אֹרִיָתָא הָדָא עַל סִפְרָא עַד דְּשְׁלִימוּ : וַיִּצֹו מֹשֶׁה אֶת הַלְוִיִּם נְשֵׂאֵי אֲרוֹן בְּרִית יְהוָה לֵאמֹר : וּפְקִיד מֹשֶׁה יֵת לְוָאֵי נְטָלֵי אֲרוֹן קִינְמָא דִּי לְמִיָּר : (כה) לְקַח אֵת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה וְשַׂמְתֶּם אֹתוֹ מִצַּד אֲרוֹן בְּרִית יְהוָה אֶלְהֵיכֶם וְהָיָה שָׁם בְּךָ לְעֵד : סִיבוּ יֵת סִפְרָא דְּאֹרִיָתָא הָדִין וַיִּתְּשׁוּן יֵתָה מְסִטֵר אֲרוֹן קִינְמָא דִּי אֶלְהֵכוֹן וַיְהִי תַמוּ בְּךָ לְסַהִיד :

רש"י לקח. כמו (שמות ט) זכור, (דב' ה) שמור, (שמו"ב ג) הלוח: מלך ארון ברית ה'. נחלקו בו חכמי ישראל בצבא בתרא (יד, ט). יש מהם אומרים דף היה בולט מן הארון מצחוץ ושם היה מנח. ויש אומרים מלך הלוחות היה מנח, מנח, הארון: הארון:

נביאים - ישעיה - פרק נו

(ד) כִּי כֹה אָמַר יְהוָה לְסָרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שַׁבָּתוֹתַי וּבָחֲרוּ בְאֲשֶׁר חִפְצָתִי וּמַחְזִיקִים בְּבְרִיתִי : אָרִי כְדָנוּ אָמַר יְיָ לְסָרִיסֵי אֲדִיטְרוּן יַת יוֹמֵי שְׂבִיָּא דִילֵי וּמְתַרְעוּ בְּדַצְבְּנָא וּמְתַקְפִּין בְּקִימֵי :

רש"י ומחזיקים . אוחזים :

(ה) וְנָתַתִּי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחֹמֹתַי יָד וְשֵׁם טוֹב מִבָּנִים וּמִבָּנוֹת שֵׁם עוֹלָם אֶתֶּן לוֹ אֲשֶׁר לֹא יִכָּרֵת : (ו) וְאֶתֶּן לָהוֹן בְּבֵית מִקְדָּשִׁי וּבְאַרְעֵי בֵּית שְׁכֵנֹתַי אֶתֶר וְשׁוּם דְּטָב מִבָּנִין וּמִבָּנֹן שׁוּם עַלִּם אֶתֶּן לָהוֹן דְּלֹא יִפְסֹק : (ז) וּבְנֵי הַנֶּכֶר הַנְּלֹוִים עַל יְהוָה לְשָׁרְתוּ וּלְאַהֲבָה אֶת שֵׁם יְהוָה לְהִיּוֹת לוֹ לְעִבְדִים כָּל שְׁמֵר שַׁבָּת מִחֲלָלוֹ וּמַחְזִיקִים בְּבְרִיתִי : וּבְנֵי עַמְמֵי דְמִתּוֹסְפִין עַל עַמֵּה דִי לְשִׁמְשׁוּתָהּ וּלְמַרְחַת יַת שְׂמָא דִי לְמַהוּי לָהּ לְעִבְדִין כָּל דִּיטְר שַׁבָּתָא לְאַחֲלוּתָהּ וּמְתַקְפִּין בְּקִימֵי : (ח) וְהִבִּיאוּתִים אֶל הַר קָדְשִׁי וְשִׁמְחֵתִים בְּבֵית תְּפִלָּתִי

עולתיהם וזבחייהם לרצון על מזבחי פי
ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים :
ואיתינון לטורא דקודשי ואחדינון בבית צלותי עלותהון ונקסת
קודשיהון ותסקון לרעוא על מדבחי ארי בית מקדשי בית צלו
יתקרי לכל עממא :

כ"ז לכל העמים . ולא לישראל לבדם כי אף לגרים :

(ח) נאם אדני יהוה מקבץ נדחי ישראל
עוד אקבץ עליו לנקבציו : אמר יי אלהים דעתיד
לכנשא מבדרי ישראל עוד אקריב גלותהון לכנשא יתהון :

כ"ז עוד אקבץ עליו . מן האומות שיתגיירו ונלוו עליהם : לנקבציו . נוספים על קבוצי ישראל :

כתובים - תהילים - פרק קט

(כד) ברפי כשלו מצום ובשרי כחש משמן :
רכובי אתקלו מצומא ובשרי פתרון מלהוי פטים : (כה) ואני
הייתי חרפה להם יראוני יניעון ראשם :
ואנא הוייתי קלנא להון יחמון יתי יטלטלון רישיהון : (כו) עזרני
יהוה אלהי הושיעני כחסדך : סעוד לי יי אלהי
פרוק יתי היך חסדך : (כז) וידעו כי ידך זאת אתה
יהוה עשיתה : וידעון ארום מחתך דא אנת יי עבדתה :
יקללו המה ואתה תברך קמו ויבשו (כח)

וְעִבְדֶּךָ יִשְׁמַח : יִלְטָטוּן הַנּוּן וְאֶת תְּבַרְךָ יְקוּמוּן וְיִבְהַתּוּן
וְעִבְדֶּךָ יְחַדִּי :

משנה ערכין פרק ד

א. הִשָּׁג יָד, בְּנוֹדֵר. וְהִשָּׁנִים, בְּנֹדֵר. וְהִעֲרָכִים, בְּנִעְרָךְ,
וְהִעֲרָךְ, בְּזָמֵן הִעֲרָךְ. הִשָּׁג יָד בְּנוֹדֵר כִּי צָד, עָנִי
שֶׁהֶעֱרִיךְ אֶת הָעֹשִׂיר, נוֹתֵן עֲרָךְ עָנִי. וְעֹשִׂיר שֶׁהֶעֱרִיךְ
אֶת הָעָנִי, נוֹתֵן עֲרָךְ עֹשִׂיר :

בְּרֵטוּרָה (ה) הִשָּׁג יָד בְּנוֹדֵר. תּוֹרַת לֵוִי הִשָּׁגָת יָד, שְׁעָנִי נָדוּן בְּעֲרָכִין כְּפִי הִשָּׁג יָדוּ,
בְּתֵר נוֹדֵר אֲזוּלִינָן, וְלֹא בְּתֵר נִידָר, כְּדִמְפָרֵשׁ לְקָמֵן: וְהִשָּׁנִים בְּנִידָר. יִלְדֵּי שֶׁהֶעֱרִיךְ (עֵרֵךְ)
זָקֵן, נוֹתֵן עֲרָךְ זָקֵן, לְלֹא אֲזוּלִינָן בְּתֵר שָׁנִים לְנוֹדֵר. וְתַנָּח דְּקָרִי לְמַעֲרִיךְ נוֹדֵר, לִישָׁנָא
דְּקָרָא נְהִטָּ, דְּכִתִּיב (וַיִּקְרָא כו) עַל פִּי אִשָּׁר תִּשָּׁיג יָד הַנּוֹדֵר יַעֲרִיכֵנוּ הַכֹּהֵן. וְאִיִּדִי לְאִמֵּר
הִשָּׁג יָד בְּנוֹדֵר, אִמֵּר נִמְוִי הַשָּׁנִים בְּנִידָר: וְהִעֲרָכִים בְּנִעְרָךְ. קָלָב הַעֲרָךְ לְזָכֵר וּנְקֵבָה,
בְּתֵר נִעְרָךְ אֲזוּלָא, וְלֹא בְּתֵר מַעֲרִיךְ, כְּדִמְפָרֵשׁ לְקָמֵן דְּאִישׁ שְׁאִמֵּר עֲרָךְ אִשָּׁה פְּלוּנִית
עָלֵי נוֹתֵן עֲרָךְ אִשָּׁה: וְהִעֲרָךְ בְּזָמֵן הַעֲרָךְ. כְּדִמְפָרֵשׁ לְקָמֵן שְׁאִם הַעֲרִיךְ עֲלָמוֹ כְּשֶׁהִיא
פְּחוּת מִזֵּן עֲשָׂרִים דְּהוּי עֲרָךְ קָטָן, וְקוּדָם נִתְיַנְתּוּ הִיא בִּן עֲשָׂרִים, אִינוּ נוֹתֵן אֲלֵךְ
כְּשֶׁעָה שֶׁהֶעֱרִיךְ:

ב. אֲבָל בְּקָרְבָּנוֹת אִינוּ כֵּן. הִרִי שְׁאָמֵר, קָרְבָּנוֹ שֶׁל
מְצוֹרֵעַ זֶה עָלַי, אִם הָיָה מְצוֹרֵעַ עָנִי, מִבִּיא קָרְבָּן עָנִי.
עֹשִׂיר, מִבִּיא קָרְבָּן עֹשִׂיר. רַבִּי אֹמֵר, אֹמֵר אָנִי אֶף
בְּעֲרָכִין כֵּן, וְכִי מִפְּנֵי מָה עָנִי שֶׁהֶעֱרִיךְ אֶת הָעֹשִׂיר
נוֹתֵן עֲרָךְ עָנִי, שְׁאִין הָעֹשִׂיר חִיב כָּלוּם. אֲבָל הָעֹשִׂיר
שְׁאָמֵר עֲרָכִי עָלַי וְשָׁמַע הָעָנִי וְאָמֵר מָה שְׁאָמֵר זֶה
עָלַי, נוֹתֵן עֲרָךְ עֹשִׂיר. הָיָה עָנִי וְהָעֹשִׂיר אוֹ עֹשִׂיר
וְהָעָנִי, נוֹתֵן עֲרָךְ עֹשִׂיר. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, אֲפָלוּ עָנִי
וְהָעֹשִׂיר וְחִזַּר וְהָעָנִי, נוֹתֵן עֲרָךְ עֹשִׂיר :

ברטורה

(ג) אומר אני אף בערכין כן. אילו מתרמי אף בערכין דומיא דקרבנות, הוי כקרבנות. דהא דאמרת דערכים אינן כקרבנות משום דלא דמו אהדדו דמפני מה עני שהעריך עשיר נותן ערך עני לפי השג יד, לפי שאין העשיר חייב כלום, ולא דמי למורע. וזה שאמר על העשיר, לא נתכוין אללא לפי מדת שנותיו של עשיר שפחותים או יתרים על שנותיו שלו, הלכך נדון בהשג יד. אבל עשיר שאמר ערכי עלי דהוי חייב ערך שלם, דומיא דמורע [עשיר] ושמע העני ואמר מה שאמר זה עלי, נותן ערך עשיר: הכי גרסינן: היה עני והעשיר או עשיר והעני משלם ערך עשיר. היה עני והעשיר קודם נתינה משלם ערך עשיר, אשר תשיג יד הנודר אמר רחמנא, והרי ידו משגת. עשיר והעני נמי תשיג יד הנודר כתיב, והרי היתה משגת צעת שגרה: ר' יהודה אומר אפילו עני והעשיר וחזר והעני נותן ערך עשיר. דכתיב (ויקרא כז) ואם נדך הוא מערכך, עד שהיא צמכותו מתחלתו ועד סופו. ואין הלכה כר' יהודה:

ג. אָבֵל בְּקִרְבָּנוֹת אֵינוֹ כֵּן, אֶפְלוּ אָבִיו מֵת וְהֵנִיחַ לוֹ רְבוּא, סְפִינְתוֹ בַּיָּם וּבָאוּ בְּרִבּוּאוֹת, אֵין לְהַקְדִּישׁ בְּהוֹן כְּלוּם :

ברטורה

(ג) אפילו אביו מת. בשעה שנתחייב זה בקרבן היה אביו גוסס ונטה למות, ומת וירש ממנו רבוא קודם שהביא הקרבן, אינו מביא אללא קרבן עני, כמו שהיה בשעה שנתחייב בקרבן: ספינתו בים. לא שהיתה ספינתו טעונה מסחורות שלו ברבוא, דאם כן עשיר הוא. אללא שהיתה ספינתו מושכרת לאחרים ברבוא שכר, והוא אין זידו אללא אותה ספינה, ומשום שכרה לאו עשיר הוא, דאין שכירות משתלמת אללא בסופה, וגמלא שעכשיו עני הוא. ומשום הספינה עצמה לאו עשיר הוא, דהאי תנא סבר כמאן דאמר לקמן שאם היה המעריך חמר נותן לו הכהן חמורו ואינו נוטלו להקדש, ואם היה אכר מניח לו כמד בקרו דהיא פרנסתו, והכי נמי מניח לו ספינתו:

ד. שְׁנַיִם בִּנְדָר כִּיצַד, יֶלֶד שְׁהֶעְרִיף אֶת הַזָּקוֹן, נוֹתֵן עֶרְךָ זָקוֹן. וְזָקוֹן שְׁהֶעְרִיף אֶת הַיֶּלֶד, נוֹתֵן עֶרְךָ יֶלֶד. וְעֶרְכִּים בִּנְעָרָךְ כִּיצַד, אִישׁ שְׁהֶעְרִיף אֶת הָאִשָּׁה, נוֹתֵן עֶרְךָ אִשָּׁה. וְאִשָּׁה שְׁהֶעְרִיכָה אֶת הָאִישׁ, נוֹתֶנֶת עֶרְךָ אִישׁ. וְהֶעְרַךְ בְּזִמּוֹן הָעֶרְךָ כִּיצַד, הֶעְרִיכוּ פְּחוֹת מִבֶּן חֲמֵשׁ וְנִעְשָׂה יוֹתֵר עַל בֶּן חֲמֵשׁ, פְּחוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים

וְנַעֲשֶׂה יוֹתֵר עַל בֶּן עֶשְׂרִים, נוֹתֵן כְּזֶמֶן הָעֶרֶךְ. יוֹם
 שְׁלֹשִׁים, כְּלִמְטָה מִמֶּנּוּ. שְׁנַת חֲמִשׁ וּשְׁנַת עֶשְׂרִים,
 כְּלִמְטָה מִמֶּנּוּ, שְׁנַאָּמַר (ויקרא כז), וְאִם מִבֶּן שְׁשִׁים שָׁנָה
 וּמֵעֵלָה אִם זָכָר, הֲרִי אָנוּ לְמִדִּים בְּכֻלָּם מִשְׁנַת
 שְׁשִׁים. מֵה שְׁנַת שְׁשִׁים כְּלִמְטָה מִמֶּנָּה, אִף שְׁנַת חֲמִשׁ
 וּשְׁנַת עֶשְׂרִים כְּלִמְטָה מִמֶּנָּה. הֵן, אִם עָשָׂה שְׁנַת
 שְׁשִׁים כְּלִמְטָה מִמֶּנָּה לְהַחֲמִיר, נַעֲשֶׂה שְׁנַת חֲמִשׁ
 וּשְׁנַת עֶשְׂרִים כְּלִמְטָה מִמֶּנָּה לְהַקֵּל, תִּלְמוּד לֹאמַר,
 שָׁנָה שָׁנָה לְגִזְרָה שְׁוָה, מֵה שָׁנָה הָאֲמוּרָה בְּשְׁנַת
 שְׁשִׁים כְּלִמְטָה מִמֶּנָּה, אִף שָׁנָה הָאֲמוּרָה בְּשְׁנַת חֲמִשׁ
 וּשְׁנַת עֶשְׂרִים כְּלִמְטָה מִמֶּנָּה בֵּין לְהַקֵּל בֵּין לְהַחֲמִיר.
 רַבִּי אֶלְעָזָר אֹמֵר, עַד שִׁיְהִיוּ יְתֵרוֹת עַל הַשָּׁנִים חֲדָשׁ
 וַיּוֹם

ברטנורה (ה) ילד. מבן עשרים ועד בן ששים, דהוי ערכו חמשים שקלים: נותן כזמן
 הערך. דכתיב (סג) כערכך יקום אינו נותן אלא כזמן הערך: יום שלשים כלמטה. אם
 אמר ערך פלוני עלי, ואותו קטן היה באותו יום בן שלשים, הוי כלמטה ולא אמר
 כלום. דאין ערך לפחות מבן חודש. דהכי כתיב (סג) ואם מבן חודש: מבן ששים שנה
 ומעלה. משמע ששלמה שנת ששים ואז הוא נדון כששים, אבל בשנת ששים נדון כילד:
 הן אם עשינו. בתמיהה. כלומר, וכי כן הוא, אם עשינו [שנת] ששים כלמטה להחמיר
 דערך גדול יש לפחות מבן ששים חמשים סלע, וליותר מבן ששים אינו אלא חמשה
 עשר: כלמטה ממנה להקל. דערך יותר על בן עשרים, גדול הוא מפחות מבן עשרים.
 וכן בן חמש. כדכתיבי בקראי: ר' אלעזר אומר. לעולם שנת חמש ושנת עשרים
 ושנת ששים כלמטה עד שתשלם כל השנה וחודש ויום אחד משנה האחרת. דיליף
 גזירה שוה למעלה למעלה מצבור, נאמר כאן מבן ששים שנה ומעלה, ונאמר בצבור
 אדם (במדבר יח) ופדויו מבן חודש ומעלה מה להלן חודש ויום אחד, שאין צבור נפדה
 פחות מבן חודש ויום אחד, אף כאן עד שיוסיף על ששים חודש ויום אחד ושנת חמש
 ושנת עשרים ילפינו בגזירה שוה שנה שנה משנת ששים כדיליף תנא קמא לעיל. ואין
 הלכה כר' אלעזר: כר'

גמרא ערכין דף יח ע"ב

תנו רבנן: שנה האמורה בקדשים שנה האמורה בבתי ערי חומה שתי שנים בשדי אחוזה ושש שנים שבעבד עברי וכן שבבן ושבבת כלן מעת לעת. שנה האמורה בקדשים מנלן אמר רב אחא בר יעקב אמר קרא (ויקרא יב) כבש בן שנתו שנתו שלו ולא של מנן עולם. שנה האמורה בבתי ערי חומה דכתיב (שם כה) עד תום שנת ממכרו. ממכרו שלו ולא שנה למנן עולם. שתי שנים שבשדה אחוזה דכתיב: במספר שני תבואות ימכר לך. פעמים שאדם אוכל שלש תבואות בשתי שנים. שש שבעבד עברי דכתיב (שמות כא) שש שנים יעבד ובשביעית זמנין דבשביעית נמי יעבד. ושבבן ושבבת כלן מעת לעת למאי הלכתא אמר רב גידל אמר רב: לערכין רב יוסף אמר: לפרקין ויוצא דופן. אמר לה אביי לרב יוסף מי פליגיתו אמר לה לא אנא אמרי חדא והוא אמר חדא הכי נמי מסתברא דאי סלקא דעתך פליגי מאן דאמר לערכין לא אמר ליוצא דופן. והאמר רב: הלכתא בכלה פירקא מעת לעת ואלא למאן דאמר לערכין מאי טעמא לא אמר ליוצא דופן דומיא דהנדך מה הנדך דכתיבא אף הנדך דכתיבא. ואידך אי סלקא דעתך דכתיבא האי שבבן ושבבת, שבזכר ושבנקבה מיבעי לה ומאי שנה נקבה דכי מיזקנא קימא אתילתא ומאי שנה זכר דלא קאי אתילתא. אמר חזקיה: אמרי אינשי סבא בביתא פאחא בביתא סבתא בביתא סימא בביתא:

רס"י שנה האמורה בקדשים. כגון כבשים בני שנה: ב' שנים שבשדה אחוזה. שהוא שהמוכר שנה אחוזה אינו רשאי לגאול עד שתהא שתי שנים ציד הלוקח דכתיב במספר שני תבואות ימכור לך מיעוט שנים שנים: ושצבן ושצבת. שנים האמורים צבן וצבת ולקמן מפרש להו: מעל"ע. אותו יום ואתה שעה לשנה הבאה ולא אזלינן בתר מנין עולם דכי מטי תשרי נוחש ליה שתא: שני תבואות. כיון דכתב שני שנים תבואות במשמע תבואות למה לי אלא ללמד שכל תבואה שימלא באותן ב' שנים יאכל ואפי' שלש כגון אם מכרו לו בניסן מליאה קמה ולא

יגאלנה עד ז' שנים בניסן באותו יום ואם קדם וקאר הרי שאכל ג' תבואות וכשיפדנה מוכר יחשוב שנים מיום שמכרה עד היוזבל אם היו עשר שנים והוא מכרה בעשר מנים נמאח שמכרה לכל שנה מנה שהרי ביוזבל היתה עתידה לחזור הילכך כשהוא פודה עכשיו נותן שמונה מנין לח' שנים הנותרים וזה אכל שלשה תבואות שוות כמה מנים בז' שנים ואילו הוה אזלינן בתר מנין עולם מתשרי הבא בשנה האחרת הוה פריק ליה ולא הוה אכיל אלא שתי תבואות: לערכין. ללא אזלינן בשנת ה' וד' וס' בתר מנין עולם: לפירקין ויואל דופן. במ' נדה בן י"ז שנה נדריו נדקין בן י"ג נדריו קיימין בת י"א נדריו נדקין בת י"ז נדריו קיימין וכן הרבה שנות בן ובת שנינו שם וקאמר הכא דכלהו מעל"ע שנוכדו: האמר רב. התם במ' נדה: הלכתא בכולה פירקין. ליואל דופן מעל"ע: מ"ט לא אמר ליואל דופן. הואיל וס"ל נמי התם מעל"ע: אמר לך. אפ"ה הכא לא קתני להו דדומיא דהנך שנה דקדשי' ודעב' עצרי קתני דכתיבי באוריית' והנהו שנים ליואל דופן כלהו דרבנן: שבזכר ושצנקה מצע"ל. כלישנא דקרא דכתיב בערכין אם זכר אם נקה ולא כתי' בן ובת אבל יואל דופן כוליה בן ובת תנינן: ומ"ס. בערכין דנקה כי מזקנא יותר על ס' קיימא אתילתא דערך ילדה ל' שקל וערך זקנה עשרת שקלים: ומ"ס זכר. דכי עבר על ס' לא קאי אתילתא דציר ערך זקן טפי מתילתא בערך ילד לילד ו' שקלים וזקן ט"ו שקלים: פאחא. שבר שאינו אלא למש' ל"א פתחא גרסינן לשון ערום ועריה דמתרגמינן לערו' פתיח בתרגום של נביאים: סימא. מטמון שיכולה לטרוח ולעשות מלאכה בזקנותה:

זוהר אמור דף קב ע"א

בְּהַאי יוֹמָא מִתְעַטֵּר כְּהֵנָּה בְּעֵטְרִין עֲלָאִין וְהוּא קָאִים בִּין
עֲלָאִי וְתַתָּאִי וּמְכַפֵּר עֲלֵיהּ וְעַל בֵּיתֵיהּ וְעַל כְּהֵנִי וְעַל
מִקְדָּשָׁא וְעַל יִשְׂרָאֵל כְּלָהּוּ. תְּאֵנָּה בְּשַׁעֲתָא דְעָאֵל בְּדָמָא
דְּפָר מְכוּן בְּרִישָׁא דְמְהִימְנוּתָא וְאֵדִי בְּאַצְבָּעֵיהּ כְּמָה
דְּכְתִיב (ויקרא ט"ז) וְהִזָּה אוֹתוֹ עַל הַכִּפֹּרֶת וְלִפְנֵי הַכִּפֹּרֶת וְהִידֵּךְ
עֲבִיד בְּסִים בְּקִפְטָא (ס"א בְּקִפְטָא) דְּאַצְבָּעָא וְאֵדִי כְּמִצְלִיף
בְּטִיצְפִין דְּאַצְבָּעָא לְסִטְרֵי קִפְתוֹרָא (ס"א קִפְתוֹרָא) אֵדִי וְאֵתְכּוּן
וְשִׁאֲרֵי לְמִמְנֵי אַחַת. אַחַת וְאַחַת. אַחַת בְּלַחוּדָאָה. אַחַת
דְּכָלִיל כְּלָא. אַחַת שְׁבַחָא דְכָלָא. אַחַת דְּכָלָא אֶהְדְּרוּ

לְקַבֵּלָהּ. אַחַת רִישָׁא דְכֻלָּא. לְבַתֵּר אַחַת וְאַחַת דְּאֵנוּן שְׂרִין
כְּחֻדָּא בְּרַעוּתָא בְּאַחוּתָא וְלֹא מִתְפָּרְשׁוּן לְעֵלְמִין בְּתֵר דְּמֻטָּא
לְהַאי וְאַחַת דְּהִיא אֵימָא דְכֻלָּא. מְכָאן שָׂרָא לְמִימְנִי
בְּזוּיָגָא וּמְנִי וְאָמַר אַחַת וּשְׁתֵּי. אַחַת וְשֵׁשׁ. אַחַת וְאַרְבַּע.
אַחַת וְחֲמִשׁ. אַחַת וְשֵׁשׁ. אַחַת וְשִׁבְעָה. בְּגִין לְאַמְשַׁכָּא וּלְנַגְדָּא
לְהַאי אַחַת דְּהִיא אֵימָא (נמא) עֲלָאָה בְּדַרְגִין יְדִיעֹן לְכַתְרָא
(ס"א לְנַהֲרָא) לְאֵימָא תַתָּאָה וּלְאַמְשַׁכָּא נְהַרִין עֲמִיקִין
מֵאַתְרֵיהוּ לְכַנְסַת יִשְׂרָאֵל. וְעַל דָּא יוֹמָא דָּא תִּירִי נְהוֹרִין
נְהַרִין כְּחֻדָּא אֵימָא עֲלָאָה נְהַרָא לְאֵימָא תַתָּאָה וְעַל דָּא
כְּתִיב יוֹם הַכְּפוּרִים כְּמָה דְּאַתְמַר :

תרגום הזהר צִיּוּם הַזֶּה מִתְעַטֵּר הַפֶּהּ בְּעֵטְרוֹת עֲלִיוֹנוֹת, וְהוּא עוֹמֵד צִין
הַעֲלִיוֹנִים וְהַתְּחוּנִים, וּמְכַפֵּר עֲלֵיו, וְעַל צִיתוֹ, וְעַל הַכְּהֻנִים, וְעַל הַמְּקַדְּשֵׁי,
וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל. בְּשַׁעַת שְׁנַכְנַם הַפֶּהּ עִם דַּם הַפֶּה, הִיא מְכַוֵּן צְרָאֵשׁ הַחֲמוּנָה,
וּמִזֶּה צְרָאֲצָעוֹ, כְּדִכְתִּיב וְהִזָּה אוֹתוֹ עַל הַפֶּתַח וּלְפָנֶי הַכְּפֹתָה. וְאִיךְ עָשָׂה.
טַבֵּל צְדָם צְרָאֵשׁ הַחֲצָבֵעַ, וּמִזֶּה כְּמִלְכִיף צְטָפּוֹת שְׂבָאֲצָבֵעַ לְכַד הַכְּפֹתָה, הַזֶּה
וְהַתְּכוּן וְהַתְּחִיל לְמִנּוֹת, אַחַת, אַחַת וְאַחַת. אַחַת, צְלִבְדָּה, דְּהִינוּ אַחַת
הַכּוֹלֶלֶת הַכֹּל, אַחַת, שְׁהִיא שְׂבַח הַכֹּל, אַחַת שְׁהִיא פּוֹנִים פְּנִיגְדָה, אַחַת,
שְׁהִיא רֹאשׁ הַכֹּל, וְאַחַר כֵּן אַחַת וְאַחַת, שְׁהִים שׂוֹרִים צִיחַד צְרָאוֹן, בְּאַחוּהָ,
וְאִינִם נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה לְעוֹלָם. אַחַר שְׁהִיֵּעַ אֵל וְאַחַת הַזֶּה, שְׁהִיא אֲמָא שְׁל
הַכֹּל, הוּא מִתְחִיל לְמִנּוֹת מְכָאן, צְחָצוּר, וְסוֹפֵר וְאוֹמֵר, אַחַת וּשְׁתֵּי, אַחַת
וְשֵׁשׁ, אַחַת וְאַרְבַּע, אַחַת וְחֲמִשׁ, אַחַת וְשֵׁשׁ, אַחַת וְשִׁבְעָה, כְּדִי לְהַמְשִׁיךְ
וּלְהוֹבִיֵל אֵת אַחַת הַזֶּה, שְׁהִיא אֲמָא עֲלִיוֹנָה, צְמִדְרָגוֹת הַיְדוּעוֹת כְּנִזְכָּר לְעֵינֵי,
אֵל הַפֶּתַח שְׁל אֲמָא הַתְּחוּנָה, וּלְהַמְשִׁיךְ נְהַרוֹת עֲמוּקִים מִמְּקוֹמָם, לְכַנְסַת
יִשְׂרָאֵל, וְעַל כֵּן צִיּוּם הַזֶּה מְאִירִים שְׁנֵי אוֹרוֹת יַחַד, שְׁהִים אֲמָא עֲלָאָה
הַמְּאִירָה לְאֲמָא תַתָּאָה, וְעַל כֵּן כְּתוּב יוֹם הַכְּפוּרִים, לְשׁוֹן רַבִּים, כְּמוֹ
שְׂאֲמַרְנוּ.

א. בְּכֹל הַפְּלִים נוֹטְלִין לְיָדַיִם וְאַפְלוּ כְּלֵי גְלָלִים וְכֵלֵי אֲדָמָה וְהוּא שְׂיֵהִיו שְׂלֵמִים. כְּלֵי שְׂאִינוּ מִחֲזִיק רְבִיעִית אוֹ אֵין בּוֹ רְבִיעִית אֵין נוֹתְנִין מִמֶּנּוּ לְיָדַיִם: **ב.** הַכֹּל כְּשֶׁרִין לְתַן לְיָדַיִם אֲפְלוּ חֵרֶשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן. אִם אֵין שָׁם אַחַר מְנִיחַ הַכְּלֵי בֵּין בְּרַכְיוֹ וְצָק עַל יָדָיו אוֹ יָטָה הַחֲבִית עַל יָדָיו וְיִטַּל אוֹ נוֹטֵל יָדוֹ אַחַת וְצָק בְּזוֹ עַל זֶה וְחוּזָר וְצָק בְּרֵאשׁוֹנָה עַל הַשְּׁנִיָּה. וְהַקּוֹף נוֹטֵל לְיָדַיִם: **ג.** הַשֶּׁקֶת שְׂדוּלָה אָדָם בְּיָדוֹ אוֹ בְּגִלְגָּל וְנוֹתֵן לְתוֹכָהּ וְהַמֵּים נִמְשָׁכִין מִמֶּנָּה בְּאֶמָּה וְהוֹלְכִין וּמְשַׁקִּין הַיְרָקוֹת אוֹ הַבְּהֵמָה וְהַנִּיחַ יָדָיו בְּשֶׁקֶת וְעָבְרוּ הַמֵּים וְשָׁטְפוּ עַל יָדָיו לֹא עֲלֵתָהּ לוֹ נְטִילָה שְׁהָרִי אֵין כָּאֵן נוֹתֵן עַל יָדָיו. וְאִם הָיוּ יָדָיו קְרוּבוֹת לְשִׁפְיַת הַדְּלִי עַד שֶׁנִּמְצְאוּ הַמֵּים שְׁשָׁטְפוּ עַל יָדָיו מִכַּח נְתִינַת הָאָדָם עֲלֵתָהּ לוֹ נְטִילָה:

מוסר

שערי תשובה דף ל עד

הַחֲנִיף אֲשֶׁר יִהְיֶה רְשָׁעַת בְּנֵי אָדָם אִם בְּפָנָיו אִם שְׁלֹא בְּפָנָיו אִף עַל פִּי שְׁלֹא יִצְדִיקֵנוּ עַל חֲמָסוֹ וְלֹא יִכְזֹב עַל מְשַׁפָּטוֹ, אֲבָל יֹאמֶר עָלָיו כִּי אִישׁ טוֹב הוּא. וְעַל זֶה נֶאמַר (משלי כח) עוֹזְבֵי תוֹרָה יִהְלֹלוּ רְשָׁע כִּי לֹא אֲשֶׁר עֲזַב אֶת הַתּוֹרָה לֹא הֵלַל הָעוֹבֵר עַל דְּבָרֶיהָ וּמִפָּר מְצוֹתֶיהָ וְגַם כִּי לֹא יִשְׁבַּח אֶת הַרְשָׁע זוֹלָתִי בְּמָה שֶׁנִּמְצָא בּוֹ מִן הַטּוֹב וְיִלְיֹץ עָלָיו בְּפָנָיו בְּנֵי אָדָם לְהַגִּיד לְאָדָם יִשְׁרוּ גַם זֶה רָעָה חוֹלָה כִּי בְּהִזְכִּירוֹ אֶת הַטּוֹב וְאֶת הָרָע לֹא יִזְכִּיר וְעַל כֹּל פְּשָׁעָיו יִכְסֶה צַדִּיק יַחֲשֹׁב

אֶצֶל הַשּׁוֹמְעִים וַיִּתְּנוּ לוֹ יָקָר וַיָּרִים יָדוֹ וַגְּבַר. וַכְּבַר הַקְּדָמְנוּ
לְהוֹדִיעַ הַמְּכַשׁוֹלוֹת וְהַשְּׁחִיתוֹת הַנִּמְצָאוֹת בְּכַבּוּד
הַרְשָׁעִים עַל כֵּן לֹא נָכוֹן לְהִזְכִּיר צְדָקָתְךָ בְּלִתי אִם יִזְכִּיר
רָשָׁע וְכִסְלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם י) וְשֵׁם רָשָׁעִים יִרְקַב. וְנֶאֱמַר
(ישעיה נג) אֲנִי אֶגִּיד צְדָקָתְךָ וְאֵת מַעֲשֶׂיךָ וְלֹא יוֹעִילוּךָ. פְּרוֹשׁ
לֹא יוֹעִילוּךָ מַעֲשֶׂיךָ הַטּוֹבִים לְהַצִּילְךָ מִרְעַתְךָ בְּקוֹמֵי
לְמִשְׁפָּט בְּעַרְכֵי לְעַמָּתְךָ רַב פְּשָׁעֶיךָ וּמַעֲשֵׂה תַעֲתוּעֶיךָ כִּי
דְבָרֵי עֲוֹנוֹתֶיךָ גָּבְרוּ מֵהֶם. וְכִמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ כִּי מִי
שֶׁעֲוֹנוֹתָיו מְרַבִּים מִזְכִּיּוֹתָיו נִכְתָּב וְנִחַתָּם לְמִיתָה וְהַרְשָׁעִים
נִכְרָים הֵם בְּשִׁיחָתָם וְהַנְּהַגְתָּם כְּאֲשֶׁר הַקְּדָמְנוּ לְךָ בְּשַׁעֲרֵי
יְרֵאת חֹטֵא. וְהִנֵּה הַצְּדִיקִים יִתְּעִבוּ הַרְשָׁע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
(משלי כט) תוֹעֵבֵת צְדִיקִים אִישׁ עוֹל. וְאֲשֶׁר בְּסוּד הַצְּדִיקִים
לֹא יִהְיֶה אִם תֵּעֵב לֹא יִתְּעִבוּ גַם קֵב לֹא יִקְבְּנוּ גַם בָּרֶךְ לֹא
יְבָרְכְנוּ וַיִּתְּכֶן כִּי יָקָר מְקַרָּה הַמְּשַׁבַּח אֶת הַרְשָׁע מִדָּרֶךְ
פְּתִיּוֹת כִּי הִפְתִּי אֹמֵר לְשַׁבַּח טוֹב הוּא אִם הָיוּ יִהְיֶה עַל
דְּבַר אֶמֶת וְאִם תִּהְיֶה תִּמְנוֹנָתוֹ וּמִבְּלֵי הַדַּעַת שֶׁבַח הוּא אֶת
הַמְּתִים, כִּי אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ עַל הַרְשָׁעִים רַפְּאִים יִחְשְׁבוּ
בְּחַיִּים וּמְתִים קְרוּיִים, שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ט) וְהַמְּתִים אֵינָם
יֹדְעִים מְאוּמָה וְהַשְּׁגָה הַזֹּאת עוֹלָה זְדוֹן כִּי לֹא יֵאָהֵב
הָעֶבֶד אֶל הָאָדוֹן אִם יֵאָהֵב מִשְׁנֵאָיו וַיִּקְרַב רְחוּקֵי יִקְפִיד.
וְנֶאֱמַר (משלי ג) וְכִסִּילִים מְרִים קָלוֹן וַכְּבַר הַקְּדָמְנוּ פְּרוֹשׁ:

וילך ליל שישי תורה

צרוף יהודה

(כז) כִּי אֲנֹכִי יָדַעְתִּי אֶת מְרִיךְ וְאֶת עֲרֻפְךָ
הַקָּשָׁה הֵן בְּעוֹדְנִי חֵי עִמָּכֶם הַיּוֹם
מִמְרִים הֵיטֵם עִם יְהוָה וְאַף כִּי אַחֲרֵי

מוֹתֵי : אָרִי אֲנִי יִדְעָנָא יְת סַרְבְּנוּתְדָּ וְיְת קְדָלְדָּ דְקִשְׁיָא הָא בְעַד
אֲנִי קִים עִמְכוּן יוֹמָא דִּין מְסַרְבִּין הוּיְתוּן קְדָם יְיָ וְאִף אָרִי בְתַר
הַקְהִילוּ אֵלַי אֶת כָּל
דְּאִמוּת : (כח)

**זְקֵנִי שְׁבִטֵיכֶם וְשִׁטְרֵיכֶם וְאַדְבָּרָה
בְּאֲזִנֵּיהֶם אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְאַעֲיֹדָה
בָּם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ :** כְּנִישׁוּ לְוֹתֵי יְת כָּל
סְבִי שְׁבִטֵיכוֹן וְסִ רְכִיכוֹן וְאַמְ לָל קְדָמֵיהוֹן יְת פְּתַגְמֵיָא הָאֵלִין
וְאַסְהַד בְּהוֹן יְת שְׁמֵיָא וְיְת אֲרַעָא :

רש"י הקהילו אלי. ולא תקעו אותו היום בחזרות להקהיל את הקהל, לפי שנאמר (במדבר י, ט) עשה לך, ולא השליט יהושע עליהם בחייו של משה. ואף בחייו נגזזו קודם יום מותו, לקים מה שנאמר (קהלת ח, טז) ואין שלטון ביום המות: ואע"פ כן את השמים ואת הארץ. ואם תאמר הרי כבר העיד למעלה (לעיל ל, טז) העידתי בכס היום וגו', התם לישראל אמר, אבל לשמים ולארץ לא אמר, ועכשיו בא לומר האזינו השמים וגו' :

**כִּי יִדְעֵתִי אַחֲרֵי מוֹתֵי כִּי הַשְׁחַת
תִּשְׁחַתּוּן וְסַרְתֶּם מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתִי
אֶתְכֶם וְקִרְאת אֶתְכֶם הָרַעָה בְּאַחֲרִית
הַיָּמִים כִּי תַעֲשׂוּ אֶת הָרַע בְּעֵינַי יְהוָה
לְהַכְעִיסוּ בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם :** אָרִי יִדְעָנָא בְתַר
דְּאִמוּת אָרִי חֲבֵלָא תַחֲבֵלוּן וְתַסְטוּן מִן אֲרַחָא דִּי פְקִדִית יְתַכוּן
וְתַעֲרַע יְתַכוּן בְּשִׁתָּא בְּסוּף יוֹמֵיָא אָרִי תַעֲבָדוּן יְת דְּבִישׁ קְדָם יְיָ
לְאַרְגָּזָא קְדָמוּהִי בְּעוּבְדֵי יְדִיכוֹן :

רש"י אחרי מותי כי השחת תשחתו. והרי כל ימי יהושע לא השחיתו, שנאמר (יהושע כה, לא) ויעבדו בני ישראל את ה' כל ימי יהושע, מכאן שתלמידו של אדם חזיב עליו כגופו, שכל זמן שיהושע חי נראה למשה כאלו הוא חי:

**וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה בְּאָזְנֵי כָּל קְהַל יִשְׂרָאֵל אֶת
דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת עַד תִּתְּמָם :** (פפ) וּמְלִיל
מֹשֶׁה קְדָם כָּל קְהֵלָא דְיִשְׂרָאֵל יְת פְּתַגְמֵי תוֹשְׁבֵיחֲתָא הָדָא עַד

הפטרות וילך - הושע יד, מיכה ז, יואל ב

(מספרשיות נצבים וילך מחוברות מפטירין כאן "שוש אשיש" שהיא הפטרת ניצבים דלעיל)

(ב) שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בְּעֹזְנֶךָ : (ג)
 קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֶל יְהוָה אִמְרוּ אֱלֹהֵינוּ כָּל
 תַּשָּׂא עִוֹן וְקַח טוֹב וְנִשְׁלַמָּה פְּרִים שְׁפַתֵינוּ : (ד) אֲשׁוּר
 לֹא יוֹשִׁיעֵנו עַל סוּס לֹא נִרְכָּב וְלֹא נֹאמַר עוֹד אֱלֹהֵינוּ
 לְמַעֲשֵׂה יַדֵינוּ אֲשֶׁר בָּדָד יִרְחַם יְתוֹם : (ה) אֲרַפָּא
 מְשׁוּבְתֵם אֲהַבֶם נִדְבָה כִּי שָׁב אִפִּי מִמֶנוּ : (ו) אֲהִיָה
 כְּטַל לְיִשְׂרָאֵל יִפְרַח כְּשׁוֹשְׁנָה וַיֵּד שְׁרָשָׁיו כִּלְבָנוֹן : (ז)
 יֵלְכוּ יִנְקוּתָיו וַיְהִי כַזֵּית הוֹדוֹ וְרִיחַ לוֹ כִּלְבָנוֹן : (ח)
 יָשׁוּבוּ יִשְׂרָאֵל בְּצִלּוֹ יִחִיו דָּגוּן וַיִּפְרְחוּ כַגֶּפֶן זָכְרוּ כִיִּין
 לְבָנוֹן : (ט) אֲפָרִים מָה לִּי עוֹד לְעַצְבִים אֲנִי עֲנִיתִי
 וְאֲשׁוּרְנוּ אֲנִי כְּבָרוּשׁ רַעֲנָן מִמֶנִּי פָרִיךְ נִמְצָא : (י) מִי
 חָכֵם וַיָּבֶן אֱלֹהֵי נְבוֹן וַיִּדְעֶם כִּי יִשְׂרָאֵל דִּרְכֵי יְהוָה
 וַצַּדִּיקִים יֵלְכוּ בָם וּפְשָׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם :

(יא) מִי אֵל כָּמוֹךָ נִשְׂא עִוֹן וְעִבֵר עַל פְּשָׁע לְשִׂאֲרֵית
 נִחַלְתּוֹ לֹא הִחְזִיק לְעַד אִפּוֹ כִּי חָפֵץ חֶסֶד הוּא : (יב)
 יָשׁוּב יִרְחַמֵנוּ יִכְבֹּשׁ עֲוֹנֵתֵינוּ וְתִשְׁלִיךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל
 חַטָּאוֹתֵם : (יג) תִּתֵן אֶמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר
 נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְרָהָם מִימֵי קֶדֶם :

(יד) וַיְהוָה נָתַן קוֹלוֹ לְפָנָיו חִילוֹ כִּי רַב מְאֹד מִחֲנִהוּ כִּי
 עָצוּם עֲשֵׂה דְבָרוֹ כִּי גָדוֹל יוֹם יְהוָה וְנוֹרָא מְאֹד וּמִי
 יִכִּילָנוּ : (טו) וְגַם עֲתָה נֹאם יְהוָה שָׁבוּ עָדִי בְּכָל לְבַבְכֶם

וּבְצוּם וּבְבָכִי וּבְמִסְפָּד: ^(י) וְקָרְעוּ לְבַבְכֶם וְאַל
בְּגָדֵיכֶם וְשׁוּבוּ אֶל יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כִּי חֲנוּן וְרַחוּם הוּא
אֲרָךְ אַפַּיִם וְרַב חַסֵּד וְנָחָם עַל הָרָעָה: ^(יז) מִי יוֹדַע
יָשׁוּב וְנָחָם וְהַשְׂאִיר אַחֲרָיו בְּרָכָה מִנְחָה וְנִסְדָּךְ לַיהוָה
אֱלֹהֵיכֶם: ^(יח) תִּקְעוּ שׁוֹפָר בְּצִיּוֹן קִדְשׁוֹ צוּם קָרְאוּ
עֲצָרָה: ^(יט) אֲסִפּוּ עִם קִדְשׁוֹ קָהֵל קִבְצוּ זִקְנִים אֲסִפּוּ
עוֹלָלִים וַיִּנְקִי שְׂדֵיִם יֵצֵא חֲתָן מִחֲדָרוֹ וְכֻלָּה מִחַפְּתָה:
^(כ) בֵּין הָאוֹלָם וְלַמְזִבַּח יִבְכוּ הַכֹּהֲנִים מִשְׁרֵתֵי יְהוָה
וַיֹּאמְרוּ חוּסָה יְהוָה עַל עַמֶּךָ וְאַל תִּתֵּן נַחֲלַתְךָ לְחָרְפָה
לְמִשְׁלַל בָּם גּוֹיִם לָמָּה יֹאמְרוּ בְּעַמִּים אֵיךְ אֱלֹהֵיהֶם:
^(כא) וַיִּקְנֵא יְהוָה לְאַרְצוֹ וַיַּחְמַל עַל עַמּוֹ: ^(כב) וַיַּעַן יְהוָה
וַיֹּאמֶר לְעַמּוֹ הַנְּנִי שְׁלַח לָכֶם אֶת הַדָּגוּן וְהַתִּירוֹשׁ
וְהַיְצָהָר וּשְׁבַעְתֶּם אֹתוֹ וְלֹא אֶתֶן אֶתְכֶם עוֹד חָרְפָה
בְּגוֹיִם: ^(כג) וְאֵת הַצְּפוֹנִי אֲרַחֵיק מֵעֲלֵיכֶם וְהַדְּחִיתִיו אֶל
אֲרָץ צִיָּה וּשְׁמָמָה אֶת פְּנֵיו אֶל הַיָּם הַקָּדְמֹנִי וְסִפּוֹ אֶל
הַיָּם הָאַחֲרוֹן וְעָלָה בְּאֲשׁוֹ וְתַעַל צַחֲנָתוֹ כִּי הִגְדִּיל
לַעֲשׂוֹת: ^(כד) אֵל תִּירָאִי אֲדַמָּה גִילִי וּשְׁמַחִי כִּי הִגְדִּיל
יְהוָה לַעֲשׂוֹת: ^(כה) אֵל תִּירָאוּ בַּהֲמוֹת שְׂדֵי כִּי דָשְׂאוּ
נְאוֹת מִדְּבָר כִּי יַעַץ נָשָׂא פְרִיֹו תִּיאָנָה וְגִפְּן נָתַנוּ חֵילָם:
^(כז) וּבְנֵי צִיּוֹן גִּילוּ וּשְׁמַחוּ בִיהוָה אֱלֹהֵיכֶם כִּי נָתַן לָכֶם
אֶת הַמּוֹרָה לְצַדִּיקָה וַיּוֹרֵד לָכֶם גֶּשֶׁם מוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ
בְּרֹאשׁוֹן: ^(כח) וּמָלְאוּ הַגְּרָנוֹת בָּר וְהִשְׁיִקוּ הַיְקָבִים
תִּירוֹשׁ וַיְצַהֵר: ^(כט) וּשְׁלַמְתִּי לָכֶם אֶת הַשָּׂנִים אֲשֶׁר
אָכַל הָאֲרָבָה הַיֶּלֶק וְהַחֲסִיל וְהַגֶּזֶם חֵילִי הַגָּדוֹל אֲשֶׁר
שְׁלַחְתִּי בָכֶם: ^(ל) וְאֶכְלֶתֶם אָכּוֹל וּשְׁבוּעַ וְהִלַּלְתֶּם אֶת
שֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְּלִיא וְלֹא
יִבְשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם: ^(לא) וַיִּדְעֶתֶם כִּי בִקְרַב יִשְׂרָאֵל אָנִי
וְאָנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וַאֲנִי עוֹד וְלֹא יִבְשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

וילך יום שישי

משנה נגעים פרק ח

א. הפורח מן הטמא, טהור. חזרו בו ראשי אברים, טמא, עד שתתמעט בהרתו מפגרים. מן הטהור, טמא. חזרו בו ראשי אברים, טמא, עד שתחזור בהרתו לכמות שהיתה:

דרטורה (א) הפורח מן הטמא טהור. טמא שנחלט באחד מן הנגעים ואחר כך פרחה בכולו, טהור: חזרו בו ראשי אברים. אם לאחר הפריחה חזרו ונתגלו אפילו ראשי אברים בלבד: טמא. דכתיב (ס) וביום הראות בו בשר חי יטמא והוא שייראו כעדשה: עד שתתמעט בהרתו מפגרים. שילך כל הנגע ולא ישתיר בו כגרים: מטהור טמא. טהור שפרחה לרעת בכולו. כגון שהחליטו בשער לבן או במחיה ונשר שער לבן או נתכסית המחיה ופטרו, אי נמי הסגירו בבהרת כגרים ועמד בעיניו שני שבועות ופטרו, בכל הני אם אחר פטורו פרחה בכולו, טמא: עד שתחזור לכמות שהיתה. דאם נשתיר מן הפריחה כל שהוא סמוך לאום, טמא משום פשיון. והא דתנן בסמוך שמה הלכה מחיה ואחר כך פרחה בכולו, טהור, ותנן נמי בהרת ובה שער לבן פרחה בכולו אע"פ שהשער לבן במקומו, טהור, ומשמע וכל שכן אם אינו במקומו שהוא טהור, התם מיירי שלא פטרו הכהן עדיין כשפרחה בכולו, והכא מיירי כשפטרו ואחר כך פרחה בכולו:

ב. בהרת פגרים ובה מחיה כעדשה, פרהה בכלו

וְאַחַר כֵּן הִלְכָה לָהּ הַמַּחֲיָה, אוֹ שֶׁהִלְכָה לָהּ הַמַּחֲיָה
וְאַחַר כֵּן פָּרְחָה בְּכָלוֹ, טְהוֹר. נוֹלְדָה לוֹ מַחֲיָה, טָמֵא.
נוֹלַד לוֹ שֵׁעַר לֶבֶן, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מְטַמֵּא, וְחֻכְמִים
מְטַהְרִין :

דרטורה (ט) ואחר כך הלכה לה המחיה. שפשה הנגע עליה. אזל בשעת הפריחה
לא הלכה לה מחיה עד אחר כך. [אזל לא נתכסית המחיה], אין הפריחה מטהרתו:

ג. בַּהֲרַת וּבָה שֵׁעַר לֶבֶן, פָּרְחָה בְּכָלוֹ, אֵף עַל פִּי שֵׁשֶׁעַר
לֶבֶן בְּמִקוּמוֹ, טְהוֹר. בַּהֲרַת וּבָה פְּשִׁיּוֹן, פָּרְחָה בְּכָלוֹ,
טְהוֹר. וְכֵן שִׁחְזְרוּ בָּהֶן רְאֵשֵׁי אֲבָרִים, הֲרִי אֵלוֹ
טָמֵאִין. פָּרְחָה בְּמִקְצָתוֹ, טָמֵא. פָּרְחָה בְּכָלוֹ, טְהוֹר :

דרטורה (י) זהרת. כגרים: וזה שער לבן. הא המשמע לן דפריחה מטהרת אחר
כל סימני טומאה: פריחה במהלתו טמא. אלטריוך לאשמעינן אפילו פריחה ברובו,
ללא אמרינן רובו ככולו. אי נמי אשמעינן דכסוף שזבע ראשון או כסוף שזבע שני
טמא בפריחת מהלתו אפילו בכל שהוא משום פשיון:

ד. כָּל פְּרִיחַת רְאֵשֵׁי אֲבָרִים שֶׁבְּפְרִיחַתוֹ טְהוֹרוֹ טָמֵא,
כְּשִׁיחְזְרוּ טָמֵאִים. כָּל חֲזִירַת רְאֵשֵׁי אֲבָרִים
שֶׁבְּחֲזִירַתָּם טָמֵאוּ טְהוֹר, נִתְכַּסּוּ, טְהוֹר. נִתְגַּלוּ,
טָמֵא, אֲפֹלוּ מֵאָה פְּעָמִים :

דרטורה (יז) שזפריחתו טיהרו טמא. שעל ידי פריחתו טיהרו את הטמא. כשחזרו
ונתגלו אחרי כן, חוזר לטומאתו: שזחזירתו טמאו טהור. שעל ידי חזרתו שחזרו
ונתגלו טמאו את הטהור, אם חזרו ונתכסו שפשה עליהם הנגע, טהור. ואם חזרו
ונתגלו אחר כך, טמא. ואלטריוך לאשמעינן דאפילו זימני טובא, כדקתני ואפילו מאה
פעמים:

ה. כָּל הָרְאוּי לְטָמֵא בְּנִגְעַת הַבְּהֵרַת, מְעַכֵּב אֶת
הַפְּרִיחָה. כָּל שְׂאִינּוֹ רְאוּי לְטָמֵא בְּנִגְעַת הַבְּהֵרַת, אֵינּוֹ
מְעַכֵּב אֶת הַפְּרִיחָה. כִּיצַד, פָּרְחָה בְּכָלוֹ, אֲבָל לֹא
בְּרֵאשׁ, וּבְזָקוֹ, בְּשִׁחִין בְּמִכּוֹה וּבְקִדְחַת הַמּוֹרְדִין, חֲזַר

הָרֹאשׁ וְהַזָּקֵן וְנִקְרָחוּ, הַשָּׁחִין וְהַמְּכֹה וְהַקָּדַח וְנִעְשׂוּ
צָרְבֵת, טְהוֹרִים. פָּרְחָה בְּכֹלוֹ, אֲבָל לֹא בְּכַחְצֵי עֲדָשָׁה
הַסָּמוּךְ לָרֹאשׁ, וְלַזָּקֵן, לַשָּׁחִין, לַמְּכֹה, וְלַקָּדַח, חֲזֵר
הָרֹאשׁ וְהַזָּקֵן וְנִקְרָחוּ, הַשָּׁחִין וְהַמְּכֹה וְהַקָּדַח וְנִעְשׂוּ
צָרְבֵת, אֵף עַל פִּי שֶׁנִּעְשָׂה מְקוֹם הַמְּחִיָּה בַּהֲרֹת,
טִמָּא, עַד שֶׁתִּפְרַח בְּכֹלוֹ :

דרטורה (ה) כל הראוי ליטמא בנגע הבהרת. כגון עור צפר: מעכב את הפריחה. אם נשת״י ממנו כל שהוא שלא פרח בו, מעכב את טהרתו: וכל שאינו ראוי ליטמא בנגע הבהרת. כגון ראש זקן וכל הני דחשיב בהדייהו: אין מעכבין את הפריחה. דאע״פ שלא פרח הנגע עליהם, כיון דפרח צפאר הגוף, טהור. וראשי אברים לא קא חשיב, דהנהו מעכבין את הפריחה, דראויין ליטמא בנגע הבהרת נינהו, שהרי הנגע פושה בהן: ונעשו רבצ טהורים. אע״ג דעכשו שנקרחו הראש והזקן ראויים ליטמא בנגע הבהרת, וכן שחין ומכה וקדח המורדים שנעשו רבצ הרי הן כעור צפר, כיון דצפעת הפריחה לא היו ראויין, לא מעכבים וטהור: אע״פ שנעשה מקום המחיה בהרת טמא. דפריחה קמייטא לאו פריחה היא, כיון דאשתייר מעור הצפר חזי עדשה סמוך לראש, ופריחה דהשתא שנתכסית המחיה של חזי עדשה נמי לא חשיבא פריחה, כיון דכבר נקרחו ונעשו רבצ והרי הן כעור צפר, ולא מהני עד דפרח נמי עלייהו:

ו. שְׁתֵּי בְּהָרוֹת, אַחַת טְמֵאָה וְאַחַת טְהוֹרָה, פָּרְחָה
מִזּוֹ לְזוֹ וְאַחַר כֵּן פָּרְחָה בְּכֹלוֹ, טְהוֹר. בְּשִׁפְתּוֹ
הַעֲלִיּוֹנָה בְּשִׁפְתּוֹ הַתַּחְתּוֹנָה, בְּשִׁפְתֵי אֶצְבָּעוֹתָיו, בְּשִׁנֵי
רִיסֵי עֵינָיו, אֵף עַל פִּי שֶׁמְדַבְּקִים זֶה לָזֶה וְהֵם נִרְאִים
כְּאַחַד, טְהוֹר. פָּרְחָה בְּכֹלוֹ, אֲבָל לֹא בַּבֶּהֱק, טִמָּא.
חֲזְרוּ בּוֹ רְאֵשֵׁי אֲבָרִים כְּמִין בֶּהֱק, טְהוֹר. חֲזְרוּ בּוֹ
רְאֵשֵׁי אֲבָרִים פְּחוֹת מִכְּעֲדָשָׁה, רַבִּי מֵאִיר מְטִמָּא.
וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, בֶּהֱק פְּחוֹת מִכְּעֲדָשָׁה, סִימָן
טְמֵאָה בַּתְּחִלָּה, וְאִין סִימָן טְמֵאָה בַּסּוּף :

דרטורה (ו) אחת טמאה. מוחלטת: ואחת טהורה. לאחר הפטור. שעמד בעינו כסוף שזוע שני: ופרחה מזו לזו. בין מטהורה לטמאה בין מטמאה לטהורה: ואחר כך פרח בכולו טהור. משום דטהורה נעשית טמאה כשפרח ממנה לטמאה, דהרי

פְּשָׁתָהּ, וְכִי פָרַח אַחֲרַי כִּדְּכֹוֹל, הוּא פּוֹרַח מִן הַטְּמָאָה לְטָהוֹר: בְּשִׁפְתוֹ הַעֲלִיּוֹנָה. חֲלִי טָהוֹר וְכִסּוּסוֹגֵר פִּיּוֹ נִרְאִית כַּגְּרִיס בְּמִקּוֹם אֶחָד וְכֵן בְּשִׁפְתֵי אֲלֻבֵּעוֹת, וּבְשִׁנֵי רִיסֵי עֵינָיו, כְּשֶׁמִּדְּבָקוֹ נִרְאִית כַּגְּרִיס שְׁלֵם: אֲבָל לֹא בְּזוּהָה. מִרְאֵה לְבִנְיָנִית לְמִטָּה מֵאַרְבַּעַה מִרְאֹת, וּמֵעַכְבַּ אֶת הַפְּרִיחָה: חֲזָרוּ בּוֹ רֵאשֵׁי אֲבָרִים. שְׁנֵתָגְלוּ מִן הַנֶּגַע וְנִעְשָׂה זֹהָה: טָהוֹר. וְהוּא הַדִּין בְּשֶׁאֵר הַגּוֹף. לֹא עִ"ג דְּזוּהָה מֵעַכְבַּ אֶת הַפְּרִיחָה בְּתַחֲלָה, אֵינּוּ מֵעַכְבַּ בְּסוֹף וְאִגְבַּי סִיפָא דְּבִעֵי לְמִתְנֵי רֵאשֵׁי אֲבָרִים, תִּנְאֵהוּ הַכֹּחַ רֵאשֵׁי אֲבָרִים. וּבְסִיפָא נִקְטוּ רֵאשֵׁי אֲבָרִים לְהוֹדִיעַ כּוֹחוֹ דֵּר' מֵאִיר לְאִפִּילוֹ בְּרֵאשֵׁי אֲבָרִים שְׁנֵתָגְלוּ פָחוֹת מִכְּעַדְשָׁה וְנִעְשׂוּ זֹהָה מִטְּמָאָה ר' מֵאִיר, וְכֵל שְׁכֵן בְּשֶׁאֵר הַגּוֹף. וְהָךְ רִישָׁא דְּחֲזָרוּ בּוֹ רֵאשֵׁי אֲבָרִים כְּמִין זֹהָה טָהוֹר, כְּרִבְנָן אֲתִיב, וְלֹא כְּרִבְנֵי מֵאִיר. וְרִבְנָן דְּמִטְּהָרִי, לֹאֻ דּוֹקָא פָחוֹת מִכְּעַדְשָׁה, לְאִפִּילוֹ טוֹבָא נְמִי טָהוֹר, דְּזוּהָה בְּסוֹף אֵינּוּ מֵעַכְבַּ. וְהִלְכָה כַּחֲכָמִים:

ז. הָבֵא כְּלוֹ לָבָן, יִסְגִּיר. נוֹלַד לוֹ שְׁעָר לָבָן, יְחֻלִּיט. הַשְּׁחִירוֹ שְׁתִּיחָה אוֹ אֶחָת מִהוֹן, הַקְּצִירוֹ שְׁתִּיחָה אוֹ אֶחָת מִהוֹן, נִסְמַךְ הַשְּׁחִין לְשְׁתִּיחָה אוֹ לְאֶחָת מִהוֹן, הַקִּיף הַשְּׁחִין אֶת שְׁתִּיחָה אוֹ אֶת אֶחָת מִהוֹן, אוֹ חֲלָקוֹן הַשְּׁחִין וּמְחִית הַשְּׁחִין הַמְּכֹוּה וּמְחִית הַמְּכֹוּה וְהַבְּהָק. נוֹלַד לוֹ מְחִיָּה אוֹ שְׁעָר לָבָן, טָמֵא. לֹא נוֹלַד לוֹ לֹא מְחִיָּה וְלֹא שְׁעָר לָבָן, טָהוֹר. וְכֵלן שְׁחִירוֹ בְּהוֹן רֵאשֵׁי אֲבָרִים, הָרִי אֵלּוֹ כְּמוֹת שְׁהִיּוֹ. פְּרָחָה בְּמִקְצָתוֹ, טָמֵא. פְּרָחָה בְּכֹלּוֹ, הָרִי הוּא טָהוֹר:

בְּרִטְוֵרָה (1) הַבֵּא כּוֹלוֹ לָבָן. מִתַּחֲלָה בֵּא כּוֹלוֹ מִכּוֹסָה בְּנִגְעָה יִסְגִּיר. כְּדִין זֹהָה כַּגְּרִיס. שְׁמַא יוֹוֹלַד לוֹ שְׁעָר לָבָן אוֹ מְחִיָּה. דִּאִין פְּרִיחָה מִטְּהָרָה בְּתַחֲלָה: נוֹלַד לוֹ שְׁעָר לָבָן. בְּסוֹף שְׁבֻעָה רֵאשׁוֹן אוֹ בְּסוֹף שְׁבֻעָה שְׁנִי, יְחֻלִּיט. וְאִם לֹא בֵּאֻ סִימְנֵי טוֹמָאָה, יִפְטוֹר: הַשְּׁחִירוֹ שְׁתִּיחָה. כֹּל הַנִּי דְּחֻשִׁיב, סִימְנֵי טְהָרָה נִינְהוּ וּמְפּוֹרָשִׁים הֵם לְעִיל בְּסוֹף פֶּרֶק קַמְאָה: נוֹלַד לוֹ מְחִיָּה אוֹ שְׁעָר לָבָן. אִם לְאַחַר שְׁבֻעָה סִימְנֵי טְהָרָה הִלְכוּ נוֹלַד לוֹ מְחִיָּה אוֹ שְׁעָר לָבָן, טָמֵא. וְאִם לֹא, טָהוֹר: וְכֹלן שְׁחִירוֹ זֵהָה רֵאשֵׁי אֲבָרִים. הַבֵּא כּוֹלוֹ לָבָן בְּתַחֲלָה בִּין שְׁהוֹזְקָה לְהַסְגִּיר בִּין לְחֻלִּיט בִּין לְפְטוֹר, אִם חֲזָרוּ וְנִתְגַּלוּ רֵאשֵׁי אֲבָרִים שְׁלָהוֹן, הָרִי הֵן כְּמוֹ שְׁהִיּוֹ וְטְהוֹרִים, לְלֹא חֻשִׁיבֵי מְחִיָּה. כִּיֻּלַּד, הַבֵּא כּוֹלוֹ לָבָן בְּתַחֲלָה וְהוֹסְגָר שְׁנֵי שְׁבֻעוֹת וְלֹא נוֹלְדוּ בּוֹ סִימְנֵי טוֹמָאָה, וּפְטוֹרוֹ, וְאַחַר כֵּן נִתְגַּלוּ בּוֹ רֵאשֵׁי אֲבָרִים, הֵינּוּ חֲזָרוּ בּוֹ רֵאשֵׁי אֲבָרִים מִתּוֹךְ הַפְּטוֹר, וְטָהוֹר. וְאִם הַחֲלִיטוּ בְּשְׁעָר לָבָן וְהַשְּׁחִירוֹ הַשְּׁעָרוֹת וְאַחַר כֵּן נִתְגַּלוּ רֵאשֵׁי אֲבָרִים, הֵינּוּ חֲזָרוּ בּוֹ רֵאשֵׁי אֲבָרִים מִתּוֹךְ הַחֲלֵט, וְטָהוֹר. וְאִם בְּסוֹף שְׁבֻעָה רֵאשׁוֹן אוֹ בְּסוֹף שְׁבֻעָה שְׁנִי נִתְגַּלוּ רֵאשֵׁי

אזכרים, היינו חזרו בו ראשי אזכרים מתוך הסגר, וטהור. כך נראית פירוש משנה זו מתוך תורת כהנים אבל רמז'ם לא פירשה כן: פרהה במקלתו. במקלת ראשי אזכרים שנתגלו: טמא. שהרי פשה הנגע: פרהה זכולו. אחר שפרחה במקלתו: טהור. דהוי ליה פורה מן הטמא. אבל אם מתחלה לאחר שנתגלו ראשי אזכרים בפרחה זכולו צבת אחת, טמא משום פסיון. והא דתנא רישא פרהה במקלתו טמא, הוא הדין פרהה זכולו נמי טמא, ולא נקט פרהה במקלתו אלא משום דבעי למתני צתרה פרהה זכולו טהור, דהיינו לאחר שפרחה במקלתו:

ח. אם בכלו פרהה פאחת, מתוך הטרה, טמא. ומתוך הטמאה, טהור. הטהור מתוך הסגר, פטור מן הפריעה ומן הפרימה ומן התגלחת ומן הצפרים. מתוך החלט, חייב בכלו. זה וזה מטמאים בביאה:

דרטורה (ח) מתוך הטרה טמא. כגון הבא כולו לבן בתחלה, ולאחר הסגר או החלט נטהר, דאם חזרו בו ראשי אזכרים ונתגלו, טהור, כדפרישנא לעיל. ואם מתוך טהרה זו חזרו ונתכסו צבת אחת, טמא משום פסיון, והיינו דקאמר אם פרהה זכולו כאחת מתוך טהרה, טמא, כדפרישנא במתניתין דלעיל דאם פרהה זכולו צבת אחת נמי טמא כמו פרהה במקלתו: פטור מן הפריעה ומן הפרימה. כל זמן שהוא מוסגר. ואילו טהור מתוך החלט, חייב בפריעה ופרימה כל זמן שהוא מוחלט. פריעה ופרימה, בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע: מטמאין בביאה. אם באו אל האוהל נטמא כל אשר באוהל:

ט. הבא פלו לבן ובו מחיה פעדשה, פרהה בכלו ואחר כך חזרו בו ראשי אזכרים, רבי ישמעאל אומר, פחזירת ראשי אזכרים בבהרת גדולה. רבי אלעזר בן עזריה אומר, פחזירת ראשי אזכרים בבהרת קטנה:

דרטורה (ט) פרהה זכולו ואחר כך נתגלו בו ראשי אזכרים. הבא מיירי שלא הספיק להחליטו עד שפרחה זכולו ונתגלו ראשי אזכרים, דר' ישמעאל מדמי ליה לבא כולו לבן בתחילה חוץ מראשי אזכרים, דטעון הסגר. ור' אלעזר בן עזריה סבר, לכיון דאילו לא פרהה היה מחליטו, דינו כבהרת קטנה ובה מחיה, דאי פרהה זכולו ואחר כך נתגלו ראשי אזכרים, טמא. ועוד יש לפרש, דאפילו החליטו במחיה ופרחה זכולו וטיהרו, קסבר ר' ישמעאל דאין מטמא בחזרת ראשי אזכרים, דכי מטמא בחזרת

לחשי אברים שאחר פריחה היכא דטהר בתורת פריחה, אצל הכא לאו בתורת פריחה
טהר, דהא אילו נתמעטה מחיה מכעלשה [נמי] טהור:

י. יש מראה נגעו לכהן ונשפר, ויש מראה ומפסיד.
פיצד, מי שהיה מחלט, והלכו להן סימני טמאה, לא
הספיק להראותה לכהן עד שפרחה בכלו, טהור.
שאלו הראה לכהן, היה טמא. בהרת ואין בה כלום,
לא הספיק להראותה לכהן עד שפרחה בכלו, טמא.
שאלו הראה לכהן, היה טהור:

דרטורה (י) מי שהיה מוחלט. בסער לבן או במחיה או בפסיון: לא הספיק להראות
לכהן. סימני טומאה הלכו: שאילו הראה לכהן. כשהלכו סימני טומאה היה מטהר,
ואם אחר כן היה פורח, היה טמא, דהוה ליה פורח מן הטהור, אצל השתא הוה ליה
פורח מן הטמא, וטהור: בהרת ואין בה כלום. אין בו סימן מסומני טומאה: עד
שפרחה בכלו טמא. כלומר, טעון הסגר כזא כולו לבן בתחלה. ואם מתחלה קודם
שפרחה הראה אל הכהן היה מסגיר, ובסוף שזוע כשפרחה, הוה ליה פורח הסגר
וטהור:

גמרא נדה דף לא ע"א

תנו רבנן: שלשה שתפין יש באדם: הקדוש ברוך הוא
ואביו ואמו. אביו מזריע הלבן שממנו עצמות וגידים
וצפרנים ומח שבראשו ולבן שבעין. אמו מזרעת אדם
שממנו עור ובשר ושערות ושחור שבעין. והקדוש ברוך
הוא נוטן בו רוח ונשמה וקלסתר פנים וראית העין
ושמיעת האזן ודבור פה והלוח רגלים ובינה והשכל. וכיון
שהגיע זמנו להפטר מן העולם הקדוש ברוך הוא נוטל

חִלְקוּ וְחִלְקוּ אָבִיו וְאִמּוֹ, מִנִּיחַ לְפָנֵיהֶם. אָמַר רַב פִּפְא הִינּוּ
דְאִמְרֵי אֵינְשֵׁי פּוּץ מִלְחָא וּשְׂדֵי בְשָׂרָא לְכֻלְבָּא:

כס"י קלסתר. זו: מראה העין. שאע"פ שנבראת העין מן האב והאם אינו רואה
תדע שהרי המת יש לו עינים ויש לו שפתים ויש לו אזנים ואינו רואה ולא שומע
ולא מדבר: פוץ מלחא. השלך המלח מן הבשר וקוב אינו אלא לכלבים כך הנשמה
היא מלח לגוף לקיימו כיון שהלכה אז מסריח הגוף:

זוהר ויקהל דף רח ע"ב

כַּד מָטָא לְכַרְסֵיָא קַדִּישָׁא תִּשְׁבְּחָתָא דָּא דְכָל יִשְׂרָאֵל קִימָן
תַּמָּן עַד זְמַנָּא דְקִאָמְרֵי קַדְשָׁא עֲלָאָה דְמוֹסָף וּכְדִין סְלוּקָא
דְלִתְתָא לְעִילָא לְאֶתְאַחְדָּא כֻּלָּא לְעִילָא לְמַהְוֵי כֻּלָּא
חַד. דָּא אִיהִי תִּשְׁבְּחָתָא דְסֻלְקָא עַל כְּלָהּוּ תִּשְׁבְּחָן. מִכָּאֵן
וְלִהְלָאָה סְדוּרָא דְצִלוּתָא דְשָׁאָר יוֹמֵי יִשְׁמַח מִשָּׁה וְכֻלֵּי
חֲדוּתָא דְדִרְגָּא עֲלָאָה עֲקָרָא דְאֲבָהוּן דְחֲדֵי בְהֵהוּא עַדְבֵי
דִּילֵיהּ כַּד סָלִיק כְּרִסְיָא לְגַבִּיהּ וְנָטִיל לָהּ וּמִתְחַבְּרָן
כְּחֻדָּא. וְדָא אִיהוּ חֲדוּתָא דְאִוְרִיתָא עֲלָאָה דְלְעִילָא תוֹרָה
שְׁבַכְתָּב דְחֲדֵי בְּאִוְרִיתָא דְלִתְתָּא תוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה וְאֶתְחַבְּרוּ
דָּא בְּדָא. כִּיּוֹן דְאֶתְחַבְּרוּ כְּחֻדָּא בְּעֵי בַר נֶשׁ לְאֶכְלָלָא בְּהֵהוּא
חֲדוּתָא לְעַמָּא קַדִּישָׁא יִשְׁמַחוּ בְּמִלְכוּתָדָּ שׁוּמְרֵי שַׁבַּת וְכוּ'.
אַלְהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ רְצֵה נָא בְּמִנוּחֵתָנוּ:

תרגום הזוהר כְּשֶׁהִשְׁבַּח מַגִּיעַ לְכַסֵּא הַקְדוּשָׁה, הִנֵּה הִשְׁבַּח הַזֶּה שְׁאוּמְרִים כָּל
יִשְׂרָאֵל, עוֹמֵד שָׁם, עַד הַזְמַן שְׁאוּמְרִים יִשְׂרָאֵל קִדְשָׁה עֲלִיוְנָה שָׁל מוֹסָף,
דְּהֵינּוּ פִתְרַן יִתְנוּ לָךְ וְכוּ'. וְחָזַן יֵשׁ עֲלֵיהּ לְאִלּוּ שְׁלִמְפָה לְעֵלוֹת לְמַעְלָה, כְּדֵי
שְׁהַכֵּל יִתְאַחַד לְמַעְלָה לְמַעְלָה, לְהִיּוֹת כְּלָם אַחַד. זֶה הוּא תְּשַׁבְּחָה הָעוֹלָה
עַל כָּל הַתְּשַׁבְּחוֹת. מִכָּאֵן וְלִהְלָאָה, הוּא סֹדֵר הַתְּפִלָּה כְּבִשְׂאָר הַיָּמִים, עַד
יִשְׁמַח מִשָּׁה וְכוּ'. דְּהֵינּוּ שְׂמִיחַת מִדְרָגָה עֲלִיוְנָה עֲקָרָה אֲבוֹתָ שְׁהוּא שְׂמִיחַ
בְּחֻלְקָה הַהוּא שְׁלוּ, כְּשֶׁהִכְפִּיֵּא עוֹלָה יִלְכוּ וְלוֹקַח אֹתָהּ, וּמִתְחַבְּרִים יַחַד. וְזֶה

הוא שמתת תורה שלמעלה, שהיא תורה שבכתב, השמח בתורה שלמטה, שהיא תורה שבעל פה, ומתחברים זה בזה. פיון שנתחברו יחד, לריד האדם לכלל בשמחה ההוא את עם הקדוש, ולומר, ישמחו במלכותך שומרי מצות וכו'. אליהנו ואלהי אבותינו לכה נא במנוחתנו:

פסוקה

הלכה

רמב"ם הלכות שבת פרק י

א. המפיש שחין בשבת כדי להרחיב פי המכה כדרך שהרופאים עושין שהם מתכוננין ברפואה להרחיב פי המכה הרי זה חיב משום מכה בפטיש שזו היא מלאכת הרופא. ואם הפיסה להוציא מפנה הלחה שבה הרי זה מתר: **ב.** המסתת את האבן כל שהוא חיב משום מכה בפטיש. המציד את האבן ביסוד הבגן ותקנה בידו והושיבה במקום הראוי לה חיב משום מכה בפטיש. הלוקט יבלת שעל גבי בגדים כגון אלו היבולות שבכלי צמר חיב משום מכה בפטיש והוא שיקפיד עליהן אבל אם הסירו דרך עסק הרי זה פטור. המנער טלית חדשה שחורה כדי לנאותה ולהסיר הצמר הלבן הנתלה בה כדרך שהאמנין עושין חיב חטאת. ואם אינו מקפיד מתר:

מוסר

שערי תשובה דף לא עא

הַחֲנִיף הַמְּשַׁבַּח אֶת הַרְשָׁע בְּפָנָיו, אֵף חֲכָמָתוֹ עֲמָדָה לוֹ כִּי
לֹא יִשְׁבַּחֵנוּ בְּפָנָי בְּנֵי אָדָם פֶּן יִהְיֶה לָהֶם לְמוֹקֵשׁ. גַּם זֶה
הַחֲנִיף גָּדוֹל עֹוֹנוֹ כִּי הִחְלִיק אֵלָיו בְּעֵינָיו וְלֹא יָשׁוּב מִדַּרְכּוֹ
הַרְעָה וְלֹא יִדְאָג לְעֵינָיו כִּי צָדִיק הוּא בְּעֵינָיו וְכָל אֲשֶׁר אֵינְנוּ
מַעֲדֵת הַצְּדִיקִים אִם יִשְׁבַּחוּהוּ יֹאמֶר בְּלִבּוֹ אֲמַנִּם יִדְעֵתִי כִּי
כֹן כָּעֲנִין שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יא) בְּפֶה חֲנִיף יִשְׁחִית רַעְהוּ וּבִדְעַת
צְדִיקִים יִחְלְצוּ. פְּרוֹשׁ הַחֲנִיף מִשְׁחִית רַעְהוּ בְּפִיו כִּי יִשְׁבַּחֵנוּ
וַיֵּאֱמֶן לְדַבְּרֵיו וַיִּקְשֶׁה אֶת רוּחוֹ וַיִּרְאֶה אֶת נַפְשׁוֹ בִּיקָר וְלֹא
יָבִין אֶת עֲפָלָה נַפְשׁוֹ וְהַמְּכַשֶּׁלָה הַזֹּאת תַּחַת יָדוֹ גַּם יָרוּם
לְבָבוֹ וַיִּפֹּל בְּמַכְמוֹרוֹת גְּאֹוֹתוֹ. הִנֵּה כִּי הַשְׁחִית הַשְׁחִיתוֹ
בְּחֶלֶק שִׁפְתָיו וּבִדְעַת צְדִיקִים יִחְלְצוּ. הַצְּדִיקִים יִחְלְצוּ
בִדְעַתְם מִנִּזְקֵי הַחֲנִיף כִּי אִם יִשְׁבַּחֵנוּ וְלֹא יָרוּם לְבָבוֹ לְמַעַן
זֹאת, כְּמוֹ שֶׁאֱמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה: אֲפֹלוּ כָּל
הָעוֹלָם אוֹמְרִים עֲלֶיךָ צְדִיק אַתָּה הוּי בְּעֵינֶיךָ כְּרָשָׁע וְאֱמָרוּ
אִם יֵשׁ עֲלֶיךָ רַעִים מְקַצְתֶּם מִשְׁבָּחִים וּמְקַצְתֶּם מוֹכִיחִים,
אָהֵב אֶת הַמוֹכִיחִים וּשְׂנוֹא אֶת הַמְּשַׁבָּחִים, כִּי אֵלֶּה לְחַיֵּי
עוֹלָם יִבְיֹאוּךָ וְאֵלֶּה בְּרַעְיָתְךָ יִשְׁמַחוּךָ כִּי יִשְׁבַּחוּךָ וַיִּתְּכוּ גַם
כֹן לְפָרֵשׁ וּבִדְעַת צְדִיקִים יִחְלְצוּ רֵיעֵיהֶם כִּי לֹא יִחְנִיפוּ
לָהֶם, אֲבָל הוֹכַח יוֹכִיחוּם וַיִּוְרוּ אוֹתָם בְּדַרְךְ בְּתַעוּתָם
בְּתַהוּ לֹא דַרְךְ. (שם כו) וּפֶה חֶלֶק יַעֲשֶׂה מִדַּחָה הַמְּשִׁיל פֶּה
חֶלֶק לְדַרְךְ חֶלֶק לְקוֹת וְאֱמַר כִּי כֹאֲשֶׁר יִפֹּל הָאָדָם וַיִּדַּחָה
בְּלִכְתּוֹ בְּדַרְךְ חֶלֶק לְקוֹת כָּעֲנִין שֶׁנֶּאֱמַר (תהילים לה) יְהִי דַרְכְּכֶם
חֶשֶׁד וְחֶלֶק לְקוֹת וּמִלֶּאֶד הִי רוֹדֶפֶם. כֹן יִפֹּל הָאָדָם וּמַחָה
בְּפֶה חֶלֶק וְהוּא פֶּה חֲנִיף עַל הָעֲנִין שֶׁבְּאַרְנוּ אֲשֶׁר אֱמַר דָּוִד
הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם (שם יב) יִכְרַת הִי כָּל שִׁפְתֵי חֶלְקוֹת לְשׁוֹן
מִדַּבְּרַת גְּדוֹלוֹת. קִלְלָה פֶּה חֶלֶק, כִּי יִשְׁחִית בּוֹ רַעְהוּ. וְהַלְשׁוֹן
הַקָּשָׁה שֶׁהוּא הַחֶלֶק וְהוּא לְשׁוֹן הָרַע. וַיֵּשׁ מִן הַחֲנִיפִים
שְׂמֵת־כּוֹנִינִים לְהַחֲנִיף לְאַנְשֵׁי זְרוּעַ כְּדִי שֶׁיִּכְבְּדוּ אוֹתָם
וַיִּנְשְׂאוּם. וְאֱמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה: כָּל הַמְּחַנֵּיף
לְחִבְרוֹ לֵשֶׁם כְּבוֹד לְסוּף נִפְטָר מִמֶּנּוּ בְּקִלוֹן:

פרשת האזינו

האזינו יום ראשון תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד 12 דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

לב (א) הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְרָה וְתִשְׁמַע
הָאָרֶץ אֲמַרְי פִּי : אֲצִיתוּ שְׁמַיָא וְאֶמְלִל וְתִשְׁמַע אֶרְעָא
מִימְרֵי פִּמִי :

רש"י האזינו השמים. שאני מתרה בהם בישראל ותהיו אתם עדים בדבר (לעיל ב, יט) שכן אמרתי להם שאתם תהיו עדים, וכן ותשמע הארץ. ולמה העיד בהם שמים וארץ, אמר משה אני בשר ודם, למחר אני מת, אם יאמרו ישראל לא קבלנו עלינו הברית מי ברא ומכחישם, לפיכך העיד בהם שמים וארץ, עדים שהן קיימים לעולם. ועוד, שאם יזכו, יבואו העדים ויתנו שכרם, הגפן תתן פריה, והארץ תתן יבולה, והשמים יתנו טלם. ואם יתחזבו, תהיה בהם יד העדים תחלה (לעיל יא, ח) , ועלך את השמים ולא יהיה מטר והארמה לא תתן את יבולה, ואחר כך ואזדתם מהרה על ידי האמות:

(ב) יַעֲרֹף כַּמָּטֵר לְקַחֵי תִזְלַל כַּטַּל אֲמַרְתִּי
כְּשֶׁעִירָם עָלַי דָּשָׂא וְכַרְבִּיבִים עָלַי עֲשָׂב :
יְבַסֵּם כַּמָּטָר אֲוִלְפָנִי יִתְקַבֵּל כַּטַּל מִימְרֵי כְרוּחֵי מָטָרָא דְנִשְׁבִּין
עַל דְּתָאָה וְכַרְסִיסֵי מְלָקוּשָׂא דִּי עַל עֲשָׂבָא :

רש"י יערף כמטר לקחי. זו היא העדות שתעידו שאני אומר בפניכם, תורה נתתי לישראל שהיא חיים לעולם כמטר זה שהוא חיים לעולם, כאשר יערפו השמים טל ומטר: יערף. לשון נטיפה וכן (לקמן ג, כח) יערפו טל, (תהלים סה, יב) ירעפון דשן: תזל כטל. שהכל שמחים בו, לפי שהמטר יש שהן עצבים, כגון הולכי דרכים ומי שהיה בורו מלא יין: כשעירם. לשון (תהלים קמח, ח) רוח סערה, כתרגומו כרוחי מטרא. מה הרוחות הללו מחזיקים את העשבים ומגדלן אותם, אף דברי תורה מחזיקין את לומדיהן ומגדלן אותם: וכרביבים. טפי מטר. ונראה לי על שם שורה כחץ נקרא רביב, כמה דלאת אמר (בראשית כח) רובה קשת: דשא. אדברי"ץ עטיפת הארץ מכסה בירק: עשב. קלח אחד קרוי עשב, וכל מין ומין לעלמו קרוי עשב:

כִּי שֵׁם יְהוָה אֶקְרָא הָבוּ גְדֹל לְאֱלֹהֵינוּ :
אֲרִי בְשֵׁמָא דִּי אֲנָא מְצַלִּי הָבוּ רְבוּתָא קְדָם אֱלֹהֵנָא :

רש"י כי שם ה' אקרא. הרי כי משמש בלשון כאשר, כמו (ויקרא כג) כי תבאו אל הארץ, כשקרא ואזכיר שם ה', אתם הבו גדל לאלהינו וברכו שמו. מכאן אמרו שעונין ברוך שם כבוד מלכותו אחר ברכה שבמקדש:

הַצֹּר תָּמִים פְּעָלוּ כִּי כָּל דְּרָכָיו מְשֻׁפָּט
אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עֹול צְדִיק וְיֵשֶׁר הוּא :
תְּקִיפָא דְשְׁלָמִין עוֹבְדוֹהִי אֲרִי כָּל אֲרֻחְתֵּיהּ דִּינָא אֱלֹהָא מְהִימְנָא דְמִן
קְדָמוֹהִי עוֹלָה לָא נָפֵק מִן קְדָם דְּזַפִּי וְקִשִּׁיט הוּא :

רש"י הצור תמים פעלו. אף על פי שהוא חזק, כשמציא פרענות על עוברי ראונו, לא בשטף הוא מציא, כי אם בדיון, כי תמים פעלו: אל אמונה. לשלם לצדיקים דקתם לעולם הבא. ואף על פי שמאחר את הגמול, סופו לאמן את דבריו: ואין עול. אף לרשעים משלם שכר דקתם בעולם הזה: לדיק וישר הוא. הכל מצדיקים עליהם את דינו, וכך ראוי וישר להם. לדיק מפי הבריות. וישר הוא וראוי להצדיקו:

שְׁחַת לוֹ לֹא בְּנֵיו מוֹמָם דּוֹר עֵקֶשׁ
וּפְתִלְתַּל : חֲבִילוֹ לְהוֹן לָא לֵיה בְּנֵי דִי פְּלָחוּ לְטַעוֹתָא דְרָא
דְּאֲשַׁנְיוּ עוֹבְדוֹהִי וְאֲשַׁתְּנֵיו :

רש"י שחת לו וגו'. כתרוממו חבילו להון ולא ליה: בניו מומם. בניו היו, והשחתה שהשחיתו היא מומם: בניו מומם. מומם של בניו היה ולא מוממו: דור עקש. עקום ומעקל, כמו (מכילת ג, ט) ואת כל הישרה יעקשו, ובלשון משנה חלדה שגניה עקומות ועקושות: ופתלתל. אנטורטיליי"ש כפתיל הזה שגולדן אורו ומקיפין אותו סביבות הגדיל. פתלתל מן התצות הכפולות, כמו (ויקרא יג, מט) ירקרקו, אדמדם, (תהלים לה, יא) סחרחרו, (מלכים א' ז, כג) סגלגל:

הַלִּיהוָה תִּגְמְלוּ זֹאת עִם נָבֵל וְלֹא חָכָם
הֲלוֹא הוּא אָבִיךָ קִנְיָךְ הוּא עֲשֶׂיךָ וַיְכַלְנֶיךָ :
הָא קְדָם יֵי אַתּוֹן גְּמְלִין דָּא עֲמָא דְקַבִּילוּ אוֹרִיתָא וְלֹא חֲפִימוּ הָלֵא
הוּא אָבוּךָ וְאַתָּה דִּי לֵיה הוּא עֲבָדְךָ וְאַתְּקֶנְךָ :

רש"י הלי"י תגמלו זאת. לשון תמה, וכי לפניו אתם מעציבין, שיש בידו לפרע מכם ושהטיב לכם בכל הטובות: עם נבל. ששכחו את העשוי להם: ולא חכם. להבין את הגולדות שיש בידו להטיב ולהרע: הלא הוא אביך קנך. שקנאך, שקנך בקן הסלעים ובארץ חזקה, שתקנך בכל מיני תקנה: הוא עשך. אמה באמות:

ויכננג. אחרי כן בכל מיני בסיס וכן. מכס כהגיס מכס נביאים ומכס מלכים, כרך שהכל תלוי בו:

נביאים - שמואל ב - פרק כב

כב (א) וַיְדַבֵּר דָּוִד לַיהוָה אֶת דְּבָרֵי הַשִּׁירָה
הַזֹּאת בַּיּוֹם הַצֵּיל יְהוָה אֶתוֹ מִכַּף כָּל
אֹיְבָיו וּמִכַּף שָׁאוּל : וַשִּׁבַח דָּוִד בְּנִבְאוֹת קָדָם יְיָ ית
פְּתִיחֵי תוֹשֵׁב־חֲתָא הַדָּא עַל כָּל יוֹמֵיָא דְשִׁיזִיב יְיָ ית יִשְׂרָאֵל מִיַּד כָּל
בְּעָלֵי דְבָבֵיהוֹן וְאַף לְדָוִד שִׁיזִבֵיה מִחֲרָבָא דְשָׁאוּל :

רש"י ביום הצייל ה' אותו. לעת זקנתו, לאחר שעברו עליו כל כרותיו ונזול מכולם: ומכף שאול. והלא שאול בכלל היה, אלא שהיה אויבו ורודפו מכולם. כיוצא בו (לעיל ב' ב'): תשעה עשר איש ועשהאל, כיוצא בו (יהושע ב' א'): לכו ראו את הארץ ואת יריחו וכיוצא בו (מלכים א' יא א'): והמלך שלמה אהב נשים נכריות ואת בת פרעה (מלכים א' יא א):

כב (ב) וַיֹּאמֶר יְהוָה סִלְעֵי וּמַצְדָּתִי וּמַפְלְטֵי
לִי : וַאֲמַר יְיָ תוֹקְפִי וְרוּחֲצָנִי וּמְשִׁיזִיב יְתִי :

רש"י סלעי ומאודתי. לשון חוזק הם, 'סלע' כמשמעו, 'מאודה' היא מאודת יערים, שקורין פליישא"ץ בלע"ז. ועל סם הגם שנעשה לו בסלע המחלוקת (שמואל א' כג ה), והמאודת בחורשה: ומפלט לי. מפלטי עם כבא ישראל במלחמה, ופעמים שהוא מפלט לי כשאני לבדי, כגון מן יסבי בנוב (לעיל כא ז):

כב (ג) אֱלֹהֵי צוּרֵי אַחֶסֶה בּוֹ מָגְנִי וְקַרְנִי יִשְׁעֵי
מִשְׁגָּבִי וּמְנוּסֵי מִשְׁעֵי מִחֶמְסַת תִּשְׁעֵנִי :
אֱלֹהֵי דְאֲתִרְעֵי בִי קָרְבָנִי לְדַחֲלֵתִיָּה תוֹקְפִי דְמִן קְדָמוּהִי מִתִּיָּהֵב לִי
תְקוּף וּפּוּרְקוֹן לְאֲתַגְבְּרָא עַל בְּעָלֵי דְבָבִי רּוּחֲצָנִי דְעַל מִימְרֵיה אָנָּה
רְחִיץ בְּעֵדוֹן עֶקֶא מָגִין עָלַי מִבְּעָלֵי דְבָבִי וְאַמַר לְאַרְמָא קֶרְנִי בְּפוּרְקִינָה
סוּמְכָנִי דִּהְוֵא מִימְרֵה סִמְדָּ לִי כַּד הִוִּיתִי עָרִיק מִן קָדָם רְדִפִי פּוּרְקָנִי
מִבְּעָלֵי דְבָבִי וְאַף מִיַּד כָּל חֲטוּפִין שִׁיזִיב יְתִי :

רש"י אורי . לשון סלע , שהסלע מחסה לעוברי דרך , מן המטור והרוחות , אצריאמ"ש בלע"ז : אחסה לשון כיסוי , שהייתי מתכסה לעזרה : משגבי . סומכני : ומנוסי . שהייתי גם אליו לעזרה :

(ד) **מִהָלַל אֶקְרָא יְהוָה וּמֵאִיבֵי אֲנֹשֶׁעַ** : אָמַר דָּוִד בְּתוֹשֶׁבְחָא אֲנָא מְצִילִי קָדָם יְיָ דְּבָכַל עֲדֹן מִבְּעָלִי דְּבָבִי פְּרִיק יְתִי :

רש"י מהולל אקרא ה' . כתרגומו ; בקראי לו אהודנו , לפי כי מאויבי אני בוטח שאושע . ויתכן לפתור אקרא ואושע , לשון 'הוה' :

(ה) **כִּי אֶפְּנִי מִשְׁבְּרֵי מָוֶת נַחֲלִי בְּלִיעַל יַבְעֵתְנִי** : אָרִי אֶקִּיפְתְּנִי עֶקְא כְּאֶתְא דִּיתְבָּא עַל מִתְבָּרָא וְחִילָא לִית לָהּ לְמִילַד וְהִיא מְסַכְנָא לְמַמַּת סִיעַת חִיבִין בְּעַתַּת יְתִי :

רש"י אפפוני . הקיפוני : משברי מות . כתרגומו : כאתא דיתבא על מתברא , כן פס מושב האבנים שהאשה יולדת פס : נחלי . גייסות שוטפות כנחל :

(ו) **חֲבָלֵי שְׂאוֹל סִבְּנֵי קִדְמוֹנֵי מִקְשֵׁי מָוֶת** : מִשְׁרִית רְשִׁיעִין אֶקְפוּנֵי קִדְמוֹנֵי דְּמִזְיָנִין בְּמִנֵּי קָטוֹל :

רש"י חבלי . כתרגומו : משרית , כמו (שמואל-א' ה) : חבל נביאים : קדמוני . באו לפני . (ז) בצר לי אקרא ה' וישמע וגו' . כך דרך לשון הוה , מדבר לשון עבר ולשון עתיד בפעם אחת :

כתובים - תהילים - פרק ט

(ט) **לְמַעַן אֲסַפְּרָה כָּל תְּהִלָּתֶיךָ בְּשַׁעְרֵי בַת צִיּוֹן אֲגִילָה בִּישׁוּעָתֶךָ** : מִן בְּגִלְל דְּאִשְׁתַּעֲי לְכַלְהוֹן שְׁבַחְתֶּךָ בְּמַעְלָנִי תִרְעִי כְּנִישַׁת צִיּוֹן אֲדוּץ בְּפוּרְקָנֶךָ : (יט) **טָבְעוּ**

גוֹיִם בְּשִׁחַת עָשׂוּ בְּרִשְׁתּוֹ זֶה טָמְנוּ נִלְכְּדָה
רְגָלָם : טָבְעוּ עַמְמֵיָא בְּשׁוֹחַתָא דְעַבְדוּ בְּמִצְדָתָא דְנָא כְּמִנּוּ
אֶתְאַחַדְתּוּ רְגְלֵיהוֹן :

רש"י טבעו גוים . זו היא התהלה אשר אספר :

נוֹדַע יְהוָה מְשַׁפֵּט עֲשָׂה בְּפַעַל כְּפִיו (יז)
נוֹקֵשׁ רָשַׁע הַגִּיוֹן סָלָה : גְּלִי קָדָם יי דִּין דְעַבְד בְּעוֹבְדֵי
אִידוּי אֶתְקַל רְשִׁיעָא יְרַנְנוּ צְדִיקָא לְעַלְמִין :

רש"י נודע ה' . כל זה מן התהלה נודע ה' לבריות כי שליט הוא ומושל ונוקם לאויביו שהרי משפט
עשה בהם יושטי"א בלעז : נוקש רשע . נכשל רשע : הגיון . נהגה זאת סלה :

יְשׁוּבוּ רְשָׁעִים לְשִׂאוּלָה כָּל גוֹיִם שְׂכִיחֵי
אֱלֹהִים : יְתוּבוּן רְשִׁיעֵי לְשִׂיּוּל כְּלָחוּן עַמְמֵיָא דְאֶשְׁלִי דְחִלְתָא
דִּי :

רש"י לשאולה . אמר רבי נחמי' כל תיבה הכריכה למ"ד בתחלתה הטיל לה ה"א בסופה כגון (בראשית יב
) מלרימה מדברה התיבון לי' והכתיב ישובו רשעים לשאולה א"ר אבא בר זבדי למדריגה התחונה של
שאל ומהו ישובו לאחר שיאלו מגיהנם ויעמדו בדין ויתחייבו ישובו למדריגה תחתית של גיהנם :

כִּי לֹא לְנֶצַח יִשְׁכַּח אָבִיוֹן תְּקוּתָא (ענויים)
עֲנִיִּים תֵּאבְדוּ לְעַד : מְטוּל דְלָא לְעַלְמֵיָא מְשַׁתְּלֵי חֲשׂוּכָא
סוּבְרָא דְעֲנוּתָנִי לֹא תְהוּבָד לְעַלְמָא :

רש"י כי לא לנצח ישכח . ישראל האביון מלפקוד עליהם מה ששיעבדו בו , ותקות עניים לא תאבד
לעד :

קוּמָה יְהוָה אֶל יַעֲז אָנוּשׁ יִשְׁפֹּטוּ גוֹיִם (יח)
עַל פְּנֵיהֶּ : קוּם יי לֹא יִתְעַשֵּׂן בַּר נְשָׂא רְשִׁיעָא יִתְדָנוּן עַמְמֵיָא
קוּדְמָא :

רש"י קומה ה' . דוד הי' מתפלל לפני הקב"ה שיקום וימהר לעשות זאת : אל יעז . עמלק לאורך ימים בגדולתו : על פניך . בצביל הכעס שהכעיסוך במקדשך :

משנה תרומות פרק י

א. בַּצֵּל שֶׁנִּתְּנוּ בְּתוֹךְ עֲדָשִׁים, אִם שָׁלֵם, מִתֵּר. וְאִם חֲתָכוּ, בְּנוֹתָן טָעַם. וְשָׁאֵר כָּל הַתְּבַשִּׁיל, בֵּין שָׁלֵם בֵּין מִחֲתָךְ, בְּנוֹתָן טָעַם. רַבִּי יְהוּדָה מִתֵּיר בַּצְּחִנָּה, שְׂאִינָה אֶלָּא לְטוֹל אֶת הַזֵּהֲמָא :

ברטנורה (א) בצל שנתנו לתוך עדשים. [של חולין] וה"ה בצל של תרומה שנתנו לתוך עדשים: (בצל שנתנו לתוך עדשים. בצל של תרומה שנתנו לתוך עדשים [של חולין]. והוא הדין לבצל של חולין שנתנו לתוך עדשים של תרומה. ומיירי כגון שנתנו בעדשים אחר ביטולו) וילאו ממנו מימיו, שאז אין הבצל כשהוא שלם פולט בעדשים ולא בולע מהם. אבל אם נתבצל הבצל בעדשים פשיטא דיהיב ובלע טעמא אף כשהוא שלם: בנותן טעם. דטעים להו כהן, שמותר בחולין ובתרומה, אי אית בהו טעמא דתרומה הכל אסור לזרים, ואי לא, הכל חולין כשהיה: ושאר כל תבשיל. כגון שום וקפלוט וכיוצא בהן: מתיר בצחנה. אם נתן בצל של תרומה בצחנה, שהם דגים קטנים הכבושות בציר, נוטל את הבצל והצחנה מותר, ובלבד שיהיה הבצל שלם שלא נימוח ולא נתערב עם הצחנה. שאין הבצל ניתן לתוכו אלא להעביר זוהמת הדגים ולא כדי ליתן בו טעם. ואין הלכה כר' יהודה:

ב. תְּפוּחַ שְׁרֶסְקוֹ וְנִתְּנוּ לְתוֹךְ עֵסָה וְחִמְצָה, הֵרִי זֹו אֲסוּרָה. שְׁעוּרִים שֶׁנִּפְּלוּ לְתוֹךְ הַבּוֹר שֶׁל מַיִם, אֵף עַל פִּי שֶׁהִבְאִישׁוּ [מִימִיו], מִימִיו מִתְּרִין :

ברטנורה (ב) תפוח. של תרומה, שרסקו ונתנו כשהוא מרוסק וכתוש לתוך העיסה, וחמלה, הואיל וחולין מחמת התרומה נתחמלה, העיסה אסורה לזרים: אף על פי שהבאישו. מחמת השעורים של תרומה, מימיו מותרים:

ג. הַרוּדָה פֶּת חֲמָה וְנִתְּנָה עַל פִּי חֲבִית שֶׁל יַיִן שֶׁל

תְּרוּמָה, רַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר, וְרַבִּי יְהוּדָה מִתִּיר. רַבִּי יוֹסִי, מִתִּיר בְּשָׁל חֲטָיִים, וְאוֹסֵר בְּשָׁל שְׁעוּרִים, מִפְּנֵי שֶׁהַשְּׁעוּרִים שׁוֹאֲבוֹת:

דרטורה (ג) הרודה. הולאת הפת מן התנור נקראת רדייה: ונתנה על פי חזית של יין של תרומה. דהשתא הפת קולטת ושואבת מריח היין: ר' מאיר אוסר. דסבר ריחא מילתא היא: ר' יהודה מתיר. דסבר ריחא לאו מילתא היא: מפני שהשעורים שואבות. מושכות מלחלוחית יין של תרומה. והלכה כר' יוסי:

ד. תנור שהסיקו בכמון של תרומה ואפה בו, הפת מתרת, שאין טעם כמון, אלא ריח כמון:

דרטורה (ד) אלא ריח כמון. דדוקא ריח של (פטוס) [כמון] נכנס לתוך הפת, וריחא לאו מלתא היא בין בתרומה בין בכל איסורין שבתורה, ואי משום דהוסק התנור בתרומה אין איסורה איסור הנאה:

ה. תלתן שנפלה לתוך הבור של יין, בתרומה ובמעשר שני, אם יש בזרע כדי לתן טעם, אבל לא בעץ. בשביעית ובכלאי הכפרם והקדש, אם יש בזרע ובץ כדי לתן טעם:

דרטורה (ה) תלתן. בערבי חילבא, ובלע"ז פינגרי"גו: אבל לא בעץ. אף על פי שטעם עמו ופריו שוה, אין העץ מאטרף עם הפרי לאסור יין של חולין, לפי שאין העץ קדוש בתרומה. אבל שביעית וכלאים והקדש אף העץ אסור. והעץ של תלתן ביין, נותן טעם לשבח הוא:

ו. מי שהיו לו חבילי תלתן בכלאי הכפרם, ידלקו. היו לו חבילי תלתן של טבל, כותש ומחשב כמה זרע יש בהם, ומפריש את הזרע, ואינו צריך להפריש את העץ. אם הפריש, לא יאמר אכתוש ואטול את העץ ואתן את הזרע, אלא נותן העץ עם הזרע:

דרטורה (ו) ידלקו. שאף העץ נאסר וכלאי הכרם טעונים שריפה לכתוב (דברים כג) פן תקדש המלחה, פן תוקד אש: ומחשב כמה זרע יש בהן. דתרומה ניטלת במחשבה

ובאומד הדעת: ואינו כריד להפריש את העץ. ואף על פי שטעם עכו ופריו שוין: ואם הפריש. קודם כתישה, אינו יכול לכתוש ולהפריש מן הזרע וישאר העץ לעלמו, כיוון שקרא עליו שם תרומה כריד ליתנו לכהן:

ז. זִיתֵי חֲלִין שֶׁכֶּבֶשׁוּ עִם זֵיתֵי תְרוּמָה, פְּצוּעֵי חֲלִין עִם פְּצוּעֵי תְרוּמָה, פְּצוּעֵי חֲלִין עִם שְׁלֵמֵי תְרוּמָה, אוּ בְּמֵי תְרוּמָה, אָסוּר. אֲבָל שְׁלֵמֵי חֲלִין עִם פְּצוּעֵי תְרוּמָה,
מִתָּר:

ברטורה (ז) שכבשן עם זיתי תרומה. לרד זיתים לכבשן במים ובמלח, וכשזיתי חולין פצועין דהיינו כחושים או מרוסקים בולעים מזיתי תרומה אף אם זיתי תרומה הם שלימים. ואף אם כבשן במים שכבשן בהן זיתי תרומה אסור: אבל שלימי חולין. כשזיתי חולין שלימים אף אם כבשן עם זיתי [תרומה] פצועין אין בולעין מהם:

ח. דָּג טָמֵא שֶׁכֶּבֶשׂוּ עִם דָּג טָהוֹר, כָּל גֶּרֶב שֶׁהוּא מִחֲזִיק סְאֵתִים, אִם יֵשׁ בּוֹ מִשְׁקַל עֶשְׂרֵה זוּז בִּיהוּדָה שֶׁהֵם חֲמֵשֶׁה סְלָעִים בְּגִלְגִּיל דָּג טָמֵא, צִירוֹ אָסוּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, רַבִּיעִית בְּסֵאֵתִים. וְרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, אֶחָד מִשְׁשֶׁה עֶשֶׂר בּוֹ:

ברטורה (ח) גרב. חבית: כל גרב שהוא מחזיק סאתים. אם נכבש דג טמא עם הרבה דגים טהורים בתוך חבית, והחבית מחזיק סאתים, ויש מזכיר דג טמא משקל עשרה זוזים של יהודה, שהם חמשה סלעים של גליל, וכל השאר ליר דג טהור, שנמלא ליר של דג טמא אחד מתשע מאות וששים של דג טהור, אסור. ואם היה הזכיר של דג טמא פחות מכן מותר: ר' יהודה אומר רביעית לסאתים. כשיהיה רביעית לוג של ליר טמא בתוך סאתים של טהור אסור הכל. פחות מכן מותר. ושיעור זה הוא קרוב למאתים. ואף על גב דר' יהודה סבר מין במינו לא בטיל, שאני ליר דזיעה בעלמא הוא ואין איסורו אלא מדרבנן לכך אמר ר' יהודה דבטל בקרוב למאתים: ורבי יוסי אומר. דבטל בששה עשר. והלכתא ליר בטל ביותר מאלף, אם יש יותר מאלף מדג טהור ואחד מדג טמא הכל מותר, ואם לאו הכל אסור:

ט. חֲגָבִים טְמֵאִים שֶׁנִּכְבְּשׂוּ עִם חֲגָבִים טָהוֹרִים, לֹא פְּסְלוּ אֶת צִירָם. הֵעִיד רַבִּי צְדוּק עַל צִיר חֲגָבִים

ברטנורה (ט) לא פסלו את לירן. דהקילו בציר של חגבים טמאים שאינו אוסר, מפני שאין להם דם ואינו אלא לחלוחית בעלמא: שהוא טהור. לא מציעא דאינו אוסר את תערובתו אלא הוא עצמו טהור. והלכה כעדותו של ר' לדוק:

י. כָּל הַנִּכְבָּשִׁים זֶה עִם זֶה, מִתְּרִים, אֶלָּא עִם הַחֲסִית. חֲסִית שֶׁל חֲלִין עִם חֲסִית שֶׁל תְּרוּמָה, יֵרָק שֶׁל חֲלִין עִם חֲסִית שֶׁל תְּרוּמָה, אֶבֶל חֲסִית שֶׁל חֲלִין עִם יֵרָק שֶׁל תְּרוּמָה, מִתְּרִ:

ברטנורה (י) כל הנכבשים זה עם זה. ירקות חולין שנכבשו עם ירקות של תרומה אין התרומה אוסרת את החולין: חוץ מן החסית. שום ולוף וכלל וכרתי קרויים חסית. לאגב חורפייהו יהבי טעמא בכל מידי דנכבשין עמהן, וכשהן של תרומה אוסרים בין ירק בין חסית של חולין, ושאר ירקות של תרומה אינן אוסרים כשהן נכבשים, אבל מבושלים או נשלקים אוסרים:

יא. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, כָּל הַנִּשְׁלָקִים עִם הַתְּרָדִים, אֶסוּרִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵם נוֹתְנִין אֶת הַטֶּעַם. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, כְּרוֹב שֶׁל שְׁקִיא עִם כְּרוֹב שֶׁל בַּעַל, אֶסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בוֹלֵעַ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, כָּל הַמִּתְבַּשְׁלִין זֶה עִם זֶה, מִתְּרִים, אֶלָּא עִם הַבָּשָׂר. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר, הַכֶּבֶד אוֹסְרֵת וְאִינָה נְאֻסְרֵת, מִפְּנֵי שֶׁהִיא פוֹלְטֵת וְאִינָה בּוֹלְעֵת:

ברטנורה (יא) ר' יוסי אומר כל הנשלקים עם התרדים אסורים. רבי יוסי פליג אתנא קמא וסבר דכל שאר ירקות אינן אוסרים אפילו נשלקים, חוץ מן התרדים של איסור כגון של תרומה ושל כלאי הכרם שהן נותנים טעם בשליקתן: כרוב של שקיא. הגדל בארץ יבשה שריך להשקותה, אם [שלקו] עם כרוב של תרומה הגדל בארץ לחה שאין לריך להשקותה, אסור, דשל שקיא מחמת יבשותו הוא בולע: רבי עקיבא אומר. כל איסור והיתר המתבשלים זה עם זה והם מין אחד מותרים, שאין נותנים טעם זה בזה, חוץ מבשר איסור והיתר שנתבשלו יחד לאסור. ולית הלכתא כחד מהגך תנאי אלא כתנא קמא בלבד, לאמר כל הנכבשים מותרים חוץ מן החסיות, אבל מבושלים או שלוקים כולן אוסרים: הכבד אוסרת. כבד של טריפה שזיסלה עם

היתר, אוסרת כל המתבטל עמה: ואינה נאסרת. אם נתבטלה עם דבר איסור, דמתוך שהיא טרודה לפלוט תדיר ריבוי דם שבה, לא בלעה. והלכתא, כדז שנתבטלה אפילו היא של היתר אסור לאכלה, ואוסרת כל מה שנתבטל עמה לפי שהיא מלחה דם ופולטת וחוזרת וזולעת מהדם שפלטתה ואין לה תקנה צדיקול, אלא אם כן הבהבה באור תחילה יפה, וכן נהגו העם:

יב. בִּיצָה שְׁנֵתִבֶּשֶׁלָה בְּתַבְלִין אֲסוּרִין, אֶפְלוּ חֶלְמוֹן שְׁלָה, אֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹלֵעַ. מִי שֶׁלָקוֹת וּמִי כִבָּשִׁים שֶׁל תְּרוּמָה, אֲסוּרִים לְזָרִים:

צרטורה (יב) בתבלין אסורים. כגון תבלין של תרומה או של ערלה וכלאי הכרם: אפילו חלמון. האודם של ביצה שהוא מצפנים, וכל שכן החלבון שהוא מצחוף: מי כבשים ומי שלקות. שנכבשו או נשלקו בהן תרומה, אסורים לזרים:

גמרא ברכות דף סג ע"ב

ועוד פתח רבי יהודה בכבוד תורה ודרש. (דברים כז) הספית ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם. וכי אותו היום נתנה תורה לישראל והלא אותו יום סוף ארבעים שנה היה. אלא ללמדך שחביבה תורה על לומדיה בכל יום ויום כיום שנתנה מהר סיני. אמר רבי תנחום בריה דרבי חייא. איש כפר עכו: תדע שהרי אדם קורא קריאת שמע שחרית וערבית וערב אחד אינו קורא דומה כמי שלא קרא קריאת שמע מעולם. הספית עשו פתות פתות ועסקו בתורה לפי שאין התורה נקנית אלא בחבורה. כדרבי יוסי ברי חנינא דאמר רבי יוסי ברי חנינא: מאי כתיב (ירמיה א) חרב אל הבדים ונואלו חרב על שונאיהם של תלמידי חכמים שיושבים בד בבד ועוסקים בתורה. ולא עוד אלא שמתפשים. כתיב הכא ונואלו וכתוב התם (במדבר יב) אשר

נואלנו. ולא עוד אלא שחוטאים שנאמר ואשר חטאנו ואי בעית אימא מהכא (ישעיה יט) נואלו שרי צוען. דבר אחר: הסכת ושמע ישראל, בפתו עצמכם על דברי תורה כדאמר ריש לקיש דאמר ריש לקיש מנין שאין דברי תורה מתקימין אלא במי שממית עצמו עליהם. שנאמר (במדבר יט) זאת התורה אדם כי ימות באהל:

רש"י הסכת עשו כחות כחות. לריש הם כמו עשו: כתו עצמכם. ודקו נמי הם כמו עשה עשו עצמכם ככחותים להטער על דברי תורה: זאת התורה. היכן מלויה בחדם שימות באלהי תורה:

זוהר וילך דף רפד ע"א

רבי שמעון פתח (ישעיה כד) מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק וגומר. ווי לון לבני נשא לאנון דלא משגיחין ולא משתדלין ביקרא דמאריהון ולא מסתכלין בקדשה עלאה לאתקדשא בהאי עלמא למהוי קדישין בעלמא דאתי. מכנף הארץ. דא כסותא עלאה קדישא. זמירות שמענו כמה דאמר (איוב לה) נותן זמירות בלילה זמירות תשבחו דכנסת ישראל קמי קדשא בריך הוא בלילה בזמנא דאיהי אזדמנא וקדשא בריך הוא (ס"א אדונגא דשכיחא) ושכיחא לשבחא ליה לקדשא בריך הוא (פליגה בזמנא דאיהי אדונגא) משתעשע עם צדיקא בגנתא דעדן ואימתי מפלגות ליליא ואילך וכדין זמירות שמענו (פליגה) תשבחו וזמירות כמה דאמר (ויקרא כה) לא תזמור וכתיב (ישעיה כה) זמיר עריצים יענה אעקרותא מאתריהו כל אנון תקיפין דהא כד עיל ליליא כמה עריצים גרדיני נמוסין שכיחין בעלמא אזלין ושטין בעלמא לקטרגא מפלגות ליליא ואילך אתער רוחא חדא ואעקר לכלהו מאתריהו ואעבר לון דלא ישלטון זמירות שמענו תשבחו דכנסת ישראל בלילה וכל דא למה

צָבִי לְצַדִּיק לְאַזְדוּגָא בְּזוּוּגָא חָדָא לְקַדְשָׁה דְקַדְשָׁא בְרִיךְ
הוּא וּלְאַתְקַדְשָׁא בְקַדְשָׁה חָדָא וְאוּמַר רְזִי לִי רְזִי לִי דָא
הוּא רְזָא עֲלָאָה דָא הוּא רְזָא קְדִישָׁא אָבֵל אוּי לִי עַל דָּרָא
וְעַל עֲלָמָא בּוּגְדִים בְּגָדוֹ דְכֻלְהוּ מְשַׁקְרוּ בֵּיהּ. מְשַׁקְרוּ בְּהוּ
בְּגַרְמִיהוּ וְלֹא דִי דְמְשַׁקְרוּ בְּגַרְמִיהוּ (מִמֶּשׁ) אֵלָּא אֲנוּן בְּנִין
דְּאוּלִּידוּ מִתְשַׁקְרוּ בְּהוּא שְׁקָרָא דְלֵהוּן וְאַשְׁתַּכְּחוּ פְּגִימִין
לְעִילָא וְתַתָּא כִּיּוֹן דְּאַסְתַּכֵּל יִשְׁעִיהוּ בְּהַאי כְּנִישׁ לְאַנוּן
דְּחַלִּין חֲטָאָה וְאוּלִּיף לֹון אוּרַח קְדִישָׁא לְאַתְקַדְשָׁא
בְּקַדְשָׁה דְּמִלְכָּא וְלְאַשְׁתַּכְּחָא בְּנִיהוּ קְדִישִׁין כִּיּוֹן
דְּאַתְקַדְשׁוּ אֵלִין אֲנוּן בְּנִין דְּאוּלִּידוּ אֶקְרוּן עַל שְׁמִיהּ. הַדָּא
הוּא דְכַתִּיב (ישעיה ח) הִנֵּה אֲנֹכִי וְהִילָדִים אֲשֶׁר נָתַן לִי הִ'
לְאוֹתוֹת וּלְמוֹפְתִים בְּיִשְׂרָאֵל דְּפָרִישׁוּן מְשַׁאֲרַר עַמִּין :

תרגום הזוהר רבי שמעון פתח. מִכְּנֶנֶף הָאֲרָז זְמִירוֹת שְׁמַעְנוּ כְּבִי לְכַדִּיק וְחָמַר
רְזִי לִי רְזִי לִי אוּי לִי צוּגְדִים צְגָדוּ וְגו'. אוּי לָהֶם לְבַנְיָי חָדָם שָׁהֶם חֵינֶם
מִשְׁגִּיחִים וְחֵינֶם עוֹסְקִים צְכָצוֹד חָדוּסֶם, וְחֵינֶם מִסְתַּכְּלִים צְקַדְשָׁה הַעֲלִיזוּנָה,
לְהַתְקַדֵּשׁ צְעוּלָם הַזֶּה, לְהִיּוֹת קְדוּשִׁים צְעוּלָם הַזֶּה. מִכְּנֶנֶף הָאֲרָז, זֶהוּ כְּסוּת
עֲלִיזוּנָה הַקְדוּשָׁה, זְמִירוֹת שְׁמַעְנוּ, כְּמוֹ שְׁנַחֲמַר נוֹתַן זְמִירוֹת צְלִילָה, דְּהֵינּוּ
הַזְמִירוֹת וְהַתְשַׁבְּחוֹת שֶׁל כְּנָסֶת יִשְׂרָאֵל, לְפָנֵי הַקְדוּשׁ צְרוּף הוּא, צְלִילָה.
צְלִילָה, פְּרוּשׁוֹ, צְזָמֹן שֶׁהִיא מוּכְנֶת וְנִמְכָּלֶת לְשַׁבַּח אֶת הַקְדוּשׁ צְרוּף הוּא,
וּמִשְׁתַּעֲשַׁעַת עִם הַלְדִּיקִים צְגוּן עֵדוּן. וּמַתִּי, הִיא מוּכְנֶת לְשַׁבַּח אֶת הַקְדוּשׁ
צְרוּף הוּא. הוּא מִחֲלוֹת לִילָה וְהַלְחָה. וְחֹזֵן זְמִירוֹת שְׁמַעְנוּ. דְּהֵינּוּ תְשַׁבְּחוֹת.
וְזְמִירוֹת, פְּרוּשׁוֹ, כְּמוֹ שְׁנַחֲמַר, לֹא תִזְמֹר, וְכֵן כְּתוּב, זְמִיר עֲרִיכִים יַעֲנֶה.
שְׁפָרוּשׁוֹ, עֲקִירַת כָּל חֵלְוֵי הָעֲרִיכִים מִמְּהוּמָם. כִּי כְּשֶׁהַלִּילָה נִכְנָס כְּפָה
עֲרִיכִים חוֹקְרֵי דִין שְׁכִיחִים צְעוּלָם, הוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים צְעוּלָם לְהַטְרַג.
מִחֲלוֹת לִילָה וְהַלְחָה, נִתְעוֹרַר רוּחַ אֶחָד וְעוֹקֵר אֶת כָּלֶם מִמְּהוּמָם וּמַעֲבִירֶם
שְׁלֹא יִשְׁלְטוּ. זְמִירוֹת שְׁמַעְנוּ, הֵינּוּ תְשַׁבְּחוֹת שֶׁל כְּנָסֶת יִשְׂרָאֵל לְהַקְדוּשׁ צְרוּף
הוּא צְלִילָה. וְכֹל זֶה לְפָנֵי, כְּבִי לְכַדִּיק, לְהַזְדוּגַּ בְּזוּוּגַּ אֶחָד עִם הַקְדוּשׁ צְרוּף
הוּא, וְלְהַתְקַדֵּשׁ עִמּוֹ בְּקַדְשָׁה אַחַת. וְאוּמַר רְזִי לִי רְזִי לִי זֶה הוּא סוּד עֲלִיזוּן,
כִּי רַז פְּרוּשׁוֹ סוּד. רְזִי לִי הַז', זֶהוּ לְהַמְשִׁיךְ רוּחַ קְדוּשׁ. חָבֵל אוּי לִי עַל הַדוּר
וְעַל הָעוּלָם צוּגְדִים צְגָדוּ. שְׁכָלֶם מְשַׁקְרִים צוּ דְּהֵינּוּ שְׁמַפְחִישִׁים הַשְּׁגָחָה
הַעֲלִיזוּנָה מְשַׁקְרִים צְעֲלָמָם, שְׁחֵינֶם מִתְקַדְשִׁים צְשַׁעַת הַזּוּוּגַּ, וְלֹא דִי
שְׁמַשְׁקָרִים צְעֲלָמָם, חָלָל הַצְּנִים שְׁמוּלִידִים יְהִיוּ מְשַׁקְרִים מִחֲמַת הַשְּׁקָר

שָׁלֶהֶם שְׂבַעַת הַזֹּוּג, שֶׁהִיָּה צְלִי הַדָּשָׁה עַל־יוֹנָה, וְנִמְלָאִים פְּגוּמִים לְמַעַלָּה
וּלְמַטָּה. כִּיּוֹן שְׁנִסְתַּכַּל יִשְׁעֵיהוּ צָזָה, הַצֵּז כָּל יִרְאֵי חֲטָא, וְלִמַּד אֹתָם דְּרָךְ
הַקְּדוּשָׁה אִידֵי לְהַתְקַדֵּשׁ בְּהַדָּשַׁת הַמְּלָךְ, בְּשַׁעַת הַזֹּוּג, כְּדֵי שְׂבַנִּיקָם יִהְיוּ
קְדוּשִׁים. כִּיּוֹן שְׁאֵלֹו נִתְקַדְּשׁוּ, נִקְרָאוּ הַבָּנִים שְׁהוּלִידוּ עַל שְׁמוֹ. זֶה שְׁאֵמַר,
הִנֵּה חָנְכִי וְהִילָדִים חָשֶׁר נָתַן לִי ה' לְאֹתוֹת וּלְמוֹפְתִים בְּיִסְרָאֵל. דְּהֵינּוּ
שְׂבַנְדָּלִים מְשָׁאֵר הַעֲמִים.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ו

א. מִים שְׁנִסְתַּפַּק לוֹ אִם נַעֲשָׂה מִהוֹן מְלָאכָה אוֹ לֹא נַעֲשָׂה
אִם יֵשׁ בְּהוֹן כְּשַׁעוֹר אוֹ שְׁאִין בְּהוֹן אִם הוּן טְהוֹרִין אוֹ טְמֵאִים
סַפֵּק נָטַל יָדָיו סַפֵּק לֹא נָטַל יָדָיו סַפֵּקוּ טְהוֹר שְׁכָל סַפֵּק
שְׁבַטְהָרַת יָדַים טְהוֹר : **ב.** מִים הִרְאִשׁוּנִים צָרִידֵי שְׁיִגְבִיָּה
יָדָיו לְמַעַלָּה עַד שֶׁלֹּא יֵצְאוּ מִים חוּץ לְפָרֶק וְיִחְזְרוּ וְיִטְמְאוּ
אֶת הַיָּדַים. וְאַחֲרוֹנִים צָרִידֵי שְׁיִשְׁפִּיל יָדָיו לְמַטָּה כְּדֵי שְׁיֵצֵא
כָּל כַּח הַמְּלַח מֵעַל יָדָיו. מִים רֵאשׁוּנִים נוֹטְלִים בֵּין עַל גְּבִי
כְּלִי בֵּין עַל גְּבִי קַרְקַע. וְאַחֲרוֹנִים אֵינּוּ נֹטְלִין אֶלָּא עַל גְּבִי
כְּלִי. מִים רֵאשׁוּנִים נֹטְלִין בֵּין בְּחַמֵּי הָאוֹר בֵּין בְּצוּנָן.
אַחֲרוֹנִים אֵינּוּ נֹטְלִין בְּחַמֵּין. וְהוּא שְׁהִיּו חַמֵּין שְׁהִיד סוּלְדַת
בְּהוֹן מִפְּנֵי שְׁאִין מַעֲבִירִין אֶת הַזָּהֻמָּה שְׁאִינוּ יְכוּל לְשַׁפְּשֵׁף
בְּהוֹן, אֲבָל הִיוּ פּוֹשְׁרִין נוֹטְלִין מִהוֹן בְּאַחֲרוֹנָה :

הַמִּתְחַבֵּר לְרָשָׁע וְלֹא דָיו אֲשֶׁר לֹא יוֹכִיחֵהוּ בְּשֵׁבֶט פִּי
וְהִרְחֵק לֹא יִרְחִיקֵהוּ, אֲבָל כְּמוֹ חֵבֶר יִקְרִיבֵהוּ וְנֹאמַר (דה"ב
ב) בְּהִתְחַבֵּרְךָ לְרָשָׁע פָּרַץ ה' אֶת מַעְשֶׁיךָ. וְהִצַּדִּיקִים מְאוֹס
יִמְאָסוּ אֶת הָרָשָׁע, כְּמוֹ שֶׁנֹּאמַר (תהילים טו) נִבְזָה בְּעֵינָיו
נִמְאָס. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֹנָם לְבִרְכָה: לֹא לְחֹנֶם הִלְךְ
זָרְזִיר אֶצֶל עוֹרֵב, אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁהוּא מֵינוּ. וְאָמַר: כָּל עוֹף
לְמֵינוּ יִשְׁכֹּן וּבֶן אָדָם לְדוֹמָה לוֹ. וְאָמְרוּ: אֲסוּר לְהִסְתַּכֵּל
בְּדַמּוֹת אָדָם רָשָׁע, שֶׁנֹּאמַר (מ"ב ג) לֹא פָּנִי יְהוֹשִׁפֵט מִלֶּךְ
יְהוּדָה אֲנִי נוֹשָׂא אִם אֲבִיט אֶלֶיךָ וְאִם אֶרְאֶךָ. וְאָמְרוּ: כָּל
הַמִּסְתַּכֵּל בְּדַמּוֹת אָדָם רָשָׁע עֵינָיו כְּהוֹת לַעֲת זְקֻנָתוֹ
שֶׁנֹּאמַר (בראשית כז) וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְחָק וַתִּכְהֶינּוּ עֵינָיו מֵרְאוֹת.
מִפְּנֵי שֶׁהִסְתַּכֵּל בְּדַמּוֹת עֵשָׂו אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיָה מִכִּיר
מֵעֲבָדָיו כִּי הָיָה עֵשָׂו מִסְתִּיר מַעְשָׂיו כְּעֵנִין שֶׁנֹּאמַר (ישעיה כט)
וְהָיָה בְּמַחְשָׁד מַעְשֵׂיהֶם. וְכָבֵד הִקְדַּמְנוּ לְהוֹדִיעַךָ בְּאֵר
הַיֵּטֵב כִּי רַבּוֹ דַּרְכֵי מוֹת הַנִּמְצָאִים אֶל הַמִּתְחַבֵּר לְרָשָׁע, ה'
יְצִילֵנוּ:

האזינו יום שני תורה

יכין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד ד' דמילוי יו"ד דשם בין להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

זְכוֹר יְמוֹת עוֹלָם בֵּינוּ שְׁנוֹת דָּר
וְדָר שְׂאֵל אָבִיךָ וַיִּגְדֶּךָ זְקֻנֶיךָ וַיֹּאמְרוּ
לְךָ: אֲדַכֵּר יוֹמִין דָּמִן עֲלָמָא אֲסִתְּכֵל בְּשִׁנֵי דָר וְדָר שְׂאֵל אָבוּךָ
וַיַּחֲוֵי לְךָ סְבִיב וַיִּמְרוּן לְךָ:

רש"י זכר ימות עולם. מה עשה בראשונים שהכעיסו לפניו: זינו שנות דר ודר. דור אנוש שהזיף עליהם מי אוקינוס ודור המצול ששטפם. דבר אחר לא נתתם לבצכם על שעבר. זינו שנות דר ודר להכיר להבא שיש בידו להטיב לכם ולהנחיל לכם ימות המשיה והעולם הבא: שאל אבידן. אלו הגביאים שנקראים אבות, כמו שנאמר באליהו (מלכים ב' ג, יט) אבי אבי רכב ישראל: זקניך. אלו החכמים: ויאמרו לך. הראשונות:

(ח) בְּהִנְחִיל עֲלֵיוֹן גּוֹיִם בְּהַפְרִידוּ בְּנֵי אָדָם יֵצֵב גְּבֻלַת עַמִּים לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
בְּאַחֲסָנָא עֲלָאָה עַמְמִיא בְּפִרְשׁוּתָהּ בְּנֵי אֲנָשָׁא קִיִּים תְּחוּמֵי עַמְמִיא לְמִנְיֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

רש"י בהנחל עליון גוים. כשהנחיל הקדוש צרוך הוא למכעיסיו את חלק נחלתו הציפן ושטפם: בהפרידו בני אדם. כשהפיץ דור הפלגה היה בידו להעבירם מן העולם ולא עשה כן, אלא יצב גבולת עמים קימם ולא אדם: למספר בני ישראל. בשביל מספר בני ישראל שעתידים לאת מבני עם, ולמספר שבעים נפש של בני ישראל שירדו למצרים, הציב גבולות עמים שבעים לשון:

(ט) כִּי חֵלֶק יִהְיֶה עִמּוֹ יַעֲקֹב חֵבֶל נַחֲלָתוֹ:
אַרְי חֵלְקָא דִּי עִמָּה יַעֲקֹב עֲדַב אַחֲסִנְתָּהּ:

רש"י כי חלק ה' עמו. למה כל זאת, לפי שהיה חלקו כבוש ביניהם ועתיד לאת. ומי הוא חלקו, עמו. ומי הוא עמו יעקב חבל נחלתו. והוא השלישי באבות, המשלש בשלש זכיות, זכות אבי זכות אבי זכותו, הרי שלשה. כחבל הזה שהוא עשוי בשלשה גדילים והוא ובניו היו לו לנחלה, ולא ישמעאל בן אברהם, ולא עשו בן ירחק:

(י) יִמְצָאֵהוּ בְּאַרְץ מִדְבָּר וּבְתֵהוּ יִלַּל יִשְׁמֹן יִסְבְּבֵנְהוּ יִבּוֹנְנֵהוּ יִצְרְנֵהוּ כְּאִישׁוֹן עֵינָיו:
סְפִיק צְרְפִיָּהוֹן בְּאַרְעָא מִדְבָּרָא וּבֵית צְחֹנָא אֲתֵר דִּי לִית מִיא אֲשֶׁרְנוֹן סְחֹר סְחֹר לְשִׁכְנֵתָהּ אֲלִפְנוֹן פְּתֻגְמֵי אֲוִרִיתָא נְטָרְנוֹן כְּבַבַּת עֵינֵיהוֹן:

רש"י ימצאהו בארץ מדבר. אותם מצא לו נאמנים בארץ המדבר, שקבלו עליהם תורתו ומלכותו ועלו, מה שלא עשו ישמעאל ועשו, שנאמר (לקמן ב, ט) וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן: ובתהו ילל וישמון. ארץ איה ושממה, מקום יללת תנינים וזנות יענה, אף שם נמשכו אחר האמונה, ולא אמרו למשה היאך נא לא למדברות מקום איה ושמוון, כענין שנאמר (ירמיה ב, ט) לכתך אחרי במדבר: יסבנהו. שם סבצם והקיפם בעננים וסבצם בדגלים לארבע רוחות וסבצו בתחתית ההר, שקפחו עליהם כגגית: יבוננהו. שם בתורה ובינה: יכרנהו. מנחש שרף ועקרב ומן האמות: כאישון עינו. הוא השחור שבעין, שהמאור יוצא המנו. ואונקלוס תרגם ימצאהו יספיקהו כל כרכו במדבר, כמו (במדבר יא, כב) ומצא להם, (יהושע ח, טז) לא ימצא לנו

ההר: יסבבנהו. אשרינון סחור סחור לשכינתיה, אהל מועד באמצע וארבעה דגלים לארבע רוחות:

נביאים - שמואל ב - פרק כב

^(ז) בַּצַּר לִי אֶקְרָא יְהוָה וְאֵל אֱלֹהֵי אֶקְרָא
וַיִּשְׁמַע מֵהֵיכָלוֹ קוֹלִי וַשׁוֹעֲתֵי בְּאָזְנוֹי :
אָמַר דָּוִד כִּד עָקָא לִי אֲנָא מְצַלִי קָדָם יְיָ וּקְדָם אֱלֹהֵי אֲנָא מִתַּחַן
וּמִקֵּבֶל מֵהֵיכָלָה צְלוֹתֵי וּבְעוֹתֵי קְדָמוֹהֵי מִתְעַבְדָּא : (ח) (ותגעש)
וַיִּתְגַּעַשׂ וַתִּרְעַשׂ הָאָרֶץ מוֹסְדוֹת הַשָּׁמַיִם
יִרְגְּזוּ וַיִּתְגַּעְשׂוּ כִּי חָרָה לוֹ : וְאֶתְרַגִּיפַת וְאֶתְרַגִּישַׁת
אֶרְעָא שְׁכֻלוֹיִל שְׁמַיָּא זָעוּ וְאֶתְרַכִּינוּ אֲרִי תִקּוֹף רוּגְזָה :

רש"י ויתגעש ותרעש . לא על נסים שאירעוהו נאמר , אלא על נסים שנעשו לישראל , וראש המקרא מחובר על סופו : כי חרה לו . 'כי' משמש כאן בלשון 'כאשר' , וכן פתרונו , וכשחרה לו מפני מכעיסיו , נתגעשה ונתרעשה הארץ , ומוסדות השמים רגזו ורעשו :

^(ט) עָלָה עֵשֶׂן בְּאֵפוֹ וְאֵשׁ מִפִּי תֹאכַל
גְּחָלִים בְּעָרוֹ מִמֶּנּוּ : סְלִיק זְדוּנֵי דְפְרָעָה רְשִׁיעָא כְּתַנְנָא
קְדָמוֹהֵי בְּכֹן שְׁלַח רוּגְזָיָה כְּפֹאֲשָׂא בְּעָרָא דְמֹן קְדָמוֹהֵי מְשִׁיחָא
מְזוּפִיתִיָּה כְּגוּמְרִין דְּנוּר דְּלָקָא מִימְרָה :

רש"י עלה עשן באפו . כן דרך הכועס , יולא עשן מנחיריו , וכן (הלים יח ט) : עלה עשן באפו . וזהו כל לשון חרון אף , שהארץ נוחר ומעלה הבל : ואש מפיו תאכל . מגזרת דבר פיו , תאכל אש ברשעים :

^(י) וַיֵּט שָׁמַיִם וַיִּרְדּוּ וַעֲרַפְלֵי תַחַת רַגְלָיו :
וְאֶרְכִּיו שְׁמַיָּא וְאֶתְגִּלֵי יְקָרִיָּה וַעֲנֹן אֲמִיטָתָא כְּבֶשׂ קְדָמוֹהֵי :

רש"י ויט שמים . להנקם מאויביו , ממלכים ומפרעה :

כתובים - תהילים - פרק מו

(ז) הָמוּ גוֹיִם מָטוּ מִמְּלָכוֹת נָתַן בְּקוֹלוֹ
תַּמּוּג אֶרֶץ : בְּמַתָּן אֹרִיתָא לְעַמִּיּה אֶתְרַגְּשׁוּ עִמָּיָא אֲזִדְעִזְעוּ
מִלְכּוֹתָא פֶּד אַרִים קָלִיָּה וְכַד יְהַב אֹרִיתָא לְעַמִּיּה אֶתְמוּגְגוּ יְתַבִּי
אַרְעָא :

רש"י המו גוים . לשון הומה : תמוג . תמס , כן פתר מנחם (שמות טו) נמוגו כל יושבי כנען , וכן למוג
לב (יחזקאל כא) , אבל דונס פתר אותם לשון הגעה וכן (שמאל א י"ד) ההמון נמוג וילך והלום וכן כלם :

(ח) יְהוָה צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשָּׁגֵב לָנוּ אֱלֹהֵי
יַעֲקֹב סָלָה : מִימָרָא דִּי צְבָאוֹת בְּסַעֲדָנָא תִּקּוּף לָנָא אֱלֹהָא
דִּיעֲקֹב לְעַלְמִין : (ט) לָכוּ חֲזוּ מִפְּעֻלוֹת יְהוָה אֲשֶׁר
שָׂם שְׁמוֹת בְּאֶרֶץ : אֲזִילון חֲמוֹן עוֹבְדִיָּא דִּי דְשׁוּי צְדָן
בְּרִשְׁעֵי אַרְעָא :

רש"י אשר שם שמות . אשר שם ארלות הגוים שממה :

(י) מִשְׁבֵּית מְלַחְמוֹת עַד קִצָּה הָאֶרֶץ קִשְׁת
יִשְׁבֵּר וְקִצֵּץ חֲנִית עֲגָלוֹת יִשְׂרָאֵל בְּאֵשׁ :
מִבֵּטֵל קִרְבָּא עַד סִיפֵי אַרְעָא קִשְׁתָּא יִתְבַּר וְיִתְרַע מוֹרְנִיתָא תִּרְיִסָּא
עֲגִילִין יוֹקִיד בְּנוֹרָא :

רש"י משבית מלחמות . מעלינו עד קצה הארץ שכל ארצו הגוים יהיו עמנו בשלום . עגלות ישראל באש
רכבי מלחמות :

א. מִשְׁקִין בֵּית הַשְּׁלָחִין בַּמוֹעֵד וּבַשְּׁבִיעִית, בֵּין מִמַּעַן שִׁיזָא בַּתְּחִלָּה, בֵּין מִמַּעַן שֶׁלֹּא יִזָּא בַּתְּחִלָּה. אָבֵל אֵין מִשְׁקִין לֹא מִמֵּי הַגְּשָׁמִים וְלֹא מִמֵּי הַקִּילּוֹן. וְאֵין עוֹשִׂין עוֹגְיוֹת לְגַפְנִים :

דרטורה (ה) משקין בית השלחין. ארץ עיפה וכמאה למים. תרגום עיף ויגע, משלהי ולאי: משקין במועד. דדבר האבד מותר במועד. וסדה בית השלחין משעה שמתחיל להסקותה אם אינו משקה אותה תדיר מיד נאבד, כדתנן בסוף מתניתין [ג], זרעים שלא שחו לפני המועד לא יסקם במועד, דלא פסדי, אבל שחו לפני המועד יסקם במועד. ודוקא שדה לבן של תבואה שהיא שלחין משקין במועד, אבל שדה שלחין של חילון לא שרי במועד, דלא פסדי. ובשביעית שרי להסקות בין שדה בית השלחין בין שדה בית הבעל. ובית השלחין, משום מועד בלבד נקט לה: שיזא בתחלה. שיוזא עכשיו מתחלה. ואין חוששין הואיל וחדש הוא שמה יפלו גדותיו ואתי לתקן במועד ואיכא טרחא: שלא יזא בתחלה. שהוא יזן: אבל לא ממי גשמים. גזירה משום מי קילון. קילון הם מים של בור עמוק ובו מי גשמים מכונסים, דזיה איכא טרחא יתירה לדלות: עוגיות. חריצים שעושים בעיקרי הזיתים ובעיקרי הגפנים כדי שימלאו מים:

ב. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר, אֵין עוֹשִׂין אֶת הָאֵמָה בַּתְּחִלָּה בַּמוֹעֵד וּבַשְּׁבִיעִית, וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, עוֹשִׂין אֶת הָאֵמָה בַּתְּחִלָּה בַּשְּׁבִיעִית, וּמִתְקַנִּין אֶת הַמְּקַלְקָלוֹת בַּמוֹעֵד. וּמִתְקַנִּין אֶת קַלְקוּלֵי הַמַּיִם שֶׁבְּרִשׁוֹת הַרְבִּים וְחוֹטְטִין אוֹתָן. וּמִתְקַנִּין אֶת הַדְּרָכִים וְאֶת הַרְחוּבוֹת וְאֶת מְקוֹאוֹת הַמַּיִם, וְעוֹשִׂין כָּל צְרָכֵי הַרְבִּים, וּמְצַיְנִין אֶת הַקְּבָרוֹת, וְיוֹצְאִין (א) עַל הַכְּלָאִים :

דרטורה (ב) האמה. חריצים שעושים בקרקע שבהן המים הולכים סביב השדה ומסדה לשדה, קרויין אמה, לפי שהן רוחב אמה ברום אמה: בתחילה. אם לא היתה

מעולם אין עושין אותה בתחלה במועד, משום טרחא: ובצדיעית. מפני שנראה כחופר בקרקע בצדיעית: ומתקנים את המקולקלות. אם נפל לתוכה עפר ואינה מקלחת, מתקנים אותה, אבל אין עושים אותה בתחלה במועד. והלכה כחכמים: ומתקנים הקולי המים. מים המכונסים בגומות לשתות מהן: וחוטטין. מנקין ומנקרין ומוציאין מתוכן כרורות וקסמין ועפרורית שנפל בהן: ומליינין. עושין ליונין על הקצרות. שהיו ממחין סיד ושופכין על הקבר, והוא סימן להולכי דרכים שלא יעברו במקום טומאה: ויוציאין. שלוחי בית דין במועד לעיין השדות שנזרעו כלאים, לעקור אותם. לפי שנוטלין שכר על כך מתרומת הלשכה, ובימי המועד נשכרים בזול, מפני שהן בטלים:

ג. רַבִּי אֶלְיָעָזֵר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר, מוֹשְׁכִים אֶת הַמַּיִם מֵאֵילָן לְאֵילָן, וּבִלְבָד שְׁלֹא יִשְׁקָה אֶת כָּל הַשָּׂדֶה. זָרְעִים שְׁלֹא שָׁתוּ לְפָנֵי הַמוֹעֵד, לֹא יִשְׁקֶם בַּמוֹעֵד. וְחֻכְמַיִם מִתִּירִין בְּזָה וּבְזָה:

ברטורה (ג) מושכים את המים. שתחת אילן זה, לאילן אחר, דליכא טרחא. אבל לא יסקה כל השדה. ובשדה בית הבעל איירי, ללא פסדי, שמי גשמים מספיקין לו, אבל כשמסקין אותו הוי הרווחה טפי: שלא שחו. ללא פסדי: בזה ובזה. אפילו לא שחו ואפילו שדה הבעל, דמשום הרווחה שרו חכמים. והלכה כר' אליעזר בן יעקב, דסתם מתניתין מסקין בית השלחים דלעיל כוותיה. ומיהו שדה לחה שהקרקע שלה כמו טיט מותר להסקותה במועד אפילו לרבי אליעזר בן יעקב, דזרעים שחתו לפני טיט מותר להסקותה במועד

ד. צָדִין אֶת הָאִישׁוֹת וְאֶת הָעֶכְבָּרִים מִשְׂדֵּה הָאֵילָן וּמִשְׂדֵּה הַלָּבָן, (שלא) כְּדַרְכּוֹ, בַּמוֹעֵד וּבִשְׂבִיעִית. וְחֻכְמַיִם אֹמְרִים, מִשְׂדֵּה הָאֵילָן כְּדַרְכּוֹ, וּמִשְׂדֵּה הַלָּבָן שְׁלֹא כְּדַרְכּוֹ. וּמִקְרִין אֶת הַפְּרָצָה בַּמוֹעֵד, וּבִשְׂבִיעִית בּוֹנָה כְּדַרְכּוֹ:

ברטורה (ד) האישות. תנשמת. והיא צריה שאין לה עינים. ומפסדת את השדות: ומשדה הלבן. שחורשין וזורעין אותו לתבואה ואין בו אילנות: בשדה האילן כדרכו. דמפסדי טפי, ולהפסד מרובה חששו. לפיכך חופר גומא כדרכו ותולה בה מלודה: שלא כדרכו. נועץ שפוד בקרקע בחוזק ומנענע איכך ואיכך ומוציא, וגמלאת גומא נעשית מאיליה. אבל לא על ידי חפירה. והלכה כחכמים. ובשדה לבן הסמוכה לשדה

חילון, חופר כדרכו, שמא ילאו משדה לבן ויחריבו האילנות: ומקרינ את הפרלה. מסדרין את האזנים זו על זו כדרך בנין, ואינו טח בטיט. ובפירלה של גינה מיירי. אבל כותל חצר שנפל, בונה כדרכו, מפני הגנבים:

ה. רבי מאיר אומר, רואין את הנגעים בתחלה להקל, אבל לא להחמיר. וחכמים אומרים, לא להקל ולא להחמיר. ועוד אמר רבי מאיר, מלקט אדם עצמות אביו ואמו, מפני ששמחה היא לו. רבי יוסי אומר, אבל היא לו. לא יעזר אדם על מתו ולא יספידנו קדם לרגל שלשים יום:

ברטורה (ה) רואין את הנגעים במועד להקל. שאם טהור הוא, אומר לו הכהן טהור אתה, ששמחה היא לו: אבל לא להחמיר. שאם טמא הוא, ישתוק, ולא יטמאנו ויכריכנו ללאת חוץ למחנה: לא להקל ולא להחמיר. מתוך שנזקק לראותו אם הוא טהור כדי להקל עליו, הוא נזקק להחמיר שאם הוא טמא צריך לומר לו טמא אתה, כדכתיב (ויקרא יג) לטהרו או לטמאו, שאין כהן רשאי לשתוק, ומוטב לו שלא יראהו הכהן כלל: מלקט אדם עצמות אביו ואמו. במועד, כדי לקבץ במקום הגון: ששמחה היא לו. כשרואה אותם [שקובצין בקברי אבותיו]. ואין הלכה כר מאיר בשתייהן: לא יערער על מתו. לא יביא ספדן לערער על מתו שמת זה ימים רבים, לחזור על קרובי המת כדרך שחוזר הספדן שזועק ואומר בואו בכו עמי כל מרי לב, ומי שלבו דוה עליו הולך ומספיד על קרובו: ולא יספידנו. לא ישכור ספדן על מתו שמת לו בלילה שעה: קודם לרגל ל' יום. תמיד. דאמרי טעמא בגמרא, שדרך בני אדם לכנוס מעות ללוד קודם לרגל שלשים יום מבי שמע שדורשים בהלכות הרגל, ושמא יתן המעות שכנס ללוד הרגל לספדן, וימנע משמחת הרגל. ואית דאמרי, שאין המת משתכח מן הלב אלא לאחר שלשים יום אחר הספדו:

ו. אין חופרין כוכין וקברות במועד, אבל מחנכים את הכוכין במועד. ועושין נברכת במועד, וארון עם המית בקצר. רבי יהודה אוסר, אלא אם כן יש עמו נסרים:

ברטורה (ו) אין חופרין כוכין וקברות במועד. להקבר בו מת שימות לאחר המועד. כוכין, במערה שתחת הקרקע. וקברות, בבנין: אבל מחנכין. שאם היה ארוך, מקלרו. ואם היה קצר, מאריך ומרחיב בו: נברכת. של כובסין מקום מתוקן לכבס בו הבגדים,

ולית זיה טרחא כולי האי: וארון עם המת בחלר. שמת שם, מותר לנסר הנסרים ולעשות לו ארון. אבל בחלר אחרת לא, שלא יאמרו מלאכה אחרת הוא עושה. ולא שנו אלא ב'אדם שאינו מפורסם, אבל אדם מפורסם עושין לו ארון ואפילו בשוק. ולדין שאנו מתי מספר, כל אדם הוא מפורסם: רבי יהודה אוסר. להביא עמים לעשות נסרים בתחלה לאורך הארון אלא אם כן מונסרות קודם יום טוב. ואין הלכה כר' יהודה:

ז. אין נושאין נשים במועד, לא בתולות, ולא אלמנות, ולא מיבמין, מפני ששמחה היא לו. אבל מחזיר הוא את גרושתו. ועושה אשה תכשיטיה במועד. רבי יהודה אומר, לא תסוד מפני שנוול הוא לה:

דרטורה (ז) מפני שמחה היא לו. ואין מערבים שמחה אחרת בשמחת הרגל, דכתיב (דברים טז) ושמחת בחגך, בחגך ולא באשתך: אבל מחזיר הוא את גרושתו. דאינה שמחה כל כך אלא באשה חדשה שלא היתה לו מעולם: ועושה אשה תכשיטיה. כגון לתת כחול בעיניה, ולהקשות שער ראשה שלא יתפזר, ומעצרת לבד אדום על פניה, ומעצרת סכין על פני מטה, וכן כלי כיוצא בזה: שנוול הוא לה. לער הוא לה. ואין הלכה כר' יהודה:

ח. ההדיוט תופר כדרכו, והאמן מכליב. ומסרגין את המטות. רבי יוסי אומר, (אף) ממתחין:

דרטורה (ח) ההדיוט תופר כדרכו. הדיוט מקרי כל שאינו יודע לכוין שפה לבגד שיהא שוה ומכוונת בו, אלא מעקם לכאן ולכאן ועושהו רחב במקום זה והקצר במקום אחר: מכליב. עושה תפירות כעין שיני הכלב, שאינן שוין זו כנגד זו, אלא אחת למעלה ואחת למטה: ומסרגין את המטות. אורגין אותן בחבלים שתי וערב: ממתחין. אם היה ארוג זה ימים רבים ורפו החבלים, ממתחין. אבל לא מסרגין. ואין הלכה כר' יוסי:

ט. מעמידין תנור וכירים (ורחמים) במועד. רבי יהודה אומר, אין מכבשין את הרחמים בתחלה:

דרטורה (ט) מעמידין. בונין ומושיבין ומתקנים תנור שצריך לו במועד. ולפי שתנורים שלהם מיטלטלין היו ממקום למקום להכי תני מעמידין: אין מכבשין.

מנהגיו ומכין צפטיש על הרחים כשהן חלקים יותר מדאי ואין טוחנות יפה. ואין הלכה כר' יהודה:

י. עושין מעקה לגג ולמרפסת מעשה הדיוט, אבל לא מעשה אמן. שפין את הסדקין ומעגילין אותן במעגילה בידי וברגל, אבל לא במחלצים. הציר והצנור והקורה והמנעול והמפתח שנשברו, מתקנו במועד, ובלבד שלא יכון מלאכתו במועד, וכל כבשין שהוא יכול לאכול מהן במועד, כובשין:

צרטורה (י) ולמרפסת. הילוך שלפני עליה שבני העליה הולכין בו ויורדים דרך סולם לחצר: ושפין את הסדקין. גגות שאינן משופעין טוחנין אותן צטיט. וכשיש סדקים צטחיית הטיט הדלף יורד צצית ואיכא פסידא. שפין, טחיין: מעגילה. עץ עגול שבו מחליקין הגגות: צמחלים. כלי אומנות של צרזל רחצה כעין כף ולה בית יד: הציר. רגל הדלת הסוצצת צתוך חור האסקופה התחתונה של פתח: צינור. החור שבאסקופה: והקורה. קורת הבית ממס, שנצברה אפילו קודם יום טוב: וצלצד שלא יכויין מלאכתו צמועד. שלא יאמר אמתין עד המועד שאין לי מלאכה אחרת ואעשה את זאת: כצשים. כגון דגים וירקות וכיוצא בהן שצוצשין צמלח וחומץ: שיכול לחכלן צמועד. שיהו נצצשין מהר ורחויין לאכול מיד:

גמרא מועד קטן דף ו ע"ב

צדין את האישות. מאי אישות. אמר רב יהודה: ברין שפין לה עינים. אמר רבא בר ישמעאל ואיתימא רב יימר בר שלמיא מאי קרא (תהילים נח) כמו שבול תמס יהלך נפל אשת בל חזו שמש. תנו רבנן: צדין את האישות ואת העכברים משדה הלבו ומשדה האילן כדרך ומהריבין חורי נמלים. כיצד מהריבין. רבן שמעון בן גמליאל אומר:

מביא עפר מחור זה ונותן לתוך חור זה והן חונקין זה את זה. אמר רבי יימר בר שלמיא משמיה דאביי והוא דקאי בתרי עברי נהרא והוא דליכא גשרא והוא דליכא גמלא והוא דליכא מצרא עד כמה עד פרסה. רבי יהודה אומר: משדה האילן כדרךכו ומשדה הלבן שלא כדרךכו. תנו רבנן: כיצד כדרךכו. חופר גומא ותולה בה מצודה. כיצד שלא כדרךכו. נועץ שפוד ומכה בקורדום ומרדה האדמה מתחתיה. תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר: כשאמרו משדה לבן שלא כדרךכו לא אמרו אלא בשדה לבן הסמוכה לעיר, אבל בשדה לבן הסמוכה לשדה האילן אפלו כדרךכו. שמה יצאו משדה הלבן ויחריבו את האילנות:

רס"י צריה שאין לה עינים. וחופר בקרקע: מאי קרא. לחיטות צריה שאין לה עינים דכתיב כמו שכלול תמס יהלך. שכלול שקורין לימאין תמס יהלך. כלומר כשיואל חוץ מנרתיקו ריחות נופלות ממנו עד שהוא נימוח ומת תמס כמו ונמס: נפל אשת כל חזו שמש. כלומר כך אישות נופלות פתאום לארץ ומתים ללא חזו: וחונקים זו את זו. מפני שמריחין את העפר ואין מכירין באותו עפר: והוא דקאי בתרי עברי נהרא. לכיון דאיכא הפסק מים בין הני תרתי חורי נמלים אין מכירין הני בעפר דהני: גשרא. גשר: גמלא. שאין לו גשר אלא מנסר אחד: ומכרא. עדיין קטן מגמל' אין יכול להלך עליו אלא כשקושרים חבל אחד משני עברי הגהר בשני יתידות ואוחזין בו והולכין על אותו גשר כר אצל אי איכא חד מהן מכירין הני בחורי דהני: ועד כמה. מרוחקין הני תרי חורי נמלים דכי איכא נהרא צינייהו וליכא גישרא דאין מכירין הני בחורי דהני: עד פרסה. אי ליכא פרסה צינייהו אף על גב דאיכא נהרא וליכא מעבר מכירין הני בחורי דהני: נועץ שפוד. במקום שהן מצויין ומרדה האדמה וממעך אותן:

זוהר וילך דף רפה ע"א

אמר רבי יהודה ובבזי יקלו מאן דלא ידע לאוקיר למאריה ולא אתכפון באמן דתנינו גדול העונה אמן יותר מן המברך והא אוקימנא קמיה דרבי שמעון דאמן משיך ברכאון

מִמְבוּעַא לְמַלְכָּא וּמִמְלַכָּא לְמִטְרוּנִיתָא (דא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל)
וּבְאַתְוֹן גְּלִיפֹן דְּרַבֵּי אֶלְעָזָר מֵאֶלְיָף לְמִיִּים וּמִמִּיִּים לְנוּיִן
כִּיּוֹן דְּמִטּוּ בְּרַכָּאָן לְנוּיִן מִתְּמֹן נֶגְדִין וְנִפְקִין בְּרַכָּאָן לְעֵלְאִי
וְתַתְּאִי וּמִתְּפִשְׁטִי בְּכֻלָּא וְקֻלָּא נִפְיִק אֶתְשַׁקִּיּוּ מִשְׁקִיּוֹתָא
דְּבִרְכֹן דְּאַפִּיק פְּלַנְיָא עֲבָדָא דְּמַלְכָּא קִדְיִשָּׁא וְכַד יִשְׂרָאֵל
לְתַתָּא מְשַׁמְרִין לְאַתְבָּא אָמֵן וּלְכֹנְנָא לְבִיּהוּ כְּמָה
דְּאַצְטְרִיד כְּמָה פְּתִיחִין דְּבִרְכָּאָן פְּתִיחֹן לִיה לְעֵילָא כְּמָה
טְבָאָן מִשְׁתַּכְּחִין בְּכֻלְהוּ עֲלָמִין כְּמָה חִידוּ בְּכֻלָּא מֵאִי אָגֵר
לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל דְּגֵרְמִין הָאִי אָגֵר לְהוּ בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא
דְּאַתִּי. בְּעֵלְמָא דִּין בְּשַׁעְתָּא דְּעֵאקִין לְהוּ (לְיִשְׂרָאֵל) וּמְצָלֹן
צְלוּתָא קָמִי מְאַרְיֵהוֹן קֻלָּא מְכַרְזָּא בְּכֻלְהוּ עֲלָמִין (ישעיה כ"ז)
פְּתַחוּ שְׁעָרִים וַיְבוֹא גוֹי צַדִּיק שׁוֹמֵר אֲמוּנִים אֶל תִּקְרִי
אֲמוּנִים אֲלָא אֲמִנִים פְּתַחוּ שְׁעָרִים כְּמָה דְּיִשְׂרָאֵל פְּתַחוּ
לְהוּ תִרְעִין דְּבִרְכָּאָן כְּדִּהֲשַׁתָּא פְּתַחוּ שְׁעָרִים וְתַתְּקַבֵּל
צְלוּתְהוֹן מֵאַנּוֹן דְּעֵאקִין לְהוּ. הָאִי בְּעֵלְמָא דִּין. בְּעֵלְמָא
דְּאַתִּי מֵאִי אָגֵרְיֵהוּ דְּכַד יִפּוֹק בֵּר נֶשׁ מֵהָאִי עֲלָמָא דְּהוּהָ
שׁוֹמֵר לְאַתְבָּא אָמֵן מֵאִי שׁוֹמֵר כְּלוּמֵר נוֹטֵר הֵהִיא בְּרַכָּה
דְּאָמֵר הֵהוּא דְּמִבְּרַד וּמִחֻכָּה לִיה לְאַתְבָּא אָמֵן כְּמָה
דְּאַצְטְרִיד נִשְׁמַתָּא סְלָקָא וּמְכַרְזִי קָמִיה פְּתַחוּ שְׁעָרִים
קָמִיה כְּמָה דְּאִיהוּ הָוֵה פְּתַח תִּרְעִין כָּל יוֹמָא כַּד הָוֵה שׁוֹמֵר
אֲמוּנִים. אָמֵר רַבֵּי יוֹסִי אָמֵר רַבֵּי יְהוּדָה מֵאִי אָמֵן אָמֵר
רַבֵּי אֲבָא הָא אֻקְמוּהָ כְּלָא אָמֵן אֲקִרִי מְבוּעַא דְּהֵהוּא
נְחָלָא דְּנִגִיד אָמֵן אֲקִרִי דְּכַתִּיב (משלי ג') וְאַהֲיָה אֲצִלוּ אָמוֹן
אֶל תִּקְרִי אָמוֹן אֲלָא אָמֵן קִיּוּמָא דְּכֻלְהוּ הֵהוּא נְחָלָא (ס"א)
טְלָא) דְּנִגִיד וְנִפְיִק אָמֵן אֲקִרִי. דְּתַנְיָא (תהלים מ"א) מִן הָעוֹלָם
וְעַד הָעוֹלָם עוֹלָם דְּלְעֵילָא עוֹלָם דְּלְתַתָּא אוֹף הָכָא אָמֵן
וְאָמֵן אָמֵן דְּלְעֵילָא אָמֵן דְּלְתַתָּא אָמֵן קִיּוּמָא דְּכֻלְהוּ וְהָא
אוֹקִימְנָא אָמֵן בְּאַנּוֹן אֲתָוֹן :

תרגום הזוהר אָמֵר רַבֵּי יְהוּדָה, וּבְזוּזֵי יַקְלוּ, הֵינּוּ מִי שְׁחִינוּ יוֹדַע לְכַבֵּד אֶת
אֲדוֹנָא, וְלֹא נִתְכַּוֵּן בְּחֵמָה, שְׂלֵמְדָנּוּ, גְּדוּל הָעוֹנָה אֵינּוּ יוֹתֵר מִן הַמְּצַדֵּךְ. וְהֵינּוּ
הַעֲמִדְנוּ לְפָנֵי רַבֵּי שְׁמַעוֹן שְׁאֵמֵר, שְׁהַעוֹנָה אֵינּוּ, מוֹשֵׁף צְרָכוֹת מִמְבוּעַ, שְׁהוּא
צִינָה, אֶל הַמְּלֻךְ, וּמִמְלֻכָּה אֶל הַמְּלֻכָּה. וּבְחַוֹתִיּוֹת חֻקוֹת שֶׁל רַבֵּי אֶלְעָזָר,

אומר, מן אלה, דאמן, אל המ' דאמן וממ' דאמן לו', ביון שפגיעות הברכות לו' נמשכות ויואלות משם ברכות לעליונים ותחתונים, ומתפשות בכל. והקול יואל, שתו משקוי הברכות שהוליא פלוני, עבד מלך הקדוש. וכשישראל למטה שומרים עצמם לענות אמן ולכוין לבס פמו שריו, פמה פתחי ברכות פתוחים למעלה, פמה טוב נמלא בכל העולמות, פמה שמחה היא בכל. ומהו שכם של ישראל שגרמו לזה. שכם הוא בעולם הזה ובעולם הבא. בעולם הזה בשעה שמאירים להם, ומתפללים תפלתם לפני אדונם, הקול מכריז בכל העולמות, פתחו שערים ויבא גוי לדיק שומר אמונים. אל תקרי אמונים אלך אמונים. דהינו ששומרים לענות אמן. פתחו שערים, פמו שישראל פתחו להם שערי הברכות, כך עפה פתחו שערים, ותתקבל תפלתם על יאלו שמאירים להם. זה שכם בעולם הזה. בעולם הבא מהו שכם. פי פשיאל האדם מעולם הזה, שהיה שומר לענות אמן. מהו שומר, פלומר, ששומר אותה הברכה שאומר המברך ומחפה לו לענות אחריה אמן, פמו שריו. אז נשמתו עולה ומכריזין לפניו פתחו שערים לפניו, פמו שהוא היה פותח שערים כל יום, פשהיה שומר אמונים, דהינו אמונים. אמר רבי יוסי אמר רבי יהודה, מהו אמן. אמר רבי אבא, הרי העמידו הכל. אמן נקרא, המצוה של נחל הוא הנמשך, שהוא צינה, ונקרא אמן, פי פתוב, ואהיה אלכו אמן, אל תקרי אמן, אלך אמן. היום כל המדרגות, דהינו אותו נחל הנמשך ויואל נקרא אמן. שפמדנו, מן העולם עד העולם פרושו מעולם שלמעלה לעולם שלמטה, אף פאן, אמן ואמן, אמן של מעלה אמן של מטה אמן, פרושו היום של כלם. וכבר העמדנו אמן באלו האותיות שבו.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ו

א. נוטל אדם ידיו שחרית ומתנה עליהן כל היום ואינו צריך לטל את ידיו לכל אכילה ואכילה והוא שלא יסיח

דַּעַתּוֹ מִהֵן. אָבֵל אִם הִסִּיחַ דַּעַתּוֹ מִהֵן צָרִיךְ לְטַל יָדָיו בְּכָל
עֵת שֶׁצָּרִיךְ נְטִילָה: **ב**. לֵט אָדָם אֶת יָדָיו בְּמִפְּהָ וְאוֹכֵל בְּהֵן
פֶּת אוֹ דָּבָר שֶׁטְּבוּלוֹ בְּמִשְׁקָה אֶף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִטַּל יָדָיו.
הַמַּאֲכִיל לְאַחֲרִים אֵינּוּ צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם וְהַאֲכִיל צָרִיךְ
נְטִילַת יָדַיִם אֶף עַל פִּי שֶׁאַחַר נוֹתֵן לְתוֹךְ פִּיו וְאֵינּוּ נוֹגֵעַ
בְּמַאֲכָל וְהוּא הַדִּין לְאוֹכֵל בְּמִגְרָפָה שֶׁצָּרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם:

מוסר

שערי תשובה דף לא עג

אִישׁ כִּי יֵאֱמִינוּ בְּנֵי אָדָם בְּדַבְּרֵיו וְסָמְכוּ כָּל הַשּׁוֹמְעִים עַל
מֵאֲמָרָיו וַיִּתְּפוּן לְנִשְׂאָ אֶחָד הָעָם אוֹ גּוֹאֲלוֹ הַקְּרוֹב אֵלָיו
בְּאַהֲבָתוֹ אוֹתוֹ וַיֹּאמֶר עָלָיו כִּי הוּא אִישׁ חָכָם וְהוּא בֵּן לֹא
חָכָם וְהָיָה לְפּוֹקָה וְצוֹר מְכָשׁוֹל כִּי יִסְמְכוּ עַל הוֹרְאוֹתָיו וְעַל
פִּיו יִהְיֶה כָּל רִיב וַיַּעֲוֶת מִשְׁפָּט וְאֶת הָעוֹלָם יַחְרִיב. וְכֵן כִּי
יֹאמֶר עַל אִישׁ כִּי הוּא נְאֻמָּן רוּחַ וְלֹא הַכִּירוּ אִם הוּא אִישׁ
אֱמוּנִים אוֹ בֵּן לֹא אֱמוּן בּוֹ. וְאוּלַי יִשְׁמַע הַשּׁוֹמֵעַ וַיִּפְקִידֵהוּ
עַל בֵּיתוֹ וְכָל יֵשׁ לוֹ יִתֵּן בְּיָדוֹ וְכַחֵשׁ בּוֹ לֹא רְאִיתִיךָ. וְאֶמְרוּ
רְבוֹתֵינוּ: כָּל הַמַּעֲמִיד דִּין שְׂאִינוּ הַגּוֹן כְּאֵלוֹ נִטַּע אֲשֶׁרָה
וּבְמִקּוֹם תִּלְמִיד חָכָם כְּאֵלוֹ נִטַּעוּ אֲצֶל מְזַבַּח וְהָיָה מִי
שֶׁהָקִים לְרֹאשׁ בְּיָמַיִם הָרֵאשׁוֹנִים מִי שְׂאִינוּ רְאוּי לְהוֹרֹת
וְקָרְאוּ עָלָיו מְקָרָא שְׂכָתוֹב (חֲבִקוֹק ב) הוּא אוֹמֵר לַעֲץ הַקִּיצָה
עוֹרֵי לְאָבֹן דּוּמָם הוּא יוֹרָה הֵנָּה הוּא תִּפְּוֵשׁ זָהָב וְכֶסֶף וְכָל
רוּחַ אֵין בְּקִרְבוֹ וְעֵתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ לְהַפְרֵעַ מִמַּעֲמָדָיו,
שְׁנֵאֵמַר (שם) וְהִי בְּהִיכָל קִדְשׁוֹ הִס מִפְּנֵיו כָּל הָאָרֶץ:

האזינו יום שלישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילויי הה ראשונה דשם ב'ין להשאיר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(יא) כְּנֶשֶׁר יַעִיר קִנּוֹ עַל גּוֹזְלָיו יִרְחֹף יִפְרֹשׁ
כְּנִפָּיו יִקְחֵהוּ יִשְׂאֵהוּ עַל אַבְרָתּוֹ: כְּנִשְׂרָא
דְּמַחִישׁ לְקִנְיָה עַל בְּנוֹהֵי מִתְחוּפֵי פָּרִיס גְּדַפוּהֵי מְקַבְּלֵהוֹן מְנַטְלֵהוֹן
עַל תְּקוּף אַבְרוּהֵי:

רש"י כנשר יעיר קנו. ניהגם ברחמים ובחמלה, כנשר הזה רחמני על בניו ואינו נכנס לקנו פתאום, עד שהוא מקשקש ומטרף על בניו בכנפיו, בין אילן לאילן בין שוכה לחברתה, כדי שיעורו בניו, ויהא בהם כח לקבלו: יעיר קנו. יעורר בניו: על גוזליו ירחף. אינו מכביד עממו עליהם אלא מחופף, נוגע ואינו נוגע, אף הקדוש ברוך הוא (וייב לז, ב) שדי לא מלאנהו שגיא כח, כשזא לתן תורה לא נגלה עליהם מרוח אחת אלא מארבע רוחות, שנאמר (לקמן לז, ב) ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרצבות קדש, (והבקות ג, א). אלוה מתימן יבא, זו רוח רביעית: יפרש כנפיו יקחהו. כשזא לטלן ממקום למקום אינו נוטלן ברגליו כשאר עופות, לפי ששאר עופות יראים מן הנשר, שהוא מגביה לעוף ופורח עליהם, לפיכך נושאן ברגליו מפני הנשר, אבל הנשר אינו ירא אלא מן החץ לפיכך נושאן על כנפיו. אומר מוטב שיכנס החץ בי ולא יכנס בבני, אף הקדוש ברוך הוא (שמות יט, ז) ואשא אתכם על כנפי נשרים, כשנסעו מצרים אחריהם והשיגום על הים היו זורקים בהם חצים ואבני בליסטראות, מיד (שמות יז, יט. ט) ויסע מלאך האלהים וגו' ויבא בין מחנה מצרים וגו':

(יב) יְהוֹה בְּדָד יִנְחֵנוּ וְאִין עֲמוֹ אֵל נִכְרַ: יי
בְּלַחֲדוּהֵי עֲתִיד לְאֲשַׁרְיֹתְהוֹן בְּעֶלְמָא דְּהוּא עֲתִיד לְאַתְחַדְתָּא וְלָא
יִתְקִים קְדָמוּהֵי פְּלַחוֹן טַעְנוֹ:

רש"י ה' ב'דד ינחנו. ניהגם במדבר בטח ובדל: ואין עמו אל נכר. לא היה כח באחד מכל אלהי הגוים להראות כחו ולהלחם עמהם. ורבותינו דרשוהו על העתיד, וכן תרגם אנקלוס. ואני אומר דברי תוכחה הם, להעיד השמים והארץ, ותהא השירה להם לעד שסופן לבגד ולא יזכרו הראשונות שעשה להם, ולא הנולדות שהוא עתיד לעשות להם, לפיכך צריך לישב הדבר לכאן ולכאן. וכל הענין מוסב על (פסוק ז) זכר ימות עולם בניו שנות דר ודר, כן עשה להם, וכן עתיד לעשות, כל זה היה להם לזכור:

(יג) יִרְכַּבְהוּ עַל (במותר) בְּמַתֵּי אֶרֶץ
וַיֹּאכַל תְּנוּבֹת שְׂדֵי וַיִּנְקֵהוּ דְּבֵשׁ מְסֻלַּע
וְשָׁמוֹן מִחֲלָמִישׁ צוּר: אֲשַׁרְנוֹן עַל תְּקִפֵּי אֶרְעָא

וְאוֹכְלָנוּן בְּזַת סְנַאִיָּהוֹן וַיְהִיב לְהוֹן בְּזַת שְׁלִיטִי קְרוּיוֹן וְנִכְסֵי יְתָבִי
כְּרַבִּין תְּקִיפִין :

רש"י ירכבהו על צמותי ארץ. כל המקרא כתרגומו: ירכבהו וגו'. על סם שארץ ישראל גבוה מכל הארצות: ויאכל תנובת שדי. אלה פרות ארץ ישראל שקלים לנוב ולהתבשל מכל פרות הארצות: וינקהו דבש מסלע. מעשה באחד שאמר לבנו בסיכני הבא לי קליעות מן החצית. הלך ומלא הדבש לפי על פיה. אמר לו ז של דבש היא. אמר לו השקע ידך לתוכה ואתה מעלה קליעות מתוכה: ושמן מחלמיש אור. אלו זיתים של גוש חלב: צמותי ארץ. לשון גבוה: שדי. לשון שדה: חלמיש אור. תקפו וחזקו של סלע. כשאינו דבוק לתבה של אחריו, נקוד חלמיש, (תהלים קיד, ח) וכשהוא דבוק, נקוד חלמיש:

(ד) חֲמַאת בָּקָר וְחֵלֶב צֹאן עִם חֵלֶב כְּרִים
וְאֵילִים בְּנֵי בָשָׂן וְעֵתוּדִים עִם חֵלֶב
כְּלִיֹּת חֲטָה וְדָם יַעֲנֵב תִּשְׁתֶּה חֶמֶר : יְהִיב
לְהוֹן בְּזַת מַלְכִיָּהוֹן וְשְׁלִיטִיָּהוֹן עִם עוֹתֵר רַבְרַבִּיָּהוֹן וְתִקְפִיָּהוֹן עֲמָא
דְּאַרְעָהוֹן וְאַחְסִנְתֵּהוֹן עִם בְּזַת חִילִיָּהוֹן וּמְשַׁרְיָתֵהוֹן וְדָם גְּבַרִיָּהוֹן
יְתַשֵּׁד כְּמִיא :

רש"י חמאת בקר וחלב צאן. זה היה בימי שלמה, שנאמר (מלכים א' ה, ג) עשרה בקר צראים ועשרים בקר רעי ומאה צאן: עם חלב כרים. זה היה בימי עשרת השבטים, שנאמר (עמוס א, ד) ואוכלים כרים מצאן: חלב כליות חטה. זה היה בימי שלמה, שנאמר (מלכים א' ה, ט) ויהי לחם שלמה וגו': ודם ענב תשתה חמר. בימי עשרת השבטים, (עמוס א, ו) השתים במזרקי יין: חמאת בקר. הוא שומן הנקלט מעל גבי החלב: וחלב צאן. חלב של צאן, וכשהוא דבוק נקוד חלב כמו (שמות כג, יט) בחלב אמו: כרים. כבשים: ואילים. כמשמעו: בני צאן. שונים היו: כליות חטה. חטים שונים כחלב כליות וגסין ככוליא: ודם ענב. היה שותה יין טוב וטועם יין חשוב: חמר. יין בלשון ארמי: חמר. אין זה סם דבר, אלא לשון משבח בטעם אינו"ש בלע"ז. ועוד יש לפרש שני מקראות הללו אחר תרגום של אנקלוס, אשרינון על תוקפי ארעא וגו' :

(ט) וַיִּשְׁמֹן יִשְׂרָאֵל וַיִּבְעֵט שְׂמֵנֹתָ עִבְיָתָ
כְּשִׁיתָ וַיִּטַּשׁ אֶלּוֹהַ עֲשָׂהוּ וַיִּנְבֵּל צוּר
יִשְׁעָתוֹ : וְעֵתֵר יִשְׂרָאֵל וַיִּבְעֵט אֶצְלַח תִּקְוֹף קִנְא נִכְסִין וַיִּשְׁבַּק
פְּלַחוֹ אֱלֹהָא דְעַבְדָּהּ וְאַרְגֵּז קָדָם תְּקִיפָא דְפְרָקָה :

רש"י עבית. לשון עובי: כשית. כמו כסית, לשון (איוב טו, כז) כי כסה פניו בחלבו, כאדם ששמן מצפנים וכסליו נכפלים מבחוץ, וכן הוא אומר (שם) ויעש פימה עלי כסל: כשית. יש לשון קל בלשון כסוי, כמו (משלי יב, טז) וכסה קלון ערום ואם כתב כשית דגוש היה נשמע כשית את אחרים, כמו (איוב טו, כז) כי כסה פניו: וינבל צור ישעתו. גנהו ובזהו, כמו שנאמר (יחזקאל ח, טז) אחוריהם אל היכל ה' וגו', אין לך נבול גדול מזה:

נביאים - שמואל ב - פרק כב

(יא) וַיִּרְכַּב עַל כָּרוֹב וַיַּעַף וַיֵּרָא עַל כַּנְּפֵי רוּחַ : וְאַתְגַּלִּי בְּגִבּוֹרֵתֶיךָ עַל כָּרוֹבֶיךָ קִלְיִינוֹ וַדַּבֵּר בְּתִקְיָה עַל כַּנְּפֵי רוּחָא : (יב) וַיָּשֶׁת חֲשָׁךְ סְבִיבֹתָיו סִכּוֹת חֲשֵׁרֶת מִיַּם עֲבֵי שְׁחָקִים : וְאַשְׁרֵי שְׂכִינְתָהּ בְּעַרְפִּילָא וַעֲנֹן יָקָר סְחֹר סְחֹר לֵה מְחִית מִן תִּקְיָה מִרְכַּבְתָּ עֲנִינוֹ קִלְיִנוֹ בְּרוּם עֲלָמָא :

רש"י וישת חשך סביבותיו . לכוכה , כענין שנאמר (שמות יד כ) : ויהי הענן והחשך , מפסיק בין מצרים לישראל : חשרת מים עבי שחקים . מאין היה החשך , עבי שחקים היו , שהן חושרין מים על הארץ : חשרת . לשון כברה הוא , שהוא נופל על הארץ דק דק (תענית טו ב) . וכן הוא אומר באגדות הרבה : חושרין אותו בכברה . ויש לפתור 'חשרת' , לשון 'קשר' , שמתקשרין השמים בעבים על ידי המים , כמו 'חשוריהם' האומר באופני המכונה (מלכים-א זב) , שהם זרועות העץ המהדקין וקושרין עיגוליה יחד :

(יג) מַנְגָּה נִגְדָּו בְּעָרוֹ גַּחְלֵי אֵשׁ : מַזְיוֹ יִקְרִיחַ מִבְּהִיקֵינוּ שְׁמֵי שְׁמַיָא מְזוּפִיתֶיךָ כְּגוּמְרִין דְּנֹר דְּלִקָא מִימְרִיחַ :

רש"י מנגה נגדו . שלא תאמר בחשך הוא שרוי , אלא הנוגה לפניו מן המחילה , ומאותו נוגה אש לפניו , בערו גחלי אש , שנשתלחו חלים על מצרים :

(יד) יִרְעַם מִן שְׁמַיִם יְהוָה וַעֲלִיוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ : אֲכַלִּי מִן שְׁמַיָא יְיָ וַעֲלָא אָרִים מִימְרִיחַ : (טו) וַיִּשְׁלַח חֲצִים וַיִּפְיֹצוּ בָרָק (ויהמם) וַיָּהֲמוּ : וַיִּשְׁלַח מְחַתֵּיחַ כְּגִירִין וַיִּבְדְּרִינוּ בָרָקִין וַשְׁגִּישִׁינוּ :

כתובים - תהילים - פרק עז

(יא) וְאָמַר חֲלוֹתַי הִיא שְׁנוֹת יְמִין עָלְיוֹן :
וְאָמַרְתָּ מִרְעוּתַי הוּא אֲשַׁתְּנֶנּוּ גְבוּרַת יְמִין עֲלָאָה (וְאָמַרְתָּ בְּעוֹתַי הוּא שְׁנִין
דְּקָץ מִיָּמִין) :

רש"י ואמר חלותי היא . מחשבותי אומרת כי אין זאת אלא להחלותי וליראני לשוב אליו , חלותי כמו
לחלותי לשון חולי וחיל : שנות ימין עליון . את אשר נשתנית ימין עליון שהיתה נאדרי ככה רועלת אויב
ועכשוו השיב אחר ימינו :

(יב) (אזכיר) אֶזְכֹּר מֵעַלְלֵי יְהוָה פִּי אֶזְכָּרָה
מִקְדָּם פְּלֹאֵךְ : אֶדְבַּר עוֹבְדֵי אֱלֹהֵי אַרְוִם אֶדְבַּר מִן
לְקַדְמֵיךְ פְּרִישׁוֹתֶיךָ : (יג) וְהִגִּיתִי בְּכָל פְּעֻלֶיךָ
וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אֲשִׁיחָה : וְרַנְּנִית בְּכָל עוֹבְדֶיךָ טְבִיא
וּבַתְּסֻקוֹפֵי נֶסֶךְ אֲמַלֵּל :

רש"י והגיתי בכל פעלך . שעשית לנו כבוד :

(יד) אֱלֹהִים בַּקֹּדֶשׁ דִּרְכֶּךָ מִי אֵל גָּדוֹל
כִּי אֱלֹהִים : אֱלֹהֵי דְקַדִּישֵׁיךְ אֲוֹרְחֶיךָ מִן אֱלֹהֵי רַבָּא כִּי אֱלֹהֵי
דִּישְׂרָאֵל :

רש"י בקדש דרכך . לך מדתך לקדש את שמך בעולם לעשות לך כרשעי :

(טו) אַתָּה הָאֵל עֲשֵׂה פְּלֵא הוֹדְעֶתָ בְּעַמִּים
עֲזִיבָה : אַתָּה הוּא אֱלֹהֵי עֲבִיד פְּרִישׁוֹן הוֹדְעֶתָ בְּעַמִּי עוֹשֶׁבָה :

א. ואלו מתרין, חלין שאכל לך, כבשר חזיר כעבודה זרה, פעורות לבובין, פנבלות, פטרפות, פשקצים, כרמשים, כחלת אהרן וכתרומתו, מתר. האומר לאשתו, הרי את עלי כאמא, פותחין לו פתח ממקום אחר, שלא יקל ראשו לכך. קונם שאיני ישן, שאיני מדבר, שאיני מהלך, האומר (לאשתו), קונם שאיני משמשך, הרי זה בלא יחל דברו. שבועה שאיני ישן, שאיני מדבר, שאיני מהלך, אסור:

דרטורה (ה) ואלו מותרין. חולין שאוכל לך. לסימן בעלמא נקטיה, כסם שחולין שאוכל לך אין כריך שאלה לחכם, כך כל הני דאמרינן במתניתין ברישא אין כריכין שאלת חכם: פעורות לבובין. היו נוקבים הבהמה מחיים כנגד הלב ומוציאין הלב ומקריבין אותו לע"ז, ותקרוצת ע"ז אסור בהנאה: כחלת אהרן. שהיה ראשון לכהנים. ולא הוי דבר הנדור, שאין חלה ותרומה באין בנדור ונדבה: הרי זה מותר. דאמר קרא (במדבר ב) איש כי ידור נדר, עד שידור בדבר הנדור. וחטאת שאיני אוכל לך דאמרינן בפרק קמא דאסור ואף על פי שאינו דבר הנדור, הוי טעמא, דאפשר שיביא חטאת על ידי נדר, כגון שנדר בניזיר ומתחייב להביא חטאת: הרי את עלי כאמא. אע"ג דלאו דבר הנדור הוא, חמור מכל הני דלעיל, דלריך התיירא מדרבנן אם הוא עם הארץ, ופותחין לו פתח ממקום אחר, כלומר מצדקיים לו פתח וטעם לחרטתו. ולא סגי בכדו תהית או לכך עלך. וכל זה שלא יקל ראשו ולא ירגיל לאסור אשתו עליו: קונם שאיני ישן כו'. הרי זה בכל יחל מדרבנן אבל מן התורה אין הנדר חל, דנדריס אין חלים אלא על דבר שיש בו ממש: קונם שאיני משמשך. בגמרא מקשה, והא משועבד לה והיאך יכול להפקיע פעבודה בנדורו והא הוי כאוסר פיורת חזירו על חזירו. ומשני, כגון דאמר הנאת תשמישך עלי קונם, שאסר ההנאה עליו, ואין מאכילין לו לאדם דבר האסור לו: שבועה שאיני ישן וכו'. אסור מן התורה, דשבועות חלין בין על דבר שיש בו ממש בין על דבר שאין בו ממש. ואם נשבע שלא יישן שלשה ימים רכופין לילה ויום, לוקה ויישן מיד, מפני שנשבע על דבר שאי אפשר לקיימו:

ב. קרפון לא אכל לך, קרפון שאכל לך, לא קרפון לא אכל לך, מתר. שבועה לא אכל לך, שבועה שאוכל

לָךְ, לֹא שְׁבוּעָה לֹא אֲכַל לָךְ, אָסוּר זֶה חֹמֶר בְּשְׁבוּעוֹת
מִבְּנֵדְרִים. וְחֹמֶר בְּנֵדְרִים מִבְּשְׁבוּעוֹת. כִּי צַד, אָמַר,
קוֹנֵם סִכָּה שְׁאֲנִי עוֹשֶׂה, לוֹלֵב שְׁאֲנִי נוֹטֵל, תִּפְלִין
שְׁאֲנִי מְנִיחַ, בְּנֵדְרִים אָסוּר, בְּשְׁבוּעוֹת מִתֵּר, שְׁאִין
נִשְׁבָּעִין לְעָבוֹר עַל הַמְצוֹת:

ברטנורה (ב) קרבן לא אוכל לך כו'. מותר, דהוי כנשבע בקרבן ונעשה כאומר בחיי
הקרבן אם אוכל לך שום דבר: שבעה לא אוכל לך. ולא אמרינן בחיי שבעה קאמר
כלאמרינן בקרבן, דשבעה לית בה מששא ולא שייך לומר בה בחיי שבעה: שבעה
שאוכל לך. זמנין דשבעה שאוכל לך דלא אכילנא משמע, כגון שהיה חזירו מסרב
בו לאכול ואמר לא אכילנא לא אכילנא וסוב אמר שבעה שאוכל לך, דלא אכילנא
משמע, והכי קאמר בשבעה יהא עלי אי אכילנא לך: זה חומר בשבעות. לא מצינן
לאוקמה אשבעה שלא אוכל לך וכו', דמדקתני זה חומר משמע דנדר הוי אלא דאינו
חומר בשבעה, וגבי קרבן לא אוכל לך תנן מותר דלא הוי נדר כלל. משום הכי כריך
לאוקמה אדלעיל דתנינא קונם שאיני יאן שאיני מדבר הרי זה צבל יחל, ואוקימנא
מדרבנן, דמדאורייתא אין הנדר חל אלא על דבר שיש בו ממש, וזה חומר בשבעות
מבנדריים, ששבעה חלה אפילו על דבר שאין בו ממש: תפילין שאני מניח. משום
דאסר חפלא עליה, ואינו נראה כנודר לצטל את המצוה שהרי לא קיבל על עצמו,
אלא אסר החפץ עליו, ואם יקיים המצוה הויא מצוה הבאה בעבירה ודמי למי שחייב
לאכול מצוה צלילי פסח ולא מצא מצוה של טבל או של הקדש, שאסור לאכול.
אבל כל לשון שבעה הוא אוסר את עצמו מלעשות הדבר וכיון שהוא מחוייב לעשות
המצוה לאו כל כמיניה להפקיע עצמו מחיוב המצוה. ואם אמר הרי עלי קרבן אם
אניח תפילין, חל הנדר וחייב להביא קרבן אם הגיח תפילין: חייב על כל אחת ואחת.
ויהיה נזיר שלשים יום אם אמר הריני נזיר סתם ויביא קרבן נזיר ויחזור להיות נזיר
כמספר הפעמים שאמר שיהיה נזיר. ובשבעה אינו חייב אלא אחת, שאינו לוקה
אלא מלקות אחת. אבל אם נשאל על השבעה הראשונה, חלה השבעה השנייה. וכן
אם נשאל על השנייה, חלה השלישית. ואסור לאכול עד שיתרו כולם, מדלא תנן הרי
זו שבעה אחת, אלא אינו חייב אלא אחת:

ג. יש נדר בתוך נדר, ואין שבעה בתוך שבעה.
כיצד, אמר הריני נזיר אם אכל, הריני נזיר אם
אכל, ואכל, חייב על כל אחת ואחת. שבעה שלא
אכל, שבעה שלא אכל, ואכל, אינו חייב אלא אחת:
ד. סתם נדרים להחמיר, ופרושם להקל. כיצד,

אָמַר הָרִי עָלַי כְּבֶשֶׁר מְלִיחַ, כִּי־יִן נֶסֶד, אִם שֶׁל שָׁמַיִם
 נָדַר, אָסוּר. אִם שֶׁל עֲבוּדָה זָרָה נָדַר, מִתֵּר. וְאִם
 סִתָּם, אָסוּר. הָרִי עָלַי כְּחֶרֶם, אִם כְּחֶרֶם שֶׁל שָׁמַיִם,
 אָסוּר. וְאִם כְּחֶרֶם שֶׁל כְּהֲנִיִּם, מִתֵּר. וְאִם סִתָּם,
 אָסוּר. הָרִי עָלַי כְּמַעֲשֵׂר, אִם כְּמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה נָדַר,
 אָסוּר. וְאִם שֶׁל גֵּרֹן, מִתֵּר. וְאִם סִתָּם, אָסוּר. הָרִי
 עָלַי כְּתְרוּמָה, אִם כְּתְרוּמַת הַלְשֻׁכָּה נָדַר, אָסוּר. וְאִם
 שֶׁל גֵּרֹן, מִתֵּר. וְאִם סִתָּם, אָסוּר, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר.
 רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, סִתָּם תְּרוּמָה בִּיהוּדָה אָסוּרָה,
 בְּגִלְגִּיל מִתְּתָר, שָׂאִין אֲנָשִׁי גִלְגִּיל מִכִּירִין אֶת תְּרוּמַת
 הַלְשֻׁכָּה. סִתָּם חֶרֶמִּים בִּיהוּדָה מִתְּתָרִין, וּבְגִלְגִּיל
 אָסוּרִין, שָׂאִין אֲנָשִׁי גִלְגִּיל מִכִּירִין אֶת חֶרְמֵי
 הַכְּהֲנִיִּם:

זרמורה (ז) **ופירושם להקל.** אע"ג דכשפירש דבריו אזלינן בתר פירושן, כי סתם
 ולא פירש אזלינן להחמיר, דסתם נודר דעתו לאסור: כבשר מליח. היינו קרבן,
 דכתיב (ויקרא ט) על כל קרבנך תקריב מלח: כחרם של כהנים מותר. אע"ג דחרמי
 כהנים מועלים בהם עד שיבואו לידי כהנים והוי דבר הנדור, מ"מ סתם חרמי כהנים
 משמע שכבר באו ליד כהן: אם כמעשר בהמה אסור. דהוי דבר הנדור, שפריך
 להקדישו, ואין מעשר בהמה אסור הדיר כמו שמעשר דגן אוסר הגורן: שאין אנשי
 גליל מכירין תרומת הלשכה. לפי שהיו רחוקים מירושלים: שאין אנשי גליל מכירין
 חרמי כהנים. וכל מה שהיו מחרימין היו מפרישין לבדק הבית והלכה כרבי יהודה:

ה. נָדַר בְּחֶרֶם וְאָמַר, לֹא נִדְרָתִי אֶלָּא בְּחֶרְמוֹ שֶׁל יָם.
 בְּקֶרְבָּן, וְאָמַר, לֹא נִדְרָתִי אֶלָּא בְּקֶרְבָּנוֹת שֶׁל מְלָכִים.
 הָרִי עֲצָמֵי קֶרְבָּן, וְאָמַר, לֹא נִדְרָתִי אֶלָּא בְּעֶצֶם
 שֶׁהִנְחֵתִי לִי לְהִיּוֹת נוֹדֵר בּוֹ. קוֹנֵם אֲשֶׁתִּי נֶהְנִית לִי,
 וְאָמַר לֹא נִדְרָתִי אֶלָּא בְּאֲשֶׁתִּי הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁגֵּרְשֵׁתִי,
 עַל כֵּן אֵין נִשְׁאָלִין לָהּ. וְאִם נִשְׁאָלוּ, עוֹנְשִׁין אוֹתָן
 וּמְחַמְרִין עֲלֵיהֶן, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמֵי
 אוֹמְרִים, פּוֹתְחִין לָהֶם פֶּתַח מִמְּקוֹם אַחַר, וּמְלַמְּדִים
 אוֹתָן כִּדִּי שְׂלֵא יִנְהָגוּ קְלוֹת רֵאשׁ בְּנִדְרִים:

(ה) בחרמו של ים. לשון מצודה, כמו אשר היא מצודים וחרמים (קהלת ז): הרי עצמי קרבן. אשר עצמו כקרבן על חצירו: אין נשאלים עליהם. אין לריבין שאלת חכם, שאינן חלים: ואם נשאלין. ואם עם הארץ הוא זה שנדר כהאי גוונא וזא לישאל על נדרו, אין פותחין לו פתח לחרטה ואין מתירין לו. ואם עזר על נדרו זה מנדין אותו: פותחין לו פתח ממקום אחר. מראים לו שהדבר קיים ופותחין לו פתח מטעם אחר ומתירין לו נדרו. אבל לא עונשין ולא מחמירין. וכן הלכה:

גמרא נדרים דף כ ע"א

וּנְחַכְמִים אֹמְרִים: פּוֹתְחִין לוֹ פֶּתַח וְכוּלִי. תִּנְיָא לְעוֹלָם אֵל תְּהִי רְגִיל בְּנִדְרִים שְׁסוּפָד לְמַעַל בְּשָׁבוּעוֹת. וְאֵל תְּהִי רְגִיל אֶצֶל עִם הָאָרֶץ שְׁסוּפּוֹ לְהֶאֱכִילָהּ טְבָלִים. וְאֵל תְּהִי רְגִיל אֶצֶל כַּהֵן עִם הָאָרֶץ שְׁסוּפּוֹ לְהֶאֱכִילָהּ תְּרוּמָה. וְאֵל תִּרְבֶּה שִׁיחָה עִם הָאִשָּׁה שְׁסוּפָד לְבֵא לְיַדֵּי נִיאוּף. רַבִּי אַחָא בְּרַבִּי יֵאֵשִׁיָּה אֹמֵר: כָּל הַצּוֹפֶה בְּנָשִׁים סוּפּוֹ בָּא לְיַדֵּי עֵבֶרָה. וְכָל הַמְּסַתְּפֵל בְּעֵקֶבָה שֶׁל אִשָּׁה הוֹיֵן לוֹ בְּנִים שְׁאִינָן מְהַגְנִים. אָמַר רַב יוֹסֵף וּבְאִשְׁתּוֹ נִדָּה. תִּנְיָא (שמות כ) בְּעִבּוֹר תִּתְּהִיָּה יִרְאֶתוֹ עַל פְּנֵיכֶם זֹו בּוֹשָׁה. לְבִלְתִּי תִּחַטָּאוּ מִלְּמַד שֶׁהַבוֹשָׁה מְבִיָּאָה לְיַדֵּי יִרְאֶת חַטָּא מְכָאן אָמְרוּ: סִימָן יָפָה בְּאָדָם שֶׁהוּא בִישָׁן. אַחֲרִים אֹמְרִים: כָּל אָדָם הַמֵּתְבַיֵּשׁ לֹא בְּמַהֲרָה הוּא חוֹטָא. וּמִי שְׁאִין לוֹ בִּשְׁת פָּנִים בִּידוּעַ שֶׁלֹּא עֲמָדוֹ אֲבוֹתָיו עַל הַר סִינִי. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן דִּהֲבַאי: אַרְבָּעָה דְּבָרִים סָחוּ לִי מִלְּאֲכִי הַשָּׁרֵת: חֲגָרִין מִפְּנֵי מָה הוֹיֵן. מִפְּנֵי שֶׁהוֹפְכִים אֶת שֶׁלְחָנָם. אֲלֵמִים מִפְּנֵי מָה הוֹיֵן. מִפְּנֵי שֶׁמְנַשְׁקִין עַל אוֹתוֹ מְקוֹם. חֲרָשִׁים מִפְּנֵי מָה הוֹיֵן. מִפְּנֵי שֶׁמְסַפְּרִים בְּשַׁעֲת תַּשְׁמִישׁ. סוּמִים מִפְּנֵי מָה הוֹיֵן. מִפְּנֵי שֶׁמְסַתְּפֵלִין בְּאוֹתוֹ מְקוֹם. וְרַמִּינְהִי שְׁאֵלוֹ אֶת אִמָּא שְׁלוֹם: מִפְּנֵי מָה בְּנִידָּ יִפְיִין בְּיוֹתֵר. אָמְרָה לָהּ: אֵינּוּ

מִסְפָּר עָמִי לֹא בְתַחֲלַת הַלֵּילָה וְלֹא בְסוֹף הַלֵּילָה אֶלָּא
בְּחֻצוֹת הַלֵּילָה. וּכְשֶׁהוּא מְסַפֵּר מְגִלָּה טֶפַח וּמְכֶסֶה טֶפַח
וְדוֹמָה עָלָיו כְּמִי שֶׁכָּפְאוּ שָׂד. וְאֶמְרָתִי לוֹ: מַה טַּעַם. וְאָמַר
לִי כִּדֵּי שֶׁלֹּא אֶתֵּן אֶת עֵינַי בְּאִשָּׁה אַחֲרַת וְנִמְצְאוּ בְּנֵי בְּאִין
לִידֵי מְמִזְרוֹת. לֹא קִשְׂיָא הָא בְּמִילֵי תַשְׁמִישׁ הָא בְּמִילֵי
אַחֲרֵינֵי יִתָּא (במדבר טו) וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם. מִכָּאן אָמַר
רַבִּי: אֵל יִשְׁתָּה אָדָם בְּכוֹס זֶה וְיִתֵּן עֵינָיו בְּכוֹס אַחֵר. אָמַר
רַבִּינָא: לֹא נִצְרָכָה אֶלָּא דְאֶפְלוּ שְׁתֵּי נָשִׁיו (יחזקאל כא) וּבְרוֹתֵי
מִכָּם הַמּוֹרְדִים וְהַפּוֹשְׁעִים בֵּי. אָמַר רַבִּי לְוִי: אֵלוּ בְּנֵי תַשְׁע
מִדּוֹת בְּנֵי אֲסֻנֵּי מִשְׁגַּעִ"ח בְּנֵי אֵימָה, בְּנֵי אֲנוּסָה, בְּנֵי
שְׁנוּאָה, בְּנֵי נִדּוּי, בְּנֵי תַמּוּרָה, בְּנֵי מְרִיבָה, בְּנֵי שְׂכָרוֹת, בְּנֵי
גְרוּשָׁת הַלֵּב, בְּנֵי עֲרֻבוּבֵיָא, בְּנֵי חֲצוּפָה. אֵינִי וְהָאֵמַר רַבִּי
שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: כָּל אָדָם שֶׁאֲשֵׁתוֹ
תּוֹבַעְתּוֹ הוֹיֵן לוֹ בְּנִים שֶׁאֶפְלוּ בְּדוֹרוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לֹא הָיוּ
כְּמוֹתָן שֶׁנֶּאֱמַר (דברים א) הָבוּ לָכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וְנְבוֹנִים.
וְכִתִּיב וְאָקַח אֶת רֵאשִׁי שְׁבִטֵיכֶם. וְלֹא כְּתִיב נְבוֹנִים. וְכִתִּיב
(בראשית מט) יִשְׁשַׁכֵּר חֲמוֹר גֶּרֶם. וְכִתִּיב (דה"א יב) מִבְּנֵי יִשְׁשַׁכֵּר
יִוְדְעֵי בִינָה לְעֵתִים הֵהִיא דְמַרְצֵיָא אֲרַצוּיֵי:

רש"י סוֹפֵד לַמַּעוֹל בְּנִדְרִים. אִם תִּרְצֶה לְנִדּוּר: שְׁהוֹפְכִין שְׁלַחֲנָם. הִיא לַמַּעֲלָה
וְהוּא לַמַּטָּה: אִינוּ מִסְפֵּר. אִינוּ מִשְׁמֵשׁ: מְגִלָּה טֶפַח. מִבְּגָדָה וּמְכֶסֶה אוֹתוֹ טֶפַח
מִבְּגָדוֹ וְכֵן עוֹשֶׂה עַד שִׁיבָא עֲלֶיהָ וְדוֹמָה כְּמוֹ שֶׁכָּפְאוּ שָׂד שֶׁבָּא עֲלֶיהָ זִכָּח וְדוֹמָה
כְּמוֹ שֶׁשָׂד כָּפְאוּ: בְּנֵי אֵימָה. לִשְׁוֹן יִרְאֶה שֶׁמְטִיל אֵימָה עַל אִשְׁתּוֹ לְהִזְקָה לָהּ שֶׁלֹּא
בְּרָאוּנָה: בְּנֵי שְׁנוּאָה. שֶׁל בּוֹעֵל אַחֲרַת זִשְׁעַת תַּשְׁמִישׁ: בְּנֵי נִדּוּי. שֶׁהַבַּעַל בְּנִדּוּי וְזָא
עֲלֶיהָ וּמִתְעַזְרֵת הַיִּמְנוּ: בְּנֵי תַמּוּרָה. שִׁישׁ לוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים וְכַסְבוֹר זָא עַל זֹו וְהוּא זָא
עַל אַחֲרַת: בְּנֵי מְרִיבָה. שֶׁמְשַׁמֵּשׁ זִמְרִיבָה: בְּנֵי שְׂכָרוֹת. שֶׁמְשַׁמֵּשׁ זִשְׁכָרוֹת: בְּנֵי
עֲרֻבוּבֵיָא. שֶׁבָּא עַל אִשָּׁה אַחַת בֵּין הַנָּשִׁים וְאִין יָדוּעַ עַל אִיזָה מֵהֵן זָא. ל"א בְּנֵי
עֲרֻבוּבֵיָא סָפֵק בֵּין ט' לְרִאשׁוֹן אוֹ בֵּין ז' לְאַחֲרוֹן: יִשְׁשַׁכֵּר חֲמוֹר גֶּרֶם. לִישְׁשַׁכֵּר שְׁנוּלָד
שֶׁפָּנָה לְאַהֲלָה לָאָה: דְמַרְצֵי אֲרַצוּיֵי. אִינָה תּוֹבַעַת זִפָּה אֲלֹא דְמַרְצֵי קַמִּיהָ וּמַרְאָה לוֹ
חֲזָה:

תִּנָּא כֹּל מֵאן דְּשָׁמַע בְּרָכָה מֵהוּא דְּמִבְּרַךְ וְלֹא אֶתְכּוֹן
בְּאִמּוֹן עָלֶיהָ נֶאֱמַר וּבּוֹזִי יִקְלוּ כְּמָה דְּאָמַר (מלאכי א') לְכֶם
הַכְּהֻנִּים בּוֹזִי שָׁמַי מֵאִי עוֹנְשִׁיהָ כְּמָה דְּלֹא פִתַּח בְּרַכְּאָן
לְעִילָא כְּדָּ לֹא פִתְחִין לִיהָ וְלֹא עוֹד אֶלְא כִּד נִפִּיק מֵהָאִי
עֲלֵמָא מְכַרְזִי קַמִּיהָ וְאָמְרִי טְרוֹקוּ גְּלִי קַמִּיהָ דְּפִלְנִיָּא וְלֹא
לִיעוּל וְלֹא תִקְבְּלוּן לִיהָ, וּוִי לִיהָ וּוִי לְנִשְׁמַתִּיהָ. תִּנָּא חִיבִין
דְּגִיּהֲנָם כְּלֵהוּ סְלָקִי בְּמִדּוּרִין יְדִיעֵן וְכְמָה פִתְחִין אִית לִיהָ
לְגִיּהֲנָם וְכְלֵהוּ פִתְחִין לְקַבֵּל פִתְחִין דְּגֵן עֲדוֹן וּבְשַׁעְתָּא
דְּאִפְקִי לְאֲנוּן חִיבִיא דְּקַבֵּילוּ עוֹנְשִׁיהוּ אֲנוּן פִתְחִי פִתְחִין
וְשׁוֹן (ס"א וְשַׁבְּיין) לוֹן לְבָר. וְכְלֵהוּ פִתְחִין בְּשַׁמְהוֹן אֶקְרוּן
לְקַבֵּלִיהוֹן דְּפִתְחִין דְּגֵן עֲדוֹן וְכֹל פִתְחָא וּפִתְחָא אֶקְרִי שְׁמָא
לְקַבֵּלִי הֵהוּא פִתְחָא דְּגִיּהֲנָם וְאֶשְׁתַּמוּדְעוּן פִתְחִין לְקַבֵּלִיהוֹן
פִתְחִין אֲנוּן פִתְחִין דְּגֵן עֲדוֹן. בְּגִיּהֲנָם אִית מְדוּרָא בְּתַרְאָה
תַּתְאָה דְּכְלֵהוּ. וְהֵהוּא מְדוּרָא הוּי מְדוּרָא עַל מְדוּרָא
וְאֶקְרִי אַרְצַ עֵיפְתָה מֵהוּ עֵיפְתָה כְּמָה דְּאָמַר רְבוּעַ יְהִיהָ
כְּפוּל וּמִתְרַגְּמִינָן מְרוּבַע יְהֵא עֵינָּ אֹפֵּי הֵכָא עֵיפְתָה כְּלוּמַר
כְּפוּלָה וְהֵהוּא אֶקְרִי שְׁאוּל תַּחְתִּית שְׁאוּל הוּא מְדוּרָא חַד
תַּחְתִּית הוּא מְדוּרָא תַּתְאָה וּבְגִין כְּדָּ אֶקְרִי אַרְצַ עֵיפְתָה
תַּחְתִּית וְאֶקְרִי אֲבָדוֹן. וְעַל דָּא כְּתִיב שְׁאוּל וְאֲבָדוֹן וְכְלֵהוּ
מְדוּרָן לֹא אֶכְפְּלוּ וְכְלֵהוּ לֹא עֵינָּ בַר מֵהָאִי. וְתִנָּא מֵאן
דְּנַחִית לְאֲבָדוֹן דְּאֶקְרִי תַּחְתִּית לֹא סְלִיק לְעֲלָמִין וְהֵהוּא
אֶקְרִי גְּבַר דְּאֶשְׁתַּצִּי וְאֶתְאַבִּיד מְכַלְהוּ עֲלָמִין וְתִנָּא לְהֵהוּא
אַתְר נְחִתִּין לְהֵנְהוּ גְּבַרִי דְּמִבְּזִי לְאַתְבָּא אֲמִן וְעַל אֲמִן
סְגִיָּאִין דְּאֶתְאַבִּידוּ מִנִּיהָ דְּלֹא חָשִׁיב לְהוּ דִּינִין לִיהָ בְּגִיּהֲנָם
וְנַחֲתִין לִיהָ בְּהֵהוּא מְדוּרָא תַּתְאָה דְּלִית בָּהּ פִתְחָא
וְאֶתְאַבִּיד וְלֹא סְלִיק מִנָּה לְעֲלָמִין וְעַל דָּא כְּתִיב (איוב ז') כְּלֵה
עָן וַיִּלְדָּ כֵּן יוֹרֵד שְׁאוּל לֹא יַעֲלֶה וְלֹא וְהָא כְּתִיב (יונה ב') מִבְּטֹן
שְׁאוּל שׁוֹעֲתִי שְׁמַעְתָּ וְגוֹמַר. וְכְתִיב (שמואל א' ב') מוֹרִיד שְׁאוּל
וַיַּעַל אֶלְא הֵכָא שְׁאוּל הֵתֵם תַּחְתִּית וְאוֹקִימָנָא הָא דְּאֶהְדַּר
בֵּיהָ הָא דְּלֹא אֶהְדַּר בֵּיהָ :

לְמַדְנוּ, כֹּל מִי שֶׁשָּׁמַע צְרָכָה מֵאוֹתוֹ שֶׁמְצַדֵּק, וְלֹא כִּיּוֹן לְבוֹ
צְחָמוֹן, עָלְיוֹ נֶאֱמַר וּבִזְיֵי יִקְלוּ. כִּשְׁ"ר לְכֶם הַפְּהִינִים צִוִּי שְׁמִי. מֵה עֲנֶשְׂו.
הֵא, כִּמּוֹ שֶׁלֹּא פִתַח צְרָכוֹת לְמַעְלָה כִּד יֵינן פּוֹתְחִים לוֹ צְרָכוֹת. וְלֹא עוֹד,
אֲלֹא כִּשְׁיֹאֲרָא מֵעוֹלָם הִזָּה, מְכַרְיִזִים לְפָנָיו וְאוֹמְרִים, סָגְרוּ הַפְּתָחִים לְפָנָיו
פְּלוֹנִי, וְלֹא יִפְנֶם, וְלֹא תִקְצְלוּ אוֹתוֹ. אוֹי לוֹ, אוֹי לְנַשְׁמָתוֹ. לְמַדְנוּ רְשָׁעִים
שֶׁצְּגִייהֶנֶם, כֹּל עוֹלָם צְמַדוֹרִים יְדוּעִים. וְכַמָּה פְּתָחִים יֵשׁ צְּגִייהֶנֶם, וְכֹל
הַפְּתָחִים הֵם כְּנֶגֶד הַפְּתָחִים שֶׁצְּגוּ עֵדוֹן. וּבְשָׁעָה שֶׁמוֹלִיאִים מִשָּׁם אֶת הַרְשָׁעִים
שֶׁקְצְלוּ עֲנָשָׁם, הֵם פּוֹתְחִים הַפְּתָחִים וּמְשִׁימִים אוֹתָם לְחוּץ. וְכֹל הַפְּתָחִים
נִקְרָאִים צְּמֹת כְּנֶגֶד הַפְּתָחִים שֶׁצְּגוּ עֵדוֹן, וְכֹל פִּתַח וּפִתַח שֶׁצְּגוּ עֵדוֹן נִקְרָא
צְּסֵם, כְּנֶגֶד אוֹתוֹ הַפִּתַח מֵהַצְּחִינָה שֶׁכְּנֶגְדוֹ צְּגִייהֶנֶם, וְאֵלּוֹ הַפְּתָחִים שֶׁצְּגוּ
עֵדוֹן, נוֹדָעִים, פְּתָחִים כְּנֶגֶד פְּתָחִים. צְּגִייהֶנֶם יֵשׁ מְדוֹר אַחֲרוֹן, הַתְּחִיבֵנוּ שֶׁל
כֹּל. וּמְדוֹר הַהוּא הוּא כְּפוֹל, מְדוֹר עַל מְדוֹר, וְנִקְרָא אֶרֶץ עֵיפָתָה, מֵהוּ
עֵיפָתָה. הוּא כִּשְׁ"ר רְבוּעַ יְהִיָּה כְּפוֹל, וּמִתְרַגְּמִינָן מְרַבְּעַ יְהִיָּה עֵיף. אֵף כֹּאן
עֵיפָתָה, כְּלוֹמַר כְּפוֹלָה. וּמְדוֹר הַהוּא נִקְרָא שְׁאוֹל תְּחִיבֵנוּ הוּא מְדוֹר
הַתְּחִיבֵנוּ, וּמִשָּׁם זֶה נִקְרָא, אֶרֶץ עֵיפָתָה תְּחִיבֵנוּ, וְנִקְרָא גַם כֵּן אֲבִדוֹן. וְעַל
כֵּן כְּתוּב, שְׁאוֹל וְאֲבִדוֹן. שְׁהֵם, מְדוֹרִים הַכְּפוֹלִים זֶה עַל זֶה. כֹּל הַמְּדוֹרִים
לֹא נִכְפְּלוּ, וְכֹל אֵינֶם עֵיפִים, חוּץ מִזֶּה. וְלְמַדְנוּ, מִי שֶׁיֹּרֵד לְאֲבִדוֹן, שֶׁנִּקְרָא
תְּחִיבֵנוּ, יֵינּוּ עוֹלָה לְעוֹלָם, וְאֵדָם הַהוּא נִקְרָא אֵיִשׁ שֶׁכְּפֹלָה וְנִאֲבָד מִכֹּל
הָעוֹלָמוֹת. וְלְמַדְנוּ, לְמַקּוֹם הַהוּא מוֹרִידִים לְאוֹתָם הַחֲנֻשִׁים הַמְּצַיִם לְעֹנוֹת
אֲמֵנוּ. וְדָנִים אוֹתוֹ צְּגִייהֶנֶם עַל אֲמִנִים רַבִּים שֶׁנִּאֲבָדוּ מִמֶּנּוּ שֶׁלֹּא הִחְסִיב
אוֹתָם, וּמוֹרִידִים אוֹתוֹ צְּאוֹתוֹ מְדוֹר הַתְּחִיבֵנוּ שֶׁאֵינן צוֹ פִתַח, וְנִאֲבָד וְאֵינּוּ
עוֹלָה מִשָּׁם לְעוֹלָם. וְעַל כֵּן כְּתוּב, כֹּלָה עֲנֵן וַיִּלֶּךְ כֵּן יוֹרֵד שְׁאוֹל לֹא יַעֲלֶה.
וְשׁוֹאֵל, וְלֹא. וְהֵרִי כְּתוּב מְצִטָּן שְׁאוֹל שְׁמַעְתָּ וְגו', וְהוּא עָלָה מִשָּׁם.
וְכְּתוּב, מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיַּעַל. וּמִשִּׁיב אֲלֹא כֹּאן שְׁאוֹל. שֶׁמִּמֶּנּוּ עוֹלָם, וְשָׁם
תְּחִיבֵנוּ. שֶׁמִּשָּׁם יֵינּוּ עוֹלָה. וְהַעֲמַדְנוּ, כֹּאן שְׁחִזַר צוֹ שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה. שָׁם
שְׁלֹא חִזַּר

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ו

א. אָסוּר לְהֵאָכִיל מִי שֶׁלֹּא נִטַּל יָדָיו וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא נוֹתֵן לְתוֹךְ פִּי וְאָסוּר לְזַלְזֵל בְּנִטְיַלַּת יָדָיִם. וְצוּוּיִים הִרְבֵּה צוּוּ חֲכָמִים וְהִזְהִירוּ עַל הַדָּבָר אֲפֹלוּ אִין לוֹ מִים אֶלָּא כְּדִי שֶׁתִּיָּה נוֹטֵל יָדָיו בְּמִקְצָתוֹ וְאַחַר כֵּן אוֹכֵל וְשׁוֹתֵה מִקְצָתוֹ :
ב. צָרִיךְ אָדָם לְנַגֵּב אֶת יָדָיו וְאַחַר כֵּן יֹאכֵל וְכֹל הָאוֹכֵל בְּלֹא נְגוּב יָדָיִם כְּאוֹכֵל לֶחֶם טָמֵא. וְכֹל הַנוֹטֵל יָדָיו בְּאַחֲרוֹנָה מְנַגֵּב וְאַחַר כֵּן מְבַרֵךְ וְתִכְף לְנִטְיַלַּת יָדָיִם בְּרִכַּת הַמְּזוּן וְלֹא יִפְסִיק בֵּינֵיהֶם בְּדָבָר אַחֵר אֲפֹלוּ לְשִׁתּוֹת מִים אַחַר שֶׁנוֹטֵל יָדָיו בְּאַחֲרוֹנָה אָסוּר עַד שֶׁיִּבְרַךְ בְּרִכַּת הַמְּזוּן :

מוסר

שערי תשובה דף לא עג

מִי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ לְמַחֹת וְאֵינּוּ מוֹחָה וְאִין בְּפִיו תּוֹכַחַת וְעַל מַעֲשֵׂה הַחֲטָאִים לֹא יִלְטֹשׁ עֵין וְלֹא יִשְׁגִּיחַ. וְלֹא יִהְיֶה לָהֶם לְאִישׁ מוֹכִיחַ. וְהֵנָּה נְצַטְוִינוּ לְבַעַר הָרַע מִקְרֵב עַמָּנוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יג) וּבַעַרְתָּ הָרַע מִקְרֵבֶךָ. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ : כָּל שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ לְמַחֹת בְּאֲנָשֵׁי בֵיתוֹ וְאֵינּוּ מוֹחָה, נִתְפָּשׁ עַל אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ. יֵשׁ בְּיָדוֹ לְמַחֹת בְּאֲנָשֵׁי עִירוֹ וְאֵינּוּ מוֹחָה נִתְפָּשׁ עַל אֲנָשֵׁי עִירוֹ. יֵשׁ בְּיָדוֹ לְמַחֹת בְּכָל הָעוֹלָם וְאֵינּוּ מוֹחָה נִתְפָּשׁ עַל כָּל הָעוֹלָם. וְנֶאֱמַר (וַיִּקְרָא כו) וְכִשְׁלוּ אִישׁ בְּאָחִיו. וְדָרְשׁוּ בוֹ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבָרְכָה : אִישׁ בְּעוֹן אָחִיו וְאָמְרוּ כָּל יִשְׂרָאֵל עַרְבִים לָזֶה זֶה לָזֶה :

האזינו יום רביעי תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי וו דשם ב״ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה :

(טז) יִקְנֶאֱהוּ בְּזָרִים בְּתוֹעֵבַת יִכְעִיסֶהוּ :
אֶקְנִיאוּ קְדָמוּהִי בְּפָלְחוֹ טַעֲנוּ בְּתוֹעֵבַת אֲרִגְיֹזוֹ קְדָמוּהִי :

רש״י יקנאהו. הבעירו חמתו וקנאתו: בתועבת. במעשים תעובים, כגון משכב זכור (ויקרא יח, כג) וכספים (ויקרא יח, יט), שנאמר בהם תועבה:

(יז) יִזְבְּחוּ לִשְׂדֵים לֹא אֱלֹהִים לֹא יִדְעוּם חֲדָשִׁים מִקֶּרֶב בָּאוּ לֹא שְׁעָרוּם אֲבֹתֵיכֶם :
דְּבָחוּ לִשְׂדִין דְּלִית בְּהוֹן צְרוּף דְּחָלוּ דְלֹא יִדְעוּן חֲדָתִין דִּי מִקְרִיב אֲתַעְבִּידוּ לֹא אֲתַעְסְקוּ בְּהוֹן אֲבָהֵתְכוּן :

רש״י לא אלה. כתרגומו דלית בהון צרוף, אלו היה בהם צורך לא היתה קנאה כפולה כמו עכשיו: חדשים מקרוב באו. אפלו האמות לא היו רגילים בהם. גוי שהיה רואה אותם, היה אומר זה כלם יהודי: לא שערום אבותיכם. לא יראו מהם לא עמדה שערתם מפניהם. דרך שערות האדם לעמוד מחמת יראה, כך נדרש בספרי. ויש לפרש עוד שערום לשון (ישעיה יג, כה) ושעירים ירקדו גם, שעירים הם שדים. לא עשו אבותיכם שעירים הללו:

(יח) צוּר יִלְדֶךָ תִּשִׁי וְתִשְׁכַּח אֵל מִחֻלְלֶךָ :
דְּחַלַּת תִּקְיֶא דְבָרְאָךָ אֲתַנְשֵׁתָא שְׁבִקְתָּא פְּלָחוּ אֱלֹהֵא דְעִבְדְּךָ :

רש״י תשי. תשכח. ורבותינו דרשו, כשצא להיטיב לכה אתם מכעיסין לפניו ומתושים כחו מלהיטיב לכה: אל מחללך. מוציאך מרחם, לשון (תהלים כג, ט) יחולל איכות, (שם מה, ז) חיל כיוולדה:

(יט) וַיֵּרָא יְהוָה וַיִּנְאֶץ מִפְּעֵס בְּנֵיו וּבִנְתָיו :
וַיִּגְלִי קָדָם יְיָ וַיִּתְקַף רַגְזָהּ מִדְּאֲרִגְיֹזוֹ קְדָמוּהִי בְּנֵיו וּבָנָיו :
(כ) וַיֹּאמֶר אֲסַתִּירָה פָּנֵי מֵהֶם אֲרָאָה מָה

אַחֲרֵיכֶם כִּי דוֹר תִּהְיֶה הַמָּה בְּנֵי לֹא

אָמֵן בָּס : וְאָמַר אֶסְלַק שְׁכֵנֹתַי מִנְהוֹן גְּלִי קִדְמֵי מָה יְהִי
בְּסוֹפֵיהוֹן אָרִי דָּרָא דְאַשְׁנִיּוֹ אֲנוֹן בְּנֵיָא דְלִית בְּהוֹן הֵימְנוּ :

רש"י מה אחריתם. מה תעלה בהם בסופם: כי דור תהפכת המה. מהפכין ראוי לכעס: לא אמן בס. אין גדולי נכרים בהם, כי הוריתים לך טובה וסרו ממנה: אמן. לשון (אסתר ב, ז) ויהי אמן נורכיטור"ה בלע"ז. דבר אחר אמן לשון אמונה, כהרגומו. אמרו בסיני (שמות כד, ז) נעשה ונשמע, ובשעה קלה בטלו הבטחתם ועשו העגל:

הֵם קִנְאוּנֵי בְּלֹא אֵל פְּעֻסוּנֵי בְּהַבְלִיָּהֶם
וְאֲנִי אֶקְנִיאֵם בְּלֹא עֵם בְּגוֹי נָבֵל

אֶכְעִיסֵם : אֲנוֹן אֶקְנִיאֵוֹ קִדְמֵי בְּלֹא דְחָלָא אֲרִגִּיזוּ קִדְמֵי
בְּפִלְחוֹ טַעְוֹ וְאֲנָא אֶקְנִינֹן בְּלֹא עֵם בְּעַמָּא טַפְשָׂא אֲרִגִּיזוּנֹן :

רש"י קנאוני. הבעירו חמתם: בלא חל. בדבר שאינו חלוב: בלא עם. באמה שאין לה סם, שנאמר (ישעיה
כג, יג) הן ארץ כשדים זה העם לא היה, ובעשו הוא אומר (עובדיה א, ט) בזוי אתה מאד: בגוי נבל אכעיסם.
אלו המינים, וכן הוא אומר (הלים יד, א) אומר נבל בלבו אין אלהים:

נביאים - שמואל ב - פרק כב

וַיֵּרְאוּ אֶפְקֵי יָם יִגְלוּ מִסְדּוֹת תִּבְל
בְּגַעַרְת יְהוָה מִנְשֻׁמַת רוּחַ אַפּוֹ : וְאַתְחַזִּיאֵו
עוֹמְקֵי יִמָּא אֶתְגְּלִיאֵו שְׁכִלּוּלֵי תִבְל בְּמִזּוּפִיתָא מִן קִדָּם יֵי מִמִּימַר
תְּקוּף רוּגְזִיָּה :

רש"י יגלו מוסדות תבל. שנבקע התהום, כשנבקע ים סוף נבקעו כל מימות שבעולם (ילקוט שמעוני רמז
קס"א) : מנשמת. מכח נשיבת רוח אפו :

(ז) יִשְׁלַח מִמָּרוֹם יִקְחֵנִי יַמְשִׁנֵּי מִמַּיִם
רַבִּים : שְׁלַח נְבִיזוּהֵי מְלֶךְ תִּקְרִיף דִּינֵיב בְּתַקּוּף רוּמָא דְבִרְנִי :
(ח) יִצִּילֵנִי מֵאִיבֵי עֶז מִשְׁנָאֵי כִּי אָמְצוּ
מִמֶּנִּי : שִׁיזְבְּנֵי מִסְנָאֵי אָרִי תִקְפְּנֵי מִבְּעַלֵּי דְבָבֵי אָרִי אֲתַגְבְּרוּ עָלַי :

רש"י כי אמרו . כאשר אמרו :

(ט) יִקְדָּמֵנִי בַּיּוֹם אֵי דֵי וַיְהִי יְהוָה מְשַׁעַן
לִּי : יִקְדָּמוּנִי בַּיּוֹם טְלֹטוּלֵי וְהוּא מִימְרָא דִּי סְמֵךְ לִי : (כ) וַיֵּצֵא
לְמֶרְחָב אֶתִּי יַחֲלִצֵנִי כִּי חָפֵץ בִּי : וְאַפִּיק
לְרוּחָא יְתִי שִׁיזְבְּנֵי אָרִי אֲתַרְעֵי בִּי : (כא) יִגְמְלֵנִי יְהוָה
כְּצַדִּיקְתִּי כְּבָר יָדֵי יֹשֵׁיב לִי : אָמַר דָּוִד יִשְׁלַמִּינֵנִי יְיָ
בְּזִכּוֹתַי כְּבָרִירוֹת יָדֵי יְתִיב לִי :

רש"י כלדקתי . כשיאלאו אחריו למדבר וסמכו על הבטחתו . (ט) עם חסיד תמים נבר . כנגד שלשה
אבות , ששלים הקצ"ה גמול דלקתם לבניהם :

כתובים - תהילים - פרק צז

(ב) עֵנֹן וְעַרְפֵּל סְבִיבֵי צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן
כְּסָאוֹ : עֵנֵנִי יִקְרָא וְאַמְטָתָא חֲזוֹר חֲזוֹר דִּי לִיה צְדָקְתָא וְדִינָא
אֲתַר דִּי מְכוֹן כּוּרְסִיָּה : (ג) אֵשׁ לִפְנֵי תִלְדָּ וְתִלְהֵט

סָבִיב צָרִיו : אָשָׂא קָדְמוֹי תְּהִלָּךְ וּמִצְלָהֲבָא חֲזוֹר חֲזוֹר
מְעִיקוּי :

רש"י אש לפניו תלך . במלחמת גוג ומגוג דכתיב במלחמתו (ע"ס לה) ונשפתי אתו בדבר ודס וגס
שוטף ואבני אלגביש אש וגפרית :

(ד) הַאִירוּ בְּרָקִיו תִּבֵּל רְאֲתָהּ וַתַּחַל
הָאָרֶץ : מִנְהַרְיוֹ בְּרָקִי תִבֵּל חֲמַת וְאַתְחַלְחַלֵּת אֶרְעָא :

רש"י ברקיו . זהרוריו , לשון למען היה לה ברק מורטה (יחזקאל כא) : ותחל . ביום ההוא יהיה רעש גדול
על אדמת ישראל ורעשו מפניו דגי הים : ותחל . לשון חיל כיוולדה (מיכה ד) :

(ה) הָרִים כִּדְוֹנָג נִמְסוּ מִלְּפָנָי יְהוָה מִלְּפָנָי
אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ : טוֹרְאָא הֵיךְ שְׁעוּא יִתְמָסוּן מִן קָדָם יי
מִן קָדָם (רבי'ן) כָּל אֶרְעָא :

רש"י כדונג נמסו . דכתיב ונהרסו ההרים ונפלו המדרגות : כדונג . כשעוה :

(ו) הַגִּידוּ הַשָּׁמַיִם צְדָקוֹ וְרְאוּ כָּל הָעַמִּים
כְּבוֹדוֹ : יִתְנוּן אֲנִגְלֵי מְרוֹמָא צְדָקְתִּיהּ וְיַחֲמוּן כָּל עַמֵּי אֵיקָרִיהּ
(ז) : יִבְשׂוּ כָּל עַבְדֵי פְּסָל הַמִּתְהַלְלִים
בְּאֵלֵי לֵילִים הַשְׁתַּחֲוּוּ לוֹ כָּל אֱלֹהִים : יִבְהַתּוּן
כָּל פְּלָחֵי פְּסָלָא דְמִשְׁתַּבְּחִין בְּטַעֲוֹתָא וְיִסְגְּדוּן קָדְמוּי כָּל עַמֵּי פְּלָחֵי
טַעֲוֹתָא :

רש"י יבשו כל עובדי פסל . דכתיב (ישעיה ב) והאלילים כליל יחלוף : המתהללים . המתפארים לע"ג :

א. שְׁמַאי אוֹמֵר, כָּל הַנְּשִׁים דִּין שְׁעָתָן. וְהֵלֵל אוֹמֵר, מִפְּקִידָה לְפְקִידָה. אֶפְלוּ לְיָמִים הַרְבֵּה. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, לֹא כְדַבְּרֵי זֶה וְלֹא כְדַבְּרֵי זֶה, אֶלָּא מֵעַת לָעַת מִמְּעֻטָּת עַל יַד מִפְּקִידָה לְפְקִידָה, וּמִפְּקִידָה לְפְקִידָה מִמְּעֻטָּת עַל יַד מֵעַת לָעַת. כָּל אִשָּׁה שֵׁישׁ לָהּ וְסֹת, דִּיָּה שְׁעָתָהּ. הַמְּשַׁמְּשֵׁת בְּעֵדִים, הֵרִי זֹו כְּפְקִידָה, מִמְּעֻטָּת עַל יַד מֵעַת לָעַת וְעַל יַד מִפְּקִידָה לְפְקִידָה:

ברטנורה (ה) שמאי אומר כל הנשים דיין שעתן. כל הנשים הרואות דם דיין שעתן. לטמא טהרות שנגעו בהן משעת ראייתן ואילך. ולא אמרי' מקמי הכי נמי הוה דם וכותלי בית הרחם העמידוהו והיתה טמאה מקודם שכל הנשים מטמאות צבית החילון ואף על פי שלא ילא הדם לחוץ וטעמא דשמאי דלא חייש דלמא מקמי הכי הוה דם שאם אתה אומר כן. לבו של אדם נוקפו תמיד בשעת ביאה ופורש מאשתו ונמאלת מבטל צנות ישראל מפריה ורביה: מפקידה לפקידה. בדקה היום ומאלה טהורה ובדקה לסוף שבוע ומאלה טמאה. חוששים למגעה מזדיקה ראשונה ואילך שמא עם סלוק ידיה ראתה. וכותלי בית הרחם העמידוהו. ולצטול פריה ורביה לא חיישינן דדוקא לטהרות הוא דמטמאין להו מפקידה לפקידה. ולא לבעלה. ושמאי אומר אי מטמאת לה לטהרות לבו נוקפו ופורש נמי מתשמיש: לא כדברי זה ולא כדברי זה. לא כדברי שמאי דמיקל טפי ואינו עושה סיג לדבריו. ולא כדברי הלל שהפריז על מדותיו ומחמיר יותר מדאי דולאי כולי האי ימים רבים לא מוקמי כותלי בית הרחם דם: מעת לעת ממעטת על יד מפקידה לפקידה. ב' זמנים הוזכרו באשה לטמא טהרות למפרע והלך אחר הקל שבשניהן אם מפקידה לפקידה יותר על מעת לעת הלך אחר מעת לעת ולא תטמא אלא טהרות שנגעה מאתמול בשעה הזאת. ואם מעת לעת יותר על מפקידה לפקידה כגון שבדקה עלמה שחרית ומאלה טהורה ערבית ומאלה טמאה לא מטמאין אלא הנך טהרות דמזדיקת שחרית ואילך והלכה כחכמים: על יד. אחר כמו ועל ידו החזיק בספר עזרא ב' ג' ד' שהוא כמו ואחריו החזיק: וסת. קבוע שנקבע לה זמן האורח ג' פעמים ובדקה בשעת וסתה ומאלה טמאה דיה שעתה ולא חיישינן דלמא מקמי הכי הוה דולאי אורח בזמנו בא: והמשמשת בעדים הרי זו כפקידה. תרתי קתני וה"ק ומשמשת בעדים כלומר מלוא על כל אשה לשמש בשני עדים שבדקה בהן אחד לפני תשמיש ואחד לאחר תשמיש: הרי זה כפקידה. העד שלאחר תשמיש ה"ה כפקידה. וממעטת על יד מעת לעת

ועל יד מפקידה לפקידה. דמהו דתימא שמא תראה טפת דם כחרדל וסתחפנה ש"ז ולא להוי כפקידה קמ"ל מתני' דעד של אחר תשמיש הוה כפקידה אבל העד שלפני תשמיש אינו כפקידה שמתוך שהיא מהומה לביתה כלומר בהולה לשמש אינה מכנסת אוחו לחורין ולסדקין:

ב. שְׁמַאי אֹמֵר, מְקַבְּ לַחֲלָה. וְהֵילַל אֹמֵר, מְקַבְּיִים. וְחֲכָמִים אֹמְרִים, לֹא כְדַבְּרֵי זֶה וְלֹא כְדַבְּרֵי זֶה, אֶלָּא קַב וּמְחַצָּה חִיבִים בַּחֲלָה. וּמִשֶּׁהִגְדִּילוּ הַמִּדּוֹת אָמְרוּ, חֲמִשָּׁת רְבָעִים חִיבִין. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, חֲמִשָּׁה פְּטוּרִין. חֲמִשָּׁה וְעוֹד, חִיבִין:

ברטורה (ב) מקב לחלה. עיסה שיש בה קב חייבת בחלה: קב ומחלה חייבין בחלה. שהן ז' לוגין וביצה וחומש ביצה למדה מדברית והוא עומר לגולגולת עשירית האיפה שהייב בחלה כדכתיב ראשית עריסותיכם כדי עיסת מדבר והוסיפו שותת זירושלמית ונמלאו שש מדבריות נכנסים בחמש ירושלמיות ולוג הנשאר וביצה וחומש ביצה עולים ללוג ירושלמי. שהלוג מדברי ששה ביצים תתנם בחמשה ביצים גדולים נמלא הלוג חסר ביצה גדולה תן ביצה וחומש ביצה תחת הביצה גדולה שהחומש ביצה שהוא שותת מלצר נוסף על הביצה נמלאו ששה ביצים גדולים שהן לוג גדול הרי הן ששה לוגים גדולים שהן קב ומחלה: משהגדילו המדות. זו היא מדה לפורית שהוסיפו שותת על של ירושלמי נמלאו השש לוגין חמש שהן חמשת רבעי קב שהקב ד' לוגין: חמשה ועוד חייבים. דקסבר רבי יוסי מדה מדברית היו ביצים גדולות משלנו אחד מעשרים צביצה לכל ביצה והלכה כחכמים דקב ומחלה ירושלמי דהיינו ששה לוגין ירושלמיות שהן שבעה לוגין וביצה וחומש ביצה מדבריות הן שיעור חלה והן מ"ג ביצים וחומש ביצה. ורמז"ס און וחקר ותקן ובדק ומלא שמסקל ה' מאות ועשרים דרה"ס מקמח חטים הוא שיעור הקמח החייב בחלה ומסקל הדרה"ס ידוע במארים היום ובכל ארץ ישראל שהוא מסקל ס"א גרגירי שעורות בקרוב:

ג. הֵילַל אֹמֵר, מְלֵא הֵינּוּ מֵיִם שְׁאוּבִין פּוֹסְלִין אֶת הַמְּקוֹה, (אֶלָּא) שְׁאָדָם חִיב לֹמַר בְּלִשׁוֹן רַבּוֹ. וְשְׁמַאי אֹמֵר, תִּשְׁעָה קַבִּין. וְחֲכָמִים אֹמְרִים, לֹא כְדַבְּרֵי זֶה וְלֹא כְדַבְּרֵי זֶה, אֶלָּא עַד שֶׁבָּאוּ שְׁנֵי גִרְדֵּיִם מִשְׁעַר הָאֲשָׁפוֹת שְׁבִירוֹשָׁלַיִם וְהִעִידוּ מְשׁוּם שְׁמֵעָיָה וְאַבְטָלִיוֹן, שְׁלֶשֶׁת לָגִין מֵיִם שְׁאוּבִין פּוֹסְלִין אֶת הַמְּקוֹה, וְקִיְמוּ חֲכָמִים אֶת דְּבָרֵיהֶם:

ברטנורה (ג) הין. שנים עשר לוגין: פוסלים את המקוה. אם נפלו בתוכה קודם שנגלם שעורו. אבל לאחר שנגלם. אפילו השליך לתוכו כל מים שאובים שבעולם שוב אינן פוסלים: שחייב אדם לומר כל' רבו. כלו' הין אין לשון משנה אלא לשון תורה אלא כך שמע מרבותיו שמעיה ואבטליון. ורמז'ם קבל מאביו ז"ל שמפני שהיו שמעיה ואבטליון גרי לך לא היו יכולין להוסיף מפיהן מלת הין והיו אומרים אין במקום הין. כדרך בני אדם עד היום שאינם יכולים לחתוך באותיות (אחה"ע) והיה הלל גם הוא אומר אין כמו שהיו רבותיו שמעיה ואבטליון גרי לך אומרים: גרדיים. אורגים: משער האשפו'. הזכיר התנא שם אומנתן. ושם שכונתן. לומר לך שלא ימנע אדם עלמנו מבית המדרש. שאין לך אומנות פחותה מן הגרדי שאין מעמידים הימנו לא מלך ולא כה"ג ואין שער בירושלים פחותה משער האשפות. והכריעו בעדותן לכולם חכמי ישראל:

ד. וְלָמָּה מִזְכִּירִין אֶת דְּבָרֵי שְׁמַאי וְהֵלֵל לְבִטְלָה, לְלַמֵּד לְדוֹרוֹת הַבָּאִים שֶׁלֹּא יְהֵא אָדָם עוֹמֵד עַל דְּבָרָיו, שֶׁהֲרִי אֲבוֹת הָעוֹלָם לֹא עָמְדוּ עַל דְּבָרֵיהֶם:

ברטנורה (ה) שלא יהא אדם עומד על דבריו. שלא יהא סרבן לעמוד קיים בסברתו: אבות העולם. הלל ושמואי:

ה. וְלָמָּה מִזְכִּירִין דְּבָרֵי הַיְחִיד בֵּין הַמְּרַבִּין הוֹאִיל וְאִין הִלְכָה אֶלָּא כְּדְבָרֵי הַמְּרַבִּין, שְׁאִם יִרְאֶה בֵּית דִּין אֶת דְּבָרֵי הַיְחִיד וְיִסְמוּדָּ עָלָיו, שְׁאִין בֵּית דִּין יְכוּל לְבַטֵּל דְּבָרֵי בֵּית דִּין חֲבָרוּ עַד שְׁיִהְיֶה גְדוֹל מִמֶּנּוּ בַּחֲכָמָה וּבַמְּנִין. הִיָּה גְדוֹל מִמֶּנּוּ בַּחֲכָמָה אֲבָל לֹא בַּמְּנִין, בַּמְּנִין אֲבָל לֹא בַּחֲכָמָה, אִינוּ יְכוּל לְבַטֵּל דְּבָרָיו, עַד שְׁיִהְיֶה גְדוֹל מִמֶּנּוּ בַּחֲכָמָה וּבַמְּנִין:

ברטנורה (ו) ויסמוך עליו. כלומר שעשה כדברי היחיד והניח דעת הרבים: אין בית דין אחר. שיעמוד אחריו יכול לבטל דברי בית דין הראשון שעשה כדברי היחיד עד שיהיה גדול ממנו בחכמה ובמנין. בחכמה היינו שראש הישיבה של בית דין האחרון יהיה גדול בחכמה מראש הישיבה של ראשון ובמנין שיהיו מנין התלמידים שבישיבה של אחרון מרובים ממנין התלמידים שבישיבה של ראשון:

ו. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם כֵּן לָמָּה מְזַכְּרִין דְּבָרֵי הַיְחִיד בֵּין הַמְּרַבִּין לְבִטְלָה, שְׁאִם יֹאמֶר הָאָדָם כִּדְּ אֲנִי מְקַבֵּל, יֹאמֶר לוֹ כְּדְבָרֵי אִישׁ פְּלוֹנִי שְׁמַעְתָּ:

דרטורה (ו) למה מזכירין דברי היחיד בין המרובין. כדי לבטלן. יחיד שלא עשה שום דבר כדבריו. והן דחויים וצטלין למה מזכירין אותן כלל ומשני שאם יאמר אדם כך אני מקובל. ויתמה כשרואה שאין עושין כקבלתו יאמרו לו כדברי איש פלוני שמעת ונלחו דבריו:

ז. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, רְבַע עֲצָמוֹת מִן הָעֲצָמִים, בֵּין מְשֻׁנָּים בֵּין מְשֻׁלָּשָׁה. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, רְבַע עֲצָמוֹת מִן הַגְּוִיָּה, מְרַב הַבְּנִין אוֹ מְרַב הַמְּנִין. שְׂמַאי אוֹמֵר, אֶפְלוֹ מֵעֶצֶם אֶחָד:

דרטורה (ז) רובע עצמות. רובע קב של עצמות המת מטמאים צאהל. ופחות [מרובע] אין מטמאין אלא במגע ובמשא. אבל לא צאהל. וסברי ד"ש דרובע קב מטמאים ואפילו הן ממתים הרבה: וזה"ל רובע עצמות מן הגויה. כלומר מגוף אחד של מת אחד ולא ממתים הרבה. ואפילו של מת אחד אין מטמאין עד שיהיה ברובע הקב רוב בנין דהיינו רוב גודל הגוף. או רוב מנין עצמותיו של אדם רמ"ח: אפילו מעט אחד. אם עטם אחד של מת ממלא רובע קב מטמא צאהל והלכה כצ"ל:

ח. כְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָה, בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, שׁוֹרִין וְשֹׁפִין בְּטֶהְרָה, וּמְאָכְלִין בְּטִמְאָה. בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים, שׁוֹרִין בְּטֶהְרָה, וְשֹׁפִין וּמְאָכְלִין בְּטִמְאָה. שְׂמַאי אוֹמֵר, יֵאָכְלוּ צָרִיד. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, כָּל מַעֲשֵׂיהֶם:

דרטורה (ח) כרשיני תרומה. בערבי קורין לה כרשני"א. והם מאכל לגמלים ואין בני אדם אוכלים מהם אלא מדוחק בשנת רעבון. ומפרישין מהן תרומה. הואיל ונאכלים לאדם צפרקים ע"י הדחק. ואינה קדושה כשאר תרומות: שורין. אותן במים: ושפין. על צרן: בטהרה. בנטילת ידיים כדין כל שאר אוכלים של תרומה. שסתם ידיים שניות הן ופוסלות את התרומה: ומאכילין. לבהמה בטומאה. ואינו חושש אם מטמא אותן בידיים בשעה שמאכילין לבהמה אבל כל זמן שאינו מאכילין לבהמה אסור

לטמאון בידיים: שורין בטרהרה. ששרייתן במים מכשירתן לקבל טומאה. ואם שורה אותן בטומאה נמצא הכשרן וטומאתן באים כאחד וזה בלבד אוסרים ז"ה משום היכר כדי שידעו שהן תרומה: יאכלנו כריד. לשון יובש כמו כריד של מנחות שהיא מקום של מנחות שלא הגיע שם שמן. אף כאן יאכלו יבשים שלא יהא עליהן משקה בשעת אכילה. כדי שלא יהא ניכר שהוכשרו לקבל טומאה: כל מעשיהם בטומאה. ואפילו השרייה. והלכה כבית הלל:

ט. הפורט סלע ממעות מעשר שני, בית שמאי אומרים בכל הסלע מעות, ובית הלל אומרים בשקל כסף ובשקל מעות. (רבי מאיר אומר) אין מחללין כסף ופירות על הכסף. וחכמים מתירין:

ברטורה (ט) הפורט סלע ממעות מעשר שני. מי שיס לו מעות נחשת של מעשר שני וזא לפורטון בסלע כסף להעלות לירושלים מפני משאוי הדוד: בש"א בכל הסלע מעות. אם זא לפרטון יכול הוא לפרטו כלו. נותן מעות בשביל כל הסלע: ובית הלל אומרים. לא יפרוט אלל חייין. שכשיבא לירושלים. יהיה כריד לפרטות מיד לקנות כרכי סעודה. ואם ירוצו הכל אלל שלחני לפרטו יוקירו הפרטות ונמצא מעשר שני נפסד. לפיכך ישאוו פרטות עמהן להוציא במקרת ולכשיכלו יפרוט בכסף שצידו מעט מעט. שקל הוא חצי סלע: אין מחללין כסף ופירות על כסף. מי שיס לו חצי דינר כסף של מעשר. ופירות של מעשר שוים חצי דינר לא ירפס יחד לחללם על דינר: וחכמים מתירין. בכה"ג ע"י ארוף פירות. כיון שאין לו אלל חצי דינר כסף. אבל לחלל דינר כסף ופירות שוין דינר על חצי סלע שהוא שני דינרין מודים חכמים שאין מחללים. והלכה כחכמים:

י. הפורט סלע של מעשר שני בירושלים, בית שמאי אומרים בכל הסלע מעות, ובית הלל אומרים בשקל כסף ובשקל מעות. הדנים לפני חכמים אומרים, בשלשה דינרים כסף ובדינר מעות. רבי עקיבא אומר, בשלשה דינרים כסף ובדינר מעות. (כסף ברביעית) מעות. ורבי טרפון אומר, ארבעה אספרי כסף. שמאי אומר, וניחנה בתנות ויאכל פנגדה:

ברטורה (י) הפורט סלע של מעשר שני בירושלים. שהיה מחליף סלע שצידו. ונוטל פרטות להוציאם לכרכי סעודה מעשר: בש"א. אם זא להחליף כל הסלעים שצידו

במעוות יחליף: זה"א לא יחליף אלא חליין. שמה לא ישהה בעיר עד שיוציא את כלן. ויפקידם בעיר עד רגל אחר. והפרוטות מתעפשות ואם יחזור ויחליפם בסלעים נמלא פלחני משתכר ב' פעמים. ומעשר שני נפקד: הדנים לפני חכמים. שמעון בן עזאי. ושמעון בן זומא. וחנן המצרי: בשלש דינרים כסף ודינר מעות. הסלע הוא ד' דינרים וכשבא להחליף הסלע לא יקח אלא דינר א' פרוטות וג' דינרים יהיו כסף: וברביעית כסף ברביעית מעות. דינר רביעי של כסף לא יקח אלא ברביעית מעות של נחשת. ושלשה חלקים כסף. שנמלא לוקח מעות אחד משקה עשר בסלע בלבד: ארבעה אספרי כסף. הדינר חמשה אספרי. ומטבע הוא בארץ יו"ן שעד היום קורין לו אספרי. נמלא הסלע עשרים אספרי כשהוא מחלל דינר יחללנו על ארבעה אספרי כסף. ואספרי א' נחשת נמלא לוקח נחשת א' מעשרים בסלע בלבד: יניחנה בחנות ויאכל כנגדה. לא יחלל כלל על הפרוטות שמה ישכה ויעשה אותן חולין. אלא יניח הסלע אלל החנוני ויאכל כנגדה עד שתכלה. והלכה כדברי ב"ה

יא. פסא של פלה שנטלו חפויין, בית שמאי מטמאין, ובית הלל מטהרין. שמאי אומר, אף מלבן של פסא, טמא. פסא שקבעו בערבה, בית שמאי מטמאין, ובית הלל מטהרין. שמאי אומר, אף העשוי בה:

ברטורה (יא) שנטלו חפויין. רבותי פירשו מלשון חפי פותחת (שבת 77 פ"א) שהם השנינים הבולטים מן המפתחות שנוהגים לעשות בארץ ישמעאל אף כאן רגילים לעשות בכסא של כלה כמין שנינים בולטים כדי שישמכו עליהן. ורמב"ם פי' חפויין פתוחין וליריין שעושים מעלים או מאזנים ומדזיקין אותן בכסא הכלה: ב"ש מטמאים. דאכתי חזי לשיצה: וב"ה מטהרין. דלא חזי לכלה והוי כנשבר: אף מלבן הכסא טמא. כלומר אף מלבן הכסא בפני עצמו בלא הכסא ובלא חפויין טמא כ"ש שהכסא בלא חפויין טמא: מלבן. אורת לבינה מרובעת עושין על הכסא ויושבין עליו: כסא שקבעו בעריבה. הביא כסא ממקום אחר. וקבעו בעריבה דרך שיצתו ועריבה אינה טמאה מדרם דחזיא לליקה ולא לישב עליה: ב"ש מטמאין. דלא בטל כסא לגבי עריבה: וב"ה מטהרין. ממדרם דבטל כסא לגבי עריבה. אבל כסא העשוי בגוף העריבה עצמה. מודו בית שמאי ובית הלל דטהור: שמאי אומר. אף כסא העשוי בעריבה

עלמה טמא מדרם:

יב. אלו דברים שחזרו בית הלל להורות כדברי בית שמאי. האשה שבאה ממדינת היס ואמרה מת

בְּעָלִי, תִּנְשָׂא. מִתּ בְּעָלִי, תִּתְיַבֵּם. וּבֵית הַלֵּל אֹמְרִים,
 לֹא שָׁמַעְנוּ אֶלָּא בְּבָאָה מִן הַקְּצִיר בְּלֶבֶד. אָמְרוּ לָהֶם
 בַּיִת שְׂמַאי, אַחַת הַבָּאָה מִן הַקְּצִיר וְאַחַת הַבָּאָה מִן
 הַזֵּיתִים וְאַחַת הַבָּאָה מִמְּדִינַת הַיָּם, לֹא דָבְרוּ בַקְּצִיר
 אֶלָּא בַהוּוֹה. חֲזְרוּ בַיִת הַלֵּל לְהוֹרוֹת כְּבַיִת שְׂמַאי
 בַּיִת שְׂמַאי אֹמְרִים, תִּנְשָׂא וְתִטּוֹל כְּתַבְתָּהּ. וּבַיִת
 הַלֵּל אֹמְרִים, תִּנְשָׂא וְלֹא תִטּוֹל כְּתַבְתָּהּ. אָמְרוּ לָהֶם
 בַּיִת שְׂמַאי, הִתְרַתְּם אֶת הָעֶרְוָה הַחֲמוּרָה, לֹא תִתִּירוּ
 אֶת הַמָּמוֹן הַקָּל. אָמְרוּ לָהֶם בַּיִת הַלֵּל, מָצִינוּ שְׂאִין
 הָאֲחִים נִכְנָסִין לַנְּחֻלָּה עַל פִּיהָ. אָמְרוּ לָהֶם בַּיִת
 שְׂמַאי, וְהֵלֵא מְסַפֵּר כְּתַבְתָּהּ נִלְמוּד, שֶׁהוּא כּוֹתֵב לָהּ,
 שָׂאֵם תִּנְשָׂאֵי לְאַחַר תִּטְּלֵי מֵה שְׂפָתַיב לִיד. חֲזְרוּ בַיִת
 הַלֵּל לְהוֹרוֹת כְּדַבְּרֵי בַיִת שְׂמַאי:

צרטורה (יב) אלא בצאה מן הקציר. כמעשה שהיה שהלכו בני אדם לקצור חטין
 ונשכו נחש לאחד מהן ומת. וצאה והודיעה צב"ד שלחו ומלאו כדבריה ואלא התירו
 אלא דוגמתו שיהא הדבר קרוז. אבל ממדינת הים אינה נאמנת: אלא בהוה. מעשה
 שהיה כך היה. וה"ה לשאר מקומות: שאין האחין נכנסין. לנחלת בעלה. דרחמנא
 אמר ע"פ שני עדים. וגבי נשואין דידה הוא דאקילו משום עגונה: מספר כתובתה.
 מנוסח שהתקינו לכתוב בצטר כתובה: כשתנשאי לאחר. והרי היא נשאת וא"כ תטול
 כתובה:

יג. מי שחציו עבד וחציו בן חורין, עובד את רבו יום
 אחד ואת עצמו יום אחד, דברי בית הלל. אמרו
 להם בית שמי, תקנתם את רבו, ואת עצמו לא
 תקנתם. לשא שפחה, אינו יכול. בת חורין, אינו
 יכול. לבטל, והלא לא נברא העולם אלא לפריה
 ורביה, שנאמר (ישעיה מה) לא תהו בראה, לשבת יצרה.
 אלא, מפני תקון העולם, כופין את רבו ועושה אותו
 בן חורין וכותב שטר על חצי דמיו. חזרו בית הלל
 להורות כבית שמי:

(יג) מי שחליו עבד וחליו צ"ח. כגון עבד של צ' שותפים ושחררו אחד מהו. ח"נ שקבל רבו ממנו חלי דמיו. ושחרר חליו באותן הדמים: תקנתם את רבו. שאינו חסר כלום: לישא שפחה אינו יכול. מפני כל חירות שבו: בת חורין אינו יכול. מפני כל עבדות שבו: כופין את רבו ועושהו צ"ח. וה"ה אם היה עבד של מאה שותפין ואחד מהם שחררו. שכופין את כלם לשחררו:

יד. כְּלֵי חָרֶס מְצִיל עַל הַכֹּל, כְּדַבְּרֵי בֵּית הַלֵּל. וּבֵית שְׁמַאי אוֹמְרִים, אֵינוֹ מְצִיל אֶלָּא עַל הָאֶכְלִין וְעַל הַמְּשֻׁקִּין וְעַל כְּלֵי חָרֶס. אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הַלֵּל, מִפְּנֵי מָה. אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שְׁמַאי, מִפְּנֵי שֶׁהוּא טָמֵא עַל גַּב עִם הָאָרֶץ, וְאֵין כְּלֵי טָמֵא חוֹצֵץ. אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הַלֵּל, וְהֵלֵא טְהַרְתֶּם אֶכְלִים וּמְשֻׁקִּין שְׁבִתוּכוֹ. אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שְׁמַאי, כְּשֶׁטְהַרְנוּ אֶכְלִים וּמְשֻׁקִּים שְׁבִתוּכוֹ, לְעֶצְמוֹ טְהַרְנוֹ. אֲבָל כְּשֶׁטְהַרְתָּ אֶת הַכְּלֵי, טְהַרְתָּ לָךְ וְלוֹ. חֲזְרוּ בֵּית הַלֵּל לְהוֹרוֹת כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי:

(יד) כלי חרס מציל על הכל. כלי חרס המוקף כמיד פתיל מציל על כל מה שצתוכו דכתיב (במדבר יט) וכל כלי פתוח אשר אין כמיד פתיל עליו טמא הוא. הא יש עליו כמיד פתיל טהור הוא ומה שצתוכו לא שנה כלים. ולא שנה אוכלים ומשקין ובכלי חרס הכתוב מדבר דכתיב וכל כלי פתוח צמי שטמא דרך פתחו ואינו מטמא דרך גבו: אינו מציל אלא על אוכלין ומשקין ועל כלי חרס. אבל על שאר כלים אינו מציל כדמפרש ואזיל: מפני מה. מפני שהוא טמא על גב ע"ה. שכל הנמצא אצל ע"ה זין כלים זין אוכלים ומשקין כולן בחזקת טמאין לפי שאינם בקיאים בהלכות טומאה וטהרה. וחושבין על טמא שהוא טהור: ואין כלי טמא חוצץ. אין מציל מפני הטומאה אלא כלי טהור בלבד אבל כלי טמא אינו מציל על מה שצתוכו וכלים של ע"ה הואיל ובחזקת טמאים הן אינן מצילין: לעצמו טהרנו. לע"ה לבדו טהרנו. ולא חיישינן דלמא אתי חבר לאשתמושי בהו שהרי הם גדלי' ממגעם. ובלא"ה נמי כל מאכלם טמא. הלכך אוכלים ומשקין וכ"ח שאין להם טהרה במקוה כשהיו בתוך כמיד פתיל של כלי ע"ה אמרי' להו טהורים הן. וישתמשו בהן הן שמחזיקין כליהם בחזקת טהורים. ואין לחוש שמא ישאל החבר מהן וישתמש בהן שהרי הן אכלו בחזקת טמאין ואין להם טהרה עולמית. אבל בכלי שטף. דאיכא למיחש שמא ישאל החבר מהן ויטבילם וישתמש בהם בלא הזאה ג' וז' שלא ידע שנטמאו באוהל המת. וחושב דטבילה בעלמא סגי להו להצילם מטומאה שנטמאין אגב עם הארץ. והיינו דתנן

טהרת לך ולו. דאתי חבר לאשתמושי בהו. הלכך עשו דין שזה לכל. ואמרו דאין כלי
שטף נכול בצמיד פתיל לא בשל חבר. ולא בשל ע"ה. ואם באו לגזור שלעולם כלי
חרס של עם הארץ. לא יכיל בצמיד פתיל לפי שהוא בחזקת טמא ואין כלי טמא
מכיל לא היו עמי הארעות מקבלין מהם. לפי שהן סבורים שהן זקיאין ושומרים
כליהם בטהרה וכלים שלהן מכליין:

גמרא עבודה זרה דף נה ע"א

שאל אגריפס שר צבא את רבן גמליאל. כתיב בתורתכם
(דברים ד) כי ה' אלהיך איש אוכלה הוא אל קנא. פלום
מתקנא. אלא חכם בחכם וגבור בגבור ועשיר בעשיר.
אמר לו: אמשל לך משל למה הדבר דומה. לאדם שנשא
אשה על אשתו חשובה ממנה אין מתקנאה בה פחותה
ממנה מתקנאה בה. אמר לו זונין לרבי עקיבא: לבי ולבך
ידעי דעבודת אלילים לית בה מששא והא קחזינן גברי
דאזלי כי מתברי ואתו כי מצמדי מאי טעמא. אמר לו:
אמשל לך משל למה הדבר דומה. לאדם נאמן שהיה בעיר
וכל בני עירו היו מפקידין אצלו שלא בעדים ובא אדם
אחד והפקיד לו בעדים. פעם אחת שכח והפקיד אצלו
שלא בעדים דאמרה לו אשתו: בא ונכפרנו. אמר לה: וכי
מפני ששוטה זה עשה שלא כהגן אנו נאבד את אמונתנו.
אף כך יסורין בשעה שמשגרין אותן על האדם משביעין
אותן שלא תלכו אלא ביום פלוני ולא תצאו אלא ביום
פלוני ובשעה פלוני ועל יד פלוני ועל יד סם פלוני. כיון
שהגיע זמנו לצאת הלך זה לבית עבודת אלילים אמרו:
יסורין דין הוא שלא נצא וחוזרין ואומרים: וכי מפני
ששוטה זה עושה שלא כהגן אנו נאבד שבועתנו והינו
דאמר רבי יוחנן: מאי דכתיב (דברים כו) וחקלים רעים

וְנֶאֱמָנִים רָעִים בְּשִׁלְיחוֹתָן וְנֶאֱמָנִים בְּשִׁבּוּעֶתָן. אָמַר לֵה רָבָא בַר יֶצְחָק לְרַב יְהוּדָה: הָאֵיכָא בֵּית עֲבוּדַת אֱלִילִים בְּאַתְרֵין דְּכִי מְצַטְרִיךְ עַלְמָא לְמִטְרָא מִתְחַזִּי לְהוּ בְּחַלְמָא וְאוּמַר לְהוּ שְׁחִטּוּ לִי גִבְרָא וְאֵייתִי מִטְרָא שְׁחִטִּי לָהּ גִבְרָא וְאַתִּי מִטְרָא אָמַר לֵה הַשְׁתָּא אִי הָוָה שְׁכִיבְנָא לֹא אִמְרִית לְכוּ הָא מְלִתָּא דְאָמַר רַב: מַאי דְכָתִיב (שם ט) אֲשֶׁר חָלַק ה' אֱלֹהֵיךְ אוֹתָם לְכָל הָעַמִּים. מְלַמֵּד שֶׁהַחֲלִיקוֹן בְּדַבְרִים כְּדִי לְטַרְדּוֹן מִן הָעוֹלָם. וְהִינוּ דְאָמַר רִישׁ לְקִישׁ: מַאי דְכָתִיב (משלי ג) אִם לִלְצִים הוּא יִלְיֹץ וְלַעֲנוּיִם יִתֵּן חוֹן בָּא לְטַמְא פּוֹתְחִין לוֹ בָּא לְטַהַר מְסִיעִין אוֹתוֹ:

רס"י אגריפס סר כבא. נכרי היה ממונה על ראשי גויסות ובימי אגריפס המלך היה: אין מתקנא בה. אשתו הראשונה אינה מקפדת לשנא את בעלה: זונן. ישראל היה: לחזלי כי מתצרי. פסחים ההולכין לע"א שנתפרקו איצריהן מחמת חוליון וחוזרין באצרין מנומדין: בשליחותן. שמייסרין את הגוף: שהחליקו בדברי'. מביאן לטעות:

זוהר וילך דף רפו ע"א

אָמַר רַבִּי יוֹסִי מַאי דְכָתִיב (ירמיה ב) כִּי שְׁתִּים רָעוֹת עָשָׂה עַמִּי אוֹתִי עֲזָבוּ מְקוֹר מַיִם חַיִּים לְחֻצוֹב לָהֶם בְּאֵרוֹת וְגוֹמַר. אוֹתִי עֲזָבוּ מְקוֹר מַיִם חַיִּים דָּא הוּא דְלֹא בְּעֵי לְקַדְשָׁא שְׁמָא דְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּאִמּוֹן מַאי עוֹנֵשִׂיהַּ כְּתִיב לְחֻצוֹב לָהֶם בְּאֵרוֹת בְּאֵרוֹת נְשֻׁבִים דְּנִחְתִּין לְגִיהֶנֶם דְּרָגָא בְּתַר דְּרָגָא עַד דְּנִחְתִּין לְאַבְדוֹן דְּאֶקְרִי תַּחְתִּית וְאִי אִיהוּ קַדִּישׁ שְׁמָא דְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְכוֹנָא בְּאִמּוֹן כְּדָקָא יְאוֹת סְלִיק דְּרָגָא בְּתַר דְּרָגָא לְאַתְעֵדְנָא מֵהָהוּא עַלְמָא דְאַתִּי דְנִגִּיד תְּדִיר וְלֹא פָּסִיק הֵדָא הוּא דְכָתִיב (תהלים לא) אֲמוֹנִים נוֹצַר ה' וּמְשַׁלֵּם עַל יִתְרַ עוֹשֵׂי גְאוּהַ. תְּאֵנָא שִׁירָה מְשִׁיךְ בְּרַכָּאוֹן מֵעִילָא לְתַתָּא עַד דִּישְׁתַּכְחוּן בְּרַכָּאוֹן בְּכֻלְהוּ עַלְמִין (אָמַר רַבִּי יוֹסִי זְמִינִין אֲנוּן יִשְׂרָאֵל לְמִימַר שִׁירְתָּא שְׁלִימְתָּא שִׁירָה דְכָלִּיל כָּל שְׁאֵר שִׁירֵין הֵדָא הוּא

דְּכַתִּיב (ישעיה יב) וְאִמְרַתֶּם בַּיּוֹם הַהוּא הוֹדוּ לַה' קְרָאוּ בְשֵׁמוֹ הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילוֹתַי
אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר זְמִינִין אֲנוּן יִשְׂרָאֵל לְמִימָר שִׁירְתָּא
מִתְתָּא לְעִילָא וּמַעֲיָלָא לְתַתָּא וּלְקַשְׂרָא קַשְׂרָא
דְּמַהֲיִמְנוּתָא דְּכַתִּיב (במדבר כא) אִזּוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה
הַזֹּאת אִזּוּ שֶׁר לֹא נֶאֱמַר אֵלָא אִזּוּ יִשְׂרָאֵל וְכֵן כִּלְהוּ כְּהֵאִי גִּוְנָא
אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת מִתְתָּא לְעִילָא. עָלֵי בְּאָר עָנּוּ לָהּ עָלֵי בְּאָר
כְּלוּמָר סָק לְאַתְרִידָּ לְאַתְאַחְדָּא בְּבַעֲלִידָּ דָּא הוּא מִתְתָּא
לְעִילָא וּלְבַתָּר מַעֲיָלָא לְתַתָּא (דְּהָא עַד הַשְּׁתָּא בְּגִלוּתָא אֲשַׁתְּכַחַת עַמְנָא)
בְּאָר חֲפְרוּהָ שְׁרִים דְּאוּלִּידוּ לָהּ אַבָּא וְאִימָא (לְעִילָא) כְּרוּהָ
נְדִיבֵי הָעַם אֲלִין אַבְהוֹן דְּאַקְרוּן נְדִיבֵי עַמִּים כְּרוּהָ אַתְר
לְאַזְדוּגָא בְּהָ מְלָכָא בְּבָרְכֵן וּבְבִמָּה הוּא זְוִיגָא בְּמַחוּקָק דָּא
יִסוּד בְּמִשְׁעֵנוּתָם דָּא נִצַּח וְהוּד הָא מַעֲיָלָא לְתַתָּא וּמִמְדַּבְּר
מִתְנָה וּמִמְתְּנָה נְחִלְיָאֵל וּמִנְחִלְיָאֵל בְּמוֹת הָא קַשְׁוִרָא
שְׁלִימָא קַשְׁוִרָא דְּמַהֲיִמְנוּתָא קַשְׁוִרָא קִימָא דְּכִלָּא בִּיהָ.
אָמַר רַבִּי יוֹסִי זְמִינִין יִשְׂרָאֵל לְמִימָר שִׁירְתָּא שְׁלִימְתָּא
שִׁירְתָּא דְּכִלִּיל כָּל שְׁאָר שִׁירֵין הַדָּא הוּא דְּכַתִּיב וְאִמְרַתֶּם
בַּיּוֹם הַהוּא הוֹדוּ לַה' קְרָאוּ בְשֵׁמוֹ הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילוֹתַי
בְּהָהוּא זְמַנָּא כְּתִיב (זכריה י"ד) וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ
בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיָּה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד וּכְתִיב (תהלים קכ"ו) אִזּוּ
יִמְלֵא שְׁחוּק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה אִזּוּ יֹאמְרוּ בְּגוֹיִם הַגְּדִיל ה'
לַעֲשׂוֹת עִם אֱלֹהֵי בְרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יְמַלּוּךְ יי
לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן :

תרגום הזהר אָמַר רַבִּי יוֹסִי: מַהוּ שְׁפָתוֹב, כִּי שְׁפָתִים רְעוּת עֲשָׂה עַמִּי אוֹתֵי
עֲזָבוּ מְקוֹר מַיִם לְחַלּוֹב לָהֶם צֹארוֹת וְגו'. אוֹתֵי עֲזָבוּ מְקוֹר מַיִם חַיִּים
זֶה הוּא שְׁלַח רָכוּ לְקַדְשׁ הַשֵּׁם שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, בְּחֵמּוֹ. מַהוּ עוֹנֵשׁוּ. הוּא
שְׁפָתוֹב, לְחַלּוֹב לָהֶם צֹארוֹת נִשְׁצָרִים, שְׁיֹרְדִים לְגִיהֶנֶס מְדֻרְגָה אַחַר
מְדֻרְגָה עַד שְׁיֹרְדִים לְחַבְדוֹן, שְׁנִקְרָא תַּחְתִּית. וְאִם הוּא מְקַדֵּשׁ הַשֵּׁם שֶׁל
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְכוּן בְּחֵמּוֹ כְּרָאוּ, עוֹלָה מְדֻרְגָה אַחַר מְדֻרְגָה לְהַתְעַדָּן
מִעוֹלָם הַצָּר הַהוּא, שְׁנִמְשָׁךְ תְּמִיד וְחֵינּוּ נִפְסָק. זֶה שְׁאֵמַר לְחֵמוּנִים נוֹזֵר ה'
וּמְשַׁלֵּם עַל יִתֵּר עוֹשָׂה גְּאוּהָ. לְמַדְנוּ שִׁירָה, מוֹשַׁכַת בְּרָכוֹת מִמְעַלָּה לְמַטָּה
עַד שְׁתַּמְאַחְנָה בְּרָכוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, עֲתִידִים הֵם וְשִׁירְתָּא
לוֹמַר שִׁירָה מִמְטָה לְמַעְלָה וּמִמְעַלָּה לְמַטָּה, וּלְקַשֵּׁר הַשֵּׁר שֶׁל חֵמוּנָה

שְׁפָתוֹב, אִזּוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת. אִזּוּ שָׂר, לֹא נֶאֱמַר, אֲלֹלָא אִזּוּ יִשְׂרָאֵל, דְּהֵינּוּ לְעַתִּיד. וְכֵן כָּלֵם עַל דְּרָךְ זֶה, שְׁנֵאֲמָרוּ בְּלִשׁוֹן עַתִּיד. אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת, הוּא מִמְּטָה לְמַעְלָה, עָלֵי בָּאֵר עֵנּוּ לָהּ, עָלֵי בָּאֵר, כְּלוּמָר, שְׁאֲמָרוּ לְמַלְכוּת הַנְּקִרְרָת בָּאֵר, עָלֵי לְמַהוּמָה לְהַתְּאָחֵד בְּצַעֲלָה, זֶה הוּא מִמְּטָה לְמַעְלָה. וְאַחַר כֵּן מִמְּשִׁיכִים מִמְּעַלָּה לְמַטָּה, בָּאֵר חֲפְרוּהָ שָׂרִים, בָּאֵר, הִיא מְלֻכּוּת, חֲפְרוּהָ שָׂרִים, שְׁהוּלִידוּ אֹתָהּ אֲבָחָ וְאֲמָחָ. כְּרוּהָ נְדִיבֵי עַם, יֵלֵה הֵם הָאֲבוֹת, שְׁנִקְרָרִים נְדִיבֵי עַמִּים. כְּרוּהָ, שְׁיִזְדוּג צֶה הַפְּלֶךְ בְּצַרְכוּת. וּבְמָה. הוּא עַל יְדֵי זְווג. בְּמַחֲוֶקָה זֶה יְסוּד. בְּמַשְׁעֵנוּתָם זֶה נִלְחָ וְהוּד. עַד כָּאֵן מִמְּעַלָּה לְמַטָּה. מִמְּדַכָּר, שְׁהוּא הַמְּלֻכּוּת הַנְּקִרְרָת דְּבֹר, מִתְּנָה, עוֹלָה לְיִסוּד הַנְּקִרְרָת מִתְּנָה. וּמִמְּתָנָה עוֹלָה נְחִלְיָאֵל, שְׁהוּא ת"ת. וּמִנְחִלְיָאֵל בְּמֹת, שְׁהוּא אֹו"א. זֶה הוּא קְשָׁר הַשְּׁלֵם קְשָׁר שָׁל אֲמוּנָה, קְשָׁר שְׁקִיּוּם הַכֹּל צוּ. אֲמַר רַבֵּי יוֹסֵי, עַתִּידִים יִשְׂרָאֵל לֹמַר שִׁירָה שְׁלֵמָה, שִׁירָה הַפּוֹלְלָת כֹּל שְׂאֵר שִׁירִים. זֶה שְׁאֲמָר, וְאֲמַרְתֶּם צִיּוּם הַהוּא הוּדוּ לָהּ קְרָאוּ בְּשִׁמּוֹ הוּדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילוּתֵיו. בְּעֵת הַהִיא כְּתוּב, וְהָיָה ה' לְמַלְךְ עַל כָּל הָאָרֶץ צִיּוּם הַהוּא יְהִיָּה ה' אֶחָד וְשִׁמּוֹ אֶחָד. וְכְתוּב אִזּוּ יִמְלֹא שְׁחֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה אִזּוּ יִאֲמָרוּ וְגו'.

בְּרוּךְ יי לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יי לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ז

א. מִנְהַגוֹת רַבּוֹת נְהָגוּ חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל בְּסַעֲדָה וְכֵלֵן דְּרָךְ אֲרָץ. וְאֵלוּ הֵן כְּשֶׁנִּכְנָסִין לְסַעֲדָה הַגְּדוֹל שְׁבַכְלָן נוֹטֵל אֶת יָדָיו תְּחִלָּה וְאַחַר כֵּן נִכְנָסִין וְיוֹשְׁבֵין מְסַבִּין וְגְדוֹל מְסַב בְּרֵאשׁ וְשֵׁנִי לוֹ לְמַטָּה הַיְמָנִי הָיוּ שָׁם שְׁלֹשָׁה מְטוֹת גְּדוֹל מְסַב בְּרֵאשׁ וְשֵׁנִי לוֹ לְמַעְלָה הַיְמָנִי וְשְׁלִישִׁי לוֹ לְמַטָּה הַיְמָנִי: **ב.** בַּעַל הַבַּיִת מְבָרֵךְ הַמוֹצֵיא וּמְשַׁלֵּים הַבְּרָכָה וְאַחַר כֵּן בּוֹצֵעַ וְהַאֲוֵרַח מְבָרֵךְ בְּרֵכַת הַמְּזוּן כְּדִי שְׁיִבְרַךְ לְבַעַל הַבַּיִת. וְאִם הָיוּ כֵלֵן בַּעֲלֵי הַבַּיִת הַגְּדוֹל שְׁבָהוּן בּוֹצֵעַ

מוסר

שערי תשובה דף לא עד

הַרוּאָה אֶת אַנְשֵׁי מְקוֹמוֹ עִם קִשָּׁה עֶרְף וְאוֹמֵר בְּלִבּוֹ אוֹלֵי
 לֹא יִקְשִׁיבוּ אִם אֲדַבֵּר לָהֶם נְכוּחוֹת וּפִי אֲמַלֵּא תוֹכָחוֹת. עַל
 כֵּן יַחֲשֹׁד פִּי. הִנֵּה עֹנֵנוּ יִשָּׂא כִּי לֹא נִסָּה לְהוֹכִיחַ וּלְהִזְהִיר
 אוֹלֵי אִם רוּחַס הָעִיר יַעֲזוּר מִשְׁנֵת אוֹלֵתָם וְלֹא תִלִּין אֶתְּם
 מִשׁוּגְתָם. וְאָמְרוּ זְכוּרֹנִם לְבִרְכָה בְּעֵינֵינוּ מֵה שְׁפָתוֹב (יחזקאל
 ט) וְהִתְוִיַּת תִּיו עַל מְצָחוֹת הָאֲנָשִׁים הַנֶּאֱנָחִים וְהַנֶּאֱנָקִים
 וְגו'. אָמְרָה מִדַּת הַדִּין : אֵף עַל פִּי שֶׁהִלְלוּ צְדִיקִים גְּמוּרִים
 וְקִיְמוּ אֶת הַתּוֹרָה הַזֶּה לָהֶם לְמַחֹת וְלֹא מִיחוּ, אָמַר
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא : גְּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנַי שָׂאִם הָיוּ מוֹחִים לֹא
 הָיוּ מְקַבְּלִים מִהֵן. אָמְרָה מִדַּת הַדִּין : רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, אִם
 לְפָנֶיךָ גְּלוּי הֵם לֹא יָדְעוּ אִם יִשְׁמְעוּ הָעַם לְקוֹלָם וְאִם
 יִחַדְּלוּ. וְצִוָּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אַחֲרַי כֵּן (שם) וּמִמְקַדְּשֵׁי תַחֲלוּ.
 וְהֵם וְהֵם הַצְּדִיקִים הַמְּקַדְּשִׁים כִּי נַעֲנְשׁוּ עַל דְּבַר שֶׁלֹּא מָחוּ
 וְנֶאֱמַר (ויקרא יט) הוֹכַח תוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו
 חֶטָּא. וְאִם הַדְּבַר גְּלוּי לְכָל וְיָדוּעַ וְנִבְחָן וְנִחְקָר כִּי הַחוּטָא
 שָׂנֵא מוֹסֵר וְלֹא יִשְׁמַע לְקוֹל מוֹרִיו וּמְלַמְּדָיו לֹא יִטָּה אֲזָנוֹ
 עַל זֶה נֶאֱמַר (משלי ט) אֵל תוֹכַח לֵץ פֶּן יִשְׁנֹאֵד. וְאָמְרוּ : כָּשֵׁם
 שְׂמִצּוֹה לּוֹמֵר דְּבַר הַנְּשָׂמַע, כֵּךְ מְצִוָּה לּוֹמֵר שֶׁלֹּא דְבַר
 שְׂאִינוֹ נִשְׁמַע. וְאָמְרוּ מוֹטָב שִׁיְהִיו שׁוֹגְגִין וְאֵל יְהִיו מְזִידִין :

האזינו יום חמישי תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

כב) כִּי אִישׁ קָדְחָהּ בְּאַפִּי וַתִּיקַד עַד שְׂאוֹל
תַּחֲתִית וַתֹּאכַל אֶרֶץ וַיִּבְלָה וַתִּלְהֹט
מִוֹסְדֵי הָרִים: אֲרִי קָדוֹם תִּקְיֹף כְּאַשָּׁא נֶפֶק מִקְדָּמִי בְּרָגוֹ
וְשָׂצִי עַד שְׂאוֹל אֲרַעִית וְאַסֹּף אֶרְעָא וְעַלְלִתָּהּ וְשָׂצִית עַד סִיפֵי טוּרֵיָא:

רש"י קדחה. בערה: ותיקד. כנס עד היסוד: ותאכל ארץ ויבלה. ארכנס ויבולה: ותלהט. ירושלים המיסדת על ההרים, שנאמר (שם קה, ט) ירושלים הרים סביב לה:

כג) אֲסַפָּה עֲלֵימוֹ רְעוֹת חֲצִי אֶכְלָה בָּם:
אֲסֹף עֲלֵיהוֹן בִּישׁוֹן מִכְתָּשֵׁי אֲשָׂצִי בְּהוֹן:

רש"י אספה עלימו רעות. אחזיר רעה על רעה לשון (ושעיה כט, א) ספו שנה על שנה, (לעיל כט, יח) ספות הרעה, (ירמיה ז, כח) עלותיכם ספו על זבחיכם. דבר אחר, אספה אכלה, כמו (בראשית יט, טו) פן תספה: חלי אכלה בס. כל חלי אשלים בהם. וקללה זו לפי הפרענות לזכרה היא, חלי כלים והם אינם כלים:

כד) מִזֵּי רָעַב וּלְחָמִי רֶשֶׁף וְקָטַב מְרִירֵי וְשׁוֹן
בְּהִמַּת אֲשַׁלַּח בָּם עִם חֲמַת זְחָלִי עֶפְרָי:
נְפִיחֵי כָפֹן וְאַכּוּלֵי עוֹף וּכְתִישֵׁי רוּחִין בִּישׁוֹן וְשׁוֹן חִיּוֹת בְּרָא אֲגָרֵי בְּהוֹן
עִם חֲמַת תַּנְיִנְיָא דְזְחָלִין בְּעֶפְרָא:

רש"י מזי רעב. אנהלום תרגם, נפיחי כפון, ואין לי עד מוכיח עליו. ומשמו של רבי משה הדקדוק מטולושא שמעתי שיעירי רעב, אדם כחוש מגדל שער על בשרו: מזי. לשון ארמי שער מזיאל, דהוה מהפך במזיאל: ולחמי רשף. השדים נלחמו בהם, שנאמר (איוב ה, ז) ובני רשף יגביהו עוף, והם שדים: וקטב מרירי. וכריתות שד ששמו מרירי. קטב, כריתה, כמו (השע יג, יד) אהי קטבך שאול: ושן בהמת. מעשה היה והיו הרחלים נושכין וממיתין: חמת זחלי עפר. ארס נחשים המהלכים על גחונם על העפר, כמים הזוחלים על הארץ. זחילה לשון מרוצת המים על העפר, וכן כל מרוצת דבר המשפף על העפר והולך:

כה) מִחוּץ תִּשְׁפֹּל חֶרֶב וּמִחֲדָרִים אֵימָה גָּם
בְּחוּר גָּם בְּתוֹלָה יוֹנֵק עִם אִישׁ שִׁיבָה:

מִבְּרָא תִתְּכַל חֲרָבָא וּמִתְּוֹנִיָּא חֲרָגַת מוֹתָא אָף עוֹלְמִיהוּן אָף
עוֹלְמִתְהוּן יִנְקִיחוּן עִם אָנְשׁ סְבִיחוּן :

רס"ז מחוץ תשכל חרב. מחוץ לעיר תשכלם חרב גיסות: ומחדרים אימה. כשצורח ונמלט מן החרב, חדרי לבבו נקופים עליו מחמת אימה והוא מת והולך בה. דבר אחר ומחדרים אימה, שבבית תהיה אימת דבר, כמו שנאמר (ירמיה ט, ט) כי עלה מות בחלונינו, וכן תרגם אנקלוס. דבר אחר, מחוץ תשכל חרב על מה שעשו בחורות, שנאמר (ירמיה יא, יג) ומספר חרות ירושלים שמתם מזבחות לבשת. ומחדרים אימה. על מה שעשו בחדרי חדרים, שנאמר (יחזקל ח, יג) אשר זקני בית ישראל עושים בחטף איש בחדרי משכיתו:

אמרתִי אפֿאיהם אשבֿיתה מאנוש (כז)
זכרם : אמרית יחול רוגזי עליהון ופשצנון אבטל מבני אנשא
דזכרניהון :

רס"ח אמרתי אפאיהם. אמרתי לבבי אפאה אותם. ויש לפרש אפאיהם, אשיתם פאה, להשליכם מעלי הפקר. ודגמתו מזינו בעזרא (נחמיה ט, כב) ותתן להם ממלכות ועממים ותחלקם לפאה, להפקר. וכן חזרו מנחם. ויש פותרים אותו כתרגומו יחול רגזי עליהון, ולא יתכן, שאם כן היה לו לכתוב אפאיהם אחת לשמוש ואחת ליסוד, כמו (ישעיה מה, ה) אלוזרד, (איוב טז, ה) ארמלכם כמו פי, והאל"ף התיכונה אינה ראויה בו כלל. ואונקלוס תרגם אחר לשון הבריתא השנויה בספרי, החולקת תיבה זו לשלש תיבות. אמרתי אף אי הם, אמרתי באפי אתנם כאלו אינם, שיאמרו רואיהם עליהם איה הם:

נביאים - שמואל ב - פרק כב

כב כִּי שָׁמַרְתִּי דְדַרְכֵי יְהוָה וְלֹא רָשַׁעְתִּי
מֵאֱלֹהִי : אָרִי נְטָרִית אֹרְחוֹ דְתַקְנֵן קְדָם יְיָ וְלֹא הִלִּיכִית בְּרָשַׁע
קְדָם אֱלֹהִי : **כב** כִּי כָל (משפטו) מִשְׁפָּטָיו לִנְגְדִי
וְחִקְתִּיו לֹא אָסוּר מִמֶּנָּה : אָרִי כָּל דִּינוֹהִי גָלוּן
לְקַבְּלִי לְמַעַבְדְּהוּן וּקְיָמוֹהִי לָא עֲדִית מְנַהוּן : **כד** וְאֶהְיֶה
תָּמִיד לּוֹ וְאֶשְׁתַּמְרָה מֵעוֹנֵי : וְהָיִית שְׁלִים

בְּדַחֲלֵתֶיָּהּ וְהָיִיתָ נָטוּר נִפְשֵׁי מַחֻבְּבִין : (כה) וַיָּשָׁב יְהוָה לִי
כַּצְּדָקֹתַי כְּבָרִי לִנְגֻד עֵינָיו : וְאַתִּיב יְיָ לִי כַּזְכוּתַי
כְּבָרִירוּתִי קָדָם מִימְרִיָּה : (כו) עִם חֶסֶד חֶסֶד תִּתְחַסֵּד עִם
גְּבוּר תִּתְמָם : עִם אֲבָרָהֶם דְּאֶשְׁתַּכַּח חֶסֶד
קִדְמָךְ בְּכֹן אֶסְגִּיתָא לְמַעְבַּד חֶסֶדְךָ עִם זְרַעֲיָהּ יִצְחָק דְּהוּא שְׁלִים
בְּדַחֲלֵתְךָ בְּכֹן אֶשְׁלֵמְתָא מִימַר רַעוּתְךָ לְמַעְבַּד עִמָּה :

כתובים - תהילים - פרק קט

יִלְבָּשׁוּ שׁוֹטְנֵי כָלֵמָה וַיַּעֲטוּ כַּמַּעִיל (כט)
בְּשִׁתָּם : יִלְבָּשׁוּן סָטְנֵי כְּסוּפָא וַיַּעֲטִפוּן הַיָּד מְעִילָא בַּהֲתַהוּן :

רש"י ויעטו כמעיל . העוטה ועוטף כל הגוף לכל לבוש :

אֹזְדָה יְהוָה מְאֹד בְּפִי וּבַתּוֹךְ רַבִּים (ל)
אֶהֱלֵלְנוּ : אֹזְדֵי יְיָ לַחֲדָא בְּפוּמֵי וּבְמַצַּע חֲפִימָא אֶשְׁבַּחְנִיה :
כִּי יַעֲמֹד לַיְמִין אָבִיוֹן לְהוֹשִׁיעַ מִשְׁפָּטֵי (לא)
נִפְשׁוֹ : אַרוּם יְקוּם מִן יְמִינָא דַּחֲשִׁיכָא לְמַפְרַק מִמְדִּינֵי נִפְשִׁיה :
קִי (א) לְדוֹד מְזִמּוֹר נָאִם יְהוָה לֵאדְנִי שֵׁב
לַיְמִינִי עַד אֲשִׁית אֵיבִיךָ הַדָּם לְרַגְלֶיךָ :
עַל יַד דּוֹד תּוֹשְׁבָחָא אָמַר יְיָ בְּמִימְרִיָּה לְשׁוֹאָה יְתִי רַבּוֹן עַל כָּל
יִשְׂרָאֵל בְּרַם אָמַר לִי תוֹב וְאוֹרְךָ לְשִׁאוּל דְּמִן שְׁבָטָא דְּבִנְיָמִין עַד
דִּימוֹת אַרוּם יֵית מְלָכוּתָא מְקַרְבָּא אַחְבָּרְתָּהּ וּבַתֵּר כֹּן אֶשׁוּי בְּעֵלֵי
דְּבָבָךְ כְּבִישׁ לְרַגְלֶךָ. (ת"א) אָמַר יְיָ בְּמִימְרִיָּה לְמַתָּן לִי רַבְנוּתָא חֲלָף

דִּיתִיבִית לְאוּלְפָן אוֹרִיתָא דִּימִינִי אוֹרְךָ עַד דְּאַשְׁוִי בְּעַל דְּבַבְךָ כְּבִישׁ
לְרַגְלָךְ :

רש"י נאם ה' לאדני . רבותינו דרשוהו באברהם אבינו ואני אפרשנו כדבריהם נאם ה' לאברהם שקראוהו
העולם אדוני שמעני אדוני (בראשית כ"ג) : שב לימיני . התעבב לתשועתי והתחולל לה' אין ישיבה אלא
עכבה וכן הוא אומר ותשבבו בקדש (דברים א) . לימיני . לתשועת ימיני : עד אשית אויביך . אמרפל וחביריו
:

(ב) **מִטָּה עֲזָךְ יִשְׁלַח יְהוָה מִצִּיּוֹן רִדָּה**
בְּקָרְבַּי אֵיבֶיךָ : חוֹטְרָא דְעוֹשְׁנָךְ יִשְׁדַּר יְיָ מִצִּיּוֹן וַתְּהִי רִדִּי
בְּמִצַּע בְּעַלְי דְּבַבְךָ :

רש"י מטה . לשון משען כמו (לעיל ק"ה) כל מטה לחם : מטה עוזך ישלח ה' מציון . כשתשוב מן המלחמה
ואנשיך עייפים ורודפים ישלח לך ה' את מלכי דך מלך שלם להוציא לחם ויין (בראשית י"ד) : רדה . במלחמה
: בקרב . אויביך . לבטח :

משנה ערכין פרק ה

א. האומר משקלי עלי, נותן משקלו. אם כסף,
כסף. אם זהב, זהב. מעשה באמה של ירמטיה
שאמרה משקל בתי עלי, ועלתה לירושלים ושקלה
ונתנה משקלה זהב. משקל ידי עלי, רבי יהודה
אומר, ממלא חבית מים, ומכניסה עד מרפקו,
ושוקל בשר חמור וגידין ועצמות ונותן לתוכה עד
שתתמלא. אמר רבי יוסי, וכי היאך אפשר לכון
בשר כנגד בשר ועצמות כנגד עצמות, אלא שמין את
היד כמה היא ראויה לשקול :

ברטנורה (א) האומר משקלי עלי אם כסף כסף. אם פירש כסף, נותן משקלו כסף.
ואם פירש זהב, נותן משקלו זהב. והא קמשמע לן דאם לא פירש אלא אמר סתם

משקלי עלי, פטר נפשיה בכל דהו, ובלבד שיהיה דבר שכמותו רגיל להיות נשקל במקום ההוא. ואפילו זפת ואפילו כללים ורגילים אנשי המקום למכרם במשקל, ואמר אחד מאנשי המקום ההוא משקלי עלי סתם ולא פירש, הרי זה נותן משקלו זפת או כללים ונפטר: ומעשה באמה של ירמטיה. מפרש בגמרא דמתניתין חסורי מחסרה והכי קתני, ואם אדם חשוב הוא אף על גב דלא פירש אמדינן ליה לפי כבודו, ומעשה נמי באמה של ירמטיה אשה ששמה כך שאמרה משקל בתי עלי ועלתה לירושלים ושקלה ונתנה משקלה זהב לפי שהיתה אמודה בעושר: משקל ידי עלי. היאך הוא שוקל ידו, לאם רוכה מכביד ואם רוכה מיקל: ומכניסה עד מרפקו. קוד"ו בלע"ז משום דבנדריה הלך אחר לשון בני אדם, ובאותו זמן היו קורין יד לזרוע עד המרפק. וכשמכניס היד לתוך חבית מלאה מים ישפכו מן המים שבחבית כפי מקום היד שהכניס בתוכה עד המרפק, וחוזר ומכניס בחבית בשר וגידין ועלמות של חמור, שמשקל בשר חמור כמשקל בשר אדם ויהא באותו בשר גידין ועלמות כפי מה שיס ביד, שאין משקל עלמות וגידין שוה למשקל בשר. ונותן לתוכה עד שתחזור ותתמלא כמו שהיתה. להשתא איכא נפוח כשיעור ידו. ושוקל הבשר והעלמות והגידים ההם והוא משקל ידו: היאך אפשר לכבין בשר כנגד בשר. שמה יש בבשר חמור שנותן לתוך החבית יותר גידים ועלמות ממה שיס ביד, או פחות, ונמצא שאין המשקל מכוון. והלכה כר' יוסי:

ב. דָּמִי יָדִי עָלַי, שְׁמִין אוֹתוֹ, כַּמָּה הוּא שְׁוֶה בְּיָד, וְכַמָּה הוּא שְׁוֶה בְּלֹא יָד. זֶה חֹמֶר בִּבְנֵדָרִים מִבְּעֶרְכִּין. וְחֹמֶר בְּעֶרְכִּין מִבִּבְנֵדָרִים פִּי צָד, הָאוֹמֵר עֶרְכִּי עָלַי וְמַת, יִתְּנוּ הַיּוֹרְשִׁין, דָּמִי עָלַי וְמַת, לֹא יִתְּנוּ הַיּוֹרְשִׁין, שְׂאִין דָּמִים לַמַּתִּים. עֶרֶךְ יָדִי וְעֶרֶךְ רַגְלִי עָלַי, לֹא אָמַר כָּלוּם. עֶרֶךְ רֵאשִׁי וְעֶרֶךְ כַּבְּדִי עָלַי, נוֹתֵן עֶרֶךְ כָּלוּ. זֶה הַכֶּלֶל, דְּבַר שֶׁהַנְּשָׂמָה תִּלְוֶיהָ בּוֹ, נוֹתֵן עֶרֶךְ כָּלוּ :

ברטורה (ב) וכמה הוא שוה בלא יד. מפרש בגמרא שאין שמין אותו כמה יפה כשנקטעה ידו וכמה היה שוה בשתי ידיו שלימות. שמי שנקטעה ידו, כשצאים לשומו כמה היה שוה תחלה אין שמין אותו אלא בזול לפי שרואים אותו מזולזל, וזה האומר דמי ידי עלי הרי לא נקטעה ידו, לכך מפרש כמה הוא יפה כשרבו מוכר כולו ולא שייר ממנו לעצמו כלום, וכמה שוה פחות אם שייר רבו ידו אחת שלא מכרה, להשתא אינו מזולזל, וכך הוא נותן להקדש: זה חומר בנדריה מצערכים. דאילו אמר בערכים ערך ידי ורגלי עלי, לא אמר כלום אלא אם כן אמר בדבר שהנשמה תלויה בו: ערכי עלי ומת, יתנו היורשים. לערך דבר קצוב הוא. ודוקא כשעמד בדיון קודם שמת, לפי

שאינו חייב בערך אלא אחר שיעמוד לפני הכהן, כדכתיב (ויקרא כז) והעמידו לפני הכהן אצל דמי עלי דאינו אלא מה שישומוהו בצית דין והרי לא צא לידי כך שהרי מת, אע"פ שעמד בדיון הוא מחוסר אומדנא ולא יתנו היורשים: נותן ערך כולו. דערך נפשות כתיב: זה הכלל. לאתווי שאר אברים שהנשמה תלויה בהם:

ג. חָצִי עֶרְפֵי עָלַי, נוֹתֵן חָצִי עֶרְכּוֹ. עֶרְךָ חָצָי עָלַי, נוֹתֵן עֶרְךָ כָּלּוֹ. חָצִי דָמַי עָלַי, נוֹתֵן חָצִי דָמָיו. דָּמַי חָצָי עָלַי, נוֹתֵן דָּמַי כָּלּוֹ. זֶה הַכֹּלֶל, דָּבָר שֶׁהַנְּשָׁמָה תְּלוּיָהּ בּוֹ, נוֹתֵן עֶרְךָ כָּלּוֹ :

ברטנורה (ג) חל"י עלי. הוי כערך ראשי וערך כבדי, דהוי דבר שהנשמה תלויה בו: דמי חל"י עלי, נותן דמי כולו. דכתיב (ויקרא כז) נדר בערכך נפשות, הקיש נדר לערך, מה ערך אמר ערך חל"י עלי נותן ערך כולו, אף נדר אמר דמי חל"י עלי נותן דמי כולו: זה הכלל. לאתווי כל האברים שהנשמה תלויה בהם, שאם אמר דמי חל"י אותו אבר עלי כגון שאמר דמי חל"י לבי עלי או דמי חל"י כבדי עלי, נותן דמי כולו:

ד. האומר עֶרְכּוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי עָלַי, מֵת הַנוֹדֵד וְהַנֶּדֶד, יִתְּנוּ הַיּוֹרְשִׁין. דָּמָיו שֶׁל פְּלוֹנִי עָלַי, מֵת הַנוֹדֵד, יִתְּנוּ הַיּוֹרְשִׁין. מֵת הַנֶּדֶד, לֹא יִתְּנוּ הַיּוֹרְשִׁין, שְׂאִין דָּמִים לַמֵּתִים :

ברטנורה (ד) מת הנודד והנידר, יתנו היורשים. והוא שעמד בדיון קודם שמת, כדפרישנא לעיל וסיפא אנטריכא ליה: דמיו של פלוני עלי, מת הנודד יתנו היורשים. דמהו דתימא אע"ג דעמד בדיון הואיל ומת הנודד קודם שישומו הנידר, לא אשתעבד נכסיה, קמשמע לן אומדנא גילוי מילתא בעלמא הוא, והואיל ונידר קיים אמדינן ליה:

ה. שֹׁר זֶה עוֹלָה, בֵּית זֶה קֶרֶבֶן, מֵת הַשּׁוֹר וְנִפְל הַבַּיִת, אֵינּוּ חִיב לְשַׁלֵּם. (דָּמַי) שֹׁר זֶה עָלַי עוֹלָה, או (דָּמַי) בֵּית זֶה עָלַי קֶרֶבֶן, מֵת הַשּׁוֹר וְנִפְל הַבַּיִת, חִיב לְשַׁלֵּם :

ברטנורה (ה) בית זה קרבן. לבדק הבית: ונפל הבית. קודם שהחזיק בו גזבר: מת השור חייב לשלם. ולא אמרינן אין דמים למתים אלא באדם בלבד:

ו. חַיְבֵי עֲרָכִים, מִמְשַׁכְּנֵי אוֹתוֹ. חַיְבֵי חֲטָאוֹת
וְאֲשָׁמוֹת, אֵין מִמְשַׁכְּנֵי אוֹתוֹ. חַיְבֵי עוֹלוֹת וְשִׁלְמִים,
מִמְשַׁכְּנֵי אוֹתוֹ אֵף עַל פִּי שְׂאִין מִתְכַּפֵּר לוֹ עַד
שְׂשִׁית־רָצָה, שְׁנֵאמַר (ויקרא א), לְרִצּוֹנוֹ, כּוֹפִין אוֹתוֹ עַד
שְׂשִׁיאֵמַר רוֹצָה אָנִי. וְכֵן אֶתְהָ אוֹמֵר בְּגִטֵי נָשִׁים, כּוֹפִין
אוֹתוֹ עַד שְׂשִׁיאֵמַר רוֹצָה אָנִי:

דרטורה (ו) ממשכנין אותו. גזבר נכנס לביתם ונוטל בעל כרחם: חייבי חטאות
ואשמות. כיון דלכפרה אתו, לא משהי להו: אין ממשכנין אותו. וחטאת נזיר, הואיל
ולאו לכפרה אחיא ואינה מעכבתו מלשתות יין שכיון שנזרק הדם של אחד מן
הקרבתו, הותר הנזיר לשתות יין ולהטמא למתים, זמנין דפשע ומשהי לה, הלכך
ממשכנין אותו על חטאתו: חייבי עולות ושלמים. אע"ג דעולה מכפרת על עשה
ועל לאו הניתק לעשה, הואיל ולאו חובה היא לא חשיב לה כפרה ואחי לשהויי,
הלכך ממשכנין אותו. ויש מחייבי עולות שאין ממשכנים אותו, כגון עולת מורע,
לפי שהיא מעכבת טהרתו, לא אחי לשהוייה: כופין אותו עד שיאמר רוצה אני.
היכא דבית דין ממשכנים אותו כריך שיאמר רוצה אני: וכן אתה אומר בגיטין נשים.
כן מי שדינו שכופין אותו לגרש ולא רצה לגרש, בית דין של ישראל מכין אותו עד
שיאמר רוצה אני, ונותן הגט והוא כשר:

גמרא ערכין דף טו ע"ב

תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל: כָּל הַמְּסַפֵּר לְשׁוֹן הָרַע מְגַדִּיל עֲוֹנוֹת
כְּנֻגָד שְׁלֹשׁ עֲבֵרוֹת עֲבוּדָה זָרָה וְגִלּוּי עֲרִיּוֹת וְשִׁפְיֵכוֹת דְּמִים.
כְּתִיב הֶכָּא (תהילים יב) לְשׁוֹן מִדְּבַרְתַּת גְּדוּלוֹת. וְכְתִיב בְּעֲבוּדָה
זָרָה (שמות לב) אָנָּה חָטָא הָעָם הַזֶּה חֲטָאָה גְּדוּלָּה. בְּגִלּוּי
עֲרִיּוֹת כְּתִיב (בראשית לט) וְאִידָּ אֶעֱשֶׂה הָרַעָה הַגְּדוּלָּה הַזֹּאת.
בְּשִׁפְיֵכוֹת דְּמִים כְּתִיב (שם ד) גְּדוּל עוֹנֵי מִנְשׂוּא. גְּדוּלוֹת
אֵימָא תִּרְתִּי הֵי מִינֵיהּוּ מִפְּקֵת בְּמַעֲרָבָא אִמְרֵי לְשׁוֹן

תְּלִיתָאֵי קָטִיל תְּלִיתָאֵי הוֹרֵג לְמַסְפְּרוֹ וְלְמַקְבְּלוֹ וְלֹאֲמָרוֹ.
אָמַר רַב חֲמָא בַּר חֲנִינְא : מַאי דְכָתִיב (משלי יח) מוֹת וְחַיִּים
בְּיַד לָשׁוֹן. וְכִי יֵשׁ יָד לְלָשׁוֹן אֵלָּא לּוֹמֵר לָךְ מַה יָד מְמִיתָה
אֵף לָשׁוֹן מְמִיתָה אִי מַה יָד אֵין מְמִיתָה אֵלָּא בְּסֻמוּדָּ לָהּ
אֵף לָשׁוֹן אֵינָה מְמִיתָה אֵלָּא בְּסֻמוּדָּ לָהּ תְּלַמוּד לּוֹמֵר (ירמיה
ט) חַץ שְׁחוּט לְשׁוֹנִים. אִי מַה חַץ שְׁחוּט עַד אַרְבַּעִים וְחֲמִשִּׁים
אֵמָּה אֵף לָשׁוֹן עַד אַרְבַּעִים וְחֲמִשִּׁים אֵמָּה תְּלַמוּד לּוֹמֵר
(תהילים עג) שְׁתוּ בְּשִׁמְיִם פִּיהֶם וּלְשׁוֹנָם תִּהְלַךְ בְּאַרְצָּ. וְכִי
מֵאַחַר דְּכָתִיב שְׁתוּ בְּשִׁמְיִם פִּיהֶם חַץ שְׁחוּט לְשׁוֹנוֹ. לָמָּה לִי
הָא קָא מְשַׁמַּע לָן דְּקָטִיל כַּחַץ. וְכִי מֵאַחַר דְּכָתִיב חַץ שְׁחוּט
לְשׁוֹנִים מוֹת וְחַיִּים בְּיַד לָשׁוֹן. לָמָּה לִי לְכַדְרָבָא דְאָמַר רָבָא
דְּבַעֵי חַיִּים בְּלִישְׁנָה דְּבַעֵי מִיתָה בְּלִישְׁנָה. הִיכִי דְמִי לִישְׁנָא
בִישָׂא רָבָא אָמַר כְּגוֹן דְּאָמַר אֵיכָּא נוֹרָא בִי פְּלַנְיָא אָמַר לָהּ
אֲבִי מַאי קָא עָבִיד גְּלוּיִי מְלִתָּא בְּעַלְמָא הוּא אֵלָּא דְמַפִּיק
כְּלִישְׁנָא בִישָׂא דְאָמַר הִיכָּא מְשַׁתְּכַחָא נוֹרָא אֵלָּא בִי פְּלַנְיָא.
אָמַר רָבָא : כָּל מְלִתָּא דְמִיתָא מְרָה בְּאַפִּי מְרָה לִית בָּהּ
מְשׁוּם לִישְׁנָא בִישָׂא. אָמַר לָהּ : כָּל שְׁכֹן חוּצָפָא וְלִישְׁנָא
בִישָׂא אָמַר לָהּ אָנָּה כְּרַבִּי יוֹסִי סְבִירָא לִי דְאָמַר רַבִּי יוֹסִי
מִיָּמִי לֹא אָמַרְתִּי דְבַר וְחִזַּרְתִּי לְאַחוּרִי. אָמַר רַבָּה בַּר רַב
הוֹנָא : כָּל מְלִתָּא דְמִיתָא מְרָה בְּאַפִּי תְּלִתָּא לִית בָּהּ מְשׁוּם
לִישְׁנָא בִישָׂא מַאי טַעְמָא חֲבַרְדָּ חֲבַרְדָּ אֵית לָהּ וְחֲבַרְדָּ
דְּחֲבַרְדָּ חֲבַרְדָּ אֵית לָהּ כִּי אָתָּא רַב דִּימִי אָמַר מַאי כְּתִיב
(משלי כו) מְבַרְדָּ רַעְהוּ בְּקוֹל גְּדוֹל בְּבִקְרֵי הַשֶּׁכֶם קָלְלָהּ תִּחְשַׁב
לוֹ. כְּגוֹן דְּמִיקְלַע לְאוּשְׁפִיזָא וְטָרְחוּ קַמִּיהּ שְׁפִיר לְמַחַר
נְפִיק יְתִיב בְּשׁוּקָא וְאָמַר רַחֲמֵנָּא נִיבְרַכִּיהּ לְפְּלַנְיָא דְהִכִּי
טָרַח קַמָּי וְשִׁמְעִי אֵינְשֵׁי וְאַזְלִין וְאַנְסִין לָהּ. תַּנִּי רַב דִּימִי
אֲחוּהָ דְרַב סַפְרָא : לְעוֹלָם אֵל יִסְפֹּר אָדָם בְּטוֹבָתוֹ שֶׁל
חֲבִירוֹ שְׁמַתוּדָּ טוֹבָתוֹ בָּא לִידֵי רַעְתוֹ אֵיכָּא דְאָמַר רַב דִּימִי
אֲחוּהָ דְרַב סַפְרָא חָלַשׁ עָאֵל רַב סַפְרָא לְשִׁיּוּלֵי בֵיהּ אָמַר
לָהּ תִּיתִי לִי דְקִימִית כָּל דְאָמַר רַבָּנָן אָמְרוּ לִיהּ הָא מִי
קִימִית לְעוֹלָם אֵל יִסְפֹּר אָדָם בְּטוֹבָתוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ שְׁמַתוּדָּ
טוֹבָתוֹ בָּא לִידֵי גְנוּתוֹ אָמַר לָהּ לֹא שְׁמִיעָה לִי דְאִי הָוָה
שְׁמִיעָה לִי קִימִתָּא :

רש"י הי מנייהו מפקת. הא בכלהו כתיב גדולות הלכך כללו אחי: לישנא תליתאי. זה לשון הרכיל שהיא שליטת בין אדם לחבירו לגלות לו סוד: למספרו. לרכיל עלמנו שמתוך מריבה שנופלת בין השנים והורגין זה את זה הורגין גואלי הדם את הרכיל שההרג בא על ידו: דבעי חיי בלישניה. יעסוק בתורה: דבעי מיית בלישניה. עסוק בדברי שטות ונבלה: נורא בי פלניא. דמשמע עשיר הוא וכל שעה מנאי יס בביתו לבשל תבשילין: גלוי מלתא בעלמא. הואיל ואינו אומר בלשון הרע אלא מגלה לאותן שמבקשין אומר לכו לבית פלוני: מצדך רעהו בקול גדול וגו': קללה תחשב לו. אותה ברכה קללה היא לחבירו: ושמעו אינשי. אלמים שהוא עשיר ואולי אנסי ליה שמתאכסנין אלכו אורחים עד שמכלין ממונו: בא לידי רעתו. שכשהוא מספר בטובתו יותר מדאי הוא עלמנו אומר חוץ ממדה רעה זו שבו או אחרים שומעין שזה משבח וואומרי' הלל מדת כך וכך בידו:

זוהר האזינו דף רצ"ב ע"ב

רְבִי אֶלְעָזָר פֶּתַח (ויקרא כו) וְאִף גַּם זֹאת בְּהִיּוֹתֶם בְּאֶרֶץ
אוֹיְבֵיהֶם וְגו' זָכְאִין אֲנֹן יִשְׂרָאֵל עַל כָּל עַמּוּן עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה
זָרָה דְאִף עַל גַּב דְאֶרְגִּיזוּ קַמִּי מְאֲרִיהוּן קְדָשָׁא בְרִידָה הוּא
לֹא בְעֵי לְשִׁבְקָא לֹון. וּבְכָל אֲתֵר דְגָלוּ בִינֵי עַמְמֵי קְדָשָׁא
בְרִידָה הוּא עֲמָהוּן בְּגִלוּתָא הֵדָא הוּא דְכִתִּיב וְאִף גַּם זֹאת
בְּהִיּוֹתֶם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם וְגו' רְבִי אֲבָא אָמַר וְאִף גַּם זֹאת
בְּהִיּוֹתֶם. תָּא חֲזִי כַּמָּה חֲבִיבוּתָא דְקְדָשָׁא בְרִידָה הוּא
לְגַבִּיהוּן דְיִשְׂרָאֵל דְאִף עַל גַּב דְגֵרְמִין לְמַגְלֵי בִינֵי עַמְמֵי
שְׂכִינְתָא לֹא אֲתַעְדִּיאת מְנַהוּן לְעֵלְמִין דְלֹא תִימָא דְאֲנֹן
בְּלַחוּדִיהוּ בְּגִלוּתָא מְשִׁתְּכַחִין אֶלָּא וְאִף גַּם זֹאת עֲמָהוּן
מְשִׁתְּכַחִי הֵדָא הוּא דְכִתִּיב וְאִף גַּם זֹאת בְּהִיּוֹתֶם בְּאֶרֶץ
אוֹיְבֵיהֶם וְגו' לְמַלְכָּא דְאֶרְגִּיזוּ עַל בְּרִיָּה וְגִזְרָה עֲלֵיהּ עוֹנֶשָׁא
לְאֲתֵרְחָקָא מִנִּיהּ וּלְמִיזַל לְאֶרְעָא רְחִיקָא שְׂמַעָה
מִטְרוּנִיתָא וְאֶמְרָה הוּאִיל וּבְרִי אֲזִיל לְאֶרְעָא רְחִיקָא וְשָׂדֵי
לִיהּ מְלָכָא מְהִיכְלִיָּה אֲנָא לֹא אֲשַׁבּוּק לִיהּ אוּ תְרוּנָא כְּחֵדָא
נִיתוּב לְהִיכְלָא דְמְלָכָא אוּ תְרוּנָא כְּחֵדָא נִתִּיב בְּאֶרְעָא

אֶתְרָא לְזַמְנִין פְּקִיד מְלָכָא עַל מְטְרוֹנִיתָא לָא אֲשַׁכְּחָהּ.
דְּהוֹת אֲזֵלַת עִם בְּרִיה אָמַר הוּאִיל וּמְטְרוֹנִיתָא תַּמּוֹן
תְּרוּיָהוּ יְתוּבוּן. וּבְזַמְנָא דְפְקִיד קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא
לְמְטְרוֹנִיתָא פְּקִיד לָהּ בְּקַדְמִיתָא וּבְגִנָּה פְּקִיד לְבִנוֹי הִדָּא
הוּא דְכְּתִיב (שְׁמוֹת ו) וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נְאֻקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְגוֹ' מֵאֵן גְּרִים דְאֲנָא שְׁמַעְנָא עֲקַתְהוֹן כְּבִיכּוֹל מְטְרוֹנִיתָא
דְדִכְרְנָא לָהּ הִדָּא הוּא דְכְּתִיב (שׁ) וְאִזְכּוֹר אֶת בְּרִיתִי וְכְתִיב
(שׁ ב) וַיִּזְכּוֹר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ וְכֹד קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְהִדֵּר
לְיִשְׂרָאֵל מִן גְּלוּתָא מַה כְּתִיב (דְּבָרִים ל) וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת
שְׁבוּתֶךָ וּרְחַמְךָ דָּא מְטְרוֹנִיתָא וְעוֹד כְּתִיב (תְּהִלִּים פֹּה) רְצִיתָ ה'
אֶרְצֶךָ שַׁבַּת שְׁבִית יַעֲקֹב :

תרגום הזהר רַבִּי חֲלַעְזַר פִּתַּח: וְחָף גַּם זֹאת צְהִיּוֹתֶם צְחָרְזַן אוֹיְבֵיהֶם וְגוֹ'.
אֲשַׁרִּיהֶם יִשְׂרָאֵל עַל כָּל הָעַמִּים עוֹזְדֵי עֲבוֹדַת פּוֹכְזִים, שְׂחָף עַל פִּי
שְׁהַכְּעִיסוּ לְפָנַי חֲדוֹנָם, הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא חֵינּוּ רוּחָה לְעֹזֵב חוֹתֶם, שְׁצַכְל
מְקוּם שְׁגָלוֹ צִין הָעַמִּים הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא נְמַלְאָ עֲמֻהָם בְּגָלוּת. זֶה שְׂחָמַר,
וְחָף גַּם זֹאת צְהִיּוֹתֶם צְחָרְזַן אוֹיְבֵיהֶם וְגוֹ'. רַבִּי חֲצִיָּא חָמַר: וְחָף גַּם זֹאת
צְהִיּוֹתֶם. צַח וְרִחָה, כְּפֻמָּה הִיא חֲהֵבַת הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא לְיִשְׂרָאֵל, שְׂחָף עַל
פִּי שְׁגָרְמוֹ לְהִיּוֹת צְגָלוּת צִין הָעַמִּים, הַשְּׂכִינָה חֵינָה סָרָה מְהֵם לְעוֹלָם. וְחָל
תֵּאמַר, שְׁהֵם צְלִבְדָּם נְמַלְאִים בְּגָלוּת, חֲפָלָא, וְחָף גַּם זֹאת, שְׁהִיא הַשְּׂכִינָה
הַנְּקַרְרַת זֹאת, נְמַלְאָת עֲמֻהָם. זֶה שְׂחָמַר, חָף גַּם זֹאת צְהִיּוֹתֶם צְחָרְזַן
אוֹיְבֵיהֶם וְגוֹ'. לְמַלְךָ שְׁפַעַם עַל צְנוּ, וְגִזַּר עָלָיו עֲנַשׁ שְׁיִתְרַחַק מִפְּנֵי וַיִּלְךְ
לְחָרְזַן רְחוּקָה, שְׁמַעְהָ הַמְּלָכָה וְחָמְרָה, פִּיוֹן שְׁצַנִּי הוּלְךְ לְחָרְזַן רְחוּקָה, וְהַפְּנִלְךְ
הַשְּׁלִיכּוּ מֵהִיכְלוֹ, חֲנִי לֹא אֶעֱזָבּוּ, אוֹ שְׁנִינּוּ יַחַד נַחְזוֹר לְהִיכָל הַמְּלָכָה, אוֹ
שְׁנִינּוּ יַחַד נֶשֶׁב צְחָרְזַן חֲחֶרַת. לְיָמִים, פְּקַד הַמְּלָכָה אֶת הַמְּלָכָה, וְלֹא מְנַחָה,
פִּי הַלְכָה עִם צְנוּ. חָמַר, פִּיוֹן שְׁהַמְּלָכָה שָׁם, שְׁנִינָם יִשׁוּבוּ. כֹּה הוּא צְזַמְנָן
שְׁיִפְקוֹד הַקְּצָ"ה אֶת הַשְּׂכִינָה, יִפְקַד חוֹתְהָ פְּחֻלָּה, וּבְשַׁבִּילָהּ יִפְקַד לְבַנָּיו. זֶה
שְׂחָמַר, וְגַם חֲנִי שְׁמַעְתִּי אֶת נְאֻקַת צְנִי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. מִי גְרַם שְׂחָנִי שְׁמַעְתִּי
נְאֻקַתֶם, כְּבִיכּוֹל הַשְּׂכִינָה גְרַמָּה, שְׁצַבְרַתִּי חוֹתְהָ. זֶה שְׂחָמַר וְאִזְכּוֹר אֶת צְרִיתִי.
דְּהֵינּוּ הַשְּׂכִינָה הַנְּקַרְרַת צְרִית. וְכַתּוּב, וַיִּזְכּוֹר אֱלֹהִים אֶת צְרִיתוֹ. וּבְשַׁהַקְּדוֹשׁ
צְרוּף הוּא יַחְזִיר אֶת יִשְׂרָאֵל מִן הַגְּלוּת, מַה כְּתוּב, וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתֶךָ
וּרְחַמְךָ, זוֹ הִיא הַשְּׂכִינָה, שְׁעָלֶיהָ נְחָמַר, וְשָׁב וְגוֹ' אֶת שְׁבוּתֶךָ. וְעוֹד כְּתוּב,

לְלִיתָ ה' חֶלְקֶךָ; שָׁבַת שְׁבֻת יַעֲקֹב. דְּהִינוּ הַשְׂכִּינָה הַנְּקִרְאת אֶרֶץ.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ז

א. אין הבוצע רשאי לבצע עד שיביאו מלח או ליפתן לפני כל אחד ואחד אלא אם כן נתכוננו לאכל פת חרבה. ואינו בוצע לא פרוסה קטנה מפני שהוא נראה כצר עין ולא פרוסה גדולה יותר מכביצה מפני שנראה כרעבתן. ובשבת יש לו לבצע פרוסה גדולה. ואינו בוצע אלא ממקום שנתבשל יפה יפה: **ב.** מצוה מן המבחר לבצע מכר שלמה. אם היתה שם שלמה של שעורים ופרושה של חטים מניח שלמה בתוך פרושה ובוצע משתייהן כדי שיבצע מחטים ומשלמה. בשבת ובמים טובים חייב לבצע על שתי כפרות נוטל שתייהן ביזו ובוצע אחת מהן:

מוסר

שערי תשובה דף לא עד

איש אשר ישמע את דברי בני אדם מדברים לשון הרע או ישמע כל פה דובר נבלה או ישב בסוד משחקים בזים תורה ומצוות וידוע כי הם סרבים וסלונים ואם יוכיחם אל יקשיבו אל דבריו. על כן ישים יד על פה גם זה יענש כי לא יענה פסילים פאולתם פן יאמרו לו כי הוא כמוהם וכי הודה על דבריהם אף כי יתחייב לענות ולגער בהם לתת

גָּדַל לַתּוֹרָה וְלַמִּצְוֹת אֲשֶׁר בָּזוּ לְעֵגוֹ לָהֶם וּלְקַנְיָא לְכַבוֹד נָקִי
וְצַדִּיק אֲשֶׁר יִשְׁיחוּ בוֹ וְזֶה אֶחָד מִן הַדְּבָרִים אֲשֶׁר יִתְחַיֵּב
הָאָדָם לְעֹזֵב בְּעִבוּרָם חֲבֵרַת הָרָשָׁע כִּי יַעֲנֹשׁ בְּשִׁמְעֵ דְבָרֵיהֶם
הָרָעִים תָּמִיד וַיִּלְאַה לְעֵנוּתָם זֶה הַדְּבָר מִפְּרֹשׁ בְּדְבָרֵי
שְׁלֵמָה, שְׁנֵאמַר (משלי כד) אַל תִּקְנֵא בְּאֲנָשֵׁי חָמָס וְאַל תִּתְּאוּ
לְהִיּוֹת אִתָּם כִּי שָׂדֵה יִהְיֶה לָבֶם וְעֵמֶל שְׁפִתֵיהֶם תִּדְבַּרְנָה.
רוֹצֵה לֹמֵר כִּי תִשָּׂא עֹן בְּחִטָּאתָם כִּי תִשְׁמַע דְּבָרֵיהֶם
הָרָעִים תָּמִיד וְתִהְיֶה כְּמַחְרִישׁ:

האזינו ליל שישי תורה

צרוף יהוה

(כז) לֹוִי כַעַס אוֹיֵב אָגוּר פֶּן יִנְכָרוּ צָרִימוּ
פֶּן יֵאמְרוּ יִדְנוּ רָמָה וְלֹא יִהְיֶה פֶּעַל כָּל
זֹאת : אֶלוֹלְפוֹן רָגְזָא דְסִנְאָה כְּנִישׁ דִּילְמָא יִתְרַבְּרַב בְּעַל דְּבָבָא
דִּילְמָא יִימְרוּן יִדְנָא תְּקִיפַת לָנָא וְלֹא מוֹ קָדָם יִי הֵוַת כָּל דָּא :

רש"י לולי כעס אויב אגור. אם לא שכעס האויב כנוס עליהם להשחית ואם יוכל להם וישחיתם יתלה הגדלה בו ובאלהיו ולא יתלה הגדלה בו, וזה שנאמר פן ינכרו צרימו, ינכרו הדבר לתלות גבורתי בנכרי, שאין הגדלה שלו: פן יאמרו ידנו רמה וגו'. כי אותו גוי אבד ערות המה:

(כח) כִּי גוֹי אֲבַד יַעֲצוֹת הֵמָּה וְאִין בְּהֵם
תְּבוֹנָה : אַרִי עִם מְאֲבָדֵי עֲצָה אֲנוּן וְלִית בְּהוֹן סוּכְלָתְנוּ :

רש"י ואין בהם תבונה. שאלו היו חכמים, ישכילו זאת, איכה ירדף וגו' :

לו חֲכָמוֹ יִשְׁפְּלוּ זֹאת יְבִינוּ

(כט)

לְאַחֲרֵיכֶם : אֱלוֹ חֲכִימוֹ אֶסְתַּכְּלוּ בְדָא סָבְרוּ מָה יְהִי
בְּסוּפֵיהוֹן :

רש"י יבינו לאחריתם. יתנו לב להתבונן לסוף פרענותם של ישראל:

אֵיכָה יִרְדֹּף אֶחָד אֶלְךָ וּשְׁנַיִם יִנִּיסוּ
רַבָּה אִם לֹא כִּי צוּרִם מְכָרִם וַיְהִי הַ

הַסְּגִירָם : אֶכְדִּין יִרְדֹּף חַד אֶלְפָא וַתִּרִין יַעֲרָקוּן לְרַבּוֹתָא
אֶלְהוֹן (אַרִי) תַּקִּיפְהוֹן מְסָרְנוֹן וַיִּי אֶשְׁלַמְנוֹן :

רש"י איכה ירדף אחד. ממנו אלף מישראל: אם לא כי אורם מכרם וה' הסגירם. מכרם ומסרם בידינו.
דילבר"ר בלע"ז :

כִּי לֹא כְּצוּרֵנוּ צוּרִם וְאֵיבֵינוּ פְּלִילִים :
אַרִי לֹא כְּתַקְפְּנָא תַּקִּיפְהוֹן וּבְעֵלֵי דְבַבְנָא הוּוּ דִּינְנָא :

רש"י כי לא כצורנו אורם. כל זה היה להם לאויבים להבין שהשם הסגירם ולא להם ולא להיהם הנלחום,
שהרי עד הנה לא יכלו כולם אלהיהם כנגד אורנו, כי לא כסלענו סלעם. כל אור שצמקרא לשון סלע:
ואויבנו פלילים. ועכשיו אויבנו שופטים אוחנו, הרי שצורנו מכרנו להם:

כִּי מִגִּפְן סָדָם גִּפְנָם וּמִשְׁדָּמַת עֵמְרָה
עֲנַבְמוֹ עֲנַבֵי רוֹשׁ אֶשְׁכַּלְת מְרֹרֶת לָמוֹ : אַרִי
כְּפִרְעֻנוֹת עֵמָא דְסָדוֹם פִּרְעֻנוֹתְהוֹן וְלִקְוֹתְהוֹן כְּעַם עֵמְרָה מְחֻתְהוֹן
בִּישִׁין כְּרִישֵׁי חוּזִין וְתִשְׁלַמַת עוֹבְדֵיהוֹן כְּמִרְרוֹתְהוֹן :

רש"י כי מגפן סדם גפנם. מוסב למעלה. אמרתי בלבי אפאיהם ואשכית זכרם, לפי שמעשיהם מעשה
סדום ועמורה: שדמת. שדה תבואה, כמו (תבואה ג, יז) ושדמות לא עשה אכל, (מלכים ב' כג, ז) בשדמות קדרון:
ענבי רוש. עשב מר: אשכלת מררת למו. משקה מר ראוי להם, לפי מעשיהם פרענותם. וכן תרגם אנקלוס
ותשלמת עובדיהוֹן כמכרותהוֹן:

חַמַּת תְּנִינִים יֵינָם וְרֹאשׁ פְּתָנִים אַכְזָר : (לג)
הָא כְּמַרְת תְּנִינְיָא פִּס פְּרַעְנוּתְהוֹן וְכָרִישׁ פְּתָנִי חֲוִין אַכְזָרְאִין :

רש"י חמת תנינים יינם. כתרגומו. הא כמרת תניניא כס פרענותהון, הגה כמריכות נחשים כוס משתה פרענותם: וראש פתנים. כוסם, שהוא אכזר לנשך. חויב אכזרי יבא ויפרע מהם:

הֲלֵא הוּא כְּמִס עֲמָדֵי חֲתוּם (לד)
בְּאוֹצְרֵתִי : הֲלֵא כָּל עוֹבְדֵיהוֹן גְּלוֹן קְדָמִי גְּנִיזוּן לְיוֹם דִּינָא
בְּאוֹצְרֵי :

רש"י הלא הוא כמס עמדי. כתרגומו. כסבורים הם ששכחתי מעשיהם, כלם גנוזים ושמורים לפני: הלא הוא. פרי גפנס ותבואת שדמותם כמוס עמדי:

לִי נָקָם וְשָׁלֵם לְעֵת תְּמוּט רְגְלִים כִּי (לה)
קָרוּב יוֹם אֵידָם וְחָשׁ עֲתֹדֶת לָמוּ : קְדָמִי
פְּרַעְנוּתָא וְאַנְא אֲשָׁלֵם לְעֵדוֹן דִּיגְלוֹן מֵאַרְעָהוֹן אֲרִי קָרִיב יוֹם תְּבַרְהוֹן
וּמִבַּע דְּעֲתִיד לְהוֹן :

רש"י לי נקם ושלם. עמי נכון ומזמן פרענות נקם ושלם להם כמעשיהם, הנקם ישלם להם גמולם. ויש מפרשים ושלם, שם דבר, כמו ושלום, והיא מגזרת והדבר אין בהם (וימיה ה, יג) , כמו והדבור. ואימתי אשלם להם: לעת תמוט רגלם. כשתתום זכות אבותם שהן סמוכין עליו: כי קרוב יום אידם. משארכא להביא עליהם יום אידם קרוב ומזמן לפני להביא על ידי שלוחים הרבה: וחש עתודת למו. ומהר יבואו העתידות להם: וחש. כמו (ישעיה ה, יט) ימהר יחישא. עד כאן העיד עליהם משה דברי תוכחה להיות השירה הזאת לעד, כשתבא עליהם הפרענות, ידעו שאני הודעתים מראש. מכאן ואלך העיד עליהם דברי תנחומין שיבואו עליהם ככלות הפרענות ככל אשר אמר למעלה (ב, א) והיה כי יבאו עליך וגו' כל הדברים האלה הברכה והקללה וגו' ושב ה' אלהיך את שבותך וגו' :

כִּי יָדִין יְהוָה עַמּוֹ וְעַל עֲבָדָיו יִתְנַחֵם כִּי (לו)
יִרְאֶה כִּי אֲזָלַת יָד וְאַפֶּס עָצוּר וְעֲזוּב : אֲרִי
יָדִין יְיָ דִּינָא דְעֵמָה וּפְרַעְנוּת עֲבָדוּהִי צְדִיקְיָא יִתְפָּרַע אֲרִי גְלִי
קְדָמוּהִי דְבַעְדוֹן דְּתַתְּקוֹן עֲלִיהוֹן מַחַת סִנְאָה יְהוֹן מִטְּלָטְלוֹן
וּשְׁבִיקוּן :

רש"י כי ידין ה' עמו. כשישפוט אותן ביסורין הללו האמורים עליהם, כמו (איוב לו, לא) כי צם ידין, ייסר

עמים. כי, זה, אינו משמש בלשון דהא, לתת טעם לדברים של מעלה, אלא לשון תחלת דבור, כמו (ויקרא כה. ט) כי תבאו אל הארץ, כשיבואו עליהם משפטים הללו ויתנחם הקדוש ברוך הוא על עבדיו לשב ולרחם עליהם: יתנחם. לשון הפך המחשבה להיטיב או להרע: כי יראה כי אזלת יד. כשיראה כי יד האויב הולכת וחוזקת מאד עליהם, ואפס בהם עוור ועזוב: עור. נושע על ידי עורר ומושל שיעורר בהם: עזוב. על ידי עזוב. עורר הוא המושל העורר בעם שלא ילכו מפזרים בצאתם לכבא על האויב. בלשון לע"ז מיינטינדו"ר . עורר, הוא הנושע במעורר המושל. עזוב, מחזק, כמו (נחמיה ג, ח) ויעזבו את ירושלים עד החומה, (ירמיה מט, כה) איך לא עזבה עיר תהלה. עורר מיינטינדו"ר [נשלטן]. עזוב אינפורלדו"ר [מבצר]:

וְאָמַר אֵי אֱלֹהֵימוֹ צוּר חֲסִיוֹ בּוֹ : וַיִּימַר אֶן דַּחְלַתְהוֹן תַּקִּיפֵא דְהוּוֹ רְחִיצִין בְּהַ :

רש"י ואמר. הקדוש ברוך הוא עליהם: אי אלהימו. עבודה זרה שעבדו: צור חסיו בו. הסלע שהיו מתכסין בו מפני החמה והאנה, כלומר שהיו בטוחין בו להגן עליהם מן הרעה:

אֲשֶׁר חִלַּב זְבַחֵימוֹ יֹאכְלוּ יִשְׁתּוּ יִין נְסִיכָם יְקוּמוּ וַיַּעֲזְרֶכֶם יְהִי עֲלֵיכֶם סִתְרָה : דִּי תִרְבַּ נְכֻסְתְּהוֹן הוּוֹ אַכְלִין שְׁתּוֹ חֲמַר נְסִפְיָהוֹן יְקוּמוֹן כְּעוֹ וַיִּסְעָדוּנְכוֹן יְהוֹן עֲלֵיכוֹן מְגוֹ :

רש"י אשר חלב זבחימו. היו אותן אלהות אוכלים, שהיו מקריבין לפניהם ושותין יין נסיכס: יהי עליכם סתרה. אותו הצור יהי לכם מחסה ומסתור:

רְאוּ עֵתָה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאִין אֱלֹהִים עִמָּדִי אֲנִי אֲמִית וְאַחִיָּה מְחַצְתִּי וְאֲנִי אֲרַפֵּא וְאִין מִיָּדִי מְצִיל : חֲזוּ כְעוֹ אַרִי אֲנָא אֲנָא הוּא וְלִית אֱלֹהֵי בְרַ מְנִי אֲנָא מְמִית וּמְחִיָּה מְחִינָא וְאַף מְסִינָא וְלִית מִן יָדִי מְשִׁיב :

רש"י ראו עתה. הבינו מן הפרענות שהבאתי עליכם ואין לכם מושיע ומן התשועה שאושיעכם ואין מוחה ביד: אני אני הוא. אני להשפיל ואני להרים: ואין אלהים עמדי. עומד כנגדי למחות: עמדי. דגמתי וכמוני: ואין מידי מליכ. הפושעים בי:

(מ) **כִּי אֲשָׂא אֶל שָׁמַיִם יָדַי
וְאָמַרְתִּי חַי אֲנֹכִי לְעֵלָם :** אָרִי אֶתְקַנִּית בְּשִׁמְיָא בֵּית
שְׁכִנְתִּי וְאָמַרְתִּי קִים אֲנָא לְעֵלְמִין :

רש"י כי אשא אל שמים ידי. כי בחרון אפי אשא ידי אל עממי בשבועה: ואמרתי חי אנכי. לשון שבועה היא, אני נשבע חי אנכי:

(מא) **אִם שְׁנוֹתַי בְּרַק חֲרָבִי וְתֹאחִז בְּמִשְׁפָּט
יָדַי אֲשִׁיב נָקָם לְצָרָי וְלִמְשֻׁנָּאִי אֲשַׁלֵּם :**
אם על חד תרין פחיזו ברקא מסוף שמיא ועד סוף שמיא תתגלי
חרבי ותתקף בדינא ידי אתב פרענותא לסנאי ולבעלי דבבי אשלם :

רש"י אם שנותי ברק חרבי. אם אשנן את להב חרבי, כמו (יחזקאל כא, טו) למען היה לה ברק שפלגדו"ר : ותאחז במשפט ידי. להניח מדת רחמים באויבי שהרעו לכם, (זכריה א, טו) אשר אני קלפתי מעט והמה עזרו לרעה. דבר אחר ותאחז ידי את מדת המשפט להחזיק בה ולנקום נקם: אשיב נקם וגו' . למדו רבותינו באגדה מתוך לשון המקרא, שאמר ותאחז במשפט ידי, לא כמדת בשר ודם מדת הקדוש ברוך הוא, מדת בשר ודם זרק חז ואינו יכול להשיבו, והקדוש ברוך הוא זרק חזו ויש בידו להשיבם, כאלו אוחזן בידו, שהרי ברק הוא חזו, ונאמר כאן ברק חרבי ותאחז במשפט ידי, והמשפט הזה לשון פרענות הוא. בלע"ז וקטי"א:

(מב) **אֲשַׁכִּיר חַיֵּי מַדָּם וְחֲרָבִי תֹאכַל בָּשָׂר
מַדָּם חָלָל וְשִׁבְיָה מִרְאֵשׁ פְּרַעוֹת אוֹיֵב :**
אָרִי גִירֵי מַדְמָא וְחֲרָבִי תִקְטוֹל בְּעַמְמִיָּא מַדָּם קָטִילוּ וְשִׁבּוּ
לְאֶעְדָּאָה כְּתָרִין מִרִישׁ סְנָאָה וּבְעַל דְּבָבָא :

רש"י אשכיר חיי מדם. האויב: וחרבי תאכל בשר. בשרם: מדם חלל ושביה. זאת תהיה להם מעון דם חללי ישראל ושביה ששבו מהם: מראש פרעות אויב. מפשע תחלת פרעות האויב, כי כשהקדוש ברוך הוא נפרע מן האמות, פוקד עליהם עונם ועונות אבותיהם מראשית פרעה שפראו בישראל:

(מג) **הֲרַנִּינוּ גוֹיִם עִמּוֹ כִּי דָם עֲבָדְיוּ יְקוּם
וְנָקָם יִשְׁיב לְצָרָיו וְכִפָּר אֲדַמָּתוֹ עִמּוֹ : (פ)
שִׁבְחוּ עַמְמִיָּא עִמָּה אָרִי פְּרַעְנוֹת עֲבָדוּהִי צְדִיקָא וְתִפְרַע וּפְרַעְנוֹת
יְתִיב לְסְנָאוּהִי וּיְכַפֵּר עַל אֲרַעָה וְעַל עִמָּה :**

רש"י הרנינו גוים עמו. לאותו הזמן ישבחו האמות את ישראל ראו מה שצחה של אמה זו שדבקו בהקדוש ברוך הוא בכל התלואות שעברו עליהם ולא עזבוהו, יודעים היו בטובו ובשצחו: כי דם עבדיו יקום. שפיכות דמיהם כמשמעו: ונקם ישיב לריו. על הגזל ועל החמס, כענין שנאמר (ויאל ד, יט) מזרים לשממה תהיה ואדום למדבר שממה תהיה מחמס בני יהודה, ואומר (עובדיה א, י) מחמס אחיך יעקב וגו': וכפר אדמתו עמו. ויפיע אדמתו ועמו על הצרות שעברו עליהם ושעשה להם האויב: וכפר. לשון רצוי ופיוס, כמו (בראשית ז, כא) אכפרה פניו, אניחניה לרגזיה: וכפר אדמתו. ומה היא אדמתו, עמו. כשעמו מתנחמים ארצו מתנחמת, וכן הוא אומר (תהלים פה, ט) רצית ה' ארצך, במה רצית ארצך, שצת שצות יעקב: צפנים אחרים היא נדרשת בספרי, ונחלקו בה ר' יהודה ור' נחמיה. ר' יהודה דורש כלה כנגד ישראל, ור' נחמיה דורש כלה כנגד האמות. רבי יהודה דורש כלפי ישראל. אמרתי אפאיהם, כמו שפירשתי עד ולא ה' פעל כל זאת. כי גוי אבד עלות המה. אבדו תורתיה שהיא להם עלנה נכונה. ואין בהם תבונה. להתבונן. איכה ירדף אחד מן האמות אלף מהם אם לא כי אורם מוכרם, כי לא כווננו אורם, הכל כמו שפרשתי עד תכליתו. ור' נחמיה דורש כלפי האמות. כי גוי אבד עלות המה, כמו שפרשתי תחלה עד ואויביו פלילים. כי מגפן קדום גפנס. של אמות. ומשדמת עמורה וגו'. ולא ישימו לבם לתלות הגדלה בי. ענבמו ענבי רוס. הוא שאמר לולי כעס אויב אגור על ישראל להרעילם ולהמרינם, לפיכך אשכלות מררת למו להלעיט אותם על מה שעשו לבני. חמת תנינם יינם. מוכן להשקותם על מה שעושין להם. כמוס עמדי. אותו הכוס, שנאמר (תהלים עה, ט) כי כוס ביד ה' וגו'. לעת תמוט רגלם. כענין שנאמר (ישעיה כו, ו) תרמסנה רגל. כי ידיו ה' עמו. בלשון זה משמש כי ידיו בלשון דהא, ואין ידיו לשון יסורין, אלא כמו כי יריב את ריבם מיד עוסקיהם, כי יראה כי אזלת יד וגו'. ואמר אי אלהימו. האויב יאמר אי אלהימו של ישראל, כמו שאמר טיטוס הרשע כשגדר את הפרכת, כענין שנאמר (מלכה ז, י) ותרא אויבתי ותכסה בוסה האמרה אלי אי ה' אלהיך. ראו עתה כי אני וגו'. אז יגלה הקדוש ברוך הוא ישועתו ויאמר ראו עתה כי אני אני הוא, מאתי באת עליהם הרעה, ומאתי תבא עליהם הטובה. ואין מידי מניל. מי שיכל אחכם מן הרעה אשר הביא עליכם. כי אשר אל שמים ידי. כמו כי נשאתי, תמיד אני משרה מקום שכיתי בשמים, כתרגומו אפלו חלש למעלה וגבור למטה, אימת העליון על התחתון, וכל שכן שגבור למעלה וחלש למטה. ידי. מקום שכיתי, כמו (במדבר ב, י) איש על ידו, והיה בידי להפרע מכס, אבל אמרתי שחי אנכי לעולם, איני ממחר לפרוע, לפי שיש לי שהות בדבר, כי אני חי לעולם, ובדורות אחרונים אני נפרע מהם, והיכולת בידי להפרע מן המתים ומן החיים. מלך בשר ודם שהוא הולך למוה, ממחר נקמתו להפרע בחייו, כי שמה ימות הוא או אויבו ונמלא שלא ראה נקמתו ממנו, אבל אני חי לעולם, ואם ימותו הם ואיני נפרע בחייהם, אפרע במותם. אם שנותי ברק חרבי. הרבה "אם" יש שאינם תלויין, כשאשגן ברק חרבי ותאחז במשפטו ידי וכו', כמו שפרשתי למעלה:

וַיָּבֵא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת כָּל דְּבָרֵי הַשְּׂרָרָה הַזֹּאת בְּאַזְנֵי הָעָם הוּא וְהוֹשִׁיעַ בֶּן נוֹן : וְאַתָּא מֹשֶׁה וּמַלְּיֵל יֵת כָּל פְּתֻגְמֵי תְּשֻׁבַּתָּא הָדָא קָדָם עֲמָא הוּא וְהוֹשִׁיעַ בֶּר נוֹן : (מד)

רש"י הוא והושע בן נון. שבת של דיוזגי היתה, נטלה רשות מזה ונתנה לזה, העמיד לו משה מתרגמן ליהושע, שיהא דורש בחייו, כדי שלא יאמרו ישראל בחיי רבך לא היה לך להרים ראש. ולמה קוראו כאלו הושע, לומר שלא זחה דעתו עליו, שאף על פי שנתנה לו גדלה, השפיל עצמו כאשר מתחלתו:

וַיִּכַּל מֹשֶׁה לְדַבֵּר אֶת כָּל הַדְּבָרִים (מה)
הָאֱלֹהִים אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל: וְשָׂצִי מֹשֶׁה לְמַלְלָא יְת כָּל
פְּתֻגְמֵיָא הָאֵלִין עִם כָּל יִשְׂרָאֵל: (מו)
וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שִׁימוּ
לְבַבְכֶם לְכָל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֲנֹכִי מַעֲיִד
בְּכֶם הַיּוֹם אֲשֶׁר תִּצְוֶינָם אֶת בְּנֵיכֶם לְשִׁמּוֹר
לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת: וַאֲמַר
לְהוֹן שׁוּוּ לְבַכּוֹן לְכָל פְּתֻגְמֵיָא דִּי אֲנָא מְסַהַד בְּכּוֹן יוֹמָא דִּין דִּי
תְּפַקְדְּנוֹן יְת בְּנֵיכּוֹן לְמַטְר לְמַעְבַּד יְת כָּל פְּתֻגְמֵי אורִיתָא הַדָּא:

רש"י שִׁימוּ לְבַבְכֶם. כְּרִיךְ אַדָּם שִׁיחֵו עֵינֵיו וּלְבֹו וְאֲזַנֵּיו מְכּוֹנִים לְדַבְרֵי תוֹרָה, וְכֵן הוּא אֲוֹמֵר (יחזקאל מ, ז) בֵּן
אֲדָם רָאָה בְּעֵינֶיךָ וּבְאֲזַנֶיךָ שָׁמַע וְסִים לְבָד וְגו', הֵרִי דַבְרִים קָל וְחַמְרֵי, וְמָה תְּכַנִּית הַבַּיִת שְׁהוּא נִרְאָה
לְעֵינַיִם וְנִמְדָד בְּקִנְיָה כְּרִיךְ אַדָּם שִׁיחֵו עֵינֵיו וְאֲזַנֵּיו וּלְבֹו מְכּוֹנִים לְהַבִּין, דַּבְרֵי תוֹרָה שְׁהֵן כְּהַרְרִין הַתְּלוּיִן
בְּשַׁעֲרָה עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה:

כִּי לֹא דָבָר יֶרַק הוּא מִכֶּם כִּי הוּא (מז)
חַיִּיכֶם וּבְדָבָר הַזֶּה תִּתְּאָרִיכוּ יָמֵיכֶם עַל
הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן
שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: (פ)
אֲרִי לֹא פְּתֻגְמֵי רִקָּא הוּא מְנַכּוֹן אֲרִי
הוּא חַיִּיכּוֹן וּבְפְתֻגְמָא הַדִּין תּוֹרְכּוֹן יוֹמִין עַל אַרְעָא דִּי אַתּוֹן עֹבְרִין
יְת יַרְדְּנָא תִּמְוֹן לְמִירְתָּהּ:

רש"י כִּי לֹא דַבְרֵי רִק הוּא מִכֶּם. לֹא לַחֲנַם אַחַת יוֹגַעִים בָּהּ, כִּי הִרְבֵּה שְׂכַר תְּלוּי בָּהּ, כִּי הוּא חַיִּיכֶם. דַּבְרֵי
אַחַר, אִין לֹךְ דַּבְרֵי רִיקוֹן בְּתוֹרָה שְׁאִם תְּדַרְשֵׁנוּ שְׁאִין בּוּ מַתּוֹן שְׂכַר, תְּדַע לֹךְ שְׂכַן אַחֲרֵוּ (בְּלֹאשִׁית לו, כב) וְאַחֲוֹת
לוֹטוֹן תְּמַנְנֵעַ, (עֵס לו, יג) וְתְּמַנְנֵעַ הִיתָה פְּלַגְשׁ וְגו' לְפִי שְׁאֲמַרְהָ אִינִי כְּדֹאִי לְהִיּוֹת לוֹ לְאַשָּׁה הַלּוֹאִי וְאִהִיָּה פִּילַגְשׁוּ,
וְכָל כֹּךְ לְמָה, לְהוֹדִיעַ שְׂבַחוֹ שֶׁל אֲבִרְהָם שְׁהִיו שְׁלֻמוֹנִים וּמַלְכִים מִתְּאֹוִים לְהַדְּבַק בְּזַרְעוֹ:

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה בְּעֶצֶם (מח)
הַיּוֹם הַזֶּה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה בְּכֶרֶן יוֹמָא הַדִּין
לְמִימָר:

רש"י וידבר ה' אל משה בעצם היום הזה. בשלשה מקומות נאמר בעצם היום הזה, נאמר בנח (ס"ז, י) בעצם היום הזה בא נח וגו', במראית אורו של יום, לפי שהיו בני דורו אומרים בכך וכך אם אנו מרגישין בו אין אנו מניחין אותו לכנס בתבה, ולא עוד אלא אנו נוטלין כשילין וקרדמות ומזקעין את התבה. אמר הקדוש ברוך הוא הריני מכניסו בחאי היום, וכל מי שיש בידו כח למחות יבא וימחה. במאריס נאמר (שמות יב, נא) בעצם היום הזה הוליא ה', לפי שהיו מאריס אומרים בכך וכך אם אנו מרגישין בהם אין אנו מניחיס אותם ללאת, ולא עוד אלא אנו נוטלין סיפות וכלי זין והורגין בהם. אמר הקדוש ברוך הוא הריני מוליאן בחאי היום וכל מי שיש בו כח למחות יבא וימחה. אף כאן, במיתחו של משה, נאמר בעצם היום הזה, לפי שהיו ישראל אומרים בכך וכך אם אנו מרגישין בו אין אנו מניחין אותו, אדם שהוליאנו ממאריס וקרע לנו את היס והוריד לנו את המן והגיו לנו את השלו והעלה לנו את הבאר ונתן לנו את התורה אין אנו מניחין אותו. אמר הקדוש ברוך הוא הריני מכניסו בחאי היום וכו' :

עַלֶּה אֶל הַר הָעֵבְרִים הַזֶּה הַר נְבוֹ (מט) אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מֹאָב אֲשֶׁר עַל פְּנֵי יְרֵחוֹ וְרֵאֵה אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאַחֲזָה : סק לטורא דעבראי הדין טורא דנבו די בארעא דמואב די על אפי ירחו וחזי ית ארעא דכנען די אנא יהב לבני ישראל לאחסנא : (ט) **וַיֵּמֶת בְּהַר אֲשֶׁר אַתָּה עַלֶּה שָׁמָּה וְהֶאֱסֹף אֶל עַמִּיךָ כַּאֲשֶׁר מִתְּ אֶהְרֹן אַחִיךָ בְּהַר הַהָר וַיֵּאֱסֹף אֶל עַמִּי :** ומוות בטורא די את סלק לתמן ותתכניש לעמך כמא דמית אהרן אחוך בהור טורא ואתכניש לעמה :

רש"י כאשר מת אהרן אחיך. באותה מיתה שראית וחמדת אותה, שהפשיט משה את אהרן בגד ראשון והלבישו לאלעזר וכן שני וכן שלישי וראה בנו בכבודו. אמר לו משה, אהרן אחי, עלה למטה, ועלה. פשוט ידך, ופשט. פשוט רגליך, ופשט. עולם עיניך, ועלם. קמוץ פיך, וקמץ. והלך לו. אמר משה אשרי מי שמת במיתה זו:

עַל אֲשֶׁר מְעַלְתֶּם בִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (נא) בְּמִי מְרִיבַת קִדְשׁ מְדַבֵּר צֶן עַל אֲשֶׁר לֹא קִדְשֶׁתֶם אוֹתִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : על די שקרתון במי: מרי בגו בני ישראל במי מצות רקס מדברא דצין על די לא קדשתון יתי בגו בני ישראל:

רש"י על אשר מעלתם זי. גרמתם למעול זי: על אשר לא קדשתם אותי. גרמתם לי שלא אתקדש, אמרתיו לכם (במדבר כ, ה) ודברתם אל הסלע, והם הכוהו, והארכו להכותו פעמים, ואלו דברו עמו ונתן מימיו בלא הכאה, היה מתקדש שם שמים, שהיו ישראל אומרים ומה הסלע הזה שאינו לשכר ולא לפרענות, אם זכה אין לו מתן שכר, ואם חטא אינו לוקה, כך מקים מלות בוראו, אנו לא כל שכן:

(גב) כִּי מִנְגִד תִּרְאֶה אֶת הָאָרֶץ וְשָׁמָּה לֹא תָבוֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: (פפפ) אָרִי מִקְבֵּל תִּחַזִּי יַת אֶרְעָא וּלְתַמֵּן לָא תַעוּל לְאֶרְעָא דִּי אָנָּא יְהֵב לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: פפפ:

רש"י כי מנגד. מרחוק; תראה וגו'. כי אם לא תראה עכשיו לא תראה עוד בחייד: ושמה לא תבוא. וידעתי כי חזיבה היא לך, על כן אני אומר לך עלה וראה:

הפטרות האזינו - שמואל ב כב

לכשקורין פרשת האזינו בין ר"ה ליוה"כ, מפטירין "שובה ישראל" שהיא הפטרת פרשת וילך דלעיל

כב (א) וַיִּדְבֹר דָּוִד לַיהוָה אֶת דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת בְּיוֹם הַצִּיל יְהוָה אֶתוֹ מִכַּף כָּל אֹיְבָיו וּמִכַּף שָׁאוּל: (ב) וַיֹּאמֶר יְהוָה סִלְעִי וּמִצְדָּתִי וּמִפְּלִטִי לִי: (ג) אֱלֹהֵי צוּרֵי אַחֲסֵה בּוֹ מִגְּנִי וְקָרוֹן יִשְׁעֵי מִשְׁגָּבִי וּמְנוּסֵי מִשְׁעֵי מִחֲמָס תִּשְׁעֵנִי: (ד) מִהַלֵּל אֶקְרָא יְהוָה וּמֵאִיבֵי אֲנִישֵׁעַ: (ה) כִּי אֶפְּנִי מִשְׁבָּרֵי מוֹת נַחֲלִי בְּלִיעַל יִבְעַתְנִי: (ו) חֲבָלֵי שָׁאוּל סִבְּנֵי קִדְמֹנִי מִקְשֵׁי מוֹת: (ז) בַּצַּר לִי אֶקְרָא יְהוָה וְאֵל אֱלֹהֵי אֶקְרָא וַיִּשְׁמַע מֵהִיכָלוֹ קוֹלִי וְשׁוֹעַתִּי בְּאֲזִנָּיו: (ח) (ותגעש) וַיִּתְגַּעֵשׂ וַתִּרְעַשׂ הָאָרֶץ מוֹסְדוֹת הַשָּׁמַיִם יִרְגָּזוּ וַיִּתְגַּעֵשׂוּ כִּי חָרָה לוֹ: (ט) עָלָה עֵשׂוֹן בְּאִפּוֹ וַיֵּשׂ מִפִּי תֹאכֵל גְּחָלִים בָּעָרוֹ מִמֶּנּוּ: (י) וַיֵּט שָׁמַיִם וַיִּרְדּוּ וַעֲרָפֵל תַּחַת רַגְלָיו: (יא) וַיִּרְכַּב עַל כְּרוֹב וַיַּעַף וַיִּרְא

עַל כְּנִפֵי רוּחַ : (יב) וַיִּשֶׁת חֹשֶׁךְ סְבִיבֹתָיו סִכּוֹת חֲשֵׁרֶת
מִיָּם עָבִי שְׁחָקִים : (יג) מִנְּגַה נִגְדּוֹ בְּעָרוֹ גַּחְלִי אֵשׁ : (יד)
יָרַעַם מִן שָׁמַיִם יְהוָה וְעֲלִיוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ : (טו) וַיִּשְׁלַח
חֲצִיִּים וַיְפִיֲצֵם בְּרֶק (ויהמם) וַיְהִים : (טז) וַיִּרְאוּ אַפְקֵי יָם
יִגְלוּ מִסֻּדּוֹת תֵּבֵל בְּגַעַרֶת יְהוָה מִנְּשִׁמַּת רוּחַ אָפוֹ : (יז)
יִשְׁלַח מִמָּרוֹם יִקְחֵנִי יִמְשֹׁנִי מִמַּיִם רַבִּים : (יח) יִצִּילֵנִי
מֵאִיבֵי עַז מִשְׁנָאֵי כִּי אֲמָצוּ מִמֶּנִּי : (יט) יִקְדָּמֵנִי בְּיוֹם
אִידֵי וַיְהִי יְהוָה מִשְׁעָן לִי : (כ) וַיֵּצֵא לְמֶרְחָב אֶתִּי
יַחֲלִצֵנִי כִּי חָפֵץ בִּי : (כא) יִגְמְלֵנִי יְהוָה כְּצַדִּיקְתִּי כְּבָר יָדֵי
יֹשִׁיב לִי : (כב) כִּי שְׁמֵרֹתַי דַּרְכֵי יְהוָה וְלֹא רָשַׁעְתִּי
מֵאֱלֹהֵי : (כג) כִּי כָּל (משפטו) מִשְׁפָּטָיו לִנְגֹדִי וְחֻקְתִּיו לֹא
אָסוּר מִמֶּנָּה : (כד) וְאֶהְיֶה תָּמִים לוֹ וְאֶשְׁתַּמְרָה מֵעוֹנֵי :
(כה) וַיִּשָּׁב יְהוָה לִי כְּצַדִּיקְתִּי כְּבָרִי לִנְגֹד עֵינָיו : (כו) עִם
חֲסִיד תִּתְחַסֵּד עִם גְּבוֹר תָּמִים תִּתְמָם : (כז) עִם נָבֵר
תִּתְבָּר וְעִם עֲקֹשׁ תִּתְפָּל : (כח) וְאֶת עַם עֲנִי תוֹשִׁיעַ
וְעֵינֶיךָ עַל רַמִּים תִּשְׁפִּיל : (כט) כִּי אֶתָּה נִירִי יְהוָה וַיְהוָה
יִגִּיהַ חֲשֵׁכֵי : (ל) כִּי בָכָה אַרוּץ גְּדוּד בְּאֱלֹהֵי אֲדֹלָג שׁוֹר :
(לא) הֵאֵל תָּמִים דַּרְכּוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרוּפָה מָגֵן הוּא
לְכָל הַחֲסִים בּוֹ : (לב) כִּי מִי אֵל מִבְּלַעֲדֵי יְהוָה וּמִי צוֹר
מִבְּלַעֲדֵי אֱלֹהֵינוּ : (לג) הֵאֵל מְעוֹזֵי חַיִל וַיִּתֵּר תָּמִים (דרכו)
דַּרְכֵי : (לד) מְשׁוּה (רגליו) רַגְלֵי כְּאֵילוֹת וְעַל בְּמוֹתַי
יַעֲמֵדֵנִי : (לה) מִלְּמַד יָדֵי לְמַלְחָמָה וְנַחַת קִשֶׁת נְחוּשָׁה
זָרַעְתִּי : (לו) וַתִּתֵּן לִי מָגֵן יִשְׁעֶךָ וְעֲנִתְךָ תִּרְבֵּנִי : (לז)
תִּרְחִיב צַעֲדֵי תַחְתָּנִי וְלֹא מָעַדוּ קַרְסְלֵי : (לח) אַרְדָּפָה
אִיבֵי וְאֲשַׁמִּידֵם וְלֹא אָשׁוּב עַד כְּלוֹתָם : (לט) וְאֲכַלֵּם
וְאֲמַחֲצֵם וְלֹא יִקוּמוּן וַיִּפְּלוּ תַחַת רַגְלֵי : (מ) וַתִּזְרַנֵּי
חַיִל לְמַלְחָמָה תִּכְרִיעַ קַמִּי תַחְתָּנִי : (מא) וְאִיבֵי תַתָּה לִי
עָרַף מִשְׁנָאֵי וְאֲצַמִּיתָם : (מב) יִשְׁעוּ וְאִין מִשְׁיַע אֵל יְהוָה
וְלֹא עָנָם : (מג) וְאֲשַׁחֲקֵם כְּעֶפֶר אַרְץ כְּטִיט חוּצוֹת
אֲדַקֵּם אֲרַקְעֵם : (מד) וַתִּפְּלֹטֵנִי מִרִּיבֵי עַמִּי תִשְׁמַרְנֵי

לְרֹאשׁ גוֹיִם עִם לֹא יִדְעֶתִי יַעֲבֹדֵנִי : (מה) בְּנֵי נֶכֶר
יִתְכַחְשׁוּ לִי לְשִׁמוֹעַ אֲזֶן יִשְׁמְעוּ לִי : (מו) בְּנֵי נֶכֶר יִבְלוּ
וַיִּחְגְּרוּ מִמִּסְגְּרוֹתָם : (מז) חִי יְהוָה וּבְרוּךְ צוּרֵי וַיְיָרֶם
אֱלֹהֵי צוּר יִשְׂעִי : (מח) הָאֵל הַנִּתָּן נִקְמַת לִי וּמוֹרִיד
עַמִּים תַּחֲתֵנִי : (מט) וּמוֹצִיָאֵי מֵאִיבֵי וּמִקְמֵי תִרְוּמֵי
מֵאִישׁ חֲמָסִים תַּצִּילֵנִי : (נ) עַל כֵּן אֹדֶדְךָ יְהוָה בְּגוֹיִם
וּלְשִׁמְךָ אֲזַמֵּר : (נא) (מגדיל) מְגִדּוֹל יִשׁוּעוֹת מִלְכוֹ וְעֲשֵׂה
חֶסֶד לְמַשִּׁיחוֹ לְדָוִד וּלְזֶרְעוֹ עַד עוֹלָם :

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

האזינו יום שישי

משנה נגעים פרק ט

א. השחין והמכה מטמאין בשבוע אֶחָד, בְּשָׁנִי
סִימָנִים בְּשֶׁעַר לֶבָן וּבְפִשְׁיוֹן. אֵיזָה הוּא הַשְּׁחִין, לְקַח
בָּעֵץ אוּ בְּאֶבֶן אוּ בְּגִפְתֵּי אוּ בְּמֵי טְבַרְיָא, כָּל שֵׁאִינוּ
מִחֲמַת הָאֵשׁ, זֶה הוּא הַשְּׁחִין. אֵיזוֹ הִיא מְכוּהָ, נְכוּהָ
בְּגִחְלַת אוּ בְּרִמְץ, כָּל שֶׁהוּא מִחֲמַת הָאֵשׁ, זוֹ הִיא
מְכוּהָ :

ברטורה (ה) השחין והמכה מיטמאין בשבוע אחד. אם נולד במקומו בהרת, מסגינן שבוע אחד, ולסוף שבוע אם יש שער לבן או פשיון מחליטו. ואם לאו, פוטרו. אבל

במחיה אין מיטמאין, למחית בשר חי בעינן, ואין זה בשר חי, כיון דמקומו שחין ומכּוּה: בּגּפּתּ. פּסּוּלַת שׁל זִיתִים, והוא חס מחמת עכמו. וכן חמי טבריא מחמת מקורן הן חמים ולא מחמת האור: כל שאינו מחמת האש זהו שחין. לאתויי אבד מעיקרו: רמז. אפר כירה, וחם מחמת האור: כל שהוא מחמת האש. לאתויי חמי האור:

ב. הַשְּׁחִין וְהַמְּכָה אֵין מְצַטְרְפִין זֶה עִם זֶה, וְאֵין פּוֹשֵׁין מִזֶּה לָזֶה, וְאֵין פּוֹשֵׁין לְעוֹר הַבָּשָׂר, וְלֹא עוֹר הַבָּשָׂר פּוֹשֵׂה לְתוֹכָן. הֵיוּ מוֹרְדִין, טְהוֹרִין. עָשׂוּ קְרוֹם כְּקִלְפַת הַשּׁוֹם, זֹו הִיא צְרָבַת הַשְּׁחִין הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה. חֲזָרוּ וְחִיו, אֶף עַל פִּי שְׂמִקּוֹמוֹן צְלָקַת, נִדוּנִין כְּעוֹר הַבָּשָׂר:

ברטורה (ב) אין מטטרפין. חלי גרים שחין וחלי גרים מכּוּה, אין מטטרפין לכגרים: ואין פושין מזה לזה. דאם שחין ומכּוּה זה אלכל זה, ובאחד מהן בהרת כגרים, והסגירה, ובסוף שבו פשתה לחזרו או לעור הבשר, אין מחליטו. וכן אם הבהרת בעור הבשר ופשתה לשחין או למכּוּה, לא חשוב פשיון: היו מורדין. שלא נתרפאו יפה ולא נקרם העור ועדיין מוליחין ליחה, אין מטמאין בנגעים, דכתיב (ויקרא יג) שחין ונרפא, ובמכּוּה כתיב (ס) והיתה מחית המכּוּה: אע"פ שנעשה מקומו ללקת. שניכר שהיה שם שחין או מכּוּה ואין שוה לשאר עור בשר, אע"פ כן נידון כעור הבשר מאחר שנעשה קרום חזק:

ג. שְׂאֵלוּ אֶת רַבִּי אֶלְיעֶזֶר, מִי שְׁעֲלָתָה לְתוֹךְ יָדוֹ בַּהֶרֶת פֶּסְלֵעַ וּמְקוֹמָהּ צְרָבַת שְׁחִין. אָמַר לָהֶם, יִסְגִּיר. אָמְרוּ לוֹ, לָמָּה, לְגַדֵּל שֵׁעַר לָבָן אֵינָה רְאוּיָה, וּלְפִשְׁיוֹן אֵינָה פּוֹשֵׂה, וּלְמַחֲיָה אֵינָה מְטַמָּא. אָמַר לָהֶן, שְׂמָא תְכַנּוּס וְתַפְּשָׂה. אָמְרוּ לוֹ, וְהֵלֵא מְקוֹמָהּ כְּגָרִיס. אָמַר לָהֶן, לֹא שְׂמַעְתִּי. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בִּתְרִיא, אֲלֵמֵד בּוֹ. אָמַר לוֹ, אִם לְקִים דְּבָרֵי חֲכָמִים, הֵין. אָמַר לוֹ, שְׂמָא יוֹלֵד לוֹ שְׁחִין אַחַר חוּצָה לוֹ וַיִּפְּשָׂה לְתוֹכוֹ. אָמַר לוֹ, חֲכָם גְּדוֹל אֶתָּה שְׂקִימָתָ דְּבָרֵי:

(ג) אמרו לו למה. יסוגר הא חי אפסר להוולד לו סימן טומאה: לגדל פער אין בו ראויה. דכף היד אינו מגדל פער לעולם: לפשיון אינו פוסה. לשחין ומכוח אין פושין לעור הבשר: למחיה אינה מטמא. דהא תנן בשני סימנים בפער לבן ובפשיון, ולא במחיה: שמה תכנוס. (ב) כגרים, וכשיראנה הכהן בסוף שבעה יפטור אותו, ולאחר הפטור תחזור ותפסה בתוך השחין שמקומו כסלע, ויחליט: אמרו לו הרי מקומה כגרים. כלומר, ואם היה מקום הרצפת כגרים כלבד והבהרת בתוכה, למה יסגיר והלא אין שייך לומר כאן שמה תכנוס ותפסה: אמר להן לא שמעתי. כלומר גם זה יסגיר, אבל לא שמעתי בו טעם: אלמד בו. תרשני שאלמד בדין זה דבר: אם לקיים דברי חכמים הן. אם תמלא טעם לקיים דברי חכמים שאמרו שטעון הסגר, אמור, אבל ללמד שאינו טעון הסגר לא תאמר, שאיני מניח מה שקבלת מרבתי ושומע ממך: שמה יוולד לו שחין אחר חוץ לו ויפסה לתוכו. ששחין פוסה לשחין. וכן הלכה:

גמרא נדה דף לא ע"ב

תניא הנה רבי מאיר אומר: מפני מה אמרה תורה נדה לשבעה. מפני שרגיל בה וקץ בה. אמרה תורה: תהא טמאה שבעה ימים כדי שתהא חביבה על בעלה בשעת כניסתה לחפה. שאילו תלמידיו של רבי דוסתאי ברבי ינאי: מפני מה איש מחזר על אשה ואין אשה מחזרת על איש. משל לאדם שאבד לו אבדה מי מחזר על מי. בעל אבדה מחזר על אבדתו. ומפני מה איש פניו למטה ואשה פניה למעלה כלפי האיש. זה במקום שנברא וזו במקום שנבראה. ומפני מה האיש מקבל פיוס ואין אשה מקבלת פיוס. זה במקום שנברא וזו במקום שנבראה. מפני מה אשה קולה ערב ואין איש קולו ערב. זה במקום שנברא וזו במקום שנבראת שנאמר (שה"ש ב) כי קולך ערב ומראך נאוה:

רש"י נדה. שזעה לאו זיולדת קאי: מפני שאדם רגיל באשתו. כל שעה שיראה: קץ בה. מאוסה עליו אמרה תורה כל שעה שרעה תהא טמאה שזעה כדי שלא יהא רגיל בה ותתחבב עליו: מחזר על האשה. אדם פנוי מבקש ומחזר עד שנושא: פנוי למטה. בשעת תשמיש: זה ממקום שנברא. ומסתכל באדמה שנוצר ממנה. והיא מסתכלת בו שנוכרה הימנו: מקבל פיוס. נוח לרעות: זה ממקום שנברא. אדמת עפר תיחוח נוח ליבטל אבל בשר ועצמות קשין. עכס כשמכין בו קולו נשמע אבל קרקע כשמכין בו אין קולו נשמע:

זוהר ויקהל דף רז ע"א

כִּד נִפְקַ שְׁבִתָּא צְרִיכִין יִשְׂרָאֵל דְּלִתְתָּא לְאַתְעֲכָבָא דְהָא יוֹמָא רַבָּא עֲלָאָה אִיהוּ (וְאֶצְטְרִיד לְאַתְעֲכָבָא עֲלִיהָ) וּבְהָאֵי יוֹמָא אוֹשְׁפִיזָא רַבָּא וַיִּקְרָא קָא שְׂרִיא עֲלִיהָ בְּגִין כִּד בְּעֵי לְאַתְעֲכָבָא לְאַתְחַזְאָה דְּלָא דְחָקִין בְּאוֹשְׁפִיזָא קְדִישָׁא. כְּדִין פְּתַחֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרִי וְהוּא רַחוּם יִכְפֹּר עִוֹן וְכוּי דְתַקוּנָא שְׁפִירָא אִיהוּ בְּהָאֵי לִילִיא כִּיּוֹן דְּדִינָא אֲתַהֲדֵר לְאַתְרִיהָ מַה דְּלָא חֲזִי כִּד עֵיל שְׁבִתָּא דְּדִינָא אֲסַתְלַק וְלָא אֲשַׁתְּכַח. בְּשַׁעֲתָא דְּפְתַחֵי יִשְׂרָאֵל וַיְהִי נֶעַם וּקְדִשְׁתָּא דְּסֻדְרָא כָּל אֲנוּן חִיבִין דְּגִיּהֲנָם פְּתַחִין וְאָמְרִין זְכָאִין אֲתוּן יִשְׂרָאֵל עֲמָא קְדִישָׁא. זְכָאִין אֲנוּן צְדִיקָא דְּנִטְרִי פְּקוּדֵי אוֹרִיתָא. וַי לֹון לְחִיבֵיא דְּלָא זְכוּ לְמִיטְר אוֹרִיתָא כְּדִין דּוּמִיָּה קָדִים וְכְרוּזָא אֲתַעֲר וְאָמֵר (תְּהִלִּים ט') יְשׁוּבוּ רְשָׁעִים לְשִׂאוּלָה כָּל גּוֹיִם שְׂכַחֵי אֱלֹהִים. וְכָל אֲנוּן חֲבִילֵי טְהִירִין טְרִדֵי לֹון בְּגִיּהֲנָם וְלִית מָאן דְּמַרְחִם עֲלֵיהוֹן. זְכָאִין אֲנוּן כָּל נִטְרֵי שְׁבִתָּא בְּהָאֵי עֲלָמָא דְּקָא מְעַנְגִי לְהָהוּא עֲנָג דְּשְׂרִיא מְלַעֲיָלָא כְּדִקְאֲמָרוּ :

תרגום הזוהר כְּשִׁינְלַח הַשְּׁבִתָּה לְרִיכִים יִשְׂרָאֵל שְׁלֵמְטָה לְהַתְעַבֵּב, דְּהֵינּוּ לְהוֹסִיף מִחוּל עַל הַקֶּדֶשׁ, כִּי יוֹם גָּדוֹל עֲלִיוֹן הוּא, וּבַיּוֹם הַזֶּה לוֹרֵחַ גָּדוֹל וַיִּקַּר שׁוֹרֵה עֲלָיו, שֶׁהוּא נִשְׁמָה הַיְתֵרָה, מִשּׁוּם זֶה כְּרִיד לְהַתְעַבֵּב וּלְהַרְאוֹת שְׂאִין דּוּחִקִים

הַאֲוִרַח הַקְּדוּשׁ לְהוֹלִיאוֹ. אִזּוּ פּוֹתְחִים יִשְׁרָאֵל וְאוֹמְרִים וְהוּא רַחוּם יִכְפֹּר עִוֹן וְגו'. שֶׁהוּא תִּקְוֹן יִפֶּה צְלִילָה הַזֶּה, בִּיּוֹן שֶׁהֵדִין חוֹזֵר לְמַהוּמוֹ, מֵה שֶׁלֹּא הָיָה נִרְחָה צְבִיחַת הַשְּׂצֵת, שֶׁהֵדִין הָיָה אִזּוּ מִסְתַּלֵּק וְלֹא נִמְלָא. בְּשַׁעַת שֶׁפּוֹתְחִים יִשְׁרָאֵל וְאוֹמְרִים וַיְהִי נֶעַם, וַיִּקְדָּשׁ דְּסִדְרָא, דְּהֵינּוּ וְחַתָּה קְדוּשׁ וְכוּ', כָּל אֲלוֹ רְשָׁעִים שְׂצִיגֵיהֶנּוּ, פּוֹתְחִים וְאוֹמְרִים אֲשֶׁרִיכֶם יִשְׁרָאֵל עִם קְדוּשׁ, אֲשֶׁרִיכֶם לְדִיקִים הַשְּׂוֹמְרִים מִלּוֹת הַתּוֹרָה. אִזּוּ לָהֶם לְרְשָׁעִים שֶׁלֹּא זָכוּ לְשֹׁמֵר הַתּוֹרָה. אִזּוּ מִקְדָּשִׁים דְּוָמָה, וְכַרְזוּ מִתְעוֹרָרָה, יִשְׁוֹבוּ רְשָׁעִים לְשִׂחוּלָה כָּל גּוֹיִם שְׂכִיחֵי אֲלֵהִים. וְכָל אֲלוֹ גְדוּדִים מִלְּחָמֵי חֲצֵלָה מְעַנִּים אוֹתָם צְגִיגֵיהֶנּוּ, וְאִין מִי שֶׁיִּרְחַם עֲלֵיהֶם, אֲשֶׁרִיכֶם כָּל שׂוֹמְרֵי שְׂצֵת צְעוּלָם הַזֶּה, וּמְעַנְגִים עֲנָג הַהוּא הַשְּׂוֹרָה מִלְּמַעְלָה, דְּהֵינּוּ רִיחַ הַעֲלִיּוֹן, כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ.

פסוקה

הלכה

רמב"ם הלכות שבת פרק י

א. הַצֵּד דְּבַר שְׂדֵרְךָ מִינּוּ לְצוּד אוֹתוֹ חֵיב, כְּגוֹן חֲיָה וְעוֹפּוֹת וְדָגִים. וְהוּא שְׂיָצוּד אוֹתָן לְמָקוֹם שְׂאִינוּ מְחַסֵּר צֵדָה. כִּי צֵד כְּגוֹן שְׂרֵדָף אַחֲרֵי צְבִי עַד שֶׁהִכְנִיסוּ לְבַיִת אוֹ לְגִנָּה אוֹ לְחָצֵר וְנָעַל בְּפָנָיו, אוֹ שֶׁהִפְרִיחַ אֶת הָעוֹף עַד שֶׁהִכְנִיסוּ לְמַגְדָּל וְנָעַל בְּפָנָיו. אוֹ שֶׁשָּׁלַח דָּגִים מִן הַיָּם בְּתוֹךְ סִפְלָה שֶׁל מַיִם הָרִי זֶה חֵיב. אֲבָל אִם הִפְרִיחַ צְפוּר לְבַיִת וְנָעַל לְפָנָיו אוֹ שֶׁהִבְרִיחַ דָּג וְעָקְרוּ מִן הַיָּם לְבִרְכָה שֶׁל מַיִם אוֹ שְׂרֵדָף אַחֲרֵי צְבִי עַד שֶׁנִּכְנַס לְטִרְקָלִין רָחֵב וְנָעַל בְּפָנָיו הָרִי זֶה פְּטוּר. שְׂאִין זוּ צֵדָה גְּמוּרָה שְׂאִם יָבֹא לְקַחְתּוֹ צָרִיךְ לְרֵדָף אַחֲרָיו וְלְצוּד אוֹתוֹ מִשָּׁם, לְפִיכָךְ הַצֵּד אֲרִי אִינוּ חֵיב עַד שֶׁיִּכְנִיסֵנוּ לְכַפָּה שְׁלוֹ שֶׁהוּא נֶאֱסָר בָּהּ: **ב.** כָּל מָקוֹם שְׂאִם יָרוּץ בוֹ יִגִיעַ לְחֲיָה בְּשִׁחְיָה אַחַת אוֹ שֶׁהָיוּ הַפְּתָלִים קְרוּבִים זֶה לְזֶה עַד שֶׁיִּפֹּל צֵל שְׁנֵיהֶם לְאִמְצַע כְּאֶחָד הָרִי זֶה מָקוֹם קָטָן. וְאִם הִבְרִיחַ הַצְּבִי וְכִיּוּצָא בוֹ לְתוֹכוֹ חֵיב. וּמְקוֹם שֶׁהוּא גָדוֹל

מִזֶּה הַמְּבֹרֵיחַ חֵיָה וְעוֹף לְתוֹכוֹ פָּטוּר: ג. אֶחָד שְׁמוּנָה
שָׂרָצִים הָאֲמוּרִים בַּתּוֹרָה וְאֶחָד שְׂאֵר שְׂקָצִים וּרְמָשִׁים
שֵׁשׁ בְּמִינָם צִדָּה הֵצֵד אֶחָד מִכֶּלֶן בֵּין לְצֶרֶד בֵּין שְׂלֵא לְצֶרֶד
אוּ לְשִׁחַק בָּהֶן חֵיב, הוֹאִיל וְנִתְכַּוֵּן לְצוּד וְצָד שְׂמִלְאָכָה
שְׂאִינָה צְרִיכָה לְגוּפָה חֵיב עָלֶיהָ הֵצֵד אֶת הַיָּשׁוּן וְאֶת
הַסּוּמָא
חֵיב:

מוסר

שערי תשובה דף לב עא

הַמְּכַבֵּד אֶת הָרְשָׁעִים מְדַרְדֵּר שְׁלוֹם, אֲמַנָם לֹא יִדְבֵר טוֹב עַל
הָרָשָׁע וְלֹא יִתְנַהֵג בְּכַבּוּדוֹ עַל דָּרְדֵר אֲשֶׁר יִחְשְׁבוּ בְּנֵי אָדָם כִּי
יִכְבְּדוּנוּ מֵאֲשֶׁר יִקָּר בְּעֵינָיו נִכְבֵּד כִּי לֹא יִחַלֵּק לוֹ כְּבוֹד זוּלָתִי
כְּדָרְדֵר שְׂמִכְבְּדִים בְּנֵי אָדָם אֶת הָעֹשִׂירִים מְדַרְדֵּר סְלִסּוּל
וְלִתְקוּת הַתּוֹעֵלֶת בְּעֵבֹר כִּי צִלְחָה דָרְכָם וְלֹא מִפְּנֵי חוֹ
עֲרָכָם וְאִי גַם זֹאת יֵשׁ חֲטָא וְאֲשַׁמָּה בַּדְּבָר הַזֶּה כִּי אִם
הִתֵּר לְכַבֵּד הָעֹשִׂירִים לֹא כֵן הָרְשָׁעִים שְׂנֵאָמֵר (איוב מ) רֵאָה
כָּל גֵּאָה הַכְּנִיעָהּ וְהַדוּדֵר רְשָׁעִים תַּחְתָּם. אֵךְ הַחֲלֵק הַזֶּה
מוֹתֵר מְדַאָּגָה מְדַבֵּר פֶּן יִזְיֵק הָרָשָׁע וְיִגְרַם הַפֶּסֶד בְּזִמְנֵי שְׂיָד
הָרָשָׁע תַּקִּיפָה וְשַׁעֲתוֹ חֲצוּפָה וְאִין בְּיַדֵּינוּ לְהַכְּנִיעוֹ וּבְחֲלִיו
לְהַנִּיעוֹ, עַל כֵּן הִתֵּר לְכַבֵּדוֹ כְּדָרְדֵר שְׂמִכְבְּדִים בְּנֵי אָדָם אֲנָשִׁי
זְרוּעַ רָמָה מִפְּחָד וְאִימָה בְּקִימָה וְהַדוּר וְהַדוּמָה לָהֶם, אֵךְ
לֹא יִשְׁבַּחֵנוּ וְלֹא יִדְבֵר טוֹב עָלָיו לְבְנֵי אָדָם. וְכֵן אָמְרוּ
רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנוֹם לְבָרְכָה: מִתֵּר לְהַחֲנוּף אֶת הָרְשָׁעִים
בְּעוֹלָם
הַזֶּה:

פרשת וזאת הברכה

וזאת הברכה יום ראשון תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד 12 המילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

לג (א) וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בְּרַךְ מֹשֶׁה אִישׁ
הָאֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְפָנָיו מוֹתוֹ: וְדָא
בְּרַכְתָּא דִּי בְרִיךְ מֹשֶׁה נְבִיא דַּיִי יְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קְדָם מוֹתָה:

רש"י וזאת הברכה וגו' לפני מותו. סמוך למיתתו שם לא עכשיו, אימתי:

ויאמר יהוה מסיני בא וזרח משעיר
למו הופיע מהר פארן ואתה מרבבת
קדש מימינו (אשדת) איש דת למו: ויאמר יי
מסיני אתגלי וזהור יקרה משעיר אתגלי לנא אתגלי בגברתה
מטורא דפארן ועמה רבבת קדישין כתב ימינה מגו אשתא אורייתא
יהב לנא:

רש"י ויאמר ה' מסיני בא. פתח תחלה בשבח של מקום ואחר כך פתח בצרכיהם של ישראל. ובשבח
שפתח בו, יש בו הזכרת זכות לישראל, וכל זה דרך רצון הוא, כלומר כדאי הם אלו שתחול עליהם ברכה:
מסיני בא. ינא לקראתם כשצאו להתייבצ בתחתית ההר כחתן היוצא להקביל פני כלה, שנאמר (שמות יט, יז)
לקראת האלהים, למדנו שילא כנגדם: וזרח משעיר למו. שפתח לבני עשו שיקבלו את התורה ולא ראו:
הופיע. להם: מהר פארן. שהלך עם ופתח לבני ישמעאל שיקבלוהו, ולא ראו: ואתה. לישראל: מרבבת קדש.
ועמו מקאת רבבות מלאכי קדש, ולא כלם ולא רבם, ולא כדרך בשר ודם שמראה כל כבוד עשרו ותפארתו
ביום חפתו: איש דת. שהיתה כתובה מאז לפניו באש שחורה על גב אש לבנה, נתן להם בלוחות כתב יד
ימינו. דבר אחר, איש דת כתרוממו, שנתנה להם מתוך האש:

(ג) אַף חֲבַב עַמִּים כָּל קִדְשׁוֹ בַּיָּדָךְ וְהִם
תָּכֹן לְרַגְלֶךָ יִשָּׂא מִדְּבַרְתֶּיךָ : אַף חֲבִיבֵנוּן
לְשִׁבְטֵיָא כָּל קִדְשׁוֹהִי בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּגִבּוֹרָא אֶפְקֵנוּן מִמְצָרִים וְאֲנוּן
מִדְּבָרִין תַּחֲוֹת עֲנָנְךָ נְטִלִין עַל מִימְרֶךָ :

רש"י אף חבב עמים. גם חבה יתרה חבב את השבטים. כל אחד ואחד קרוי עם, שהרי בנימין לבדו היה עתיד להולד כשאמר הקדוש ברוך הוא ליעקב (בראשית לה, יא) גוי וקהל גוים יהיה ממך: כל קדשיו בידך. נפשות הדליקים הגנוזות אהו, כענין שנאמר (שמואל א' כה, כט) והיתה נפש אדני כרורה בצרור החיים את ה' אלהיך: והם תכו לרגלך. והם ראויים לכך, שהרי תכו עצמן לתוך תחתית ההר לרגלך בסיני. תכו לשון פעלו, התוכו לתוך מרגלותיך: ישא מדברתיך. נשאו עליהם עול תורתך: מדברתיך. המ"ם זו קרוב ליסוד, כמו (במדבר ז, פט) וישמע את הקול מדבר אליו, (יחזקאל ב, ט) ואשמע את מדבר אליו, כמו מתדבר אליו, אף זה מדברותיך מה שהיית מדבר להשמיעני לאמר להם. טי"ף פורפרידורי"ף בלע"ז. ואונקלוס תרגם שהיו נוסעים על פי דבריך, והמ"ם זו שמוש משמשת לשון מן. דבר אחר, אף חבב עמים, אף בשעת חבתם של אמות העולם שהראית להם פנים שוחקות ומסרת את ישראל בידם: כל קדשיו בידך. כל דליקיהם וטוביהם דבוקו בך ולא משו מאחריך ואתה שומרים: והם תכו לרגלך. והם מתמלעים ומתכנסים לתחת לך: ישא מדברתיך. מקבלים גזרותיך ודחותיך בשמחה. ואלה דבריהם:

(ד) תּוֹרָה צְוָה לָנוּ מֹשֶׁה מִוֶּרְשָׁה מִוֶּרְשָׁה קְהֵלֶת
יַעֲקֹב : אֲוִרִיתָא יְהִיב לָנָא מֹשֶׁה מְסָרָה יִרְתָּא לְכַנְשֵׁת יַעֲקֹב :

רש"י תורה. אשר אה לנו משה מורשה היא לקהלת יעקב, אחזנוה ולא נעזבנה:

(ה) וַיְהִי בַּיּוֹם הַהוּא בְּיִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ בְּהַתְּאַסֵּף רְאִשֵׁי עָם
יַחַד שְׁבֻטֵי יִשְׂרָאֵל : וְהָיָה בְּיִשְׂרָאֵל מֶלֶכָא בְּאַתְפְּנֵינֵשׁוֹת
רִישֵׁי עַמָּא כְּחֻדָּא שְׁבֻטֵיָא דְיִשְׂרָאֵל :

רש"י והי. הקדוש ברוך הוא: בישרון מלך. תמיד עול מלכותו עליהם: בהתאסף. בכל התאסף ראשי השבון אסיפתם: ראשי. כמו (שמות ז, יב) כי תשא את ראש, ראויין אלו שאזכרם. דבר אחר, בהתאסף, בהתאספם יחד באגדה אחת ושלוש בנייהם הוא מלכם, ולא כשיש מחלוקת ביניהם:

(ו) יְחִי רְאוּבֵן וְאֵל יָמָת וַיְהִי מִתְּיוֹ מְסַפֵּר :
(ז) יְחִי רְאוּבֵן לְחַיֵּי עֲלָמָא וּמוֹתָא תִּנְיָנָא לָא יְמוּת וַיִּקְבְּלוּן בְּנוֹהִי
אַחְסִנְתָּהוּן בְּמִנְיָהוּן :

רש"י יחי ראובן, בעולם הזה: ואל ימת. לעולם הבא, שלח יזכר לו מעשה בלחה: ויהי מתיו מספר. נמנין
במנין שאר אחיו, דגמא היא זו, כענין שנאמר (בראשית לה, כב) וישכב את בלחה ויהיו בני יעקב שנים עשר,
שלח מן ילל

נביאים - מלכים א - פרק ח

(ד) ויהי ככלות שלמה להתפלל אל יהוה
את כל התפלה והתחנה הזאת קם
מלפני מזבח יהוה מפרע על ברכיו
וכפיו פרשות השמים: והוה פד שיצי שלמה
לצלעה קדם יי ית כל צלותא ובעותא הדא קם מן קדם מדבחה
דיי מדנהו פרוע על ברכוהי וידוהי פריסון בצלו לצית שמיא: (נה)
ויעמד ויברך את כל קהל ישראל קול
גדול לאמר: וקם ובריך ית כל קהלא דישראל קל רב
למימר: (נו) ברוך יהוה אשר נתן מנוחה
לעמו ישראל ככל אשר דבר לא נפל
דבר אחד מכל דברו הטוב אשר דבר
ביד משה עבדו: בריך יי די יהיב נחא לעמה ישראל
ככל די מליל לא בטייל פתגמא חד מכל פתגמוהי תקננא די מליל
בידא דמשה עבדיה:

רש"י ככל אשר דבר. והיכן דבר, והניח לכם מכל אויביכם (דברים יב י):

(ז) יהי יהוה אלהינו עמנו כאשר היה עם
אבותינו אל יעזבנו ואל יטשנו: יהי מימרא

דיי אלהנא בסענדא כמה דהוה בסענדא דאבהתנא לא ישבקינגא
ולא גרחיקינגא : (ח) להטות לבבנו אליו ללכת
בכל דרכיו ולשמר מצותיו וחקיו
ומשפטיו אשר צוה את אבותינו : לאפנאה
לבנא לדחלתיה למחוד בכל אורחו דתקנו קדמוהי ולמטר פקודוהי
וקדמוהי ודינוהי דפקיד ית אבהתנא : (ט) ויהיו דברי
אלה אשר התחננתי לפני יהוה קרבים
אל יהוה אלהינו יומם ולילה לעשות
משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר
יום ביומו : ויהוה פתגמי אליו די בעיתי מן קדם יי
מתקבלין קדם יי אלהנא יומם ולילי למעבד דין עבדיה ועולבון עמה
ישראל פתגם יום ביומה :

רש"י לעשות משפט עבדו ומשפט עמו . לחצוה עלצונם מיד האויב :

כתובים - תהילים - פרק י

י למה יהוה תעמד ברחוק תעלים
לעתות בצרה : למה יי תקום ברחיק תטמר במדור
קדישין לעדני עקתא :

רש"י תעלים לעתות בצרה . תעלים עינים לעתות הצרה :

(ב) בְּגֵאוֹת רָשָׁע יִדְלַק עֲנִי יִתְפָּשׂוּ בְּמִזְמוֹת

זו חֲשָׁבוּ : בְּגִסוֹת רְשִׁיעָא יִדְלַק עֲנִיא יִתְאַחֲדוּן בְּנִכְלוּתָא דְנָא
די חֲשָׁבוּ לְמַעְבָּד :

רש"י דלק . ירדוף כמו כי דלקת אחרי : יתפשו במזמות זו חשבו . נתפסים הם העניים במזמות שהרשעים חושבים עליהם :

(ג) כִּי הֵלַל רָשָׁע עַל תְּאוֹת נַפְשׁוֹ וּבִצֵּעַ בִּירָדָּה

נֶאֱמָר יְהוָה : מְטוּל דְּאִשְׁתַּבַּח רְשִׁיעָא עַל רְגְרוּג נַפְשֵׁהּ דְּמִבְרָדָּה
גְּבַרָא טְלוּמָא מְרַחַק מִימְרָא דֵינִי :

רש"י כי הלל רשע . מוסב על למה ה' תעמוד ברחוק כי עתה עמלק הרשע מתהלל שמשיג כל תאות נפשו : ובוטע בדרך נאץ ה' . והגזלן שבה את עצמו לאמר נאץ ה' ושלום יהיה לי , בדרך כמו בדרך לשון פעל ותדע שאילו ה' שם דבר ה' הטעם למעלה באות הראשונה והיה נקוד פתח וזה נקוד קמץ קטן וטעמו למטה כרי"ש , ואל תתמה על בדרך שלא אמר בדרך שהרבה תיבות של רי"ש משמשות כך כגון אויב חרף ה' (לקמן ע"ג) ולא נאמר חרף : נאץ . כמו חרף וכן כל ל' ניאוצ כך פתר מנחם :

(ד) רָשָׁע כְּגִבֵּה אֶפּוּ בַּל יִדְרֹשׁ אֵין אֱלֹהִים

כָּל מִזְמוֹתָיו : רְשִׁיעָא בְּגִסוֹת רוּיַחָה לָא יִתְבַּר אֱלֹהָא וַיִּימַר
בְּלִבָּהּ דִּלְא גְלָן קָדָם יִי כְּלָהוֹן מִחֲשַׁבְתּוּי :

רש"י רשע כגובה אפו . שהוא גבה רוח ומגביה וזוקף פניו ואפו בגבהותו : כל ידרוש . כל מזימותיו אומרות לו כל ידרוש הקב"ה כל מה שאעשה כי אין משפט : אין אלהים . לית דין ולית דיין :

(ה) יַחִילוּ (דרכו) דְּרַכְיוּ בְּכָל יַעַת מְרוֹם

מִשְׁפָּטֵיהֶּ מִנְּגִדוֹ כָּל צוּרְרָיו יַפִּיחַ בָּהֶם :
מְצַלְחִין אֲוִרְחַתִּיהָ בְּכָל עֲדוֹ רְחִיקוֹ דִּינָד מוֹן קְבִלָה בְּכָל מְעִיקוּי
יְזַעוּף בָּהוֹן :

רש"י יחילו . יצליחו ודומה לו (אויב כ) על כן לא יחיל טובו , וי"מ יחילו כמו (ש"ב ג) יחולו על ראש יואב : מרום משפטיך מנגדו . מסולקים ומרוחקי' משפטי יסורין ופורעניו' שלך מנגדו שאינם באים עליו : כל צורריו יפיח בהם . בהפחת רוח הוא מפיח בהם והם נופלים לפניו :

אָמַר בְּלִבּוֹ בַּל אָמוּט לְדַר וְדַר אֲשֶׁר לֹא

בְּרַע : יִימַר בְּלִבָּהּ לֹא אֲזוּעַ מִדָּר לְדַר מִלְמַעְבַּד בֵּישׁ :

רש"י לדור ודור אשר לא ברע . לא תבא עלי רעה לדורותי :

משנה תרומות פרק יא

א. אין נותנין דבילה וגרוגרות לתוך המוריס, מפני שהוא מאבדן, אבל נותנין את היין למוריס. ואין מפטמין את השמן, אבל עושין את היין ינומלים. אין מבשלין יין של תרומה, מפני שהוא ממעיטו. רבי יהודה מתיר, מפני שהוא משביחו:

ברטורה (א) אין נותנין דבילה וגרוגרות. של תרומה: לתוך המוריים. שומן של דגים: מפני שהוא מאבדן. שכן דרך דבילה וגרוגרות הנתונים במוריים לסחטן ולהוציא את מימיהן ואחר כך משליכין: אבל נותנין את היין למוריים. רגילין היו לתת יין למוריים שלא היה בו שמנונית כל כך כדי למתקן ולתת טעם, הלכך מותר ליתן יין של תרומה לתוכו, ולא אמרינן לעבורי זוהמא בלבד הוא נותן את היין והוא כמאבדו: אין מפטמין את השמן. של תרומה בעיקרי בשמים, שבולעים את השמן ואזיל לאיבוד, אי נמי דלא חזי השמן לאכילה כשהוא מפוטם: יינומלים. נותנים לתוך היין דבש ופלפלין: ממעיטו. שמתחסר ומתמעט על ידי הבישול. ואית דמפרשי, שממעטו משותיו, שאין בני אדם רגילין לשותות יין מבוסל כמו חי: מפני שהוא משביחו. ומתקיים יותר. ואין הלכה כר' יהודה:

ב. דבש תמרים ויין תפוחים וחמץ סתוניות ושאר כל מי פרות של תרומה, רבי אליעזר מחיב קרון וחמש. ורבי יהושע פוטר. ורבי אליעזר מטמא משום משקה. אמר רבי יהושע, לא מנו חכמים

שְׁבַעַה מִשְׁקִין כְּמוֹנֵי פְטָמִים, אֶלֶּא אָמְרוּ, שְׁבַעַה
מִשְׁקִין טְמֵאִים, וְשָׁאֵר כָּל הַמִּשְׁקִין טְהוֹרִין:

ברטורה (ב) סתוניות. ענבים שאינם מתבשלים עד ימות הסתיו ורגילים לעשות מהן חומץ: ושאר כל מי פירות. חוץ מיין ושמן: מחייב קרן וחומש. לזר האוכלן בשוגג דחשיב להו משקה תרומה ממש: ורבי יהושע פוטר. מחומש. אבל קרן חייב, ולכתחילה אסורה לזרים: מטמא משום משקה. טמאים, ומטמאים, ומכשירים זרעים לקבל טומאה, כשאר משקים, דכתיב (ויקרא יא) אשר יבא עליו מים יטמא וכל משקה אשר ישתה: כמוני פטמין. כפטם הזה שמונה לרורות בשמים שלו שלא בדקדוק וחוזר ומוסיף עליהם, אבל חכמים בדקדוק מנו שבעה משקים, שאלו בלבד טמאים ומטמאים ומכשירים הזרעים לקבל טומאה ואין להוסיף עליהם. ושבעה משקים שמנו חכמים הם מים, טל, יין, שמן, דבש דבורים, חלב, דם. והלכה כר' יהושע:

ג. אין עושין תמרים דבש, ולא תפוחים יין, ולא סתוניות חמץ, ושאר כל הפירות אין משנין אותם מבריתן בתרומה ובמעשר שני, אלא זיתים וענבים בלבד. אין סופגין הארבעים משום ערלה, אלא על היוצא מן הזיתים ומן הענבים. ואין מביאין בכורים משקין, אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים. ואינו מטמא משום משקה, אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים. ואין מקריבין על גבי המזבח, אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים:

ברטורה (ג) אין עושין תמרים דבש. אם הם של תרומה או של מעשר שני, שהתמרים אוכל והדבש משקה, ואין מחזירים האוכל משקה: אלא בזיתים וענבים בלבד. דבפירוש אמרה תורה בהם (במדבר יח) כל חלב יכהר וכל חלב תירוש: אין סופגין את הארבעים משום ערלה. פירות של ערלה שסחטן והוליא מהן משקה אין לוקה מן התורה השותה אותו משקה אלא בזיתים וענבים בלבד: ואין מביאים בכורים משקין. דכתיב (דברים כו) את ראשית פרי האדמה, פרי אתה מביא ואי אתה מביא משקה: אלא היולא מן הזיתים ומן הענבים. דגמר בכורים מתרומה: ואין מקריבים על גבי המזבח. אלא שמן למנחות ויין לנסכים:

ד. עקצי תאנים וגרוגרות, והפליסים והחרובין של

תְּרוּמָה,

אֲסוּרִים

לְזָרִים :

דרטורה (ז) עוקלי תאנים. שבהם תאנים מחוזרים לאילן: הכליסין. רמז"ס פירש
שהם מיז ממיני התאנים:

ה. גְרַעֲיֵי תְרוּמָה, בְּזֶמַן שֶׁהוּא מְכַנְסוֹ, אֲסוּרוֹת.
וְאִם הִשְׁלִיכוֹ, מִתְרוֹת. וְכֵן עֲצָמוֹת הַקֶּדָשִׁים, בְּזֶמַן
שֶׁהוּא מְכַנְסוֹ, אֲסוּרִין. וְאִם הִשְׁלִיכוֹ, מִתְרִין.
הַמְרָסוֹן מִתֵּר. סִבִּין שֶׁל חֲדָשׁוֹת אֲסוּרוֹת. וְשֶׁל יְשָׁנוֹת
מִתְרוֹת. וְנוֹהֵג בַּתְרוּמָה כְּדָרְךְ שֶׁהוּא נוֹהֵג בַּחֲלִין.
הַמְסִילֵת קֵב אוֹ קֵבִים לְסֵאָה, לֹא יֵאָבֵד אֶת הַשְּׂאָר,
אֶלָּא יִנְיַחְנוּ בְּמָקוֹם הַמֵּצָנֵעַ:

דרטורה (ח) גרעיני תרומה. גרעינים שנמלאו בתוך פירות של תרומה כשהכהן
אוכלם: בזמן שהכהן מכניסן. ודעתו עליהם ולא הפקירן אסורים, וכגון שהן רכין
וראוין לאכילה כגון גרעיני התפוחים והחבזקין והאגסים, או שגשאר זהם לחלוחית
שזני אדם מולכים אותן כגון גרעיני התמרים וכיוצא בהם, אצל אינם ראויים כלל
אפילו הכהן מכניסן הרי אלו מותרים: עגמות הקדשים. בעגמות הראוין קלת
לאכילה מיידי כגון ראשי כנפים והסחוסין: המורסן. של תרומה והן סובין הגסין,
מותר לזרים: סובין. של חטין חדשות של תרומה, אסורים לזרים, לפי שהחדשות הן
לחות ואינם נטחנים היטב ונשאר קמח הרבה מעורב בסובין: ושל ישנות. של חטין
ישנות שהן יבשות ונטחנות היטב מותרות שאין קמח מעורב בהן כלל, ועד שלשים
יום נקרים חדשות: ונוהג בתרומה. בהולאת הסובין והמורסן: כדרך שנוהג בחולין.
ואין כאן משום מאבד תרומה כשמסליך מה שאינו ראוי לאכילה: המסלת. שקולט
את הסולת כדי לעשות פת נקיה ביותר, ולא בירר מסאה אחת שהיא ששה קבין אלא
קב או קבים: לא ישליך את השאר. שהרי הוא ראוי לאכילה ונמלא מאבד את
התרומה:

ו. מְגוּרָה שֶׁפָּנָה מִמֶּנָּה חֲטֵי תְרוּמָה, אֵין מְחִיבִין
אוֹתוֹ לְהִיּוֹת יוֹשֵׁב וּמְלַקֵּט אַחַת אַחַת, אֶלָּא מְכַבֵּד
כְּדָרְכּוֹ, וְנוֹתֵן לְתוֹכָהּ חֲלִין:

דרטורה (י) מגורה. אורכ שאוגרים תבואה לתוכו: מכבד כדרכו. כדרך שרגילים
לכבד האולרות שפנים בעת האולרות:

ז. וְכֵן חֲבִית שֶׁל שֶׁמֶן שֶׁנִּשְׁפָּכָה, אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְהִיּוֹת יוֹשֵׁב וּמְטַפֵּחַ, אֶלָּא נוֹהֵג בָּהּ כְּדָרְךְ שֶׁהוּא נוֹהֵג בְּחֵלִין :

זרמורה (ז) מטפה. מאסף את השמן בטפה שלו, כלומר, מקנחו באצבעותיו:

ח. הַמְעָרָה מְפַד לְכַד וְנוֹטֵף שְׁלֹשׁ טַפִּים, נוֹתֵן לְתוֹכָהּ חֵלִין. הִרְפִּינָה וּמָצָה, הִרִי זֹו תְרוּמָה. וְכַמָּה תִּהְיֶה בְּתְרוּמַת מַעְשֵׁר שֶׁל דְּמָאֵי וְיִוְלִיכָנָה לְכַהֵן, אֶחָד מִשְׁמוֹנָה לְשִׁמְיָנִית :

זרמורה (ח) המערה. יין או שמן של תרומה מכד לכד, ואחר שעירה כל מה שבתוכו נטפו ממנו שלש טפין, טפה אחר טפה, כדרך הכלים לאחר שעירה כל מה שבתוכו: נותן לתוכה חולין. ואין צריך לקנחה יפה קודם שיתן החולין לתוכה: הרפינה. הטפה אותה על כדה, להחזית שהיה בה תרומה אחר שעירה כל מה שבתוכה, ומיאה היין או השמן שהיה בה ונראה כנוס בתוכה: הרי זו תרומה. ולא אמרינן חולין הן הואיל ועירה כל מה שבתוכה ונטפו ממנה שלש טפין: בתרומת מעשר של דמאי. שהמעשר שלו, ונותן תרומת מעשר לכהן, ואם יש בידו אחד משמונה שבשמינית הלוג צריך להוליכה לכהן, אבל פחות לא. והני מיילי בטמא, אבל בטהור אפילו כל שהוא צריך לחזר, בדמאי, אבל בודאי בין טמא בין טהור בין רב בין מעט צריך לחזר אחר כהן:

ט. כְּרִשְׁיָנֵי תְרוּמָה, מֵאֲכִילִין אוֹתָם לְבָהֳמָה וְלַחֲזִיָּה וְלַתְּרַנְגוּלִים. יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׂכַר פָּרָה מִכַּהֵן, מֵאֲכִילָהּ כְּרִשְׁיָנֵי תְרוּמָה. וְכַהֵן שֶׁשָּׂכַר פָּרָה מִיִּשְׂרָאֵל, אֵף עַל פִּי שְׂמִזּוֹנוֹתֶיהָ עָלָיו, לֹא יֵאָכְלָנָה כְּרִשְׁיָנֵי תְרוּמָה. יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׂם פָּרָה מִכַּהֵן, לֹא יֵאָכְלָנָה כְּרִשְׁיָנֵי תְרוּמָה. וְכַהֵן שֶׁשָּׂם פָּרָה מִיִּשְׂרָאֵל, מֵאֲכִילָהּ כְּרִשְׁיָנֵי תְרוּמָה :

זרמורה (ט) כרשיני תרומה. עיקרם למאכל בהמה, דאי עיקרם למאכל אדם היה אסור להאכילן לבהמה, ומכל מקום חזו קאת למאכל אדם, דאי לא הוו חזו כלל לאדם לא היו מפריקים עליהם תרומות ומעשרות. דמידי דלא חזי לאדם אין מפרישין

עליו תרומות ומעשרות: מאכילין אותן. כהנים לבהמתן: מאכילה כרשיני תרומה. הואיל וגוף הבהמה לכהן אף על פי שמזונותיה על ישראל, ואין כאן משום גזל, שאם היה רואה היה נותן התרומה לבעל הפרה, ואנן סהדי דניחא ליה לבעל הפרה שיתן לה כרשיני תרומה כדי שיאכילנה בריוח, והוי כאילו זכה בהן כהן והוא מאכילן לבהמתו: לא יאכילנה כרשיני תרומה. כיון שגוף הפרה לישראל דכתיב (ויקרא כג) וכהן כי יקנה נפש קנין כספו, ונפש אפילו נפש בהמה במשמע, ואמר רחמנא, קנין כספו דכהן ליכול בתרומה, קנין כספו דישראל לא ליכול בתרומה: ישראל שסם פרה מכהן. שקיבל פרה מכהן בשומא כפי מה שהיא שוה עכשיו כך וכך דמים ויטפל בה ישראל לפטמה ומה שתשביח על השומא יחלקו הריוח ביניהם לא יאכילנה כרשיני תרומה. שכיון שקיבלה ישראל בשומתה כפי מה שהיא שוה נעשית פרתו של ישראל ואינה אוכלת בתרומה: וכהן שקיבל פרתו של ישראל. בשומא דדרך ז': מאכילה כרשיני תרומה. מפני שהיא נעשית פרתו של כהן משעה שקיבלה עליו בשומא:

י. מְדַלִּיקִין שֶׁמֶן שֶׁרָפָה בְּבֵיתִי כְּנִסְיוֹת, וּבְבֵיתִי מְדַרְשׁוֹת, וּבְמִבֹּאוֹת הָאֶפְלָיִן, וְעַל גְּבֵי הַחוּלְיִין בְּרִשׁוֹת כֹּהֵן. בֵּית יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁאֵאת לְכֹהֵן, וְהִיא לְמוֹדָה אֶצֶל אָבִיהָ, אָבִיהָ מְדַלִּיק בְּרִשׁוּתָּהּ. מְדַלִּיקִין בְּבֵית הַמִּשְׁתָּה, אֲבָל לֹא בְּבֵית הָאֶבֶל, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, בְּבֵית הָאֶבֶל, אֲבָל לֹא בְּבֵית הַמִּשְׁתָּה. רַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר כָּאֵן וְכָאֵן. רַבִּי שְׁמַעוֹן מֵתִיר כָּאֵן וְכָאֵן:

ברטורה (י) שמן שריפה. שמן תרומה שנטמאת, ואמאי קרי ליה שמן שריפה, הואיל ולשריפה עומד: ברשות כהן. היינו כשיש שם כהן, דנר לאחד נר למאה: מדליק ברשותה. כשהיא שם: מדליקין בבית המשטה. מתוך שעומדים בצגדים נקיים אין רגילין לטלטל נרות של שמן ממקומן, שמא יטנפו את צגדיהם, הלכך ליכא למיחש שמא יטלטלו הנר ממקום שהכהן שם למקום שאין שם כהן. אבל בבית האבל שבו צגין צגדים נראים חיישינן: בבית האבל לא בבית המשטה. בבית האבל מתוך שלבזן נשבר ונכנע לא חיישינן שמא יוציאו הנר למקום שאין שם כהן, אבל בבית המשטה שהן שמחים ומתוך שמחתן רגילים להתעסק ולטלטל הנרות ממקום למקום חיישינן: אוסר כאן וכאן. לתופס סברת שניהן לחומר: ורבי שמעון מתיר כאן וכאן. לתופס סברת שניהם לקולא. והלכה כר' שמעון:

גמרא ברכות דף סג ע"ב

פְּתַח רַבִּי נְחֻמֵּיהַּ בְּכָבוֹד אֲכַסְנִיא וְדַרְשׁ מֵאֵי כְּתִיב (ש"א טו) וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל הַקִּינִי לָכוּ סוּרוּ רְדוּ מִתּוֹךְ עַמְלֶק פֶּן אוֹסִפְךָ עִמּוֹ וְאַתָּה עֹשִׂיתָ חֶסֶד עִם כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְהֲלֹא דְבָרִים קָל וְחֹמֶר וַיִּמָּה יִתְרוֹ שְׂלֹא קָרַב אֶת מֹשֶׁה אֶלֶּא לְכָבוֹד עֲצֻמוֹ כֶּךָ. הַמְּאַרְחַ תְּלַמִּיד חֶכֶם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וּמֵאֲכִילוֹ וּמִשְׁקָהוּ וּמִהֲנִהוּ מִנְּכָסָיו עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. פְּתַח רַבִּי יוֹסִי בְּכָבוֹד אֲכַסְנִיא וְדַרְשׁ (דברים כג) לֹא תִתְעַב אֲדוֹמִי כִּי אֲחִידָה הוּא לֹא תִתְעַב מִצָּרִי כִּי גֵר הָיִיתָ בְּאֶרְצוֹ. וְהֲלֹא דְבָרִים קָל וְחֹמֶר וַיִּמָּה מִצָּרִיִּים שְׂלֹא קָרְבוּ אֶת יִשְׂרָאֵל אֶלֶּא לְצַרְךָ עֲצָמוֹן שְׁנֵאמַר (בראשית מז) וְאִם יִדְעַתָּה וַיֵּשׁ בָּם אֲנָשֵׁי חֵיל וְשִׁמְתָם שָׂרֵי מְקָנָה. עַל אֲשֶׁר לִי כֶּךָ הַמְּאַרְחַ תְּלַמִּיד חֶכֶם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וּמֵאֲכִילוֹ וּמִשְׁקָהוּ וּמִהֲנִהוּ מִנְּכָסָיו עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. פְּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי בְּכָבוֹד אֲכַסְנִיא וְדַרְשׁ (ש"ב ו) וַיִּבְרַךְ ה' אֶת עוֹבַד אֲדוֹם הַגִּתִּי בְּעִבּוֹר אֲרוֹן הָאֱלֹהִים. וְהֲלֹא דְבָרִים קָל וְחֹמֶר. וַיִּמָּה אֲרוֹן שְׂלֹא אָכַל וְשָׁתָה אֶלֶּא כֶּבֶד וְרִבְצָ לִפְנֵי כֶּךָ. הַמְּאַרְחַ תְּלַמִּיד חֶכֶם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וּמֵאֲכִילוֹ וּמִשְׁקָהוּ וּמִהֲנִהוּ מִנְּכָסָיו עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. (דס"ד א) וַאֲמַר רַבִּי אֲבִין הִלּוּי: כָּל הַנְּהַנְהָה מִסְעָדָה שֶׁתְּלַמִּיד חֶכֶם שָׂרוּי בְּתוֹכָהּ כְּאֵלוֹ נְהַנְהָה מִזֵּיו הַשְּׂכִינָה שְׁנֵאמַר (שמות יח) וַיִּבֹא אֶהְרֹן וְכָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לֶאֱכֹל לֶחֶם עִם חוּתָן מִשָּׂה לִפְנֵי הָאֱלֹהִים. וְכִי לִפְנֵי הָאֱלֹהִים אָכְלוּ, וְהֲלֹא לִפְנֵי מֹשֶׁה אָכְלוּ. אֶלֶּא לוֹמַר לָךְ: כָּל הַנְּהַנְהָה מִסְעָדָה שֶׁתְּלַמִּיד חֶכֶם שָׂרוּי בְּתוֹכָהּ כְּאֵלוֹ נְהַנְהָה מִזֵּיו הַשְּׂכִינָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: תְּלַמִּידֵי חֲכָמִים מְרַבִּים שְׁלוֹם בְּעוֹלָם שְׁנֵאמַר (ישעיה נד) וְכָל בְּנֵיךָ לְמוֹדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בְּנֵיךָ. אֵל תִּקְרִי בְּנֵיךָ אֶלֶּא בּוֹנֵיךָ (תהילים קיט) שְׁלוֹם רַב לְאוֹהֲבֵי תוֹרָתְךָ וְאִין לָמוֹ מְכָשׁוֹל (שם קכב) יְהִי שְׁלוֹם בְּחִילְךָ שְׁלוֹהַּ בְּאֶרְמְנוֹתֶיךָ לְמַעַן אַחֵי וְרַעֲי אֲדַבְּרָה נָא

שְׁלוֹם בְּדָ. לְמַעַן בֵּית ה' אֱלֹהֵינוּ אֲבַקֶּשֶׁה טוֹב לָךְ (שם כט) ה' עוֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן ה' יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם :

עֲשֵׂית חֶסֶד. שְׁהַאֲכִילֶם שְׁנֹאמֵר וַיִּצַח אַהֲרֹן וְכָל זַקְנֵי יִשְׂרָאֵל לֶאֱכֹל לֶחֶם וְגו':

זוהר אמור דף קב ע"ב

וּבַחֲמֹשֶׁה עָשָׂר יוֹם רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח (במדבר כא) וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מִלֶּדֶד עָרֹד תִּנְיִן תִּלְתַּת מִתָּנָן עֲלָאִין אֲזִדְמָנוּ לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי דְתִלְתַּת אַחִין מִשָּׁה אַהֲרֹן וּמְרִים. מִן בְּזָכוֹת מִשָּׁה. עֲנְנֵי כְבוֹד בְּזָכוֹת אַהֲרֹן. בְּאֵר בְּזָכוֹת מְרִים. וְכִלְהוּ אַחִידוֹן לְעִילָא. מִן בְּזָכוֹת מִשָּׁה דְכְתִיב (שמות טז) הֲנִנִּי מִמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם (דִּיקָא) דָּא מִשָּׁה. עֲנְנֵי כְבוֹד בְּזָכוֹת אַהֲרֹן. דְכְתִיב (במדבר יד) אֲשֶׁר עֵין בְּעֵין נִרְאָה אֶתְהָ ה' וְגו' וְכְתִיב (ויקרא טז) וְכִסָּה עֵין הַקְּטָרֶת. מַה לְהֵלֶן שְׂבַעָה אַף כָּאן נִמִּי שְׂבַעָה דְהָא בְּקְטָרֶת שְׂבַעָה עֲנְנֵין מִתְקַשְּׁרוּן כְּחֻדָּא (ועוד) וְאַהֲרֹן רִישָׁא לְכָל שְׂבַעָה עֲנְנֵין הוּא וְהוּא קְשִׁיר לְשִׁית אַחֲרָנִין בֵּיהּ בְּכָל יוֹמָא. בְּאֵר בְּזָכוֹת מְרִים דְהָא הִיא וְדָאִי בְּאֵר אֶתְקָרִי וּבְסִפְרָא דְאַגְדָּתָא תִּנְיִנָן (שמות ב) וַתִּתְצַב אַחוֹתוֹ מִרְחוֹק לְדַעָה וְגו'. דָּא הוּא בְּאֵר מִים חַיִּים וְכִלְא קְשׁוּרָא חַד. מִתְהָ מְרִים אֶסְתַּלַּק בְּאֵר דְכְתִיב (במדבר כ) וְלֹא הָיָה מִים לְעֵדָה וּבִהָיָה שְׂעֵתָא בְּעָתָת בְּאֵר אַחֲרָא לְאַסְתַּלַּקָּא דְהוּהוּ שְׂכִיחַ עֲמָהוֹן דְיִשְׂרָאֵל. כִּד חֲמָאֵת שְׂתָא עֲנְנֵין דְהוּוּ קְשִׁירִין עֲלֵה אֶתְקַשְּׁרֶת הִיא בְּהוּ. מִית אַהֲרֹן. אֶסְתַּלַּקוּ אֲנוּן עֲנְנֵין וְאַסְתַּלַּק עֲנָנָא דְבִירָא עֲמָהוֹן אֶתְהָ מִשָּׁה אַהֲדָר לְהוּ הִדָּא הוּא דְכְתִיב (תהלים סח) עָלִיתָ לְמָרוֹם שְׁבִיתָ שְׁבִי לְקַחְתָּ מִתְּנוֹת בְּאָדָם. לְקַחְתָּ מִתְּנוֹת וְדָאִי. אֲנוּן מִתְּנוֹת דְהוּוּ בְּקַדְמִיתָא. בְּאֵר וְעֲנְנֵין. בְּאֵר דָּא בְּאֵר יֶצְחָק. עֲנְנֵים אֲלִין עֲנְנֵים דְאַהֲרֹן. אָמַר רַבִּי יֶצְחָק מִפְּנֵי מַה זָכָה אַהֲרֹן לְדָא בְּגִין דְאִיהוּ קְשִׁיר בְּעֲנְנֵים. (נ״א רִישָׁא לְעֲנְנֵים) וְהוּא אֶקְשִׁיר כָּל

יוֹמָא וְיוֹמָא לְכַלְהוּ כְּחֻדָּא וּמִתְבְּרָכָאן כְּלָהוּ עַל יְדוּי. תָּא
חֲזִי עַל כָּל חֻסְדָּא דְעֵבֵד קְדָשָׁא בְּרִידָא הוּא בְּיִשְׂרָאֵל קְשִׁיר
עֲמַהוּן שְׂבַעָה עֲנִי יִקְיָרוּ וְקְשִׁיר לָהּ בְּכַנְסַת יִשְׂרָאֵל דְּהָא
עֲנָא דִּילָהּ אֲתַקְשֵׁר בְּשִׁתָּא אַחֲרָנִין וּבְכַלְהוּ שְׂבַעָה אֲזֵלוּ
יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּרָא מֵאֵי טַעְמָא בְּגִין דְּכַלְהוּ קְשִׁירָא
דְּמַהִימְנוּתָא נִינְהוּ וְעַל דָּא בְּסִכּוֹת תִּשְׁבּוּ שְׂבַעַת יָמִים. מֵאֵי
קָא מִיָּרִי בְּגִין דְּכַתִּיב (שיר השירים ב) בְּצִלּוֹ חִמְדַּתִּי וַיִּשְׁבַּתִּי
וּפְרִיזוּ מִתּוֹק וּבְעֵי בְּרַ נֶשׁ לְאַחֲזָאָה גְרַמִּיָּה דִּיתִיב תַּחֲוֹת צִלָּא
דְּמַהִימְנוּתָא :

תרגום הזהר וּבְחֻמְסָה עֶשֶׂר יוֹם. רַבֵּי יְהוּדָה פָּתַח, וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מִלֶּכֶד
עֶרְד. לְמַדְנֹו, שְׁלֹשׁ מִתְּנוֹת עֲלִיוֹנוֹת נִזְדַּמְּנוּ לְיִשְׂרָאֵל, עַל יְדֵי שְׁלֹשׁ אַחִים,
מִסָּה אֲהֶרֶן וּמִרְיָם, מִן, בְּזִכּוֹת מִסָּה. עֲנִי כְּבוֹד, בְּזִכּוֹת אֲהֶרֶן. צִיָּר, בְּזִכּוֹת
מִרְיָם וְכֻלָּם אַחֲוָיִם לְמַעְלָה. מִן, בְּזִכּוֹת מִסָּה. שְׁפַתּוֹב, הִנְנִי מִמְטִיר לָכֶם
לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם. מִן הַשָּׁמַיִם, זֶהוּ מִסָּה. עֲנִי כְּבוֹד בְּזִכּוֹת אֲהֶרֶן, שְׁהוּא
מִרְכָּבָה לְחֻסְדָּא, שְׁפַתּוֹב אֲשֶׁר עֵין צִעִין נִרְאָה אֲתָה ה' וְעֲנִי עוֹמֵד עֲלֵיכֶם
וְגו'. וְכַתּוֹב, וְכַפָּה עֲנֵן הַקְּטֹרֶת, מֵה לְהֵלֶן, בְּקִטְרֹת, הוּא שְׂבַעָה עֲנָנִים אֶרֶץ
כָּאוֹן, צוֹעֲנֵנְךָ עוֹמֵד עֲלֵיכֶם, הֵם גַּם כֵּן שְׂבַעָה עֲנָנִים, פִּי בְּקִטְרֹת הִיוּ שְׂבַעָה
עֲנָנִים מִקְשָׁרִים יַחַד, וְאֲהֶרֶן הוּא הַרְאָה לְכָל הַשְּׂבַעַת עֲנָנִים, וְהוּא קָשׁוֹר
צוֹ לְשָׁפָה עֲנָנִים אַחֲרֵים, כָּכֵל יוֹם. צִיָּר הוּא בְּזִכּוֹת מִרְיָם. פִּי הוּא וְדָא
נִקְרָאת צִיָּר. וּבְסִפְרֵי אַגְדָּה לְמַדְנֹו, וַתִּתְלַבֵּב אַחֲוָתוֹ מִרְחוֹק לְדַעָה וְגו'. זוֹ הוּא
צִיָּר מִיָּם חַיִּים, וְהַפֶּל קָשֶׁר אַחַד, מִתָּה מִרְיָם, נִסְתַּלְּקָה הַצִּיָּר, שְׁפַתּוֹב, וְלֹא
הָיָה מִיָּם לְעֵדָה. וּבְשָׁעָה הַהוּא רָתָה צִיָּר אַחֲרַת לְהַסְתַּלְּקָה, שְׁהִיתָה מְאוּיָה
עִם יִשְׂרָאֵל. אֲלֹא כְּשֶׁרָתָה שָׁפָה עֲנָנִים, שְׁהִיוּ קְשׁוּרִים עֲלֵיהָ, נִתְקַשְּׁרָה
צִיָּרָה. מִת אֲהֶרֶן, נִסְתַּלְּקוּ אֲלֹו עֲנִי כְּבוֹד, וְנִסְתַּלְּקָה עִמָּהֶם הָעֲנָן הַשְּׂבַעִי, וְ
שְׁהִיָּר נִתְקַשְּׁרָה צוֹ, צִיָּר מִסָּה וְהַחֲזִירָם לָהֶם. ז' עֲלִיתָ לְמַרוֹם שְׂבִיתָ שְׂבִי
לְקַחַת מִתְּנוֹת צִיָּרָה. לְקַחַת מִתְּנוֹת, וְדָאֵי. שְׁהֵם אֲלֹו הַמִּתְּנוֹת שְׁהִיוּ בְּתַחֲלָה,
דְּהִינוּ הַצִּיָּר וְהָעֲנָנִים. צִיָּר, זוֹ הַצִּיָּר שֶׁל יִצְחָק, עֲנָנִים אֲלֹו עֲנָנִים דְּאֲהֶרֶן.
אֲמַר רַבֵּי יִצְחָק מִפְּנֵי מֵה זָכָה אֲהֶרֶן לָזָה, שְׁיִמְשִׁכּוּ עֲנִי הַכְּבוֹד לְיִשְׂרָאֵל
בְּזִכּוֹתוֹ, הוּא מְשׁוּם שְׁהוּא קָשׁוֹר בְּעֲנָנִים, וְהוּא, הָיָה מְקַשֵּׁר וּמִיַּחַד כָּכֵל יוֹם
וְיוֹם כָּלֵם כְּאֶחָד, שְׁיִתְצַרְכוּ כָּלֵם עַל יְדֵיו. צִיָּר וְרִיָּה, עַל כָּל חֻסְדָּא שְׂעָפָה
הַקְּדוּשָׁא צְרוּךְ הוּא עִם יִשְׂרָאֵל, קָשֶׁר עִמּוֹ שְׂבַעָה עֲנָנִי כְּבוֹד, וְקָשֶׁר אֲוֹתָם

בְּכַנְסַת יִשְׂרָאֵל, כִּי הֵעָנָן שָׁלַח, הָיָה קָשׁוּר בְּשָׁשָׁה הָאֲחֵרִים, וּבְכָל שְׂבָעָה
הֵעָנָנִים הָלְכוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר. מֵהַ הַטַּעַם. הוּא מִשּׁוֹם שְׂבָעָה הָיוּ קָשְׁרֵי
הָאֲמוֹנָה, וְעַל זֶה, אֹמֵר הַכְּתוּב, בְּסִפּוֹת תִּשְׁבּוּ שְׂבַעַת יָמִים, מֵהַ זֶה מְלַמְּדֵנוּ.
מִשּׁוֹם שְׂבַעַת, בְּכָל חֲמִדָּתִי וְיִשְׁבַּעְתִּי וּפְרִיּוֹ מִתּוֹךְ לְחַפְי. וְכִרְיָ הָאֵלֶם לְהַרְאוֹת
אֶת עַלְמוֹ, שֶׁהוּא יוֹשֵׁב פַּתַּח לְכָל שָׁל הָאֲמוֹנָה.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ז

א. הַבוֹצֵעַ נוֹתֵן פְּרוּסָה לְפָנָיו כֹּל אֶחָד וְאֶחָד וְהָאֶחָד נוֹטֵל
בְּיָדוֹ וְאִין הַבוֹצֵעַ נוֹתֵן בְּיָד הָאוֹכֵל אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה אֲבֵל
וְהַבוֹצֵעַ הוּא פּוֹשֵׁט יָדָיו תְּחִלָּה וְאוֹכֵל. וְאִין הַמְּסַבֵּין רִשְׁאִין
לְטַעַם עַד שֶׁיִּטְעוּם הַמְּבַרֵּךְ. וְאִין הַבוֹצֵעַ רִשְׁאִי לְטַעַם עַד
שֶׁיִּכְלֶה אֲמִן מִפִּי רַב הַמְּסַבֵּין. וְאִם רָצָה הַבוֹצֵעַ לְחַלֵּק כְּבוֹד
לְרַבּוֹ אוֹ לְמִי שֶׁהוּא גָדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחֻכְמָה וְיִנְיָחוּנוּ לְפָשֵׁט יָדוֹ
קִדְּם לּוֹ הַרְשׁוֹת בְּיָדוֹ : **ב.** שְׁנַיִם מִמֵּתִינִין זֶה לָזֶה בְּקַעֲרָה
שְׁלֹשָׁה אִין מִמֵּתִינִין גָּמְרוּ מֵהֶם שְׁנַיִם וְהַשְּׁלִישִׁי מִפְּסִיק
עִמָּהוּן. גָּמַר אֶחָד מֵהֶן הַשְּׁנַיִם אִין מִפְּסִיקִין לּוֹ אֶלָּא אוֹכְלִין
וְהוֹלְכִין עַד שֶׁגּוֹמְרִין. אִין מְשִׁיחִין בְּסַעֲדָה כְּדִי שֶׁלֹּא יָבֵא
לְיָדֵי סַכְנָה וּמִפְּנֵי זֶה אִם בָּא לָהֶם יֵין בְּתוֹךְ הַמְּזוּן כֹּל אֶחָד
וְאֶחָד מְבַרֵּךְ לְעַצְמוֹ שְׁאֵם בְּרֵךְ אֶחָד וְעוֹנָה הַעוֹנָה אֲמִן
בְּשַׁעַת הַבְּלִיעָה יָבֵא לְיָדֵי סַכְנָה וְאִין מְסַתְּפְלִין בְּפָנָיו הָאוֹכֵל
וְלֹא לְמִנְתּוֹ שְׁלֹא לְבִישׁוֹ :

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ: כָּל הַמְסַפֵּר לְשׁוֹן הָרַע כְּאִלוֹ כְּפָר בְּעֶקֶר, שְׁנֵאמַר (תהלים יב) אֲשֶׁר אָמְרוּ לְלִשׁוֹנֵנוּ נִגְבִּיר שְׁפָתֵינוּ אֲתָנוּ מִי אָדוֹן לָנוּ. וְעַל כֵּן חֲשַׁבּוּהוּ כְּאִלוֹ כְּפָר בְּעֶקֶר, כִּי הוּא מְסַבֵּב וְגוֹרֵם נֶזֶק גָּדוֹל וְרָעָה רַבָּה לַחֲבֵרָיו בְּהַבְאִישׁוֹ אֶת רִיחַם בְּעֵינֵי הָעָם אוֹ בְּשֵׁאֵר דַּרְכֵי הַפְּסֵד וְלֹא יִתְכַּן אֲשֶׁר יָכִין אָדָם לַחֲבֵרָיו כְּלִי מִשְׁחִית וְנֶזֶק מֵר מִמּוֹת מִבְּלִי שְׂיִוְעִיל לְעַצְמוֹ בְּזֶה תוֹחֶלֶת וְרוּחַ מָמוֹן בְּלִתִּי אִם לְכַד יִצְרוּ אֶת נַפְשׁוֹ וּפְרָק עַל שָׁמַיִם מֵעַלְיוֹ וְנִתְקָה מוֹסְרוֹ, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר: אֱלֹהִים זָדִים קָמוּ עָלַי וְגוֹי וְלֹא שְׁמוֹד לְנַגְדָם. וּפְרָשׁוּ זְכוּרֹנִים לְבִרְכָה: וְלֹא שְׁמוֹד לְנַגְדָם, כִּי נִתְכַּוְּנוּ שְׂיִבְרַךְ אוֹתָם שְׂאוּל, כְּמוֹ שְׁאֵמַר לָהֶם (ש"א כג) בְּרוּכִים אַתֶּם לַה' כִּי חִמַּלְתֶּם עַל אֲדוֹנֵיכֶם. וְלֹא שְׁמוֹ אֱלֹהִים לְנַגְדָם שְׁכַתֵּב בְּתוֹרָתוֹ (דברים כז) אָרוּר מִכָּה רַעֲהוּ בִּסְתֵר, וְנֵאמַר (קהלת י): וַיְמָה יִתְרוֹן לְבַעַל הַלְשׁוֹן. וְנֵאמַר עַל דּוֹאֵג (תהלים נב) הוֹתֵת תַּחֲשׁוּב לְשׁוֹנֵד וְגוֹי. אֶהְבֵּת רַע מְטוֹב שְׁקָר מִדְּבַר צֶדֶק סָלָה. וּפְרָשׁוּ בְּמִדְרַשׁ תְּהַלְלִים מַה יִּתְרוֹן לָךְ וַיְמָה בְּצַע כִּי סִפְרַת לְשׁוֹן הָרַע הֵלֵא לְמָמוֹן לֹא הֵייתָ אֶתָּה צָרִיד אִדָּ עֲשֵׂרֶת, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר עָלְיוֹ (ש"א כא) אֲבִיר הָרוּעִים אֲשֶׁר לְשֵׁאוּל. אִין זֶה כִּי אִם אֶהְבֵּתָ אֶת הָרַע מִן הַטוֹב וְשְׁקָר מִדְּבַר צֶדֶק כִּי פִרְקֶת עַל. וְנֵאמַר (משלי ו) לֹא יִבּוֹזוּ לְגַנֵּב כִּי יִגְנוּב וְגוֹי. וְנֵאמַר אַחֲרָיו: נוֹאֵף אִשָּׁה חֲסֵר לֵב וְגוֹי. רְצוֹנֵי לוֹמַר כִּי הוּא רַע מִן הַגֵּנֵב שֶׁהוּא צָרִיד לְמַלְא נַפְשׁוֹ כִּי יִרְעֵב. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֹנִים לְבִרְכָה כִּי הוּא רַע מִן הָרַע רַע מִשְׁנִיָּהֶם כִּי יַחֲטֵא חֲטָאָה גְּדוֹלָה מִבְּלִי הַנְּאָה, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (תהלים קב) מַה יִּתֵּן וַיְמָה יוֹסִיף לָךְ לְשׁוֹן רְמִיָּה. וְהַשְּׁנִית שְׁעַל כֵּן נִחְשָׁב הַמְסַפֵּר לְשׁוֹן הָרַע כְּאִלוֹ כְּפָר בְּעֶקֶר לְפִי שְׂאוּמַר בְּלָבָבוּ כִּי שְׁפָתָיו בְּרִשׁוֹתָיו מִפְּנֵי שְׂאִין בָּהֶם מַעֲשֵׂה וְכִי הוּא הַשְּׁלִיט עַל לְשׁוֹנוֹ וְגַמַר בְּדַעְתּוֹ כִּי אִין לוֹ לְכֹלֵא אֶת רוּחַ שְׁפָתָיו מִדְּבַר הָעוֹלָה עַל רוּחוֹ וְכִי הָאִיבָרִים הֵמָּה לְבַדָּם אִינָם בְּרִשׁוֹתָיו לְחֲטָא בָּהוּ כְּעַנְיָן שְׁנֵאמַר (שם יב) לְלִשׁוֹנֵנוּ

נְגַבִּיר שְׁפָתֵינוּ אֶתְנוּ מִי אֲדוֹן לָנוּ וְלֹא יֹאמֶר אֵיחָהּ אֱלֹהֵי עוֹשֵׂי
אֲשֶׁר כָּל תְּנוּעוֹת יִצְרוֹתָיו נְתוּנוֹת נְתוּנוֹת הֵמָּה לוֹ אַחַת
מֵהֵנָּה לֹא נַעֲדָרָה כָּלָם לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ מְשַׁעֲבָדוֹת רַק אֵין דָּבָר
וְאֶרְשֶׁת שְׁפָה בְּרִשׁוֹתֵינוּ לֹא כֵן הִרְשָׁעִים הַחוֹטְאִים בְּשֶׁאֵר
עֲבֵרוֹת כִּי יוֹדְעִים הֵם כִּי רַע וְמַר עֲזָבָם אֶת הַשֵּׁם אֲדָ:
נִמְשָׁכִים אַחַר תְּאֻתָם וְיִצְרָם הַמִּתְגַּבֵּר וְצָר לָהֶם עַל זֶה:

וזאת הברכה יום שני תורה

יכין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד ד' דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

וְזֹאת לְיִהוּדָה וַיֹּאמֶר שְׁמַע יְהוָה קוֹל
יְהוּדָה וְאַל עֲמוֹ תִּבְיָאֵנוּ יָדָיו רַב לוֹ וְעֶזֶר
מִצָּרָיו תִּתֵּן: (פ) וְדָא לְיִהוּדָה וַאֲמַר קִבֵּל יְיָ צְלוֹתָהּ
דְּיִהוּדָא בְּמִפְקֵיהּ לְאַגְחָא קַרְבָּא וּלְעֵמָּה תִּתֵּיבְנָה לְשָׁלָם יְדוּהֵי יַעֲבָדוּן
לָהּ פְּרַעְנוּתָא מִסְנְאוּהֵי וְסָעִיד מִבְּעֵלֵי דְבְבוּהֵי הָיִי לָהּ:

רש"י זזאת ליהודה. סמך יהודה לראובן, מפני שניהם הודו על קלקול שבדס, שנאמר (חייב טו, יח. יט) אשר חכמים יגידו וגו' להם לבדס וגו' ולא עבר זר בתוכם. ועוד פראו רבותינו, שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר היו עצמות יהודה מתגלגלים בארון מפני נדוי שקבל עליו, שנאמר (בראשית מז, לב) וחטאתי לאבי כל הימים, אמר משה, מי גרם לראובן שיודה יהודה וכו': שמע ה' קול יהודה. תפלת דוד ושלמה ואסא מפני הכושים, ויהושפט מפני העמונים, וחזקיה מפני סנחריב: ואל עמו תביאנו. לשלום מפני המלחמה: ידיו רב לו. יריבו ריבו וינקמו נקמתו: ועזר מנצרו תהיה. על יהושפט התפלל על מלחמת רמות גלעד, (דה"ב יח, לב) ויצעק יהושפט וה' עזרו. דבר אחר, שמע ה' קול יהודה, כאן רמז ברכה לשמעון מתוך ברכתיו של יהודה, ואף כשחלקו ארץ ישראל נטל שמעון מתוך גורלו של יהודה שנאמר (יהושע יט, ט) מחבל בני יהודה נחלת בני שמעון. ומפני מה לא יחד לו ברכה בפני עצמו, שהיה כלבו עליו על מה שעשה בשטים, כן כתוב באגדת תהלים:

וּלְלוֹי אָמַר תִּמְיָד וְאוֹרִיף
לְאִישׁ חֲסִידֶךָ אֲשֶׁר נִסִּיתוּ בְּמִסָּה

תְּרִיבֵהוּ עַל מֵי מְרִיבָה : וּלְלוֹי אָמַר תּוֹמְיָא וְאוּרִיָא
אֶלְבָּשְׁתָּא לְגַבְר דְּאֶשְׁתַּכַּח חֲסִידָא קְדָמָךְ דִּי נְסִיתוּהִי בְּנִסְתָּא וְהוּהוּ
שְׁלִים בְּחִנְתוּהִי עַל מֵי מְצוּתָא וְאֶשְׁתַּכַּח מְהִימָן :

רש"י וללוי אמר. ועל לוי אמר: תמוך ואוריד. כלפי שכניה הוא מדבר: אשר נסיתו במסה. שלא נתלוננו עם שאר המלכיים: תריבבו וגו'. כתרוממו. דבר אחר, תריבבו על מי מריבה, נסתקפת לו לבוא בעלילה, אם משה אמר (במדבר כ, י) שמעו נא המורים, אהרן ומרים מה עשו:

(ט) הָאֵמַר לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא רָאִיתִיו וְאֵת
אָחָיו לֹא הִכִּיר וְאֵת (בנו) בָּנָיו לֹא יָדַע כִּי
שָׁמְרוּ אִמְרֹתֶיךָ וּבְרִיתֶיךָ יִנְצְרוּ : דְּעַל אַבּוּהִי וְעַל

אִמּוֹהָ לֹא רַחַם כִּד חָבּוּ מִן דִּינָא וְאַפִּי אַחוּהִי וּבְנוּהִי לֹא נָסִיב אַרְי

נָטְרוּ מִטְרַת מִימְרֶיךָ וּקְדָמָךְ לֹא אֶשְׁנִיו :

רש"י האמר לאביו ולאמו לא ראיתיו. כשחטאו בעגל ואמרתי (שמות לב, טו) מי לה' אלהי, נאספו אלי כל בני לוי וכוונתם להרוג את אביו אמנו והוא מישראל, או את אחיו מאמו, או את בן בתו, וכן עשו. ואי אפשר לפרש אביו ממש ואחיו מאביו וכן בנו ממש, שהרי לויים הם ומשפט לוי לא חטא אחד מהם שנאמר כל בני לוי: כי שמרו אמתך. (שמות כ, ט) לא יהיה לך אלהים אחרים: ובריתך ינצרו. ברית מילה, שאותם שנלדו במדבר, וישראל לא מלו את בניהם, והם היו מולין ומלין את בניהם:

(י) יוֹרוּ מִשְׁפָּטֶיךָ לְיַעֲקֹב וְתוֹרֹתֶיךָ לְיִשְׂרָאֵל
יְשִׁימוּ קְטוֹרֶה בְּאֶפְדֶּיךָ וְכָלִיל עַל מִזְבְּחֶיךָ :

כְּשֶׁרִין אֵלִין דִּילְפּוֹן דִּינִיךָ לְיַעֲקֹב וְאוּרִיָתֶיךָ לְיִשְׂרָאֵל יְשׁוּיוֹן קְטוֹרֶת

בּוֹסְמִין קְדָמָךְ וּגְמִיר לְרַעְוָא עַל מִדְּבַחֶיךָ :

רש"י יורו משפטיך. ראויין אלו לכד: וכליל. עולה:

(ט) לְמַעַן דַּעַת כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי יִהְיֶה הוּא
 הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד : בְּדִיל דִּידְעוּן כָּל עַמְמֵי אַרְעָא אַרִי
 יי הוּא אֱלֹהִים לִית עוֹד : (סא) וְהָיָה לְבַבְכֶם שָׁלֵם עִם
 יִהְוֶה אֱלֹהֵינוּ לָלֶכֶת בְּחַקֵּינוּ וְלִשְׁמֹר
 מִצֻּוֹתָיו כִּיּוֹם הַזֶּה : וְיִהִי לְבַכּוֹן שְׁלִים בְּדַחֲלָתָא דִּי
 אֱלֹהֵנָא לְמַחֵד בְּקִימוּהִי וְלְמַטֵּר פְּקוּדוּהִי כִּיּוֹמָא הַדִּין : (סב)
 וְהַמֶּלֶךְ וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ זִבְחִים זִבַּח
 לְפָנֵי יִהְוֶה : וּמִלְכָּא וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמִּיהָ מִנְכָּסִין נְכֶסֶת קוּדְשִׁין
 קָדָם יי : (גס) וַיִּזְבַּח שְׁלֹמֹה אֵת זִבַּח הַשְּׁלָמִים
 אֲשֶׁר זִבַּח לַיהוָה בְּקָר עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם
 אֶלֶף וְצֹאן מֵאָה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וַיַּחֲנֹכוּ
 אֵת בַּיִת יִהְוֶה הַמֶּלֶךְ וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל :
 וּנְכִיס שְׁלֹמֹה יַת נְכֶסֶת קוּדְשָׁא דִּי נְכִיס קָדָם יי תּוֹרֵי תַרְתִּין רַבּוּא
 וְתַרִין אֶלְפִין וְעֵנָא תַרְתָּא עֶסְרֵי רַבּוּא וַחֲנִיכּוּ יַת בַּיִת מִקְדָּשָׁא דִּי
 מִלְכָּא וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל :

כתובים - תהילים - פרק מו

(יא) הֲרַפּוּ וּדְעוּ כִּי אֲנֹכִי אֱלֹהִים אַרוּם
 בְּגוֹיִם אַרוּם בְּאָרֶץ : פְּסָקוּ מִן קִרְבָּא וַיִּדְעוּ אַרוּם
 אֲנָא יי רַמָּא בְּעַמְיָא רַמָּא עַל יְתַבֵּי אַרְעָא :

רש"י הרפו . ענמכם מלכא עוד על ירושלים : ודעו כי אנכי אלהים וגו' ארום בארץ . אתרומם בנקמתו
 אשר אעשה :

(יב) יְהוָה צָבָאוֹת עִמָּנוּ מִשָּׁגָב לָנוּ אֱלֹהֵי
יַעֲקֹב סֵלָה : מִימְרָא דַּיֵּי צָבָאוֹת בְּסַעֲדָנָא תִּקְוֹף לָנָא אֱלֹהָא
דַּיַּעֲקֹב לְעַלְמִין : מִז (א) לְמַנְצַח לְבַנֵּי קִרַח
מִזְמֹר : לְשַׁבְּחָא עַל יְדִיהוֹן דְּבַנֵּי קִרַח תְּוִשְׁבְּחָתָא : (ב) כָּל
הָעַמִּים תִּקְעוּ כָף הָרִיעוּ לְאֱלֹהִים בְּקוֹל
רָנָה : כָּל עַמֵּי תִקְעוּ יָדָא בְּחֻדְנָא יַבִּיבוּ קָדָם יֵי בְּקַל תְּוִשְׁבְּחָתָא
:

רש"י תקעו כף . התערכו יחד זה עם זה להריע לאלהים בקול רנה :

משנה מועד קטן פרק ב

א. מי שֶׁהִפְךָ אֶת זִיתָיו וְאַרְעוֹ אֵבֶל אוֹ אֲנָס, אוֹ
שֶׁהִטְעוּהוּ (פּוֹעֲלִים), טוֹעֵן קוֹרָה רֵאשׁוּנָה וּמְנִיחָה לְאַחַר
הַמוֹעֵד. דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: זוֹלָף
וְגוֹמֵר וְגָף כְּדָרְכּוֹ :

ברטנורה (ה) מי שהפך. לרך בני אדם שמהפכין הזיתים בתוך המטען שהם נכורין
בו כשרואים להכניסן לבית הבד ואי לא מסיק להו לבד לטחון לאחר שהפכו פסדי:
וארעו אבל. שאסור במלחכה: או שהטעוהו פועלים. שלא באו למלחכתו והגיע
המועד טוען של הזיתים קורה של בית הבד פעם ראשון ומכביד כדי שיזובו קלת
ולא יפסידו אבל לא בפעם שניה משום דתו לא פסדי. ומהכא שמעינן דדברים
המותרים במועד אסור לאבל לעשותם בידו בימי אבלו מדהתני וארעו אבל ומחמת
האבל עכב עד המועד טוען קורה ראשונה במועד אבל בימי אבלו היה אסור לטעון
בידו אפילו קורה ראשונה. אבל אחרים טוענים לו: זולף. שופך הזתים ע"ג בית
הבד. וכל מידי דשפיך קרוי זילוף: וגומר. סחיטתם ועלירם בבית הבד: וגף. סותם
פי החבית. והלכה כרבי יוסי:

ב. וְכֵן מִי שֶׁהָיָה יֵינוּ בְּתוֹךְ הַבּוֹר וְאַרְעוֹ אֵבֶל אוֹ אֲנָס, אוֹ שֶׁהִטְעוּהוּ (פוֹעֲלִים), זוֹלָף וְגוֹמֵר וְגַף כְּדַרְפוֹ. דְּבַרֵי רַבִּי יוֹסִי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עוֹשֶׂה לוֹ לְמוֹדִים, בְּשֶׁבִיל שְׂלָא יַחְמִיץ:

דרטורה (ג) בתוך הבור. חפירה שתחת הגת מסויידת צמיד לקבל היין: למודים. נסרי' של עץ כלומר מכסה אותן עם צנסיים שלא יחמיץ ולא יסלהו מן הבור. והלכה כר' יוסי:

ג. מְכַנִּיס אָדָם פְּרוֹתָיו מִפְּנֵי הַגְּנָבִים וְשׁוֹלָה פְּשָׁתָנוּ מִן הַמְּשָׁרָה בְּשֶׁבִיל שְׂלָא תֵּאבֵד, וּבְלֵבֵד שְׂלָא יִכּוֹן אֶת מְלֵאכְתּוֹ בְּמוֹעֵד. וְכֵלָן אִם כּוֹנֵן מְלֵאכְתּוֹ בְּמוֹעֵד, יֵאבְדוּ:

דרטורה (ג) ושולה פשתנו. כל מה שמעלה מן המים קרוי שולה: אם כווננו מלאכתו במועד יאבדו. צ"ל מאבדים אותו ממון ועושים אותו הפקר:

ד. אֵין לוֹקְחִין בְּתִים, עֲבָדִים וּבְהֵמָה, אֶלָּא לְצַרְךָ הַמוֹעֵד, אוֹ לְצַרְךָ הַמוֹכֵר, שְׂאִין לוֹ מֵה יֵאכֵל. אֵין מְפַנִּין מִבֵּית לְבֵית, אֶבֶל מִפְּנֵה הוּא לְחֻצְרוֹ. אֵין מְבִיאִין פְּלִים מִבֵּית הָאֵמֶן. וְאִם חוֹשֵׁשׁ לָהֶם, מְפַנֵּן לְחֻצֵר:

דרטורה (ה) אלא לצורך המועד. שהקונה צריך להם במועד. בתים ליטב בהם. עבדים לשמשו. בהמה לשחיטה: או לצורך המועד. שצריך למטות להוציאן לצורך יום טוב: אין מפנים. כלי' או תבואה מבית לבית אחר רחוק ממנו מפני הטורח: אבל מפנה לחצרו. לבית אחר שבאותו חצר לנעה הוא אבל מבית לבית דרך ר"ה לא: אין מביאין כלים מבית האומן. וה"מ כלים שאינן לצורך המועד אבל כלים שהן לצורך המועד כגון כרים וכסתות וכוסות וקיתוניות שרי: ואם חושש להם. שמה יגנבו מבית האומן או אם צריך האומן לשכרן ואין בעל הכלי מאמינו כי ירא שמה ישאל ממנו שכר פעולתו פעם שניה:

ה. מחפין את הקציעות בקש. רבי יהודה אומר, אף מעבין. מוכרי פרות, כסות וכלים, מוכרים בצנעה לצרף המועד. הצידין והדששות והגרוסות, עושין בצנעה לצרף המועד. רבי יוסי אומר: הם החמירו על עצמן:

דרטורה (ה) מחפין את הקציעות. תאנים שטוחין כסדה ליבסן מחפין מכסין אותן בקש מפני הגשמים: אף מעבין. שנותנין אותן זו ע"ג זו. ועושין אותן כמין כרי שיהיו העליונות מגינות על התחתונות: הדששות. שדשים וכותשים חטים לדיוסא: הגרוסות. שעושים גריסין של פול: הם. האומנין החמירו על עצמן. ואין עושין אפי' בלנעה ואין הלכה כרבי יוסי:

גמרא מועד קטן דף יב ע"ב

רבי יהודה נשיאה נפק בחומרתא דמדושא ואשתי מיא דאחים קפילא ארמאה שמע רבי אמי איקפד אמר רב יוסף: מאי טעמא איקפד אי משום חומרתא דמדושא הא תניא השירין הנזמים והטבעות הרי הן ככל הכלים הנטלין בחצר אי משום דאשתי מיא דאחים קפילא ארמאה הא אמר שמואל בר יצחק אמר רב: כל שנאכל כמות שהוא חי אין בו משום בשולי נכרים אדם חשוב שאני. אמר רב חננאל אמר רב: קוצץ אדם דקל במועד אף על פי שאין צריך אלא לנסרת שלו לייט עלה אביי. רב אשי הוה לה אבא בשלנייא אזל למיקצייא בחולא דמועדא אמר לה רב שילא משלנייא לרב אשי מאי דעתיד דקאמר רב חננאל אמר רב: קוצץ אדם דקל במועד אף על פי שאין צריך אלא לנסרת שלו הא לייט עלה אביי אמר לה לא שמיע לי, כלומר לא סבירא לי אישתמיט נרגא בעי

לְמִיפְסָקָה לְשָׁקָה שְׁבָקָה וְהָדַר אֶתָּא רַב יְהוּדָה שָׁרָא
לְמַעְקָר כְּתָנָא וּלְמַקְטָל כְּשׁוּתָא וּלְמַעְקָר שׁוּמְשָׁמִי אָמַר לֵיה
אַבְיֵי לְרַב יוֹסֵף בְּשִׁלְמָא כִּיתָנָא חֲזִי לְחַפִּיפָה כְּשׁוּתָא חֲזִי
לְשַׁכְרָא אֶלָּא שׁוּמְשָׁמִי לְמַאי חֲזִי חֲזִי לְנִזְיֵי דְאִית בְּהוּ. רַבִּי
יִנְאִי הָוָה לֵיה הֵהוּא פְּרֻדִּיסָא דְמָטָא זְמַנִּיה בְּחוּלָא דְמוֹעֲדָא
קְטָפָה. לְשָׁנָה שְׁהִיּוּהָ פְּלִי עֶלְמָא לְפְּרֻדִּיסִיּהוּ בְּחוּלָא
דְמוֹעֲדָא אֶפְקָרִיהָ רַבִּי יִנְאִי לְפְּרֻדִּיסִיהָ הֵהוּא שְׁתָּא :

רס"י נפק. בחכר בשבת: בחומרת' למדושא. טבעת היא של מתכת וחוטמה של
אלמוג: שירין. נוסקי"א בלעז: כל שהוא נאכל כמות שהוא חי. ומיא שחו אינסי
כמות שהן: אדם חשוב שאני. יש לו להחמיר על עצמו יותר ולא הוה ליה למיפק
בחומרת' למדושא ולא למשתי מיא דאחים קפילא נכרי: לנסורת. עאים דקים
שנופלין מן החתיכה: אבא. יער: בשלנייא. פירוש שם העיר כלומר היה לו יער
באותו מקום: אישתמיט נרגא בעי למיפסקיה לשקיה. דרב אשי משום דעבר
אדאציי: שבקיה. לאבא דלא קלליה במועד שהרגיש משום דעבר אדאציי נפל ליה
נרגא: למיעקר כיתנא. בחולא דמועדא: למיקטל. לחתוך: כשותא. הימלין:
לחפיפה. לכסות בו מאכל כגון תאנים ותמרים לכורך המועד: לנזיי. כמו נזייתא
דשיכרא לנזיי גרעינין דאית בהו בשומשמין דחזי למיעבד בהו משחא: אפקריה
ר' ינאי לפרדיסי'. משום דעל ידו היה תקלה לעלמא דשהו עד לחולא דמועד'
וקטפי:

זוהר אמור דף קג ע"א

תָּא חֲזִי כָּל אַנּוּן שְׁנִין דְּקָאִים אֶהְרֹן הוּוּ יִשְׂרָאֵל בְּצִלָּא
דְּמֵהִימְנוּתָא תְּחוּת אֶלִּין עֲנִיָּין. בְּתַר דְּמִית אֶהְרֹן אֶסְתַּלַּק
עֲנָנָא חַד דְּהוּא יְמִינָא דְּכֹלָא וְכַד הָאִי אֶסְתַּלַּק אֶסְתַּלְּקוּ כָּל
שָׂאָר עַמִּיָּה (נ"א עֲנִיָּין) וְאֶתְחַזִּיאוּ כְּלָהוּ בְּגָרִיעוּתָא וְהָא
אוֹקְמוּהָ דְּכִתִּיב (במדבר כ) וַיִּרְאוּ כָּל הָעֵדָה כִּי גָוַע אֶהְרֹן אֶל
תִּקְרִי וַיִּרְאוּ אֶלָּא וַיִּרְאוּ מִיַּד וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מִלֶּךְ עֶרְד
יוֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי בָא יִשְׂרָאֵל דְּרָךְ הָאֶתְרִים שְׁמַע דְּאֶסְתַּלְּקוּ
אַנּוּן עֲנִיָּים וּמִית תִּיָּרָא רַבְרָבָא דְּכָל אַנּוּן עֲנִיָּים אֶתְקִשְׁרוּ

בִּיה אָמַר רַבִּי יִצְחָק הַכֵּנְעָנִי מְלֻךְ עָרֵד יוֹשֵׁב הַנֶּגֶב וְדַאי. וְכֵן
 אָתּוּ אֲנוּן מְאֻלְלִין דְּשֻׁדֵּר מִשָּׁה אָמְרוּ עַמְלֵק יוֹשֵׁב בְּאַרְץ
 הַנֶּגֶב בְּגִין לְתַבְרָא לְבִיהוּ דְּהָא בְּעַמְלֵק אֲתַבֵּר חִילִיָּהוּן
 בְּקִדְמִיתָא. אָמַר רַבִּי אָבָא וַיִּשְׁמַע הַכֵּנְעָנִי מֵאִי קָא מִירֵי
 הָכָא בְּתַר דְּאַסְתַּלְקוּ אֲנוּן עֲנָנִים אֶלָּא כְּנַעַן כְּתִיב בִּיה
 וַיֹּאמֶר אַרְוִיר כְּנַעַן עֶבֶד עֶבְדִּים יְהִיָּה לְאַחִיו. הָכָא אוֹלִיפְנָא
 מֵאֵן דְּאַפִּיק גְּרַמִּיָּה מְצֻלָּא דְּמַהִימְנוּתָא אֲתַחֲזִי לְמַהוּי עֶבֶד
 לְעֶבְדֵי עֶבְדִּין. הֵדָּא הוּא דְּכְתִיב (במדבר כא) וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל
 וַיִּשָּׁב מִמֶּנּוּ שְׂבִי הוּא נָטַל עֶבְדִּין מִיִּשְׂרָאֵל לְגְרַמִּיָּה וְעַל דָּא
 כְּתִיב (ויקרא כג) כָּל הָאֲזָרַח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בְּסֻכּוֹת כָּל מֵאֵן
 דְּאִיהוּ מִשְׁרָשָׂא וְגִזְעָא קִדְיִשָׂא דְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בְּסֻכּוֹת
 תַּחּוֹת צֻלָּא דְּמַהִימְנוּתָא. וּמֵאֵן דְּלִיתִיהּ מְגִזְעָא וְשְׂרָשָׂא
 קִדְיִשָׂא דְּיִשְׂרָאֵל לֹא יִתִּיב בָּהּ וַיְפֹק גְּרַמִּיָּה מִתַּחּוֹת צֻלָּא
 דְּמַהִימְנוּתָא. כְּתִיב (הושע יב) כְּנַעַן בִּידוֹ מֵאֲזִנֵי מִרְמָה דָּא
 אֶלְיַעֲזָר עֶבֶד אַבְרָהָם. וְתָא חֲזִי כְּתִיב אַרְוִיר כְּנַעַן. וּבְגִין
 דְּזָכָה כְּנַעַן דָּא לְשִׁמְשָׂא לְאַבְרָהָם כִּיּוֹן דְּשִׁמְשָׂא לְאַבְרָהָם
 יִתִּיב תַּחּוֹת צֻלָּא דְּמַהִימְנוּתָא זָכָה לְמִיפָק מִהֵהוּא לְטִיָּא
 דְּאַתְלִטִּיָּא. וְלֹא עוֹד אֶלָּא דְּכְתִיב בִּיה בְּרָכָה. דְּכְתִיב (בראשית
 כד) וַיֹּאמֶר בֹּא בְרוּךְ יְיָ. מֵאִי קָא מִירֵי. דְּכָל מֵאֵן דְּיִתִּיב
 תַּחּוֹת צֻלָּא דְּמַהִימְנוּתָא אַחֲסִין חִירוֹ לִיה וְלִבְנוֹי לְעַלְמִין
 וְאַתְבְּרֵךְ בְּרַכְתָּא עֲלָאָה. וּמֵאֵן דְּאַפִּיק גְּרַמִּיָּה מְצֻלָּא
 דְּמַהִימְנוּתָא אַחֲסִין גְּלוּתָא לִיה וְלִבְנוֹי דְּכְתִיב וַיִּלָּחֶם
 בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשָּׁב מִמֶּנּוּ שְׂבִי:

תרגום הזהר ז"ל ור"ה, כל ילפי השנים שנמנח אהרן, היו ישראל צ"ל
 האמונה, פחת ילפי שבעת העננים, אחר שפנת אהרן נסתלק ענן אחד,
 מדתו, שהיא הימין של כלם, כשנסתלק זה, נסתלקו כל שאר העננים עמו,
 ונראו כלם בחסרון מישראל. והרי העמדנו, שפתוב, ויראו כל העדה כי
 גוע אהרן, אל תקרי ויראו, אלא ויראו, מיד וישמע הכנעני מלך ערד
 יושב הנגב כי זא ישראל דרד האחרים. שמע שנסתלקו ענני הפזוד, ומת
 מורה דרד הגדול, שכל ילפי העננים היו מהשרים זו. אמר רבי יצחק:
 הכנעני מלך ערד יושב הנגב ודאי, וכשצאו ילפי המרגלים ששלח משה,
 אמרו, עמלק יושב בארץ הנגב. כדי לשצר לזם. כי בעמלק נסצר פחם

תחלה. אמר רבי אבהו: וישמע הפנעני, מה ענינו של פנעני פאן, שצא אחר
שנסתלקו העננים. אלא פנען פתוב צו, ויאמר ארור פנען עבד עבדים
יהיה לחיו, ולמדנו פאן, שמי שמוציא עצמו מכל האמונה הוא ראוי להיות
עבד, לעבדי עבדים, ז"ש, ויפחם בישראל וישב מפנו שבי, שפחה לעצמו
עבדים מישראל. ועל פן פתוב כל האזרח בישראל יסבו בסופות. כי כל מי
שהוא משרש וגזע קדוש מישראל, יסבו בספות פחת כל האמונה. ומי שאינו
מגזע ושרש הקדוש של ישראל, לא יסב צהם, ומוציא את עצמו מפחת כל
האמונה. פתוב, פנען צידו מאזני מרמה, זהו אליעזר עבד אברהם. וצא
וראה, פתוב, ארור פנען. ומשום פנען הזה שהוא אליעזר, זכה לשמש את
אברהם, כיון ששמש את אברהם, וישב פחת כל האמונה, זכה ליצאת מאותה
הקללה שנתקלל, ולא עוד, אלא שפתוב צו צרכה, שפתוב, ויאמר צא צרוף
ה'. מהו מלמדנו. הוא, שכל מי שישב פחת כל האמונה, מנחיל חרות לו
ולצניו לעולם, ומתצריך בצרכה עליונה. ומי שמוציא את עצמו מכל
האמונה, מנחיל גלות לו ולצניו. שפתוב, ויפחם בישראל וישב מפנו שבי.

פסוקה

הלכה

רמב"ם הלכות ברכות פרק ז

א. השמש שעומד לפני המסבין אינו אוכל עמהו. ודרך
רחמנות הוא לתן לתוך פיו מכל תבשיל ותבשיל כדי לישב
דעתו. ואם נתנו לו יין מברך על כל כוס וכוס שנותנין לו
מפני שאין שתיתו תלויה ברצונו אלא ברצונם: **ב.** יצא
אחד מן המסבין להשתין מים נוטל ידו אחת ונכנס. דבר
עם חברו והפליג נוטל שתי ידיו ונכנס. אם היו מסבין
לשתיה נכנס. ויושב במקומו ונוטל ידיו ואחר כך מחזיר
פניו לאורחיו. ולמה נוטל במקומו שפא יאמרו לא נטל
ידיו מפני שאין שם אכילה:

מוסר

משערי תשובה לרבינו יונה דף ל"ב ע"ג

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ: שְׁקוּל לְשׁוֹן הָרַע כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ עֲבֵרוֹת וְאֵלוּ
הֵן: עֲבוּדָה זָרָה וְגִלּוּי עֲרִיּוֹת וְשִׁפְיכוֹת דָּמִים. בְּעֲבוּדָה זָרָה
נֶאֱמַר (שְׁמוֹת ל"ב) אֲנִי חֹטֵא הָעָם הַזֶּה חֲטָאָה גְדוֹלָה. בְּגִלּוּי
עֲרִיּוֹת נֶאֱמַר (בְּרֵאשִׁית ל"ט) וְאִידָּ אֶעֱשֶׂה הָרָעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת.
בְּשִׁפְיכוֹת דָּמִים נֶאֱמַר (שֵׁם ז') גְּדוֹל עוֹנֵי מִנְשׂוּא וְאֵלוּ עַל לְשׁוֹן
הָרַע נֶאֱמַר (תְּהִלִּים י"ב) יִכְרַת ה' כָּל שִׁפְתֵי חֲלָקוֹת לְשׁוֹן מִדְּבַרַת
גְּדוֹלוֹת. וְהִנֵּה אָנוּ צָרִיכִים לְפָרֵשׁ לָךְ הַיָּאָדָּ יִתְכַּן כִּי יִהְיֶה
עוֹן לְשׁוֹן הָרַע יִתֵּר עַל הַשְּׁלֹשׁ הָאֵלֶּה הֲלֹא עַל כָּל אֶחָד מֵהֶן
אָמְרוּ זְכוֹרֹנִם לְבִרְכָה יִהְיֶה אָדָם וְאֵל יַעֲבֹר עֲלֵיהֶן וְאָמְרוּ:
חַמוּרָה עֲבוּדָה זָרָה שְׁכָל הַמוּדָה בָּהּ כְּכוֹפֵר בְּכָל הַתּוֹרָה.
וְאָמְרוּ כִּי הַמוּמָר לְעֲבוּדָה זָרָה מוּמָר לְכָל הַתּוֹרָה כְּלָה
וְכֹאֲשֶׁר תִּשִׂים לְבָבְךָ לְמֵאֲמָרִם זְכוֹרֹנִם לְבִרְכָה תִּמְצָא לוֹ
כְּמָה שְׂרָשִׁים וְכְמָה פְּנִים. כִּי בַעַל הַלְשׁוֹן הוּא שׁוֹגֵה
בְּאֵוִלָּתוֹ עֶשֶׂר פְּעָמִים יִכְלִים בְּיוֹם וַיִּבְאֵשׁ וַיִּחְפִּיר וַיִּדְבֵּר
שִׁפְתֵי יִתֵּר וַיִּכֶּה בְּסִתֵּר וַיִּמֵּי יִתֵּן קֶץ לְעֹנְשׁוֹ כִּי בַעַל הַלְשׁוֹן לֹא
יִשִּׁים קִנְיָי לְמִילִין בְּשִׁגָּם עֲבָרָה קְלָה כְּבִדָּה מְאֹד עַל
הַשְּׂגוֹת הָאֵוִלָּת פְּעָמִים רַבּוֹת כְּאֲשֶׁר הִקְדַּמְנוּ אָף כִּי חֲטָאָה
גְּדוֹלָה וְרָעָה חוֹלָה וּבְאֲמָרִם זְכוֹרֹנִם לְבִרְכָה שְׁקוּל לְשׁוֹן
הָרַע כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ עֲבֵרוֹת רוּצָה לוֹמֵר כְּנֶגֶד עוֹבֵר אוֹתָן לְעַת
שְׂיִתְקִפוּ יִצְרוּ לֹא כְּנֶגֶד הַמוּמָר וְהַיּוֹצֵא מִן הַכֹּל לְעֵבֶר
עֲלֵיהֶן בְּכָל עֵת:

וזאת הברכה יום שלישי תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה ראשונה דשם ב'ין להשאר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(יא) בְּרִדְ יְהוָה חִילוֹ וּפְעַל יָדָיו תִּרְצֶה מִחַץ
מִתְנַיִם קָמְיוֹ וּמִשְׁנָאִיו מִן יְקוּמוֹן : (ס) בְּרִדְ
יְי נְכֹסוּהִי וְקוֹרְבֹן יְדוּהִי תִקְבַּל בְּרַעְוָא תִבְר חֲרָצָא דְסְנָאוּהִי וּדְבַעְלִי
דְּבֹהִי דְלָא יְקוּמוֹן :

רש"י מחז מתנים קמיו. מחז קמיו, מכת מתנים, כענין שנאמר (תהלים סט, כד) ומתניהם תמיד המעל, ועל המעוררין על הכהנה אמר כן. דבר אחר, ראה שעתידין חשמנאי ובניו להלחם עם היונים והתפלל עליהם לפי שהיו מועטים, שנים עשר בני חשמנאי ואלעזר כנגד כמה רבבות, לכך נאמר בדרך ה' חילו ופעל ידיו תרצה: ומשנאו מן יקומו. מחז קמיו ומשנאו מהיות להם תקומה:

(יב) לְבַנְיָמוֹן אָמַר יָדִיד יְהוָה יִשְׁכֹּן לְבַטַח
עָלָיו חֲפִף עָלָיו כָּל הַיּוֹם וּבֵין כְּתִפָּיו
שָׁכֵן : (ס) לְבַנְיָמוֹן אָמַר רְחִימָא דִּי יִשְׂרָי לְרַחֲצוֹ עֲלוּהִי יְהִי מְגוֹ
עֲלוּהִי כָּל יוֹמִיָא וּבְאַרְעֵיהּ תִּשְׂרָי שְׂכַנְתָּא :

רש"י לבנימון אמר. לפי שברכת לוי בעבודת הקרבנות, ושל בנימין בזמן בית המקדש בחלקו, סמך זה לזה, וסמך יוסף אחריו, שאף הוא משכן שילה היה בנוי בחלקו, שנאמר (שם ע"ח, סז) וימאס באהל יוסף וגו'. ולפי שזאת עולמים חזיב משילה לכך הקדים בנימין ליוסף חפף עליו. מכסה אותו ומגין עליו: כל היום. לעולם, משנבחרה ירושלים, לא שרתה שכניה במקום אחר: ובין כתפיו שכן. בגובה ארצו היה, בית המקדש בנוי אלא שנמוך עשרים ושלש אמה מעין עיטס, ואם היה דעתו של דוד לבנותו, כדאיתא בשחיטת קדשים (זבחים נ"ג, ב) אמרי נחתי ביה פורתא משום דכתיב ובין כתפיו שכן, איך לך נאה בשור יותר מכתפיו:

(יג) וּלְיוֹסֵף אָמַר מְבָרְכֶת יְהוָה
אֲרָצוֹ מִמְּגַד שָׁמַיִם מְטָל וּמִתְהוֹם רִבְצָת
תַּחַת : וּלְיוֹסֵף אָמַר מְבָרְכָא מוֹ קָדָם יְי אַרְעֵיהּ עֲבָדָא מְגַדְנִי
מְטָלָא דְשָׁמַיָא מְלַעְלָא וּמִמְבּוּעֵי עֵינָנוּ וּתְהוּמִין דְּנִגְדָּן מִמְעַמְקֵי
אַרְעָא מְלַרְע :

רש"י מברכת ה' ארצו. שלא היתה בנחלת השבטים ארץ מלאה כל טוב כארצו של יוסף: ממגד. לשון

עדנים ומתק: ומתהום. שהתהום עולה ומלחלח אותה מלמטה, אתה מואל כל השצטים ברכתו של משה מעין ברכתו של יעקב:

(ד) **וּמִמָּגֵד תְּבוֹאת שֶׁמֶשׁ וּמִמָּגֵד גֶּרֶשׁ**
יְרֵחִים: וְעִבְדָּא מְגִדְנִין וְעִלְלוּ מִיבּוּל שֶׁמֶשׂא וְעִבְדָּא מְגִדְנִין
מִרִישׁ יְרַח בִּירַח:

רש"י וממגד תבואת שמש. שהיתה ארלו פתוחה לחמה וממתקת הפרות: גרש ירחים. יס פרות שהלכנה מבשלתו ואלו הן, קשואין ודלועין. דבר אחר גרש ירחים. שהארץ מגרשת ומוציאה מחדש לחדש:

(ט) **וּמִרְאֵשׁ הַרְרֵי קָדָם וּמִמָּגֵד גְּבְעוֹת**
עוֹלָם: וּמִרִישׁ טוּרְיָא בְּפִירְיָא וּמִטוּב רָמֶן דְּלָא פְּסָקוּ:

רש"י ומראש הררי קדם. ומזרכת מראשית בשול הפרות שהרריה מקדימין לזכר בשול פירותיהם. דבר אחר מגיד שקדמה בזיאתן לשאר הרים: גבעות עולם. גבעות העושות פרות לעולם ואינן פוסקות מעולם הגשמים:

נביאים - מלכים א - פרק ח

(טז) **בַּיּוֹם הַהוּא קָדַשׁ הַמֶּלֶךְ אֶת תּוֹךְ**
הַחֲצִיר אֲשֶׁר לְפָנָי בַּיּוֹם הַהוּא כִּי עָשָׂה שָׁם
אֶת הָעֵלָה וְאֶת הַמִּנְחָה וְאֶת חֶלְבֵי
הַשְּׁלָמִים כִּי מִזֶּבַח הַנִּחֻשֶׁת אֲשֶׁר לְפָנָי
יְהוָה קָטַן מִהַכִּיל אֶת הָעֵלָה וְאֶת
הַמִּנְחָה וְאֶת חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים: בַּיּוֹמָא הַהוּא
קָדִישׁ מִלְפָּא ית גו דְּרִתָּא דִּי קָדָם בֵּית מִקְדָּשָׁא דִּי אַרִי עִבְדַּ תַּמָּן
ית עֲלֵתָא וְיַת מִנְחָתָא וְיַת תְּרַבֵּי נְכֻסַּת קוּדְשֵׁי אַרִי מִדְּבַחָא דִּנְחֻשָׁא

די קדס יי דחיק מלסוּבְּרָא ית עלתא וית מנחתא וית תרבי נכסת
קודשִׁיא :

רש"י את תוך החלל . דברים ככתבן , דברי רבי יהודה . קדש את רצפת העזרה בקדושת מזבח , להקטיר על הרצפה (זבחים טו א) : כי מזבח הנחשת . מזבח האבנים שעשה תחת מזבח הנחושת : קטן מהכיל את העולה ואת המנחה . שהרבו להביא . אמר לו רבי יוסי : והלא כבר נאמר (לעיל ג ד) : אלף עולות יעלה שלמה על המזבח , שעשה משה , וכשאתה מגיע לחשבון אמות ולמנין עולות , זה של אבנים גדול משל משה , שמזבח משה מקום מערכתו אמה על אמה , וזהו מקום מערכתו עשרים וארבע על עשרים וארבע , הרי של שלמה חמש מאות שבעים ושש כשל משה (זבחים טו ב) . אם כן מהו קידש המלך את תוך החלל , שקבע בו מזבח של אבנים מחובר ברצפה (שם טא) : קטן מהכיל . כשל משה הוא אומר , כאלם שאומר לחזירו : ננס פלוני ופסול לעבודה (שם טו ב) :

(סח) ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים לפני יהוה אלהינו שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום :
ועבד שלמה בעדנא ההיא ית חגא וכל ישראל עמה קהלא רב ממיעלנא דחמת עד נחלא דמצרים קדס יי אלהנא שבועא יומין חנופת ביתא ושבעא יומין חגא ארבעת עשר יומין :

רש"י מלבוא חמת . שהיא בצפונה של ארץ ישראל : עד נחל מצרים . שהיא כנגדו דדרומה , באלה מסעי (במדבר לד פסוקים ה ח) : שבעת ימים . של חינוך : ושבעת ימים . חג הסוכות , נמלא שאכלו ושתו ביום הכיפורים (מועד קטן ט א) :

(סו) ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב על כל הטובה אשר עשה יהוה לדוד עבדו ולישראל עמו :
ביומא תמינאה שלח ית עמא ובריכו ית מלכא ואזלו לקרויהון פד חדון ושפירא לבהון על כל טבתא דעבד יי לדוד עבדיה ולישראל עמה :

רש"י לדוד עבדו . להודיע שמחל לו עונותיו , כלאיתא במועד קטן (טו) : בשעה שדקש שלמה להכניס הארון לבית קדשי הקדשים , דברו שיערים זה בזה : ולישראל עמו . שמחל להם על עון יום הכיפורים , ויתתה בת קול ואמרה : כולכם מזומנים לחיי העולם הבא (טו) :

ט (א) וַיְהִי כְּכַלּוֹת שְׁלֹמֹה לְבַנּוֹת אֶת בַּיִת
יְהוָה וְאֶת בַּיִת הַמִּלְכָּד וְאֶת כָּל חֲשֶׁק
שְׁלֹמֹה אֲשֶׁר חָפֵץ לַעֲשׂוֹת : (פ) וַהֲוֶה כַּד שִׁיִּצִי
שְׁלֹמֹה לְמַבְנֵי יֵת בַּיִת מִקְדָּשָׁא דְדֵי וַיֵּת בַּיִת מִלְכָּא וַיֵּת כָּל רְעוּת
שְׁלֹמֹה דְאַתְרֵיעִי לְמַעְבָּד : (ב) וַיֵּרָא יְהוָה אֶל שְׁלֹמֹה
שְׁנִית כַּאֲשֶׁר נִרְאָה אֵלָיו בְּגִבְעוֹן : וְאַתְגְּלִי יֵי
לְשֹׁלֹמֹה תַנְיָנוֹת כְּמָא דְאַתְגְּלִי לִיהּ בְּגִבְעוֹן :

כתובים - תהילים - פרק עז

(טז) גִּאֲלַת בְּזִרוּעַ עֵמֶד בְּנֵי יַעֲקֹב וַיּוֹסֶף
סִלָּה : פְּרֻקְתָּא בְּגִבּוֹרַת אֲדָרְעָד עֵמֶד בְּנֵיָא דְאוֹלִיד יַעֲקֹב וַזֶּן יוֹסֶף
לְעַלְמִין : (יז) רְאוּף מִיִּם אֱלֹהִים רְאוּף מִיִּם
יַחֲיִלוּ אֵף יִרְגְּזוּ תְהַמּוֹת : חֲמוֹן שְׂכַנְתָּד בְּגוֹ יִמָּא
רְתַתּוֹן עֲמִיָא לְחוּד אֲתֵרְגִּזוֹן תְּהוֹמִיָא :

רש"י ראוף מים . רבים כשנגלית על הים :

(יח) זָרְמוּ מִיִּם עָבוֹת קוֹל נְתָנוּ שְׁחָקִים אֵף
חֲצִצְיָד יִתְהַלְכוּ : אַחֲתוּ מִיָּא עֲנְנֵי שְׂמִיָּא קְלִין יִהְבוּ
שְׁחָקֵי לְחוּד כְּפִי גְרָרָד אֲזִלִּין וּמְשַׁתְּלֵהְבִין :

רש"י זרמו מים עבות . שחקים נטפו זרם מים עבים : חלציד . כמו חלץ :

(יט) קוֹל רַעֲמָהּ בַּגִּלְגַּל הַאֵירוּ בְּרָקִים תִּבֵּל

רְגִזָּה וַתִּרְעַשׂ הָאָרֶץ : קֹל אֲכִלְיוּתָהּ בַּגִּלְגַּל אֲשֶׁתִּמַּע
אֲנַהִירוּ בְּרָקִין תִּבֵּל רְגִזָּת וְאֲתִרְגִּיפֶת אֶרְעָא :

רש"י בגלגל . כמו בגלגל , קול רעמך בגלגל על הים להוסיף את מחנה מצרים :

(כ) בַּיָּם דִּרְכָּךְ (ושביליך) וּשְׂבִילְךָ בְּמִים רַבִּים

וְעַקְבוֹתֶיךָ לֹא נִדְעוּ : בְּיָמָא דְסוּף אֲוִרְחָךְ וְכַבְשָׁךְ בְּמִין
סְגִיעִין וְרוּשְׁמַת פְּסִיעֶתְךָ לֹא אֲתִידְעוּ :

רש"י ועקבותיך לא נודעו . אין הפסיעות נכרות על המים , ועקבותיך טר"ס בלע"ז :

משנה נדרים פרק ג

א. אֲרַבְעָה נְדָרִים הִתִּירוּ חֻכְמִים, נְדָרֵי זְרוּזִין, וְנְדָרֵי
הַבָּאִי, וְנְדָרֵי שְׁגָגוֹת, וְנְדָרֵי אֲנָסִים. נְדָרֵי זְרוּזִין
כִּי צָד, הָיָה מוֹכֵר חֶפֶץ וְאָמַר קוֹנָם שְׂאִינִי פּוֹחַת לָךְ
מִן הַסֵּלַע, וְהִלָּה אֹמֵר קוֹנָם שְׂאִינִי מוֹסִיף לָךְ עַל
הַשֶּׁקֶל, שְׁנִיחֶן רוֹצִין בְּשִׁלְשָׁה דִּינָרִין. רַבִּי אֶלְיעָזֵר בֶּן
יַעֲקֹב אֹמֵר, אִם הָרוּצָה לְהַדִּיר אֶת חֲבֵרוֹ שְׂאִיכֹל
אֶצְלוֹ, אֹמֵר, כָּל נֶדֶר שְׂאִינִי עֲתִיד לְדוֹר הוּא בְּטֹל,
וּבְלֵבָד שְׂאִיחָא זְכוּר בְּשַׁעַת הַנֶּדֶר :

ברטנורה (א) ארבעה נדרים. כולו מפרש להו ואזיל: קונס שאני פוחת לך מן
הסלע. קונס ככר זה עלי אם אני פוחת לך מן הסלע. והסלע הוא ד' דינרים: על
השקל. הוא חצי סלע: שניהם רואים בשלשה דינרים. ולא היה בלזבם לזבם נדר, אלא
המוכר נדר לזרז הלוקח שיוסיף דמים, וכן הלוקח כדי שיפחות המוכר בדמי המקח,
הלכך לא הוא נדר. ואע"ג דדברים שבלב אינם דברים, היכא דמוכחא מלתא כי הכא

שכן דרך כל מוכרין ולוקחין לעשות כן, אזלינן בתר דברים שכלב: ר"א בן יעקב אומר אף הרואה להדיר את חזירו כו'. מפרש בגמרא לחסורי מחסרא והכי קתני, הרואה שיאכל חזירו אכלו ומסרב בו ומדירו, נדרי זרוזין הוא. והרואה שלא יתקיימו נדריו כל השנה יעמוד בראש השנה, ויאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל. ויעמוד בראש השנה לאו דוקא אלא ה"ה בכל עת שיראה ולכל זמן שיקבע: וכלבד שיהיה זכור. מן התנאי בשעת הנדר ודעתו על התנאי שיהיה קיים, אז הנדר בטל. אבל אם לא נזכר מן התנאי בשעת הנדר ולא בתוך כדי דבור משעה שנדר, הנדר קיים. ואין ל"ל אם נזכר מן התנאי בשעת הנדר ודעתו שיהיה התנאי בטל והנדר קיים, דפשיטא שהנדר קיים. ומשפטי השבועות והנדריים שזין לדון זה. והלכה כרבי אליעזר

בן

יעקב:

ב. נְדָרֵי הַבָּאִי, אָמַר קוֹנֵם אִם לֹא רָאִיתִי בַדָּרֶךְ הַזֶּה כְּיוֹצְאֵי מִצְרַיִם, אִם לֹא רָאִיתִי נָחֹשׁ פְּקוּרֵת בַּיִת הַבַּד. נְדָרֵי שְׂגָגוֹת, אִם אֶכְלָתִי וְאִם שְׁתִּיתִי וְנִזְכָּר שְׂאֵכֶל וְשִׁתָּה, שְׂאֵנִי אוֹכֵל וְשְׂאֵנִי שׁוֹתָה וְשָׁכַח וְאָכַל וְשִׁתָּה, אָמַר קוֹנֵם אֶשְׁתִּי נֶהְנִית לִי שְׂגָנְבָה אֶת כִּיֶּסֶי וְשִׁהַכְתָּה אֶת בְּנֵי וְנוֹדַע שְׁלֹא הִכְתוּ וְנוֹדַע שְׁלֹא גָנְבְתוּ, רָאָה אוֹתוֹן אוֹכְלִים תְּאֵנִים וְאָמַר הֲרִי עָלֶיכֶם קָרְבָן וְנִמְצְאוּ אָבִיו וְאָחִיו. ^(ג) הָיוּ עִמָּהֶם אַחֲרִים, בַּיִת שְׂמַאי אוֹמְרִים, הֵן מִתְרִין וְיִמָּה שְׁעִמָּהוֹן אֶסוּרִין. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים, אֵלּוּ וְאֵלּוּ מִתְרִין:

ברטנורה ^(ג) נדרי הבאי. גוזמא ושפת יתר, והוא בעלמנו יודע שלא היה כד: קונם אם לא ראיתי. קונם עלי ככר זה אם לא ראיתי וכו': נדרי שגגות. אמר קונם עלי ככר זה: אם אכלתי אם שתיתי ונזכר שאכל ושתה. ובשעת הנדר היה סבור שלא אכל ולא שתה, לא הוי נדר: קונם שאיני אוכל כך ואיני שותה, ושכח ואכל ושתה. דבשעה שהנדר חל שהוא בשעת האכילה והשתיה שכח את הנדר, מותר, דילפינן משבועה דכתיב ^(ו) ויקרא ה' האדם בשבועה, דבעינן שיהיה אדם בשעה שהשבועה חלה עליו, כלומר שיהיה זכור מן השבועה הדין בנדר: קונם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי. היינו נדרי שגגות, דכיון שנודע שלא גנבה לו נמצא שלא היה נדר: אלו ואלו מותרין. נדר שהותר מקאתו הותר כולו דאינו רואה שיחול נדרו אלא כעין שנדר אותו, וכיון שמקאתו היה שוגג נתבטל כולו:

ג. נְדָרֵי אֲנָסִים, הִדִּירוּ חֲבֵירוֹ שְׂיֹאכֵל אֶצְלוֹ, וְחָלָה

הוא או שחלה בנו או שעכבו נהר, הרי אלו נדרי
אנסיין :

ברטנורה (ג) נדרי אונסיין. למעיקרא לא היה צדעתו שיחול הנדר אם יעכבנו אונס,
ובכהאי גוונא שהדברים מוכיחים, דברים שכלב הו דברים:

ד. נודרין להרגין ולחרמין ולמוכסין שהיא תרומה
אף על פי שאינה תרומה, שהן של בית המקדש אף על
פי שאינן של בית המקדש. בית שמאי אומרים, בכל
נודרין, חוץ מבשבועה ובית הלל אומרים, אף
בשבועה. בית שמאי אומרים, לא יפתח לו בנדר.
ובית הלל אומרים, אף יפתח לו. בית שמאי
אומרים, בפה שהוא מדירו. ובית הלל אומרים, אף
בפה שאינו מדירו. כיצד, אמרו לו אמור קונם
אשתי נהנית לי ואמר קונם אשתי ובני נהנין לי.
בית שמאי אומרים, אשתו מתרת ובניו אסורין.
ובית הלל אומרים, אלו ואלו מתרין :

ברטנורה (ה) להרגין. לסטים שהורגין האדם ונוטלין את ממונו: ולחרמין. גזלנים
שאינם הורגים. ולא זו אף זו קתני: ולמוכסין. במוכס העומד מאליו. אבל מוכס
שהעמידו המלך, בין מלך ישראל בין מלך גוי ולוקח דבר קטוב בחוק המלכות דינא
דמלכותא דינא ואסור לברוח מן המכס וכל שכן שאסור לידור ולישבע לו לשקר:
שהן של תרומה. אע"פ שהורגין וגוזלין, אינן אוכלין דבר האסור. אי נמי, תרומה לא
חשיבא להו מתוך שאינה נאכלת אלא לכהנים טהורים נמכרת בזול הרבה: לא יפתח
לו בנדר. אם לא שאל ממנו האנס שידור לא יתחיל הוא בנדר: כמה שהוא מדירו.
אם שאל ממנו האנס לידור לא ידור לו אלא כמה ששאל בלבד, ולא ידור לו בדבר
אחר. וכל הני ארבעה נדרים דתנא במתניתין, דין הנדרים והשבועות שוים, ומה
שמותר בנדר מותר בשבועה ואין כריכים התרה, חוץ מנדרי זירוזין בלבד שריכים
התרה מדברי סופרים, לפיכך השבועה אסורה בהם:

ה. הרי נטיעות האלו קרפון אם אינן נקצצות, טלית
זו קרפון אם אינה נשרפת, יש להן פדיון. הרי
נטיעות האלו קרפון עד שיקצצו, טלית זו קרפון עד

שְׁתִּשְׂרֶף, אֵין לָהֶם פְּדִיוֹן :

ברטנורה (ה) הרי נטיעות האלו קרבן אם אינן נקללות. ראה רוח סערה בזה וירא שמה יקלכו נטיעותיו ואמר הרי אלו קרבן אם אינן נקללות. או שראה דליקה נפלה בעיר וירא על טליתו שמה תשרף ואומר הרי זו קרבן אם לא תשרף: יש להם פדיון. כשאר הקדשות, ויפדו ויקנה בדמיהן קרבן. לכיון דללא אמר הרי הן עלי כקרבן לאו למיסרינהו עליה כקרבן איכיון אללא שיהיו לקנות בדמיהן קרבן: אין להם פדיון. אללא המעות נתפסין בקדושה והנטיעות חוזרות להיות קדושות, לכיון דאמר עד שיקלכו, הכי קאמר, לכשאפדס יחזרו ויקדשו עד שיקלכו:

ו. הנוֹדֵר מִיֹּרְדֵי הַיָּם, מִתֵּר בְּיוֹשְׁבֵי הַיַּבְּשָׁה. מִיֹּשְׁבֵי הַיַּבְּשָׁה, אָסוּר בְּיֹרְדֵי הַיָּם, שְׂיֹרְדֵי הַיָּם בְּכָל־ל יוֹשְׁבֵי הַיַּבְּשָׁה. לֹא כָּאֵלוֹ שְׂהוֹלְכִין מֵעֵכוֹ לְיָפוֹ, אֶלֶּא בְּמֵי שְׂדֵרְכּוֹ לְפָרֵשׁ :

ברטנורה (ו) מותר ביושבי יבשה. שאין דרכם לרדת צים: בכלל יושבי יבשה. שסופם לרדת ולישב ביבשה: לא כאלו ההולכים מעכו ליפו. אית דמפרשי לה הכי, הא דתנן ברישא דמתניתין הגודר מיורדי הים מותר ביושבי יבשה דמשמע הא ביורדי הים אסור, לא כאלו שהולכים מעכו ליפו, שהגודר מיורדי הים אינו אסור בהם, דמשום דרך מועט כזה לא מקרו יורדי הים. ואית דמפרשי, לא כאלו ההולכים מעכו ליפו כלל דכלל יורדי הים הם ליאסר וגם יושבי יבשה מקרו, אללא אף צמי שדרכו לפרש, לפי שסופו לירד ליבשה:

ז. הנוֹדֵר מִרוֹאֵי הַחֲמָה, אָסוּר אֶף בְּסוּמִין, שְׂלֹא נִתְפָּוּן זֶה אֶלֶּא לְמֵי שְׂהַחֲמָה רוֹאֶה אוֹתוֹ :

ברטנורה (ז) מי שהחמה רואה אותו. מדלל קאמר מן הרואים: אסור בקרחים ובצעלי השיבות. מדלל קאמר בצעלי השער: שאין נקראים שחורי הראש אללא אנשים. לפי שהאנשים פעמים מכסים ראשם ופעמים מגלים ומשחרות ראשם ניכר שהם אנשים, אבל נשים לעולם הולכות וראשם מכוסה. והקטנים בין זכרים בין נקבות הולכין בגילוי הראש ואינם ניכרים בין זכר לנקבה, ומשום הכי לא אקרו שחורי הראש אללא האנשים הגדולים:

ח. הנוֹדֵר מִשְׁחוּרֵי הָרֵאֶשׁ, אָסוּר בְּקִרְחִין וּבְבַעְלֵי שִׁיבוֹת, וּמִתֵּר בְּנָשִׁים וּבְקִטְנִים, שְׂאִין נִקְרְאִין

שְׁחֹרֵי הָרֹאשׁ אֶלֶּא אֲנָשִׁים : ט. הַנּוֹדֵר מִן הַיְלֹודִים,
מִתֵּר בְּנוֹלָדִים. מִן הַנוֹלָדִים, אָסוּר בְּיְלֹודִים. רַבִּי
מֵאִיר מִתִּיר אֶף בְּיְלֹודִים. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, לֹא
נִתְפָּוּן זֶה אֶלֶּא בְּמִי שֶׁדִּרְכוֹ לְהוֹלִיד :

דרטורה (ט) מן הילודים. משמע שנולדו כבר: מן הנולדים. משמע העתידין להוולד:
מן הנולדים רבי מאיר מתיר אף בילודים. בגמרא מפרש דחסורי מחסרא והכי קתני,
מן הנולדים אסור בילודים, ר"מ אומר אף הנודר מן הנולדים מותר בילודים, כי
היכי דהנודר מן הילודים מותר בנולדים: אלכא ממי שדרכו להוליד. כגון אדם ובהמה,
לאפוקי עופות ודגים שאין מולידים אלכא מטילים ביצים:

י. הַנּוֹדֵר מִשׁוֹבְתֵי שֶׁבֶת, אָסוּר בְּיִשְׂרָאֵל וְאָסוּר
בְּכוֹתֵימ. מֵאוֹכְלֵי שׁוּם, אָסוּר בְּיִשְׂרָאֵל וְאָסוּר
בְּכוֹתֵימ. מֵעוֹלֵי יְרוּשָׁלַיִם, אָסוּר בְּיִשְׂרָאֵל וּמִתֵּר
בְּכוֹתֵימ :

דרטורה (י) מאוכלי שום. אחד מעשר תקנות שתיקן עזרא שיהיו אוכלים שום לילי
שבת, מפני שמרבה הזרע וליל שבת הוא זמן עונה של תלמידי חכמים: ומותר
בכותים. שאינן עולים לרגל. ואע"ג דמדאורייתא הוא, מפני שהם שונאים ירושלים
ובחרו להם הר גריזים:

יא. קוֹנֵם שְׂאִינִי נֶהְנֶה לְבְנֵי נַח, מִתֵּר בְּיִשְׂרָאֵל וְאָסוּר
בְּאֻמוֹת הָעוֹלָם. שְׂאִינִי נֶהְנֶה לְזֶרַע אֲבָרָהֶם, אָסוּר
בְּיִשְׂרָאֵל וּמִתֵּר בְּאֻמוֹת הָעוֹלָם. שְׂאִינִי נֶהְנֶה
לְיִשְׂרָאֵל, לוֹקַח בְּיוֹתֵר וּמוֹכֵר בְּפָחוֹת. שְׂאִינִי נֶהְנֶה
לִי, לוֹקַח בְּפָחוֹת וּמוֹכֵר בְּיוֹתֵר אִם שׁוֹמְעִין לוֹ שְׂאִינִי
נֶהְנֶה לָהּ וְהוּן לִי, יִהְנֶה לְנִכְרִים. קוֹנֵם שְׂאִינִי נֶהְנֶה
לְעַרְלִים, מִתֵּר בְּעַרְלֵי יִשְׂרָאֵל וְאָסוּר בְּמוֹלֵי הָאֻמוֹת.
קוֹנֵם שְׂאִינִי נֶהְנֶה לְמוֹלִים, אָסוּר בְּעַרְלֵי יִשְׂרָאֵל
וּמִתֵּר בְּמוֹלֵי הָאֻמוֹת, שְׂאִין הָעַרְלָה קְרוּיָה אֶלֶּא
לְשֵׁם הַגּוֹיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ט) כִּי כָּל הַגּוֹיִם עַרְלִים וְכָל
בֵּית יִשְׂרָאֵל עַרְלֵי לֵב, וְאוֹמֵר (שמואל א. יז) וְהָיָה

הַפְּלִשְׁתִּי הָעָרַל הִזָּה, וְאוֹמֵר (שְׁמוֹ אֶל ב. א) פֶּן תִּשְׁמַחְנָה
בָּנוֹת פְּלִשְׁתִּים, פֶּן תַּעֲלֹזְנָה בָּנוֹת הָעָרְלִים. רַבִּי
אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר, מֵאוֹסָה הָעָרְלָה שְׁנִתְגַּנְּנוּ בָּהּ
הָרְשָׁעִים, שֶׁנֶּאֱמַר, כִּי כָּל הַגּוֹיִם עָרְלִים. רַבִּי
יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר, גְּדוּלָה מִיָּלָה שֶׁנִּכְרְתוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ
עֶשְׂרֵה בְרִיתוֹת. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, גְּדוּלָה מִיָּלָה,
שֶׁדוּחָה אֶת הַשֶּׁבֶת הַחֲמוּרָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַרְחָה
אוֹמֵר, גְּדוּלָה מִיָּלָה, שֶׁלֹּא נִתְּלָה לוֹ לְמֹשֶׁה הַצַּדִּיק
עָלֶיהָ מְלֵא שְׁעָה. רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר, גְּדוּלָה מִיָּלָה,
שֶׁדוּחָה אֶת הַנְּגָעִים. רַבִּי אוֹמֵר, גְּדוּלָה מִיָּלָה, שֶׁכָּל
הַמִּצְוֹת שֶׁעָשָׂה אַבְרָהָם אָבִינוּ לֹא נִקְרָא שָׁלֵם, עַד
שֶׁמַּל, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית יז), הִתְהַלַּךְ לִפְנֵי וְהָיָה תָמִים.
דָּבָר אַחֵר, גְּדוּלָה מִיָּלָה, שֶׁאֲלֵמָּלָה הִיא, לֹא בָּרָא
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמִיָּה לג), כֹּה
אָמַר יְיָ אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה, חֻקוֹת שָׁמַיִם
וְאָרֶץ לֹא שִׁמְתִּי:

בְּרֵאשִׁית (יא) מוֹתֵר בִּישְׂרָאֵל. שִׁינְאוּ מַכְלָל בְּנֵי נַח: וְאִסּוּר בְּאוֹמוֹת הָעוֹלָם. וְאִפִּילוּ
בְּאוֹתָם שֶׁהֵם מִזְרַע אֲבֵרָה: אִסּוּר בִּישְׂרָאֵל. וְגַרְמִים נִמִּי בְּכֻלָּל זְרַע אֲבֵרָה נִינְהוּ,
דְּכַתִּיב (בְּרֵאשִׁית י"ז) כִּי אִבְ הַמּוֹן גּוֹיִם נִתְחַד: וּמוֹתֵר בְּאוֹמוֹת הָעוֹלָם. וְאִפִּילוּ בְּאוֹתָם
שֶׁהֵם מִזְרַע אֲבֵרָה, דְּלֹא אִקְרוּ זְרַע אֲבֵרָה אֲלָא בְּנֵי יַעֲקֹב בְּלִבְדָּה, דְּכַתִּיב (ס"א כ"א) כִּי
בִּינְחָק יִקְרָא לְךָ זְרַע, בִּינְחָק וְלֹא כָל יִנְחָק: שְׂאִינֵי נִהְנֵה לִישְׂרָאֵל. מִשָּׁל יִשְׂרָאֵל: שְׂאִין
יִשְׂרָאֵל נִהְנֵים לִי. מִשָּׁלִי: וּמוֹכֵר בִּיּוֹתֵר אִם שׁוֹמְעִין לוֹ. גְּרַסִּינָן. כְּלוּמַר יִמְכּוֹר הַדְּבַר
בִּיּוֹתֵר מִכְּדֵי שׁוּיָא אִם יִרְכָּה חֲבִירוֹ לְשִׁמוּעַ לוֹ, וְלִקְנוֹת מִמֶּנּוּ הַחֶפֶץ בִּיּוֹתֵר מִמָּה שְׂשׂוּה:
לְעַרְלִים. דַּעֲתוּ עַל מִי שְׂאִינוּ מֵאֲמִין בְּבְרִית מִיִּלְהָה: לְמוֹלִים. הַמֵּאֲמִינִים בְּבְרִית מִיִּלְהָה:
מוֹתֵר בְּעַרְלֵי יִשְׂרָאֵל. כְּגוֹן מִי שְׂמַתוּ אַחֵיו מֵחַמַּת מִיִּלְהָה: וְאִסּוּר בְּמוֹלֵי אוֹמוֹת. כְּגוֹן
עַרְבֵי מֵהוּל וְגַבְעוֹנֵי מֵהוּל: שֶׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה בְרִיתוֹת. נִאֲמַרו בְּפִרְשַׁת מִיִּלְהָה שְׂנֵאֲמַרָה
לְאֲבֵרָה: שֶׁהִיא דוּחָה אֶת הַשֶּׁבֶת. דְּכַתִּיב (וַיִּקְרָא י"ב) וּבִיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בְּשָׂר עַרְלָתוֹ,
וְאִפִּילוּ בְּשֶׁבֶת: שֶׁהִיא דוּחָה אֶת הַנְּגָעִים. דְּדַרְשִׁינָן יִמּוֹל, וְאִפִּילוּ בְּמִקּוּם בְּהַרְתָּ, וְאִין
כֹּחַן מִשּׁוּם קוֹחֵץ בְּהַרְתּוֹ שֶׁהוּא בְּלָאוּ דִּהְשִׁמַּר בְּנִגְעַת הַלְרַעַת (דְּבָרִים כ"ד):

גמרא נדרים דף לב ע"א

וּפְלִיגָא דְרַבִּי אֶלְעָזָר דְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר גְּדוּלָה תּוֹרָה
שְׁאֵלְמָלָא תּוֹרָה לֹא נִתְקַיְמוּ שְׁמַיִם וָאָרֶץ שְׁנֵאמַר (ירמיה לג)
אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה חֻקוֹת שְׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שְׁמַתִּי.
אָמַר רַבִּי אֶבְהוּ אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר מִפְּנֵי מָה נֶעֱנַשׁ אַבְרָהָם
אֲבִינוּ וְנִשְׁתַּעֲבְדוּ בְנָיו בְּמִצְרַיִם מֵאֲתַיִם וְעֶשֶׂר שָׁנִים מִפְּנֵי
שְׁעֵשָׂה אֲנִגְרִיָּא בְּתַלְמִיּוֹדֵי חֻכְמַיִם שְׁנֵאמַר (בראשית יד) וַיִּרְק
אֶת חֲנִיכּוֹ יְלִידֵי בֵיתוֹ. וְשִׁמוּאֵל אָמַר מִפְּנֵי שְׁהַפְרִיז עַל
מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁנֵאמַר (שם טו) בַּמָּה אֵדַע כִּי
אִירְשֶׁנָּה. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר שְׁהַפְרִישׁ בְּנֵי אָדָם מִלְּהַכְנִס תַּחַת
כְּנָפֵי הַשְּׂכִינָה שְׁנֵאמַר (שם יז) תֵּן לִי הַנֶּפֶשׁ וְהִרְכּוּשׁ קַח לְךָ.
וַיִּרְק אֶת חֲנִיכּוֹ יְלִידֵי בֵיתוֹ. רַב אָמַר שְׁהוֹרִיקוֹן בִּתְּוֹרָה
וְשִׁמוּאֵל אָמַר שְׁהוֹרִיקוֹן בְּזָהָב. שְׁמוּנָה עֶשֶׂר וְשִׁלֵּשׁ מֵאוֹת
אָמַר רַבִּי אָמִי בַר אֲבָא אֶלְיַעֲזָר כְּנֶגֶד כָּלָם. אֵיכָא דְאָמְרֵי
אֶלְיַעֲזָר הוּא דְחוּשְׁבַּנְיָה הֵכִי הוּי. אָמַר רַבִּי אָמִי בַר אֲבָא:
בֶּן שְׁלֹשׁ שָׁנִים הַכִּיר אַבְרָהָם אֶת בּוֹרְאוֹ שְׁנֵאמַר: עֵקֶב אֲשֶׁר
שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקוֹלִי. חוּשְׁבַּנְיָה מָאָה וְשִׁבְעֵין וְתַרְיֵן. וְאָמַר
רַמִּי בַר אֲבָא: הַשָּׁטָן בְּחוּשְׁבַּנְיָה תִּלְתַּת מָאָה וְשִׁתִּין וְאַרְבַּעָה.
וְאָמַר רַמִּי בַר אֲבָא: כְּתִיב אַבְרָם וְכְתִיב אַבְרָהָם. בְּתַחֲלָה
הַמְּלִיכוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל רַמִּי' אֵיבָרִים וְלִבְסוּף
הַמְּלִיכוֹ עַל רַמִּי' אֵיבָרִים וְאֵלוֹ הֵן: שְׁתֵּי עֵינַיִם וְשְׁתֵּי
אֲזָנַיִם וְרֹאשׁ הַגְּוִיָּה. וְאָמַר רַמִּי בַר אֲבָא מָאִי דְכְּתִיב (קהלת
ט) עֵיר קִטְנָה וְאֲנָשִׁים וְגוֹ'. עֵיר קִטְנָה זֶה הַגּוֹף. וְאֲנָשִׁים בָּהּ
מַעֲט, אֵלוֹ אֵיבָרִים. וְבָא אֵלֶיהָ מְלֶךְ גְּדוֹל וְסָבַב אוֹתָהּ, זֶה
יֵצֵר הָרַע. וּבְנָה עָלֶיהָ מְצוּדִים וְחַרְמִים, אֵלוֹ עוֹנוֹת. וּמִצָּא
בָּהּ אִישׁ מְסֻכָּן וְחָכָם, זֶה יֵצֵר טוֹב. וּמִלֵּט הוּא אֶת הָעֵיר
בְּחֻכְמָתוֹ, זוֹ תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים וְאָדָם לֹא זָכַר אֶת
הָאִישׁ הַמְּסֻכָּן הַהוּא דְבִשְׁעַת יֵצֵר הָרַע לִית דְּמִדְּכַר לֵה
לְיֵצֵר טוֹב (שם י) וְהַחֲכָמָה תַּעֲזוֹ לְחָכָם מַעֲשָׂרָה שְׁלִיטִים שְׁתֵּי

עֵינַיִם וּשְׁתֵּי אֲזָנַיִם וּשְׁתֵּי יָדַיִם וּשְׁתֵּי רַגְלַיִם וְרֹאשׁ הַגּוֹיָה וּפֶה. אָמַר רַבִּי זְכַרְיָה מְשׁוּם רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל: בְּקֶשׁ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהוֹצִיא כְּהֵנָּה מִשֵּׁם שְׁנַאֲמַר (בראשית יד) וְהוּא כֹהֵן לְאֵל עֲלִיוֹן. כִּיֹּן שֶׁהַקְּדִים בְּרַפְתְּ אַבְרָהָם לְבְרַפְתְּ הַמָּקוֹם הוֹצִיָּאָה מֵאַבְרָהָם שְׁנַאֲמַר וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֲלִיוֹן קוֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ וּבְרוּךְ אֵל עֲלִיוֹן. אָמַר לוֹ אַבְרָהָם: וְכִי מִקְּדִימִין בְּרַפְתְּ עֶבֶד לְבְרַפְתְּ קוֹנוֹ. מִיָּד נִתְּנָה לְאַבְרָהָם שְׁנַאֲמַר (תהילים קי) נָאִם ה' לְאַדְוֹנֵי שָׁב לִימִינֵי עַד אֲשֵׁית אוֹיְבֶיךָ הֶדּוּם לְרַגְלֶיךָ. וּבִתְרִיהַ כְּתִיב: נִשְׁבַּע ה' וְלֹא יִנְחַם אֶתָּה כֹהֵן לְעוֹלָם עַל דְּבַרְתֵּי מַלְכֵי צָדֵק עַל דְּבִירוֹ שֶׁל מַלְכֵי צָדֵק וְהֵינּוּ דְכָתִיב וְהוּא כֹהֵן לְאֵל עֲלִיוֹן. הוּא כֹהֵן וְאִין זָרְעוֹ כֹהֵן:

רס"י הפריז. מתגדל: הוריקן בתורה. הוריק להם דברי תורה:

זוהר אמור דף קג ע"ב

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר (ירמיה ב) כֹּה אָמַר ה' זְכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ וְגוֹ'. הַאי קָרָא עַל כְּנֻסַת יִשְׂרָאֵל אֶתְמַר בְּשַׁעְתָּא דְהוֹת אֲזָלָא בְּמִדְבָּרָא עִמָּהוֹן דְיִשְׂרָאֵל. זְכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד דָּא עֲנָנָא דְאֶהְרֹן דְנִטְלָא בְּחֻמְשׁ אַחֲרָנִין דְאֶתְקַשְׁרוּ עֲלֶיךָ וּנְהִירוּ עֲלֶיךָ. אֶהְבַּת כְּלוּלוֹתֶיךָ דְאֶשְׁתַּכְּלְלוּ לָךְ (ס"א וּכְלָהוּ אֶשְׁתַּכְּלְלוּ בְךָ) וְאֶעֱטְרוּ לָךְ וְאֶתְקִינּוּ לָךְ כְּכֹלָה דְתַעֲדִי תַכְשִׁיטָאָה. וְכָל כָּךְ לָמָּה. בְּגִין לְכַתְּבָךְ אַחֲרֵי בְּמִדְבָּר בְּאָרֶץ לֹא זְרוּעָה תָּא חֲזִי בְּשַׁעְתָּא דְבַר נִשׁ יִתִּיב בְּמִדְבָּרָא דָּא צְלָא דְמַהִימְנוּתָא שְׂכִינְתָּא פְּרָסָא גְדַפְּאָה עֲלִיהָ מְלַעֲיָלָא וְאַבְרָהָם וְחֻמְשָׁה צְדִיקָיָא אַחֲרָנִין שׁוֹיִן מְדוּרֵיהוֹן עִמִּיהָ הִדָּא הוּא דְכָתִיב בְּסֻכַּת תִּשְׁבּוּ שְׁבַעַת יָמִים. שְׁבַעַת יָמִים כְּתִיב וְלֹא בְּשַׁבַּעַת הַיָּמִים. כְּגֹנָא דָּא כְּתִיב (שמות לא) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְגוֹ'. וּבְעֵי בַר נִשׁ לְמַחֲדֵי בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא בְּאַנְפִּין

נהירין באושפזין אליו דשרון עמיה. ואמר רבי אבא
 כתיב בסכות תשבו שבעת ימים ולבתר ישובו בסכת
 בקדמיתא תשבו ולבתר ישובו. אלא קדמאה לאושפזי
 תנינא לבני עלמא. קדמאה לאושפזי כי הא דרב המנונא
 סבא כד הוה עיל לסכה הוה חדי וקאים על פתחא דסכה
 מלגאו ואמר נזמן לאושפזין מסדר (נ"א נסדר) פתורא
 וקאים על רגלוהי ומברך ואומר בסכת תשבו שבעת ימים
 תיבו אושפזין עלאין תיבו תיבו אושפזי מהימנותא
 תיבו ארים (ס"א אסחי) ידוי וחדי ואמר זכאה חולקנא וזכאה
 חולקיהון דישראל דכתיב (דברים לב) כי חלק ה' עמו וגומר
 והוה יתיב תנינא לבני עלמא דמאן דאית ליה חולקא
 בעמא ובארעא קדישא יתיב בצלא דמהימנותא לקבלא
 אושפזין למחדי בהאי עלמא ובעלמא דאתי ובעי למחדי
 למסכני מאי טעמא בגין דחולקא דאנון אושפזין דזמן
 דמסכני הוא :

תרגום הזהר רבי אלעזר פתח, פה אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריה וגו'.
 מקרא זה נאמר על פנסת ישראל, צשעה שהיתה הולכת עם ישראל
 צמדצר. זכרתי לך חסד, זהו ענון של אהרן, שנסע צחמט עננים אחרים,
 שנתקשרו עליו והחירו עליו. אהבת כלולותיה, שאלו העננים שכללו אותה,
 והעטירו אותה והתקינו אותה ככלה תעדה עליה. וכל כך למה. הוא משום
 לכבוד אחרי צמדצר צארץ לא זרועה. בא וראה, צשעה שאדם יושב צמדור
 הזה, צספה, שהוא כל האמונה, השכינה פורשת נפיה עליו מלמעלה,
 ואברהם וחמשה לדיקים אחרים עושים משפנס עמו. אמר רבי אבא,
 אברהם וחמשה לדיקים, ודוד המלך, עושים משפנס עמו. ז"ל, צספות
 תשבו צבעת ימים. צבעת ימים פתוב ולא צצבעת ימים, פעין זה פתוב,
 כי צשת ימים עשה ה' את השמים וגו'. וצריד האדם לשמח צכל יום ויום
 צפנים שמחים צאלו האורחים, חג"ת נהי"מ השורים עמו. ואמר רבי אבא:
 פתוב, צספות תשבו צבעת ימים, ואחר כך יתבו צספות, צתחלה אומר
 תשבו ואחר כך יתבו. אלא הרשון, הוא להאורחים, תשבו. והשני הוא לצני
 העולם, יתבו. הרשון הוא להאורחים, כמו רב המנונא סבא, פשנכנס
 לספה, היה שמח ועומד על פתח הספה מצפנים, ואמר, נזמן את
 האורחים. וערד השלחן, ועמד על רגליו, ומברך לישב צספה, ואומר,

בספות תִּסְבּוּ שְׂבַע יָמִים. סָבוּ אֲוֹרְחִים הַעֲלִינִים, סָבוּ. סָבוּ אֲוֹרְחֵי
הָאֲמוּנָה, סָבוּ. וְהָרִים יִדְּוּ וְשָׂמַח וְאָמַר, אֲשֶׁרִי חֲלָקְנוּ אֲשֶׁרִי חֲלָקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל
שְׂפָתוֹב, כִּי חֲלָה ה' עִמּוֹ וְגו'. וְהָיָה יוֹשֵׁב. הַשָּׂנִי, שֶׁהוּא לְבָנֵי הָעוֹלָם. הֵינּוּ
כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֲלָה בְּעַם וּבְאַרְצָה הַקְּדוּשָׁה, יוֹשֵׁב בְּכָל הָאֲמוּנָה לְהַצִּיל הָאֲוֹרְחִים,
לְשָׂמַח בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. וְלָרִיכִים לְשָׂמַח אֶת הָעֲנִיִּים. מֵהוּ הַטַּעַם.
הוּא מִשּׁוֹם שֶׁחֲלָקָם שֶׁל יִלְפוּ הָאֲוֹרְחִים שֶׁהִזְמִין לְסַעֲדָתוֹ, שֶׁיֵּד לְעֲנִיִּים.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ז

א. אין מניחין בִּשְׂרַח חַי עַל הַפֶּת. וְאִין מְעַבְרִין כּוֹס מֵלֵא
עַל הַפֶּת וְאִין סוֹמְכִין אֶת הַקְּעָרָה בַּפֶּת. וְאִין זוֹרְקִין אֶת
הַפֶּת. וְלֹא אֶת הַחֲתִיכוֹת וְלֹא הָאוֹכְלִין שְׂאִין לָהֶן קְלִיפִין.
כְּגוֹן תּוֹתִים וְעֲנָבִים וְתֵאֲנִים מִפְּנֵי שֶׁהֵן נִמְאָסִין. וּמִתָּר
לְמִשְׁדָּה אֶת הַיַּיִן בְּצִנּוֹרוֹת בְּבִתֵּי חֲתָנִים וְזוֹרְקִין לְפָנֵיהֶם
קְלִיּוֹת וְאֶגּוֹזִים בְּיָמוֹת הַחֲמָה אֲבָל לֹא בְּיָמוֹת הַגִּשְׁמִים
מִפְּנֵי שֶׁנִּמְאָסִין וְאִין נוֹטְלִין יְדֵיהֶן בְּיַיִן בִּין חַי בִּין מְזוּוג וְכוּ
אִין מִפְּסִידִין שְׂאָר אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין דְּרָדָה בְּזוּי וּבְעִיטָה : **ב.**
אָסוּר לְאֲוֹרְחִים לְטַל כָּלוּם מִמָּה שֶׁלְּפָנֵיהֶם וְלִתְּנָה בְּיַד בְּנוֹ
אוֹ בִּתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת שְׂמָא יִתְּבִישׁ בַּעַל הַסְּעֵדָה שֶׁהָרִי אִין
לוֹ אֶלֶא מֵה שֶׁהֵבִיא לְפָנֵיהֶם וְנִמְצָאוּ הַקְּטָנִים נוֹטְלִים
אוֹתָם וְהוֹלְכִים. לֹא יִשְׁלַח אָדָם לְחֲבֵרוֹ חֲבִית יַיִן וְשֶׁמֶן צָף
עַל פִּיהָ שְׂמָא יִשְׁלַח לוֹ אָדָם חֲבִית שְׂפָלָה יַיִן וְיִדְמָה שֶׁהוּא
שֶׁמֶן וְשֶׁמֶן הוּא שֶׁעַל פְּנֵיהָ בְּלָבָד וַיִּזְמֶן אוֹרְחִים וְיִתְּבִישׁ וְכוּ
כָּל כִּיּוֹצָא בְּדַבָּרִים אֵלּוּ הַמְּבִיאִים לְיַדֵּי בּוֹשָׁה לְבַעֲלֵי
הַסְּעֵדָה
אָסוּרִים :

מוסר

משערי תשובה לרבינו יונה דף ל"ב ע"ד

בַּעַל הַלְשׁוֹן תְּשׁוּבָתוֹ קָשָׁה אַחֲרֵי אֲשֶׁר לָמַד לְשׁוֹנוֹ דְּבַר שֶׁקָּרַ
וּפְיוֹ שָׁלַח בְּרָעָה וּמְרַב הַהֲרָגָל אֵינְנוּ שְׁלִיט בְּרוּחוֹ. וְכֹאֵלוֹ
לְשׁוֹנוֹ גָּרַם הַמַּחְשָׁבָה כְּעֵנִין שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים נב) הַיּוֹת תִּחְשׁוּב
לְשׁוֹנְךָ. וְנֶאֱמַר (קהלת י) שִׁפְתַי כְּסִילִים תִּבְלָעֵנוּ וְנֶאֱמַר (משלי יא)
כִּי כְּסִיל מִחֲתָה לוֹ מִחֲתָה לְשׁוֹן יִרְאֶה וּמְגוֹר רְצוֹנוֹ לּוֹמֵר כִּי
הַכְּסִיל יִרְאֵה וְיִגַּר מִזַּעַם לְשׁוֹנוֹ פֶּן יוֹקֵשׁ בּוֹ כַּאֲשֶׁר יִרְאֵה
מֵאוֹיְבוֹ כִּי אֵין שִׁפְתָיו בְּרִשׁוֹתָיו. גַּם חֲטָאוֹ נִקַּל בְּעֵינָיו כִּי
יֹאמֵר אֲדָּ דְּבַר שִׁפְתָיִם הוּא וְלֹא פָּנָה אֶל נִזְקָיו הָרַבִּים עַל
כֵּן לֹא יִשׁוּב מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה וְאִם שׁוֹב יִשׁוּב אֵין תְּשׁוּבָתוֹ
שְׁלֵמָה כִּי לֹא יִכִּיר גְּדֹל חֲטָאוֹ כִּי הַתְּשׁוּבָה הַשְּׁלֵמָה לְהִנְקוּת
מִפְשַׁע רַב כִּי יִקַּד יִקּוֹד הַיְגוֹן בְּנַפְשׁוֹ כִּי קוֹד אֵשׁ וְאֹמֵר
שְׁלֵמָה עָלָיו הַשְּׁלוֹם (משלי כא) זֶד יִהִיר לֵךְ שָׁמוֹ עוֹשֶׂה בְּעִבְרַת
זָדוֹן פְּרוֹשׁ הַלֵּךְ אֲשֶׁר גָּבַר זָדוֹנוֹ לְהַכּוֹת בְּלִשׁוֹנוֹ בְּגִאֲוֹתָיו
וּגְאוֹנוֹ וְעִבְרַתוֹ וְחֲרוֹנוֹ אֵל תֹּאמֵר כִּי בְּלִשׁוֹנוֹ לָבַד יָכָה וְלֹא
בְּמַעֲשֵׂה כִּי יָדוּעַ תִּדְעַע כִּי הוּא עוֹשֶׂה בְּעִבְרַת זָדוֹן רְצוֹנוֹ
לוֹמֵר כִּי אִם לֹא יוֹכֵל לְהַכּוֹת אֶת אוֹיְבָיו בְּלִשׁוֹנוֹ וְיוֹכֵל
הַכּוֹת בּוֹ בְּמַעֲשֵׂה יָכָה בְּעִבְרָה וְלֹא יַחְמַל כַּאֲשֶׁר אָמְרוּ
זְכוֹרִים לְבָרְכָה בְּעֵנִין דּוֹאֵג כִּי כַּאֲשֶׁר צָוָה שְׂאוּל לְהַכּוֹת
בְּכַהֲנִים וַיִּמָּאֲנוּ אֲנָשָׁיו לְהַכּוֹתָם אָמַר לְדוֹאֵג אַתָּה הַפִּיתָ
בְּלִשׁוֹן, אַתָּה תִּכָּה בְּחָרֵב, שֶׁנֶּאֱמַר (ש"א כב) סוֹב אַתָּה וּפְגַע
בְּכַהֲנִים:

וזאת הברכה יום רביעי תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי וו דשם ב׳ין לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה :

וּמִמֶּגֶד אֶרֶץ וּמִלֵּאָה וּרְצוֹן שְׁכֵנֵי סֵנָה
תָּבוֹאתָה לְרֹאשׁ יוֹסֵף וּלְקִדְקִד נְזִיר

אַחֲיוֹ : וּמֵטוֹב אֶרְעָא וּמִלֵּאָה וְרַעֲי לֵה דְשְׁכֵנְתָהּ בְּשִׁמְיָא וְעַל
מִשָּׁה אֶתְגְּלִי בְּאַסְנָא יִיתוֹן כָּל אֱלִין לְרִישָׁא דְיוֹסֵף וּלְגַבְרָא פְּרִישָׁא
דְאַחוּהִי :

רש״י ורצון שכני סנה. כמו שוכן סנה ותהא ארצו מצורכת מרצונו ונחת רוחו של הקדוש ברוך הוא הנגלה עלי תחלה בסנה: רצון. נחת רוח ופיוס, וכן כל רצון שבמקרא: תבואתה. ברכה זו לראש יוסף: נזיר אחיו. שהפך מאחיו במכירתו:

בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הֶדָּר לוֹ וְקִרְנֵי רֵאִים קִרְנָיו
בָּהֶם עַמִּים יִנְגַח יַחְדָּו אֶפְסֵי אֶרֶץ וְהֵם

רְבֹבוֹת אֶפְרַיִם וְהֵם אֲלֵפֵי מְנַשֶּׁה : (ס) רַבָּא
דְּבִנְוֵהִי זִינְא לֵה וּגְבוּרָן דְאַתְעֵבִידָא לֵה מְקַדָּם דְּתוֹקְפָא וְרוּמָא דִּילֵה
בְּגַבְרִתָּהּ עִמְמִיָּא יִקְטֵל כְּחָדָא עַד סִיפֵי אֶרְעָא וְאַנוּן רַבְוֹתָא דְבֵית
אֶפְרַיִם וְאַנוּן אֲלֵפֵיָא דְבֵית מְנַשֶּׁה :

רש״י בכור שורו. יש בכור שהוא לשון גולה ומלכות, שנאמר (תהלים פט, כח) אף אני בכור אתנהו, וכן (שמות 7, כה) בני בכורי ישראל: בכור. מלך היוצא ממנו והוא יהושע: שורו. שכחו קשה כשור לכבש כמה מלכים: הדר לו. נתון לו שנאמר (במדבר כו, ט) ונתתה מהודך עליו: וקרני ראם קרניו. שור, כחו קשה, ואין קרניו נאות, אבל ראם, קרניו נאות, ואין כחו קשה, נתן ליהושע כחו של שור ויפוי קרני ראם: אפסי ארץ. שלשים ואחד מלכים אפשר שכלם מארץ ישראל היו, אלא אין לדך כל מלך ושלטון שלא קנה לו פלטרין ואחזה בארץ ישראל, שהשזבה לכלם היא, שנאמר (ירמיה ג, יט) נחלת כזי כבאות גוים: והם רבבות אפרים. אותם המנגחים הם הרבבות שהרג יהושע, שבא מאפרים: והם אלפי מנשה. הם האלפים שהרג גדעון במדין, שנאמר (שופטים 7, י) וזבח וללמנע בקרקר וגו' :

וּלְזָבוּלוֹן אָמַר שְׁמַח זָבוּלוֹן (יח)

בְּצִאתָךְ וַיִּשְׁשָׁכָר בְּאַהֲלֵיךָ : וּלְזָבוּלוֹן אָמַר חֲדֵי
זָבוּלוֹן בְּמִפְקֹד לְאַגְחָא קִרְבָּא עַל בְּעֵלֵי דְבָבְדָּ וַיִּשְׁשָׁכָר בְּמַהֲכָדָּ לְמַעֲבַד
זְמִינֵי מוּעֲדָיָא בִּירוּשָׁלַם :

רש"י ולזבולן אמר. אלו חמשה שבטים שברך באחרונה. זבולן גד דן נפתלי ואשר, כפל שמותייהם לחזקם ולהגבירם, לפי שהיו חלשים שבכל השבטים, הם הם שהוליד יוסף לפני פרעה, שנאמר ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים (בראשית מז, ט), לפי שנראים חלשים ולא ישים אותם לו שרי מלחמה: שמה זבולן בצאתך ויששכר באהלך. זבולן ויששכר עשו שותפות, זבולן לחוף ימים ישכון ויואל לפרקמטיא בספינות ומשכר, ונותן לחוד פיו של יששכר והם יושבים ועוסקים בתורה, לפיכך הקדים זבולן ליששכר, שתורתו של יששכר על ידי זבולן היתה: שמה זבולן בצאתך. האלף בצאתך לסחורה: ויששכר. האלף בישיבת האלף לתורה לישב ולעבר שנים ולקבע חדשים, כמו שנאמר (דה"א יב, לב) ומצני יששכר יודעי בינה לעתים, ראשיהם מאתים, ראשי סנהדראות היו עוסקים בכך. ועל פי קביעות עתיהם ועבוריהם:

**(טו) עַמִּים הָרַ יִקְרְאוּ שָׁם יִזְבְּחוּ זְבַחֵי צֶדֶק
כִּי שָׁפַע יָמִים יִינָקוּ וּשְׁפִינֵי טְמוּנֵי חוֹל:
(ס) שְׁבִטֵי אֲדִישָׁרָאֵל לְטוֹר בֵּית מִקְדָּשָׁא יִתְפַּנְּשׁוּן תַּמָּן יִכְסוּן נִכְסֵת
קוּדְשֵׁין לְרַעוּא אַרִי נִכְסֵי עַמְמֵיָא יִיכְלוּן וְסִימָא דְמַטְמָרָא בְּחָלָא
מִתְגַּלְיָא לְהוּן:**

רש"י עמים. של שבטי ישראל: הר יקראו. להר המוריה יאספו, כל אסיפה על ידי קריאה היא ושם יזבחו ברגלים זבחי לדק: כי שפע ימים יינקו. יששכר וזבולן, ויהא להם פנאי לעסוק בתורה: ושפני טמוני חול. כסויי טמוני חול, טרית וחלזון וזכוכית לבנה היוצאים מן הים ומן החול, ובחלקו של יששכר וזבולן היה, כמו שאמר במסכת מגלה (ו, א) זבולן עם חרף נפשו למות (שופטים ה, יח) משום דנפתלי על מרומי שדה, שהיה מתרעם זבולן על חלקו, לאחי נתת שדות וכרמים וכו': ושפני. לשון כסוי, כמו שנאמר (מ"א ה, ט) ויספן את הבית, (שם א, א) וספן בארז, ותרגומו ומטלל בכיורי ארזא. דבר אחר, עמים הר יקראו, על ידי פרקמטיא של זבולן, תגרי אמות העולם באים אל ארצו, והוא עומד על הספר והם אומרים הואיל ונלטערנו עד כאן, נלך עד ירושלים ונראה מה יראה של אמה זו, ומה מעשיה, והם רואים כל ישראל עובדים לאלוה אחד, ואוכלים מאכל אחד, לפי שהגוים אלוהו של זה לא כאלוהו של זה, ומאכלו של זה לא כמאכלו של זה, והם אומרים אין אמה כשרה כזו ומתגייירין שם, שנאמר שם יזבחו זבחי לדק: כי שפע ימים יינקו. זבולן ויששכר, הם נותן להם ממון בשפע:

**(כ) וּלְגַד אֶמֶר בְּרוּךְ מִרְחִיב גֹּד פְּלָבִיא שָׁכֵן
וְטָרַף זְרוּעַ אֵף קָדְקָד : וּלְגַד אֶמֶר בְּרִיךְ דְּאַפְתֵּי לְגַד
פְּלִיתָא שְׂרִי וְיִקְטוּל שְׁלֵטוֹנִין עִם מַלְכִין :**

רש"י ברוך מרחיב גד. מלמד שהיה תחומו של גד מרחיב ועולה כלפי מזרח: כלביא שכן. לפי שהיה סמוך לספר, לפיכך נמשל כאריות, שכל הסמוכים לספר אריכים להיות גבורים: וטרף זרוע אף קדקד. הרוגיהן היו נכרין, חותכים הראש עם הזרוע במכה אחת:

**וַיֵּרָא רֵאשִׁית לוֹ כִּי שָׁם חִלְקַת מַחֲקָק
סָפוּן וַיִּתֵּא רֵאשִׁי עִם צְדָקַת יְהוָה עֲשֵׂה
וּמִשְׁפָּטָיו עִם יִשְׂרָאֵל :** (ס) וְאַתְּקַבֵּל בְּקִדְמַתָּא דִּילָה
אַרִי תַמְן בְּאַחְסִנְתָּהּ מִשָּׁה סָפְרָא רַבָּא דִּישְׂרָאֵל קָבִיר וְהוּא נֶפֶק וְעַל
בְּרִישׁ עֲמָא זְכוּן קָדָם יֵי עֵבֵד וְדִינוּהִי עִם יִשְׂרָאֵל :

רש"י וירא ראשית לו. ראה לטול לו חלק בארץ סיחון ועוג, שהיא ראשית כבוש הארץ: כי שם חלקת מחקק. כי ידע אשר שם בנחלתו חלקת שדה קבורת מחוקק והוא משה: ספון. אותה חלקה ספונה ועמונה מכל בריה, שנאמר (לקמן לז, ו) ולא ידע איש את קבורתו: ויתא. גד: ראשי עם. הם היו הולכים לפני החלוץ בכבוש הארץ לפי שהיו גבורים, וכן הוא אומר (דברים ג, יח) ואתם תעבדו חלוצים לפני אחיכם וגו': לדקת ה' עשה. שהאמינו דבריהם ושמרו הבטחתם לעבור את הירדן עד שכבשו וחלקו. דבר אחר ויתא משה ראשי עם. לדקת ה' עשה, על משה אמר:

נביאים - יהושע - פרק א

**א וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן מִשְׁרַת
מֹשֶׁה לֵאמֹר : וְהָוּה בְּתֵר דְּמִית מֹשֶׁה עֶבֶדָּא דִּי וְאָמַר יֵי
לִיהוֹשֻׁעַ בֶּר נוּן מִשְׁמִשׁוּנְיָה דְּמֹשֶׁה לְמִימָר :**

רש"י ויהי אחרי מות משה. מחובר על סדר התורה המסיימת בפטירת משה, וזה מחובר לה :

**(ב) מֹשֶׁה עֶבְדֵי מִת וְעֵתָה (פ) קוּם עֲבֹר אֶת
הַיַּרְדֵּן הַזֶּה אֶתָּה וְכָל הָעָם הַזֶּה אֶל
הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנֹכִי נֹתֵן לָהֶם לְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל :** מֹשֶׁה עֶבְדֵי מִית וְכָעַן קוּם עֲבֹר ית ירדנא הדין את
וְכָל עֲמָא הָדָא לְאָרְעָא דְאָנָּא יְהִיב לְהוּן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל :

רש"י משה עבדי מת . ואילו היה קיים , בו הייתי חפץ , ורבותינו דרשו (תמורה טז א) על שלשת אלפים הלכות שנתכחו בימי אבלו של משה , בא יהושע ושאל , אמר לו הקב"ה : משה עבדי מת , והתורה על שמו נקראת , לומר לך אי אפשר , לא וטורדן במלחמה :

(א) **כָּל מְקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ כֶּף רַגְלְכֶם בּוֹ לָכֶם נִתְּתִיו כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל מֹשֶׁה :** כָּל אֶתְרָא דְתִדְרֹךְ פְּרִסְת רַגְלֵיכוֹן בֵּיה לְכוֹן יְהִבְתִּיהָ כְּמָא דְמַלְלִית עִם מֹשֶׁה :

רש"י כל מקום אשר תדרך כף רגלכם . כיוצא בו נאמר למשה ושנינו בספרי (פ' עקב) אם ללמד על תחומי ארץ ישראל , הרי הוא אומר מהמדבר והלבנון הזה , אם כן למה נאמר אשר תדרך כף , אף חוזה לארץ , משתכבשו את הארץ , כל מה שתכבשו מחוזה לארץ יהיה קדוש ויהיה שלכם :

(ד) **מִהַמְדָּבָר וְהַלְּבָנוֹן הַזֶּה וְעַד הַנֶּהָר הַגָּדוֹל נְהַר פָּרָת כָּל אֶרֶץ הַחֲתִים וְעַד הַיָּם הַגָּדוֹל מְבֹא הַשָּׁמֶשׁ יְהִי גְבוּלְכֶם :** מִמְדָּבְרָא וּלְבָנוֹנָא הַדִּין וְעַד נְהַרָא רַבָּא נְהַרָא דְפָרָת כָּל אֶרֶע חֲתִיָא וְעַד יַמָּא רַבָּא מְעַלְגֵי שְׁמֵשָׁא יְהִי תְּחוּמְכוֹן :

רש"י מהמדבר והלבנון הזה . הוא מדבר קדש , מדבר אין שעל ידי אדום , שהיה במקצוע דרומית מזרחית ודרך שם נכנסו לארץ , שנאמר (במדבר כ טו) : והנה אנחנו בקדש וגו' , ומנין שהיא דרומית מזרחית , שנאמר (שם לג ג) : והיה לכם פאת נגב ממדבר אין על ידי אדום : ועד הנהר הגדול נהר פרת . זה רחבה מדרום לצפון : כל ארץ החתים . בכלל הזה : ועד הים הגדול מבא השמש . לארכה , מן המזרח למערב :

(ה) **לֹא יִתְּיָצַב אִישׁ לְפָנֶיךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ כַּאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם מֹשֶׁה אֶהְיֶה עִמָּךְ לֹא אֲרַפֶּךָ וְלֹא אֶעֱזֹבְךָ :** לָא יִתְעַתַּד אָנָּשׁ קִדְמָךְ כָּל יוֹמֵי חַיֶּיךָ כְּמָא דִּנְהוּא מִימְרֵי בְּסַעֲדִיהָ דְּמֹשֶׁה בְּן אֶהוּי עִמָּךְ לָא אֲשַׁבְּקִינָךְ וְלֹא אֲרַחֲקִינָךְ : (ו) **חֹזֶק וְאַמֶּץ כִּי אֶתָּה תִּנְחִיל אֶת הָעָם הַזֶּה אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי**

לְאֲבוֹתֵם לָתֵת לָהֶם : תִּקְיֹף וְאֵלִים אֲרִי אֶתְּ תַחֲסִין ית
עֲמָא הָדִין ית אֲרָעָא דְקִימִית לְאֲבֹהֵתְכוֹן לְמִתָּן לְהוֹן :

רש"י חזק ואמץ . בדכך ארץ , כמה סהוא אומר : כי אתה תנחיל :

כתובים - תהילים - פרק צז

(ח) שְׁמָעָה וַתִּשְׁמַח צִיּוֹן וַתִּגְלַנָּה בְּנוֹת
יְהוּדָה לְמַעַן מִשְׁפָּטֶיךָ יְהוָה : שְׁמַעַת וַחֲדַת
כְּנִשְׁתָּא דְצִיּוֹן וְדַצְּוֹן בְּנִתָּא דְבֵית יְהוּדָה מִן בְּגִלְל דְנִיִּיךָ יי :

רש"י משפטיך . נקמתך :

(ט) כִּי אֵתָּה יְהוָה עָלִינוּ עַל כָּל הָאָרֶץ מְאֹד
נִעְלִיתָ עַל כָּל אֱלֹהִים : אָרוּם אֶתְּ הוּא יי עֲלָאָה עַל
כָּל יְתָבִי אֲרָעָא לְחַדָּא אֲתַעֲלִיתָ עַל כָּל דְחַלְיָא : (י) אֱהָבִי
יְהוָה שְׁנְאוֹ רַע שְׁמֵר נַפְשׁוֹת חֲסִידָיו מִיַּד
רְשָׁעִים יִצִּילֵם : רְחִימָא דִּיִּי סְנוּ בֵישׁ מְטוּל דְקִירִים נָטִיר
נַפְשַׁת חֲסִידוֹי מִן אִיִּדִיהוֹן דְרְשִׁיעֵי יַפְצִי אֲנוּן : (יא) אֹר זָרַע
לְצַדִּיק וּלְיֹשֵׁרֵי לֵב שְׁמַחָה : נְהוֹר דְנַח וּמְטַמֵּר
לְצַדִּיקָא וּלְתִרְיָצִי לְבָא חֲדָנָא :

רש"י אור זרוע לצדיק . זריעה ממש מוכנת לכמוח להם :

(יב) שְׁמַחוּ צְדִיקִים בִּיהוָה וְהוֹדוּ לְזֵכֶר
קִדְשׁוֹ : חֲדוּן צְדִיקָא בְּמִמְרָא דַּיָּי וְאוּדוּן לְדַכְרוּן שׁוּם קוּדְשִׁיה
: צח (א) מְזִמּוֹר שְׁירוֹ לִיהוָה שִׁיר חֲדָשׁ פִּי
נִפְלְאוֹת עֲשֵׂה הוֹשִׁיעָה לוֹ יְמִינוֹ וְזִרְעֵ
קִדְשׁוֹ : תוֹשְׁבַחַת נְבוּאָה שְׁבַחוּ קָדָם יְיָ שְׁבַח חֲדַת אַרוּם פְּרִישׁוֹן
עֲבַד פְּרִיקַת לִיהוָה יְמִינִיהָ וְאֶדְרַע שְׁכִינַת קוּדְשִׁיה :

רש"י זיכו לה' . כל אלה לעתיד :

משנה עדיות פרק ב

א. רבי חנינא סגן הכהנים העיד ארבעה דברים.
מימיהם של כהנים לא נמנעו מלשרוף את הבשר
שנטמא בולד הטמאה עם הבשר שנטמא באב
הטמאה אף על פי שמוסיפין טמאה על טמאתו.
הוסיף רבי עקיבא, מימיהם של כהנים לא נמנעו
מלהדליק את השמן שנפסל בטבול יום בנר שנטמא
בטמא מת אף על פי שמוסיפין טמאה על טמאתו :

ברטורה (א) רבי חנינא סגן הכהנים העיד. מלשרוף את הבשר שנטמא בולד
הטומאה. בולד של וולד קאמר הבשר שהוא שלישי שנטמא בולד של וולד כלומר שנגע
בשני ונעשה הוא שלישי. לא נמנעו מלשרפו עם הבשר שנטמא באב הטומאה שהוא
ראשון לטומאה. וכשנגע זה הבשר שהיה מתחלה שלישי בבשר שנטמא באב הטומאה
חוזר להיות שני שהרי נגע בראשון ונעשה שני. ונמצא שהוסיפו לו טומאה על
טומאתו. דמעיקרא שלישי. והשתא שני. ואף על פי כן לא נמנעו מלשרפו עם חמור
ממנה דהואיל ואף זה הקל לשריפה עומד לא חשו אם מטמאים אותו יותר ממה
שהיה. ואף על פי שאין אוכל מטמא אוכל מן התורה שנאמר בטומאת אוכלים טמא

הוא. הוא טמא. ואין מטמא אוכל כיוצא בו. מ"מ רבנן גזרו שיהיה אוכל מטמא אוכל: השמן. של תרומה שנפסל בטבול יום הוא שלישי לטומאה. לטבול יום הוא פוסל את התרומה מן התורה. ועושה אותו שלישי: בנר שנטמא בטמא מת. האי נר של מתכת הוא ולא של חרס. לכל כלי חוץ מכלי חרס שנגעו בטומאת מת נעשו כמותה. אם אז אז. ואם ראשון ראשון. דכתיב (במדבר יט) בחלל חרב. ודרשין חרב הרי הוא כחלל. שהחרב שנגע במת. נעשה אזי אבות כמת עצמו. וכנגע בטמא מת שהוא אז. נעשה גם כן החרב אז וכל שאר כלים כחרב לדין זה. חוץ מכלי חרס. נמלא הנר של מתכת שנגע בטמא מת נעשה אז הטומאה והשתא הוסיף ר"ע על דברי ר' חנינא סגן הכהנים. שהרי רבי חנינא לא התיר אלא להחזיר השלישי. שני. ור"ע התיר להחזיר השלישי. ראשון. שהשמן שנפסל בטבול יום שהוא שלישי. כשמדליקין אותו בנר שנטמא בטמא מת. שהנר עצמו נעשה אז. כמו שאמרנו. נמלא שחוזר השלישי להיות ראשון. ואף על פי כן לא נמנעו. דהואיל ויש קס טומאה עליו לא חיישין ליה. ומוחר להוסיף בידים:

ב. אָמַר רַבִּי חֲנִינְא סָגָן הַכֹּהֲנִים, מִיָּמֵי לֹא רָאִיתִי עוֹר יוֹצֵא לְבַיִת הַשְּׂרָפָה. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, מִדְּבָרָיו לְמִדְּנוּ, שֶׁהַמִּפְשִׁיט אֶת הַבְּכוֹר וְנִמְצָא טְרָפָה, שִׁיאוֹתוֹ הַכֹּהֲנִים בְּעוֹרוֹ. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, לֹא רָאִינוּ אֵינּוּ רָאִיָּה, אֶלָּא יוֹצֵא לְבַיִת הַשְּׂרָפָה:

ברטורה (3) לא ראיתי עור יוצא לבית השרפה. לאחר שהופשט אם נמלאת טרפה אף על פי שפסול זה היה בו קודם הפשט. הואיל ולא ניכר אלא לאחר הפשט: שהמפשיט את הבכור ונמלא טרפה. הא קמ"ל ר"ע דאפילו בכור בעל מום הנשחט במדינה על מומו ולא התירו הכתוב אלא באכילה. דכתיב (דברים טו) בשעריך תאכלנו. אבל אם מת עורו אסור וטעון קבורה. ואשמעינן ר"ע דהיכא דלא הוכר טרפתו עד לאחר הפשט. התירתו שחיטתו והפשטו לעורו כאילו נזרק דמו במקדש: יאותו הכהנים בעורו. ואינו נשרף: אין לא ראינו ראייה. שמה לא אירע בימיו שימלא טרפה לאחר הפשט ואם אירע ושרפוהו. הוא לא ראה: אלא יצא לבית השריפה. הואיל וקודם הפשט בא. והלכה כר"ע בבכור בעל מום כשהתירו מומחה. אבל לא התירו מומחה. לא. והלכה כחכמים בבכור תמים דבשר בקבורה. ועור בשרפה:

ג. אֵף הוּא הֵעִיד עַל כְּפָר שֶׁהָיָה בְּצַד יְרוּשָׁלַיִם, וְהָיָה בּוֹ זָקֵן אֶחָד וְהָיָה מְלוֹה לְכָל בְּנֵי הַכְּפָר וְכוּתֵב בְּכֶתֶב יָדוֹ וְאַחֲרֵים חוֹתְמִים, וּבָא מַעֲשֵׂה לְפָנָי חֻכְמִים

וְהִתִּירוּ. לְפִי דֶרֶךְ אֲתָה לָמֵד, שְׁהֶאֱשָׁה כּוֹתֶבֶת אֶת
גִּטָּה וְהֶאֱיֵשׁ כּוֹתֵב אֶת שׁוֹבְרוֹ, שְׂאִין קִיּוֹם הַגִּט אֶלָּא
בְּחוֹתְנָיו, וְעַל מַחֲט שְׁנִמְצָאת בַּבֶּשֶׂר, שְׁהִסְכִּין
וְהִיָּדִים טְהוֹרוֹת וְהַבֶּשֶׂר טָמֵא. וְאִם נִמְצָאת בַּפֶּרֶשׁ,
הַכֹּל טְהוֹר:

זרמורה (ג) וכותב זכתב ידו. שטר חוב על הלואה: ואחרים חותמים. עדים כשרים
היו חותמים על השטר: והתירו. ואף על פי שכותב השטר. הוא המלוה. ונוגע
בעדותו: שהאשה כותבת את גיטה. ועדים כשרים חותמים בו: את שוברו. שטר
מחילה שמחלה לו אשתו על כתובתה: שאין קיום הגט אלא בחותמיו. העדים
החתומים על הגט הם עיקר סבת קיום הגט הלכך כשהעדים כשרים חתומים בו
כשר אף על פי שהוא כתב יד האשה: ועל מחט. שידוע זה שנמארת במת. ונמאלת
בזכר הקדש כשחתכו אותו בעזרה וספק אם נגע זה הסכין והאלד אם לאו. הסכין
והאלד טהורין דספק טומאה ברשות הרבים היא שהעזרה דין רשות הרבים יש לה
לענין טומאה. וספק טומאה ברשות הרבים ספקו טהור והבשר טמא דולחי נגעה
בו טומאה. ומתני' איירי בזהמת קדשים שהעבירה בנהר סמוך לשחיטתה ועדיין
מסקה טופח עליה שהוכשר הבשר לקבל טומאה באותן המים דאי לאו הכי לא היה
הבשר טמא ואף על פי שרוחלים אותם בבית המטבחים בעזרה דכל משקה בית
מטבחיא דכן. ואין מכשירין את הבשר לקבל טומאה ואי קשיא היאך הבשר טמא
והידים טהורים. והלא אוכלין טמאין מטמאין את הידים מדרבנן. הא לא קשיא מידי
דקי"ל אין טומאת ידים במקדש שכסגזרו על טומאת ידים לא גזרו זה במקדש:

ד. שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעֵאל לְפָנָי חֻכְמִים
בַּפֶּרֶס בְּיַבְנָה. עַל בִּיצָה טְרוּפָה שֶׁהִיא נְתוּנָה עַל גְּבִי
יָרֵק שֶׁל תְּרוּמָה, שֶׁהִיא חֲבוּר. וְאִם הִיָּתָה כְּמִין כּוֹבֵעַ,
אֵינָה חֲבוּר. וְעַל שִׁבְלֵת שֶׁבִּקְצִיר וְרֹאשָׁה מִגִּיעַ
לְקָמָה, אִם נִקְצְרָה עִם הַקָּמָה, הִרִי הִיא שֶׁל עֲנִיִּים.
וְעַל גִּנָּה קִטְנָה שֶׁהִיא מִקְפֵּת עָרִיס, אִם יֵשׁ בָּהּ כְּמֵלֵא
בוֹצֵר וְסֵלוֹ מְכָאן וּמְלֵא בוֹצֵר וְסֵלוֹ מְכָאן, תִּזְרַע.
וְאִם לָאוּ, לֹא תִזְרַע:

זרמורה (ה) זכרם. שהיו יושבין שורות שורות של חכמים ככרם זו הנטוע שורות
שורות של גפנים: על ביצה הטרופה. בקערה שנתערבה החלבון והחלמון יחד ונתונה
ע"ג הירק. ונגע טבול יום בביצה אף על פי שהוא חולין דאין שייך תרומה בביצה

וּטְבוּל יוֹם אֵינוֹ פּוֹסֵל בַּחֹלִין אַפ"ה הוּא חֲצוּר וּנְפֵסֵל הִירֵק כֹּאֲלוֹ נִגַע צוּ: אִם הִיא כַּמִּין כּוֹצֵעַ. שְׁנֵתִנְפַחָה הַצִּילָה וּנְעֻסִית כַּמִּין כּוֹצֵעַ עַל הִירֵק וַחֲלוּלָה תַחֲתִיָּה: שְׂבֹלֶת שְׂבִקְרִיר. שִׁיר בְּקִירָתוֹ שְׂבֹלֶת אַחַת שְׁלֹשׁ קָרָר. וְרֵאֵשׁ אֹתָהּ שְׂבֹלֶת מִגִּיעַ לְקָמָה: אִם נִקְרָרָה. אִם אֹתָהּ שְׂבֹלֶת נִקְרָרָת עִם הַקָּמָה הָרִי הִיא שָׁל בְּעַל הַבַּיִת. שֶׁהַקָּמָה מִלִּילָתָהּ לֹא קָרִינָן בָּהּ לֹא תִשׁוּב לְקַחְתּוֹ: וְאִם לֹא. הָרִי זֶה שְׂכַחָה. וְהוּא לְעֵנִיִּים: עֵרִיס. חֹמֶשׁ גַּפְנִים הַנְּטוּעוֹת וּמוֹדֵלוֹת וְשׁוֹכְבוֹת עַל גְּבִי כְּלוֹנְסוֹת אוֹ עַל גְּבִי גֵדֵר קְרוּיוֹת עֵרִיס לְשׁוֹן עַל עֵרֶשׁ יוֹעֵי: אִם יֵשׁ צוֹ כַּמִּלָּא בּוֹרֵר וְסָלוּ. אִם הַגְּנָה גְדוּלָה כִּשְׁעוֹר שִׁיעַמוֹד בָּהּ בּוֹרֵר הַעֲנָבִים עִם סָלוֹ שְׂמֻכְנִים הַעֲנָבִים לְתוֹכוֹ כִּשְׁהוּא מִלְּקַט הַעֲנָבִים מִכֹּל לְדִי הָעֵרִיס: תִּזְרַע. הַגְּנָה. וְהוּא שִׁירְחִיק הַזְרַע מִן הַגַּפְנִים כְּדִי עֲבוֹדַת הַכֶּרֶם שָׁהָם ו' טַפְחִים לְכֹל רוּחַ וְזוֹרַע הַשָּׂאֵר: וְאִם לֹא. שְׂאִין הַגְּנָה גְדוּלָה כֹּל כַּד: לֹא תִזְרַע. וְאִף עַל פִּי שְׂמֵרְחִיק כְּדִי עֲבוֹדַת הַכֶּרֶם מִפְּנֵי שֶׁהַזְרַע נִרְאָה עִם הַכֶּרֶם כֹּאֲלוֹ הֵם כְּלֵאִים:

ה. שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אָמְרוּ לְפָנַי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל, וְלֹא אָמַר בָּהֶם לֹא אֲסוּר וְהִתֵּר, וּפְרָשׁוֹן רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן מִתִּיָּא. הַמִּפִּיס מִרְסָא בְּשִׁבְתָּ, אִם לַעֲשׂוֹת לָהּ פָּה, חִיב, וְאִם לְהוֹצִיא מִמֶּנָּה לִחָה, פְּטוּר. וְעַל הַצָּד נִחַשׁ בְּשִׁבְתָּ, אִם מִתְּעַסֵּק שְׁלֹא יִשְׁכְּנוּ, פְּטוּר. וְאִם לְרַפּוּאָה, חִיב. וְעַל לְפָסִין אִירוֹנִיּוֹת, שָׁהֵם טְהוּרוֹת בְּאֵהָל הַמִּת וְטִמְאוֹת בְּמִשְׁא הַזָּב. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן צְדוֹק אָמַר, אִף בְּמִשְׁא הַזָּב, טְהוּרוֹת, מִפְּנֵי שְׁלֹא נִגְמְרָה

דרטורה (ה) ופרשן רבי יהושע. אימתי חייב. ואימתי פטור: אם לעשות לה פה חייב. משום בונה: ואם להוציא ממנו לחה פטור. דמלאכה שא"ל לגופה היא שהפתח היא המלאכה. וזו א"ל להיות לה פתח מעכסיו ואין כאן אלא איסורא דרבנן ומשום לערעל לא גזור. והוי פטור ומותר: אם מתעסק שלא ישכנו פטור. דא"ל לגופו של דבר הנלוו. ואם היה יודע שיעמוד ולא ישכנו. לא היה לו. ובהאי נמי לא גזור רבנן. והוי פטור ומותר: לפסין אירונויות. כלי חרס סתומים עשויין כמין כדור חלול מבפנים. ולאחר שמלבינים אותן בכבשן. חותכים אותן באמצע והוא נעשה שני כלים: טהורות באוהל המת. כל זמן שלא התכווהו. לכלי חרס אין מקבל טומאה מגבו אלא מאוירו. כדכתיב (במדבר יט) וכל כלי פתוח. דרך פתחו מיטמא ואינו מיטמא מגבו והאי אין לו אויר: וטמאות במשא הזב. בטומאת היסט שאם נתלטלו או נתנענעו ממש' הזב. טמאים אף על פי שאין להם אויר: מפני שלא נגמרה מלאכתן. דחתיב' שחותכין אותן באמצען זו היא גמר מלאכתן ואין הלכה כר"א בר לודא. אלא לבונן בכבשן

הוא גמר מלכתן הלכך מיטמאות במשא הזב אפילו קודם שחלקו:

ו. שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְלֹא הוֹדָה לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא. הַשּׁוֹם וְהַבֹּסֵר וְהַמְלִילוֹת שְׁרִסְקוֹן מִבְּעוֹד יוֹם, שְׁרַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר יְגִמּוֹר מִשְׁתַּחֲשָׁד וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר לֹא יְגִמּוֹר:

ברטנורה (ו) מלילות. שכולים שלא בשלו כל כרכן וטוענן באבנים ומסקה זב מהם וטובל בו: יגמור. מאחר שרסקו וכתתן מערב שבת. יגמור ויאכל בשבת. ולא דמי למסקים שזבו שאסורין גזירה שמא יסחוט. דהכא אפילו יסחוט ליכא איסורא לאורייתא. משום דמסקים אהו ממילא: לא יגמור. כדי לאכול לאחר שקדש היום. לאסורין כשאר מסקים שזבו. והלכה כר' ישמעאל:

ז. שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אָמְרוּ לְפָנֵי רַבִּי עֲקִיבָא, שְׁנַיִם מְשׁוּם רַבִּי אֶלְיעֶזֶר וְאֶחָד מְשׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. שְׁנַיִם מְשׁוּם רַבִּי אֶלְיעֶזֶר, יוֹצֵאת אִשָּׁה בְּעִיר שֶׁל זָהָב, וּמְפָרִיחֵי יוֹנִים פְּסוּלִים לְעֵדוּת. וְאֶחָד מְשׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, הַשְּׂרָץ בְּפִי חֲלָדָה וּמְהַלְכֵת עַל גְּבִי כְּפָרוֹת שֶׁל תְּרוּמָה, סָפֵק נִגַע סָפֵק לֹא נִגַע, סָפֵקוֹ טְהוֹר:

ברטנורה (ז) עיר של זהב. עטרת זהב עשויה כמין עיר כורת ירושלים. ולא חייסיןן דלמא שלפא ומחויא ואתיא לאתויי ארבע אמות ברשות הרבים: ומפריחי יונים. מין ממניי השחוק אם תקדים יונתך ליונתי אתן לך כד וכד. פי' אחר שמגדל יונה מלומדת להביא יונים לבית בעליה ויש בהן גזל משום דרכי שלום. ולא גזל גמור: ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור. משום דטומאה עוברת היא ואינה נחה במקום. הלכך ספיקו טהור ואפילו ברשות היחיד:

ח. שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, עַל שְׁנַיִם הוֹדוּ לוֹ וְעַל אֶחָד לֹא הוֹדוּ לוֹ. עַל סַנְדָּל שֶׁל סִידִים, שֶׁהוּא טָמֵא מִדָּרַס. וְעַל שִׁירֵי תַנּוּר אֲרַבְּעָה. שֶׁהֵיוּ אוֹמְרִים שְׁלֹשָׁה. וְהוֹדוּ לוֹ. וְעַל אֶחָד לֹא הוֹדוּ לוֹ, עַל פֶּסֶא שֶׁנִּטְלוּ שְׁנַיִם מִחֲפוּיָיו זֶה בְּצַד זֶה, שְׁרַבִּי עֲקִיבָא מִטְמֵא וְחֲכָמִים מִטְהַרִּין:

ברטורה

(ח) סנדל של סיידין. מנעול של עץ שנועלן ברגליהם המתעסקים בסיד להגן על רגליהם שלא יקרפו בסיד ואם נעל אותו הזב טמא מדרס: ועל שירי תנור ארבעה. אם היה גדול הרבה ונטמא. ואחר כך נשבר. לא נטהר עד שלא יהיה בשבריו גבוה ארבעה. ולעולם שבריו מקבלים טומאה כאילו היה שלם. עד שיהיה השבר פחות מגובה ארבעה. וסתם תנור שצמסנה עשוי כמין קדירה גדולה שאין לה שוליים ומחברין אותו בטיט על גבי קרקע. ורלפת הקרקע היא תחתיתו של תנור: שנים מחפוייו. מן הלוחות העשויות למושב: שרבי עקיבא מטמא. לסבר אף על פי שאינו ראוי לשיבה הוא ראוי לקבל רמונים וטמא משום כלי קבול: וחכמים מטהרין. דסברי הואיל ועיקרו לשיבה עבד ולא לבית קבול. כיון שנתבטל העיקר שבעצורו נעשה נתבטל הטפלה ואינו מטמא מפילו משום כלי קבול והלכה כחכמים:

ט. הוא הָיָה אוֹמֵר, הָאֵב זֹכָה לְבֹן, בְּנוֹי, וּבְכַח, וּבְעֶשֶׂר, וּבְחֶכְמָה, וּבְשָׁנִים, וּבְמִסְפַּר הַדּוֹרוֹת לְפָנָיו וְהוּא הַקֶּץ, שְׁנַאֲמַר (ישעיה מא) קִרְא הַדּוֹרוֹת מִרְאֵשׁ, אֶף עַל פִּי שְׁנַאֲמַר (בראשית טו) וְעַבְדּוֹם וְעָנוּ אֶתֶם אֲרַבַּע מֵאוֹת שָׁנָה, וְנֶאֱמַר (שם) וְדוֹר רְבִיעִי יָשׁוּבוּ הִנֵּה:

ברטורה

(ט) האב זוכה לבן וכו'. לפי שקרוב טבע הבן להיות דומה לטבע האב והנוי. והכח. והחכמה. והשנים. אדם זוכה בהן מתחלת ילירתו כפי טבעו. והעושר אדם מורישו לבנו. וחכמה דלמרינן הכא היא הסברא הישרה והיא באדם כפי טבעו. והשנים. אריכות הימים. ול"נ שאם אדם זוכה הויין ליה בנים נאים בעלי כח בעלי חכמה עשירים ומאריכי ימים: ובמספר הדורות לפניו. פעמים שהקדוש ברוך הוא מבטיח לאב לעשות טובה לזרעו לדור שלישי או לדור רביעי. והאב זוכה לאותו הדור שתהא להם אותה הטובה. והוא הקץ שקלב הקדוש ברוך הוא לאותו דבר שיהיה לזמן פלוני ולדור פלוני כמו ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה ודור רביעי ישובו הנה הרי מספר הדורות שהוא דור רביעי הוא הקץ של ארבע מאות שנה:

י. אֶף הוּא הָיָה אוֹמֵר חֲמִשָּׁה דְּבָרִים שֶׁל שָׁנִים עֶשֶׂר חֹדֶשׁ. מְשִׁפֵּט דוֹר הַמַּבּוּל, שָׁנִים עֶשֶׂר חֹדֶשׁ. מְשִׁפֵּט אִיּוֹב, שָׁנִים עֶשֶׂר חֹדֶשׁ. מְשִׁפֵּט הַמְּצָרִיִּים, שָׁנִים עֶשֶׂר חֹדֶשׁ. מְשִׁפֵּט גּוֹג וּמְגוּג לְעֵתִיד לָבוֹא, שָׁנִים עֶשֶׂר חֹדֶשׁ. מְשִׁפֵּט רְשָׁעִים בְּגִיהֵנָם, שָׁנִים עֶשֶׂר חֹדֶשׁ, שְׁנַאֲמַר (ישעיה סו) וְהָיָה מִדֵּי חֹדֶשׁ בְּחֹדֶשׁוֹ. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן

נורי אומר, מן הפסח ועד העצרת, שנאמר ומדי שבת בשבתו:

ברטנורה (י) שנאמר והיה מדי חדש בחדשו. כשיבא חדש באותו חדש שמת בו ילא מגיהנם. ויבא להסתחוות לפני ה': שנאמר ומדי שבת בשבתו. כלומר לאחר שיהיה בגיהנם כ"כ ימים כמו שיס מיום ראשון של פסח דאיקרי שבת דכתיב (ויקרא כג) וספרתם לכם ממחרת השבת וגו' עד עלרת שהוא ממחרת השבת השביעית ילא מגיהנם ויבא להסתחוות:

גמרא עבודה זרה דף עה ע"ב

תנא וכלן צריכין טבילה בארבעים סאה מנהגי מיילי אמר רבא דאמר קרא (במדבר לא) כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר. הוסיף לך הכתוב טהרה אחרת. תני בר קפרא מתוך שנאמר במי נדה שומע אני שצריך הזאה שלישי ושביעי תלמוד לומר: אך חלק. אם כן מה תלמוד לומר במי נדה. מי ששנדה טובלת בהן. הוי אומר ארבעים סאה. תנו רבנן: הלוקח כלי תשמיש מן הנכרי דברים שלא נשתמש בהן מטבילן והן טהורים דברים שנשתמש בהן על ידי צונן כגון כוסות וקיתוניות וצלוחיות מדיחן ומטבילן והן טהורים. דברים שנשתמש בהן על ידי חמין כגון היורות הקומקמוסין ומחמי חמין מגעילן ומטבילן והן טהורין. דברים שנשתמש בהן על ידי האור כגון השפודין והאסקלאות מלבנן ומטבילן והן טהורין וכלן שנשתמש בהן עד שלא יטביל ושללא יגעיל ושללא ילבן. תני חדא אסור ותניא אידך מתר לא קשיא הא כמאן דאמר נותן טעם לפגם אסור הא כמאן דאמר נותן טעם לפגם מתר. געולי נכרים דאסור רחמנא היכי משפחת לה. אמר

רַב חֵיִיא בְּרַה דְרַב הוֹנָא לָא אָסְרָה תוֹרָה אֶלָּא קִדְרָה בֵּת
יוֹמָא דְלָאוּ נוֹתֵן טַעַם לְפָגַם הוּא מְכָאן וְאֵילֵךְ לִישְׁתְּרִי
גְזִירָה שְׂאִינָה בְּרַ יוֹמָא מְשׁוּם קִדְרָה בֵּת יוֹמָא :

רס"י תנא וכולן. אף הנגעלים והמלוצנים: כל דבר אשר יבא באש. שנסתמשו בו
בני מדין ע"י האור תעבירו באם כעין זולעו לאיסור ופליטנו כדאמרן כזולעו
כך פולטו: וטהר. קרא יתירא הוא האי וטהר: במי נדה יתחטא. בכלי מדין כתיב:
גיעולי נכרים דאסר רחמנא. במדין דכתיב תעבירו באש וטהר דבעי הגעלה היכי
משכחת לה: בת יומא. שבישל בה נכרי היום אבל בישל בה אתמול כבר הפיג בה
טעמו בלינת לילה ושזב כשפולטו בתצקיל אחר אינו אלא לפגם: מכאן ואילך
לישתרי. אף לכתחלה:

זוהר אמור דף קד ע"א

וְאָמַר רַבִּי אַבָּא. אֲבָרְהָם כָּל יוֹמוֹי הָוָה קָאִים בְּפָרְשֵׁת
אוֹרְחִין לְזַמְנָא אוֹשְׁפִיזִין וְלִתְקַנָּא לֹון פְּתוּרָא הַשְׁתָּא
דְּמַזְמִינִין לִיה וְלִכְלָהוּ צְדִיקָיָא וְלִדְוֹד מְלָכָא וְלֹא יְהִיבִין לֹון
חוּלְקִיהוֹן אֲבָרְהָם קָאִים מְפִתּוּרָא וְקָרִי (במדבר טו) סוּרוּ נָא
מֵעַל אֲהֵלֵי הָאֲנָשִׁים הַרְשָׁעִים הָאֵלֶּה וְכִלְהוּ סְלָקִין
אֲבִתְרִיהּ. יִצְחָק אָמַר (משלי יג) וּבִטָּן רְשָׁעִים תִּחְסֹר. יַעֲקֹב
אָמַר (שם כג) פִּתְדָּ אֲכַלְתָּ תִּקְיָאָנָה וּשְׂאָר כָּל צְדִיקָיָא אָמְרִי
(ישעיה כה) כִּי כָּל שְׁלַחֲנוֹת מְלָאוּ קִיָּא צוּאָה בְּלִי מְקוּם. דְּוֹד
מְלָכָא אָמַר (חסר כאן) וְאֲשָׁלִים דִּינוֹי דְּכִתִּיב (שמואל א כה) וַיְהִי
כַּעֲשֶׂרֶת הַיָּמִים וַיְגוֹף הִ' אֶת נֹבֶל וַיָּמַת מֵאֵי קָא מִיָּרִי בְּגִין
דְּדוֹד שְׂאֵל לְנֹבֶל וְאֲתַעְבִּיד לִיה אוֹשְׁפִיזָא וְלֹא בָעָא. וְדָא
זַמִּין לִיה וְלֹא יְהִיב לִיה חוּלְקָא וּבְאֲנוּן עֶשֶׂר יוֹמִין דְּדוֹד
מְלָכָא דָּאִין עֲלָמָא אֲתַדּוֹן עֲלִיהּ הַהוּא בְּרַ נֶשׁ דְּאֲשָׁלִים לִיה
בִּישׁ יִתִּיר מְנַבֵּל. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּגִין כֶּךָ אוֹרִיתָא לָא
אֲטַרַח עֲלִיהּ דְּבַר נֶשׁ יִתִּיר אֶלָּא בְּפִמָּה דִּיכִיל דְּכִתִּיב (דברים טו)
אִישׁ כִּמְתַנַּת יָדוֹ וְגוֹ'. וְלֹא לִימָא אִינִישׁ אִיכוּל וְאֲשָׁבַע

וְאֶרְוִי בְקִדְמִיתָא וּמָה דִּישְׁתַּאֲר אֶתְּנִן לְמִסְכְּנֵי אֱלָא רִישָׁא
דְּכֻלָּא דְּאוּשְׁפִיזִין הִיא וְאִי חֲדִי לְאוּשְׁפִיזִין וְרוּי לֹוּן קִדְשָׁא
בְּרִידָא הוּא עֲמִיָּה וְאַבְרָהָם קָרִי עֲלֵיהּ (ישעיה נח) אִז תִּתְעַנֵּג עַל
ה' וְגוֹ' וְיִצְחָק קָאֲרִי עֲלֵיהּ (שם נד) כָּל כְּלִי יוֹצֵר עֲלֵיךָ לֹא
יִצְלַח. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן הָאִי דְדוּד מְלָכָא אָמַר לָהּ בְּגִין דְּכָל
זַיְגִין דְּמְלָכָא וְקָרְבִין דְּמְלָכָא בִּידוּי דְדוּד אֲתַפְקָדוּ. אָבֵל
יִצְחָק קָאֲמַר (תהלים קיב) גִּבּוֹר בְּאַרְצָא יִהְיֶה זֶרְעוֹ וְגוֹ'. הוּן
וְעוֹשֵׁר בְּבֵיתוֹ וְגוֹ'. וְיַעֲקֹב אָמַר (ישעיה נח) אִז יִבְקַע כְּשֹׁחַר
אוֹרֶךְ וְגוֹ'. שְׁאָר צְדִיקָא אָמְרִי (שם) וְנִחַדְהּ ה' תְּמִיד וְהַשְׁבִּיעַ
וְגוֹ'. דְדוּד מְלָכָא אָמַר (שם נד) כָּל כְּלִי יוֹצֵר עֲלֵיךָ לֹא יִצְלַח דְּהָא
הוּא עַל כָּל זַיְגֵי דְעֵלְמָא אֲתַפְקָד. זְכָאָה חוּלְקִיָּה דְבַר נִשׁ
דְּזָכִי לְכָל הָאִי זְכָאָה חוּלְקִיָּהוּן דְצְדִיקָא בְּעֵלְמָא דִּין
וּבְעֵלְמָא דְאֲתִי עֲלֵיהּ כְּתִיב (שם ט) וְעִמָּךְ כָּלִם צְדִיקִים וְגוֹ' :

תרגום הזהר וְאָמַר רַבִּי חֲזָא, אֲבָרְהָם, כָּל יָמָיו הָיָה עוֹמֵד בְּפִרְשַׁת דְרָכִים
לְהַזְמִין אוֹרְחִים וְלַעֲרוֹךְ לָהֶם שְׁלִחוֹן. עֲתָה, בְּסָפוֹת, אִם מְזַמְנִים אוֹתוֹ וְלָכֵל
הַכְדִּיקִים, וְאֵת דוּד הַפְּלֶךְ, וְאִין נוֹתְנִים לָהֶם חֻלְקָם, עוֹמֵד אֲבָרְהָם יַמְעַל
הַשְׁלִחוֹן וְקוֹרְא, סוּרָו נָח יַמְעַל אֲהֵלֵי הָאֲנָשִׁים הַרְשָׁעִים הָאֵלֶּה. וְכֻלָּם
מִסְתַּלְקִים אַחֲרָיו. יִצְחָק אָמַר, וּצְטוֹן רְשָׁעִים תַּחֲסֹר. יַעֲקֹב אָמַר, פְּתוּךְ אֲכֹל
תְּקוּיָאָנָה. וְשְׁאָר כָּל הַכְדִּיקִים, דְּהִינוּ מַשָּׂה וְאֲהַרֵּז, אוֹמְרִים, כִּי כָּל שְׁלִחוֹנוֹת
מְלָאוּ הִיא לֹאֵה זְכָלִי מְקוּם. דוּד הַפְּלֶךְ אָמַר, וּמְשָׁלִים אֵת דֵּינָיו, שְׁכַתוּב,
וְיֵהִי כְּעֵשֶׂרֶת הַיָּמִים וַיִּגְוֶף ה' אֵת נֶבֶל וַיָּמָת. שׁוֹאֵל, מָה זֶה אוֹמַר. וּמְשִׁיב,
מִשׁוּם שְׁדוּד בְּקֶשׁ מְנַבֵּל שְׁיִקְבֵּל אוֹתוֹ לְאוֹרְחָא, וְהוּא לֹא רָכָה, וְכֵן הוּא, הַיּוֹצֵב
בְּסַפָּה, הַזְמִין אוֹתוֹ, אֵת דוּד הַפְּלֶךְ, וְלֹא נָתַן לוֹ חֻלְקוֹ, עַל כֵּן דוּד הַפְּלֶךְ
קוֹרְא עֲלָיו אֵת הַמְּקַרָּא הַזֶּה שֶׁל נֶבֶל. וּבְאֵלּוּ עֵשֶׂרֶת הַיָּמִים, שְׁדוּד הַפְּלֶךְ,
שְׁהוּא מְלַכּוֹת, דִּין אֵת הָעוֹלָם, דֵּינּוּ בְּעֵשֶׂרֶת יָמֵי תְּשׁוּבָה, נְדוּן עֲלָיו אוֹתוֹ
הָאֲדָם, שְׁגָמַל לוֹ רַע יוֹתֵר מִנֶּבֶל, כִּי הַזְמִינוּ וְאִינוּ נוֹתֵן לוֹ חֻלְקוֹ. וְנֶבֶל עַל
כָּל פְּנִים לֹא הַזְמִינוּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַתּוֹרָה לֹא הִטְרִיחָה אֵת הָאֲדָם לְתַת
יוֹתֵר, אֶלְכָּא כְּמָה שְׁיִכּוֹל, שְׁכַתוּב, אִישׁ כְּמִתְנֵת יָדוֹ וְגוֹ'. וְאֵל יֵאמֵר אֲדָם, אוֹכֵל
וְאֶשְׁבַּע וְאֲרוּהּ תְּחִלָּה, וּמָה שְׁיִשְׁאֵר אֲתָן לְעַנְיִים, אֶלְכָּא תְּחִלַּת הַכֹּל הוּא שֶׁל
הָאוֹרְחִים, וְאִם מְשַׁמַּח אֵת הָאוֹרְחִים וּמְרוּהּ אוֹתָם, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁמַח
עִמּוֹ, וְאֲבָרְהָם קוֹרְא עֲלָיו, אִז תִּתְעַנֵּג עַל ה', וְיִצְחָק קוֹרְא עֲלָיו, כָּל כְּלִי
יוֹצֵר עֲלֵיךָ לֹא יִצְלַח. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מְקַרָּא זֶה אוֹמַר לוֹ דוּד הַפְּלֶךְ, הוּא

מלכות, משום שכל פלי הַיֵּן שֶׁל הַמֶּלֶךְ וּמְלַחְמוֹת הַמֶּלֶךְ בְּיַדְיוֹ שֶׁל דָּוִד נִמְסְרוּ, אֲבָל יִלְחַק אֹמֵר, גִּבּוֹר בְּאַרְצָה יִהְיֶה זֶרְעוֹ וְגוֹ', הוּן וְעוֹשֵׁר בְּצִיְתוֹ וְגוֹ'. יַעֲקֹב אָמַר, אִזּוּ יִבְקַע כְּשֶׁחָר אֹרֶךְ וְגוֹ'. כִּי יִבְקַע, הוּא אֹתִיּוֹת, יַעֲקֹב. שָׁחַר הַכְּדִיקִים אֹמְרִים, וְנִחַדְהוּ ה' פְּמִיד וְהַשְׁבִּיעַ וְגוֹ'. דָּוִד הַמֶּלֶךְ אֹמֵר, כָּל כְּלִי יוֹאֵר עֲלֵיךָ לֹא יִלְחָח, כִּי הוּא נִתְמַנֶּה עַל כָּל כְּלִי הַיֵּן שֶׁצִּעוּלָם. אֲשֶׁרִי חֲלָקוּ שֶׁל הָאָדָם שָׂזְכָה לְכָל זֶה. אֲשֶׁרִי חֲלָקָם שֶׁל הַכְּדִיקִים צִעוּלָם הַזֶּה וְצִעוּלָם הַזֶּה. עֲלֵיהֶם כְּתוּב, וְעַמּוֹד כָּלֵם כְּדִיקִים וְגוֹ'.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ז

א. גָּמְרוּ מְלֻאָכֵל מְסֻלְקִין אֶת הַשְּׁלַחַן וּמְכַבְּדִין אֶת הַמָּקוֹם שֶׁאֲכָלוּ בוֹ וְאַחַר כֵּן נוֹטְלִין אֶת יְדֵיהֶם שֶׁמָּא יִשְׁיִירוּ שֵׁם פְּרוּרִין שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן כְּזֵית שֶׁאֲסוּר לְהִלָּךְ בָּהֶן וְלִרְחֹץ עֲלֵיהֶם אֲבָל פְּרוּרִין שֶׁאֵין בָּהֶן כְּזֵית מִתֵּר לְאַבְדֹן בַּיָּד : **ב.** הַבִּיאוּ לָהֶן מִיָּם לְנִטְיָלָה כָּל שֶׁמְבָרֵךְ בְּרַכַּת הַמְּזוּן הוּא נוֹטֵל יָדָיו תְּחִלָּה. כִּדִּי שֶׁלֹּא יֵשֵׁב הַגְּדוּל וַיִּדְּיוּ מְזֻהָמוֹת. עַד שֶׁיִּטֵּל אַחֵר. וְשָׂאֵר הַסּוֹעֲדִין נוֹטְלִין יָדָן בְּסוּף זֶה אַחֵר זֶה. וְאֵין מְכַבְּדִין בְּדָבָר זֶה שֶׁאֵין מְכַבְּדִין בְּיָדִים מְזוּהָמוֹת וְלֹא בְּגִשְׁרִים וְלֹא בְּדַרְכִּים. אֲלָא בְּפִתְחֵי הָרְאוּי לְמְזוּזָה וּבְשַׁעַת כְּנִיסָה : **ג.** גָּמְרוּ לְטַל יְדֵיהֶן וְנִגְבוּ יְדֵיהֶן וּבִרְכוּ בְּרַכַּת הַמְּזוּן וְהַבִּיאוּ אֶת הַמְּגֻמָּר. מִי שֶׁבִּרְךְ בְּרַכַּת הַמְּזוּן הוּא מְבָרֵךְ עַל הַמְּגֻמָּר וְכֵלָן עוֹנִין אָמֵן :

אם ישוב בעל הלשון בתשובה צריך לבקש מחילה לאשר מוצק לו מזעם לשונו והוא לא יזכר מספר כלם כי רבים מכאובים הכאיב וכמה נפשות הדאיב. גם רבים מאשר זכר כי אותם עבר והם לא ידעו כי הדיח עליהם את הרעה יתבייש להודיעם ולגלות אונם על אשר גמלם רעה כי הוא מכה ואין מפתו ידועה כענין שנאמר (תהלים קב) מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה חצי גבור שנונים. על כן נמשל לשון הרע לחץ, כי המושך בקשת פעמים רבות ישלח חציו באדם ולא נודע מי הכהו. ועוד על ענין אחר נמשל לחץ כי שולף החרב אם נכמרו רחמיו על האדם בהתחננו אליו ישיב חרבו אל נדנה לא כן זורק החץ כי אין בידו להשיבו כן בעל לשון הרע אחר אשר יצא הדבר מפיו לא יוכל לתקן. ופעמים שידבר על פגם משפחה והזיק אל הדורות הבאים אחריו ולא תגיע אליו מחילה מזה. על כן אמרו זכרונם לברכה כי המדבר בפגם משפחה אין לו כפרה עולמים. והנה המשל לשונו גם על הקדושים אשר בארץ הפה ידבר כי על מי לא עברה רעתו תמיד. וכבר אמרו זכרונם לברכה כי האפיקורוס אין לו חלק לעולם הבא הי צילנו:

וזאת הברכה יום חמישי תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

וּלְדָן אָמַר דָּן גּוֹר אַרְיָה יִזְנֵק

(כב)

מִן הַבָּשָׂן : וּלְדָן אָמַר דָּן תִּקְיִי פְּגוֹר אַרְיָו אַרְעָה שְׁתֵּיָא מִן נַחְלֵיָא דְנַגְדָּו מִן מִתְנָן :

רש"י דן גור אריה. אף הוא היה סמוך לספר לפיכך מושלו באריות: יזנק מן הבשן. כתרגומו, שהיה הירדן יולא מחלקו ממערת פמיאס, והיא לשם, שהיא בחלקו של דן, שנאמר (יהושע יט, מז) ויקראו ללשם דן וזנוקו וקלוחו מן הבשן. דבר אחר, מה זנוק זה יולא ממקום אחד ונחלק לשני מקומות, כך שבטו של דן נטלו חלק בשני מקומות. תחלה נטלו בצפונית מערבית עקרון וסביבותיה, ולא ספקו להם, וזאו ונלחמו עם לשם שהיא פמיאס והיא בצפונית מזרחית, שהרי הירדן יולא ממערת פמיאס והוא במזרחה של ארץ ישראל, וזא מהצפון לדרום וכלה בקצה ים המלח, שהוא במזרח יהודה, שנטל בדרומה של ארץ ישראל, כמו שמפורש בספר יהושע, והוא שנאמר (שם יט, מז) וילא גבול בני דן מהם ויעלו בני דן וילחמו עם לשם וגו', ילא גבולם מכל אתו הרוח שהתחילו לנחול בו:

וּלְנַפְתָּלִי אָמַר נַפְתָּלִי שְׁבַע רָצוֹן וּמְלֵא

(כג)

בְּרֶפֶת יְהוָה יִסּוּ וְדָרוֹם יִרְשָׁה : (ס) וּלְנַפְתָּלִי אָמַר נַפְתָּלִי שְׁבַע רָעוּא וּמְלֵי בְּרָכוֹ מִן קָדָם יִי מַעְרַב יִסּוּ גְנוּסָר וְדָרוּמָא יָרַת :

רש"י שבע ראון. שהיתה ארצו שבעה כל ראון יושביה: יס ודרום ירשה. יס כנרת נפלה בחלקו ונטל מלח חבל חרם בדרומה לפרוש חרמים ומכמורות: ירשה. לשון אוו, כמו (דברים א, כח) עלה רש, והטעם של מעלה ברי"ש מוכיח, כמו ירש, ידע, לקח, שמע, כשמוסף בו ה"א יהיה הטעם למעלה שמעה, ידעה, סלחה, לקחה אף כאן ירשה לשון אוו. ובמסורת הגדולה מצינו באלפא ביתא לשון אוו דטעמיהון מלעיל:

וּלְאַשֵׁר אָמַר בְּרוּךְ מִבְּנֵי אֲשֵׁר יְהִי

(כד)

רָצוֹי אַחֲיוּ וְטַבַּל בְּשֵׁמֶן רִגְלוֹ : וּלְאַשֵׁר אָמַר בְּרִיךְ מִבְּרַפְת בְּנֵיָא אֲשֵׁר יְהִי רָעוּא לְאַחֲוֵי וְיִתְרַבִּי בְּתַפְנוּקֵי מְלָכִין :

רש"י ברוך מבנים אשר. ראיתי בספרי, אין לך בכל השבטים שנתברך בבנים כאשר, ואיני יודע כיצד: יהי ראוי אחיו. שהיה מתרצה לאחיו בשמן אנפיקיון ובקפלאות והם מראין לו בתבואה. דבר אחר, יהי ראוי אחיו שהיו בנותיו נאות והוא שנאמר (דברי הימים א' ז, לח) הוא אבי ברזית, שהיו בנותיו נשואות לכהנים גדולים הנמשחים בשמן זית: וטבל בשמן רגלו. שהיתה ארצו מושכת שמן כמעין. ומעשה שנאמרו אנושי לודקיא לשמן מנו להם פולמוסטוס אחד וכו', כדאיתא במנחות (פב, ט) :

בְּרִזָּל וּנְחֻשֶׁת מִנְעֶלְךָ וּכְיָמֶיךָ דְּבַאָּךְ :

(כה)

תִּקְיִי פְּפְרִזְלָא וּנְחֻשָׁא מוֹתְבָּךְ וּכְיָוִי עוּלְמַתְךָ תִּקְפָּךְ :

רש"י ברזל ונחשת מנעלך. עכשיו הוא מדבר נגד כל ישראל, שהיו גבוריהם יושבים צערי הספר ונועלים אותה שלא יוכלו האויבים לכנס בה כאלו היא סגורה במנעולים ובריחים של ברזל ונחשת. דבר אחר ברזל ונחשת מנעלך, ארצכם נעולה בהרים שחוצצין מהם ברזל ונחשת, וארצו של אשר היתה מנעולה של ארץ ישראל: וכימין דבאך. וכימים שהם טובים לך, שהן ימי תחלתך, ימי נעוריקך, כן יהיו ימי זקנתך, שהם דואבים זבים ומתמוטטים. דבר אחר, וכימין דבאך וכימין שהם טובים לך כמנין ימך, כל הימים אשר אחם עושים לנו של מקום, יהיו דבאך, שכל הארצות יהיו דובאות כסף וזהב לארץ ישראל, שהיא מצורכת בפירות. וכל הארצות מתפרנסות המנה וממשיכות לה כספם וזהבם אישקורוני"ט. הכסף וזהב כלה מהם, שהן מזיבות אותם לארצכם:

(כו) **אֵין כָּאֵל יִשְׂרוּן לְכַב שְׁמַיִם בְּעֶזְרָךְ**
וּבְגִאֲוֹתוֹ שְׁחָקִים : לִית אֱלֹהַּ כְּאֱלֹהֵי דִישְׂרָאֵל דְּשְׁכַנְתִּיה
בְּשֵׁמִי יָא בְּסַעְדֵךְ וְתַקְפִּיה בְּשְׁמִי שְׁמַיָא :

רש"י אין כאל ישרון. דע לך ישרון שאין כאל בכל אלהי העמים, ולא כאורך אורם: רכב שמים. הוא ארבו אלוה שבזכר ובגאותו הוא רוכב שחקים:

נְבִיאִים - יְהוֹשֻׁעַ - פֶּרֶק א

(י) **רַק חֲזַק וְאַמֵץ מְאֹד לְשָׁמֵר לַעֲשׂוֹת**
כְּכֹל הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוְּךָ מֹשֶׁה עֶבְדִּי אֵל
תָּסוּר מִמֶּנּוּ יָמִין וּשְׂמֹאל לְמַעַן תִּשְׁכַּח
בְּכֹל אֲשֶׁר תִּלְךָ : לְחֹד תִּקְיָךְ וְאֵלֶם לְחַדָּא לְמִיטְר לְמַעְבְּד
כְּכֹל אֲוִרֵיתָא דְּפִקְדֵךְ מֹשֶׁה עֶבְדִּי לֹא תִסְטִי מִנִּיה לְיָמִינָא וְלְשְׂמֹאלָא
בְּדִיל דְּתַצְלַח בְּכֹל אֲתֵר דְּתִהְיֶה :

רש"י רק חזק ואמץ מאד. בתורה, כמו שהוא אומר: לשמור ולעשות ככל התורה: תשכיל. תלכח:

(ח) לֹא יְמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיָּךְ
וְהִגִּיתָ בוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה לְמַעַן תִּשְׁמֹר
לַעֲשׂוֹת כְּכֹל הַכְּתוּב בּוֹ כִּי אַז תִּצְלִיחַ אֶת
דְּרָכְךָ וְאַז תִּשְׁכִּיל : לֹא יַעֲדִי סִפְרָא דְאֹרִיתָא הָדִין
מִפּוּמָּךְ וּתְהִי הִגִּי בְּהַ יַיָּמָם וְלַיְלָא בְּדִיל דְּתַטֵּר לְמַעְבַּד כְּכֹל דְּכַתִּיב
בְּהַ אַרְי בְּכוֹ תִצְלַח יַת דְּרָכְךָ וּבְכוֹ תִכְשֵׁט :

רש"י ספר התורה הזה . ספר משנה תורה היה לפניו : והגית בו . והחבוננת בו , כל הגיון שבתורה בלב
כמה לראת אמר (תהלים יט טו) : והגיון לבי לפניך ; (ישעיהו לג יח) : לבך יהגה ראימה :

(ט) הַלּוֹא צוֹיְתִיךָ חֲזַק וְאַמָּץ אֶל תַּעֲרֹץ
וְאֶל תַּחַת כִּי עִמָּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל
אֲשֶׁר תֵּלֵךְ : (פ) (פ) הֲלֹא פִקְדָתְךָ תִּקְרֹף וְאַלֶּם לָא תִדְחַל וְלֹא
תִתְבַּר אַרְי בְּסַעֲדָךְ מִימָרָא דִּי אֱלֹהֶךָ בְּכֹל אֲתֵר דְּתַהֲךָ :

רש"י הלווא צויתיד חזק ואמץ . במלחמה , כמו שנאמר : אל תערוץ ואל תחת , והיכן לואו , בימי משה
שנאמר (דברים לא כג) : וילו את יהושע בן נון וגו' :

(י) וַיִּצּוּ יְהוֹשֻׁעַ אֶת שְׂטָרֵי הָעָם לֵאמֹר :
וּפְקִיד יְהוֹשֻׁעַ יַת סִרְכֵי עֲמָא לְמִימָר :

רש"י וילו יהושע . ביום שתמו ימי כבי אצל משה :

(יא) עֲבְרוּ בְּקֶרֶב הַמַּחֲנֶה וְצוּוּ אֶת הָעָם
לֵאמֹר הִכִּינוּ לָכֶם צִידָה כִּי בְּעוֹד שְׁלֹשֶׁת
יָמִים אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה לָבוֹא
לָרֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
נָתַן לָכֶם לָרֶשֶׁתָּהּ : (ט) עֲבְרוּ בְּגוֹ מִשְׁרִיתָא וּפְקִידוֹ יַת
עֲמָא לְמִימָר אֲתַקִּינוּ לְכוּן זְוֹודִין אַרְי בְּסוּף תִּלְתָּא יוֹמִין אֲתוּן עֲבְרוּן

יְתַּדְּנָא הַדִּין לְמִיעַל לְמִירַת יַת אַרְעָא דִּי אֱלֹהֵכוֹן יְהִיב לְהוֹן
לְמִרְתָּהּ :

רש"י הכינו לכהם אדה . כל דבר הכריך לדרך וכלי זיינס למלחמה אמר להם לתקון , שאם אתה אומר
במאכל ובמשתה , הרי היו מסתפקים בזמן שבכליהם עד ט"ז בניסן , וכן הוא אומר (לקמן ה' י"ב) : וישבות
המן ממחרת (מפי רבי) : בעוד שלשת ימים . בסוף שלשת ימים , בעוד ששהיו כאן שלשת ימים ואחר תעברו
:

כתובים - תהילים - פרק קי

^(א) עֲמֹד נְדָבַת בְּיוֹם חֵילָךְ בְּהַדְרֵי קֹדֶשׁ
מִרְחֹם מְשַׁחַר לָךְ טַל יִלְדָּתֶיךָ : עֲמֹד דְּבִית
יִשְׂרָאֵל דְּמִתְנַדְּבִין לְאוֹרֵיתָא בְּיוֹם אֲגַחוּתָא קְרָבָא תִּסְתַּיֵּעַ עִמָּהוֹן
בְּשִׁבְהוֹרֵי קוֹדֶשׁ רַחֲמֵין דְּאֱלֹהָא יִסְתַּרְהֲבוּן לָךְ הֵיךְ נִחַתַּת טַלָּא
יִתְבוּן לְרוּחָן תּוֹלְדָתֶךָ :

רש"י עמוד נדבות ביום חילך . כשתאסוף חיל לרדוף אחריהם יתגדבו עמך ואוהבך ללאת עמך כמו
שמאנינו (ע) וירק את חניכיו ילידי ביתו ולא יותר ועגר ואשכול וממרח התגדבו מאליהם ללאת ללכת
אחריו בעזרתו : בהדרי קודש מרחם משחר . זאת תהיה לך בזכות הדרת קדושה שהיה בך מצטון אמך
שהכיר בוראך בן ג' שנים : מרחם משחר . משנפלת מן הרחם כמו משילין פירות דרך ארובה ביו"ט ואיכא
דחני משחירין : לך טל ילדתיך . לך יחשב ילדתיך דרכי יושר שהנהגת בהם בילדותיך יהיה לך לנועם
כטל זה שהוא נעים ונוח :

^(ד) נִשְׁבַּע יְהוָה וְלֹא יִנָּחַם אֶתְּהָ כֹהֵן
לְעוֹלָם עַל דְּבַרְתִּי מִלְכֵי צֶדֶק : קָיָם יְיָ וְלֹא יִתּוּב
דְּאִנְתָּ מִתְמַנִּי לְרָבָא לְעֵלְמָא דְּאִתֵּי בְּגִין זְכוּתָא דְּהוּיָתָא מְלַךְ זָכִי :

רש"י נשבע ה' ולא ינחם . לפי שהיה מתירא שלא יענש על האוכלסין שהרג נאמר לו (עס ט"ו) אל תירא
אזרם וגו' לא ינחם על הטובה אשר דבר עליך : אתה כהן לעולם על דברתי מלכי דק . ממך תלך
הכהונה ומלכות להיות בניך יורשין את שם אבי אביך הכהונה והמלכות שנתנו לו : דברתי מלכי דק .
יו"ד יתירה כמו רבתי עם (איכה א) , על דברתי מלכי דק על פקודת מלכי דק . אתה כהן . יש במשמע
כהן כהונה ושררה כמו (שמואל ב מ) ובני דוד כהנים היו :

(ה) אֲדָנִי עַל יְמִינְךָ מֶחֶץ בַּיּוֹם אֲפֹ

מְלָכִים : שְׁכַנְתָּא דְיֵי עַל יְמִינְךָ מְחָא בַּיּוֹם רוּגְזִיָּה מְלָכְנָא :

רש"י אדני . אשר היה על ימינך במלחמה : מחץ ביום אפו מלכים . את ארבעה מלכים הוא ידין בגוים מלכא גויות זו היא בשורת ברית בין הבתרים שנאמר לו על מצרים וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי (בראשית ט"ז) :

(ו) יְדִין בַּגּוֹיִם מְלֵא גּוֹיֹת מֶחֶץ רֹאשׁ עַל

אֶרֶץ רַבָּה : אֶתְמַנָּא לְדִין עַל עַמְמֵנָא מְלֵי אֶרְעָא גּוֹשְׁמֵי רְשִׁיעֵין קְטִילִין מְחָא רִישָׁא עַל אֶרְעָא סְגִיעָא לְחָדָא :

רש"י מלכא גויות . אסיפת פגרים , מלכא לשון אסיפה כמו (ירמיה ז') קראו אחריך מלכא , אשר יקרא עליו מלכא רועים (ישעיה ל"א) , והיכן דן מלכא גויות את מצרים על שפת הים (שמות ט"ז) : מחץ ראש על ארץ רבה . זו היא דוגמת נבואת (חבקוק ג') מחלת ראש מצית קשע ראש פרעה שהיה ראש ושר על ארץ גדולה וחשובה על כל הארצות כמו שנאמר (לעיל ק"ה) מושל עמים ויפתחהו שהיו כל האומות תחת ממשלת מצרים :

(ז) מִנְחַל בְּדָרְךָ יִשְׁתָּה עַל כֶּן יָרִים רֹאשׁ :

מְפוּם נְבִיא בְּאוֹרְחָא אוֹלְפִין יִקְבֵּל מְטוֹל הַיְכָנָא יִזְקוּף רִישָׁא :

רש"י מנחל בדרך ישתה וגו' . מנילוס הגהר בדרך הליכתו היתה ארצו שותה ולא היתה כריכה למי גשמים על כן היה מרים ראש ומתפאר (יחזקאל כ"ט) לי יאורי ואני עשיתני , ענין אחר יש לפרש המזמור הזה בדוד : [א*] נאם ה' לאדני . על עסקי אדוני שאול כשהייתי נרדף מפניו . לאדני . על אדוני כמו ואמר פרעה לבני ישראל (שמות יד) , וישאלו אנשי המוקם לאשתו (בראשית כ"ז) . שב לימיני . התעכב והמתן לישועתי : [ב*] מטה עזך ישלח ה' מזיון . מעשים טובים המצויינין בידך , ד"א עוד תמלוך בציון ושם ישולח לך מטה עז ואז תרדה בקרב אויביך : [ג*] עמד נדבות ביום חילך . עם ישראל יתנדבו לעזרתך ביום שתעשה חיל כמו שמפורש (בדברי הימים א' י"ב) שהיו נקבלים עליו מכל שבט ושבט בלכתו אל קהל נפלו עליו ממנשה וגומר ומן הגדי נבדלו אל דוד וגומר (שם) . בהלרי קודש מרחם משחר . בשביל הדרת קדושה שהיה בך מנעוריך . לך טל ילדותך . ילדות טובה ופרק נאה שהיה בך תהיה לך כטל שהוא נעים יערב ותעשה לך פירות להכליחך : [ד*] נשבע ה' וגו' . שהמלכות תהא שלך עולמית . אתה כהן לעולם . ואיזו מן הכהונות כהונה שהיא למעלה מכהונת מלכי דק וזהו המלכות שהיא למעלה מכהונה גדולה בשלשים מעלות . על דברתי מלכי דק . למעלה מכהונת מלכי דק שהיה כהן לאל עליון וא"ת אף הוא מלך היה , מלכות מלכי דק אינה מלוכה חשובה כנגד ישראל : [ה*] אדני . יהיה תמיד על ימינך להושיעך : אשר מחץ ביום אפו מלכים . שנלחמו עם מצרים ועם יהושע ועם ברק : [ו*] ידין בגוים מלכא גויות . ועוד בימי יחזקיהו בנך ידין באוכלי סנחריב קבוץ פגרים מתים וימחץ בסנחריב שהוא ראשה של נינוה ואשור שהיא ארץ רבה אשר מנחל בדרך היה שותה שנתפאר ששתו אוכלסיו מימי הירדן שנאמר (ישעיה ל"ז) אני קרתי ושתיתי מים ואחריב וגו' : [ז*] על כן ירים ראש . היה משתבח ומתפאר בגודלו :

משנה ערכין פרק ו

א. שוים היתומים שלשים יום, ושוים ההקדש שלשים יום, ומכריזין בבקר ובערב. המקדיש נכסיו והיתה עליו כתבת אשה, רבי אליעזר אומר, כשיגרשנה, ידיר הנאה. רבי יהושע אומר, אינו צריך. פיוצא בו, אמר רבן שמעון בן גמליאל, ^(א) הערב לאשה בכתבתה והיה בעלה מגרשה, ידיר הנאה, שפא יעשה קנוניא על נכסיו של זה ויחזיר את אשתו:

ברטורה (ב) **שום היתומים.** בית דין היוורדים לנכסי יתומים למכרן להגבות לבעל חוב, שמינ את הקרקע ומכריזין שלשים יום רלופים זה אחר זה, כל הרולה ליקח יבוא ויקח. ואי בעו, מכריזין ששים יום כל שני וחמישי, והכי עדיף טפי. ואע"ג דכי חשבת כל שני וחמישי שבששים יום מתחילת יום שני של הכרזה ראשונה לא משכחת להו אלא תמני סרי יומי, מכל מקום הכי עדיף כיון דמשכח מלתא טובא ידעי ושמעי: ושום ההקדש. המקדיש שדה מקנה שהיא נפדית בדמים כמו שהיא שוה: בצוקר ובערב. בשעת הולאת פועלים ובשעת הכנסת פועלים. דאי איכא דבעי למזבן אמר להו לפועלים בשעת יאיאתן ראו לי שדה פלוגית אם היא יפה, ובשעת הכנסת פועלים כשומע ההכרזה נזכר והולך ושואלן. וכשהן מכריזין אומרים שדה פלוגית שכך וכך סימניה וכך וכך מלריה, כך היא עושה תבואה וכך שמארה בית דין. ואם מוכרים אותה לכתובת אשה. אומרים, הלוקח יקח על מנת שיתן המעות לכתובת אשה. ואם מוכרים אותה בשביל בעל חוב, אומרים, על מנת שיתן המעות לבעל חוב. משום דאיכא לוקח דניחא ליה ליקח כדי לפרוע לאשה דנסבא פורתא פורתא, ואיכא דניחא ליה טפי לפרוע לבעל חוב שנוטל זוזים חסרים וצבורים שאין דרך סוחרים להקפיד בכך. אע"ג דקיימא לן דאין בית דין נזקקים לנכסי יתומים למכרן, והבא תנן שום היתומים וכו' דמשמע שבית דין מוכרים נכסי יתומים, הא אמרינן דעל שלשה דברים בלבד בית דין נזקקים למכור נכסי יתומים, על בעל חוב נכרי שהיה אביהם חייב לו והיתה רבית אוכלת בהן ועל כתובת אשה משום דאיכא רווחא ליתומים כשתגבה כתובתה, דכל זמן שלא גבתה כתובתה יק לה מזונות מן היתומים גבתה כתובתה שוב אין לה מזונות. ועל חוב שהודה אביהן בשעת מיתתו שיש לפלוני אכלו מנה, או שנדוהו בית דין על חוב זה ומת בנדויו, או שלא הגיע עדיין זמן

פריעת החוב כשמת, ללא עבד אינך דפרע בגו זמניה. וכסצית דין נזקקין לנכסי יתומים על שלשה דברים הללו, מעמידים להם אפוטרופוס ומוכרים בהכרזה כדתנן במתניתין. והני מילי בקרקעות. אבל במיטלטלין, השתא דקיימא לן מיטלטלי דיתמי משתעבדי לבעל חוב, הרי בעל חוב נשבע וגובה חובו מן המיטלטלין ואין כריכין הכרזה, שאין מכריזים לא על העבדים ולא על השטרות ולא על המיטלטלין: ידי הנאה. על דעת רבים נדר שאין לו התרה, שלא יחזירנה לעולם. דשם בערמה מגרש לה כדי שתגבה כתובתה מן ההקדש: קנוניא. ערמה: ר' יהושע אומר אינו כריך. לא פליגי ר' אליעזר ור' יהושע הכא אם אדם עושה קנוניא על ההקדש אי לא, דבשכיב מרע תרווייהו מודו דבדלחי לעולם אינו עושה קנוניא על ההקדש, דאין אדם חוטא ולא לו. ובצריא תרווייהו מודו דעושה קנוניא על ההקדש. כי פליגי, בשאלה ר' אליעזר סבר אין נשאלין על ההקדש אפילו אומר לו לחכם לא לדעת כן נדרתי והקדש טעות הוא, אפילו הכי אין חכם מתיר נדרו, דסבר ר' אליעזר הקדש בטעות הוא הקדש, ולפי שהמקדיש הזה אינו מואל חכם שיתירנו לכך עושה קנוניא זו. ור' יהושע סבר נשאלין על ההקדש, וכי אמר לא לדעת כן נדרתי וטעיתי, מתירין לו, דהקדש שבטעות לא הוא הקדש, הלכך אין כריך לידור הנאה, דאי משום קנוניא עבדי, הוה מתשיל על נדריה ולא היה כריך לגרשה. והלכה כר' יהושע: הערב לאשה בכתובתה. ואין לבעל נכסים וכריך הערב לפרוע כתובתה, לא יפרע הערב הכתובה עד שדירנה הבעל תחילה שלא יוכל להחזיר אותה. דחיישינן שמא דעתו להחזירה ולאכול כתובתה לאחר שתגבה מן הערב. ופסק ההלכה בדין הערב בכתובתה מפורש בסוף

בבא

בתרא:

ב. הַמְקַדֵּשׁ נִכְסָיו וְהִיָּתָה עָלָיו כְּתֻבַּת אִשָּׁה וְבַעַל חוֹב, אֵין הָאִשָּׁה יְכוּלָה לְגַבּוֹת כְּתֻבַּתָּה מִן הַהֶקְדָּשׁ, וְלֹא בַעַל חוֹב אֶת חוֹבוֹ, אֶלָּא הַפּוֹדָה פּוֹדָה עַל מְנַת לִתֵּן לְאִשָּׁה כְּתֻבַּתָּה וּלְבַעַל חוֹב אֶת חוֹבוֹ. הַקְּדִישׁ תְּשַׁעִים מְנָה וְהָיָה חוֹבוֹ מֵאָה מְנָה, מוֹסִיף עוֹד דִּינָר וּפּוֹדָה בּוֹ אֶת הַנִּכְסִים הַלְלוּ עַל מְנַת לִתֵּן לְאִשָּׁה כְּתֻבַּתָּה וּלְבַעַל חוֹב אֶת חוֹבוֹ:

ברטנורה (ב) והיתה עליו כתובת אשה. כגון שקדמו גירושין להקדש, דעכסיו ליכא קנוניא: אלא הפודה פודה. בעלה פודה אותן מן ההקדש בזול בדבר מועט כדי לפרוע לאשה כתובתה, דודאי לא חייל עלייהו הקדש שהרי אינן שלו. והאי דבר מועט, גזירה שמא יאמרו הקדש יואל לחולין בלא פדיון: הקדיש תשעים והיה חובו מאה. אע"ג דחובו יתר על הקדשו, לא אמרינן, האי, לאו אדעתא דהני אופיה אלא הימוני הימניה הלכך לא גבי מהקדש, אלא אמרינן אדעתא דהני נכסי אופיה וגבי

מנייהו. ועד כמה, עד פלגא. אצל אם הנכסים שהקדיש אין שוין חלי החוב, לא גבי מנייהו, דולאי לאו אדעתא דהני נכסי אוזפיה, דאין אדם עשוי לקנות קרקע ביותר מפי שנים ממה שהיא שוה:

ג. אף על פי שְאָמְרוּ חִיבֵי עֲרָכִין מִמְשַׁכְּנֵין אוֹתָן, נוֹתְנֵין לוֹ מְזוֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם, וְכִסוּת שְׁנַיִם עָשָׂר חֳדָשׁ, וּמָטָה מְצַעֵת, וְסַנְדָּלִין, וְתַפְלִין. לוֹ, אָבֵל לֹא לְאִשְׁתּוֹ וְלֹא לְבָנָיו. אִם הָיָה אוֹמֵן, נוֹתְנֵין לוֹ שְׁנֵי כָּלֵי אוֹמְנוֹת מִכָּל מִין וּמִין. חָרָשׁ, נוֹתְנֵין לוֹ שְׁנֵי מַעְצָדִין וְשִׁתֵּי מְגֵרוֹת. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר, אִם הָיָה אֶפְרָ, נוֹתְנֵין לוֹ אֶת צְמָדוֹ. חֶפֶר, נוֹתְנֵין לוֹ אֶת חֲמוּרוֹ:

ברטורה (ג) ממשכנין אותן. גזבר נכנס לבתייהם ונוטל בעל כרחו: מזון וכסות ומטה סנדליו ותפלין. על כולן משיירין לו מעות לקנותן אם אין לו, דכתיב (ויקרא כז) ואם מך הוא מערכך, ודרשי רבנן לקרא הכי, ואם מך, תעשה שיסאר הוא, שיהיה לו הויה וחיות מערכך מדמי הערך, ומשמע, הוא יש לו הויה וחיות מדמי הערך, אצל לא לאשתו ולא לבניו: מכל מין ומין. מכל אומנות שרכיכה ארבעה וחמשה כלים: מעלדים. דולדור"א בלע"ז. שמחליקים בו פני הלוח: מגרות. כעין סכין ארוך מלא פגימות, ולשון מקרא, משור. סיג"א בלע"ז: למדו. למד בקר. שאלו הן כלי אומנותו. ואין הלכה כר' אליעזר. דלמד בקר וחמור, נכסים נינהו ולא חשיבי כלי אומנות:

ד. הָיָה (ד) מִין אֶחָד מְרַבָּה וּמִין אֶחָד מְעָט, אֵין אוֹמְרִים לוֹ לְמַכּוֹר מִן הַמְרַבָּה וְלִקַּח לוֹ מִן הַמְעָט, אֶלֶּא נוֹתְנֵין לוֹ שְׁנֵי מִיִּנֵין מִן הַמְרַבָּה וְכֹל שְׁיֵשׁ לוֹ מִן הַמְעָט. הַמְקַדֵּישׁ אֶת נְכָסָיו, מַעְלִין לוֹ אֶת תַּפְלָיו:

ברטורה (ד) מין אחד מרובה ומין אחד מועט. שלשה מעלדים ומגרה אחת: נותנים לו שנים מן המרובה. והשלישי נוטל הגזבר: וכל שיש לו מן המועט. מניחים לו, ולא זבנין ליה אחריתא, דכי היכי דעד השתא סגי ליה בהכי, השתא נמי תסגי ליה דמהו דתימא עד השתא הווי אינשי מושלי ליה משום דהוה ליה מין אחד מרובה לאושולי לאחרני השתא שהגזבר לקח המרובה לא משכח מאן דמושיל ליה הלכך נזבין ליה אחריתא, המשמע לן:

ה. אֶחָד הַמְקַדֵּישׁ אֶת נְכָסָיו, וְאֶחָד הַמְעָרִיד אֶת

עֲצֹמוֹ, אֵין לוֹ לֹא בְּכִסוֹת אֲשֶׁתוֹ, וְלֹא בְּכִסוֹת בְּנָיו,
וְלֹא בְּצַבֵּעַ שְׂצַבְעוֹן לְשֵׁמוֹ, וְלֹא בְּסַנְדְּלִים חֲדָשִׁים
שְׁלֶקְחוֹ לְשֵׁמוֹ. אֶף עַל פִּי שְׂאֲמָרוֹ, עֲבָדִים נִמְכָּרִים
בְּכִסוֹתָן לְשִׁבַח, שְׂאֵם תִּלְקַח לוֹ כִּסוֹת בְּשָׁלְשִׁים
דִּינָר, מִשְׁבִּיחַ הוּא מָנָה, וְכֵן פָּרָה אִם מִמְתִּינִים
אוֹתָהּ לְאֶטְלִיס, מִשְׁבַּחַת הִיא, וְכֵן מְרַגְלִית אִם
מְעַלִּין אוֹתָהּ לְפָרֶד, מִשְׁבַּחַת הִיא, אֵין לְהַקְדֵּשׁ אֶלֶּא
מִקוּמוֹ וְשַׁעֲתוֹ:

דרטורה (ה) אֵין לוֹ כִּסוֹת אֲשֶׁתוֹ וּבְנָיו. שְׂאֵין אֵלוֹ נִכְסִים שְׁלוֹ: שְׂצַבֵּעוֹן לְשֵׁמוֹ. לִשְׂם
אֲשֶׁתוֹ וּבְנָיו: וְלֹא בְּסַנְדְּלִים חֲדָשִׁים. רְבוּתָא אֲשֶׁמוּעֵינָן דְּאֵע"ג דְּעַדִּין לֹא נַעֲלוּ אוֹתָן
הָרִי הֵן בְּחִזְקָתָן מִשְׁעַת לְקִיחָה: אֵע"פ שְׂאֲמָרוֹ עֲבָדִים נִמְכָּרִים כִּסוֹתָן לְשִׁבַח. כִּסוֹת
יִפָּה שְׁלֵהֵן מִשְׁבַּחַם וּמַעֲלָה אֵת דְּמִיָּהֵן. כְּגוֹן גְּבִי נִכְסֵי יִתוּמִים שְׂאֵם תִּלְקַח לְעַבְדֵּי כִּסוֹת
בְּשָׁלְשִׁים דִּינָר הוּא מִשְׁבַּחַת מָנָה עַל דְּמִים שְׂקוּה עַכְשָׁיו: לְאֶטְלִיס. לְיוֹם הַשּׁוֹק: לְכַרְד.
שְׂדַרְדֵּי סוֹחָרִים לְזוּרָא שֶׁם וְקוֹנִים הַמְרַגְלִיּוֹת בְּיוֹקֵר: אֵין לְהַקְדֵּשׁ אֶלֶּא מִקוּמוֹ. בְּמַרְגְּלִית:
וְשַׁעֲתוֹ. בְּעַבְדֵּי דְכִתִּיב (וַיִּקְרָא כו) וְנָתַן אֵת הָעֵרֶכֶךְ בְּיוֹם הַהוּא, שְׁלֹא יִשְׁהָה. קוּדֶשׁ לְה',
מִשְׁמַע כָּל דְּבַר שְׁהוּא קוּדֶשׁ לְה' כְּגוֹן סֵתֵם הַקְדָּשׁוֹת שְׁהֵן לְבַדָּה הַבַּיִת, כּוֹלֵן יִהְיוּ
נֹתְנִים בְּיוֹם הַהוּא מִיָּד, שְׁלֹא יִשְׁהָה אוֹתָן. וְטַעֲמָא כְּתִב הַרְמַז"ס, דְּזַמְנִין אֲתִי
לְאִשְׁהוּיִינָהוּ כְּדִי לְהַשְׁבִּיחַ וְאֲתוֹ לְיַדֵּי פְסִידָא, וּמַהֲאֵי טַעֲמָא נְמִי אֵין מִשְׁתַּכְרִים בְּשָׁל
הַקְדָּשׁ:

גמרא ערכין דף כג ע"א

וְכֵן הָיָה רַבֵּן שְׂמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר וְכוּלִּי. מִשָּׁה בַר עֲצָרִי
עָרְבָא דְכִלְתִּיהָ הָוָה וְרַב הוֹנָא בְּרִיהַ צוּרְבָא מְרַבְּנָן הָוָה
וְדַחִיקָא לֵהּ מִלְתָּא. אָמַר אַבְיִי לִיפָא דְנִסְבִּיהַ עֲצָה לְרַב
הוֹנָא דְלִיגְרֵשׁ לְדַבִּיתָהוּ וְתִתְבַּע כְּתִבְתָּהּ מֵאֲבוּהַ וְלִיהַדְרָא
מִיהַדְרִי. אָמַר לֵהּ רַבָּא: וְהָאֵנָּן יְדוּר הַנְּאָה תֵּנָּן וְאַבְיִי אָטוֹ

כָּל דְּמַגְרֵשׁ בְּבִי דִינָא מְגַרֵשׁ לְסוּף אִיגְלָאי מְלַתָּא דְּכֹהֵן הָוָה.
אָמַר אַבְיִי : בְּתַר עֲנִיָּא אֲזֵלָא עֲנִיוֹתָא. וּמִי אָמַר אַבְיִי הָכִי
וְהָאָמַר אַבְיִי אֵיזָהוּ רְשָׁע עָרוּם. זֶה הַמְּשִׁיא עֵצָה לְמַכֵּר
בְּנִכְסִים כְּרַבֵּן גְּמְלִיאֵל בְּרַה שְׂאֲנִי וְצוֹרְבָא מְרַבֵּן שְׂאֲנִי
וְתִיפּוֹק לִיה דְּעָרַב דְּכִתְבָּה לֹא מְשַׁתְּעֵבַד קַבְּלֵן הָוָה הִנִּיחָא
לְמָאן דְּאָמַר קַבְּלֵן אָף עַל גַּב דְּלִית לֵיה נִכְסִים לְלוֹה
מְשַׁתְּעֵבַד אֲלָא לְמָאן דְּאָמַר אֵית לִיה מְשַׁתְּעֵבַד לִית לִיה
לֹא מְשַׁתְּעֵבַד מֵאִי אִיכָּא לְמִימָר אִי בְּעִית אִימָא רַב הוּנָא
הָוָה לֵיה וְאִישְׁתְּדוּף. וְאִי בְּעִית אִימָא אָבָא לְגַבֵּי בְּרַה
שְׁעֵבַדָּא מְשַׁעֲבַד נְפִשָׁה דְּאִתְּמַר עָרַב דְּכִתְבָּה דְּבָרֵי הַכֹּל לֹא
מְשַׁתְּעֵבַד קַבְּלֵן דְּבַעַל חוּב. דְּבָרֵי הַכֹּל מְשַׁתְּעֵבַד עָרַב דְּבַעַל
חוּב וְקַבְּלֵן דְּכִתְבָּה פְּלִיגִי אִיכָּא לְמָאן דְּאָמַר אֵית לֵיה נִכְסִי
לְלוֹה מְשַׁתְּעֵבַד לִית לֵיה לֹא מְשַׁתְּעֵבַד. וְאִיכָּא לְמָאן דְּאָמַר
אָף עַל גַּב דְּלִית לֵיה מְשַׁתְּעֵבַד. וְהִלְכְתָּא בְּכִלְהוּ אָף עַל גַּב
דְּלִית לֵיה נְמִי מְשַׁתְּעֵבַד לְבַד מֵעָרַב דְּכִתְבָּה דְּאָף עַל גַּב
דְּאֵית לֵיה לֹא מְשַׁתְּעֵבַד מֵאִי טַעְמָא. מְצוּה קַעְבִּיד וְלֹא מִיַּדִּי
חֲסָרָה. הֵהוּא גְּבָרָא דְּזַבְּנִינְהוּ לְנִכְסִיָּה וְקָא גְּרָשָׁה לְדְּבִיתְהוּ
שְׁלַחַה רַב יוֹסֵף בְּרִיה דְּרַבָּא לְקַמִּיָּה דְּרַב פְּפָא עָרַב תְּנֵן
הֶקְדָּשׁ תְּנֵן לֹקַח מֵהוּ אָמַר לֵיה תְּנָא כִּי רוּכְלָא נִיחָשִׁיב
וְנִיזִיל. נְהַרְדְּעִי אָמַרִי דְּתֵנֵן תְּנֵן דְּלֹא תְּנֵן לָא תְּנֵן. אָמַר רַב
מְשַׁרְשֵׁיָּא מֵאִי טַעְמָא דְּנְהַרְדְּעִי, בְּשַׁלְמָא הֶקְדָּשׁ מְשׁוּם
רוּחַ דְּהֶקְדָּשׁ עָרַב נְמִי מְצוּה הוּא דְּעֵבַד וְלֹא מִיַּדִּי חֲסָרָה
אֲלָא לֹקַח מִכְּדִי מִידַע יָדַע דְּכָל חַד וְחַד אִיכָּא עָלֵיה כְּתוּבָה
אָמַרִי נִיזִיל וְנִיזְבוּן אִיהוּ הוּא דְּאֶפְסִיד אֲנַפְשִׁיָּה :

רס"ז אטו כל דמגרש צב"ד מגרש. שיאמרו לו דור הנאה ילך צלינעא ויגרשנה:
דכהן הוה. רב הונא ואי הוה מגרשה לא מלי לאהדורה: כר"ג. במסכת כתובות
האומר בשעת מיתה נכסי כך ואחר כך לפלוני וירד הראשון ומכר רג"א אין לשני
אלא מה ששייר ראשון וה"נ הוה רשע ערום: קבלן הוה. שהתפיסה רב הונא
מטלטלי לכתובתה והיא השלימתו לאציו והיינו קבלן שנושא ונותן ביד: אי לית
ליה נכסי ללוה. בשעת הלואה לא משתעבד ערב באמירתו דכיון דאין לו ממה
ליפרע מן הלואה לא גמר ומשעבד נפשיה: דאחמרה. לעיל קאי דאמרן הניחא למ"ד
קבלן וכו' ערב דכתובה דברי הכל לא משתעבד דמלוה קא עביד לזוגם ולא מידי
מחסר לה דהא לא יהיב זוזי ולא מידי חסרה גרסינן: ערב תנו. דחיישינן שמא

יעשו קנוניא עליו וידור הנאה: לוקח מהו. מי חיישין לקנוניא שלאחר שתטרוף זו הקרקע מן הלוקח יחזירנה וידור הנאה: כרופלא ליהשוב וניזיל. כסוחר זה שמונה מעותיו כלומר תנא הגי והוא הדין ללוקח: ניזיל ונזבן. בתמיה וכי היה לו לקנות:

זוהר תצוה דף קפו ע"ב

כְּתִיב (ויקרא כג) וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הַרְאִשׁוֹן פְּרִי דָא אִיהוּ אֵילָנָא דְאֶקְרִי עֵץ פְּרִי וְאֲשַׁתְּכַח בֵּיהּ פְּרִי עֵץ הַדֶּר כְּמָה דְאָמַר (תהלים צו) הוּד וְהַדֶּר לִפְנֵי מַאי טַעְמָא אֶקְרִי הַדֶּר וּמֵאן אִיהוּ הַדֶּר אֶלָּא דָּא צְדִיק אֲמַאי אֶקְרִי הַדֶּר וְהָא אֲתַר טְמִירָא אִיהוּ דְלִית לֵיהּ גְלוּיָא וְצָרִיכָא לְאֲתַכְסִּיא תְּדִיר וְלִית הַדֶּר אֶלָּא מֵאן דְאֲתַגְלִיא וְאֲתַחֲזִי אֶלָּא אֵף עַל גַּב דְאִיהוּ דְרָגָא טְמִירָא הַדוּרָא אִיהוּ דְכָל גּוּפָא וְלֹא אֲשַׁתְּכַח הַדוּרָא לְגוּפָא אֶלָּא בֵּיהּ מַאי טַעְמָא מֵאן דְלִית עֲמִיהּ הָאִי דְרָגָא לִית בֵּיהּ הַדוּרָא לְמִיעַל בְּבַר נֶשׁ. קָלָא לָאו עֲמִיהּ. בְּדַבּוּרָא וְהַדוּרָא (ס"א וְדַבּוּרָא) דְקָלָא אֲתַפְּסַת מְנִיהּ דִּיקְנָא וְהַדוּרָא דְדִיקְנָא לָאו עֲמִיהּ וְאֵף עַל גַּב דְאֲתַכְסִּיא הֵהוּא דְרָגָא כָּל הַדוּרָא דְגּוּפָא בֵּיהּ תַלְיָא. וְאֲתַכְסִּי וְאֲתַגְלִיא. וּבְגִין כֶּדֶּ עֵץ הַדֶּר אִיהוּ עֵץ דְכָל הַדוּרָא דְגּוּפָא בֵּיהּ תַלְיָא. וְדָא אִיהוּ עֵץ עוֹשֶׂה פְּרִי. כַּפּוֹת תְּמָרִים הֵכָא אֲתַכְלִילַת אֲתַתָּא בְּבַעֲלָהּ בְּלֹא פְרוּדָא כַּפּוֹת תְּמָרִים כַּחֲדָא וְעַנְף עֵץ עֲבוֹת תַלְתָּא וְעַלִין דִּילִיהּ דָּא בְּסִטְרָא דָּא וְדָא בְּסִטְרָא דָּא וְחַד דְשִׁלִיט עֲלִיהּ. וְעַרְבֵי נַחַל תְּרִין דְלִית לְהוּ רִיחָא וְטַעְמָא כְּשׁוּקִין בְּבִנֵי נֶשֶׁא וּבְגִין כֶּדֶּ לּוּלָב נָטִיל כְּלֵהוּ כַּחוּטָא דְשִׁדְרָה קִימָא דְגּוּפָא וּמָה דְנִפְיֵק לְבַר טַפַּח הֵכִי הוּא בְּגִין לְאֲשַׁלְמָא וּלְאֶפְקָא כְּלָא וּלְשִׁמְשָׂא כְּדָקָא חֲזִי וּבְגִין כֶּדֶּ בְּהִנֵּי זִינִין בְּעֵי בַר נֶשׁ לְאֲתַחֲזָא קַמִּי קַדְשָׁא בְּרִידָּה הוּא (מע"ב) וְתוּ כְּלֵהוּ אֶקְרוּן סוּכּוֹת בְּשִׁלְמוֹ וְכַד אִיהוּ חֶסֶר כְּתִיב סִכַּת דָּא עֲלָמָא תַתָּא דְבַעָא בְּהִנֵּי שְׁבַעַה יוֹמִין קַדִּישִׁין לְמִיזוֹן לְשָׁאֵר מִמֶּנּוּ רַבְרָבוּ דְעַמִּין בְּעוֹד דְאִיהִי

נטלת חֲדוּה בְּבַעֲלָהּ וְלֹא יִקְטְרְגוּן חֲדוּתָא וּבְגִין דִּיתְעַרְבּוּן
(כִּיֵּא דִיתְעַדְנִין) בְּהֵהוּא מְזוּנָא קְרַבְנִין דְּלֵהוּן סְגִיֵּאִין יִתִּיר
מִשְׁאָר יוֹמִין בְּגִין דִּיתְעַסְקוּן בְּהוּ וְלֹא יִתְעַרְבּוּן לְבַתֵּר
בְּחֲדוּה דִישְׂרָאֵל וּמֵאֵן חֲדוּה דִישְׂרָאֵל דָּא יוֹמָא תְּמִינָאָה
דְּעֶצְרַת וְתָא חֲזִי בְּעוּד דְּאֵנוּן שְׂאָר מִמֶּנּוּ חֲדָאן וְאֶכְלִין
בְּהֵהוּא מְזוּנָא דְּמִתְקִי לֹון יִשְׂרָאֵל אֵנוּן מִתְקִי כְּרִסְיָא
לְקִדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא מִתְתָּא וְלִסְלָקָא לְעֵילָא בְּאֵנוּן זִינִין
וּבְחֲדוּה וּבְהַלּוּלָא וְלֵאקְפָּא מִדְּבַחָא כְּדִין אִיהִי סְלָקָא
וְנִטְלָא בְּרַכָּאן וְחֲדוּה בְּבַעֲלָהּ וּשְׂאָר חִיוּן רַבְרָבּוּן מִמֶּנּוּ
דְּעַמִּין אֶכְלָן וּמִדְּקוּן וּרְפָסוּן וְאֵתְזִנוּ. וְאִיהִי נְקֻטָּא נְפֻשָׁאן
דְּעֵנוּגִין לְעֵילָא כְּמָה דְּאֵתְמַר כִּיוּן דְּנִחְתָּא וְהָא נְקֻטָּא כָּל
בְּרַכָּאן וְכָל קְדוּשִׁין וְכָל עֵנוּגִין וְיִשְׂרָאֵל כָּל הַנִּי שְׂבַעָה יוֹמִין
הוּוּ מְשֻׁכִין לָהּ בְּאֵנוּן עוּבְדִין דְּקָא עֲבָדִין וּמְקַרְבִין בְּהֲדָה
כְּדִין נְחִתָּא לְקַרְבָּא בְּבִנְהָא וְלִמְחַדִּי לֹון יוֹמָא חַד וְהֵהוּא
יוֹמָא אִיהוּ יוֹמָא תְּמִינָאָה בְּגִין דְּכָל שְׂבַעָה יוֹמִין אֲחֲרָנִין
בְּהֲדָה וְעַל דָּא אִיהוּ תְּמִינָאָה וְתִמְנִיָּא יוֹמִין כְּחֲדָא בְּגִין כְּדָּ
אֶקְרִי עֶצְרַת. כְּנִישִׁין. כְּנִישִׁין כְּלָהוּ בְּהֵאִי יוֹמָא וְאֶקְרִי
שְׂמִינִי וְלִית שְׂמִינִי אֶלָּא מִגּוּ שְׂבַעָה :

תרגום הזוהר כְּתוּב וּלְקַחְתֶּם לָכֶם צִיּוּם הָרֵאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר. פְּרִי זֵה, הוּא
אֵילָן הַנֶּקֶרָח עֵץ פְּרִי, שְׁנַמְלָח צוּ פִּירוֹת. עֵץ הָדָר, הוּא פְּדִכְתִּיב הוּד וְהָדָר
לְפָנָיו. מֵהוּ הַטַּעַם שְׁנַמְלָח הָדָר, וּמִי הוּא הָדָר. אֶלָּא הוּא לְדִיקָה, הַנֶּקֶרָח
הָדָר. וְהָרִי הוּא מְקוּם מְכוּסָה שְׁאִין לוֹ גְלוּי וְכִרְיָה לְהַתְּפֹסוֹת תְּמִיד, וְאִין
הָדָר אֶלָּא מִי שְׁמַתְגַּלָּה וְנִרְחָה. אֲרַף עַל פִּי שְׁהוּא מְדַרְגָּה מְכוּסָה הוּא הַדְּוִרוֹ
שָׁל כָּל הַגּוּף, וְלֹא נִמְלָח הַדְּוִר לְגוּף אֶלָּא צוּ. מֵהוּ הַטַּעַם הוּא כִּי מִי שְׁאִין
לוֹ הַמְּדַרְגָּה הַהִיא, אִין צוּ הַדְּוִר לְבֹא צִין אֲנָשִׁים, הַקּוּל אִין עֵמוּ דְּבִצְוִרוֹ,
כִּי הַדְּוִרוֹ שָׁל הַקּוּל נִפְסָק מִמֶּנּוּ, זָקוּ וְהָדָר זָקוּ אִין לוֹ. הָרִי, אֲרַף עַל פִּי
שְׁהַמְּדַרְגָּה הַהִיא נִתְּפֹסְתָה, עַם כָּל זֵה, כָּל הַדְּוִרוֹ שָׁל הַגּוּף צֵה תְּלוּיָהּ,
וּמִתְּפֹסָה, וּמִתְּגַלָּה צְהַדְּוִרוֹ שָׁל הַגּוּף. וְעַל כֵּן הוּא עֵץ הָדָר, דְּהֵינּוּ עֵץ שְׁכָּל
הַדְּוִרוֹ שָׁל הַגּוּף צוּ תְּלוּי, וְזֵה הוּא עֵץ עוֹשֶׂה פְּרִי. הַנֶּקֶרָחַת כְּפֹות תְּמָרִים
כְּאִן נִכְלָלָה אֲשֶׁה צְבַעֲלָה צְלִי פִירוֹד. כְּפֹות תְּמָרִים יַחַד. וְעַנְף עֵץ עֲבוֹת: הֵם
שְׁלָשָׁה, וְהַעֲלִים שָׁלוֹ זֵה צְלָד זֵה, וְזֵה צְלָד זֵה, וְאֲחַד צְאֲמָלַע הַשׁוּלְטַ עֲלֵיהֶם,
וְעַרְבֵי נַחַל, הֵם שְׁנַיִם, שְׁאִין לָהֶם רִיחַ וְטַעַם, הֵם כְּבַחִינַת שׁוֹקִים צְבִינֵי

אדם. לולב, לוקח וכולל פלם, צדומה לחוט השדרה הנמכר צגוף. ומה שיוצא לחוץ טפח כך כריף להיות, כדי להשלים ולהוציא כל המדרגות ולשמם כראוי. ולכן, צאלו המינים כריף האדם להראות לפני הקדוש צרוף הוא. ועוד, פלם נקראים ספות צשלמות עם ו', והפתוב, ספת חסר, הוא העולם התחתון, שכליף צימים ילפו הקדושים לזון שאר הממונים שרי העולם, צעוד שהיא מקצלת שמחה צבעלה ולא יקטרגו צעת השמחה, וכדי שיתערצבו צמזון ההוא. והקצנות סלהם מרוצים יותר מצפאר הימים, כדי שיתעסקו צהם, ולא יתערצבו אחר כך צשמחת ישאל, ומהי שמחת ישאל. זהו יום שמיני העצרת. וצא וראה, צעוד שאלו שאר הממונים שמחים ואוכלים המזון ההוא שישאל מתקנים צצצילם, הם מתקנים פסח אל הקדוש צרוף הוא מלמטה, ולהעלות אותו למעלה, צאלו ארבעה המינים, וצשמחת החג, וצאמירת הלל, וצבהקפת המוצות. אז היא, עולה ומקצלת צרקה ושמחה צבעלה. ושאר החיות, שהם צבעים השרים הממונים על העמים, אוכלים ולועסים הדק, והנשאר מאכילתם דרכו צרגליהם, ונזנוג, והיא, לוקחת הנפשות ומעלה אותן לתענוג העליון, כמו שאמרנו. כיון שירדה והיא אוהזת כל הצרכות וכל הקדושות וכל התענוגים, שישאל המשיכו לה צכל ילפו צבעת הימים צאלו המעשים שעשו והקריבו לה, אז ירדה להתקרב לצניה, ולשמח אותם יום אחד. והיום ההוא היא היום השמיני, משום שכל צבעת הימים האחרים עמה, ועל כן היא שמינית, והיא שמונה ימים יחד ומשום זה נקראת עצרת, שפרושו קבוצ, שכל צבעת הימים מתקצרים ציום השמיני ההוא. ונקראת שמיני, ואין שמיני אלא מתוך

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ז

א. אם היה שם יין מביאין פוס מחזיק רביעית או יתר על רביעית ומביאין בשמים ואוחז את היין בימינו ואת

הַבְּשָׂמִים בְּשִׂמְאֵלוֹ וּמִבְּרֶךְ בְּרֶכֶת הַמְּזֹזֹן וְאַחַר כֵּן מִבְּרֶךְ עַל הַיַּיִן וְאַחַר כֵּן מִבְּרֶךְ עַל הַבְּשָׂמִים. אִם הָיוּ הַבְּשָׂמִים שָׁמֹן עָרַב וְכִיּוֹצֵא בּוֹ טָחוּ בְּרֹאשׁ הַשֶּׁמֶשׁ. וְאִם הָיָה הַשֶּׁמֶשׁ תִּלְמִיד חָכָם טָחוּ בְּכֶתֶל כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵצֵא מִבְּשָׂם לְשׂוֹק: **ב.** אִף עַל פִּי שְׂאִין בְּרֶכֶת הַמְּזֹזֹן צְרִיכָה יֵינן. אִם בֵּרַךְ עַל הַיַּיִן כַּמְּנַהֵג שְׂאֵמְרָנוּ צְרִיךְ שְׂיִדִּיחַ כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה מִבְּפָנִים וְלִשְׂטוֹף אוֹתוֹ מִבַּחוּץ וַיִּמְלְאֵנוּ יַיִן חַי וְכִיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ לְבְּרֶכֶת הָאֶרֶץ נוֹתֵן לְתוֹכוֹ מַעֲט מִיָּם כְּדֵי שְׂיִהְיֶה עָרַב לְשִׁתְּיָהּ. וְאִין מִשְׂיַחִין עַל כּוֹס שֶׁל בְּרֶכֶת הַמְּזֹזֹן אֶלָּא הַכֹּל שׂוֹתֵקִין עַד שִׁתְּכֻלָּה בְּרֶכֶת הַמְּזֹזֹן וּבְרֶכֶת הַיַּיִן וַיִּשְׂתּוּ:

מוסר

משערי תשובה לרבינו יונה דף ל"ו ע"ב

נְבִלּוֹת הַפֶּה. אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֹנָם לְבְּרָכָה: כָּל הַמְּנַבֵּל אֶת פִּיו אָפְלוֹ נִגְזַר עָלָיו גְּזַר דִּין שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה לְטוֹבָה נְהַפֵּךְ עָלָיו לְרָעָה. וְאָמַר (ישעיה ט) עַל כֵּן עַל בַּחוּרִיו וְגו'. וְכָל פֶּה דוֹבֵר נְבִלָה בְּכָל זֶאת הַמְּנַבֵּל אֶת פִּיו כְּבָד עוֹן וְנִתְעַב וְנֶאֱלַח כִּי עֲזַב וְהִנִּיחַ הַבּוֹשָׁה וְהִצְנִיעוֹת שֶׁהֵם הַמַּדּוֹת הַיְדוּעוֹת לְזָרַע הַקֹּדֶשׁ וְהִלָּךְ עַל שְׂבִילֵי עֲזוֹת פָּנִים שֶׁהִיא מַדַּת הַנְּבָלִים הָרָעִים. וְהַשְּׂנִית כִּי חָלַל אֶת קְדוּשַׁת יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ד) וְאָמְרוּ רַק עִם חָכָם וְנָבוֹן וְגוֹמֵר וְזֶה נִהַג עַל דָּרָךְ הַסְּכָלִים הַנִּמְאָסִים הַמְּרַחֲקִים מִדָּרָךְ הַשֶּׁכֶל שֶׁכָּלוּ יָפָה אִף נָעִים וְעָלָה בְּאֶשׁם וַתַּעַל צַחֲנָתָם וְכָל חָכָם וְנָבוֹן שֶׁקָּץ יִשְׁקָצֵם וַתַּעַב וַתַּתְעֵבֵם וְהִנֵּה הוּא מַחְלֵל כְּלֵי הַשֶּׁכֶל אֲשֶׁר הוּא יָקָר מְכַל כְּלֵי חֲמֻדָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כ) וְכָלִי יָקָר שִׁפְתָי דַּעַת. וְהַשּׂוֹמֵעַ דְּבַר נְבִלּוֹת הַפֶּה עֲנָשׁוּ גְדוֹל כִּי לֹא יֵאָטֵם אֲזָנוֹ וְלֹא יִבְדֵּל מִתּוֹךְ דוֹבְרֵי נְבִלָה. וְעָלָיו נֶאֱמַר (שם כג) שׂוֹחָה עֲמוּקָה פִּי זָרוֹת. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֹנָם לְבְּרָכָה: לְעוֹלָם

אל יוציא אדם דבר מגנה מפיו שנאמר (בראשית ז) ומן
הבהמה אשר איננה טהורה. כי בעת ההיא היתה בהמה
הטמאה מתרת באכילה אך לא היתה טהורה לקרבן על
כן נחשב לשון מגנה אם יגנה אדם הדברים אשר הם
למאכל אדם. והנה חייב האדם להזהר שלא יוציא מפיו
דבר מגנה גם כי יביאנו הנחתו לשון מגנה להאריך דבריו
ולהרחיב מאמריו. וזה כמו גדר להזהר מנבלות הפה
שהוא מן העברות החמורות. וגם גדר להזהר מספור לשון
הרע ונתינת דפי בבריות, כמו שאמרו זכרונם לברכה על
הרחקת הדבור בגנות שאפלו בגנות בהמה טמאה לא דבר
הכתוב. ואמרו רבותינו כי אחד מן הפהנים אמר לפני רבי
יוחנן בן זכאי הגיע לחלקי מלחם הפנים כשעור זנב
הלטאה ובדקו אחריו ומצאו בו שמץ פסול. ועוד אמרו
רבותינו כי חייב אדם לבחור בדבריו לשון כבוד ולהניח
לשון שאיננו של כבוד גם כי איננו מגנה בין בדברי תורה
בין בשיחת עסקי העולם ובלבד שלא יאריך דבריו בעבור
זה בדברו דברי תורה כי חייב האדם לשנות לתלמידיו דרך
קצרה וענן לשון כבוד הוא דרך הדבור והשיחה אשר
דרכו בה נקיי הדעת ומדברי צחות והם שוקלים ומכירים
אי זה לשון כבוד ואי זה תמונתו כמו שכתוב (איוב פו)
ותבחר לשון ערומים. ונאמר (שם לג) ודעת שפתי ברור מללו.
ונאמר (משלי י) כסף נבחר לשון צדיק:

וזאת הברכה ליל שישי תורה

צרוף זהה

מענה אלהי קדם ומתחת
זלעת עולם ויגרש מפניך אויב ויאמר (כו)

הַשְׁמֵד : מְדוֹר אֱלֹהָא דִּי מְלֻקְדָּמִין בְּמִימְרָהּ אֲתַעְבֵּד עֲלֵמָא וְתַרִּיף מְקַדְמָךְ סְנֵאָה וְאָמַר שְׂצִי :

רש"י מענה אלהי קדם. למעון, הם השחקים לאלהי קדם, שקדם לכל אלהים וברר לו שחקים לשבתו ומעונתו, ומתחת מעונתו כל בעלי זרוע שוכנים: זרעת עולם. סיוון ועוג ומלכי כנען, שהיו תקפו וגזרתו של עולם, לפיכך על כרחם יחרדו ויזועו וכחם חלש מפניו. לעולם אימת הגבוה על הגמון, והוא שהכח והגבורה שלו בעזרד: ויגרש מפניך אויב. ואמר לך השמד אותם: מענה. כל תיבה שזריכה למ"ד בתחלתה הטיל לה ה"א בסופה:

(כח) וַיִּשְׁכֹּן יִשְׂרָאֵל בְּטַח בְּדָד עֵין יַעֲקֹב אֵל אֶרֶץ דָּגָן וְתִירוֹשׁ אֵף שָׁמִיו יַעֲרֹפוּ טָל : וְיִשְׂרָאֵל לְרַחֲצוֹן בְּלַחֲדוּהִי כְּעֵין בְּרַכְתָּא דְּבִרְכָנוֹן יַעֲקֹב אֲבוּהוֹן לְאֶרְעָא עֲבָדָא עֲבוּר וְחִמְרָא אֵף שָׁמִיָּא דְּעֲלוּיְהוֹן יֵשׁ מְשֻׁנוֹן בְּטַלָּא :

רש"י בטח דדד. כל יחיד ויחיד איש תחת גפנו ותחת תאנתו, מפזרין ואין כריכים להתאסף ולישב יחד מפני האויב: עין יעקב. כמו (במדבר יא, ז) ועינו כעין הזלחת, כעין הזרחה שזרכם יעקב, לא כדדד שאמר ירמיה (ירמיה טו, יז) דדד ישכתי, אלא כעין הזרחה שהבטיחם יעקב (בראשית מח, כח) והיה אלהים עמכם והשיב אתכם אל ארץ אבותיכם: יערפו. יטיפו: אף שמי יערפו טל. אף זרכתו של יאחק נוספת על זרכתו של יעקב (שם כז, כח) ויתן לך האלהים מטל השמים וגו' :

(כט) אֲשַׁרִּיף יִשְׂרָאֵל מִי כְמוֹף עֵם נוֹשֵׁעַ בְּיַהֲזֵה מָגֵן עֲזָרָךְ וְאֲשֶׁר חָרַב גְּאוֹתֶךָ וַיִּכְחָשׁוּ אֲיִבֶיךָ לָךְ וְאַתָּה עַל בְּמוֹתֵימוֹ תִּתְדַרְךְ : **(ס)** טוּבָךְ יִשְׂרָאֵל לִית דְּכֹתָךְ עֲמָא דְּפִרְקָנָה מִן קָדָם יְיָ תִּקְיִף בְּסַעְדָךְ וַדְּמִן קְדָמוּהִי נִצְחָן גִּבְרֹתֶךָ וַיִּכְדְּבוּן סְנֵאָדָךְ לָךְ וְאַתָּה עַל פְּרִיקַת צֹאֲרֵי מְלַכֵּיהוֹן תִּתְדַרְךְ :

רש"י אשריך ישראל. לאחר שפרט להם הזכרות אמר להם מה לי לפרוט לכם, כלל דבר, הכל שלכם: אשריך ישראל מי כמוך. תשועתך זה' אשר הוא מגן עזרך ואשר הוא וחרב גאותך: ויכחשו איביך לך. כגון הגבעונים שאמרו (יהושע ט, ט) מארץ רחוקה באו עבדיך וגו' : ואתה על צמותימו תדרך. כענין שנאמר (שם י, כז) שימו את רגליכם על צארי המלכים האלה:

לד (א) וַיַּעַל מֹשֶׁה מֵעֲרַבְתַּם מוֹאָב אֶל הַר נְבוֹ
רֹאשׁ הַפְּסֹגָה אֲשֶׁר עַל פְּנֵי יְרֵחוֹ וַיַּרְאֵהוּ
יְהוָה אֶת כָּל הָאָרֶץ אֶת הַגְּלִעָד עַד דָּן׃
וַיִּסְלֶק מֹשֶׁה מִמִּישְׁרָא דְמוֹאָב לְטוֹרָא דְנְבוֹ רִישׁ רְמַתָּא דִּי עַל אַפֵּי
יְרֵחוֹ וַאֲחִזְיָהּ יְיָ יֵת כָּל אֶרְעָא יֵת גְּלִעָד עַד דָּן׃

רש"י מערבות מואב אל הר נבו. כמה מעלות היו ופסעו משה בפסיעה אחת: את כל הארץ. הראהו את כל ארץ ישראל בשלותה והמליקין העתידים להיות מליקין לה: עד דן. הראהו בני דן עובדים עבודה זרה שנאמר (שופטים יח, ט) ויקימו להם בני דן את הפסל, והראהו שמשון שעתיד ללכת ממנו למושיע:

(ב) וְאֵת כָּל נַפְתָּלִי וְאֵת אֶרֶץ אֶפְרַיִם
וּמְנַשֶּׁה וְאֵת כָּל אֶרֶץ יְהוּדָה עַד הַיַּם
הָאֲחֵרוֹן׃ וְיֵת כָּל נַפְתָּלִי וְיֵת אֶרְעָא דְאֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה וְיֵת כָּל
אֶרְעָא דִּיהוּדָה עַד יַמָּא מַעְרָבָא׃

רש"י ואת כל נפתלי. הראהו ארצו בשלותה וחרבנה, והראהו דבורה וברק מקדש נפתלי נלחמים עם סיסרא וחילותיו: ואת ארץ אפרים ומנשה. הראהו ארצם בשלותה וחרבנה והראהו יהושע נלחם עם מלכי כנען שבה מאפרים, וגדעון שבה ממנשה נלחם עם מדין ועמלק: ואת כל ארץ יהודה. בשלותה וחרבנה והראהו מלכות בית דוד ונחונם: עד היס האחרון. ארץ המערב בשלותה וחרבנה. דבר אחר, אל תקרי היס האחרון אלא היום האחרון, הראהו הקדוש ברוך הוא כל המאורעות שעתידין לארע לישראל עד שיחיו המתים:

(ג) וְאֵת הַנֶּגֶב וְאֵת הַפְּכָר בְּקַעַת יְרֵחוֹ עִיר
הַתְּמָרִים עַד צֹעַר׃ וְיֵת דְרוֹמָא וְיֵת מִישְׁרָא בְּקַעַתָּא
דִּירְחוֹ קִרְתָּא דְדִקְלָיָא עַד צוּעַר׃

רש"י ואת הנגב. ארץ הדרום. דבר אחר, מערת המכפלה, שנאמר (במדבר יב, כב) ויעלו בנגב ויבא עד חברון: ואת הככר. הראהו שלמה יונק כלי בית המקדש, שנאמר (מ"א א' ג, מו) בככר הירדן ירקם המלך במעבה האדמה:

(ד) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר
נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלַיַּעֲקֹב׃

לֵאמֹר לְזָרְעֶךָ אֶתְנַנֶּה הֲרֵאִיתִיךָ בְּעֵינַיִךָ
וְשָׁמָּה לֹא תִעָבֶר : וְאָמַר יְיָ לֵה דָא אֲרַעָא דִי קִימִית
לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְמִימְרָ לְבִנְיָךָ אֶתְנַנֶּה אַחֲזִיתֶךָ בְּעֵינַיִךָ
וּלְתַמּוֹן לֹא תִעָבֶר :

רס"ז לאמר לזרעך אתננה הראיתיך. כדי שתלך ותאמר לאברהם ליצחק וליעקב שזוהי שזוהי לך
הקדוש ברוך הוא קימה, וזהו לאמר, לכך הראיתיה לך, אבל גזרה היא מלפני ששמה לא תעבר, שאלולי
כך, הייתי מקיימך עד שתראה אותם נטועים וקבועים בה ותלך ותגיד להם:

(ה) וַיָּמַת שָׁם מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה בְּאֶרֶץ מוֹאָב
עַל פִּי יְהוָה : וּמִיַּת תַּמּוֹן מֹשֶׁה עֶבֶדָא דִּינִי בְּאֶרֶעָא דְמוֹאָב עַל
מִימְרָא דִּינִי :

רס"ח וימת שם משה. אפשר משה מת וכתב וימת שם משה, אלא עד כאן כתב משה, מכאן ואלך כתב
יהושע. רבי מאיר אומר אפשר ספר התורה חסר כלום, והוא אומר (בעיל לה, טו) לקח את ספר התורה הזה,
אלא הקדוש ברוך הוא אומר ומשה כותב בדמנו: על פי ה'. בנשיקה:

(ו) וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בְּגִי בְּאֶרֶץ מוֹאָב מוּל בֵּית
פְּעוֹר וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבֻרָתוֹ עַד הַיּוֹם
הַזֶּה : וַיִּקְבֹּר יְתֵהּ בְּחִילָתָא בְּאֶרֶעָא דְמוֹאָב לְקַבֵּל בֵּית פְּעוֹר וְלֹא
יָדַע אָנֹשׁ יַת קְבֻרָתָהּ עַד יוֹמָא הַדִּין :

רס"ט וקבר אתו. הקדוש ברוך הוא בכבודו. רבי ישמעאל אומר הוא קבר את עלמו, וזהו אחד משלשה
אחין שהיה רבי ישמעאל דורש כן. כיוצא בו (במדבר ו, יג) ביום מלאת ימי נזרו יביא אתו, הוא מביא את עלמו.
כיוצא בו (ויקרא כב, טז) והשיאו אותם עון אשמה, וכי אחרים משיאים אותם, אלא הם משיאים את עלמם:
מול בית פעור. קברו היה מוכן שם משעת ימי בראשית לכפר על מעשה פעור, וזה אחד מן הדברים
שנבראו בערב שבת בין השמשות:

(ז) וּמֹשֶׁה בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה בָּמָתוֹ לֹא
כָּהֲתָה עֵינָו וְלֹא נָס לַחָה : וּמֹשֶׁה בֶּר מֵאָה וְעֶשְׂרִין
שָׁנָיו כִּד מִית לָא כָהֲת עֵינֹהִי וְלֹא שָׁנָא זִיו יְקָרָא דְאַפּוּהִי :

רש"י לא כהתה עינו. אף משמת: ולא נס לחה. לחלוחית שבו, לא שלטו בו רקבון ולא נהפך תאר פניו:

(ח) וַיִּבְכוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מֹשֶׁה בְּעֶרְבַת מוֹאָב שְׁלֹשִׁים יוֹם וַיִּתְּמוּ יָמָיו בְּכִי אֲבֵל מֹשֶׁה : וַיִּבְכוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל יְת מֹשֶׁה בְּמִישְׁרַיָּא דְּמוֹאָב תְּלַתִּין יוֹמִין וַיִּשְׁלִימוּ יוֹמָיו בְּכִיתָא אֲבֵלָא דְּמֹשֶׁה :

רש"י בני ישראל. הזכרים, אבל באהרן מתוך שהיה רודף שלום ונתן שלום בין איש לרעהו ובין אשה לבועלה נאמר (במדבר כ, כט) כל בית ישראל, זכרים ונקבות:

(ט) וַיְהוֹשֶׁעַ בֶּן נוּן מָלֵא רוּחַ חֲכָמָה כִּי סָמַד מֹשֶׁה אֶת יָדָיו עָלָיו וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה : וַיְהוֹשֶׁעַ בֶּר נון מְלִי רוּחַ חֲכָמָתָא אַרִי סָמַד מֹשֶׁה יְת יְדוּהִי עֲלוּהִי וְקָבִילוּ מִנָּה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַעֲבָדוּ כְּמָא דִּי פִקִּיד יְיָ יְת מֹשֶׁה : (י) וְלֹא קָם נְבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה אֲשֶׁר יָדְעוּ יְהוָה פְּנִים אֶל פְּנִים : וְלֹא קָם נְבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה דִּי אֲתַגְּלִי לֵה יְיָ אֲפִין בְּאֲפִין :

רש"י אשר ידעו ה' פנים אל פנים. שהיה לבו גם בו ומדבר אליו בכל עת שרואה, כענין שנאמר (שמות לב, ט) ועתה רעלה אל ה', (במדבר ט, ח) עמדו ואשמעה מה יורה ה' לכם:

(יא) לְכָל הָאֲתוֹת וְהַמּוֹפְתִים אֲשֶׁר שָׁלַחוּ יְהוָה לַעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לַפְּרָעָה וּלְכָל עֲבָדָיו וּלְכָל אֶרְצוֹ : לְכָל אֲתִנָּא וּמוֹפְתִנָּא דִּי שָׁלַחַה יְיָ לְמַעַבְדַּ בְּאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם לְפְרָעָה וּלְכָל עֲבָדוּהִי וּלְכָל אֶרְעָה : (יב) וּלְכָל הַיָּד הַחֲזָקָה וּלְכָל הַמּוֹרָא הַגָּדוֹל אֲשֶׁר עָשָׂה מֹשֶׁה לְעֵינָיו כָּל יִשְׂרָאֵל : (חזק)

וְלִכְלֹל יָדָא תְּקַפְתָּא וְלִכְלֹל חֲזוֹנָא רַבָּא דִּי עֲבַד מְשֶׁה לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל:
חזק:

רש"י ולכל היד החזקה. שקבל את התורה בלוחות זיכרון: ולכל המורא הגדול. נסים וגבורות שצמדבר הגדול והנורא: לעיני כל ישראל. שנסאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם, שנאמר (לעיל ט, יז) ולא שברם לעיניכם, והסכימה דעת הקדוש ברוך הוא לדעתו, שנאמר אשר שברת, יישר כחך ששברת (שמות לד, א) :

הפטרות וזאת הברכה - יהושע א

א ^(א) וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עֲבַד יְהוָה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל
יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן מִשְׁרַת מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ^(ב) מֹשֶׁה עֲבָדִי מֵת
וְעַתָּה קוּם עֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה אֲתָה וְכָל הָעָם הַזֶּה
אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָהֶם לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: ^(ג) כָּל
מְקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ כֶּף רַגְלְכֶם בּוֹ לָכֶם נִתְּתִיו כְּאֲשֶׁר
דִּבַּרְתִּי אֶל מֹשֶׁה: ^(ד) מִהַמְּדָבָר וְהַלְבָּנוֹן הַזֶּה וְעַד הַנֶּהָר
הַגָּדוֹל נְהַר פָּרַת כָּל אֶרֶץ הַחֲתִיִּים וְעַד הַיָּם הַגָּדוֹל
מִבּוֹא הַשָּׁמֶשׁ יְהִי גְבוּלְכֶם: ^(ה) לֹא יִתְיַצֵּב אִישׁ לִפְנֵיךָ
כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ כְּאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם מֹשֶׁה אֲהִיָּה עִמָּךְ לֹא
אֲרַפֶּךָ וְלֹא אֶעְזָבְךָ: ^(ו) חֲזַק וְאַמֵץ כִּי אֲתָה תִּנְחִיל אֶת
הָעָם הַזֶּה אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבוֹתֶם לָתֵת
לָהֶם: ^(ז) רַק חֲזַק וְאַמֵץ מְאֹד לְשָׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכֹל
הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוִּיךָ מֹשֶׁה עֲבָדִי אֶל תִּסּוֹר מִמֶּנּוּ יָמִין
וּשְׂמֹאל לְמַעַן תִּשְׁכִּיל בְּכֹל אֲשֶׁר תִּלְךָ:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

א. הנתקיים מטמאין בשני שבועות, ובשני סימנים בשער צהב דק ובפשויון. בשער צהב דק, לקוי קצר, דברי רבי עקיבא. רבי יוחנן בן נורי אומר, אפלו ארוך. אמר רבי יוחנן בן נורי, מה הלשון אומרים, דק מקל זה, דק קנה זה, דק לקוי קצר, או דק לקוי ארוך. אמר לו רבי עקיבא, עד שאנו למדים מן הקנה, נלמד מן השער. דק שערו של פלוני, דק לקוי קצר, לא דק לקוי ארוך:

ב. שער צהב דק מטמא מכנס, ומפזר, מבצר, ושלא מבצר, הפוד, ושלא הפוד, דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר, אינו מטמא אלא הפוד. אמר רבי

ב. שער צהב דק מטמא מכנס, ומפזר, מבצר, ושלא מבצר, הפוד, ושלא הפוד, דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר, אינו מטמא אלא הפוד. אמר רבי

ב. שער צהב דק מטמא מכנס, ומפזר, מבצר, ושלא מבצר, הפוד, ושלא הפוד, דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר, אינו מטמא אלא הפוד. אמר רבי

ב. שער צהב דק מטמא מכנס, ומפזר, מבצר, ושלא מבצר, הפוד, ושלא הפוד, דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר, אינו מטמא אלא הפוד. אמר רבי

שְׁמַעוֹן, וְדִין הוּא, מָה אִם שְׁעַר לָבָן שְׁאִין שְׁעַר אַחַר
מִצִּיל מִיָּדוֹ, אֵינּוּ מְטִמָּא אֶלָּא הַפּוֹדֵי. שְׁעַר צָהָב דִּק
שְׁשִׁעַר אַחַר מִצִּיל מִיָּדוֹ, אֵינּוּ דִין שְׁלֵא יִטְמָא אֶלָּא
הַפּוֹדֵי. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, כָּל מְקוֹם שְׁצָרִיד לֹאמַר
הַפּוֹדֵי, אָמַר הַפּוֹדֵי. אֲבָל הִנֵּתֶק שְׁנֵאמַר בּוֹ (ויקרא יג), לֹא
הָיָה בּוֹ שְׁעַר צָהָב, מְטִמָּא הַפּוֹדֵי וְשְׁלֵא הַפּוֹדֵי:

דרטורה (ב) מכונס. שתי סערות במקום אחד: מפוזר. אחת במזרח הנגע ואחת
במערב: מצולר. שהסער באמצע הנתק, כמצולר שהוא באמצע העיר: הפוד. שנהפך
הסער לכהוב מחמת הנתק כגון שהנתק קדם לסער [כהוב]: שאינו הפוד. שקדם סער
כהוב לנתק: שאין סער אחר מליל מידו. שאם יש בנגע שתי סערות לבנות, אפילו
מלא סערות שחורות אינן מלילות (על השתי) סערות לבנות שלא יטמאו. אבל סער
כהוב, אם יש עמו [שתי] סערות שחורות אינו מטמא. והלכה כרבי יהודה:

ג. הצומח מציל מיד השער צהב ומיד הפשיון,
מכנס, ומפזר, מבצר, ושלא מבצר. והמשואר מציל
מיד שער צהב ומיד הפשיון, מכנס, ומפזר, ומבצר.
ואינו מציל מן הצד, עד שיהא רחוק מן הקמה
מקום שתי שערות. אחת צהבה ואחת שחורה, אחת
צהבה ואחת לבנה, אינן מצילות:

דרטורה (ג) הלאומה מליל. סער שחור שלמה בנתק, מליל מיד סער כהוב ומיד
פשיון. שאם הוחלט בסער כהוב או בפשיון, ולמחו בו שתי סערות שחורות, טהור:
בין מכונס. דשתיהן במקום אחד: בין מפוזר. אחת למזרח הנגע ואחת למערב:
והמשואר. שקדמו שתי סערות שחורות הללו לנתק, כגון שכשניתק סער ראשון או
זקנו כגרים נשארו בתוך הנתק שתי סערות שחורות: ומצולר. אם הן מצולרות באמצע
הנתק, מלילות. אבל [אם] עומדות מן הצד אין מלילות: עד שיהא רחוק מן הקמה.
עד שיהו שתי סערות הללו רחוקות מן הסערות המקיפות את הנתק כשיעור שתי
סערות. והסערות שסביב הנתק הן קרויין קמה. וכשסערות הללו רחוקות מן הקמה
מקום שתי סערות, נחשבות כמצולרות בתוך הנגע: אחת כהובה ואחת שחורה.
בכהובה שקדמה לנתק ללא הויא סימן טומאה, אלטריך ליה למימר דאין מטטרפת
עם השחורה להליל מיד סער כהוב ומיד הפשיון. וסתם מתניתין כר' אליעזר בן
יעקב דאמר בסמוך לקמן דסער כהוב שקדם לנתק לא מטמא ולא מליל:

ד. שְׁעַר צָהָב שֶׁקָּדַם אֶת הַנֶּתֶק, טְהוֹר. רַבִּי יְהוּדָה מְטַמֵּא. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר, לֹא מְטַמֵּא וְלֹא מְצִיל. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, כֹּל שֶׁאֵינוֹ סִימָן טִמְאָה בְּנֶתֶק, הֵרִי הוּא סִימָן טְהוֹרָה בְּנֶתֶק:

ברטורה (ז) ר' יהודה מטמא. כדתנן לעיל דר' יהודה מטמא הפוך ולא הפוך: ר' אליעזר בן יעקב אומר לא מטמא ולא מציל. ר' אליעזר בן יעקב ור' שמעון לפרושי מלחא דתנא קמא דאמר טהור קאתו, ר' אליעזר בן יעקב סבר, טהור דאמר תנא קמא לומר שאינו מטמא אבל אינו מציל. ור' שמעון סבר, טהור ומציל קאמר. ולעיל פסקינן **דהלכה** **כר'** **יהודה:**

ה. כִּיצַד מְגַלְחִין אֶת הַנֶּתֶק, מְגַלַּח חוּצָה לוֹ וּמְנִיחַ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת סָמוּךְ לוֹ, כְּדִי שְׂיִהְיֶה נֶפֶר אִם פָּשָׂה. הַחֲלִיטוּ בְּשַׁעַר צָהָב, הִלְךְ שַׁעַר צָהָב וְחִזַּר שַׁעַר צָהָב, וְכֵן בְּפִשְׁיֹון, בְּתַחֲלָה, בְּסוּף שְׁבוּעַ רֵאשׁוֹן, בְּסוּף שְׁבוּעַ שְׁנִי, לְאַחַר הַפְּטוֹר, הֵרִי הוּא כְּמוֹת שְׂהִיָּה. הַחֲלִיטוּ בְּפִשְׁיֹון, הִלְךְ הַפְּשִׁיֹון וְחִזַּר הַפְּשִׁיֹון. וְכֵן בְּשַׁעַר צָהָב, בְּסוּף שְׁבוּעַ רֵאשׁוֹן, בְּסוּף שְׁבוּעַ שְׁנִי, לְאַחַר הַפְּטוֹר, הֵרִי הוּא כְּמוֹ שְׂהִיָּה:

ברטורה (ח) כיצד מגלחין את הנתק. בסוף שבוע ראשון (להסגרו) שלח פשה ולא נולד בו שער רהוב (כתיב והתגלח): היה מגלח חוץ לו. מגלח סביב לנתק, ומניח שתי שערות, דכתיב (ויקרא יג) ואת הנתק לא יגלח, וכי מה יש בו, והלא כבר ניתק השער ונפל, אלא סמוך לנתק לא יגלח, שמשייר סביב לנתק שתי שערות מכל לך, נמצא הנתק מוקף שערות כעטרה: החליטו בשער רהוב. ואחר שהחלטו בו הלך שער רהוב ואחרי כן חזר: וכן בפשיון. שלח חזר שער רהוב אלא שפשה. בין כך ובין כך הרי הוא מוחלט כמו שהיה: בתחלה בסוף שבוע ראשון. כלומר, דין זה שאמרנו נוהג בין שהחליטו בשער רהוב בתחלה כשהובא אל הכהן, בין שהחליטו בשער רהוב בסוף שבוע ראשון, או בסוף שבוע שני, או לאחר הפטור כגון שעמד בעיניו שני שבועות ופטרו ולאחר הפטור נולד שער רהוב והחליטו. ובכולהו הלך שער רהוב וחזר. או שלח חזר אלא שפשה הנתק. הרי הוא כמו שהיה: החליטו בפשיון. כמו שמפרש בהחליטו בשער רהוב כך יש לפרש החליטו בפשיון. והכא בפשיון לא גרסינן בתחילה, שאין הפשיון מטמא **אלא** **אחר** **הסגר:**

ו. שְׁנֵי נִתְקִים זֶה בְּצַד זֶה וְשִׁטָּה שֶׁל שְׁעָר מִפְּסָקֶת
 בֵּינֵיהֶם, נִפְרָץ מִמְּקוֹם אֶחָד, טָמֵא. מִשְׁנֵי מְקוֹמוֹת,
 טָהוֹר. כַּמָּה תִּהְיֶה הַפְּרָצָה, מְקוֹם שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת. נִפְרָץ
 מִמְּקוֹם אֶחָד כַּגְּרִיס, טָמֵא:

ברטורה (ו) שני נתקים זה בצד זה. שיש בכל אחד כגריס הקלקי, דבנתקים נמי
 בעיני כגריס, דכתיב נגע הנתק, הקיש נגע לנתק, מה הנגע בכגריס, אף נתק
 בכגריס. ואם שני הנתקים מונחים זה אלל זה ויש שיטת שער מפסקת בין שני
 הנתקים וחולקת אותם לשנים כמחילה המפסקת: נפרץ. שער של אותה השיטה:
 ממקום אחד. בסוף שבע ראשון של הסגר או בסוף שבע שני או לאחר הפטור:
 טמא. שהרי פשה הנתק: משני מקומות. שאותה שיטה נפרצה למטה ולמעלה ונשארו
 מאותה שיטה שתי שערות באמצע: טהור. למבולרות ניהו ומלילות: כמה תהא
 הפרצה. אם בשני מקומות נפראו, הוי שיעור הפרצה מקום שתי שערות, דבהכי חשיבי
 השערות שבאמצע מבולרות: ואם במקום אחד נפרץ טמא. אפילו נפרץ כגריס,
 טמא, שאין שער שחור מבולר וכנוס בתוך הנגע, כיון ללא נפרץ בשני מקומות:

ז. שְׁנֵי נִתְקִין זֶה לְפָנִים מִזֶּה, וְשִׁטָּה שֶׁל שְׁעָר מִפְּסָקֶת
 בֵּינֵיהֶם, נִפְרָץ מִמְּקוֹם אֶחָד, טָמֵא. מִשְׁנֵי מְקוֹמוֹת,
 טָהוֹר. כַּמָּה תִּהְיֶה הַפְּרָצָה, מְקוֹם שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת. נִפְרָץ
 מִמְּקוֹם אֶחָד כַּגְּרִיס, טָהוֹר:

ברטורה (ז) זה לפניו מזה. כגון נתק כגריס הקלקי מרובע, ושיטה של שער מקיפו
 סביב, וחוצ לאותה שיטה מקיף נתק כגריס כל סביבותיה, דהיינו רצועה של נתק
 ברוחב כעדשה מקפת את השיטה של שער, שזהו שיעור הנתק המקיף השערות
 המבולרות: נפרץ ממקום אחד טמא. הפנימי. שהרי שער שחור בצדו ואינו מבולר
 לתוכו. אבל החיצון טהור, דהא שתי שערות שחורות מבולרות לתוכו: משני מקומות,
 טהור. הפנימי וכל שכן החיצון, שנעשו שניהם נתק אחד ובתוכן שתי שערות שחורות
 מבולרות: כמה תהא הפרצה. משני מקומות והיא טהור, מקום שתי שערות: נפרץ
 במקום אחד כגריס טהור. והא דאמרן נפרץ במקום אחד טמא, היינו בפחות
 מכגריס אבל מאחר דנפרצה כגריס, אפילו ממקום אחד נעשו שני הנתקים אחד,
 ושערות הנשארות הרי הן מבולרות:

ח. מִי שֶׁהָיָה בּו נִתְק וּבּו שְׁעָר צָהָב, טָמֵא. נוֹלֵד לוֹ
 שְׁעָר שְׁחוֹר, טָהוֹר. אֵף עַל פִּי שֶׁהָלַךְ לוֹ שְׁעָר שְׁחוֹר,

טְהוֹר. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה אֹמֵר מְשׁוּם רַבִּי
שְׁמַעוֹן, כָּל נִתְקַ שְׁטָהָר שְׁעָה אַחַת, אֵין לוֹ טַמְאָה
לְעוֹלָם. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר, כָּל שְׁעָר צָהָב שְׁטָהָר שְׁעָה
אַחַת, אֵין לוֹ טַמְאָה לְעוֹלָם:

ברטנורה (ח) ובו שער להוב טמא. שער להוב מטמא בין בתחילה בין בסוף שבוע
ראשון בין בסוף שבוע שני בין לאחר הפטור: נולד בו שער שחור טהור. אי בלמח
לאחר הנתק, אע"פ שאינו מבולרות. ואי במשואר, דוקא במבולר, דרחוק מקמת
הראש מקום שתי שערות כדאמרן: אע"פ שהלך לו שער שחור טהור. לכיון דנטהר
הלהוב, תו לא מטמא אע"פ שנסר השחור. אבל אם החליטו בפשיון, וזא השחור
וטהר הפשיון ואחרי כן הלך השחור, חוזר הפשיון ומטמא. או שפשה וכנס וחזר
ופשה, לא אמרינן כיון דנטהר הנתק לא מטמא: כל נתק שטהר שעה אחת. בין
שהחליטו בפשיון וכנס, או שבא שער שחור וטיהרו, בין החליטו בשער להוב וזא
שער שחור וטיהרו ואחרי כן הלך השחור, או מה שכנס חזר וניתק, שוב אין לנתק
זה טומאה לעולם, אף על גב דקיימו סימני טומאה שלו כגון שער להוב ופשיון. ולא
מיבעיא בהני דכבר טהרו בשער שחור, אלא אפילו פשה אחר שהלך השחור או נולד
בו שער להוב אחר, כיון דטהר הנתק כבר שוב אין לו טומאה: ר' שמעון אומר כל
שער להוב שטהר שעה אחת. כגון האי דהוה קאי בשעה שבא השחור, אין לו טומאה
לעולם. אבל אם אחר שהלך השחור נולד בנתק שער להוב אחר או פשה אחרי כן,
טמא דכל נתק שטהר לא אמרינן. והלכה כתנא קמא:

ט. מִי שְׁהִיָּה בּוֹ נִתְקַ פְּגָרִיס, וְנִתְקַ כָּל רֵאשׁוֹ, טְהוֹר.
הָרֵאשׁ וְהִזְקוֹ אֵין מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה, דְּבָרֵי רַבִּי
יְהוּדָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר, מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה. אָמַר
רַבִּי שְׁמַעוֹן, וְדִין הוּא, מָה אִם עוֹר הַפָּנִים וְעוֹר
הַבֶּשֶׂר שֵׁישׁ דְּבָר אַחַר מִפְּסִיק בִּינֵיהֶם, מְעַכְבִּין זֶה
אֶת זֶה. הָרֵאשׁ וְהִזְקוֹ שְׂאִין דְּבָר אַחַר מִפְּסִיק
בִּינֵיהֶם, אֵינוֹ דִין שֵׁיעַכְבוּ זֶה אֶת זֶה. הָרֵאשׁ וְהִזְקוֹ
אֵין מְצַטְרְפִין זֶה עִם זֶה, וְאֵין פּוֹשִׁין מְזָה לְזָה. אֵיזָה
הוּא זָקוֹ, מִן הַפָּרְק שֶׁל לְחֵי עַד פִּיקָה שֶׁל גְּרִגְרָת:

ברטנורה (ט) וניתק כל ראשו. שפירח הנתק בכל הראש. בין שהחלט בשער להוב
בין שהחלט בפשיון: טהור. דבכולהו פריחה מטהרת. ומנין שהפריחה מטהרת
בראש, דכתיב (ויקרא יג) ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא בזקן מנין, תלמוד

לומר ואיש, לרבות את הזקן והבא כולו נתק בתחלה אינו טהור, כשם שהבא כולו לבן בתחלה אינו טהור בזהרת: אין מעכבין זה את זה. אם היה בראש נתק כגרים ואחר כך ניתק כל הראש אע"פ שלא ניתק בזמן, טהור. וכן כשפרח בזקן ולא פרח בראש, טהור, דאין מעכבין זה על זה, לכל שראוי ליטמא בנגע הזהרת מעכב פריחת הזהרת: אין מלטרפין זה עם זה. במקום שהראש והזקן מתחברים זה עם זה, אם נולד חלי גרים בזה וחלי גרים בזה, אין מלטרפין: ואין פושין מזה לזה. דאם יש נתק כגרים בראש סמוך לזקן, ולסוף שזובע ראשון או לסוף שזובע שני או לאחר הפטור פשה בזקן, לא חשיב פשיון: מן הפרק של לחי. העליון. מותר חוט מאוזן לאוזן, כל שזמן החוט ולמעלה זהו הראש, וכל שזמן החוט ולמטה זה הזקן: פיקה של גהרת. ראש השיפוי כובע והבשר המקיף בשיפוי כובע מחוץ, קרוי פיקה:

י. הקרחת והגבחת מטמאות בשני שבועות, בשני סימנים במחיה ובפשיון. איזו היא קרחת, אכל נפש, סד נפש, מכה שאינה ראויה לגדל שער. איזו היא קרחת, מן הקדקד השופע לאחוריו עד פיקה של צנאר. איזו היא גבחת, מן הקדקד השופע לפניו עד כנגד שער מלמעלן. הקרחת והגבחת אינן מצטרפות זו עם זו, ואינן פושות מזו לזו. רבי יהודה אומר, אם יש שער ביניהן, אינן מצטרפות. ואם לאו, הרי אלו מצטרפות:

ברטורה (י) הקרחת והגבחת. שתייהן בראש אלא שמשפוע קדקוד ולאחוריו קרוי קרחת, משפוע קדקוד כלפי פניו קרוי גבחת, כדתנן בסמוך. ואינם כנתקים, שהנתק חוזר ומגדל שער, והקרחת והגבחת אינן חוזרין ומגדלין שער: מיטמאות בשני שבועות. דכתיב (ויקרא יג) כמראה לרעת עור בשר, מה עור בשר בשני שבועות, אף כאן בשני שבועות: במחיה ובפשיון. דכתיב (ספ) לרעת פורחת היא בקרחתו. לרעת, מלמד שמיטמאה במחיה. פורחת, מלמד שמיטמאה בפשיון. היא, מלמד שאינה מיטמאה בשער לבן: נסם. סם שהאוכלו אינו מגדל שער, והסך זו אינו מגדל שער: מכה שאינה ראויה לגדל שער. כגון מכה גדולה שהבשר נעשה ללקת: פיקה של צנאר. היא חוליית הראשונה של צנאר: ואין פושות מזו לזו. מקרחת לגבחת ומגבחת לקרחת: אם יש שער. מפסיק ביניהן בין קרחת לגבחת. ואין הלכה כר' יהודה:

גמרא נדה דף מד ע"ב

תנו רבנן: בת שלש שנים מתקדשת בביאה. דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: בת שלש שנים ויום אחד. מאי בינייהו אמרי דבי רבי ינאי ערב ראש השנה איכא בינייהו. ורבי יוחנן אמר: שלשים יום בשנה חשובין שנה איכא בינייהו. מיתיבי בת שלש שנים ואפלו בת שתי שנים ויום אחד מתקדשת בביאה. דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: בת שלש שנים ויום אחד בשלמא לרבי יוחנן כי היכי דאיכא תנא דקאמר יום אחד בשנה חשוב שנה. הך נמי איכא תנא דאמר שלשים יום בשנה חשובין שנה. אלא לרבי ינאי קשיא קשיא:

ר"י ערב ר"ה. של שנה רביעית לר"מ לא הויא בת ביאה עד יום אחרון של שליטת דהוא ערב ר"ה ולרבנן עד למחר דמיקלע יום ראשון ברביעי: שלשים יום איכא בינייהו. לר"מ מכי איקלע שלשים יום בשנה שליטת הויא בת ביאה ולרבנן עד דמיקלע שנה רביעי' ואיכא בינייהו טובא: בשלמא לרבי יוחנן. דאמר מכי איקלע חשיבות שנה שליטת לר"מ הויא בת ביאה ניחא ורע"ג דאמר רבי יוחנן שלשים יום והכא קתני יום אחד תנאי היא בפרק ארבעה ראשי שנים דאיכא למ"ד יום אחד בשנה חשוב שנה ואיכא למאן וכו': אלא לרבי ינאי. דאמר לר"מ עד סוף שנה שליטת לאו בת ביאה היא. קשיא:

זוהר אמור דף צד ע"ב

בהאי יומא תלת סעודתן בעינא בני מלכא לזמנא ולסדרא פתורי בגין יקרא דמלכא כמה דאוקימנא וכד אידמן ביה חגא או זמנא לא יסדר בר נש תרי פתורי בכל סעודתא חד

לְשַׁבֵּת וְחָד לְאוֹשְׁפִיזָא בְּגִין דְּכִתִּיב (שמואל ב ט) עַל שְׁלַחַן הַמֶּלֶךְ תִּמְיֵד הוּא אוֹכֵל סְפוּקָא הוּא בְּפִתּוּרָא דְּמִלְכָּא לְהַהוּא אוֹשְׁפִיזָא דְּאִתֵּיא לִיהּ וְעַל דָּא בְּעֵי בְּר נֶשׁ לְסִדּוּרֵי פִתּוּרָא שְׁלִימָא לְמִלְכָּא וְהוּא יְהִיב מְנִיָּה לְאוֹשְׁפִיזָא. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר סְעוּדָתָא תְּלִיתָאָה דְּשַׁבַּת כַּד אֶעְרַע בֵּיהּ אוֹשְׁפִיזָא שְׁבָקִין לִיהּ אוֹ לָא שְׁבָקִין לִיהּ אִי לָא שְׁבָקִין לִיהּ אֲשַׁתְּכַח אוֹשְׁפִיזָא דְּחִיָּא מִפִּתּוּרָא דְּמִלְכָּא. אִי שְׁבָקִין לִיהּ אֲשַׁתְּכַח פְּגִימוּ בְּסְעוּדָתָא דְּמִלְכָּא. אָמַר לִיהּ רַבִּי שְׁמַעוֹן אָבוּי לְמִלְכָּא דְּאֵיעְרַע בֵּיהּ אוֹשְׁפִיזָא וְנָטִיל מִיכָלָּא מְקַמִּיָּה וְסִלְקָא לְאוֹשְׁפִיזִיָּה אֲשַׁתְּכַח אֶף עַל גַּב דְּמִלְכָּא לָא אָכַל עֲמִיָּה מִמִּיכָלָּא דְּמִלְכָּא קָא אָכִיל וּמִלְכָּא יְהִיב לִיהּ לְמִיכָל וְכַל דָּא בְּגִין דְּהוּא אוֹשְׁפִיזִיָּה דְּמִלְכָּא. וּבְבִי רַב הַמְּנוּנָא סָבָא לָא חִיִּישֵׁי לְאוֹשְׁפִיזָא בְּשַׁעֲתָא דָּא וּלְבַתֵּר מְסִדְרֵי פִתּוּרָא לְאוֹשְׁפִיזָא. בְּהֵאִי יוֹמָא מְלוּלָא אָסִיר הָדָא הוּא דְּכִתִּיב (ישעיה נח) מִמְּצוֹא חִפְצָךְ וְדַבֵּר דְּבַר וּתְנֶן חִפְצָךְ כְּתִיב בְּגִין דְּהֵאִי יוֹמָא כָּל מְהִימְנוּתָא אֲתִקְשֵׁר בֵּיהּ :

תרגום הזהר צִיּוּם הַיָּהּ, שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת כְּרִיכִים צְנִי הַמֶּלֶךְ לְזַמֵּן וּלְעַרוֹךְ הַשְּׁלַחַן, מִשּׁוּם כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁהֶעֱמִדְנוּ. וּכְשֶׁמִּזְדַּמֵּן צוֹ חוּג, אוֹ זְמַן, לֹא יִסְדֵּר הָאָדָם שְׂתֵי שְׁלַחֲנוֹת צְכָל סְעוּדָה אֶחָד לְשַׁבַּת וְאֶחָד לְהַאֲוִירָה, לְיוֹם טוֹב, מִשּׁוּם שְׂכַחוּב, עַל שְׁלַחַן הַמֶּלֶךְ תִּמְיֵד הוּא אוֹכֵל, כִּי דִּי הוּא שְׁלַחַן הַמֶּלֶךְ לְהַאֲוִירָה הוּא הַצָּח אֵלָיו. וְעַל כֵּן כְּרִיד הָאָדָם לְעַרוֹךְ שְׁלַחַן שְׁלֹשׁ לַמֶּלֶךְ וְהוּא נוֹתֵן מְמַנּוּ לְהַאֲוִירָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, סְעוּדָה שְׁלִישִׁית שְׁלֹשׁ שַׁבָּת, כְּשֶׁנִּקְרָה צוֹ אֲוִירָה, דְּהֵינּוּ יוֹם טוֹב, עוֹזְבִים אוֹתָהּ אֶת הַסְּעוּדָה הַשְּׁלִישִׁית, אוֹ אִין עוֹזְבִים אוֹתָהּ, אֶלָּא שְׁאוּכְלִים סְעוּדָה שְׁלִישִׁית, נִמְאָח שְׁהַאֲוִירָה נִדְחָה מִשְׁלַחַן הַמֶּלֶךְ, וְאִם עוֹזְבִים אוֹתָהּ דְּהֵינּוּ שְׁאִין אוֹכְלִים סְעוּדָה שְׁלִישִׁית, נִמְאָח פִּגְם בְּסְעוּדוֹת הַמֶּלֶךְ, אָמַר לוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן אָבוּי. צְדוּמָה לְמֶלֶךְ, שְׁנִקְרָה לוֹ אֲוִירָה, וְלִקְחָה הַמֶּלֶךְ מְמַנּוּ וְנִתְּן אֶל הַאֲוִירָה. נִמְאָח, אֶף עַל פִּי שְׁהַמֶּלֶךְ אֵינּוּ אוֹכֵל עִמּוֹ, הוּא אוֹכֵל מִמְּאֶכְלֵי הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּלֶךְ נוֹתֵן לוֹ לְאֶכּוֹל. וְכַל זֶה הוּא מִשּׁוּם שְׁהוּא אֲוִירָחוּ שְׁלֵי הַמֶּלֶךְ, וּבְצִיָּת רַב הַמְּנוּנָא סָבָא לֹא חִשְׁשׁוּ לְהַאֲוִירָה צְשַׁעָה זוֹ, אֶלָּא אָכְלוּ סְעוּדָה שְׁלִישִׁית וְאַחַר כֵּן, צְלִיל יוֹם טוֹב שְׁנִי, הָיוּ מְסִדְרִים הַסְּעוּדָה לְהַאֲוִירָה. צִיּוּם הַיָּהּ אָסוּר הַדְּבֹר. זֶה שְׁנִמְאָח מִמְּאֹרָא חִפְצָךְ וְדַבֵּר דְּבַר, שְׁדַבְרִידָּה צְשַׁבַּת לֹא יְהִיָּה כְּמוֹ צְחוּל. וְלִמְדֵנוּ, חִפְצָךְ כְּתוּב,

הלכה

פסוקה

הרמב"ם הלכות שבת פרק י

א. הַמְשַׁלַּח כְּלָבִים כְּדֵי שְׂיִצּוּדוּ צְבָאִים וְאַרְנָבִים וְכִיּוּצָא בָּהֶן וַיְבָרַח הַצְּבִי מִפְּנֵי הַכָּלָב וְהָיָה הוּא רוֹדֵף אַחַר הַצְּבִי אוֹ שְׂעָמַד בְּפָנָיו וְהִבְהִילוּ עַד שֶׁהִגִּיעַ הַכָּלָב וַתִּפְּשׂוּ הָרִי זֶה וַתּוֹלְדֵת הַצֵּד וְחִיָּב וְכוּן הָעוֹשֶׂה כְּדָרְךָ זֶה בְּעוֹפּוֹת: **ב.** צְבִי שֶׁנִּכְנַס לְבַיִת וְנָעַל אֶחָד בְּפָנָיו חִיָּב. נֶעְלוּהוּ שְׁנַיִם פְּטוּרִין. אִם אֶין אֶחָד יָכוֹל לְנַעַל וְנֶעְלוּהוּ שְׁנַיִם חִיָּבִין. יֹשֵׁב אֶחָד וּמְלָאָהּ הַשְּׂנִי חִיָּב. יָצָא הָרֹאשׁוֹן וּמְלָאָהּ וּבָא הַשְּׂנִי וַיֵּשֶׁב בְּצִדוֹ אֵף עַל פִּי שְׂעָמַד הָרֹאשׁוֹן וְהִלְךְ לוֹ. הָרֹאשׁוֹן חִיָּב וְהַשְּׂנִי לֹא עָשָׂה כְּלוּם וּמִתֵּר לוֹ לִישֵׁב בְּמִקוֹמוֹ עַד הָעָרֵב וְלוֹקַח הַצְּבִי. לָמָּה זֶה דוֹמָה לְנוֹעַל בֵּיתוֹ לְשִׁמְרוֹ וְנִמְצָא צְבִי שְׂמוּר בְּתוֹכוֹ שֶׁלֹּא עָשָׂה כְּלוּם. נִכְנָסָה לוֹ צִפּוֹר תַּחַת כְּנָפָיו יוֹשֵׁב וּמְשַׁמְרָה עַד שֶׁתִּחַשֵּׁד וּמִתֵּר: **ג.** הַצֵּד צְבִי זָקֵן אוֹ חֲגֹר אוֹ חוֹלָה אוֹ קָטָן פְּטוּר. הַמְפָּרֵק בְּהֵמָּה חֵיָה וְעוֹף מִן הַמְּצוּדָה פְּטוּר. הַצֵּד חֵיָה וְעוֹף שֶׁבְּרִשׁוֹתוֹ כְּגוֹן אֲוִזִין וְתִרְנַגּוּלִין וְיוֹנִי (עֲלִיָּה) פְּטוּר. הַצֵּד דֹּבֵר שְׂאִין בְּמִינוֹ צֵדָה כְּגוֹן חֲגָבִים הַגְּזִין צִרְעִין וַיִּתּוּשִׁין וּפְרַעוֹשִׁין וְכִיּוּצָא בְּאֵלוֹ הָרִי זֶה פְּטוּר: **ד.** רְמָשִׁים הַמְּזִיקִין כְּגוֹן נְחָשִׁים וְעִקְרָבִים וְכִיּוּצָא בָּהֶן אֵף עַל פִּי שְׂאִיָּן מִמֵּיתִין הוֹאִיל וְנוֹשְׁכִין מִתֵּר לְצוּד אוֹתָם בְּשַׁבָּת וְהוּא שְׂיִתְכּוֹן לְהַנְצִיל מִנְּשִׁיכָתָן. כִּיּוּצָא הוּא עוֹשֶׂה כּוֹפֶה כְּלִי עֲלִיָּהּ אוֹ מְקִיף עֲלִיָּהּ אוֹ קוֹשֶׁרֶן כְּדֵי שְׁלֹא

נִרְגָן אָמַר שְׁלֹמֹה עָלָיו הַשְּׁלוֹם (משלי יח) דְּבָרֵי נִרְגָן
כְּמַתְּלֵהֶמִּים וְהֵם יִרְדּוּ חֲדָרֵי בָטָן. פִּירוּשׁ הַנִּרְגָן הוּא הָאִישׁ
אֲשֶׁר דָּרְכּוֹ וְחֹקוֹ לְהִתְאוּנָן וּלְהִתְרַעַם וְיִמְצָא תְּלוּנוֹת עַל
חֲבִירוֹ תָּמִיד עַל מַעֲשָׂיו וְעַל דְּבָרָיו וְאִף עַל פִּי שְׁחֲבִירוֹ
בְּתוֹמוֹ הַתְּהַלֵּף עִמּוֹ וְלֹא זָד עָלָיו בְּדָבָר וַיִּדּוֹן כָּל דָּבָר לְחוּבָה
וְלֹא לְזָכוֹת וְכָל שְׂגָגָה יִשִּׁים לְזָדוֹן וְהֵנָּה יִתֵּן עֲצָמוֹ כְּמוֹ
עֲשׂוֹק וְהַלּוֹם וְכֹאֲלוֹ גְּבָרָה חֲטָאת חֲבִירוֹ עָלָיו וְהוּא הַמִּכָּה
וְהַהוֹלֵם כִּי דְבָרָיו יוֹרְדִים חֲדָרֵי בָטָן כִּי מִי שֶׁיִּלִּין תְּלוּנוֹת
עַל חֲבִירוֹ כְּאֲשֶׁר לֹא נִגְעוּ וְכֹאֲשֶׁר עָשָׂה עִמּוֹ רַק טוֹב זֶה סֵעַר
מִתְּחוּלָל עַל הַלֵּב. וְהֵנָּה הוּא כִּיּוֹרָה זַיְקִים יוֹרְדִים חֲדָרֵי
בָטָן. מֵלֵת כְּמַתְּלֵהֶמִּים כְּמוֹ מַתְּהַלְּמִים עַל דָּרָךְ שְׂמֵלָה
שְׁלֹמֹה מְלֻשׁוֹן (משלי נז) הִלְמוּנִי בַל יִדְעֵתִי וְכֹאֲלוֹ אָמַר דְּבָרֵי
נִרְגָן כְּמַתְּהַלְּמִים וְאָמְרוּ מַתְּהַלְּמִים לְשׁוֹן רַבִּים. כִּי נִרְגָן כּוֹלָל
הַנִּרְגָנִים כְּמוֹ (ירמיה י״א) וּבֶשֶׁר קִדָּשׁ יַעֲבֹרוּ מֵעַלְיָךְ (ישעיה מ״ה)
וַיִּפְרוּ יִשְׁעוֹ. עוֹד אָמַר (משלי ס״ז) שְׁלֹמֹה הַמְּלִיךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם
וְנִרְגָן מִפְּרִיד אֲלוּף. רְצוֹנוֹ לֹאֹמַר כִּי יִפְרִיד מֵעַלְיוֹ אוֹהֵב וְרִיעַ
כִּי לֹא יוֹכְלוֹן שְׂאֵת חֲבֵרָתוֹ. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ אֵל תִּרְבֶּה
בְּתַרְעוּמוֹת שְׁלֹא תִבֵּא לְיַדֵּי חֲטָא. וּפְעָמִים רַבּוֹת הַנִּרְגָן
כְּפוּי טוֹבָה גַם יַחֲשִׁבָה לְרַעָה וַיִּשְׁיֵב לְרַעָה תַּחַת טוֹבָה.
וְנֶאֱמַר (שם י״ז) מִשְׁיֵב רַעָה תַּחַת טוֹבָה וְגוֹמֵר וּפְעָמִים יַחֲשׁוּב
עַל חֲסָדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּי הֵם לְנִקְּם וְשִׁלְּם כְּעַנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר
(דברים י״א) וַתִּרְגְּנוּ בְּאֵהָלֵיכֶם וַתֹּאמְרוּ בְּשִׁנְאֵת ה' אוֹתָנוּ
הוֹצִיאָנוּ וְגוֹמֵר עַל כֵּן הַתִּרְחַק מִדָּרָךְ הַנִּרְגָנִים כִּי
נְתִיבוֹתֵיהֶם עֲקָשׁוּ לָהֶם כָּל דוֹרָךְ בָּהּ לֹא יִדַע שְׁלוֹם וְלָדוֹן
לְכַף זָכוֹת לְמַד לְשׁוֹנָךְ. וְהִיא צָדֵק אֲזוֹר מִתְּנִיף: